BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
25 D
15

Spoglia amorosa a Cinque

Canto·

Digitized by Google

Ad Usum D. Beretorij à Serm

~~[illegible]~~

[illegible] . 5 .
Camicia di seta . 1 . [illegible] di lana
uno paro di [illegible]
[illegible]
uno paro di calzette di seta
uno [illegible] di seta

14-25.a.2

Digitized by Google

IOANNIS
DVNS SCOTI
SVBTILIS,
AC CELEBERRIMI DOCTORIS
IN VNIVERSAM ARISTOTELIS
LOGICAM.

Exactiſſimæ Quæſtiones.

Quibus ſingulis perutiles quædam adiectæ ſunt dubitationes cum earum ſolutionibus, necnon, & tractatus de ſecundis intentionibus.

Nuper à Fratre CONSTANTIO SARNANO
S. R. E. Cardinali, Conuentuali Franciſcano
in ſtudioſorum gratia editus.

Accedunt denique ipſius Doctoris Subtilis formalitate; vnà cum omnibus tum Vniuerſalium, tùm ipſarum Formalitatum eiuſdem Scoti expoſitoribus.

Nunc denuò ſummo ſtudio, & diligentia ab Authore omnia recognita.

VNETIIS, M DC.

Apud Hæredes Franciſci de Franciſcis.

II
BIBLIOTECA ... IN ROMA
Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO,
A C
REVERENDISSIMO
D. D. FELICI PERETTO
A MONTEALTO
S. R. Eccleſiæ Cardinali ampliſſimo.

Fr. Conſtantius Sarnanus Conuentualis Franciſcus. S.

CVM ea ſit vis, ac natura virtutis, Cardinalis ampliſſime, vt omnium animos ad ipſam ſummis laudibus, ſummiſq; honoribus proſequendam attrahat, atque inducat, quid mirum, ſi, quæ in alto tuo emicat pectore, præſtantiſſima illa virtus

Digitized by Google

me, non ad laudibus te efferendum, non ad vllo te honore afficiendum (id enim nequaquam a me fieri poteſt) verùm ad ſingularem animi mei erga te propenſionem, ac voluntatem aperiendam allexerit, atq; impulerit? Te nanque ſiue Aetnæ, flammiferi Siciliæ montis; ſiue Aenocaumæ, æternis ardentis ignibus, inſtar, verè Montem altum appellant; quippè qui vſquequaque nitidiſſimus irradiar virtutibus; moribus coruſcas ſanctiſſimis, ſapientia demùm ſingulari maximè præfulges; qua triplici flamma ita vnuſquiſque hominum accenditur, atq; inflammatur, vt tui vnius colendi, ac venerandi facultatem, atque occaſionem exquirere continuò videatur. Num igitur mirum, ſi ego, cum argutiſsimas Doctoris noſtri ſubtilis Quæſtiones nunc iterum imprimi curarem, eas Illuſtriſſimo tuo decoratas nomine legendas eſſe voluerim? Id enim feci, cùm clariſſimo tuarum virtutum nitore, innumerabilibusque tuis in me officijs ductus, tùm, quia non paucas, in eiſdem operam dando te dies, ac noctes peregiſſe non ignoro. Quo circa, hoc ardentis meæ erga te cupiditatis argumentum alacri, atque ex por-

recta,

recta, atque ego offero, Fronte accipere ne, Cardinalis Illuſtriſſime, graueris precor: à ſeruulo nanque (tametſi indigno) tibi fidiſſimo defertur, quique tuam, ſecundum Deum, amplitudinem diligit, ac colit. Val ep erpetuò.

Dege diù Felix, Felix; Felicia Finem
Det Deus acta bonum ſemper habere tua.

VITA
IOAN. DVNS SCOTI
A FRATRE PETRO
Cratepolio Minorita, Con. Sacræ
Theologię Baccalaureo,
ita deſcripta.

IOANNES Duns, quem SCOTVM appellant uir undecunque Doctiſſimus, fuit anno Domini 1308. Cum religio Dĩ ui Franciſci exoriri, ac florere cœperit, hic inter primos eam amplexus eſt, & plurimum illuſtrauit; Venit Parisijs Coloniam, & cum morbo quodam laboraret peculiari, ita ut abſtractis, & ſopitis ſenſibus, quaſi mortuus iaceret, cum autem huius morbi ignari, eo pro mortuo haberent, ac ſepeliri feciſſent, conſtanter aſſertum eſt, eum uiuum ſepultum. Habuit inter alios diſcipulos qui cum eo perſeuerarunt, quattuor; Guilhelmum Occam Anglicum, Alpharum Hiſpanum, Fran. Mayronem, & Ioannem Canonicum, qui omnes, ut ipſe eorum præceptor Ioannes, Theologiæ profeſſor Pariſienſis, eruditiſſimis ſuis ſcriptis nomen ſuum immortalitati conſecrarunt. SCOTVS diſputator Subtilis ac acer, obijt Coloniæ, ac in fratrum minorum Con. choro ſepultus eſt. Hæc ipſe frater Petrus.

Deſcriptio Sepulchri.

Ipſum Sepulchrum eleuatum eſt ferè ad altitudinem palmę, in choro conuentus minorum con. Colo-

nienſis

nienſis medio ſub campana, ex cupro, & ęre fuſo, in medio ipſius ærei ſepulchri eſt imago ipſius SCOTI, ſupra quam tres collocati ſunt Franciſcanæ religionis ſummi Pontifices, Alexander videlicet Quintus, Nicolaus Quartus, Sixtus Quartus, & duo Cardinales, ſcilicet D. Bonauentura, & Illuſtriſſimus Bertrandus, cum inſignibus eorum. Ab utroque latere horum imagines ſitæ ſunt; nec non, & diſcipulorum SCOTI, ut pote Alexandri Alenſis, Alexandri Alexandrini, Rogerij Bacconitani, Gulihelmi Varronis, Aluari, Pelagij Hiſpani, Nicolai Lyrani, ſub pedibus verò ipſius imaginis hæc inciſa ſunt carmina.

Ante oculos ſaxum doctorem deprimit ingens,
Cuius ad interitum ſacra Minerua gemit.
Siſte gradum, lector, fuluo dabis oſcula ſaxo;
Corpus Ioannis hæc tenet urna SCOTI:
Anno milleno ter CCC cum adderet octo,
Poſtremum clauſit letho agitante diem.

Et in uicino lapide in pauimento eccleſiæ excuſum eſt.

Obijt Frater Joannes Duns SCOTUS
Sacræ Theologiæ Doctor Subtilis
nominatus. Anno 1308.

FRATRIS VALERII SETAE VERONENSIS
Ordinis Seruorum.

AD PATREM CONSTANTIVM SARNANVM S. R. E. Cardinali.

Quas unquam poterit grates, Sarnane benigne
Noſtra pares meritis lingua referre tuis?
Quas ue tibi laudes, quos uel referemus honores
Vt tuus expoſcit prægrauis iſte labor?
Quippe iuuentuti ſic tu prodeſſe laboras,
Vt iugiter ſtudijs nocte, dieq; uaces.
Ecce tui arguti Scoti, te interprete fido,
Dogmata panduntur lucida luce magis.
Qui prius obſcurus, per difficilisq; manebat,
Et clarum, & facilem tu modò reddis eum.
Ergo tibi pro tot, tantisq; laboribus ipſi
Tot grates agimus, quot Polus aſtra tenet,
Terraq; dum ſtabit uaſto circundata ponto.
Aether ſideribus dumque decorus erit;
Tu, pater ò præſtans, ſemper celebrabere nobis;
Viuet & æternum Nomen in orbe tuum.

IOANNIS DVNS SCOTI,

DOCTORIS SVBTILIS Ordinis Minorum, Theologorum omnium Principis,

Super Vniuerſalibus Porphyrij Quæſtiones acutiſſimę.

Quæſtio Prima.

CIRCA logicalia diligenter intẽdẽs, ut ueritates, quæ in eis ſunt dubiæ clarius eluceſcant, mouendo dubia, primo ſupra librum Porphyrij quęro, vtrũ Logici ſit ſcientia; Videtur quod non: modus ſciendi, non eſt ſciẽtia, logica eſt modus ſciẽdi, ergo &c. maior patet a ſimili, quia modus uidendi nõ
Tẽt.15. eſt uiſus. probo minorem per Ariſt. 2. metaphy. abſurdum eſt ſimul quærere ſcientiam, & modum ſciendi. ubi Commentator exponit modum ſciendi, ideſt logicam. 2 Cõ.2.

¶ Item 6. metaphyſ. diſtinguit Ariſt. ſcientias in mathematicam, naturalem, & diuinam ſiue metaphyſicam. ſub quarum nulla continetur logica.

¶ Item illud quod procedit ex communibus nõ eſt ſcientia. quia ſcientia eſt ex proprijs ſicut, & demonſtratio, per Ariſtot. primo poſter. logica eſt ex communibus. ergo non eſt ſcientia.

¶ Ad oppoſitum. ſcientia eſt effectus demõſtrationis, in logica autem multa demõſtratiuè concluduntur. ergo &c.

¶ Item hęc eſt per ſe vera. logicus eſt ſciens: ergo logica eſt ſcentia: quia a concretis, vbi eſt prædicatio per ſe, tenet cōſequentia ad abſtracta.

DICENDVM, quod logica eſt ſciētia q̄ in ea docentur, demōſtrantur cōcludūtur, ſicut in alijs ſcientijs ergo ſciunt quia demōſtratio ē

1. poſt. ſyllog. faciēs ſcire. ſunt etiā ī
ubi ſu. logica oīa requiſita ad demonſtrationē vt ſubiectū, & paſſio demōſtrabilis de ſubiecto p mediū, q̄ eſt diffinitio. ¶ Intelligendum eſt tñ, q̄ logica dupliciter conſideratur. Vno modo inquantum eſt docēs. & ſic ex neceſſarijs & ꝓprijs principijs procedit ad neceſſarias concluſiones. & ſic eſt ſcientia. Alio modo inquantum utimur ea applicando eam ad illa, in quib. eſt uſus, & ſic non eſt ex proprijs, ſed ex cōibus, nec ſic eſt ſcientia. ſicut patet in naturalibus: vbi Ariſtot. adducit rationes logicas, quæ procedunt ex medio cōmuni. & non faciunt ſcire proprie loquendo ¶ Ad primum dr̄, quod modus ſciendi non eſt ſcientia ſpecialis. poteſt tñ eſſe cōis. ¶ Contra hoc. ſi hæc eſt vera, aliquo modo modus ſciendi eſt ſciētia cum ſit prędicatio in abſtracto. ergo erit per ſe primo modo, conſequens eſt falſum. ergo, & antecedens. conſequētia patet, quia omnis prędicatio in abſtracto eſt eſſentialiter uera, ſed falſitas conſequentis patet, quia in intellectu ſubiecti non includitur prędicatum. ¶ Item modus ſciendi eſt poſterior. ſcire, ergo poſterior quam ſcientia, quia ſcire poſterius eſt, quā ſcientia; Ideo videtur aliter, quòd minor eſt falſa, formaliter loquendo. Ad eius probationem dici pōt, quod illa expoſitio debet intelligi materialiter, & ita hęc prędicatio. modus ſciendi eſt ſcientia, eſt uera, quia logica docet modum ſciendi pro tanto, quia eſt de ſyllogiſmo, uel de argumento per quod tantum habetur ſcientia.

¶ Aliter dici poteſt, quod ſi exponatur modus ſciendi per logicam, copulatio non debet cadere inter ſcientiā, & modum ſciēdi: ſed inter quęrere ſcientiam, & quærere modū ſciendi. nam hoc quęrere eſt illud quærere propter concomitantiam, ſicut quęrere aliquid eſt quęrere illud, quod eſt ſibi neceſſario coniunctum. licet unum non ſit reliquum.

¶ Ad ſecundum dico, q̄ diſtinguit ibi ſciētias reales. cuiuſmodi nō eſt logica, ſed eſt ſciētia rationalis. ¶ Ad tertiū

patet,

patet, quod logica per propria principia oſtendit paſſiones licet eius uſus ſit circa communia &c.

Quæſtio II.

QVæritur utrum logica ſit ſcientia communis? Quod non videtur, quia cõitas ſcientiæ a cõitate ſubiecti. Subiectũ aũt logicæ diſtinctum eſt a ſubiectis aliarum ſcientiarum. ergo &c.

¶ Ad oppoſitum arguitur per Boetium. logica eſt de ſecundis intentionib. applicatis primis. illæ autẽ ſunt cões, & applicabiles omnibus primis.

DICENDVM ꝙ ſcientia dr̃ cõis a ſubiecto. poteſt igitur intelligi communis, vel quia ſubiectum eius eſt prædicabile de ſubiectis aliarum ſcientiarum, vel quia eius ſubiectum cadit in vſum oĩum aliarum ſcientiarum. primo modo non eſt cõis logica per ſe, niſi forte per accidens. Si autem ſubiectum eius ſit applicabile omnibus alijs ſcientijs, ſecundo modo logica eſt cõis, quia omnes ſcientię vtuntur ſyllogiſmo, & alijs, de quibus eſt logica.

Quæſtio III.

QVæritur de ſubiecto logicæ an ſit ſyllogiſmus. Quod non videtur, quia omnis ſcientia eſt per ſyllogiſmum. ſi ergo de ſyllogiſmo ſit ſcientia, hoc erit per ſyllog ꝙ falſum eſt. Tum quia ſyllog. de quo quæritur ſcientia eſt ignotus. Syllog. autem per quem habet ſcientia, eſt ignotus, ſed per ignotum, nihil ſcit. Tũ quia quæro de ſyllogiſmo per quem habet ſcientia, aut de illo eſt ſcientia, aut non. ſi non, pari ratione, nec de ſyllogiſmo in cõi, quia quod ſcitur de cõi, ſcit, de quolibet particulari. non ſic, ergo per alium ſyllog. & ſic erit procedere in infinitum in ſyllogiſmis, ad habendum ſcientiam, qđ eſt inconueniens, quia tunc nihil ſciret, infinitũ.n. eſt ignotum. per Ariſtot. primo poſteriorum, igitur idem notum & ignotũ. ¶ Item nihil eſt ſubiectum totius, & partis, ſyllogiſmus aũt eſt ſubiectum partis logicæ, ſcilicet libri priorum. ergo. 2

¶ Item ſyllogiſmus nunquã fuit in ſenſu. ergo nec in intellectu. cõſequentia patet ꝑ Ariſt. in de ſenſu & ſenſato. 3

¶ Ad oppoſitum paſſiones ſyllogiſmi in logica principaliter de eo demonſtrãtur, & de alijs propter ipſum. ergo, &c.

DICITVR quod ſubiectum logicæ eſt conceptus,

formatus ab actu rõnis, quia ille cõis eſt omnibus in logica conſideratis, nam cum actus rationis ſit triplex. Primus, ſ. indiuiſibilium intelligentia. Secundus, compoſitio vel diuiſio iſtorum ſimpliciũ ſeu indiuiſibilium. Tertiꝰ eſt diſcurſus formatus a noto ad ignotum. De conceptu formato a primo actu rationis eſt liber prædicamentorum, qui eſt de incomplexo. De conceptu formato a ſecundo actu, eſt liber perihermenias, qui eſt de enunciatione. De conceptu formato per tertium actum eſt, tota noua logica, quæ eſt de ſyllogiſmo, & de eius partibus ſubiectiuis.

¶ Aliter ponitur, quod eſt de ſecũdis intẽtionibus applicatis primis, ſicut dicit Boe. quia illæ ſunt communes omnibus in logica determinatis. Tertio modo ponitur ens eſſe ſubiectum, quia per Ariſ. 4. metaph. circa idem laborãt metaphyſicus, dialecticus, & ſophiſta. metaph. autem laborat circa ens, igitur. Quarto modo ponitur oratio, quia de ipſa, & eius partibus determinatur in ueteri, & noua logica, cum ſit genus enunciationis, & ponitur etiam in diffinitione ſyllogiſmi, primo priorum. Quinto ponitur argumentatio, quia de eius ſpeciebus, & eius partibus eſt tota logica. Sexto modo ponitur ſyllogiſmus, quia omnia alia, quæ in logica conſiderantur, propter ipſum conſiderantur.

Cont. 5.

¶ Ad videndum autem quæ iſtarum poſitionum ſit verior notandum, quod tres ſunt conditiones præcipuæ ſubiecti in ſcientia. Prima videlicet, quod ſit notum, quid eſt, & quia eſt. nam hæc duo, ut inquit Ariſtot. primo poſte. oportet præſupponere de omni ſubiecto demonſtrationis. Secunda eſt, quod per eius quod qd eſt demonſtrentur in ſcientia paſſiones illius ſubiecti de eo. Tertia eſt, quod ad ipſum alia omnia in ſcientia determinata reducantur, & propter ipſum conſiderentur, aliter enim ab eius vnitate non eſſet vnitas ſcientiæ. tex. 2.

Duæ primæ conditiones deſunt tribus primis poſitionibus, quia nullius eorum ſubiectorum ſecundum rationem generalem, ut ponuntur, ſubiecto habetur diffinitio in logica, nec permittitur, ut principium ſcientiæ, nec paſſio aliqua de eis demonſtretur in generali. ergo quodlibet illorum eſt nimis commune ſubiectum. Etiam non diffe-

runt

runt iſtæ tres poſitiones inter ſe, quod manifeſtum eſt & prima, & ſecunda de tertia autem probatur, quia aut ens reale eſt ſubiectum huius ſcientiæ, aut ens rationis. Si primo modo ergo hæc ſciētia eſt realis, quod falſum eſt ſi ſecundo modo. aut ergo tā tum de ente rationis, idest cō ſiderato ab intellectu, aut de ente rationis idest cauſato a ratione, ſi primo modo, ſic adhuc poterit eſſe realis. nam nihil eſt ſubiectum alicuius ſcientiæ niſi ut conſideratum a ratione, quia non niſi ut eſt uniuerſale, ergo oportet dare, quod ſit de ente cauſato a ratione, quod eſt idem cum alijs duabus.

¶Ad rationem quidem pro prima poſitione patet argumentum non ualere, quia arguitur ab inſufficienti diuiſione, & facit fallaciam conſequentis; patet, quia deſunt aliæ duæ conditiones ſubiecti.

¶ Ad auctoritatem Boetij dico, qđ logica eſt de illis, ſed illa non ſunt primum ſubiectum, ſed ſunt communiora ſubiecto, ſicut dicimus, quod omni ſciētia eſt de ente, quia nulla eſt de non ente.

¶Ad rationē poſitionis tertiæ dico, quod laborant circa idem, non quod idem ſit ſubiectum, ſed quia in logica conſideratur illud per quod circa omnia conuenit laborare. nam circa multa laboratur in ſcientia. non tamē propter hoc quodlibet illorum eſt principale ſubiectum illius ſcientiæ.

¶Quarto ſcilicet orationi deficit ſecunda conditio, & tertia, & quod accipitur, quod conuenit ſyllogiſmo dico, qđ non conuenit niſi æquiuocè ei. & enunciationi, & æquiuocum non eſt ſubiectum in ſcientia, quia non poteſt diffiniri. ſumitur. n. in diffinitione ſyllogiſmi pro argumentatione. ¶Quinto ſcilicet argumentationi deeſt primum non enim ab Ariſtotele, vſquam diffinitur argumentatio in communi, nec ponitur eius diffinitio, ut principium ſcientiæ, licet Boetius eam diffiniat in topicis ſuis. Secundum etiam deeſt ſibi, vt manifeſtum eſt ſecundum rationem generalem. Tertium etiam probo, quia uel eſt æquiuocum, & tunc manifeſtum eſt, quod ab eius vnitate non eſt unitas ſcientiæ, nec ſcientia vna, cum tunc non ſit unum ſcibile, nec unum intelligibile, vel eſt analogum ad contenta ſub ea, & tunc ſcientia non erit una ab ip-

ſo, ſed ab unitate principalis, ad quod omnia alia attribuuntur, & illud eſt ſyllogiſmus ſicut unitas metaphyſicæ eſt ab unitate ſubſtantiæ; ad quam omnia alia entia attribuuntur.

¶ Dicendum ergo, quod ſubiectum primum, & propriũ logicæ eſt ſyllogiſmus: habet enim primam conditionem, quia ſtatim poſt determinationem de eius partibus in ueteri logica, in primo priorum præmittit eius diffinitionem. Et ſecundam habet, quia in eodem multas paſſiones de ipſo oſtendit p illam diffinitionem, ut modum, & figuram in illis de eſſe, & in modalibus, ut habere tres terminos in illo capitulo. Quoniam igitur in illis figuris, per hoc quod eſt ex neceſſitate accidere concluſionem, &cæt. Et tertiam ſimiliter habet. propter ipſum enim in ueteri logica determinatur de eius partibus integralibus ſcilicet de incomplexo, & enunciatione, & de partibus ſubiectiuis in libro topicorum, priorum poſteriorum, & de alijs ſpeciebus argumẽtationis, quia illa reducuntur ad ipſum, ſicut imperfectum ad perfectum, & de ſyllogiſmo ſophiſtico; ut de priuatione eius quia eiuſdem eſt cognoſcere habitum, & priuationem; ſic ergo penes eius diuiſionem & attributa illi patet diuiſio logicæ.

cap. 1.

¶ Ad primum argumentum concedo, quod ſcientia eſt de ſyllogiſmo per ſyllogiſmum aliquem particularem.

¶ Ad primum contra hoc dico, quod ſyllogiſmus iſte p quem habetur ſcientia notus eſt quo ad ueritatem præmiſſarum, quia ſunt propoſitiones immediatę illatiuæ cõ cap. 2. cluſionis, & quantum ad illationem concluſionis, ex præmiſſis, quia illatio eſt per ſe manifeſta, cum ſyllogiſmus perfectus ſit; qui nullius indiget ad hoc ut appareat neceſſarius, primo priorum, id eſt ad hoc; ut manifeſtum ſit concluſionem ſequi ex præmiſſis. Sed iſte ſyllogiſmus per quem habetur ſcientia eſt ignotus, quo ad paſſionem illam, quæ demonſtratur de ſyllogiſmo in communi. ſecundum quam ipſe ſyllogiſmus in communi eſt ignotus: non enim quæritur cognitio de ſyllogiſmo in communi, niſi quo ad paſſionem, & ita non eſt idem notum, & ignotum ſecundum idem.

¶ Ad aliud contra hoc dico; quod

quod ſcientia eſt de ſyllogiſmo, per quem eſt ſciētia, & cum quæritur per quem ſyllogiſmum, dico, quod per ſeipſum, quia inquantum per ipſum oſtenditur paſſio aliqua de communi ſyllogiſmo, oſtenditur de ſeipſo inquantum eſt ſyllogiſmus. nec aliter eſt ſcientia de particulari.

¶ Ad ſecundum principale argumentum dico, quod ſyllogiſ quo ad proprietates formaliter ipſum conſequentes eſt ſubiectum libri priorū: eſt autem ſubiectum totius logicæ quoad omnes paſſiones in ſe, uel in ſuis partibus integralibus, & ſubiectiuis, uel reducibilib. ad ipſum, nec oportet ſubiectum prædicari de omnib. in ſcientia conſideratis, ſed eſſe id pp quod alia conſiderantur, ut patet de ſubiecto naturalis ſciētię, quod eſt corpus mobile. ibi agitur de motu, & natura, quæ nō ſunt corpus mobile.

¶ Vel poteſt dici, quod maior eſt falſa, in ſcientijs, quando ſubiectū totius multa requirit determinari, propter eius cognitionem, tunc enim de illis multis oportet in illa ſcientia conſiderare, & cum hoc de ipſo ſubiecto. ergo aliqua pars ſcientiæ erit de illo ſubiecto, ſecūdum ſe propriè, quod eſt ſubiectū totius. ita eſt hic. ut patet de libro phyſicorum, reſpectu totius ſcientiæ naturalis.

¶ Ad tertium dico, quod illa propoſitio Ariſtot. nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. uera eſt de eo, qđ eſt primum intelligibile, quod eſt ſcilicet quod quid eſt rei materialis. non autem de omnibus per ſe intelligibilib. quia multa per ſe intelliguntur non quia ſpeciem faciunt in ſenſu, ſed per reflexionem intellectus, & ita eſt de ſyllogiſmo. in plus enim eſt per ſe, quam primò, ut dicitur primo poſteriorum. Iſocheles enim per ſe habet tres angulos, ſed nō primo.

¶ In ſpeciali circa librum Porphyrij, quærendum eſt de uniuerſali. Et quia omnē quæſtionem præcedit, quid dicitur per nomen. Ideo notandum, quod uniuerſale ſicut cetera concreta tripliciter ſumitur. Quandoque enim ſumitur pro ſubiecto id eſt pro re primæ intentionis, cui applicatur intentio uniuerſalis, & hoc modo uniuerſale eſt primū obiectum intellectus. Quandoque ſumitur pro forma, ſcilicet pro re ſecundæ intentionis cauſata ab intellectu, & ap-

plicabili rebus primæ inten tionis, & ſic loquitur logicus proprie de uniuerſali. Tertio modo pro aggregato ex ſubiecto & forma, & illud eſt ens per accidens, quia aggregat diuerſas naturas ex quibus non fit unum per ſe, & ſic non eſt de conſideratione alicuius artificis, quia de ente per accidens nulla eſt ſcientia per Ari. ſexto metaphyſi quia nec diffinibile. Tantum igitur de cetero de illo fiet ſermo ſcilicet de uniuerſali ſecundo modo ſumpto, non autem de alijs &c.

Quæſtio IIII.

PRimo igitur quæritur: Vtrum uniuerſale, ut ens? Quod non uidetur, per Boet. dicentem, omne quod eſt, ideo eſt, quia unum numero eſt, uniuerſale non eſt unum numero quia prædicatur de pluribus uniuoce, ergo &c.

De uniuocatione, & vno.

2 ¶ Item per Ariſt. in prædicamentis, omne quod eſt aliud a prima ſubſtantia aut dicitur de prima ſubſtantia, aut eſt in illa, ſed uniuerſale eſt aliud a prima ſubſtantia, & non dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in illa ergo, &c. Probatio minoris. ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de primis, ut patet per Ariſt. uniuerſale autem cum ſit accidens, non eſt ſecunda ſubſtantia, nec eſt in primis. quia tunc prima ſubſtantia eſſet uniuerſalis, ſicut illud, in quo eſt albedo, eſt album.

1. de ſubſtantia.

¶ Item ſi uniuerſale eſt ens, aut eſt à natura, aut ab intellectu. non a natura, quia tunc eſſet ſingulare, & terminus transmutationis: ergo ab intellectu ſolo. ergo eſt figmentum, & ita non ens. 3

¶ Ad oppoſitum uniuerſale diffinitur ab Ariſtotel. primo perihermenias: ſed non entis non eſt diffinitio ¶ Item per Boetium ſecundæ intentiones applicantur primis, non ens autem non applicatur enti.

DICENDVM quod uniuerſale eſt ens, quia ſub ratione non entis, nihil intelligitur; quia intelligibile mouet intellectum. cum enim intellectus ſit uirtus paſſiua per Ariſtot. 3 de anima: non operatur, niſi moueatur ab obiecto. non ens non poteſt mouere aliquid, ut obiectum; quia mouere eſt entis in actu ergo nihil intelligitur ſub ratione non entis quicquid autem intelligitur, intelligitur ſub ratione uniuerſalis: ergo illa ratio non eſt omnino non ens:

Con. 5: & idem ſæpe.

¶ Ad

¶ Ad primum argumentum dico, quod Boetius intelligit de illo, quod eſt præter operationem intellectus, cuiuſmodi non eſt uniuerſale.

¶ Ad ſecundum dicitur ſimiliter, quod Ariſto. ſic intellexit. ¶ Contra hoc, quia probat concluſionem illã per hoc quia ſecundę ſubſtantię dicuntur de primis. accidentia ſunt in primis. ſecundæ autem ſubſtantiæ, ut ibi loquitur de ipſis, nõ ſunt prętèr intellectus operationem. ergo non tantum intelligit de his, quæ sũt præter operationem intellectus. Probatio minoris, quia diuidit in principio capituli ſubſtantiam in pri. & ſecun. ſi ergo illa diuiſio valeat: ſequitur, quod membra, vt ibi intelligit opponuntur, ſed quod eſt ſecunda ſubſtantia prętèr operationem intellectus, non opponitur primæ ſubſtantię, ſed eſt idem. ergo non intelligit de ſecunda ſubſtantia, quo ad illud, quod eſt ens præter operationem intellectus. Ideo dico, quod vniuerſale dicitur de primis.

¶ Ad illud, quod eſt contra hoc, quia ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de primis. Dico, quod ſecundæ ſubſtantiæ, vt ibi loquitur, ſunt accidentia, non quidem realia, de quib. ponit aliud membrum ſcilicet eſſe in, ſed intẽtionalia, quib. per ſe competit dici de. vniuerſale autem eſt quid communius ad ſecũdam ſubſtantiam, quia ſecunda ſubſtantia dicitur vniuerſale applicatum ad aliquid in genere ſubſtantiæ.

¶ Ad tertium dico, quod vniuerſale eſt ab intellectu. Et cũ dicitur, ergo eſt figmentum. dico, quod non ſequitur, quia figmento nihil correſpondet in re extra. vniuerſali autem aliquid extra correſpondet, a quo mouetur intellectus ad cauſandum talem intẽtionẽ. eſt enim ſecundum Boetium ſpecies tenuis ſimilitudo ſingularium, & genus magis tenuis ſuarum ſpecierum. Dico ergo, quod effectiuè eſt ab intellectu, ſed materialiter ſiue originaliter ſiue occaſionaliter eſt à proprietate in re, figmentum verò minime &c.

Quæſtio V.

Quæritur an uniuerſale ſit per ſe intelligibile? Quod non per Ariſtot. de ſenſu, & ſen. nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. vniuerſale autem nunquam fuit in ſenſu. ergo, &c. ¶ Item omnis virtus paſſiua præſuppõit ſuum obie-

obiectum in actu ante eius operationẽ, quia ab obiecto incapit ſuum actum per quem poteſt operari, vniuerſale au tem non præſupponitur ab intellectu, ſed cauſatur ab eo per Commentatorem primo de anima. ergo &c.

¶ Ad oppoſitum, quicquid diffinitur eſt per ſe obiectum intellectus, vniuerſale diffinitur ab Ariſtot. 1 perihermenias. ergo intelligitur.

DICENDVM quòd uniuerſale eſt per ſe intelligibile, quod patet ſic. primum obiectum intellectus, ſcilicet quod quid eſt intelligitur ſub ratione uniuerſalis. illa verò ratio nõ eſt idẽ eſſentialiter cum illo qđ quid eſt, ſed modus eius accidentalis. ergo intellectus poteſt cognoſcere differentiam inter ſuum obiectum primum, & illum modum, quia poteſt diſtinguere inter omnia, quæ non ſunt eſſentialiter eadem, ſed omnis uirtus cognoſcens per ſe differentiam inter aliqua duo cognoſcit utrunq; extremũ ſub propria ratione. per Ariſtot. ſecundo de anima. Per hoc enim probat ſenſum cõmunem eſſe. igitur intellect⁹ põt cognoſcere modum, ſiue rõnem vniuerſalis per ſe, & ſub propria rõne. hoc.n.modo reflectendo cognoſcit intellectus ſe, & ſui operationem, & modum operandi, & cętera, quæ ſibi inſunt.

¶ Ad primũ dictũ eſt ſupra, quia intelligitur de primo obiecto, quod eſt quod quid eſt rei materialis. Vel aliter, quod intelligitur ſecundum naturam ſenſitiuam, ſ. de ſenſibilibus, cuiuſmodi non eſt uniuerſale. ¶ Ad ſecundum dicit, quod intellectus poſſibilis eſt virtus paſſiua, & illa præſupponit ſuum obiectũ, ſed intellectus agens nõ præſupponit, quia non eſt uirtus paſſiua. vniuerſale etiam non eſt obiectum eius, ſed quod quid eſt in phantaſmatibus, & vniuerſale eſt finis eius, &c.

Quæſtio V I.

QVæritur verũ vniuerſale habeat aliquas proprietates? Quòd nõ vr̃, quia proprium eius non põt eſſe ſingulare, quia tunc nõ conuerteretur cum ipſo: igitur eſt vniuerſale. igitur non eſt aliud ab eo, cui propriũ ponitur, quod eſt inconueniẽs, quia proprium non indicat eſſentiam eius, cuius eſt proprium. per Ariſtot. primo topicorum

¶Item

2 ¶ Item ſi habeat aliquã paſſionem, illa inerit, & omni, & ſoli, & ſemper, ergo erit proprium, quod eſt inconueniens, quia tunc illa paſſio cõtinebitur ſub proprio, quod eſt ſpecies uniuerſalis, & erit conuertibilis cum ipſo uniuerſali, quod eſt inconueniẽs ergo & cætera.

3 ¶ Item accidens non eſt ſubiectum accidentis. per Ariſt. 4. metaph. ſed uniuerſale eſt accidens. ergo &c. *Cõt.* 14.

4 ¶ Item omnis paſſio eſt minus ens ſuo ſubiecto, ſed minus ens ente rationis eſt non ens. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphi. qui aſſignat aliquas conuenientias omnium quinque uniuerſalium. Vnde manifeſtum eſt, quod conueniunt in aliqua proprietate, ſi igitur illa inſit eis uniuoce, hoc erit per rationem communem; quę eſt in eis, & illius communis erit primo paſſio, quia ſi paſſio uniuoca ſit & eius ſubiectũ primum eſt vniuocũ, per Ariſt. 2. poſteriorum, igitur talis paſſio eſt ipſius uniuerſalis primo. *Cõ.* 12. *& circiter.*

DICENDVM, quod ſic, quia diffinitio diffiniens ſufficienter indicat eſſentiam cuiuslibet igitur cuicunque ineſt aliquid conuertibiliter præter ea quæ ponuntur in eius diffinitione, illud habet tale ſibi inhærens pro paſſione, & ſic in eſt aliquid uniuerſali, quia ſi diffinitio ipſius vniuerſalis uera ſit, quæ eſt prædicabile de pluribus, quæ ponitur primo perih er. tunc conuertibile præter eſſentiã uniuerſalis, erit illud, quod ponit primo poſter. ſcilicet eſſe unum in multis, & de multis, & ecõuerſo. ſi illud ſit diffinitio bona, & uera, iſtud erit proprium, & ita alterutrũ per diffinitionem uniuerſalis de uniuerſale demonſtratiuè poteſt concludi, & ita ſciri. *Cap.* 5. *Cõ.* 55.

¶ Ad primum argumentum dico, quod paſſio ipſius uniuerſalis ponatur, quòd ſit a. a eſt uniuerſale, non ꝙ ſit eſſentialiter idẽ ſuo ſubiecto, ſed quod uniuerſale applicat ſibi, ut modus eius, & erit prædicatio denominatiua, dicendo a. eſt uniuerſale.

¶ Contra ſubiectum non prędicatur denominatiue de accidẽte, nec dicitur modus eius, ergo nec uniuerſale dicitur modus ſuæ paſſionis.

¶ Dico quod uniuerſale poteſt ſumi ut quid vel vt modus. ratio concludit primo modo.

¶ Per idem ad ſecundum dico quod eſt propriũ denominatiue, ſed non cõtinetur ſub proprio. poſſibile eſt. n. & maxime in intẽtionibus aliquid con-

conuerti cum genere & denominari a ſpecie.

¶Ad tertium dico, quod accidens non eſt ſubiectum primum quod eſt ſubſiſtens, & ſuppoſitās ac vltimatè terminans dependētiam eius, nam tale eſt ſola ſubſtantia. pōteſt tamen accidens eſſe proximum, & immediatum ſubiectum accidentis, quia eſt ratio ſuſceptiua, per quam aliud ineſt ſubſtantiæ, vt ſuperficies eſt ſubiectum albedinis, hoc modo eſt in accidentibus ſubiectum reſpectu ſuę propriæ paſſionis.

¶Ad quartum argumentū dico, quod in eſſe rationis ſunt multi gradus ſicut in eſſe naturæ, quia modus intelligendi eſt in uno gradu, & in alio ens intelligibile, & modus intelligendi eſt minus ens ente intelligibili, unde concedo, quod illud, quod eſt minus ens ente rationis in ultimo gradu, eſt non ens, cuiuſmodi non eſt propriū, quod conuertitur cum uniuerſali.

Quæſtio VII.

Viſo quod uniuerſale habet conditiones requiſitas ad ſubiectum ſcientiæ, quia uidelicet eſt ens, & diffinibile, & paſſiones habens de eo demonſtrabile quæritur nunc an ipſum uniuerſale ſit ipſius libri Porphyrij ſubiectum? Quod non uidetur, quia aut vniuerſale eſt inquantū eſt intentio, aut inquantum eſt applicabile rei, non primo modo, quia ſic intentio habet a metaphyſico conſiderari. probo, quia metaphyſicus conſiderat quodlibet inquantum ens, igitur & intentionem inquantum eſt ens. igitur, & intentionem inquantum eſt intētio, quia idem eſt intentio inquantum intentio, & inquantum ens. ſicut idem eſt homo inquantum homo, & homo inquantum ens, nec ſecundo modo, quia ſic eſt illud totum ens, per accidens, de quo non eſt ſcientia.

¶Item, omnis ſcientia realis eſt de uniuerſali, quia ſingulatium non eſt ſcientia, cūm igitur hæc ſit ſciētia rationalis, non erit de uniuerſali. 2

¶Item. hic determinatur de iſtis quinque ſub propria ratione diuidendo, & diffiniēdo quodlibet per propria ſibi, nullam faciendo mentionem de uniuerſali ſecundum ſe, nec quoad eius, quod quid eſt, nec quoad paſſiones. ergo hæc quinque erunt ſubiectum, & non vniuerſale. 3

¶Ad

¶ Ad oppoſitum hæc ſcientia eſt una. ergo habet vnum ſubiectum. ergo hæc quinq; non ſunt ſubiectum, niſi ſecundum. quod conueniunt in vno communi, quod erit primum ſubiectum, & illud eſt vniuerſale.

Quæſtio VIII.

IVxta hoc quæritur de unitate iſtorum quinque in hoc quod eſt vniuerſale. an videlicet vniuerſale ſit vniuocum ad hæc quinque? Quod non probo, quia omne vniuocum multis ſe habet ad illa ſub ratione alicuius vniuerſalis, ſed vniuerſale non comparatur ad hæc quinque ſub ratione vniuerſalis, ergo &c. probatio minoris, quia non ſub ratione alicuius iſtorum quinque, quia nullum iſtorum conuenit alijs, ſed quodlibet eſt diſtinctum ab alijs. ſi ergo ſub ratione alterius, erit ſextum vniuerſale. Dicitur, quod comparatur ad hæc quinque ſub ratione generis, quia prædicatur de iſtis in quid, & hæc inter ſe differũt ſpecie.

¶ Contra hoc. ſi vniuerſale eſt genus ad hæc quinque, ergo quodlibet iſtorum eſt ſpecies, ergo genus eſt ſpecies, quod eſt falſum, quia ſpecies oppoſita non prædicatur de alia cum hoc verbo eſt, ſed genus, & ſpecies ſunt ſpecies diſparatæ ſub uniuerſali. ſi vniuerſale ponatur genus iſtorũ quinque.

¶ Item genus non prędicatur de ſpeciebus ſecũdum magis, & minus per Porphyrium capitulo de differentia vniuerſale prędicatur ſecundum magis, & minus de iſtis, quia genus eſt vniuerſalius quã ſpecies, uel differentia prædicatur enim de pluribus. ergo.

¶ Ad oppoſitum Vniuerſale prędicatur ſecundum nomen & ſecundum rationem. igitur vniuocè. conſequentia patet per Ariſtot. in principio prædicamentorum. antecedens eſt manifeſtum, quia quodlibet iſtorum eſt aptum natum dici de pluribus per, quod diffinitur vniuerſale primo perihermenias.

AD ISTAM quæſtionẽ dicit, ꝙ vniuerſale eſt analogum ad hæc quinque, per prius enim dicitur de genere. per poſterius verò de alijs vt patet per tertiam rationem ad primam partem. *cap. 5.*

Et ſecundum, hoc reſpondetur ad aliam quæſtionem, videlicet, quod vniuerſale non eſt hic ſubiectum, ſed quinque vniuerſalia, & tamen ſcientia eſt vna propter

pter vnitatem primi, ad quod omnia alia attribuuntur, qđ eſt genus.

¶ Contra hoc in omni genere eſt aliqua ſpecies, quæ perfectius participat naturam generis quam alia, ideo dicit naturalis, quod in genere latent æquiuocationes ſept. phyſic. ſed logicus ponit genus uniuocum propter vnitatem rationis, igitur logicè loquendo vniuerſale poterit eſſe genus iſtorum quinque, licet genus aliquo modo ſit perfectius alijs.

Conte. 31.

¶ Item quo ad ſolutionem alterius qōnis non dicitur conuenienter, vt uidetur, quia in principio 7. met. ex hoc, quod ſubſtantia eſt primum ens. concludit Ariſt. qua propter ſolum, & maxime & primum de ſubſtantia ſpeculandum eſt, ex quo accipitur, quod ad determinandum de multis dictis per attributionem ad aliquod primum. ſufficit determinate de illo primo ſecundum hoc, igitur ſufficeret Pophyrio determinare de genere tantum. Item ratio ſic ponentium nō concludit, quia numerus eſt multitudo ex vnitatibus aggregata, tamen non dicitur analogice de binario, & trinario. licet trinarius ſit ex pluribus vnitatibus, ſed ſīpliciter vniuocè.

Conte. 5.

PROPTER hoc, & pp rōnem ſuprapoſitā ad oppoſitū qōnis, dicendū, ꝙ vniuerſale vniuocè pdicatur de omnib. iſtis quinq;. ¶ Ad primū argm̄ dico, ꝙ intētio generis ſibi applicat̃ reſpectu iſtorū quinq; cū aūt dr̄. quodlibet iſtorū eſt diſtinctū ab alijs verū eſt. iō non prędicantur de ſe inuicē prædicatione eſſentiali & exercita, nec aliqd de vno iſtorū ſub rōne alterius, ſed prædicatione ſignata, quia ratio gn̄is eſt extranea vniuerſali, qn̄ vnitur iſtis p hoc verbū eſt, ſicut & animali qn̄ dr̄. homo ē animal. ¶ Ad primum argm̄ contra hoc concedo, qđ quodlibet iſtorū eſt ſpecies, nec eſt inconueniens ſpecies eiuſdem generis in accidentibus, de ſe inuicem denominatiue prædicari. Contra inconueniens eſt in ſpeciebus eiuſdem generis. nam ſicut hæc eſt falſa albedo eſt nigredo, ita hoc album eſt nigrum. Dico, qđ non eſt verum vniuerſaliter. licet forte in abſolutis ita ſit non tamen in relatiuis. nā idē eſt pr̄, & filius, qua rōne. n. ſequitur, pr̄ huius, ergo pr̄ pari ratione ſequitur, filius huius, ergo filius. ſicut igit̃ accidentia ſtāt ſimiliter, ſic ēt cōſequentiā ſimiliter, & relatiua talia pñt dici de eodem & de

de ſe inuicē non tñ relatę uē oppoſita, qa nō ſunt oppoſita, niſi reſpectu eiuſdē. Sunt aūt relatiua ſm cōem rōnē ſuam. pr̄.n.primo refert ad fil non pr̄ huius ad filiū huius, ita in propoſito genus eſt ſpecies, ſed non reſpectu eiuſdē. Aliter dr̄, ꝙ tales ꝓpoſitiones genus eſt ſpēs.pñt eſſe
p. 5 ueræ denominatiua prædicatione, quælibet.n.iſtarum intentionum pōt accipi ut q̄d, uel ut modus, qñ enim eſt illud, ꝙ intelligitͬ, tūc eſt q̄d, qñ aūt eſt rō, ſub qua aliq̄d ītelligitur, tūc accipitur modus. Secūdæ igitur intentiones non opponuntur, niſi ut utraq; accipitur ut quid, uel utraq; ut modus. hic aūt genus eſt ſpecies, uera eſt, ut genus accipitur ut quid. quia in cōparatione ad uniuerſale quod eſt genus ſuum, ſpēs uero ut modus, quia ſub tali modo intelligitur genus reſpectu uniuerſalis Sed ſi inferatur.ergo ꝑdicatur oppoſitū de oppoſito, fit fallacia figuræ dictionis cōmutando modū in quid, uel econuerſo.uerbi gratia plurale eſt ſingulare, hæc eſt uera ut plurale accipitur, ut quid, & ſingulare ut modus, qa q̄d ſignificatur p ſingulare eſt modus eius q̄d ſignificatur per plurale, nec ſic eſt oppoſitio. Dicitur tñ, ꝙ ēt ſingulare dicit quid, qa accipitur pro ſuo ſignificato reſpectu ſubiecti plurale dicit modū, quia accipitur pro ſuo modo reſpectu ꝑdicati.nā pro re ſignificata non ineſt ſibi ꝑdicatum, & ſi utroq; modo ſumatͬ non eſt dr̄ia ad propoſitum.¶ Ad aliud dico, ꝙ genus non eſt magis uniuerſale, quia magis dicit intentionem formæ eius, cui adiungitur, ſed eſt quodāmodo maius uniuerſale, quia extenditur ad plura, quemadmodum quaternarius eſt maior numerus binario. non magis, ſicut etiam una ſpecies ſpecialiſſima non dr̄ magis ſpecies, licet plura ſub ſe habeat contenta.

AD PRIMAM quæſtionē dicendū, quod uniuerſale eſt huius ſciētiæ ſubiectum, cum.n. tres ſint principales conditiones ſubiecti, uniuerſale primam habet. ſupponitur enim hæc quid eſt, & quia eſt tanquā notum, nec enim eſſet poſſibile aliquam ſpeciē eius ſcire ignoto de ipſo quid eſt, & quia eſt: hic autē eius ſpecies diffiniuntur, nec oportuit hic diffinitionē uniuerſalis poni, quā ſupponit auctor ſufficiēter aſſignatam fuiſſe ab Ariſt primo priher. uel primo poſte. unde ratione uniuerſalis.ſ. prædicari de pluri-

pluri-

pluribus utitur in diffinitione iſtorum quinq; vniuerſaliũ. Habet ēt ſcdam conditionē ſubiecti, quia ſi qua paſſio vniuoca iſtis quinque de his oſtendit per rōnē vniuerſalis, illa per hoc oſtenditur de vniuerſali, tanquam de proprio, & primo ſubiecto, & ſi d vno aliqua paſſio hic demonſtratur per rōnem vniuerſalis quæ eſt pdicari de plurib. ēt in hoc oſtendit de vniuerſali, quia mediũ demōſtrationis equatur paſſioni aliter eſſet cōis, & fallacia conſequētis, ſed hoc fit hic, vt patet, quia differre ab indiuiduo demonſtrat de genere per hanc particulā prędicari de pluribus, & ita ſupponitur ante de alijs poſſe oſtendi. ¶ Tertia conditio manifeſta eſt, quia quodlibet iſtorũ eſt eius ſpecies, cũ ipſum diuidat a Porphyrio in hæc quinq; poſita eñ generis diffinitione ad eius declarationem ponit diuiſionem. cuius unum membrum eſt prædicari de pluribus, per q intelligit uniuerſale, quod ſubdiuidit in hæc quinque. ¶ Ad primum argumentum dico, quod hęc diuiſio non eſt per oppoſita, quia intentio ſecundum quod intentio eſt applicabilis rei, vnde concedo utrunque membrum, cum ſint idem.

¶ Cum autem obijcit cōtra primum membrum, dici poteſt, q metaphy. omne ens reale conſiderat, non ens rōnis, cuiuſmodi eſt uniuerſale, ut hic loquimur, vel ſi concedatur, q conſiderat intentionem inquantũ ens, non tamen ſequitur, quod intentionem inquantum intentio, q a tamen ſunt idem, quod vniuerſaliter accidit, quando terminus ſequens reduplicationem non ſignificat abſolutè eſſentiam, ſicut non eſt idem mobile inquantum mobile, & mobile inquantum ens, per hoc patet ad exemplum de homine, quia non eſt ſimile.

¶ Quod obijcitur contra illud membrum de ente per accidens. dico. quod nō eſt ens per accidens, ſicut aggregatum, quia res non cadit in intellectu illius totius, ut pars, ſed vt terminans reſpectum, hoc modo intelligitur accidens in dependentia ad ſubſtantiam, nec tamen, ut ens per accidens.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod ſcientia realis eſt de uniuerſali primo modo, quod eſt res, ſed logica eſt de vniuerſali ſecundo modo, quod eſt intentio.

¶ Ad tertium patet per dicta in ſolutione queſtionis &c.

Quæ-

Quæſtio IX.

QVæritur de uniuerſali, cum ſit accidens, ut hic loquimur, in quo eſt, ut in ſubiecto; utrum in re, vel in intellectu. Quod non in re, probo. omne accidens, qđ eſt in re, eſt proprium uel commune. ſi proprium, ineſt indiuiduis: licet non primo quia proprium per ſe primo ineſt ſpeciei per ſe enim præſupponit de omni. Si commune, ineſt primo indiuiduis. ſi ergo eſſet accidens in re, ineſſet primo in indiuidui, ſed hoc eſt falſum, quia tunc indiuiduum eſſet uniuerſale, ergo.

¶ Item intellectus eſt uirtus paſſiua, per Ariſt. tertio de anima, ergo non agit extra mittendo, ſicut eſt de ſenſu per Ariſto. primo top. cum ergo cauſet uniuerſale, non extra mittet illud. ergo non eſt in ſubiecto aliquo extra ipſum. ¶ Item ex intellectu, & intelligibili fit uerius unũ, quam ex materia & forma, per Cõment. tertio de anima ſed forma non eſt extra materiam, nec ecõuerſo, igitur nec intelligibile extra intellectũ. ergo nec modus intelligibilis extra intellectum. igitur nec uniuerſale.

¶ Ad oppoſitum; materia & efficiens non coincidunt per Ariſt. ſecundo phy. intellectus eſt cauſa efficiens uniuerſalis, ergo non eſt materia, ergo nec ſubiectum, quia accidentia non habent aliam materiam, niſi in qua quæ dicitur ſubiectum eorum. ¶ Item per Comment. ſuper primo de anima. Intellectus facit uniuerſalitatẽ in rebus. ergo illa eſt in re, non in intellectu, &c. ¶ Item accidens eſt in illo, ut in ſubiecto, quod denominat uniuerſale, denominat rem, non intellectum. igitur, &c. *Cap. 8.*

Quæſtio X.

IVxta hoc quæritur de ueritate iſtius propoſitionis, homo eſt uniuerſale, & conſimilium, ubi prædicatur intentio de re. Quod ſint falſæ, probo. ſubiectum ſignificat ueram naturam. ergo pro illa ſupponit prædicatum, nõ prædicat ueram naturã, quia non ſignificat eam igitur prędicatur non uera natura de uera natura. ergo oppoſitum de oppoſito.

2 ¶ Item ſi homo eſt ſpecies, & ſpecies eſt intentio. ergo homo eſt intentio. concluſio eſt falſa. ergo & aliqua præmiſſarum, ſed non minor. ergo maior. ¶ Item, 3 omnis prædicatio uera in

abſtracto, eſt uera per ſe primo modo: hæc non eſt uera per ſe primo modo, homo eſt ſpecies: & prædicatum & ſubiectum ſunt abſtracta. ergo propoſitio falſa.

¶ Ad oppoſitum: de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinitum: ſed homo prædicatur de pluribus differentibus numero: ergo homo eſt ſpecies, ergo uniuerſale.

Quæſtio III.

IVxta hoc quæritur, an tales ſint per ſe. Quod ſic uidetur. Cui enim per ſe ineſt diffinitio per ſe, ineſt & diffinitum, ſed homo prædicatur per ſe de pluribus differentibus numero. ergo homo per ſe eſt ſpecies. ¶ Item quod eſt per ſe intelligibile, eſt per ſe uniuerſale, homo eſt per ſe intelligibile, ergo &c. minor patet. quia per ſuum quod quid eſt, quod eſt idẽ ſibi. ¶ Item uniuerſale conuenit homini ſecundũ quod abſtrahitur ab omni accidente. ergo non conuenit ei, ut accidens. antecedens eſt verum: quia homo, ut coniungitur accidentibus, eſt ſingulare.

¶ Ad oppoſitum: per ſe præſupponit dici de omni. ergo ſi homo eſt per ſe uniuerſale, omnis homo erit uniuerſale. conſequens eſt falſum. ergo & antecedens.

AD Primam quæſtionẽ dicendum, quod uniuerſale eſt in re, vt in ſubiecto, quia illam denominat non intellectum, ſed in intellectu eſt veluti in efficiente, & ut cognitum in cognoſcente. Sciendum tamen, quod ſignificatum termini communis ſignificantis ueram naturam, tripliciter poteſt conſiderari. Vno quidem modo ſecundum eſſe in ſuppoſitis, quod dicitur eſſe materiale eius, & hoc modo inſunt ſibi accidentia communia. Secundo modo conſideratur abſolutè ſecundum eſſe quidditatiuũ, & ſic inſunt ei prædicata eſſentialia. Tertio modo ut per formam intelligibilem, ab intellectu appræhenditur, quod eſt eſſe cognitum, & ſic inſunt ei intentiones. Intellectus enim conſiderans naturam hominis unam in multis, & de multis, ab aliqua proprietate reperta in natura ſic conſiderata, mouetur ad cauſandum intentionem, & illam cauſatam attribuit illi naturæ, cuius eſt proprietas, a qua accipitur.

¶ Ad

¶ Ad primum argumentum dico, quòd procedit de accidente reali, quod ineſt naturæ ſecundum eſſe materiale. ¶ Ad ſecundum dico, quod non attribuit aliquam proprietatem rei per eius tranſmutationem, quia non eſt uirtus factiua, poteſt tamen aliquam attribuere, quæ dicit habitudinem rei ad intellectum, præſertim ſi accipiatur a proprietate illius rei, ſicut attribuit modos ſignificandi dictioni ſignificatiuæ, qui ſunt in uoce, ut in ſubiecto, effectiuè tamen ab intellectu. ¶ Ad tertium dico, quòd illud dictum Comment. non poteſt intelligi, quod fiat unum compoſitum ex illis, quia tunc intellectus eſſet compoſitus ex quidditatibus omnium rerum ſenſibilium: ſed intelligendum eſt, quòd intellectus in actu uerius recipit prædicationem unius cum intelligibili in actu, quàm materia cum forma, quia intellectus in actu eſt intelligibile in actu, quia per ſpeciem intelligibilem in actu poteſt ſeipſum intelligere reflectendo. materia autem non eſt forma per hoc, quòd ponitur cum forma.

Ad ſecũdam quæſtionem dicendum, quòd eſt uera eo modo, quod nũc dictum eſt accidens ineſſe rei, quia diffinitio intentionis ineſt rei. iſto modo. ¶ Contra hoc ſpecies ineſt homini ſecundum quod homo dicitur de pluribus, &c. ſed non dicitur de illis niſi ſecundum quod eſt in illis, & hoc eſt ſecundum eſſe materiale. ergo primo modo propoſitio eſt uera. Ad hoc dico, quod ſpecies ineſt homini ſecundum quod homo prædicatur de indiuiduis, loquendo de prædicatione ſignata, non de prædicatione exercita, ideſt, non ſecundum quod eſt idem ſuppoſitis, quod eſt primum mẽbrum diffinitionis. ¶ Ad primum argumentum dico, quod uera natura poteſt ſumi tripliciter, non tamen propoſitio diſtinguenda eſt, quia diuerſitas ſuppoſitionis ſtat cum unitate ſubiecti & ſignificati. Sed eſt magis multiplicitas figuræ dictionis, ſi qua ſit. Eſt igitur propoſitio ſimpliciter uera, quia ſecundum quòd ſubiectũ ſupponit uerã naturã, ut tamen comparatur ad intellectum, ineſt ei tale accidens. multiplicitas enim figuræ dictionis nõ eſt uere multiplicitas, ſed tantum phantaſtica, unde hic nõ diſtinguitur fortes eſt hõ, ſed eſſet falſa, ſi acci-

peretur homo, ut accipitur hic. homo eſt ſpecies. ¶ Ad ſecundum dico, quod hæc eſt falſa, ſpecies eſt intentio ſicut hęc, album eſt color, quia ſpecies denominatiuè importat aliud, quàm intentio in abſtracto. Contra, tunc hæc eſt uera, ſpecies eſt intentionale, & ita ſequitur, ergo homo eſt intentionale. Dici poteſt, quod hic eſt fallacia accidentis; quia ſpecies reſpectu hominis accipitur ut modus. reſpectu vero intentionis ut quid, quia quodlibet in ſuo genere eſt quid. ¶ Ad tertium dico, quod non eſt ibi prædicatio in abſtracto, quia ſpecies eſt concretum, & denominatiue prædicatur de re.

AD TERTIAM quæſtionem dicendum, quòd tales non ſunt per ſe, quod patet de primo modo prædicatur enim in primo modo diffinitio, uel pars diffinitionis de diffinito. Impoſſibile eſt autem aliquam rem ſecundæ intentionis diffinire rem primæ intentionis, quia tunc illa res ſecundum ſuam eſſentiam partim eſſet a natura, & partim ab intellectu, & ita a diuerſis non ordinatis, quare non eſſet unum eſſentialiter, ergo impoſſibile eſt aliquam intentionem per ſe primo prædicari de re. Nec ſecundo modo, quia non cauſatur intentio ex per ſe principijs ſubiecti. Nec quarto modo, quia res non eſt cauſa efficiens intentionis, ſed intellectus. Nec uniuerſaliter aliquo alio modo; quia tunc eſſet natura ſufficiens cauſa talis accidentis. In quocunque igitur eſſet illa natura, illa ineſſet accidens, quod falſum eſt.

¶ Ad primum argumentum negatur minor. Contra, ſi non prædicatur per ſe, prædicatur per accidens, igitur hæc eſt per accidens; homo eſt animal, etiam iſta reſponſio eſt contra communem modum loquendi. Ideo dico, quod ly per ſe in minori poteſt determinare inhærentiam huius prædicati, prædicatur de pluribus. Vel inhærẽs ſcilicet prædicatum. Primo modo eſt falſa, & ſequitur concluſio falſa. Secundo uero modo eſt uera, non tamen infert tunc conſequens ſic. ſimile patet hic: accidens eſt per ſe ens; quia ſi per ſe determinat inhærentiam: uera eſt; ſi inhærens, falſa.

¶ Ad ſecundum per idem minor eſt uera, vt per ſe determinat inhærentiam, & ſic maior eſt falſa. ¶ Ad tertium dico, quòd uniuerſale ineſt homini, ut abſtrahitur ab om-

omni accidente reali, quod ſequitur ipſum ſecundum eſſe materiale, non autem ab accidente intentionali. quare, &c.

Quæſtio XII.

QVæritur de numero vniuerſalium. Vtrum ſint tantum quinque? Quod non videtur, quia prædicari eſt vniuerſali proprium. quot igitur ſunt prædicata, tot vniuerſalia. Sed primo topic. non ponuntur niſi quattuor prædicata. igitur, &c. Per idem oſtenditur, quod ſint tantum tria, quia ibi non ponuntur ſpecies, & differentiæ. igitur iſta non, ſunt uniuerſalia. Et quòd ſint ſex, probatur, quia ibi ponitur diffinitio. igitur præter hæc quinque illud eſt ſextum vniuerſale.

¶ Item quot modis dicitur unum oppoſitorum, tot modis & reliquum, per Ariſtot. primo topic. vniuerſale, & ſingulare ſunt oppoſita, & ſingularia ſunt infinita. ergo, & vniuerſalia.

2. ¶ Item indiuiduum eſt uniuerſale, quia prædicatur, de pluribus, & nullum iſtorum quinque eſt, vt patet inductiue. igitur, &c. ¶ Item ens eſt vniuerſale, & non eſt genus per Ariſtot. tertio metaph. pię dicatur enim, per ſe de differentia, nec eſt ſpecies, quia tunc habebit genus ſupra ſe. nec eſt aliquod aliorum trium vniuerſalium, quia illa prædicantur in quale. ens uerò prædicatur in quid, de omnibus, ut patet per Ariſtote. 8. metaph.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. *Cont. ...rit.*

DICENDVM, quod ſunt tantum 5. vniuerſalia. ſed illud diuerſimode ponitur. vno quidem modo accipitur eorum ſufficientia ſic. uniuerſale, vel ſignificat ſubſtantiam, uel accidens. ſi ſubſtantiam, uel totum, uel partem. ſi partem, uel materialem, & ſic eſt genus. uel formalem, & ſic eſt differentia vel totam ſubſtantiam, & ſic eſt ſpeciem. Species enim dicit totum, eſſe indiuiduorum. Si accidens, uel conuertibile, & ſic eſt proprium. uel non conuertibile, & ſic eſt quintum uniuerſale, ſcilicet accidens. Cum ergo non ſit poſſibile ſignificari aliquid dicibile de pluribus, niſi aliquo iſtorum modorum, non erunt niſi hæc quinque uniuerſalia. ¶ Contra hunc modum. uniuerſalia cum ſint intentiones ſecundæ, accidunt rebus primæ intentionis, ſed nihil per ſe diſtinguitur ſecundum illud, cui accidit

cidit. ergo nec intentiones diſtinguuntur per ſe penes res, ſed logicus per ſe conſiderat intentiones. ergo hæc diuiſio non eſt logicalis.

¶ Item omnia uniuerſalia inueniuntur in genere accidentis. ergo male diſtinguuntur per ſignificare ſubſtantiam uel accidens. Ideo datur aliter eorum ſufficientia penes ordinari. Dicitur enim, quòd quia hic liber immediate ordinatur ad librum prædicamentorum, ubi determinatur de ordinabili in genere, Ideo hic loquitur de uniuerſalibus ſecundum quod in genere ſunt ordinabilia, & datur ſic eorum ſufficientia. Ordo enim poteſt eſſe eorum quæ ſunt in eodem genere inter ſe, uel eorum quæ ſunt in uno genere ad illa quæ ſunt in alio genere. In eodem genere poteſt eſſe ordo directus ſecundum ſub & ſupra, & ſic ſunt duo uniuerſalia, ſcilicet genus & ſpecies, uel indirectus, & ſic eſt differentia quæ eſt indirecte ſupra ſpeciem, & ſub genere. Accidentium autem ad ſubſtantiam eſt ordo conuertibilium, uel non conuertibilium, & ſic ſunt alia duo uniuerſalia.

¶ Contra hunc modum arguitur; quia aliqua ſecundum quod ſunt ordinabilia in genere, ſecundum ſub & ſupra ſunt prædicabilia, & ſubijcibilia. ergo hic determinatur de iſtis inquantum ſunt prædicabilia & ſubijeibilia, ¶ Item unumquodque diffinitur hic per prędicari, uel ei æquiualens.

¶ Item ſi per hoc bene datur diuerſitas inter hunc librum, & librum topicorum; tunc differentia magis ibi eſſet enumeranda, quàm hic, cũ magis habeat rationem prædicabilis, quã ordinabilis. ¶ Item indiuiduum eſt per ſe ordinabile in genere. ergo licet non prædicetur, proprie tamen eſſet ponendum hic ſextum uniuerſale, quia per ſic dicentes hic non agitur de iſtis inquantum ſunt prædicabilia, ſed inquantum ordinabilia.

¶ Item ſicut accidentia ordinem habent ad ſubiectum eorum, quod eſt ſubſtantia uel aliquod accidens, ita ſubiectum ad accidens. ergo ex parte ſubiecti accipi poſſunt duo alia uniuerſalia penes eius ordinationem duplicem ad accidens, ſicut eſt a parte accidentis.

PROPTER iſtas tres rationes omittendus eſt iſte

modus, & dicendum aliter quod eorum ſufficientia accipitur penes prædicari ſic. Prædicari enim diuiditur in prædicari, in quid, & in quale, tanquam in per ſe differentias, quia iſti ſunt primi modi prædicandi. prædicari in quid, eſt prædicare eſſentiam ſubiecti per modum eſſentiæ, ideſt per modũ ſubſiſtentis, & non denominantis, & hoc contingit dupliciter, uel ꝙ prædicet totam eſſentiam ſubiecti, & ſic eſt ſpecies, ſi enim aliquid eſſet in eſſentia indiuidui præter eſſentiam ſpeciei duo indiui dua eſſentialiter differrent, & per differentias acceptas ab illo, quod plus eſt, in hoc & in illo poſſet ſpecies formaliter diuidui, & indiuiduum diffiniri, quod eſt inconueniens. Si uero partem eſſentiæ, ſic eſt genus. Si enim totam ipſum genus ſpeciei eſſentiam diceret, ſufficeret ad diffiniendum ſpeciem, & differentia ſuperflueret.

¶ Prædicari in quale, eſt prædicari per modum denominantis, quod contingit dupliciter, uel quod prædicet ſubiecti eſſentiam per modum denominantis, & tunc prædicatur in quale ſubſtantiale, ſiue eſſentiale, & ſic eſt differẽtia. Eſt enim differentia ſubſtantiæ, qualitas, per Ariſt. 5. metaph. uel quod prædicet accidens per modum denominantis, & tunc prædicatur in quale accidentale, uel ergo prædicat accidens conuertibile egrediens a principijs ſubiecti, & ſic eſt proprium, uel accidens commune, & ſic eſt ultimum uniuerſale, nam de tali accidente ſe exponit Porphyr. intelligere, ubi ponit diuiſionem ad declarandum diffinitionem generis, cum igitur prædicari de pluribus non contingat niſi aliquo iſtorum quinque modorum, qui per ſe diuidunt prædicari de pluribus, quod eſt ratio ipſius uniuerſalis, ſequitur quòd uniuerſale diuiditur in hæc quinque tantum, hæc diuiſio uidetur eſſe conueniẽs, quia diuidit rationem generis per drĩas per ſe. Et ex hoc ẽt non tm̃ patet ſufficientia uniuerſaliũ, ſed ẽt ordo, & rõ ordinis quem tenet Porphy. indeterminãdo de iſtis.

¶ Contra hunc modũ obijcitur, quia ſi hic determinatur de iſtis quinq; ſcd'm ꝙ ſunt prædicabilia, & ita loquitur Ariſt. primo top. de eis, tunc vr̃, ꝙ non poſſit ſolui cõtrouerſia hic, & ibi, ſed hoc patebit ſoluẽdo ad argumẽta.

¶ Ad primum argumentum dico, quòd Ariſtotel.

in 1.top.diuerſificat prædicata penes hoc, quod eſt prædicare eſſentiam uel non, conuertibiliter uel non, & ſic non contingit eſſe, niſi illa quattuor quæ ponit ibi: hic autem, licet conſideretur de uniuerſalibus, penes prædicari: non tamen quo ad illa quæ ibi; quia iſtorum quinque tantum unum prędicatur conuertibiliter, tria prædicant eſſentiam, non conuertibiliter, ſed penes prædicari in quid, uel in quale, ut prius dictum eſt. Non ponit ergo ibi differentiam, quia illa, ut ibi dicitur, reducitur ad genus: prædicat enim eſſentiam ſubiecti non conuertibiliter. Vnde quarto topic. ubi docetur conſtruere, & interimere genus, docetur etiam hoc de differentia. aliqua eſt etiam differentia ultima, & ſpecifica, quæ conuertitur cum ſpecie, & prædicatur de ea conuerſim, quæ reducenda eſt ad diffinitionem, & forte propter talem diuerſitatem differentiarum non poſuit differentiam cum aliquo uno prædicato. Diffinitionem hic non ponit, quia non habet aliquem unum modum prædicandi in quid, uel in quale. Speciem ibi non ponit, uel quia reducitur ad diffinitionem, cum diffinitio ſit proprium ſpeciei, uel potius ad genus, quia ſpecies ſcilicet prædicatur de quo prædicatur eſſentialiter, non conuertibiliter. Et ideo ex quarto topicor. habentur conſiderationes. interimendi, uel conſtruendi problemma de ſpem, ſicut de genere. Vel quidem ſpecies non eſt prædicatum propoſitionis dialecticæ, quia illa non eſt communiter ſingularis. excludit enim Ariſt.1 topic. ab intentione dialectica illa quæ ſunt manifeſta ſenſui. Non oportet autem omne problemma, nec omnem poſitionem conſiderare, ſed quando dubitabit aliquis ratione indigentium non pæna uel ſenſu. minimum autem commune eſt ſpecies, & ideo magis ſubijcitur in propoſitione dialectica, quam prædicetur. Ad ſecundum dico, quod iſte eſt ſenſus illius propoſitionis, quot ſunt ſignificata unius oppoſiti, tot & alterius, ſi ſecundum omnem ſignificationem alterum ſibi opponatur, non quot ſuppoſita, ideo non eſt ad propoſitum. Cap.9.

¶ Ad tertium dico, quod induiduum eſt ſpecies reſpectu intentionis, & quomodo intentio diſparata prædicatur de altera, dictum eſt ſuperius. quæſt.8. Ad quartum dicendum, quòd ens

eſt

eſt æquiuocum, ideo non prædicatur ideſt prius alio dicitur, quia quod eſt prius alio, eſt uniuocum, ideo nec eſt uniuerſale. Contra accipiatur ens in genere ſubſtantiæ ibi eſt uniuocum. ergo uniuerſale, & nullum iſtorum quinque, ut argutum eſt prius. Dicitur quod adhuc in genere ſubſtantiæ eſt æquiuocum ad tria. impoſſibile eſt enim aliquod uniuocũ prædicari per ſe primo modo de ſpeciebus & differentijs, uel de differentia una, & alia oppoſita, niſi differentia ſuperior de differentijs inferioribus oppoſitis prædicaretur uniuoce, & tunc reſpectu eius differentiæ ſpecierum eſſent ſpecies in recta linea, & per conſequens differẽtiæ reſpectu ſpecierum, quarũ ſunt differentiæ eſſent genera, quod eſt impoſſibile, ideo ens in ſubſtantia eſt æquiuocum, ut dicitur de ſpeciebus in genere, & differentijs ex una parte, & de differentijs oppoſitis, & ideo concedit Aui. quod tria ſunt prima entia in quolibet genere, non tamẽ tot prædicamenta, quia duæ coordinationes differentiarum in omni genere reducuntur ad coordinationem ſpecierum.

¶ *Etenim primum principium eſt uniuſcuiuſque generationis quemadmodũ, & pater, &c. Cap. 2.*

Quæſtio XIII.

QVæritur an locus ſit generationis principium quemadmodum, & pater? Quod non uidetur, quia pater eſt principium per ſe, locus uero per accidens, quia non mouet. Item ſi ſic igitur & tempus erit generationis principium, quia eſt menſura extrinſeca ſicut locus.

¶ Ad oppoſitum eſt Porph.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod propoſitio eſt uera, ſi attendatur ſimilitudo quo ad genus cauſę, quia utrunque eſt in genere cauſæ efficientis, ſic intelligit Porphyr. ideo dicit principium quod appropriate conuenit efficienti. Falſa eſt autem ſimilitudo, ſi intelligatur quo ad omnem modum cauſæ: nam pater eſt per ſe efficiens, locus uero tantum per accidens, ſcilicet coadiuuans ad generationem, & conſeruans, differentia membrorum iſtius diſtinctionis patet 2. phyſico. & 5. metaph. *Conc.* 33.

¶ Ad argumenta. ¶ Ad primum patet. Ad ſecundum dico, *Cõt.* 3.

dico, quòd tempus non per ſe coadiuuat ad generationē nec ſaluat generatū, ſed magis eſt cauſa corruptionis p ſe, ut oſtenditur 4.phyſ.

Cont. 117.

¶*Tripliciter igitur cū genus dicatur, de tertio apud philoſophos ſermo eſt quod etiam deſcribentes, aſſignauerunt, dicētes genus eſſe, quod de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quid ſit prædicatur &c. Cap. eo.*

Quæſtio XIIII.

CIrca hāc diffinitionem prædicatur de pluribus, &c. ¶ Quæritur primo, quid hic diffiniatur, an intētio, an res, ꝙ nō intentio uidetur, quia intentio cum ſit accidēns, non prædicatur in quid de re, quod autem hic diffinitur, prædicatur in qd de re ¶ Item intentio nō prædicatur in quid, niſi de hac intentione, & illa quæ tantū differunt materialiter & numeraliter. differentia autem ſpecifica eſt formalis, quod autem hic diffinitur, prædicatur de plurib. differentibus ſpecie in quid; aſſumptū, patet, quia intentio generis in animali & colore non differunt, niſi per illud, cui applicatur intentio accidētaliter. 2

¶ Item ſi hic diffiniatur intentio generis, pari rōne intentio ſpeciei, poſtea. ergo cum iſtæ intentiones ſint diſparatę, & diſparatum non prædicatur de diſparato, ſequitur ergo, ꝙ genus non prædicatur de ſpecie, ut hic loquitur Porphy. cuius oppoſitum dicit Porphy. ca. de ſpeciē. ¶ Item Porphy. exponendo diffinitionem, exemplificat de aīali & homine. ergo de illis intendit diffinitionē dare. aliter exemplum non eſſet ad propoſitum. 3 4

¶ Ad oppoſitū logicus tm̄ debet diffinire quod per ſe cōſiderat; illud eſt intentio. igitur &c. Maior patet, quia quicqd diffinitur ab aliquo, cognoſcitur ab eo, ſm ſuum qd. quid eſt, & ita p ſe. ꝓbatio minoris, qđ primo conſideratur a logico, eſt aliquid cōe habens unū intellectū, qa ens per accidens non eſt ſcibile. aut ergo illud eſt res & ſic a primo cōſiderato diceretᷣ logicus artifex realis: aut intentio, qđ eſt ꝓpoſitū.

Ad queſtionem dr̄, ꝙ res ſub intentione diffinitᷣ, quia ſic res a logico cōſideratur. Et ſic patet ad argumēta ꝓ vtraq; parte. ¶ Contra hoc, qđ hic diffinitᷣ uniuocè conuenit rebus oīum generū, ut animali colori figuræ, &c.

quia

quia ſm idē nomen & diffinitionē eandē: ſed impoſſibile eſt aliquā rē qualemcū que ſub intentione cōuenire uniuocè rebus omniū generū. ergo probatio minoris: res .n. non poteſt cōiori oīe ſignificari, q̃ p hoc nomen ens. ſi ergo res aliqua ſub intētione omnibus eſſet uniuoca, ens ſub intentione ōnis poſſet eſſe uniuocum illis: & ita tm̄ unum eſſet genus rerum omniū. Dr̄, ꝙ res ſola quę hic diffinitur, nō eſt uniuoca: ſed tm̄ hēt proportionis unitatē: modus tn̄ ſub quo diffinitur eſt uniuocus diuerſis generibus. ¶ Contra. ſi res ſub intentione diffinitur: tunc res per accidēs diffinitur, quia per hoc ꝙ intentio ſibi accidit: ſed omne per accidens reducitur ad aliquod per ſe: a quo illud dicitur per accidens: cum ergo res non habeat niſi ab intentione quod hic diffiniatur, ſequitur, ꝙ intentio per ſe hic diffinitur. Item ſi res per accidens diffinitur: quia ut ſub intentione quæ ſibi accidit. ergo non diffinit: quia diffinitio cōuenit diffinito p ſe. DICENDVM igitur, ꝙ res nullo mō diffinitur propter rationes factas, nec aggregatū. quia illud eſt ens per accidens, cuius non eſt diffinitio per Ariſ. 6. & 7. metaph. nec res ſub intētione. qa illud uel erit aggregatum, uel res, vel intentio. ſed intentio ſola diffinitur. Tantum.n. illud diffinitur, cui per ſe primo ineſt diffinitio, & illud eſt ſola intentio. quia quæ ponuntur in diffinitione ſunt intentionalia.ſ. prædicari de pluribus &c. quod eſt impoſſibile per ſe primo conuenire niſi intētioni. Sciendum tamen, ꝙ intentio poteſt ſignificari in concreto, vel in abſtracto. Primo modo ſignificatur p hoc nomen, genus. & ꝓprie ſecundum, quod intentio. quia ſecundum hoc eſt applicabilis rei. & ideo ſecundum, quòd ſignificatur per hoc nomen genus, diffinitur hic ut, ſcilicet eſt intentio: tamen forte, ut quid eſt, habet diffiniri a metaphyſico.

¶ Propter argumēta ſciēdum eſt, ꝙ prędicari cum ſit intentio, eſt intentionum p ſe, rei uerò per accidens. eſſe uerò eſt rei per ſe. Aliud ſciendum, quòd eſſe in rebus primæ intentionis, illud exercet, quod prædicari ſignat in ſecundis intentionibus. Ex quibus ſequitur, qđ nomina concreta ſecundæ intentionis reſpectu huius, qđ eſt prædicari: ſupponant pro ſuis fundamentis, ſiue ſubſtantijs, reſpectu eſſe.

¶ Ex

¶ Ex quo ſequitur, quod a prædicari ſignato ad prædicari exercitum ſiue ad eſſe, non tenet conſequentia per ſe, in eiſdem terminis, ſed a prędicari per ſe in intentionibus ad eſſe in fundamentis bene tenet conſeqnentia ſic: genus prædicatur de ſpecie, ergo homo eſt animal. hic enim exercetur in prima, quod ſignatur in ſecunda differentia inter actum ſignatum, & exercitum patet in multis, per non enim exercetur negatio: per nego uero ſignatur, per tantum ſimiliter exercetur excluſio, per excludo ſignatur, & ita de prę ter & excipi, & alijs. Ideo ſic eſt arguendum, ad negationē ſuperioris ſequitur negatio inferioris, ergo ſi non eſt animal, non eſt homo, ubi exercetur, quod prius per ſe ſignatum fuit, per hoc quòd dico ſequitur, & ita hic pro intentionibus ſuperioris, & inferioris ponuntur fundamenta, ſcilicet homo & animal. ¶ Contra hoc, quia ſequitur. animal prædicatur de homine, ergo homo eſt animal, & tamen fit in eiſdem terminis. Dico, quòd conſequens poteſt eſse uerum, ſed non propter antecedēs, quia manifeſtum eſt, quod conſequens eſt per ſe, & antecedens per accidens, uerius autem ſuam ueritatem non habet a minus uero: vnde non ualet conſequentia. Vel poteſt dici, quòd non ſunt ijdem termini antecedentis, & conſequentis quia in antecedente ſumuntur, ut ſignificata informantur intentionibus, quibus conuenit prædicari per ſe. in conſequente pro ſignificatis abſolute, quibus, ut ſic extraneantur iſtæ intentiones, & iſta non ſunt idem termini, quia tanta diuerſitas ſufficit ad fallaciam accidentis; igitur & ad diuerſificandum terminum, quia terminus uariatus in fallacia accidentis, eſt duo termini.

¶ Ad primum argu. dico, quòd intentio non eſt quid rei, prædicatur tamen in quid de re, ità quod in quid ſit determinatio inhærentis non inhærentiæ, quia prædicari in quid, eſt accidens, quia intentio, ſicut & diffinitum.

¶ Ad ſecundum patet per idem, quia hæc intentio genus, non eſt, quid, niſi tātum numero differentium, prædicatur tamen de differentibus ſpecie.

¶ Ad tertium per idem, quia genus prædicatur de ſpecie, licet intentiones ſunt diſparatæ, non tamen unum eſt alterum. ¶ Ad quartum dico, quod illud, quod ſignatur per diffinitionem in intentionibus, exercetur in rebus, &, ideo in illis exemplificat,

tan-

tanquam in manifeſtioribus, non quia de eis diffinitionem dederit.

¶ *Nihil igitur neque ſuperfluum: neque minus continet generis dicta deſcriptio, &c. Cap. eo.*

Quæſtio XV.

QVæritur an diffinitio generis ſit conuenienter data. Quod non uidetur, quia omne accidens diffinitur per ſubſtantiam, ſubſtantia enim præcedit omne accidens diffinitione, cognitione, & tempore, per Ariſtot. 7. Met. ſed nihil ponitur hic ad ſubſtantiam pertinens, ergo &c. ¶ Item concretũ non diffinitur. 7. Meth. ergo &c. probatio antecedentis per Ariſt. 6. Met. in dictis, ſecundum accidens non eſt idem, quod quid eſt, cum illo cuius eſt, & exemplificat, ut muſicum & album, ſed quicunque uere diffiniuntur, habent quod quid eſt, idem ſibi, ergo, &c.

¶ Item probatur ratione, quod enim diffinitur eſt in genere, ſed concretum non eſt in genere, per Ariſtotel. 3. topic. ubi dicit, quòd magis eſt eligendum quod eſt in genere, quàm quod non, ut iuſtitia iuſto. ¶ Item diffinitio tantum eſt ſpeciei. genus non eſt ſpecies ergo. 4

¶ Item hic non ponuntur genus, & differentia, quæ ad ueram diffinitionem requirunt per Ariſtotel. 6. topi. 5

¶ Item per Ariſtotel. 6. topic. diffinitio datur innoteſcendi cauſa, ideo dari debet per priora, & notiora, ſpecies non eſt tale, quia eſt poſterius genere, uel ſimul natura, & ita nõ prius uel notius. 6 *7. Met. Cõtex. 13. Cap. 4. Cap. 2. & 4.*

¶ Item nugatio eſt dicere pluribus differentibus, probo, quia differentia in ſe includit multitudinem, ueluti ſpecies ſuum genus, quod patet Ariſt. 7. & 10. Metaphor. ergo & differentia concretiue dicunt multa, ergo eſt nugatio dicendo multis differentibus, & ſi ly pluribus ponitur pro multis, uel ſi comparatiue, adhuc idem ſignificat. Dicitur ad hoc, quòd nugatio eſt in præponendo inferius ſuperiori ex eadem parte orationis, modo econuerſo, quia inferius tunc eſt ſpecificans ſuperius. ¶ Contra Ariſt. 6. top. ubi docet interimere diffiniones propter nugationem, dicit ſic. Rurſus, ſi uniuerſali dicto addatur, & particulare, ſupple nugatio eſt. ut ſi dementiam diminutionem expedientium, & iuſtorum, nam iuſtum expediens 7 *T. non habẽte cap. 6 õtex. 10. 12. & 17.* *Cap. 3.*

diens quid, quare iuſtum continetur in expediente, ſicut inferius in ſuo ſuperiori, abundans ergo iuſtum, ideſt ſuperfluum eſt in diffinitione, prius habito expediente. Item dicitur 7. Metaph. cap. de unitate diffinitionis, quod nugatio eſt in præponendo differentiam ſuperiorem inferiori, ut animal habens pedes bipes, quod ibi probatur dupliciter. uno modo ex per ſe, modo cognoſcendi nugationem, quod eſt ponendo rationes pro nominibus: nihil enim aliud dixerat, quam animal habens pedes duos pedes habens.

Cōtex. 45.

Aliter probatur idem ibi ſic ex tranſpoſitione terminorum. palam autem erit ſiquis tranſportat. tales diffinitiones, dicens. animal bipes pedes habens. dicto enim bipes, ſuperfluum eſt dicere pedes habens, prius ergo fuit nugatio. Hæc duo media ſcilicet de ratione ponenda pro nomine & tranſpoſitione terminorum, ſi ualent, ſi pro quia; hic & ubique improbant prædictā reſponſionem.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphyr. & Ariſt. ſic diffiniēs genus. 1. topic.

Cap. 4. DICITVR ad quæſtionem, quod eſt deſcriptio nō uera diffinitio, quod innuitur in litera, cū dicitur quòd etiam deſcribentes. Sed ſic facilè eſt euadere penè in omnibus diffinitionibus, nec illud ex litera prodeſt, quia in litera eſt aſſignauerunt. i. diffinierunt. Item inferius capitulo de ſpecie dicit, neceſſe eſt in utrorumque rationibus, utriſque uti. ratio autem quam ſignificat nomē, eſt diffinitio. 4. Metaph. Item hæc ratio conuertitur cum diffinito, ut probat Porphy. & non prædicatur ut accidens de ipſo, quia quæ ponuntur in ea ſunt eiuſdē generis cum diffinito, quia intentiones. quodlibet autem eiuſdem generis quod prædicatur per ſe de alio eiuſdem generis eſt ſuperius ad ipsū, quia nec inferius, nec diſparatum, ergo hæc ratio eſt diffinitio.

Cōtex. cap. 8.

Item per Ariſ. 7. Metaph. ratio quæ eſt ex prædicatis per ſe, in quorum diffinitione non cadit per ſe ſubiectum, ſi ſit cōuertibilis cum diffinito, eſt diffinitio, hæc eſt huiuſmodi, quia in diffinitione nullius diffinitiui cadit diffinitum.

Cōtex. 11. & 13.

Item prædicatur per ſe, & conuertibiliter, & non ut proprium, quia tunc tota hæc ratio poſſet diffiniri, neque ut differentia il-

legitima, tunc enim illi oporteret addere genus, ſed addendo uniuerſale, quod eſt genus diffiniti, in hac diffinitione erit nugatio, ergo hæc eſt uera diffinitio.

DICENDVM ergo ad quæſtionem, quod eſt uera diffinitio, quod ſic oſtenditur. ratio uniuerſalis eſt prędicari de pluribus per Ariſtotel. primo perihermenias. cum ergo in diffinitione generis ponatur prædicari de pluribus, ponitur genus eius: poſtea ponitur differentibus ſpecie, & in quid: quæ ſunt per ſe differentiæ generis. probatio: quia per ſe diuidunt ſuperius, ſcilicet prædicari de pluribus: ergo ſunt per ſe conſtitutiuæ inferioris, ad quod ſuperius per illa appropriatur. Diuiditur enim per ſe prædicari de pluribus, in differentibus ſpecie, & differentibus numero, quia de differentibus genere inquantum talia, nihil prædicatur per ſe. Diuiditur etiam in prædicari in quid, & in quale, ut in primos modos prædicandi, & per has differentias diuiſiuas manifeſtum eſt, quòd contrahitur uniuerſale ad genus. ſit enim ratio conuertibilis, ergo & cætera.

¶ Ad primum argumentum dicitur, quod illud eſt uerum de accidentibus copulatis, ideſt quæ ſibi determinant ſubiecta, quæ uocantur copulata. 7. metaph. intentiones autem ſibi non determinant rem alicuius generis, quia uniuocè applicantur omnibus. *Cõtext. 17. & 19.*

¶ Contra: ſi paſſio ſit uniuoca, & ſubiectum per Ariſtotel. 2. poſteriorum. ergo ſi paſſio, ſcilicet intentio, ſit in multis generibus uniuoca, & ſubiectum eius. Etiam ſi actus ſit uniuocus, & potentia: quia potentia per ſe ordinatur ad actum: ſubiectum eſt in potentia ad accidens, ſicut materia ad formam; quia accidens non habet aliam materiam, niſi in qua. Dici poteſt, quod propoſitio Ariſtot uera eſt de paſſione reali, quæ egreditur ex principijs ſubiecti, de qua loquitur ibi, quæ eſt dę ſubiecto demonſtrabilis. cuiuſmodi non eſt intentio: quia effectiuè eſt ab intellectu. Per hoc idem ad aliud; quia illud uerum de potentia per ſe ordinata ad actum; cuiuſmodi potentia non eſt in ſubiecto intentionis ad ipſam: quia illa non eſt rei ſecundum naturam; ſed ut conſideratur a ratione. *1. poſte. tex. 39.*

¶Con-

¶ Contra; ſi nulla in hac re & illa eſt unitas & hæc intentio eſt illis uniuoca. ergo a nullo, quod eſt in hac re & illa accipitur intẽtio. ergo eſt figmentum. Dicitur, quòd aliqua unitas in re ſufficit ſcilicet unitas proportionis a qua mouetur intellectus hanc intentionem uniuocam huic & illi attribuens, ſic enim ſe habet color ad albedinem, ſicut animal ad hominem.

¶ Contrà; unitas vniuocationis maior eſt unitate proportionis, ergo hæc ab illa non ſumitur. Dici poteſt, quòd occaſionaliter poteſt accipi maior unitas a minori non totaliter, unde unitas in re tantum eſt occaſio unitatis in intentione, inquantum intellectus mouetur ab ipſa. poteſt tamen intellectus motus maiorem cauſare unitatem in intentione. Aliter poteſt concedi, quod habet ſubiectum uniuocum, quia licet nulla eadem res ſit in diuerſis generibus, poteſt tamen eſſe eadem ſecundum quòd conſideratur a ratione, & ſic tantum eſt ſubiectum intentionis. Aliter dici poteſt ad primum argumentum principale, quòd uerum eſt de accidentibus, quæ habent ſuum eſſe a ſubiecto, quia non propter aliud aliquid diffinitur per ſubſtantiam, niſi quia eſt per illam, ſic enim eſt alicuius rei, quòd quid eſt, & diffinitio, ſicut illud eſt ens. intentio autem non eſt per ſuum ſubiectum, ſed habet eſſe ab intellectu.

¶ Ad ſecundum principale dico, quòd concretum poteſt diffiniri, cum autem oſtenditur quòd nõ per Ariſt. 7. meta. dico ꝙ ibi uocat dicta per accidens, quæ in ſe diuerſas aggregant naturas, ut homo albus, quia in illis exemplificat in principio capituli, ibi in dictis ſecundum accidens, ut albus homo. iõ omnia poſterius dicta ſic ſunt intelligenda, unde muſicum ſupponit pro tali, vt pro homine muſico, muſicum enim non habet duplex ſignificare.

¶ Ad aliud de topicis dici poteſt, quòd iuſtum non eſt in genere uirtutis, ideo non facit habentem in bonum, ſicut iuſtitia, eſt tamen in genere prædicabili.

¶ Vel aliter, quòd generaliſſima accidentium ſunt abſtracta, & in illis per ſe non ſunt niſi abſtracta. i. quæ recipiunt per ſe prædicationẽ ipſorum; tamen concreta inter ſe ſunt in genere per ſe, quia inter ſe habent ſicut ſuperius, & inferius, quod ſufficit ad hoc, ut diffiniantur.

¶ Sed ſimpliciter loquendo non ſunt in genere, niſi per redu-

reductionem, quia non ſunt in aliquo prædicamento, niſi, quia coordinatio concretorum reducitur ad coordinationem abſtractorum.

¶ Ad tertium principale dico, quòd genus, eſt ſpecies vniuerſalis, vt dictum eſt ſupra q.8. ¶ Ad quartum patet per prædicta in ſolutione: quia diffinitio uniuerſalis ponitur pro genere, & cũ illa differentia per ſe dfferentibus ſpecie.

¶ Ad quintum dico, quod abſolutum poteſt cognoſci in ſe per eſſentialia, & notiora, & ideo in eius definitione alia poni non debent. Illud autem, quod per ſe ſecundum quod eſt, dependet ad aliud, ſine illo cognoſci non poteſt, ſicut dicitur in prædicamen. capit. de relatiuis; & ideo ponitur correlatiuum, non ut notius, ſed quia ſine eo diffinitum cognoſci non poteſt.

¶ Ad ſextum dico, quod differentibus ſpecie, eſt expoſitio: & non ponitur ibi, ut partes diuerſæ, ut dicendo de pluribus, ideſt de differentibus ſpecie.

¶ *Animal cum ſit genus de homine equo, & boue prædicatur. Cap. eo.*

Quæſtio. XVI.

Circa hanc particulam genus prædicatur de ſpecie; quæritur, an genus prædicetur de ſpecie, loquendo de prædicatione exercita in fundamentis iſtarum intentionum. Vtrum hæc ſit uera. homo eſt animal, & conſimiles. Quod non videtur, *Cap.2. Cont.10* quia pars non prædicatur de toto: per Ariſtote.4.topic. ideo dicit eos peccare, qui partem dicunt, eſſe genus: ſed genus, eſt pars ſpeciei per Ariſtot. 5.meth.capitu.de toto. Et probatur quod enim eſt pars diffinitionis eſt pars diffiniti: ſed genus eſt pars diffinitionis: ergo eſt pars diffiniti. ¶ Item materia non 2 prædicatur, de illo cuius eſt materia, ſed genus eſt materia ſpeciei, ergo, &c. Maior patet, quia materia eſt per ſe in potentia ad illud, cuius eſt: compoſitum autem eſt in actu. Minor probatur per Porphyr. in hoc capitulo dicentem genus eſſe principium ſpecierum, & dicit, quod

conuenit cum, ſecundo ſignificatione: non eſt autem principium formale, quia non diſtiguit ſpeciem ab alijs. forma autem diſtinguit ſpecies ab alijs. nec efficiens, quia non facit ſpeciem, eſſe in actu. nec finis, quia propter ipſum non eſt ſpecies, cum ſit imperfectius ſpecie, ergo eſt principium materiale. Idem patet per Porphyr. capitu. de differentia. vbi probat diffinitionem ſecundam differentiæ per hoc, quod differentia, habeat ſimilitudinem formæ. genus verò materiæ. Ad hoc ſecundum dicitur, quòd genus non eſt materia, ſed forma, quia per Ariſtot. ſeptimo metaphyſic. omnes partes diffinitionis ſunt, ſicut formæ. Et cum dicitur forma, diſtinguit, uerum eſt de forma ultimata, & completiua; genus autem non eſt huiuſmodi forma. Ad ſecundum dictum Porphyr. dicitur, quòd ipſe non dicit genus eſſe materiam, ſed ſimile materiæ, quia eſt indeterminatum.

Cont. 35.

¶ Contra. forma non prædicatur de compoſito, ſicut nec materia, quia repugnat compoſito ratione materiæ, ratione cuius, eſt in potentia.

¶ Dicitur, quod duplex eſt forma, quædam, enim eſt altera pars compoſiti: alia uerò conſequens compoſitum. Prima, ut anima, & hæc non prædicatur de compoſito: ſecunda, vt humanitas, quæ reſultat ex compoſitione materiæ, cum forma, huiuſmodi forma eſt genus, & hæc prædicatur de compoſito.

¶ Contra, forma ſecunda non prædicatur, de compoſito, niſi in concreto, hæc eſt, enim falſa. homo, eſt humanitas. ſic autem, ſcilicet in concreto materia poteſt prædicari, de compoſito, ergo prima reſponſio non ualet, negando genus, eſſe materiam, & concedendo ipſum eſſe formam, ad ſaluandum ipſum prædicari de ſpecie.

Ideo dicitur aliter ad utrunque argumentum principale, quòd pars, uel materia in abſtracto non predicato de toto, inconcreto tamen poteſt, & ſic per genus ſignificatur.

Contra. omne concretum eſt denominatiuum tantum. ſi igitur genus prædicatur inconcreto, de ſpecie prædicabit de ea denominatiuè, probatio primæ propoſitionis. denominatiua dicuatur

enntur quæcunque ab aliquo ſolò caſu differentia, habent denominationem: huiuſmodi ſunt omnia concreta reſpectu abſtractorum. Conſequens, eſt falſum, quia genus uniuoce prædicatur de ſpeciebus non ergo denominatiuè, quia ſunt diſparati modi prædicandi. Similiter idem oſtenditur in principio ſecundi topicorum.

¶ Item omne concretum ſignificat formam, ut inhęret ſubiecto, ſed nulla ſubſtantia, eſt in ſubiecto. per Ariſtotelem in prædicamentis in capitulo de ſubſtantia. igitur nihil ſignificans ſubſtantiam eſt concretum.

¶ Aliter dicitur, quod licet materia, uel pars realis non prædicetur de toto: materia tamen, uel pars rationis poteſt prædicari cuiuſmo[di] eſt genus.

¶ Contra ſept. metaph. dicit Ariſt. ſicut ratio ad rem, [sic] partes rationis ad partes [re]i, ergo permutatim, ſicut [pa]rtes rei ad rem, ſic partes [ra]tionis ad rationem. ſed par[tes] rei per ſe non prædicantur de toto ergo, nec partes [ra]tionis.

Dicitur ſecundum Boe[tiu]m, quòd genus in diffi[nit]ione eſt pars. in prædicando, uerò totum.

¶ Contra: ſecũdum quod cadit genus in diffinitione ſpeciei prædicatur, per ſe. primo modo, de ſpecie, quia primus modus eſt, quando pars diffinitionis, uel diffinitio prędicatur de diffinito, ergo ſecundum eandem omnem rationem ſe habet, ut diffinit, & ut prædicatur.

¶ Item aut ſic, & ſic ſumptũ, eſt uniuocum, vel æquiuocum, ſi ęquiuocum, ergo non eſt genus, nec diffiniens. ſi vniuocum, ergo idem ubique erit pars, uel nuſquam.

3 Tertio ad principale, ſequitur; homo eſt animal, ergo humanitas eſt animalitas; conſequens falſum, ergo, & antecedens. probatio conſequentiæ. quando enim eſt prædicatio per ſe in antecedente, tunc tenet a concretis ad abſtracta, quia ſi ſit per ſe, tunc eſt ueritas in concretis ratione eſſentiæ ſignificatæ, & non ratione illius, quod concernitur, quia in per ſe primo, modo prædicatum prædicat eſſentiam ſubiecti, ſed ipſa eſſentia abſtracta ab eo, quod concernitur, ſignificatur proprie per abſtractum, ergo uera eſt in abſtracto.

¶ Item patet in exemplo, licet enim non ſequatur, muſicum eſt album, ergo muſica eſt albedo, quia antecedens non eſt per ſe: bene tamen ſequitur, album eſt per ſe coloratum, primo modo, ergo albedo eſt color: quia ex modo ſignificandi terminorum, idem ponitur in conſequente, quod per ſe exprimitur in antecedente, probatio falſitatis conſequentis: quia ſi humanitas eſt animalitas, pari ratione humanitas eſt rationalitas. nam æque per ſe prædicatur rationale de homine, ſicut & animal, & ſic ex illis duobus ſequitur in tertia figura, ergo per ſe rationalitas eſt animalitas, quæ falſa eſt: igitur maior, quia ex maiori ſequitur minor, quia ſi minor eſt falſa, ſequitur quòd maior, quia ſimilis ratio eſt de vtraque. Quod illa concluſio ſit falſa: probo: omnis enim prædicatio vera in abſtracto eſt per ſe primo modo, ſed hæc non eſt per ſe. rationalitas eſt animalitas, quia non prædicatur per ſe differentia. per Ariſto. 6. topicorum. & 3. metaphy. ergo &c. probatio maioris, quia Ariſto. 7 metaph. volens oſtendere differentiam ſuperiorem eſſe de intellectu inferioris, oſtendit ex hoc, quòd fixio pedis eſt pedalitas, quædam, quia ſcilicet eſt vera prædicatio ſuperioris differentiæ de inferiori differentia in abſtracto, ſed quod eſt de intellectu alterius prædicatur per ſe primo modo de illo. Idem oſtenditur ratione, quia abſtracta ſignificant eſſentiam ſecundum ſe: igitur ſi vnum verè de altero dicatur, cum hoc verbo eſt: hæc eſſentia eſt illa: & ita prædicatum prædicatur eſſentialiter de ſubiecto: quare per ſe primo modo.

cap. 8. Cōtex. 10. Cōtex. 43.

Item quarto ad principale poteſt argui per media communia, quia vbi ſpecies ſubijcitur, & genus prædicatur: propoſitio eſt falſa, quia ſubiectum & prædicatum accipiuntur ſub oppoſitis rationibus, ergo propoſitio falſa: conſequentia patet, quia non propter aliud eſt hæc falſa: albedo eſt alba. 5 Item ſicut affirmatio animalis ſequitur ad affirmationem aſini, ſic negatio ad negationem, ſed ſequitur. homo eſt aſinus, ergo homo eſt animal, quia oppoſitum conſequentis non ſtat cum antecedente, ergo ſequitur. homo non eſt aſinus, ergo homo non eſt animal. antecedens eſt verum,

ergo & conſequens. probatio primæ per Ariſtot. primo poſteriorum, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, ergo negatio eſt cauſa negationis. Item probatur ratione, quia ſicut affirmatio aſini ad ſuã negationem, ita affirmatio animalis ad ſuam negationem, ergo permutatim, ſicut primum ad tertium, & ſecundum ad quartum. iſte modus arguendi patet eſſe bonus per Ariſtotel. ſecundo priorum, in illo capitulo, quando autem conuertuntur extremitates; ubi ponit duas regulas manifeſte modum hunc arguendi continentes: hoc etiam modo arguendi utitur primo perihermenias circa finem, ad determinandum illam quæſtionem, vtrum autem contraria & cæt. Item aut prædicatur de homine animal, quod eſt idem homini, aut quod eſt aliud ab eo, ſi idem; igitur idem prædicatur de ſeipſo. ſi aliud; igitur illud aliud non poterit prædicari de homine. Item ſi homo eſt animal; tunc tota natura animalis eſt in homine, aliter enim non eſſet animal, niſi ſecundum quid, ſed totum eſt, extra quod nihil eſt. per Ariſtotel. tertio phyſic. ergo extra hominem nihil eſt naturæ animalis, ergo aſinus non eſt animal.

8 ¶ Item ſi homo eſt animal, & animal eſt genus, ergo homo eſt genus. ¶ Dicitur hic, quod eſt fallacia accidentis propter uariationem medij, quia vt prędicatur de homine, accipitur ſecũdum eſſe in ſuppoſitis, uel quidditatiuũ, ut uerò ei conuenit intentio accipitur ſecundum eſſe, quod habet, ut comparetur ad intellectum, quæ quidem faciunt extraneitatem in termino.

¶ Contra omne quod prædicatur, prędicatur ſub ratione alicuius uniuerſalis; ergo hic homo eſt animal, ſi proprie prædicatur, prædicatur ſub ratione alicuius uniuerſalis, non alterius quam generis, ergo illa prædicatio non eſt ſibi extranea ſecundũ quòd accipitur hic, homo eſt animal.

9 ¶ De ſpecie arguitur ſpecialiter, quia incorruptibile non prædicatur de corruptibili, indiuiduum eſt corruptibile, ſpecies eſt in corruptibilis, per Ariſto. ſeptimo metaphyſi. *Conte. 35. & 53. cap. de gener.*

¶ Ad oppoſitũ eſt Porph. cap. de ſpecie, ubi dicit, quòd omnia ſuperiora de inferioribus prædicantur, & hic poſt diffinitionem datam exempliſi-

plificat, ut animal de homine. Item per Ariſtotel. in prædicamentis: ſecundæ ſubſtantiæ prædicantur de primis, quod probat, quia enim animal prædicatur de homine, ergo de aliquo homine.

¶ Item primus modus dicendi per ſe eſt, quando diffinitio, uel pars diffinitionis prædicatur de diffinito, ergo hæc eſt per ſe primo modo. homo eſt animal. ergo neceſſario: igitur uera. cōſequentiæ patent per Ariſto. primo poſteriorum, & primū antecedens ſimiliter.

Tex. 9. ca. 15. & cir er. ¶ Item ſequitur, homo currit, ergo animal currit, ut dicitur in prædicamentis antequam ponat proprietates ſubſtantiæ, & probatur ratione, quia oppoſitū conſequentis non ſtat cum antecedente, ſed omnis conſequentia enthimematica tenet uirtute alicuius medij neceſſarij per quod reduci poteſt in ſyllogiſmum, illud mediū in propoſito eſt hoc. homo eſt animal, ergo illud eſt neceſſarium, quia omnis conſequentia bona eſt neceſſaria. Et quod medium ſit neceſſariū ad conſequentiam, patet per Ariſt. ca. 28. Tex. 6. primo priorum, & poſteriorum ubi dicit, quod ex uno nihil ſequitur, ſcilicet ſufficienter, niſi aliud ſubintelligatur.

Dicendum ad quæſtionē, quod prædicatio ſuperioris de inferiori uniuerſaliter eſt.

¶ Ad primum argumentum ſoluendum. Nota, quod genus ſumitur ab aliquo materiali in ſpecie, & illud primo importat de ſuo intellectu determinato, nōn tamen per modum partis illud ſignificat, ſed per modum totius, & ideo totum ex conſequenti importat. Et ita differentia primo ſignificat aliquid formale in ſpecie, à quo accipitur, ſed totum ex conſequenti, quia illud formale importat per modum totius. Si enim utrunque idem primo importaret: non poſſet uitari nugatio in diffinitionibus, quia poſitis diffinitionibus pro nominibus, quod eſſet de intellectu utriuſque illud idem bis diceretur, ſi etiam alterum ſignificatum ſuum haberet per modum partis, prædicatio eius de toto eſſet falſa propter modum repugnantem.

¶ Dici igitur poteſt ad primum, & ad ſecundum argumentum, quod materia, uel pars intellecta per modum

dum partis non prædicatur de toto uerè intellecta, tamẽ per modum totius poteſt verè prædicari, ut Auicen. exẽplificat de manuato & capitato, quæ diuerſa ſignificant primo, ſcilicet manum, & caput, utrunque tamen ex conſequenti ſignificat totum ex hoc, ſcilicet quod ſignificat partem per modum totius, ut manuatum exponitur per habens manum, ubi habens non eſt de ſignificato manuati, ſed de modo ſignificandi per modum totius: non enim eſt partis habere manum, ſed totius. & ita exponetur animal habẽs ſenſum: rationale, habens intellectum.

¶ Quia uero reſponſiones prius dictæ poſſunt reduci ad iſtam præter primam. Ideo reſpõdendum eſt etiam ad ea, quæ obijciuntur contra illas.

¶ Et quia ſecunda reſponſio concedit genus ſignificare partẽ materialem per modum concreti, in quo conueniunt iſtæ duæ ſecundum quod prior ualet, ideo dicendum ad argumenta contra ſecundam reſponſionem.

¶ Ad primum, cum dicitur: omne concretum eſt denominatiuum; diſtinguendum eſt, quod ſicut eſt duplex abſtractum, (unum, ſcilicet, quod abſtrahit a ſubiecto: aliud vero quod abſtrahit a ſuppoſito) ita duplex eſt concretum per oppoſitum unum, uidelicet quod concernit ſubiectum, quod concernit ſuppoſitum. De primo uera eſt dicta propoſitio; de ſecundo uero falſa.

¶ Per idem ad ſecundum argumentum dico, quod concretum primo modo ſignat formam, ut eſt in ſubiecto, & tale eſt tantum in accidentibus, ſicut album reſpectu albedinis.

¶ Secundo uero modo, ut eſt in ſuppoſitis, & ſic eſt in ſubſtãtijs, ut homo reſpectu humanitatis.

¶ Ad probationem, cum dicitur, omne concretum habet diffinitionem denominatiui. Dicendum, quod concretum ſubſtantiale non habet illam diffinitionem, quia non differt ſolo caſu, ideſt ſola inclinatione formæ ad ſubiectum reſpectu abſtracti, ſicut ſumitur ibi caſus, ſed differt ſola inclinatione formæ ad ſuppoſitum.

¶ Contra reſponſionem quæ concedit, ꝙ materia in concreto p̄dicatur. arguitur ali-

aliter nam ſicut animal ſignificat materiam hominis in concreto, ſic lignum materiam archæ in concreto, ergo ſicut hæc eſt falſa. archa eſt lignum, non obſtante concretione illa, ſic & hæc. homo eſt animal. Prima propoſitio patet: nam ſicut animal eſt concretum reſpectu animalitatis, ita lignum reſpectu ligneitatis.

¶ Ad hoc dicendum, quòd animal eſt concretum ad ſuppoſitum reſpectu hominis, quia homo eſt ſuppoſitū eius non ſic lignum reſpectu archæ, quia licet ſit concretum reſpectu ligneitatis, & ideo de hoc ligno prædicetur non tamen reſpectu archæ, quia archa ratione formæ quam principaliter ſignificat, eſt artificiale, forma autem artificialis ſe habet ad naturalem, ſicut accidens ad ſubiectum, & nihil quantuncunque concretum, eſt concretum reſpectu ſui accidentis. Vnde nō eſt ſimile hic & ibi, quia hic ſignificatur materia in concreto, quod eſt concretum materiati. ibi non.

¶ Ad aliud argumen. contra tertiam reſponſionem ſupra dictam. dico, quod ſimilitudo Ariſt. intelligenda eſt, quo ad determinatè importare, non quo ad prædicare. Sicut enim tota ratio exprimit totum diffinitum, ſic pars rationis tantum partem rei, ſed non ſicut tota ratio prædicatur de tota re, ſic tertiam pars rationis de parte rei. Hæc enim eſt falſa. anima eſt rationale. pro ut rationale eſt hominis differentia. Si ergo fiat permutatio, quo ad diſtinctè importare, ſic concedo concluſionem, nec quo ad aliud valet ſimilitudo.

¶ Quarta reſponſio Boetij ſic intelligenda eſt genus vtrobique pars eſt, & totum, ideſt partem diſtinctè importat per modum totius, appropriate tamen prædicatur ut totum, ideſt habens modum totius, & proprietate diffinit, quia ſignificat partem. Nam diffinitio debet principia diffiniti diſtinctè exprimere, ſed diſtinctè non exprimit genus, niſi partem, ideo propriatè loquendo diffinit, ut pars, utrobique tamen in ſe eſt, totum, & pars ut oſtenditur per duo argumenta facta contra illam reſponſionem.

¶ Ad tertium principale negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, quod tantū tenet in cōcretis dictis

a con-

a concretione ad ſubiectum. in alijs vero non. Ad quartum principale. dico, quod quidam ſunt modi, qui propriè dicuntur modi ſignificandi, qui conueniunt dictioni ex impoſitione: & illi ſunt a ſignificato inſeparabiles, quia ſignificatum vt ſignificatur tali dictione non poteſt intelligi ſub oppoſito talis modi ſignificandi ſine repugnantia, ſicut homo. ſecundum quod ſingulare non poteſt intelligi ſub modo plurali ſine repugnantia. Alij vero ſunt modi magis propriè dicti modi intelligendi, qui tantum inſunt ſignificato, ſecundum quod ſub aliquo certo modo concipitur, qui quidem ſunt ſeparabiles, quia ſignificatum, vt ſignificatur ſub tali dictione poteſt intelligi ſub oppoſito talis modi ſine repugnantia, ſicut ſe habent iſtæ intentiones ad illa, quibus applicantur. Poteſt enim homo intelligi ſub oppoſito huius intentionis ſpecies ſine repugnantia, vt iſte homo.

¶ Primi modi, qui ſunt inſeparabiles a ſignificato, vt ſignificatur per talem dictionem, non relinquunt ipſum reſpectu cuiuſcunque prædicati, & licet non ſint illa, quæ vniuntur, ſunt tamen formalia principia, ſeu rationes, ſub quibus ſignificata uniuntur. Ideo tales modi repugnantes cauſant falſitatem, quando ſunt circa idem ſignificatum, ut albedo eſt alba, non quando ſunt circa diuerſa, ut homo eſt albus, quia ibi non ſunt oppoſiti.

¶ Secundi modi extranei ſunt ſignificatis, ut vniuntur per hoc verbum eſt. eſſe enim eſt rei per ſe, iſtæ autem intentiones non inſunt rebus per ſe, ſed vt comparantur ad intellectum, ideo iſti modi non ſunt vniti per ſe, nec ſunt principia formalia, ſub quibus ſignificata formalia uniuntur, ideo eorum repugnantia non cauſat falſitatem.

¶ Ad quintum negatur ſimilitudo, quia implicat fallaciam conſequentis ad destructionem antecedentis.

¶ Ad primam probationẽ dicendum, quod Ari. intellexit in cauſis præciſis ſicut exemplificat. ſi habere pulmonem eſt cauſa reſpirandi, & non habere pulmonẽ eſt cauſa non reſpirandi, ſed affirmatio ſpeciei non eſt pręciſe cauſa inferẽdi affirmationem generis. ¶ Ad aliud dicendum, ꝗ prima ſimilitudo tenet quo ad opponi. quo ad hoc ergo ſolũ tenet conſeq. in ꝑmutando,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

do, ſed in permutando concluditur eſſe ſimilitudo, quo ad antecedere & conſequi.

¶ Ad ſextum, dicẽdum, quod animal prædicatur de homine, quod eſt in differens ad idem homini, & ad aliud ab homine. uerificatur tamen pro animali, quod eſt idem homini.

¶ Contra, ſi animal prædicatur de homine, ut eſt indifferẽs ad multa, ergo quodlibet illorum de illo prædicari poteſt.

¶ Dico, quod conſequentia non ualet, quia illa indifferẽtia eſt per modum diſiunctionis. ad aliquid autem ſe habens diſiunctiuè ad multa, non ſequitur aliquod illorum, quia pro quocunque poterit uerificari, ſic in propoſito.

¶ Ad ſeptimum dicendum quod diffinitio totius ſic eſt intelligenda. cuius nihil eſt extra, ideſt cui nihil deeſt, requiſitum ad ipſum, ſic naturæ animalis nihil deeſt in homine de natura animalis. non tamen eſt prçciſè illa natura in homine.

¶ Ad octauum dicitur, ut prius, quod eſt fallacia accidentis. ¶ Ad argumentũ contra hoc. Omne quod prædicatur, prædicatur ſub ratione alicuius uniuerſalis. Verum eſt de prædicari ſignato, non autem exercito, quia alicui inquantum prædicatur prædicatione exercita, quç ſit per eſſe, extraneatur ratio uniuerſalis.

¶ Ad nonum dicitur dupliciter, uno quidem modo, quod per ſe ſuppoſitum cõmunis tantum includit naturam ſui communis, tamen ſignatam & nullum accidens. ideo nec eſt corruptibile per ſe, ſicut nec commune, ſed utrumque ſecũdum quid ſcilicet per accidens.

¶ Aliter dicitur, quod ſpecies, ut eſt in indiuiduis eſt corruptibilis, ſecundum ſe uero eſt incorruptibilis ex hoc, quod ſemper cõtinuatur per ſucceſſionem in diuerſis indiuiduis.

¶ Animal cum ſit genus de homine equo, & boue prædicatur, quæ differunt a ſe inuicem ſpecie, non numero ſolum. Cap. eo.

Quæſtio XVII.

QVæritur de iſta ſecunda particula poſita in diffinitione generis, ſcilicet differentibus ſpecie.

Vtrum

Vtrum conuenienter ponatur. Quod non uidetur, quia ponitur ad diſtinguendum genus a ſpecie, quod non contingit, quia ſequitur differentibus ſpecie, ergo differentibus numero per Ariſtot. 5. metaph. capitul. de uno, ſed differentibus numero ponitur in diffinitione ſpeciei. antecedens autem non diſtinguitur a conſequente.

¶ Item iſta particula ponitur ad diſtinguendum genus a proprio, quod non contingit, ergo fruſtra ponitur, ergo &cæt. minor patet, quia aliqua genera intermedia habent propria, ut numerus, figura, triangulus &cæt. aut ergo iſta propria prædicantur de differentibus ſpecie, & ſic ſequitur propoſitum, quia hæc particula tunc conueniret proprio, aut non, & tunc non erunt propria, quia proprium conuertitur cum eo, cuius eſt proprium.

¶ Item ſi conuenienter ponitur, tunc prædicari de pluribus differentibus ſpecie per ſe ineſt diffinito, et ſi hoc, ergo differentia ſpecie per ſe ſubijciuntur generi, ſed hoc eſt falſum, ergo, & primum antecedens; prima conſequentia patet ex ratione primi modi per ſe. Probatio ſecundæ per ſimile in alijs relatiui, duplum enim per ſe refertur ad dimidium, ergo dimidium per ſe refertur ad duplum.

¶ Idem oſtenditur ratione, quia nihil dicitur per ſe relatiuum, niſi ad ſuum per ſe correlatiuum. Si enim ad correlatiuum per accidens. cum illa contingant eſſe multa, idem per ſe diceretur ad multa, quod eſt inconueniens. Tum propter auctoritatem. quinto Metaphyſic. ubi Ariſtotel. illud habet pro inconuenienti in capitulo de ralatione. Tum etiam ex ratione relatiui. quia eius eſſe eſt habere ſe ad aliud, ergo habitudo eſt de eſſentia relatiui. ad diuerſa autem eſt alia, & alia habitudo, ergo quod per ſe. eſt ad duo non eſt unum eſſentialiter. Tum etiam ex proprietate relatiuorum, quia ſunt ſimul natura, ex libro prædicamentorum, capit. de ad aliquid. ſi enim a. per ſe dicatur ad. c. & b. ergo. c. non exiſtente non erit. a. & b. poteſt eſſe quantum eſt ex ſe, ergo. a. erit, ergo ſimul erit, & non erit. Probatio falſitatis principalis conſequentius:

Conte. 20. in prædi. cap. de relat.

ris;quia quæ per ſe ſubijciun tur generi, ſunt tantum intentiones. ſubijci enim cum ſit intentionale,ſicut & prædicari, tantum competit intentionibus per ſe, ſed illæ intentiones tantum differunt per materiam, cui applicantur: igitur tantum numero, & non ſpecie,quia differentia ſpecifica eſt differentia formalis,uniuerſaliter autem differentia accidentium per ſubiectum eſt tantum materialis.

¶ Ad oppoſitũ eſt Porph.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd conuenienter ponitur, ut differentia, quia per illam particulam vniuerſale deſcendit in ipſum diffinitum tanquam genus per differentiam. Eſt enim ratio uniuerſalis prædicari de pluribus, quæ per ſe diuiditur in pluribus ſpecie & numero, & illud ponitur, quia diffinitum eſt relatiuum per ſe.

¶Ad primum argumentũ dicitur, quod genus inquantum genus non prædicatur de pluribus numero differentibus niſi per accidens, ſicut idem ſecundum extraneam rationem poteſt eſſe genus & ſpecies.

¶Contra,inquantum aliquid prædicatur de pluribus numero differentibus, ergo non extraneè. Antecedens patet,quia ad differre ſpecie,ſequitur differre numero, & conſequens prædicatur de antecedente cum reduplicatione. ¶ Ideo dici poteſt, quod diffinitio ſpeciei debet intelligi cum præciſione ſcilicet differentibus tantum numero,& ſic non ſequitur ad differre ſpecie differre numero. ¶ Vel poteſt dici, quod ſpecies prędicatur immediatè de differentibus numero, genus verò non, quia mediante ſpecie. ¶ Ad ſecundum dico, quod proprium nullius eſt inquantum eſt genus,ſed inquantum eſt ſpecies, & ita conuertitur cum eo inquantum prædicatur de pluribus numero differentibus. Ratio aſſumpti eſt, quia proprium ſolum eſt alicuius in quantũ eſt aptum natum eſſe ſubiectum demonſtrationis, & hoc ſolum eſt inquantum eſt ſpecies, quia ſolum inquantum eſt ſpecies diffinitur cum de ſubiecto oporteat præſupponere, quid eſt, & quia eſt per Ariſt.primo poſteriorum inquantum autem diffinitur habet genus & differentiam, & ita eſt ſpecies.

¶ Ad tertium dicitur, quod ſic intelligitur illud de differentibus ſpecie,

idest

ideſt de ſpeciebus differentibus, quę tamen non differunt ſpecie, ut oſtendit ratio.

¶ Aliter negatur conſequentia ſecunda, quia ad aliud per ſe comparatur in antecedente, & in conſequente.

¶ Conceſſa tamen conſequentia prima poteſt concedi ultimum conſequens, cum hoc quod illa quæ per ſe ſubijciuntur generi tantum differant numero, quia differentia ſpecie non differunt ſpecie, ſed numero tantum, accipiendo differentia ſpecie in ſubiecto, pro ſuppoſitis eius, quod eſt differens ſpecie; quæ ſunt differentia ſpecie, quia commune in plurali prædicatur de ſuppoſitis multis ſimul, & tunc differentia ſpecie accipitur, ut dicit quid reſpectu ſuppoſitorum, ſed illa non ſunt differentia ſpecie, prout differentia ſpecie dicit modum, ſicut genus eſt genus, ut genus dicit quid, non ut dicit modum, ſed eſt ſpecies, ſicut differentia, non eſt differentia, ſed ſpecis, ſicut multa genera, ideſt multa ſuppoſita generis non ſunt multa genera, ideſt multa quibus applicatur genus, & modus, nec eſt oppoſitio modi ad quid, nec econtra.

¶ *Genus autem non de una ſpecie ſola prædicatur, ſed de pluribus &c. Capit. eo.*

Quæſtio XVIII.

QVæritur an genus neceſſario requirat multas ſpecies. Quod ſic uidetur, quia illud ponitur in eius diffinitione. ergo eſt de eſſentia eius.

¶ Item cap. de ſpecie dicitur genere vno, ſpeciebus autem pluribus, quod probatur. ſemper enim in plures ſpecies fit diuiſio generis. quod poteſt probari. quia genus de ſua ratione diuiditur per differentias oppoſitas, vtraque autem adueniens generi ſpeciem conſtituit. Ex hoc concludit Boet. in libro diuiſio. quod ſub vno genere minus duabus ſpeciebus eſſe non poſſunt. Item 4. topicor. ſi ſpecies prædicatur de æqualibus cum genere interimitur: quod ponitur pro genere. *cap. 1.*

¶ Item in alia conſideratione dicit. Quoniam omnis generis plures ſunt ſpecies. & infra. Si deſtructa ſpecie deſtruitur & genus, malè aſſignatur genus, & infra. Oportet enim de pauciorib. ſpeciem, quàm genus prædicari. Ad hoc etiã *cap. 4. & 12.*

ſunt

ſunt multæ aliæ auctoritates. 7.metaph. & in libris logic. Boet & Porphy. *ca. 12.*

¶ Ad oppoſitum. ſicut ſe habet ſpecies ad indiuiduum ſic genus ad ſpeciem, ſed ſpecies non requirit multa indiuidua. ergo, nec genus multas ſpecies. minor patet de ſole, fenice, & conſimilibus ſpeciebus.

¶ Dicitur, quod non eſt ſimile, quia de ratione generis eſt diuidi per differentias oppoſitas, quæ cum genere conſtituunt ad minus duas ſpecies, non ſic autem ſpecies deſcendit in indiuidua.

¶ Contra. æque eſſentiale eſt cuiquam quod in eius diffinitione æqualiter ponitur, ſed differentibus numero æqualiter ponitur indiffinitione ſpeciei, ſicut differentibus ſpeciei in diffinitione generis.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod genus ſiue ſumatur pro intentione, ſiue pro illo cui applicatur intentio, nō requirit multas ſpecies actu, uel potentia. Quod oſtenditur de intentione generis, quia illa refertur ad intentionem ſpeciei, una ergo exiſtente ſpecie, erit & genus, quia relatiua ſunt ſimul natura.

¶ Similiter oſtendit, de fundamento intentionis, quia illud eſt, quid materiale in ſpecies: impoſſibile eſt autem aliquid eſſe ſine materiali, ergo impoſſibile eſt ſpeciem eſſe niſi genus ſit illo mō, tamē ſicut uniuerſale requirit multa aptitudinaliter, quia diffinitur per aptum natum prædicari de pluribus ſic ad rationem generis requiritur, quod dicatur aptitudinaliter de pluribus ſpecie differentibus.

Per hoc ad argumenta oppoſitum. Omnes auctoritates intelligendæ ſunt de aptitudine, non de actu, uel potentia. Differt autem aptitudo a potentia. nam aptitudo eſt inclinatio alicuius ſecundum ſe in aliquid, uel magis non repugnantia. Potentia autem eſt ordo ad actū. Poteſt igitur potentia eſſe ſine aptitudine, vt poſſibile eſt graue eſſe ſurſum, non, tamen eſt aptum ibi eſſe, quia repugnat ei ſecundum ſe. Et aptitudo eſt ſine potentia, vt cæcus eſt aptus natus ad uidendum nihil, enim dicitur priuatum, niſi cum eſt aptum natum habere halitum, ſecundum Ariſtote. in poſtprædic. *Cont. 27.* capit. de oppoſit. & quinto metaphy. capitu. de priuatione, non eſt autem, poſſibile cæcum uidere, quia a priuatione, ad habitum non eſt naturalis regreſſus.

Sic

Sic nulli uniuerſali quantum eſt ex ſua forma repugnat dici de multis. hæc tamen aptitudo impediri poteſt, ut quia non ſunt multa, de quibus dicatur.

¶ Contra. hic modus dicendi nō videtēr ad ꝓpoſitū, qa procedit de intentionibus, ac ſi ſupponeretur in quæſtione intentionē ſpeciei unam eſſe, quę refertur ad genus eſſētialiter, & dubitaretur, an intentio generis ſit, quod non uī. quia genus per ſe primo refertur ad ſpeciem, nō hanc uel illam, vñ accidit ſibi ſic referri ad multa. nec quęritur an natura gñis, ſi natura ſpeciei eſt. ſed ſi non ſint multo quibus applicetur intentio ſpeciei ſed tantum unum. ſcilicet b. an illi naturę, ſ. applicetur intentio gñis, cui applicetur ſi multis naturis, ut b.c.d. applicaretur intentio ſpeciei reſpectu illius naturę, ſcilicet a, & ſic intellectu qđ neutrum membrum poſitionis eſt ad propoſitū. ¶ Item non vī uera, quia impoſſibile eſt aliqd eſſe aptum naturam dici de pluribus, niſi illa plura ab intellectu per diuerſas ſpecies apprehendi poſſint. ſed ſi ſic poſſunt concipi, ergo plures ſpecies generis ſunt in actu, quia iſte eſt actus naturę inquantum dicitur ſpecies, quod actu concipiatur ab intellectu per ſpeciem intelligibilem, quia secūdum hoc ſibi attribuitur intentio ſpeciei.

¶ Item ſi aliquid eſt aptū natum dici de plurib. differentibus ſpecie. ergo plura differētia ſpecie ſunt apta recipere prędicationē illius. igiẽ ſi illa aptitudo ſufficit ad genus: eā ſimilis aptitudo participandi ſufficit ex parte ſpeciei, igitur ſi aliquid ſit genus actu propter talem aptitudinem. illa multa quæ participant ipſum aptitudinaliter, erunt actu ſpecies. ergo omne genus multas habet actu ſpecies. Aſſumptū patet, quia ęquale eſſe ſufficit utrique correlatiuo, cum ſint ſimul natura.

¶ Pōt igiẽ dici ad qōnem, ꝙ ad rationem generis requiritur, quod multas habeat actu ſpecies, non quę exiſtant actu uel potētia, ſed quod eīs actu concipiāt per ſpeciem intelligibilem ad indiuiduie acceptā qñq; exiſtentib. & ꝙ actu habeant aptitudinem participandi genus, quia talis actualitas eſt illorum inquātū dñr ſpecies gñis. ¶ Ad argm̄ in oppoſitum, dicitur quod ſimiliter ſpecies requirit multa indiuidua aptitudinaliter.

¶ Subſtinendo primam poſitionem, dici poteſt ad primū argumentum contra illam quod

quod ſi huic naturæ tantum applicatur intentio ſpeciei, quod illi naturæ quæ eſt in hac natura adhuc applicatur intentio generis ut prius, quia adhuc cum concipitur minus habet de intellectu, quam illud, quod eſt ſpecies. & deſcendit in illud per differentiam, & ita eſt reſponſio ad propoſitum. ¶ Ad ſecundum dicitur, quod non ſufficit ad eſſe, ſpeciei alicuius poſſe concipi ab intellectu, ſed quod in eius intellectu ſit genus, reſpectu cuius dici debet ſpecies, quod non eſt verum de illis multis, ad quæ eſt aptitudo generis, ut prædicatur de illis, tamen ſi ſic genus ſit aptum dici de illis, quod aliquando dicebatur, & illa concipiuntur ab intellectu per eandem ſpeciem, per quam etiam cum eſſent, nunc ſunt multæ ſpecies actu, qui actus requiritur ad ſpeciem in actu, quia tunc in eorum intellectu cadit genus. ſicut, & quando erant. ¶ Ad tertium negatur prima conſequentia, quia forma Solis nata eſt eſſe in alia materia, quam in qua eſt, quantum eſt de ſe, nec tamen, eſt aliqua materia alia nata recipere talem formam, quia ſi talis argumentatio veneret in aptitudine, ſemper, eſſet aptitudo in utroque extremorum, & ita potentia, quia. aptitudo in vno extremo non impeditur a potentia, niſi propter defectum aptitudinis in alio extremo.

¶ Nota, quod ſimpliciter teneri poteſt, quod genus non eſt aptum natum dici de multis, niſi quæ concipiuntur ab intellectu: in quorum intellectu eſt genus, & huiuſmodi ſunt ſpecies actu, ſiue exiſtant, ſiue poſſint exiſtere: vel non, & ſic ſequitur, quod genus ſemper multas habet ſpecies actu.

¶ In eo quod quid diuidit genus a differentia & cōmuniter accidētib. C. eo.

Quæſtio XIX.

QVæritur, de hac tertia particula diffinitionis generis, ideſt in quid utrum conuenienter ponatur?

Quod non uidetur, quia illud prædicatur in quid, per quod conuenienter, reſpondetur ad interroga. factam per quid, ut patet ex probatione Porph. tale non eſt genus hic diffinitum, quia ſiue quæratur de re, ſiue de intentione ſpeciei, non conuenien-

uenienter reſpondetur per genus, ut denotat intentionem, & tamen genus ſic ſumptum diffinitur hic, vt dictum eſt prius. Item hæc particula ponitur ad diſtinguendum genus a differentia per Porphyr. ſed hoc non poteſt. igitur fruſtra ponitur. probatur minor. differentia enim ſuperiori prædicatur de differentia inferiori. per ſe primo modo. per Ariſtot. 7. meta. & non ſicut differentia, quia tunc per ſe ipſum deſcenderet ſuperius in hanc inferiorem differentiam, ergo prædicatur ſuperior, de inferiori in quid. Item ponitur ad ſeparandum genus ab accidente, quod non contingit, quia accidens prædicatur in quid, quia in omni genere eſt reperire quid. per Ariſtote. primo topicorum.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphy. Dicendum, quod conuenienter ponitur; quia prædicari diuiditur, in prædicari in quid, & in quale, tanquam per primos prædicandi modos. igitur per illa deſcendit uniuerſale in ſpecies. genus autem non prædicatur in quale. igitur in quid. Intelligendum, quòd prædicari in quid, eſt prædicare eſſentiam per modum eſſentiæ hoc conuenit generi, quia genus accipitur a parte materiali. & ideo prædicat eſſentiam per modum ſubſtantis, qui eſt modus eſſentiæ. Per oppoſitum autem dr̄ia accipit a parte formali, & iō p̄dicat eſſentiā per modū informantis, & qualificantis. & iō, in quale. ¶ Nota ꝙ qualitas, quæ eſt prædicamētum, p̄dicatur in quale abſolutè. Sed differentia ſubſtantialis prædicatur in quale quid. Ex hoc enim, qđ importat formam, p̄dicatur in quale. ſed ex hoc, ꝙ importat ſubſtantiam, prædicatur in quid. ideo ratione totius dicitur prædicari in quale quid. Vnde præter differentia prædicandi inter qualitatem, & differentiam, quæ diuerſitas, prædicandi ſumitur a diuerſis modis eſſendi qualitatis, & differentię ſubſtantialis, ut patet. 6. topi. 8.

¶ Contra ſolutionē quęſtionis. Si prædicari in quid eſt prædicari eſſentiam per modum eſſentiæ, ergo hæc eſt prædicatio in quid, homo eſt lapis. Item ſi prædicari in quid, eſt prædicare eſſentiam per modum eſſentiæ, & illud non eſt uniuocum rebus diuerſorum generum, quia nec eſſentia. igitur hæc particula in quid, non conuenit rebus diuerſorum generum, ergo, nec

genus hic diffinitum eſt uniuocum omnibus illis generibus. ¶ Dico quod prædicari in quid, eſt prædicare eſſentiam ſubiecti per modum eſſentiæ, & quod lapis, uel aliud diſparatum non prædicat eſſentiam hominis per modum eſſentiæ, quia non prædicatur de homine. nam illo modo tantum ſuperius, & commune prædicatur de contentis ſub illo, & de illis eſt manifeſtum. Ad ſecundum poteſt concedi, quod prædicari in quid, eſt prædicare eſſentiam per modum eſſentiæ. & hoc eſt uniuocum licet, eſſentia non ſit uniuoca, quia ſufficit eſſentiam ſimiliter ſe habere hic, & ibi ad prædicari vniuoce, quia prædicari dicit habitudinem.

¶ Ad primum argumentū dico, quod duplex eſt quęſtio de ſpecie ſumpta pro intentione. ſ. quid eſt, & quid prædicatur. quid prædicatur, eſt propria, q. in intentionibus. & ſic conuenienter reſpondetur per genus, ut hic diffinitur, ut, quærenti quid prædicatur de ſpecie, bene reſpondetur genus. Si autem fiat quæſtio cum eſſe iſta eſt propria fundamentis, & ſic prædicatione exercita prædicatur fundamentum generis de fundamento ſpeciei in quid.

¶ Ad ſecundum dicitur, qđ differentia non prædicatur in quid de aliquo, reſpectu cuius eſt differentia, ſed reſpectu cuius eſt genus, ſed ſuperior differentia eſt genus reſpectu inferioris.

¶ Contra, quia ſi ſic, ergo in omni genere ſunt tria generaliſſima, ſcilicet ſpērū, & duarum differentiarum. Item ſi differētia inferior ſit ſpecies, ergo habet propriam differētiam ſuperiorem in ſe, ut genus, & aliā differentiā ſuperadditā, & ita illa differentia pari ratione erit ſpecies reſpectu ſupioris differētię, & iſta habebit aliā differentiā, & illa alia differētia nō pōt eſſe in alio genere, quia tunc non ſubſtantia eſſet prius ſubſtantia, ergo ſic procedendo infinitę erūt differētię in genere ſubſtantię, & ita nihil erit cognoſcibile, quia non erit deuenire in primā illarum differentiarum. ¶ Ad hoc igiť dicendum, ſicut dictum eſt, ꝙ tota coordinatio differētiarū reducitur ad coordinationem ſpecierum. ¶ Ad tertium principale dico, ꝙ nihil prædicatur in quid de illo, reſpectu cuius eſt accidens, ſed reſpectu cuius eſt genus, ut color non prædicatur, de ſubſtantia in quid, ſed de albedine reſpectu cuius eſt genus.

¶ Ete-

¶ *Etenim principiū quiddam eſt huiuſmodi genus earum quæ ſub ipſo ſunt ſpecierum.*

Quæſtio. XX.

QVæritur utrum genus ſit principium ſpeciei? Quod non videtur, quia idem nō eſt principium & principiatum: quia principium, & principiatum diſtinguuntur. Sed genus eſt idem ſpeciei, ergo non poteſt eſſe principium ſpeciei. maior patet. probatio minoris eſt duplex. prima eſt hæc quia genus ſecundum Phil. nihil aliud eſt præter eas quę ſunt generis ſpecies. ¶ Item genus prædicatur de ſpecie per ſe. hæc enim eſt per ſe, homo eſt animal. ſed quod prædicatur per ſe de aliquo, non eſt diſtinctum ab illo, ergo eſt idem ſibi.¶ Item genus eſt totum reſpectu ſpeciei, ergo non eſt principium eius. conſequentia probatur, quia principium eſt ſimplicius principiato, ſed totum eſt compoſitus eo cuius eſt, & antecedens patet, per auctorem, in litera, ubi dicit, genus eſt totum reſpectu ſpecierum.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor in litera in comparando tertiam ſignificationem generis ad ſecundam, ubi dicit, quod ſicut genus tertio modo dictum eſt principium ſpecierum, ſic genus ſecundo modo dictum, eſt principium multitudinis.

AD QVÆSTIONEM dicendum, quod ſic ſumendo genus pro natura, in qua fun datur ipſa intentio, & non pro intentione, quod declaratur ſic. Genus eſt eſſentiale principium cognoſcendi ſpeciem. ergo eſt eſſentiale principium ſpeciei, conſequentia probatur. quia diffinitio faciens ſcire diffinitum exprimit eſſentialia principia diffiniti, quod eſt ſpeciei ſolum propriè loquendo, qa nihil propriè diffinitur, niſi ſpecies, antecedens patet per philoſ. 6. top. Sed ſciendum, quod eſſentiale principium, ſpeciei eſt duplex. quoddam ſecundum rem, quod eſt pars rei in exiſtentia. cuiuſmodi ſunt materia, & forma. aliud ſecundum rationē, quod importat eandem rem ſub modo indeterminato, quam ſpecies importat modo determinato, & hoc ſi illud nomen imponatur ad ſignicandum illam rationem, pro ut ſumitur, uel a materia, uel a forma. Nunc autem

genus, puta animal, non eſt principium ſpeciei, puta hominis, primo modo, ſcilicet ſecundum eſſe, quia ſi ſic, tunc non uerè prædicaretur de ea. ergo eſt principium ſpeciei, ſecundo modo. & ideo ſi homo debeat diffiniri, cum diffinire ſit actus rationis, in eius diffinitione debet poni animal tanquam principium ſpeciei ſecundum rationem, & æque rationale. Et ſicut in re natura materiæ extraneatur naturæ formæ, ita quod neutrum eſt dicibile de altero, ita apud rationem intellectus generis extraneatur intellectui differentiæ. licet eadem res importetur per utrunque.

¶ Idem enim ſignificat animal, quod homo, præter determinationem ultimæ formæ. & hoc ſignificat per modum quid, & per ſe dictum. & ideo ſecundum Porphyr. prædicatur in quid. Rationale autem, idem ſignificat cum determinatione ultimæ formæ. ſed tamen per modum qualis, & denominantis. & ideo apud rationem conceptus generis, & differentiæ ſunt extranei. ¶ Et propter rationes, eſt ſciendum, quod hæc eſt differentia inter partes rationis, & partes ſecundum rem, quia licet vtrumque ſignificet partes totius, partes tamen ſecundum rationem, ſignificant partes totius per modum totius. partes autem ſecundum rem ſignificant, partes per modum partis. uerbi gratia. genus hominis, puta animal, eſt pars eius ſecundum rationem. Nam a ſua prima impoſitione imponitur ad ſignificandum partem hominis, puta habens animam ſenſitiuam. quia tamen eam ſignificat per modum totius, & non per modum partis, ideò uerè prædicatur de homine. Sed non eſt ſic de parte ſecundum rem, quia æs quod eſt pars materialis ſtatuæ, ſignificat partem per modum partis, & ideo de ſtatua non poteſt prædicari. ¶ Per hoc ad rationes dicendum, quod non eſt inconueniens idem eſſe totum, & partem diuerſimode. Ideo dicit Boetius libro diuiſionum, quod genus in prædicatione eſt totum: in diffinitione uerò eſt pars.

¶ *Amplius autē ſic, quod ſpecies eſt, quæ de plurib. differētibus numero in eo quod quid ſit, prædicatur &c. Cap. 3.*

Quæſtio XXI.

CIrca capi. de ſpecie quæritur an hæc diffinitio ſpeciei, ſ. ſpecies eſt, quæ prædicatur de pluribus numero differẽtibus in eo quod quid ſit conuenienter data. Quod non uidetur per Porphy. qui dicit, quòd genus & ſpecies ſunt duo correlatiua, & propter hoc neceſſe eſt in utrorumque rationibus utriſque uti. hic autem nihil ponitur, per quod habeatur correlatiuũ, ſcilicet genus, ergo male diffinitur.

¶ Item hæc diffinitio conuenit generi, ut patet, quia ſequitur, differentibus ſpecie, ergo differentibus numero, ut ſupra.

¶ Item non ſunt multæ diffinitiones eiuſdem. per Ariſt. ſexto topi. ſicut nec multæ eſſentiæ, quia ſi ſic: non eſſet diffinibile, cum ergo ſpecies conuenienter diffiniatur ſic, quę ponitur ſub aſſignato genere, non conuenienter diffinitur hac diffinitione.

¶ Item per hanc diffinitionẽ, poni ſub genere, habetur, ꝙ per ſe eſt ſubijcibilis: ergo nõ eſt per ſe prædicabilis. igitur altera diffinitio falſa, quia oppoſita non inſunt eidem per ſe. ¶ Dicitur quòd relatiuè oppoſita poſſunt in eſſe eidẽ, ſed non reſpectu eiuſdem, quia ſic ſunt oppoſita, ſed prędicabile reſpectu indiuiduorum eſt ſubijcibile reſpectu generis.

¶ Contra. ſi diffiniatur, conuenienter per genus, quia ad ipſum refertur. ergo per ſe refertur ad genus. Illud refertur etiam ad indiuidua, per quæ diffinitur in hac ſecunda diffinitione. ergo idem bis dicitur relatiuè. quod eſt contra Ariſt. 5. meta.

¶ Item ad principale, per hãc diffinitionem non ſeparatur ſpecies a diffinitione. *Cont.* 20. 5

¶ Item ſpecies non eſt prędicatum per Ariſt. primo topi. ergo malè diffinitur per prædicari. 6

¶ Ad oppoſitum eſt Porph. conſimiliter poſſet hic argui pro & contra; & obijci ſicut ſupra ubi quęſitum eſt de diffinitione generis.

DICENDVM, ꝙ diffinitio eius conueniens eſt, ſicut ſupra dictum eſt de diffinitione generis. ¶ Ad primum argumentum dicitur, quòd ſpecies dicitur correlatiuè ad genus, & ideo neceſſe eſt aliquam diffinitionem eius dari, in qua ponatur genus, & eſt iſta. ſpecies eſt quæ ponitur ſub aſſignato genere. Aliam autem comparationem habet ſpecies ad indi-

uidua, non ſecundum quam eſt genus, qa ſic negat Porphyr. extrema habere duas habitudines, ſed ſecundum quam eſt ſpecies, & ideo neceſſe eſt ipſum habere aliam diffinitionem in comparatione ad indiuidua. ¶ Ad ſecundum dictum eſt ſupra, q. 17. ¶ Ad tertium dicitur, quòd unius abſoluti, cuius eſt diffinitio, indicans eius eſſe in ſe; non ſunt multæ diffinitiones. Species autem per ſe refertur ad duo. ¶ Contra. ſaltem non habebit tunc niſi duas diffinitiones, quia ſicut tantum habet vnam in comparatione ad indiuiduum, ſic tantum unam in comparatione ad genus. Dat tamen Porphyrius duas in comparatione ad genus. dicit enim hæc quidem aſſignatio, ſcilicet prædicari de plurib. &c. ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt. quæ ſolum ſpecies eſt. Aliæ uero erunt ſpecierũ non ſpecialiſſimarum. ergo ad minus ſunt duæ aliæ præter iſtam. Hoc conceditur, & dicitur, quod ſpecies poteſt habere comparationem duplicem ad genus: unam, ut ordinatur ſub ipſo, aliam uero ut genus enũciatur de ſpecie in propoſitione. Primo modo datur hæc diffinitio: Species eſt quæ ſub aſſignato ponitur genere. Secundo modo hæc. Species eſt, de qua genus, & in eo quod qd eſt prædicatur.

¶ Contra. liber prædicam. immediatius ordinatur ad librum perihermenias, quam iſte, ſed in prædicamentis non determinatur de incomplexis inquantum unũ enunciatur de alio quia tũc in lib. periherm. ſuperflueret determinare de nomine & uerbo, quæ ſignificant incomplexa ſub illis rationibus: ergo multo minus diffinitur hic ſpecies, ut de ea enunciatur genus.

¶ Hoc poteſt concedi, & dici, quod tãtum ponit unam diffinitionem in comparatione ad genus, & tunc hæc ratio ſcilicet quæ ponitur ſub genere, exponitur per ſequens, & pro ſcilicet de qua & cæt. Quod autem dicitur, aliæ erunt non ſpecialiſſimarum. ſ. aliæ notificationes non diffinitiones, quia ſecundũ quandam diuerſitatem tantum, ſecundum quid notificant ſpeciem. conſimilis. n. diuerſitas poterit inueniri comparãdo ſpẽm ad indiuidua, ſecundũ quam comparationem tantũ ponitur una diffinitio. ¶ Ad quartum dictum eſt ſupra.

¶ Ad argumentum cõtra hoc põt dici, ꝙ ſpẽs non tm̃ ſm diuerſa ſibi accidentia refert

ad genus,& indiuidua, quia tunc per neutrum diffinire-tur, ſicut nec hõ, licet ſibi accidat duplum, ſed eſſentialiter, & per ſe comparatur ad utrũque. Et qđ dicitur (idem non refertur bis.) Intellexit Ari. ꝙ accidens non refertur ad ſubiectũ, & terminum, ſicut innuit in litera. ibi. Non eſt autem intellectus ad intelligentẽ & intelligibile, & tũc non eſt cõtra prædicta. Vel oportet dicere, ꝙ idem non refertur primo ad diuerſa, ꝑ ſe tñ poteſt, quia primo ad vnum per ſuam rationem, per ſe uerò ad aliud ſcđm rõnem ſui generis. Relatiuũ.n. ſecũdum genus eſt relatiuum per ſe, quia includit in ſua eſſentia illud per quod refertur. Impoſſibile eſt enim abſolutum in ſua eſſentia eſſentialiter includere relatiuũ; ſic ſpecies ſcđm ſuam propriam rationẽ dicitur ad genus, ſecundum aũt rationem ſui generis. ſ. uniuerſalis dicitur relatiuè ad illa de quibus prædicatur, quia dici de, conuenit ſibi inquantum eſt uniuerſale, verbi gratia, duplum ſecundũ ſe refertur ad dimidium, ſed ſecũdum ſuum genus ad ſub multiplex; non eſt tamen oĩno ſimile, quia ibi correlatiuum generis continet correlatiuũ ſpeciei. hic non. Iõ prima diffinitio eſt ſpeciei propria ſcđm ſe, quia datur ꝑ eius primũ correlatiuũ. ſecunda datur per poſterius, quia magis eſt ad propoſitũ. eſt enim propria ſpeciei inquantum eſt uniuerſale. ¶ Ad quintum poteſt concedi, ꝙ diffinitio non eſt diſtinctum uniuerſale a ſpecie ſecũdum ꝙ hic de uniuerſalibus agitur. Vel aliter, ꝙ non prædicatur quid tm̃, ſed in quid, & in quale, quia non habet ſimpliciter unum modum prædicandi, ſed duos, ſicut genus & differentia, ex quibus eſt.

¶ Ad ſextum dictum eſt quæſt. 12. in ſolutione primi argumenti.

¶ Participatione enim ſpeciei plures homines ſunt unus homo. Cap. eod.

Quæſtio XXII.

QVæritur de veritate iſtius. plures homines ſunt unus homo. Quod ſit vera uidetur. quia ſequitur. participatione ſpeciei plures homines ſunt unus homo, ergo plures &c. antecedens eſt uerum, per Porph. ergo & conſequens. probatio conſequentiæ, q̀a nihil diminuitur ab alio, niſi ponatur ex parte eiuſ

dem extremi, ſed participatione ſpeciei ponitur in antecedente a parte ſubiecti, & unus non, ergo unus non diminuitur in antecedente.

¶ Item quando aliquid ſe habet ad aliqua ſimpliciter, & ſecundum quid, ſi addatur ſibi aliquid determinans ſecũdum quid; ſtat tantum pro illo, ſed unus ſe habet ad unum numero ſimpliciter, & ad unum ſpecie ſecundum quid. ergo cum ſibi addatur in propoſito nomẽ ſpeciei.ſ. homo; tantum ſtabit hic pro unitate ſpeciei, & ſic eſt uera propoſitio. ergo ſimpliciter eſt uera.

Conte. ¶ Item ſecundum Ari. 5. metaph. uniuerſaliter ſecũdum ꝙ aliqua habent in aliquo indiuiſionem, ſic ſunt unũ plures homines in homine habent indiuiſionem; quia forma hominis uniuocè ineſt eis. ergo ſunt vnus homo.

¶ Item uterque iſtorum eſt unus hõ. ergo plures hoĩes ſunt unus hõ. añs eſt uerum, qa uterq; iſtorũ eſt ſingularis. ꝓbatio conſequentiæ, qa oppoſitũ conſequentis.ſ. tñ unus hõ eſt, unus hõ, nõ ſtat cum añte, ſ. vterq; iſtorũ eſt unus homo. quia ibi attribuitur unus homo ſubiecto ad minus pro duobus.

¶ Ad oppoſitum ſi plures homines ſunt unus homo, ergo per conuerſionẽ ſequitur, unus hõ eſt plures homines. conſequens eſt falſum, quia ſua contradictoria eſt uera.ſ. nullus hõ eſt plures homines. ¶ Item in ſubiecto & prędicato accipitur idem ſub oppoſitis modis, qui nõ ſunt ſeparabiles a ſignificato, ſed m ꝙ ſignificatur per iſtas dictiones. ideo propoſitio falſa.

ADQVAESTIONEM dicẽdũ, ꝙ unus poteſt accipi cathegorematice, & ſic ſignificat differentiam entis, & ſic de eo loquitur Ariſt. 5. & 4. meta. & tunc diuiditur ab Ariſt. ibidem. 5. meta. in multos modos. ultimo autem in c. de uno ponuntur quattuor modi, ad quos omnes præcedentes reducuntur ſcilicet unum numero, unum ſpecie, unum genere, & unum proportione. Si unum cathegorematicum ſe habet æquiuocè ad hæc quattuor, tunc ſumpto uno ſic, adhuc diſtinguenda eſt propoſitio penes æquiuocationem unius cathegorematici, & pro tribus ſenſibus eſt uera, ſed pro quarto eſt falſa, ſcilicet pro uno numero. Tex. 8. & idẽ Conc. 12.

¶ Si autẽ ſicut forte uerius eſt unum ſe habet ad hæc quattuor, ut ad ſimpliciter, & ſm quid, quod uidetur ex dictis

Ariſ.

Ariſt.5. meta.ubi dicitur; q̄ ad unum numero ſequitur unum ſpecie,& ulterius genere,& proportione,& non ecõuerſo, quaſi ſit minor ratio vnitatis in uno ſpecie, quàm numero,& genere,quam ſpecie.tunc dicendum eſt, quòd propoſitio eſt falſa, ut unum eſt cathegorematicum,quia cũ hic nihil ſibi addatur contrahens ad vnitatem ſecundũ quid,ſtat tantum pro uno numero, quod eſt unum ſimpliciter.

¶ Aliter ſumitur unum,ut eſt ſincathegorematicum, & ſic dicit modum intelligendi terminũ pro ſuppoſito determinato,indeterminate tamẽ, & homo ſic ſumptus pro ſuppoſito non ineſt ſubiecto. Ideo ſic propoſitio eſt falſa. nihil enim eſt in ſubiecto;uirtute cuius poſſet unus homo confundi,& accipi pro diuerſis. quia copulatio non confundit, quia tunc hæc eſſet uera in ſenſu cõpoſito.duo,& duo ſunt duo quod falſum eſt, in illo enim ſenſu eſt hæc uera duo & duo ſunt quattuor.ex quibus ſequitur, quòd quattuor ſunt duo quod eſt impoſſibile. ergo altera premiſſarum in ſenſu compoſito, in quo inferunt illam concluſionem.

¶ Ad primum argumentum: nego conſequentiam. ¶ Ad probationem.dico, q̄ illa determinatio intelligenda eſt de prædicato ſic; plures homines ſunt unus homo participatione ſpeciei.i.in participando ſpeciem.

¶ Ad ſecundum dico, q̄ determinabile non contrahit determinationẽ,ſed econuerſo. maxime non ad ſecundum q̄d,vnde hic. homo mortuus non ſtat mortuus ſecundum quid, licet aliquando contrahat ipſum ad ſuppoſita. nam hic,homo albus, ſtat album tantum pro albo in homine.

¶ Ad tertium dico, quod nõ ualet conſequentia. ſunt in diuiſa in homine ſiue in forma hominis.ergo ſunt unus homo,uel homo indiuiſus.quia in antecedente ſignificatur homo, ut habens rationem determinationis reſpectu vnius, ſed in conſequente, ut determinabile.

¶ Ad quartum dico,negando conſequentiam. ¶ Ad probationẽ, dico,quòd illud quod ponitur loco conſe quentis,ſi ſit unum ut hic iſte, & iſte ſunt vnus homo: eſt uera in ſenſu diuiſionis, licet non cõpoſitionis, non enim habet pro oppoſito tantum unus homo,ſed hanc non plures, quæ bene ſtat cum antecedẽte, q̄a hic negatur prædicatum

rum a pluribus ſumptis per modum plurium, quod ibi affirmatur de pluribus ſumptis per modum unius, quia ibi diuiſim huic & illi [eſt.n. vterque ſignum diuiſiuum] hic cōiunctim in ambobus. ¶ Vel poteſt concedi, quòd ſtant ſimul. tantum unus homo eſt unus homo, & uterque eſt unus homo, quia .n. uterque diſtribuit pro ſuppoſitis diuiſim, nō excluditur aliquod ſuppoſitum hic tantū unus homo ſub illa ratione, quia pro eis diſtribuit vterq;.

¶ *Differētia verò communiter propriè, & magis propriè dicitur. Cap.4.*

Quæſtio XXIII.

Circa capitulum de primo, an hæc diuiſio prima differentiæ ſ. in differentia cōmuniter propriè, & magis propriè ſit conueniens? Quod non uidetur, quia non eſt diuiſio generis in ſpecies genus. enim æquè proprie dicitur de ſpecieb. Nec totius in partes integrales. quia totum non prædicatur de partib. talib. ſed diuiſum hic prædicatur de diuidentibus. Nec uocis in ſignificationes, quia tunc hæc uox & differētia, primo importat illa tria, & nō ſequeretur ad diuidentia. nec eſſet diffinibile, quia ęquiuoci nō eſt diffinitio. Nec eſt aliqua diuiſio per accidēs. patet. qa in omni membro diuiſionis intelligitur per ſe diuiſim, quod nunquā accidit in diuiſione per accidens. ¶ Itē hæc diuiſio nō eſt per oppoſita. Tū quia eſt trimēbris. ergo aliquod membrorum alteri nō opponitur, quia tantū unum uni opponitur. Tū quia ad unum mēbrum ſequitur aliud. ſequitur. n. differūt magis ꝓpriè. ergo differunt cōiter. i. accidente aliquo. ſequitur ēt differunt ꝓpriè. ergo cōiter, & ēt ſequitur. differunt magis propriè. ergo proprie. ¶ Conſimilis dubitatio eſt de diuiſione, q̄ ponitur ad declarandū diffinitionē gn̄is ibi. eorum quæ ꝑdicantur, &c. qa qđ prędicatur de plurib. prædicatur proprie, quod de vno ſolo cōiter unum etiā membrum vr̄ ſequi ad aliud, & vniuerſaliter de diuiſionibus p ꝓpriè & cōiter datis. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. DICENDVM, ꝙ tales diuiſiones ſunt bonæ, quia ſunt uocis in ſignificationes, non uocis æquiuocè penes primum modum æquiuocationis, quia ſic æquiuoca 6. top. cap. 2.

primo

primo importans multa, ſed penes ſecundum modū. quia uox ſic æquiuoca ſignificat unum propriè, & ex impoſitione. aliud tranſumptiue, & ex uſu. ſicut dicit Ariſt. 1. elenchorum. ſecundus modus eſt ex eo, quod ſoliti ſumus ſic dicere. ¶ Ad primum argumentum, patet, quod non ſequitur ad diuidentia, neque diffinitur ut æquiuocum, ſed ſumpta in uno ſenſu uniuoca eſt, & poteſt diffiniri, & eſſe principium conſequentiæ. ¶ Ad ſecundum dico, quod membra ſunt oppoſita. ¶ Ad primum contra hoc dicēdū, ꝙ hēt reduci ad diuiſionem bimembrē, ſic. dr̄iarum quædam magis propriæ: quædam non magis propria, & ultra. non magis propria, quædam proprie: quædam cōiter, & ſic vniuerſaliter oīs diuiſio, non bimembris reducitur ad bimembrem. Alia autē membra poſita ſunt membra ſubdiuiſionis, & ponuntur propter breuitatē loco diuiſio in eo, ex hoc, ꝙ diuiſum eſt unū membrum principalis diuiſionis. ¶ Ad ſecundum contra hoc dico, quod membra debent intelligi ſub precisione, & ſic nullum ſequitur ad aliud. Sic etiam in diuiſione ſequenti. quædam facit alteratum, quædam aliud quę mēbra non ſunt oppoſita, niſi ſumatur alteratum tantum.

Differt enim Sortes a Platone alteritate, et ipſe a ſe ſene, uel iā puero, vel iam uiro. Cap. eod.

Quæſtio. XXIIII.

QVæritur circa primum membrum diuiſionis differentiæ. An ſit hæc uera. Sortes ſenex differt a ſeipſo puero. Quod non uidetur, quia relatio requirit duo extrema in actu. quia ſi ſic, ſuū ſubiectum eſt, & ſi hoc, eius correlatiuum eſt. quia relatiua ſunt ſimul natura. Sed ſor. ſenex & ſortes puer nō ſunt ſimul natura in actu. ergo differentia, quæ eſt relatio quædam non eſt inter illa, ut extrema. cuius oppoſitum notat illa propoſitio. ¶ Item ſi ſor. ſenex differat a ſeipſo puero. ergo non eſt idem ſibi puero. ergo non eſt idem ſibi: Prima conſequentia patet, quia idem & differens opponuntur. ergo ad unum ſequitur negatio alterius. Probatio ſecundæ conſequentiæ. negatio in antecedente negat identitatem uniuerſaliter. ergo ſequitur negatio identitatis eiuſdem a ſe. ſicut a ſuperiori ad inferius negando, & hoc tantum ſignifi-

ſignificat conſequens.¶ Item ſequitur. Sor.ſenex differt a ſe puero. ergo Sor. ſenex & Sortes puer differunt. ergo Sor. ſenex, & ſor. puer ſunt multa, & ultra. ergo ſor.& ſor.ſunt multa.conſequẽs eſt falſum. ergo & primum antecedens. Probatio primæ conſequentiæ: ſic enim ſequitur in omnibus relatiuis æquiparantiæ. Sequitur.n. Sor. eſt ſimilis Platom. ergo Sor.& Plato ſunt ſimiles. Et ratio eſt hæc, quia relatiuum æquiparantiæ æqualiter denominat. utrunque extremum. Probatio ſecundæ. differentia eſt ſpecies multitudinis. per Ari.5.& 10. meta.ſequitur, ergo differunt. ergo ſunt multa ſicut ſequitur. album eſt, ergo coloratum. Probatio tertiæ conſequentiæ, quia ab inferiori ad ſuum ſuperius tenet affirmando, quemadmodum a determinatione non diminuente ſequitur ad determinabile. ſic arguitur ibi. ergo conſequentia bona.

Tex. nõ in abcte cap. Cõ tex. 10. 11. & 17. & in-ue.

¶ Ad oppo. eſt Porphyr.

¶ Item arguitur ratione ſic. circa ens immediate opponuntur idem & diuerſum. p Ariſt. 10 meta. aut ergo ſor. ſenex & ſor.puer ſunt idem. uel diuerſum. Non idẽ. quia tunc hæc affirmatiua. ſor.ſenex eſt ſor.puer, eſſet uera: ſed hoc eſt falſum.eſt ergo diuerſum, & hic ſumit ur differens, ut eſt commune ad omne diuerſum.

Reſpondeo, dicendum, ꝙ propoſitio diſtinguẽda eſt ſecundum æquiuocationem, quia ſumpto differre in communi eſt uera propoſitio. quia iſto modo quodcunque accidens impedit omnimodam identitatem. Accipiendo tamen differẽtiam propriè uel magis propriè, eſt propoſitio falſa, ut patet ex ratione iſtarum differentiarum.

¶ Ad primum arg. poteſt dici, quòd oportet extrema relationis eſſe in actu, quo ad rationem referendi, & non quo ad exiſtẽtiam. quia prius & poſterius licèt non ſimul exiſtant: tamen ſimul ſunt ſecundum rationem, qua referuntur. nam quando prius eſt ſub ratione prioris, poſterius eſt ſub ratione poſterioris, licèt tunc non exiſtant. Aliter poteſt dici, quod ſor. puer nõ eſt per ſe extremum huius relationis, ſed ſor.puer differens. quia per ſe extrema relationis æquiparantiæ nominantur eodem nomine illius relationis. illud autem extremum eſt per ſe ſimul cum ſortes ſene. differente. quia pro eodem tempore eſt hoc differens

rens ab illo, & illud ab iſto.

¶ Ad ſecundum dico, q̄ hæc conſequentia non ualet, non eſt idem ſibi puero: ergo non eſt idem ſibi: quia in prima negatur identitas reſpectu termini accidentalis: in ſecunda uero reſpectu termini ſubſtantialis, qui importatur per ſibi, quod eſt relatiuum reciprocum, & in hoc fit fallacia conſequentis, quia ad diuerſitatem accidentalem non ſequitur diuerſitas ſubſtantialis, ſed econuerſo. Sed ſi ly ſibi in conſequente referat antecedens cum determinatione, ſ. hoc totum. ſor. ſenex. tunc patet conſequentiam nō ualere, quia in antecedente & conſequente reſpectu diuerſorum terminorum accidentalium negatur identitas. Vnde quod hic aſſumitur in probatione, quod in antecedente negatur identitas uniuerſaliter, falſum eſt. ſed tantum reſpectu huius termini ſortes. ¶ Ad tertium dico, q̄d negatur prima conſequentia propter negationē incluſā in differt, ut patet in alijs, quia hęc eſt uera. ſorte differt ab omni homine. ſicut ſorte non eſt idem omni homini. hæc tamen eſt falſa. ſor. & oīs homo differunt, ſicut hæc. ſorte & omnis homo non ſunt idē. ¶ Ad probationem dicitur, quod tenet in relatiuis ęquipa rantiæ, ubi non includitur negatio, ut de ſimili patet. ſic nō eſt de differētia. ¶ Cōtra hoc negatio incluſa in differt non tollit talem conſequentiam, niſi propter hoc, quod terminus præcedens ipſum, & ſubſequens diuerſam habent ſuppoſitionem. unde tenet obſeruata eadem ſuppoſitione talis conſequentia etiam cum differt. Sed in ſingularibus non refert præponere, uel poſtponere negationem. per Ariſtote. ſecundo periermenias, ergo in illis cum differt, bene tenet talis conſequentia. *Cap. 1.* ¶ Ideo poteſt concedi illud ultimum conſequens, ſcilicet ſorte ſenex, & puer ſunt multa, ſed non ſequitur. ergo ſor. & ſor. ſunt multa, quia illa determinatio in antecedente, reſpectu talis prædicati, diminuit a ſorte abſolutè. ideò non ſequitur, ut ſuperius ad inferius, ſed ut ſecundum quid ad ſimpliciter. Similiter in illo coniuncto ſumitur ſor. ſecundum accidens, quia ſecundum rationem alicuius quod ſecundum rationem talis prędicati eſt ſibi extraneum abſolutè ſumpto, & in dictis ſ̄m accidēs, ſiue prædicatis, ſiue ſubiectis non tenet a coniunctis ad diuiſa, per Ar. in 2. periherm. *Tex. 2.*

Dif-

¶ *Differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere. Cap. eo.*

Quæſtio XXV.

QVæritur de hac prima diffinitione differentię, ſcilicet, differentia eſt qua ſpecies abundat a genere, an ſit conuenienter data. Quod non videtur. quia quod abundat ab alio, eſt in plus illo. genus eſt in plus, quàm ſpecies, & non econuerſo. per Ariſto. in prædicam. vbi dicit animal plus complectitur quam homo. ergo &c.

Cap. de ſubſtãtia.

¶ Item. ſi ſic. quæro a quo ſpecies habet differentiam. non a nullo: quia ex nihilo nihil fit non a ſe: quia nihil facit ſe eſſe in actu. Si igitur habeat, ergo habet hoc a genere, ſed hoc eſt inconueniens propter duo. Primum eſt, quia tunc non abundaret in hoc a genere, cum vtrumque habeat illud. Secundo quia haberet tunc genus in ſe contraria: qua enim ratione una ſpecies habet unam differentiam a genere: pari ratione alia ſpecies habebit aliam differentiam ſibi oppoſitam. ergo vtranque habet. ergo oppoſita ſimul.

¶ Dicitur hic: ſicut Porphyrius in litera reſpondere videtur, quòd ſpecies habet differentiam a genere, & ita genus habet illam differentiam in potentia tantum, ſpecies autem actu. Nec ſequitur tunc primum inconueniens: quia illud abundare, debet intelligi, quo ad actu habere. Ad ſecundũ dicit́, ꝙ nõ eſt incõueniens oppoſita ſimul in eſſe eidẽ in potentia. ¶ Contra primum. A nullo poteſt aliquid uerius haberi, quã ipſum illud in ſe habeat. igitur a genere non poteſt ſpecies habere verius differentiam illã, q̃ genus hẽat illam. ſed ſpecies hẽt illã actu genus tm̃ in potentia. ergo ſpẽs illã a genere non habet. ¶ Contra ſecundum. oĩs potentia eſt reducibilis ad actum. igitur ſi oppoſita in potentia inſunt generi: poterũt ineſſe actu. qḋ eſt impoſſibile. ¶ Item contra utrunque ſimul. Illud ꝙ tm̃ ineſt alicui in potentia, nõ p̄dicatur uerè de illo cum hoc uerbo eſt. quia eſſe denotat actualem unionem extremorum, ſed hæc eſt uera. animal eſt rationale. ergo prædicatum non tantum ineſt ſubiecto in potentia. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. Dicendũ, quod ſpecies abundat a genere in differentia: quia diffinitio exprimit totum per ſe intellectum diffiniti. quia aliter nõ conueniret

pri-

primo diffinitio, ſed diffinitio conſtat ex genere & differentia. ergo differentia eſt aliquid de per ſe intellectu ſpēi, & nō de intellectu generis, quia ſi ſic: genus per ſe prædicaretur de differentia, uel econuerſo: quorū utrunq; eſt falſum, & nugatio eſſet in diffinitione, qa ponēdo rōnem generis, & differētiæ loco nominum, idem bis diceretur. ergo ſpēs abūdat differentia a genere. ¶ Ad primum dico ꝙ eſſe in plus eſt dupliciter. ſ. ſecundum continentiam actualem uel potentialem, ſiue ſecundum indifferentiam, & iſto ſecundo modo genus eſt in plus, ut uult auctoritas adducta. ſpecies uero alio modo, & ideo ſic abundat a genere. ¶ Ad ſecundum dico, ſicut dictum eſt, qa ſicut compoſitum naturale habet formam in potentia a materia inquantum materia eſt in potentia per ſe ad formam. & ideo quando materia eſt: eſt etiam forma compoſiti in potentia. formam autem hēt compoſitum in actu ab agente, quod actu inducit formā in materiā: ſic ſpecies in potentia hēt differentiā a gn̄e, ꝙ eſt ꝓportionale materiæ: ¶ Ad primum contra hoc. concedo, qđ ſpecies non hēt differentiā in actu a genere. quia nec genus illam hēt actu. ¶ Ad ſcđm poteſt dici, ꝙ non eſt inconueniens oppoſita in actu in eſſe eidem genere, licet ſit conueniens de eodem numero. ¶ Vel aliter. quòd potentia non dicitur hic ordo ad actum: ſicut ſumitur. 9. meta. ſed potentia dicitur hic īdeterminatio, ſicut per oppoſitum actus propriè determinat aliud, & tunc genus habet differentias in potentia, ideſt indeterminatè, & iſto modo nō intelligitur propoſitio illa, quòd omnis potentia reducibilis eſt ad actum. ¶ Per hoc ad aliud. concedo. n. quod hæc eſt uera. animal eſt rationale. nam ſua contradictoria eſt falſa: ſed non eſt uera uniuerſaliter. nō eſt enim inconueniens aliquid prædicari uerè, de eo quod eſt in potentia ad ipſum, ideſt indeterminatè ſe habet ad ipſum, & hoc particulariter non uniuerſaliter. *Cont. 2. ind.*

¶ *Definiūt autem & hoc modo. Cap. eod.*

Quæſtio. XXVI.

QVæritur an differentia poſſit diffiniri. Quod non uidetur, quia differentiæ non eſt differentia. ſic enim eſſet procedere in infi-

infinitum. omne autem quod diſinitur, habet differentiã. Item ſola ſpecies diffinitur differentia non eſt ſpecies.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphy.

AD QVÆSTIONEM dicendum, quòd differentia poteſt diffiniri, quia habet genus ſcilicet uniuerſale, quod per aliquam per ſe differentiam deſcendit in ipſam, ut patebit in ſolutione quæſtionis ſequentis. Ad primum concedo, quòd differentiæ non eſt differentia: reſpectu cuius differentia habet rationem differentię: ſed poteſt habere differentiam reſpectu cuius ipſa eſt species: ſicut hic, quod eſt prędicari in quale, per quod conſtruitur differentia in ſua ſpecie: ſicut homo per rationale. ¶ Contra, tunc differentia reſpectu alicuius non eſt differentia. quod eſt falſum, quia neceſſario eſt differentia, & per ſe. ergo reſpectus ad quodcunque non poterit illud tollere. Concedo, quòd differentia, ut quid in ſe non eſt differentia ut modus, tamen neceſſario eſt differentia ut quid, ſic ſpecies eſt modus eius. ¶ Ad aliud concedo, quòd differentia eſt ſpecies.

¶ Differentia eſt, quæ de pluribus differentia ſpecie in eo quod quale ſit prædicatur. Cap. eo.

Quæſtio. XXVII.

QVæritur, an hæc diffinitio ſit conueniens, differentia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale. Quod non uidetur, quia diffinitum excedit diffinitionem. prædicatur cũ diffinitum de ultima differentia, & completiua ſpeciei, & non diffinitio, quia illa differentia tãtum ineſt ſpeciei ſpecialiſſimæ & eius ſuppoſitis. ¶ Item diffinitio excedit diffinitum, probatur, quia ſenſibile prędicatur de pluribus differentibus ſpeciei in eo quod quale, & tamen non eſt differentia, quia differentia eſt abſtractum ſignificans aliquam intentionem ſecundam. Impoſſibile eſt autem aliquam ſecundam intentionem in abſtracto prædicari, de re prima intentionis; probatio aſſumpti, quia differẽs dicitur denominatiuè a differentia, denominatiuum autem tantum differt ab abſtracto ſolo caſu, ergo, &c. antecedens patet per Porphyrũ nam ubi uult exponere membra

bra diuiſi ōis differētię, exponit ſic. differt. n. Sor. ſenex a ſe puero, & conſimiliter in alijs. ¶ Itē hoc quod eſt prædicari deeſt ratio relatiui, ut patet de vniuerſali. differētia autē non eſt relatiuum, quia relatio non refertur. eſſet eñi procedere in infinitū. differētia aūt eſt relatio, quia ſecundum ipſam refertur differens ad differens, eſt. n. relatio æquiparantię. omne. n. differēs aliqua differētia differt a differēte, ergo differētia nō refertur. ¶ Hoc etiam patet īductiuè. quia ad nullam rē primæ intentionis refertur, quia non eſt ſimul natura cum aliqua, nec ad aliquam ſecundam intentionem, quia non ad genus, uel ſpecie, uel indiuiduum, quia quodlibet illorum habet correlatiuum, ut patet ex prædictis, nec ad proprium, vel accidens, quod eſt manifeſtum. ¶ Item omne diffinitum differt ſpecie ab alijs per ſuam diffinitionem, differentia aūt nō differt, qa ſubiectum, & prædicatum ſignificatur ſub oppoſitis modis inſeparabilibus, qui cauſant falſitatē. Item Porph. ponit alias diffinitiones, ergo vel illæ non ualent, uel iſta nō valet, quia unius tantum. eſt una diffinitio per Ari. 6. to

¶ Ad oppoſitū eſt Porph.

Dicendum ad qōnem, qđ differentia eſt duplex, qdā vltimam, quædam intermedia. hæc diffinitio cōuenit differētiæ intermediæ vniuerſaliter & eſt uera diffinitio. ponunt eñi ibi gen⁹ & differētia ipſi⁹ differētiæ, qa differētia ſpēs eſt reſpectu vniuerſalis, ſicut de gñe prius dictum eſt, quia vniuerſale p differentias ſibi additas in ipſam deſcendit, quia illæ p ſe diuidūt uniuerſalem, & ipsū ad differētiam cōtrahūt. differētiæ aūt per ſe diuiſiuæ ſuperiorū per ſe ſunt conſtitutiuæ inferiorū, quia p illas ſuperius determinať ad inferius. tñ non eſt diffinitio differētię uniuerſaliter, qa nō differētiæ vltimę. Sicut. n. eſt quædam ſpēs ſpecialiſſima, & quædam ſubalterna, & ſicut eſt aliqua deſcriptio data de ſpecie ſpecialiſſimā tm̄, ſic eſt differētia q̄dam ultima, & quædā intermedia ſic, ꝙ eſt aliqua deſcriptio cōueniēs differentiæ intermediæ cuiuſmodi eſt iſta. ¶ Cōtra. illa differētia vltima nō diffiniť niſi p differētib. numero. ergo eſt aliud uniuerſale ab iſta differentia hic diffinita, ſicut ſpēs eſt aliud vniuerſale a gñe. nō. n. eſt alia differentia inter genus, & ſpeciē, niſi in differentib. ſpecie & numero: q̄ duo cōſimiliter

liter ſe habent circa prædicari in quid faciat duo uniuerſalia, ergo prædicari in quale alia duo. ¶ Item ſecundum nullam vnam diffinitionem differẽtia cõuenit differentię intermedię, & ultimę, qa in illa diffinitione oportet habere prædicari de plurib. in quale, & nõ poterit poni differentibus ſpecie, nec numero. ergo æquiuocè conuenit illis, nec illud tantum, de pluribus in quale ſufficit. quia pluribus æquiuocè conuenit pluribus ſpecie, & numero, ſicut unum æquiuocè conuenit uni ſpecie, & uni in numero, ut patet 5. metaph. c. de uno. Sed tunc uidetur, qđ diffinitio uniuerſalis, in qua ponitur prædicari de pluribus abſolutè, & non pro aliquo ſignificato, nihil ualeat, uel ſi ſic, tunc poterit differẽtia diffiniri in communi per prædicari, de plurib. in quale, intelligendo quale pro quali eſſentiali. ¶ Sed contra, tunc genus & ſpecies erunt vnum vniuerſale, ſicut & differentia, cuius vnius uniuerſalis; eſſet una diffinitio prædicari. de pluribus in quid. Dici põt quod genus, & ſpecies non tantũ differunt per hoc, qđ eſt prędicari de pluribus numero, & ſpecie differentib. ſed in quid conuenit eis æquiuocè, quia genus prædicat partem eſſentiæ, ſpecies verò totum. non ſic autem quale ſubſtantiale cõuenit æquiuocè differentię vltimæ, & intermediæ, quia vtraq; dicit partẽ formalem, diffinitio igitur iſta eſt tm̃ differẽtiæ intermedię, & nõ ultimæ. ¶ Differentiæ ãt in cõi eſt ſufficiens diffinitio prædicari de plurib. in quale, quæ conuenit utriq; differẽtię pdicari autem in quid vniuocè non conuenit generi, & ſpẽi. ideo illa sũt duo uniuerſalia, dicitur vero vnum. ¶ Pro diffinitione autẽ vniuerſalis, & differentiæ ſic in cõi oportet dicere plura eſſe uniuocũ ad plura ſpecie, & ad plura numero, licet unum inſit uni numero, & ſpecie, ſicut ſimpliciter, & ſcđm quid, ſicut nõ hõ eſt uniuocum ad mortuum & non mortuũ, licet homo conueniat ſimpliciter, & ſecundũ quid illis, nec unum eſt æquiuocum, quia tunc ſuum oppoſitum eſſet æquiuocum, cum ſibi omnimode opponatur, ſed ſignificat ſimpliciter unũ numero, & pro alijs non accipitur niſi per determinationem diſtrahentem, ſicut nec homo pro homine mortuo. Nec eſt incõueniẽs unũ, licet non ſit æquiuocum, adhuc diſtingui in hæc 5. metaph. & 1. topi. quia ſic multa alia nomina

Cont. 8. & inde.

5. met. Cont. 27.

mina

mina diſtinguuntur ibi,non in æquiuocata, ſed in ſimpliciter & ſecundum quid; ut patet ibi de priuatione. ¶ Ad primum argumentum patet.¶ Ad ſecundum dico,quod differentia poteſt eſſe nomen primæ intentionis, vel ſcdæ.primo modo. eſt nomen abſtractū, & ſignat relationē,& eſt ſpēs multitudinis,ut multū eſt differentia entis. Scdo mō eſt concretum, ſicut, & alia noīa intentionū, de quib.hic agitur, & tranſumitur a differentia, ut eſt,nomen primæ intētionis. ſignat aūt intentionē applicabilem ei, quod eſt principiū formale differentiæ, ut eſt res primæ intentionis. Cū oñditur, ꝙ ſit abſtractū,pōt dici, qđ differentiā dicit denominatiuè a dr̄ia, vt eſt nomen primæ intentionis, & quod dicit Porphy. qđ Sorte ſenex differt a ſe puero non eſt,quia dr̄ia,ut eſt intentio, ſit in uno extremo, & denominet ipſum ſic. Sorte differt, ſed ſic eſt illud ad propoſitum, ſi Sorte ſenex differt a ſe puero.ergo differētia eſt inter extrema,ut differētia eſt nomen primæ intentionis: ergo in altero extremo eſt aliquid principium, ꝙ dicit differētia ut differentia eſt intētio, illud eſt pueritia. ergo pueritia eſt differentia cōis, & ſic eſt intelligendum de extremis alio-rum membrorū.¶ Ad tertiū pōt dici,qđ differentia ut eſt res primæ intentionis eſt relatio, & ſic non refertur, ut autem eſt ſecunda intentio refertur, & non eſt relatio. Cum autem per inductionē oſtenditur,qđ non refertur, poteſt dici, ꝙ ſecundū rationem ſui generis refertur ad illud,de quo dicit, ꝙ vocari poteſt ſubiectum, quia prędicatum refertum ad ſubiectū nec ad indiuiduum, nec ad ſpeciem, vt ad primū correlatiuū, quia ſecundum Ari. 4. top. oportet ſpēm dici ad illud, ad qđ genus dr̄. ¶ Dr̄ aūt in ſpeciali, ꝙ dr̄ia ſcdm ꝙ diuiſa dicit ad genus, non ꝙ genus ſit primū eius correlatiuū, quia primo eſt ſpecie,ſed ratione diuiſi,ita,qđ primo dicit ad diuiſū.ſcdm autem,ꝙ eſt conſtitutiua, dicitur ad ſpēm, nō inquantū ſpēs,ſed inquantū cōſtituta p differētiā. ¶ Per hoc patet ad quintū,q̄a nō ſunt multę diffinitiōes differētię ſcdm ſe,ſed prima eſt eius ſcdū ꝙ eſt cōſtitutiua ſpēi.eſt.n. ſēſus:dr̄ia eſt,qua abūdat ſpēs a gn̄e,i.quę cū gn̄e cōſtituit ſpeciē,ita ꝙ ibi ponitur ſpecies, ut correlatiuū dr̄ię, inquantū ſpecies eſt cōſtituta, & differētia cōſtitutiua abūdat a gn̄e, ponitur pro con- cap. 9.

ſtituere & propria ratione cõſtituendi, quia non ut genus conſtituit ſpeciem. ¶ Secunda diffinitio eſt differentiæ ĩtermediæ inquantum eſt vniuerſale, ſed ſi ſumatur generalis dempto hoc, ꝙ eſt differentib. ſpecie eſt propria differentiæ inquantum hic de illa agitur. Aliæ duæ diffinitiones ſunt differentiæ inquãtũ diuiſiuæ ſunt. prima datur a diuiſione actiua, in qua ponitur ratio differẽtiæ diuiſiuę, ſcilicet nata diuidere:cũ correlatiuo, ſ.diuiſo. & termino diuiſionis.ſ.ea,in qua diuiſũ diuiditur, ſ. ea quæ ſunt ſub eodem genere. ¶ Quarta non multum valet,ut ipſe dicit in litera,& cum corrigitur,tunc cõtrahitur magis ad differentiam conſtitutiuã. ¶ Ad quartũ põt dici,quod differentia, ut eſt nomen ſecũdæ intẽtionis.eſt æquiuocum.vno enim modo ſignificat intentionem applicabilem ei, quod eſt prĩcipiũ differẽtiæ,vt eſt relatio realis, ſicut rõnale dicit̃ differẽtia,& ſic eſt vniuerſale hic. Alio mõ ſignificat relationẽ rationis , cuius ſpecies ſunt differentia numero, & differentia ſpecie, a quib. dicitur denominatiuè differens ſpecie, & differens numero,& ſic eſt abſtractum: ſicut quando eſt nomen primæ intentionis. Hoc videt̃ probabile, ꝗa differens ſpecie eſt uniuoce in omni genere , ergo eſt denominatiuum intẽtionale. ſimiliter differentia diffinita ſic', qua differunt a ſe ſingula,reperitur in omni genere, quia tantum diuerſificatur per materiam accidentalem, ergo & differens concretiuè dictum, quod ponitur in eius diffinitione, non eſt.n. diffinitio, nec deſcriptio cõueniens,niſi conuertatur cum diffinito , vel deſcriptio. ergo aliquo modo eſt differentia abſtractum, & nomen ſecundæ intentionis , a quo poſſit denominatiuè dici differre , ut eſt intentionale. ¶ Tunc ad argumentum concedo , quod differẽtia differt ab alijs uniuerſalib. diffinitione, & ſpẽ, nec ſignificatur idẽ per ſubiectum & prædicatum ſub diſparatis rationibus. ¶ Cõtra. videt̃, ꝙ differẽtia, ut eſt uniuerſale, ſit abſtractũ,tũ quia eſt qua differunt a ſe ſingula per quartam diffinitionem. quod.n.aliquid eſt album ,illud eſt albedo. Tum etiam , quia ſi ſit concretum , & denominatiuum: a quo abſtracto dicetur denominatiuè videt̃, ꝙ a nullo. ¶ Ad primum dico, ꝙ diffinitio ſic intelligi debet.differentia eſt, qua non vt forma informãte,vt eſt de albe-

albedine, ſed qua vt intentio ne applicabili ad principium differentiæ ſpecie ſingula differunt a ſe differentia ſpecie, quia differre denominatiuè dicitur de differentia, ut eſt relatio rationis.

¶ Ad aliud dico, ꝙ eius abſtractum nõ ſignificatur vno nomine, ſicut nec abſtractũ generis ſpeciei & accidentis, vel proprij, quæ omnia conſtat eſſe concreta, ſed poteſt exprimi pro circumloquutione ſic: intentio differentiæ, & illud non prædicatur de rationali. ¶ Iuxta dicta poteſt dici ꝙ multum cum omnib. ſpecieb. ſuis, & ita unum per oppoſitum poſſunt æquiuocè eſſe res, uel intentiones: primo modo loquitur de eis metaphyſicus, ſecundo logicus & ſic faciliter ſaluatur eorũ vniuocatio in omni genere: tamen in quid poteſt eſſe æquiuocum ad plura ſpecie & numero: ſaluatur etiam quomodo pluribus non ſit æquiuocum in diffinitione uniuerſalis.

¶ *Riſibile enim eſt mortale de homine prædicatum in eo quod quale eſt homo dicitur, ſed nõ in eo quod quid eſt. Cap. eo.*

Quæſtio. XXVIII.

QVæritur de ultima particula ſecundæ diffinitionis differentiæ. ſ. an differentia prædicetur in quale? Quod nõ uidetur, quia quid differentia quidditate, dĩa ꝑdicat quidditatem eius, cuius eſt, aliter non poneretur in diffinitione eius. igitur prædicatur in quid.

¶ Item ſi prædicatur in quale, igitur eſt qualitas; conſequens eſt falſum, quia accidens eſt poſterius ſubſtãtia, differentia eſt prior ſpeciei. 2

¶ Itẽ ſi prædicatur in quale, prædicatur denominatiue. cõſequẽs eſt falſum, quia quod prædicatur denominatiuè ꝑdicat aliam eſſentiam a ſubiecto. 3

¶ Item prædicatio denominatiuá diſtinguitur contra prædicationem uniuocam. per Ariſt. in prædicamentis. differentia autem prædicatur uniuocè, ſicut ſpecies & genera. per Ari. in prædicamentis. cap. de ſubſtantia. in ſecũda proprietate. ergo non denominatiuè. 4

¶ Ad oppoſitum eſt Porp. DICENDVM, ꝙ dĩa prædicatur in quale, quod oſtendit auctor, dupliciter. Primo, quia ad quæſtionem factam per quale conuenienter reſpondetur per dĩam.

Secundo, quia ſicut eſt in cõpoſito reali, ita proportionabiliter eſt in compoſito rõnis. in cõpoſito aũt reali eſt aliquid habẽs rõnem materiæ, & aliquid rõnem formę: igitur in cõpoſito rõnis erũt aliqua iſtis proportionabilia. nam oĩa ex quib. fit unũ per ſe, alterum eſt ut potentia: alterum, vt actus per Ariſto. 8. metaph. dr̃ia autem non habet modũ materiæ, quia non eſt indeterminata, nec in potentia, quæ propria ſunt materiæ, ergo habet modum formæ. forma vero, & qualitas, & actus idem ſunt. ergo habet modum qualis reſpectu ſpeciei, & hoc eſt prædicari in quale. ¶ Intelligendum tamen, quòd ſicut eſt actus duplex. Primus, qui facit ens ſimpliciter in actu. Et ſecundus, qui præſupponit ens in actu, & tantum facit ens in actu tali: ſic eſt forma duplex, & qualitas duplex, & ita a qualitate duplici duplex eſt modus, qualis, differentia ſumitur a primo actu, ſcilicet a forma ſpecifica, quæ eſt qualitas eſſentialis, & ideo prædicatur in quale eſſentiale non accidentale, ſicut alia duo uniuerſalia ſequentia.

Cõtex. 6. 9. & 15.

¶ Ad primum argumentum dico, ꝙ ad prædicari in quid non ſufficit, ꝙ prædicet qd, ſed ꝙ prædicet quid per modũ quid dr̃ia aũt prædicat eſſentiam per modũ informãtis, non per modum ſubſiſtẽtis. ¶ Ad ſecundũ dico, ꝙ eſt qualitas ſecundũ quod dicitur 5. metaph. ſed nõ vt qualitas eſt vnum generaliſſimũ, ſed æquiuoce, vt forma qualitas, & actus ſunt eadem tranſcendentia. Cont. 10.

¶ Ad tertium dico, quòd conſequentia non valet, quia oportet addere in antecedente, quòd prędicat aliam naturã, & illud eſt falſum, & ſine illo non ſequitur conſequens. Vel aliter, quod accepto quali accidentali in antecedente ualet conſequentia, ſed ſic nõ ponitur antecedens verum. nam denominatiuum differt a principali ſolo caſu. ideſt cadentia ad ſubiectum, & illud tantum conuenit his, quę prædicantur in quale accidẽtale, quia quod prędicatur in quale eſſentiale non habet ipſum pro ſubiecto, vt accidens dicitur eſſe in ſubiecto.

¶ Contra reſponſionem ad primum argumentũ, ſi prædicet quid, & non per modũ, quid igitur illud quod prædicat, & modus ſub quo prædicat ſunt oppoſita, dico quod oppoſita debent fieri circa idem. ideo quid, vt res, & quale, vt modus

dus non opponuntur, ſed res rei, & modus modo, ut plurale ſignificatum & ſingulare, ut modus, non opponuntur, ſunt enim ſimul in hac dictione plurale &c.

¶ *Aſſignãt, & hoc modo differentia eſt, qua differunt a ſe ſingula, namque ſecundum genus non differunt. Sumus enim animalia nos & irrationalia, ſed additum rationale diſiunxit nos ab illis: Rationales ſumus nos & dij, ſed mortale appoſitum nobis diſiunxit nos ab illis. Ca. eo.*

Quæſtio XXIX.

Circa quartam diffinitionem drĩæ quæritur, an mortale ſit differentia animalis rationalis diuiſiua, & hominis conſtitutiua. Quod ſic vr̃ per Porph. hic, & in capitulo de ſpecie. Item rationale non eſt ultima hominis differentia. ergo præter illã oportet addere aliam, illa autem non eſt niſi mortale. probatio antecedentis. ultima differentia conuertitur cum diffinito, ſed rationale non conuertitur cum homine, quia ineſt intelligentijs, ut hic dicit Porphyr. & Ariſt. 1. Ethic. ¶ Dicitur quòd æquiuocè ineſt illis & nobis. ¶ Contra per Ariſt. 2. de anima potentiæ diſtinguũtur per actus, & actus per obiecta. obiectum autem actus intelligendi eorum, & noſtri idem eſt, ſ. quod eſt rei materialis, ſaltẽ idem genere: ergo potentia naturalis vniuoca. Item. ſi rationale ſit vltima hominis differentia: ergo irrationale erit differentia ultima conſtitutiua alterius ſpeciei tantũ, quia drĩæ diuiſiuæ additæ generi ſimiliter ſpecies conſtituunt. ¶ Ad oppoſitum. aĩal rationale nõ prædicatur in quid de differentibus ſpecie, ergo non eſt genus. antecedens patet, qa intelligentiæ cum non ſit ſubſtantiæ aĩatæ ſenſibiles, non erunt aĩalia per locum a diffinitione, & p̃ter nos illę ſunt tm̃ rationales, ergo animal rõnale non hẽt drĩas diuiſiuas. ¶ Itẽ mortale non conſtituit ſpẽm. pbatio drĩa ſumit a forma. unĩ ineſt ſpẽi rõne formæ, mortale tantum cõ materiæ, qa materia eſt principiũ, qua res p̃t eſſe & non eſſe. per Ariſ. 7. meta. & hoc intelligitur tãtũ de mater js indiuidalibus, q̃ non pertinẽt ad ſpẽi eſſentiã. ¶ Item drĩa primo ineſt ſpẽi, & poſtea vero indiuiduis, quia per formã ſpeciei. mortale uero ecõuerſo, quia per Ariſt. 1. meta.

cap. 3. Cõtex. 33. & 37.

Cõtex. 22.

In pra.

actus & generationes oēs per ſe ſunt circa ſingularia, ut cal lias ſanatur per ſe: homo uero per accidens. mortale dicit aptitudinem ad tranſmutationem aptitudo autem ad aliquid eſt eius per ſe, cuius eſt terminus aptitudinis.

¶Itē differentia eſt prior ſpecie, uel ſimul, ſed mortale poſterius homine ſm naturam, quia prius natura eſt hō, quā ſit aptus ad diſſolutionem.

¶Item ultima differentia cōuertitur cum diffinitio. mortale non conuertitur cū homine. ¶Item dfia cōducit ad eſſe, & eſt pars rei per Porphyrium. mortale non conducit ad eſſe hominis.

ADQVAESTIONEM dicendū propter iſtas rationes, ꝙ animal rationale non eſt genus, nec mortale dfia diuiſiua eius, vel cōſtitutiua hominis. ¶Ad Porphyrium, dicitur, ꝙ loquitur ſcd̄m opinionem Platonis, quia dicit intelligentias animalia eſſe rationalia. diffinit. n. animal, ꝙ eſt ſubſtantia ſe mouens motu voluntario, & hęc ratio competit intelligētijs. ¶ Contra hoc Porphyrius non loquitur hic de animali ſecundum hanc diffinitionē, ſed ſecundum hanc ſubſtantia animata ſenſibilis, quia ponendo coordinationem eorum, quæ ſunt in genere ſubſtantiæ, diuidit corpus animatum in inſenſibile, & ſenſibile, & ſub corpore animato collocat animal ꝑ hoc inuens genus deſcendere in hanc ſpeciem per alterā differentiarum diuiſiuarum, ſic autem collocat Ari. animal, & ſimiliter diffinit per illud genus, & illas dfias. ergo loquitur ſecūdum opinionem Ariſt. Poteſt igitur concedi, quod non loquitur de animali ſecundum opinionem Platonis, quia ſecundum illam rationem non loquitur quā ponit Plato de animali, ſed loquitur ſm opinionem vulgi. nihil enim communiter concipitur, niſi per aliquam ſpeciem imaginatiuam, & ideo communiter imaginatio circa inſenſibilia decipit. ideo dicitur 3. phy. quòd fatuum eſt credere imaginationi, & ideo vulgus ſequēs imaginationem concipit de intelligentijs quaſi idem quòd de ſubſtantijs corporeis, & ita eſſent ponenda aīalia rationalia ſecundum uerā rationē animalis, ſic autem loquitur Porph. quia loquitur minus prouectis, qui non intelligūt multum remota a ſenſu. Comt. 75.

¶ Ad rationem dico, quod rationale eſt æquiuocum nobis, & intelligentijs: ipſæ

ipſæ.n. intelligũt per ſpecies innatas, non acquiſitas, ideo non egent ſenſibus ad ſcientias, nos uero indigemus, per Ari.1.poſteriorum, quia omnis noſtra cognitio ortũ habet a ſenſu.¶ Præterea. Ipſæ intelligũt complexa ſine diſcurſu, nos uero cum diſcurſu, ut dicitur 3.de anima. oẽ noſtrum intelligere eſt cum cõtinuo tempore.¶Contra. quia tunc eodem modo irrationale æquiuocũ, quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot & reliquum, per Ariſt.1.top. ergo hæc eſt uera uno modo. intelligentia irrationalis, quod uidetur inconueniens.¶Item ęquiuoca ſunt, quorum ſolum nomen cõe eſt. ergo ſi rationale ſit æquiuocum illis & nobis, ſequitur, ꝙ tantũ ſit cõe ſecũdum nomen, ſed nos ſumus intelligentes ſecundum rem, ergo ipſæ tantũ ſm nomen. ¶Ad primum iſtorũ dici pt, ꝙ non eſt inconueniens hãc multiplicitatem concedere ſecundum æquiuocationẽ, intelligẽtia eſt irrõnalis, & uera eſt in uno ſenſu.¶Vel aliter, ꝙ eſt ſimpliciter uera, q̃a irrationale tm̃ opponitur rationali, ut eſt drĩa animalis, non autẽ ut eſt differẽtia cõſtituẽs ſpeciem ſubſtantiæ incorporeæ, ſicut conuenit intelligentijs, & tunc hęc homo eſt irrationalis, eſt omnino falſa, & hæc. bos eſt irrationalis, omnino vera.

¶ Contra priuatũ nihil propriè dicitur, niſi hoc ꝙ eſt aptum natum habere habitũ. bos non eſt aptus eſſe rationalis, ergo non eſt irrationalis.¶Poteſt dici, quod incompoſitione irrationalis habet accipi negatiuè, non priuatiuè.

¶ Contra.tunc non eſt differẽtia animalis diuiſiua, quia excedit animal, nec prædicatur de ea ꝑ ſe differentia ſuperior.ſ.ſenſibile, quia nõ eſt de intellectu eius, ſi tantũ importat negationem rationalis. ¶ Dici poteſt ad utrunque, quod hic eſt tantum negatio in genere. non extra genus, ut eſt differentia. ¶ Vel poteſt concedi.propter ſecundum iſtorum, quòd non eſt differentia proprie loquendo, qua differentia quælibet accipitur a forma, & ideo diuerſarum ſpecierum diuerſæ ſunt differentiæ.

¶ Aliter poteſt dici ad primã obiectionem, ꝙ priuatiue oppoſitum actui, uel alicui ſignificãti actum priuat actũ, & relinquit aptitudinem, ſed priuatiuè oppoſitum alicui ſignificanti aptitudinem priuat actum, & aptitudinem,

& ſi-

ſignificat conſequens.¶ Item ſequitur. Sor. ſenex differt a ſe puero. ergo Sor. ſenex & Sortes puer differunt. ergo Sor. ſenex, & ſor. puer ſunt multa, & ultra. ergo ſor.& ſor. ſunt multa.conſequẽs eſt falſum. ergo & primum antecedens. Probatio primæ conſequentiæ: ſic enim ſequitur in omnibus relatiuis æquiparantiæ. Sequitur.n. Sor. eſt ſimilis Platoni. ergo Sor.& Plato ſunt ſimiles. Et ratio eſt hæc,quia relatiuum æquiparantiæ æqualiter denominat. utrunque extremum. Probatio ſecundæ. differentia eſt ſpecies multitudinis. per Ari.5.& 10. meta.ſequitur,ergo differunt. ergo ſunt multa ſicut ſequitur. album eſt.ergo coloratum. Probatio tertiæ conſequentiæ,quia ab inferiori ad ſuum ſuperius tenet affirmando.quemadmodum a determinatione non diminuente ſequitur ad determinabile. ſic arguitur ibi.ergo conſequentia bona.

Tex. nō. mante cap. Cõtex. 10 11. & 17. Cõ 10ne.

¶ Ad oppo. eſt Porphyr.

¶ Item arguitur ratione ſic. circa ens immediate opponuntur idem & diuerſum. p Ariſt. 10 meta. aut ergo ſor. ſenex & ſor. puer ſunt idem. uel diuerſum. Non idẽ.quia tunc hæc affirmatiua. ſor.ſenex eſt ſor.puer, eſſet uera: ſed hoc eſt falſum.eſt ergo diuerſum,& hic ſumitur differens,ut eſt commune ad omne diuerſum.

Reſpondeo, dicendum, q̄ propoſitio diſtinguẽda eſt ſecundum æquiuocationem, quia ſumpto differre in communi eſt uera propoſitio..quia iſto modo quodcunque accidens impedit omnimodam identitatem. Accipiendo tamen differẽtiam propriè uel magis propriè,eſt propoſitio falſa, ut patet ex ratione iſtarum differentiarum.

¶ Ad primum arg. poteſt dici., quòd oportet extrema relationis eſſe in actu,quo ad rationem referendi, & non quo ad exiſtẽtiam.quia prius & poſterius licèt non ſimul exiſtant:tamen ſimul ſunt ſecundum rationem, qua referuntur.nam quando prius eſt ſub ratione prioris, poſterius eſt ſub ratione poſterioris, licèt tunc non exiſtant. Aliter poteſt dici, quod ſor. puer nō eſt per ſe extremum huius relationis, ſed ſor.puer differens. quia per ſe extrema relationis æquiparantiæ nominantur eodem nomine illius relationis. illud autem extremum eſt per ſe ſimul cum ſortes ſene. differente. quia pro eodem tempore eſt hoc differens

rens

rens ab illo, & illud ab iſto.

¶ Ad ſecundum dico, q̄ hæc conſequentia non ualet, non eſt idem ſibi puero: ergo non eſt idem ſibi: quia in prima negatur identitas reſpectu termini accidentalis: in ſecunda uero reſpectu termini ſubſtantialis, qui importatur per ſibi, quod eſt relatiuum reciprocum, & in hoc fit fallacia conſequentis, quia ad diuerſitatem accidentalem non ſequitur diuerſitas ſubſtantialis, ſed econuerſo. Sed ſi ly ſibi in conſequente referat antecedens cum determinatione, ſ. hoc totum. ſor. ſenex. tunc patet conſequentiam nō ualere, quia in antecedente & conſequente reſpectu diuerſorum terminorum accidentalium negatur identitas. Vnde quod hic aſſumitur in probatione, quod in antecedente negatur identitas uniuerſaliter, falſum eſt. ſed tantum reſpectu huius termini ſortes. ¶ Ad tertium dico, q̄d negatur prima conſequentia propter negationē incluſā in differt, ut patet in alijs, quia hęc eſt uera. ſorte differt ab omni homine. ſicut ſorte non eſt idem omni homini. hæc tamen eſt falſa. ſor. & oīs homo differunt, ſicut hæc. ſorte & omnis homo non ſunt idē. ¶ Ad probationem dicitur, quod tenet in relatiuis ęquiparantiæ, ubi non includitur negatio, ut de ſimili patet. ſic nō eſt de differētia. ¶ Cōtra hoc negatio incluſa in differt non tollit talem conſequentiam, niſi propter hoc, quod terminus præcedens ipſum, & ſubſequens diuerſam habent ſuppoſitionem. unde tenet obſeruata eadem ſuppoſitione talis conſequentia etiam cum differt. Sed in ſingularibus non refert præponere, uel poſtponere negationem. per Ariſtote. ſecundo periermenias, ergo in illis cum differt, bene tenet talis conſequentia. *Cap. 1.* ¶ Ideo poteſt concedi illud ultimum conſequens, ſcilicet ſorte ſenex, & puer ſunt multa, ſed non ſequitur. ergo ſor. & ſor. ſunt multa, quia illa determinatio in antecedente reſpectu talis prædicati, diminuit a ſorte abſolutè. ideò non ſequitur, ut ſuperius ad inferius, ſed ut ſecundum quid ad ſimpliciter. Similiter in illo coniuncto ſumitur ſor. ſecundum accidens, quia ſecundum rationem alicuius quod ſecundum rationem talis prędicati eſt ſibi extraneum abſolutè ſumpto, & in dictis ſ̄m accidēs, ſiue prædicatis, ſiue ſubiectis non tenet a coniunctis ad diuiſa, per Ar. in 2. periherm. *Tex. 2.*

Dif-

¶ Differentia eſt, qua abundat. ſpecies a genere. Cap. eo.

Quæſtio XXV.

QVæritur de hac prima diffinitione differentię, ſcilicet, differentia eſt qua ſpecies abundat a genere, an ſit conuenienter data. Quod non videtur. quia quod abundat ab alio, eſt in plus illo. genus eſt in plus, quàm ſpecies, & non econuerſo. per Ariſto. in prædicam. vbi dicit animal plus complectitur quam homo. ergo &c.

Cap. de ſubſtātia.

¶ Item. ſi ſic. quæro a quo ſpecies habet differentiam. non a nullo: quia ex nihilo nihil fit non a ſe: quia nihil facit ſe eſſe in actu. Si igitur habeat, ergo habet hoc a genere, ſed hoc eſt inconueniens propter duo. Primum eſt, quia tunc non abundaret in hoc a genere, cum vtrumque habeat illud. Secundo quia haberet tunc genus in ſe contraria: qua enim ratione una ſpecies habet unam differentiam a genere: pari ratione alia ſpecies habebit aliam differentiam ſibi oppoſitam. ergo vtranque habet. ergo oppoſita ſimul.

¶ Dicitur hic: ſicut Porphyrius in litera reſpondere videtur, quòd ſpecies habet differentiam a genere, & ita genus habet illam differentiam in potentia tantum, ſpecies autem actu. Nec ſequitur tunc primum inconueniens: quia illud abundare, debet intelligi, quo ad actu habere. Ad ſecundũ dicit, ꝙ nõ eſt incõueniens oppoſita ſimul in eſſe eidẽ in potentia. ¶ Contra primum. A nullo poteſt aliquid uerius haberi, quã ipſum illud in ſe habeat. igitur a genere non poteſt ſpecies habere verius differentiam illã, ꝙ genus hēat illam. ſed ſpecies hēt illã actu genus tm̃ in potentia. ergo ſpēs illã a genere non habet. ¶ Contra ſecundum. oĩs potentia eſt reducibilis ad actum. igitur ſi oppoſita in potentia inſunt generi: poterũt ineſſe actu. qđ eſt impoſſibile. ¶ Item contra utrunque ſimul. Illud ꝙ tm̃ ineſt alicui in potentia, nõ p̃dicatur uerè de illo cum hoc uerbo eſt. quia eſſe denotat actualem unionem extremorum, ſed hæc eſt uera. animal eſt rationale. ergo prædicatum non tantum ineſt ſubiecto in potentia. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius.

Dicendũ, quod ſpecies abundat a genere in differentia: quia diffinitio exprimit totum per ſe intellectum diffiniti. quia aliter nõ conueniret

pri-

primo diffinitio, ſed diffinitio conſtat ex genere & differentia. ergo differentia eſt aliquid de per ſe intellectu ſpẽi, & nõ de intellectu generis, quia ſi ſic: genus per ſe prædicaretur de differentia, uel econuerſo: quorũ utrunq; eſt falſum, & nugatio eſſet in diffinitione, qa ponẽdo rõnem generis, & differẽtiæ loco nominum, idem bis diceretur. ergo ſpẽs abũdat differentia a genere. ¶ Ad primum dico ꝙ eſſe in plus eſt dupliciter. ſ. ſecundum continentiam actualem uel potentialem, ſiue ſecundum indifferentiam, & iſto ſecundo modo genus eſt in plus, ut uult auctoritas adducta. ſpecies uero alio modo, & ideo ſic abundat a genere. ¶ Ad ſecundum dico, ſicut dictum eſt, qa ſicut compoſitum naturale habet formam in potentia a materia inquantum materia eſt in potentia per ſe ad formam. & ideo quando materia eſt: eſt etiam forma compoſiti in potentia. formam autem hẽt compoſitum in actu ab agente, quod actu inducit formã in materiã: ſic ſpecies in potentia hẽt differentiã a gñe, ꝙ eſt ꝓportionale materiæ. ¶ Ad primum contra hoc. concedo, qđ ſpecies non hẽt differentiã in actu a genere, quia nec genus illam hẽt actu. ¶ Ad ſcđm poteſt dici, ꝙ non eſt inconueniens oppoſita in actu in eſſe eidem genere, licet ſit conueniens de eodem numero. ¶ Vel aliter. *Cont. 2. ind.*
quòd potentia non dicitur hic ordo ad actum: ſicut ſumitur. 9. meta. ſed potentia dicitur hic ĩdeterminatio, ſicut per oppoſitum actus propriè determinat aliud, & tunc genus habet differentias in potentia, ideſt indeterminatè, & iſto modo nõ intelligitur propoſitio illa, quòd omnis potentia reducibilis eſt ad actum. ¶ Per hoc ad aliud, concedo. n. quod hæc eſt uera animal eſt rationale. nam ſua contradictoria eſt falſa: ſed non eſt uera uniuerſaliter, nõ eſt enim inconueniens aliquid prædicari uerè, de eo quod eſt in potentia ad ipſum, ideſt indeterminatè ſe habet ad ipſum, & hoc particulariter non uniuerſaliter.

¶ Definiũt autem & hoc modo. Cap. eod.

Quæſtio. XXVI.

QVæritur an differentia poſſit diffiniri. Quod non uidetur, quia differentiæ non eſt differentia. ſic enim eſſet procedere in infi-

infinitum. omne autem quod diſinitur, habet differentiā. Item ſola ſpecies diffinitur differentia non eſt ſpecies.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphy.

AD QVÆSTIONEM dicendum, quòd differentia poteſt diffiniri, quia habet genus ſcilicet uniuerſale, quod per aliquam per ſe differentiam deſcendit in ipſam, ut patebit in ſolutione quæſtionis ſequentis. Ad primum concedo, quòd differentiæ non eſt differentia: reſpectu cuius differentia habet rationem differentię: ſed poteſt habere differentiam reſpectu cuius ipſa eſt ſpecies: ſicut hic, quod eſt prędicari in quale, per quod conſtruitur differentia in ſua ſpecie: ſicut homo per rationale. ¶ Contra, tunc differentia reſpectu alicuius non eſt differentia. quod eſt falſum, quia neceſſario eſt differentia, & per ſe. ergo reſpectus ad quodcunque non poterit illud tollere. Concedo, quòd differentia, ut quid in ſe non eſt differentia ut modus, tamen neceſſario eſt differentia ut quid, ſic ſpecies eſt modus eius. ¶ Ad aliud concedo, quòd differentia eſt ſpecies.

¶ Differentia eſt, quæ de pluribus differentia ſpecie in eo quod quale ſit prædicatur. Cap. eo.

Quæſtio. XXVII.

QVæritur, an hæc diffinitio ſit conueniens, differentia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale. Quod non uidetur, quia diffinitum excedit diffinitionem. prædicatur enim diffinitum de ultima differentia, & completiua ſpeciei, & non diffinitio, quia illa differentia tãtum ineſt ſpeciei ſpecialiſſimæ & eius ſuppoſitis. ¶ Item diffinitio excedit diffinitum, probatur, quia ſenſibile prędicatur de pluribus differentibus ſpeciei in eo quod quale, & tamen non eſt differentia, quia differentia eſt abſtractum ſignificans aliquam intentionem ſecundam. Impoſſibile eſt autem aliquam ſecundam intentionem in abſtracto prædicari, de re primæ intentionis; probatio aſſumpti, quia differẽs dicitur denominatiuè a differentia, denominatiuum autem tantum differt ab abſtracto ſolo caſu, ergo, &c. antecedens patet per Porphyriũ nam ubi uult exponere membra

ra diuiſiõis differẽtię,expo-
it ſic.differt.n. Sor. ſenex a
e puero,& conſimiliter in a-
ijs.¶ Itẽ hoc quod eſt prædi
ari deeſt ratio relatiui, ut
patet de vniuerſali. differẽtia
autẽ non eſt relatiuum, quia
relatio non refertur. eſſet eñ
procedere in infinitũ.differẽ-
ia aũt eſt relatio,quia ſecuñ
dum ipſam refertur differens
ad differens, eſt.n. relatio æ-
quiparantię.omne.n.differẽs
aliqua differẽtia differt a dif
ferẽte, ergo differẽtia nõ re-
fertur.¶ Hoc etiam patet ĩdu
ctiuè. quia ad nullam rẽ pri-
mæ intentionis refertur, quia
non eſt ſimul natura cum ali
qua, nec ad aliquam ſecun-
dam intentionem, quia non
ad genus,uel ſpecie, uel indi-
uiduum, quia quodlibet il-
lorum habet correlatiuum,
ut patet ex prædictis, nec ad
proprium,vel accidens, quod
eſt manifeſtum. ¶ Item om-
ne diffinitum differt ſpecie ab
alijs per ſuam diffinitionem,
differentia aũt nõ differt,qa
ſubiectum, & prædicatum ſi
gnificatur ſub oppoſitis mo-
dis inſeparabilibus, qui cau-
ſant falſitatẽ.Item Porph.po
nit alias diffinitiones, ergo
vel illæ non ualent, uel iſta
nõ valet,quia unius tantum.
eſt una diffinitio per Ari.6.to
¶ Ad oppoſitũ eſt Porph.

Dicendum ad qõnem, q᷑
differentia eſt duplex, q̃dã vl
timam,quædam intermedia.
hæc diffinitio cõuenit differẽ
tiæ intermediæ vniuerſaliter
& eſt uera diſinitio. ponunť
eñ ibi gen⁹ & differẽtia ipſi⁹
differẽtiæ, qa differẽtia ſpẽs
eſt reſpectu vniuerſalis, ſicut
de gñe prius dictum eſt, quia
vniuerſale p differentias ſibi
additas in ipſam deſcendit,
quia illæ p ſe diuidũt uniuer
ſalem, & ipsũ ad differẽtiam
cõtrahũt. differẽtiæ aũt per
ſe diuiſiuæ ſuperiorũ per ſe
ſunt conſtitutiuæ inferiorũ,
quia p illas ſuperius deter-
minať ad inferius,tñ non eſt
diffinitio differẽtię uniuerſa-
liter,qa nõ differẽtiæ vltimę.
Sicut.n. eſt quædam ſpẽs ſpe
cialiſſima, & quædam ſubal-
terna, & ſicut eſt aliqua de-
ſcriptio data de ſpecie ſpecia-
liſſimã tñ,ſic eſt differẽtia q̃
dam ultima, & quædã inter
media ſic, q̈ eſt aliqua deſcri
ptio cõueniẽs differentiæ in-
termediæ cuiuſmodi eſt iſta.
¶ Cõtra.illa differẽtia vltima
nõ diffiniť niſi p differẽtib.
numero. ergo eſt aliud uni-
uerſale ab iſta differentia hic
diffinita, ſicut ſpẽs eſt aliud
vniuerſale a gñe.nõ.n. eſt a-
lia differentia inter genus, &
ſpeciẽ,niſi in differentib.ſpe-
cie & numero: q̃ duo cõſimi-

liter ſe habent circa prædicari in quid faciat duo uniuerſalia, ergo prædicari in quale alia duo. ¶ Item ſecundum nullam vnam diffinitionem differẽtia cõuenit differentię intermedię, & ultimę, q̄a in illa diffinitione oportet habere prædicari de plurib. in quale, & nõ poterit poni differentibus ſpecie, nec numero. ergo æquiuocè conuenit illis, nec illud tantum, de pluribus in quale ſufficit. quia pluribus æquiuocè conuenit pluribus ſpecie, & numero, ſicut unum æquiuocè conuenit uni ſpecie, & uni in numero, ut patet 5. metaph. c. de uno. Sed tunc uidetur, q̄d diffinitio uniuerſalis, in qua ponitur prædicari de pluribus abſolutè, & non pro aliquo ſignificato, nihil ualeat, uel ſi ſic, tunc poterit differẽtia diffiniri in communi per prædicari, de plurib. in quale, intelligendo quale pro quali eſſentiali. ¶ Sed contra, tunc genus & ſpecies erunt vnum vniuerſale, ſicut & differentia, cuius vnius uniuerſalis; eſſet una diffinitio prædicari. de pluribus in quid. Dici põt quod genus, & ſpecies non tantũ differunt per hoc, q̄d eſt prędicari de pluribus numero, & ſpecie differentib. ſed in quid conuenit eis æquiuocè, quia genus prædicat partem eſſentiæ, ſpecies verò totum. non ſic autem quale ſubſtantiale cõuenit æquiuocè differentię vltimæ, & intermediæ, quia vtraq; dicit partẽ formalem, diffinitio igitur iſta eſt tm̃ differẽtiæ intermedię, & nõ ultimæ. ¶ Differentiæ ãt in cõi eſt ſufficiens diffinitio prædicari de plurib. in quale, quæ conuenit utriq; differẽtię p̄dicari autem in quid vniuocè non conuenit generi, & ſpẽi. ideo illa sũt duo uniuerſalia, dicitur vero vnum. ¶ Pro diffinitione autẽ vniuerſalis, & differentiæ ſic in cõi oportet dicere plura eſſe uniuocũ ad plura ſpecie, & ad plura numero, licet unum inſit uni numero, & ſpecie, ſicut ſimpliciter, & ſcd̃m quid, ſicut nõ hõ eſt uniuocum ad mortuum & non mortuũ, licet homo conueniat ſimpliciter, & ſecundũ quid illis, nec unum eſt æquiuocum, quia tunc ſuum oppoſitum eſſet æquiuocum, cum ſibi omnimode opponatur, ſed ſignificat ſimpliciter unũ numero, & pro alijs non accipitur niſi per determinationem diſtrahentem, ſicut nec homo pro homine mortuo. Nec eſt incõueniẽs unũ, licet non ſit æquiuocum, adhuc diſtingui in hæc 5. metaph. & 1. topi. quia ſic multa alia nomina

Cont. 8. & inde.

5. met. Cont. 27.

mina diſtinguuntur ibi,non in æquiuocata, ſed in ſimpliciter & ſecundum quid; ut patet ibi de priuatione. ¶ Ad primum argumentum patet.¶ Ad ſecundum dico,quod differentia poteſt eſſe nomen primæ intentionis, vel ſcdæ.primo modo. eſt nomen abſtractũ, & ſignat relationẽ,& eſt ſpẽs multitudinis,ut multũ eſt differentia entis. Scdo mõ eſt concretum, ſicut, & alia noĩa intentionũ, de quib.hic agitur, & tranſumitur a differentia, ut eſt,nomen primæ intẽtionis. ſignat aũt intentionẽ applicabilem ei, quod eſt principiũ formale differentiæ, ut eſt res primæ intentionis. Cũ oñditur, ꝙ ſit abſtractũ,põt dici, qđ differre tiũ dicit denominatiuè a dña, vt eſt nomen primæ intentionis, & quod dicit Porphy. qđ Sorte ſenex differt a ſe puero non eſt,quia dña,ut eſt intentio, ſit in uno extremo, & denominet ipſum ſic. Sorte differt, ſed ſic eſt illud ad propoſitum, ſi Sorte ſenex differt a ſe puero.ergo differẽtia eſt inter extrema,ut differẽtia eſt nomen primæ intentionis; ergo in altero extremo eſt aliquid principium, ꝙ dicit differẽtia ut differentia eſt intẽtio, illud eſt pueritia. ergo pueritia eſt differentia cõis, & ſic eſt intelligendum de extremis aliorum membrorũ.¶ Ad tertiũ põt dici,qđ differentia ut eſt res primæ intentionis eſt relatio, & ſic non refertur, ut autem eſt ſecunda intentio refertur, & non eſt relatio. Cum autem per inductionẽ oſtenditur,qđ non refertur, poteſt dici, ꝙ ſecundũ rationem ſui generis refertur ad illud,de quo dicit, ꝙ vocari poteſt ſubiectum, quia prędicatum refertum ad ſubiectũ nec ad indiuiduum, nec ad ſpeciem, vt ad primũ correlatiuũ, quia ſecundum Ari. 4. top. oportet ſpẽm dici ad illud, ad qđ genus dr. ¶ Dr aũt in ſpeciali, ꝙ dña ſcdm ꝙ diuiſa dicit ad genus, non ꝙ genus ſit primũ eius correlatiuũ, quia primo eſt ſpecie,ſed ratione diuiſi,ita,qđ primo dicit ad diuiſũ.ſcdm autem,ꝙ eſt conſtitutiua, dicitur ad ſpẽm, nõ inquantũ ſpẽs,ſed inquantũ cõſtituta p differẽtiã. ¶ Per hoc patet ad quintũ,qa nõ ſunt multę diffinitiões differẽtię ſcdm ſe,ſed prima eſt eius ſcdũ ꝙ eſt cõſtitutiua ſpẽi.eſt.n. ſẽſus:dña eſt,qua abũdat ſpẽs a gñe,i.quę cũ gñe cõſtituit ſpeciẽ,ita ꝙ ibi ponitur ſpecies, ut correlatiuũ dnię, inquantũ ſpecies eſt cõſtituta, & differẽtia cõſtitutiua abũdat a gñe, ponitur pro con- *cap. 9.*

ſtituere & propria ratione cō ſtituendi, quia non ut genus conſtituit ſpeciem. ¶ Secunda diffinitio eſt differentiæ ĩtermediæ inquantum eſt vniuerſale, ſed ſi ſumatur generalis dempto hoc, ꝙ eſt differentib. ſpecie eſt propria differentiæ inquantum hic de illa agitur. Aliæ duæ diffinitiones ſunt differentiæ inquãtũ diuiſiuæ ſunt. prima datur a diuiſione actiua, in qua ponitur ratio differẽtiæ diuiſiuę, ſcilicet nata diuidere: cũ correlatiuo, ſ. diuiſo. & termino diuiſionis. ſ. ea, in qua diuiſũ diuiditur, ſ. ea quæ ſunt ſub eodem genere. ¶ Quarta non multum valet, ut ipſe dicit in litera, & cum corrigitur, tunc cõtrahitur magis ad differentiam conſtitutiuã. ¶ Ad quartũ põt dici, quod differentia, ut eſt nomen ſecũdæ intẽtionis. eſt æquiuocum. vno enim modo ſignificat intentionem applicabilem ei, quod eſt prĩcipiũ differẽtiæ, vt eſt relatio realis, ſicut rõnale dicit differẽtia, & ſic eſt vniuerſale hic. Alio mõ ſignificat relationẽ rationis, cuius ſpecies ſunt differentia numero, & differentia ſpecie, a quib. dicitur denominatiuè differens ſpecie, & differens numero, & ſic eſt abſtractum: ſicut quando eſt nomen primæ intentionis. Hoc videt probabile, q̃a differens ſpecie eſt uniuoce in omni genere, ergo eſt denominatiuum intẽtionale. ſimiliter differentia diffinita ſic, qua differunt a ſe ſingula, reperitur in omni genere, quia tantum diuerſificatur per materiam accidentalem, ergo & differens concretiuè dictum, quod ponitur in eius diffinitione, non eſt. n. diffinitio, nec deſcriptio cõueniens, niſi conuertatur cum diffinito, vel deſcriptio. ergo aliquo modo eſt differentia abſtractum, & nomen ſecundæ intentionis, a quo poſſit denominatiuè dici differre, ut eſt intentionale. ¶ Tunc ad argumentum concedo, quod differẽtia differt ab alijs uniuerſalib. diffinitione, & ſpẽ, nec ſignificatur idẽ per ſubiectum & prædicatum ſub diſparatis rationibus. ¶ Cõtra. videt, ꝙ differẽtia, ut eſt uniuerſale, ſit abſtractũ, tũ quia eſt qua differunt a ſe ſingula per quartam diffinitionem. quod. n. aliquid eſt album, illud eſt albedo. Tum etiam, quia ſi ſit concretum, & denominatiuum: a quo abſtracto dicetur denominatiuè videt, ꝙ a nullo. ¶ Ad primum dico, ꝙ diffinitio ſic intelligi debet. differentia eſt, qua non vt forma informãte, vt eſt de albe-

albedine, ſed qua vt intentio ne applicabili ad principium differentiæ ſpecie ſingula dif ferunt a ſe differentia ſpecie, quia differre :denominatiuè dicitur de differentia, ut eſt relatio rationis.

¶Ad aliud dico, ꝙ eius abſtra ctum nõ ſignificatur vno no mine, ſicut nec abſtractũ generis ſpeciei & accidentis, vel proprij, quæ omnia conſtat eſſe concreta, ſed poteſt exprimi pro circumloquutione ſic: intentio differentiæ, & illud non prædicatur de rationali. ¶Iuxta dicta poteſt dici ꝙ multum cum omnib. ſpecieb. ſuis, & ita unum per op poſitum poſſunt æquiuocè eſſe res, uel intentiones: primo modo loquitur de eis metaphyſicus, ſecundo logicus & ſic faciliter ſaluatur eorũ vniuocatio in omni genere: tamen in quid poteſt eſſe æquiuocum ad plura ſpecie & numero: ſaluatur etiam quomodo pluribus non ſit æquiuocum in diffinitione uniuerſalis.

¶ *Riſibile enim eſt mortale de homine prædicatum in eo quod quale eſt homo dicitur, ſed nõ in eo quod quid eſt. Cap. eo.*

Quæſtio. XXVIII.

QVæritur de ultima particula ſecundæ diffinitionis differentiæ. ſ. an differentia prædicetur in quale? Quod nõ uidetur, quia quid differentia quidditate, dña ꝑdicat quidditatem eius, cuius eſt, aliter non poneretur in diffinitione eius. igitur prædicatur in quid.

¶Item ſi prædicatur in quale, igitur eſt qualitas; conſequens eſt falſum, quia accidens eſt poſterius ſubſtãtia, differentia eſt prior ſpeciei. 2

¶Itẽ ſi prædicatur in quale, prædicatur denominatiue. cõſequẽs eſt falſum, quia quod prædicatur denominatiuè ꝑdicat aliam eſſentiam a ſubiecto. ¶Item prædicatio denominatiua diſtinguitur contra prædicationem uniuocam. per Ariſt. in prædicamentis. differentia autem prædicatur uniuocè, ſicut ſpecies & genera. per Ari. in prædicamentis. cap. de ſubſtantia. in ſecũda proprietate. ergo non denominatiuè. 3 4

¶Ad oppoſitum eſt Porp.

DICENDVM, ꝙ dña prædicatur in quale, quod oſtendit auctor, dupliciter. Primo, quia ad quæſtionem factam per quale conuenienter reſpondetur per dñam.

Secundo, quia ſicut eſt in cō poſito reali, ita proportionabiliter eſt in compoſito rōnis. in cōpoſito aūt reali eſt aliquid habēs rōnem materiæ, & aliquid rōnem formę: igitur in cōpoſito rōnis erūt aliqua iſtis proportionabilia. nam oīa ex quib. fit unū per ſe, alterum eſt ut potentia: alterum, vt actus per Ariſto. 8. metaph. dr̄ia autem non habet modū materiæ, quia non eſt indeterminata, nec in potentia, quæ propria ſunt materiæ, ergo habet modum formæ. forma vero, & qualitas, & actus idem ſunt. ergo habet modum qualis reſpectu ſpeciei, & hoc eſt prædicari in quale. ¶ Intelligendum tamen, quòd ſicut eſt actus duplex. Primus, qui facit ens ſimpliciter in actu. Et ſecundus, qui præſupponit ens in actu, & tantum facit ens in actu tali: ſic eſt forma duplex, & qualitas duplex, & ita a qualitate duplici duplex eſt modus, qualis, differentia ſumitur a primo actu, ſcilicet a forma ſpecifica, quæ eſt qualitas eſſentialis, & ideo prædicatur in quale eſſentiale non accidentale, ſicut alia duo uniuerſalia ſequentia.

Cōtex. 6. 9. & 15.

¶ Ad primum argumentum dico, ꝙ ad prædicari in quid non ſufficit, ꝙ prædicet qd, ſed ꝙ prædicet quid per modū quid dr̄ia aūt prædicat eſſentiam per modū informātis, non per modum ſubſiſtentis. ¶ Ad ſecundū dico, ꝙ eſt qualitas ſecundū quod dicitur 5. metaph. ſed nō vt qualitas eſt vnum generaliſſimū, ſed æquiuoce, vt forma qualitas, & actus ſunt eadem tranſcendentia. Cont. 10.

¶ Ad tertium dico, quòd conſequentia non valet, quia oportet addere in antecedente, quòd prędicat aliam naturā, & illud eſt falſum, & ſine illo non ſequitur conſequens. Vel aliter, quod accepto quali accidentali in antecedente ualet conſequentia, ſed ſic nō ponitur antecedens verum. nam denominatiuum differt a principali ſolo caſu, id eſt cadentia ad ſubiectum, & illud tantum conuenit his, quę prædicantur in quale accidētale, quia quod prędicatur in quale eſſentiale non habet ipſum pro ſubiecto, vt accidens dicitur eſſe in ſubiecto.

¶ Contra reſponſionem ad primum argumentū, ſi prædicet quid, & non per modū, quid igitur illud quod prædicat, & modus ſub quo prædicat ſunt oppoſita, dico quod oppoſita debent fieri circa idem. ideo quid, vt res, & quale, vt modus

dus

dus non opponuntur, ſed res rei, & modus modo, ut plurale ſignificatum & ſingulare, ut modus, non opponuntur, ſunt enim ſimul in hac dictione plurale &c.

¶ *Aſſignãt, & hoc modo differentia eſt, qua differunt a ſe ſingula, namque ſecundum genus non differunt. Sumus enim animalia nos & irrationalia, ſed additum rationale diſiunxit nos ab illis: Rationales ſumus nos & dij, ſed mortale appoſitum nobis diſiunxit nos ab illis. Ca. eo.*

Quæſtio XXIX.

Circa quartam diffinitionem dr̃iæ quæritur, an mortale ſit differentia animalis rationalis diuiſiua, & hominis conſtitutiua. Quod ſic vr̃ per Porph. hic, & in capitulo de ſpecie. Item rationale non eſt ultima hominis differentia. ergo præter illã oportet addere aliam, illa autem non eſt niſi mortale. probatio antecedentis. ultima differentia conuertitur cum diffinito, ſed rationale non conuertitur cum homine, quia ineſt intelligentijs, ut hic dicit Porphyr. & Ariſt. 1. Ethic. ¶ Dicitur quod æquiuocè ineſt illis & nobis. ¶ Contra per Ariſt. 2. de anima potentiæ diſtinguũtur per actus, & actus per obiecta. obiectum autem actus intelligendi eorum, & noſtri idem eſt. ſ. quod eſt rei materialis, ſaltẽ idem genere: ergo potentia naturalis vniuoca. *cap. 3. Cõtex. 33. & 37.* Item. ſi rationale ſit vltima hominis differentia: ergo irrationale erit differentia ultima conſtitutiua alterius ſpeciei tantũ, quia dr̃iæ diuiſiuæ additæ generi ſimiliter ſpecies conſtituunt. ¶ Ad oppoſitum. aĩal rationale nõ prædicatur in quid de differentibus ſpecie, ergo non eſt genus. antecedens patet, qa intelligentiæ cum non ſit ſubſtantiæ aĩatæ ſenſibiles, non erunt aĩalia per locum a diffinitione, & p̃ter nos illę ſunt tm̃ rationales, ergo animal rõnale non hẽt dr̃ias diuiſiuas. ¶ Itẽ mortale non conſtituit ſpẽm. ꝓbatio dr̃ia ſumitur a forma. uñ ineſt ſpẽi rõne formæ, mortale tantum cõe materiæ, qa materia eſt principiũ, qua re p̃t eſſe & non eſſe. per Ariſ. 7. meta. *Cõtex. 22.* & hoc intelligitur tãtũ de materijs indiuidualibus, q̃ non pertinẽt ad ſpẽi eſſentiã. ¶ Item dr̃ia primo ineſt ſpẽi, & poſtea vero indiuiduis, quia per formã ſpeciei. mortale uero ecõuerſo, quia per Ariſt. 1. meta. *In pro.*

actus & generationes oẽs per ſe ſunt circa ſingularia, ut cal lias ſanatur per ſe: homo uero per accidens. mortale dicit aptitudinem ad tranſmutationem aptitudo autem ad aliquid eſt eius per ſe, cuius eſt terminus aptitudinis.

¶ Itẽ differentia eſt prior ſpecie, uel ſimul, ſed mortale poſterius homine ſm naturam, quia prius natura eſt hõ, quã ſit aptus ad diſſolutionem.

¶ Item ultima differentia cõuertitur cum diffinitio. mortale non conuertitur cũ homine. ¶ Item dr̃ia cõducit ad eſſe, & eſt pars rei per Porphyrium. mortale non conducit ad eſſe hominis.

AD QVAESTIONEM dicendũ propter iſtas rationes, ꝙ animal rationale non eſt genus, nec mortale dr̃ia diuiſiua eius, vel cõſtitutiua hominis. ¶ Ad Porphyrium, dicitur, ꝙ loquitur ſcd̃m opinionem Platonis, quia dicit intelligentias animalia eſſe rationalia. diffinit. n. animal, ꝙ eſt ſubſtantia ſe mouens motu uoluntario, & hęc ratio competit intelligẽtijs. ¶ Contra hoc Porphyrius non loquitur hic de animali ſecundum hanc diffinitionẽ, ſed ſecundum hanc ſubſtantia animata ſenſibilis, quia ponendo coordinationem eorum, quæ ſunt in genere ſubſtantiæ, diuidit corpus animatum in inſenſibile, & ſenſibile, & ſub corpore animato collocat animal ꝑ hoc innuens genus deſcendere in hanc ſpeciem per alterã differentiarum diuiſiuarum, ſic autem collocat Ari. animal, & ſimiliter diffinit per illud genus, & illas dr̃ias. ergo loquitur ſecũdum opinionem Ariſt. Poteſt igitur concedi, quod non loquitur de animali ſecundum opinionem Platonis, quia ſecundum illam rationem non loquitur quã ponit Plato de animali, ſed loquitur ſm opinionem vulgi. nihil enim communiter concipitur, niſi per aliquam ſpeciem imaginatiuam, & ideo communiter imaginatio circa inſenſibilia decipit. ideo dicitur 3. phy. quòd factum eſt credere imaginatio ni, & ideo vulgus ſequẽs imaginationem concipit de intelligentijs quaſi idem quòd de ſubſtantijs corporeis, & ita eſſent ponenda aĩalia rationalia ſecundum uerã rationẽ animalis, ſic autem loquitur Porph. quia loquitur minus prouectis, qui non intelligũt multum remota a ſenſu. Com. 75.

¶ Ad rationem dico, quod rationale eſt æquiuocum nobis, & intelligentijs:

ipſæ

ipſæ.n. intelligũt per ſpecies innatas, non acquiſitas, ideo non egent ſenſibus ad ſcientias, nos uero indigemus, per Ari.1.poſteriorum, quia omnis noſtra cognitio ortũ habet a ſenſu.¶ Præterea. Ipſæ intelligũt complexa ſine diſcurſu, nos uero cum diſcurſu, ut dicitur 3.de anima. oẽ noſtrum intelligere eſt cum cõtinuo tempore.¶Contra. quia tunc eodem modo irrationale æquiuocũ, quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot & reliquum, per Ariſt.1.top. ergo hæc eſt uera uno modo. intelligentia irrationalis, quod uidetur inconueniens.¶Item ęquiuoca ſunt, quorum ſolum nomen cõe eſt. ergo ſi rationale ſit æquiuocum illis & nobis, ſequitur, ꝙ tantũ ſit cõe ſecũdum nomen, ſed nos ſumus intelligentes ſecundum rem, ergo ipſæ tantũ ẽm nomen.

¶Ad primum iſtorũ dici pt, ꝙ non eſt inconueniens hãc multiplicitatem concedere ſecundum æquiuocationẽ, intelligẽtia eſt irrõnalis, & uera eſt in uno ſenſu.¶ Vel aliter, ꝙ eſt ſimpliciter uera, q̃a irrationale tñ opponitur rationali, ut eſt dr̃ia animalis, non autẽ ut eſt differẽtia cõſtituẽs ſpeciem ſubſtantiæ incorporeæ, ſicut conuenit intelligentijs, & tunc hęc homo eſt irrationalis, eſt omnino falſa, & hæc. bos eſt irrationalis, omnino vera.

¶ Contra priuatũ nihil propriè dicitur, niſi hoc ꝙ eſt aptum natum habere habitũ. bos non eſt aptus eſſe rationalis, ergo non eſt irrationalis.¶Poteſt dici, quod in com poſitione irrationalis habet accipi negatiuè, non priuatiuè.

¶Contra. tunc non eſt differẽtia animalis diuiſiua, quia excedit animal, nec prædicatur de ea p ſe differentia ſuperior.ſ.ſenſibile, quia nõ eſt de intellectu eius, ſi tantũ importat negationem rationalis. ¶ Dici poteſt ad utrunque, quod hic eſt tantum negatio in genere. non extra genus, ut eſt differentia. ¶ Vel poteſt concedi. propter ſecundum iſtorum, quòd non eſt differentia proprie loquendo, qua differentia quælibet accipitur a forma, & ideo diuerſarum ſpecierum diuerſæ ſunt differentiæ.

¶ Aliter poteſt dici ad primã obiectionem, ꝙ priuatiue oppoſitum actui, uel alicui ſignificãti actum priuat actũ, & relinquit aptitudinem, ſed priuatiuè oppoſitum alicui ſignificanti aptitudinem priuat actum, & aptitudinem,

& ſi

& ſi quid relinquit, hoc eſt tantum ſecundum genus, rationale autem tantum ſignificat aptitudinem, & irrationale hoc priuat. eſt tamen irrationale aptum habere rationem ſecũdum genus, quia inquantum animal ſibi non repugnat, ſicut nec talpæ videre. ¶ Ad aliud de ratione æquiuocorũ, dico, quod ęqui uocum in utroque ſenſu eſt uniuocũ ſignificans aliquid, & non tantum uox, tamen nihil eſt commũne ſignificatis, niſi tantum vox, ſed in hoc ſenſu accipitur uox cum uno ſignificato in iſto, & cum alio ſignificato in alio. ſic rõnale ſecundum uoçem & ſignificationem perfectiorem in ſe ineſt illis, quam nobis.

¶ Ad illud, quod primo obiectum eſt contra illam reſponſionem poteſt dici, quod dictum Ariſt. uerum eſt, ſed nõ dicit præciſè potentias diſtingui per obiecta, ſed poſſunt diſtingui per diuerſos modos operandi. aliter non eſſet ſenſus communis diſtincta potentia a ſenſibus particularibus, quod eſt contra Ariſt. 2. de anima, diſtinguitur enim a ſenſibus particularibus propter diuerſum operandi modum circa idem obiectum, quia quod per ſe, cognoſcitur ab aliquo ſenſu particulari, per ſe cognoſcitur a ſenſu communi.

Cõtex. 14. & circiter.

¶ Ad aliud principale poteſt dici, quod non oportet, quod ſi vna differentia cum genere conſtituit ſpeciem ſpecialiſſimam, quod alia ſimiliter, licèt utraque conſtituat ſpeciem. unde animal irrationale, ſi irrationale ſit differentia uera, poteſt eſſe genus intermedium, & animal rationale diffinitio completa hominis, & hoc maximè eſt uerũ, quando eſt oppoſitio imperfecti ad perfectum, in quolibet enim genere vno perfecto exiſtente ſunt multa imperfecta per receſſum ab illo, ſecundum diuerſum gradum, vt patet in coloribus. rationale autem eſt perfectiſſimum in genere animalis.

¶ *Proprium uero quadrifariam diuidunt &c. Cap. V.*

¶ *Circa capitulũ de proprio. Quæſtio. XXX.*

QVæritur Vtrum proprium ſit uniuerſale, Quod non uidetur, quia oppoſitum non prædicatur de oppoſito. propriũ & com-

mune opponuntur, ergo hæc eſt falſa, proprium eſt commune, ſed commune & vniuerſale idem ſunt. ergo.

¶ Item nulla intentio prædicatur vere in abſtracto de re primæ intentionis. hæc eſt vera. riſibilitas eſt proprietas. ergo proprium non eſt intentio.

¶ Item per Ari. in 4. topic. ſi genus eſt ad aliquid, & ſpecies, vniuerſale eſt ad aliquid proprium non. ergo &c. Prima pars minoris patet, quia vniuerſale cum ſit eſſentialiter prędicabile dicitur ad illud, de quo prædicatur, ſiue ad ſubijcibile. Secunda probatur, quia proprium non refertur ad illud cuius eſt ꝓpriū. nam nullum accidens refertur ad ſuum ſubiectum, quia tunc omne accidens eſſet relatiuum.

¶ Similiter illud, cuius eſt ꝓprium, prius naturaliter eſt proprio. relatiuum autem ſimul eſt natura cum correlatiuo, nec ad aliquam aliam refertur intentionem, ut patet inductiuè, ſicut argutum eſt ſupra, de differentia.

¶ Item proprium manet, non exiſtente intellectu, quia non exiſtente intellectu, adhuc ſicut prius, habere tres, ineſt omni triangulo, & ſoli, & ſemper.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius & Ariſt. primo topi. ponens proprium eſſe prædicatum. ergo uniuerſale. *cap. 3.*

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, ꝙ propriũ eſt vniuerſale, quia ꝑdicat̃ de pluribus, eſt. n. ſcd̃m Ariſt. 1. topic. prædicatũ conuerſim. i. conuertibiliter de illo, cuius eſt propriũ. illud autẽ eſt vniuerſale, quia poteſt eſſe demonſtrationis ſubiectum, quia omne proprium poteſt demonſtrari de eo, cuius eſt proprium per diffinitionem, uniuerſalium autem eſt demõſtratio: per Ari. 1. poſt. ergo ſi ipſum ſubiectum prædicatur de pluribus, & ſuũ conuertibile prędicatur de pluribus, quod eſt proprium. ¶ Intelligendũ tamen, quod proprium eſt ęquiuocũ, quia põt eſſe nomẽ primæ intentionis, & ſic opponitur cõi, & poteſt aliquid dici proprium indiuidui, ſicut & ſpẽi, & ſic eſt concretũ, & a proprietate dictũ. ¶ Alio mõ propriũ eſt nomen ſecundæ intẽtionis ſignãs intẽtionẽ ſcd̃m. ſ. ꝑdicatũ conuertibile non prædicans eſſentiã; vt diffinitur. 1. top. & ſic eſt ſpecies vniuerſalis, quia vniuerſale deſcendit in ipſum, per dr̃ias per ſe diuiſiuas eius. ſ. prædicari conuertibiliter in quale accidentale. ¶ Ad primum *cap 4.*

argu-

argumentum dici poteſt, ꝙ proprium opponitur cōi, ut eſt res primæ intentionis, nō autem ut eſt ſecunda intentio. Vel aliter, quod ſunt relatiua, & unum relatiuum dicitur de alio, non tamen oppoſitū de oppoſito, quia non ſunt oppoſita, niſi reſpectu eiuſdem.

¶ Proprium autem in reſpectu ſpeciei, commune eſt reſpectu indiuiduorū ſub ſpecie contentorum, quia de illis dicitur, ut de pluribus nō de ſpecie, cuius eſt propriū.

¶ Ad aliud patet. quia proprietas eſt abſtractum proprij, ut eſt nomen primæ intentionis, non ſecundæ.

¶ Contra, riſibile eſt proprietas, riſibile eſt proprium, ergo proprium eſt proprietas. præmiſſæ ſunt veræ. ergo conclusio. ſed res primæ intentionis ſic non prædicatur de res ſecundæ intentionis in abſtracto, ſicut nec econuerſo.

¶ Item ſicut eſt nomen ſecūdæ intentionis eſt concretū, quid eſt eius abſtractum.

¶ Ad primum dico, quod eſt fallacia accidentis, quia extraneæ inſunt accidentia reali, & intentionalia ipſi ſubiecto.

¶ Ad ſecundum dico, quod eius abſtractum non ſignificatur uno nomine, ſicut nec in alijs quattuor. ſed per circumlocutionem ſic exprimitur intentio proprij.

¶ Ad tertium principale dici pōt, ꝙ ſi genus ſit ad aliquid, oportet ſpeciem eſſe ad aliquid per ſe, ſed nō primo, ſed ſecundum genus, ſic propriū ſecundum ſuum genus quod eſt uniuerſale dicitur ad aliquid. ſ. ad illud de quo dicitur, uel ad ſubiectū, quia prædicatum dicitur ad ſubiectū.

¶ Vniuerſaliter poteſt dici, quod ſecundum propriam rationē refertur primo ad ſpeciem, non inquantum ſpecies, ſed inquantum habens proprium.

¶ Cum dicitur quod non, quia accidens non refertur ad ſubiectum. Dico, quod ſubiectum proprium, ut eſt intentio, non eſt ſpecies, ſed res aliqua primæ intentionis, ut riſibile ſicut de uniuerſali ſupra dictum eſt, tamen illud cui applicatur intentio proprij poteſt eſſe in eo cui applicatur intentio ſpeciei, ut riſibile in homine,

¶ Ad ſecundam probationē cum dicitur proprio prius eſt illud, cuius eſt proprium, dico, quod ſubiectum ſecundū ſe eſt prius, ſed non inquantum hñs proprium, non eſt aūt correlatiuum proprium, niſi inquātū habēs propriū.

¶ Ad

¶ Ad quartum dico, quòd nihil propriè accidit alij, ut ibi ſumitur, accidit nullo exiſtente intellectu, ſimiliter nec accidit omni, quia nihil eſt cõmune omni cui poſſit accidere aliquid nullo intellectu exiſtente.

¶ *Et quod ſoli accidit, & omni & ſemper, quemadmodum homini eſſe riſibile, &c. Cap. eo.*

Quæſtio. XXXI.

QVæritur de diffinitione proprij quarto modo dicti, an hæc diffinitio. ſcilicet quod accidit omni & ſoli & ſemper, ſit conuenienter data. Quod non uidetur, quia non ponitur ibi genus proprij, quod eſt uniuerſale, nec ratio eius loco ſui.

¶ Item iſta ratio competit differentiæ ultimæ & completiuæ ſpeciei, quia illa conuertitur cum diffinito. per
2 Ari. 7. meta. ergo, &c. ¶ Item
Cont. proprietas ſic conuenienter
43. diffinitur non ergo proprium
3 niſi per accidens. ¶ Item
4 accidens eſt diſtincta ſpecies a proprio. ergo inconuenienter ponitur in eius diffini-
5 tione. ¶ Item datur per copulationem, ergo eſt increpãda per Ari. 6. topi. Item diffinitũ cũ ſit intentio, põt eſſe uniuocũ in oĩ gñe, ſed accidens non eſt uniuocũ, quia tunc tñ eſſent duo gñaliſſima, ſubſtantia. ſ. & accidens.

¶ Ad oppoſitũ eſt Porph.

AD QVAESTIONEM dicendũ, q͛d iſta diffinitio eſt cõuenienter data, q͛a per primã particulã. ſ. accidit, hƀ rõ prędicati, & modus prędicandi. ſ. in quale accidentale, per oĩ & ſoli, & ſemper, habet cõuertibiliter. & per has dñias deſcendit vniuerſale in proprium, ut patet in diuiſione
vniuerſalis. eſt & hæc rõ ea- Cap. 4.
dem illi, quæ ponitur ab Ariſtot. primo topicorum. proprium eſt prædicatum non prædicans eſſentiam conuertibiliter. Sciendum eſt autem, quod accidens æquiuoce eſt nomen primę intentionis & ſecundę. primo eñ ſignificat naturam extra aĩam ſecundum quod Ariſt. 5. meta. diuidit ens in ſubſtantiã
& accidens. Scđo mõ adhuc Cont.
eſt ęquiuocum. uno enim 13. &
modo idem eſt quod prædi- inde.
catum non eſſentiale, & ſic eſt idem quod eſſe in ſecundum quod eſſe in diſtinguitur contra dici de: in principio prędicamentorum, quia quod dicitur de: eſt prędicatum eſſentia, quod eſt in non eſt eſſentiale. Alio modo eſt inten-

intentio quædã ſumpta a proprietate in re, ſub quo & eius oppoſito intelligi poteſt illud, cuius eſt accidens ſine repugnantia. De accidente primo, modo non loquitur logicus, niſi per accidens. Secundo modo ponitur in diffinitione proprij. Tertio modo eſt unum uniuerſale diſtinctum contra alia quattuor.

¶ Ad primum argumentum patet. Per accidit enim intelligitur prædicari, per omni, de pluribus ſub ſpecie contentis. illa.n. particula, in hoc quod eſt una, ex quo habetur conuertibilitas eius cum ſpecie, dicit uniuerſitatem eius ad omnia, quibus ineſt ſpecies, cuius eſt proprium.

¶ Ad ſecundum patet, quod differentibus non accidit, qa prædicat eſſentiam, licet non per modum eſſentiæ. ¶ Ad tertium dico, quod proprietas, ut eſt nomen primæ intentionis, non ſic conuenienter diffinitur. ſunt.n. quæ diffiniunt ſcdm intellectum. ergo ibi ſumunt intentiones, q̃ non diffiniunt rem primę intentionis, quia ſunt naturaliter poſteriores ea. ſi ſit nomen ſecundæ intentionis ſignificans idem quod intentio proprij, illa non conuenienter diffinitur ſic, quia illa ſignificatur, ſub modo oppoſito ei, quo conuenit accidere actu. ¶ Ad quartum patet: quia procedit de accidente tertio modo dicto.

¶ Ad quintum dico, quod per omnia illa copulata omni, & ſoli, & ſemper. debet intelligi unum circumlocutum, ſcilicet conuertibiliter: & non eſt inconueniens ponere copulationem ad circunloquendum aliquid in diffinitione.

¶ Ad ſextum patet, quia procedit, de accidente primo, modo.

¶ *Nam, & ſi non rideat ſemper, tamen riſibilis, homo dicitur, non, quod iam rideat, ſed quod aptus natus ſit ad reddendum. hoc autem ei ſemper naturale eſt.*

Quæſtio. XXXII.

QVæritur, an proprium ſit diſtinctum uniuerſale ab accidente.

Quod non uidetur, quia proprium, uel eſt ſubſtantia, vel accidens. non ſubſtantia, quia omnis ſubſtantia eſt eſſentialiter eadem alij, uel eſſentialiter diuerſa proprium non eſt: ſub-

ſtan-

ſtanti eſſentialiter diuerſa a ſpeci, quia tunc impoſſibiliter prædicaretur de ſpecie, nec eſſentialiter eadem, quia tun poneretur in diffinitione ſpeciei, cum diffinitio tota exprimat eſſentiam diffiniti. non autem ponitur, quia poteſt demonſtrari de ſpecie per eius diffinitionem.

¶ Item omne, quod eſt in compoſito, præter materiam, & formam, eſt eius accidens. quia hæc ſola ſubſtantiam rei conſtituunt proprium eſt in compoſito præter hæc, ergo, &c.

¶ Item. omne reſultans ex compoſitione formæ cum materia, eſt accidens. proprium eſt huiuſmodi. ergo &c.

¶ Item, econuerſo, quod omne accidens ſit proprium, probatur. Omne accidens diffinitur per ſubiectum. per Ariſtote. 7. metaphyſ. ergo enunciatur per ſe, ſecundo modo de illo ſubiecto, per quod diffinitur, quia hæc eſt ratio ſecundi modi per ſe, quando in ratione prædicati ponitur ſubiectum. ergo illud accidens de illo ſubiecto poteſt demonſtrari, quia ſic ſunt omnes concluſiones demonſtrationis per ſe, ergo illud eſt proprium reſpectu ſubiecti.

¶ Item ſumpto aliquo accidente, quæro de illo, aut ineſt huic ſubiecto per ſe, & erit proprium, aut non, ſed per accidens per hoc, quod ineſt alij. aut igitur illi alij ineſt p̄ ſe, & ſic eſt proprium, vel ſi ſemper per accidēs, procedetur in infinitū ĩ ſubiectis.

¶ Item ad principale proprium diffinitur, per accidens. ergo non differt eſſentialiter. 6

¶ Item. accidens diuiditur per ſeparabile, & inſeparabile. proprium uidetur eſſe accidens inſeparabile. 7

¶ Ad oppoſitum eſt Porphyr. & Ariſtot. 1. topic ponens proprium, & accidens duo diſtincta prædicata. Cap. 3.

ADQVAESTIONEM dicendum, quod ſunt diſtincta vniuerſalia, quia accidentium quædam ſunt ab intrinſeco, & hoc uel ratione materiæ, ut quantitatis: vel qualitatum actiuarum, ſicut qualitates ſenſibiles poſteriores: quędam ab extrinſeco, & hoc dupliciter. uel manent a moto illo extrinſeco, ut nigredo ab ęſtu. uel non manent, ut calor, vel figura aquæ, quæ ſibi derelicta redibit ad propriam naturam. Nullum iſtorum eſt proprium, quia nullum iſtorum conuertit. Eſt enim defectus in aliqua trium particularum requiſitarum ad conuertibilitatem, vel in omnibus. ¶ Eſt pręter

ter hæc accidens, quod ineſt ſpecie ratione formæ, ita, qđ forma ſpeciei eſt eius per ſe, & immediata cauſa. poſita autem cauſa neceſſaria, & præciſa & immediata ponitur, & effectus. & amota amouetur. ideo omni habenti formam ſpeciei ineſt tale accidens, & ſemper, & non habenti formam ſpeciei non ineſt tale. ergo eſt ſimpliciter conuertibile cum ſpecie, & poteſt per diffinitionem de ea demonſtrari proprium igitur, ut hic ſumitur, eſt intentio applicabilis tantum accidentibus ultimis, ſed accidens ut eſt quintum vniuerſale, applicatur tantum alijs prius enumeratis, quæ dicuntur accidentia communia, uel quia communiter ſunt ſubiecto, & alij, vel communiter, ideſt indifferenter inſunt, & non inſunt, ſiue ſic, ſiue ſic, non ſunt conuertibilia.

¶ Sic igitur patet differentia iſtarum intentionum per ſe ex diffinitionibus earum, quia proprium eſt prædicatum, non eſſentiale conuerſim. Et ideò ſub eius oppoſito non poteſt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnantia, quia intelligeretur immediata per ſe cauſa, & neceſſaria ſub oppoſito ſui effectus primi, ſed accidens eſt, quod adeſt & abeſt, vel quod contingit eidem ineſſe, & non eſſe. vt dicitur. 1. topic. a ſub quo, & eius oppoſito poteſt intelligi illud, cuius eſt ſine repugnantia. quod dicit Por. phyr. de accidente inſeparabili, de quo minus uidetur quomodo abeſt, uel adeſt, quia ſubiectum poteſt intelligi ſub oppoſito dicens. poteſt enim coruus intelligi albus & æthiops nitens candore. ¶ Ad primum argumentum dicitur, quod procedit de accidente, ut eſt res primæ intentionis. ſimiliter ſecundum, & tertium. ¶ Contra. tunc omne proprium eſt accidens iſto modo, quia cum nullum proprium ſit ſubſtantia, uidetur quod omne ſit accidens. quod non uidetur uerum. quia accidens primæ intentionis, vel eſt concretum, uel abſtractum. Si abſtractum non prædicatur uere de ſecunda intentione, quia nec per ſe primo modo. Si concretum. Contra. res primæ intentionis non denominant rem ſecundæ intentionis. *Cap. de accidente.*

¶ Ad hoc dicitur, quod accidens, ut eſt nomen primæ intentionis eſt æquiuocum ad nouem genera. in hæc enim omne proprium eſt accidens, tantum poteſt accipi pro accidente vnius generis, & nul-

lum iſtorum vniuerſaliter ineſt proprio, quia proprium cum ſit uniuocum ad proprium in hoc genere, & in illo pro omnibus diſtribuitur, & accidens ſtat tantum pro accidente unius generis. ſignificatur ergo, quod omne proprium cuiuſcunque generis ſit accidens, accipiendo accidens pro uno ſignificato: tamen hæc eſt uera. omne proprium in hoc genere eſt accidens accipiendo prædicatum pro uno ſignificato, & eſt hæc prædicatio reducibilis ad denominatiua. ſicut uniuerſaliter quando ſubiectum prædicatur de accidente, quia proprium, ut eſt intentio, eſt accidens intentionale applicabile ei, quod prædicatur de ipſo pro aliquo inferiori. ſicut album eſt animal ſi album inſit alicui animali. ¶ Vel poteſt dici, quod prædicatio denominatiua uniuoca, & æquiuoca diuidunt prædicationem ſecundum ſe, quando ſubijcitur, quod natum eſt ſubijci, & prædicatur, quod natum eſt prædicari, cuiuſmodi prædicatio non eſt, quando concretum ſubijcitur reſpectu ſui ſubiecti, &c.

¶ Contra, hoc accidens diuiditur in intentionale, & reale. & accidens intentionale prędicatur de omnibus iſtis quinque per ſe. Poteſt dici, quod iſta, proprium eſt accidens non eſt uera ſumendo accidens, ut eſt quintum uniuerſale. ut patet in ſolutione quæſtionis. nec ut eſt res primæ intentionis. niſi prædicatione per accidens in uno ſenſu æquiuocationis. & hoc ſumpto proprio particulariter, ut dictum eſt in ultima reſponſione. Eſt autem uniuerſaliter uera ſumendo accidens pro accidente intentionali, ſcilicet pro accidente, quod eſt idem quod prædicatum non prædicans eſſentiam. ſed uniuerſaliter falſa eſt hæc. proprium eſt accidens. ut hic eſt ſermo de accidente, quod eſt quintum uniuerſale. ¶ Ad quartum dicitur, quod accidens determinans ſibi ſubiectum diffinitur per ſubiectum, quod accidens uocatur 7. metaphyſ. accidens copulatum, ut ſymum reſpectu naſi. non quodlibet autem accident eſt tale, ut album, uel alia accidentia communia. ¶ Contra. in 7. metaph probat Ariſt. quod ſubſtantia pręcedit omne accidens diffinitione. neceſſe eſt enim in uniuſcuiuſque ratione ſubſtantię rationem eſſe. quod non uidetur intelligi tantum de copulatis: quia *Cont.* 17. & 19. *Cont.* 4.

F tunc

tunc nõ oñderet ordinẽ ſubſtantiæ ſecundum ſe ad accidens ſecundum ſe, quod tamen ibi intendit, vt patet ex eo, quod concludit poſtea, quod ſufficit determinare de ſola ſubſtantia ad determinandum de ente ut diuiditur in x. predicamenta. ¶ Item vniuſcuiuſque ſicut eſt quod quid eſt, ſic eſt diffinitio. ergo ſi aliquod accidens habet diffinitionem abſolutam ſine ſubiecto habet quod quid eſt abſolutum. igitur eſt ens abſolutum. ergo eſt ſubſtantia. quod eſt inconueniens.

Cont. 5.

¶ Ideo dicendum, quod omne accidens reale diffinitur per ſubiectum, quia eſt ens per illud, non in quodlibet prædicatur ſecundo modo per ſe de illo ſubiecto, eo ꝙ ſubiectum ponitur in eius diffinitione, ſicut in diffinitione ſymi ponitur naſus nõ tñ hæc eſt per ſe. naſus eſt ſymus. quia nec uera uniuerſaliter, ſed ſufficit ad hoc, quod ſubiectum ponatur in diffinitione accidentis, quod illud accidens non poſſit reperiri niſi in illo tali ſubiecto. Plus autem requiritur ad prædicationem per ſe, ſiue ad proprium. ſ. ꝙ egrediatur ex per ſe principijs ſubiecti. & de tali ſubiecto intelligiẜ nõ ſecũdi modi dicẽdi ꝑ ſe. ¶ Ad quintum ergo dico, qđ accidens quodlibet ineſt alicui ꝑ ſe, i. ſine medio. & ad illud ſubiectum eſt ſtatus, ſed non quodlibet ineſt per ſe. ita quod egrediatur ex per ſe principijs illius ſubiecti. ſic accipitur per ſe in ſecundo modo. ſicut album ſi ineſt homini per accidens, ineſt ſuperficiei per ſe, ideſt immediate. ſed non ut per ſe dicit cauſam. ¶ Ad ſextum patet, quod accidens, ut ponitur in diffinitione proprijs ſignificat idem, quod prædicans non eſſentiam. ¶ Ad ultimum dico, quod accidens inſeparabile habet rationem generalem accidentis, ſ. adeſſe & abeſſe, &c. quia ſub eius oppoſito poteſt ſubiectum intelligi ſine repugnantia intellectus, ut dicitur in litera de coruo & æthiope, ſed ſub oppoſito proprij non poteſt. Ideo proprium non eſt accidens inſeparabile.

Quæſtio. XXXIII.

QVæritur de hac particula diffinitionis proprij, ſcilicet ſemper, utrum proprium neceſſario ſemper inſit. Quod non uidetur. quia riſibile non ſemper ineſt homini. nõ enim homo ſemper ridet ¶ Dicitẜ qđ riſibile ſemper ineſt ſecundum

dum aptitudinem, ſed nõ ſemper ſecundum actum.

¶ Contra. ſemper ineſt homini actu cauſa efficiens huius propria, ſ. forma hominis. igitur & iſte effectus ſemper eſt in actu. ¶ Item. ad principale. ſubſtantia præcedit omne accidens tempore. ergo tempore eſt, quando nullum ſibi ineſt accidens, vt de accidente Ariſto. ibi loquitur, ſed illo modo proprium eſt accidens, ergo ſubſtantia eſt ſine proprio. ¶ Itẽ omnis potentia paſſiua eſt potentia cõtradictionis per Ariſto. 9. Meta. ſubiectum eſt in potentia paſſiua ad propriũ, quia materia eius in qua. ergo poteſt eſſe ſub proprio, & eius oppoſito, ergo non eſt neceſſarium, quod proprium ſemper inſit. ¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod proprium ſemper ineſt, ut patet ex prædicatis quia proprium egreditur ex principijs ſubiecti, & maximè a forma. non eſt autem poſſibile cauſam neceſſariam, & immediatam alicuius poni, niſi ponatur effectus. & ideo quia ſemper ineſt ſubiecto ſua forma: qa non eſt id, quod eſt niſi per illam. ideo ſemper ſibi inerit proprium. ¶ Ad primum argumentum dico, quod riſibile ſemper ineſt actu, licet ridere non ſemper inſit, quia ridere eſt commune accidens hominis, nec ineſt homini tã tum aptitudinaliter, quia illa aptitudo non eſt in inhærentia riſibilis ad actum, ſed eſt ex parte ipſius proprij in ſe, nec eſt inconueniens ridere aptitudinaliter ſemper ineſſe actu homini. ¶ Ad ƒm dico, qđ illa propoſitio eſt intelligenda per ſe, quia ſubſtantiæ inquantum eſt ex ſua rõne non repugnat tpe præcedere oẽ accidens, cum ſubſtantia ƒm ſe non dependeat ab aliquo accidente. eſt tamẽ per accidens falſa, quia ſemper accidens eſt, qñ ſubſtantia eſt, quia conſequitur immediate eſſe ſubſtantiæ, nec eſt inconueniens propoſitionẽ per ſe ueram eſſe impoſſibilẽ p accidẽs, ſicut dicit. 6. phyſ. ꝙ omni motu cõtingit accipere motũ uelociorem. qđ uerum eſt reſpiciendo ad motũ ƒm eius rõnẽ gñalem: ſicut ibi loquit Ariſ. de motu. ſed in 8. eiuſdẽ dr̃, qđ oĩs motus eſt determinatę uelocitatis, & tarditatis. ꝙ verum eſt cõparando motũ ad determinata mouentia & mobilia, & ƒm q̃ rõnem loquit ibi Ariſ. de motu. Similiter 4. Phyſic. c. de uacuo. ſupponit in illa de-

Cont. 15.

Cont. 76. *& circiter.* *Idẽ 2. ce. contex. 58 & inde.*

Cont. 52.

demonſtratione per impoſſibile. ſit enim ſpaciū vacuū, quod quocunque corpore repleatur cōtingit accipere ſpacium repletum corpore ſubtiliori, quod uerum eſt ſecundum rationem generalē corporis, quantum replens locū, cuius oppoſitum eſt manifeſtum reſpiciendo determinatas naturas naturalium.

¶ Ad tertium dicitur, quod omne quod eſt tantum in potentia paſſiua ad aliquid eſt in potentia contradictionis ad illud. Subiectum autem reſpectu proprij non eſt ſolum in potentia paſſiua, ſed in potentia effectiua, quia effectiue eſt proprium a ſubiecto.

¶ Contra. materia & efficiens non coincidunt. per Ariſtot. 2. Phyſic. igitur non eſt ſubiectum reſpectu proprij materia, & efficiens. ¶ Dicitur, quod uerum eſt dictum Ariſt. de materia ex qua, & efficiente per tranſmutationem, non de materia in qua & efficiente ſine tranſmutatione, cuiuſmodi materia, & efficiens eſt ſubiectum reſpectu paſſionis.

Cont. 70. ¶ Contra. omne efficiens eſt in actu reſpectu cuius eſt efficiens. omnis materia eſt in potentia, ſed idem non eſt in potentia, & actu reſpectu eiuſdem. ¶ Poteſt dici, quod idem poteſt eſſe in potentia, & in actu ratione diuerſorum, ſcilicet materiæ & formæ, & non ſunt oppoſita niſi accipiantur ſecundum idem, & reſpectu eiuſdem. Aliter dicitur; quod potentia ante actum opponitur actui, non quæ eſt cum actu, & iſta potentia ſola eſt in ſubiecto reſpectu paſſionis.

Quæſtio XXXIIII.

QVęritur utrum accidens ſit de numero vniuerſalium.

Quod non videtur, quia quòd eſt in ſingulari eſt ſingulare. uam receptum eſt in recipiente per modum recipientis, ſed accidens eſt in ſingulari, ut habetur 5. Metaph. capit. de eodem: ergo accidens commune eſt ſingulare, & illud accidens eſt illud, de quo hic aguur, ut patet per Porphyr. capitu de genere in diuiſione, quam ponit ad notificandum diffinitionem generis dicentem, & accidentia communiter, ſed non propria alicui.

¶ Item ens quinto Metaphyſica ſic diuidit in ſubſtantiam, & accidens. Iſta diuiſio ſi ualeat, eſt per oppoſita. ſed res primæ intentio-

tionis non opponitur rei ſecundæ intentionis. ergo cum ſubſtantia, quod eſt alterum membrum diuiſionis, ſit res primæ intentionis, accidens non erit res ſecundæ intentionis. igitur nec ſpecies vniuerſalis.

¶ Item, nulla res ſecundę intentionis prædicatur per ſe de re primæ intentionis. ſed hęc eſt prædicatio per ſe. qualitas eſt accidens. ergo &c. probatio mino. hæc eſt per ſe. qualitas eſt ens, ut patet per Ariſto 3. & 4. meta. ſed ens non habet alium intellectum, niſi ſubſtantiæ, & accidentis. ergo cum ſubſtantia non prædicetur per ſe de qualitate, & ens prædicetur, ſequitur, quod accidēs prędicatur per ſe de illa.

ex ſi⁹ con ul.

¶ Item, nulla ſpecies ipſius uniuerſalis uerè ineſt ſingulari, ut patet inductiuę. hæc enim eſt falſa. hoc animal eſt genus. iſte homo eſt ſpecies, ſed hæc eſt uera. hæc albedo eſt accidens. quia diffinitio accidentis. ſcilicet quod adeſt, vel abeſt, &cæt. dicitur de hac albedine. ergo accidens hic diffinitum non eſt ſpecies uniuerſalis.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphy. & Ariſto. primo topico. ponens accidens quartum prædicatum.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod accidens eſt de numero quinque vniuerſalium ut hic ſumitur. ſed intelligendum, quod hoc nomen accidens ſumitur multipliciter. uno modo eſt nomen primæ intentionis, & ſic eſt æquiuocum ad duo, ut diſtinguitur quin. metaphy. in fine. uno modo dcitur idem, quod contingens in paucioribus. Alio modo eſt idem, quod adueniens enti in actu poſt eius eſſe completum, & hoc modo loquitur metaphyſicus diuidens ens in ſubſtantiam & accidens, & illud accidens ſic ſumptum eſt æquiuocum ad nono prędicamenta. Alio modo eſt nomen ſecundæ intentionis, & ſic uno modo ſignificat idem quod extraneum. prout ſumitur in elenchis, in fallacia accidentis. Alio modo ſignificat idem quod ſecunda intentio, ſcilicet quodlibet quod cauſatur a ſola conſideratione intellectus, & iſto modo omnia quinque uniuerſalia ſunt accidentia. Alio modo ſignificat idem quod prædicatum non eſſentiale, & ſic diſtinguitur contra prædicatum *Conte.*

catum eſſentiale, & eſt commune duobus ultimis vniuerſalibus, & ſic ponitur in diffinitione proprij. Alio modo dicitur idem quod prædicatum nō eſſentiale nec per ſe, nec cōuertibile, & ſic eſt quintum uniuerſale, & patet, qđ ſic ſumptum prædicatur de pluribus, & habet modū prędicandi diſtinctum ab alijs, ſic enim præter materiam, & formam, quę ſunt de eſſentia rei, & accidentia egredientia ex illis principijs per ſe, eſt reperire aliqua conſequētia eſſentiam non per ſe, nec conuertibiliter. ſic præter ꝑdictos modos prædicandi in quid, & in quale eſſentiale & accidentale conuertibiliter. eſt alius modus prædicandi in quale accidentale nō conuertibiliter ſumptus a modo eſſendi in re, & tale prædicatum dicitur, accidens, ut hic ſumitur, in quod deſcendit uniuerſale per iſto modū prædicandi, ſicut in alia uniuerſalia per alios modos prædicandi.

¶ Ad primum argumentum dico ad minorem, quod hæc intentio accidens, eſt in ſubiecto communi, vt in albo, vel in aliquo conſimili, cui applicatur, ſicut ſpecies in hoc cōmuni ſubiecto homo, & ſimiliter dictum Ariſt. 5. metaph. eſt de illo cui applicatur hæc intentio accidens, quia illud primo ineſt ſingulari, quia non conſequitur principia ſpeciei ſecundum ſe.

¶ Contra, ſi illud cui applicatur nec intentio ſit in ſingulari primo. ergo eſt ſingulare. ergo & hæc intentio, quæ eſt in illo eſt ſingularis, & ſequitur idem quod prius. Dico, quod cui applicatur hæc intentio, ut album ſecundū eſſe materiale, eſt in ſingulari primo, ſed ſic non eſt ſubiectum intentionis, ſed ſecundum quod conſideratur ab intellectu, ſic eſt ei extraneum eſſe in ſingulari unde in argumento eſt fallacia accidentis.

¶ Ad ſecundū & tertium patet, quia procedunt ut accidens eſt res primę intentionis. nam ſumendo accidens ſic pro uno nouem ſignificatorum hæc eſt per ſe, qualitas eſt accidens. ſumendo autem pro intentione eſt tantum uera denominatiuè, ſicut hæc, homo eſt ſpecies, nec ineſt iſto modo accidens uniuerſaliter qualitati, quia non ſingularibus, nec cuilibet ſpeciei, quia aliqua ſpecies qualitatis eſt cui applicatur hæc intentio proprium, ut riſibile.

¶ Ad quartū dicitur, qđ hæc

eſt

eſt falſa. hæc albedo eſt accidens, ut hic ſumitur accidēs, ſed eſt uera, ut ly accidens, eſt res primæ intentionis. Ad probationem dico, quod Porphyrius per hæc uerba, adeſt & abeſt, circunloquitur prædicatum accidentale non per ſe, uel non conuertibile, ut dicetur infra, & illud non competit huic albedini, quia hæc albedo non eſt prædicatum, ſed album.

¶ *Accidens eſt, quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem, &c.*

Quæſtio XXXV.

Quæritur. Vtrum hęc diffinitio ſit conueniens. accidens eſt quod adeſt & abeſt &c. quòd non uidetur primo generaliter, quia datur per copulationem. ſimiliter quia non eſt ibi genus & differentia.

¶ Item contra primam particulam ad & abeſt, quia adeſſe & ab eſſe eſt rei extra animam, quia adeſſe eſt, cuius eſt eſſe, ſed hic debet intentio diffiniri. igitur &c Similiter hæc intentio accidens poteſt uniuoce competere rebus diuerſorum generum, ſed iſta adeſſe & abeſſe non; quia quibus eſſe non eſt uniuocū, nec adeſſe, ſed eſſe, non eſt uniuocum diuerſis prædicamentis.

¶ Item intentio cui ineſt, neceſſario ineſt, quia non ineſt alicui, niſi ut conſideratur ab intellectu, ſed ſic eſt impermutabilis. Similiter hoc patet inductiuè, quia ſi homo eſt ſpecies, neceſſario eſt ſpecies, & animal neceſsario eſt genus. ergo hæc intentio accidens ſi ineſt alicui ſubiecto ineſt ei neceſſario, & ita non adeſt & abeſt. 3

¶ Item contra ſecundā particulā aliquod accidens commune neceſſario ineſt, ut quantitas homini, & nigredo coruo, & albedo cigno, ergo non poſſunt non ineſſe ſubiecto. præter eius corruptionem. Quod accidens ut hic ſumitur. dicatur de iſtis, patet per Porphyrium. qui diuidit accidens in accidens ſeparabile, & accidens inſeparabile. Similiter ratione, quia omne prædicatum non eſſentiale uel eſt proprium uel accidens, ut hic ſumitur, quando dicitur, homo eſt quantus, quantum eſt prędicatum non eſſentiale, & non proprium. ergo accidens. ¶ Item corruptio non adeſt præter ſubiecti corruptionem, quia opponitur ſibi. ¶ Item accidens abeſt. ergo non eſt, 4 5 6

quia non manet. ſeparatum a ſubiecto, & ſi accidens non eſt, ſubiectum non eſt, quia ſunt correlatiua: probatur, omnis ſpecies ipſius uniuerſalis eſt relatiuum. ergo accidens, & nõ uidetur ad aliud dici, niſi ad illud, cuius eſt accidens, & illud eſt ſubiectum. ergo &cæt. Similiter, ſi diffinitio ſit conueniens relatiuis. ergo in ea ponitur correlatiuum. nihil uidetur hic poſitum pro correlatiuo, niſi ſubiectum. ergo illud eſt correlatiuum diffiniti.

¶ Ad oppoſitum eſt Porphyrius. & Ariſt. primo topicorum, ponens conſimilem diffinitionem. accidẽs eſt quod contingit eidem, ineſſe & nõ ineſſe, quæ eſſentialiter uidetur eadem iſti.

ADQVAESTIONEM dicendum, quod diffinitio, ſi congruè intelligatur, ſatis conuenienter eſt aſsignata. Vbi ſciendum eſt, quod adeſt & abeſt, ſiue ineſſe, uel non ineſſe, quę ponit Ariſto. in ſua diffinitione ſunt æquiuocæ primæ intentionis, & ſecundæ intentionis, ut ſunt nomina primæ intentionis

7 dicitur 7. metaph. accidentis, eſſe eſt ineſſe, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi, ſic etiam ſumitur adeſſe & abeſſe. 8. phyſic. ubi dicitur, quod impoſſibile eſt idem ſimul adeſſe idem ſubiecto, & abeſſe ab eodem. Alio modo ineſſe uel adeſſe eſt nomen ſecundę intentionis, & ſignificat prædicationem eorum quæ ſunt extra eſſentiam ſubiecti uel alterius generis a ſubiecto, ſicut prædicari de. dicit propriam prædicationem eſſentialem eorum quę ſunt in eodem genere cum ſubiecto. ſed adhuc ineſſe ſecundo modo ſumitur tripliciter. proprie, & ſic non ineſt, niſi accidentibus communibus, vel communiter, & ſic ineſt ſingularibus accidentibus, & iſto modo generali ſumitur eſſe in, in diuiſione quadrimembri, quam ponit Ariſtot. in principio prædicamentorum, & adhuc communius ſumendo ineſſe dicimus communiter in omni propoſitione prædicatum ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe, ſicut generaliter dicimus in omni propoſitione eſſe prædicatum, & ſubiectum, qualiſcunque fuerit prædicatio.

¶ Prima diſtinctio uidetur probabilis. inconueniens enim eſt logicum diffinire, & diuidere per res primæ intentionis, præſertim quando diffinitum eſt ſecun-

Conte. 2. & inde. Conte. 62. & inde.

cunda intentio: uel diuidere ſi aliqua membra diuiſionis ſint res ſecundæ intentionis: ſed illius diuiſionis quadrim membris manifeſtum eſt duo membra, ſcilicet dici de. & non dici de eſſe intentiones ſecundas. Secunda diſtinctio de ſcilicet ineſſe, ſ. propriè, ut accidens commune. cõmuniter, ut accidẽs quodlibet: communiſſimè, ut omne prædicatum de ſubiecto, patet ex deffinitione Ariſt. 1. topic. & diuiſione eius in principio prædicamentorum & communi modo loquendi Conſimiliter tripliciter dicitur prædicari de: propriè pro his quæ ſunt ſuperiora in eodem genere. communiter pro omni eo, quod eſt commune communiſſimè ꝓ omni eo, quod ſpecificat rem huius uerbi eſt, in propoſitione. Primo modo ſumitur in principio prædicamentorum. Secundo modo in diffinitione uniuerſalis in li. perihermenias. Tertio modo in diuiſione Porphyrij, quam ponit poſt diffinitionem generis, & in diffinitione indiuidui. ſumendo igitur adeſſe, vel ineſſe primo modo: per illud intelligitur genus accidentis cum una differentia, ſ. prędicatum non eſſentiale, uel genus intermedium inter vniuerſale, & accidens, ſic intelligit in diffinitione proprij per accidit, reſiduum, hoc eſt abeſſe, &c. ponitur loco differentiæ, & correlatiui ipſius diffiniti. Similiter in diffinitione Ari. contingit ineſſe, & non ineſſe, ideſt non neceſſario ineſt ſubiecto. Sed tunc eſt dubium qualiter de accidentibs inſeparabilibus dicitur accidens, & multis alijs, ut quanto, & huiuſmodi, quæ neceſſario inſunt non: tñ ſunt propria. Poteſt dici, quod illud eſt verum de illis, ſicut de alijs per ſe loquendo, ſicut enim per ſe ſubſtantia præcedit accidens tempore, ſic accidens commune quodcunque, cum non habeat per ſe cauſam in ſubiecto, nõ ineſt neceſſario, uel per ſe, quantum eſt ex parte ſubiecti.

Cõtra ſic proprium abeſt, quia ſubſtantia præcedit illud accidens, ſicut & accidens commune, ut Ariſtot. intelligit de accidente. ſeptimo metaphy. Si uerò dicas per ſe, quantum eſt ex parte accidentis: falſum eſt aliquod enim accidens commune, licet non habeat cauſam per ſe in ſubiecto, tamen habet cauſam neceſſariam, ut quantitas, & ita ſibi repugnat quantum eſt ex ſe non ineſ-

ſe ſubiecto, in quo habet talem cauſam neceſſariã. ideo exponitur illud alio modo ſic. abeſt ſecundum intellectum, præter ſubiecti corruptionem i. deſtructionem eſſentialis intellectus ſubiecti. Contra. ſic proprium abeſt, quia ſpecies, cum ſit prior natura proprio completè poteſt intelligi ſine proprio. Dicit, ꝙ accidens abeſt ſ in intellectum per poſitionem ſui oppoſiti, præter ſubiecti corruptionem, non ſic propriũ .i. accidens eſt prædicatum non eſſentiale ſubiecto, ſub cuius oppoſito poteſt ſubiectum intelligi completè ſine repugnantia intellectuum, nõ ſic proprium abeſt, & hoc breuius exprimitur ſic. accidens ineſt non per ſe, uel non conuertibiliter intelligendo ineſt, ut prius dictum eſt, & iſte eſt intellectus diffinitionis Porphyr. & Ariſto. & ſic intelligendo utraque eſt conueniens. Contra illud. ſi hæc diffinitio ſit conuenienter data, ergo ineſt diffinito per ſe. ergo accidens per ſe adeſt, & abeſt, ergo per ſe adeſt, & ſi hoc, ergo non poteſt abeſſe. Tertia conſequentia patet. quia a copulatiua tenet ad alteram partem.

¶ Conſimiliter poteſt argui, quòd omne accidens abeſt per hoc medium. omne accidens per ſe, adeſt & abeſt. ergo per ſe abeſt, & ſic non adeſt. ¶ Item omne accidẽs neceſſario ineſt. quia ineſſe eſt de eſſentia accidentis, ſed omne accidens neceſſario eſt accidens. ergo omne accidens neceſſario ineſt, minor patet, quia hæc ineſt neceſſario. omne accidens eſt accidens, quia prædicatur idem de ſe. ergo eſt uera cum modo neceſſitatis.

¶ Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ nõ ſequitur, per ſe adeſt & abeſt. ergo per ſe adeſt. ſed eſt fallacia a ſecundum quid ad ſimpliciter, ſicut non tenet: contingens neceſſario eſt cõtingens. ergo contingẽs neceſſario eſt ¶ Cõtra a genere poſito ſub differentia tenet ad genus ſimpliciter, ut ſequitur animal rationale. ergo animal ſed iſtud totum abeſt &c. eſt loco differentiæ reſpectu huius adeſt. ergo cõſequentia bona.

¶ Poteſt igitur dici, ꝙ conſequentia eſt aliquo modo bona ſed antecedens, & conſequens eſt diſtinguendum ſecundum compoſitionem, & diuiſionẽ, quia per ſe poteſt determinare inhærentiã, & ſic eſt utraq; uera: vel inhærens, & ſic utraque falſa. Et iſto modo non ponitur per

ſe

ſe in diffinitione accidentis. hoc eſt dictum, quòd illud prædicatum adeſt &c. per ſe ineſt huic ſubiecto accidens, ſed idem prædicatũ.ſ. adeſt, terminatum propter ſe non ineſt ſubiecto.

¶ Ad ſecundum dicitur ſimiliter, quòd tam minor, quam concluſio eſt uera, ut neceſſe determinat inhærentiam. aliter non.

¶ Ad primum argumentum principale patet, qualiter ibi ponitur genus & differentia, & qualiter per totum copulatum eſt aliud circumlocutum.

¶ Ad ſecundum patet, qualiter ſumitur. ibi adeſt, ut eſt nomẽ intentionis. ¶ Ad aliud principale patet, ꝙ quodlibet accidens, quod non eſt proprium, adeſt & abeſt ſecundũ intellectum, ita quod ſubiectũ poteſt intelligi ſub eius oppoſito.

¶ Ad aliud de corruptione, ꝙ adeſt præter corruptionem illius ſubiecti, quia eſt in eo, quod manet in tranſmutatione, ut in ſubiecto, & illud nõ corrumpitur. Contra, ſi ſit in eo, ut in ſubiecto, tunc eſt corruptio illius ſubiecti. igitur non adeſt præter corruptionem ſubiecti. ¶ Dicitur, ſi adeſt, tunc eſt formale accidens eius, ſed non oportet, ꝙ ſit corruptio eius, quia eius dicitur corruptio, quod denominatur ab ea, & illud non eſt eius ſubiectum, & vniuerſaliter ita eſt in accidentib. ſubiectum non denominantibus, ſed alia a ſubiectis: ſicut locus eſt corporis locantis, ut accidens, ſed non eſt locus corporis locantis, ſed eſt locus corporis locati: paſſio uero locantis, ut dicitur 4. phy. ſic actio eſt patientis, ut ſubiecti, ſed non eſt actio patientis, quia non denominat ſubiectum ſuum, ſed aliud. *Cont. 28. & inde.*

¶ Aliter dicitur ad primum, quod adeſt præter ſubiecti corruptionem, ideſt ſubiectũ poteſt intelligi ſub eo, & eius oppoſito ſine deſtructione ſui intellectus, uel ſine repugnãtia intellectuum. ¶ Ad vltimum dicitur, quod ſi accidens ab eſt ſicut hic ſumitur, non ſequitur ipſum non eſſe, quia illud ſic intelligitur, q̃d ſubiectũ poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis, unde ex hoc non ſequitur, quod non ſit.

¶ Contra per Ariſt. in li. prædicamentorum, unum correlatiuorũ non poteſt diffinitè ſciri ſine altero ſubiectum & accidens ſunt correlatiua, ut dicitur ſup. opponendo. igĩt ſubiectũ non põt completè intelligi ſine accidente igitur *C. de relatione.*

non

non poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis.

¶ Item intellectus ſolum uerorum eſt, ſed non eſt uerum ſubiectũ eſſe ſub accidẽte, & eius oppoſito. ergo nõ eſt intelligibile. minor patet veritas eſt adæquatio rei ad intellectum, ſed non eſt ita in re. ¶ Ad primum iſtorum dicitur, ꝙ ſubiectum eſt relatiuũ per accidens, quia aliud, dicitur ad ipſum, & de illis non intelligitur dictum Ariſtot. ſed tantum de relatiuis per ſe, quia ſcibile poteſt cognoſci non cognita ſcientia, cum ſit naturaliter prius ea. Si diceretur præter ſubiecti corruptionem, ideſt eius cui talis intentio ineſt, illud non ualet, quia illud eſt res primę intentionis, & ita inconuenienter in diffinitione alicuius ſecundæ intentionis poneretur.

¶ Ad aliud dicitur, quod prima propoſitio uera eſt de habitu principiorum, qui dicitur intellectus. qui diſtinguitur cõtra ſcientiam, quæ eſt propriè habitus concluſionũ demonſtrationis. Vlterius poteſt dici, quod intellectus intelligens ſubiectum eſſe ſub oppoſito talis accidentis inſeparabilis, eſt falſus, ſed non intellectus intelligens ſubiectum ſub oppoſito talis accidentis, qui eſt ſimplex nõ componens uel diuidẽs, quia tãtum circa compoſitionem & diuiſionem eſt ueritas, uel falſitas.

¶ Tertio modo dicitur quod ſubiectum nõ uere poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis inſeparabilis, tamen uerè poteſt ſic intelligi, ſine repugnantia intellectuum, quia ſi ſic intelligatur, non eſt repugnantia intellectuum.

¶ Ad quoddam argumentum ſuperius factum .ſ. intentio cui ineſt, neceſſario ineſt. Dico, ꝙ illud concludit, ꝙ accidens neceſſario ineſt. ut neceſſario determinat inhærentiã non inhærens.

Quæſtio. XXXVI.

QVæritur utrum proprium & accidens poſſint dici de aliquo eodem. Quod ſic uidetur de omnib. proprijs qualitatib. elementorum. quia quælibet iſtarũ conſequitur formam elementi. igitur eſt proprium reſpectu elementorum, & accidentia ſunt in mixtis, ut manifeſtum eſt. nec poteſt dici, qđ æquiuocè ſunt in his, & in illis, quia hæc & illa ſunt comparabilia ſecundum talem qualitatem, ut per Ariſtot. 2. meta. ubi dicitur puta ignis calidiſſimus eſt, & .n. alijs Cõtex. 4.

cauſa hic caloris. Similiter iſta propoſitio, quam intendit ibi per illam literam, non habet veritatem, niſi in uniuocis. ¶ Item.lux in corpore luminoſo, & medio eſt uniuocum, quia utrique eſt actus lucidi inquantum lucidum, ſed in corpore luminoſo eſt proprium, in medio accidens. igitur, &c. primum patet, quia ſequitur immediatè formam corporis luminoſi, unde ad diuerſitatem formæ conſequitur diuerſitas lucis, ut patet in corporibus ſupra cœleſtibus minor patet, quia adeſt, & abeſt, præter, &c. ¶ Ad oppoſitum proprium, & accidens ſunt duæ intentiones oppoſitæ: oppoſita non poſſunt eidem ineſſe.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod ſunt oppoſita reſpectu eiuſdem, non ſunt eidẽ. ideo idem non eſt proprium & accidens reſpectu eiuſdẽ. quia ſi ſunt oppoſita, non eſt tamen inconueniẽs reſpectu diuerſorum, ſicut idem habet rationem generis, & ſpeciei reſpectu diuerſorum.

¶ Contra.ſi reſpectu alicuius eſt proprium reſpectu illius non eſt accidens, quia tunc illi ineſſet per ſe, & non per ſe, nec eſt accidens alteri. probatur, quia ſi ſic, ergo primo non ineſſ. conuertibiliter.ergo non fuit propriũ reſpectu primi. ideo dicendum, qđ impoſſibile eſt iſtas duas intentiones proprium, & accidens eidem rei primæ intentionis applicari reſpectu eiuſdẽ, uel diuerſo, quia quod alicui eſt proprium, illi non eſt accidens, nec alicui alij, quia cõuertitur cum eo, cuius eſt proprium, & ita alij non ineſt. ¶ Ad primum argumentum dici poteſt, qđ nulla qualitas actiua, ſiue paſſiua eſt proprium alicui elemento, ut hic dicimus proprium accidens per ſe cõſequẽs formam ſpeciei, quia alteratio in illis qualitatibus præcedit generationem, & corruptionem formæ ſubſtãtialis, ut manifeſtum eſt, eo quod agens in elementum ſuas inducit qualitates adhuc manente forma ſubſtantiali elementi corrumpendi, quia illa manent in tota trãſmutatione. ergo illa poteſt manere ſub oppoſito, ſiue contrario qualitatis, quæ ponitur ſibi propria, ſed hoc eſt contra rationem proprij. Vel poteſt dici, quod licet ſemper ineſſent huiuſmodi accidentia elementis: & neceſſario, non tamen conſequuntur formam ſpeciei, ſed magis materiam, quia ſunt principia

cipia actionis & paſſionis, q̄ non ſunt primo ſpeciei, ſed ind iuidui. per Ariſ.1. Met. & ideo reſpectu elementorum poſſunt dici accidentia inſeparabilia : cum quo tamen fiat, quod eadem ſpecie ſint accidentia inſeparabilia reſpectu elementorum , ſicut nigrum reſpectu corui, a quo non ſeparatur, & reſpectu alterius, a quo ſeparatur .

In pro.

¶ Ad ſecundum poteſt dici, ꝙ ſi lux uniuocè ſit in corpore luminoſo, & medio, & ſit aliqua qualitas eadem ſpecie, non tamen eundem modum eſſendi habet utrobique concretum autem ſignificat formam ſecundum quòd eſt in ſubiecto, & ideo nullum concretum dictum a luce uniuocè ineſt huic, & illi, quia nec corpus luminoſum dicitur illuminatum, ſed lucens. medium verò non lucens, ſed illuminatum . Nunc autem iſtæ intentiones proprium, & accidens non ſunt applicabiles rebus primæ intentionis, niſi ut ſignificantur, ut in concreto, ideo nihil eſt uninocum hic , & ibi : cui attribuuntur iſtæ intentiones proprium , & accidens . Contra hoc . concretum , & abſtractum idem ſignificant . ergo ſi abſtractum eſt vniuocum , & concretum. ¶ Item riſibilitas reſpectu hominis non eſt genus , nec ſpecies, nec differentia , nec accidens ergo proprium . ſimiliter albedo reſpectu hominis non eſt genus , nec ſpecies , nec differentia , nec proprium . ergo accidens . Nec eſt dicere : quòd non ſunt uniuerſalia, quia prædicantur de pluribus, ergo iſtæ intentiones poſſunt applicari aliquibus primæ intentionis, ut ſignificantur in abſtracto, cuius oppoſitum dictum eſt .

¶ Ad primum poteſt dici, qđ ſi concretum ſit æquiuocum ratione formæ ſignificatæ, & abſtractum erit, tamen ſi cõcreta dicantur ab eadem forma per diuerſam habitudinem formæ ad ſubiectum: non ſequitur illud abſtractũ eſſe æquiuocum ſicut, ſanum dicitur multipliciter, ſcilicet effectiuum conſeruatiuum , vel ſignificatiuum ſanitatis : ex diuerſa habitudine eiuſdem formæ ad diuerſa ſubiecta , & tamen ſanitas uniuocum eſt.

¶ Ad illud , quod obijcitur, quia idem ſignificant concretum , &c. uerum eſt eandem formam : tamen abſtractum abſoluiè quàm cõcretum , ut inhæret ſubiecto . ¶ Ad ſecundum dicitur , quod riſibilitas reſpe-

ctu hominis non eſt uniuerſale, quia nec riſibilitas reſpectu eius prædicatur de pluribus.

¶ Sed ſi arguatur abſolutè de ipſa eſt genus uel ſpecies &c. Dico, ꝙ eſt ſpecies reſpectu huius riſibilitatis & illius, quia reſpectu iſtarum prædicatur de pluribus: ſic ex alia parte de albedine, cuius ſignum eſt, ꝙ Porphyrius in omnib. modis proprij & toto capitulo, de accidente tantū exemplificat de concretis.

¶ Expliciunt Vniuerſalia.

INCIPIVNT
Prædicamenta.

Quæſtio 1.

QVæritur vtrum liber p̄dicamentorum ſit de decem uocibus decem prima genera rerum ſignificātibus? Quod ſic, quia hoc dicit Boet. Item hic determinatur de uniuoco æquiuoco, & denominatiuo, quæ tantum ſunt differentiæ uocis ſignificantis, quia nulla res, nullus etiam conceptus eſt æquiuocus, quia ubi dicitur conceptus, ibi eſt uniuocatio. ¶ Item hæc omnia diffiniuntur per dicuntur.

In prohemio primæ aditionis ſuper p̄dicamēta.

2

3

¶ Itē in prima diuiſione dr̄. eorum quæ dicuntur. Similiter interius dr̄. qd ſingulum incomplexorū, aut ſignificat ſubſtantiā, &c. Sed & dicibile incōplexum ſignificare eſt proprium uocis ſignificantis. & illud eſt ſubiectum, & ita maxima decem uoces decem genera rerū ſignificantes, qa tm̄ hic de illis agitur. Itē vel logica eſt ſcientia realis, uel ſermocinalis, non realis, manifeſtum eſt. ergo ſermocinalis. igitur quælibet eius pars eſt de uoce ſignificatiua, & ita iſta pars eius quæ eſt prima, eſt de uoce ſignificante conceptum ſimplicem: ſicut liber perihermenias eſt de uoce ſignificante conceptum compoſitum. ¶ Ad oppoſitum logica eſt de ſecundis intentionibus applicatis primis, ergo, de uocibus non eſt aliqua eius pars. ¶ Item illud, de quo hic agitur, eſt per ſe pars ſubiecti conſiderati in libro perihermenias. & illud eſt pars eius, quod conſideratur in libro priorum, quod eſt ſyllogiſmus. ſed illud omnes ſuas proprias paſſiones habet ſibi inhærentes (ut manifeſtum eſt) nulla uoce exiſtente, nec poſſibile eſſe. igitur ſimiliter enunciatio habet ſuas. ergo utrunque illorum eſt

4 5 6 7

eſt naturaliter prius voce ſignificatiua. Et quod hic.cõſideratur eſt naturaliter prius vtroque iſtorum, ſicut pars integralis toto. ergo quod hic primo conſideratur naturaliter eſt prius quacunque voce ſignificatiua. ergo non eſt hic ſubiectum uox ſignificatiua. ergo, &c. ¶ Item nulla proprietas uocis ſignificatiuæ hic oſtenditur de ea, nec in aliqua parte logicæ. ergo, &c. ¶ Ad iſta duo poteſt dici, quod eſſe ex trib. terminis eſt paſſio ſyllogiſmi: vt eſt in uoce, ſicut verum vel falſum ſignificare, eſt paſſio enunciationis, & ſic de cęteris paſſionibus huiuſmodi.

¶ Contra. aut ſyllogiſmus in mente eſt ſyllogiſmus, & enunciatio in mente eſt enunciatio, aut non. Si ſic. ergo habent paſſiones ſyllogyſmi & enunciationis abſque hoc quòd proferantur. Si non ergò habens demonſtrationem in mente, non habet demõſtrationem niſi proferat, & ita non eſt ſciens niſi proferat, quòd manifeſtè eſt falſum.

AD QVAESTIONEM dici poteſt, quod iſte liber nõ eſt de decem uocib. ut de primo ſubiecto, nec aliqua pars logicæ eſt de uoce, quia omnes paſſiones ſyllogiſmi, & omnes partes eius poſſunt ſibi ineſſe ſecundum eſſe quod habent in mente, etiam ſi nõ proferantur, ut inductiue patet, ſed eſt de aliquo priore. quod reſpectu vocis ſignificatiuæ tantum habet rationem ſignificati. ¶ Ad auctoritatem Boetij dici poteſt, qđ intellexit paſſiuam per actiuam, ſic de decem uocibus decem genera rerum ſignificantibus, ideſt de decem generibus per decem uoces ſignificatis, & quomodo illud ſit uerum, in ſolutione ſequẽtis quæſtionis dicetur. ¶ Ad ſecundum poteſt dici, ꝙ uniuocum, & denominatiuum primo ſunt dñæ prædicati, ꝙ ſecundũ ſe ineſt cõceptui, non primo uoci ſignificanti. De æquiuoco autem determinat propter oppoſitionem eius ad uniuocum, uel quia æquiuocum ęquiuocatum eſt conceptus, licèt non æquiuocum æquiuocans: uel quia eſt conceptus inquantum ſignificatur. ¶ Ad tertium dico, qđ ibi poni dicuntur, ut oſtendat ſe non aſſignare veras diffinitiones iſtorum ęquiuocorum, &c. quæ eſt per genus, & dñam, ſed tantum per rationem exprimentem quid dicit per nomẽ. ¶ Ad aliud dico, quod in ſecũda diuiſione dicit Ariſto. eorum quæ ſunt

ſicut

ſicut igitur ex illa non ſequitur ſubiectum huius libri eſſe aliquid reale, cui per ſe conuenit eſſe, ſic nec hic ſequitur ſubiectum eſſe vocem cui per ſe conuenit dici. ideo dico dicuntur, i. concipiuntur & ſunt in ſecunda diuiſione ſumitur pro eodem, ſunt ſecundum rationem.

¶ Ad aliud de in cōplexo. dico, quòd illud conuenit conceptui ſimplici. uoci verò ſignificatiuæ ex conſequenti. ſi ergo ſubiectum hic ſit incomplexum, magis ſtat, qđ ſit conceptus quam uox.

¶ Ad aliud de, ſignificat. dico, quod ſicut ad illud non ſequitur ſubiectum huius lib. eſſe literā, vt nec vult Boet. literam tamen inter quattuor quæ numerantur in principio perihermenias eſt tātum ſignum & non ſignatum. Ita nec ſequitur ſubiectum hic eſſe uocem, ex hoc medio ſignificat, quia illud eſt nimis cōe medium. paſſio. n. ſignificat rem tantum: vnde ſtat ſubiectum hic eſſe conceptū.

¶ Ad aliud dico, quod logica non eſt ſcientia realis, nec ſermocinalis, quia nec ſermonem, nec ſermonis paſſiones conſiderat, nec ſuum obiectum ſub ratione ſermonis, immo, quod iſta diuiſio ſit inſufficiens, ſic oſtēditur. Medium inter rem, & ſermonem, uel uocem eſt conceptus. ergo ſicut eſt aliqua ſciē tia per ſe de rebus, aliqua per ſe de vocibus ſignificatiuis, ut gammatica rethorica, quæ conſiderant paſſiones vocis, ſ. inquantum uocis, ſ. congruum, & ornatum: Ita pōt aliqua ſcīa eſſe per ſe de conceptu, & hæc eſt logica. vnde per ſe habet dici ſcientia rōnalis: non tm̄, quia traditur per rōnem, ſicut quęlibet alia ſcīa, ſed cum hoc ꝙ eſt de conceptib. formatis ab actu rōnis. ¶ Si ab aliquo dicatur logicam eſſe ſcīam ſermocinalem, vt uidetur ex interpretatione nominis, Intelligēdum eſt, ꝙ multum cōuenit cū ſermone propter duo. Primo, quia conceptus eſt immediatum ſignificatum per uocem, de quo conceptu eſt logica. Scđo, quia paſſiones conceptus inſunt uoci ſignificatiuę, ſicut incomplexum & complexum, ſignificare uerum uel falſum, ut ſigno per naturam ſignificati. ¶ Ad aliud, qđ tangitur rñdendo ad argumenta in contrarium facta de tribus terminis, & ſignificare verum, vel falſum poteſt dici quod terminus, vel eſt idem, quod vox ſignificans conceptum ſimplicem, & tunc nō eſt ſyllogiſ-

mus ex tribus terminis, niſi prolatus. Vel verius: terminus ſignificat idem ꝙ conceptus ſimplex, quia tranſumitur a geometria ad ſignificā ſum ad indiuiſibile in propoſitionibus, quod poteſt eſſe in mente. & tunc omnis ſyllogiſmus, prolatus & non prolatus eſt ex tribus terminis. ¶ Similiter ſignificare verum, uel falſum conuenit enunciationi, ſed non ut, eſt vox ſignificans conceptum, ſed, ut conceptus ſignificat rem. ¶ Item hic in commento ſuper principium huius dicit Boetius, quòd uoces ſignificatiuæ: uno modo conſiderantur, vt imponuntur ad ſignificandum. Secundo modo, vt eis ſignificantibus inſunt proprietates cauſatæ ab intellectu. Primo modo conſiderantur in logica. Secundo modo in grammatica. Secundum hoc igitur primum ſubiectum logicæ eſſet ponendum vocem ſignificatiuam. & ſic ſubiectum primum huius libri eſt vox ſignificans conceptum ſimplicem, & maximè decem voces, decem rerum genera ſignificantes, quia ad illas omnes aliæ reducuntur.

¶ Contra hoc: cognito vno correlatiuorum diſfinitè neceſſe eſt cognoſcere alterum per Ariſtot. in prædicamentis. capitu. de relatione, ergo ſi logicus conſiderat vocem inquantum eſt ſignificatiua rei, oportet eum diſfinite cognoſcere rem, quod non videtur conueniens.

¶ Item. omnis uox ſignificatiua in genere vocis ſignificantis eſt ſingularis. ergo nullius ad aliam eſt ordo. ergo non magis aliæ voces ſignificatiuæ ad iſtas reducuntur, quam iſtæ ad alias.

¶ Ad primum iſtorum poteſt dici, quod uox non eſt primo ſignum rei, ſed conceptus: quem oportet logicum conſiderare. non, ut primum ſubiectum, ſed propter cognitionem primi ſubiecti.

¶ Contra conceptus eſt vlterius ſignum rei, igitur adhuc ſequitur, quod oportet rem cognoſci. ¶ Iſtud argumentum non eſt tantū cōtra Boetium, ſed etiam contradicentes logicam eſſe de conceptibus. Et ideo poteſt dici, quod non oportet propter vnius relatiui cognitionem alterum cognoſci, quantum ad omnia, quæ ſunt in ſe, ſed tantum quantum ad illa quæ inſunt ei inquantum refertur ad aliud, hoc autem modo non eſt inconueniens rem cognoſci in logica, inquātum eſt ſignificatum per

conceptum. ¶ Ad ſecundum dici poteſt, quod licet in genere vocis non ſit aliquis ordo inter uoces ſignificatiuas: tamen inquantum ſignificant conceptus inter illas, eſt ordo, ſicut omnis propoſitio in genere propoſitionum eſt ſingularis, alia vniuerſalis, ratione conceptus ſignificati, &c.

Quæſtio II.

QVæritur vtrum iſte liber ſit de decem prædicamentis, vt de ſubiecto. quòd non videtur: quia ſcire, eſt rem per cauſam co-
Tex. 5. gnoſcere. per Ariſtot. primo poſteriorum. ergo omne ſcibile habet cauſam, ſed iſta decem non habent cauſam. ergo de eis non eſt ſcientia. probatio minoris, quia cauſa naturaliter prius eſt illo, cuius eſt cauſa, ſed iſtis nihil naturaliter eſt prius: cum ſint
2 prima. ¶ Item vnius ſcientiæ eſt vnum ſubiectum: iſta decem non ſunt unum ſubiectum, quia nec vnum diffinibile. cum ergo ſcientia ſit vna, non erit de iſtis
3 decem, vt de ſubiecto. ¶ Item de iſtis eſt ſcientia realis, non ergo logica. conſequen-
Cõte. x. 38. tia patet per Ariſtot. 3. de anima. ſcientiæ ſecantur ut res: ſed logica eſt diuerſa ab omni ſcientia reali. ergo ſubiectum eius a ſubiecto cuiuſlibet ſcientiæ realis eſt diuerſum. probatio antecedentis. tum quia de iſtis determinat metaphſicus, ut patet 5. & 7. metaphyſicæ. tum quia iſta *Cont. 14. & inde.*
ſunt res primæ intentionis. probo, quia impoſſibile eſt aliquid ſecundæ intentionis *Cont. 1. & inde.*
ꝑdicari ꝑ ſe đ re primę intentionis, ſed iſta decem genera generaliſſima prædicãtur, ꝑ ſe de rebus primæ intentionis (eſt enim hæc uera per ſe: homo eſt ſubſtantia) ergo iſta ſunt primæ intentionis. ergo omnis ſcientia de iſtis eſt ſcientia realis.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. determinans hic de decem generaliſſimis. Intitulatur ſimiliter liber prædicamentorum.

AD QVAESTIONEM dicitur, quòd prædicamenta dupliciter poſſunt conſiderari.

Vno modo inquantũ ſunt entia. Alio modo inquantum conſiderantur a ratione, ſiue inquantum aliqua proprietas ab intellectu cauſata eis attribuitur.

¶ Primo modo de eis conſiderat metaphyſicus, ſubiectum enim eius eſt ens inquantum ens. ¶ Secundo mõ

hic de eis conſideratur: oſtenduntur enim de eis paſſiones ſibi inhærentes, inquantum ſunt generaliſſima, vt de ſubſtantia uniuocè prædicari, & non eſſe in ſubiecto, & uideri hoc aliquid ſignificare. ¶ Similiter de alijs generibus determinatur ſecundum talem rationem, quia inquantum talia in ſuas diuiduntur ſpecies, & ille ulterius in alias, & nihil eſt ſupera ea, quod deſcendit in illa per diuiſionem. patet enim iſtis inquantum ſunt generaliſſima ineſſe has paſſiões, ſcilicet diuidi in ſpecies, & multas habere ſpecies ſubalternas, & non habere genus ſuprauenieus, quare tales proprietates determinantur hic. ſi verò de aliquib. alijs, quæ iſtis generaliſſimis inſunt, inquantum ſunt entia, hic determinatur: hoc non eſt principale ad propoſitum, ſed ad maiorem manifeſtationem iſtorum, quantum ad prædicta intentionalia. Sed cum iſta decem non ſint unum ſubiectum unius ſcientiæ realis, ſcilicet metaphyſicæ, niſi inquantum eſt in iſtis vnum primum: ad quod omnia alia attribuuntur, ut habetur. 4. met. ſed inquantum a ratione conſiderantur: nullum eſt, ad quod attribuantur, quomodo ſunt vnum ſubiectum, & oportet dicere, quod maior eſt vnitas eorum in aliqua proprietate ab intellectu cauſata, q̃ inquantũ ſunt entia. & ita cum hęc ſciẽtia non ſit una unitate analogiæ, oportet aſſignare aliquod intentionale, qđ ſit iſtis cõe, & primum ſubiectum, quia de ſolo tali per ſe conſiderat logicus: illud autẽ a qbuſdã ponitur ens incomplexum dicibile: ordinabile in genere. Omnibus conceſſis prius narratis in poſitione.

Cont. & inde.

¶ Contra. hoc vltimum põt argui ſic: ens non conuenit vniuoce omni enti extra aĩam ergo multo magis non eſt vniuocũ enti extra aĩam, & entia conſideratione intellectus cauſato, quia illa plus differunt. ergo, vel hic accipitur ens pro ente extra animã vel pro ente rationis: ſi primo modo, ſequentur duo inconuenientia, ſcilicet quòd ſubiectum, quod ponitur non ſit vniuocum decem prædicamentis: quæ hic conſiderantur, cuius oppoſitum ſuſtinere intendit. Secundum, quòd ſubiectum hic ſit ens per accidens, quia compoſitum ex re primæ intentionis, & re ſecundæ, quæ non faciunt vnum per ſe. de ente aũt per accidens non eſt ſcĩa per Ari. 6. meta. *Cont.*

meta. Si uerò pro ente rationis, ſequitur ꝙ eſt nugatio, quia alia addita includunt ens ſic ſumptum, & ita eſt nugatio.

¶ Itē aut dicibile intelligitur pro ſignificabili per ſermonē & oſtenſum eſt in ſolutione quæſtionis præcedentis illud accidere ſubiecto huius libri. aut dicibile ſumitur pro prædicabili, & tunc addendo in complexum, fit nugatio, & iterum fit nugatio addendo ordinabile in genere. probatio primi, quia propoſitio nō prædicatur, nec aliquod complexum inquantum complexum probatio ſecundi, prædicabile includit ordinabile in genere, vel econuerſo, quia ex hoc, quòd aliquid eſt prædicabile, vt hic Ari. loquitur. ordinatur ad aliud ſecūdum ſub uel ſupra.

¶ Ad hoc ultimum dicitur, quòd indiuidua in genere ſunt ordinabilia: non tamen prædicabilia, & generaliſſima dicuntur prędicabilia: nō tamen in genere ordinabilia, ideo neutrum iſtorum reliquum includit.

¶ Contra. tunc ens ordinabile &c. non conuenit generaliſſimis, de quibus tamē maxime hic agitur. ergo illud non eſt ſubiectum. Si ponitur pro ſubiecto, tm̄ ens incomplexum, uel tantum ens dicibile, uel tantum ens in genere ordinabile. Contra quodlibet eſt prima rationū factarum contra priorem poſitionem, & contra primam poſitionem ſimul, & contra omnes iſtas tres, quia quicquid iſtorum ponatur ſubiectū: illud excedit omnia decē prædicamēta. quod uř inconueniens. ¶ Si ēt ponatur tantum prędicabile, illud idē eſt ꝙ uniuerſale, ergo idē eſt ſubiectum huius libri, & Porphyrij, quod eſt inconueniēs & excedit decem prædicamēta. Ideo dici poteſt, ꝙ hic cōſideratur de decem prædicamentis, inquantum aliquid a ratione cauſatum eis attribuitur, quia aliter non poſſunt a logico conſiderari, & illo modo non habent tantum unitatem analogiæ, ſed etiam uniuocationis, & illud uniuocū iſtis illo modo eſt aliquod intentionale, quod eſt hic primum ſubiectum, & illud pōt noīari ꝑdicamentum uel generaliſſimū, qa oēs proprietates, quæ per ſe de iſtis determinantur hic: determinātur de eis, inquantū hn̄t rōnem generaliſſimi uel prædicamenti. Contra. tunc determinaretur hic de ſubſtantia quantitate, &c. tantum per accidens, quia tantum

mō ſcdm ꝙ aliqd ineſt eis ꝑ accidens, ſcilicet ſecundum aliquod intentionale, quia nullum tale pōt eis ineſſe ꝑ ſe. ¶Itē nulla paſſio eſt hic oſtenſa de prædicamento, uel gn̄aliſſimo ſecūdū ſuam rōnem. ergo illud nō eſt ſubiectum. ¶Item ſubiectum hic non conuenit omni conceptui formato a primo actu rōnis: ſicut ſubiectum libri ꝑihermenias conuenit oī conceptui formato a ſecūdo actu rōnis, quod vr̄ inconueniens, quia ſimiliter vr̄ iſte liber eſſe de cōceptu ſimplici incōplexo, ſicut ille de complexo. ¶Itē cum generaliſſimū vel p̄dicamentū ſub uniuerſali contineatur, ſequitur hanc ſcīam libro Porphyrij ſubalternari, quia ſicut ſubiectum ad ſubiectū ita ſcientia ad ſcientiam, ſed illud vr̄ inconueniens. ¶Ad primum illorum dico, ꝙ non eſt incōueniens illa tantum per accidens a logico conſiderari, q̄ metaphyſicus per ſe conſiderat. ¶Ad ſecundum dico, qđ inquantum aliquod intentionale vniuocum hic demonſtratur de ſubſtantia, & q̄titate, inquantum habent rationem gn̄aliſſimorum, intātum illud oſtenditur de prædicamento ſiue generaliſſimo primo, vt diuidi in ſpecies, non hr̄e genus ſuperueniens, & uniuocè prædicari, quod oſtenditur de ſubſtantia, & ſupponitur cognitū de alijs, in hoc enim ꝙ aliquid uniuocè oſtēditur de multis ſubiectis non primis, in hoc oſtēditur de primo ſubiecto. ¶Ad tertium poteſt dici, qđ ſicut enunciatio eſt primum ſubiectum libri perihermenias, quæ non dr̄ formali p̄dicatione de oī cōceptu formato a ſecundo actu rōnis, ſed alia reducūtur ad ipſum, ut oratio imperatiua, ſic oīs conceptus ſimplex reducitur ad aliquod prędicamentorū. ¶Ad quartum poteſt dici, ꝙ licet ſubiectum ſit ſub ſubiecto: non tamen hæc ſcīa ſumit ſua principia ex illa, & iō alterū deeſt, quod requiritur ad ſubalternationē ſcīarum. ¶Ad primum argumentum principale dico, quòd licet iſtorum in ſe non ſit cauſa aliqua; tn̄ reſpectu ſuarū paſſionum habent cauſam p̄cipuè reſpectu paſſionū intentionalium, quæ inſunt eis inquantum a ratione conſiderantur. Et cum dr̄ iſtis nihil eſt naturaliter prius: uerum eſt in ſe: tamen ratione inhærentiæ paſſionis intentionalis, poteſt naturaliter eis aliqd eſſe prius. ¶Ad ſcdm patet, ꝙ primū ſubiectū hic eſt ali-

aliquid. vniuocũ iſtis decem, ut prædicamentum.

¶ Ad tertium patet, quia quę metaphyſicus per ſe cõſiderat hic per accidẽs conſideratur, quia hic per ſe conſideratur aliquid intentionale applicabile eis quæ metaphyſicus per ſe conſiderat.

Quæſtio III.

QVæritur. De ſuppoſito in dicta ſolutione. I. an aliquid iſtis generaliſſimis ſit uniuocum.

¶ Et primo quæritur an aliquid prædicatum intentionale ſit iſtis uniuocum. Quod non videtur, quia ſi ſic: tunc illud eſſet prius & communius iſtis, & ita hæc non eſſent generaliſſima & prima gña, quod eſt contra Boe. *Hic in cõmẽ. & ſup Porph.*

¶ Item ſi aliquid eſſet eis vniuocum, cum ſint diuerſa inter ſe eſſent aliquid idem entia ergo dr̃ia. cõſequẽtia patet per diffinitionem differentiũ quinto metaphyſicæ poſitã. conſequens eſt falſum, quia prædicamenta ſunt ſ̃m ſe diuerſa, non inter ſe dr̃ia, quia tunc eſſent ſpẽs. 2

¶ Itẽ intentio cauſatur a re. igit̃ unitas intẽtionis ab vnitate rei ſed nulla res vniuocè conuenit iſtis. ergo nec aliqua intẽtio: prima ꝓpoſitio patet: Quod. n. eſt intellectu, & nõ eſt a re: eſt figmentum: cuiuſmodi non eſt aliqua intẽtio. 3

¶ Item nullum vniuocũ eſt denominatiuum. ſed prędicamentum intentionale tantũ denominatiue dicitur de iſtis decem, quæ ſunt res primæ intentionis. ergo nullũ prædicamẽtum intentionale eſt iſtis uniuocum. Probatio maioris. tum quia uniuocũ diſtinguitur hic contra denominatiuum, ſicut contra æquiuocum. tum quia inferius dicit Ariſt. ca. de ſubſtantia, qđ quædam prędicatur ſecundũ nomen, & non ſecundum illius nominis rationem: puta concreta ſiue denominatiua exemplificando de albo. 4 *Iuxta princi pium.*

¶ Ad oppoſitum. aliquod intentionale dicitur de iſtis x. ſecundum nomen & eandem rationem. ergo uniuocè. conſequentia patet per diffinitionem vniuocorum. probatio ãtis, quia ſubſtãtia eſt genus, quantitas eſt genus.

¶ Item ſubſtantia prędicatur de pluribus ſpecie differentibus in quid, & quantitas ſimiliter: quare genus de iſtis ſecundum nomen & diffinitionem ꝓdicatur. Illa poteſt argui de multis intentionibus inhærentibus illis, & ſub eis contentis, vt ſpecies homini & albedini.

¶ Itẽ ſola diuerſitas in materia accidentali non diuer-

ſificat illud cuius eſt, ſpecie, quia differentia ſpecifica eſt dr̄ia formalis, ſed intētio applicata rei unius generis, & alterius tm̄, habet dr̄iam penes materiam per accidens ergo nō differt ſpecie ex hoc quod ineſt iſtis. ergo nec tollitur propter illud uniuocatio, quia quòd non tollit unitatē ſecundum ſpeciem: non tollit uniuocationē. prima propoſitio patet, quia circulus aureus, & circulus æneus nō differūt ſpecie, & ratione patet. quia talis differentia cum eo cui additur, non facit niſi ens per accidens, qđ non eſt natum eſſe ſpecies generis. minor patet, quia nulla intentio ineſt rei primæ intentionis per ſe ut oſtenſum eſt prius, ſed eſt ſola diuerſitas hic, & ibi penes res primę intentionis. ergo tantum penes materiam accidentalē.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod aliquod intētionale uniuocū poteſt applicari rebus omnium generum, quia diuerſitas in rebus primæ intentionis inter ſe non impedit ipſas ab intellectu poſſe concipi per eundem modum concipiendi. Intentiones autem omnes eis attribuuntur inquantum ab intellectu concipiuntur, & ideo intētiones eædem ſpecie poſſunt diuerſis rebus attribui.

¶ Ad primum argumentum dici poteſt, quod ſunt prima, & communiſſima rerum genera, non intentionum.

¶ Ad ſecundum ſimiliter dico, ꝙ non ſunt differentia, quia non ſunt aliquid idem entia, ideſt aliqua res. Vel aliter ad utrunque, quod licet ſint communiſſima, & prima poteſt tamen aliquid idem ineſſe omnibus illis denominatiuè, quod non debet dici prius uel communius illis, niſi eſſentialiter de eis diceretus. ¶ Sic ad ſecundum, qđ nō ſunt eſſentialiter aliquid idem, ideo non ſequitur ipſa eſſe differentia. hoc quodam modo apparet, ubi minus uidetur, ſcilicet in accidentalibus realibus, quia albū unū ſignificans dicitur de ſuperficie & de homine, quæ ſunt duorum generum, ſed nō eſt omnino ſimile. accidēs enim reale tantum habet aliquid unū pro proximo ſubiecto, ita ꝙ nulli alij ineſt, niſi per naturam eius, unde aliud tantum eſt eius ſubiectum per accidens mediante primo ſubiecto, ſed accidens intentionale poteſt æquè primo ineſſe rebus omnium generum, nulli per aliud.

¶ Ad tertium dico, quod res nō eſt tota cauſa intentionis,

ſed

ſed tantum occaſio, inquantum.ſ.mouet intellectum,ut actu conſideret & intellectus eſt principalis cauſa:ideo minor unitas ſufficit in re, quã ſit unitas intentionis, quia ſufficit intellectum ab aliquo extrinſeco moueri ad cauſandum multa per conſiderationem,quibus non correſpondent in exiſtendo aliqua in re ſimpliciter,ſicut albedo ſignificat per modum per ſe ſtantis, & per modum habitus ſecundum quid utrunq; enim attribuit intellectus modum.ſ.habitus , & per ſe ſtantis ſimpliciter, ſicut homini,& utrunque eſt ſimpliciter nomen,ſed tamen utrobique eſt aliquid correſpondens illi modo, ſed nõ ita ue rè ſicut cauſatæ intentione ab intellectu moto ab illo extrinſeco . Similiter intellectus conſiderans rem per illam unã ſpeciem poteſt milleſies reflectere ſe ſupra ſuã operationem , conſiderando & quælibet conſideratio eſt aliquid nihil habens extrinſecum ſibi correſpondens, niſi tantum primum obiectum pro occaſione quãtum illud mouet primo intellectum ad conſiderandum , ſed de hoc dictum eſt in libro Porphyrij.¶Ad quartum,dico quod aliud eſt dicere aliquid uniuoce prædicari de multis,& eſſe uniuocum prædicatũ de multis. denominatiuũ enim primo modo non eſt uniuocum.ſecundo uero modo eſt ut oſtendit ratio. unde concedenda eſt concluſio , ſcilicet quod nullum prædicatũ intentionale eſt uniuoce prædicatum de rebus primæ intentionis,ſed aliquod intẽtionale uniuocum in ſe prædicatur de iſtis licet nõ uniuoce, ſed de hoc magis poſtea dicetur .

Quæſtio IIII.

QVæritur. Vtrum ens ſit de decem prędicamentis uniuocum. uidetur quod ſic per media logicalia . Et hoc ſic,in æquiuocis nõ eſt contradictio . per Ari.in ele. ſed hic eſt contradictio . ſo. eſt ens . ſor. non eſt ens , ergo ens eſt uniuocum. ¶ Itẽ. nullũ æquiuocũ eſt determinabile per aliquod additum ad aliquod æquiuocatorum, quia quodlibet illorum actu importat,ſed ens per aliquid additum eſt determinabile ad unum prædicamẽtum,ut cum dicitur ens abſolutum , uel ens per ſe , contrahitur ad ſubſtantiã.ergo nõ eſt ęquiuocum . ¶ Item ſequitur, hõ eſt ſubſtantia ergo homo eſt ens,qa ãns nõ põt eſſe verũ

ſine

ſine conſequẽte,ſed in ęquo
cis non eſt cõſequẽtia . ergo
5 &c.¶ Itẽ ſi ens eſt æquocum
ergo aliquo modo hæc eſt ve
ra,ſuḃa eſt non ens,& ſeq̃,
ergo ſuḃa non eſt aliq̃d, q̃a
aliq̃d nõ eſt cõius ente, & ſe
q̃tur.ergo ſuḃa ẽ nihil, ergo
hoc cõſequẽs aliquo mõ eſt
verũ,ꝙ vr̃ inconueniens, q̃a
tunc nõ peccaret rõ Parme-
Conte. nidis in primo phyſic.in hoc
26. & ꝙ accipit iſtã.non ens eſt ni-
27. hil, quod vr̃ eſſe contra Ari.
6 ¶ Itẽ pdicari in q̃d,ẽ rõ vna
cõueniẽs enti, vt dr̃ de oĩb.
iſtis,ergo illud, ꝙ dr̃ de iſtis,
eſt vniuocũ,q̃a rõ ſub qua a
7 liq̃d dr̃,nõ eſt magis una, eo
ꝙ dr̃. ¶ Itẽ poſſibile eſt uniuo
cum,tũ quia hñs cõtradictio
nem,tũ quia eſt cõſequẽs ad
neceſſe,quorum vtrũque pa-
tet ſcđo perihermenias,ſđ poſ
ſibile non vr̃ cõius ente , ſed
minus cõe, cũ ens diuidatur
p actũ & potentiã,ergo mul
to magis ens eſt vniuocum .
8 ¶ Itẽ oĩs diuiſio incipit ab v-
Conte. no, ſed ens diuiditur in hæc
14 decẽ 5. meta. ergo eſt aliq̃d
9 unum in iſtis. ¶ Itẽ oĩs multi
tudo debet reduci ad vnitatẽ
p auctorẽ de cauſis, ſed ſub-
ſtantia & accidẽs ſunt multa
Conte. quia diuerſa , vt patet p Ari.
12. 10.meta.dicentem, ꝙ oẽ ens
ſufficiẽter diuiditur in idem
vel diuerſum,ergo iſta multi
tudo reducitur ad aliqđ v-
num , ſed illud nihil vr̃, niſi
ens,ergo &c.¶ Item ſecundũ 10
Ari.7 phy.oĩs cõparatio eſt Conte.
ſm aliquod uniuocum , ſed 24. &
ſm ens eſt comparatio. ergo inde .
&c.probatio minoris . tũ q̃a
dicimus, quòd accidens eſt
minus ens , & poſterius ens
ſuḃa.tũ q̃a dr̃ 2.meta.unum
quodq; ſicut ſe hẽt ad eſſe, Cõt.4.
ſic ſe hẽt ad ueritatẽ, & ibi-
dẽ probant principia ſempi-
ternorum eſſe veriſſima,ſiue
maxime vera,ex quo ſequit,
quòd ſint maximè entia. er-
go ſecũdũ ens eſt cõparatio.
¶ Itẽ uniꝰ ſciæ,vnũ ẽ ſuḃm 11
uniuocũ,ſed ens inquantum
ens eſt metaphyſicæ ſuḃm ,
ſicut determinat Ari.4.illius
ergo eſt uniuocũ. pbatio ma
ioris.tũ q̃a de ſubiecto fiunt
demonſtrationes : in demon
ſtrationibus ãt oportet eſſe
aliquid cõe vniuocum , per
Ari. primo poſter.& parum Conte.
inf.in demonſtrationibus nõ 26.
accidit æquiuocatio.tũ quia
de ſubiecto oportet præco-
gnoſcere ante demonſtratio-
nẽ quid eſt, æquiuocum non
hẽt q̃d eſt,q̃a nec diffinitio-
nẽ ¶ Item in ſecundo meta. Cõt.4.
arguitur principia ſempiter 12
norũ eſſe veriſſima,quia sũt
cã effectus uniuoci & verita
tis in alijs tunc ſic. veritas v-
niuoce ineſt cauſis oĩb.& cã-
tis.

tis.ergo entitas p Ariſ.ibidē unūqdque ſicut ſe hēt ad rē ſic ad ueritatem, ſed oīa vel ſūt cāæ vel cāta. ergo oīb. ē ens uniuocū.Itē 4.meta. ponitur iſtud eſſe primū principiū,ſed non cōtingit,idem ſimul eſſe,& nō eſſe, & certiſſimū oīum principiorum. ſed ſi ens eſſet æquiuocum, ēt hoc principiū dubiū pp multiplicitatē terminorum. ergo aliqd aliud certius eo cuius termini nō eſſent multiplices.hoc eſt inconueniēs. ergo ens non eſt ęquiuocū. ¶ Itē unius potentiæ cognitiuæ eſt unū obm primum in gñe, ſed ens inqtum ens eſt obm primum intellectus. p Aui.igitur eſt uniuocū. maior patet inductione, & rōne,qa potētia cognitiua nata eſt pfici. p ſe p formā ſui p ſe obiecti.ſed vnius potentiæ nō ſunt p ſe diuerſæ formæ gñe p ſe pfectiuæ. ergo eidē potentiæ cognitiuæ nō corrñdent diuerſa gña pro obiecto. Itē Aui.dicit,φ ens nec dicit̃ ſubam, nec accñs, ſed q dicit æquocū dicit alterum,ſignatorū, qa æquocū nullū ītellectū cōſtituit, niſi alterius ſignatorum igit̃ ens nō eſt æquocū. ¶Itē ens imponit̃ ab vna rōne, vt ab actū eſſēdi ergo ſignat unū. ¶ Ad opp. eſt Porph.dicens ſi qs oīa entia uocet æquiuocè nuncupabit. ¶Item Ariſt. in prin.prædic. ſingulum in cōplexorū,aut ſignat ſubā, aut quantitatē, &c.ſed ſi ens ſignaret aliqđ cōe iſtis,nullū iſtorū ſignaret; qa qđ ſignat ſuperius,nō ſignat inferius ſup ꝓpria rōne. ergo eſſet ens in cōplexū,qđ eſt inconueniens.ergo &c. ¶Itē ſi ens ſit uniuocum iſtis, tunc eſſet genus iſtorū, & ita hæc non erūt de eſſe gña prima; ſed eſſet unum gñaliſſimum primū.Probatio primæ conſequētię.oē uniuocū dictum de multis,dr̃ de illis,ſub rōne alicuius uniuerſalis,aliter illa quinque uniuerſalia nō ſufficienter diuiderent prædicari de multis, ſed ens ſi eſſet vniuocum, nō poſſet dici ſub rōne ſpēi ſpāliſſime, qa hæc nō ſunt ſingularia, nec ſub rōne drīæ, qa nullū eorū diſtinguit.drīa aūt ē.qua drnt a ſe ſingula,nec ꝓprij, nec accñtis, qa ens pdicatur in qd.p Ari.4 met. hæc duo non;igitur ſi ſit uniuocū, erit genus reſpū illorū, & ex hoc cōſequēte nō tm̄ ſeqt̃ ī cōueniēs ſuppoſitū. ſ.φ illa nō ſūt gña prima, ſed & eſt cōtra Ari.3.me. quia ens eſt de ītellectu cuiuſlibet,& genus nō ē đ ītellectu drię. ergo &c. Similiter ſi hæc decē habe-

Cōtex. 8.et 9. 13

2 met. 14

Idē 3. met. 8. & 10. vbi ſu pra. Conte. 10.

haberēt aliqd uniuocū ꝑdicatū in q̄d de eis, ꝑ illud nō diſtinguerent, ut manifeſtū eſt. igitur p aliq̄d ſuperadditū unumquodq. differt ab alio. qcq̄d ſit illud, ſequit̃ hęc eſſe dr̄ia, & non ſecundum ſe diuerſa, quia ſunt aliquid idem entia, quod eſt contra Ari. 4. meta. ¶ Sequitur etiā hęc ſpecies eſſe, quia omne cōpoſitum ſecundum rationē ex aliquo communi dicto de ſe in q̄d & ex aliquo formali ſuperaddito eſt propriè diffinibile per illa. diffinitio aūt propriè ſolius ſpeciei eſt ꝑ Ari. 6. topi. ¶ Itē ſi ſit commune iſtis, cū hæc differāt & non per ens, quæro de addito in hoc, & iſtud aut eſt ens aut nō ens. ſi ens. igitur ens eſt de eius intellectu, ergo addendo illud enti, erit nugatio & ens & illud ſunt de intellectu cuiuslibet prædicamēti, ergo in intellectu ſimplici cuiuslibet prædicamenti eſt nugatio. ergo in intellectu cuiuslibet eſt nugatio: quia in intellectu cuiuslibet includitur aliquod prædicamentorum, etiam in omni diffinitione erit nugatio, ſemper reſoluendo, vſque ad genus generaliſſimum, ponēdo rationes pro nominibus, quod Ariſt. habet pro inconuenienti. 7. meta. ¶ Hæc probatio eſt generalis ad probandum omnē determinationem facientem unum per ſe, cum determinabili eſſe extra intellectum determinabilis, & econuerſo de determinatione non faciente unum eſſentialiter, eſt hoc magis manifeſtum. Si illud additum in quolibet prædicamento ſupra ens ſit non ens: ſequuntur duo inconuenientia. Primum eſt, quod quodlibet prædicamentum ſit non ens formaliter, & ita omnia inferiora erunt per ſe non entia, quia de omni inferiori prædicatur aliquod iſtorum. ¶ Aliud eſt, quod in intellectu cuiuslibet prædicamenti ſit repugnantia, & ita de intellectu cuiuslibet, vt prius deductum eſt.

5.8. et 10. meta. idē habetur. c. 1. et inde.

Cont. 43.

¶ Item Ariſt. 8. meta. dicit, ꝙ ſicut ſubſtātiæ ſeparatæ ſunt ſtatim idem quod ſunt, ideſt non per formam aliquā aduenientem materiæ, ſic ens eſt ſtatim aliquod prædicamentorum, ergo non per differentiam additam. igitur non eſt commune. *Cont. vlt.*

¶ Itē ſi ens ſit uniuocū iſtis, hic erit nugatio, ſubſtantia quanta, homo albus, & uniuerſaliter addendo accidens ſubiecto, quia aliquid idem includitur ꝑ ſe in intellectu utriuſque. ergo faciendo reſolutionem, ponendo rationes

nes pro nominibus, aliquid idem bis diceretur, & ita erit nugatio. Similiter in omni diffinitione erit negatio propter idem, quia in utriuſque diffinientis intellectu includitur idem.

Propter hoc dicendum eſt quod ens non eſt uniuocum decem prædicamentis. Sed quomodo ſe habeat ad hæc, dubium eſt, utrum prædicatur æquiuocè, vel analogicè.

¶ Ponitur aũt analogia in uoce tripliciter, vel quia ſignificat vnam rationem primo, quæ exiſtendo diuerſimode conuenit duobus, vel pluribus, quæ dicuntur analogata, ſicut hoc nomen cauſa, & hoc nomen principium, & multa alia nomina. quæ diſtinguuntur in 5. metaph. ſignificant vnam rationem primo, tamen illa eſt in diuerſis ſecundum ordinem. ¶ Alio modo ponitur analogia in vocibus, quia vnum ſignificatur per prius per vocem, & reliquum per poſterius. cuius cauſa ponitur, quia ſignificare ſequitur intelligere. quod igitur per prius intelligitur alio ſi ſignificetur per eandem vocem per quam, & illud aliud, per prius ſignificabitur. ¶ Tertio modo, quia uox vni imponitur propriè, & propter aliquam ſimultitudinem ad illud, cui primo imponitur, & transfertur vox ad ſignificandum aliud, ſicut eſt in ſecundo modo æquiuocationis, ubi etiam eſt quodammodo ordo in ſignificando, quia nunquam uox transfertur ad ſignificandum aliquid, niſi ſupponatur ipſam impoſitam eſſe ad ſignificandum aliquid propria, & hoc ſecundum ſignificat ſolum propter aliquam ſimilitudinem eius, ad illud, cui primo imponitur. Voces analogicæ primo modo uidentur eſſe apud logicum ſimpliciter uniuocè, qa genus ſecundum logicum eſt ſimpliciter uniuocum, licet ratio quam primo ſignificat, diuerſis ſpeciebus ſecundum ordinem conueniant.

¶ In omni enim genere eſt unum primum, quod eſt menſura omnium poſteriorum. per Ariſtot. 10. meta. 4. forte tamen non eſt omnino *Cõt. 1.* ſimile de uocibus ſic analo- *& inde.* gicis, & de genere reſpectu ſpecierum, quia licet generis ſpecies inter ſe habeant ordinem ſecundum perfectius, & imperfectius in eſſendo, tamen in participando rationem generis non habent ordinem, quia æquè primo omnes participant naturam generis. nam æque

ima-

immediate prædicatur genus de primis ſpeciebus condiuidentibus ipſum,& tunc nulla eſt differentia in primitate inter iſtas prædicationis albedo eſt color, nigredo eſt color, licet comparando albedinem, & nigredinem inter ſe albedo ſit perfectior. Sed in vocibus quæ ponuntur analogicè primo modo eſt ordo inter participantia, in participando illud, ſicut non eſt æquè primo finis cauſa & materia, nec fortè æquè primo contrarietas, & contradictio oppoſitio. ¶ Secundus modus analogiæ ſupradictus uidetur impoſſibilis, quia contingit ignorare ſimpliciter prius, quãdo nomen imponitur poſteriori: quia poſterius ſimpliciter poteſt eſſe nobis prius,& ita prius intelligi, & prius ſignificari.

¶ Si ergo ſecundo vox iſta imponatur priori ſimpliciter manifeſtum eſt, quod non ſignificabitur per poſterius illud cui primo imponitur, q̃a illud ſemel ſignificauit primo igitur ſemper. uox enim poſtquam impoſita eſt non mutatur, in ſignificando illud, cui imponitur. igitur ordo rerum non concludit ordinem in ſignificatione vocum. Ratio poſita ad hoc non videtur valere, quia ſignificare non ſequitur intelligere neceſſaria conſequentia, ſicut nec effectus neceſſariam cauſam, quia aliquod poteſt intelligi prius alio tempore & natura, nec tamen tũc ſignificari. non enim neceſſe eſt vt intelligens vocem imponat quod intelligit, ſed adhuc eſt ad placitum, vt imponat, uel non, ſed iſta propoſitio, ſignificare ſequitur intelligere, intelligenda eſt, vt illud ſine quo non, quia non poteſt aliquid ſignificari, niſi intelligatur. ſed nec ſequitur neceſſario, nec quo ad conſimilem ordinem in intelligendo, & ſignificando.

¶ Sed quomodo debeat vox poni analogica apud logicum tertius modus uidetur probatiſſimus: quia aliter non videtur differentia inter primum modum æquiuocationis, & ſecundum. nam ſi vel utrobique uox ſignificaret plura æque primo, vel ſi in ſecundo modo ſignificaret tantum illud, cui conuenit propriè, tunc ille modus non uidetur eſſe æquiuocationis, quia illa uox eſſet ſimpliciter vniuoca, quia tantum vnum ſignificans, ſed qualitercunque ſit de modo ponendi analogiam, nullus iſtorum modorum uidetur conuenire enti reſpectu

decem p̃dicamẽtorum. quod non primus probant oẽs rõnes ad oppoſitum. Similiter non videť iſta hr̃e ordinem in participãdo ens, quia de quolibet prædicať in quid, per ſe primo modo, & immediatè. Secundus modus non eſt poſſibilis apud logicum. Tertius modus non eſt in propoſito, quia hoc nomen ens, non videtur transferri a ſubſtantia ad accidens, propter aliquam ſimilitudinem accidentis ab ſubſtantiam, cum de utroque prædicetur in q̃d per Ariſto. 4. metaph. & ita de neutro impropriè. Similiter accidentia prius ſunt in ſenſu, quàm ſubſtantia. igitur, & in intellectu. igitur poſſibile eſt eis imponi nomen ſignificans ipſa, non per habitudinem ad ſubſtantiam, & ſi accidens ſignificaretur per hoc nomen ens, ut attributum ſubſtantiæ. igitur ſignificaretur ſub propria ratione, quia ratio attributi eſt propria ratio accidentis. igitur ſimpliciter eſt ens æquiuocum ſubſtantiæ, & accidentis, quia utrunque ſignificat ſub propria ratione.

PROPTER hoc dicendum, quod hoc nomen ens ſimpliciter eſt æquiuocũ primo modo æquiuocationis ad hæc decem genera prima præcipuè propter hoc ultimum, quia certum eſt ſubiectam ſignificari ſub propria ratione & accidens alio modo, quia ſi ſub ratione propria ſignificetur accidens, per hoc nomen ens, hoc eſſet ſibi proprium ſub ratione, qua attribuitur ſubſtantiæ, vel ſub aliqua alia conſimili illa eſt propria ratio accidentis. ad huc ſequitur vtrunque ſignificare ſub propria rõne. ¶ Intelligendũ tñ eſt, ꝙ uox apud logicum ſimpliciter æquiuoca eſt, quia ſcilicet ęq; primo importat multa apud autem meta. uel naturalem qui non conſiderant vocem in ſignificãdo, ſed ea quæ ſignãtur ſecundum id, quod ſunt, eſt analoga, pp illud ꝙ eam quę ſignificãt, licet inquãtum ſignificantur non habeant ordinem, tñ inquantũ exiſtunt hñt ordinem inter ſe, iõ ens a meta. in 4. meta. & 7. ponitur analogum ad ſubiectã, & accidens, quia, ſ. hæc q̃ ſignificantur, in eſſendo habent ordinem, ſed apud logicum eſt ſimpliciter æquiuocum, quia inquantũ ſignificantur p uocem ęque primo ſignificãtur. ¶ Ad primum argumentum principale dico, quod circa ens non eſt contradictio, niſi facta diſtinctione, uel ſupponendo ens accipi in affirma-

Cont. 2.
Cont. 14. & 15.

firmatiua.& negatiua pro eo dem, & hoc modo eſt cõtradictio in æquiuocis, quia tũc ſumuntur, vt uniuoca, quia tantum pro vno ſignificato.

¶ Ad ſecundum dico, qđ quantum eſt de vi ſermonis, non contrahitur ens, per aliquod additum, niſi æquiuocum poſſit contrahi, tamen per aliquid additum poteſt fieri, vel eſſe contractio, quo ad utentes, ut referant intellectum ad idem, ſicut nomina propria contrahuntur per cognomina ſuper addita, quo ad uſum loquentium, non quo ad ſiguificationem uocis in ſe.

¶ Ad tertium nego omnem conſequentiam ab ente ad aliquid.& econuerſo niſi prius facta diſtinctione,& ſumpto ente pro illo ſignificato, & tunc non eſt propriè conſequentia.ſubſtantia igitur ens ſed illatio eiuſdem ex ſe.

¶ Ad probationem conſequentiæ dico, quod antecedens, quod eſt ſimplex poteſt eſſe verum ſine conſequente multiplici, niſi conſequens ſumatur in vno ſenſu, quia ipſum, ut multiplex nec eſt verum, nec falſum, ſed diſtinguendum.

¶ Ad quartum dico, quod hæc eſt multiplex, ſubſtantia eſt nihil, ſicut hæc, ſubſtantia eſt non ens,& eſt vera in aliquo ſenſu, quia ſubſtantia eſt nulla qualitas, vel non qualitas, quia aliquid cuius negationem importat nihil, non videt eſſe communius, quam ens, cum exponatur aliquid, ideſt aliqua res, &:res non eſt communis ente. ¶ Ad quintum patet, quia prædicari in quid de ſubſtantia,& quantitate ineſt enti ſumpto ęquiuoce, nec ſequitur prædicatum ita eſſe idem ſicut modus prędicandi, ut ſæpe dictum eſt, quia ad vnitatē ſpeciei modi prædicandi ſufficit unitas proportionis in his, quibus ineſt talis modus.

¶ Ad ſextum dico. quod poſſibilæ æquiuocè eſt nomē pimæ intentionis, ſiue impoſitionis, & ſecundæ: primo modo ſignificat potentiam, vel ordinem ad actum,& diuidit ens, & eſt æquiuocum, ſicut actus in diuerſis generibus. ¶ Secundo modo ſignificat modum compoſitionis,& iſto modo non eſt ęquiuocum,& non eſt minus commune ente, quod diuiditur in decem prædicamenta, & eſt vniuocum, ſicut cetera intentionalia, hoc modo procedunt probationes de conſequentia, & contradictione. hæc diſtinctio potentiæ, põt haberi 5.meta.cap.de potentia.

tia. ¶ Ad ſeptimum dico, q᷑ diuiſio incipit a ſic vno, qua li modo vnius eſt diuiſio. diuiſio autem entis in decem genera eſt diuiſio unius non generis, ſed uocis in ſignificationes, & ideo incipit ſic ab uno, ſcilicet vna uoce.

¶ Ad octauum dico, quod non omnis multitudo reducitur ad unum, ꝙ nihil ſit illi⁹ multitudinis: ſicut multitudo primæ cauſæ, & cauſatorũ non reducitur ad aliquod unum, extra illam multitudinem, quia ſic ſequeretur aliquid eſſe prius primo: ſed tota illa multitudo reducit᷑ ad unum, quod eſt aliquid illius multitudinis, cui alia attribuuntur, vt ad primũ cauſam: ita in propoſito multitudo ſubſtantiæ, & accidentis reducitur ad vnitatem ſubſtantiæ non autem alicuius, quod ſit extra hanc multitudinem. ¶ Ad aliud de 7. Phyſicorum dico, quod Ariſtote. intelligit ibi de comparatione, quæ eſt ſecundum aliquam naturam participatam ab utroque extremo, ſecundum magis, & minus, quia magis, & minus non faciunt æquiuocationem; ſed talis comparatio non eſt ſecundum ens, ſed comparatio quæ eſt ſecundum ordinem aliquorum adinuicem eſt enĩ accidens minus ens ſubſtantia, ſcilicet in eſſendo habet ordinem ad ſubſtantiam, & hęc comparatio non requirit vniuocationum. ¶ Ad aliud argumentum de ſubiecto metaphyſicæ dico, quod ad unitatem ſcientiæ ſufficit vnitas analogiæ in ſubiecto, ut determinatur. 4. meta. ſcilicet, quod omnia quibus conuenit ſubiectum ſcientiæ habent ꝑ ſe attributionem ad vnum primum in eſſendo, & cognoſcendo. ¶ Cum oſtenditur ſubiectum eſſe neceſſario uniuocum, dico, quod omnes illæ auctoritates, & probationes procedunt de ſubiecto demonſtrationis; quando autem ſubiectum ſcientię eſt analogum, de illo ſecundum ſe non fiunt demõſtrationes, ſed de primo ad quod omnia alia attribuuntur: quia ad determinandum de multis analogatis ſufficit determinare de primo, ad quod omnia alia attribuuntur, vt dicitur in principio ſeptimi metaphyſicæ; nec eſt inconueniens de ſubiecto ſcientiæ ſecundum ſe nullam paſſionẽ oſtendi, quando eſt analogũ: ſi tamen paſſiones oſtendantur de primo, ad quod alia attribuuntur.

¶ Ad aliud dico, quòd Ari. nõ innuit verum eſſe vniuocum

in principijs ſempiternorum & ipſis ſempiternis, & concedo &t, qđ verũ, ꝙ cõſequitur entitatem rei in ſe ſit vniuocum omnibus ſubſtantijs: & ens eſſe vniuocum illis, ſed ex hoc non ſequitur ens eſſe vniuocum decẽ generibus, q̃a oẽs ſubſtantię ſunt in uno genere. ¶ Ad illud autem, quòd accipitur in argumento, qđ oĩa ſunt cauſæ, vel cauſata, & illis ens eſt vniuocum, ergo omnib. Dico, quod cauſa & cauſatum uniuerſale, & particulare, & multæ huiuſmodi differentiæ non tãtum conſequuntur ens ſecundum ratiõnẽ eius communẽ, ſed in particulari; vt in eodem genere, vel in eadem ſpecie ſicut in generatione vniuoca cauſa, & cauſatum ſunt eiuſdem ſpeciei. Vnde ad formam argumenti dico, quod dicit̃ de cauſa, & cauſato eſt vniuocum, verum eſt, quando ſunt eiuſdem generis non autẽ de omni cã, & cauſato, quia non eſt de ſubſtantia, & accidente. ¶ Ad aliud dico, quod principia cognoſcimus inquantum terminos cognoſcimus, vt dicit̃ primo poſt. & ideo illud principium poteſt eſſe notiſſimum, cuius ueritas eſt notiſſima cognitis terminis, vnde certitudini principij non repugnat multiplicitas terminorum, nec eſt aliquid certius habens terminos non multiplices, quia aliud non eſt ita manifeſtum cognitis terminis. ¶ Ad aliud concedi poteſt maior, quia primum obiectum intellectus põt vnico actu intelligendi intelligi, quod non contingit de æquiuoco; quia in æquiuoco nullus conceptus eſt idem, ſed ſola vox. Ad minorem dico, quod primum obiectum intellectus eſt ſubſtantia, quia, vt dicit Ariſt. in prin. 7. metaph. ſubſtantia eſt primum omnium entium cognitione, quod nõ intelligitur de prioritate temporis, ſed naturæ, ſcilicet qđ cognitio eius eſt perfectiſſima. ¶ Ad Auctoritatem Aui. poteſt concedi vera, ſic quod accipit ens pro vno ſignificato, quod eſt primum, ſ. ſubſtãtia. Vel dr̃ forte, quod duplex eſt ratio, a qua hoc nomẽ ſubſtantia imponitur, ſ. eſſendi, & ſubſtandi. ens autem imponitur ab actu eſſendi, ſed act⁹ eſſendi vr̃ ratio ſimplicior, q̃ actu ſubſtandi, & ideo ens primum occurrit intellectui, quo ad rõnem, a qua eſt nominis impoſitio, quia eſt ſimpliciſſima, ſed quo ad eſſentiã ſignificatã ſubſtancia ĩtelligitur, qñ ens primo intelligitur. hoc patet in alijs noĩb.

ſyno-

ſynonimis: quia illã eſſentiã eandem ſigificant, tũ imponuntur a diuerſa ratione, ſicut lapis, & petra, & qñ intelligitur eſſentia ſignificata per vnum, intelligitur eſſentia ſignificata per aliud, quia eadem eſt: ſed non opoitet ea cointelligi quantum ad rationes, a quibus eſt impoſitio nominum. ¶ Ad aliud, qđ dicit ens non dicit ſubſtantiã nec accidens: ſi illud eſt verũ tm̃ intelligitur, quantum ad rõnes, a quibus nomina imponuntur, non autem quo ad eſſentias ſignificatas. ¶ Ad aliud dico, quod illa ratio, a qua imponitur ens, non eſt vna, ſed æquiuoca in diuerſis, ſicut & ens. ¶ Contra, ratio entis non eſt eadem rationi ſubſtantiæ p prius dicta: neq; rationi a qua imponitur nomen accidentis: ſed ſimplicior vtraq;, igi6 cũ in vtraq; includatur, vtraque habet illã cum illo addito: ergo illud eſt commune vtrique. ¶ Dici põt quod rõ eſſendi eſt ſimplicior rõne ſuſtãdi, & æquiuocè ſumpta eſt ſimplicior ratione accidenti, & ita æquiuocè ſumpta conuenit vni, & alteri: & ita põt eſſe æquiuocũ illis, licet neutri ſit omnino idẽ, licet ſimplicius vtroque: quia non eſt vniuocè ſumptũ ſimplicius vtroque.

¶ Contra reſponſionem datam ad argumentum antepenultimum, ſ. de obiecto intellectus, arguitur ſic. Nihil cognoſcitur ab aliqua virtute, niſi quod participat rationem primi obiecti illius virtutis. ſi igitur ſubſtantia ſit primum obiectũ intellectus, cum accidens non ſit ſubſtantia, non per ſe intelligeretur, quod eſt manifeſte falſum, quia accidens eſt per ſe ſenſibile igitur intelligibile. maior patet: quia nihil per ſe videtur, niſi coloratum vel lux: nihil per ſe auditur, niſi ſonus: & ſic de cæteris. Poteſt dici, quod non oportet omne per ſe cognoſcibile ab aliqua virtute ſuſcipere prædicationem primi obiecti illius virtutis in recto: ſed ſufficit, quod habeat per ſe habitudinẽ, inquantum cognoſcitur, ad primũ obiectũ illi⁹ virtutis: ſenſibilia. n. cõia per Ariſtot. 2. de aĩa. ſunt per ſe ſenſibilia ab oĩbus, vel pluribus ſenſibus: nec tñ propriũ obiectum alicuius ſenſus pdicatur de eis in recto: quia numerus & figura non eſt color vel ſonus. Sed ideo per ſe ſentiuntur: quia hñt per ſe habitudinem & attributionẽ ĩquãtum cognoſcunt ad ppria ſẽſibilia: qa faciunt diuerſitatẽ in mõ ſentiẽdi, & immutãdi *Cont. et ide. 1. q. 3 a*

ſenſus a ſenſibili proprio, ſic accidentia inquantum cogno ſcuntur ab intellectu, habent per ſe attributionem ad ſubſtantiam: licet non ſint ſubſtantiæ. ideò ſtat, quod per ſe intelligantur.

¶ *Equiuoca dicuntur, quorum ſolum nomen cõmune eſt ſecundum verò illud nomen ratio ſubſtãtię diuerſa: vt animal homo: & quod pingitur in prędicamentis. Cap. I.*

Quæſtio. V.

QVæritur de diffinitione æquiuocorum, an ſit conuenienter data: hæc ſcilicet æquiuoca dicuntur, quorum ſolum nomen commune eſt, ratio autem ſubſtantiæ eſt diuerſa. Quod non videt. primo ex parte diffiniti: quia eſt concretum, & illud non habet diffinitionem: quia nec genus per Ariſt. in 3. topic. igitur, &c.
Cap. I.
2 ¶ Item plurale nihil aliud eſt, quam ſingulare geminatum, per Priſcianum. igitur æquiuoca non eſt aliud, quam æquiuocum & æquiuocum; ſed totum copulatum non eſt unum diffinibile. ergo nec illud in plurali numero: patet quia totum copulatum non eſt unum: quia copulatio vult poni inter diuerſa, ſic poteſt argui generaliter, nullam diffinitionem datam de aliquo in plurali eſſe conuenientem.
3 ¶. Item hic non ponuntur genus, & differentia. ergo non eſt diffinitio. conſequentia patet per Ariſtot. 6. top. & Boetium li. diuiſionum. Cont. 5.
4 ¶ Item contra particulas ſingulas arguitur. primo: ſic. ſi æquiuoca dicuntur, igitur ſunt uoces: quia uocis eſt dici per ſe: ſed uoces ſunt nomina. ergo non ſunt, quorum ſunt nomina: ergo prima particula, & ſecunda. ſcilicet quorum, &c. repugnant.
5 ¶ Item ſi ſolum nomen eſt commune. ergo nihil aliud: hoc ſequitur ex intellectu excluſionis, ergo ſuperfluit poſtea addere, & ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa.
6 ¶ Item æquiuoca non diffiniuntur. ergo non habent rationem ſubſtantiæ; i. diffinitionem eſſentialem: igitur, nec eſt eorum ſubſtantiæ ratio eadem, nec diuerſa, quia nulla: & hoc ſecundum illud nomen ſecũdũ, quod ſunt ęquiuoca, cuius tamen oppõſitũ ponitur in diffinitione.
7 ¶ Itẽ contra exemplum, ſi animal æquiuocè conueniat homini picto & homini uero: pari ratione nomen quolibet erit æquiuo-

æquiuocum uerè naturæ, & eius ſimilitudini, & ita omnis propoſitio diſtinguenda, & nulla uera ſimpliciter. Similiter hic uidetur eſſe fallacia ſecundum quid, & ſimpliciter. homo pictus . ergo, homo, & non æquiuocationis. ¶ Item homo ut de eo dicitur intentio ſpeciei, & ut dicitur de ſuppoſito ſolum habet nomen commune, & non eſt æquiuocum. igitur & cæt. probatio primę propoſitionis ponendo diffinitionem pro nomine, aliter eſt falſa, quia animal rationale non eſt ſpecies, ſed diffinitio ſpecies autem, & diffinitio: ſunt oppoſitæ intentiones. ergo, &c. probatio ſecundæ propoſitionis ſi eſſet æquiuocum; tunc hic homo eſt ſpecies; ſor. eſt homo. ergo &c. non eſſet fallacia figuræ. d. nec accidentis. quorum utrumque eſt falſum. conſequentia patet; quia ubi eſt actualis multiplicitas, ibi ratione illius eiuſdem non eſt fantaſtica multiplicitas ſic enim idem uerè ſignificaret multa, & tantum apparenter, quod eſt dicere incompoſſibilia. Similiter in fallacia accidentis terminus uariatus eſt unus ſecundum ſignificationē, quia loci extra dictionem non peccant contra contradictionem, & aliter non eſſet accidens locus aptiſſimus ad decipiendum inter locos ſophiſticos extra dictionem: ergo non ſunt in eodem paralogiſmo ratione eiuſdem æquiuocatio, & figura dictionis; nec æquiuocatio, & fallacia accidentis &c. igitur non æquiuocatio. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ iſta notificatio ſatis cōuenięter dat de æquiuocis æquiuocatis, ubi intelligendum eſt, quod æquiuocatio dicta actiuè dicit habitudinem unius in ratione ſignificantis, & paſſiue econuerſo, & ita æquiuocum includit duplicem relationem, non actiuè ſumptum, ſed paſſiuè. ſ. habitudinem ad æquiuocans, quæ relatio eſt ſuppoſitionis, & habitudinē ad aliud æquiuocatum, quæ relatio eſt æquiparantię. non enim dicitur cęleſte ſydus æquiuocatum ad canis, niſi ꝑ reſpectum ad animal latrabile, quæ duo ſunt æquiuocata. hæc duplex relatio patet reſoluendo nomen æquiuocatum. i. ęquiuocatum rōne primæ partis dicitur ad aliud, quod eſt æque cū eo, ratione ſecundæ dr̄ aduocans, ꝓpter ergo relationē æquiparātiæ datur notificatio in plurali;

ſicut certa huiuſmodi relatiua diffiniuntur in 5. meta. ſimilia diſſimilia cõtraria &c.

Cont. ſi habẽte ea. ¶ Propter relationem aliam ponitur correlatiuum diffiniti in habitudine, qua dicitur ad ipſum quorum ut ſignificatorum ſolum nomen commune eſt, ut ſignum, & per ſequens .ſ. ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa, ponitur differentia æquiuocatorum, & nõ ſumitur ibi rõ pro diffinitione ex genere & differentia, quia prima genera, quæ non habent rõnẽ talem, ſunt æquiuoca in hoc nõie ens ſed ratio ſubſtãtiæ i. eſſentialis intellectus eſt diuerſus, & quia æquiuocata in vno nomine, poſſunt in alio uniuocari, & ibi habere rationem eãdem, ideo adiungitur ſecundum illud nomen. i. eſſentialis intellectus æquiuocatorum eſt diuerſus inquantum de eis dicitur æquiuocans, licet in alio vniuocante ſit eſſentialis intellectus eorum idem. Si autem dicatur, quod dicuntur, ponitur pro concipiuntur. i. ſunt conceptus, & quod conceptus ſit de eſſentia æquiuocatorum, poteſt dici, quod eſt uera diffinitio, & per illam primam particulã dicuntur, ponitur genus per reliquas correlatiuum diffiniti, & differentia.

¶ Ad primum argumentum dico, quod concretum habet genus, & differentia: reſpectu quorum eſt quid, licet reſpectu ſubſtantiæ ſit denominatiuum, & concretum, quia in omni genere eſt reperire quid per Ariſt. & ſic per illa ſui generis poteſt diffiniri, vel poteſt dici, quod eſt notificatio, & conceptus qui intelligitur per dicuntur, non eſt de eſſentia æquiuocati, ſed ſubiectum eius.

¶ Ad ſecundum dici poteſt, quod omnia relatiua ęquipatantiæ cõuenienter diffiniuntur in plurali, vt patet in 5. metaphy. Vbi multa huiuſmodi relatiua diffiniuntur, & omnia in plurali, quia ſic eorum intellectus eſt magis finitus, inquantum denominat vtrumque extremum. Quod autẽ dicit Priſcianus de plurali, intelligendum eſt quo ad naturam conſtructionis, non quo ad unitatem formæ ſignificatæ.

¶ Ad tertiũ concedendũ eſt, quod non ſit vera diffinitio. ¶ Vel põt dici, ꝙ diffinitione accidentis cõcreti primo debet poni ſubiectũ. vt hic. nomẽ eſt vox, ſic ẽ in ꝓpoſito.

¶ Ad quartũ dico, ꝙ diffinitio datur de æquiuocatis, & non ſequitur. illa dicũtur. igitur ſunt voces. conceptus .n.

di-

dr̃ & per uocem, unde ſi duo per diuerſas uoces exprimãt eundem conceptũ, dicemus, quod idem dicũt, uel exponatur dicuntur. i. cõcipiuntur, Ad quintum põt dici, quod ex hoc ſolũ, nomen cõe eſt. nõ ſequitur igitur rõ ſubſtãtiæ eſt diuerſa, q̃a & ſi ſequitur non eſſe rationem ſubſtãtiæ cõem, non tñ diuerſam rõnem ſubſtãtiæ. Vel aliter licet ſequeretur poteſt dici, quod ſolum refertur ad æquocans: ad quod diffinitum refertur ſecundum relationẽ ſuppoſitionis, & ſequens .ſ. rõ ſubſtantię eſt diuerſa. refertur ad æquiuocata in ſe, & ita non pertinet ad idem. Aliter dicendum magis ad propoſitum, quod æquiuocata habent rationem diuerſa ſecundũ nomen ęquiuocans .i. inquantum æquiuocantur in illo, ſed æquiuocantia nõ habent aliam rõnem. ¶ Ad ſextum dicitur, quod hæc intentio æquiuoca, vt ſumitur pro æquiuocatis, vniuoca eſt, & ita diffiniri põt: licet illa quibus ineſt hæc intẽtio non ſũt uniuoca, nec diffinibilia, ſicut hæc intentio generaliſſimũ: eſt diffinibilis, & diffinit a Porphyrio: licet ſubſtãtia vel aliud cui ineſt hæc intentio non diffiniatur.

¶ Ad ſeptimum põt dici, q̃d non intelligit hoc nomẽ anĩmal eſſe æquiuocum ad hominem uerũ & pictum: ſed ſi eſſet, manifeſtum eſſet ibi, quod ſolum nomẽ eſſet cõe, & nulla rõ: ſicut cõiter de exemplis non multum curat, niſi ꝙ ſint uera, ut ſunt ad propoſitum: hoc eſt quod ars ſua ſic uera in eis. ¶ Ad ultimum põt dici, ꝙ terminus nõ eſt ęquiuocus ad diuerſas acceptiones, quia non ſignificat, nec cõſignificat illas, neque eſt ſimpliciter uniuocum ut ſumitur ſub illis, quia nulla eſt rõ hõis una, ſecundum quam vere prædicatur de eo ſpecies, ſm̃ & quam ipſe ꝑdicatur de Sorte. Contra hoc oẽ prædicatũ eſt uniuocum, vel æquiuocum, vel denominatiuũ: ſed hõ nõ ꝑdicat̃ de intentione, & ſuppoſito vniuocè, nec ęquiuocè per ſe. igitur denoĩatiue, q̃d falſum ẽ q̃a ꝑdicat̃ in q̃d de ſuppoſito. ¶ Ad hoc dici põt, ꝙ q̃dcũq; ꝑdicatũ de aliquo vno eſt reſpectu eius vniuocũ, vel æquocũ, vel denoĩatiuũ, ſed nõ q̃dcũq. ꝑdicatum de multis eſt reſpectu multorum aliquo iſtorũ triũ modorum ſe hñs. Sed reſpectu vnius vno mõ & reſpectu alterius alio mõ ut coloratũ ꝑdicat̃ d̃ corpe, & albo, nõ uno modo, ſed de albo vniuocè & in q̃d,

& de corpore denominatiue. ſic quodlibet nomen pdicaẗ de ſuppoſito vniuoce, de intentione uerò nullo dictorũ modorum, quia eſt prædicatio per accidens, uel ſaltem reducitur ad prædicationem denominatiuam.

¶Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune eſt, & ſecundum illud nomen eadem ſubſtantiæ ratio &c. Cap. I.

Quæſtio. VI.

QVæritur de diffinitione vniuocorum, an ſit cõuemens hæc, ſcilicet, uniuoca ſunt, quorum nomen commune eſt, & ratio ſubſtantiæ eadem ſecundum illud nomen. Videtur, quod non, & poteſt argui per tria prima argumenta facta ad præcedẽtem quæſtionem, & conſimiliter ſoluuntur ſicut ibi ſunt

2 ſoluta. ¶Item album prędicatur de homine, & de equo ſecundum eãdẽ rõnem, aliter enim eſſet ęquocũ, & tñ non eſt uniuocũ pdicatum reſpectu iſtorũ, qa eſt denoĩatiuũ. Similiter arguiẗ de oĩ pdicato denominatiuo, & maximè de intẽtionib. q̃ hoc pdicatũ genus dr̃ ſecundum eandẽ rõnem de ſuba & quantitate, & tamen non eſt uniuocum, quia eſt denominatiuũ, & uniuocum, & denominatiuum ſunt oppoſiti modi pdicandi, ſicut uniuocũ & æquiuocum. ¶Itẽ oĩa æquiuoca 3

hñt idẽ nomẽ.ſ. hoc nomen æquiuoca, & eandẽ rõnẽ ſubæ.i. eſſentialem, ſecundũ illud nomen.ſ. rationem æquiuocorũ. igiẗ ſi dicta diffinitio eſſet conueniens, oĩa æquiuoca eſſent uniuoca, qđ falſum eſt, qa oppoſitũ pdicaẗ de oppoſito. ¶Itẽ quorum ſuba.i. 4

rõ eſſentialis eſt eadem, ipſa ſunt eadẽ eſſẽtialiter, ſed uniuoca uniuocata hñt eandem rõnẽ ſubſtantiæ uniuocãtis, ergo oĩa uniuoca eſſent eadẽ eſſentialiter, quod falſum eſt quia ſic homo & aſinus eſſent idem eſſentialiter.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto.

DICENDVM, ꝙ eſt notificatio conueniens, & põt conuenienter intelligi de vniuocatis ſic. uniuoca ſunt, quorũ non ut ſignificatorum eſt nomen vniuocantis commune, qua illud nomen non ſignificat aliquod vniuocatorum, ſed quorum ut contentorum ſub vniuocante eſt nomen vniuocantis commune, & ratio & ſubſtãtiæ uniuocatorũ eadem ſecũdm illud nomen vniuocãs, & tunc nullum nomen

men unius cum vniuocantis eſt denominatum reſpectu eiuſdem, quia denominatiui ratio non eſt ratio ſubſtantialis denominatorum. Similiter poteſt intelligi de vniuocantibus primo ſic; uniuocantia ſunt, quorum nomen, vt partis totius commune eſt vniuocatis, & ratio ſubſtantię uniuocantis eadem vniuocatis ſecundum illud nomen. non autem potuit diffinitio ęquiuocorum intelligi de ęquiuocantibus quia illorum non eſt nomen, cum nihil ſit æquiuocans, niſi ſola uox. Similiter non habent aliquam diffinitionem. ergo nec diuerſam, nec eandem, ſed neutrū illorum impedit hanc diffinitionem intelligi de uniuocantibus, quia & iſtorum eſt nomen, & etiam ratio, quia non ſolum nomen vniuocat, & iſta habent eandem rationem ſubſtantiæ. Ariſt. tamen magis uidetur intelligere de uniuocatis. dicit enim, ut animal homo atque bos; communi. n. nomine utraque animalia nuncupātur, quod manifeſtum eſt dici de uniuocatis; & ſubdit de ratione eadem, ſiquis aſſignet utriuſq; rationem, quid utrunque ſit in eo, quod ſunt animalia; eandem aſſignabit vtriuſque rationem, quod ſimiliter manifeſtè refertur ad uniuocata.

¶ Ad primum argumentum dicitur, quòd nullum denominatiuum habet rationem ſubſtantiæ reſpectu illius, reſpectu cuius eſt denominatiuū, licèt in ſuo genere poſſit habere rationem ſubſtantiæ, & ideo nullum denominatiuum prædicatur ſecundum eandem rationem.

¶ Contra hoc denominatiuū non recipit magis & minus, niſi reſpectu ſubiecti, reſpectu cuius eſt denominatiuū. ſed Ariſ. in 3. topico. ad concludendum accidens de aliquo ſecundum magis & minus docet conſiderare diffinitionem accidentis, quod magis ſuſcipiat propoſiti. i. accidentis rationem, ut albius, qđ eſt coloratum magis diſgregatiuum uiſus. ergo denominatiuum reſpectu illius, reſpectu cuius eſt denominatiuū, habet rationem ſubſtantiæ. probatio primæ propoſitionis. Porph. cap. de differentia dicit. eſſe autem unicuique unum, & idem eſt, neq; ſuſcipiens intenſionem, neque remiſſionem, hoc eſt eſſentia cuiuslibet conſiſtit in indiuiſibili. illam enim propoſitionem adducit; ad probandum differentiam non ſuſcipere magis Cap. 9.

gis

gis & minus, reſpectu cuius eſt per ſe differētia. ergo denominatiuum in ſuo genere, inquantum eſt quid in ſe ex ſuo genere, & ſua differētia, non recipit magis & minus. igitur tantum in comparatione ad ſubiectum, quod denominat.

¶ Poteſt dici aliter ad primū argūm, quòd hō & æquus nō ſunt uniuocata ſub albo, nec quæcunque alia ſub aliquo ꝑdicato denominatiuo, quia vniuoca ſunt, quorum eſt nomen cōe, & ratio ſubſtantiæ uniuocantis eadem, quæ ratio eſt etiam eis ſubſtantiæ, rō, licet non propria, ratio autem albi, vel cuiuſque denominatiui, non eſt ratio ſubſtantiæ denominatiuorū. Sed quia ratio ſic eſt denominatiuo, quod prædicatur ſecundum idem nomen, & eandem rationem ſubſtantiæ denominantis. Ideo dicendum, quod diffinitio de vniuocantibus ſic debet intelligi, & ratio ſubſtantiæ eadem quę ratio eſt eſſentialis vniuocatis, quod non eſt verum de denominatiuo. nam Ari. inferius.c de ſubſtantia albū prędicitur de corpore: rationem verò albi prędicari de illo impoſſibile eſt. quod eſt intelligendum ita, ꝙ illa ratio ſit ratio corporis.

¶ Ad ſecundum argumentū poteſt dici dupliciter. Vno modo concedendo concluſionem, quod omnia ęquiuoca ſunt vniuoca, nec prędicatur oppoſitum de oppoſito, niſi fortè vt in reſpectiuis. Vel aliter dicitur, quod non ſequitur, æquiuoca habent hoc nomen commune æquiuocum, & rationem ſubſtantialem huius eandem, igitur habent idem nomen, & eandem rationem. ſed eſt fallacia a ſecundum quid ad ſimpliciter, quia habere hanc rationem eandem eſt ſimpliciter habere diuerſam rationē & ſecundum quid eandem, ſicut conuenire in differentia eſt conuenire ſecundum qd, & differre ſimpliciter.

¶ Ad tertiū dico, quòd quorum eſt ratio ſubſtantiæ propria & completa eadem, ipſa ſunt eadem, ſed uniuocatorum non eſt ratio eadem propria, licet ratio uniuocantis ſit eadem eis, quia illa nulli uniuocato, eſt propria.

¶ *Vt animal homo atque bos. Communi enim nomine utraque animalia nuncupantur, & eſt ſubſtantia ratio eadē &c. Ca. eo.*

Quæſtio VII.

QVæritur de exemplo, quod Ariſto. ponit ad manifeſtandum rationē vniuocorum, ut animal homo atque bos. vtrum genus ſit vniuocum ſpeciebus? Quod non vr̄, quia per Ari. 7. phyſi. ſecundum uniuocum poteſt fieri cōparatio, ſed ſm genus non ſit comparatio ſecundū ipſum ibidem. ergo &c. ¶ Itē ſi genus eſſet vniuocum, tanta eſſet unitas generis quanta ſpeciei. conſequens eſt falſum per Ariſt. 5. met. de uno qui dicit, quòd unū ſpecie infert vnum genere & non è conuerſo. igitur antecedens falſum. probatio conſequentiæ. ſpecies non eſt unum in exiſtendo, ſed tot quot ſuppoſita, quia non exiſtit niſi in ſuppoſitis, ſed tm̄ eſt vnū ſecundum diffinitionem, & unum obiectum intellectus, ſed vtramque vnitatem hēt genus, dato, quòd ſit vniuocū. igitur, &c. ¶ Item quod eſt vniuocum in multis, non eſt ſecundum ſe diuerſum in illis, ſed genus eſt ſecundum ſe diuerſum in diuerſis ſpeciebus, & non ſecundum accidens per Ariſt. 5. meta. cap. diuerſa aūt ſpē ſm ſe. igitur, &c. maior patet: quia tunc ſecundum idem eſſet genus vnū, & multū in ſpeciebus. ¶ Item genus prędicatum de quacunque ſpē, p̄dicat illud totū, quod illa ſpecies. igitur ſicut nulla ſpecies eſt uniuoca diuerſis ſpeciebus, ita nec genus. Et confirmatur per Ariſtot. 7. meta. genus nihil eſt pręter ſpecies, aut ſi eſt, eſt ut materia; igitur non p̄dicat aliud ab illis. ¶ Ad oppoſitum eſt Ari. ¶ Item aliter non poneretur genus in diffinitione alicuius ſpeciei, ſicut nec æquiuocum ponitur in diffinitione ęquiuocorum, cum dicat Ari. 6. topi. & 7. meta. in omni diffinitione ponendum eſt genus. ¶ Item in æquiuocis non eſt prius nec poſterius, quia ſola uox eſt cōis, ſed genus prius eſt ſpeciebus. igitur, &c.

Conte. 24.

2

Conte. 31.

Conte. 12.

3

T. non habente. c.

Cōtex. 43.

cap. 4.

Cōtex. 8.

AD QVAESTIONEM dicendū, quòd genus eſt p̄dicatū vniuocū ſpeciebus, quia p̄dicatur ſecundū idem nomen, & ſecundū eandem rōnē de ipſis, quę ratio ſiue diffinitio eſt rō ſubſtantiæ illis ſpeciebus, licet non propria, quia genus p̄dicatur de illis in quid, per Porphyriū. ſed cū oī uniuoco corrn̄deat in re aliqua unitas: aliter ſubſtantiæ, & accidenti eſſet aliquid vniuocum dubium eſt q̄d ſit illud unū in re, a quo ſumit̄ uniuocatio generis.

Et

Et pōt dici, ꝙ omnia vnius generis aliquam inter ſe cōuenientiā habent in ſubſtantia, quam non habent cum alijs aliorum generum, quod cognoſcitur ex identitate operationis, vel paſſionis in ſingularib. illud eſt in speciebus imperfectum, & potentiale, quia diuerſæ ſpecies habent diuerſas formas perfectiuas: aliquid igitur materiale in omnibus ſpeciebus ſiue ſit materia, ſiue forma incomplexa exiſtens in omnibus huius generis, & non alterius, quod eſt principiū alicuius operationis communis uel paſſionis in eis, eſt illud vnum in re, quod cum intellectus conſiderat, non vt in hoc: conſiderat ipſum ſecundum ſe eſſentialiter eſſe in differentibus ſpecie, & ei attribuit intentionem generis, & quanto genus communius, tanto eius in re minor eſt unitas, & ita nomen generis de ſuo primo intellectu importat aliquid, quod eſt materiale in ſpeciebus: tamen per modum totius, vt dictum eſt prius.

¶ Ad primum dico, ꝙ non ſecundum omne uniuocum fit comparatio, ſed ſecundū ſpeciem athomum tantum. ideſt ſpecialiſſimam, ut ibi dicitur. Vel aliter, ꝙ uniuocum apud logicum dicitur omne illud, quod per unam rationem deuenit apud intellectum: ſecūdum quam dicitur de multis, apud naturalem non eſt omne tale, ſed tantum quod eſt unum ſecundum ultimā formam completiuam. unde dicitur 7. phyſic. in genere multæ latent æquiuocationes, quod tamen logicus non concedit. Vnde ſi dicatur ſecundum omne uniuocum fieri comparationē: intelligendum eſt tantum de uniuoco, ſecundum naturalē, quod eſt tantum ſpecies ſpecialiſſima: non de omni uniuoco, quo ad logicum, quomodo genus eſt uniuocum.

¶ Ad ſecundum dico, quod maior eſt unitas in re a qua ſumitur uniuocatio ſpeciei, quam a qua generis, quia ibi eſt unitas formæ completiuæ, hic tantum alicuius materialis, & incompleti. Vnde ad formam dico, ꝙ duabus ſpeciei unitatibus ibi enumeratis, eſt genus unum, ſed tertia omittitur, in qua ſpecies excedit genus.

¶ Ad tertiū dico, ꝙ ibi eſt æquiuocatio, quia ſecundum ſe poteſt ſumi eſſectiuè ſiue ſolitariè, ut ſumitur per ſe in tertio modo, ſiue excludendo aliam cauſam, & omnibus his modis maior eſt uera, & minor falſa.

falſa. Alio modo ſumitur ſecundum ſe, prout 5. metaph. vt, ſ. opponitur ſm accidens, quod aggregat in ſe diuerſas eſſentias, vt homo albus, & tunc ens ſecundũ ſe eſt quodlibet habens unam eſſentiam iſto modo eſt maior falſa, & minor uera, & ſic intelligit Ariſtot. 5. meta. qa genus eſt diuerſum per differẽtias, quæ drīæ non accidunt ſibi, quia drīæ non faciunt unum ſecũdum accidens cum genere, ſed unum eſſentialiter.

¶ Ad quartum patet, qa prima propoſitio, ſcilicet generis prædicat totum, ſic intelligenda eſt, ſcilicet materiale per modum totius, qd ſecundum ſe eſt uniuocum: & tamen in ſpeciebus formaliter diuerſificatur. & ita maior eſt vnitas generis in ſe, quàm ſpecierum inquantum differunt per differentiam, quia nulla differentia eſt in intellectu generis, nec econuerſo.

¶ Denominatiua uerò dicuntur quęcunque ab aliquo ſolo differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem: ut a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis. C. eo.

Quæſtio VIII.

QVæritur circa diffinitionem denominatiuorum, utrum differant ſolo caſu, ſcilicet ſola cadentia a principalibus, a quibus habent denominationẽ, an etiam differant in ſignificato, & hoc eſt quærere, utrũ denominatiuum idem ſignificat, quod abſtractũ, ſcilicet formam tantum, vel illud, vt ſubiectum, & quod ſignificet ſubiectum, videtur quia ſignificare eſt intellectum conſtituere. per Ari. 1. periherme. c. de verbo, ſed nomen concretum prolatum conſtituit intellectum ſubiecti, ergo illud ſignificat. probatio minoris. conſtituit intellectum accidentis, & illud impoſſibile eſt intelligere ſine ſubiecto: tum, quia impoſſibile eſt ipſum eſſe ſine ſubiecto, & vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ſic ad veritatem, id eſt ad cognitionem veram 2. Metaphyſ. tum quia ſubſtantia eſt primum omnium cognitione, per Ariſt. 7. Meta. ergo nihil ſignificatur ſine illa. Cont. 4.
Per hoc etiam ꝓbatur, quod ſubiectũ primo ſignificatur, Cont. 4.
quia illud primo intelligitur prolata uoce, quia accidens non poteſt ſine illo intelligi, & illud eſt prius cogni-

gnitione accidente. per Ariſt.
Cont. 7.meta. ¶ Item terminus idē
2 ſupponit, quod ſignificat: ſed
terminus accidentalis con-
cretus ſupponit ſubiectum.
ergo maior patet, quia termi
nus ſupponens ex hoc, quod
ſupponit; non habet nouum
ſignificatum probatio mino-
T. 35. ris per Ariſtot. 1. poſter. hæc
eſt per accidens, album eſt li-
gnum, quia ſignificat, quod il
lud, cui accidit album eſt li-
gnum. igitur illud cui accidit
album, vt ſubiectum: ibi ſup
Cont. ponit per album. ¶ Item idem
58. ſignificat nomen, & diffini-
3 tio. 4. meta. ratio quā ſignifi-
cat nomen eſt diffinitio: ſed
diffinitio concreti habet in ſe
ſubiectum, & accidens, igitur
nomen hoc ſignificat. minor
Cōt. 4. patet per Ariſt. in 7. metaph.
vnde, dicentē, ꝙ accidens diffinitur
4 per ſubſtantiam. ¶ Item di-
ctio excluſiua excludit, qđ-
libet, quod eſt extra per ſe ſi-
gnificatum termini. ſed talis
dictio excluſiua addita ter-
mino concreto, non exclu-
dit ſubiectum. igitur, &c. p-
batio minoris: ſi dico tantum
album currit, non excludit
corpus currere, quia inclu-
ditur probatio, ſequitur tm̄
album currit. igitur album
currit, & vltra igitur corpus
currit igitur a primo ad vlti-
mum: & ita corpus non ex-
cludit. ¶ Item hoc videtur 5
per auctoritatem Commen-
tatoris ſuper primo phyſico *Cont.*
rum, vbi dicit, quod nomē cō 25.
cretum ſignificat formam, &
ſubiectum. & 12. meta. dicit *Cont.*
Commentator, qđ ſignificat 34.
ambo. ¶ Item Ariſt. in 7. me- 6
taphy. dicit, quòd in dictis ſe *Cont.*
cundum accidens non eſt idē 26.
quod quid eſt cum illo; cuius
eſt propter duplex ſignificare
vt muſicum, & album igitur
huiuſmodi ſignificant duo.
¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.
hic dicens, quòd denominati
ua differunt ſolo caſu a prin-
cipalibus. ergo non ſignifica-
to; ſed abſtracta non ſignifi-
cant ſubiectum; quia tunc
non eſſent in aliquo genere.
ergo nec denominatiua.
¶ Item inferius c. de ſubſtan
tia dicit, qđ album ſolā qua-
litatem ſignificat. ¶ Itē Cō-
mentator 5. meta. dicit Ari-
ſtot. velle, qđ tantum ſignifi-
cet formam. Et ratio huius *Cap.* 4.
eſt, quia aliter eſſet nugatio,
addendo accidens cum ſubie-
cto, quod videtur inconue-
niens. conſequentia patet,
quia ponendo rationem con-
creti loco nominis, idem ſub-
iectum bis diceretur. ¶ Item
ſi concretum ſignificet ſubie-
ctum, igitur hæc: album eſt
lignum, eſſet ſecundum ſe,
quia ſubiectum quo ad ſuum

ſignificatum natum eſſet per ſe ſupponere. & prædicatum eſſet de eſſe ſubiecti, conſequens tñ eſt falſum per Ariſtot. 1. poſter. ¶ Item ſi albũ ſignificet ſubiectum, & accidens; ſicut homo albus igitur eſſet ſecundum accidens, qđ videtur eſſe contra Ariſto. 5. metaphyſ. quia diuidit ibi ens ſecundum ſe in decem genera. Item: ſi concretum ſignificaret ſubiectum, tunc non diffiniretur per additamentum: conſequentia patet, quia tunc quicquid poneretur in eius diffinitione eſſet de ratione eſſentiali eius: conſequens eſt contra Ariſtote. 7. metaphyſ. ¶ Item impoſſibile eſt in rebus diuerſorum generum generaliſſimorum eſſe aliquam rationem ſubſtātiæ communem: igitur nomen ſignificans talia duo non poteſt eſſe vnicum: ſed ſubiectum, & accidens ſunt diuerſorum generum. ergo ſi concretum vtrunque ſignificaret, eſſet ſimpliciter æquiuocum, quod non videtur conueniens. quia tunc nulla propoſitio ſimpliciter eſſet vera: in qua ponit concretum: nulla etiam in eis eſſet contradictio: nulla conſequentia. paſſio etiam non poſſet demonſtrari de ſuo ſubiecto, cum ſit concretum, & in demonſtratione non eſt aliquid æquiuocum. per Ariſtot. 1. poſteriorum. hæc omnia videntur inconuenientia, & contra Ariſt. & quartum ſpecialiter primo poſter.

Cõt. 35 *Cont. 14.* *Cont. 13. & circiter.* *T. 26.*

Ad quæſtionem dicẽdum, quòd ſi cõtingat ſubiectum, & accidens vnico actu intelligere, & cõpoſito ex eis vnũ nomen imponere, ſicut toti hiſtoriæ Troianę hoc nomẽ illas. illud nomen non ſignificat vtrũque ſub ꝓpria rõne; nec eſt cõcretum cõcernẽs aliud ſuo ſignificato; nullum autẽ nomẽ põt vtrũq; ſignificare ſub ꝓpria ratione, niſi ſit æquiuocum: Incõueniens autem eſt cõcedere oẽ nomẽ concretũ eſſe ęquiuocũ, quia periret finis ſermonis, quia vix poſſet aliquis determinatum cõceptũ exprimere. Ideo dicendum, ꝙ nomen concretum non ſignificat proprie ſubiectũ, ſed tm̃ formã. ¶ Diceretur forte, ꝙ nõ eſſet equiuocum, quia non ſignificat vtrunq; ſub propria ratione, ſed formã inquantum informans; & ſubiectum inquantũ informabile. ¶ Contra: ꝙ non ſignificat aliquid ſub propria ratione non ſignificat illud; ſicut ille: qui non intelligit aliquid ſub propria ratione eius non intelligit illud, ergo eſſet dicere ſim-

ſimpliciter non ſignificare ſubiectum. ¶ Item propria ratio ſubiecti eſt ratio informabilis, igitur nomen ſignificans illud ſub ratione informabilis ſignificat illud ſub propria ratione, & ita duo oppoſita dicerentur in illo ſermone. ¶ Veruntamen ꝑpter argumenta intelligendum, ꝙ licet accidens non ſit ſine ſubiecto: eſt tamen ſe quædam eſſentia diſtincta ab eſſentia ſubiecti: licet non adeo perfecta, nam per Ariſtot. 1. topic. in omni genere eſt reperire quid. ſimiliter niſi eſſet eſſentia diſtincta in ſe: non eſſet per ſe in alio genere a ſubiecto, quod manifeſtè falſum eſt: quamlibet autem eſſentiam contingit ſub ratione propriâ intelligere, & etiam ſignificare, & tali modo intelligendi correſpondet modus ſignificandi abſtractus. ¶ Alio modo contingit intelligere iſtam eſſentiam inquantum informat ſubiectum, & huic modo intelligendi correſpondet modus ſignificandi concretus. ſicut igitur eadem eſſentia intelligitur ſub utroque modo intelligendi: ſic idem ſignificatur per nomen concretum, & abſtractum, ſed ſub diuerſo modo ſignificandi, ſed propter iſtum modum

Cap. 7.

ſignificandi forte dicitur ſubiectū cointelligi nō tanquā intraneum illi intellectui per ſe, ſed tanquam ad quod dependet intellectus accidentis ſub tali modo intelligendi.

¶ Ad primum argumentum principale: dico, quòd ſicut aliquid conſtituit intellectum alicuius, ſic illud ſignificat: nomen autem concretum non principaliter cōſtituit intellectum ſubiecti, ſed tantum ex hoc, qđ illud, cuius primo intellectum cōſtituit ſub tali modo intelligendi ad ſubiectum dependet, & ita ſignificat ipſum: hoc eſt ex tali modo ſignificandi dat intelligere, quod non eſt ſignificare, ut nunc loquimur de ſignificatione, quæ eſt repræſentatio alicuius ex impoſitione.

¶ Ad probationem minoris, cum dicitur: impoſſibile eſt accidens intelligi ſine ſubiecto. Dico impoſſibile eſſe intelligi accidēs eſſe ſine ſubiecto. ita quod ſine ſubiecto dicat modum intellecti. Alio modo poteſt accipi, ut dicat modum actus intelligendi: ſub hoc ſenſu: impoſſibile eſt intelligere accidens ſine ſubiecto, id eſt ſine hoc, quod ſubiectum intelligatur, & tūc concedendo illud: poteſt reſponderi ſecundum prædicta

cta, niſi ſubiectum intelligatur non, vt per ſe intra intellectum accidentis, ſed vt illud, ad quod dependet intellectum, & ſic ſignificatur. ¶ Alio modo poteſt dici, qđ accidens non poteſt intelligi ſine ſubiecto, i. complete cognoſci, quia ex eiſdem eſt aliquid, & cognoſcitur: tamen poteſt cognoſci, & intelligi, quod dr̃ per nomen, non cognito ſubiecto: ſicut ſpecies non cognoſcitur quid eſt ſimpliciter non cognito genere: tamen cognoſcitur quid dr̃ per nomen ſine cognitione generis, vt exemplificat Themiſtius ſupra librum poſteriorum. qđ ſi dicatur puero adduc æquum, non adducit bouem, ſed equum, & ita cognoſcit quid dicitur per nomen, ſed quid eſt per genus & differentiam nõ cognoſcit: & idem habet
Cõt. 5. per Ariſt. in prin. primi phyſic. ꝙ diffinitum prius cognõſcitur diffinientib. ſic in propoſito põt accidens cognoſci ea cognitione quid dicitur per nomen, non cognito ſubiecto, & iſta cognitio confuſa ſufficit, vt ſignificetur: hoc modo dicẽdo poſſet ſaluari, ꝙ nomen abſtractum ſignificat ſubiectum etiã eo mõ, quo concretum, de quo eſt dubium; vñ tñ propter ꝓbationes minoris ſupra poſitas, quòd nomen abſtractum debet intelligere ſubiectum: ſed non ſimiliter, quia concretum in recto abſtractum in obliquo, ſicut ſubiectum diuerſimodè ponitur in diffinitione vnius, & alterius; & tunc non eſt modus ſignificandi concretus principium intelligendi ſubiectum, ſicut ſupra dictum eſt; ſed ipſum quod ſignificatur propter dependentiam eius ad ſubiectũ. Si obijciatur contra hoc quia abſtractũ ſignificat formã ſub propria rõne, igitur non inquantum dependet ad ſubiectum. ergo dat intelligere ſubiectum. Dici poteſt, quòd ꝓpria ratio formę accidentalis eſt eſſe ſubiecti, & ita ſtant ſimul, ꝙ ſignificetur ſub propria rõne, & ſub modo, vt eſt ſubiecti hic vr̃ probabilius, q̃ dicere qđ modus ſignificandi cõcretus ſit principium intelligendi ſubiectum, quia aliter in diffinititione accidentis abſtracti non oporteret ponere ſubiectum, quod eſt con- Cõt. 4.
tra Ariſt. 7. metaphy. vbi dicit, ꝙ ſubſtantia eſt primum oĩum diffinitione, quia in diffinitione omniũ ponitur, & non econuerſo. ¶ Et cum obijcitur, ꝙ ſubiectũ primò ſignificatur, qa illud primò

intelligitur per vocem. Dici poteſt, quod aliquid primo intelligi per vocem eſt dupliciter: aut ſine quo non, aut primo ex intentione imponentis. Primo modo poteſt ſubiectum primo intelligi: quaſi ſine quo nō intelligitur accidens. Secundo modo non intelligitur ſubiectum primo, ſicut primo intelligitur per hanc vocem: homo animal: tanquam ſine quo non intelligitur homo: ſed non primo quo ad intentionem imponentis, vel proferentis. Aliter poteſt dici vt ſupra, ꝙ non oportet ſubiectum intelligi ad intellectū accidentis, quid, ſ. dicitur per nomen, licet oporteat, quo ad completam cognitionem accidentis. ¶ Ad ſecundum principale cōcedo, quod terminus illud ſupponit, quod ſignificat: ſed non ſemper ꝓ eo ſupponit, quod ſignificat, ſed tantum ſupponit ſignificatum pro ſignificato, qñ eſt ſuppoſitio ſimplex: ſicut in ſuppoſitione perſonali commune ſupponit pro ſuppoſitis, & non ſuppoſitum, quia non ſignificat ſuppoſitū. Ad minorem dico, qđ terminus concretus ſupponit pro ſubiecto, ſed non ſubiectum. ¶ Ad probationem dico, qđ hæc eſt per accidens, album eſt lignum: non quia album ſupponat ſubiectum, quia illud eſt natum ſupponere, & tūc ſi illud ſupponeret, eſſet prędicatio per ſe, quia ſupponeret, quod natum eſt ſupponere, ſed eſt per accidens, quia ſignificatū albi, quod eſt accidens, non eſt natum ſupponere per ſe, & reſpectu talis prædicati, ſed ſupponit pro eo cui accidit. ¶ Contra hoc arguitur: quod cū dr̄ album, eſt lignū: in hoc ſignificat, ꝙ cui accidit album eſt lignum, quod non eſſet verum, niſi illud, cui accidit album eſſet illud quod ſupponitur, & non tm̄ pro quo. non enim poteſt vere dici hanc: hō currit; ſignificare Sortem currere, licet hō ſupponat pro Sorte. ¶ Ad hoc dr̄, quod hæc ꝓpoſitio: album eſt lignum: ſignificat lignum in eſſe albo: non pro ſe, ſed pro eo cui accidit, & ita debet intelligi auctoritas Ariſt. ſignificat enim, quod cui accidit album, eſt lignum: non tamen quod ſupponit, ſed pro quo, ſicut communiter dicitur, quando ſubiectum non eſt natum pro alio ſupponere reſpectu prædicati, quam pro hoc, dicimus, quod prædicatum ſignificatur huic in eſſe, ut hic: hō currit, quod currere ſignificatur ineſſe ſuppoſito, licet

licet hoc non habeatur ex prima ſignificatione ſermonis, ſic cum album reſpectu talis prædicati, lignum, non ſit natum ſupponere, niſi pro ſubiecto, dicitur prędicatũ ſignificari ei ineſſe.

¶ Ad tertium dicitur, qđ eſt duplex diffinitio, vna ſimpliciter, quæ eſt habentis, qđ quid eſt ſimpliciter, ut ſubſtã tiæ. & iſta diffinitio tm̃ habet genus, & dñiam, quæ ſunt intra per ſe intellectum ſpeciei, & de illa eſt maior uera, & probatio eius de 4. metaphy. Alia eſt diffinitio per additamentum, vbi, ſcilicet aliqd additur præter eſſentialia diffiniti, & talis eſt accidentium: quia enim accidentia non cognoſcuntur complete ſine ſubiecto, & diffinitio datur cauſa completæ cognitionis habendæ, ideo non diffiniuntur ſine ſubiecto, ſed quia talis diffinitio aggregat in ſe aliquid, non de eſſentia diffiniti, ideo plus ſignificat, quam nomen diffiniti, & de tali nõ eſt maior vera, nec eius probatio.

¶ Ad quartum dico, quod maior eſt falſa, quando quod excluditur, comparatur ad reale prædicatum, tunc eñi non excluditur niſi diuerſum ab eo, reſpectu p̃dicati, quia ſincathegoremata diſponunt ſubiectum in comparatione ad prædicatũ, reſpectu aũt p̃dicati realis non eſt ſubiectum diuerſum ab accidente concreto, ideo non excluditur, vnde dr̃ cõiter, qđ excluſio non ſemper excludit aliud ſcđm eſſentiam, ſed ſcđm eſſe, qđ maximè eſt verũ, reſpectu realis p̃dicati. ¶ Ad auctoritates Cõmen. intelligẽdum eſt ſignificare extenſiue pro dare intelligere, quia aliter eſſet contrarius ſibi. 5. meta. ¶ Ad auctoritatem Ariſt. intelligit de homine albo, & hm̃õi, de quibus propoſuit dubitationẽ in principio capituli. illa enim ſunt entia ſecundũ accidẽs, ſecundum ipsũ in 5. me.

¶ Contra poſitionem, ſic arguitur. ſi album idem ſignificet, quòd albedo, ſed ſub modo concernentis, vel denominantis, ergo de quo dicitur album, ut de homine, de eo dicetur interpretatio eius, ſcilicet albedo, & concernens, qđ non videtur verum. Hic poteſt dici, qđ illa non eſt interpretatio albi, quia album tantum ſignificat formã ſub vno modo ſignificandi. ſed hoc totum, albedo, ut concernens ſignificat formam ſub duobus modis oppoſitis, quia albedo ſignificat formam ſub uno modo, & ut concernens dicit alium

oppoſitum modum. Si autem quæratur, quæ eſt interpretatio huius nominis album, non eſt poſſibile dari, niſi per aliquod nomen poſſet formatum ſignificari ſub vno modo ſignificandi, quod non eſt poſſibile, forte addito hoc modo, vt concernens, &c.

¶ *Quando alterum de altero p̄dicatur, vt de ſubiecto: quæcũque de eo q̄d prædicatur, dicuntur: omnia hæc, & de ſubiecto dicentur, &c. Cap. 3.*

Quæſtio IX.

1 QVæritur de veritate huius primæ regulæ Ariſtot. ſcilicet quando alterum de altero prædicatur, ut de ſubiecto, quicquid prædicatur de p̄dicato, prędicatur de ſubiecto. Quod ſit falſa, videtur, quia animal eſt p̄dicatũ de homine, & albũ d̄ aiali, ergo albũ de homine ſc̄d'm iſtã ergo rõnem teneret hæc conſequentia, animal eſt album, ergo homo eſt albus, & tamen videtur eſſe fallacia cõſequentis. ſimiliter antecedens poteſt eſſe verum ſine conſequente.

2 ¶ Item per hãc regulam ſequeretur, ſubſtantia eſt generaliſſimum igitur animal eſt generaliſſimum. Item ſi quid prædicatur de 3
p̄dicato p̄dicatur d̄ ſubiecto, ſed prædicatum prædicatur de prædicato, quia prædicatũ eſt prædicatũ. igitur p̄dicatũ prædicatur de ſubiecto. igitur ſubiectum eſt prædicatũ. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicendum, q̄ regula eſt vera, q̃ñ illa tria ſũt ĩter in eodẽ genere eſſentialiter ordinata. quicquid prædicatur eſſentialiter, ſicut hic ſumitur p̄dicari, de prędicato eſſentialiter prædicatur de ſubiecto, cũ hoc etiã intelligenda eſt regula, q̃ñ p̄dicatum intermedium non variatur in comparatione ad prædicatum de ipſo, & ad ſubiectum, de quo prædicatur. per primam conditionem ſoluuntur duo prima argumenta, quia albũ, & gñaliſſimum non prædicatur de animali, & ſubſtantia eſſentialiter. Similiter ſecundũ fallit penes variationem p̄dicati intermedij, quia ſic arguẽdo, ut ibi, eſt fallacia accidentis. ¶ Ad tertiũ dr̄, q̄d regula debet intelligi de p̄dicari ſignato in intentionib. in fundamẽtis vero de p̄dicari exercito, arguitur autẽ in intẽtionib. cum eſſe per quod exercetur p̄dicatio, iõ nõ tenet.

¶ Con-

¶Contra hoc ſcdm oẽs conditiones iſtas, hæc conſequentia. aĩal eſt ſubſtantia: igitur hõ eſt ſubſtantia: eſſet bona: quia hic ſumuntur tria eſſentialiter ordinata in eodẽ genere, nec uariatur prædicatũ intermedium, & arguitur in primis intentionib. de ꝓdicari exercito, ſed iſta cõtia non ualet. igitur oẽs prædictæ conditiones non ſaluant ueritatẽ regulæ. probationẽ: qa ſequitur, aſinus eſt ſubſtã: ergo aĩal eſt ſubſtãtia, & nõ ſequit. igitur hõ eſt ſubſtantia. igitur iſta. homo eſt ſubſtantia, eſt añs non conuertibile iſti. animal eſt ſubſtãtia: igitur econuerſo arguendo, eſt fallacia cõñtis a poſitione cõſequentis, & a propoſitione hñte plures cauſas ueritatis, ad unam illarũ. ¶Itẽ nulla conſequentia tenet niſi in uirtute ſyllogiſmi; ſed ſi hæc reducatur in ſyllogiſmũ cum homo & ſubſtantia faciant concluſionem, erũt extrema & animal medium. facto igitur añte priori nunc maiore: erit ſyllogiſmus in prima figura habens maiorem particularem; quæ non ualet in quibuſcunque terminis, quia forma arguendi in oĩbus eſt eadẽ; igitur nec cõſequentia prius ualuit. ¶ Itẽ forma arguendi eadem eſt in eſſentialib prædicatis, & non eſſentialib. quia conſequentia tenet ex ſignificatione ꝓpoſitionum, ſicut & ſyllogiſmus, per hãc aũt. aĩal eſt ſubſtantia, non ſignificat maior identitas extremorum, q̃ per hanc, animal eſt albũ, igitur ex ſignificatione ſermonis non plus ſignificatur prædicatum unum eſſe idem homini quam aliud. Si dicatur, quod eſſe eſt unio extremorum, & ĩõ talẽ unionem dicit, qualis debetur extremis, & ita maior identitas ſignificatur hic, animal eſt ſubſtantia, q̃ hic animal eſt album. Hoc non uĩ eſſe uerum, quia tunc omnis propoſitio de ineſſe ſimpliciter ſignificaret ſe eſſe tale, & omnis propoſitio de in eſſe ut nunc, ſignificaret ſe eſſe de ineſſe, ut nunc. Et ita exponendo eſſet nugatio, ut hic homo ut nunc eſt albus ꝓ & hic eſſet repugnantia intellectuum, homo ſimpliciter eſt albus, uel neceſſario, quod non uĩ probabile. Similiter hic eſſet nugatio, homo neceſſario eſt animal. uel ſemꝑ eſt animal, & hic eſſet repugnantia intellectuũ, homo ut hũc eſt animal, & ſi hoc, igitur oppoſitũ unum diminueret alterum, & ita in hac conſequẽtia hõ ut nunc, eſt animal, igit homo eſt animal,

eſſet fallacia ſecundũ quid, & ſimpliciter, & hic ſimiliter. aĩal neceſſario eſt album. igitur animal eſt albũ, & ita ad illã de neceſſario non ſequeret illa de in eſſe in omnibus terminis. Qđ cõſequẽtia non valeat, animal neceſſario eſt albũ, igitur animal eſt album, patet per Ariſt ai perihermenias, qa qñ eſt oppoſitio in adiecto, non tenet a coniunctis ad diuiſa. ſimiliter ſi ualet. ergo cõſequens non ponit intellectum oppoſitum añti. Propter tres rationes principales poteſt dici, ꝙ nõ ſequitur formaliter. aĩal eſt ſubſtãtia. igitur homo eſt ſubſtantia. ſicut nec ſeqtur ſubſtantia eſt alba, igitur animal, quia ex ſignificatione ſermonis utrobique antecedens eodem modo ſe habet ad conſequens.

¶ Sed ad quæſtionem nunc eſt dicendum, quòd regula eſt uera. quia per ſe datur de ſecundis intentionibus, ſicut logicus debet loqui, & ſumẽdo prædicari propriè, quod eſt pro alio dici, tunc tãtum & non plus ſignificatur per regulã, quod eſt prius priore, eſt prius poſteriore, uel quod eſt ſuperius ſuperiore, eſt ſuperius inferiore, cuius ueritas nulli dubia eſt, & ita conuenienter ponitur ut regula, quia eius ueritas omnibus eſt nota. Si autem dicatur, quòd Ariſto. exemplificat de reb. primę intentionis, quomodo igitur arguẽdum eſt in illis ſecundum hanc regulam? dicò, quòd Ariſto. ſic exemplificat ut homo de quodam homine prædicatur, animal uero de homine, ergo & de quodam homine, vbi ſignificatur, animal eſſentialiter prædicari de homine. ſi autem debeat exerceri iſta prædicatio, cum hoc uerbo eſt, oportet ad arguendum ſecundum regulam modificare compoſitionem per aliquid, quod notet prædicatum prædicari de ſubiecto, ſicut hic ſumitur prædicari, & tunc ſic eſt arguendum. homo per ſe primo modo eſt animal. quidam homo per ſe primo modo eſt homo uel eſſentialiter. igitur quidam homo per ſe eſt animal. ſi autem abſolute arguatur, animal eſt ſubſtantia. igitur homo, nihil exprimitur in antecedente, quod nominet ibi uirtutem huius regulę, quia per eſſe abſolute non ſignificatur prædicatum prædicari, ideſt eſſe ſubiecto prius, uel ſuperius ipſo. Si autem dicatur, quòd Ariſtot. ſumit abſolute compoſitionem, dicendo ſic qui-

dam. n. homo, & homo eſt, & animal eſt; dico, quod intelligit per ſe, quia ſic expreſſit prius in ſecūdis intētionibus, dicēdo animal ꝑdicatur de homine. vnde ſequens eſt intelligendum ſecundum præcedens. ¶ Ad duo argumenta contra reſponſionem, patet. ¶ Ad tertium dico, quòd reſpectu ſubiecti prædicatum eſt prædicatum tantum prędicatione ſignatā, ſed prædicatū reſpectu prædicati eſt prædicatum, prædicatione exercita tantum. regula autem eſt intelligenda utraque prædicatione, uniformiter ſumpta.

¶ Si arguatur. hæc tenet. animal prædicatur de homine ubi eſt prędicatio ſignata, & quidam homo per ſe eſt homo, vbi eſt prędicatio exercita, ergo quidam homo per ſe eſt animal. ¶ Dico, quòd hæc animal prędicatur de homine, eſt per accidens, non tamen animal prædicatur ſecūdum accidens, & eſt vera pro prædicatione exercita, & ita, vtrobique eſt ueritas, ſumendo vniformiter prædicationem exercitam.

¶ *Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſę ſunt ſpecies & differentia, ut animalis & ſcientię &c. Capitulum quartum.*

Quæſtio X.

QVæritur de ueritate huius regulæ, diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies, & differentiæ, utrum aliquid poſſit eſſe in diuerſis generibus. Contr. 18. Quod ſic uidetur, corpus eſt in genere ſubſtantiæ per Porphyrium, & in genere quantitatis per Ariſt. cap. de quantitate.

2 ¶ Item figura eſt in genere quantitatis, quia geometer, qui per ſe tantum conſiderat quantitates, per ſe conſiderat figuram, & figura eſt in genere qualitatis per Ariſt. ca. de qualitate.

3 ¶ Itē ſcientia per ſe eſt in genere qualitatis, quia eſt in prima ſpecie, & eſt ꝑ ſe relatiuū per ipſum. cap. de relatione. & 5. metaphyſi. ſimiliter.

4 ¶ Item duplum, & dimidiū ſunt quantitates per ſe & relatiua. ſimiliter proprium eſt qualitati ſimile vel diſſimile dici, & ſecundum Côtex. 20. quantitatem æquale, & inæquale; ergo hæc ſunt in il-

cap. de quali- tate et cap. de relatio ne.

lis generibus, & ſunt per ſe relatiua, per Ari.

¶ Cõſimiliter arguit de multis alijs relatiuis.

¶ Item motus uidetur eſſe in genere quãtitatis, & in genere actionis, uel paſſionis. primum probatur per Ariſto. 5. meta. cap. de quanto. tempus eſt quantitas per motum. igitur motus magis, & tempus eſt per ſe ſpecies, quantitatis, quia eſt quinta ſpecies quantitatis continuæ per Ari. igitur magis motus eſt ſpecies quantitatis. probatio ſecundi; quia omne uerè prædicatum in abſtracto de aliquo eſt idẽ eſſentialiter illi, hæc eſt uera. paſſio eſt motus; & actio eſt motus. igitur &c. ꝓbatio minoris. hęc ꝑ ſe eſt uera. patiens mouetur. ergo paſſio eſt motus.

Conte. 18.

Con. 4. & ide. 6

¶ Itẽ per Ari. 5. phyſicorum. motus accipit ſpeciem a termino ad quẽ, igitur ſimiliter & genus; ſed per ſe terminus motus eſt in tribus generib. per Ari. ibidem. ſ. quantitate, qualitate, & ubi. igitur motus eſt per ſe in illis tribus generibus. ¶ Si dicatur; quod motus æquiuoce eſt in illis tribus generibus. Contra motus dicitur de alteratione, & augmentatione, & loci mutatione. ſecundum idẽ nomen, & eandem rationem eſſentia

Cõt. 9. et inde

lem. ſ. actus entis in potentia inquantum in potentia, quæ eſt ratio eius per Ari. 3. phyſicorum. igitur uniuoce. ¶ Ad oppoſitum eſt Ari.

¶ Item quę differunt in priore, differunt in poſteriore. igitur quæ differunt genere, differunt in quolibet poſteriore, & nihil idem eſt in generibus diuerſis generaliſſimis. Con. 6.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ idem dr̃ multipliciter, ut dr̃ primo top. gñe ſpecie, & numero, & idem numero tripliciter accidẽte proprio, & diffinitione, & in 5. meta. dr̃, ꝙ idem ſm ſe dr̃ tot modis, quot modis unum ſecundũ ſe. ſ. numero, ſpecie, genere, & ꝓportione, & idem proportione & idẽ numero, quo ad duos modos. ſ. idem accidente, & proprio poteſt eſſe in diuerſis generibus, qa animal & color ſunt idem proportione. quia huiuſmodi identitas eſt in ſimiliter ſe habere. ſicut enim color ſe habet ad albedinem, ita animal ſe hẽt ad hoĩem. Similiter Sortes & albus idem ſunt accidente. ſor. & diſciplinæ perceptibile uel riſibile ſunt idem proprio, & ſic eadem manifeſtum eſt, quod ſunt in diuerſis generibus. Idem ſpecie, uel genere nullo modo

Con. 5. T. non habet c.c.

modo eſt in diuerſis generibus generaliſſimis, uel quibuſcunque non ſubalternis, ut ſpecies uel differentia, niſi forte idem genere ſuperiore in diuerſis generibus inferioribus.

¶ Quod autem idẽ ſpecie uel genere inferiore non ſit in diuerſis generibus ſuperiorib. non ſubalternis, ut ſpecies, uel differentia; uidetur manifeſtum, quia ad eſſentiam ſpeciei pertinet genus. ergo ſi idem ſpecie uel genere inferiore eſſet in diuerſis generibus ſuperioribus: illa ambo genere eſſent de eius eſſentia; igitur illud non eſſet idẽ eſſentialiter, quia duo genera non ſubalterna diuerſam eſſentiam prædicant.

¶ Similiter differentia cũ genere facit unum eſſentialiter, ſed cum diuerſis generibus non ſubalternis, nihil idem facit eſſentialiter. igitur &c.

¶ Ad primum argumentum dicit Albertus, quod corpus ut dicit naturam aptam ad recipiendum tres dimenſiones, eſt in genere ſubſtantiæ; ut nominat ipſas tres dimenſiones; eſt in genere quantitatis. primum patet, quia natura incorporea dicitur ſubſtantia; cui repugnat recipere dimenſiones.

¶ Ad ſecundum dico, quod hoc nomen, figura, eſt uno modo ſignificans ſuperficiẽ terminatam lineis, & ſic eſt in genere quantitatis. Alio modo ſignificat ipſam clauſionem linearum ſiue terminationẽ, & ſic eſt in quarta ſpecie qualitatis, unde qualitates quartæ ſpeciei dicuntur qualitates circa quãtitatem.

¶ Ad aliud dicitur, quod relationes ſunt per ſe in genere relationis; relatiua uero poſſunt eſſe res aliorum generum, quia illa ſunt relatiua, in quibus fundatur relatio, & illa ſunt res aliorum generum.

¶ Per hoc dicitur ad omnia illa, quod licet ſint relatiua, tamen non ſunt in genere relationis, ſed in alijs generibus. ¶ Contra. concretum & abſtractum ſignificant idem eſſentialiter. igitur ſunt in eodem genere; ergo ſi relationes ſunt ꝑ ſe in gñe relationis, & relatiua erunt. conſequentia patet. quia eadem eſt eſſentia eiuſdem generis; cum ens ſecundum ſe diuidatur in decem genera. Item ſi relatiua non eſſent in genere relationis, nihil determinatum in capitulo de ad aliquid, in prædicamentis conueniret alicui in illo genere, & ita ad determinandum de illo genere, eſ-

ſent

ſent omnia impertinentia: quæ determinantur ibi, quod uidetur inconueniens. prima conſequentia patet: nec enim prima diffinitio, ad aliquid nec ſecunda quam Ariſt. approbat: nec aliqua proprietas quam ponit conueniret relationibus, ſed tantum relatiuis: quæ per hypotheſim non ſunt in genere relationis.

¶ Ideo poteſt dici, quod per ſe relatiua ſunt in genere relationis: ſicut concreta aliorum ſunt in alijs generibus. de quo dicetur poſt, & ita nihil idem eſſentialiter eſt per ſe relatiuum, & ſpecies alterius generis: ſcientia ergo æquiuocum eſt ad ſignificandum habitum mentis, & ad ſignificandum imaginem ſcibilis, quæ duo eſſentialiter ſunt diuerſa. primo modo eſt ſpecies qualitatis, ſecũdo modo eſt per ſe relatiuum.

¶ Ad aliud dicitur, quod duplum, & dimidium ſunt per ſe in genere relationis, non quantitatis: nec hoc dicit Ariſtot. licet illud cui ineſt duplum per ſe, vt duo, ſit per ſe quantitas: quia non oportet accidens eſſe in eodem genere ut ſpeciem cum ſuo ſubiecto. Similiter de æquali, & inæquali ſimili, & diſſimili dicẽdum quod ſunt relatiua per ſe, ſed in genere quantitatis, uel qualitatis ſunt nõ ut ſpecies, ſed vt propria, vt patet per Ariſt. ultima proprietate quantitatis, & qualitatis; poſſibile autem eſt de multis eſſe in uno genere, vt ſpecies, in alio, ut propria, quia riſibile eſt in genere ſubſtãtiæ ut propriũ, in qualitate vt ſpecies.

¶ Ad Ariſt. auctoritatem dico: quod dicit, ſi contingit idem eſſe relatiuum & quale nihil prohibet hoc, ſic idem an numerari in diuerſis generibus, quod nõ eſt tunc idem eſſentialiter. *cap. de qualitate.*

¶ Ad aliud de motu dicetur poſtea.

¶ Contra poſitionem per Ariſtot. 5. metaphy. unum numero infert vnum ſpecie. accidens, & ſubiectum ſunt vnum numero, per reſponſionem, & ſunt in diuerſis generibus, igitur idem ſpecie poteſt eſſe in diuerſis generibus. *Cont. 12.*

¶ Item arguitur per ſyllogiſmum expoſitorium in tertia figura, ſcilicet iſte aſinus eſt non qualitas. iſte aſinus eſt non homo. ergo non homo eſt non qualitas, ſumendo in præmiſſis vtrunque extremũ, ut eſt terminus infinitus, & ſic cõcludendo. Sed ſi oppoſitũ de oppoſito, & propoſitum de propoſito: per

Ariſt.

Ca.12. Ariſt.ſecundo topicorum. ergo homo eſt qualitas, ſed qualitas in abſtracto de nullo prædicatur, niſi quod eſt eiuſdem generis, igitur hõ eſt in genere qualitatis, & eſt ſubſtantia. igitur &c. hæc ratio poteſt fieri communiter ad oſtendendum omnem affirmatiuam eſſe veram.

Cit.7. Conte. 8. & inde. ¶ Ad primum iſtorum poteſt dici, quod Ariſto. prius diſtinguit modos unius per ſe, & per accidens, & poſtea unum per ſe diſtinxit in illos modos numero & ſpecie &c. & cum ſubdit vnum numero, infertur vnũ ſpeciẽ, intelligit tm̃ de vno numero ut prius illud poſuit. ſcilicet ut eſt modus unius per ſe. ſubiectũ autem & accidens ſi ſint vnum numero, hoc eſt per accidens & non per ſe, & ita de illis non intelligit iſtam conſequentiam tenere.

¶ Ad aliud dicitur, quod regula ſi oppoſitum, &c. tenet de contrarijs in ſeipſis, de cõtradictorijs ècontrario, ut dicitur ſecundo top. unde non eſt arguendum eodem ordine affirmatiuè & negatiuè ſine fallacia conſequentis, ſed eſt arguendum ex oppoſito prædicati ad oppoſitũ ſubiecti, arguitur autem ſic, non homo eſt non qualitas, ergo homo eſt qualitas, quæ conſequentia non valet. Contra arguo è contrario ſic, nõ homo eſt nõ qualitas, ergo qualitas eſt hõ, & ſi hęc eſt vera. igitur & hæc, hõ eſt qualitas per conuerſionem. Similiter tranſponendo pręmiſſas; igitur non qualitas eſt non hõ, & ulterius. igit᷑ homo ẽ qualitas, è contrario igitur &c.

¶ Ideo dicitur aliter, quod homo, & non homo, non opponuntur ut ſunt termini infiniti & finiti, ſed ut non homo eſt terminus negatus, & iſto modo concluſio non ſequitur in Syllogiſ. expoſitorio. ¶ Contra, vt eſt terminus infinitus de quolibet dicitur homo vel non homo, & de nullo eodem ambo. ergo ſibi ut ſic contra dicunt. ¶ Item negatio infinitans, & negans terminum non differunt, quo ad ſignificatum, quia utrobique negatur ſignificatum termini finiti. Aliter dicitur, quòd in per alogiſmo expoſitorio eſt fallacia accñtis, quia medium variatur, qa primo ſumitur iſte aſinus, quantũ ad dr̃iam cõpletiuã, p quã eſt in ſpẽ. qua diſtinguitur ab hoĩe, in alia. iſte aſinus eſt nõ qualitas, ſumitur ſecundũ formam ſubſtantiæ. in qua conuenit cum hoĩe & diſtinguitur ab oĩ q̃ eſt alterius gñis. ¶ Cõtra. cõſi-

ſimiliter poteſt alibi argui; vbi non poteſt defectus aſſignari talis. ergo nec eſt hic ꝑ ſe. conſequens patet per Ari. ſecundo elencorum: omnium orationum, quæ ſunt propter idem, eadem ſolutio eſt. antecedens patet, quia ſi arguatur ſic, albedo eſt non homo. albedo eſt non aſinus, igitur non aſinus, eſt non homo. igitur homo eſt aſinus. Aliter poteſt dici concesſa conclusione ſyllogiſmi expoſito rij, quòd non ſequitur ulterius, igitur homo eſt qualitas nec etiam, igitur qualitas eſt homo. quod autem dicitur in ſecundo topicorum, in contradictorijs tenet è conuerſo: manifeſtè dicitur de conſequentia, non de prædicatione.

cap. 2.

¶ Item iſta regula. ſi oppoſitū de oppoſito &c. tantum intelligenda eſt in contrarijs, uel ſi in contradictorijs, intelligatur de prædicatione è contrario: hoc totum uerum eſt, ſi in antecedente eſt prædicatio per ſe, vel ad minus vniuerſaliter: ſi ſint termini communes, hoc dico ꝑ cōuerſione uniuerſalis affirmatiuæ ꝑ contrapoſitionem. nunc autem quæcunque concluſio ſit illata per ſyllogiſmū expoſitorium, neque concluditur eſſe vera per ſe, neque uniuerſaliter, & ideo nullo modo ſequitur oppoſitum prædicari de oppoſito, neque in ſeipſo, neque in contrario, & cæt.

¶ *Eorum, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur: Singulum aut ſubſtantiā ſignificat: aut quātitatem: aut qualitatem: aut ad aliquid: aut vbi: aut quādo: aut ſitum eſſe: aut habere: aut facere: aut pati, &c. Cap. V.*

Quæſtio XI.

Circa hoc quæritur, utrū ſint tantum x generaliſſima. Quod non uidetur: ens diuiditur in ſubſtantiā, & accidens: in abſolutum, & reſpectiuum, in ens per ſe, & in ens in alio: ſed tantum eſt vnum generaliſſimum ens abſolutum, vel ens per ſe, vel ſubſtantia. igitur tantum eſt vnum prædicamentum, quod eſt accidens. igitur, & cæt.

¶ Negatur conſequentia, quia ens per ſe eſt uniuocū omnibus, de quibus dicitur, & ita pōt eſſe vnū genus, ens per accidens, uel in alio, non eſt uniuocum alijs quibus conuenit. ¶ Contra, ſi unum oppoſi- Conse. 12.

poſitorum dicitur multipliciter, & reliquum: per Ariſt. primo topicorum, & uerificat illud in omni genere oppoſitorum. ſi igitur ens in ſubiecto ſit æquiuocum ad nouem, non ens in ſubiecto erit æquiuocum ad tot, & ita erunt 18. generaliſſima.

¶ Item dato, quod accidens ſit æquiuocum 9. generibus, ſequitur, quod nō plus conueniant accidentia inter ſe, quam vnum eorum cū ſubſtantia, quia utrobique eſt tantum conuenientia in aliqua uoce æquiuoca. igitur non erit conuenientior diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens, quam in ens quando, & in ens non quando, quia vtrobique vnum diuidens eſt vnum generaliſſimum, & reliquum diuidens equiuocum ad alia nouem genera.

¶ Sequitur etiam, quod non ſit ſufficiens diuiſio entis in ſubſtantiam, & accidens, quia accidens cum ſit æquiuocum ſumitur pro aliquo ſignificato, & ita fiet diuiſio tantum in duo genera-

2 liſſima. ¶ Item ad principale, quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit. per Priſcianum, huiuſmodi eſt generaliſſimum, igitur tantum vnum eſt genera-

5. *top.* liſſimum. ¶ Item omnis diuiſio, & multitudo reduci- *tex.* 15.

tur ad vnum, quod eſt prius 3

illa multitudine, igitur ſi ſint multa generaliſſima, aliquod eſt vnum prius illis, ſed generaliſſimis nihil eſt prius, ergo nec ſunt multa. Item album eſt vnum aliquid eſſentialiter, quia per prædeterminata nihil aliud ſignificat, quam albedo: igitur eſt in aliquo genere per ſe, & non in genere qualitatis; quia qualitas uere prædicatur de omni, quod eſt per ſe in genere qualitatis, qualitas non vere prædicatur de albo, igitur album per ſe eſt in alio generaliſſimo.

¶ Ita conuenit arguere de concreto cuiuſcunque generis accidentis. igitur ſunt 18. genera accidentium. 4

¶ Item quale prædicatur de albo. quæro ſub ratione 5

cuius vniuerſalis, non proprij, quia non conuertitur: non accidentis, quia non adeſt, & abeſt, &c non differentiæ, quia non diſtinguit albū ab alijs, non ſpeciei ſpecialiſſimæ, quia prædicatur de differentibus ſpeciei, igitur ſub ratione generis, & non habet ſupraueniens genus, igitur quale eſt generaliſſimum, & non idem quod qualitas, quia nec habet eaſdem ſpecies, quia nec prædicatur de

de eiſdem . igitur eſt aliud generaliſsimum. Quod etiã
Cap. 6. quale ſit genus, patet per Ariſtot. quarto topicorũ docentẽ cõſiderare genus in abſtractis per hoc, quod concretum eſt in concreto, vel non eſt.

¶ Similiter ſicut albedo ad album, ita color ad coloratum: ergo permutando, ſicut color ad albedinem, ita coloratum ad album. ſed color, vel qualitas eſt genus albedinis, ergo quale eſt genus albi. Quod etiam quale ſit aliud genus a qualitate patet, quia intentiones attribuuntur rei non abſolutę, ſed vt cõſideratur ab intellectu, ſed album ſub alio non cõcipitur ab intellectu, quam albedo, licet ſit eadem eſſentia. igitur poteſt eſſe aliud habẽs intentionem aliam ab albedinẽ. Item intentiones ſunt per ſe intelligibiles, quia diffinibiles & in eis manifeſtum eſt eſſe aliquid ſuperius, & inferius. igitur aliquid ſupremum, illud non habet ſuperueniens genus aliquod iſtorum, qa ens ſecundum ſe di-
Cont. 4. uiditur in hæc x. in 5. met. eſt igitur ens in anima igitur eſt vnum generaliſſimum intentionum præter hæc omnia.

Item cõtingit intelligere non ens, qa & ſignificare. per
Cont. 7 Ari. ſecundo poſteriorũ. & in eis eſt ratio ſuperioris & īferioris. ergo aliquid ſupremum, illud non continetur in aliquo iſtorum decem, qa nullum iſtorum de illo prædicatur, ergo eſt diſtinctũ generaliſſimum non entium, & ita plura genera, quam decem. ¶ Item figmenta concipiuntur ab intellectu, & in eis eſt ſuperius, & inferius. ergo ſupremũ. ergo aliquod generaliſſimum.

¶ Item de omnibus iſtis, ſ. intentionibus non entibus figmentis ſic poteſt argui intellectus componens facit cõpoſitiones de eis, quarum veritatem, vel falſitatem indicat, ut patet. igitur & intellectus ſimplex ea concipit. igitur ſub aliqua ratione concipiendi, non ſingularis. igitur vniuerſalis, igitur generis, vel ſpeciei, &cæt. igitur eſt in eis generaliſſimum. conſequentia autem ſuppoſita in omnibus his rationibus, ſcilicet qnod ſi eſt ſuperius in eis. & ſupremum patet per *Cont.* 17. & 18.
Ariſtot. quarto metaph. veritas eſt, quod eſt primo vero propinquius. & 5. eiuſdem *Cont.* 16.
prius eſt, quod eſt principio propinquius, & ratione, quia aliter non eſſet ſtatu aſcendendo. ſed proceſſus in infinitum. ¶ item arguitur ſimiliter de priuationibus.

¶ Di-

¶ Diceretur ad hoc, qđ concreta, intentiones, non entia, figmenta, priuationes, & quęuis huiuſmodi ſunt in genere per reductionem ad abſtracta. res primæ intentionis entia, quorum ſunt. figmenta, & priuationes, quia cum cõmuniora intelliguntur prius minus communibus oportet generaliſſima eſſe primo intelligibilia. hæc autem non ſunt intelligibilia, niſi per attributionem ad illa, ad quę dictæ ſunt habere habitudinem, ideo non poſſunt poni generaliſſima. ſed ponunť in genere per reductionem. Similiter ponitur de potentia, quod eſt in genere per reductionem ad actum, cuius dicitur potentia. ¶ Contra hoc, in omnibus iſtis eſt per ſe prædicatio ſuperioris de inferiori. ergo ſub ratione alicuius uniuerſalis, q̃a p̄dicari proprie eſt proprium uniuerſalis, non alterius quam generis. Arguať de ſingulis, ſicut ſupra argutum eſt de concretis. igitur ſi non ſit procedere in infinitum in eis erit aliquod genus non habens ſuprauenieus genus. igitur generaliſſimum, quia ſic diffinitur generaliſſimum a Porphyrio. illud nulli iſtorũ decẽ eſt idem, q̃a nõ hĩt eaſdem ſpecies, quia nec de eiſdem p̄dicatur p̱ ſe primo mõ, igitur eſt aliud gñaliſſimum ab iſtis decem. ¶ Etiã p̱ rõnem nullum iſtorũ decẽ prædicatur de ſuis in qđ. ergo per nullum iſtorũ decẽ habet rationem generis, ſed cum æque primo dicať, qđ licet de ſuis ſpecieb. ſicut aliquod iſtorum decem de ſuis ſequitur, ꝙ erũt æquę primo genera, & non per reductionẽ ad aliquod iſtorũ decem. ¶ Similiter, quod inter q̃libet pręnumerata ſit genus & ſpecies, oſtẽdiť pro duo argumenta præfacta de concreto. Etiam per hoc, quod, de quolibet iſtorum contingit quærere quid, & reſpondere per aliquod vniuocum, qđ eſt in plus illo, cuius quæritur quid.

¶ Omne prædicatum vniuocum in quid, quod eſt in plus ſubiecto eſt genus, per Ariſ. *Cõt.* 15 4. top. Quod etiam in reſponſione dr̃, qđ oportet gñaliſſimum eſſe primo intelligibile, manifeſtè falſum eſt: niſi intelligatur reſpectu illorum, quorum eſt generaliſſimum, quantitas enim non eſt primum intelligibile ſimpliciter, ſed in ſuo genere, ita ponitur intentio primum intelligibile reſpectu intentionum ſpecialium, & non eas reſpectu non

entium

entium particularium : & priuatio reſpectu priuationum particularium, quia ſi contradictio non entis, vel oppoſitum priuationis prius occurrat intellectui, particulari ente, & particulari habitu: ſequitur, quod non ens, & priuatio præintelligantur ſuis particularibus: quia ens primo ducit in cognitionem non entis, & habitus primo in cognitionem priuationis: non primo hui⁹ non entis: & huius priuationis. Sic etiam poteſt argui de potentia reſpectu actus,

¶ De concretis, & intentionibus nō eſt dubium, quin ſint per ſe intelligibilia. Poſſet reſponderi ſpecialiter de non ente, priuatione, & potentia, quod licet ſit prædicatio in quid eis, & ſuperioris, non tamen ratio generis, & ſpeciei, quia nullum prædicatur de pluribus differentibus ſpeciei, vel numero, quia non entium, vel priuationum, vel potentiarum ſecundum ſuam rationem nulla eſt diſtinctio, ſed tantum in habitudine ad eorum oppoſita.

¶ Contra, tunc aliquid prędicatur proprie de aliquo: immo in quid, & ſub ratione nullius vniuerſalis, quod non videtur, cum prædicari de pluribus ſit conuertibile cum vniuerſali. Item hæc eſt vera, cæcitas non eſt ſurditas: & præcisè ratione ſignificatorum: ergo priuationes diſtinguuntur, licet earum diſtinctio ſit ab alio, hoc non prohibet eas eſſe ſpecies: ſic enim ſpecies quæ ſunt in genere ſubſtantiæ differunt per formam, quæ formæ non ſunt ipſæ ſpecies.

¶ Item commune multis nunquam ex ſe diſtinguitur in illis, igitur priuatio non diſtinguitur in cæcitate, & ſurditate: niſi per aliqua addita: quæ cum priuatione conſtituunt iſta in ſua ratione: ergo in illis additis abundant hæc a genere, hæc igitur addita ſunt differentiæ, licet non ita completè in eſſendo, ſicut differentiæ ſubſtantiæ, ergo iſtæ ſunt duæ ſpecies differentes.

¶ Ad oīa obiecta de iſtis quinque concretis, intentionibus ſecundis, priuationibus non entibus, & potentijs, poſſet reſponderi: quod licet hæc poſſint intelligi ſub aliqua ratione intelligendi, & prædicari inter ſe ſub ratione alicuius vniuerſalis, & ſtatuim eſſe ad aliquod vniuerſaliſſimum, quod inquantum attribuitur ei iſta intentio eſt diuerſum ab illis 10. tamen

ſtat

ſtat tantum eſſe decem generaliſſima rerum: quia non quodlibet intelligibile: ſed ens ſecundum ſe diuiditur in hæc. 5. meta. & ita nullum iſtorum eſt ens ſecundum ſe diſtinctum ab illis decem.

Cōt. 14

¶ Contra tunc videtur, quod logicus conſiderans per ſe intentiones, & numerum generaliſſimorum tantum ſub hac ratione, ſ. qua eis hęc intentio generaliſſimum poſſit applicari, deberet dicere plura generaliſſima, quam decem, quia plura iſtis ſunt intelligibilia: quibus in quantum intelliguntur, poteſt intentio attribui: licet met. cōſiderans ens inquantum ens, diceret ea tantum eſſe decem. cuius oppoſitum uidetur Ariſtot. dicere, dicens ſingulum ſignificare ſubſtantiam, uel qualitatem, &c. non tantum ſingulum ens ſiguificare ſubſtantiam, &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

hic in litera.

AD QVAESTIONEM dicendum: quòd tantum ſunt decem generaliſſima rerum, quorum diſtinctio non ſumitur penes aliquid logicum tantum, ſed penes ipſas eſſentias. Ipſa enim intentio generaliſſimum eſt tantum uariata numero in iſtis. vnde quo ad id, quod eſt difficultatis; qō eſt magis metaphyſica, quam logica, ideo ſufficienter hic ſcitur, quia ita eſt quamuis forte metaphyſic. debeat, vel poſſit ſcire pp q̄d.

¶ Ad primum argumentum dico, vt ſupra.

¶ Ad primum contra hoc dico, quod ens per ſe, & non ens per ſe, vel ens in ſubiecto, & non ens in ſubiecto ſunt contradictoria, & ideo cum negatio non neget ſolam vocem, ſed ſignificatum & non poteſt vniuoco actu quodlibet ſignificatum negare, erit æquiuocum, ſicut affirmatio: ſed non ens in ſubiecto non eſt idem, quòd ſubſtantia. nam non ens, eſt non ens in ſubiecto, neque non ens per ſe eſt accidens: quia non ens eſt non ens per ſe, ſed ens non per ſe idem eſt quod accidens: & ens non alio, idem quod ſubſtantia. & primum non contradicit enti per ſe, nec ſecundum enti in ſubiecto. ¶ Ad aliud pōt dici, quod accidentia conueniunt in aliquo intentionali: vt eſt eſſe attributū ſubſtātiæ, vel poſterius ſubſtantia, in quo non conuenit accidēs cum ſubſtantia. Vel poteſt concedi, ſi eſſet vnum nomen æquiuocè ſignificans ſubſtantiam, & alia generaliſſima, vt a. æquè conueniens diuiſio eſſet entis in a.

Digitized by

& quando ſicut in ſubſtantiam, & accidens: quia utrobique æquiuoci in æquiuocum, & vniuocum. ¶ Ad tertium contra illud dico, quod æquiuocum actu importat omnia ſua ſignificata. & ideo actu ponit accidens omnia nouem genera, cum diuiditur ens in ſubſtantiam, & accidens. Cum dicitur æquiuocum non accipitur ſimul, niſi pro vno ſignificato verum eſt ab eodem intelligente: ſed nõ minus ipsũ ſecundum ſe omnia ſua ſignificata ſimul ponit, & eo modo ſumitur, non autem, ut intelligitur ab uno. Ad ſecundum principale dicitur, quod ſuperlatiuum tantum uni conuenit in vno gñe, & ita tantum vnum eſt generaliſſimũ in vno genere, ſed non ſimpliciter tm̃ unum. Vel aliter ꝙ ſuperlatiuũ dupliciter dr̃, & exponitur vno modo poſitiuè per exceſſum omniũ aliorum: alio mõ priuatiuè p non excedi ab aliquo alio. primo modo nullum eſt generaliſſimum ſimpliciter: ſed tantum in aliquo genere, ideſt generalius omnibus alijs in ſuo gñe. Secundo mõ, quodlibet illorum eſt gñaliſſimum, qa nullum eo generalius, & illa propoſitio quod per ſuperabundantiam dicitur, &c. vera eſt, vt ſuperlatiuum exponitur poſitiuè: non vt exponitur priuatiuè, quia multa poſſunt eſſe prima, ita quòd quodlibet illorum nihil eſt prius.

¶ Ad tertium dictum eſt prius. Vel põt dici, qđ multitudo prędicamentorum reducitur ad vnum, quod eſt prima cã, quæ prior eſt eis non prædicatione, ſed entitate, & cauſalitate, & ita põt aliquid eſſe prius eis. ¶ Ad aliud de concretis. dico, quod eſſentia ſignificata per albũ, eſt in genere qualitatis: ſed illa ſub hoc modo intelligendi, vel ſignificandi non eſt per ſe qualitas, vel in genere qualitatis, ſed per reductionem, quia, ſ. eſt idem eſſentialiter albedini, quod eſt per ſe in illo genere. Eſt autem in aliquo, generaliſſimo per ſe, ſcilicet in quali, ſed non in alio quale enim a qualitate tantum differt in modo ſignificandi, quæ differentia licet prohibeat prædicationẽ vnius de altero, non tamen ſufficit ad diſtinguendum genera: vel ad faciendum, aliquid eſſe in diuerſis generibus. ¶ Ad aliud concedo, quale eſſe generaliſſimum propter probationes illas: ſed non aliud quam qualitas. Cum dicitur.

citur, habet alias ſpecies. dico, quod falſum eſt. Cum dicitur. prædicatur per ſe de alijs. dico, quod falſum eſt: quia ſpecies per ſe unius, & alterius differunt tantum in modo ſignificandi.

¶ Contra, quale eſt generaliſſimum, & qualitas eſt generaliſſimũ, & hæc non ſunt idem generaliſſimum. igitur aliud. cõſequentia patet: quia circa ens, idem & diuerſum includunt contradictionem. per Ariſtot. 10. metaphyſic.
Cõtex. 12. ſecunda pars antecedentis patet: quia ſi eſſent idem generaliſſimum, tunc vnum prædicaretur de altero ſic. qualitas eſt qualis, & unum de ſpeciebus alterius.

¶ Dici poteſt, quod ſunt idem generaliſſimum. Cum oſtenditur quod non, quia unnm non prædicatur de altero, dici poteſt, quod aliquid eſt idem alij, & non prædicatur de illo propter diuerſum modum ſignificandi. quæ diuerſitas licet prohibeat prædicationem unius de altero: non tamen ſufficit ad diſtinguendum generaliſſimum uel ſpecies diuerſas. Similiter propter iſtum modum ſignificandi non prędicatur unum de ſpeciebus alterius. nec tamen de alijs ſpeciebus prædicatur hoc & illud, ſecundum hoc neganda eſt hæc. albedo eſt ſpecies qualis: quia & hæc albedo eſt qualis & concedendum eſt, quod album non eſt albedo: ſed non eſt concedendum, quod ſunt ſpecies alterius generis, nec aliæ ſpecies, quia plus requireretur ad concedendum talem diuerſitatem: quam ad impediendum mutuam prædicationem de ſe inuicem.

¶ Cum probatur ſuperius ea eſſe diuerſa genera, quia non prædicantur de eiſdem, poteſt negari: quia eædem ſunt ſpecies vtriuſque. ſed hoc non eſt illud.

¶ Ad aliam probationem. cum dicitur intentiones attribuuntur eſſentiæ, ut intelligitur: dico, quod ſecundum modum intelligendi abſtracti, uel concreti non variatur ſecundum genus, uel ſpeciem. licet hoc non ſit illud, &cæt.

¶ *Subſtantia autem eſt, quæ propriè principaliter, & maximè dicitur: quæ neque de ſubie-*

cto dicitur;neque in ſubiecto eſt: vt aliquis homo, vel aliquis equus,&c. C. de ſubſtantia.

Quæſtio XII.

CIRCA Capitulum de ſubſtantia, quæritur, vtrum aliquis homo ſit prima ſubſtantia. Quòd ſic videtur auctoritate Ariſtote. qui ſic exemplificat de prima ſubſtantia. vt aliquis homo aliquis equus. & inferius vbi intendit quodlibet aliud a primis dici de primis, vel eſſe in eis. arguit ſic; animal ꝑdicatur de homine, igitur de aliquo homine. per aliquem homine intelligens primam ſubſtantiam.

3 ¶ Item non eſt ſecunda ſubſtantia. & inter illam, & primam non eſt medium. igitur eſt prima ſubſtantia. probatio primæ propoſitionis. ſi eſſet ſecunda ſubſtantia, non eſſet niſi ſpecies. ſed hoc eſt falſum quia hæc eſt vera. nullus homo eſt ſpecies. igitur ſua contra-

2 dictoria falſa. ¶ Item ſi aliquis homo non eſſet prima ſubſtantia, poſſet prædicari de multis. & ita hæc uidetur eſſe vera, omnis homo eſt aliquis homo: quia non poſſet eſſe commune ad alia, quam ad ſuppoſita hominis, ſed illa non eſt uera. probatio: tum quia prædicatum vniuerſalis: affirmatiuæ, confunditur tantum confuſa. & ita per accidens ad confuſionem alterius, ut ſubiecti. igitur poteſt confundi per ſe. ſed cum dico, aliquis homo. non poteſt confundi per ſe. ſic dicendo, omnis aliquis homo. tum quia omne prædicatum vniuerſalis affirmatiuæ poteſt eſſe ſubiectum particularis conuertentis illam vniuerſalem: tale non eſt hoc, quod eſt aliquis homo. Si dicatur, hanc, omnis homo eſt aliquis homo, conuertendam eſſe in hanc, aliquis homo eſt homo.

¶ Contra. iſte differunt, omnis homo eſt homo, & omnis homo eſt aliquis homo, ergo earum conuerſæ differunt.

¶ Ad oppoſitum, aliquis homo prædicatur de pluribus. ergo non eſt prima ſubſtantia, antecedens patet, quia iſte homo eſt aliquis homo. & iſte homo eſt aliquis homo. Item ſequitur. iſte homo currit. ergo aliquis homo currit, & non econuerſo, ergo non eſt pri-

prima ſubſtantia. ¶ Item hæc eſt vera, omnis homo eſt aliquis homo. tum qa ſua contradictoria eſt impoſſibilis. aliquis homo non eſt aliquis homo, tum quia quælibet ſingularis eſt uera igitur aliqs homo prædicatur de omni homine. igitur non eſt prima ſubſtantia.

Dicitur ad quæſtionem, ꝙ aliquis homo eſt prima ſubſtantia, nec dicitur de multis niſi æquiuoce.

¶ Ad ſecundũ dicitur, quod conſequentia non valet niſi diſtincto conſequente.

¶ Ad tertium dicitur, quod illa vniuerſalis eſt falſa, & ſua contradictoria uera; ſumendo aliquis homo in prædicato pro prima ſubſtantia, vt ſcilicet homo affirmatur de homine; quia aliquis homo non eſt aliquis homo, vt Sortes non eſt Plato. inductio non ualet, ſed eſt figura dictionis, procedendo a pluribus determinatis, ad unum & ita commutatur quale qd in hoc aliquid.

¶ Contra. iſtud in hoc ſequitur, quod ad vniuerſalẽ non ſequitur. particularis: niſi pręfacta diſtinctione, & qđ ad ſingularẽ non ſequitur particularis. niſi præfacta diſtinctione; etiã quod particularis propoſitio non habet cõtradictoriam, niſi præfacta diſtinctione, & tunc non uniuerſalis ſibi contradicet, ſed particulari affirmatiuæ in hoc ſenſu ſingularis negatiua ſufficienter contradicetet; quia in eis eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & quod particularis propoſitio non ſit ſimpliciter ſyllogizabilis & abſolutè, uel non niſi ſicut ſingularis, & quod nullus ſyllogiſmus abſolutè ualeat; quia nullus conuerſus abſolutè ualet; quia in omni ſyllogiſmo, uel in ſuo conuerſiuo eſt aliqua propoſitio particularis, quæ abſolutè non eſt ſyllogizabilis, & quod particularis, & indefinita non conuertuntur; quia una vt indefinita habet ſingulares pro cauſis ueritatis; quas habet particularis pro ſenſibus multiplicatis, & quod ęquiuocatio non ſit in dictione; quia nec homo multiplex in ſe eſt, nec aliquis homo; quia aliquis nec in ſe eſt multiplex, ut manifeſtum eſt, nec ut alij additur. probatio, quia additio alicuius non confert ſibi nouum ſignificatum.

Quia iſta uidentur magis inconuenientia contra Ariſt. in tota Logica, & contra cõmunẽ naturam ſyllogiſmi,

& contradictionis, quam exponere unam auctoritatem Ariſt. Videtur ergo potius dicendum, quod aliquis homo non eſt prima ſubſtantia .i. non ſignificat tantum unũ ſuppoſitũ hominis, ſicut iſte homo: propter inconuenientia prædicta. Sed propter auctoritatem Ariſt. intelligendum, quod homo de ſe indifferẽs eſt ad multas acceptiones. ſ. pro uoce, pro intentione: pro ſuppoſitis. ſigna ergo, ut omnis, aliquis, ſibi addita indifferentiam ad intentiones, & ad vocem tollunt, & determinant ipſum ad acceptionem tantum pro ſuppoſitis, ſed adhuc in illa acceptione eſt indifferens ad qđ cunque ſuppoſitum. igitur Ariſt. volens primam ſubſtantiam exprimere, ut diſtinguitur contra ſecundam, uidelicet vt ei ineſt intentio ſecundæ ſubſtantię, & tamen quodammodo in generali: dixit ut aliquis homo. i. quodlibet quod eſt iſte homo,

¶ Alio modo poteſt dici, qđ per aliquis homo ponitur prima ſubſtantia determinata indeterminatè tamen, & per hunc hominem determinata & determinate & tunc exemplificauit Ariſtotelis de prima ſubſtantia determinata, licèt indeterminatè, ut de hac uel illa. ¶ Sed forte aliquis homo non ſignificat primam ſubſtantiam determinatam, neque determinate, nec indeterminate, licet pro illa ſupponat quando eſt ſubiectum particularis propoſitionis, quòd non ſignificet, patet per ueritatem huius: omnis homo eſt aliquis homo. prima. n. ſubſtantia determinata, ſiue determinate, ſiue indeterminate ſumpta: non prædicatur uere de omni homine: ita & homo, quãdo eſt ſubiectum indefinite ſupponit primam ſubſtantiam determinatam indeterminate: non tamen illam ſignificat. ideo poſterior modus dicendi videtur conuenientior.

¶ Ad primum argumentum patet: quia Ariſtot. nominat primam ſubſtantiam quodãmodo in communi per commune ſumptum pro acceptione pro ſuppoſitis. ¶ Ad aliud dico, quod aliquis homo eſt ens per accidẽs compoſitum ex re primæ intentionis, & ſecũdę, & nec eſt prima ſubſtantia, nec ſecunda, ſed medium accidentale inter illa: & tale medium inuenitur inter ſpeciem ſpecialiſſimam, & indiuiduum, ut homo albus, licet non medium eſſentiale. ¶ Cõtra. aliquis homo prædicatur de pluribus

dif-

differentibus numero in q d ſecūdum prędicta, igitur eſt ſpecies. Item ens per accidēs eſt compoſitum ex rebus diuerſorum generum huiuſmodi non eſt aliquis homo, qa modus intelligēdi hominem non eſt res alicuius generis.

¶ Ad primum poteſt dici, quod aliquis homo de nullo prædicatur in quid, quia ens per accidens non habet quid.

¶ Contra hoc, tunc pari ratione prædicatio hęc non eſt in qd aliquis homo eſt animal.

Cap. 4 Item primo lib. elenchorū. dicit Ariſto. eadem eſt diffinitio propoſitionis, & unius ſolius propoſitionis, & rei, & unius ſolius rei, iſta tamen una ſola res eſt compoſitum ex re primæ intentionis, & ſecundæ. igitur tale compoſitum poteſt habere diffinitionem in quid.

¶ Item aliquis dicit tantummodo modum intelligendi hominem pro ſuppoſitis, & tantum in illa acceptione homo dicit quid ſuppoſitorum. igitur aliquis non prohibet hominem prędicari in quid de illis, immo magis cōfert ad hoc.

¶ Pro reſponſione iſtorum oportet intelligere, quod omne ſyncathegorematicum in prædicato, eſt pars prędicati, cuius probatio eſt per impoſſibile; aliter ex ueris ſequeretur falſum, ſic nullus homo eſt omnis homo; iſte homo eſt homo; ſi ſignum in maiori non eſſet pars prædicati poſſet inferri in concluſione. ergo iſte homo non eſt homo, quia ad habendum identitatem maioris extremitatis non oporteret ipſum ſumi in maiori, & concluſione cum eodem ſigno, ſi illud nō eſſet pars prædicati, ſicut manifeſtum eſt in ſecundo modo ſecundæ figuræ, quia maior extremitas non ſumitur cum eodem ſigno in concluſione & maiore, & ita ex ueris ſequeretur falſum.

Item oſtenditur oſtenſiue magis propter quid, quia ſyncathegorematicum, nunquam habet reſpectum ad præcedens, aliter negatio ſubſequens compoſitionem poſſet propoſitionem facere negatiuam, ſicut & negatio præcedens. igitur ſyncathegorematicum additum prædicato non determinat ipſum in comparatione ad ſubiectum, & ita non inquantum extremum, quia inquantum eſt extremum reſpicit aliud extremum, ſed omne ſyncathegorematicum determinat extremum inquantum eſt extre-

ſent omnia impertinentia : quę determinantur ibi, quod uidetur inconueniens, prima conſequentia patet: nec enim prima diffinitio, ad aliquid nec ſecunda quam Ariſt. approbat: nec aliqua proprietas quam ponit conueniret relationibus, ſed tantum relatiuis : quæ per hypotheſim non ſunt in genere relationis.

¶ Ideo poteſt dici, quod per ſe relatiua ſunt in genere relationis: ſicut concreta aliorum ſunt in alijs generibus. de quo dicetur poſt, & ita nihil idem eſſentialiter eſt per ſe relatiuum, & ſpecies alterius generis : ſcientia ergo æquiuocum eſt ad ſignificandum habitum mentis, & ad ſignificandum imaginem ſcibilis, quæ duo eſſentialiter ſunt diuerſa. primo modo eſt ſpecies qualitatis, ſecūdo modo eſt per ſe relatiuum.

¶ Ad aliud dicitur, quod duplum, & dimidium ſunt per ſe in genere relationis, non quantitatis : nec hoc dicit Ariſtot. licet illud cui ineſt duplum per ſe, vt duo, ſit per ſe quantitas : quia non oportet accidens eſſe in eodem genere ut ſpeciem cum ſuo ſubiecto. Similiter de æquali, & inęquali ſimili, & diſſimili dicēdum quod ſunt relatiua per ſe, ſed in genere quantitatis, uel qualitatis ſunt nō ut ſpecies, ſed vt propria, vt patet per Ariſt. ultima proprietate quantitatis, & qualitatis; poſſibile autem eſt de multis eſſe in uno genere, vt ſpecies, in alio, ut propria, quia riſibile eſt in genere ſubſtāntiæ ut propriū, in qualitate vt ſpecies.

¶ Ad Ariſt. auctoritatem dico: quod dicit, ſi contingit idem eſſe relatiuum & quale nihil prohibet hoc, ſic idem an numerari in diuerſis generibus, quod nō eſt tunc idem eſſentialiter. *cap. de qualitate.*

¶ Ad aliud de motu dicetur poſtea.

¶ Contra poſitionem per Ariſtot. 5. metaphy. unum numero infert vnum ſpecie. accidens, & ſubiectum ſunt vnum numero, per reſponſionem, & ſunt in diuerſis generibus, igitur idem ſpecie poteſt eſſe in diuerſis generibus. *Contr. 12.*

¶ Item arguitur per ſyllogiſmum expoſitorium in tertia figura, ſcilicet iſte aſinus eſt non qualitas. iſte aſinus eſt non homo. ergo non homo eſt non qualitas; ſumendo in præmiſſis vtrunque extremū, ut eſt terminus infinitus, & ſic cōcludendo. Sed ſi oppoſitū de oppoſito, & propoſitum de propoſito. per

Ariſt.

Ca.12. Ariſt.ſecundo topicorum. er go homo eſt qualitas, ſed qualitas in abſtracto de nullo prædicatur, niſi quod eſt eiuſdem generis, igitur hõ eſt in genere qualitatis, & eſt ſubſtantia. igitur &c. hæc ratio poteſt fieri communiter ad oſtendendum omnem affirmatiuam eſſe veram.

Cit. 7. Conte. 8. & inde. ¶ Ad primum iſtorum poteſt dici, quod Ariſto. prius diſtinguit modos unius per ſe, & per accidens, & poſtea unum per ſe diſtinxit in illos modos numero & ſpecie &c. & cum ſubdit vnum numero, infertur vnũ ſpeciẽ, intelligit tm̃ de vno numero ut prius illud poſuit. ſcilicet ut eſt modus unius per ſe. ſubiectũ autem & accidens ſi ſint vnum numero, hoc eſt per accidens & non per ſe, & ita de illis non intelligit iſtam conſequentiam tenere.

¶ Ad aliud dicitur, quod regula ſi oppoſitum, &c. tenet de contrarijs in ſeipſis, de cõtradictorijs ècontrario, ut dicitur ſecundo top. unde non eſt arguendum eodem ordine affirmatiuè & negatiuè ſine fallacia conſequentis, ſed eſt arguendum ex oppoſito prædicati ad oppoſitũ ſubiecti, arguitur autem ſic, non homo eſt non qualitas, ergo homo eſt qualitas, quæ conſequentia non valet. Contra arguo è contrario ſic, nõ homo eſt nõ qualitas, ergo qualitas eſt hõ, & ſi hęc eſt vera. igitur & hæc, hõ eſt qualitas per conuerſionem. Similiter tranſponendo pręmiſſas; igitur non qualitas eſt non hõ, & ulterius. igit̃ homo ẽ qualitas, è contrario igitur &c.

¶ Ideo dicitur aliter, quod homo, & non homo, non opponuntur ut ſunt termini infiniti & finiti, ſed ut non homo eſt terminus negatus, & iſto modo concluſio non ſequitur in Syllogiſ. expoſitorio. ¶ Contra, vt eſt terminus infinitus de quolibet dicitur homo vel non homo, & de nullo eodem ambo. ergo ſibi ut ſic contra dicunt. ¶ Item negatio infinitans, & negans terminum non differunt, quo ad ſignificatum, quia utrobique negatur ſignificatum termini finiti. Aliter dicitur, quòd in per alogiſmo expoſitorio eſt fallacia acc̃ntis, quia medium variatur, qa primo ſumitur iſte aſinus, quantũ ad dr̃iam cõpletiuã, p quã eſt in ſpẽ. qua diſtinguitur ab hoĩe, in alia. iſte aſinus eſt nõ qualitas, ſumitur ſecundũ formam ſubſtantiæ. in qua conuenit cum hoĩe & diſtinguitur ab oĩ q eſt alterius gñis. ¶ Cõtra. cõſi-

ſimiliter poteſt alibi argui; vbi non poteſt defectus aſſignari talis. ergo nec eſt hic ꝑ ſe. conſequens patet per Ari. ſecundo elencorum: omnium orationum, quę ſunt propter idem, eadem ſolutio eſt. antecedens patet, quia ſi arguatur ſic, albedo eſt non homo, albedo eſt non aſinus, igitur non aſinus, eſt non homo. igitur homo eſt aſinus. Aliter poteſt dici concesſa conclusione ſyllogiſmi expoſitorij, quod non ſequitur ulterius, igitur homo eſt qualitas nec etiam, igitur qualitas eſt homo. quod autem dicitur in ſecundo topicorum, in contradictorijs tenet è conuerſo: manifeſtè dicitur de conſequentia, non de prædicatione. cap. 2.

¶ Item iſta regula. ſi oppoſitũ de oppoſito &c. tantum intelligenda eſt in contrarijs, uel ſi in contradictorijs, intelligatur de prædicatione è contrario: hoc totum uerum eſt, ſi in antecedente eſt prædicatio per ſe, vel ad minus vniuerſaliter: ſi ſint termini communes, hoc dico ꝑ cõuerſione uniuerſalis affirmatiuæ ꝑ contrapoſitionem. nunc autem quæcunque concluſio ſit illata per ſyllogiſmũ expoſitorium, neque concluditur eſſe vera per ſe, neque uniuerſaliter, & ideo nullo modo ſequitur oppoſitum prædicari de oppoſito, neque in ſeipſo, neque in contrario, & cæt.

¶ *Eorum, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur: Singulum aut ſubſtantiã ſignificat: aut quãtitatem: aut qualitatem: aut ad aliquid: aut vbi: aut quãdo: aut ſitum eſſe: aut habere: aut facere: aut pati, &c. Cap. V.*

Quæſtio XI.

Circa hoc quæritur, utrũ ſint tantum x generaliſſima. Quod non uidetur: ens diuiditur in ſubſtantiã, & accidens: in abſolutum, & reſpectiuum, in ens per ſe, & in ens in alio: ſed tantum eſt vnum generaliſſimum ens abſolutum, vel ens per ſe, vel ſubſtantia. igitur tantum eſt vnum prædicamentum, quod eſt accidens. igitur, & cæt.

¶ Negatur conſequentia, quia ens per ſe eſt uniuocũ omnibus, de quibus dicitur, & ita põt eſſe vnũ genus, ens per accidens, uel in alio, non eſt uniuocum alijs quibus conuenit. ¶ Contra, ſi unum oppoſi- Conte. 12.

poſi-

poſitorum dicitur multipliciter,& reliquum: per Ariſt. primo topicorum, & uerificat illud in omni genere oppoſitorum. ſi igitur ens in ſubiecto ſit æquiuocum ad nouem, non ens in ſubiecto erit æquiuocum ad tot,& ita erunt 18. generaliſſima.

¶ Item dato, quod accidens ſit æquiuocum 9. generibus, ſequitur, quod nō plus conueniant accidentia inter ſe, quam vnum eorum cū ſubſtantia, quia utrobique eſt tantum conuenientia in aliqua uoce æquiuocā. igitur non erit conuenientior diuiſio entis in ſubſtantiam & accidens, quam in ens quando, & in ens non quando, quia vtrobique vnum diuidens eſt vnum generaliſſimum, & reliquum diuidens equiuocum ad alia nouem genera.

¶ Sequitur etiam, quod non ſit ſufficiens diuiſio entis in ſubſtantiam, & accidens, quia accidens cum ſit æquiuocum ſumitur pro aliquo ſignificato, & ita fiet diuiſio tantum in duo generaliſſima. 2 ¶ Item ad principale, quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit. per Priſcianum, huiuſmodi eſt generaliſſimum, igitur tantum vnum eſt generaliſſimum. 5. top. ¶ Item omnis diuiſio, & multitudo reducitur ad vnum, quod eſt prius tex.15. illa multitudine, igitur ſi ſint multa generaliſſima, aliquod eſt vnum prius illis, ſed generaliſſimis nihil eſt prius, ergo nec ſunt multa. Item album eſt vnum aliquid eſſentialiter, quia per prædeterminata nihil aliud ſignificat, quam albedo: igitur eſt in aliquo genere per ſe, & non in genere qualitatis, quia qualitas uere prædicatur de omni, quod eſt per ſe in genere qualitatis, qualitas non vere prædicatur de albo, igitur album per ſe eſt in alio generaliſſimo.

4 ¶ Ita conuenit arguere de concreto cuiuſcunque generis accidentis. igitur ſunt 18. genera accidentium.

5 ¶ Item quale prædicatur de albo. quæro ſub ratione cuius vniuerſalis, non proprij, quia non conuertitur: non accidentis, quia non adeſt,& abeſt,& non differentiæ, quia non diſtinguit album ab alijs, non ſpeciei ſpecialiſſimæ, quia prædicatur de differentibus ſpeciei, igitur ſub ratione generis, & non habet ſupraueniens genus, igitur quale eſt generaliſſimum,& non idem quod qualitas, quia nec habet eaſdem ſpecies, quia nec prædicatur

de

de eiſdem. igitur eſt aliud generaliſsimum. Quod etiã
Cap.6. quale ſit genus, patet per Ariſtot. quarto topicorũ docentẽ cõſiderare genus in abſtractis per hoc, quod concretum eſt in concreto, vel non eſt.

¶ Similiter ſicut albedo ad album, ita color ad coloratum: ergo permutando, ſicut color ad albedinem, ita coloratum ad album. ſed color, vel qualitas eſt genus albedinis, ergo quale eſt genus albi. Quod etiam quale ſit aliud genus a qualitate patet, quia intentiones attribuuntur rei non abſolutę, ſed vt cõſideratur ab intellectu, ſed album ſub alio non cõcipitur ab intellectu, quam albedo, licet ſit eadem eſſentia. igitur poteſt eſſe aliud habẽs intentionem aliam ab albedinẽ. Item intentiones ſunt per ſe intelligibiles, quia diffinibiles & in eis manifeſtum eſt eſſe aliquid ſuperius, & inferius. igitur aliquid ſupremum, illud non habet ſuperueniens genus aliquod iſtorum, q̃a ens ſecundum ſe di-
Cont. 4. uiditur in hæc x. in 5. met. eſt igitur ens in anima igitur eſt vnũm generaliſſimum intentionum præter hæc omnia.

Item cõtingit intelligere non ens, q̃a & ſignificare. per
Cont. 7 Ari. ſecundo poſteriorũ. & in eis eſt ratio ſuperioris & inferioris. ergo aliquid ſupremum, illud non continetur in aliquo iſtorum decem, q̃a nullum iſtorum de illo prædicatur, ergo eſt diſtinctũ generaliſſimum non entium. & ita plura genera, quam decem. ¶ Item figmenta concipiuntur ab intellectu, & in eis eſt ſuperius, & inferius. ergo ſupremũ, ergo aliquod generaliſſimum.

¶ Item de omnibus iſtis, ſ. intentionibus non entibus figmentis ſic poteſt argui intellectus componens facit cõpoſitiones de eis, quarum veritatem, vel falſitatem indicat, ut patet. igitur & intellectus ſimplex ea concipit. igitur ſub aliqua ratione concipiendi, non ſingularis. igitur vniuerſalis, igitur generis, vel ſpeciei, & cæt. igitur eſt in eis generaliſſimum. conſequentia autem ſuppoſita in omnibus his rationibus, ſcilicet qnod ſi eſt ſuperius in eis. & ſupremum patet per Ariſtot. quarto metaph. veritas eſt, quod eſt primo vero propinquius. & 5. eiuſdem prius eſt, quod eſt principio propinquius, & ratione, quia aliter non eſſet ſtatu aſcendendo. ſed proceſſus in infinitum. ¶ item arguitur ſimiliter de priuationibus. Cont. 17. & 18. Cont. 16.

¶ Di-

¶ Diceretur ad hoc, q̄d concreta, intentiones, non entia, figmenta, priuationes, & quę uis huiuſmodi ſunt in genere per reductionem ad abſtracta. res primæ intentionis entia, quorum ſunt, figmenta, & priuationes, quia cum cōmuniora intelligantur prius minus communibus oportet generaliſſima eſſe primo intelligibilia. hæc autem non ſunt intelligibilia, niſi per attributionem ad illa, ad quę dicta ſunt habere habitudinem: ideo non poſſunt poni generaliſſima. ſed ponunt̃ in genere per reductionem. Similiter ponitur de potentia, quod eſt in genere per reductionem ad actum, cuius dicitur potentia. ¶ Contra hoc, in omnibus iſtis eſt per ſe prædicatio ſuperioris de inferiori. ergo ſub ratione alicuius vniuerſalis, q̄a p̄dicari proprie eſt proprium uniuerſalis, non alterius quam generis. Arguat̃ de ſingulis, ſicut ſupra argutum eſt de concretis. igitur ſi non ſit procedere in infinitum in eis erit aliquod genus non habens ſuprauenieus genus. igitur generaliſſimum, quia ſic diffinitur generaliſſimum a Porphyrio. illud nulli iſtorū decē eſt idem, q̄a nō hȝ eaſdem ſpecies, quia nec de eiſdem p̄dicatur p̄ ſe primo mō, igitur eſt aliud g̃n̄aliſſimum ab iſtis decem. ¶ Etiā p̄ rōnem nullum iſtorū decē prædicatur de ſuis in q̄d. ergo per nullum iſtorū decē habet rationem generis, ſed cum æque primo dicat̃, q̄d licet de ſuis ſpecieb. ſicut aliquod iſtorum decem de ſuis. ſequitur, ꝙ erūt æquę primo genera, & non per reductionē ad aliquod iſtorū decem. ¶ Similiter, quod inter q̄libet pręnumerata ſit genus & ſpecies, oſtēdit̃ pro duo argumenta præfacta de concreto. Etiam per hoc, quod, de quolibet iſtorum contingit quærere quid, & reſpondere per aliquod vniuocum, q̄d eſt in plus illo, cuius quæritur quid.

¶ Omne prædicatum vniuocum in quid, quod eſt in plus ſubiecto eſt genus, per Ariſ. 4. top. Quod etiam in reſponſione dr̄, q̄d oportet g̃n̄aliſſimum eſſe primo intelligibile, manifeſtè falſum eſt: niſi intelligatur reſpectu illorum, quorum eſt generaliſſimum, quantitas enim non eſt primum intelligibile ſimpliciter, ſed in ſuo genere, ita ponitur intentio primum intelligibile reſpectu intentionum ſpecialium, & non ens reſpectu non *Cōt. 15*

entium

entium particularium : & priuatio reſpectu priuationum particularium, quia ſi contradictio non entis, vel oppoſitum priuationis prius occurrat intellectui, particulari ente, & particulari habitu: ſequitur, quod non ens, & priuatio præintelligantur ſuis particularibus: quia ens primo ducit in cognitionem non entis, & habitus primo in cognitionem priuationis: non primo hui⁹ non entis: & huius priuationis. Sic etiam poteſt argui de potentia reſpectu actus.

¶ De concretis, & intentionibus nõ eſt dubium, quin ſint per ſe intelligibilia. Poſſet reſponderi ſpecialiter de non ente, priuatione, & potentia, quod licet ſit prædicatio in quid eis, & ſuperioris, non tamen ratio generis, & ſpeciei, quia nullum prædicatur de pluribus differentibus ſpeciei, vel numero, quia non entium, vel priuationum, vel potentiarum ſecundum ſuam rationem nulla eſt diſtinctio, ſed tantum in habitudine ad eorum oppoſita.

¶ Contra, tunc aliquid prædicatur proprie de aliquo: immo in quid, & ſub ratione nullius vniuerſalis. quod non videtur, cum prædicari de pluribus ſit conuertibile cum vniuerſali. Item hæc eſt vera, cæcitas non eſt ſurditas: præciſè ratione ſignificatorum. ergo priuationes diſtinguuntur, licet earum diſtinctio ſit ab alio, hoc non prohibet eas eſſe ſpecies: ſic enim ſpecies quæ ſunt in genere ſubſtantiæ differunt per formam, quæ formæ non ſunt ipſæ ſpecies.

¶ Item commune multis nunquam ex ſe diſtinguitur in illis, igitur priuatio non diſtinguitur in cæcitate, & ſurditate: niſi per aliqua addita: quæ cum priuatione conſtituunt iſta in ſua ratione: ergo in illis additis abundant hæc a genere, hæc igitur addita ſunt differentiæ, licet non ita complete in eſſendo, ſicut differentiæ ſubſtantiæ; ergo iſtæ ſunt duæ ſpecies differentes.

¶ Ad oĩa obiecta de iſtis quinque concretis, intentionibus ſecundis, priuationibus non entibus, & potentijs, poſſet reſponderi; quod licet hæc poſſint intelligi ſub aliqua ratione intelligendi, & prædicari inter ſe ſub ratione alicuius vniuerſalis, & ſtatim eſſe ad aliquod vniuerſaliſſimum, quod inquantum attribuitur ei iſta intentio eſt diuerſum ab illis 10. tamen

ſtat

ſtat tantum eſſe decem generaliſſima rerum: quia non quodlibet intelligibile: ſed ens ſecundum ſe diuiditur in hæc.5.meta.& ita nullum iſtorum eſt ens ſecundum ſe diſtinctum ab illis decem.

Cōt. 14

¶ Contra tunc videtur, quod logicus conſiderans per ſe intentiones, & numerum generaliſſimorum tantum ſub hac ratione, ſ. qua eis hęc intentio generaliſſimum poſſit applicari, deberet dicere plura generaliſſima, quam decem, quia plura iſtis ſunt intelligibilia: quibus in quantum intelliguntur, poteſt intentio attribui: licet met. cōſiderans ens inquantum ens, diceret ea tantum eſſe decem. cuius oppoſitum uidetur Ariſtot. dicere, dicens ſingulum ſignificare ſubſtantiam, uel qualitatem, &c. non tantum ſingulum ens ſignificare ſubſtantiam, &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

hic in litera.

AD QVAESTIONEM dicendum: quòd tantum ſunt decem generaliſſima rerum, quorum diſtinctio non ſumitur penes aliquid logicum tantum, ſed penes ipſas eſſentias. Ipſa enim intentio generaliſſimum eſt tantum uariata numero in iſtis. vnde quoad id, quod eſt difficultatis: q6 eſt magis metaphyſica, quam logica, ideo ſufficienter hic ſcitur, quia ita eſt quamuis forte metaphyſic. debeat, vel poſſit ſcire pp q̄d.

¶ Ad primum argumentum dico, vt ſupra.

¶ Ad primum contra hoc dico, quod ens per ſe, & non ens per ſe, vel ens in ſubiecto, & non ens in ſubiecto ſunt contradictoria, & ideo cum negatio non neget ſolam vocem, ſed ſignificatum & non poteſt vniuoco actu quodlibet ſignificatum negare, erit æquiuocum, ſicut affirmatio: ſed non ens in ſubiecto non eſt idem, quòd ſubſtantia. nam non ens, eſt non ens in ſubiecto, neque non ens per ſe eſt accidens: quia non ens eſt non ens per ſe; ſed ens non per ſe idem eſt quod accidens: & ens non alio, idem quod ſubſtantia. & primum non contradicit enti per ſe, nec ſecundum enti in ſubiecto. ¶ Ad aliud pōt dici, quod accidentia conueniunt in aliquo intentionali: vt eſt eſſe attributū ſubſtā tiæ, vel poſterius ſubſtantia, in quo non conuenit accidēs cum ſubſtantia. Vel poteſt concedi, ſi eſſet vnum nomen æquiuocè ſignificans ſubſtantiam, & alia generaliſſima, vt a. æquè conueniens diuiſio eſſet entis in a.

& quando ſicut in ſubſtantiam, & accidens: quia vtrobique æquiuoci in æquiuocum, & vniuocum.¶ Ad tertium contra illud dico, quod æquiuocum actu importat omnia ſua ſignificata. & ideo actu ponit accidens omnia nouem genera, cum diuiditur ens in ſubſtantiam, & accidens. Cum dicitur æquiuocum non accipitur ſimul, niſi pro vno ſignificato verum eſt ab eodem intelligente: ſed nõ minus ipsũ ſecundum ſe omnia ſua ſignificata ſimul ponit, & eo modo ſumitur, non autem, ut intelligitur ab uno. Ad ſecundum principale dicitur, quod ſuperlatiuum tantum uni conuenit in vno gñe, & ita tantum vnum eſt generaliſſimũ in vno genere, ſed non ſimpliciter tm̃ unum. Vel aliter ꝙ ſuperlatiuũ dupliciter dr̃, & exponitur vno modo poſitiuè per exceſſum omniũ aliorum: alio mõ priuatiuè ꝑ non excedi ab aliquo alio. pri mo modo nullum eſt generaliſſimum ſimpliciter: ſed tantum in aliquo genere, ideſt ge neralius omnibus alijs in ſuo gñe. Secundo mõ, quodlibet illorum eſt gñaliſſimum, qa nullum eo generalius, & illa propoſitio quod per ſuperabundantiam dicitur, &c. vera eſt, vt ſuperlatiuum exponitur poſitiuè: non vt exponitur priuatiuè, quia multa poſſunt eſſe prima, ita quòd quodlibet illorum nihil eſt prius.

¶ Ad tertium dictum eſt prius. Vel põt dici, qđ multitudo prędicamentorum reducitur ad vnum, quod eſt prima cã, quæ prior eſt eis non prædicatione, ſed entitate, & cauſalitate, & ita põt aliquid eſſe prius eis. ¶ Ad aliud de concretis. dico, quod eſſentia ſignificata per albũ, eſt in genere qualitatis: ſed illa ſub hoc modo intelligendi, vel ſignificandi non eſt per ſe qualitas, vel in genere qualitatis, ſed per reductionem, quia, ſ. eſt idem eſſentialiter albedini, quod eſt per ſe in illo genere. Eſt autem in aliquo, generaliſſimo per ſe, ſcilicet in quali, ſed non in alio quale enim a qualitate tantum differt in modo ſignificandi, quæ differentia licet prohibeat prædicationẽ vnius de altero, non tamen ſufficit ad diſtinguendum genera: vel ad faciendum, aliquid eſſe in diuerſis generibus. ¶ Ad aliud concedo, quale eſſe generaliſſimum propter probationes illas: ſed non aliud quam qualitas. Cum dicitur.

citur, habet alias ſpecies. dico, quod falſum eſt. Cum dicitur. prædicatur per ſe de alijs. dico, quod falſum eſt: quia ſpecies per ſe unius, & alterius differunt tantum in modo ſignificandi.

¶ Contra, quale eſt generaliſſimum, & qualitas eſt generaliſſimũ, & hæc non ſunt idem generaliſſimum, igitur aliud. cõſequentia patet: quia circa ens, idem & diuerſum includuat contradictionem. per Ariſtot. 10. metaphyſic. ſecunda pars antecedentis patet: quia ſi eſſent idem generaliſſimum, tunc vnum prædicaretur de altero ſic. qualitas eſt qualis, & unum de ſpeciebus alterius.

Cõtex. 12.

¶ Dici poteſt, quod ſunt idem generaliſſimum. Cum oſtenditur quod non, quia unum non prædicatur de altero, dici poteſt, quod aliquid eſt idem alij, & non prædicatur de illo propter diuerſum modum ſignificandi. quæ diuerſitas licet prohibeat prædicationem unius de altero; non tamen ſufficit ad diſtinguendum generaliſſimum uel ſpecies diuerſas. Similiter propter iſtum modum ſignificandi non prędicatur unum de ſpeciebus alterius. nec tamen de alijs ſpeciebus prædicatur. hoc & illud, ſecundum hoc neganda eſt hæc. albedo eſt ſpecies qualis: quia & hæc albedo eſt qualis & concedendum eſt, quod album non eſt albedo: ſed non eſt concedendum, quod ſunt ſpecies alterius generis, nec aliæ ſpecies, quia plus requireretur ad concedendum talem diuerſitatem: quam ad impediendum mutuam prædicationem de ſe inuicem.

¶ Cum probatur ſuperius ea eſſe diuerſa genera, quia non prædicantur de eiſdem, poteſt negari: quia eædem ſunt ſpecies vtriuſque. ſed hoc non eſt illud.

¶ Ad aliam probationem. cum dicitur intentiones attribuuntur eſſentiæ, ut intelligitur: dico, quod ſecundum modum intelligendi abſtracti, uel concreti non variatur ſecundum genus, uel ſpeciem. licet hoc non ſit illud, &cæt.

¶ *Subſtantia autem eſt, quæ propriè principaliter, & maximè dicitur: quæ neque de ſubie-*

Eto dicitur; neque in ſubiecto eſt: vt aliquis homo, vel aliquis equus, &c. C. de ſubſtantia.

Quæſtio XII.

CIRCA Capitulum de ſubſtantia, quæritur, vtrum aliquis homo ſit prima ſubſtantia. Quòd ſic videtur auctoritate Ariſtote. qui ſic exemplificat de prima ſubſtantia. vt aliquis homo aliquis equus. & inferius vbi intendit quodlibet aliud a primis dici de primis, vel eſſe in eis. arguit ſic; animal ꝑdicatur de homine, igitur de aliquo homine. per aliquem homine intelligens primam ſubſtantiam.

3 ¶ Item non eſt ſecunda ſubſtantia. & inter illam, & primam non eſt medium. igitur eſt prima ſubſtantia. probatio primæ propoſitionis, ſi eſſet ſecunda ſubſtantia, non eſſet niſi ſpecies. ſed hoc eſt falſum quia hæc eſt vera. nullus homo eſt ſpecies. igitur ſua contra-

2 dictoria falſa. ¶ Item ſi aliquis homo non eſſet prima ſubſtantia, poſſet prædicari de multis. & ita hæc uidetur eſſe vera, omnis homo eſt aliquis homo: quia non poſſet eſſe commune ad alia, quam ad ſuppoſita hominis, ſed illa non eſt uera. probatio: tum quia prædicatum vniuerſalis: affirmatiuæ, confunditur tantum confuſa. & ita per accidens ad confuſionem alterius, ut ſubiecti. igitur poteſt confundi per ſe. ſed cum dico, aliquis homo. non poteſt confundi per ſe. ſic dicendo, omnis aliquis homo. tum quia omne prædicatum vniuerſalis affirmatiuæ poteſt eſſe ſubiectum particularis conuertentis illam vniuerſalem: tale non eſt hoc, quod eſt aliquis homo. Si dicatur, hanc, omnis homo eſt aliquis homo, conuertendam eſſe in hanc, aliquis homo eſt homo.

¶ Contra. iſte differunt, omnis homo eſt homo, & omnis homo eſt aliquis homo, ergo earum conuerſæ differunt.

¶ Ad oppoſitum, aliquis homo prædicatur de pluribus. ergo non eſt prima ſubſtantia, antecedens patet, quia iſte homo eſt aliquis homo. & iſte homo eſt aliquis homo. Item ſequitur. iſte homo currit. ergo aliquis homo currit, & non econuerſo. ergo non eſt pri-

prima ſubſtantia. ¶Item hæc eſt vera. omnis homo eſt aliquis homo. tum quia ſua contradictoria eſt impoſſibilis. aliquis homo non eſt aliquis homo, tum quia quælibet ſingularis eſt uera igitur aliquis homo prædicatur de omni homine. igitur non eſt prima ſubſtantia.

Dicitur ad quæſtionem, quod aliquis homo eſt prima ſubſtantia, nec dicitur de multis niſi æquiuoce.

¶ Ad ſecundũ dicitur, quod conſequentia non valet niſi diſtincto conſequente.

¶ Ad tertium dicitur, quod illa vniuerſalis eſt falſa, & ſua contradictoria uera; ſumendo aliquis homo in prædicato pro prima ſubſtantia, vt ſcilicet homo affirmatur de homine; quia aliquis homo non eſt aliquis homo, vt Sortes non eſt Plato. inductio non ualet, ſed eſt figura dictionis, procedendo a pluribus determinatis, ad unum & ita commutatur quale quid in hoc aliquid.

¶Contra. illud in hoc ſequitur, quod ad vniuerſalẽ non ſequitur particularis: niſi præfacta diſtinctione, & quod ad ſingularẽ non ſequitur particularis. niſi præfacta diſtinctione; etiã quod particularis propoſitio non habet cõtradictoriam, niſi præfacta diſtinctione, & tunc non uniuerſalis ſibi contradicet, ſed particulari affirmatiuæ in hoc ſenſu ſingularis negatiua ſufficienter contradiceret; quia in eis eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & quod particularis propoſitio non ſit ſimpliciter ſyllogizabilis & abſolutè, uel non niſi ſicut ſingularis, & quod nullus ſyllogiſmus abſolutè ualeat; quia nullus conuerſus abſolutè ualet; quia in omni ſyllogiſmo, uel in ſuo conuerſiuo eſt aliqua propoſitio particularis, quæ abſolutè non eſt ſyllogizabilis, & quod particularis, & indefinita non conuertuntur; quia una vt indefinita habet ſingulares pro cauſis ueritatis; quas habet particularis pro ſenſibus multiplicatis, & quod æquiuocatio non ſit in dictione; quia nec homo multiplex in ſe eſt, nec aliquis homo; quia aliquis nec in ſe eſt multiplex, ut manifeſtum eſt, nec ut alij additur. probatio, quia additio alicuius non confert ſibi nouum ſignificatum.

Quia iſta uidentur magis inconuenientia contra Ariſt. in tota Logica, & contra cõmunẽ naturam ſyllogiſmi,

& contradictionis, quam exponere unam auctoritatem Ariſt. Videtur ergo potius dicendum, quod aliquis homo non eſt prima ſubſtantia .i. non ſignificat tantum unũ ſuppoſitũ hominis, ſicut iſte homo: propter inconuenientia prædicta. Sed propter auctoritatem Ariſt. intelligendum, quod homo de ſe indifferẽs eſt ad multas acceptiones. ſ. pro uoce, pro intentione: pro ſuppoſitis. ſigna ergo, ut omnis, aliquis, ſibi addita indifferentiam ad intentiones, & ad vocem tollunt, & determinant ipſum ad acceptionem tantum pro ſuppoſitis, ſed adhuc in illa acceptione eſt indifferens ad qđcunque ſuppoſitum. igitur Ariſt. volens primam ſubſtantiam exprimere, ut diſtinguitur contra ſecundam, uidelicet vt ei ineſt intentio ſecundæ ſubſtantię, & tamen quodammodo in generali: dixit ut aliquis homo. i. quodlibet quod eſt iſte homo.

¶ Alio modo poteſt dici, qđ per aliquis homo ponitur prima ſubſtantia determinata indeterminatè tamen, & per hunc hominem determinata & determinate & tunc exemplificauit Ariſtotelis de prima ſubſtantia determinata, licèt indeterminatè, ut de hac uel illa. ¶ Sed forte aliquis homo non ſignificat primam ſubſtantiam determinatam, neque determinate, nec indeterminate, licet pro illa ſupponat quando eſt ſubiectum particularis propoſitionis, quòd non ſignificet, patet per ueritatem huius: omnis homo eſt aliquis homo. prima. n. ſubſtantia determinata, ſiue determinate, ſiue indeterminate ſumpta: non prædicatur uere de omni homine: ita & homo, quãdo eſt ſubiectum indefinite ſupponit primam ſubſtantiam determinatam indeterminate: non tamen illam ſignificat. ideo poſterior modus dicendi videtur conuenientior.

¶ Ad primum argumentum patet: quia Ariſtot. nominat primam ſubſtantiam quodãmodo in communi per commune ſumptum pro acceptione pro ſuppoſitis. ¶ Ad aliud dico, quod aliquis homo eſt ens per accidẽs compoſitum ex re primæ intentionis, & ſecũdę, & nec eſt prima ſubſtantia, nec ſecunda, ſed medium accidentale inter illa: & tale medium inuenitur inter ſpeciem ſpecialiſſimam, & indiuiduum, ut homo albus, licet non medium eſſentiale. ¶ Cõtra. aliquis homo prædicatur de pluribus dif-

differentibus numero in q d ſecũdum prędicta, igitur eſt ſpecies. Item ens per accidẽs eſt compoſitum ex rebus diuerſorum generum huiuſmodi non eſt aliquis homo, qa modus intelligẽdi hominem non eſt res alicuius generis.

¶ Ad primum poteſt dici, quod aliquis homo de nullo prædicatur in quid, quia ens per accidens non habet quid.

¶ Contra hoc, tunc pari ratione prædicatio hęc non eſt in q d aliquis homo eſt animal. Item primo lib. elenchorũ. *Cap. 4* dicit Ariſto. eadem eſt diffinitio propoſitionis, & unius ſolius propoſitionis, & rei, & unius ſolius rei, iſta tamen una ſola res eſt compoſitum ex re primæ intentionis, & ſecundæ, igitur tale compoſitum poteſt habere diffinitionem in quid.

¶ Item aliquis dicit tantummodo modum intelligendi hominem pro ſuppoſitis, & tantum in illa acceptione homo dicit quid ſuppoſitorum. igitur aliquis non prohibet hominem prędicari in quid de illis, immo magis cõfert ad hoc.

¶ Pro reſponſione iſtorum oportet intelligere, quod omne ſyncathegorematicum in prædicato, eſt pars prędicati, cuius probatio eſt per impoſſibile; aliter ex ueris ſequeretur falſum, ſic nullus homo eſt omnis homo; iſte homo eſt homo; ſi ſignum in maiori non eſſet pars prædicati poſſet inferri in concluſione. ergo iſte homo non eſt homo, quia ad habendum identitatem maioris extremitatis non oporteret ipſum ſumi in maiori, & concluſione cum eodem ſigno, ſi illud nõ eſſet pars prædicati, ſicut manifeſtum eſt in ſecundo modo ſecundæ figuræ, quia maior extremitas non ſumitur cum eodem ſigno in concluſione & maiore, & ita ex ueris ſequeretur falſum. Item oſtenditur oſtenſiue magis propter quid, quia ſyncathegorematicum, nunquam habet reſpectum ad præcedens, aliter negatio ſubſequens compoſitionem poſſet propoſitionem facere negatiuam, ſicut & negatio præcedens. igitur ſyncathegorematicum additum prædicato non determinat ipſum in comparatione ad ſubiectum, & ita non inquantum extremum, quia inquantum eſt extremum reſpicit aliud extremum, ſed omne ſyncathegorematicum determinat extremum inquantum eſt extre-

mum. igitur nullum additum termino in prædicato eſt ſyncathegorematicum, ſed pars prædicati. tamen abſolutè intellectum, terminum cui additur determinat, & ita eſt ſyncathegorematicum reſpectu partis prædicati; ſed non reſpectu prædicati, quia ipſum eſt alia pars prædicati: ſed ſyncathegorematicũ additũ ſubiecto non eſt pars ſubiecti, quia determinat illud, cui additur in comparatione ad prædicatum. His uiſis patet ad rationem, quia ſic dicendo, aliquis homo eſt animal eſt aliquis tantum ſyncathegorematicum, & homo tantum ſubiectum, & ideo poteſt propoſitio eſſe per ſe, ſed non eſt ita, vbi aliquis homo prædicatur.

¶ Ad aliud dico, ꝙ unus & ſolus poſſunt eſſe cathegorematica vel ſyncathegorematica primo modo intelligit Ariſt. in primo elenchorum, quia eadem eſt diffinitio rei & vnius ſolius rei. i. rei in ſe indiuiſæ, & ab alijs diuiſæ, qa illud eſt res per ſuam eſſentiam, non autem intelligit, vt unus, & ſolus ſunt ſyncathegorematica.

¶ Ad tertium, concedo, ꝙ aliquis dicit modum intelligendi hominem pro ſuppoſitis, tamen ſub tali modo intelligendi non pōt homo prædicari: niſi ille modus ſit pars prædicati: propter rationem ſupradictam, & illud totum non prædicatur in quid, qđ ſi poſſet homo prædicari ſub tali modo tantum manente mō, poſſet prædicari in quid & quia nihil dicitur ſpecies, niſi inquantum aptum natũ eſt prædicari, homo ſub iſto modo nō poteſt eſſe ſpecies.

¶ Ad aliud ſuperius, quod fuit contra reſponſionem. Ad ſecundum, cum dicitur ens per accidens eſt compoſitum ex rebus diuerſorum generum illud poteſt negari, qa quicquid non eſt eſſentialiter idem cum aliquo, ſiue ſit res alterius generis, ſiue non compoſitum cũ illo aliquo, facit ens per accidens.

¶ Ad tertiũ principale concedo hãc eſſe veram, omnis homo eſt aliquis homo, cum oſtenditur primo qđ nō, quia prædicatũ non eſt cōfundibile p ſe, nego. nã in contradictoria prædictæ uniuerſalis erit idē prædicatũ, qđ & in iſta & cōfuſum, cōfuſe & diſtributiuè. nec aliter oportet confundibile per accidens, eſſe per ſe confundibile. Vel aliter pōt concedi, ꝙ inquantũ prædicatur aliquis hō intelligitur ſpecificare rem hu-ius

uer-

verbi eſt.ita quod prædicatũ eſt hoc totum,ens aliquis homo, & illud poteſt confundi per ſignum uniuerſale affirmatiuum immediate additum: Per hoc dico ad aliam probationem: quia illa uniuerſalis conuertitur in hanc, aliquod ens aliquis homo eſt homo.

¶ Subſtantia eſt,quæ propriè principaliter &c. ¶ Nota,ꝙ diuiſio ſubſtãtiæ in primam & ſecundam non eſt diuiſio generaliſſimi in ſpecies: ſed ſubiecti in accidentia: quia ſubſtantia ſecundum quod intelligitur (ſecundum quam conſiderationem pertinet ad Logicum) diuiditur in intentiones ſibi accidentes.

¶ *Alia uero omnia aut de ſubiectis dicuntur principalibus ſubſtantijs: aut in ſubiectis eis ſunt. Hoc autem manifeſtum eſt ex his,quę per ſingula proponentur, vt animal de homine prædicatur: ergo & de aliquo homine prædicabitur. Nam ſi de nullo aliquorum hominum nec omnino de homine prædicaretur. Rurſus color in corpore eſt: ergo in aliquo corpore. Nam ſi non in aliquo ſingulorum,nec omnino in corpore, &c. Cap.eo.*

Quæſtio. XIII.

QVæritur de conſequentijs, quas facit Ariſt. ad probandum iſtam concluſionem.ſ. animal prędicatur de homine: ergo de aliquo homine,& color eſt in corpore; ergo in aliquo corpore. Vtrum huiuſmodi conſequẽtiæ teneant formaliter.Quod non uidetur, quia nec alibi tenet ſpecies prædicatur de homine: ergo de aliquo homine. ubi eſt eadem forma arguendi.

¶ Item uidetur eſſe fallacia 2
cõſequentis a ſuperiori non diſtributo ad inferius, & ita poſitio cõſequentis,quę conſequentia non valet.

¶ Item terminus de ſe eſt in- 3
differens ad omnem ſuppoſitionem. igitur ſi arguatur ab ipſo ſumpto abſolutè ad ipſum ſub una ſuppoſitione tãtum,arguitur ab indifferenti ad determinatum, & ita fit fallacia conſequentis; ſic eſt in propoſito. 4

¶ Item eadem ratione,qua illa conſequentia tenet, videtur

Digitized by Google

tur iſta tenere, animal prædicatur de omni homine, igitur aliquod animal, ſed non ualet iſta, igitur nec illa probatio maioris, vtrobique fit ſimilis deſcenſus, niſi ꝙ hic in ſubiecto, ibi in prædicato. quæ, diuerſitas non impedit, cum omnis uniuerſalis poſſit conuerti ſumptis terminis uniformiter. probatio minoris, quia antecedens eſt uerū,
5 & conſequens falſum. Item pari ratione ſequeretur, animal eſt omnis homo, ergo aliquod animal quod non eſt uerum, quia antecedens uerum, & conſequens falſum, quia ſua contradictoria uera, quòd antecedēs ſit uerum patet, quia animal eſt homo inquantum homo igitur omni homo. antecedens iſtius patet, quia animal per naturam hominis eſt homo, igitur inquantum homo conſequentia patet per Ariſtot. 1. priorum cap. de reduplicatione.

6 ¶ Item deſtructis primis. animal prædicatur de homine, & nō de aliquo homine, qa nullus eſt. igitur conſequentia non ualet. Ex hoc etiam ſequitur aliam concluſionem Ariſt. eſſe falſam. ſ. de fructis primis &c. quia eis non exiſtentibus poſſunt ſecūdæ ſubſtantiæ prædicari de ſe inuicē per ſe igitur, & manere; quia hoc ſecundam ſubſtantiam eſſe eſt eſſe prædicatum eſſentiale eſt in genere ſubſtātiæ. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. & probat utranque cōſequentiam inferendo ex oppoſito conſequentis oppoſitum antecedentis.

DICENDVM, ꝙ hæc cōſequentia eſt bona. animal prædicatur de homine, ergo de aliquo. ſumendo prædicari ut hic ſumit Ariſt. ſcilicet ſuperioris de inferiori in genere. decurrit enim ſuper hanc regulam, quando alterum de altero prædicatur, &c. quæ ualet hanc, quod eſt prius priore in genere eſt prius poſteriore. Intelligendum etiam, quod hæc conſequentia tenet deſcendendo ad iſtum hominem, ubi eſt prima ſubſtantia determinata, & determinatè, quia ſequitur, ſi animal eſt prius homine igitur iſto, ſed Ariſt. inferendo infert de prima ſubſtantia determinata, indeterminatè tamen, ſicut ponitur per hoc, quòd eſt aliquis homo, quia ſic ſumitur oppoſitum conſequentis. Sed de alia conſequentia color eſt in corpore, igitur in aliquo, eſt magis dubium quia non tenet per regulam ſupradictam. Dicitur, quo

tenet

tenet de accidentibus communibus per locum à minori, quia illa prius inſunt primis ſubſtantijs, quam ſecundis, licet econuerſo contingat de proprio.

¶Contra hoc tūc non probat uniuerſaliter omnia alia a primis dici de primis, aut eſſe in eis, quia non ſunt accidentia propria. Poteſt dici, ꝙ ſecunda conſequentia tenet de omni accidente reali, quia nullum tale ineſt communi: niſi mediante ſuppoſito aliquo. igitur ſi communi ineſt, ineſt ſuppoſito, indeterminate tamen, & ſecundum hoc intelligendum, quòd ſecunda conſequentia non tenet deſcendēdo ad primam ſubſtantiam determinatam, & determinate, ſed eſt fallacia conſequentis, nec ſic deſcendit Ariſt. quia nec ſic ſumitur oppoſitum conſequentis, ſed deſcendit ad determinatam indeterminate tamen. Adhuc hæc probatio non uidetur ſufficiens, quia proprium ineſt communi, & non inquantum ineſt ſuppoſitis, quia inquantum proprium ineſt primo communi, & ſecundum hoc commune eſt extraneum ſuppoſitis, quia ſumēdo commune pro medio, ut de eo dicitur proprium primo, & in minore, ut eſt in ſuppoſito, eſt fallacia accidentis ſic, homo primo eſt riſibilis, iſte eſt homo. ergo iſte eſt primo riſibilis, igitur non omne accidens reale ineſt communi inquantum eſt in ſuppoſitis.

¶Ideo dicitur, ꝙ vtraq; conſequentia tenet tantummodo ſumendo commune, vt habet ſuppoſitionem perſonalem, & tunc ſecunda conſequentia tenet per hanc regulam, nihil ineſt alicui ſupponenti disiunctiue pro multis, niſi alicui illorum indeterminate ſumpto inſit, ſed tamen prima conſequentia uidetur tenere abſolute ſine tali ſpecificatione ſuppoſitionis, quia ſignificatum ſuperioris prius eſt inferiori. igitur quicquid eſt prius illo ſignificato eſt prius ſuppoſito, & ſecūdum hoc tenet prima conſequentia. Poteſt dici, quòd in ſuppoſitione ſimplici ſumitur ſignificatum pro ſignificato, & non quicquid eſt prius ſignificato ſuperioris illo modo eſt prius inferiore, qa ſuperioris ſignificatum illo modo non eſt prius īferiore, ſed eſt ei extraneum, ut patet coniungendo præmiſſas, ubi in maiori ſtat terminus ſimpliciter, & in minori dicitur de ſuppoſitis.

¶ Ex iſtis conſequentijs pro-

batis

batis ex oppoſitis infert Ariſtot. alia igitur omnia aut de ſubiectis principalibus ſubſtantijs dicuntur, aut ſunt in eis. quæ concluſio ita intelligẽda eſt, ſicut ſequitur ex antecedente probato, & hoc eſt ſic. omnia alia quæ dicuntur de ſecundis ſubſtantijs, uel ſunt in eis, vt habẽt acceptionem perſonalem, dicũtur de primis, uel ſunt in eis.

¶ Ex hac ſecũda concluſione infert Ari. tertiam, deſtructis igitur primis impoſſibile eſt aliquod aliorum remanere. quæ ſic exponitur, quo ad illud eſſe, quod alia habent in primis, quamuis poſſint remanere, quo ad aliud eſſe, vt quidditatiuum, uel eſſe intelligibile.

¶ Contra hanc expoſitionem ſecunda ſubſtantia, inquantum hic ſit ſermo de ea, opponitur primæ, quia diuidunt ſubſtantiam per oppoſitum, & per accidens utrique illorum, nullum autem oppoſitum habet eſſe in ſuo oppoſito, igitur nullum eſſe habet ſecunda ſubſtantia in prima, ſecundum igitur iſtam expoſitionẽ abſolutè dicetur deſtructis primis, nullum aliorum deſtrui. Hoc confirmatur per hoc, quod Ariſtot. loquens de ſecunda ſubſtantia & accidentibus dicit omnia alia a prima, ſed hæc inquantum habent eſſe in prima nõ ſunt alia, igitur non loquitur de illis inquantum hñt eſſe in prima ſubſtantia. Ideo poteſt dici aliter, ꝙ hæc tertia concluſio logicè ſumpta. ¶ de ipſis intentionibus eſt manifeſta ſic, ſecũda ſubſtãtia dr̃ relatiuè ad primã ſicut dictũ ad illud de quo dr̃: igitur ſi prima non eſt, ſecunda non eſt, quia relatiua ſunt ſimul natura per Ariſt. inferius. ca. de relatione. Item accidens relatiue dr̃ ad ſubiectum, loquendo de intentionibus, & intentio ſubiecti uel fundatur in prima ſubſtantia, vel ſecunda. ſi in prima; ergo deſtructa prima, non eſt ſubiectum illius accidentis, ſi non eſt ſubiectum, igitur nec accidens, per hanc regulam, relatiua ſunt ſimul natura; ſi intentio ſubiecti fundetur in ſecunda ſubſtantia, arguatur ſic, deſtructa prima ſubſtãtia ſecunda non eſt per locum a relatiuis, & ſi ſecũda nõ eſt, ſubiectum talis accidentis non eſt, & ſi hoc, igitur tale accidens non eſt, per locum a relatiuis. ¶ Dr̃, ꝙ intẽtio ſubiecti reſpectu accidẽtis poteſt fundari in alio accidẽte, quod nec eſt ſecunda ſubſtãtia, nec prima. Contra illud accidens habet ſubiectum, aut

aut accidens: aut ſubſtantiã. ſi ſubſtantiam: arguatur, ut prius. ſi accidens, illud habet ſubiectum, vel procedetur in infinitum in accidẽtibus. quorum quodlibet ſit ſubiectum alterius. quod habet Ariſt. pro inconuenienti 4. met. aut ſtabit ad ſubſtantiam ſecundam, vel primam, & de omnibus arguatur a primo ad ultimum.

Cõt. 12 & inde.

¶ Notandum autem, quod hęc propoſitio, deſtructis primis, &c. non ponit primas poſſe deſtrui, quia ablatiuus abſolutus per Priſcia. ſecundo conſtructionum exponitur per ſi, quia, uel dum, poteſt igitur iſte eſſe ſenſus, ſi deſtruantur primæ ſubſtantię, deſtruuntur alię, vel quia vel dum, & quælibet exponens eſt uera, quia poſitio alicuius in cõparatione ad aliud, non requirit ipſum poni abſolutè, ſed eſt fallacia ſecundum quid & ſimpliciter prædicta etiam concluſio, ſcilicet deſtructis primis &c. poteſt intelligi de ipſis quæ ſubſunt intentionibus, quia ſecunda ſubſtantia non habet aliud eſſe, quàm aliqua prima ſubſtantia. ſimiliter eſſe accidentis eſt a ſubiecto ſi a prima ſubſtantia illa non exiſtente accidens non eſt. ſi a ſecunda illa, non eſt, ſi prima non ſit. igitur ſi prima ſubſtantia non ſit, nulla ſubſtantia eſt, neque vllum accidens. ¶ Hæc etiam tertia concluſio forte gnẽralius uera eſt, quam prima, uel ſecunda, licet non inquantum ex eis infertur.

¶ Ad primum argumentum dico, q̃d ſpecies nõ prædicatur de homine, ut hic ſumitur prædicari, quia non eſt ſuperius eo in genere. ¶ Contra. hæc eſt uera. homo eſt ſpecies. igitur ſpecies vere prędicatur de homine. ¶ Itẽ ſi ſpecies eſt in homine arguetur, quod ſecundã, conſequentia non ualet, quia non ſequitur, igitur eſt in aliquo homine. ¶ Ad primum dico, ꝙ verbum eſt, poteſt notare qualemcunque vnionem extremorum, & non oportet, quòd ſemper notet prædicatum eſſe ſuperius ſubiecto, ſed ad exercendum illud, quod ſignatur. hic oportet addere ad compoſitionem huius verbi, eſt, aliquam determinationem, ut eſſentialiter, vel aliquid huiuſmodi. Secunda ratio contra reſponſionem probat illud, quod eſt in homine, non ſecundum acceptionem perſonalem, ſed ſimplicem non eſſe in aliquo homine, quod bene eſt concedendum. Poteſt

eſt etiam dici ad rationem principalem, quod ſpecies ſi dicatur de homine, non tamen, vt homo habet acceptionem perſonalem: & neutra conſequentia valet: niſi ſic ſumendo cõmune. ¶ Ad ſecũdũ argumentum principale, ut eſt contra utranque conſequentiam: poteſt dici generaliter, qđ nõ eſt fallacia conſequentis, quia non arguitur ad primam ſubſtantiam determinatam, & determinatè: ſed indeterminatè, & illo modo eſt æque cõmune cum termino cõmuni, ſumpto pſonaliter. Sed inquantum eſt cõtra primam cõſequentiam poteſt dici ſpecialiter, quòd cum hmõi prius, vel ſuperius &c. licèt arguere a ſuperiore terminãte talẽ reſpectum ad inferius: quia quicquid eſt prius homine, eſt prius iſto, cuius cauſa eſt: quia ſuperius inquantum terminans talem reſpectum habet uirtutem vniuerſaliter ſumpti. Quod enim prius eſt ſuperiore, dicitur de eo vniuerſaliter, & a ſuperiori diſtributo licet deſcendere ad inferius.

¶ Ad tertium dico, quòd terminus in una propoſitione non habet niſi vnam ſuppoſitionem: quia vna propoſitio eſt ſignum vnius intellectus compoſiti, & diuerſæ ſuppoſitiones termini ſunt diuerſæ rationes intelligendi terminum reſpectu tertij, & omnes diuerſæ ſuppoſitiones in ſuo genere ſunt oppoſitæ: cum igitur impoſſibile ſit idem in eodem intellectu compoſito reſpectu tertij intelligi ſub diuerſis, vel oppoſitis rationibus intelligendi: impoſſibile eſt idem in una propoſitione habere diuerſas ſuppoſitiones: indifferens eſt igitur terminus ad diuerſas ſuppoſitiones, licèt non in vna propoſitione. Loquimur autem de conſequentia, ut antecedens eſt propoſitio una. & ſic nõ eſt maior indifferentia in ancedente, quam in conſequente.

¶ Ad quartum argumentum, ut eſt contra primam conſequentiam: poteſt dici, quòd non eſt ſimilis ratio deſcendendi: quia deſcendendo ſub ſubiecto arguitur per hanc regulam, quod prædicatur de ſuperiori, & de inferiori: quæ neceſſaria eſt, vt hic ſumitur prædicari.

Deſcendendo autem ſub prædicato arguitur per hanc regulam, de quo prædicatur ſuperius, & inferius: quæ facit fallaciam conſequentis. ¶ Notandum, quod licet hæc poſſet concedi vera: omnis homo eſt

ali-

aliquod animal, non tamen inquantum aliquod animal eſt prima ſubſtantia. Primæ enim ſubſtantia determinata, ſiue determinatè, ſiue indetermitatè ſumpta, non dicitur de omni homine.

¶ Sed tunc, videtur illa ratio plus valere contra ſecundam conſequentiam; quia arguendo ſic. in omni corpore eſt color, igitur in omni corpore eſt aliquis color, vt aliquis color dicit primam ſubſtantiam. eſt antecedens verum, & conſequens eſt falſum. & tamen illa conſequentia videtur tenere per eandem regulam, per quam, & conſequentia Ariſtotel. ¶ Dico, quod non per eandem regulam, quia ſecunda conſequentia Ariſtot. tenet per hanc regulam, quod ineſt alicui ſtanti diſiunctiue pro multis ineſt alicui illorum indeterminatæ, ſed terminus ſtans confusè tantum non ſtat pro multis diſiunctiuè. ¶ Ex hoc ſequitur conſequentiam tantum tenere a communi habente ſuppoſitionem perſonalem, & non quancunque, ſed determinatam, & illam dico, quando terminus ſtat pro aliquo determinato indeterminatè tamen, ſicut ſubiectum indefinitæ, vel particularis. ¶ Contra hoc, ſi non ſequitur. animal prædicatur de omni homine. ergo aliquod animal, quod prædicatur de omni homine, non eſt aliquod animal. Et ſi hoc, non dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in illa, vt manifeſtum eſt. Igitur aliquod, nec dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in ea, quod eſt contra Ariſto. ſequitur. igitur inconueniens contra Ariſtot. niſi deſcenſus teneat ſub termino ſtante confusè tantum. Eodem modo poteſt argui de iſta: in omni corpore eſt color, ergo aliquis color. ¶ Ad hoc dico, quod in prima conſequentia eſt fallacia conſequentis, quia ad hoc ſequi illud infertur hoc eſſe illud: & non è conuerſo. multa enim de ſe inuicem verè dicuntur per hoc verbum, eſt, quorum nullum infert aliud. Arguendo igitur eodem ordine negatiue, eſt fallacia conſequentis a deſtructione antecedentis. ¶ Vlterius, cum dicitur, ſi non eſt aliquod animal, non dicitur de prima ſubſtantia, iſta conſequentia non valet, quia aliquid inquantum eſt ſecunda ſubſtantia dicitur de prima, ut hic ſumitur dici de.

& ſecundum hoc eſt extraneum alicui animali: unde in iſta conſequentia innuitur fallacia accidentis. ¶ Vlterius, cum dicitur: ſi animal, vt dicitur de omni homine non dicitur de aliqua prima ſubſtantia, nec eſt in ea: igitur aliquid, nec dicitur de prima ſubſtantia, nec eſt in ea: ibi eſt fallacia figuræ dictionis, commutando quale in quid: debet enim ſic inferri: igitur aliquid ſub aliquo modo accipiendi, nec de primis dicitur, nec eſt in primis. & hoc eſt concedendum, tanquam neceſſarium, quia omnis homo, nec dicitur de: nec eſt, in. ¶ Cum dicitur in quarto argumento principali, quod non eſt diuerſitas hic & ibi: niſi quia hic fit deſcenſus ex parte ſubiecti: ibi ex parte prædicati. Dico, quod illum deſcenſum concomitatur diuerſitas ſuppoſitionum, quæ prohibet conſequentiam, quia non tenet, niſi termino vno modo ſupponente. ¶ Cum dicitur, quod vniuerſalis conuertitur ſine figura dictionis, uerum eſt, quod variatio ſuppoſitionum circa vnum terminum non eſt reſpectu reliqui termini ſupponentis eodem modo, & niſi eſſet non eſſet figura dictionis. ¶ Ad aliud dico, quod nō ſimiliter ſequeretur utrobique: quia propoſitio iſta: animal eſt omnis homo: a nullo ponitur vera: vt animal habet ſuppoſitionem determinatam, & aliter non tenet illa conſequentia. Vel aliter: quia omnis homo non prædicatur: ut hic ſumitur prædicari: licèt propoſitio ponatur vera. non enim eſt vera primo modo per ſe. ¶ Ad vltimum dico, quòd loquitur de intentionibus deſtructis primis nullæ ſunt ſecundæ ſubſtantiæ, qa vno relatiuo deſtructo, deſtruitur, & reliquum: nec eſt etiam aliquod prædicatum in genere ſubſtantiæ: nec iſto modo ſunt primæ ſubſtantię magis corruptibiles quàm ſecundæ. Similiter eſt de rebus, quæ ſubſunt inquantum eis attribuuntur tales intentiones: ſed ſi loquamur de eſſe rerum: forte poteſt concedi hominem eſſe animal: licet non hunc vel illum: ſed hoc non ſecundum quod homo habet ſuppoſitionem perſonalem determinatam. illam enim non habet, niſi cum ſint eius aliqua ſuppoſita.

Sed quia cuiuslibet communis ſiue exiſtentis ſiue non exiſtentis eſt ſuppoſitum accipere per additionem pronominis demonſtratiui ſic;

ſicut ipſum eſt cōmune. Propterea melius dicendum, q̄d ſiue aliquis homo ſit, ſiue nō ſit ſemper ſequitur: animal prædicatur de homine: igitur de aliquo & quòd ꝑpter ĩdem, conſequens eſt verum, propter, quod & antecedens, ſcilicet propter inſeparabilē vnionem extremorum, licèt neutrum exiſtat.

¶ Contra concluſionem tertiam arguitur ſic, deſtructo poſteriori, non oportet prius deſtrui, ſed ſecunda ſubſtantia eſt prior prima, quia ſequitur ad primam, & non e conuerſo, & tale eſt prius, per Ariſtot. capitulo de prius. ergo deſtructa prima ſubſtātia, non oportet ſecundam deſtrui. Dici poteſt quòd loquendo de intentionibus ſunt ſimul natura, quia correlatiua, loquendo de rebus, licèt homo forte ſit prius iſto homine, non tamen aliquo homine, quia ſecunda ſubſtantia non habet aliud eſſe, quā eſſe alicuius primæ ſubſtantiæ.

¶ Commune eſt autem omni ſubſtātiæ in ſubiecto nō eſſe. Principalis namque ſubſtantia non de ſubiecto dicitur: neque in ſubiecto eſt, &c. Non eſt autem proprium ſubſtantiæ hoc. Namque differentia eorū eſt quæ in ſubiecto nō sūt: bipes enim, & greßibile de ſubiecto quidem homine dicitur, in ſubiecto autem nullo eſt. Cap. eo.

Quæſtio XIIII.

Quæritur circa hoc an differentia de genere ſubſtantiæ ſit ſubſtantia, loquēdo de eo quod ſubeſt intentioni. Quod non videtur per literam hic, quia, non ineſt ſoli ſubſtantiæ, ſed differentiæ prima proprietas. ſed ſi differentia eſſet, ſubſtantia poſſet ei ineſſe, & tamen ſoli ſubſtantiæ. ¶ Item nec, 1. ſubſtrantia, quia dicitur de ſubiecto, nec ſecunda, quia nec ſpecies, nec genus in genere ſubſtantiæ, hæc ſola ſunt ſecundæ ſubſtantiæ. per Ariſt. 2 *cap. de ſubſtā tia.*

¶ Item habet contrarium, quia habet aliquid a ſe maximè diſtans in eodem genere. & talis diſtantia per Ariſto. 10. metaph. eſt contrarietas ſubſtantiæ autem nihil eſt contrarium: per Ariſtote. inferius. 3 *Cont. 13.*

¶ Item per Ariſtote. 5. metaphyſi. primus modus qualitatis eſt differentia ſubſtantiæ, qualitas autem non eſt

eſt ſubſtantiā. Si dicatur, q̄d Ariſ. intelligit, q̄d habet modum prædicādi in quale, hoc non uidetur uerum, quia metaphyſicus a logico differt in hoc, quòd metaph. conſiderat ens inquantum ens, logicus inquantum conſideratur a ratione. quod ergo habet ſolum modum prædicandi in quale quamuis a logico poſſet aliquo modo dici qualitas, non tamen a metaphyſico, niſi ſit eſſentialiter qualitas.

Conte. 19. c. de ſubſtātia.

¶ Ad oppoſitum non ſubſtātia non eſt prior ſubſtantia, quia ſubſtantia eſt primum ens differentia eſt naturaliter prior ſpecie, quæ eſt ſubſtantia. ¶ Item non ſubſtantia interempta non interimitur ſubſtantia, ſed dr̄ia interempta interimitur ſpecies, quæ eſt ſubſtātia. ergo. ¶ Itē

2 differentia eſt pars diffinitionis ſpeciei, igitur indicat aliquid eſſentiæ eius nihil autē pertinet ad eſſentiam ſubſtātiæ niſi ſubſtantia. ¶ Item ſi eſſet accidens faceret unum ens per accidens, cum genere, & cum addita generi faciat ſpeciem, igitur omnis ſpecies in genere ſubſtantiæ eſſet ens per accidens, & ita nulla eſt ſpecies.

AD QVAESTIONEM poteſt dici, ꝙ dr̄ia in genere ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, q̄a eſt idem per ſe ei quod eſt ꝑ ſe ſubſtantia, non tn̄ eſt ſpecies uel indiuiduum in genere ſubſtantiæ, nec per ſe ſubſtantia. uerior eſt tn̄ talis prædicatio, rōnale eſt ſubſtātia. q̄ iſta, quantum eſt ſubſtātia quamuis utraque neceſſaria, & utraq. per accidēs. prima enī eſt ꝑ accidens, non ideo, quia aliquid eſt ſubſtantia, cui accidit rationale, ſed ſecunda eſt per accidēs, q̄a aliquid eſt ſubſtātia, cui accidit quantū. ¶ Ad primum argumētum dico, ꝙ intelligit nō eſt hoc propriū ſubſtantię. i. ei quod directè eſt in genere ſubſtantiæ, ut ſpecies, uel genus, ſed etiam dr̄iæ, quæ non eſt ſic ſubſtantia, ſecundum idem oſtendit. ¶ Ad tertiū dico, ꝙ contrarietas uno modo dicitur cōiter pro maxima diſtantia, & hoc modo priuatiuè oppoſita dicuntur contraria, ut in primo phyſicorum dicuntur principia ſcilicet forma, & priuatio contraria, hoc modo contrarietas eſt in omni genere: inter differentias generis, de qua dicitur, 10. meta. quod omnis differentia ſcd̄m ſpeciem cōtrarietas eſt. Alio modo ſumitur. ut eſt maxima diſtantia formarum mutuo circa idem ſe expellentiū, & ſic ſumitur. hic, & 8. phy. & ubi eſt, iſta

Conte 24. & inde.

Conte. 23. & 24.

Cont. 63. & circiter, ſed clarius 5. phyſic. Cont. 7. 9. & 48. habetur.

iſta cōtrarietas, ibi eſt motus propriè dictus. ¶ Ad quartū dico, quòd Ariſt. vt in plurib. in 5. diuidit voces ī ſignificationes, & in modos diuerſos accipiendi, quod ad minus facit de qualitate, non enim eam diuidit, vt eſt generaliſſimum in ſpecies ponens differentiam eſſe primam ſpeciem eius. Sed diuidit hanc vocem qualitatis in ſignificata, & vnum ſignificatum eius eſt differentia ſubſtantiæ, q̄a ſicut forma æquiuocatur ad ſubſtantialem, quæ tribuit eſſe ſimpliciter, ita actus ad actum primum, & actum ſecundū. & ita qualitas ad qualitatem eſſentialem, & accidētalem æquiuocatur, & differentia ſubſtantiæ eſt qualitas eſſentialis, nullo mō qualitas vt eſt generaliſſimum.

Non uos verò conturbent ſubſtantiarum partes: quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint, ne forte cogamur eas nō eſſe ſubſtantias confiteri, &c. Cap. eod.

Quæſtio XV.

QVæritur circa hoc, an partes ſubſtantiæ ſint ſubſtantiæ. Quod non videtur, quia ſubſtantia, vt eſt generaliſſimum, eſt per ſe ens, nulla pars ſubſtantiæ eſt per ſe ens, dum eſt pars ſubſtantiæ, quia tunc eſſet hoc alqd & vna ſubſtātia eſſet ex multis hoc aliquid, ꝙ non vī verū. ¶ Itē ſi q̄cunq; pars ſubſtantiæ ſit ſubſtantia ſit. a. illa ſubſtantia, & arguitur ſic. ſi. a. ſit ſubſtantia deſcendendo diuiſiuè a generaliſſimo, oportet concedere, ꝙ vel ſit illa ſubſtantia cuius eſt pars: vel ſpecies diſtincta contra illam: vel quod contineatur in aliqua ſpecie diſtincta ab illa: quia oē quod eſt in genere, eſt in aliqua ſpecie eius p Ariſtot. ſecundo top. non eſt illa, cuius eſt pars: quia illa de ea non prædicatur: non aliqua alia ſpecies, nec in alia ſpecie, quia tunc differret a ſuo toto ſpecificè, & ita per differentiam eſſentialem, & etiam ab omni alia parte. ſed hoc non eſt poſsibile; tum, quia omnis pars hēret formā ſpecificā, q̄a oīs dr̄ia ſumitur a tali forma, & ita nulla pars eſſet pars totius, nec conſtitueret eius eſſentiam, nec vnum eſſentialiter, cum alia parte, tum quia tunc omnis pars per propriam formam eſſet ens in actu, & ex duob. in actu non fit uerè unum, per Ariſt. 7. metaph. & ita nullum totum eſſet verè vnum.

ca. 10. *Cont. 49.*

 ¶ Item

3 ¶ Item quælibet pars ſubſtã tię eſt ſubſtantia,& nulla pars hominis eſt homo: ſequitur igitur nullus homo eſt ſubſtã tia. concluſio eſt falſa:& non minor. igitur maior: forma arguendi patet per Ariſtote. 4. phyſic. quia tali forma arguendi vtitur contra ponen-
Cont. tes tempus eſſe circulationem
95. ſic. quęlibet pars temporis eſt tempus,& non quælibet pars circulationis eſt circulatio. vnde ſi forma arguendi ibi va-
4 let, & hic. Item de materia dicitur 7. metaph. quod non eſt quid, nec quale, &c. igi-
Cont. tur non ſubſtantia. ¶ Item
8. forma non eſt ſubſtantia: qa
5 eſt in ſubiecto, & quia adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem, ut in tranſmutatione ſubſtantiali patet.

¶ Ad oppoſitum poteſt argui per tres rationes factas ad oppoſitum præcedentis quæſtio-
Cont: nis. ¶ Item diuiſum prędica-
2. tur de diuidentibus ipſum. ſed ſecundo de anima: ſubſtã tia diuiditur in formam, & materiam,& compoſitum: igitur quodlibet iſtorum eſt ſub-
Cont. ſtantia. ¶ Itē 7. met. dicit Ari-
7. ſto. ꝙ forma eſt magis ens q̄ materia, & iō eſt magis ens, q̄ cōpoſitū: in qua conſequentia innuitur materiã eſſe magis ens, quã compoſitum: tūc arguo ſic. ſubſtantia eſt maximè ens, ſi igitur illlud, qđ minimè eſt ens, ut compoſitum eſt ſubſtantia, ut patet, multo magis materia, & forma, quæ ſunt magis entia cōpoſito erunt ſubſtantiæ.

¶ Item hic in litera videtur Ariſt. innuere, quod partes ſubſtantiæ ſint ſubſtantiæ aliter non oporteret prohibere illud, quaſi inconueniens, nec ſequeretur ex tota proprietate.

AD QVAESTIONEM poteſt dici, qđ duplices ſunt partes, ſ. eſſentiale, vt materia & forma: quæ, ſcilicet eſſentiã ſubantiæ conſtituunt. alię partes quantitatiuæ: quæ nō sūt ſubſtantiæ, inquantum ſubſtantia eſt, ſed inquantū eſt quanta & extenſa. ſed tam de his q̄ de illis poteſt dici, quod non ſunt ſubſtantiæ per ſe, i. quòd gñaliſſimum ſubſtãtiæ non prędicatur de eis per ſe, nec verè in abſtracto ꝓpter primam rationem, & ſecundam prius poſitas ad illã partem quæſtionis. veruntamen ſubſtantia eſt æquiuocum, vt dicitur ens per ſe: & iſto modo eſt generaliſſimum, & ut dicitur de principijs entis per ſe, & iſto modo partes ſubſtã tię poſſunt dici ſubſtantia. Similiter in genere ſubſtantiæ, vt eſt generaliſſimum, ſunt non vt ſpecies, ſed per

redu-

reductionem in per ſe princi pia ſpecierum, & de illis quæ ſunt in genere per reductionem non oportet genus in ab ſtracto uerè prædicari.

¶ Ad argumenta præcedẽtis quæſtionis, ut hic, valent.

¶ Ad primum non ſubſtantia non eſt prius ſubſtantia: dico, quod ſi intelligatur nõ ſubſtantia, ideſt illud, de quo non prædicatur per ſe generaliſſimum in genere ſubſtãtiæ, falſa eſt propoſitio, ſed uera ſic. non ſubſtantia. ideſt nullo modo ſubſtantia, neq; ut ſubſtantia eſt generaliſſimum, neque dicitur de principijs ſubſtantiæ.

¶ Ad probationem, cum dicitur. ſubſtantia eſt primũ ens; dico, quod hoc eſt verum cõparando generaliſſimũ ſubſtantiæ ad alia genera. i. entiũ per ſe in genere eſt ſubſtãtia primum ens: non tamen eſt uerum de ſubſtantia principiata ſimpliciter, quia principia talis ſubſtantiæ ſunt priora illa, ut dicitur 7. meta. ꝙ forma & materia ſunt magis entia compoſito. fortè tamen poteſt concedi abſolutè quod ſubſtantia eſt primum perfectione, licet non via generationis.

Cõt. 7.

¶ Ad ſecundum non ſubſtantia interempta, non interimitur ſubſtantia; dico, quòd ſi maior intelligitur, non ſubſtantia, ideſt eo interempto, quod non ſit ſubſtantia per ſe in genere ſubſtantiæ non interimitur ſubſtantia; falſa eſt, quia principijs ſubſtãtiæ quæ non ſunt ſic ſubſtantiæ interemptis, ſubſtantia interimitur; vera tamen poteſt eſſe ſic, ꝙ nullo modo eſt ſubſtantia, nec generaliſſimum, nec ut dr̃ de principijs ſubſtantiæ ¶ Ad tertium per idem nihil pertinet ad eſſentiã ſubſtantiæ niſi ſubſtantia, ſi intelligitur, niſi quod per ſe eſt in genere ſubſtantię falſa eſt; alio modo vera, & illo modo pars ſubſtantiæ eſt ſubſtãtia.

¶ Ad aliud de ſecundo de anima. dico, ꝙ illa diuiſio ſubſtantiæ non eſt diuiſio generis in ſpecies, quia tunc materia haberet differentiam diſtinguentem ipſam a forma, & eſſet ens actu de ſe diſtinctum a forma, quod non eſt uerum, ſed eſt illa diuiſio æquoci in æquiuocata ſecũdum logicum, vel analogi in analogata ſecũdum naturalem, & ſic prędicationem ſubſtãtiæ de diuidentibus concedo, ſed hoc non eſt, ut ſubſtantia eſt generaliſſimum.

¶ Ad aliud dico, ꝙ forma, & materia ſunt magis entia cõpoſito entitate principij, & ita ſunt ſubſtantiæ. non ta-

tamen ſit ſubſtantiæ ſpecies.

¶ Ad auctoritatem Ariſt. dico, ꝙ Ariſt. non dicit nec innuit ex litera hæc partes ſubſtantiæ eſſe ſubſtantias, ſed dicit, ꝙ propter primam proprietatem ſubſtantiæ non oportet eas concedere non eſſe ſubſtantias, quia nec partes ſubſtantiæ ſunt in ſubiecto .i. in aliquo actu completo exiſtentes ut formæ, licet ſint in toto, quia alius eſt modus eſſendi in toto, & alius in ſubiecto:

¶ Tunc ad duo argumenta ad aliam partem quæſtionis quæ probant formam non eſſe ſubſtantiam per hoc ꝙ eſt in ſubiecto. Dicendum eſt, ꝙ materia appropriatè eſt tantum illud, quod eſt in potentia ad ſuſcipiendam formam non habens ex ſe factum aliquem completum, cui forma tribuit eſſe ſimpliciter, vt eſt in ſubſtantiis ſubiectum dicitur, ꝙ licèt ſit in potentia ad formam, tamē eſt in actu completo, & ideo forma adueniens tribuit ei tantùm eſſe ſecundum quid. forma igitur ſubſtantiæ, licèt ſit in materia, non tamē eſt in ſubiecto. Per idem patet ad aliud, quæ nō adeſt præter ſubiecti &c. quia nullum eſt eius ſubiectum.

¶ De quinta proprietate ſubſtantiæ ſciendum, ꝙ generaliſſimum ſubſtantię non dicitur de aliquo magis, & de alio minus; neque aliqua ſubſtantia ſecundum ſuam eſſentiā ſuſcipit magis & minus; tamen quo ad actum ſubſtādi, q eſt una proprietas eius .ſ. ſubſtantiæ dicitur una magis ſubſtantia alia, ut ſpecies magis ſubſtantia genere, quia pluribus ſubſtat, ſicut dicitur genus eſſe univerſalius ſpecie, quia de pluribus prædicatur, licèt univerſale ęqualiter prædicetur de genere, & de ſpecie, ut de ſpeciebus eius multa eſt circa hanc proprietatē difficultas; quæ phyſico relinquatur.

¶ De proprietate ſubſtantiæ quę eſt, cùm ſit una, & eadē numero, eſt ſuſceptiua contrariorum ſecundum ſui mutationē, hæc eſt propria ſubſtantię, & conuertitur cum ſubſtantia; quia nulla ſubſtātia ex ratione ſubſtantiæ prohibetur ſuſcipere contraria, licet aliqua ex ſua propria forma determinetur ad unū contrarium. Similiter intelligendum eſt, ſubſtantia ſuſcipit contraria. nōn ſibi, ſed alia quæ ſunt inter ſe contraria; alioquin hæc proprietas repugnaret quartæ proprietati.

¶ Quan-

Quantitatis autē aliud uidem eſt continuum, aliud diſcretum, &c. Cap. de quantitate.

Quæſtio XVI.

QVæritur primo, an quātitas ſit genus. Quod non videtur, quia nullum genus prædicatur denominatiue de ſpecie: ſed hæc eſt vera linea eſt quanta, & ſic de alijs, quę ponuntur de genere quantitatis. igitur nullum iſtorum eſt eius ſpecies. igitur nullam ſpeciem habet. igitur non eſt genus probatio maioris: nullum prædicatum uniuocum eſt denominatiuū ſed omne genus reſpectu ſpeciei eſt prædicatum uniuocū per Ari. prius ergo, &c. probatio huius ma. quia 16 prædicati uniuoci eſt ratio ſubiecti, quod manifeſtè eſt verum de genere reſpectu ſpeciei; ſed nullius denominatiui ratio eſt ratio ſubiecti, ut dicitē in capitulo de ſubſtantia, quia album prædicatur de corpore: rationem uerò albi impoſſibile eſt prædicari.

2 ¶ Item quantitas non habet ſpecies, quia de continua, & diſcreta non p̄dicatur æqualiter, & genus æqualiter p̄dicatur de ſpeciebus. probatio aſſumpti, quia quantitas continua eſt naturaliter prior ſua diuiſione, quia inquantū continuum eſt diuiſibile eſt naturaliter prius ſua diuiſione. igitur, & continuum eſt prius numero, quia numerus eſt poſterior diuiſione cōtinui, cum cauſetur ex illa. 3 Ariſt. 3. phyſico.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. Conte. 68.

Quæſtio XVII.

QVæritur utrum quantitas ſit genus unū. Qd non vr̄, quia per Ariſt. 1. poſteriorū, & 10. meta: In omni gñe uno eſt unū primum, & minimū, quod eſt menſura aliorū, ſed in quantitate non eſt unum primum, & minimum, ſed duo. ſ. unitas & pūctus igitur quantitas eſt duo genera. Item cuiuſcūque generis omnes ſpecies ſunt oppoſitæ, quia uel primas differentias includunt, uel differentias oppoſitas diuidētes aliud genus intermedium, & ſub aliquo eodem genere intermedio continentur, & includens unum oppoſitum non prædicatur de alio includente alterum, eo modo quo differentiæ diuiſiuæ generis debēt eſſe oppoſitæ, igitur nulla ſpecies unius generis de quacūq. ſpecie illius gñis p̄dicatur; Cōt. 12. et ide.

 catur;

catur, ſed aliqua ſpecies quã titatis prædicatur de alia denominatiuè, ut linea eſt numerata. igitur, &c. Item paſſio, & ſubiectum non ſunt in eodem genere, vt ſpecies, tum quia paſſio prædicatur denominatiuè de ſubiecto, igitur & genus paſſionis, ſed genus ſubiecti non prædicatur denominatiuè de ſubiecto, ergo non eſt idem genus ſubiecti, & paſſionis. prima conſequentia patet ab inferiori ad ſuperius, tum quia tunc paſſio de ſubiecto, non ꝑdicaretur, vt ex patet ex precedenti argumento, quod oſtendit, nullam ſpeciẽ cuiuſcunque generis poſſe prædicari de alia, ſed longitudo eſt paſſio lineę quæ eſt in genere quantitatis, & longitudo eſt in genere quantitatis, ergo genus quantitatis non eſt unum. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

3

AD QVAESTIONEM dicendũ, ꝙ quantitas eſt genus, qa ꝑdicatur de pluribus differentib. ſpecie, in quid, ut de q̃titate continua & diſcreta, quia q̃ſito quid de utroq. eorũ, conuenienter rñdetur, quantitas, & eſt gñaliſſimũ. quia non hẽt genus ſuperueniens. nihil. n. de eo prædicatur in q̃d, niſi ens, quod non eſt genus, q̃a nec uniuocum, & eſt unũ genus, quia ſcd̃m unã rõnem dr̃ de oĩbus ſuis ſpecieb. Sed q̃ ſit illa una rõ duplex eſt modus ponendi, uno modo ponitur rõ menſuræ. Tũ quia ꝓbat hic Ariſt. orationem eſſe ſpẽm quantitatis, per hoc ꝙ eſt menſura. Tum quia ſcd̃m diuerſitatẽ huius rõnis uariãtur ſpecies quantitatis, q̃a menſura continua quædam eſt intrinſeca menſurato, quædam extrinſeca, intrinſeca uel menſurat ſecundum unam dimenſionem tantum, & ſic eſt linea, uel duas, & ſic eſt ſuperficies, uel tres, & ſic eſt corpus. Extrinſeca duplex, propria, & ſic locus, vel communis, & ſic tempus, & dicitur locus menſura propria, quia unius tantum eſt unius menſurati, tempus communis, quia eſt idem multorum menſuratorum, non aũt cuiuslibet tẽpalis ſuum tẽps eſt propria mẽſura. Manifeſtum eſt etiam numerum, & orationem eſſe menſuras. ¶ Contra iſtud. ratio generis æqualiter inuenitur in omnibus ſpẽb. non ſic rõ menſurę in continuo & diſcreto, quia uni maximè propriè proprium eſt eſſe menſuram, & cum illud p ſe ſit principiũ numeri, ab illo primo deriuatur ratio menſuræ ad numerum, & de numero ad con-

continuum, ut manifeſtè habetur 10. metaph. c. ſecundo. ¶ Si dicatur, quòd diſcretum eſt prius continuo in ſe, non cōparādo ad ſuum genus, hoc concedit propoſitum, quia neutrum participat rationem generis per alterum, ſed continuum non habet rationem menſurandi, niſi a diſcreto, ut docetur, ubi ſupra, ergo ratio menſuræ non eſt ratio quantitatis, ut eſt genus. ¶ Ideo dicitur aliter, quod licet per ſe menſura conueniat quantitati, non tamen eſt illa ratio eſſentialis quantitatis, ſecundum quam ei attribuitur ratio generis, ſed ratio diuiſibilitatis, & hoc de illa diuiſione, quæ eſt in partes eiuſdē rationis, quod oſtenditur tripliciter. primo in 5. meta. ubi diffinitur quantum, ſecundum quod poteſt habere diffinitionem ſaltem exprimentem, quid dicitur per nomen, ibi ſic notificatur quantum eſt quod eſt diuiſibile in ea quæ inſunt, quorū ſingulum natum eſt eſſe hoc aliquid, ideſt in partes eiuſdē rationis. igitur quantitas eſt per ſe diuiſibilitas in huiuſmodi partes; nā ubi eſt prædicatio per ſe primo modo tenet a concretis ad abſtracta. Secundo oſtenditur, quia quantitas continua & diſcreta non diffiniuntur hic per menſuram, ſed per hoc, quorum partes copulantur, &c. igitur de eorum eſſentia eſt eſſe partibile. Tertio, q̄a per rationē diuiſibilitatis ſumuntur ſpecies quantitatis in 5. metaph. quia diuiſibile in nō continua eſt numerus uel oratio, in continua ſecundum diuiſionem unam, linea ſecundum duas, ſuperficies, ſecundum tres, corpus, & ſecūdum alias differētias diuiſibilitatis poſſunt ſumi tempus & loc⁹. ¶ Contra hunc ſecundum modum, quantitas continua eſt in potentia diuiſa: diſcreta actu, quæ ſunt actu & potentia aliquid non ſunt æqualiter illud, ergo diuiſibilitas non æqualiter conuenit continuo, & diſcreto: aſſūptū patet, quia partes numeri actu ſunt diuiſę ab inuicem, continui non. Item cuius eſt potentia per ſe eius eſt actus, ſi igitur quantitas continua ſit per ſe diuiſibilis poteſt eſſe per ſe diuiſa: igitur continua poteſt eſſe per ſe non continua, quod non uidetur dandum. Item Ariſtoteles probat orationem quantitatem eſſe, quia eſt menſura: igitur illa eſt ratio eſſentialis quantitatis.

¶ Ad primum poteſt dici, quod quantitas diſcreta

Cōt. 2. 3. et inde.

Cont. 18.

Cont. 18.

ta eſt una & indiuiſa; ideſt dum manet in ſua ſpecie, vn decunque ſit eius unitas; q̃uis materialia, quæ ſubtunt illi formæ ſunt diuiſa. verbi gratia, quinarius in ſua ſpecie manens eſt formaliter in diuiſus; quia diuiſio eius perimit formam quinarij, quia diuiſione facta in ternarium & binarium non amplius manet quinarius, licet materialia, ut unitates, ſint ſic diuiſæ. unde negandum eſt, quod ſumitur de diſcreto. Ad ſecundum dici poteſt, quod actus huiuſmodi potentiæ, continuum eſt diuiſibile, & non eſt iſte, continuum eſt diuiſum; ſed iſte; continuum diuiditur, ideſt eſt in fieri diuiſionis, & illud poteſt per ſe ineſſe continuo. Ad tertium, quod non negatur illud, quod per ſe eſt menſura eſſe quantitatem; ſed quod illa ratio non eſt eſſentialiter quantitatis, ut eſt genus, quia non æqualiter ineſt ſpeciebus eius.

¶ Ad primum argumentum primæ quæſtionis poteſt dici, quod de linea abſolutè non dicitur quantitas denominatiuè, nec de aliqua ſui ſpecie abſolutè ſumpta, ſed in abſtracto & in quid, ſed denominatiuè dicitur de linea in materia, & alijs ſpeciebus, & ſic ſumitur ſpecies eius ut concreta, & non eſt mirum concretum generis prædicari de concreto ſpeciei. unde quantumcunque uſus loquendi ſit dicere, linea eſt quanta, ſiue diuiſibilis. & ita de alijs ſpeciebus hoc ſimpliciter eſt falſum de eis, vt ſunt ſpecies: quia tunc eſſent ſubiecta quantitatis, vel diuiſibilitatis: talis enim modus prædicandi conuenit omnibus accidentibus reſpectu ſubiectorum. Aliter dicitur, quod maior eſt uera in omni alio genere a quantitate, & non de illa ſpecialiter, quia quantitas non tantum alijs, eſt principium menſuræ uel diuiſionis, ſed etiam ſibi, & ideo ſe denominat, & ſuas ſpecies, quod non eſt uerum de alijs.

¶ Ad ſecundum dico, quod in omni genere poteſt aliqua ſpecies eſſe prior alia in eſſendo comparãdo illas inter ſe, ſed nulla eſt prior alia in participãdo rationem generis, ſicut continua quãtitas naturaliter eſt prior diſcreta, ut oſtendit ratio, licet non in ſuſcipiendo prædicationem quantitatis, quia neutri ſpeciei ineſt diuiſibilitas per alteram.

¶ Ad primum argumentum ſecundæ quæſtionis dicitur, quod punctus & unitas non ſunt duo ſimpliciter prima. quia punctus ad unitatem reducitur, ut ad prius ſe. eſt.n. punctus unitas habens poſitionem, ut dicitur primo poſte. & ita tantum unitas eſt primum.

tex.42

¶ Contra, ſicut principium ad principium, ſic principiatum ad principiatum. igitur ſi unitas ſit materiale uel formale in puncto, quorum alterum oportet, ſi punctus ſit unitas poſitionem habens, & diſcretū erit ſimiliter uel formale uel materiale in continuo, non materiale, manifeſtum eſt, quia continuum nō componitur ex diſcretis igitur formale, quod negat Ariſt. 7 metaphy. reprehendēs Platonē, qui ita poſuit. Ideo dicendum, quod ſicut magnitudo non eſt multitudo. neque materialiter, neque formaliter, ſic punctus non eſt unitas neq; materialiter, neque formaliter, quia pūctus eſt indiuiſibilitas magnitudinis, unitas multitudinis; nec eſt hæc diffinitio Ariſt. punctus eſt unitas &c. ſed ſi alicubi dicatur de puncto, hoc eſt ſecundum Platonem, q poſuit numeros eſſe formalia in continuo, & ita unitatē in puncto, ſed nec ſecundum Ari. nec ſecundum Platonē habetur primo poſte. illa diffinitio, ſed ſic, unitas eſt ſubſtantia ſine poſitione; punctus autem ſubſtantia poſita quod manifeſte falſum eſt ſecundum Ari. ſed uerum ſecundum Platon. ponentem quantitates eſſe differentias rerum. Aliter ad argumentum poteſt dici, quod maior .ſ. in omni genere, non eſt vera de omni genere generaliſſimo; quia uix in aliquo genere generaliſſimo poſſet aliquod unum primum aſſignari menſura omnium aliorū, uel in nullo, ſed intelligitur illa propoſitio de genere naturali, & dr̄ illud genus naturale, cui rndet unitas ſuſceptiui, hoc eſt, ꝙ tātum dr̄ de formis habentibus idem ſuſceptiuū primo, & de huiōi exemplificat Ariſt. ubi illam propoſitionē dicit, non tale genus eſt quantitas. Aliter poteſt dici, ꝙ licet ſint duo prima, & minima in genere quantitatis; tamen tantum eſt ibi unum primum, & minimum, quod eſt mēſura aliorū. punctus.n. non eſt mēſura continui, quia tunc aliquotiens ſumptus redderet continuum, & eſſet cōtinuū compoſitum ex indiuiſibilibus, ſed unum eſſentialiter

Cōtex. 38. & circiter.

Cōtex. 42.

eſt

eſt menſura numeri. unum autem applicatum alicui parti continui eſt menſura continui, vt dicitur. 10. met. vnde tantum unum eſt menſura in hoc genere.

vbi ſu. & ide. ¶ Ad ſecundum argumẽtum concedo, quod nulla ſpecies. generis prædicatur de alia in abſtracto, ſecundum, quod includit differentias oppoſitas, tamen poſſibile eſt hoc in concreto, ſecundum quod ſpecies quæ ſubijcitur, ſumitur ut eſt in materia, & non ut eſt ſpecies oppoſita.

¶ Ad tertium dico, quod longitudo, latitudo, magnitudo, multitudo, &c. ſunt æquiuoca, vt notant quantitatem, & exceſſum in quantitate. primo modo ſunt ſpecies quantitatis, ſecundo modo paſſiones. primo modo ſunt idem, quod linea ſuperficies, & cæt. nec habẽt oppoſita breue vel ſtrictum, quia linea quãtumcunque breuis eſt longitudo illo modo: ſecundo modo nõ ſunt in genere quantitatis ſecundum ſe, ſed primo modo, ideſt ut ſpecies, ſed non ſecundo modo, ideſt ut paſſiones, quod manifeſtum eſt de multitudine: cui ut eſt ſpecies, opponitur vnitas: & paucitas, ut eſt paſſio, & eidem uniuoco non ſunt duo

Ca. 13. oppoſita. per Ariſtot. primo topic. Adhuc poteſt argui, qđ quantitas non ſit unum genus: quia unius generis eſt tantum una diuiſio prima per duas differentias: quia tantum duæ primæ ſpecies, ſed quantitas diuiditur æquè primo duplici diuiſione, ſcilicet per continuum & diſcretum, & per conſtare ex partibus habentibus poſitionem & non habentibus &c. probatio maioris per Ariſtotilem *Cap. 1.* primo topic. ſi propoſiti ſunt diuerſæ differentiæ ut coloris in uoce, & in corpore ipſum eſt æquiuocum, & per Boetium libro diuiſionum. omnis diuiſio generis fit per duas differentias. probatio minoris. neutra diuiſio eſt ſubdiuiſio alterius: quia tunc ambo membra alterius diuiſionis continerentur ſub aliquo membro reliquæ diuiſionis, quod non eſt verum ut patet inducendo. Ad iſtud poteſt dici, quod non eſt duplex diuiſio prima generis per differentias formales conſtituentes ſpecies: poteſt tamen una eſſe per differentias formales; alia per materiales, quæ diuiſiones, non ſunt ſub inuicem ſicut corpus in genere ſubſtantiæ præter diuiſionem eius formalem in animatum, & in inanimatum. poteſt diuidi

uidi in corruptibile, & in incorruptibile: & vtroque modo differentiæ ſe habent, vt excedentia, & exceſſa; & ita in propoſito prima diuiſio eſt formalis, & ſecunda materialis penes partes quantitatis. Ad probationem maioris Boetius, & Ariſt. intelligunt de diuiſione formali p differentias conſtitutiuas ſpecierum.

¶ *Eſt autem diſcreta quãtitas, vt numerus: & oratio. Cap. eo.*

Quæſtio XVIII.

quæſit. 1. QVæritur an oratio ſit quantitas. Videtur, qđ non, quia non oratio in ſcripto, illa enim eſt ſubſtantia. non in mente, quia illa eſt, in non quanto. & neutra menſuratur per ſe. & Ariſt. exponit ſe de neutra harum intelligere. non oratio in voce, q̇a illa eſt per ſe ſenſibilis: quia vox igitur, eſt in tertia ſpecie qualitatis.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

Quæſtio XIX.

quæſit. 2. QVæritur vtrum oratio ſit quantitas diſcreta. Quod non videtur: quia breue, & longum ſunt differentiæ quantitatis continuæ. oratio menſuratur ſecũdum has per Ariſtot. in litera. menſuratur enim ſyllaba breuis, & longa. igitur, & cæt. Dicitur, quod ſyllaba eſt breuis, & longa: non oratio. Contra: tunc continuum eſt per ſe pars diſcreta. Item ſumatur maior ſic. omne per ſe menſurans ſecundum has differentias breue, & longum eſt continuum. oratio eſt huiuſmodi. licet non ſit longa. igitur.

¶ Item ſi eſſet quantitas diſcreta, non videretur differre ſpecie a numero. quia in nulla differentia ſpecifica. 2

¶ Dicitur, quod quantitas diſcreta, vt in materia permanente, eſt numerus; quia numerus cauſatur ex diuiſione continui: vt in ſucceſſiua eſt oratio: quia orationis nulla pars permanet. ¶ Contra, hoc concedit propoſitum: quia differentia ſecundum ſpeciem eſt differentia formalis: hæc ſi ſic tantum differant, in nullo formali differunt. igitur non ſpecie. Item falſum dicitur, quia ſucceſſio, & permanentia ſunt differentiæ poſteriores motu & quiete, igitur, & ente

natu-

naturali inquantum naturale: ſed quantitas quantum ad totum genus eſt naturaliter prius ente naturali, inquantum naturale. igitur ſucceſſio & permanentia ſunt multò poſteriora toto genere quātitatis. igitur non ſunt differentiæ ſpecierum in hoc genere. Item numerus applicatur materiæ ſucceſſiuæ ſicut permanenti: igitur non omnis numerus eſt quantitas in materia permanente antecedens patet exemplo, ut dicimus duo tempora: duo dies & ratione, quia continuum aliquod eſt ſucceſſiuum. igitur ex eius diuiſione cauſatur numerus. Item tunc non differret oratio a tempore, quod eſt numerus motus. & ita quantitas diſcreta in materia ſucceſſiua.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtotel.

DICENDVM primo ad primum quæſitum. quod oratio eſt quantitas propter auctoritatem Ariſt. quia ſyllaba menſuratur breuis, & longa: igitur huius eſt menſura alia per ſe, illud eſt oratio, quæ fit cum voce prolata, illam autem dico, habere diſcretionem appropriatam orationi per eius differentiam ſpecificam quæ differentia nec ſcripta eſt, nec prolata, nec in mente, nec actus proferentis, quia ille mēſuratur tempore, nec partes diſcretæ. ſed diſcretio non eſt communius numero, & orationi, ſed rationi appropriata.

¶ Ad ſecundum quæſitum dicendum, quod eſt quantitas diſcreta, quia partes eius ad nullum communem terminū copulantur, quælibet enī ſyllaba eſt ab alia diuiſa, nec actus proferentis, nec ſignificatum eas continuat, quia terminus per ſe continuans partes quantitatis non eſt eſſentialiter extra illas, ſed hæc duo ſunt eſſentialiter extra partes orationis, ſimiliter hęc oratio poteſt eſſe ubi ſignificatum non eſt, ut coniungendo voces non ſignificatiuas, & ibi nullum eſt ſignificatum.

¶ Ad primum argumentum poteſt dici, quod longum, & breue æquiuoce conueniunt continuo, & diſcreto, huic ſcilicet continuo propriè, illi tranſumptiuè, omne igit̃ mēſurans per ſe, ſecundum hoc propriè ſumptum, eſt continuum. huiuſmodi non eſt oratio. æquiuoca enim eſt longitudo ſyllabæ, & menſura a linea.

¶ Ad ſecundum dico. quod oratio eſſentialiter differt a nu-

numero, & a quacunque ſpecie quantitatis, non tantum differentia materiali, ſed formali & ſpecifica, illa tamen non eſt nota, immo uix alicui⁹ ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt nobis differentia nota, quia ſi eſſet, nō poſſet eſſe uerum, quod dicitur 2. poſter. quod quælibet pars diffinitionis debet eſſe in plus, omnes autem in æquæ. hoc aūt nō cōtingeret, ſi ultima differentia eſſet nota. illa enim cum ſumatur a propria forma ſpeciei, nullo modo eſt in plus ſpeciei, igitur illud dictum eſt verum, quia differentiæ ultima ferè omnium diffiniendorum ignotæ ſunt. — Conte. 17.

¶ Cōtinua verò ut linea, ſuperficies, & corpus. Amplius aūt præter hæc tempus & locus. Cap. eo.

Quæſtio XX.

QVæritur an Ariſt. ſufficienter enumeraret ſpecies quantitatis. Quod nō uidetur per Ariſt. 5. meta. tempus eſt quantū per accidens, ſed de nulla ſpecie prædicatur genus per accidens, igitur tempus non eſt ſpecies. — Cōtex. 18.

2 ¶ Item per ipſum ibidem, tempus eſt quantum per motum. igitur motus magis q̄tus. vnde Ariſt. primo poſter. propter quod vnum quodque tale & illud magis. igitur ſunt plures ſpecies quàm hic enumerentur.

¶ Item tempus eſt numerus. per Ariſt. 4 phyſi. igitur non eſt alia ſpecies. — tex. 5.

¶ Item. locus non enumeratur. 1. met. inter ſpecies quātitatis. igitur uel eſt inſufficiens ibi, uel locus non eſt quātitas. Similiter Comm. ibi aſſignat cauſam, quare Ariſtot. omittit ibi locum, dicens, quod locus non eſt q̄titas ſecundum opinionem Ariſt. ſed tantum famoſe. — 3 Cont. 1 1. Cont. 18. 4

¶ Item locus nō uidetur alia ſpecies a ſuperficie, quia illud primo ponitur in diffinitione loci in abſtracto, & quando accidēs in abſtracto diffinitur, quod primo ponitur in diffinitione eius, eſt de eius eſſentia. — 5

¶ Ad oppoſitū eſt Ariſto. &c.

Quæſtio XXI.

QVæritur iuxta hæc an locus ſit quantitas. Quod non uidetur, quia omne quod ponitur in diffinitione accidēns eſt ſubiectum eius, uel de eius eſſentia. vltimum corporis continentis ponitur in diffinitione loci; & non

& non eſt de eius eſſentia; quia tunc eſſet eadem ſpecies cum ſuperficie. igitur vltimū eſt ſubiectum loci, ſed impoſſibile eſt paſſionem & ſubiectum eſſe ſpecies eiuſdem generis. igitur locus non eſt ſpecies quantitatis, & ratio
Com.tex. 18. confirmatur per Commen. quinto metaphyſ. qui dicit, locum eſſe paſſionem in vltimo, ut immobilitatem.

2 ¶ Item ad quantum inquantum quantum nihil mouetur naturaliter, ſed ad locum proprium quodlibet mouetur naturaliter per Ariſt. 4. phyſic.
Cōt. 30 igitur, probatio maioris, nihil mouetur ad aliud, niſi ꝓpter conuenientiam in natura, ſed quantum inquantum quantum cū nullo conuenit in natura, ſed ex natura, quæ eſt principium motus & quietis: quia naturaliter prius illis ineſt ſubſtantiæ.

3 ¶ Item quantum inquātum quantum non ſaluat aliquid naturaliter: quia nec conuenit cum aliquo in natura, ſed locus inquātum locus ſaluat locatum per Ariſtotelem 4. phyſic.

4 ¶ Item locus per ſe dicitur ad locatum: igitur eſt in genere relationis. ¶ Ad oppoſitū eſt Ariſt. ¶ Item locus eſt per ſe menſura. igitur quantitas. antecedens patet, conſequentia etiam per Ariſt. qui ſic arguit de oratione. ¶ Item proprium propriè non inuenitur extra illud cuius eſt. Sed propriè proprium eſt quātitati, ut ſecundum eam aliquid æquale, uel inæquale dicatur, hoc autem conuenit loco, igitur eſt quantitas. ¶ Item locus eſt per ſe diuiſibilis. igitur locus eſt quantitas.

¶ Rurſus locus continuorum eſt. Cap. eod.

Quæſtio XXII.

IVXTA hoc quęritur an ſit quantitas continua. Quod non uidetur, ſigatur uirga aliqua continua in terra, cuius pars ſit in terra, pars in aere, tunc arguo, locus eſt vltimum corporis continentis, ſed ultimum aeris & ultimum terræ, quæ locant hoc locatum non ſunt continua, ſed tantum contigua: igitur locus huius virgæ nō eſt continuus. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

¶ Locum enim quendam particulæ corporis obtinent, quæ ad quēdam cōmunem terminum copulan-

lantur. Ergo loci particulæ quæ obtinent ſingulas corporis partes ad eundẽ terminum copulantur, ad quem corporis perticulæ. Cap. eod.

Quæſtio XXIII.

QVæritur iuxta hoc an particulæ corporis, & loci copulentur ad eundem terminum. Quod non videt; quia particulę corporis copulantur ad ſuperficiem: particulæ loci non, quia locus eſt ſuperficies, & particulæ ſuperficiei non copulantur ad ſuperficiem. ¶ Item locus 2 eſt diuiſus a locato. per Ariſ. *vt ſup.* 4. phyſic. igitur non eſt idem terminus continuans partes vtriuſque conſequentia patet. quia terminus ab eo cuius eſt, non eſt diuiſus. igitur non eſt idem, duorum diuiſorum. ¶ Ad oppoſitum Ariſ.

AD SECVNDVM quęſitum dicendum, quod locus non eſt ſpecies quãtitatis propter primam rationem ibi: & propter dictum Comentatoris ſupradictum in quęſtione præcedenti.

¶ Similiter pro prima ratione ad tertiam quæſtionem dico, quod locus non eſt neceſſario continuus; ſed nihil differt ad vnitatẽ eius ſuperficies eſſe contiguatas, ſi idem locetur a diuerſis corporibus contiguis; vel ſuperficiem vnius continuam, quando locatum locatur in vno locante.

¶ Similiter ad quartam: q̃d nullo mõ poſſunt partes loci copulari ad eundem terminum numero, ad quem partes corporis, quia locus diuiſus eſt a locato. locus enim eſt vnde, & ad quem locatum mouetur, & non mouetur cũ locato, nec ad eundem terminum ſpecie, quia ille terminus corporis eſt ſuperficies: quæ non eſt terminus loci: niſi locus eſſet corpus, immo ad nullum terminum eundem oportet eas copulari, cum non oporteat eſſe continuas.

¶ Ex hoc ſequitur ſolutio primæ quæſtionis, quia non ſufficienter enumerat, ſpẽs quantitatis ſaltẽ quo ad hãc ſpeciem locus. ¶ Ad auctoritates Ariſt. in oppoſitum ad omnes quæſtiones dicendum quod non loquitur hic de loco ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum opinionem ponentium locum eſſe ſpatium æquale locato, & ſecundũ illam, eſſent hęc omnia vero de loco. Sed illa opinio improbat ab Ariſ. 4. phy.

Ita frequenter quando loquitur de aliquo, vbi non eſt ꝓprius locus determinandi veritatem, de illo vtitur communi ſententia aliorum vſque alibi, vbi locus eſt de illo veritatem determinare, dummodo ars poſſit dari ſecundum ſententia, aliorum, ſicut & ſecundum veritatem propriam. ita eſt pene de omnibus exemplis in logica: quia ſi ſic ſit, vel non curat: ſed, quod ars ſit vera in iſtis, ſi hæc ſint talia: ſicut hic ſufficienter manifeſtatur quantitatem eſſe genus: quia habet ſub ſe multa ſpecies inter medias & ſpecialiſſimas ſiue locus ſit aliqua iſtarum, ſiue non.

¶ Ad primum argumentum primæ quæſtionis poteſt dici, quod aliquid eſſe quãtum per accidens, ſiue per aliud eſt dupliciter, effectiuè, vel formaliter. formaliter non eſt tempus, quantitas per aliud, id eſt nihil aliud eſt per quod recipiat prædicationem quantitatis: ſed prædicatur de eo per ſe primo modo. Effectiuè quodammodo poteſt tempus dici quãtum ꝑ aliud, quia effectiuè ſuam eſſẽtiam & ſuã quantitatẽ, quę eſt ſua eſſentia, habet ab alio, vt motu: non tñ efficit aliquid, qđ ipſũ ſit quãtitas. ¶ Ad 2m dico, quod propoſitio Ariſt. tantum eſt vera, vbi aliquod vniuocum dr̃ de cauſa & effectu: qđ natum eſt recipere magis & minus: & qñ cauſa eſt per ſe, & totalis, prima conditio deeſt hic: & ſecunda ſimiliter. primum probatur. quia tempus eſt quantitas motus non eſt quantitas: quia ratio eius tota poteſt intelligi conuenire indiuiſibili, nec vniuocantur illi quãto: quia illud dicit de motu per ſe ſecundo mõ: nullo modo de tempore, vt tempus eſt ſpecies quantitatis. ¶ Ad tertium dico, quod numerus aliquando tranſumitur, vt generaliter ſumatur pro menſura: forte ꝓpter hoc, qđ ratio menſuræ in q̃titatibus primo cõuenit numero, & ita ponitur in diffinitione temporis. non autem vt eſt quantitas diſcreta, eſt æquiuocatio penes ſecundum modum. Alia concedenda ſunt de loco: præter vltimum ad qđ dicendum; quod hæc eſt prædicatio tantum materialis, locus eſt vltimum: & formaliter propoſitio eſt falſa; ſed formaliter locus eſt immobilitas in vltimo ſecundum Com. forte tñ in diffinitione loci primo ponitur vltimũ: qa illud eſt notius immobilitate loci. ¶ Ad argumẽta in oppoſitũ 2. quæſtionis, di-

dicendū. ¶ Ad primū dici pt, q locus non eſt menſura per ſe, ſed per naturā ſui materialis, qđ eſt ſuperficies, vnde ſecundum eandem dimenſionē menſuratur ſecundum quam & ſuperficies. Et ſi arguatur contra hoc, quia aliam rationem menſuræ habet a ſuperficie, eſt.n. menſura extrinſeca, ſuperficies intrinſeca; dici poteſt, quod intrinſecum, & extrinſecum per ſe non variant rationē menſuræ, ideo nec locus per ſe habet aliam rationem menſuræ a ſuperficie, ideo.n.eſt extrinſeca, quia eſt vltimum corporis continentis materialiter, & non vltimum contenti, quod tamen menſuratur a loco.

¶ Ad ſecundum dico, quod ſecundum locum formaliter non dicitur aliquid per ſe æquale alij, ſed forte materialiter ſecundum ſuperficiem continentis; immo magis locus dicitur æqualis locato ſecundum Ariſt. 4. Phy. & non illud ſecundum, quod alia dicuntur æqualia.

¶ Ad tertium dico, quod locus per accidens eſt diuiſibilis per naturam materialis ſui ſicut cæteræ formæ per ſe fundatæ in quantitate ſunt per accidens diuiſibiles per naturam quantitatis, & locus forte plus cæteris, eo quod ē ppriaſ paſſio ſuperficiei, &c.

¶ *Amplius quantitati nihil eſt cōtrariū, &c. C. ec.*

Quæſtio XXIIII.

QVæritur an quantitati ſit aliquid cōtrarium. Quod ſic uidetur. primo per rationes generales aliqua quantitas magis diſtat ab alia, aliqua minus. ergo aliqua maximè diſtat ab alia, ſed contrarietas eſt maxima diſtantia in eodem genere, per Ariſt. 10. metaphy. igitur aliqua quantitas alij cōtrariatur, prima, conſequētia oſtenditur prius auctoritatibus & ratione ſupra? Itē in hoc genere, & in omni alio eſt differentia ſecundū ſpeciem, & illa eſt contrarietas per Ariſt. 10. met. igitur, &c. ¶ Item hoc arguitur per rōnes proprias, quia per Ariſto. 5. phyſicoꝛ motus eſt a cōtrario in contrariū a medio in mediū, ſed in genere quantitatis eſt mot⁹ ꝓprie dict⁹ per ipſū ibidem, igitur ibi ſunt cōtraria, vel media inter cōtraria; & ſi media, igitur, & contraria. ¶ Itē ſuſcipere magis, & minus, & ſuſcipere contraria, ſunt proprietates conuertibiles, reſpectu cuiuſcunque generis, ſed quantitatis ipſi magis & minus ſuſcipit etiam contraria. maior [illegible]

text. 14. 1 vbi ſu.

2

3

4

ret inductiue probatio mino ris magnum, & paruum ſunt per ſe paſſiones quantitatis, & eius ſolius, ſed magis & minus non fiunt, niſi vbi eſt magnum, & paruum, & nō alibi igitur in ſolo gñe quātitatis, Similiter omne totum eſt maius ſua parte, ſed quantitas aliqua eſt per ſe pars alterius quantitatis. igitur in quantitate eſt per ſe magis & minus Similiter inſunt per ſe ęquale & inæquale, ſed inæquale eſt magis, vel minus. igitur, &c. ¶ Item magnū. & paruū vn̄t quantitates cōtrariæ. Similiter ſurſum, & deorſum. igit̃, &c. ¶ Ad oppoſitū eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM eſt dicēdum, quod contrarietas ſumitur æquiuocè, ſ. propriè, & tranſumptiuè. tranſumptiuè dicit̃ abſolutè maxima diſtantia in genere, & extendit̃ ad oppoſitionē priuatiuam, ſicut in primo phyſicorum dr̃ principia eſſe cōtraria pro forma, & priuatione oppoſitio. n. hoc modo eſt contrarietas in omni genere, quia omnis diuiſio generis eſt per differentias oppoſitas hoc modo non contrarias, ſed contrarietas propriè ſumpta eſt maxima diſtantia formarum, quę natæ ſunt fieri, & mutuo ſe expellere circa idē ſuſceptiuum. hoc modo negatur a ſubſtantia & quātitate, & eſt hoc intelligendum in diffinitis, i. in ſpeciebꝰ q̄titatis, vt dicit Ariſ. nō forte in paſſionib. Similiter intelligēdum eſt de quantitate ſcd̄m ſe, nō ſcd̄m eſſe naturale, qa forte illo modo habet cōtraria, vt dicetur rn̄dēdo ad argumenta. ¶ Ad primum dr̃, ꝙ in quantitate nulla eſt maxima diſtantia, ſed ſicut diuiſio continui procedit in īfinitū, ita etiā infinitas in continuis, & numeris cātis ex diuiſione eorum. ¶ Cōtra hoc eſt, qđ dicit Porphyrius, qđ ſpecies ſpecialiſſimæ ſunt finitæ ſcd̄m naturam, licet non quoad nos. hoc etiam videt̃ per rationem, quia quælibet ſpecies eſt pars eſſentialis vniuerſi. & in illis partibus non videtur poſſibilis infinitas, quia hæc repugnat ordini, qui eſt bonum vniuerſi. Poteſt igitur dici. quod quamuis eſſent infinitæ ſpecies in potentia quantitatis, licèt nulla infinitarum alij contrarietur, quia nec maximè diſtat; tamen ſpecies intermedias his communis pt maximè diſtare ab alia ſpeciei intermedia communi illis, vt continuū maximè diſtaret ſcd̄m formā cōtinuitatis a diſcreto, licet continua eſſent infinita, & diſcreta ſimiliter.

Cap. de ſpecie.

Com. 34.

¶ Po-

Poteſt igitur dici, quod duæ primæ rationes uerum concludunt de contrarietate primo modo dicta tranſumptiuè, quia tantum de iſta eſt vtraque auctoritas Ariſtot. intelligenda.

¶ Ad ſecũdum dico, quod ad quantitatem, ſecundũ ſe non eſt motus, ſed ut ſubeſt naturali, & illo modo habet contrarietatẽ, ut imperfecta quãtitas perfectã: ad quas, & de quibus ſunt argumentatio & diminutio: iſtæ differ ẽtiæ nõ ſunt quantitatis ſecũdum ſe, ſed quantitatis naturalis, imperfecta.n.dicitur, quæ non eſt debita ſpeciei ſecundum ſuam formam naturalem; pfecta per oppoſitum. nam vt

Cõr. 41. dicitur in ſecundo de anima

Cõt. 5. omnium natura conſtãtium eſt determinata ratio magnitudinis, & augmenti. non enim aliqua quantitas imperfecta abſolutè eſt in genere quantitatis, ſed imperfecta tali enti naturali, & ſecundũ hoc mouetur aliquid ab imperfecta quantitate ad perfectam, vel econuerſo.

¶ Contra. motus eſt ad rem alicuius generis, non ad ens per accidens per Ariſt. 3.phy. tot ſunt ſpecies motus, quot & entis. addit Comment. acquiſiti per motum, ſed quantitas ſub eſſe naturali non eſt ſpecies generis, ſed ens p accidens, quia compoſitum ex duobus, quorum unum alteri accidit, igitur ad quantitatem ſic non eſt motus, ſed ad illud, quod per ſe eſt in genere quantitatis eſt motus. igitur illi eſt aliquid contrariũ. Poteſt dici hic, quod ad quãtitatem eſt motus; ita quod acquiſitum per motum, vt terminus, eſt per ſe in genere quantitatis, ſed non acquiritur, vt quantitas, ſed ſub tali modo eſſendi, & ſub tali modo eſſendi habet contrariũ. Tunc oportet dicere, quod non oportet illi formæ, quæ eſt per ſe terminus motus, eſſe aliquid proprie contrariũ ſed tñ ei, vt acquiritur per motum. Tunc ad formam dico, quod quantitas ſub eſſe naturali, ſi intelligatur unum compoſitum ex his eſt ens p accidens, ſed ipſa quantitas non: licet ſumatur ſub tali modo eſſendi, quando motus non intelligitur eſſe pars entis compoſiti ex duobus, & ita ad quantitatem eſt motus. ¶ Ad tertium, & quartũ argumentum. dico, ꝙ aliud eſt ſuſcipere maius & minus. & aliud eſt ſuſcipere magis, & minus, quia maius, & minus dicuntur ſecundũ quantitatem, ſed magis, & minus dicũtr intenſionẽ & remiſſio-

nem in forma, cui adduntur. Concedendum eſt tunc, quod quantitas ſuſcipit maius, & minus, ſed non magis.

¶ Ad quintum de magno, & paruo reſpondet Ariſt. quod nõ ſunt quantitates, quia dicunt in ſola habitudine ad aliud. aliter nunquam diceret mo-dos paruus, & milium magnum. Similiter reſpondet, quod ſi ſint quantitates, nõ ſunt contraria, tum quia ei quod dicitur in ſola habitudine ad aliud, nihil eſt cõtrariũ, huiuſmodi ſunt magnum, & paruum, tum quia tunc contraria dicerẽtur de eodem: quia aliquod idem eſt magnũ ad hoc, & paruum ad illud: igitur eſt magnum, & paruum.

Cõ. tr. 18.

¶ Contra primam rñſionem Ariſt. in 5. meta. ponitur magnitudo per ſe ſpecies quantitatis, & concretum non eſt in alio genere ab abſtracto.

¶ Item ibidem in quinto dicuntur magnum, & paruum eſſe quantitates per ſe.

¶ Contra ſecundam reſpõſionem probantem magnum & paruum non eſſe contraria, prima probatio non uidetur valere: quia relationi aliquid eſt contrarium, ut dicit Ariſtotel. inferius, ut virtus vitio, & ſcientiæ ignorantia. Secunda probatio non vr̃ valere: quia oĩa oppoſita inferunt

c. de relatione.

contradictoria. igitur ad illa, ad quę non ſequuntur cõtradictoria, non ſequuntur alia oppoſita. Sed ad præmiſſas, in quibus eſt reſpectus ad diuerſas non ſequuntur contradictoria, ſed eſt ignorãtia elenchi, ut eſt duplũ ad hoc, & non duplum ad illud. ergo duplũ & non duplum. igitur nec aliqua oppoſita ſequuntur ad tales præmiſſas.

¶ Ad primũ iſtorum poteſt dici, quod magnitudo ſumitur æquiuocè, ut eſt ſpecies quantitatis, & ut eſt paſſio. ſecundo modo dicitur magnũ denominatiuè a magnitudine, quando Ariſt. negat magnũ eſſe quantitatem.

¶ Ad aliud dico, quod ſunt quantitates per ſe ſecũdo modo, i. paſſiones quãtitatis, nõ primo per ſe, ut ſpecies.

¶ Ad aliud dico, quod nihil dicitur cõtrarium eius cuius eſt relatiuum, quia contraria & relatiuè oppoſita in multis diſtinguuntur. magnũ autem dicitur relatiuè ad paruũ. igitur non eſt eius contrariũ. ita intelligit Ariſt. tamen contrariũ uni poteſt eſſe relatiuum alteri, ut ſcientia eſt relatiuũ ad ſcibile, & ei non eſt contrarium, ſed ignorantiæ, ita in alijs ¶ Ad aliud dico, quod relatiua poſſunt prædicari de eodem, & de

ſe inuicem, ſed non relatiuè oppoſita, & ita poſſunt relatiua abſolutè inferri ex ſe ſūptis reſpectu diuerſorum, igitur magnum, & paruum poſſunt inferri abſolutè ex ſe ſumptis reſpectu diuerſorū, & ex hipotheſi ſunt contraria. igitur contraria de eodē. concedo etiam, quod non poſſunt inferri oppoſita relatiuè ex ſe ſumptis reſpectu diuerſorum; ſed magnum & paruum poſſe, & ex hypotheſi illa ſunt contraria. ergo cōtraria de eodem.

¶ Ad ſextum. dico, de ſurſum & de deorſum, quod uel ſumitur ſimpliciter ſurſum pro circunferentia cœli, & deorſum pro centro terræ, uel ſumitur generaliter, vt quodlibet dicitur ſurſum reſpectu inferioris. Primo modo non ſunt contraria: quia non ſunt nata fieri circa idē: nec maxime diſtant in natura, licet forte maximè diſtent ſecundum locum. Secundo modo ſunt ad aliquid & eſt vtraque reſponſio de eis: quæ de magno & paruo. ¶ Poteſt tamen dici, quod ſiue ſint contraria, ſiue non, nihil ad propoſitum: quia ſi ſunt ſpecies vel differentiæ loci, non ſunt in genere quātitatis, quia nec locus, vt prædictum eſt.

¶ *Ad aliquid verò talia dicuntur: quæcunque hoc ipſum, quod ſunt, aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. ca. de ad aliquid.*

Quæſtio XXV.

Q Værìtur primo an genus relationis ſit genus unū. Quod non vt, enti & non enti non eſt genus vnū cōe uniuocū, ſed aliquæ ſunt relationes entes, & aliquæ non entes, ergo &c. Probatio ſecundæ partis minoris, inter ens & non ens eſt contradictio, quæ eſt relatio media, quæ vt non ens, tum quia inter contradictoria nihil eſt medium, & talis relatio eſt mediū inter contradictoria: igitur non eſt aliquid. tum quia illa oppoſitio pōt eſſe in non ente, ut in ſubiecto, ſed accidens quod eſt in non ente ut in ſubiecto, non pōt eſſe ens. Dr ad hanc ſecundam probationem, q̄ hæc oppoſitio tm̄ eſt in ente, ut in ſubiecto, ſm q̄ vr haberi ex Commē. 6. meta. ¶ Cōtra, relatiuū æquiparātię æqualiter denominat vtrumq; extremum in comparatione ad aliud quod manifeſtum eſt in ꝓpoſito, *ce. vlt.*

quia æquè eſt uerum dicere: non ens opponitur enti; ſicut ens opponitur non enti. ergo talis relatio æqualiter pt eſſe in utroq. extremo, ut in ſubiecto.

¶Ad principale enti rationis & enti naturæ nihil eſt uniuocum, ſed quædam relationes ſunt entia naturæ vt paternitas & filiatio, quę eſſent intellectu non exiſtente, quędam uero ſunt entia rationis probatur, tum quia relatio non habet uerius eſſe, quam ſubiectum, ſuper quod fundatur, & multæ relationes fundantur ſuper res rationis, ut relatio generis ad ſpeciē, & c. huiuſmodi igi ͬ relationes ſunt tantum entia rationis. Tum quia omnis relatio requirit duo extrema: igitur cuius relationis extrema non ſunt duo niſi ſecundum rationē, eſt tantum ens rationis, talis relatio eſt identitas, ſecundū quod dr̄ 5. meta. c. de eodem intellectus in illa relatione utitur vno, vt duob.

T. non habēte c. in litera.

¶Item ad principale ad aliqd ſunt, ſecundū Ariſt. quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere: iſtud ineſt omnibus, quæ ſunt ad aliquid per ſe primo modo, igitur per naturam alicuius uniuoci eis illud nō eſt niſi generaliſſimum relationis. igitur generaliſſimum relationis, hoc ipſum ꝙ eſt ad aliud ſe haber: non ad aliqd prius nec poſterius: quia relatiua ſunt ſimul natura. non ad æquale. qa ſic eſſent duo generaliſſima. Quod etiam generaliſſimum ſe habet ad aliud patet ex ipſo nomine. dicitur enim ab Ariſt. ad aliquid, & non poteſt cōcipi ad aliquid non eſſe ad aliud niſi contradictorium dicatur de contradictorio.

¶Item ad principale, cuiuslibet unius generis ſunt tātum duæ ſpecies primæ, ſed generaliſſimi relationis non ſunt tantum duæ primæ ſpecies. igitur generaliſſimum relationis non eſt unum. probatio minoris: quia ſi ſic; ſint a. & b. relatiua. aut igitur refertur a. ſibi & b. ſibi, & tunc ambo ſunt relatiua æquiparantiæ. igitur, & omnia inferiora, & ita relatiuum ſuppoſitionis; & ſuperpoſitionis erunt in alio genere generaliſſimo. aut a. refertur ad b. & econuerſo, & ſi hoc, igitur ſpecies eorum referuntur ad inuicem; quia per Ariſtotel. in 4. topicorum ſi genus ad genus, & ſpecies ad ſpeciem, & ſimiliter in ſecundo, ſi ad propoſitum ſequitur propoſitum, ad relatiuè oppoſitum antecedentis ſequitur relatiuè

tiuē oppoſitum conſequentis, & non eſt intelligēdum, niſi de conſequentia ſuperioris ad inferius: ſi autem a.& b.referantur ſibi mutuo: igitur omnia relatiua ſunt relatiua ſuppoſitionis & ſuperpoſitionis, igitur relatiua æquiparantiæ erunt in alio genere generaliſſimo. Aut tertio, quòd a. refertur ad aliud, & non ad b. vt ad c. & b.refertur ad aliud,& non ad a. vt ad d. & tunc ſequitur quòd c. & d. non ſunt priores,nec poſteriores, quā a. & b. quia utrunque eſt æquè primum cum ſuo correlatiuo, quia ſunt ſimul natura. igitur erunt quattuor primæ ſpecies unius generis. Aut quarto a. refertur ſibi, & b. alij,uel b. ſibi,& a.alij, & utroque modo erunt tres primæ ſpecies huius generis, quia illud aliud ad quod refertur a. uel b. eſt æquè primum cum ſuo correlatiuo nullo igitur iſtorū quatuor dato, erit hoc genus unum.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtotelis.

¶ DICENDVM, ꝙ generaliſſimum in genere relationis eſt unum, quia ſecundum unam rationem dicitur de omnibus ſuis inferioribus, quæ ratio eſt habitudo vnius ad aliud, & quia omnes relationes habēt eundem modum denominandi ſubſtantiam, videlicet in cōparatione ad aliud, ut accidentia,quia eodem modo denominant ſubſtantiam, ſunt vnius generis.

¶ Ad primum argumētum. Ad minorem dico, quòd nulla relatio eſt non ens,cū probatur oppoſitum de contradictione. Ad primam probationem, quòd inter contradictoria non eſt medium: intelligendum eſt de his, quæ ſubſunt intentioni contradictionis, vt cōplexis: ſicut de quolibet ſubiecto uno eſt ꝑdicatum,affirmate uel negate, & non eſt medium: de incomplexis etiam ſic alterum illorum dicitur de quolibet, & non eſt medium, ſed alia propoſitio, ſ. quod talis relatio eſt media inter contradictoria, intelligenda eſt ratione intentionum: & tunc cum concluditur concluſio, fit fallacia accidentis, quia mediū ſumitur extranee in præmiſſis, hoc ſcilicet quod eſt medium eſſe inter contradictoria. Illud patet in exemplo, ens & non ens non referuntur per ſe adinuicem, & inter iſta abſolutè nihil eſt medium, ſed iſta in quantum contradictoria, referuntur, & ſic inter illa eſt contradictio.

ctio media, ſicut inter ſimilia eſt ſimilitudo media, & inter quæcunque relatiua eſt relatio media.

¶ Ad aliā probationem concedo, quod illa relatio poteſt eſſe in non ente, ut in ſubiecto, ſicut & in ente; non ens tamen inquantum eſt ſubiectum illius relationis eſt ens rationis, & ita talis relatio poteſt eſſe ens rationis.

¶ Ad ſecundum principale, nego maiorem, & concedo, ꝙ relatio dicitur ens rationis, uel quia vtrunque extremum, uel alterum eſt ſolummodo ens rationis, uel quia extrema eius non ſunt duo, niſi ſecundum rationis conſiderationem, ut eſt in identitate. Poteſt tamen maior vtriuſque rationis ſic probari, non omni enti eſt aliquid uniuocū, nec ēt omni enti naturæ eſt aliqd uniuocum, igit̄ multo magis, nec aliquid erit vniuocum enti, & non enti, ſiue enti naturæ & enti rationis, quia ſi illis quę magis uidentur conuenire, nihil eſt uniuocum, nec illis quæ minus, ¶ Et ad hanc probationem, ſecundum quòd eſt pro ſecunda ratione dicendum, quòd conſequētia nō ualet, nec eſt ibi locus a maiori, qa nō omnia entia naturæ plus cōueniunt in aliquo uniuoco, quam ens naturæ & ens rationis, niſi forte in pluribus dictis de eis æquiuocè.

¶ Sed qa de oppoſitione, quæ eſt inter ens & nō ens eſt abſolutè verum dicere, quòd eſt, ens non ens: quia aliter eſſet medium inter ens & nō ens, & quia eſt in nō ente ſimpliciter, ut in ſubiecto, ideo non uidetur ponenda in genere relationis, cum ens ſecundū ſe diuidatur in decem genera generaliſſima, quia etiam licet aliquid ſit uniuocum enti naturæ, & enti rationis, hoc eſt enti, quod eſt in ratione, ut ſcientiæ & uirtuti eſt aliquid uniuocum tamen enti, quod eſt ex ſola cōſideratione rationis & enti naturæ, nihil uidetur uniuocum: quia tunc haberēt oppoſitionem, quia omnia uniuocè contenta ſub aliquo eodem, ut ſpecies, differunt differētijs contrarijs. & ita non poſſunt talia entia rationis applicari cuilibet enti naturæ, quod eſt falſum: ideo uidetur dicendum ad duas primas rationes aliter.

¶ Ad primam cōcedo, ꝙ contradictio inter ens & nō ens, eſt nō ens ſimpliciter, ſed nō eſt ſpecies in genere relationis. ¶ Ad 2m ſimiliter concedo maiorem dicendo ad minorē, ꝙ nulla relatio rōnis

eſt

eſt ſpecies in gn̄e relationis, nec identitas, nec relationes fundatæ ſuper intentiones ſecundas, neque aliæ conſimiles. ¶ Contra iſta. ad aliquid ſunt, quorum hoc ipſum eſſe eſt ad aliud ſe habere, hęc eſt uera notificatio relatiuorū, ſecundum Ari. iſta ineſt contradictorio, quia hoc ipſum ꝙ eſt, eſt contradictorum cō tradictorium, & eidem, quia idem hoc ipſum ꝙ eſt, eſt eidem idem, & ſic de relatiuis intentionalib. & cōſimilibus, ut genus hoc ipſum quod eſt, eſt ſpeciei genus, quod de oībus oſtenditur per hoc, quia in diffinitionib. eorum ponēda ſunt ſua correlatiua, ut manifeſtè dicit Porphyr. de genere & ſpecie, quod non oporteret, niſi dependerēt ad inuicem eſſentialiter omnia igitur prædicta ſunt uerè relatiua. igitur & formæ ſecundum quas dicūtur talia, ſunt uere relationes: quod negatum eſt.

cap. de ſpecie.

¶ Itē iſta in nullo alio gn̄e videntur eſſe niſi in gn̄e relationis, & inconueniens vr̄ concedere illa eſſe in nullo genere. ¶ Item ſi contradictio inter ens, & non ens nō ſit in genere relationis, Quæro de alia contradictione, quæ eſt inter alia extrema, utrum illa ſit in genere relationis ſi ſic, contradictio non ineſt omnibus vniuoce. quod eſt inconueniens. cum contradictionis uniuerſaliter ſumptæ aſſignetur eadem diffinitio in primo poſteriorum. ſ. contradictio eſt oppoſitio, cuius non eſt medium ſecundū ſe. ſi āt cōtradictio inter alia extrema nō ſit in gn̄e relationis, & ita nulla cōtradictio, & cōtrarietas, eſt in gn̄e relationis, ut manifeſtum eſt, qa eſt per ſe habitudo uere duorum entium. igitur oppoſitio non erit uniuocū cōtradictioni, & contrarietati, quod vr̄ contra Boetium in illo capitulo inferius, Quotiens āt ſolet opponi; q̄ diuidit oppoſitionem in has quattuor ſpecies oppoſitionis, ſicut genus in ſpecies. imo ſequitur maius inconueniens, quod oppoſitio incōuenienter ponatur in diffinitione contradictionis in primo poſteriorum. quia oppoſitio ſumpta ſecundū illā ſignificationē, ſm q̄ conuenit contradictioni, aut eſt idē contradictioni, aut ſuperius ea. ſi idē, fruſtra additur illud in diffinitione, cuius nō eſt medium ſecundū ſe. ſi ſuperius, ſequitur aliud inconueniēs, qa oppoſitio ſecundū illum modū accipiendi ꝑ ſe determinata ad cōtradictionē nō hēt ſub ſe alia inferio- *Tex. 5*

ra a cōtradictione, niſi alias ſpecies oppoſitionis, ſed alia ſunt entes, & contradictio non ens, & tunc aliquid erit uniuocum enti, & non enti: quod negatum eſt.

¶Ad primum iſtorum, poteſt dici, ꝙ uera notificatio relatiuorum, quam ponit Ariſtot. nulli illorum conuenit, quia nullius eorū eſſe, eſt ad aliud ſe habere, aliud enim eſt differentia entis, & dicitur tantum in compa[ratione] ad ens. non enim dicitur aliquid aliud a non ente. nunc prædicta uel eorū correlatiua ſunt non entia, ſimpliciter loquendo, & ideo nullius illorum eſſe eſt ad aliud ſe habere, niſi forte ſecundum rationem, ſicut iſta, & ſua correlatiua ſunt entia. Et ſi arguatur. contradictorij eſſe eſt ad aliud ſecundum rationem. ſ. ad cōtradictorium ſe habere, igitur eſt aliud ſe habere, eſt fallacia ſecundum q̄d, & ſimpliciter; Quod dicitur, quòd in diffinitionibus iſtorum ponuntur ſua correlatiua: dico, quòd nullum iſtorum habet ueram diffinitionem exprimentem quid eſt res, licet habeat rationem exprimentem quid dicitur per nomen uel illud, quod intellectus concipit de iſtis, quæ ratio licet ſit diffinitio eorum ſimpliciter, non tamen eſt diffinitio ſimpliciter.

¶Ad ſecundum dico, ꝙ non eſt inconueniens concedere illa non eſſe in aliquo genere generaliſſimo, ut ſpecies, ſi tamen debeant poni in genere per reductionē, maxime ponenda ſunt in genere relationis, quia plus ſpeciebus eius aſſimilantur, ſicut forte omnia intentionalia ſunt in genere per reductionem, & hoc in illo, cuius ſpeciebus, maximè aſſimilantur in modo prædicandi.

¶Ad tertium concedo, ꝙ oppoſitio nō ſit uniuoca cōtradictioni & contrarietati. cum aſſumitur a Boetio, ꝙ diuiſio oppoſitionis in iſta quattuor eſt diuiſio generis in ſpecies, hoc poteſt intelligi generis .i. generalis, quia diuiſum ſecundum aliquem modū prædicatur de diuidente, & ideo per hoc diſtinguitur hæc diuiſio a diuiſione totius in partes. Vel ſic, ꝙ illud ſic intelligatur pro aliquibus diuidentibus non pro omnibus, quia contrarietas & oppoſitio relatiua ſunt ſpecies oppoſitionis ſumptæ ſecundum unam ſignificationem, ſecundum q̄ eſt genus intermedium in genere relationis, licèt cōtradictio nō ſit ſpecies eius, vt ſic ſumitur. Per hoc ad illud

de

de libro poſteriorum . dico, q̃d diffinitio contradictionis eſt bene aſſignata, & q̃d oppoſitio ſecundum illam ſignificationem, ſedundum quam conuenit contradictioni non eſt omnino idem illi, ſed ſuperius, & habet aliud inferius, videlicet priuatiuam oppoſitionem, quia tã illa, quã contradictio, vel eſt non entis, vt ſubiecti, uel vt termini, quorum vtrunque oporteret eſſe ens ad hoc, q̃d relatio eſſet ens . ¶ Ex his ſequitur, q̃d oppoſitio in uno ſenſu ſumpta dicitur de contrarietate, & relatiua oppoſitione vniuocè, & in alio ſenſu dr̃ vniuocè de contradictione, & priuatiua oppoſitione. ¶ Ad tertium dicitur, q̃d generaliſſimum relationis non eſt ad aliquid, nec aliquid, quod eſt in illo genere per ſe, ſed ipſum generaliſsimũ eſt habitudo vnius ad aliud, & ita omnia quæ ſunt in genere relationis. ¶ Ad illam probationem, in contrarium dicitur, q̃d illa diffinitio non datur de relatione, ſed de relatiuis.

¶ Similiter hoc nomen ad aliquid eſt concretiuè dictum a relatione, & non relatio, niſi ſic intelligatur, ad aliquid, i. habitudo ad aliquid. Per hoc ſimiliter ad quartam rationẽ principalem, quòd primæ ſpecies relationis nõ referuntur ad inuicem ſibi, nec alij , ſed ſunt principia referendi, ſicut & omnia alia quæ ſunt in genere relationis. Contra iſtas duas reſponſiones: ex his ſequitur, quòd neutra diffinitio quã ponit Ariſt. eſſet eorum, quæ ſunt in genere relationis nec etiam aliqua proprietas, quam ipſe aſſignat, & ita omnis determinatio Ariſtot. eſſet impertiuens ad genus relationis , conſequentia prima patet inducendo in ſingulis proprietatibus , quas ponit Ariſtotel. quarum nulla conuenit relationibus , ſed relatiuis.

¶ Item oppoſitum non eſt principium ſui oppoſiti, igitur forma abſoluta non eſt principium, ſecundũ ꝙ aliqd dicitur comparatum ad aliud , ſed relatio eſt huiuſmodi forma, igitur non eſt abſoluta in ſe, igitur eſt ad aliud.

¶ Item conceſſo eo, quod dr̃ non vitatur difficultas argõrum principalium, quia ſi generaliſsimum in abſtracto ſit relatio, aliquid ſecundum eã dicitur relatiuè ad aliud. probatio huius, tum quia ſecundum qualitatem ſecundum, quod eſt gñalſsimum dicimur quales, ſcd̃m Ariſ q̃a ſic notificat qualitatem , igitur ſe- *cap. de qualitate.*

ſecundum relationem, vt eſt generaliſſimum, dicuntur ali qua relatiua, tum quia ſecun dum relationes inferiores in genere relationis dicuntur aliqua relatiua: omne autē in hærens per ſe primo cuilibet ſpeciei vniuocè inhæret per naturam generis, & ita generi primo, igitur ſecundum gñaliſſimum dr̄ aliquid relatiuè. Ex hoc arguo: aut relatiuum dictum ſecundum formam generaliſſimi dicit ad aliqđ ſecundum aliā formam, aut eandem ſi eandem; igitur relatiuum æquiparantiæ. igitur, & relatio illa eſt relatio æquiparantiæ. igit, & omnes inferiores relationes. Si dicatur ad aliud ſecundum aliam formam, igitur, & illi alij correſpondet alia forma: ſecundum quam dicitur relatiuè ad iſtud, illa eſt æque prima cum relatione, quæ eſt generaliſſimum, quia relatiuum illud eſt æquæ primum cum illo, igitur duæ relationes generaliſſimę ęquè primæ. Similiter manet difficultates quartæ rōnis, q̄a ſi primę ſpecies ſint relationes, quæro an ſint relationes æquiparantiæ, & ita omnes relationes inferiores erunt tales relationes. Aut a. eſt principium referendi aliquid dictum ſecundum ipſum ad aliquid denominatum a.b. & ita erunt a. & b. relationes ſuppoſitionis, & ſuperpoſitionis. aut a. eſt principium referendi denominatum ab eo, ad aliquid denominatum ab alia forma, vt a.c. & b. principiū referendi ad aliquid ſecundum eandem formam, & tūc erunt tres primæ ſpecies. aut a. eſt principium referendi ad aliquid dictum ab alia forma, & b. ſimiliter, & tūc erunt quattuor primæ ſpecies, & vniuerſaliter cum omni relationi correſpondeat correlatiuū, & econuerſo nulla diuerſitas erit in numero relationum, & relatiuorum.

¶ Ad primum iſtorum dici poteſt, & concedi conſequens primū, q᷑ illa diffinitio nō eſt generaliſſimi relationis, nec alicuius ſpecierum, ſed eius, quod denominatiuè dicitur ab ea. Similiter de proprietatibus, nec tamen ſequitur vlterius, q᷑ determinatio Ariſtot. nullo modo ſit cōueniēs generaliſſimo relationis, q᷑a relatio inter omnia entia eſt debiliſſimum ens, cum ſit ſola habitudo duorum, & ita minimè eſt cognoſcibilis in ſe, noſcibilior autem eſt ſecundū, q᷑ informat ea, quorū eſt habitudo, & ad determinandū d relatione cōueniens fuit

de-

determinare de relatiuis, præſertim cum ex eorum cognitione, ſiue diffinitione, ſiue quo ad proprietates eorum, poſſit haberi cognitio relationis: quia ſi relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere proportionaliter, relatio eſt forma, ſecundum quam hoc ſic ſe habet ad aliud. Conſimiliter quo ad proprietates: ſi relatiua dicantur ad cõuertentiam, relatio eſt forma, ſecundũ quam aliqua dicuntur ad conuertentiam, & ſic de cæteris proprietatibus.

¶ Ad aliam rationem dico, quod comparatio & abſolutio non ſunt oppoſita, niſi circa idẽ, & ideo abſolutio circa formam, & cõparatio circa ſubiectum informatum forma, non ſunt oppoſita. Aliter poteſt dici, quòd relatio non eſt forma comparata, nec abſoluta, quia n. eſt forma, ſecundum quam aliquid dicitur comparatum alteri: ideo nec eſt nata dici abſoluta, nec cõparata: ſicut nec abſolutio ſibi oppoſita eſt abſoluta, nec comparata. Si dicatur abſolutum & comparatum eſſe cõtraria immediata circa ens. Verum eſt circa ens, quod eſt natum ea recipere, ſicut ſanum & ægrum ſunt contraria immediata circa corpus animalis, ſed non circa ſanitatem, uel ægritudinem, nec enim ſanitas neque ægritudo eſt ægra uel ſana.

¶ Ad alias rationes dicitur, quòd neque ſecundum generaliſſimum relationis aliqd refertur, neque ſecundum eius primas ſpecies, ſed ſolũmodo ſecũdum eius ſpecies inferiores.

¶ Ad ſecũdam prius poſitam, contra hoc concedit, quòd ſecundum omnes relationes inferiores aliquid refertur, igitur ſecundum genus, &c. conceditur ſecundum ipſum genus, ut eſt in inferioribus non in ſe. Contra illud, ſecundum Ariſt. in 4. topic. ſi ſpecies ſit ad aliqd, & genus erit ad aliqd: igitur ſi ſpecies ſit principium referendi ad aliquid, & genus erit principium referendi ad aliquid. Cap. 4.

¶ Item incompaſſibilia includũtur, quòd generaliſſimum ſit relatio, ſiue habitudo ad aliud, & quòd informando ſubiectum non faciat ſubiectum ſe habens ad aliud.

¶ Item probatio ſecunda nõ ſoluitur, quia ſecundum ſpecies omnes ſpecialiſſimas aliquid refertur: igitur ſecũdum aliquod uniuocum illa ſunt genera infima intermedia, ſed ſecundum omnia illa aliquid refertur: igitur per aliquod uniuocum eis, quod genus

genus vniuocum eſt ſuperius eis, & ita ſemper aſcendendo ad generaliſſimum, tandem oportet cōcedere, quòd ſecūdum generaliſſimum aliquid refertur, nec ſolum modo ſecundum quòd habet eſſe in inferioribus, quia ſic nec eſt aliud a ſuis inferioribus, & per conſequens non vniuocum illis.

¶ Ad ſecundam iſtarum rationum diceretur, quòd generaliſſimum non informat ſubſtantiam, niſi in ſuis inferioribus, quia non informat ſubſtantiam, niſi inquantum eſt ens, non eſt autem ens, niſi in ſuis inferioribus.

¶ Cōtra hoc ſaltē poteſt concipi ab intellectu relationem informare ſubſtantiam, non concipiendo aliquam inferiorem relationem informare ſubſtantiā, quia poteſt prius concipi ab intellectu, nō concipiendo poſterius, & ita cōcedūtur oppoſita. ſ. ipſum informare ſubſtantiam, & tamen non eſſe relatiuum relatum per ipſum, quod eſt impoſſibile.

¶ Ad tertiam igitur rationem principalem dicendum, ꝙ generaliſſimum in genere relationis eſt principium referendi ad aliud, ſed non ad aliud relatiuum ſecundum aliam formam genere.

¶ Conſimiliter relatiuum dictum a generaliſſimo denominatiuè dicitur relatiue, ſed non ad aliquid relatū ſecundum aliam formam genere.

¶ Contra hoc, ſi relatio ſit principium referendi ad aliquid relatum ſecundum eandem formam, igitur eſt relatio æquiparantiæ, & relatiuū denominatum ab ea relatiuū æquiparantiæ, & ita omnes relationes & relatiua inferiora erunt æquiparātiæ, quod eſt inconueniens.

¶ Ad iſtud dicendum, ꝙ relatiuum æquiparātiæ eſt æquiuocum, quia propriè ſumptum eſt aliquid relatum ad aliud ſecundum eandem formam ſpecie, a qua imponitur unum nomen, quod de vtroque extremo relationis talis dicitur, cuiuſmodi ſunt ſimile & æquale & huiuſmodi, tranſumptiuè dicitur relatiuum æquiparantiæ omne illud, quod eodem nomine denominat utrunque extremum, licet illud nomen non imponatur ab una forma ſpecie, & hoc ſecundo modo concedo relationem, quæ eſt generaliſſimum, eſſe relationem æquiparantiæ, & relatiuum ab ea dictum eſſe ſimiliter relatiuū æquiparantiæ. dicitur. n. relatiuum relatiui relatiuum,

ſed

ſed relatio primo modo ſumptã eſt ſpecies huiuſmodi generis. ¶ Contra quocunque modo generaliſſimum ſit relatio æquiparantiæ, ſequitur relationes omnes inferiores eſſe illo modo tales, quod videtur inconueniens, cum paternitas, & huius relationes ſuperpoſitionis & ſuppoſitionis nullo modo ſint relationes æquiparantiæ, quia non denominant vtrunque extremum aliquo eodem nomine. Ad hoc dici poteſt, ꝙ omnis relatio inferior eſt æqparantię, i. principium referendi ad aliquid dictũ ſcd̃m eãdem formam gn̄e, vbi etiam vtrumque extremum eodem nomine gn̄is noĩatur, licet non quęlibet ſit principium referendi ad aliquid ſcd̃m eãdem formam ſpecie, nec vbi vtrunque nominatur nomine ſpeciei, dicitur enim pater ſcd̃m formam ſui generis relatiuum relatiui, & ſi non dicat ſecundum propriam formã patris, qa ſcd̃m propriã formam patris dicit pr̃. ¶ Ad quartam rationem principalem concedo, qđ tam a. quã b. eſt principium referendi ad aliquid dictum ſecundũ eandem formam, puta ſit a. hoc quod eſt relatio æquiparantiæ b. hoc quod eſt relatio ſuperpoſitionis, & ſuppoſitionis, & relatiuum denominatũ a. b. qđ eſt relatiuum ſuppoſitionis, & ſuppoſitionis, dicit ad relatiuum ſuppoſitionis, & ſuperpoſitionis. ſed non ſequitur ex hoc ipſum eſſe relatiuum æquiparantiæ, niſi ſumendo ſecundo modo, ſicut dictum eſt prius. ¶ Et ſi forte quæratur diuiſio huius generis, quod eſt b. quomodo eius primæ ſpecies ſe habent, pōt concedi, quod referantur mutuo inter ſe, vt ſi vnum ſit relatiuum ſcd̃m potẽtiam actiuam, & reliquum ſecundum potentiam paſſiuam; & vlterius poteſt cõcedi, quod ſpẽs eorum referantur inter ſe, vt pater, & calefactiuum, quę ſunt ſpecies primi generis ad filium, & calefactibile, quæ ſunt ſpecies ſecundi, & proportionabiliter eſt dicendum de relationibus correſpondentibus. ¶ Ex his ptãte tot, qualiter relationes rationis ſe habeant ad genus relationis, & iuxta hoc, qũo entiã rationis ſunt in genere, & quomodo illud ſit intelligendum, inter contradictoria non eſſe medium, & quomodo oppoſitio ſe habet ad illa quattuor, in quæ diuiditur inferius in hoc libro, & qũo ſcd̃m relationẽ, ut eſt gn̄liſſimũ aliqd refertur, & ad quæ referatur quod ab eodem denomina-

tiuè dicitur, & quomodo æquiuocè dicuntur aliqua relatiua æquiparantiæ, & qualiter determinatio Ariſtót. ſit conueniens, quæ eſt de relatiuis, cum ſolę relationes ſint in hoc genere, vt ſpecies, & quomodo huius generis ſunt tantum duæ primæ ſpecies, &c. quæ patent inſpicienti.

¶ *Si ergo ſufficienter eorum quæ ſunt ad aliquid diffinitio aſſignata eſt: aut nimis difficile: aut impoſſibile eſt ſoluere; quoniam nulla ſubſtantia eorũ quæ ſunt ad aliquid dicitur. Si autem non ſufficienter, ſed ſunt ad aliquid, quibus hoc ipſum eſt eße ad aliquid quodammodo ſe habere fortaſſe aliquid contra iſta diceretur, &c.*

Cap. eo.

Quæſtio XXVI.

QVæritur, an ſecunda notificatio relatiuorum, quam ponit Ariſt. ſit conuenienter data. Quòd non videtur, quia illa nulli in genere relationis conuenit igitur non conuenit generaliſſimo relationis. probatio antecedẽtis, quia ſi eſſe relationis eſſet ad aliud ſe habere, hoc eſſet per aliam relationem illius, igitur alterius eſſe eſſet ad aliud ſe habere pari ratione, & ſic in infinitum, quarum ſemper poſterior eſſet relatio prioris, quod eſt incoueniens. ¶ Item illa diffinitio aut eſt formæ relationis in ſe, quod per argumentum præcedens eſt improbatum, aut ſubiecti in ſe, quod eſt falſum, etiam quia eius eſſe non eſt ad aliud ſe hr̃e, quia ipſum ſecũdum ſe eſt res alterius generis, & abſolutum, aut ſubiecti informati tali forma, & tũc eſt entis per accidens, quod eſt incõueniens, qa eius non eſt diffinitio ſcd̃m Ariſ. 6. meta. nullius igitur eſt notificatio illa quod eſt inconueniens. ¶ Itẽ generaliſſimum eſt prædicabile de qualibet ſui ſpecie, ſed hoc non poteſt eſſe niſi ſecundũ, qđ ſignificatur in ſingulari, illa ãt notificatio datur de aliquo ſcd̃m, ꝙ ſi gñatur in plurali, igitur non de ipſo generaliſſimo. ¶ Itẽ hæc notificatio non vr̃ conuenire oĩbus quę ſunt in genere relationis, multa. n. dicuntur ad aliud, quorum eſſe eſſentiale non eſt ad aliud ſe habere eſſentialiter. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

Margin notes: 2 (beside "Item illa diffinitio"); *Conte. 4. inde.* (beside "nitio ſcd̃m Ariſ."); 3 (beside "generaliſſimum"); 4 (beside "ipſo generaliſſimo").

DICITVR ad qõnẽ, qđ duplicia ſunt relatiua.quædã ſecundum eſſe, & alia ſecundum dici. Prima notificatio Ariſt.dať de relatiuis ſecũdũ dici, ſ. ad aliquid dicuntur quæcunque hoc ipſum, ꝙ sũt aliorum, dicũtur, vel qũolibet aliter ad aliud. Secunda notificatio, quam magis approbat, ſ.ad aliqđ ſunt, quorum hoc ipſum eſſe eſt ad aliud ſe habere, datur de relatiuis ſecundum eſſe. Contra hanc diſtinctionem, aut diuiſio datur per oppoſita, aut non. ſi non; non ualet, ſi ſic, igitur relatiua ſecundum dici non ſunt relatiua ſecundũ eſſe, igitur non ſunt relatiua. igitur relatiua malè diuiduntur in illa. Similiter ſi ſint oppoſita, ſequitur, qđ relatiua ſecundũ eſſe nõ sũt relatiua ſecundum dici, ꝙ eſt falſum. ¶ Si dicatur, qđ membra debent intelligi cum pᵴciſione, ſequitur, quòd relatiua ſecundum dici, ſunt tantum ſecundum dici, & ita illa nõ verius eſſent relatiua, quam nigrum dictum album eſt album. ¶ Item alterum membrum diuiſionis conuertitur cum diuiſo, idem enim eſt homo abſolutè, & homo ſecundum eſſe. ¶ Item illa notificatio, quæ ponitur relatiuorum ſecundum dici, nulla eſt, tũ qa illa competit ſubſtantijs, quæ nullo mõ sũt ad aliqđ ſcđm Ariſ. qui hoc habet pro incõuenienti. tum quia ſcđm illã diſciplina dicitur relatiue ad diſciplinarum, quia eius: & pari ratione albedo ad albũ, & pari ratione omnia accidẽtia ad ſubiectum, quia eorum dicuntur, ex illa igitur notificatione nullum eorum poteſt concludi eſſe in genere relationis.

DICENDVM igiť, ꝙ relatiua nullo modo diuiduntur in relatiua ſecundum eſſe, & relatiua ſecundum dici, quia ſumendo membra præciſè relatiuum ſecundum dici non eſt magis relatiuum quam homo mortuus eſt homo. forte tamen entia ſic diuidũtur, quod quædam ſunt relatiua ſecundum eſſe, ut illa quæ denominatiuè dicuntur a realtionibus, quædam autem ſunt relatiua ſecundũ dici, ut quæ ſunt in alijs generibus, & ſecundum aliquam habitudinem dicuntur ad alia, illa tamen ſimpliciter loquendo non ſunt relatiua. Sed verè relatiuorum, quædam dicuntur ſecundum ſuam propriam formam ad aliud, vt quæ ſunt primo, & propriè relatiua, alia ſunt verè relatiua, & non dicuntur ſecundũ ꝑpriã for-

mam ad alia, vt ſunt relatiua ſecundum genus. Illa enim ſunt per ſe relatiua, ſed non primo, & dicuntur ad alia ſecūdum formam ſui generis, ut ſi ſcīa ſit per ſe relatiuum impoſſibile eſt illud quod eſt eius ſpecies ſcdm illā ſignificationem non eſſe relatiuū; quia tunc genus, & ſpecies non eſſent in eodem genere, ſed non eſt primo relatiuum: quia non ſecundum illud, quod ſuperaddit ſuo generi, & ideo dicitur ad correlatiuum generis ſecundum ipſum genus. ¶ Dicendum igitur ꝙ notificatio Ari. ſecunda eſt conueniens de relatiuis: quia indicat rationē eorum, inquantum ſunt relatiua: vt patebit reſpondendo ad rationes. ¶ Ad primum igitur dicendū eſt, concedendo, qđ illa notificatio non datur de relatione: ſed de relatiuis dictis denominatiuè ab eis, quare autem illa diffiniat, & non relationes, & eorum proprietates ponat, dictum eſt in præcedenti quæſtione.

¶ Ad aliam dico, qđ illa notificatio non eſt relationis abſolutè, vt ſignificatur in abſtracto: neque ſubiecti abſolutè: neque totius aggregati, ſed formæ, vt informat ſubiectum eo modo, quo ſignificatur per nomen concretum, dictum a generaliſſimo relationis: ita quod ly vt: non dicat partem eius, quod ſignificatur, ſed modum.

¶ Ad tertium dictū eſt prius quare relatiua æquiparantiæ diffiniantur in plurari conuenientius, quam in ſingulari, cum huiuſmodi ſit illud, quod hic diffinitur, ſicut patet ex præcedenti quæſtione. Ad quartum dicendum, qđ illa ratio conuenit omnibus eſſentialiter, quæ ſunt in genere relationis, vt denominatiuè dicta a relationibus, ſi autem ſint quæ dicantur ad aliud, & non habent hanc rationem, non ſunt relatiua, niſi ſecundum quid.

¶ De prima proprietate, & ſecunda quæ ſunt recipere contraria, & ſuſcipere magis, & minus, Notandum, qđ illæ non inſunt per ſe relationibus, neque fortè relatiuis. ſed tantummodo ratione eorum, in quibus per ſe fundatur relatio. vnde quæ fundantur in formis ſuſcipientibus magis, & minus, vel contrarietatem recipiunt hæc, ſicut ſimilitudo ſecundum albedinem recipit magis, & minus, & contrarium, quia, & albedo, in qua fundatur ſimilitudo autem quæ eſt ſecundum aliqua, quæ

ſunt in quarta ſpem qualitatis non ſuſcipit contrarium, nec magis & minus: quia nec illa ſuſcipiunt, in quibus illa ſimilitudo fundatur, & hoc loquendo de prima proprietate, de contrarietate ꝓpriè dicta. Tum quia ſi illæ duæ per ſe ineſſent relationibus, poſſet eſſe motus in genere relationis, quia poſſet eſſe acquiſitio partis poſt partem alicuius formæ in genere relationis, & talis acquiſitio eſt motus ſecūdum Comment. ſuper tertio phyſicorum, ſed conſequens eſt inconueniēs, ſ. motum eſſe per ſe in genere relationis, quia eſt contra Ariſt. in 5. phyſic. tum quia ſi in forma relationis eſſet ſuſcipere magis & minus, relatiuum dictum ſecundum magis per ſe referretur ad duo, ſ. ad aliquid dictum ſecundum minus, ſecundum eandem formam, & præter hoc ad illud ad quod tale relatiuum abſolutè dicitur. verbi gratia, ſimilius diceretur per ſe ad minus ſimile, & præter hoc ad illud ad quod ſuum poſitiuum refertur, ſcilicet ſimile, ſed conſequens uidetur incōueniens, quia contra Ariſtor. quinto metaphyſ. qui habet pro inconuenienti, quòd idem bis referatur, ideſt ad duo.

cap. 4.

Cont. 10.

Conte. 20.

Propter hoc uidetur dicendum, quòd illæ proprietates per accidens inſunt relatiuis, nec obſtat auctoritas Ariſt. in contrarium, quia nihil uidetur ſecundum propriam opinionem determinate de relatiuis ante illam partem, ubi incipit improbare primam notificationem relatiuorū, ſed ad minus nullum relatiuum dicitur propriè contrarium ei cuius eſt relatiuum, licet accidat aliquid idem uni eſſe relatiuū, & alij contrarium, ut ſcientia contrariatur ignorantiæ, & ad illud non refertur, ſed ad ſcibile.

¶ *Videntur autem ad aliquid ſimul eſſe natura, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XXVII.

DE quarta proprietate quæritur, utrum relatiua ſint ſimul natura. Quod non uidetur: quia ſecundum Porphyr. genus refertur ad ſpeciē, & è cōuerſo, ſed hæc nō ſunt ſimul natura, quia illud eſt prius naturaliter, a quo non conuertitur ſubſiſtendi cōſequentia, huiuſmodi eſt genus, quia a ſpecie ad genus tenet conſequentia, &

cap. de ſpecie.

& non econuerſo. igitur &c.

¶ Conſimiliter poteſt argui ferè in omnib. intentionibus relatiuis adinuicem, ut de prima ſubſtantia, & ſecunda de uniuerſali & particulari.

cap de differentia.

2 ¶ Item ſecundum Porphyr. ſor. ſenex differt a ſe puero, ſed dña eſt quædam relatio. igitur ſor. ſenex, & ſor. puer referuntur ad inuicem, ſed hæc non ſunt ſimul natura. Ita poteſt argui de omnibus quæ non ſunt eadem, ſed ordinata ad inuicem, quo ad iſtas relationes, differentia, & diuerſitas.

3 ¶ Item ſcibile & ſcientia referuntur ad inuicem, & nõ ſunt ſimul natura, quia deſtructo ſcibili, deſtruitur ſcientia, & non econuerſo. Similiter de ſenſu, & ſenſibili, ut arguit Ari. quia deſtructo ſenſibili, deſtruitur corpus animalis, licèt non corpus, vt genus in genere ſubſtantiæ, vel ut eſt in genere quantitatis, quia deſtructo corpore animalis deſtruitur ſenſus, quia ſenſus eſt in corpore, ut in ſubiecto, & ſi ſit in anima, ut in principio uel cauſa. igitur a primo ad ultimum deſtructo ſenſibili deſtruitur sẽſus, ſed non econuerſo, quia ſenſus deſtruit, deſtructo animali, ſed deſtructo animali non oportet ſenſibile deſtrui, poſſunt enim illa manere adhuc ex quibus eſt animal, quia ſunt naturaliter priora animali. Iſto modo cõtingit arguere de omnibus relatiuis ſecundum tertium modum, q ponitur in quinto metap. ſcilicet quæ referuntur ut menſura, & menſurabile, & econuerſo.

hic in litera.

Cõt. 12. 20.

4 ¶ Itẽ pater dicitur relatiuè ad filium, & pater põt manere deſtructo filio, igitur non ſunt ſimul natura, probatio minoris, tum quia deſtructo iſto filio põt alius filius manere, ad quem poteſt pater dici, tum quia deſtructo filio, poſſibile eſt nullam mutationem fieri circa idem ſubiectũ paternitatis, ſed impoſſibile videtur formam talem prius exiſtentem in ſubiecto poſtea nõ eſſe in ſubiecto, niſi ſubiectum mutetur. ergo impoſſibile eſt paternitatem prius exiſtentem in iſto, poſtea non eſſe in iſto propter iſtam ſolam deſtructionem filij, igitur deſtructo filio manebit iſte pater, ſicut prius. Tum quia pater dicitur eo, quòd genuit, impoſſibile autem eſt eum qui genuit non genuiſſe, quia omnis propoſitio uera de præterito eſt neceſſaria. igitur impoſſibile eſt eum qui aliquando eſt pater, poſtea

non

non eſſe patrem; neceſſario igitur pater manet etiam deſtructo filio.

5 ¶ Itē prius inquantum prius refertur ad poſterius inquantū poſterius, & cauſa inquantum cauſa, refertur ad cauſatum, ſed prius inquantum prius non eſt ſimul natura cū poſteriori, neque cauſa cum cauſato. igitur neque omnia relatiua ſunt ſimul natura.

¶ Item relatiua ſecundum genus ſunt per ſe relatiua, quia in eorū per ſe intellectu ſunt eorum genera, ſecundum q̄ referuntur, & non habent alia correlatiua, quam correlatiua ſecundum correlatiuum generis, ſed correlatiuum generis eſt ſimul natura cū genere, quod eſt prius naturaliter ſpecie, igitur & illud correlatiuum eſt prius naturaliter ſpecie, igitur &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ari.

¶ Itē omnia relatiua dicūtur ad conuertentiam per ipſum in tertia proprietate, i. ſecundum mutuam dependentiam igitur neutrum eſt prius altero, quia qua ratione hoc eſſet prius illo, eadem ratione, & ecōuerſo illud prius iſto, cū mutuo dependeant, & ita idē inreſpectu eiuſdem eſſet prius & poſterius, quod eſt inconueniens.

AD QVAESTIONEM

dicendum, ꝙ illa relatiuá, q̄ mutuo per ſe referuntur, ita ꝙ unius eſſe ſit ad aliud ſe habere & ecōuerſo, ſunt ſimul natura, pp rationem Ariſto. quia poſito uno, ponitur reliquum, & econuerſo, & deſtructo uno, deſtruitur reliquum & econuerſo, ſi tamen ſint relatiua per accidens; uel nō per ſe relatiua mutuo, non oportet, quod ſint ſimul natura. per accidens relatiua ſunt quæ non ſecundum ſuas formas dicuntur ad inuicem, & non mutuo dependent, quorum unum ſecundum ſuam propriam formam dependet ad aliud, & reliquum econuerſo ſecundum ſuam formā non dependet ad ipſum, cuiuſmodi ſunt quæ referuntur, ut menſura, & menſurabile adinuicem, ſciētia enim per ſe dicitur ad ſcibile, ſed ſcibile non ad ſcientiam, niſi quia ſcientia ad ipſum ſcdm Ari. 5. metap. c. de ad aliquid.

¶ Ad rationes, ad primam dicendum, ꝙ intentiones generis, & ſpeciei referuntur ad inuicem, & ſunt ſimul natura, ſed quod ſubeſt intentioni generis non inquantum ei attribuitur illa intentio, ſed inquantum exiſtit, prius eſt eo cui attribuitur intentio ſpeciei, & inter illa, quæ ſubſunt eſt conſequentia non mutua, Contra.

ſed inter intentiones eſt conſequentia mutua. de illis.n. ſequitur, ſi genus eſt, ſpecies eſt, & econuerſo. Subiecta autem harum intentionum ſunt relatiua per accidens: huiuſmodi relatiua non oportet ſimul eſſe natura.

¶ Ad ſecundam: Sortes puer, & ſor. ſenex ſunt relatiua per accidens; quia in relatiuis æquiparantiæ utrunque per ſe extremum eſt aliquid nominatum eodem nomine, unde hæc per ſe extrema ſunt differẽs & differens, & illa ſunt ſimul natura, cum enim ſor. eſt puer, eſt differens a ſor. ſene, & cum ſor. eſt ſenex, eſt differens a ſor. puero: quia utranque eſt ſimul differens ab alio; licèt non utrumque ſit ſimul.

¶ Ad tertiã, illa ratio uerum concludit de relatiuis, quæ non dependent ad ſe mutuo.

¶ Ad quartã dico, ꝙ licet ſola ſubſtantia patris poſſit manere destructo filio, tamẽ pater non poteſt manere. Cum probatur oppoſitum ad primam probationem dico, ꝙ pater non refertur ad hunc filium niſi per accidens; ad filium autẽ per ſe, & ideo deſtructo hoc filio, dummodo maneat alius filius, poteſt & pater manere; quia non oportet relatiuum eſſe ſimul natura cum ſuo correlatiuo per accidens.

¶ Ad aliã probationem dico, quod poſſibile eſt formã realem ineſſe ſubiecto, uel non ineſſe ſine mutatione ſubiecti in ſe, qa quod ineſt ſubiecto tantum in comparatione ad aliud, poteſt illi non ineſſe tantum altero trãſmutato.

¶ Ad tertiam probationem, ſi concedatur aliqñ patrem non poſſe non eſſe patrẽ, concedendum eſt aliqñ filium non poſſe non eſſe filium: qꝛ ſicut de eo, qui genuit, ſemꝑ eſt uerum dicere, ꝙ genuit, ita de eo qui genitus eſt ſemper uerum eſt dicere, ꝙ genitus eſt, licet non ſemper exiſtat; & per conſequens ſemꝑ manet filius, ſicut & pater.

¶ Sed ſi dicatur, p̃re exiſtẽte & nullo exiſtẽte q̃ eſt filius, uerũ eſt dicere, ꝙ pater eſt, & filius non eſt; quia eſſe qñ prædicat ſecundũ adiacens, prædicat eſſe exiſtere ſecundũ Boetium; igitur non ſunt ſimul natura. Dici pt, quod relatiua ſunt ſimul natura ſecundum illud eſſe, ꝙ eſt eis ꝓprium, inquantum ſunt relatiua; ſed illud nõ eſt eſſe exiſtere, quia hoc accidit eis inquantũ referuntur; & iõ unũ relatiuum poteſt ſine eſſe non exiſtente alio: unde hæc conſequentia nõ tenet, pater eſt; hoc

hoc eſt .exiſtit, igitur filius eſt.ſ.exiſtit: licet teneat ſumendo eſſe, ut eſt proprium patris, inquantum refertur, & conſimile eſſe filij, & ita intelligenda eſt conſequentia Ari.qua probat relatiua ſimul eſſe natura.

¶ Ad quintam dico, quod iſtę intẽtiones pri⁹ & poſterius, cauſa & effectus, referuntur ad inuicem, & ſunt ſimul natura, ſed nõ res quæ ſubſunt. Contra hoc, quod eſt ſimul cum poſteriore, inquantum poſterius, eſt poſterius. ſi igitur prius inquantum prius refertur ad poſterius inquantum poſterius, & ita eſſet ſimul cum poſteriori, prius in quantum prius eſſet poſterius, ſed hoc eſt inconueniẽs loquendo de intentionibus, quia prædicatur oppoſitum de oppoſito. Ad hoc poteſt dici, quod maior propoſitio eſt uera ſumendo ſimul eodem modo, quo ſumuntur prius, & poſterius, ſic non eſt in propoſito, qa prius & poſterius ſumuntur pro ipſis in tentionibus, & ſimul ſumitur pro ſimultate naturæ. Vel aliter, quod prius, & poſterius ſumuntur ſecundum rem, ſimul autem ſecundum rationem: Sed tunc uidetur ſequi, quod relatio priori & poſterioris ſit tantum ſecundum rationem, ſi extrema ſint tantum ſecundum rationem. ¶ Ad ſextam dicendum, quod illa ratio concludit uerũ de correlatiuis generum, ad quæ dicuntur aliqua alia relatiuæ ſecundum genus. inter illa enim nõ eſt dependentia mutua per ſe.

¶ *Ex his ergo manifeſtũ eſt, quod ſi quis aliquid eorum, quæ ſunt ad aliquid, diffinitè ſciet, & illud ad quod dicitur, diffinitè ſciturus eſt: quoniam eorum eſſe, quæ ſunt ad aliquid, &c. Cap. eo.*

Quæſtio XXVIII.

QVæritur, utrum in diffinitione unius relatiui neceſſarium ſit ponere ſuum correlatiuum. Quod non uidetur, quia omne ponendum in diffinitione eſt prius, & notius, & genus uel differentia reſpectu diffiniti, ſed reſpectu relatiui diffiniti nullo iſtorum modorum ſe habet ſuum correlatiuum, ergo, &c. minor patet, quo ad duo prima membra per argumentum ad oppoſitum ad præcedentem quæſtionem. ¶ Item, omnis diffi-

diffinitio indicat eſſentiam diffiniti, ſed vnum relatiuum
2 non eſt de eſſentia alterius qa relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere, aliud autem dicit diuerſitatem eſſentialē, igitur, &c.

3 ¶ Item in diffinitione unius oppoſiti non debet poni alterum: relatiua ſunt oppoſita, ergo, &c. probatio maioris: tum quia ad omnia oppoſita ſequuntur contradictoria, & in diffinitione unius contradictorij non debet poni alterū, ergo nec in alijs oppoſitis: conſequentia patet: quia ad cuius diffinitionem non pertinet conſequens, nec antecedens, tum quia quælibet pars diffinitionis poteſt prædica-
Cont. ri de eo, de quo & diffinitum
2. et 3. prædicatur per Ariſt. in conſideratione tertia ſecundi libri topic. ergo ſi in diffinitione unius oppoſiti poneretur alterum, duo oppoſita prædicarentur de eodem, quod eſt inconueniens, minor patet in illo capitulo, Quotiens autem ſolet opponi, ubi Ariſto. enumerat unam ſpeciem op
in poſt poſitionis relatiuam oppoſi-
prædi- tionem, & exemplificat, vt
can. duplum dimidium, dans intelligi, quod hoc ſequitur in omnibus relatiuis. Si dicatur maiorem eſſe ueram tantum in alijs oppoſitis a relatiuis. Contra contraria & cōtradictoria ſunt relatiuè oppoſita; quia contrarium dicitur contrario contrarium; igitur ſi unum contrarium non diffiniatur per alterum, non omne relatiuum diffinietur per ſuum correlatiuum.

¶ Item omnis differentia ſe- 4
cundum ſpeciem eſt contrarietas ſecundum Ariſt. in 10. met. ſed relatiuè oppoſita dif
ferunt ſpecie, igitur ſunt con Cont.
traria; igitur ſi una ſit vera de 13. &
contrarijs, & de relatiuè op- 23.
poſitis erit vera.

¶ Item idem ſignificat nomē 5
& diffinitio. p Ari. in 4. met. Text.
ſed nomen relatiui non ſigni 28.
ficat ſuum correlatiuum, qa tunc eſſet nugatio exprimendo unum cum alio. igitur nec in diffinitione debet poni reliquum.

¶ Itē aliqua eſt bona diffinitio relatiui, ubi non ponitur ſuum correlatiuū ut hæc. ſpecies eſt, quę p̄dicatur de pluribus differentibus numero, &c. ubi nō ponitur genus, ad quod dr̄ ſpecies relatiue: igitur non ſemper oportet relatiuū diffiniri per ſuum correlatiuū. ¶ Item omnes rationes factæ ad p̄cedentem quęſtionē, quę probant unū relatiuū poſſe eſſe ſine altero, p̄bant unū non eſſe diffiniendum per alterū; nihil.n. diffi-
ni-

nitur per illud, ſine quo poteſt eſſe. ¶ Ad oppoſitum Porphyr. in c. de ſpecie dicit, qđ genus dicitur ad ſpeciem & è conuerſo: ideo neceſſe eſt in vtrorumque rationibus vtriſque vti.

¶ Item Ariſt. hic dicit, quòd impoſſibile eſt unum relatiuum diffinitè cognoſci, niſi cognoſcatur alterum, ſed quodlibet incomplexum diffinitè cognoſcitur, cum cognoſcatur per ſuam diffinitionem, igitur impoſſibile eſt unum relatiuum cognoſci per ſuam diffinitionem, niſi cognito altero. igitur vnum neceſſario eſt ponendum in diffinitione alterius.

HOC poteſt concedi, quia eſſe eſſentiale relatiui eſt ad aliud ſe habere, diffinitio autem iudicat eſſe eſſentiale diffiniti, igitur diffinitio relatiui dēt indicare ſuū eſſe, ſe habere ad aliud, quòd nō poteſt, niſi in ea ponatur correlatiuum ipſius diffiniti, igitur &c. Iſtud autem uerū eſt, non tantum de relatiuis mutuo dependentibus, ſed de quibuſcunque, quæ eſſentialiter dependent ad alia, quòd illa alia ponenda ſunt in eorum diffinitione, ſed non mutuo ſe diffiniunt, niſi quę mutuo adinuicem per ſe dependent, quod non eſt uerum de relatiuis per accidens, neque de relatiuis tertio modo relatis, vt menſura & menſurabile, neque de relatiuis ſecundum genus.

¶ Ad primam rationem maior eſt uera de diffinitione, quæ datur tantummodo per eſſentialia, cuiuſmodi eſt diffinitio ſubſtantiæ, uel ad minus abſoluti, non reſpectiui; quia.n. reſpectiua eſſentialiter mutuo dependent, ideo mutuo ſe diffiniunt, licet neutrum ſit prius altero.

¶ Ad ſecundam, maior eſt uera tantū de diffinitione, quæ datur ſine additamento, cuiuſmodi non eſt diffinitio relatiui, neque alicuius accidētis: tamen in diffinitionibus aliquorum accidentium tantum additur ſubiectum, præter eſſentiam diffiniti, in diffinitionibus relatiuorum eſt ſubiectum & correlatiuum; & hoc quia relatiuum ad plura dependet, quam aliud accidens quod dicitur abſolutè.

¶ Ad tertiam poteſt negari maior de relatiuis & contrarijs tranſumptiuè dictis, & priuatiuè oppoſitis, quia in his omnibus poſſibile eſt unum oppoſitum diffiniri per alterum. ¶ Ad primam probationem maioris forma argumenti non ualet, patet

in

in alijs, ad ſubſtãtiam ſequitur non qualitas, & ad diffinitionem hominis non pertinet non qualitas: ergo non ſubſtantia: non ualet, neque illa regula ſumpta, ſ. ad cuius diffinitionem non pertinet conſequens, nec antecedens vera eſt, niſi de conſequentia ſuperioris & inferioris in eodem genere: qualis conſequentia non eſt inter contradictoriè oppoſita & relatiua, quia negatio ex parte contradictoriorum nõ eſt ſuperius in genere ad alterũ relatiuum, ſicut non pater, non eſt ſuperius ad filium.

¶ Ad aliam probationem poteſt dici, quòd omnis pars diffinitionis eo modo, quo ponitur in diffinitione poteſt prædicari de diffinito, & ita unum relatiuè oppoſitũ non ponitur in diffinitione ſui correlatiui in recto, ſecundum quod ei opponitur, ſed in obliquo, ut hui⁹ uel huic, & ſic de eo prædicatur, licet enim pater non ſit filius, eſt tamen filij. Poteſt etiam negari minor, quia non omnia relatiua ſunt relatiuè oppoſita, ſed tantum modo ſi ambo oppoſito modo ſumantur reſpectu eiuſdem.

¶ Ad quartam, maior eſt vera de diffinitione ſubſtantiæ, quæ datur tantum per eſſentialia. Contra ſaltem ſi relatiuum diffiniatur per correlatiuum, oportet correlatiuũ ſaltem eſſe de intellectu relatiui, quia nihil diffinitur per aliquod, ſine quo poteſt completè intelligi, ſed conſequens eſt falſum, quia pari ratione daretur ſuum correlatiuum intelligi, quando exprimeretur cum eo, & tũc eſſet nugatio, quia idem bis diceretur. Dicitur, quod relatiuum quando exprimitur cum ſuo correlatiuo nõ amplius intelligitur per ipſum, licet detur intelligi quando non exprimitur, quod uidetur Ariſtot. innuere, ubi dicit, quod in relatiuis non eſt dandum, idem ſignificari, ideſt dari intelligi per ipſa relatiua relata ſeparata, & per ipſa unita cum ſuis correlatiuis, & per hoc docet uitare nugationem in alijs.

¶ Contra. quæro de nomine impoſito uni relatiuo, ſi dat intelligi aliud correlatiuum, aut hoc eſt ex impoſitione, aut a natura, ſiue ſic, ſiue ſic, ſequitur, quod non ſit uariatio circa ipſum ſumptum abſolute & iunctum alij correlatiuo quoad alterũ iſtorum, nec etiam erit uariatio ad ipſum intellectum, quin æqualiter ſemper detur correlatiuum intelligi. ¶ Itẽ cor-

correlatiuum non datur intelligi per hãc uocem ſui correlatiui, niſi per hoc, quod relatiuum ſignificatur per eam, ſed circa hanc cauſam non eſt variatio, quin hoc relatiuum uniformiter ſignificetur, ſiue exprimatur aliud cum eo, ſiue non ergo nec erit uariatio, quo ad hoc, quòd aliud relatiuum detur intelligi.

¶Ad primum iſtorum dicitur, quod uox impoſita ad ſignificandum unum relatiuum nullo modo eſt ſignum alterius neque a natura, neq; ad placitum, ſed quia relatiuum, quod per ipſam ſignificatur, non poteſt intelligi ſine ſuo correlatiuo, ideò oportet intellecto iſto correlatiuo, per hanc uocem correlatiuum eiuſdem intelligi, ꝙ fit quando aliud correlatiuũ per aliam uocem exprimit, & etiam quando non exprimitur, ſed non quia hæc vox aliquo modo ſit ſignum illius, vnde concedo ex parte vocis ſignificantis nullam accidere uariationem expreſſo correlatiuo, uel non, neque ex parte eius, quod ſignificatur per uocem, quoniã ſemper ad eius intellectũ oportet correlatiuum intelligi, ſed ſola uariatio eſt ex hoc, quòd correlatiuum expreſſum vel non expreſſum per propriam uocem, datur intelligi per hoc relatiuum, & illa diuerſitas eſt ualde accidentalis relatiuis.

¶Ad ſecundum patet, quia per hanc uocem impoſitam relatiuo nullo modo datur intelligi correlatiuũ, ſed per ipſum cui hæc uox imponitur, intelligitur aliud correlatiuum, quandoque expreſſum per ipſam vocem, quandoque non expreſſum.

¶Cõtra hoc, quicquid eſt ſignũ ſigni, eſt ſignũ ſignati, ſed hæc uox impoſita huic relatiuo eſt ſignum huius relatiui, & hoc relatiuum eſt ſignum correlatiui, igitur hæc uox impoſita huic relatiuo eſt ſignum ſui correlatiui, licet non immediatum.

¶Ad hoc dicitur quod maior eſt uera, quicquid eſt ſignũ ſigni, eſt ſignum ſignati, ita quod ſignum intermedium nõ varietur in compoſitione ad primum ſignum & vltimum ſignatum, quod non accidit in propoſito, qa extraneum eſt relatiuo inquantum dant intelligere ſuum correlatiuum ſignificari per hanc uocem, & ẽ conuerſo.

¶Ad quintum dicitur, quòd eiuſdem poſſunt eſſe multa per ſe relatiua, & ſecundum hoc poteſt eſſe alia diffinitio

con-

conueniens, ubi ponitur vnũ correlatiuum, quamuis non ponatur reliquum.

Quaeſtio XXIX.

QVæritur propter hoc, vtrum idem poſſit per ſe referri ad diuerſa, quòd non videtur, quia Ariſtotel. quinto metaphyſ. cap. de relatione. habet pro inconuenienti, quod idem bis dicatur, ideſt referatur ad duo correlatiua. *Cont. 20.*

2 ¶ Item ſi aliquid relatiuũ ſit a. poſſet referri ad duo per ſe .ſ. vt ad b. & c. ſequitur quod idem poſſit ſimul eſſe, & non eſſe: conſequens falſum: igitur antecedens, probatio conſequentię, quia illa duo correlatiua eius, ut b. & c. non referuntur ſibi inuicem. igitur unum poteſt eſſe ſine altero, ut b. poterit eſſe c. non exiſtente, ſed b. exiſtente eſt a. c. non exiſtente non eſt a. ergo idem, ut a. poterit ſimul eſſe, & non eſſe.

3 ¶ Item relatiui eſſe eſt ad aliud ſe habere, ſed ad duo nõ eſt eadem habitudo, ergo eſſe unum vnius relatiui non eſt ſe habere ad duo, ergo nullum unum relatiuum eſſentialiter per ſe refertur ad duo.

4 ¶ Item ſi ſic eiuſdem relatiui poſſent eſſe duæ diffinitiones: & ita idem relatiuum ſimul poſſet eſſe cognitum & incognitum, quod uidetur inconueniens, cum unius incomplexi ſit tantum una cognitio.

¶ Ad oppoſitum, omnis ſpecies relatiui dicitur ad illud, ad quod ſuum genus. per Ariſtotel. 4. topic. & præter hoc poteſt habere ſuum correlatiuum aliud a correlatiuo ſui generis, igitur refertur ad duo per ſe, ad correlatiuum enim generis refertur per ſe, quia ad quodcunque eſſentialiter dependet genus & ſpecies. *c. 1. & 9.*

¶ Item ſpecies refertur ad genus, & ad indiuidua. igitur ad duo, aliter non aſſignaret Porphyrius tres uel duas eius diffinitiones, igitur &c. *cap. de ſpecie.*

¶ Item ſimilius per ſe refertur ad minus ſimile, præter hoc refertur ad illud, ad quod ſimile abſolutè refertur, igitur ad duo, ita contingit arguere de omni relatiuo dicto ſecundum magis & minus, quod magis refertur ad minus, & è conuerſo, & præter hoc ad illud, ad quod relatiuum ſimpliciter refertur.

AD iſtud dici poteſt, quod idem primo non refertur ad duo, ideſt ſecundum propriam ſuam rationem, quia

tunc

tunc non eſſet unũ eſſentialiter ſicut probat vna ratio in contrarium. per ſe tamen poteſt aliquod referri ad duo nõ omnino diuerſa, ſed quorum vnum includit alterum aliquo modo, ſicut probant rationes ad oppoſitum, quia aliquid ſecundum propriam formam poteſt dici ad vnũ, & ſecundum formam ſui generis ad aliud, ad quod non dicitur primo, quia non ſecundum eius propriam rationem, ſecundum quam diſtinguitur ab alijs ſpeciebus, licet per ſe, quia ſecundum genus, quod eſt de eius per ſe intellectu.

¶ Ad argumenta patet fere.

¶ Ad primum Ariſtot. habet pro inconuenienti, quod aliquid primo referatur ad duo, ſicut ad intelligentem & intelligibile, ſecundum qđ ibi loquitur, vel forte ad duo omnino diuerſa, cuiuſmodi ſunt aliqua duo.

¶ Ad aliud dico, quod b. & c. exiſtentib. duobus ad quę refertur a. per ſe, vel nõ eſt poſſibile vnum illorum eſſe altero non exiſtente. ſicut ſi vnũ includat alterum, vel non ſequitur eius eſſe ad eſſe vtriuſque, ſed tantum ad eſſe ſui primi correlatiui, cum eſſe eius non ſtat non eſſe alterius, quod eſt eius per ſe correlatiuum, ſed non primo. ¶ Ad tertium dico, quod ad duo omnino diuerſa non eſt eadẽ habitudo æque primo, licet poſſet eſſe ad duo includentia ſe ad vnum primo, ad reliquum per ſe, & ſi non primo.

¶ Ad quartum patet, quia non habet duas diffinitiones ſecundum propriam rationẽ ſed vnam talem, & aliam ſecundum rationem ſui generis, & forte non ſunt ſimpliciter dicendæ duæ diffinitiones, quia illa, quæ eſt eius ſecundum rationem ſui generis eſt pars diffinitionis, quæ eſt eius ſecundum propriam rationem ſuam. iuxta, hoc patet ad quintam rationem præcedentis quæſtionis.

¶ Ad primam rationem in oppoſitum concedendum eſt ſpeciem relatiui referri ad correlatiuum ſui generis, ſed non primo, neque etiam eſt correlatiuum generis diuerſum ſimpliciter a primo correlatiuo ſpeciei, ſed forte in eo includitur, quia ſecundum Ariſtote. 2. topic. in relatiuis eſt conſequentia in ſe ipſo, ita quod ſi ad relatiuum ex vna parte ſequatur relatiuum ad correlatiuum primi, ſequitur correlatiuum ſecundi, ex quo videtur ſequi, qđ correlatiuum primum generis ſit ſuperius ad correlati- *text. 20. & inde.*

latiuum ſpeciei, ſicut & gen' ad ſpeciem, quod manifeſtè dicitur in 4. topicorum, ſeptima conſideratione de relatiuè oppoſitis.

cap. 4. & inde.

¶ Ad aliud dicendum, quod ſpecies primo refertur ad genus, ſed per rationem ſui generis, quod eſt vniuerſale, refertur ad indiuidua, ſicut omne vniuerſale dicitur ad illa, de quibus predicatur, & ita non primo ad vtrumque, & illorum correlatiuorum alterum, vt genus includit correlatiuum primum alterius, vt vniuerſale, & ita non poteſt eſſe non exiſtente reliquo correlatiuo per ſe * vniuerſaliter autem primum correlatiuum ad non primum, ſed per ſe, vel dependet, vel ipſum includit, vel aliquid includit, ꝙ ad ipſum dependet, vnde nunquam primum poteſt eſſe reliquo non exiſtente, licet quandoque ſit econuerſo, primo autem correlatiuo non exiſtente, reliquo quod per ſe, ſed non primo eſt eius correlatiuum, exiſtente, non oportet primum eſſe, quia poſitio per ſe correlatiui, & non primi non includit poſitionem reliqui.

** uel etiam pri.*

¶ Ad aliud dico, quod ſimilius refertur primo ad minus ſimile, & omne magis ad minus ſecundum illam formam, ſed per ſe, & non primo refertur ad correlatiuum ſui poſitiui & correlatiuorum eius alterum, vt minus ſimile includit reliquum, vt ſimile per Ariſtot. 2. topicorum in fine, quod ſecundum magis, uel minus ineſt, & ſimpliciter ineſt.

¶ Contra quædam ſuppoſita in hac quæſtione, videtur enim, quod nihil ſit per ſe primo relatiuum ad aliud ſecundum illud, quod ſuperaddit generi, quia nulla differentia in genere relationis eſt per ſe relatio ſicut, nec in alijs generibus prædicatur genus de aliqua differentia per ſe. igitur nulla differentia in genere relationis dicitur ad per ſe relatiuum, quia relatiuum per ſe non dicitur, niſi a relatione per ſe, igitur nec ſpecialia relatiua per differentias proprias, quas ſuperaddunt generi, & ita non primo, ſed omnia ſecundum genus. *cap. 29*

¶ Ad hoc poteſt dici concedendo, quod nulla differentia per ſe ſit relatio, tamen ſpecies conſtituta per differentiam eſt per ſe relatio, & ita denominatiuè dictum a ſpecie poteſt referri ad aliquod propriè relatiuum primo, licet nullum denominatiuè dictum a differentia ſit tale.

¶ Notan-

¶ Notandum pro quæſtione præcedenti, quod ſicut in diffinitione vnius per ſe relatiui debet poni alterũ ita in diffinitione relationis a qua dicitur illud relatiuum debet poni alia relatio ſibi correſpondens, vel relatiuum dictum ab alia relatione, ut in diffinitione paternitatis debet poni filiatio, vel filius, quia relatio eſt eſſentialiter habitudo ad aliud, & impoſſibile eſt concipere habitudinem ſine termino, ad quem eſt, & oẽ illud oportet poni in diffinitione, ſine quo diffinitum non poteſt cõcipi: qa diffinitio exprimit completum intellectum diffiniti ergo in diffinitione relationis oportet terminum ad quem eſt poni, magis tamen videtur relationem, vt filiationem ponendam eſſe in diffinitionem relationis, vt paternitatis, quam relatiuum, ut filius, quia filius eſt ſimul natura cum patre, & pr̃ eſt naturaliter poſterius paternitate, ſed nullum poſterius videtur ponendum in diffinitione prioris. Sed ad iſtud poſſet dici, quod pater non eſt poſterius paternitate poſterioritate oppoſita illis ſimultati, quæ eſt in relatiuis, ſicut enim illa relatiua ſimul ſunt, & non ſunt, ita pater & paternitas ſimul ſunt licet paternitas ſit prius patre, quia ſimplicius, & formale, & quod eſt poſterius aliquo oppoſito modo iſti prioritati nihil ꝓhibet poni in diffinitione prioris, hoc modo, ſecundum hoc eſſet dicendum, quod correlatiuum ſicut filius, conuenientius ponitur in diffinitione relationis, vt paternitatis, quam relatio vt filiatio, quia correlatiuum immediate ſignificat terminum habitudinis.

¶ Contra iſtud eſſentia relationis eſt abſoluta in ſuo genere. Tum quia quodlibet videtur eſſe abſolutum in ſuo genere, quia quodlibet in ſuo genere habet modum, qd & modus, quid eſt modus abſoluti. Tum, quia omne eſn aut eſt abſolutum aut cõparatum. illæ enim videntur eſſe differentiæ immediatè diuidentes ens, ſecundum, quod deſcendit in prædicamenta x. ſed relatio non eſt comparata, quia non refertur, igitur eſt abſoluta, igitur ad nihil aliud in ſuo genere dependet.

¶ Conſimiliter arguitur de relatiuis, quia eſſentia relatiui eſt a relatione formaliter, & ita ſi relatio ſit abſoluta, & eſſentia relatiui eſſet abſoluta, ergo non dependet ad

aliquid in ſuo genere, igitur non debet diffiniri per aliud.

¶ Item ſi relatio dependet ad aliud, vt ad relatiuum, illud aliud erit terminus dependētiæ iſtius, ſed terminus eſt poſterius eo cuius eſt, ſed hoc eſt falſum, quia relatiua ſunt ſimul natura, & etiam relationes a quibus relatiue dicuntur.

¶ Ad primum iſtorū poteſt dici, quòd relatiuū eſt abſolutum in ſuo genere, hoc eſt in cōparatione ad ſuum genus, quia ſuum genus dicitur de eo abſolutè, ſed non oportet, quod ſit ita abſolutum in ſuo genere, quod ad nihil aliud in genere dependeat.

¶ Cum oſtenditur eam relationem eſſe abſolutam, ad primam probationem dicendū, quòd quodlibet habet modū quid in ſuo genere, hoc eſt genus prędicatur de eo in quid, & ita abſolutè, ſed ex hoc nō ſequitur ipſum eſſe omnino abſolutum.

¶ Ad aliam probationem dico quod abſolutum, & comparatum, ut diuidunt ens, ſunt id, quod ens in ſubiecto, & ens non in ſubiecto, & ſic concedo relationem eſſe comparatum, quia eſt ens in ſubiecto, non tamen comparatum, vt relatiuum dicitur comparatum ad terminum, ſed eſt comparatum ad terminum; cum hoc tamen ſtat, quod in diffinitione eius oporteat terminum poni, quia comparatio ad terminum non poteſt concipi ſine termino.

¶ De relatiuo autem manifeſtum eſt, quod eius eſſentia non eſt abſoluta, niſi reſpectu ſui generis, quia eius genus prædicatur de eo abſolutè, & in quid. ſimpliciter autem eſſentia eius eſt ad aliud ſe habere, nec ſequitur eius eſſentiam eſſe abſolutam, etiam ſi relatio eſſet abſoluta. quia quod ineſt principio formali, non oportet ineſſe compoſito, cuius illud eſt terminus, ſicut ſi forma ſit ſimplex, non ſequitur eſſentiam compoſiti, quæ eſt per formam, eſſe ſimplicem. Vel aliter conceſſo, quod relatio ſit abſoluta, vt probatur ſuperius dupliciter, & quod non dependeat ad aliud in genere relationis, non ſequitur ipſum non eſſe diffiniendum per aliud in ſuo genere, quia eſt comparatio, & dependentia ad aliud, quorum neutrum diffinitur ſine * termino. * tertio.

¶ Ad aliud dico, quod non omnis terminus dependentiæ eſt poſterius eo cuius eſt, præcipuè quando eſt

eſt mutua dependentia, ſicut eſt in relatiuis per ſe.

¶ Notandum, quod ſolutio illius quæſtionis uera eſt de relatiuis æquiparantiæ, quando diffiniuntur in ſingulari, quia eorum eſſe eſt ad aliud ſe habere, diffinitio enim debet indicare eſſe diffiniti, ſed quando diffiniuntur in plurali, non oportet in eorum diffinitionibus, eorum correlatiua poni, tunc enim tam ſubiectum relationis, quam eius correlatiuum exprimitur per idem nomen ſumptum in plurari. Si arguatur contra hoc, igitur aliquid diffinitur per idem ſibi ſpecie, non videtur inconueniens hoc concedere, ut per additamentum, quando eſt relatio ſecundum eandem formam ſpecie, ſicut nec eſt inconueniens, de alijs relatiuis concedere aliquid diffiniri per aliud ſpecie, quod tamen non eſt prius diffinito.

Vel diceret aliquis, quod ſimile differt a ſimili, cui refertur ſpecie, quia opponitur ſibi, & omnis oppoſitio eſt ſecundum formam, licet ſimilitudo in hoc, & in illo ſit eadem ſpecie. Sed hoc non videtur, quod forma exiſtente eadem ſpecie, ſint aliqua diuerſa ſecundum illam formam.

¶ *Qualitatem autem dico, ſecundum quam quales, &c. Cap. de qualitate.*

Quaeſtio XXX.

QVæritur primo. vtrum ſpecies qualitatis conuenienter aſſignentur? Quod non videtur, nullum multiplex habet ſpecies, ſed qualitas eſt multiplex, per Ariſtotel. in litera, qualitas eſt eorum quæ multipliciter dicuntur. maior patet, quia genus prædicatur vniuocè per Ariſtote. in diffinitione vniuocorum.

¶ Item cuiuſlibet vnius generis ſunt tantum duæ ſpecies primæ, qualitas eſt vnum genus, igitur non habet quatuor primas ſpecies, nec videntur iſtæ ſpecies ſubalternæ, quia nulla ſub altera cōtinetur. maior probatur ſic, omnis diuiſio generis, eſt per differentias contrarias per Ariſtotel. in 10. metaph. & Boetium in libro diuiſionem, ſed tantum vnum vni eſt contrarium, ut pro- 2 *Conte. 13. & 34. Conte. 14. & 17. & inde.*

bat Ariſtot. in eodem 10. igitur tantum ſunt duæ primæ differentiæ diuerſæ cuiuſlibet generis, igitur tantum duæ ſpeciæ conſtitutæ per illas.

3 ¶ Item impoſſibile eſt duas ſpecies eiuſdem generis prædicari de eodem, ſed habitus, & diſpoſitio, quę aſſignantur pro prima ſpecie, & paſſio, & paſſibilis qualitas, quæ aſſignantur pro tertia, prædicantur de eadem qualitate, vt de calore, & frigore, & conſimilibus, quæ Ariſtote. enumerat in prima ſpecie, & tertia. igitur prima ſpecies, & tertia non ſunt duæ. probatio maioris. omnis differentia ſecundum ſpeciem eſt contrarietas. per Ariſtotel. in 10.
Conte. 13. & 24. metaphyſi. & contraria nullo modo prædicantur de eodem, minor etiam probatur ratione, quia eadem qualitas ſecundum eſſentiam poteſt inferre, paſſionem ſenſui, & ita eſſe paſſibilis qualitas, & eſſe faciliter, & difficulter mobilis a ſubiecto, & ita eſſe habitus, vel diſpoſitio.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtote. vt manifeſte patet in litera.

¶ *Eſt autem qualitas eorum quæ multipliciter dicuntur; & vna quidē ſpecies qualitatis eſt habitus & diſpoſitio. Cap. eo.*

Quæſtio XXXI.

IVxta hoc quæritur, an prima ſpecies qualitatis ſit habitus, & diſpoſitio? Quod non videtur, quia aut hæc ſunt duo, aut non. & ſi ſic, igitur non ſunt tantum quattuor ſpecies. Etiam non omnis habitus eſſet diſpoſitio, quod eſt contra Ariſtote. hic & in quinto metaphyſic. ſi non. igitur inconuenienter ponitur copulatio inter illa, quia copulatio vult eſſe inter *Conte.*
diuerſa. Etiam incouenienter *25.* poneretur eorum differentia per faciliter mobile, & difficulter mobile, quam ponit Ariſtotel. quia illa cum ſint oppoſita, non ſunt eadem.

¶ Item habitus eſt unum genus generaliſſimum, igitur non ſpecies qualitatis. 2 ¶ Itē *hic in* quæ ponuntur in hac ſpē, ut *litera.* ſcientia virtus, & huiuſmodi 3 ſunt relatiua per Ariſt. ſup. in cap. de relatione, & in 4. top. in multis conſiderationibus, de relatiuè oppoſitis, & ſi illa ſint ad aliquid, igitur genus eorum, quod eſt habitus eſt ad aliquid, conſequentia pa-

patet per Ariſto.4.topic.pri-
Citer. ma cõſideratione de relatiuè
9. oppoſitis.igitur non eſt ſpe-
et inde cies qualitatis.
3 ¶Item. quinto meta.dicit A-
Conte, riſt.quod diſpoſitio eſt ordi-
25. natio partium in habente partes, ſed ordo partium nõ eſt ſpecies qualitatis, igitur nec diſpoſitio eſt ſpecies eius. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

¶*Aliud uerò genus qualitatis eſt, ſecundum quod pugilatores uel curſores dicuntur: uel ſalubres uel inſalubres. Et ſimpliciter quæcunque ſecundum naturalem potentia, uel impotentiam dicuntur. Cap. eod.*

Quæſtio XXXII.

IVxta hoc quæritur, an ſecunda ſpecies qualitatis ſit naturalis potentia, uel impotentia? Quod non uidetur, quia potẽtia per ſe refertur ad actum, quælibet ſpecies qualitatis eſt aliqua forma abſoluta, & patet ad minus de hac ſpecie, quia duritics, & mollities quæ hic enumerantur, ſunt formę abſolutæ.

¶Item per Ariſt.4.top.prima 2
conſideratione de priuatiuè Cap.7.
oppoſitis. priuatio autem aut non eſt in eodem genere, aut non eſt in eadem gñe proximo cum habitu, ſed impotentia eſt priuatio potentiæ. ergo non eſt in eodem genere cum potentia.

¶Item potentia eſt tranſcen- 3
dens, quia eſt prima differentia entis, igitur non eſt ſpecies qualitatis.

¶Itẽ potentia & impotentia 4
non ſunt ſubalterna, manifeſtũ eſt, quia neutrum de neutro prædicatur, igitur ſunt duæ primæ ſpecies, & ita nõ ambo in ſecunda ſpecie.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſt.

¶*Tertia uero ſpecies qualitatis eſt paſſibilis qualitas, & paſſiones, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XXXIII.

IVxta hoc quæritur, an tertia ſpecies qualitatis ſit paſſibilis qualitas? Quod nõ uidetur, quia paſſio eſt unum generaliſſimum.

¶ Item aut hæc ſunt duo 5
paſſio, & paſſibilis qualitas, aut non, ſi ſic, igitur non ſunt unica ſpecies qualitatis, ut tertia. ſi non, ſequũ-

tur inconuenientia. primum quod Ari. male aſſignat eorum differentiam dicens, illas eſſe paſſiones quæ cito tranſeunt, & permanentes eſſe paſſibiles qualitates. Secundo ſequitur, quod malè copulantur adinuicem oſtenditur etiam, quod ſint idem, quia omnis paſſio eſt qualitas quia ſecundum eam quales dicimur per qualitatis notificationem, & infert paſſionem ſenſui; igitur omnis paſſio eſt paſſibilis qualitas, & econuerſo. probatio, quia quinto metaphyſi. dicit Ari. quod paſſio dicitur qualitas, ſecundum quam aliqs. dicitur alterari, ſed omnis paſſibilis qualitas eſt talis, quia ſecundum eam eſt alteratio per ſe. igitur omnis paſſibilis qualitas eſt paſſio, & econuerſo.

Hic in litera.

Conto. 26.

3 ¶ Item probatur, quod nulla ſit. qualitas paſſibilis, eo modo, quo Ariſt. intelligit. dicit enim, qualitatem non eſſe paſſibilem, quia ſubiectum aliquod ab ea patiatur, ſed quia facit paſſionem in ſenſu. Probo, quod utrumque eſt falſum. primum: quia ſecundum qualitates tertiæ ſpeciei eſt per ſe alteratio ſecundum Ariſt. ſeptimo phyſicorum igitur ad hoc, quod ſubiectum recipiat talẽ qualitatem, oportet ipſum alterari, & ita pati ab agente habente eandem qualitatem ſpecie, igitur talis qualitas infert paſſionem ſubiecto recipienti ipſum. Quod ſecundum ſit falſum, probatio. Tum quia omnis paſſio eſt motus, & omnis motus eſt in tempore. Tum quia omnia paſſio eſt cum abiectione contrarij: quia, & omnis motus per Ariſtotel. in quinto phyſico. ſed in mutatione ſenſus a ſenſibili non eſt abiectio contrarij: quia ſenſus eſt ſumme diſpoſitus ad recipiendum ſpecies ſenſibiles. Utrumque aſſumptum patet per locũ a maiori: quia medium immutatur in inſtanti, & ſine abiectione contrarij, quod tamen minus uidetur diſpoſitum ad ſpeciem ſenſibilis, quam ſenſus. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

Cõ. 10. & circiter.

Cõt 9. & inde.

¶ *Quartum uerò genus qualitatis eſt forma, & circa aliquid conſtans figura, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XXXIIII.

Quæritur iuxta hoc de quarta ſpecie, utrum for-

forma, & circa aliquid conſtans figura ſit quarta ſpecies qualitatis? Quod non uidetur: quia forma ſecũdum quod patet per diffinitionem eius quæ aſſignatur in principio ſex principiorum, communis eſt omni accidenti: igitur non eſt ſpecies qualitatis.

¶ Item forma non eſt ſecundum ſe ens: ſed principium eius ens autem ſecundum ſe diuiditur in 10 genera, ꝑ Ariſtot. in 5. metaphyſi. ergo forma in nullo genere eſt ut ſpecies. Cō. 14.

¶ Itẽ figura eſt quantitas: quia eſt ſuperficies: igitur non eſt ſpecies qualitatis.

¶ Item aut hæc ſunt idẽ, aut non: ſi non, male ponuntur vna ſpecies qualitatis cũ ſint duæ, & ſi ſic malè copulantur adinuicem. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

Quæſtio XXXV.

IVxta hoc quærit, an iſtæ quatuor ſpecies conuenienter ordinentur? Quod non uidetur: quia inter omnia accidentia quantitas primo inhæret ſubſtantiæ: igitur illæ qualitates, q̃ immediatius conſequuntur quantitatem, ſunt priores naturaliter; cuiuſmodi ſunt qualitates quartæ ſpeciei: igitur illæ debent eſſe primæ naturaliter.

¶ Item ſecundum Ariſto. tertio topi. prius eſt illud, quod eſt a natura, eo quod non eſt a natura; ſed qualitates ſecũdæ ſpeciei ſunt a natura, qualitates aliarum ſpecierũ non. igitur ſecunda ſpecies debet eſſe prima. 2 idẽ te. 2. contex. 18.

¶ Item qualitates elementorum dicuntur primæ qualitates; quia eas conſequuntur omnes aliæ qualitates, ſed illæ qualitates ſunt tertiæ ſpeciei. igitur tertia ſpecies deberet eſſe prima. 3

¶ Item habitus & diſpoſitio præſupponunt omnes alias qualitates, vt patet inductiue prius n. naturaliter eſt homo figuratus habens qualitates ſenſibiles & potentiam naturalem uel impotentiam, quã ſciens uel virtuoſus: igitur prima ſpecies deberet eſſe vltima. 4

¶ Itẽ potentia naturalis eſt principiũ operandi immediatè conſequens formã ſubſtãtialẽ, habitus autẽ mediatè, ſed ꝙ propinquius eſt priori eſt prius ſcd͂m Ariſt. 5. top. igitur potẽtia prior habitu; hoc etiam patet quia potẽtia naturalis eſt immediatum ſubiectum habitus uel diſpoſitionis, vt potentia intellectiua 5

ſcientiæ ſubiectum prius naturaliter eſt accidente, cuius eſt ſubiectum. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

Quæſtio XXXVI.

QVæritur. Iuxta hoc an ſpecies qualitatis ſufficienter enumerentur? Quod non videtur, quia potẽtia animæ videtur eſſe qualitas, quia ſecundum eam anima dicitur qualis, ſed illa in nulla ſpecie alia poteſt eſſe, quam in ſecunda, & non eſt in ipſa. Tum quia ſecundum qualitates in ſecunda ſpecie dicitur aliquid poſſe faciliter agere, vel difficiliter pati, ſed potentia animæ non eſt ad agere faciliter, vel difficiliter pati, ſed ad agere abſolutè. Tum, quia impoſſibile eſt aliquam ſpeciem alicuius generis eſſe ſubiectum alterius ſpeciei illius generis, ſed potentia eſt ſubiectum habitus, qui eſt

Te.10. & ide. in prima ſpecie, igitur, &c. maior probatur. Tum quia dicit Ariſtot. 4. topic. quarta conſideratione poſt conſiderationẽ de oppoſitis, quod in eodem ſubiecto nata ſunt fieri genus, & ſpecies. ſed genus non eſt natum eſſe in aliqua eius ſpecie, ut in ſubiecto per ipſum in XI. conſideratione ſequenti, ſed natũ eſt tantum dici de ſpecie, igitur nec aliqua ſpecies generis nata eſt fieri in alia eiuſdem generis, ut in ſubiecto.

Tum, quia dicit Ariſtot. 13. conſideratione. 4. topic. quod ſi aliquod ſuperius prædicatur de ſubiecto in quid, & inferius prædicatur de illo ſubiecto prædicabitur de eo, vt genus. igitur cum generaliſſimum prædicetur de qualibet ſua ſpecie, in quid ſi aliqua ſpecies eius dicatur de hac ſpeciei, dicetur de ea, vt genus, igitur nulla alia eſt in hac, vt in ſubiecto. *Te.12. & ide.*

¶ Item ira, & dementia, & huiuſmodi ſunt qualitates, quia ſecundum eas aliquis dicitur qualis, & in nulla alia ſpecie ſunt niſi in tertia, ſed ibi non ſunt, quia ſecundum qualitates tertiæ ſpeciei poteſt fieri alteratio, ſed ſecũdum iſtas non, quia iſtæ ſunt in anima. per Ariſtot. in litera, ſed anima non alteratur, quia non eſt quanta, & omnes motus ſecundum qualitatem præſupponit quantitatem. ¶ Item pulchritudo, & decor videntur qualitates per rationem qualitatis, & in nulla iſtarum ſpecierum, igitur ſunt plures probatio minoris, quia magis viderentur eſſe in quarta ſpecie, & ibi non ſunt, quia ſuſcipiunt ma-

magis & minus, quod negat Ariſto. de qualitatibus quartæ ſpeciei.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD primam quæſtionē poteſt dici, quòd Ariſt. nō aſſignat ſpecies qualitatis propter tertiam rationem ad primam quæſtionem, quæ confirmatur ſic, quia iſtæ ſpecies quattuor non ſunt ſubalternæ. nam de nullis duabus earum poteſt uerè dici, quòd quicquid eſt in una, eſt in alia, uel è conuerſo, ergo ſi iſtæ eſſent ſpecies, eſſent non ſubalternæ, & tales diuerſas prædicari de eodem eſt impoſſibile, ſed has poſſibile eſt prædicari de eodem, quia poſſibile eſt eandē qualitatem eſſentialiter eſſe radicatam in ſubiecto, & ita habitum, & eſſe principium naturale faciliter operandi, uel non faciliter, & eſſe per ſe obiectum ſenſus, & propter primam rationem ad tertiā quæſtionē, ſed aſſignat modos eius, quod patet per literam eius, antequam hæc enumeret, dicit enim qualitas eſt eorum, quæ multipliciter dicuntur. i. multis modis, & in fine his enumeratis dicit, & fortaſſe quidam alij apparēt qualitatis modi, ſed qui maximè dicunē, hi ſunt.

¶ Eſt autem differentia inter ſpeciem & modum, quia ſpecies ſuper illud, cuius eſt addit differentiam eſſentialem modus differentiam accidētalem, & ita licet iſti modi dicant diuerſam habitudinē qualitatis ad ſubiectum penes hoc, quod eſt eſſe permanens, uel non, eſſe a natura vel non, eſſe ſenſibile uel nō, quæ tamen omnia non uariant qualitatem eſſentialiter, quia omnes iſtæ habitudines uel plures poſſunt eſſe in eadem qualitate ſecūdum eſſentiam.

¶ Ad primum argumentum in contrarium multipliciter nō intelligitur ideſt æquiuocè, ſed multis modis, & eſt manifeſta differētia inter ſignificata, q̃ faciunt multiplicitatem primo modo, & inter modos qui ſunt differētiæ accidentales, & faciūt multiplicitatem ſecundo modo.

¶ Ad ſecundum, & tertium patet.

¶ Ad auctoritatē Ari. in contrariū ſumendū eſt, quotiens dicitur ſpecies pro modo ſpeciali, & quotiens dicit genus ꝑ modo generali, & hoc forte dicit, quia iſti modi, nec ſunt generaliſſimi, nec ſpecialiſſimi, ſed generales, & ſpeciales in comparatione ad diuerſa, nec iſta expoſitio multum extorquet literam, quia

quia intermedia intelligenda ſunt ſecundum ea, quę ponuntur in procemio, & epilogo multipliciter, & alij modi.

AD SECVNDAM quæſtionem dicendum, quòd habitus uno modo ſignificat aliquid tranſcendens, ſecundum quod ab eo dicitur habere denominatiue quod diſtinguitur inferius in fine libri. Secundo modo ſignificat habitudinem mediam inter habentem & rem habitam, quæ eſt uelut actio media inter agens & patiens, & ſic eſt decimum generaliſſimum. Alio modo ſignificat idem, quod forma poſitiua, & ſic ſumitur inferius in oppoſitione priuatiua; nullo iſtorū modorum fit hic ſermo de habitu. Sed quarto modo ſecundum, quod habitus ſignificat qualitatē radicatam in ſubiecto, & difficulter mobilem. Diſpoſitio autem aut ſumitur abſolutè, & tunc eſt ſuperius ad habitum hic ſecundum quod dicitur, ubi ponitur conuenientia inter diſpoſitionem & habitum in 5. metaph. c. de habitu. Alio modo
Conſ. 51. ſumitur cum præciſione, & tunc diſtinguitur contra habitum, primo modo poſſet primus modus poni diſpoſitio. ſecundo modo ſumendo oportet ſimul ponere habitum, & diſpoſitionem. Alio modo dr̄, ꝙ diſpoſitio ſignat qualitatē, quæ de ſua natura eſt faciliter mobilis a ſubiecto, & habitus illā quæ ſecū dum ſuā naturā eſt difficulter mobilis, ſed iſtud eſt contra Ariſt. quia tunc nullus habitus eſſet diſpoſitio. ¶ Aliter dr̄, ꝙ diſpoſitio ſe habet ad habitum, ſicut imperfectum ad perfectum. ¶ Contra, aut iſta imperfectio eſt in eſſentia qualitatis, aut in formando ſubiectum, neutro modo eſt: nō in eſſentia, quia eſſentia menſuratur in inſtanti: igitur æquè perfecta eſt, ſiue diu maneat in ſubiecto, ſiue non, nec in formando ſubiectum, quia ſic eſſentia breuiter manēs eſt æquè pfecta in ſubiecto, ſicut diu manens, ſicut nūc oſtenſum eſt, igitur æquè pfectè denominat ſubiectū. ¶ Ideo dicendū eſt, ut prius, ꝙ diſpoſitio ſecūdum vnū ſignificatum forte eſt ita generale ſicut qualitas, ſecūdum aliud ſignificatū, ſicut primus modus qualitatis, ſed præciſè ſumptum ipſum cum habitu cōſtituit primū modū qualitatis. Exemplū eſt in Porph. Porphyr. diuidit drīam in facientem alteratum, & aliud, & tamen dicit omnem differentiam facere

cere

tere alteratum: igitur in diuiſione oportet intelligere alteratum præciſè & in ſecũda propoſitione alteratum abſolutè.

¶ Ad primum argumentum patet, qualiter ſunt duo, & qualiter non.

¶ Ad ſecundũ patet æquiuocatio habitus. ¶ Ad tertiũ dico, ꝙ nullũ quod eſt in hoc modo ſecundũ illam ſignificationẽ ſecundum quam eſt eſſentialiter qualitas, eſt per ſe in gñe relationis, ſiue vt relatio, ſiue ut denominatiuè dictum a relatione, ſed ſi ſic, hoc eſt ſm aliam ſignificationem. ¶ Ad quartum, diſpoſitio eſt æquiuocum ſecundũ, ꝙ ſignificat idem quod poſitio, quod eſt generaliſſimum & ſecundum quod ſignificat ſpeciem qualitatis.

AD aliã quæſtionem dico ꝙ potentia, uel impotentia non ſignificat aliqua quę eſſẽtialiter ſunt in genere qualitatis, ſed potentia tantum ſignificat modũ qualitatis abſolutè ſm ꝙ eſt principium operationis, & impotẽtia ſignificat modum qualitatis ſecundum ꝙ illa eſt principiũ difficulter agendi uel patiendi faciliter. qualitates autem quæ ſubſunt, ſunt formæ abſolutæ, & non nominatitur nominibus nominãtibus eas abſolutè, ſed in comparatione ad operationes, quarum ſunt principia, ſecundum ꝙ dicit Ari. inferius, qualia autem ꝙ ualetudinibus nõ ſunt nomina impoſita, quia forte non cõcipimus illas, niſi per comparationes ad operationes. ¶ Ad argumenta prima ratio eſt concedenda, ꝙ potẽtia, & impotentia nõ ſignant ſpecies qualitatis, ſed modos eſſentię per comparationem ad operationem.

¶ Ad ſecundum patet, ꝙ impotentia non eſt ſpecies qualitatis, illa etiã qualitas quæ ſubeſt impotentiæ, ut hic ſumitur, eſt forma poſitiua, ſicut mollities.

¶ Ad tertiũ concedendum, ꝙ iſti duo ſunt æquè primi modi, quorũ neutrum ſub altero continetur, & ita de quolibet alio modo, & ita loquendo pcisè poſſunt cõced. octo primi modi qualitatis, ſed ſecundũ aliquam unam rationem generalẽ conueniũt inter ſe illa duo q̃ enumerãtur in aliquo uno modo, ſecundũ quem non conueniunt cũ alijs, q̃ enumerantur in alio modo, ut naturalis potentia, uel impotentia in hoc, ꝙ eſt eſſe in natũ, & eſſe principiũ operãdi. unde illud poſſet poni ſecũdus modus generalis, & ita in omnib. alijs modis.

¶ Ad

¶Ad aliam rationem patet, ꝙ potentia æquiuoce ſumitur ſecundum ꝙ eſt differentia entis, & ſecundum ꝙ ſignificat principium faciliter agendi.

AD QVARTAM q̃ſtionem dicendum, ꝙ paſſio eſt æquiuocum ſecundũ quòd diſtinguitur in 5.metaph. in multa ſignificata, ſed hic ſumitur ſecundum, quòd ſignificat qualitatem, ſecundum quam eſt alteratio, & tunc uel ſumitur abſolutè, uel cũ præciſione, abſolutè ſumptũ eſt conuertibile cum paſſibili qualitate, uel ſuperius ad ipſum, præcisè ſumptum diſtinguitur contra paſſibilem qualitatem prout paſſibilis qualitas dicitur illa, a qua aliquis denominatur denominatione ſignificante permanentiam formæ in ſubiecto. abſolutè igitur tertius modus eſt paſſio, quæ dicit comparationem qualitatis ad ſubiectum natum alterari ſecundum eam, uel cõparationem qualitatis ad ſenſum cui infert paſſionem, ut patebit reſpondendo ad argumenta.

¶Ad primum igitur argumẽtum dicendum, quòd paſſio æquocè eſt effectus actionis ſm, quòd dicit auctor ſex principiorum, & ſecundum quod eſt qualitas, ſecundum quam eſt alteratio.

¶Ad ſecundum dico, ꝙ paſſio diſtinguitur præcisè contra paſſibilem qualitatem, & ſic intelligenda eſt illa diſtinctio, & dĩa quã ponit Ariſt. & tamen poſſunt poni unus modus, quia habent certam rationem gñalem, ſicut prædictum eſt de ſecundo modo & abſolutè loquẽdo de utroque ſunt conuertibilia, quia omnis paſſio eſt qualitas, & ita ſecũdum eã dicimur quales. Sed tunc ad dictum Ari. quando dicit ſecundum paſſionẽ, nõ dicimur quales, hoc intelligendum eſt. Vel quia non ab illo denominatiuo, quod ſumitur a paſſibili qualitate, quod denominat ſubiectum per modum ſtantis, ut a rubore cauſato per uerecundiam non dicitur aliquis rubicundus, quia illud denominatiuum notat permanentiam huius formæ cũ ſubiecto, pro tẽpore tamen ꝓ quo ineſt ille rubor, poteſt dici rubeus, uel rubens, quæ notant abſolutè talem formam, ut eſt in ſubiecto. Vel dictum Ari. ſic eſt intelligendum, ꝙ nõ dicimur quales a paſſionibus, quia ab illis nõ ſumũtur cõmuniter denominatiua, ſed ſi ſumerentur, poſſet habẽs paſſionẽ denominari

ab

ab illa, ſicut habens paſſibilem qualitatem denominatur ab illa. ¶ Ad aliud dico, ſicut dicit Ariſt. ꝙ qualitates tertiæ ſpeciei non dicuntur paſſibiles, quia inferunt paſſiones ſuis ſubiectis, nulla enim forma nata eſt agere in ſuum ſubiectum, ſed dicuntur paſſibiles, quia aliquo modo inferunt paſſionẽ ſenſui. ¶ Cum arguitur contra primum membrum dico, ꝙ paſſibilis qualitas inducitur per alterationem, & ita ſubiectũ patitur ab aliquo alterante, ſed non a forma, quam recipit, ſed ab aliquo habente eandem formam ſpecie:

¶ Cum arguitur contra ſecũdum membrum dico, ꝙ paſſibilis qualitas efficit quandam paſſionem in ſenſu, non veram, ſicut dicit Ariſtote. & qualis ſit illa paſſio, diſtinguitur in ſecundo de anima. ¶ Notandũ etiam iuxta hoc, ꝙ inferre paſſionem ſenſui, non eſt de eſſentia qualitatis, ſecundum, quod habetur in ſecundo de anima. capitu. de viſibili, in principio, quod eſſe viſibile non eſt de eſſentia coloris, ſed paſſio eius. igitur paſſio, vel paſſibilis qualitas quæ denominat qualitatem inquantum infert paſſionem ſenſui, non nominat eſſentiã vel ſpeciem qualitatis, ſed modos, & hoc valet pro ſolutione primæ quæſtionis.

AD QVINTAM quæſtionem dicendum, quod forma vno modo eſt traſcendens. ſecundum, quod ſumitur in principio ſex principiorum: Alio modo eſt exterior diſpoſitio rei animatæ vel decens lineatio. Similiter figura vno modo ſignificat ſuperficiem incluſam, vel terminatam lineis. Alio modo ipſam terminationem, vel clauſionem ſuperficiei, hæc duo ſecũdum duo ſignificata non pertinent per ſe ad genus qualitatis, ſed ſecundum alia duo, & ſecundum illa ſunt ſubalterna, ita quod omnis forma eſt figura, & non econuerſo, vel præcisè loquendo ſunt duo diſparata.

¶ Quod forma habeat ſecundam ſignificationem, patet per Porphyr. cap. de ſpecie. qui dicit, quod ſpecies vno modo dicitur forma vniuſcuiuſque, vbi forma ſignificat idem, quod decor, ſiue exteriorem diſpoſitionem rei animatæ. ſecundum, quòd patet per exemplum eius, ſcilicet Species Priami digna eſt imperio. & ſecundum, quòd dicitur in quarto ethic. quòd parui poſſunt eſſe formoſi. & com-

commenſuratu, ideſt decen-ter lineari. ¶ Ad prima duo argumenta patet per æquiuocationem illorũ duorum, ſcilicet forma, & figura, quæ dicta eſt prius. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ſi forma eſt decens lineatio, & figura clauſio, vel terminatio ſuperficiei tunc abſolutè ſumpta ſunt ſubalterna, ſed cum præciſione ſumpta, ſunt diuerſa, ſi autem figura ſit exterior diſpoſitio rei inanimatæ ſunt omnino diuerſa, conuenienter tamen poſſunt poni vnius modus qualitatis, quia ſuperaddunt eſſentiæ qualitatis hanc rationem, vnam generalem, quod eſt exterius diſponere, vel conſtare circa aliquid, & non intra, quæ ratio ſi accidat eſſentiæ qualitatis, non mirum eſt hæc duo non conſtituere ſpeciem qualitatis, ſed modum.

AD OMNES iſtas quinque ſuſtinẽdo, ꝙ Ariſtotel. enumerat ſpẽs qualitatis, & non mõs tantum, poteſt dici, quod iſtę differentię faciliter mobile, vel difficulter, eẽ principium operandi vel non, inferre paſſionem ſenſui, exterius diſponere ſubiectum, ſunt differentiæ accidentales generis qualitatis, quibus tamen Ariſt. vtitur pro differentijs eſſentialibus, quia differentiæ eſſentiales ſunt ignotę, & ita illæ formæ quę ſubſunt primo iſtis differentijs ſunt quattuor ſpecies qualitatis, & iſte modus dicendi non multum differt a priori, niſi in hoc, quod ſecundum priorem modum non oportet concedere iſtos quattuor modos conſequi per ſe diſtincta ſpecies qualitatis, quin plures poſſint ineſſe eidem qualitati ſecundum ſpeciem, ſed ſecundo modo dicendo oportet ad minus concedere has differentias, quamuis accidentales eſſe proprias quattuor diſtinctis ſpeciebus qualitatis, ita quòd ſicut illarum ſpecierum una non dicitur de alia, neque ambæ de aliquo eodem, ita & iſtarum differentiarum nulla dicatur de alia, neque duæ de aliquo eodem, quia proprium dicitur vniuerſaliter de eo cuius eſt & tantum.

¶ Dicendum hoc ſecundo modo, ſicut prius ad quattuor quæſtiones præcedentes, concedendo has differentias eſſe accidentales, quæ hic aſſignantur; tamen formæ quas iſtæ differentiæ cõſequuntur tanquam proprietates earum ſunt eſſentialiter qualitates.

¶ Sed ad diſtinguendum has differentias ab inuicem

poteſt dici, quòd tam forma, quàm figura eſt exterior diſpoſitio rei, tam paſſio, quã paſſibilis qualitas eſt per ſe immutatiua ſenſus, tam potentia naturalis, quàm impotentia vniuerſaliter eſt naturale principium agendi uel patiendi, & iſtæ tres differentiæ dicuntur ita diſtinctæ, quòd nulli qualitati eidem inſunt.

¶ Prima autem ſpecies non uidetur ſumi per aliquã differentiam poſitiuam diſtinctam ab his tribus, ſed per priuationem cuiuslibet iſtorum, ita quòd illa qualitas, quæ ſibi ineſt nulli iſtarum differentiarum ſubeſt, quæ eſt q. tantum qualitas, quia nulla differentia nota quam ſuperaddit qualitati, eſt neque eſſentialis, nec propriè accidentalis, dicta in prima ſpecie qualitatis. Iſtæ enim differentiæ faciliter mobiles a ſubiecto uel difficulter nõ ſunt ita diſtinctæ ab aliis, quin poſſint dici de eadem qualitate, de qua aliqua illarum differentiarum dicitur. Sed adhuc qualitati exiſtenti in prima ſpecie iſtæ differentiæ accidunt, & per has diſtinguuntur habitus & diſpoſitio præcisè ſumpta ab inuicem.

¶ Iſtud patet in exemplo: ſcientia, & uirtus, & ſanitas radicata, uel non radicata in ſubiecto, & huiuſmodi, neq; ſunt exteriores diſpoſitiones rei, neque per ſe ſenſibilia, neque innata principia operandi uel patiendi, neque eſt alia differentia poſitiua nota, quam iſta ſuperaddunt qualitati, ergo uidentur tantum eſſe qualitates, vt per illam præciſionem diſtinguantur ab aliis ſpeciebus, quæ ſuperaddũt differentiam notam, & tamen inter illas, quę ſunt primę ſpeciei radicatas, & non radicatas eſt differentia per faciliter mobile, & difficulter.

¶ Contra diſtinctionem ſpecierum arguitur ſic aliqua qualitas in tertia ſpecie eſt innatum principium operandi, uel patiendi, ut caliditas in igne, frigiditas in aqua: igitur eadem qualitas eſt in tertia ſpecie, & in ſecunda.

¶ Item a naturali potentia pugnandi, uel currendi dicitur aliquis pugil vel curſor, & etiam ab arte currendi dicitur talis, ſed a diuerſis qualitatibus non dicitur denominatiue idem quale, igitur qualitates ſecundæ ſpeciei & primæ non differunt.

¶ Item figura, quę ponitur in quarta ſpecie eſt per ſe ſenſibilis, ſecundũ Ariſt. in ſecũ-

do

do de anima: igitur infert paſſionem ſenſui, & ſic paſſibilis qualitas: igitur quarta ſpecies, & tertia non differunt.

¶ Ad hæc poteſt dici, quòd differunt ſpecies, quæ intelliguntur per accidentales hic aſſignatas differentias, ſed nec illæ ſunt differētiæ propriæ ſpecierum, niſi ſumantur cum præciſione.

¶ Sic puta tota qualitas ſic diuidatur, alia eſt diſpoſitio interior, alia exterior, exterior non primo ſenſibilis, & ſic eſt figura, & ſic ē quarta ſpecies, aut primo ſenſibilis, & ſic eſt tertia ſpecies. ſi interior diſpoſitio, aut eſt innatum principium operandi, & ſic ſecunda ſpecies, aut interior diſpoſitio nō innatum principium operandi, & ſic prima ſpecies.

¶ Intelligendum eſt ſemper per iſtas differentias acciden tales differentias eſſentiales ſpecierum, ſic patet qualiter una ſpecies includit differentiam priuatiuam reſpectu alterius ſpeciei, & ſic ſemper una ſuperior ſpecies debet ſumi cum præciſione reſpectu inferioris.

¶ Ad primam igitur rationē dicendum, quòd calor ignis eſt in tertia ſpecie qualitatis, quia paſſio ſenſibilis eſt, & non in ſecunda, quia non eſt tantum innatum principium operādi, niſi cum præciſione differentiarum tertię ſpeciei, & quartæ, ſic autem eſt propriæ ſecundæ ſpeciei.

¶ Ad ſecundam dico, quòd pugil uel curſor, & vniuerſaliter omnia qualia dicta a qualitatibus primæ ſpeciei, & ſecundæ æquiuocè dicuntur, quia de eodem poteſt affirmari, ut dicitur a qualitatibus primæ ſpeciei, & negari, ut dicitur a qualitatibus ſecundæ ſpeciei, & è conuerſo. & ideo æquiuocè ſumptum poteſt de eodem affirmari, & negari, quod patet exemplariter in alijs, quia aliquis ſanatus ſecūdum naturalem potentiam poteſt eſſe æger ſecundum habitum.

¶ Ad tertiam dicendū, quòd figura eſt de numero ſenſibilium communium, & illa ſunt per ſe ſenſibilia, non tamen inferunt paſſionem ſenſibus, ſed tantummodo diuerſificant modum immutandi ſenſus a ſenſibili proprio, quod ſenſibile ſolum infert paſſionem ſenſui, &c. in tertia ſpecie ſunt ſola ſenſibilia propria. ¶ Hoc ſecundo modo, dicendo poteſt aliquo modo ſaluari ordo ſpecierum, quia prima ſpecies eſt communiſſima, q̄cunque

enim qualitas non habens aliquam differentiam alicuius aliarum ſpecierum poteſt poni in hac prima ſpecie. poſt hanc ſecunda prior eſt aliis, quia conſequitur naturam rei, tanquam ſuam cauſam, & tertia poſt hanc, quamuis de eius ratione non ſit in eſſe a natura communius tamen diſponit ſubiectum in profundo, & in ſuperficie. quarta eſt vltima per priuationem omnium iſtarum, nec enim eſt cõior in genere qualitatis ceteris ſpeciebus, ideſt plures ſpecies qualitatis continens, licet forte pluribus ſubiectis inſit, nec eſt innatum, quia figura poteſt variari circa ſubiectum nulla facta variatione in natura, nec eſt diſpoſitio in profundo, ſed tantum exterior, ideo rationabiliter ponitur poſtrema. Secundum hanc viam dicendum, ꝙ conuenienter diſtinguuntur ſpecies qualitatis, non primæ fortè, quia ſunt tantum duæ, ſed proximæ primis, & hoc intelligendo per iſtas differentias illas qualitates, quarum iſtæ ſunt propriæ, licet accidentales. ¶ Secundum hoc patet ad ſecundam rationem primæ quæſtionis.

¶ Ad primum uidetur dicendum, ſicut dictum eſt prius.

¶ Ad tertium dicendum eſt, quod nulla qualitas eadem eſt in vna ſpecie, & in alia nec etiam aliquæ differentię duarum ſpecierum dicuntur de eadem qualitate. cum arguitur, quod eadem qualitas poteſt inferre paſſionem ſenſui, & eſſe faciliter mobile, & difficulter, dico, quod faciliter mobile & difficulter non ſunt differentiæ propriæ primæ ſpeciei, nec eſſentiales, nec accidentales, niſi determinentur ad qualitates, quæ non habent aliquam differẽtiam alterius ſpeciei, cuiuſmodi prius dictæ ſunt qualitates primæ ſpeciei eſſe. poſſunt autem illæ differentiæ faciliter mobile, vel difficulter ineſſe alicui qualitati habenti aliam differentiam alterius ſpeciei, ſed ex hoc non ſequitur illam qualitatem eſſe in prima ſpecie, niſi illæ differentiæ eſſent ad minus propriæ primæ ſpeciei.

¶ Ad argumenta ſextæ quæſtionis, quæ ſunt contra ordinem ſpecierum.

¶ Ad primum dicendum, q̃d ſpecies qualitatis non ordinatur ſecundum hoc, quod eſt immediatius conſequi quantitatem, vel ſubſtantiam, ſed ſecundum alias rationes prædictas, ſ. ſecundum maiorem communitatem in gñe qualita-

litatis, & ſecundum naturaliter ineſſe, & diſponere in ſuperficie, & profundo, & eorum oppoſita, & ſecundum omnes has conditiones debet quarta ſpecies eſſe poſtrema.

¶ Ad ſecundum dico, quod illa ſpecies, quæ eſt communior in genre qualitatis, ideſt minus addens ſuper rationē qualitatis abſolute, licet non ſit a natura, debet poni prior ſpecies altera, quæ non eſt ita communis. ¶ Ad tertium dico, quòd qualitates tertię ſpeciei, non ſunt tantum qualitates elementorum, ſed omnes qualitates, quæ ſunt per ſe immutatiuæ ſenſus. quarum quædam ſunt elementorum, & non inſunt a natura. vnde ex prioritate qualitatum elementarium, vel ex inhærentia naturali earum in elementis non poteſt concludi generalis prioritas omnium qualitatū tertiæ ſpeciei ad alias quod oportet medium ſufficiens eſſe, ad concludendum idem eſſe rationem communem omnium qualitatum tertiæ ſpeciei. ¶ Ad quartum dico, quod qualitates primæ ſpeciei, licet non primo inſint ſubſtantiæ, ſed aliæ præcedant eas, tamen hæc ſpecies communior eſt cæteris, minus ſuperaddens qualitati, & forte plures ſpecies inferiores continens. ¶ Ad quintum patet per hoc, quod licet illa qualitas, quæ dicitur naturalis potentia immediatius conſequatur formam ſubſtantialem, quam illa quæ dicitur habitus, non tamen eſt ita communis, ſicut illa, & ideo non debet poni prior ſpecies.

AD ALIAM quæſtionē poteſt dici, quod nō enumerantur hic omnes ſpecies qualitatis, ſicut & Ariſto. dicit in litera, ſed ſpecies magis famoſę, quia nec iſtę ſunt primæ ſpecies, nec forte duæ diuidunt idem genus primo, & aliæ duæ aliud genus. Suſtinendo tamen, quòd ſufficienter enumerantur, poteſt reſponderi ad rationes.

¶ Ad primam poteſt dici, quod potentia animæ eſt in ſecunda ſpecie qualitatis loquendo de qualitate, cui attribuitur illa ratio ſecundum, quod eſt principium operandi.

¶ Ad primam probationē in contrarium dico, quod non tantum potentia, quæ eſt in ſecunda ſpecie, eſt tantum ad faciliter agendum, ſed & illa quæ eſt ad agendum abſolute dummodo ſit innata. ¶ Ad aliam rationem dici poteſt, quod ira, & dementia, & huiuſmodi ſunt in prima ſpecie, &

forte omnes qualitates animæ. Cum videtur quod iſta enumerantur in tertia ſpecie, dico, quod paſſio & paſſibilis qualitas ſumpta præciſè differunt penes has differentias accidentales faciliter mobile, & difficulter penes, quas etiam differunt habitus, & diſpoſitio, & ideo quæ ſunt in prima ſpecie, poſſunt numerari in tertia, quia participant illam differentiam, quæ non eſt propria tertiæ, ſicut èconuerſo in prima ſpecie enumerantur calor, & frigus, quæ tamen verè ſunt in tertia ſpecie, vt per hanc mutuam enumerationem ſpecierum inſinuet Ariſtot. has differentias faciliter mobile, & difficulter, non tantum non eſſe eſſentiale, ſed nec eſſe proprias alteri aliarum ſpecierum, ſed accidẽtaliter diſtinguere paſſionem a paſſibili qualitate, & diſpoſitionem ab habitu.

¶ Ad tertium dico, quod decor, & pulchritudo, loquẽdo de pulchritudine corporali, quæ eſt conueniens membrorum diſpoſitio, ſunt in quarta ſpecie qualitatis.

¶ Cum arguitur contra hoc, quia qualitates quartæ ſpẽi non ſuſcipiunt magis, & minus, & hęc ſuſcipiunt, dico, ꝙ non ab omnibus qualitatibus quartæ ſpeciei negat Ariſtotel. ſuſcipere magis, & minus ſed a quibuſdam; ſufficit enim hoc ad propoſitum ſuũ, quod eſt hanc proprietatem ſuſcipere magis, & minus, non ineſſe omni qualitati, illis autem in quarta ſpecie, non ineſt quæ ſunt qualitates mathematicorum quia illæ ſunt priores motu, & magis, & minus non habent fieri, niſi vbi eſt motus.

¶ *Rarum verò, & ſpiſſũ, & aſperum, & lene putabuntur qualitatem ſignificare: ſed aliena hæc putatur eſſe a diuiſione, quæ circa qualitatem eſt, &c. Cap. eod.*

NOtandum, quòd rarum & denſum, aſperum & lene vno modo ſignificant, extenſionem partium quantitatiuarum, & ſic idem corpus compreſſum, & non compreſſum poteſt eſſe rarum, & denſum, ut patet de lana, & ſpongia. Alio modo ſignificant extenſionem partium materiæ, prout rarum dicitur, quod

multum habet de forma, & parum de materia, & dēſum econuerſo. primo modo hæc forte ſignificant poſitionem, q̄a dicunt ordinem partium in toto, & in loco ſecundo modo fortè ſignificant qualitates. Et ſic patet ſolutio controuerſiæ, quæ eſt de iſtis inter Ariſtotel. hic, & in 4. phyſicorum, capit. de vacuo. & auctorum ſex principiorū quomodo, ſcilicet ſunt qualitates, & quomodo poſitiones.

¶ *Qualia ſunt, quæ ſecundum hęc denominatiuè dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his, &c. Cap. eo.*

Circa notificationem qualium videtur, quòd in notificatione qualitatis ſit circulus. primo enim dicitur, quòd qualitas eſt ſecundum quam quales eſſe dicimur, & ſecundo qualia dicuntur a qualitatibus, & ſic mutuo vtrunque per alterum notificatur. Sed forte prima notificatio eſt per nobis notius, ſecundo per notius ſimpliciter. neutra tamen notificatio eſt diffinitio. ¶ Notandum etiam, quod Ariſt. dicit, qualia dici denominatiue a qualitatibus, niſi vbi, vel non ſunt nomina impoſita qualitatibus, vt eſt de qualitatibus ſecundæ ſpeciei, vel vbi nominibus exiſtentibus impoſitis non ſumuntur directe ab eis d̄nominatiua, ut a uirtute dicitur aliquis ſtudioſus, vbi tamen iſtud quale ab alia qualitate directe ſumitur.

¶ Ex quo patet, quod denominatiua in nullo pertinente ad ſignificatum debent differre a ſuis principalibus, ſed tantummodo in modo ſignificandi, & in fine uocis.

¶ *Ineſt vero contrarietas ſecundum, quod quale eſt &c. Cap. eod.*

IVxta primam proprietatem quæ eſt recipere contraria, Notandum, quod qualitatibus medijs inter contraria eſt vnum extremum contrarium contrarietate tranſumptiue dicta, quæ eſt differentia ſecundum ſpeciem, & conſimiliter contrarietate proprie dicta, ſed diminuta. Tum, quia aliter non poſſet eſſe motus ab extremo in medium, vel econuerſo, cuius oppoſitum habetur ab Ariſtot. in 5. phyſico.

ſicorum. Tum quia medium aliquid participat utriuſque extremi, & ita utrique extremo contrariatur incompletè pro eo, quòd habet in ſe de reliquo, ſed nihil eſt eis contrarium contrarietate cõpleta & propriè dicta: quia eodem modo contrariatur utrumque extremum medio, & non poſſunt contrariari duo eidem contrarietate completa & perfecta, ſecundum quòd dicitur 10. metaphyſicæ.

¶*Suſcipit autem qualitas magis & minus, &c.*

Conte. 14. IVxta ſecundam proprietatem quæ eſt ſuſcipere magis, & minus, Notandum, quòd eſſentia qualitatis, quæ ſignificatur in abſtracto, non ſuſcipit magis & minus, ſecundum quod dicitur in litera, quòd iuſtitia non dicitur magis iuſtitia, nec grammatica magis grãmatica, & hoc quia eſſentia qualitatis, ſicut & cuiuslibet formæ, eſt indiuiſibilis per auctorem ſex principiorum in principio, & indiuiſibile non ſuſcipit magis, & minus. ſed denominatiuè dicta a quibuſdam qualitatibus ſuis ſuſcipiunt magis, & minus, unde aliquis dicitur iuſtior, uel grammaticior altero, ut dicitur in litera, & ita ipſa forma in formando ſubiectum ſuſcipit magis, & minus: licet non in eſſentia: quia unum ſubiectum plus participat formam, quam aliud.

¶Contra hoc, a magis & minus poteſt aliquid mutari. p Ariſto. 5. phyſi. ſed nulla mutatio eſt ab eodem ſpecie in idem ſpec e. igitur magis, & minus; non ſunt in qualitate eiuſdem ſpeciei, & non ſunt niſi in forma eiuſdẽ ſpeciei; quia non eſt comparatio niſi ſecundum aliquam formã eandem ſpecie, ſecundum Ariſto. in 7 phyſic igitur abſolutè in qualitate non ſunt magis, & minus. Item hoc modo uidetur eſſe concedendum, quòd quãtitas ſuſcipit magis & minus, quia ſecundum eſſe eius in ſubiecto naturali poteſt eſſe perfectum, & imperfectum; licèt non ſecundum ſuam eſſentiam, & eodem modo ponitur de qualitate: ergo ambo conſimiliter ſuſcipiunt magis, & minus, & hæc proprietas neganda eſt a quantitate, ſecundum Ariſto. prius igitur a qualitate. *Cõt. 19.* *Cont. 14. & inde.* *Cap. de quantitate. c. 26.*

¶Itẽ ſi ſimpliciter ſeqtur ſimpliciter, & magis ſeqtur ma-

cap. de quãti-tate. c. 29. gis per Ariſto. 2. topicis ſed ad album ſequitur, quod ſit albedine album: igitur ad magis album ſequitur, q̧ ſit magis albedine album: igitur ſi forma in ſubiecto ſuſcipit magis, & minus, & in ſe ſuſcipit magis & minus?

¶ Item omne magis ſecundũ aliquam formam eſt per ſe relatiuum ad minus, ſecundum eandem formam: igitur forma ſecundum quam iſtæ referuntur, eſt per ſe relatio: igitur ſecundum nullam qualitatem dicuntur per ſe magis, & minus. conſequentiæ patent: quia relatiuum non dicitur per ſe niſi a relatione, & quia nulla qualitas eſt per ſe relatio. Item albius, & minus album ſunt relatiua ſuppoſitionis, & ſuperpoſitionis: quia non æquiparantiæ, ut manifeſtum eſt. ſed relatiua ſuperpoſitionis, & ſuppoſitionis differunt ſpecie: quia ſunt oppoſita: ergo nulla qualitas eadem ſpecie ſuſcipit magis, & minus nec diuerſa ſpecie, ut probat prima ratio. igitur, &c.

¶ Item probo, quod ſi qualitas ſuſcipiat magis & minus, aliquo modo quod ſuſcipiat ſecundum eſſentiam. ſi enim ſuſcipiat magis & minus, ſecundum eſſe eius in ſubiecto, vel ſecundum quodcunque aliud: ſit illud a. aut igitur a. eſt de eius eſſentia, uel non: ſi ſic, & a. eſt aliquod eſſentiæ eius. igitur ſecundum eſſentiam ſuam ſuſcipit magis, & minus. ſi non, & a. ſuſcipiet magis, & minus: quia aliter non poſſet qualitas ſecundum ipſum ſuſcipere magis, & minus. aut ergo a. ſuſcipit magis, & minus, ſecundum eſſentiam & habetur propoſitum: quia pari ratione primum ſuſcipit magis, & minus ſecundum eſſentiam, quia quantum ad hæc idem iudicium uidetur eſſe de omni forma accidentali ſi a. ſuſcipiat magis & minus: ſecundum aliquid aliud a ſua eſſentia; ſit illud b. & ſic procedendo, vel infinitæ erunt formæ accidẽtales; quarũ una ſuſcipit magis, & minus ſecundum aliã, uel ſtabitur ad aliquam formam accidentalem, quę ſuſcipit magis, & minus ſecundum eſſentiam. igitur pari ratione uidetur ſtandum in primo: quia idem iudicium eſt in omnibus.

¶ Si concedatur propter has rationes, quod qualitas ſpeciei ſecundum eſſentiam ſuſcipit magis, & minus; quia ſubiectum aliquod ſecundum perfectiorem gradum participat eandem eſſentiam

tiam ſpecie, & aliud ſubiectum ſecundum minus perfectum gradum. ¶ Contra aut iſte gradus & ille ſunt intra eſſentiam, aut non, ſi ſic & iſte gradus eſt diuerſus ab illo, igitur hæc eſſentia diuerſa ab illa per aliquid, quod eſt intra eſſentiam, igitur magis differt a minus ſpecie. hęc ultima conſequentia patet, tum quia omnis diuerſitas eſſentialis diuerſificat speciē. tum quia eſſentia primo eſt ſpeciei, non indiuidui, alioquin indiuiduum poſſet habere diffinitionem ſpecialiorem diffinitione ſpeciei. igitur differentia in eſſentia nō eſt ſola differentia numero, ſed ſpecie.

¶ Sex rationum poſitarum contra proprietatem, ſi ſecunda & tertia & ſexta concedātur, quia improbant nō proprietatem abſolutè, ſed falſum modum intelligendi eā, tunc intelligendum eſt, quòd ſicut ſimilitudo eſt relatio propriè fundata ſuper eſſentiam qualitatis, ita magis, & minus. fundamentum autem magis eſt eſſentia ſpeciei ſub perfecto gradu, qui gradus eſt aliquid abſolutum de genere qualitatis, licet ipſum conſequatur reſpectus magis ad alium imperfectum in eadem ſpecie, quem conſequitur relatio minus.

¶ Quando igitur adducunt Ariſtotel. & Boet. in contrarium, quòd iuſtitia non dicitur magis, & minus alia iuſtitia, ſed aliquis dicitur iuſtior altero, intelligendum eſt, quòd eſſentia ſpeciei in ſe conſiderata abſtrahendo a ſuppoſitis non habet in ſe magis, & minus, quia ipſa ſic conſiderata eſt indifferens ad omnem gradum, ſed ipſa in uno ſuppoſito eſt perfectior seipſa in alio ſuppoſito, & ut eſt in ſuppoſito, ſic denominat ſubiectum, quia per ſe ſuppoſitum eius non eſt ſubiectum, ſed qualitas in hoc ſubiecto, non igitur iuſtitia, abſtractè intelligendo, ſed iuſtum, id eſt hæc iuſtitia, ut denominat iſtud ſubiectum, eſt maior alia.

¶ Ad primum argumentum de motu reſpondeo, quia inter duo ſuppoſita eiuſdem ſpeciei poteſt eſſe motus per ſe, non inquantum eiuſdem ſpeciei, ſed inquantum aliquo modo oppoſita, & hæc oppoſitio non eſt per relationes tantum, quia motus non eſt per ſe ad relationem ſecundum Ariſtotel. quinto phyſico. *Conte.* 10.

ſi. ſed eſt per aliquos gradus abſolutos in hoc, & in illo, qui ſunt de genere qualitatis qui opponuntur inquantum unus habet rationem medij reſpectu alterius, nec tamen iſta relatio medij eſt cauſa motus. ſicut nec relatio minus, ſed illud quod ſubeſt ſicut fuſcum eſt extremũ motus, non fuſcum inquantum medium, ſed inquantum extremum a quo opponitur termino ad quem, & non opponitur niſi aliqua ratione. Reſpondeo prima propoſitio eſt uera, prout inquantum correſpondet ſecundo modo ꝑ ſe non primo.

¶ Ad quartum, & quintũ de relationibus patet. Quartum etiam argumẽtum poteſt fieri de tertia proprietate qualitatis eodem modo; ſicut hic, vnde concedendũ eſt tantum, quòd magis refertur ad minus, loquendo de iſtis formis; non de illis quæ ſubſunt. ergo formæ ſecundum quas dicuntur magis, & minus; ſunt relationes, uerum eſt ſecundum quas per ſe primo modo, non ſecundo. Similiter ad quintum, iſtæ relationes maioritas intenſionis, & minoritas remiſſionis, quę ſunt propria qualitatis opponuntur ſpecie; ſed non fundamenta, ſicut ſimile, & diſſimile fundantur in eadem qualitate ſpecie. Confirmatur totum hoc; quia tota perfectio abſoluta in magis albo. ſcilicet quicunque gradus albedinis in ipſo poteſt remanere deſtructo reſpectu magis; poſito, quòd nõ ſit aliud minus, ad quod poſſet dici, ſicut tota albedo eſt in ſubiecto, quæ prius fuit, licèt nulli dicatur ſimilis ſecundum eam, ſicut prius dicebatur: unde iſta proprietas debet intelligi ineſſe qualitati ſecundum aptitudinem.

¶ Sed de quinto argumento nunquid albius eſt in genere relationis? uidetur quòd non; quia tunc albius non ſignificaret idem quod album. Item magis uidetur eſſe modus ſignificandi in albiore.

¶ Item quid terminaret motum per ſe in eadem ſpecie, a minori in magis.

¶ Contra. aliquid eſt albius, cum prius non fuit per ſolam mutationem in alio. ergo dicit relationem tantum.

¶ Item magis album dicit formaliter relationem, tamen fundatam in hoc, ergo albius.

¶ Reſpondeo, ſignificat eſſentiam ſub tali gradu quali-

litatis, vnde eſt q. ſpecies albi quod eſt indifferẽs ad omnem gradum. relatio eſt pa. huius nec eſt de ſignificato, nec forte de modo ſignificãdi nominis, ſed cum gradus ponitur de ſignificato, tunc relatio poteſt conſequi eſſe de modo ſignificandi: quare reſponſionem ad argumenta.

¶ Similia autem & diſſimilia ſecundum ſolas dicuntur qualitates, &c. Cap. eodem.

DE tertia proprietate qualitatis, quæ eſt, quòd ſecundum eam dicitur aliquid ſimile uel diſſimile.

¶ Notandum, quòd ſimile & diſſimile licet ſint propria generi qualitatis: ſunt tamẽ ut ſpecies in genere relationis. hoc eſt, ut denominatiuè dicta a ſpeciebus relationis, quia ſimilitudo eſt per ſe relatio, & ſimile per ſe relatiuum, ſic intelligendum eſt de proprijs aliorum generum, quæ non ſunt in illo genere, ut ſpecies.

¶ Conſimiliter ſunt intelligenda ſecũdum aptitudinẽ, licèt enim aliquid ſecundum aliquam qualitatem, quam habet non dicatur ſimile ſi nihil aliud quam eandẽ qualitatem habeat, non eò minus conuenit hæc proprietas illi qualitati, quia ſecundum illam qualitatem aliquid natum eſt dici ſimile alteri.

¶ Recipit autem facere & pati contrarietatem, & magis & minus. cap. de facere & pati, &c.

NOtandum, quòd recipere contraria & magis & minus non inſunt actioni & paſſioni, niſi ratione terminorum ad quos, cũ tam actio, quàm paſſio ſpeciem accipiat a termino ad quem ſecundum quod habetur in 5 phyſ. ab eo etiam accipiet contrarietatem, & ſimiliter magis & minus. *Cotex. 4. & inde.*

¶ Notandum, quòd de iſtis duobus & de alijs quattuor ſubſequentibus breuiter pertranſit Ariſtot. uel quia ſpecies eorum in quas eſſent diuidenda, ſecundum quod ſunt genera non ſunt notæ, nec paſſiones eorum, quæ inſunt eis, ſecundum quod cõſiderantur ratione. De his autem paſſionibus, quæ inſunt eis ſecundum eſſe naturale eorum plenius determinatur in libris naturalibus, & metaphyſ. actione & paſſione

ſione in 3.phyſic.& in de generatione de quando & ubi in 4.phyſ.in hoc,enim quod determinatur ibi de loco & tẽpore,innoteſcunt proprietates loci & temporis,de poſitione & habitu aliquantulum 5. metaph. & ita determinatio hic habita de iſtis ſufficiens eſt quantum ad logicum,&c.

Cte.8. et ide. *

¶ *Quotiens autem opponi ſolet, dicendum eſt, &c. cap.de oppoſitis.*

Quæſtio XXXVII.

CIrca iſtud quæritur primo,an oppoſitio ſit accidens reale, uel intentionale, quod reale videtur: quia metaphyſicæ eſt tantum conſiderare ens reale & accidentia realia entis: accidentia.n. entis, ut conſiderantur a ratione pertinent ad conſiderationẽ logici,ſed metaphyſicus conſiderat oppoſitionẽ, ut patet 5.meta.igitur oppoſitio eſt paſſio realis.

tex nõ habẽre con.

2 ¶ Item oppoſitio eſt ſpecies differentiæ,& differentia diuerſitatis, & diuerſitas eſt paſſio realis, ergo oppoſitio, quia genus non eſt uerius ens ſuis ſpeciebus.

3 ¶ Item oppoſitio eſſet non exiſtente intellectu. igitur non eſt accidens intentionale, antecedens patet inductiuè, eſſet n.mutua actio inter calidum & frigidum, & motus inter illa non exiſtente intellectu. igitur & contrarietas. ¶ Similiter eſſet aliquis pater & aliquis filius nõ exiſtente intellectu, quia genuiſſe & genitum eſſe non dependent ab intellectu. igitur & relatiuè oppoſita. ¶ Similiter eſſet carentia habitus in apto nato habere habitum, igitur & priuatiuè oppoſita.

¶ Similiter & contradictio, quia illa ſequitur ad quamcunque oppoſitionem. igitur illa poteſt eſſe ſine intellectu quacunque alia ſic manente.

¶ Ad oppoſitum accidens non habet verius eſſe, quàm ſuum ſubiectum,ſed oppoſitiones fundantur in intentionibus, ut in ſubiecto. igitur non ſunt realia, ſed tantum intentionalia: minor patet inductiuè. Referuntur enim ſpecies & genus ad inuicem, contra dicunt genus & non genus, & ſic de alijs oppoſitis. ¶ Item in ſolis accidentibus intentionalibus poſſibile eſt aliquid prædicari de ſeipſo denominatiuè, ſed hoc poſſibile eſt in oppoſitionibus, igitur &cæt. probatio maio. prædicatio deno-

denominatiua de aliquo eſt prædicatio accidentis de ſubiecto, ſed nullam accidens niſi intentionale poteſt eſſe in aliquo ſui in ſubiecto probatio mi. omnis diuiſio eſt inter oppoſita, ſed oppoſitio diuiditur in contrarietatem, oppoſitionem priuatiuam, & huiuſmodi. igitur hæc opponuntur, ergo & oppoſitiones opponuntur.

¶ Item nihil reale inuenitur in omnis generaliſſimis, ſed oppoſitio, & eius ſpecies inueniuntur in omni genere igitur, &c. minor patet, quia contradictio ſecundum eandem rationem inuenitur inter hominem, & interius album, & non album, quia ſecundũ hanc rationem, cuius non eſt medium ſecundũ ſe.

1. poſt. Conte. 5. ¶ Conſimiliter uidetur de contrarietate; quæ in diuerſis generibus reperitur ſecundum hanc rationem, maxima diſtantia formarum quæ natæ ſunt fieri mutuo circa idem.

10 me. Conte. 13. & ide.

¶ *Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ad aliquid, aut ut contraria: aut vt priuatio, & habitus, aut ut affirmatio, & negatio Cap. eod.*

Quæſtio XXXVIII.

IVxta hoc quæritur vtrum diuiſio oppoſitionis in hæc quattuor ſcilicet relatiuam oppoſitionem, contrariam, contradictoriam, priuatiuam ſit conueniens? uidetur quod non, quia omnis diuiſio eſt per oppoſita per Boetium li. diuiſionum, hæc non, igitur &c. probatio mino. quia hæc diuiſio eſt inter oppoſitiones, & nulla oppoſitio opponitur. probatio: quia ſi ſic. igitur opponitur per aliam oppoſitionem, & pari ratione illa poſſet eſſe diuiſa contra aliam oppoſitionem: & ſic erit procedere in infinitum in oppoſitionibus, igitur diuiſio eſt inſufficiens, cum non fiat in illas omnes oppoſitiones.

¶ Item ubi unum uidetur ſequi ad aliud, diuiſio eſt inſufficiens, ſed contradictoria ſequuntur ad omnia alia oppoſita. igitur, & cæt. minor patet; quia omnia alia oppoſita includunt contradictorie oppoſita.

¶ Item relatiuè oppoſita dicuntur de eodem, igitur non ſunt oppoſita. antecedens patet: quia ſicut arguitur capit. de quantitate. hoc eſt magnum ad hoc

&

& hoc eſt paruum ad hoc, igitur hoc eſt magnum & paruum. igitur ſi ille modus arguendi ualear, poſſunt duo relatiuè oppoſita inferri abſolutè ex ſeipſis poſitis in comparatione ad diuerſa: intelligit enim Ariſtot per magnum, & paruum relatiuè oppoſita, ut ibi patet.

4 ¶ Item priuatiuè oppoſita dicuntur de eodem. igitur non ſunt oppoſita, probatio antecedentię, quia per Ariſt. in 2. topic. in priuatiuè oppoſitis tenet conſequentia in ſeipſo, igitur ſi ad uiſum ſequitur ſenſus, ad cæcitatem ſequitur inſenſibilitas, ſed ſequitur uiſus. igitur ſenſus, igitur omnis uidens eſt ſentiens, quia abſtractis tenet conſequentia per ſe ad concreta: quia ſequitur. ſi ſurditas eſt inſenſibilitas, igitur ſurdus eſt inſenſibilis. igitur ſi idem ſit uidens, & ſurdus, idem erit ſenſibilis, & inſenſibilis, & priuatiuè oppoſita de eodem, hoc idem patet in alio exemplo, quia ſequitur. iſte eſt ſimilis huic; igitur eſt ſimilis, & diſſimilis illi: igitur eſt diſſimilis. patet conſequentia. quia relatiuum poſitum reſpectu cuiuſcunque, infert ſeipſum ſimpliciter: quia nullus terminur diſtrahit a ratione relatiui ſimpliciter.

5 ¶ Item contraria dicuntur de eodem. igitur non ſunt oppoſita. antecedēs patet. Tum quia in medio dicto per participationem, eſt natura utriuſque extremi, aliter non differret a medio dicto per abnegationem, etiam aliter non eſſet motus ab utroque extremo in medium: ſicut medium dictum per participationem denominatur ab utroque extremo. Tum quia ſcutum cuius medietas eſt alba, & medietas nigra eſt coloratum; igitur album uel nigrum, uel medium. conſequentia patet. per Ariſtot. 2. topicor. quicquid eſt in genere uel denominatur a genere neceſſe eſt eſſe in aliqua ſpecie, uel denominari ab aliqua: non eſt medium, vt manifeſtum eſt. ſi album, pari ratione nigrum igitur contraria dicuntur de eodem.

¶ Ad primam probationem diceretur, quod natura extremorum imperfectè eſt in medio, & ideo mediũ a neutro extremo denominatur.

¶ Contra: utrumque extremum eſt aliqua forma: ergo ſimplex per auctorẽ ſex principiorũ, in principio; ſimplex ubi eſt ſecundum ſe totũ eſt. ergo ſi utrunque extremum ſe-

ſecundum aliquid ſui eſt in medio, ſecundum ſe totum erit in medio.

¶ Dicitur ad ſecundam probationem, quod ſcutum non eſt coloratum, ſed colorata.

¶ Contra, igitur eſt hoc coloratum, & illud, quia per Priſcianum plurale non eſt niſi ſingulare geminatum, ſed conſequens eſt falſum, quia tunc eſſet multiplicatio ſubiecti, & accidentis.

¶ Item contradictorie oppoſita dicuntur de eodem. igitur, non ſunt oppoſita. probatio antedentis, quia contradictorie oppoſita ſequuntur ad quæcunque alia, ſed omnia alia dicuntur de eodem, ſicut oſtenſum eſt. igitur contradictoria.

¶ Item ſi oppoſitio conuenientér diuidatur, igitur eſt oppoſitio ſubiectum diuiſionis, & pręter hoc diuiſio eſt ſubiectū oppoſitionis, quia diuiſio opponitur alicui, ut indiuiſioni, vel collectioni. igitur idé reſpectu eiuſdem eſt ſubiectum, & accidens, quod eſt inconueniens, ergo, &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. & Boe. in commento. ſuper Ariſtot. in libris topicorum: quoties enim docent conſiderare de oppoſitis, docet inſpicere tantum ad hæc.

AD PRIMAM quæſtionem poteſt dici, quod oppoſitio æquiuoca eſt, quia in vno ſenſu ſumpta dicitur æquiuoce de contrarietate, & oppoſitionę relatiuā, in alio ſenſu dicitur vniuoce de contradictione, & priuatiua oppoſitione, primo modo eſt ens reale, & ſpecies in genere relationis, ſi autem inueniatur in alijs generibus hoc non eſt, vt ſpecies, ſed, vt paſſio. ſecundo modo eſt intętio, quia, & alterū extremum eius eſt tantum ens, ſecundū cōſiderationē rōnis.

¶ Ad primum argumentum dicendum, quod metaphyſicus diſtinguit multa multiplicia in quinto, non; quia ſecundum omnes ſenſus ſunt entia, vel paſſio realis entis, ſed ſecundum aliquos alios ſenſus forte ponit, vt excludat a propoſito; ita, & de oppoſitione, cuius vna ſpecies eſt ens reale, & ſpecies relationis, & alius ſenſus adiungitur, ut a propoſito forte excludatur. Ad aliud dico, quod oppoſitio in uno ſenſu prout, ſ. dicitur de contrarietate, & oppoſitione relatiua, eſt ſpecies differentiæ, non autem prout dicitur de contradictione, & priuatiua oppoſitione, quia ens, & non ens con-

contradicunt; & tamen non differunt, nec ſunt diuerſa, quia diuerſitas eſt differentia entis, & differentia ſimiliter. ¶ Ad tertium cōcedendum, quod contrarietas, & relatiua oppoſitio eſſent intellectu nō exiſtente, non autem priuatiua oppoſitio, nec contradictio, quia alterum extremum in illis oppoſitionibus puta negatio, & priuatio ſecundum, quod eſt extremum * relationis eſt tantum ens ſecundum rationem, quod de negatione patet, quia licet illa dicatur de aliquo ente: vt non homo dicitur de aſino. tamen ſecundum rationem, qua contradicit homini, non eſt ens niſi rationis. per hoc patet, quod licet contraria maneant non exiſtente intellectu, non oportet contradictoria manere ſecundum, quod ſunt contradictoria, quia negatio albi prout contradicit albo, non eſt in nigro, quia vt contradicit, eſt dicibilis de ente, & de non ente. Si dicatur, quod ad nigrum ſaltem ſequatur negatio albi, vt contradicit albo, & ita contradictoria ſunt, ſi contraria ſunt. Dico, quòd non exiſtente intellectu non eſt conſequentia. Similiter priuatio licet ſit negatio habitus in ſubiecto, tamē tantummodo opponitur habitui rōne negationis, & illa non eſt ens, niſi tm̄ ſcd̄m rationem. ¶ Ad argū in oppoſitum. Ad primum dico, ꝙ contrarietas, & relatiua oppoſitio ſumpta in illo ſenſu, in quo ſunt ſpecies oppoſitionis nū ſunt in ſubiectis intentionalibus, licet forte contrarietas ſm aliū ſenſum prout dr̄ eſſe in ꝓpōnib. ſcd̄m qualitatē & quātitatē earū ſit intētionale, & in ſubiecto intētionali, vt in ꝓpōne, alia autē duo, vt contradictio, & priuatiua oppoſitio pn̄t eſſe in ſubiectis intētionalib. ¶ Ad ſcd̄m dico, quod maior pōt negari, quia etiā in accidentibus realibus comparatis vr̄ aliquid prædicari de ſeipſo denominatiuè, cuiuſmodi ſunt oppōnes. ¶ Cōtra. impoſſibile eſt in reb. aliqd eſſe ī eadē ſpē, vt in ſubiecto; & prædicatio denominatiua eſt propriè de ſubiecto. Vel poteſt dici, quod cum dicitur, oppoſitiones opponuntur, illud quod denominat oppoſitiones non eſt oppoſitio realis, ſed intentionalis, & ita non idem denominat ſe.

¶ Contra. contrarietas, & relatiua oppoſitio diuidunt oppoſitionem, vt genus, ergo ſūt ſpēs oppoſitæ, igr̄ oppoſitio earū ē aliqua realis, q̄, & vnun-

* *negationis.*

utrunque extremum ens.

¶Ad tertium dico, ꝙ cōtradictio & priuatiua oppoſitio poſſunt uniuoce inueniri in omni genere,& ſimiliter cōtrarietas, & relatiua oppoſitio forte ut paſſiones,non vt ſpecies.

AD SECVNDAM queſtionem dicendum,quòd diuiſio oppoſitionis in illa quattuor eſt cōueniens, quia oppoſitio realis eſt corū,quę ſunt in eodem genere, aut igitur unum illorum dependet ad aliud,& ſic eſt oppoſitio relatiua,aut non,& ſic eſt oppoſitio contraria. ¶Oppoſitio habēs alterum extremū non ens, quod dicitur de oppoſitione priuatiua & contradictoria, aut habet extremum non ens, ꝙ nullū ſubiectum ſibi determinat, & ſic eſt contradictio, aut ꝙ determinat ſibi aliquid ſubiectū, & ſic eſt priuatiua oppoſitio, & ſic patet ſufficientia.

¶ Ad primum argumentum poteſt dici, quod non omnis diuiſio eſt inter oppoſita proprie loquendo, quia non diuiſio generis in ſpecies, ut in genere ſubſtantiæ, & ita contraria & relatiua diuidūt oppoſitionem, ut ſpecies, & alia duo, licet in alio ſenſu oppoſitionum, ut ſpecies, & ſpecies diuidentes non oportet, niſi eſſe contrarias tranſumptiue, quæ contrarietas non eſt oppoſitio, ut hic loquimur, ſed forte intentio communis omnibus diſparatis, diuidentia autem multiplex nullo modo proprie oportet opponi, & ita nec contrarietatem cōtradictioni. Vel aliter, hoc non ualet ad oppoſitum, quia nulla oppoſitio harum poteſt determinare hæc omnia diuidentia, nec aliqua ſeipſam in comparatione ad aliam in uno ſenſu diuidit in contrarietatem, & relatiuam oppoſitionem in hac diuiſione, licet omnia dicuntur diſparata,& ita contraria tranſumptiue.

¶Intelligendū tamen, quòd diuiſio oppoſitionis in hæc abſolute eſt diuiſio vocis in ſignificationes, ſed oppoſitio ſumpta in uno ſenſu diuiditur in contrarietatem & relatiuam oppoſitionem,ut genus in ſpecies in alio ſenſu ſumpta,ſimiliter eſt generale,propterea diuidētia ipſam in vtroque ſenſu ſunt oppoſita, ut contrarietas & relatiua oppoſitio ſunt forte contraria, loquendo de contrarietate tranſumptiue ſumpta, quæ eſt differentia, ſecundū ſpeciem, ſed non oportet diuidentia in uno ſenſu opponi

poni diuidentibus oppoſitionem in alio ſenſu. ¶ Ad aliud dico, quod diuiſio oppoſitionis eſt in iſtas intentiones, ut unũ membrum illorum nõ ſequitur ad aliud, quia non ſequitur, hæc ſunt contraria, igitur ſunt cõtradictoria, ſed conſequẽtia eſt inter illa quæ ſubſunt, ut ſequitur album & nigrum, igitur album & non album, & in illa non eſt diuiſio, niſi p accidens. ¶ Contra hoc loquendo de intentionibus, omnia ſunt relatiuè oppoſita, quia contradictorium dicitur contradictorio contradictorium, & contrariũ contrario contrarium, & ſic de alijs. Reſpondeo, contradictorium eſt relatiuum per accidens, ſicut homo eſt albus, contradictio autem non eſt relatiua oppoſitio, diuiſio autem ſic oppoſitionis in abſtracto, uel in concreto ſumpto eſſentialiter non ſumitur pro omni illo quod poteſt denominare, quia tunc quale non diuideretur in denominatiua ſpecierum ſuarum, cum illa poſſint de eodem prædicari, & de ſe mutuo, licet per accidens. ¶ Ad aliud dico, quod relatiua non ſunt relatiuè oppoſita, niſi in comparatione ad idem, & ſic non poſſunt inferri ex ſeipſis poſitis in comparatione ad diuerſos terminos, licet relatiua abſolutè poſſint inferri, qualiter autem ratio Ariſtot. ualet de magno & de paruo, dictum eſt ſupra. Contra hoc Ariſt. in princ. huius capituli. ubi dat differẽtiam inter contraria & relatiuè oppoſita, dicit, quod in relatiuè oppoſitis unum ſecundum ſe dicitur ad aliud, & non in contrarijs, & idem dicit aſſignando differentiam inter relatiuam oppoſitionem & contrariam, & duo relatiua ſumpta in comparatione ad idem, ut pater huius, & filius huius, non dicuntur adinuicem, ſed ipſa abſolutè ſumpta, igitur intelligit relatiuè oppoſita eſſe relatiua abſolutè.

¶ Ad hoc poteſt dici, quòd in relatiuè oppoſitis ſunt duo, oppoſitio & relatio; ſuperaddita ratione oppoſitis oportet ſic oppoſita accipi in comparatione ad idem, quia hoc eſt generale omnibus oppoſitis ſumi in comparatione ad idem: ratione differentiæ ſuperadditæ oppoſitioni, quæ eſt relatio oportet illa ſecundum, quæ eſt oppoſitio referri adinuicem. ¶ Dictum

tum igitur Ariſto. eſt intelligendum de ipſis formis. inter quas eſt oppoſitio. quia illæ referuntur ad inuicem, quia in hoc differunt formæ hic oppoſitæ a formis oppoſitis in alijs generibus oppoſitionis, in omnibus tamen oportet oppoſita referri ad idem, & ideo Ariſt. quando debuit diſtinguere hanc oppoſitionem ab alijs, non poſuit illã conditionem, in qua hęc conuenit cum alijs in ratione oppoſitionis in generali, ſed illam in qua hæc diſtinguitur ab alijs.

¶ Ad aliud poteſt dici, quod in priuatiuè oppoſitis nõ tenet conſequentia in ſeipſo, niſi in comparatione ad ſubiectum proximum. uerbi gratia, ſi ſequatur, homo eſt uidens, ergo homo eſt ſentiens, non ſequitur eodem ordine in priuatiuè oppoſitis, homo eſt cæcus, igitur homo eſt inſenſibilis, q̃a ſi ſic, cum ulterius ſequitur, igitur homo eſt non ſenſibilis ab affirmatiua de prædicato priuato ad affirmatiuam de prędicato infinito. per Ariſtot. & Boe. in 2. periher. & per Ari. in 1. priorum, & ulterius ſequitur eſt non ſenſibilis. igitur non eſt ſenſibilis, per ipſos ubi prius, ſequeretur a primo ad vltimũ, eſt cæcus. igitur non eſt ſenſibilis; ubi manifeſtè eſt fallacia conſequentis. Poteſt tamẽ dictum Ariſt. in 2. topico. intelligi de ſubiecto primo habitus inferioris, & ſuæ priuationis, ut fortè ſi ſequatur. oculus eſt uidens, igitur oculus eſt ſentiens. ſimiliter ſequitur; oculus eſt cæcus, uel homo cæcus ſecundum oculum. igitur oculus uel homo ſecundum oculum eſt inſenſibilis. Ratio differentiæ eſt: quia priuatio eſt negatio habitus in apto nato, ad negationem autem habitus inferioris abſolutè, uel in ſubiecto remoto non ſequitur negatio habitus ſuperioris abſolutè uel in ſubiecto remoto, ſed eſt fallacia conſequentis a propoſitione habente plures cauſas ueritatis ad unam, tamen ad negationem habitus inferioris in ſubiecto proximo illius habitus ſequitur negatio habitus ſuperioris in eodem ſubiecto, quia in illo ſubiecto non eſt habitus ſuperior natus haberi, niſi quia habitus inferior. nec mirum eſt reſpectu alicuius ſubiecti priuatiuum habitus inferioris inferre priuatiuum habitus ſuperioris, reſpectu alterius non; quia conſequentia non eſt inter incom-

Cõt. 1. & ide.

plexa, ſed inter propoſitiones. Tum quia omnis illatio pertinet ad tertiam operationem intellectus, ſicut igitur ſecunda operatio intellectus, quę eſt compoſitio, & diuiſio ſupponit primã, quæ eſt indiuiſibilium intelligentia, & non eſt compoſitio niſi in talibus, ita tertia operatio præſupponit ſecundam, ita quod in illa non erit aliqua illatio niſi in compoſitis, uel diuiſis. Tum quia omnis conſequentia eſt reducibilis in ſyllogiſmum, nihil autem eſt antecedens, uel conſequens in ſyllogiſmo, niſi propoſitio, igitur nihil eſt extremum conſequentiæ niſi tale.

¶ Ad exemplum de priuatiuè oppoſitis, ſi concedatur hæc conſequentia, eſt diſſimilis illi igitur eſt diſſimilis, quod uidetur propter relationis rationem in diſſimili. dicẽdum eſt tunc, quod diſſimile abſolutè ſumptum non opponitur ſimili abſolutè priuatiuè, ſed oportet utrumque ſumi ſecundum idem ad idem, ut ſimilis, & diſſimilis eidem, ut in albedine, & ſic nõ poſſunt iſta duo dici de eodem. Vel aliter neganda eſt iſta conſequentia, eſt diſſimilis illi, igitur eſt diſſimilis, quia ad conſequens ſequitur, igitur non eſt ſimilis, quod non ſequitur ad antecedens. Tunc ad propoſitionem illam, relatiuum reſpectu cuiuſcunque termini infert ſeipſum abſolutè, concedatur quantum eſt ex ratione relationis, ſed poteſt probiberi ratione negationis, quando in eodem coniungitur negatio cum relatione, ſic eſt in relatiuis priuatiuis, cuiuſmodi eſt diſſimilis.

¶ Ad aliud dici poteſt, ſicut Ariſtot. in quarto meta. ca. de medijs, vbi ꝓbat principaliter, quod medium componitur ex contrarijs, quia medium eſt magis vnius extremi, & minus alterius, quia medium dictum per participationem participat utrunque extremũ imperfectè, & uirtualiter, neutrum tamen ſimpliciter, & ideo denominatur a neutro ſimpliciter. Cõtex. 22.

¶ Ad primum incontrarium dico ſicut eſt cõpoſitio eſſentialis ex materia, & forma, compoſitio quãtitatiua, quæ eſt ex partibus integralib. & compoſitio ſecundum gradus perfectionis, ita ꝑ oppoſitũ ẽ ſimplicitas, & ſimplicitate oppoſita primis duobus modis compoſitionis eſt forma ſimplex, ſed non oĩs forma eſt ſimplex ſimplicitate tertio modo, quia in aliqua

ca

eadem forma ſunt diuerſi gradus perfectionis, & virtutis, quæ compoſitio non repugnat ſimplicitati eſſentiæ formæ.

¶ Ad ſecundam probationem de contrarijs. ſi concedatur ſcutum huiuſmodi eſſe coloratum, poteſt dici, quòd non ſequitur, igitur eſt album, uel nigrum, quia in illa conſideratione quæ accipitur, dicit Ariſtot. quod quicquid denominatiuè dicitur a genere, vel habet genus, oportet denominatiuè dici a ſpecie, vel habere ſpeciem, & per hoc innuit duplicem modum denominandi in accidétibus. vnum ſecundum eſſe, alium ſecundum ineſſe, quem duplicem modum tetigit in principio ſecundi. quod igitur genus denominat, & aliqua ſpecies denominabit, vel ſecundum eſſe, vel ſecundum ineſſe, & ita eſt verè concedendum, quod ſcuto ineſt albedo, vel nigredo, vel color medius, ſed non ſequitur. ergo ſcutum eſt album, quia in accidentibus non tenet ab ineſſe ad eſſe ſecundum Ariſtot, in principio ſecundi. Top. 5.

¶ Aliter poteſt dici, quod ſcutum non eſt coloratum, quia verum eſt dicere, quod nullo colore coloratum: quia illius vniuerſalis quælibet ſingularis eſt uera: quia oppoſita quælibet eſt falſa, nec tamen eſt concedendum, quod ſit colorata, quia forte, ſicut coloratum dicit vnitatem in forma, & in ſubiecto, ita colorata dicit pluralitatem in vtroque, & neque eſt vnitas in vtroque: neque pluralitas in vtroque, ſed vnitas in ſubiecto, pluralitas in accidente.

Ad aliud dico, quod non eſt inconueniens duorum accidentium intentionalium vtrumque eſſe in utroque ut, in ſubiecto, quia quodlibet intentionale præter hoc, quód eſt modus intelligendi alterius, eſt intelligibile per ſe, quando eſt modus intelligendi habet rationem accidentis, quando eſt intelligibile eſt quid, & poteſt intelligi ſub aliquo, quod eſt modus intelligendi eius, cuius tamen prius fuit modus intelligendi, & ita poteſt reſpectu eiuſdem eſſe intellectum, & modus intelligendi, & hæc eſt cauſa, quare in accidentibus intentionalibus poteſt idem prædicari de ſe denominatiuè, quia idem poteſt eſſe intellectum, & modus intelligendi ſub ex-

tranea ratione ſumptum, & ita ſub extraneis rationibus poteſt ſignificari in concreto, & in abſtracto. Sic patet, quod hæc diuiſio tantum eſt oppoſitionis, quæ eſt in incō plexis, quia vno modo intendit Ariſto. de oppoſitione in libro periher. vt diſtinguit oppoſitionem in enunciationibus. Patet cuius diuiſio ſit, quia primo eſt æquiuoci in æquiuocata, ſecundo vniuoci in vtroque ſenſu in vniuocata. ¶ Notandum, quod contrariorum quędam ſunt immediata, quorum alterum neceſſe eſt ineſſe omni ſuſceptibili, alia ſunt mediata quorum non neceſſe eſt alterum ineſſe. Et mediatorum quædam habent media per participationem, quæ media aliquid habent vtriuſque extremi, quædam habent tantum media per abnegationem. Mediatorum etiam quædam habent plura media: quædam tantum unum & quædam media nominata, quædam innominata. Pro ſecunda diuiſione tamen intelligendum, quod nulla dicuntur contraria mediata propriè, niſi quæ habent medium per participationem: medium enim per abnegationem inuenitur in omnibus, præterquam in contrarijs, ſed fortè in aliquibus contrarijs mediatis medium non nominatur niſi per abnegationem extremorum, vt in bono, & malo, & conſimilibus. Tertiæ diuiſionis & quartæ cauſſa aſſignatur in quarto metaphy. capitulo quoniam autem unum vni contrarium, &c. quę eſt, quod aliquando negationes contrariorum cadunt ſuper aliquid vnum determinatum eiuſdem generis cum extremis, & tunc poteſt eſſe unum medium nominatum, ſicut negatio maioris, vel minoris determinatè cadit ſuper habens eandem quantitatem: & ideo illorum eſt vnum medium nominatum, quod eſt æquale, quando autem negationes contrariorum non cadunt ſuper aliquod unum ſuſceptiuum, tunc non eſt vnum medio, ſed vel omnino remanet innominatum, vel plura media nominata, quando negatio extremorum cadit ſuper plures formas eiuſdem generis. tex. 5.

¶ *Quęcunque uero cōtrariorum ſunt talia, ut in quibus nata ſunt fieri, uel de quibus prædicantur, neceßarium ſit alterum eorum*

rum ineſſe, nihil medium corum eſt. Cap. eod.

Quæſtio XXXIX.

QVæritur utrum aliqua ſint contraria immediata? quod non uidetur; quia ſi aliqua eſſent talia; igitur eorum non eſſet medium ſecundum ſe. igitur eſſent cõtradictoria. probatio primæ conſequentiæ: quia ſi eorum eſſet medium ſecundum ſe, eſſent mediata. probatio ſecundæ conſequentiæ. quia contradictoria ſic diffiniuntur ab Ariſto. in primo poſteriorum. Contradictio eſt oppoſitio, cuius nõ eſt medium ſecundum ſe, igitur quæ hñt hanc diffinitionem, ſunt contradictoria.

2 ¶ Item ſecũdum Ariſto. in litera contrariorum immediatorum neceſſario unum ineſt ſuſceptibili. ſed nulla ſunt talia. igitur, &c. probatio minoris, quia de quibuſcunque contrarijs oppoſitis ubi alterum non ineſt a natura, arguatur ſic, nõ neceſſarium eſt hoc ineſſe ſuſceptibili, nec neceſſe eſt illud. igitur neutrũ neceſſe eſt ineſſe. ambæ ſingulares ſunt ueræ. igitur & uniuerſalis, quia illa uniuerſalis ſufficiẽter inducitur per duas ſingulares. igitur eius contradictoria eſt falſa; alterum neceſſe eſt ineſſe, &c.

¶ Item inter contraria immediata ſi quæ ſunt, poteſt eſſe motus, ſed mobile dum eſt in motu ſub neutro terminorũ eſt. ergo poſſibile eſt ſubiectũ eſſe ſub neutro cõtrariorum immediatorum. probatio ſecundæ propoſitionis. Tum p Ariſ. 6. phy. mobile dum eſt in motu partim eſt in termino a quo, partim in termino ad quem. Tum quia ſi mobile eſſet in termino a quo ſimpliciter non moueretur: quia tũc inciperet motus. ſi eſſet ſimpliciter ĩ termino ad quẽ nõ eẽt motus: quia tũc terminaretur motus. ¶ Itẽ ſi poſſibile eſſet fieri mutationem inter contraria immediata, vt manifeſtum eſt, mutetur ſortes de ſanitate in ægritudinem, & cum durationis ſanitatis in Sorte ſit aliquis terminus, ſit ille ultimus terminus a, & primus initialis ægritudinis b. aut igitur b. & a. ſunt unũ inſtans, & tunc idem in vno inſtãti eſſet ſub duobus contrarijs aut ſunt duo inſtãtia. igitur inter illa eſt tẽpus medium, in quo non eſt ſanus nec æger. igitur illa ſunt contraria mediata, & ſic de quibuſdam alijs. *Cent. 7. & 27.*

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

AD QVAESTIONEM dicen-

dicendum, ꝙ aliqua ſunt maximè diſtantia in eodem genere, quorum alterum neceſſe eſt ineſſe ſuſceptibili: ergo aliqua ſunt contraria immediata, conſequentia tenet per locū a diffinitione, quia quō: ſi eſt non ſcitur demonſtratiuè niſi per quid eſt. per Ariſt. in 2. poſte. ¶ Ad primum arg. dico, ꝙ illud nō eſt medium ſm ſe: poteſt intelligi dupliciter, uel quod ſit negatio modi ſimpliciter, uel modus negationis. primo modo conuenit contrarijs immediatis, ſecundo conuenit contradictorijs, & ponitur in diffinitione eorum: quia ſola contradictoria nullo modo hñt mediū, quia ſm ſe ineſt ei non habere medium, oībus āt alijs oppoſitis aliquo modo cōuenit hrē medium. ¶ Ad ſm, cōcedo hāc ꝑpōnem eſſe falſam, neceſſe eſt alterū contrariorum īmediatorū ineſſe ſuſceptibili, prout alterum eſt ſignum particulare, qa particularis nunq̄ eſt uera, niſi ſingularis ſit uera. Pro cōmuni tñ mō loquēdi intelligendū, ꝙ alterū cōiter ſumitur pro hoc uel illo, & illud eſt diſtinguendum ſecundum cōpoſitionem & diuiſionē, cum ſic dr̄ neceſſe eſt hoc uel illud ineſſe ſubiecto in ſenſu compoſitionis eſt propoſitio uera, & eſt propoſitio de diſiuncto ꝑdicato in ſenſu diuiſionis eſt falſa, & ſic ſumitur, quando ly alterum ſumit ut eſt ſignum particulari. primo modo intelligit Ariſt. & eſt cōis intellectus, quando dicimus, neceſſe eſt alterum contradictoriorū eſſe uerū, & hmōj, ſecundum tñ, ꝙ prætendit uirtus ſermonis, eſt propoſitio particularis.

Te. 1. Cap. 2. & ide.

¶ Ad tertium dico, ꝙ toto tēpore motus eſt ſubiectū ſub forma priori, & in ultimo termino motus ſub forma poſteriori, & ita ſemper ſub altero. ¶ Ad primam probationem dico, ꝙ forma accidentalis ſm quam eſt motus ſuſcipit magis, & minus, & ſecundum illum gradum ſecūdum quē eſt terminus a quo motus non manet in motu, quia in toto motu remittitur magis, & minus, ſed ſemꝑ eſſentia termini a quo manet, & ideo intelligendum eſt dictum Ariſto. ſic mobile, &c. hoc eſt terminum a quo participat ſecundum aliquē gradum remiſſum, & * conti nuè accedit ad terminum ad quem. Similiter patet ad aliam probationem, quia dum ſubiectum eſt in termino a quo ſecundū illum gradum ſecundum quem eſt terminus a quo non mouetur, ſed

** in 1. tum.*

ſed forte incipit moueri. Sed qñ ſubſtantiam eſt in termino ad quem ſecundum illum gradum ſecundum quem eſt terminus ad quem, tunc finitur motus. ¶ Ad quartum dico, ꝙ impoſſibile eſt accipere vltimum inſtans ſanitatis, ſeu alicuius formæ permanentis in ſubiecto, in quo termino illa forma habeat eſſe, ſed ultimus terminus durationis formæ præcedentis, eſt primus terminus formæ ſubſequentis, in quo termino eſt forma ſubſequens, non præcedens, ut determinatur in 8. phyſic.

Conte. 64.

¶ *Priuatio uerò & habitus dicitur quidem, fieri circa idem aliquid, etc. Cap. eod.*

Notandum, quòd ſpecialis ratio iſtorum oppoſitorum non eſt fieri circa idem, quia hoc conuenit alijs oppoſitis, nec eſt ratio eorum fieri circa idem ordine quodam, quia non conuenit omnibus priuatiuè oppoſitis, niſi intelligatur ſecundum naturam ſcilicet, quòd ſit aliquod ſubiectum aptũ natum prius natura habere habitu, quam dicatur priuari, & ita fortè eſt de contrarijs, quia in omnibus ſubiectum naturaliter prius ordinatur in extremum perfectius, quam imperfectius, ſed ratio generalis iſtorum oppoſitorum eſt forma, & carentia formæ in ſubiecto apto nato, & per hoc principaliter diſtinguitur a cõtrarijs, ubi neutrum extremum eſt ſola carentia reliqui, ſed aliqua forma poſitiua.

¶ *Priuari uerò & habitum habere non eſt habitus & priuatio, & cęt. Cap. eod.*

Notanda eſt etiam illa conſequentia Ariſtot. ſi priuari, & priuatio idem eſſent de eodem prædicarentur, quia ex eo ſequitur vniuerſaliter denominatiuum, & abſtractum non eſſe idem.

¶ *Oppoſita autem, et hæc uidentur eſſe. ſ. priuari & habitum habere tãquam priuatio & habitus. c. eo.*

Similiter notandum eſt illud dictum, quòd eadem eſt oppoſitio in concretis & abſtractis.

¶ *Quoniam autem priuatio & habitus non ſic opponũtur, ut ad aliquid manifeſtum eſt. Cap. eod.*

NOtandum pro dr̃ia ſecunda, quàm aſſignat Ariſt. inter priuatiuè oppoſita & relatiuè, ꝙ nõ oĩa relatiuè oppoſita dñr reciprocè ſecundum eundẽ modum referendi, ſed ſolum ea quæ per ſe mutuo referũtur: vnde illa differentia eſt fortè quorundam relatiuorum ad priuatiue oppoſita, ſed prior dr̃ia eſt vniuerſalior, hoc valet pro intellectu tertiæ proprietatis relatiuorũ, quæ eſt oĩa relatiua dici ad conuertentiam, hoc eſt mutuo adinuicem, quæ proprietas in aliquibus relatiuis uera eſt ſm eãdem rõnem referendi, vbi vtrũq; extremũ eſt per ſe relatiuum ad aliud, in alijs nõ ſic, ubi unũ extremum per ſe refertur ad aliud, & illud nõ ad ipſum, niſi per accñs. Vel aliter pt dici, q̃tum ad ꝓpoſi. ꝙ licet non omnia relatiua dicãtur reciprocè: tñ oĩa relatiuè oppoſita dñr reciꝓcè: quia illa relatiua ubi non vtrunque dr̃ per ſe ad aliud non ſunt relatiuè oppoſita, quia non ſunt ab omni eodẽ genere, ſcibile.n. non eſt in genere relationis, nec ut relatiuũ, nec ut relatio per ſe, & ita de alij relatiuis, ad quę alia dñr per ſe, & non econuerſo, & ſecundum hoc hæc dr̃ia inter relatiuè oppoſita, & priuatiuè eſt generalis.

¶ *Quoniam autem neque ut cõtraria opponũtur ea quæ ſecũdum priuationẽ, & habitum dicuntur, ex his manifeſtũ eſt. Cap. eo.*

NOtandum quod dupliciter aſſignat Ari. dr̃iam inter contraria & priuatiuè oppoſita: vnam ſumpiã. q. a diuiſione contrariorũ talem, contrariorũ mediatorũ nunquã neceſſe eſt. Iterũ ineſſe ſuſceptibili, ſed priuatiuè oppoſitorum ſemper neceſſe eſt alterũ ineſſe: poſtquã ſubm natum eſt ea ſuſcipere. ergo priuatiuè oppoſita non ſunt contraria mediata. Immediatorum neceſſe eſt ſemper alterum ineſſe ſuſceptibili: qa ſp ſuſceptibile eorum eſt natũ ea ſuſcipe: priuatiuè oppoſitorũ non eſt neceſſe alterũ ineſſe: qa nõ ſp ſubm natũ eſt ea ſuſcipe. ergo priuatiuè oppoſita nõ ſunt cõtraria immediata. ¶ Pręter hęc adiũgit vnũ mẽbrũ, ꝙ ĩ vtriſq; cõtrarijs accidit aliqñ unum extremum ineſſe a natura, ꝙ non accidit in priuatiuis.

Quæſt.

Quæſtio XL.

IVxta hoc poteſt quæri, vtrum poſſibile ſit aliquorum contrariorum unum determinatè ineſſe a natura alicui ſubiecto? Quod non uidetur, quia dicit Ariſto. in 2. topi. quod ſi alicui ſubiecto aſſignatur aliquod prædicatum ineſſe, ſi contrariū prædicari non poſſit ineſſe, nec propoſitum ineſt. igitur nulli ſubiecto ineſt unum contrariorum determinatè.

2 ¶ Item cõtraria nata ſunt fieri circa idē. ergo non ineſt alicui unum, niſi quod natū eſt ſuſcipere alterum, igitur nẽutrum determinatè ineſt.

3 ¶ Item hoc uidetur ſpecialiter in illis, in quibus exemplificat Ariſtot. ignis non videtur determinatè calidus, neque aqua frigida, quia omnem generationem præcedit alteratio, igitur generationē ex igne præcedit alteratio ignis, per quam inducuntur qualitates aquæ, ſed in totā alteratione manet forma ignis, quia per Ariſtotelem in octauo phyſic in tota tranſ- *Conte. 69. & inde.* mutatione manet ſubiectum ſub forma priori. ergo ignis poteſt manere ignis, & non eſſe calidus, & ita de omnibus tranſmutabilib. ſecundū illas qualitates, quas habent, quia generaliter ſecundum contraria uidetur poſſe fieri mutatio.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ poſſibile eſt in aliquibus extremis unū contrarium ineſſe a natura alicui ſubiecto, quod ad minus patet de ſpeciebus contrarijs in genere, vbi eſt propriè contrarietas, & quæ conſtituuntur per differentias proprias contrarias, & utrique determinatè ineſt ſua differentia: ita ꝙ nō eſt poſſibile oppoſitum ineſſe. Similiter patet in paſſionibus, quod aliquod ſubiectum ſecūdum ſuam naturam eſt princi. per ſe alicuius paſſionis habentis contrarium, cuius paſſionis contrarium non poteſt ineſſe, cum ipſa paſſio ſequatur formam ſubiecti.

¶ Ad primum arg. dicēdum, ꝙ conſideratio Ariſt. intelligēda eſt ſecundum aptitudinem, non ſecundum potentiam, quia ſi unum contrarium inſit, reliquum aptum eſt ineſſe, & non tamen oportet, ꝙ poſſibile ſit reliquum ineſſe. ¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ illa diffinitio eſt uera, ſm generalem rationem contrariorum, quia quātum eſt ex hoc, cui ineſt unū contrarium natum eſt ei ineſſe reli-

reliquum, ſed non oportet, quod ſic idem de quibuſcunque cõtrarijs comparatis ad quodcunque ſubiectum, niſi forte loquẽdo de illo ſubiecto ſm genus, quia licet ſubiectum aliquod ſm ſuã propriam rationem determinet ſibi contrarium unũ, hoc nõ eſt ex rõne contrariorũ, nec rõne gñis talis ſubiecti, forte hæc ſecunda particula additur pro ſpẽbus, quæ determinant ſibi aliquas dñas cõtrarias determinatè, quod licet fortè ſit & a parte ſpẽrũ, & dñiarum, non tñ ineſt ſpeciebus per naturam generis.

¶ Ad tertium poteſt cõcedi, ꝙ qualitates elementorum non inſunt eis a natura, neque determinatè, qa formæ ſubſtantiales eorum pñt manere ſub oppoſitis qualitatibus, ut patet in alteratione præcedente corruptionem elementorũ, in illis tñ exemplificat Ariſt. quia ſcdm cõem cõceptionẽ illæ vñt cõſequi inſeparabiliter formas elemẽtares. Vel aliter poteſt dici, ꝙ quælibet qualitas ſm aliquem gradum determinatè ineſt ſuo elemento, & ſm illũ nunq̃ amittitur in tranſmutatione, licèt ſm pfectiſſimũ gradũ poſſit amitti, qa ſm illum gradum non conſequitur inſeparabiliter formam elementi, puta calor perfectiſſim' formam ignis. Vel aliter, ꝙ iſtæ qualitates conſequuntur formam elemẽti: puta ignis in ſuo perfectiſſimo eſſe quale eſſe non habet in trãſmutatione cum tendit ad corruptionem.

¶ *Amplius & in cõtrarijs quidẽ exiſtente ſuſceptibili poſſibile eſt in alterum fieri mutationem, niſi alterum naturaliter inſit, &c. Cap. eod.*

SEcundam differẽtiam ponit Ariſtot. inter contraria, & priuatiuè oppoſita, inter contraria eſt mutua trãſmutatio, inter priuatiuè oppoſita, & nõ, qa ab habitu pt fieri tranſmutatio in priuationem, econuerſo non.

Quæſtio XLI.

IVxta hoc poteſt quæri. Vtrum a priuatione poſſit fieri regreſſio in habitũ? Quod ſic videtur, quia ſecundum Ariſtotelem primo phyſ. priuatio & forma ſunt duo principia tranſmutationis, ita ꝙ priuatio eſt terminus ad quem, ſed a termino a quo ad terminum ad quem, Cõr 5. et ide. eſt

eſt tranſmutatio, igitur,&c, Item hoc patet in exemplo, tenebræ enim opponitur luci priuatiuè, alioquin illuminatio medij eſſet cum motu, & ſucceſſione, quod improbatur ſecundo de anima. conſequentia patet, quia unum cõtrarium non abijcitur, & reliquum non acquiritur ſine motu, ſed a tenebra ad lucem poſſibilis eſt regreſſio, manifeſtum eſt igitur, &c.

2 ¶ Item omnium contrariorũ alterum includit priuatiuè oppoſitum alterius: per Aristo. met. & hoc non obſtante inter contraria eſt tranſmutatio. igitur, & inter priuatiuè oppoſita.

Contē. *15.*

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD iſtud dici poteſt, quòd loquendo generaliter de priuatiuè oppoſitis non eſt impoſſibile uniuerſaliter a priuatione eſſe regreſſum ad habitum, quia ſic loquendo priuatio dicitur eſſe carentia formæ in ſubiecto, quando aptum natum eſt habere, & a tali priuatione poſſibile eſt eſſe regreſſum ad formã. Vnde illud dictum Ariſt. eſt uerum de aliqua priuatione particulariter. ideo prima differentia, quam ponit Ariſto. inter contraria, & priuatiuè oppoſita eſt generalis. Iſta ſecunda eſt particularis. Ad ſaluãdum igitur dictum Ariſtot. diſtinguitur priuatio tripliciter. uno modo ſic. Quædam eſt priuatio, quæ eſt carentia formæ ad quam non ordinatur ſubiectum, niſi mediante habitu. Alia ad quam ordinatur non mediante habitu. Alio modo ſic. q̃dam priuatio priuat habitũ ſecundũ actum, & ſecundũ potentiam, alia priuat tm̃ actum. Tertio modo ſic. priuatio quædam eſt, cuius habitus ineſt a principio innato, cuiuſmodi eſt cæcitas, quia uiſus eſt a principio intrinſeco. Alia eſt priuatio, cuius habitus ineſt principio extrinſeco, ut tenebra in medio. De priuatione quocunque iſtorum modorum primo modo dicta intelligit Ariſt. ſecundo modo non. Videtur tamẽ prima diſtinctio eſſe minus competens, q̃a nullum ſubiectum uidetur ordinari in priuationem, mediante habitu, ſi intelligatur ſubiectum ordinari in priuationem mediante habitu ſic, quod ſubiectum non eſt natũ recipere priuationem, niſi prius recipiat habitum. hoc enim eſt manifeſtè falſum, quia aliquis non prius uidens poteſt eſſe cæcus, uel ſic intelligatur, niſi prius natum ſit recipere habitum, &

& ſic diſtinctio nulla: qa ſic omne ſubiectum ordinatur in priuatione, mediante habito. ratio autem quare Ari. intelligit de primo membro ſecundæ diſtinctionis, & non de ſecundo, eſt manifeſta ex ipſis uerbis diſtinctionis. Quare autem poſſit intelligere de primo membro tertiæ diuiſionis, & non de ſecundo, cauſa eſt: quia quando habitus qui eſt a principio intrinſeco non ineſt: tunc in ſubiecto non ineſt principium ſufficiens illius habitus, & cum natura tranſmutabilis ſemꝑ tendat in non eſſe, non eſt poſſibile illud principium recuperari in ſubiecto, & ita nec habitum illum induci. ſi igitur priuatio talis habitus aliquando inſit, impoſſibile eſt poſtea habitum illum ineſſe, ſed quando habitus eſt a principio extrinſeco, vt lux in medio a corpore luminoſo, tunc licèt priuatio aliquã do inſit: poſſibile eſt tamẽ ab illo extrinſeco habitum induci.

¶ Ad argumenta patet: quia argumenta prima procedunt de priuatione uno modo, & argumenta ad oppoſitum de priuatione alio modo. quare ſicut dictum eſt illa differentia non eſt generalis inter priuatiuè oppoſita & contraria. multa enim ſunt oppoſita, ubi vnum eſt tantum carentia alterius in apto nato; quæ non poſſunt aliter opponi. niſi priuatiuè, & tamen non habent hanc proprietatem, puta lux & tenebræ, quę ſi eſſent contraria, non poſſet alterum expelli, & alterum induci ſine motu, & ita non poſſet medium in inſtanti illuminari. cuius oppoſitũ habetur in 2. de anima. Similiter iuſtitia, & iniuſtitia, ſcientia & ignorantia. poſſibile eſt enim iniuſtum facere aliqua opera iuſtitiæ: quia iniuſtitia non neceſſitate ad faciendum iniuſtè, licèt incliner, & per frequenter iuſtè agere poteſt acquirere habitum iuſtitiæ. igitur poteſt ab iniuſtitia tranſmutari ad iuſtitiam. *Conte. 70.*

ALITER pt dici ad qõnem, ꝙ inter contraria mutuo eſt motus propriè dictꝰ: quia utrunque eſt aliqua natura poſitiua, nec poteſt expelli, niſi in tempore, ſed a priuatione in habitum numquam eſt motus ratione priuationis: quia materia ſubiecta priuationi tantum habet carentiam formæ, & cum hoc tamen ſtat, quod ſumme ſit diſpoſita ad ſuſcipiendum formam, & ita non oportet illam moueri ad illam:

lam, ſed ſtatim præſente agē re recipere illam ſine motu: ſecundum hoc eſt dicendum, quòd hæc differentia eſt vniuerſalis inter contraria, & priuatiue oppoſita.

¶ Ad primum argumentum dici poteſt, quod a priuatiõe, quæ eſt principium, in formam non eſt motus propriè dictus, niſi quando priuatio coniungitur contrario.

¶ Ad ſecundum patet ex illis exemplis, qualiter nõ eſt motus a priuatione in habitum.

¶ Ad tertium non ſequitur non eſſe motum inter cõtraria, quia non eſſet inter priuatiuè oppoſita, quia extremũ ignobilius contrarietatis non tantum eſt priuatio reliqui, ſed cum hoc eſt aliqua forma poſitiua, & ideo non poteſt expelli ſine motu.

¶ *Quæcunque uerò tanquam affirmatio, & negatio, &c. Cap. eod.*

HIc aſſignat Ariſto. differentiam inter contradictoriè oppoſita, & omnia alia, quia in omnibus alijs non oportet alterum extremum eſſe verum, alterum falſum, in his autem oportet, vel, quia nullum aliorum neceſſario vere ineſt, & aliud falsè, ſed in contradictorijs alterum vere ineſt, alterum falsè, & ſic loquitur de contradictorijs incomplexis, vel quia nullum aliorum oppoſitorum eſt verum, vel falſum, quia incomplexum, & contradictoria ſunt complexa, ſecundum iſtum ſenſum magis videtur intelligere ibi. omnino autem eorum, quæ ſine complexione dicuntur nihil verum neque falſum eſt, & omnia alia quæ dicta ſunt, ſine complexione dicuntur. alia, ſcilicet a contradictorijs, & tunc intelligendum, quod contradictio, de qua hic loquitur, non tantum ſit in incomplexis, quamuis hic loquatur principaliter de oppoſitione incomplexorum, quia contradictio fortè vniuocè inuenitur in propoſitionibus, & in terminis, non ſic fortè in alijs oppoſitionibus, quia iſta eſt magis intentionalis, eſt enim ſimpliciter intentionale.

¶ Adiungit poſtea, quod licet ſubiecto exiſtente oporteat alterum contrariorum immediatorum eſſe verum de illo, non tamen hoc oportet ſubiecto non exiſtente, ſed in contradictorijs ſiue ſubiectum ſit, ſiue non ſit, ſemper alterum eſt verum de ſubiecto, & alterum falſum,

ſum, quia ſiue ſortes ſit, ſiue non, ſemper hæc eſt uera ſortes languet, vel ſortes non languet.

Quæſtio XLIII.

IVxta hoc quæritur, vtrum in negatiua ſubiectũ ſtet pro ente, & pro non ente indifferenter. Quod ſic uidetur, quia iſta ſortes non languet, non eſſet vera ſorte non exiſtente, niſi ſubiectum ſtaret pro non ente, quia aliter ſenſu eſſet. ſortes qui eſt non languet, & eius contradictoria eſt falſa ſorte non exiſtente, & ſic duo contradictoria eſſent ſimul falſa.

¶ Dicetur ad iſtud, quod quãdo terminus ſupponit non habens plura ſuppoſita, ſicut terminus diſcretus, poſſibile eſt tale ſubiectum ſtare pro non ente, ſed hoc non eſt poſſibile de termino communi.

*vnũ. ¶ Contra hoc. ponatur * nullum hominem eſſe, hæc eſt falſa, omnis homo languet.

AD SOLVTIONEM huius quæſtionis oportet præſcire, quid ſignificatur per terminum, & quæ ſunt eius per ſe ſuppoſita, quia ex hoc eſſet concludendum, pro quibus per ſe ſupponit terminus in oratione, in omni, enĩ propoſitione affirmatiua ſiue negatiua ſupponit pro eius per ſe ſuppoſitis, & ideo de hoc forte fiet mentio in libro periermenias, vbi illa ſunt magis propria.

¶ Contrarium autem eſt bono quidem ex neceſſitate malum, &c. Cap. eod.

NOtandum, quòd quattuor ponit Ariſt. proprietates contrariorum. Prima eſt, quòd ſemper bono cõtrariatur malum, ſed malo quandoque malum quandoque bonum, quæ intelligenda eſt non ſolum de iſtis formis bonum, & malum, quia iſta ſola inter ſe contrariantur, & nunquam malum malo ratione formæ mali, ſed de his quæ ſubſunt, quia aliquando illud, quod eſt malũ contrariatur ei, quod eſt malum, ſicut, & in propoſitionibus aliquando illud, quod eſt falſum contrariatur ei, quod eſt ſalſum: quia ambo contraria poſſunt eſſe ſimul falſa.

¶ Amplius verò contrariorum non neceſſarium eſt, ſi alterum eſt reliquũ eſſe, &c. Cap. eod.

Secun-

SEcunda eſt. vno contrariorum exiſtente, non oportet reliquum eſſe, ut omnibus exiſtentibus ſanis ſanitas eſt, & nõ ægritudo, uel ſi fortè abſolutè ſumpta non ſint contraria, niſi in comparatione ad idem ſubiectum ut ſanũ & ægrum circa Sortem, cum impoſſibile ſit ipſa ſimul ineſſe eidem ſubiecto, impoſſibile eſt uno exiſtente reliquum eſſe, primũ fortè eſt uerius, quia fortè inter ſe ſunt contraria: probatio, quia ex ſe maxime diſtant in eodem genere. Contra hanc proprietatem in libro de cœlo & mundo, habetur: ſi unum contrariorũ eſt in natura, & reliquum, igitur uno exiſtente, oportet reliquum eſſe.

¶ Ad hoc poteſt dici, quòd illa propoſitio non eſt uera de eſſe in actu tantum, ſed de eſſe in actu, uel eſſe in potentia, & de contrarijs, quę mutuo ſe expellunt circa idem ſubiectum, quia tunc ſi unũ contrarium eſt, ſubiectum eius eſt, ſi ſubiectum eius eſt, igitur reliquum contrarium eſt in potentia, quia illud ſubiectum eſt in potentia ad alterum contrarium.

¶ *Palam autem eſt quod circa idem aut ſpecie, aut genere natura habét fieri cõtrarietates, etc.* Ca. eod.

PRoprietas tertia eſt, ꝙ habent fieri circa idem ſpecie uel genere, quæ notanda eſt, quia licet alicui ſpeciei repugnet unum contrarium, ut albedini congregatiuum, tamen illa contraria habent fieri circa idem genere, ut circa colorem, qui eſt in diuerſis ſpeciebus, quia ſic tantum eſt idem genere, & hoc, ualet pro eo, quod prius dictum eſt, qualiter diffinitio contrariorum ſit intelligenda.

¶ *Neceſſarium eſt omnia contraria uel in eodé genere eſſe, uel in contrarijs generibus, uel ipſa genera eſſe, &c. Cap. eod.*

QVartam proprietas eſt, quòd contraria, uel ſunt in eodem genere, uel in contrarijs generibus, uel ſunt genera aliorum, & iſtud eſt intelligendum de generibus * proximis, ſemper *primis.* enim contraria ſunt in eodem

dem genere primo, niſi ſint forte tranſcendentia, & tunc æquiuocè ſunt in diuerſis generibus, ut forte bonum, & malum prout ſunt tranſcendentia ſunt huiuſmodi. prout autem accipiuntur in morib. ſunt genera morum.

¶ Intelligendum tamen, quod primo modo prout, ſcilicet bonum conuertitur cum ente, nihil dicitur ſimpliciter malum, nec ſic bonum, & malum contrariantur, ſed tantummodo dicitur bonum, & malum in comparatione ad aliud, quia ſcilicet deficit a perfectione entitatis alterius.

¶ *Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter & Cap. de priori.*

Quæſtio XLII.

Conte. 10. QVæritur utrum Ariſto. conuenienter aſſignet modos prioris. Quod non videtur, quia multo plures aſſignat in 5. metaphyſic. puta prius in loco, prius ſecũdum cognitionem, prius ſecũdum motum, & plures alios; 2 igitur, &c. ¶ Item quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot, & reliquum. ſed ſimul opponitur ei quod eſt prius, & non habet quinque modos, ſed tantum quattuor per Ariſtot. ibidem, igitur &c. ¶ Item 3 nihil eſt prius ſecundum tempus, igitur primus modus inconuenienter ponitur. probatio antecedentis, quia prius eſt, quod eſt principio propinquius per Ariſto 5. meta. Conte. 16. ſed nullum eſt principium in tempore, quia eſt infinitum Cont. 1 et inde. per Ariſt. in 8. phyſic.

¶ Item ſecundus modus inconuenienter aſſignatur. 4 probatio, quia conſequentia eſt inter propoſitiones, ſed prius de quo hic loquitur, eſt in complexis. igitur conſequens a quo non conuertitur conſequentia, non debet dici prius aliquo modo, ille tamen ponitur ſecundus modus prioris.

¶ Item a parte integrali non 5 conuertitur conſequentia ad totum, vt patet in exẽplo Ari. duo ſunt, igitur vnum eſt, & non econuerſo, ergo pars integralis eſt prior toto ſecundo modo prioris, ſed hoc eſt falſum, quia ſecundum Ariſ. 7. met. in diffinitione aliquarum Cõt. 35 partium integralium cadit totum, ſed diffiniens prius eſt diffinitio per Ariſt. 6 6. topic. ¶ Item videtur, quod Cont. 4 Idem. 2 poſter. C. 17. ad totum integrale non ſequitur pars, cuius oppoſitum dicitur in litera, tum, quia om-

omnis bona conſequentia eſt reducibilis ad ſyllogiſmum, ſed illa non probatio, quia ſi iſta conſequentia, domus eſt. igitur paries eſt reducetur in ſyllogiſmum, hæc propoſitio domus eſt, non poſſet eſſe minor, quia prædicatum eius debet eſſe prædicatum concluſionis. igitur oporteret, ꝙ eſſet maior: ſed paries cum ſit ſubiectum concluſionis directe eſt minor extremitas, & domus cum ſit ſubiectum maioris, eſt medius terminus. oporteret igitur ad reductionē illius conſequentiæ aſſumere talem minorem. paries eſt domus, & ita vniuerſaliter in alijs totis integralibus, & partibus, ſed omnis talis minor eſt impoſſibilis, quia per Ariſtot. in 4. topic. nullo modo pars de toto prædicatur, igitur omnis talis conſequentia tenens virtutem talis minoris, eſt inutilis. Tum, quia conſequentia alicubi tenens vbique tenet, ſed totum integrale reſpectu alicuius prædicati non infert partem, puta reſpectu huius, quod eſt maius parte, vel componi ex partibus, vel eſſe talis figuræ, vel talis igitur nunquam infert.

C. 1.

7 ¶ Item hoc ſecundo mō dicit Ariſ. genus eſſe prius ſpē, & hoc eſt falſum, pbatio. Tū qa in primo de aīa vniuerſale aut nihil eſt, aut poſteri⁹ eſt. Tum quia genus, & ſpecies ſunt correlatiua, per Porphyr. igitur ſunt ſimul natura. ¶ Item quintus modus videtur male poni, vbi cauſa dicitur prior cauſato, &c. & eſſe rei prius ueritate ſermonis, quia cauſa, & cauſatum referuntur, ſignum, & ſignatum referūtur, igitur cauſa, & cauſatum ſunt ſimul natura. & ſimiliter eſſe rei, qđ eſt ſignatum, & veritas ſermonis, quod eſt ſignum.

8

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicendum ſcđm Ariſ. quinto meta. cap. de priori in principio generalis ratio prioris in omnibus modis eſt eſſe propinquius principio. quotcunque igitur modis poteſt ſumi principium, cuius diſtinctio patet in principio quinti meta. & quotcunque modis pōt aliquid eſſe propinquius principio quotcunque modo ſumpto, tot diuerſis modis dicitur prius, ſed hoc poteſt pluribus modis accidere quā hic enumerentur, ut manifeſtum eſt ibidē in quinto. igitur hic non ponuntur oēs modi prioris, ſed quantum ſufficit ad propoſitum, ſed fortè ſolus ſecundus modus, qui eſt in conſequendo,

R eſt

eſt hic ad ꝓpoſitũ, ſecũdum quẽ modũ genus dr̃ pri⁹ ſpecie in vnoquoque prędicamẽto, & forte quintus, qui eſt in cauſando, quia ſubſtantia eſt cã omnium accidentium. Alij tres modi, qui ſunt tpe & ordine, & honore ponuntur non, vt principaliter intenti, ſed vt per illos manifeſtẽtur modi principaliter intenti. ¶ Ad primum argumẽtum dico, quod in 5. metaph. diſtinguitur prius inquãtum eſt differentia entis. hic autem principaliter ſcdm, ꝙ eſt paſſio eorum quæ ſunt in generibus prædicamentorum, inquantum conſiderantur a ratione, & ſic ſumptum habet omnino diuerſos modos, unde qui principaliter intendũtur hic ibi omittuntur, & ecõuerſo. concedo igitur, quod non ponitur hic omnes mõs prioris, nec fortè illos ad quos omnes sũt reducibiles, ſufficientes tñ ad ꝓpoſitum enumerat, & quoſdam alios ad illorum manifeſtationem. ¶ Ad ſcdm dico, ꝙ oĩno tot modos habet ſimul, quot, & prius, ſed non ponit Ariſtote. oẽs eius modos, vel quia ſufficienter hñi pñt per modos prioris, vel quia ſufficit ſibi ponere illos modos ſimultatis, qui ſunt ad propoſitum, quæ ſunt inter quæ eſt conſequentia mutua. cum neutrũ ſit cauſa alterius, & vt ſpecies condiuidentes ex oppoſito idem genus quorum vtrunque opponitur ſecundo modo prioris, qui eſt principaliter ad propoſitum, & adiungit ſimul tempore, ut per hoc reliqui innoteſcant.

¶ Ad aliud dici poteſt, ſicut dicit Ariſt. 5. met. ca. de priori, ꝙ prius, & poſterius ſumuntur in tempore per compatationem ad præſens nunc ſignatum, ſed econuerſo. in prę teritis, & futuris, quia in præteritis remotius ab hoc nunc eſt prius, in futuris propinquius huic nunc eſt prius. *Conte.* 16.

¶ Ad quartum dico, qđ aliqñ eſt conſequentia inter ꝓpoſitiones. tñ ratione incomplexorum. & tunc illud in complexum in conſequente, ratione cuius ſequitur ad añs & non encõuerſo, eſt pri⁹ illo in antecedente, rõne cuius añs infert conſequens.

¶ Ad quintum poteſt dici, ꝙ poteſt cõcedi, ꝙ omnis pars ĩtegralis, ſine qua totum non põt eſſe, eſt prior toto ſecundo modo prioris. Et cum arguitur. aliqua talis pars diffinitur per ſuum totum. igitur eſt poſterius toto. concedo, quòd ſit poſterius toto alio modo, ut forte quinto, qui eſt in cauſando, ſed non

ſecun-

ſecundo modo, qui eſt in cõſequendo, ſicut ad principiũ ſpeciale ſequitur concluſio in terminis generalibus, & non econuerſo. ut ad hanc. oĩs triangulis hẽt tres angulos, ſequitur. hæc figura hẽt tres angulos. ubi principium eſt prius quinto mõ, ideſt in cauſando, ſed principiatum eſt prius ſecundo modo, i. in conſequendo, vnde ſecundus modus non debet poni prius ſm naturã, ſed ſm conſequẽtiã. & quintus modus prius ſm naturã, vel ſm cauſalitatẽ. vnde verſus. T pe quod ſequitur prius ordine dic, & honore, Cauſando quorum quartus modus eſt alienus.

Verſus

¶ Ad aliud põdici, qđ totũ integrale eſſe infert partem integralem eſſe, loquendo de illa parte ſine qua totũ non põt eſſe. & ita forte totũ infer partem reſpectu illorum prędicatorum, quæ non poſſunt ineſſe toti, niſi inſint parti: ut domus eſt alba: igitur paries eſt albus, ſed reſpectu prædicatorum quę pertinent ad diuerſitatem totius & partis, non tenet talis conſequentia, ut domus eſt compoſita ex talibus, non ſequitur. igitu, & paries. Cum arguitur de reductione talis conſequẽtiæ in ſyllogiſmum, poteſt ſic reduci. omne illud ſine quo domus non poteſt eſſe, vel omnis pars integralis domus eſt, ſi domus eſt, paries eſt hmõi, igitur paries eſt, ſi domus eſt. intelligendo maiorem eſſe de conditionato prædicato, & concluſionem ſimiliter. vbi ſumitur pro medio illud vnde tenuit conſequentia entymematica. Et cum arguitur, q talis conſequentia non tenet vbique; patet, quia totum integrale infert partem ubique reſpectu eſſe, & reſpectu aliorum prędicatorum, quę non pertinent ad diuerſitatem totius, & partis: ſed non oportet ex hoc, qđ inferat ipſum reſpectu cuiuſcunq; p̃dicati, ſicut ſi ſortes inferat hominẽ, non oportet iſtam conſequentiam tenere. ſi ſor. eſt indiuiduũ, hõ eſt indiuiduum, quia reſpectu huius p̃dicati ſunt extranea, & ita eſt de toto integrali, & parte reſpectu prædicati pertinentis ad diuerſitatem eorum. Sed prima probatio non ſoluitur, non enim reducitur prædictum entymema in ſyllogiſmũ, ſed concludit propoſitionẽ differentem ab entymemate tm̃ in ordine quia quando reducitur in ſyllogiſmum, oportet antecedens entymematis eſſe aliam prędmiſſam in ſyllogiſmo, & conſequens enthymematis

eſſe concluſionem in ſyllogiſmo. ¶ Põt igitur dici, ꝙ ſic reducitur. domus eſt paries eſt domus genitiuè. igitur paries eſt: quia quando prædicatum debet concludi de aliquo per hoc quod ineſt alij, debet in minori notari identitas illorum ſubiectorum ad inuicem ad minus tanta quã ſufficit ad illationem concluſionis, identitas autem partis integralis ad totum, quòd ſit eius, ſufficit ad inferendum eſſe, quod prædicatur de toto eſſe verum de parte: & ita de alijs prædicatis, quæ non poſſunt ineſſe toti integrali, niſi parti, nec impedit variatio medij penes rectum, & obliquum formam ſyllogiſmi, ut patet per Ariſ. primo priorum.

¶ Ad aliud dictum eſt prius capitulo de relatione quarta proprietate. ¶ Ad octauum dico ſimiliter variatio eſt de iſtis intentionibus cauſa, & effectus: ſignum, & ſignatum: & de his quæ ſubſunt: intentiones enim referuntur per ſe, & ſimul ſunt: ſed ea quæ ſubſunt non referuntur niſi fortè per accidens, & ideo illa non ſunt ſimul, &c.

¶ *Motus autem, ſpecies ſunt ſex, &c. Ca. de motu.*

Quæſtio XLIIII.

Quæritur vtrum Ariſtot. conuenienter diſtinguat ſpecies motus. Quod non videtur: quia illa in quę diſtinguit, ſunt in diuerſis generibus, vt alteratio in qualitate & augmentatio in quãtitate. igitur nihil eſt eis uniuocum. igitur non ſunt ſpecies motus: quia omne habens ſpecies eſt vniuocũ eis. ¶ Item Ariſtot. probat in 5. phyſic. quòd generatio non eſt motus: pari ratione, nec corruptio. ergo, &c. *Cõt. 8. 3*

¶ Item Ariſt. oſtẽdit hic iſtos motus eſſe diſtinctos: quia nõ fiunt ſimul circa idem: cuius oppoſitum uidetur: quia ſemper cum augmentatione coniungitur alteratio, nec eſt vera inſtantia, quam ponit in litera de quadrato, & gnomone. multæ enim conditiones alterationis non poſſunt ibi ſaluari: quia nõ ꝗlibet pars aucti augetur ex tali additione. Similiter talis additio eſt ſola iuxta poſitio, quam dicit Ariſt. non eſſe augmentationem, in primo de genera. ſimiliter cum omni generatione, vel corruptione coniungitur alteratio: quia forma ſubſtantialis non eſt immediatũ principium agẽdi, ſed tm̃ qualita- *Conte. 34. & inde.*

tates actiuæ, & paſſiuæ, & ſe-
cundum illas eſt alteratio, ad
quam conſequitur tranſmu-
tatio ſecundum formam ſub
ſtantialem, cuius formæ illę
4 qualitates ſunt propriæ. Itē
omne auctum occupat maio
rem locum quam prius, quia
ipſum eſt maius, & locus eſt
ęqualis locato, ergo omne au
ctum mutat locum.
5
1 de ge ne. ¶ Item in genere qualitatis
eſt tantum unus motus vt al
Cõt 25 teratio, & in genere ubi tm̃
4. phy. vnus, igitur eſſet tm̃ vnus in
Cõt. 30 genere quantitatis, & tantũ
vnus in genere ſubſtantiæ,
igitur nõ erunt niſi quattuor
ſpecies motus tantum. Con-
tingit etiam arguere, ꝙ in
alijs generibus a quattuor ſit
motus per ſe ſcḋm ꝙ uidetur
Cõt. 5. haberi per vnum dictũ Ariſ.
in 3 phyſ. ꝙ tot ſunt ſpecies
motus quot entis. igitur mo-
tus eſt in omni genere. ¶ Ad
oppoſitum eſt Ariſto.

AD QVAESTIONEM
dici põt, ꝙ motus ſecundum
illam rationem, quæ aſſigna-
tur in 3. phyſ. quòd eſt actus
Cõt. 6. entis in potentia inquantum
in potentia conuenit omni-
bus iſtis ſex æquiuocè, ſicut
Com. 6. & diffinitio, & ipſa differen
7. 2. 9. tia, quæ ſunt actus, & poten
& in- tia æquiuocè eis conueniũt.
de. Sed magis propriè ſumitur
motus in 5. phy. ꝙ motus eſt
a contrario in contrariũ, &
in tpe, & iſto modo diſtingui
tur contra mutationem ſubi-
tam quæ eſt in inſtãti. nec po-
teſt ſic ſumptum conuenien-
ter diuidi in iſtos ſex modos,
ſed tm̃ quattuor eorum. igi-
tur primo mõ ſumitur hic,
& eſt ſic diuiſio conueniens,
ut vocis in ſignificationes.

¶ Ad primum argumentum
dico, ꝙ ſpecies ibi ſumitur
non vt ſumit Porph. ſed pro
modo, vel ſignificato ſpecia-
li, ſicut in illa auctoritate Ar-
iſt. in 3. phy. vbi dicit, quod tot
ſunt ſpecies motus, quot & *Com. 5.*
entis. ens enim non habet il-
las tanquam ſpecies propriè
ſed tanquam ſignificata.

¶ Ad aliud concedo, ꝙ gene-
ratio, & corruptio non ſunt
motus vt Ariſt. loquitur ibi
de motu, ut diſtinguitur con
tra mutationem, ſunt tamen
motus prout loquitur de mo
tu in 3. phyſicorum.

¶ Ad aliud dico, quod licet
iſti motus fiant circa idem,
uel ſimul vel ordine quodã,
nunquam tamen ſunt ſimul,
hoc eſt ad eundem terminũ
per ſe, & hoc ſufficit ad eorũ
diſtinctionem. Cũ arguitur
de augmentatione, & altera-
tione, concedo, quòd omnis
augmentatio naturalis pro-
priè dicta præſupponit alte-
rationem, cuiuſmodi nõ eſt

augmentatio in mathematicis, ſed nulla augmentatio eſt ad terminum, ad quem eſt alteratio, & ſatis poteſt concedi, quod inſtantia Ari. non eſt ad propoſitum de augmẽtatione propriè dicta, ſed de iuxta poſitione, quæ aliquo modo augmentationi aſſimilatur, & pro tanto eſt illa inſtantia ad propoſitum.

¶ Cum arguitur de alteratione, & generatione, concesſo, quod omnem generationem præcedit alteratio, non ſequitur hoc eſſe per ſe ad eundem terminum, quia alteratio eſt per ſe ad qualitatem, generatio ad formam ſubſtantialem.

¶ Cum arguitur de augmentatione, & loci mutatione, concedo, quod auctum maiorem locum occupat, quam prius, ſed tamen non mutat locum ſecundum totum, vnde quia totum non habet locum alium, ideo non dicitur moueri ſecundum locum uel ſi concedatur, quod moueatur ſecundum locum loci mutatio & alteratio per ſe ſunt ad diuerſos terminos.

¶ Ad aliud dico, quod in genere quantitatis eſt unus motus genere, ſicut in genere qualitatis, & in genere, ubi ſed nõ eſt nominatus in gñe, ſed tantum in ſpeciebus proximis, qui ſunt augmentatio & diminutio. Et conſimiliter dicendum de generatione & corruptione.

¶ Ad aliud dico, quod in ſolis tribus gñibus. ſ. quantitate, qualitate, & ubi eſt ꝓpriè motus, ut diſtinguitur cõtra mutationem ſubitam, ſicut probatur 5. phyſicorum.

¶ Cum arguitur in contrarium, tot ſunt ſpecies motus, quot & entis. Commentator addit, acquiſiti per motũ & illa propoſitio ſic particulariter ſumpta ſatis eſt uniuerſalis ad ꝓpoſitum Ariſt. ibi. & tñ res iſtorum triũ generum per ſe acquiruntur ꝑ motum propriè dictum. *Com. 9. & id.*

¶ Item iuxta hoc poteſt argui, quòd inconuenienter diſtinguit hic motum, cum motus ſit paſſio naturalis, & ita impertinens logicò.

¶ Ad quod p̃t r̃nderi, ꝙ motus inquãtum eius principiũ eſt materia vel forma, ſiue inquãtũ egreditur a principijs corporis naturalis ſicut paſſio a principijs ſui ſubiecti pertinet ad conſiderationem naturalis, ſed inquantum eſt quid tranſcendens repertum in diuerſis gñibus per reductionẽ ſ'm quam eſt ad res diuerſorũ generum, ſic ꝑtinet ad conſiderationem Logici conſiderãtis generaliſſima.

¶ Eſt

¶ Eſt autē ſimpliciter quidem quies motui contrarium. Cap. eod.

NOtandum, ꝙ quot ſunt ſpecies motus tot, & quietis, & ſumendo ambo vt differunt in eodem gñe, opponuntur priuatiuè ſpeciali autem motui priuatiuè opponitur quies ſpecialis, non illa q̄ eſt in termino ad quē. quia illa eſt ſalus, & perfectio motus, ſed quæ eſt in termino a quo, ut dealbationi priuatiuè opponitur quies in nigredine. Motui autē ad unum terminum contrariatur motus econtrario, qui eſt ad terminum contrarium, & quieti in contrario uno contrariatur quies in alio contrario: ita ꝙ motus ſpecialis habet pro contrario alium motum, & pro priuatiuè oppoſito quietem, ſimiliter quies habet pro contrario aliam qetem, & pro priuatiuè oppoſito motum.

¶ Quod ſi quis ponat quietē contrariam motui, non eſſet poſſibile uitare inconueniēs, ſcilicet plura contrariari eidem uniuoco, quod eſt cōtra Ari. 1. topic. & 10. metaph. nō eſt autem inconueniens eidē unum contrariari, & aliud eidem priuatiue opponi. *C. 12. & circiter. Cōtex. 14. & inde.*

¶ Habere autem multis modis dicitur &c. Cap. de habere.

NOtandum, quod quotcunque modis aliquid dicitur eſſe in alio, tot modis pt dici illud aliud habere idē, quòd in eo eſt. Sed tamē octo modi habere hic poſiti, & octo modi eſſendi in 4. phyſi. non ſunt idem, nec forte omnes iſti reducibiles ad illos, nec econuerſo. *C. in. 23*

¶ Pro hac tamen diſtinctione intelligēdum, quod ſicut quęcunque genera accidentium æquiuoce ſunt in ſubſtantia, ita ſubſtantia ea habet æquiuoce.

¶ Duos igitur modos primos ponit Ari. quibus ſubſtantia dr̄ habere qualitatem & quātitatem, alios duos iuxta prædicamētū decimū, qđ eſt habitus, ut hr̄e ea quæ circa corpus ſunt ſ'm totum, vel ſ'm partē, p hos quatuor modos primorum gñum accidētiū, & ultimi gñis dās intelligere modos alios hr̄e ſ'm alia gña intermedia, & adiungit alios quattuor modos habere, ut partem, contentum, poſſeſſionem, & cohabitationem per quos poſſunt alij modi priores innoteſcere, nec enumerat omnes modos habere,

ſed famoſiores, & præcipuè de numero illorum, qui ſunt ad propoſitum.

Super cap. de qualitate.

¶ Pro his omnibus notãdum de æquiuocatione habitus, quod habet quattuor primus ſenſus, qui dicti ſunt prius, & in primo ſenſu ſumptus habet hãc totam diſtinctionẽ.

¶ Notandum etiam pro tertio modo quod habitus, vt eſt generaliſſimum, non habetur, vt dicitur 5. meta. quia tunc eſſet proceſſus in infinitum, ſed eſt habitudo media inter habentem, & adiacẽtia corpori quæ habentur per illum habitum: ſi enim habitus ut eſt generaliſſimum haberetur, hoc eſſet per aliũ habitum, & pari ratione ille haberetur per alium, & ſic infinita eſſent entia, quod eſt inconueniens, quia tunc nullũ eſſet primum ens, cuius oppoſitum probatur in 2 met. & aliqualiter perſuadetur in fine duodecimi meta ſic. Entia non volunt malè diſponi, non eſt autem bonum pluralitas principatuum, vnus igitur princeps qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorũ. Amen.

¶ Expliciunt queſtiones Ioãnis Scoti ſuper libro Prædicamentorum Ariſtot.

¶ INCIPIVNT quæſtiones eiuſdem ſuper libro primo Perihermenias Ariſto.

PRIMVM oportet cõſtituere quid ſit nomen, quid verbum, & cet. Cap. primum.

Quæſtio I.

Circa ſubiectum huius libri notandũ, quod Boetius ponit illud eſſe interpretationẽ, ꝙ ẽt indicat interpretatio huius nominis, Perihermenias, ſed ſi rõ interpretationis ſit hæc uox articulata prolata cum imaginatione ſignificandi, tũc interpretatio dicitur de incomplexis, & complexis, & nõ eſt propriè ſubiectum huius libri cum liber iſte medium teneat ordinem inter librum prædicamentorum, & librum priorum, quorum alter eſt de his quæ pertinent ad primam operationem intellectus, alter de his, quæ ad tertiam. Iſte liber ergo ẽ de his, quæ pertinent ad mediam. Siue autem ratio prædicta ſit ratio inter-

Interpretationis, ſiue ſecundum alios alia ſpecialior, ſcilicet uox articulata prolata cum imaginatione ſignificādi eſſe aliquid, uel non eſſe, non erit interpretatio proprium ſubiectum hic cū nulla pars logicæ ſit de uoce, ut de ſubiecto, ſicut dictum eſt in principio prædicamentorum, quia omnes paſſiones ſubiectorum in logica eis æqualiter ineſſent, nulla etiā uoce exiſtente. ergo enunciatio hic conuenienter pōt poni ſubiectum, & hæc enunciatio in mente, quia illa cauſatur ex ſecunda operatione intellectus, quia omnia quæ hic determinantur, propter ipſam determinantur, puta primo de partibus eius integralibus nomine & uerbo, ſecundo de eius genere, quod eſt oratio: deinde quid ipſū eſt, & de diuiſione eius in ſuas primas ſpecies, & conſequenter de eius proprietatibus: oppoſitione ſcilicet & habitudine & cęteris huiuſmodi. Si autē iſtæ proprietates inſunt enunciationi in uoce, hoc non eſt primo, ſed inquantum eſt ſignum eius enūciationis, quæ eſt in mente.

a ¶ Contra hoc ſubiectum debet eſſe commune omnib⁹ quæ determinantur in ſcientia, non ſic eſt enunciatio, cum hic determinetur de nomine & verbo, de quibus enunciatio non prædicatur.

¶ Item auctoritas Boetij eſt in contrariū, qui dicit hunc librum eſſe de interpretatione.

¶ Item, quod non eſt enun- 3
ciatio in mente: probatio, q̄a illius non ſunt partes, ſ. nomen, & uerbum, cum utrunque ſit uox, ſed enunciationis ſunt illæ partes, de qua hic determinatur.

¶ Ad primum ſi intelligatur illa maior de uniuerſalitate prædicationis, qualis eſt toti⁹ uniuerſali in ſuas partes, falſa eſt: in omni nāq; ſcientia, cuius ſubiectum eſt compoſitum, neceſſe eſt determinare de partibus ſubiecti, de quibus tamen ſubiectum nō prædicatur, ſed ſi aliquo modo ſit uera maior debet intelligi ſubiectum ſic eſſe cōmuniter, quia eius cognitio principaliter q̄ritur in ſcientia in cognitione omnium aliorum, quantum illa alia determinantur propter cognitionem principalis ſubiecti. ¶ Ad ſecundum dico, ꝙ de multis dicitur ſcientia eſſe quorum nō quodlibet eſt principale ſubiectum, ut dictum eſt in Porphyrio. ¶ Ad tertium dico, quòd ſicut nomen & uerbum in uoce ſunt

par-

partes enunciationis in uoce, ſic ipſa in mente ſunt partes enunciationis in mente, quæ enim percipiuntur ab intellectu in prima eius operatione, componuntur in ſecunda, licet nec hæc, nec illa exprimantur.

¶ Deinde, cum dicitur, quod tam nomē, quàm verbum eſt uox, uel eſt uerum de his ſecundum quod nobis magis innoteſcunt, quia ſic debuerunt eorum deſcriptiones aſſignari, & per illas patet deſcriptio eorum prout ſunt in mente, uel aliud eſt dicere nomen eſſe uocem, & eſſe in uoce, quia uox forte poteſt eſſe eſſentialiter non in uoce, hoc eſt non expreſſum, ſicut & ipſum expreſſum, & primo modo ponitur in diffinitione nominis.

¶ Sūt ergo ea, quæ ſunt in uoce, earum, quæ ſunt in anima paſſionū notæ, &c. Cap. eod.

Quæſtio II.

HIc præmittit Ari. breuē tractatum de uocibus ſignificatiuis, ideo poteſt quæri, utrum nomen ſignificat rem uel ſpeciem in anima, & intelligitur quomodo nō de nominib. impoſitis ad ſignificandum ſimilitudines vel ſpecies ſed de quocunque alio noī cuicūque impoſito, ut de iſto nomine homo, animal, & hmōi, utrum homo ſignificat naturam humanā, vel ſpeciem. Dico autem ſpeciē intelligibilium ſimilitudinē intelligibilem, quæ eſt in intellectu ut in ſubiecto, ſicut ſpecies ſenſibilis eſt ſimilido rei ſenſibilis, quæ eſt in ſenſu ut in ſubiecto. Quod ſpēm ſigñet, uī hic in litera, dicit.n. Ariſ. ea q̄ ſunt in uoce ſunt notæ .i. ſigna paſſionū in aīa. illæ paſſiones nō ſunt res: quia res non ſunt in aīa. ¶ Item parum poſt dr̄ paſſiones animæ ſunt oībus eędē: quorū primorum hæ uoces ſunt notæ, & res etiam ſunt eædem, quarū & hæ paſſiones ſunt ſimilitudines, hæc litera manifeſtè exponit qd intelligat per paſſionē, quia ſimilitudinem, & eam dicit ſigñari primo per uocē, quia eſt ſimilitudo rei, & res non eſt ſimilitudo ſui ipſius, ergo &c. ¶ Item tantum ueritas, & falſitas ſunt in ſermone, ut in ſigno. ergo enunciatio prolata illud ſignificat, in quo eſt ueritas, & falſitas, illud eſt compoſitio intellectus, ut dicit Ariſt. cito poſt in litera. ergo enunciatio cō-

po-

poſita ſignat illud quod eſt ĩ
intellectu compoſito tantum
ergo; & partes enunciationis
ſignificāt tm̃ ea q̃ ſunt in in-
tellectu ſimplici, cuiuſmodi
eſt ſpecies. ¶Item manifeſtè
4 dicit Boetius frequenter in
cõmēto hoc, qđ uoces ſigni
ficant ſimilitudines, & dicit
5 hãc eſſe Ari.opinionē. ¶Itē
Priſcianus dicit, ꝙ oīs pars
orationis ſignificat mentis
conceptum, ſed iſte cõceptus
non eſt res, ſed ſimilitudo, vt
6 vr̃.ergo, &c. ¶ Item tantum
illud ſignificatur, quod pri-
mo intelligitur, ſed quod pri
mo intelligit̃, non eſt res. er-
go &c. probatio minoris, oē
intelligibile eſt in intellectu.
res aũt nõ eſt hmõis, qa la-
pis nõ eſt in aīa, ſed ſpecies
lapidis, tertio đ aīa. ergo &c.
Cõt.38 probatio maioris, quia ex 3.
Cõt.5. de anima ex intellectu & in-
7 telligibili fit uerius unum,
quam ex materia, & forma.
ergo &c. ¶Item nihil intelli-
gitur niſi per ſpeciem, ergo
nihil ſignificatur per aliquã
uocem, niſi per ſpeciem, ergo
ſpecies magis ſignificatur, qa
omne propter quod, & illud
magis.
1 poſt. ¶ Ad oppoſitũ inferius in fi-
Com.6. ne capituli de uerbo dicit A-
riſt. ꝙ uerbum ſignificat ali-
quid. conſtituit. n. intellectũ,
q̃ dicit, ex quo ſequitur, ꝙ ſi-
gnificare eſt alicuius intelle-
ctum conſtituere, illud ergo
ſignificat̃, cuius intellectus p̱
uocem conſtituitur, ſed pro
lata uoce non conſtituit̃ in-
tellectus ſpeciei, ſed rei, ut
patet in quocunque audiente
vocem ſignificatiuam. Item
in primo elenchorum dicit
Ariſt. quod pro rebus utimur
nominib. quia non poſſumus
ferre res ad diſputandum,
ſed ſpecies intelligibiles poſ
ſumus nobiſcum ferre, ergo
illarum non ſunt uoces no-
tæ, ſed rerum. Item ibidem
paulo poſt, quia res ſunt infi-
nitæ nomina autem finita, Com.28
ideo neceſſe eſt unum no-
men, & unam orationē plu-
res res ſignificare. Item Ari.
4. meta. dicit ꝙ ratio, quam
ſignificat nomen eſt diffini-
tio, ſed diffinitio indicat ue-
rã eſſentiam rei, ergo illa eſ-
ſentia per nomen ſignifica-
tur. Quod autem ſpecies nõ
ſignificetur patet. Tum
quia tunc omne nomen ſi-
gnificaret accidens, quia illa
ſpecies eſt in anima, ut in
ſubiecto, ſicut ſpecies uiſi-
bilis in oculo. Tum quia
omnis propoſitio affirmati-
ua eſſet falſa in qua ſubie-
ctum, & prædicatum cogno-
ſcuntur ab intellectu per di-
uerſas ſpecies, ut illa, ho-
mo. eſt aīal, cum alia ſit ſpe-

cie

cie hominis per quam intelligitur, & alia animalis, & manifeſtè omnes propoſitiones eſſent falſæ, in quibus enunciatur actus realis de aliquo ſubiecto, cuiuſmodi ſūt. homo currit, &c. cū hęc non inſint ſpeciei. Hæc etiam propoſitio 3. de anima: lapis non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, includit contradictionem, primo remouet eſſe in anima à ſpecie lapidis, q̄ ſignificatur per hoc nomen, lapis, per primam partē propoſitionis lapis non eſt in anima, per ſecundam partem illud prædicatum eidem ſubiecto attribueretur. Tum quia omnis propoſitio eſſet uera, in qua prædicatur eſſe ſecundum adiacens, vt hæc ſor. eſt uel antichriſtus eſt, quia ſpecies cuiuſcunque ſubiecti, de qua enunciamus eſſe, eſt. Tum quia nullus ſyllogiſmus eſſet perfectus, quia ſi per terminum mediū ſignificetur ſpecies in anima ſiue ſumatur res, ſiue ſpecies, non erit illud ſumptum ſub ſuppoſitum medij. Tum quia nihil ſignificatur, niſi quod intelligitur, ſpecies intelligibilis non intelligitur, quod oſtenditur. Primò per ſimile, quia ſpecies uiſibilis non uidetur. Secundò, quia eſt id, quo intelligibile intelligitur, ſed in omnibus circa primum differunt, quo eſt, & quod eſt per Boe. Tertio, quia ſi ſpecies intelligitur, intelligitur per aliam ſpeciem, intellectus enim cum ſit uirtus paſſiua, nihil cognoſcat, niſi ſit in actu p ſpeciem ſui obiecti.

Tex. 38 | lib. de tri.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod ſpecies intelligibilis immediate ſignificatur per uocem, ſed illa dupliciter conſideratur, aut inquātum eſt in quid in ſe accidēs, ſcilicet informans animam, aut inquantum repreſentat rem. primo modo non ſignificatur per uocem propter rationes ad oppoſitum, ſed ſecundo modo, cum enim omne ſignum inquantum ſignū ſit ſignum ſignati, ſequitur, quod uox ſignificans ſimilitudinem inquantum ſignum rei, ſignificat ipſam rem, ſed mediatè, quia ſcilicet immediatè ſignificat id quod eſt ſignum rei, inquantum eſt ſignum.

¶ Contra nulla ratio ſubſtantialis eſt eadem ſubſtantiæ, & accidenti, cum nec etiam habeant idem genus generaliſſimum. ſed * ſpeciei, quæ eſt ſubſtantiæ ſimilitudo, eſt accidens. ergo ſi hæc ſignificentur per quodlibet nomen iſtis duobus erit

* rei.

ſo.

ſolum nomen commune. ergo, & ratio ſubſtantiæ eſt diuerſa: ergo omne nomen eſt æquiuocum.

¶ Confirmatur ratio per Ari. in principio prædicamentorum, vbi exemplificat de æquiuocis: ut animal homo, & quod pingitur: intelligens per hoc quod ſi aliquod nomen ſignificet rem, & ſimilitudinem eius: eſſet æquiuocum. Ad iſtud dicitur, quod æquiuocum cum diuerſis actibus ſignificandi ſignificat multa: ſed uox ſignificat rē, & ſimilitudinem eodem actu. quia eodem actu eſt aliquid ſignum ſigni, & ſignati. Per hoc ad confirmationem Ariſtotel. intelligitur, ſi diuerſis actibus ſignificandi ſignificaretur utrunque, & diuerſa impoſitione, hæc etiam patent in ſimili: quia non omnis dictio ſcripta eſt æquiuoca, & tamen ſecundum Ariſtote. illa ſignificat dictionē in voce, & cum hoc rem: ideo non eſt æquiuocatio, quia primum ſignatum inquantum eſt ſignatum eſt ſignum ſignati.

¶ Ad rationes principales contra hanc poſitionem conceduntur omnes, quæ ꝓbāt rem ſignificari. ¶ Ad probationes autem, quæ probant ſpeciem non ſignificari. Ad primam reſpondetur, quod non eſt inconueniens omne nomen ſignificare accidens: ſed immediatè, vel in mente non inquantum eſt, quid in ſe: ſed inquantum eſt ſignum rei: & ita voces aliquæ ſignificant ſubſtantiam, vt vltimum ſignificatum: & illæ dicuntur abſolutè ſignificare ſubſtantiam. aliquid enim poteſt ſignificare ſimpliciter a licet non immediate, ut patet de dictionibus ſcriptis, aliqua illarum dicitur ſignificare ſimpliciter ſubſtantiam, licet omnia illa immediatè ſignificent vocem per Ariſto. in litera.

¶ Ad ſecundam probationem intelligendum, quod veritas, & falſitas non ſunt in ſigno, niſi per ſignatum. veritas enim ſigni eſt conformitas eius cum ſignato, & falſitas difformitas compoſitio ergo ſpecierum ad inuicem, ut illæ ſunt ſigna rerum, non eſt iudicanda vera, vel falſa; niſi a ſignatis, id eſt a rebus: omnis ergo ueritas cuiuſcunque propoſitionis referenda eſt ad res: quia illæ ſunt ultimo ſignificatæ, & non ſunt ſigna aliquorum aliorum. Hoc patet in exemplo: hæc propoſitio. homo eſt animal, ſcripta: non dicitur falſa, licet hæc

vox.

vox. homo. non ſit hæc uox animal. & hoc, quia literæ non ſignificant uoces, ut sūt aliquid in ſe, ſed ut ſunt ſigna aliorum, & ita in omnibus his ſemper oportet recurrere ad ultimum ſignificatū. ¶ Per hoc patet ad omnes probationes de ueritate & falſitate compoſitionum, quia ueritas non eſt iudicanda niſi penes ultima ſignificata, quæ. ſ. ſunt res. ¶ Si arguatur cōtra hoc, hic homo eſt animal, prima ſignificata notantur eſſe eadem, quia uox ponit in oratione ſuum primum ſignificatum, ergo notatur hæc ſpecies eſſe eadem cum illa, & illę nō ſunt eædem. ergo propoſitio pro primo eius ſignificato eſt falſa. Conceſſo, quod ſpecies nniantur inquantum ſunt ſigna rerum & quod non ſunt eædem, non ſequitur propoſitionem eſſe falſam, quia circa ſignum inquantum ſignū non eſt nata eſſe ueritas uel falſitas, niſi referendo deſignatum, ſed ſi aliqualis debeat dici illa compoſitio, magis debet dici vera, quia cōpoſitio ſignatorum eſt vera. ¶ Contra. hęc ſpecies inquantum ſimilitudo rei, non eſt illa ſpecies inquantum eſt ſimilitudo rei, & tamen notantur eſſe eadem. per hoc verbū eſt per text. igitur per omnem affirmatiuam notantur primo eſſe eadem, quæ non ſunt eadem, & omnis propoſitio quot ad primam compoſitionem dicitur uera uel falſa eſſe, cum illa ſit ſimpliciter compoſitio, & non eſt uera, quia non eſt ita. ſicut illa compoſitio ſignificat, ergo eſt falſa. Quamuis hæc ratio ſit difficilis ad ſoluendum, non tamen concludit neceſſarium, quia in alijs ubi eſt eadem forma arguendi non eſt difficile, quia in hac oratione ſcripta, homo eſt animal, primo uniuntur uoces, quia illæ primo ſignificantur, ſed nō propter hoc eſt illa oratio ſcripta falſa. Videtur ergo dicendum ad iſtud, quod quantumcunque per idem multa ſignificentur, quorum unum ſignificatur inquantum eſt ſignum alterius, ſi illud componatur in oratione cum alio, nō eſt compoſitio ſignorum, ſed ſignatorum vltimorum, quæ non ſunt ſigna, & per orationem prolatam nō ſignificatur compoſitio ſpecierum, ſed rerum, ſicut nec per enunciationem ſcriptam ſignificatur compoſitio uocum, ſed rerum. ¶ Ad probationem de ſyllogiſmo dici poteſt, quod ſuppoſita accipien-

cipienda ſunt in ſyllogiſmo perfecto ſub medio, quoad ultimum ſignificatum eius, & ſic res ut conſideratur a ratione, eſt ſuppoſitum rei.

¶ Ad vltimam probationem dicitur, quod ſpecies intelligitur, licet non primo, ſed p reflexionem, & quia impoſitio eſt ad placitum, poteſt uox imponi ad ſignificãdum illud immediatè intellectũ per reflexionem, ſicut & illud primo intellectum.

¶ Ad probationes probantes ſpeciem intelligibilem non intelligi,

¶ Ad primam negatur ſimilitudo, Senſus enim cum ſit uirtus materialis non poteſt ſe reflectere ſupra ſuum actum, neque ſuper id quod cognoſcit ſuum obiectũ, & ideo ſpecies ſenſibilis nõ ſentitur, ſed intellectus propter ſui immaterialitatem poteſt ſe reflectere ſupra ſuum actum, & ſupra ſpeciem qua cognoſcit ſuum obiectum, & etiã ſupra ſeipſum, & ita omnia alia a ſuo primo obiecto poteſt cognoſcere per reflexionem. ¶ Ad aliam probationem concedo ſpeciẽ aliud eſſe ab illo, quod cognoſcit per illam, i. a primo obiecto, qa illius eſt ſpecies, ſed cum hoc ſtat ipſam ſpeciem eſſe aliquod intelligibile, aliud a primo obiecto. ¶ Ad tertiũ dico, quod ſpecies nõ cognoſcitur per aliam ſpeciem, qa ſolum illud quod primo cognoſcitur ab intellectu, ſcilicet primum obiectum intellect⁹, quod eſt, quod quid eſt rei materialis cognoſcitur per ſpeciem in intellectu, omnia alia cognita per reflexionem, & per diſcurſum cognoſcuntur, ſine propria ſpecie.

AD partem oppoſitam quæſtionis aliter dicitur, quod res primo ſignificatur non tamen ſecundum quod exiſtit, quia nec ſic per ſe intelligitur, ſed ſecundum, quod per ſe percipitur ab intellectu, hoc eſt ipſa eſſentia rei quæ ſignificatur per diffinitionem, quæ eſt primum obiectum intellectus, vt vult auctoritas quarto metaph. prius adducta, nec tamẽ hoc totum compoſitum ſignificat quod eſt res, ut intelligitur, quia illud eſt ens per accidens, omnia nomina quæ ſignificant res alicuius generis, ſignificant ens per ſe, ſolum enim ens per ſe eſt in genere. *Cont. 28.*

¶ Ad omnes auctoritates in cõtrarium dicitur, quod per ſpeciem uel paſſionem, uel conceptum, uel quodcunque aliud in alijs auctoritatibus

bus ſignificatur res, ut intelligitur, ad denotãdum quod res vt exiſtit nõ ſignificatur.

¶ Si autem aliquis dicat aliquid manifeſtius pro hac litera Ariſtot. negatur quia in hoc non exponitur Ariſt.

¶ Ad illud de compoſitione & diuiſione intellectus dico, quòd compoſitio eſt illarum rerum, non tamen ut exiſtentium, ſed ut intelliguntur, & ideo dicitur ueritas & falſitas circa compoſitionem & diuiſionem intellectus, quia illa compoſitio ab intellectu cauſatur, & eſt in intellectu, ut cognitum in cognoſcẽte, non autem ut accidens in ſubiecto, & ita concedo de partibus cõpoſitionis, quòd ſunt in intellectu ſimplici, vt cognitum eſt in cognoſcente, & in illo modo ſunt res in intellectu, non ſpecies ſolæ.

¶ Ad aliud dico, quod res intelligitur primo, & non ſpecies niſi per reflexionem.

¶ Ad illam probationem de intellectu & intelligibili, dictum eſt quomodo debet intelligi ſuper librum Porphyrij.

¶ Ad aliud poteſt negari iſta conſequentia, nihil intelligitur niſi per ſpeciem. ergo nihil ſignificatur niſi per ſpeciem, ſi ly per. vtrobique ſumatur cauſaliter, quia intelligere & ſignificare non ordinantur adinuicem, ſicut cauſa neceſſaria, & effectus, ſed ſignificare præſupponit intelligere, ſicut illud ſine quo non, quod autem eſt cauſa ſic præſuppoſiti, non oportet quod ſit cauſa ſic præſupponentis, ſed tantum præſupponitur ei, ſicut illud cuius eſt cauſa, ſic ſpecies præſupponitur ſignificationi.

¶ Conceſſa autem præſuppoſitione, quod nihil ſignificatur niſi per ſpeciem, ſiue ly per. ſumatur cauſaliter, ſiue præſuppoſitiuè, nõ ſequitur vlterius ſpeciem ſignificari, quia illa propoſitio, propter quod &c. intelligitur de cauſa efficiente & uniuoca per ſe, & eſſentiali & totali, cuiuſmodi non eſt ſpecies reſpectu ſignificationis. Iſtarum uiarum eligatur, quæ uidetur probabilior.

¶ Pro prima & contra ſecundam eſt præcipuè ſecũda auctoritas hic in litera, & argumenta de veritate & falſitate propoſitionis.

¶ Pro ſecunda & contra primã præcipuè eſt iſta ratio, quia res primo intelligitur, & tempore & natura, quàm intelligatur ſpecies per reflexionem. ergo in illo priori põt intellectus ei nomen imponere,

ponere, quod nomen tantum rem ſignificat. ergo non eſt neceſſe omne nomen ſignificare ſpeciem. ¶ Contra, utrunque magis tamen contra prima, eſt uis de nominibus impoſitis ad ſignificandum ſingularia, licet enim poſſet ſaluari ſecundum uiã ſecundam, quia, ſ. ſingularia aliquo modo intelliguntur, licet non primo, non tamen poſſet ſaluari ſecundum primam uiam, quia illa nullo modo faciunt ſpeciem in intellectu. ergo nomina eis impoſita nullo modo ſignificãt ſpecies intelligibiles in mente. ¶ Conſimiliter conuenit arguere de nominibus impoſitis ad ſignificandum ſigmẽta. quia tam illa, quam ſingularia, licet faciant ſpecies in virtute immaginatiua, non tamen in intellectu quia tantum natus eſt recipere ſpeciẽ ſui obiecti, quod eſt quod qd eſt rei materialis, aliorum autem non cum una poteutia non ſit receptiua niſi formarum eiuſdem generis.

¶ Conta ſecundam uiam eſt, quod omnis propoſitio eſſet falſa, ubi ſubiecto aliquis actus realis denotatur in eſſe, quia ſi nomen ſignificet rem vt intelligitur: tunc tale prædicatum attribueretur ei, ut intelligitur, & ſic ei non ineſt. ergo, &c. Quod non inſit ei, ſic probo. quia ei, ut intelligitur, iſunt prædicta intentionalia, & medium comparatum ad prædicata intentionalia, & realia ſumitur ſub extraneis rationibus. quia ſic ſumendo medium in ſyllogiſmo, ſi concludatur aliqua concluſio. fiet fallacia accidentis. Prima uia uidetur probabilior, ſecundum auctoritates. Secunda ſecundum rationes.

Quæſtio III.

QVæritur. Vtrum facta tranſmutatione circa rem quæ ſignificatur, fiat tranſmutatio in ſignificatione uocis. Quod ſic Boet. in li. diuiſionum. cum res non ſit ſubiecta uoci, erit uox non ſignificatiua, & illa prius fuit ſignificatiua, quando fuit res. ergo, &c. *Commentator. primo phyſic. cap. 65.* 1

¶ Item in tranſmutatione ſubſtantiali res amittit nomẽ & diffinitionem. ergo res trãſmutata non habet nomen, quod prius habuit. ergo nomen quod ſignificauit prius ipſam, non ſignificat ipſam nunc. *inde ſubſtantia orb. cap. 1.* 2

¶ Itẽ destructo uno correlatiuorum, deſtruitur aliud ex libro prædicamentorum. ſed ſignum, & ſignatum ſunt correlatiua. ergo deſtructa re, *cap. de relatione.* 3

quæ eſt ſignatum, deſtruitur vox inquantum eſt ſignum rei. ¶ Item quod non intelligitur, nõ ſignificatur, nõ ens non intelligitur, ergo non ſignificatur probatio maioris, ſignificare præſupponit intelligere, probo.mi. omne intelligibile facit ſpeciẽ in intellectu, nõ ens nõ facit ſpeciem in intellectu. ergo, &c. Probatio mi. tum quia deſtructa cauſa deſtruitur effectus, ſpecies eſt effectus. res eſt cauſa ſpeciei. ergo deſtructa re, deſtruitur ſpecies. Tũ q̃a deſtructo ſignato, deſtruitur ſignum, res eſt ſignatum, ergo deſtructa ea, ſpecies deſtruitur. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. in li. prędicamentorum c. de ſubſtantia, dicens, quod eadem oĩno oratio qñq; eſt vera, qñq; eſt falſa. igitur dictiones orationis, quæ qñq; eſt vera, & qñq; eſt falſa, idem ſignãnt, & tamen in re quæ ſignificatur per ipſas dictiones, eſt tranſmutatio, vt patet de hac oratione. ſorte ſedet, q̃a qñ eſt hæc ẽ vera, vel falſa, circa ſedere eſt trãſmutatio. ergo in ſignificando non mutatur facta mutatione in re. ¶ Item multi ſunt actus vt dormire, currere, &c. qui quandoque ſunt, qñque non ſunt. ſi ergo uox illa ſignificans mutaretur propter mutationem in iſts, vox impoſita iſtis multotiens eſſet non ſignificatiua, & iterum ſignificatiua, & p conſequens oportet ipſam multotiens imponi ad ſignificandum. ¶ Itẽ nullo currente hæc non eſſet falſa, aliquid currit, quia currere non ſignificaret idem quod ſignificat, quando curſus eſt. ¶ Item manifeſtũ eſt ex modo loquendi, quia eundem intellectum conſtituit vox prolata in nobis, quando res ſignificata eſt, & quando non eſt, alioquin non diceremus hanc eſſe falſam, ſorte eſt ſorte non exiſtente, ergo cum ſignificare ſit intellectũ conſtituere, ergo per uocem idem ſignificatur.

¶ Item primo poſter. non entia contingit ſignificare, & intelligere, ergo non entitas rerum, non infert non entitatẽ ſignificati uocis. *Tex.1.*

DICENDVM ad quæſtionem, quod facta tranſmutatione in re ſecundum, quod exiſtit, non fit tranſmutatio in ſignificatione uocis, cuius cauſa ponitur, quia res non ſignificatur, vt exiſtit, ſed ut intelligitur per ipſam ſpeciem intelligibilem, ſed ſiue ſit, ſi re non ſit, cum tam res, vt intelligitur, quam ſpecies maneant in tranſmutatæ facta tranſmutatione in re, ut exi-

exiſtit, quia per eandem ſpeciem cognoſcimus eſſentiam & eandem ſcientiam habemus de ea, quando exiſtit, & quando non exiſtit, quia per
Tex.20 Ariſt. primo poſt. de his quæ frequenter ſunt, poſſumus habere demonſtrationem etiam quando non ſunt, vel fiunt, & per conſequens eandem ſcientiam habere, ſicut & quando ſunt ſequitur, quod res ut ſignificatur per vocem, non tranſmutantur qualicunque tranſmutatione facta in re, vt exiſtit: & per conſequens, nec vox ſignificans, tranſmutabitur in ſignificando.

¶ Ad primam auctoritatem in litera Boetij talis eſt, ſi nulla res ſit ſubiecta, quam ſignificat uox, ſignificatiua eſſe non dicitur. vbi ſit, non prædicat ſecundum, ſed tertium adiacens, ſi nulla res ſit ſubiecta, quam uox ſignificat, ideſt ſignificata per vocem, &cæt. & ſumitur ibi res non tantũ pro exiſtentibus, ſed etiam pro re, quæ intelligitur, quaſi diceret. ſi nihil ſignificetur per vocem, vox non dicitur ſignificatiua.

¶ Ad ſecundam, intellectus illius auctoritatis poteſt eſſe talis, in tranſmutatione ſubſtantiali rei ſingularis, in qua ſcilicet abijcitur forma ſubſtantialis, res ſingularis tranſmutata amittit nomen, & diffinitionem ſpeciei, quia non manet in ſpecie, in qua fuit prius: ergo nomen ſpeciei amittit ſuum ſignificatum, non ſequitur, quia illud nomen nullum ſuppoſitum ſignificauit, nec etiam nomen indiuidui, ſi quod eſſet ei proprium propoſitum, amittit proprium ſignificatum, ſed tantum tranſmutatur a forma ſpeciei, in qua fuit prius.

¶ Ad primam rationem eſt concedendum, quòd deſtructo ſignato, deſtruitur, ſed licet res deſtruatur, ut exiſtit, non tamen res, ut intelligitur nec, ut eſt, ſignata deſtruitur.

¶ Ad aliam maior principalis poteſt negari.

¶ Ad probationem, ſignificare ſic præſupponit intelligere quod omne ſignificatum pri' intelligebat, alioquin ei vox non fuiſſet impoſita, ſed poſt quam impoſita eſt, põt illud ſignificare, ad quod impoſita eſt, licet a nullo intelligatur.

¶ Vlterius poteſt dici ad minorem, ꝙ eſt falſa, quia per Ariſt. ſecundo poſter. non entia contingit intelligere. Tex.7. ¶ Ad probationem illius minoris maior eſt falſa de omnibus alijs, præter quam de primo

obiecto intellectus. vlterius etiam minor illius probationis ſi intelligitur ſermo fieri de non exiſtente, poteſt negari: quia non exiſtens poteſt intelligi per ſpeciem, non quam facit, ſed quam fecit in intellectu, quia illa ſpecies poteſt manere eadem nunc quæ prius.

¶ Cum obijcitur, ꝙ non, qa cauſa deſtructa &c. Iſta probatio tantum intelligenda eſt de cauſa rei in eſſe, & in fieri, res aũt ſecundũ, ꝙ exiſtens tantũ eſt cauſa ſpẽi in fieri.

¶ Cum ſecundo dicitur deſtructo ſignato deſtrui ſignũ. dico, quod res ſecundum qđ exiſtit, non eſt ſignatum per ſpeciem intelligibilem in anima, ſed res ſecundum, quod intelligitur, & iſto modo non deſtruitur.

¶ Contra ſolutionẽ quæſtionis, ſi vox ſignificet idem re exiſtente, & non exiſtente, ergo, quod ſignificatur eſt idẽ. conſequentia patet, quia omnis actiua uera poteſt tranſmutari in paſſiuam ueram, & vlterius prius ſignificabatur res exiſtens, nunc non exiſtens, ergo exiſtens, & non exiſtens ſunt idem, quod eſt falſum. ¶ Ad illud eſt facilis reſponſio, ꝙ nec prius ſignificabatur per uocem res exiſtens, nec nunc res non exiſtens, ſed res, vt intelligitur cui extraneum eſt exiſtere, vel non exiſtere, ſecundum, quod ſignificatur.

¶ *Et quemadmodum nec literæ omnibus eędem, ſic nec eędem uoces. Quorum autem hę primorum ſunt notæ: eædem omnibus animæ paſſiones ſunt: & quorum hæ ſimilitudines; res etiam eædem. Cap. eod.*

Quæſtio IIII.

QVæritur de differentia quam aſſignat Ariſtoteles inter literas, & uoces ex una parte, & paſſiones & res ex alia parte. hoc eſt, quod uoces, & literæ nõ ſunt eædem apud omnes. res autem, & paſſiones ſunt eædem apud omnes. Quod non ſit conuenienter data, probatur, quia ſi paſſiones ſunt eædem apud omnes. cum ducant in cognitionem rerum. ergo apud omnes ſunt eædem res cognitæ. ergo omnes ſunt æquè ſcientes.

¶ Itẽ aliquæ ſunt res apud aliquos, quæ nõ ſunt eædem numero apud alios: nec eædem

dem ſpecie. ergo &cæt.

3 ¶ Item comparatio apud diuerſos vtentes non diuerſificat aliquid ſecundum ſe, ergo literæ, & uoces apud quoſcũque utentes ſunt eædem naturaliter.

4 ¶ Item illud quod eſt a natura eſt idem apud omnes, ſed uox ſignificatiua eſt ſignum naturale, ergo idem ſignificat apud omnes, probatio minoris, cuiuslibet uirtutis naturalis eſt aliquod inſtrumẽtum naturale, ſed virtus interpretatiua eſt virtus naturalis homini, cũ homo ſit animal ſociale uolens alij exprimere quod apud ſe eſt. ergo uox ſignificatiua quæ eſt inſtrumentum illius uirtutis, eſt ſignum naturale. ergo naturaliter ſignificat.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod differentia eſt conueniens: quia paſſiones inquantum ſunt ſigna, & res inquantum ſunt ſignificata, ſunt eædem apud omnes. nam eadem paſſio in anima apud quoſcunque concipientes repræſentat eandem rem, quia eadem ſimilitudo in anima ſemper eſt eiuſdem repreſentatiua, ſicut eſt ſimilitudo ſenſibilis in ſenſu literæ, & uoces in ... eædem. non ſunt eędem apud omnes inquantum ſunt ſigna, quia nec eadem litera 2 apud omnes repræſentat eandem uocem, ſed uel aliam, vel nullam, nec eadem uox apud omnes ſignificat eandem paſſionem, ſed vel aliã, uel nullam.

¶ Ex hoc patet res, & paſſiones eſſe ſigna naturaliter, quia apud omnes uniformiter ſignificant, & ſignificantur, & quod eſt a natura, eſt idem apud omnes, litera autem, & uox non ſunt ſigna a natura, quia non ſunt eædem apud omnes, inquantum ſignificant aut ſignificantur, nec intendit Ariſtotel. hic aſſignare eorum differentiam, niſi inquantum ſunt ſigna, & ſignata.

¶ Ad primam rationem dicitur, quod licet omnes eodem modo ſimplicia concipiant, non tamen eodem modo componunt, & diuidunt, unde tertio de anima dicitur, quod intelle- *Cōt.ex*
ctus citra quod quid eſt, non *36, &*
decipitur niſi ſecundum acci *21.*
dens, & hoc eſt ſecundum ipſos, non in abſoluta apprehenſione, ſed in componendo quod quid eſt cum aliquo. ¶ Contra ſaltem ſequitur, quod omnes erunt

æquè ſcientes quantum ad appræhenſionem ſimpliciũ, & ita erunt omnes æque ſciẽtes diffinitiuè, quia diffinitio eſt uia cognoſcendi ſimpliciter, ſed hoc manifeſtè eſt falſum. multi enim ſciunt aliqua ſimplicia, de quibus alij nihil apprehendunt. Quod autem additur de tertio de anima, nõ eſt ad propoſitum.

Cõt.22 Eſt enim iſte intellectus Ariſtot. vt patet in 9. meta. in fine, vbi loquitur de eadẽ materia, qđ uel intellectus omnino concipit, quod quid eſt uel nihil eius, & ita non decipitur circa ipſum, quia deceptio præſupponit aliquam cognitionem, & aliquam errorem, non autem intelligit, quod intellectus concipiat omne quod quid eſt, cũ cõtingat alicuius, quod quid eſt nihil concipere. Ideo patet reſponſio ſecundum illud quod dictum eſt in reſponſione, quod paſſiones non ſunt eædem apud omnes in ſe, ſed inquantum ſunt ſigna rerũ, omnis enim paſſio eadem in ſe, apud cuiuſcunque mentẽ fuerit, eandem rem repræſentat.

¶ Ad aliud de rebus patet ſimiliter, quia res inquantum ſignificantur per paſſionem ſunt eædem apud omnes.

¶ Ad tertium concedo, quod eædem literæ manent in ſe in comparatione ad quoſcũque utentes, ſed non manent ſigna earũdem uocum apud omnes, quia non ſignificant idem apud omnes, nec etiam eſt inconueniens, eas ſic variari apud diuerſos imponentes cum fiant ſigna ex impoſitione, quæ diuerſa eſt apud diuerſos.

¶ Ad aliud dico, quod vox ſignificatiua non eſt inſtrumentum uirtutis interpretatiuæ in homine, ſed igitur, & pulmo, quæ concurrunt ad formationem vocis, ſicut ſi naturaliter homo uelit fugere nociua, non ſequitur omne illud eſſe naturale inſtrumentum, quo fugit nociua, puta veſtimenta, vel arma vel huiuſmodi, ſed tantũ natura illa dedit, vt inſtrumenta naturalia, quibus homo hæc poſſet ſibi præparare, vt manus, nam per manus homo poteſt illa per artẽ pręparare, & ſic per rationem, & inſtrumenta naturalia formandi vocem poteſt homo aliqua imponere, quæ ſunt ſigna ad placitum, & non naturalia ſiue conceptus.

¶ *Nomen ergo eſt uox ſignificatiua ſecundum placitum ſine tempore, cuius*

nul-

nulla pars eſt ſignificatiua ſeparata. Cap. II.

Quæſtio V.

QVæritur circa illã particulam: ſine tempore utrum terminus communis impoſitus ad ſignificandum ueram naturam, cuius aliqua ſuppoſita, aliqua nõ: dicatur uniuocè de exiſtentibus, & non exiſtentibus? Quod non videtur: quia quæ æquiuocantur in ſuperiori, non uniuocantur in inferiori, ſed ſuppoſita exiſtentia, & non exiſtentia æquiuocantur in ente, quod eſt ſuperius; ergo in termino communi, qui ſignificatur inferius ad ens. maior patet quia de quibuſcunque dicitur inferius uniuoce, & ſuperius. minor patet, quia exiſtentia ſunt entia. alia uero non entia, vel ſolum modo entia in potentia.

2 ¶ Item prædicatio uniuoca eſt prædicatio eſſentialis, aliter non diſtingueretur a denominatiua prædicatione, ſed terminus communis non prædicatur eſſentialiter de his & de illis. ergo non uniuocè minor patet. qa prædicatio eſſentialis ueriſſimè fit cum hoc uerbo eſt, ſed iſto modo non p̃dicat᷑ de ſuppoſitis nõ exñtib. ut oñdet᷑ poſt. ¶ Itẽ enti, & non enti nihil eſt uniuocum, quod patet p̱ locum a maiori, quia nec omnibus entibus eſt aliquid cõe vniuocum. ergo &c.

¶ Ad oppoſitũ. terminus cõis dicitur de his, & de illis, ſm̃ eandem rõnem, & idem nomen. ergo vniuocè, antecedẽs 3
patet. qa talis terminus cõis non hẽt niſi unam diffinitionẽ, cũ ſit uniuocũ in ſe. ergo dr̃ de oĩbus, de quibus dicit᷑ ſm̃ illam. ¶ Item quod ſignificat præter oẽm dr̃iam tp̄is ad ſuppoſita nullius tp̄is determinatur: hmõis eſt terminus cõis noĩalis. ergo &c.

¶ Item dr̃iæ accidentales ſignificato termini non faciũt terminum cõem æquiuocũ, ſed eſſe fuiſſe uel fore: exiſtere, vel non exiſtere, vt præſens, uel præteritũ: ſunt dr̃iæ accidentales ſig̃ato termini. ergo, &c. minor patet, quia ſi terminus ſignificaret aggregatum ex exiſtentia, & ex eſſe uel fuiſſe, ſignificaret ens per accidens, & ita quod ſignificaretur per ipſum, non eſſet in genere.

AD iſtud dicendũ, quod terminus cõis q̃ non eſt æquiuocus ex impoſitione ad diuerſas naturas, ſed tantum imponitur ad ſignificandum unam naturam de q̃buſcũq; dr̃ ſimpliciter: dr̃ & uniuocè

quod patet. tum quia ſi eſt in ſe uniuocus, ergo habet unã diffinitionem exprimentem illud ſignificatum, cui imponitur. ergo de quibuſcunque dicitur ſimpliciter, dicit̃ ſm̃ illa diffōnẽ: q̃a ad oppoſitũ conſequentis, quod dicatur de aliquibus ſecundum aliã diffinitionẽ, quam de alijs, cum omnis diffinitio exprimat ſignificatum nominis. quia ſecundum Ariſtot in 4. meta. ratio quam ſignificat nomen eſt diffinitio. ſequitur illud nomen habere duo ſignificata, quod eſt oppoſitũ añtis. tum quia nullus terminus communis imponitur ad ſignificandũ aliquod ſuppoſitum uel aliqua. ęquiuocatio aũt eſt diuerſitas ſignificatorum. ergo propter qualemcunque diuerſitatem in ſuppoſitis, nunquam erit terminus communis ęquiuocus quia nũquam fit uariatio in eius per ſe ſignificato Si autem de omnibus ſuppoſitis dicatur ſimpliciter, ſequitur quod de omnibus ſuppoſitis dicatur uniuoce.

Con. 18

Quæſtio VI.

QVæritur ergo ulterius propter ueritatem iſtius & propter ſolutionem rõnum, vtrum ſint aliqua ſimpliciter ſuppoſita termini cõis ſignificantis ueram naturam præter exiſtentia? Q̃d ſic uidet. omne illud ꝓ quo terminus p̃t ſimpliciter ſupponere & uerificare ꝓpõnẽ, eſt ſimpliciter ſuppoſitũ eius ſed õi ſunt alia ab añtib. ut patet in his propõnib. non fuit. hõ erit ſumendo fuiſſe ꝓut dicit actum inchoatũ & terminatum. ſic n. non uerificatur illa ꝓ aliquo exiſtẽte. & ſpecialiter in hac propoſitione, ſ. contingit oẽm hominẽ currere, in qua dicit Ari. ſubſtantiã ſtare pro eo ꝙ cõtingit eſſe. ¶ Itẽ participari ſm̃ aptitudinem ſufficit ad rõnẽ cõis. ergo participare ſecundũ aptitudinẽ ſufficit ad rõnẽ ſuppoſiti antecedẽs patet q̃a uniuerſale eſt aptũ natũ p̃dicari de plurib. conſequẽtia patet. q̃a nõ maior actualitas requirit ad ſuppoſitũ, ut uidetur in participando actiue, quam ad cõmune paſſiue, ſed alia ab exiſtentibus ſunt apta participare formam communis, ergo &c. ¶ Item inter ſuppoſitum, & commune eſt ordo ſecũdum ſuperius, & inferius talis ordo non eſt in rebus ſecũdum quod exiſtunt, ſed tantummodo inquantum comparantur ad intellectum, ergo ratio cõis, & ſuppoſiti non dependet ab eſſe rei, ſed a conſideratione ĩtellectus, ſed illa poteſt

2. peri hermę. & 1. priorũ & alibi quare.

poteſt eſſe eadē circa res, ſiue exiſtentes, ſiue non exiſtentes, quia extraneum eſt ei quod concipitur ab intellectu, inquantum tale exiſtere, ſiue nō exiſtere, ergo tam ſuppoſitum quàm commune eodem modo ſe habet ad exiſtentiā & non exiſtentiam. ¶ Ad oppoſitum. commune eſt de per ſe intellectu cuiuſcunque ſimpliciter ſuppoſiti. ergo de quocunque illorum prædicatur, per ſe primo modo prædicatur: ſed non de nō exiſtentibus ut oſtendet poſt. ¶ Item non ſufficit ad ſuppoſitum, quod ſignificet particulariter illud, qđ ſignificat ſuum cōmune uniuerſaliter: qa tunc cū ſola uox ſignificet: vox eſſet ſuppoſitū uocis, quod eſt manifeſtè falſum: ergo oportet, qđ ſuppoſitum ſit idem eſſentialiter cum ſuo communi: ſed non ens non eſt idem eſſentialiter cum eo qđ eſt vera natura ergo, &c. ¶ Itē tūc eſſet falſa omnis vniuerſalis affirmatiua de ineſſe: in qua prędicatū nō ineſt ſuppoſitis nō exiſtentib. qa eis denotaretur ineſſe per dici de omni: cū ſint ſuppoſita ſimpliciter cōmunis diſtributi. & pręcipue nulla eſſet vera de ineſſe, ut nūc, nec etiam poſſibilis: quia prædicatum eius non poſſet ineſſe non exiſtentibus. & ita nulla uniuerſalis de contingenti eſſet poſſibilis, quia poneretur in aliam de ineſſe impoſſibilem.

Quæſtio VII.

QVæritur circa hoc de veritate talium propoſitionum. Vtrum hæc ſit uera Cæſar eſt homo. Cęſar eſt animal. Cæſare non exiſtente. Videtur quòd ſint falſæ: quia quod eſt uere ens, non poteſt uerè prædicari de non ente, ſed Cæſare nō exiſtente, adhuc homo eſt uerum ens, ſaltem in alijs ſuppoſitis, quia alia ſuppoſita ſunt ſimpliciter entia, in quibus ſimpliciter eſt ipſum ens: ergo non prædicatur, &c. conſimiliter arguitur de homine & animali. ¶ Itē per Ariſ. 2. periherm. quando non eſt oppoſitio in adiecto in prædicato, nec prædicatur eſſe ſecundū accidens, tunc tenet conſequentia a cōiunctis ad diuiſa, ſed hic. Cæſar eſt homo. Cęſar eſt animal. in hoc caſu nō eſt oppoſitio in adiecto, nec prędicatur eſſe ſecūdum accidens, cum prædicetur eſſe ſubſtantiæ uerè entis, quod eſt eſſe ueriſſimum, ergo ſequitur, Cæſar eſt. cōſequens falſum. ergo & antecedens. ¶ Item in iſto caſu hæc eſt uera. Cæſar eſt homo Cap. ii.

mo mortuus & ſequitur. ergo nō eſt hō, qa qđ cū * determinatione repugnante p̄dicatur de aliquo, verè negatur ab eodem. Añs probatur, tū quia hęc eſt uera. Cæſar fuit hō. prout ly fuit dicit actum terminatum. ergo deſinit eſſe homo. ergo eſt homo mortuus. Tum quia Cæſar non eſt homo uiuus, quia non uiuit. eſt ergo homo mortuus, quia mortuum & uiuum circa hominem ſunt immediatè oppoſita.

* *denominatione.*

4 ¶ Itē in tranſmutatione ſubſtantiali res amittit nomen & diffinitionem, quod. ſ. nomen prius dictum eſt uerum eſſe de ſuppoſito in comparatione ad ſpeciem: ergo ſuppoſitum in corruptione, quæ eſt tranſmutatio ſubſtantialis amittit nomen ſpeciei.

5 ¶ Item ſi illa eſſet uera, antichriſtus eſt homo. pari ratione eſſet neceſſaria. ergo de ſuppoſito contingenti diceretur medium uerè cum modo neceſſitatis. ergo idem de eodem non poſſet dici verè cum modo contingentiæ. ergo omnis minor in vniformi de contingenti cum denotet medium dici de tali ſuppoſito contingenter eſſet impoſſibilis.

6 ¶ Item deſtructis primis ſubſtantijs, impoſſibile eſt aliqđ aliorum remanere: quia omnia alia uel ſunt in eis, uel dicuntur de eis. ergo in iſto caſu ſecunda ſubſtantia, quæ ſignificatur per hominem, non dicitur de Cæſare.

¶ Ad oppoſitum. hæc conſequentia eſt neceſſaria. Cæſar currit. ergo hō currit. ergo medium cuius uirtute tenet eſt neceſſarium. illud eſt. Cęſar eſt homo, neceſſitas conſequentię oſtenditur, quia aliquando ſequebatur, & nunc manet idem intellect⁹ añtis, & conſequentis: qui & tunc, & ex eorum intellectu depēdet cōſequentia. ergo & nūc ſequitur. ¶ Item 4. meta. dicit Ari. hoc eſt hoc, quia hoc ſignificat hoc, ſed Cęſare nō exiſtente, eſt hō de ſignificato eius: cum idem ſignificat homo Cæſare non exiſtēte, quod ſignificat exiſtente. *Conte. 10.*

¶ Dicitur ꝙ Ariſto. intelligit ibidem de primo ſignificato termini, ut infert de homine & animali bipede, non de parte diffinitionis uel * ſignificati. ¶ Contra totum ſignificatum infert partem. ergo ſi ſit uerum totum enunciare de ſubiecto, & parte: ſi autē hęc conſequentia. aīal bipes. ergo aīal, non tenet homine non exiſtente. ergo nō tenet ipſo exñte, qa eadē diminutio fiet utrobique: cum di-

* *diffiniti.*

diminutio ſit ratione ſignificatorum, quæ ſemper manet eadem. ¶Item cæſare nõ exiſtente eſt homo de per ſe intellectu eius.ergo prædicatur de eo per ſe.ergo neceſſario. igitur, &c.oẽs conſequentiæ iſtæ patent ex primo poſteri.

¶Dicitur ad hoc, ꝙ prædicatũ eſſe de intellectu ſubiecti non concludit propoſitionẽ eſſe neceſſariã, ſed qñ diffinitio uel pars diffinitionis ꝑdicatur de diffinito, ſingularis autẽ non eſt diffinitio,nec hominis,poſito ꝙ nullus ſit,qa non entis non eſt diffinitio.

¶Contra.ſi non entis non eſt diffinitio. ergo de non entib. non ſunt demonſtrationes, conſequentia patet, quia de ſubiecto demonſtrationis oportet præcognoſci quid eſt conſequens eſt contra Ariſt.
Te.10. 1.poſt.qui dicit, ꝙ de frequẽter exiſtentibus,qñ non ſunt poteſt haberi demonſtratio, qđ eſt manifeſtum, quia nullo tonitruo exiſtente põt ſciri, ꝙ tonitruus eſt ſonus terribilis.¶Item non entiũ ſunt diffinitiones ſaltem indicantes quid dr̃ per nomen.nullo homine exiſtente, ſi detur talis diffinitio de hoĩe in illa poneretur aĩal. cum ſit pars ſignificati hoĩs, ergo adhuc ꝑdicatur de ipſo per ſe.

¶Itẽ ſequitur. cæſar eſt exſar.ergo cæſar eſt homo.antecedens eſt verum. quia idem prædicatur de ſe.igitur & conſequens. conſequentia patet. quia conſequens eſt de intellectu antecedentis.

Quæſtio VIII.

QVæritur ꝓpter hoc de ueritate illius. homo eſt homo. Cæſar eſt Cæſar,& in iſto caſu, uidetur ꝙ ſint falſæ, quia ex eis ſequitur.ergo Cæſar eſt. ergo homo eſt quod oſtenditur,quia nec eſt oppoſitum in adiecto,nec ꝑdicatio ſecundum accidens, vt videtur,quia prædicatur eſſe ſubſtantiæ,conſequens eſt falſum.ergo & animas.

¶Item ex iſtis ſequitur. ergo 2
Cæſar eſt homo. ergo Cæſar eſt animal,quia conſequẽtia ſunt de intellectu illorũ añtium, & hæc conſequentia ſunt falſa, ergo & antecedentia.

¶Itẽ qñ affirmatiua eſt uera, 3
oportet eſſe vnionẽ in re qualis ſignificatur per propoſitionẽ, ſed hic. Cæſar ẽ Cæſar. nulla eſt unio in re, cum ſubiectum,& prædicatum non ſint aliquæ res.ergo,&c.

¶Ad oppoſitum nulla propoſitio eſt uerior illa, in qua idẽ ꝑdicatur de ſe illæ ſunt tales. ¶Item 4.metaphy. hoc eſt

eſt hoc.ſicut argutum eſt ſupra. ¶ Item 3 metaphy.cap. de ſecundũ ſe.hominis multæ ſunt cauſæ, quare homo eſt homo,nulla eſt cauſa.

Conte. 10.

Conte. 50.

¶ Item 7.metaphy. quærere, quare homo eſt homo, nihil eſt quęrere,quia nihil eſt certius quod poſſet ſupponi in illa quæſtione, in qua illud eſt dubium.

¶ Itẽ p Ariſt.in 2.perihermẽ. omnis negatiua eſt per accidens uera,& hoc quia huiuſmodi reducitur ad aliam affirmatiuam priorem ueram, & hoc maxime ad illam, in qua idem prædicatur de ſe. ergo ueritas illius.bonũ non eſt malum, reducitur ad ueritatem illius.bonũ eſt bonũ, cum ergo hæc ſit vera Cęſar non eſt aſinus,& multa alia ſic contingit remouere a Cæſare,ſequitur,ꝙ contingat ipſum verè affirmari de ſe ipſo.

Cap.1. ¶ Item per rationem. ſi negatur illa. ſor.eſt ſor. conceditur illa ſor non eſt ſor.& ulterius ſequitur ergo ſor. eſt non ſor.talis enim conſequẽtia tenet in omnibus, vbi ꝑdicata affirmatiua.ſunt oppoſita contradictoria. huiuſmodi ſunt prædicata ſimplicia, ut dicetur inferius, & ulterius.ſor eſt nõ ſor. ergo non ſor.eſt ſor.per conuerſionẽ; & ulterius ex conuertẽte,& conuerſa, quæ conceduntur,arguatur ſyllogiſtice ſic. non ſor.eſt ſor. ſor.eſt non ſor. ergo ſor.eſt ſor.præmiſſæ autem ſunt ueræ per illum. qui negat. ergo hæc concluſio ſimpliciter eſt uera. nec obſtat huic ſyllogiſmo, quod non ſunt niſi duo termini reales,quia hoc ſufficit ſi ſint tres termini ſecũdum rationem, vt patet in ſyllogiſmo*ex oppoſitis.ſor. autem in propoſito habet rationẽ duorum.ſ. maioris extremitatis,& minoris. * *expoſitoriis.*

¶ Item in omni ſyllogiſmo ex oppoſitis concluſio eſt impoſſibilis ex ſecundo priorũ, ſed ſiue res ſit, ſiue non ſit, hic eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis in tertio ſecundæ. nullus homo eſt albus, aliquis homo eſt albus,& ſequitur. igitur aliquis homo non eſt homo. ergo concluſio eſt impoſſibilis,ſiue res ſit,ſiue nõ ſit, ergo eius oppoſita eſt neceſſaria. ſ.omnis homo eſt homo,ſiue res ſit,ſiue non.

¶ Item ſiue res ſit, ſiue non, hæc ſunt contradictoria. ſor. currit.ſor.non currit, uel omnis homo currit, non omnis homo currit. ergo ſubiectũ in utraque eſt idem,ſed idem uerè poteſt prædicari de ſeipſo cum hoc uerbo eſt, ergo &c.

¶ Re-

¶Reſpondetur ad iſtud, & ad quaſdã rationes.ſ. Boetij & aliorum, quæ hic ponuntur, ꝙ cum dicitur ſor.eſt ſor.qa hic non prædicatur ſor. tantum, ſed illud totum ens ſor. quia res huius verbi eſt, cum eo, ꝙ ſpecificat ipſum prædicatur, quando pręd catur tertium adiacens, ſed ſubiectum eſt ſor.abſolutè, non autem ens ſor. & ideo in talib.propoſitionibus non prædicatur idem de ſe. Quamuis hæc reſponſio includat difficultatẽ de re uerbi quando, prædicatur tertium, utrum.ſ.ſit pars prædicati, de qua forte dicetur poſt. Tamen ad propoſitum poteſt argui ſpecialiter ſic: eſſe quando prædicatur tertium, prædicatur quod in alio eſt, hoc eſt eſſe eius qđ ſpecificat ipſum, ergo hic ſortes eſt ſor. p̄dicatur eſſe ſor. & illud eſt idẽ ſorti, ſiue ſor. ſit, ſiue non ſit. ergo affirmatiua uera. ¶Confirmatur ratio per hoc, quia tales propoſitiones conceduntur eſſe ueræ, non ens eſt nō ens, & chymera eſt chymera, propter hoc ſolum, quia eſſe prædicati eſt idem ſubiecto.

AD primam iſtarũ quęſtionum dici poteſt, ꝙ ratio communis uel ſuppoſiti non attribuitur ei, ut exiſtit, ſed ut concipitur apud intellectum, quia ponere aliquid exiſtere, ſecundum ꝙ ſibi attribuitur ratio communis, hoc eſt ponere idæas, ſicut Plato poſuit, igitur commune ſecundum ꝙ habet rationem communis eſt natura, prout concipitur ſub ratione dicibilis de pluribus, & ita ſuppoſitum eſt natura cõcepta apud intellectum ſub ratione non dicibilis de pluribus, ſed poſſibile eſt apud intellectũ eodem modo concipere naturam, ut dicibilis eſt de pluribus & eadem non dicibilis eſt de pluribus, ſiue vtraq; exiſtat, ſiue neutra, ſiue quæ cõcipitur, ut non dicibilis de plurib. non exiſtat, & illa quę concipit, ut dicibilis de plurib. exiſtat ĩ alijs ſuppoſitis. Semper.n. in natura cõcepta, ut hæc intelligitur p ſe natura concepta abſolutè. ergo alia ab exiſtẽtibus ſunt ſimpliciter ſuppoſita termini cõmunis, aſſumptum, ſ. quòd res exiſtẽs eodem modo concipiatur, ſicut quando non exiſtens patet, quia de his quæ frequenter fiunt, & quando non exiſtunt, poſſunt fieri demonſtrationes per Ariſtot. primo poſterio. ergo & illa poſſunt ſciri diffinitiuè, quia cognitio demonſtratiua præſuponit cognitionem diffinitiuam. *tex.*20

nam.ergo poſſunt ſimul con cipi apud intellectũ per eandem ſpeciem. Eſt ergo uis rationis in hoc natura humana concepta, ut hæc eodem modo ſe habet ad naturam humanam cõceptam ſub ratione dicibilis de pluribus, ſiue natura concepta ut hæc, exiſtat, ſiue non. ergo æqualiter habet rationem ſuppoſiti quando exiſtit, & quando nõ. Quod ſi iſta nomina Cæſar, antichriſtus, & huiuſmodi impoſita ſint ad ſignificãdum ſuppoſita hoĩs, i. naturam cõceptam ut hanc, cum ſemper idem ſignificent facta qualiacunque tranſmutatione in exiſtentia rei (ut dictum eſt in ſolutione quæſtionis tertiæ) ſequit̃ ꝙ ſemper ſignificẽt ſuppoſitum hominis, ſi autem ſint impoſita ad ſignificãdum ſimul totũ de quo dicit Ariſt. in 8. met. capit. de partibus diffinitionis, quòd circa idem eſt generatio & corruptio, tunc nec ſignificant ſuppoſitum hominis quando exiſtunt, & quando non exiſtunt: ſuppoſitum enim per ſe eſt eadem natura cũ ſuo cõmuni ſumpta a quodam modo determinatiori, nõ ſic ſimul totũ ſe habet ad naturam ſpeciei, ſed iſte homo ad minus ſignat uerè ſuppoſitũ hominis.

Conte. 34. & inde.

¶ Ad primum argumentum patebit reſponſio ex ſolutione quęſtionis ſequẽtis. ¶ Ad ſecundum patet, ꝙ non eſt ratio ſuppoſiti ſignificare particulariter quod ſuũ com mune uniuerſaliter, ſed natura concepta apud intellectũ, ut hæc, quæ quidem ſignificatur per uocem, nõ eſt uox ſignificans, cum ſit ſuppoſitum naturæ conceptæ apud intellectum, ut dicibilis de pluribus, & hæc natura vt ſic concepta, eſt idem eſſentialiter naturæ ſic conceptæ, non tamen quòd ratio concipiendi cadat in vnione quæ ſit cũ hoc uerbo, eſt.

¶ Cum dicitur in argumento non ens, non eſt idem naturæ ueræ. Dico, quòd non exiſtens ut concipitur apud intellectum, poteſt eſſe idem alicui, quod in alijs ſuppoſitis eſt uerum ens, ſed inquantum eſt in eo, eſt non exiſtẽs, ſicut & ipſum, vt patebit poſtea. ¶ Ad aliud patebit, cum quæritur, utrum terminus communis ſupponat, & diſtribuatur ubicũque pro omnibus ſuppoſitis eius.

AD SECVNDAM quæſtionem poſſunt tales propoſitiones concedi eſſe ueræ, quia ad uerificationem propoſitionis affirmatiuæ ſufficit unio extremorum, hoc enim

enim ſolum ſignificat propoſitio affirmatiua, ſed talis eſt in propoſito, in intellectu eñ ſubiecti includitur per ſe intellectus prædicati, hoc dico ſi Cæſar, & huiuſmodi nomina imponantur ad ſignificandum ſuppoſita hominis, tunc enim patet ueritas talium ꝓpoſitionum ex ſolutione præcedentium quæſtionum, & ex argumentis etiam factis pro hac parte q. & quibuſdã tactis in ſolutione ſequentis q. & ſpecialiter ex quadam auctoritate Ariſto. primo poſter. de omni eſt, &c. ut de omni homine animal, ſi enim verum eſt dicere hominem verum eſt dicere animal, & ſi nunc alterum & alterum, ex qua auctoritate patet, quòd ad neceſſitatem propoſitionis ſufficit neceſſaria concomitãtia extremorum, ita quod poſito uno, ponat alterum, licet neutrum neceſſario exiſtat.

¶ Item patet, quod aliter nulla propoſitio, eſſet de ineſſe ſimpliciter in, qua prædicatur commune de ſuppoſito ſuo, quia non eſſet ſemper uera, & nihil poteſt ſumi ſub medio in * minori de neceſſario, niſi ſuppoſitum communis, ergo nulla minor de ineſſe poteſt ſumi ſub maiori de neceſſario regulariter, hoc eſt contra Ariſtotel. primo priorum. ¶ Ad primam rationem dico, quòd hic Cęſar eſt homo, non prædicatur exiſtens de non exiſtente, ſed humana natura concepta, ut dicibilis de pluribus. de eadem natura concepta, vt hæc.

** maiori.*

¶ Contra hoc, Cęſar eſt non exiſtens, homo eſt exiſtens, homo prædicatur de Cæſare, ergo prædicatur exiſtens de non exiſtente. Dicendum, quod hic eſt fallacia accidentis, quia homo ſecundum, q̃ comparatur ad prædicatum, hoc, ſcilicet prædicari de Cæſare eſt extraneum huic prædicato exiſtens, & ita Cæſar inquantum comparatur ad hoc prædicatum, ſcilicet eſſe illud de quo homo prædicatur, eſt extraneum huic prædicato exiſtens, medium autem comparato ſub extraneis rationibus ad extrema, eſt fallacia accidentis.

¶ Contra, ſaltẽ inconueniens eſt illud quod eſt exiſtens prę dicari de eo, quod ex non exiſtens, quia illorum non eſt vnio in re ergo falſa eſt oratio ſignificans ea * uniri.

** verificari*

¶ Dico, quòd homo ſecundum, quòd vnitur Cæſari eſt per accidens, non exiſtens, ſicut Cæſar non eſt exñs, quia pro nullo ſuppoſito exñte attribuitur Cæſari. natura enim communis, ut ſalua-

ſaluatur in aliquo ſuppoſito, non eſt * verius eus illo ſuppoſito. ¶ Contra aliqua ſuppoſita hoĩs ſunt ex ſtẽtia, aliqua non. ergo homo eſt æquiuocum illis qua enti, & non enti cum ſint cõtradicto ria nihil eſt vniuocum commune. ¶ Dico, quod exiſtere & non exiſtere cum ſint extraneæ naturæ, vt ſignãtur p terminum, nõ faciunt æquiuocationem in termino. *mi-nus.*

¶ Ad ſecundum principale dico, quod hic Cæſar eſt homo prædicatur eſſe per accidens. quod quidem intelligitur dupliciter, vel ſic ideſt ſecundum aliquid extraneum, vel ſic ideſt ſecũdum aliqnid cuius eſſe de ſubiecto non ponit eſſe ſimpliciter de ſubiecto, & utroque modo erit in propoſito, nam eſſe hominis de Cæſare extraneum eſt ei quòd eſt eſſe, quando prædicatur, ſecundum tamen illud eſſe, quod dicit prædicationẽ hominis de ſuppoſito ſuo, eodem modo ſe habet qualicunque tranſmutatione facta circa eſſe, quando prædicatur ſecundum. ¶ Similiter ſecundo modo eſt ſecundum accidens, nam eſſe hominis, ut dicitur de Cæſare non neceſſario, nec ſimpliciter ponit eſſe. ¶ Contra hoc ſequitur Cæſar eſt alb. ergo, Cæſar eſt, ergo per locum a maiori ſequit̃ Cæſar eſt hõ. ergo Cæſar eſt. ſi.n. eſſe accidentis, qđ eſt minus uerum ens, ponit eſſe ſimpliciter, multo magis eſſe ſubæ quod eſt ueriſſimum eſſe ponit eſſe ſimpliciter uerum ¶ Item eſſe, vel eſt de eſſentia, vel neceſſario conſequens eſſentiam cuiuſlibet * entis, ergo & hominis, cum homo ſigni ficet veram eſſentiam, ſed ſi vtroque modo fuerit ad hominem, ſequitur eſſe ¶ Item in principio ſecundi poſt. dicitur, quòd ſi eſt, eſt uere ſcibile, quia eſt uere quærib le. ergo eſt neceſſarium prædicari eſſe de quocunque, & p ſe. ergo ſequitur ad quodlibet. ¶ Item in eodem ſecundo, non contingit ſcire quid eſt ignorantem, ſi eſt, ſed ſciens hominem diffinitiuè, vel, qđ genus prædicatur de ipſo, ſcit quid eſt, ergo oportet præſcire ſi eſt, ergo ſequitur ſi eſt animal, quod eſt. *generis.* *tex. 5.*

¶ Ad primum dico, qđ ſcđm neutrũ intellectum prædicatum prædicatur hic eſſe ſecũdum accidens. Cæſar eſt alb. quia accidẽs reale ſiue per accidens cuiuſmodi eſt album, nulli ſubiecto ineſt, niſi exiſtenti, ergo eius eſſe de ſubiecto neceſſario ponit eſſe abſolutè. ¶ Cum probatur

con-

conſequentia, quia eſſe ſubſtantiæ eſt verius. verum eſt eſſe ſubſtantiæ exiſtentis, ſed eſſe ſpecificatum per ſubſtantiam non eſt uerius eſſe, hoc eſt eſſe exiſtere, quàm eſſe ſpecificatum per accidens, eſſe enim quando prædicatur tertium prædicat unionem extremorum, quæ neceſſaria eſt ſubſtātiæ ad ſubſtantiam ſiue exiſtentia extromorum, non autem accidentis ad ſubſtantiam non exiſtentem. ¶ Ad aliud, maior eſt uera de eſſe, ut ſcilicet exiſtit, & ſic non ponitur prædicari de Cæſare, ſed ut intelligitur. & ſic ei exiſtere extraneatur. ¶ Ad aliud dico, ꝙ ſi eſt ut ſumitur ſecundo poſter. non eſt pro exiſtere, ſed pro ens, & habens eſſentiam, ut ens eſt nomen, oportet ſcire aliquid eſſentiā habere priuſquam ſcire eſſentiam, quia & primum pertinet ad quæſtionem, ſi eſt, ſecundum ad quid eſt.

¶ Si autem auctoritas intelligitur de exiſtere, hoc nō eſt niſi aptitudinaliter, nihil.n. habet eſſentiam, niſi quod aptum natum eſt exiſtere, manifeſtum eſt autem, ꝙ poteſt ſciri quid eſt uox, licèt neſciatur aliquam uocē actu exiſtere, puta cum aliquis nihil audit actu.

¶ Ad tertium principale dico, ꝙ mortuū & uiuum poſſunt actualiter ſumi, uel aptitudinaliter. primo modo sūt accidentia eſſentiæ hominis ſignificatæ p hoc nomen homo, & ſic poteſt concedi, ꝙ Cæſar non eſt hō uiuus, ſed mortuus, quia mortuum illo modo non diminuit ab homine, nec infert hominem: nam diminutio alicuius per aliud, ſicut oppoſitio inter illa debet eſſe ratione ſignificatorum, homo autem non includit in ſuo ſignificato oppoſitum mortui hoc modo ſumpti, ſed ſi ſumantur hæc aptitudinaliter forte ſic ſunt differentiæ in genere ſubſtantiæ eædem iſtis animatum & inanimatum, & ſic mortuum diminuit ab homine, & hæc eſt falſa. Cęſar eſt homo mortuus, hæc autē uera, Cæſar eſt homo uiuus, nec ſequitur, ergo uiuit, ſicut nec ſequitur. eſt riſibilis, ergo ridet. ¶ Cum probatur ꝙ Cæſar eſt hō mortuus, quia fuit homo, prout fuit, dicit actum completum & terminatum: nego hoc. ſi fuit, prædicatur tertium adiacens, non enim terminatum eſt in eo eſſe hominem, cum adhuc ſit homo, ſi autē fuit, prædicet ſecundum adiacens, tunc poteſt concedi,

quòd ipſe fuit homo, quia in eo exiſtere eſt terminatum. vſus tñ concedit hanc propoſitionem, Cęſar fuit homo, & non eſt, quia vſualiter magis refertur intellectus ad exiſtentiam, quam ad non exiſtentiam, & de Cęſare nõ eſt verum, ꝙ eſt homo exiſtens, ſed fuit. cum homo de ſui ſignificato non importet hominem exiſtentem. unde in multis ſignificatio ſermonis repugnat uſui, & econuerſo.

¶ Ad ſecundum patet, qualiter ſequitur eſt viuus, ergo viuit. diſtinctio prædicta patet in ſimili de bipede quod frequenter

e. 1. & 15. notat Ariſt. pro differentia eſſentiali hominis, cum tamen dicat in 5. topic. non eſt omnis homo habes duos pedes, ergo ſecundum aptitu linem eſt differentia hominis, vel ad minus nõ dr̃ de omni hoĩe ſedm actũ. ¶ Contra hoc. ſi Cęſar non viuit, & viuere viuentibus eſt eſſe 2. de animą. ergo non eſt, & ſi nõ eſt ergo non eſt ens. eſſe eñ qñ prædicat ſecundum adiacens, prædicat, qđ in ſe eſt, &

Conte. 37. ſi non eſt ens. ergo non eſt homo, per locum a ſuperiori ad inferius negando.

¶ Ad iſtud. concedenda eſt hæc propoſitio. Ceſa non uiuit, & hæc ſimilite, . Cęſar non eſt. loquendo de eſſe exiſtere, & ulterius. ergo non eſt exiſtens, quia illud ens prędicatur per eſse, quando prædicat ſecundum adiacens, ſed ens ſumptum pro exiſtente non eſt ſuperius ad hominẽ, vnde ſolet antiquitus dici, ꝙ ens poteſt eſſe participium, vel nomen, ens participium ſignificat idem, ꝙ exiſtens, quia tenet ſignificatum uerbi a quo deſcendit. ens nomen forte ſignificat habens eſſentiam, illud diuiditur in decem genera. & ſic cõcedendam eſt quod Cæſar eſt ens, loquendo de illo ente, quod eſt participium.

¶ Ad quartum tranſmutatiõ nũ cadit circa rem, niſi ſecundum quod exiſtit. ſic autem non habet rationem ſuppoſiti, ſed, ut concipitur apud intellectum per modum non dicibilem de pluribus. vult ergo auctoritas, quod res ſecundum, quod exiſtit in tranſmutatione ſubſtantiali non habeat formam, quam prius habuit, ſed ex hoc non ſequitur, quod prius fuerit ſuppoſitum alicuius communis, & nunc non eſſet eius ſuppoſitum, quia circa illud nulla facta eſt tranſmutatio ſubſtantialis. Intelligitur ergo auctoritas tantum de re quæ per ſe tranſmutatur, quæ eſt res ut exiſtens

ſtens. ¶ Ad quintum ſi concedatur omnem minorem in vniformi de contingenti eſſe impoſſibilem, nihil contra Ariſtotel. quia non eo minus eſſet forma ſyllogiſtica bona quam docet Ariſtoteles. Vel ſi ſit aliquod ſuppoſitũ in potentia ad formam termini, quod non eſt per ſe ſuppoſitum termini, tale ſuppoſitum poteſt ſumi ſub, & eſſet minor uera.

¶ Ad ſextum, qualiter illud dictum in libro prædicamentorum ſit intelligendum, dictum ibi eſt. q. 4.

AD ALIAM quæſtionẽ concedendæ ſunt omnes tales. Cęſar eſt Cęſar. homo eſt homo, pp rationes prius factas ad alteram partem quęſtionis, quarum una, ſcilicet illa quæ eſt de ſyllogiſmo ex oppoſitis poteſt reduci ad ſolutionem præcedentis quæſtionis ſic, ſ. quia in ſecundo priorum dicit Ariſtotele, qđ non tantum eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis, vbi aliquid affirmatur, & negat̃ de eodem ſimpliciter, ſed & vbi aliqđ affirmatur de ſuperiori vniuerſaliter, & negatur idem ab inferiori, vel econuerſo. & exemplificat in quarto ſecundæ ſic, omnis diſciplina eſt ſtudioſa: non omnis medicina eſt ſtudioſa, ſimiliter in propoſito eſſet hic ſyllogiſmus ex oppoſitis. omne animal eſt album, non omnis homo eſt albus, & ſequitur, ergo non omnis homo eſt animal, ergo hæc concluſio impoſſibilis, etiam homine non exiſtente, quia non eo minus eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis, ergo eius oppoſita eſt neceſſaria. Si dicitur exiſtere tollere rationem inferioris ab homine reſpectu animalis. ſequitur, quòd illa ratio ſibi inſuit ſecundum quod exiſtebat, vel ad minus, quòd dependebat ab exiſtentia rei, & per conſequens non erat illa ratio ſimpliciter ab operatione intellectus, intellectus enim in ſua operatione non dependet ab exiſtentia rei, cum & diffinitiones, & demonſtrationes fiant de non exiſtẽtibus, multo magis non exiſtentibus poteſt attribuere intentiones ſecundas, quæ omnino ab intellectu cauſantur.

¶ Confirmatur illa ratio, quæ fiebat ad pręcedẽtem quęſtionem de per ſe. per hoc, quod non exiſtentium ſunt diffinitiones. ergo nullo homine exiſtente poteſt habere homo diffinitionem, & in illa poneretur animal, ergo per ſe prædicatur de homine. Ad minus homo poteſt

habere per ſe diffinitionem exprimentem, quid dicitur per nomen, & in illa neceſſario ponoretur animal: cum ſit de ſignificato nominis: quia nomen ſemper ſignificat idem. ¶ Ad primum argumentum dictum eſt in quæſtione præcedenti, qualiter hic prædicatur eſſe ſecundũ accidens. ¶ Ad ſecundum cõcedantur propoſitiones quæ ſequuntur, ſcilicet Cæſar eſt homo. & conſimiles, ſicut prius conceſſæ ſunt.

¶ Ad tertiũ dici põt, ꝙ ſicut res ſe habeat ad eſſe, ſic oportet ad veritatem talis propoſitionis eſſe unionem in re talem qualis ſignificatur in ſermone, Natura autem ſignificata per hoc, ꝙ eſt Cęſar, eſt ens per intellectũ: alioquin intellectus de eo non faceret compoſitionem, & ſic eſt cõpoſitio eiuſdem exiſtentis apud intellectum cum ſeipſo, & talis compoſitio ſufficit ad veritatem: ubi res non eſt exiſtens, ut patet in iſtis, ſcilicet chimera eſt chimera. non ens eſt non ens.

¶ Ad primum argumentum illius quæſtionis, quæ eſt de vniuocatione termini cõmunis: quod oſtendit terminum non eſſe uniuocum: patet ꝙ ens vt ens eſt nomen: non eſt æquiuocum ad illud, quod exiſtit, & ad illud quod non exiſtit: licèt fortè ens ſecundum quòd eſt participium ſit æquiuocum ad illa: ſed ens vt eſt participium non eſt ſuperius ad hominem.

¶ Ad aliud iam cõceſſum eſt commune prædicari de ſuppoſito per hoc uerbum eſt.

¶ Ad tertium enti, & non enti, &c. ſi intelligatur de iſtis ſecundum, quòd habent rationem contradictoriorũ, ſic fortè nihil eſt eis uniuocum. Et ſi arguatur ulterius. ſorte eſt exiſtens: Cæſar non eſt exiſtens: ergo eis non eſt aliquid vniuocum, eſt fallacia accidentis: quia medium eſt extraneum uni extremo, inquantum comparatur ad aliud: quia duobus ſuppoſitis, quorum alterum exiſtens eſt: alterum non: aliquid eſt eis uniuocum, inquantum includunt per ſe aliquid idẽ: ſed accidit uni eſſe exiſtens: & alteri eſſe non exiſtens: quia ſecundum iſta accidentia eis non conuenit aliquid commune tale. Quod autem forma arguendi nihil valeat, patet in ſimili, arguendo ſic: albo, & non albo nihil eſt commune vniuocum: cum ſint contradictoria. iſte homo eſt albus: & ille non eſt albus: ergo iſti homini, & illi nihil eſt uniuocum

cum: non valet conſequētia, quia ad prædicatum non habere aliquid vniuocum iſtis ineſt rōne affirmationis, & negationis, ſicut & hoc quod eſt contradictoria eſſe, & non rōne eorū quæ ſubſunt formæ, & in minori ſumuntur ſub illa quæ ſubſunt iſtis formis. Cum oſtenditur illa ꝓpoſitio enti, & nō enti nihil eſt vniuocum, per hoc ꝙ non omnibus entibus eſt aliquid cōmune vniuocum, neganda eſt conſequentia, quia nihil idem conceptum apud intellectum includitur in conceptu omnium entium, ſed aliquid idem conceptum apud intellectum poteſt eſſe de intellectu eius cui accidit exiſtere, & eius cui accidit non exiſtere.

ALITER poteſt dici ad tertiam quæſtionem illarum trium ſuſtinendo ea quæ dicuntur ad pręcedentes qōnes duas.ſ. ꝙ ſuppoſita tam exiſtentia, q̄ non exiſtentia ſint ſimpliciter ſuppoſita termini cōis, & vniuoce. Et adhuc ſecundum aliquos oportet concedere cōmune pręedicari de his, & de illis vere cum hoc verbo eſt, quia ſimpliciter ſuppoſita ſunt uniuocè quæcunque includunt eandē rationem termini ſecundū quā cunque differentiam temporis, quia ſignificatum termini nullam drīam temporis ſibi determinat, poteſt ergo ſtare cum uniuocatione, ꝙ homo prædicetur de antichriſto cum fore, & de Cæſare cū fuiſſe, quia illa non variāt ſignificatum termini. Et hoc fortè intellexerũt qui dixerunt illa eſſe ſuppoſita diuerſæ appellationis, quia non eodem modo appellantur a cōmuni, licèt fortè participent idem ſignificatum communis. ¶ Ad rationes quæ ſunt contra vniuocationem.

¶ Ad primam poteſt dici, ꝙ ſuppoſitum exiſtens, & non exiſtens uniuocantur in ente, quia ens ſecundum vnum ſignificatum dr̄ de eis, ſed non cum hoc verbo eſt.

¶ Ad ſm conceditur, ꝙ prædicatio cōis de quocunque ſuppoſito eſt eſſentialis, non tamen omnem prædicationē eſſentialem eſſe ueram cum hoc verbo eſt, ſed ſufficit cū quocunque uerbo cuiuſcunque differentiæ temporis.

¶ Ad tertium dicatur ſicut prius dictum eſt.

¶ Ad argumenta probantia hāc eſſe veram, Cęſar eſt hō.

¶ Ad primum dicitur, quòd hæc conſequentia non valet, Cæſar currit, ergo homo currit, quia nunc non appellatur Cæſar ab homine

cum verbo de præſenti, ſed ſequitur. Cæſar currit pro tempore pro quo appellabatur ab homine, ergo homo cu currit, & pro tempore illo ꝓ quo appellabatur ab homine cū verbo de præſenti ſequebatur. Cæſar currit, ergo homo currit, nunc autem non.

¶ Ad aliud dictum Ariſt. eſt intelligendum de compoſitione ſignificata per verbum cuiuſcunque differentię temporis.

¶ Ad aliud negatur hæc conſequentia, Cæſar eſt Cæſar, ergo Cæſar eſt hō, ſequebatur autem quando Cæſar appellabatur ad homine cum verbo de præſenti, &c.

Quæſtio IX.

QVęritur iuxta prædicta vtrum terminus communis ſuppoſitus verbo de præſenti ſupponat tantū pro præſentibus? Quod ſic uidetur, quia aliter hæc eſſet vera album eſt nigrum, & iſta. ſedens poteſt ambulare in ſenſu compoſitionis, quia poſſet habere hanc cauſam veritatis, quod fuit album eſt nigrum, ſi ſubiectum poſſit ſtare pro præterito, & ſimiliter de alio exemplo hæc eſt poſſibilis ſedens ambulat, quia ſedens qui fuit, ambulat modo illa eſt falſa, album eſt nigrum. Tum quia ex iſta. album eſt nigrum, ſequitur, ꝙ album non eſt album, & contradictoria illius ſ. omne album eſt albū, eſt uera, quia idem prædicatur de eodem, ergo duo cōtradictoria ſunt ſimul vera. Tum quia propoſitiones de prædicatis contrarijs eſſent ſimul ueræ, hæc. ſ. album eſt album, & album eſt nigrum. De reliquo dicit Ariſto. ꝙ ſenſus compoſitionis eſt falſus.

¶ Itē prædicatum in tali propoſitione reſtringitur ad ſtandum tantum pro his q̄ ſunt, ergo & ſubiectum, probatio conſequentiæ, quia aliter nō poſſet eſſe conuerſio ſiue figura dictionis. probatio antecedentis. Tum ſic dicendo, b eſt: tres verbi eſt prædicatum, appoſito autem a. faciet vnum cū re uerbi, quod idem eſſet ibi b. eſt ens a. ubi prædicatum reſtringitur per ens ſpecificans ipſum. Tum quia aliter non ſequeretur, homo eſt albus, ergo homo eſt, probatio, quia ſi album a parte prædicati poteſt ſtare pro eo quod exiſtit, & pro eo quod non exiſtit indifferenter ſecundum ꝙ prædicatur, ergo ſecundum ꝙ prædicatur indifferenter ſe habet ad exiſtere, & non exiſtere, 2

ergo

ergo ſecundum ꝙ prædicatur neutrũ ponit, & pari ratione eſſet conſequentia in omnibus neganda a coniunctis ad diuiſa, ut uidetur, qa vtrobique prædicaretur eſſe ſecundum accidens. ergo fruſtra decerетur in ſecundo perihermenias, in quib. tenet, & in quibus non.

3 ¶ Item cõpoſitio non intelligitur ſine extremis p Ariſt. in fine capituli de uerbo. ergo pro eodem tẽpore intelligitur compoſitio & extrema. ergo vtrunque extremum reſtringitur ad illud tempus, ꝙ compoſitionem menſurat.

4 ¶ Item compoſitio eſt forma extremorum. forma uero eſt principium intelligendi aliquid ſecundum eius rationẽ ergo extrema intelliguntur ſecundum rationem compoſitionis.

¶ Ad oppoſitũ ſi in illa de p̃ſenti tantum ſtaret pro pręſentibus duo contradictoria eſſent ſimul falſa: probatio conſequentiæ, ponatur nullũ hominem eſſe, hæc eſt falſa, omnis hõ eſt, & illa, aliquis homo non eſt, ſi ſubiectum ſtet pro exiſtente tantum: qa ſignificatur aliquis homo, qui eſt, non eſſe.

5 ¶ Itẽ ſequeretur, ſi ſubiectum tantũ ſtaret pro pręſentibus, ꝙ omnes tales eſſent falſę do mus fit: homo gñatur: quia ſequeretur illud fieri, qđ eſt, quod falſum eſt, quia fieri eſt, uia a non eſſe ad eſſe, & per conſequens ꝙ nunc eſt, nunc non fit. Si aũt omnes tales falſę eſſent, ſequeretur, quòd omnes illæ eſſent falſæ, domus eſt facta, homo eſt generatus: quia fieri & factum eſſe ſunt eadem, & ita hæc, ꝓpoſitio eſſet uera. quicquid eſt, eſt non factum.

¶ Item ſequitur, antichriſtus currit, ergo hõ currit, qa minor ſub intellecta, virtute cuius tenet conſequentia, eſt neceſſaria, ſicut dictum eſt. ergo homo in conſequente poteſt ſtare pro antichriſto, ergo ꝓ eo quod non exiſtit. Item terminus primo ſupponit ſuum ſignificatum in omni propoſitione, & non pro ſuppoſito, niſi quia ſuppoſitum eſt idẽ ſignato, alioquin nulla uniuerſalis eſſet vera, ergo æqualiter ſupponit pro ſuppoſitis quæ æqualiter ſe habent ad ſignificatum communis, ſed huiuſmodi ſunt tam exiſtentia, quam non exiſtẽtia, ſicut prius oñenſum eſt, ergo pro omnibus fit æqualiter ſuppoſitio. ¶ Item, ꝙ non arctetur virtute verbi probatio. tum quia illud, quod diſtat ab aliquo in oratione non innotat aliquid reale circa

aliud diſtans, quia omne con trahens reale cadit in idem extremum cū contracto certo: aliter hęc poſſet eſſe uera, homo eſt mortuus, quia ſi illud quod eſt a parte prædicati poſſet contrahere ſubiectū realiter, ergo illud quod eſt a parte prædicati poſſet dimi nuere ſubiectum quo ad pro poſitum enim non eſt differentia de determinatione con trahente & diminuente, ſtaret ergo homo hic in ſubiecto pro homine diminuto p mortuum, & ita hæc etiam uera, homo eſt mortuus, ad quam ſequitur, per Ariſtot. ergo homo eſt non homo: quia mortuum per ipſum, ſe cundo perih. includit oppoſitum hominis, ad quod ſequi tur contradictio; ergo duo contradictoria abſolutè ſine determinatione, ut ſignificā tur per hæc nomina homo, & non homo, prædicarentur de ſe inuicem. Quod ſi hęc ſunt inconuenientia, ſequit, quòd illud quod eſt a parte unius extremi, nō poſſet con trahere illud, quod eſt a par te alterius extremi, ſed compoſitio ſe tenet ex parte prædicati, vt dicetur poſt. ergo tempus quod eſt circa compoſitionē, non poteſt reſtringere ſubiectum. Tum quia contingit intelligere actum menſuratum tempore pręſen ti ineſſe ſubiecto pro ſuppoſito quod fuit, uel pro omnibus quæ fuerunt, & erunt ſecundum intellectum, licèt ſit falſum, ergo & contin git ſignificare hoc, ſed impoſſibile eſt ſignificare hoc ſi tempus præſens circa prædicatum faceret ſubiectum tan tum ſtare pro ſuppoſitis, quę ſunt. ergo illa hypotheſis interimit finem ſermonis, qui eſt ut per eum poſſit omnis intellectus, vel cōceptus men tis ſignificari.

Quæſtio X.

IVxta hoc quęritur, vtrum in propoſitione de præterito ſtet ſubiectum tantum pro illis quæ fuerunt, & de futuro tantum pro illis quæ erunt?

¶ Quod ſic per illas duas rationes factas ad præcedentem quæſtionem de compoſitione.

¶ Item ſequitur. hō qui fuit fuit, ergo homo fuit, quia oppoſitum conſequentis, quod eſt nullus homo fuit, non poteſt ſtare cum antecedente, cum repugnet implicationi. Eodē modo arguitur de futuro. ¶ Item niſi ſubiectum ſtaret in illa de præterito pro illis quæ fuerūt, hæc propoſitio. 2

ſitio.

ſitio. homo fuit, eſſet falſa, poſito, quod omnes nūc exiſtentes eſſent in primo inſtanti ſui eſſe, & multi alij præceſſiſſent eos, & ſi illa eſſet falſa, tunc hæc eſſet uera, nullus homo fuit. ergo ſequitur, nullus homo q̄ fuit fuit, quia oppoſitum conſequentis non poteſt ſtare cum antecedente, ſed iſtud conſequens eſt falſum, nullus homo qui fuit fuit: quia eius contradictoria eſt uera, ergo & antecedens, ex quo ſequitur, ergo contradictoria vera.

¶ Duæ ultimæ rationes tantummodo probant, quod ſubiectum ſtet pro præteritis & futuris, non quod tantum pro illis. Et ad idem eſt ſecunda ratio facta ad primam partem præcedentis quæſtionis.

¶ Ad oppoſitum, quòd non tantum probant duę ultimæ rationes ad oppoſitum præcedentis quæſtionis.

¶ Item ſi poſſet ſtare illa de præterito pro pręteritis, illa eſſet uera, album fuit nigrum: ergo & ſua de præſenti aliquando fuiſſet vera, quòd falſum eſt, cum prędicetur oppoſitum de oppoſito.

Quæſtio XI.

IVxta hoc quęritur vtrum in omni propoſitione, in qua nō additur termino cōmuni aliquod contrahēs immediatum, diſtribuatur terminus cōmunis pro quibuſcunq; eius ſuppoſitis ſimpliciter. Quod non uidetur, q̄a tunc maiore exñte de ineſſe ut nunc, & minori de contingēti eſſet ſyllogiſmus utilis immo, ut uī regulatus, quia pro quocunq; ſuppoſito acciperetur medium in minori uirtute contingentię pro eodem diſtribuetur in maiori, conſequens eſt falſum, & cōtra Ariſt. 1. priorum. ¶ Item in hac acceptione, quod eſt, aut ſtat ſubiectū in illa pro omnibus per ſe ſuppoſitis, & tunc quęlibet de contingenti, & quęlibet de ineſſe, in qua imponitur, eſt impoſſibilis cū nullus actus poſſit idē cōtingenter ineſſe ſuppoſitis cuiuſcunq; dīīę tp̄is. Aut tm̄ pro exiſtentibus, & tūc cum in ſua de ineſse ſtet pro omnibus ſuis ſuppoſitis, per poſitum poterit uniuerſalis de contingenti eſſe uera, & tamē ſua de ineſſe impoſſibilis.

¶ Item maiore exñte de neceſſario & minori de contingenti eſſet ſyllogiſmus regulatus: q̄a quęcunq; ſumūtur

ſub

ſub in minori, pro illis fieret diſtributio * in maiore. ¶ Item ad hoc ſunt omnes rationes, quæ probant, quód términus communis ſtet in aliqua propoſitione tantum pro ſuppoſitis unius differentiæ temporis, quia non diſtribuitur, niſi pro illis, pró quibus ſupponit. Ad oppoſitum ſequitur, omnis homo currit: ergo Cæſar currit, ſimiliter ſic, omnis homo curret, ergo Cęſar curret, & ita quocunque ſuppoſito cuiuſlibet differentiæ temporis: ergo commune reſpectu cuiuſcũque prædicati diſtribuitur pro quibuſcũque ſuppoſitis, omnes hæ conſequentiæ patent: quia minores de præſenti, per quas illæ conſequentiæ reducuntur in ſyllogiſmos, ſunt neceſſariæ, vt patet ex prædictis. ¶ Item univocum, multis: ſigno ſibi addito ſupponit ꝓ multis, ſed terminus cõis univocus, eſt ad quæcunque ſuppoſita, ut patet ex dictis. ¶ Item pro omni eo fit diſtributio in uniuerſali, ꝙ poteſt ſumi ſub. per dici de omni, huiuſmodi ſunt quæcunque ſuppoſita, ut prædictum eſt: quia omnia ſunt ſimiliter ſuppoſita termini.

*immediatè.

AD duas primas queſtiones dicendum, quòd terminus communis in quacunq; propoſitione ſiue de præſenti, ſiue de præterito, ſiue de futuro ſupponit pro quibuſcunq; ſuppoſitis ſiue exiſtentibus, ſiue non exiſtentibus, ſiue quando non additur ſibi immediatè determinatio aliqua contrahens ad ſuppoſita vnius differentiæ temporis. ¶ Et iuxta hoc conſequenter eſt dicendum ad tertiam q. quod pro omnibus diſtribuitur in quacũque propoſitione, in qua abſolute ſumitur, quod patet: quia quodcunque ſuppoſitum infert ſuum commune, reſpectu cuiuſcunque prædicati, & infertur ex ſuo communi diſtributo: quia utrobique minor intellecta in qua, ſcilicet cõmune prędicatur de ſuó ſuppoſito cum hoc uerbo eſt; eſt neceſſaria, ergo cõmune pro quocunque ſuppoſito ſupponit & diſtribuitur Cauſa autem præcipuè eſt, quia commune quando non ſpecificatur per aliquid immediatè additum, ſupponit abſolutè ſuũ ſignificatum, ergo æqualiter pro omnib. quæ æqualiter ſe habent ad ſuum ſignificatum, huiuſmodi ſunt tam exiſtentia; quàm non exiſtentia: ergo pro omnibus ſupponit æqualiter, & ꝑ conſequens diſtribuitur, nec

ali-

aliquod prædicatum ipſum contrahit, vt oſtenſum eſt in opponendo, quia contrahens & contractum tendũt in idẽ extremũ, & quia cõuenit intelligere p̄dicatum ſumptum ſub quacunque ratione in eſſe ſubiecto pro ſuppoſitis cuiuſcunque dr̄iæ tp̄is, vel pro omnibus ſimul, ergo ſignificare, ergo prædicatum nullã rationem ſupponendi tribuit ſubiecto.

¶ Ad primam rationem primæ quæſtionis notandum, quod formæ accidentalis ſignificatę in concreto aliud eſt ſuppoſitũ, aliud eſt ſubiectum, quia commune eſt idẽ eſſentialiter ſuo ſuppoſito, ſed non ſuo ſubiecto, licet ergo concedatur terminum cõmunẽ poſſe ſtare pro ſuppoſito exiſtentibus, non tamen hoc conceditur de ſubiecto, quod aliquando habuit formam, & per conſequens hęc non eſt uera, album eſt nigrũ, licet.n. ſubiectum quod aliquando fuit album, nunc ſit nigrum, non tamen ſuppoſitum albi quod fuit aliquando album, eſt nigrum, q̄a de iſto ſuppoſito etiam quando non exiſtit, prædicatur ſuum cõmune, cum hoc verbo eſt, & per conſequẽs oppoſitum ſui communis pro nullo tp̄e verè prædicatur de ipſo. Per hoc patet ad aliud exẽplum qui enim dicunt tales propoſitiones, in quibus ſubijciuntur concreta, eſſe diſtinguendas ſm̄ compoſitionẽ, & diuiſionem, non intelligunt. quod ſignificatum cõmunis uel eius p̄ ſe ſuppoſitum poſſit accipi pro eodem tp̄e, vel pro diuerſo cum prædicato, ſed hoc intelligunt de ſubiecto formæ accidentalis, & ita hæc eſt falſa in ſenſu compoſito, ſedens poteſt ambulare pro quocunque ſuppoſito p̄ ſe ſupponat ſedens & ſimiliter pro ſubiecto, cum intelligitur informari forma ſeſſionis pro illo tempore, p̄ quo prędicatum ſibi unitur. ¶ Cõtra hoc, nigrum, & album quod fuit loquendo de ſuppoſito præterito albi poſſunt dici de eodem ſubiecto, ergo vnum de altero poteſt p̄dicari, antecedens patet, quia verum eſt dicere de illo quod eſt album, quod fuit, & q̄ eſt nigrum. primum patet, quia ſequitur ſi fuit album, ergo eſt album quod fuit. Ad illud dici poteſt, q̄d albũ q̄d fuit, loquendo de per ſe ſuppoſito albi, non dicitur nunc de illo quod heri fuit album, ſed dicitur de eo pro præterito, & ex altera de præterito, & ex altera de præſenti non ſequitur concluſio de præ-

præſenti, ergo non ſequitur hæc, quod album præteritũ ſit nigrum.

¶ Ad probationem negatur hæc conſequẽtia. hoc fuit album, ergo hoc eſt album qd fuit. Non enim ſequitur, ſi ſuppoſitum albi dicatur de ſubiecto cũ fuit, quod dicat de eo cũ eſt, illud.n. præteritum ſuppoſitum non eſt exiſtens, ſubiectum eſt exiſtens, non exiſtens autẽ non poteſt prædicari de exiſtente. Si ẽt arguitur, quod fuit album eſt nigrum, ergo album eſt nigrum, antecedens eſt diſtinguẽdũ, quia aut ly, quod refert ſubiectum albi, & tũc conſequentia non valet, quia album non ſtat pro ſubiecto præterito, ſed magis eſt figura dictionis, commutando quid in quale, aut ſi ly quod referat ſuppoſitum albi, tunc conſequentia bona eſt, antecedens autem falſum. Contra ſaltem videtur quod hic non prædicetur contrarium de contrario, quod fuit album eſt nigrum, quia album quod fuit, & nigrum quod eſt, non contrariantur, nec pari ratione vnquã poſſibile erit prædicari contrarium de contrario.

¶ Ad hoc dicitur, quod album quod fuit loquendo de per ſe ſuppoſito albi inquantum includit de per ſe formam ſui communis contrariatur nigro, & ſub illa ratione ſupponitur per ſuum commune, & tanta eſt ibi contrarietas, quanta inter album quod eſt & nigrum. Similiter ad illam, ſedens ambulat, patet quod non eſt vera, quia ſuppoſitum præteritum vel futurum ſeſſionis nũquam eſt ambulans, qui autem ponit talem propoſitionem, ſed ens poteſt ambulare, eſſe diſtinguendam ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, non ponit hoc a parte ſuppoſiti, ſed ſubiecti, pro quocunque enim ſuppoſito ſumantur extrema eſt ſenſus compoſitus, & falſus, quia ſuppoſitum cuiuſcũque temporis ex una parte non poteſt vniri cuicunque ſuppoſito ex alia parte.

¶ Ad ſecundam poteſt dici. quod æqualiter indifferenter ſtat prædicatum in propoſitione, ſicut, & ſubiectum, quia conſimilis ratio probat vtrunque, conuenit enim intelligere prædicatum pro quibuſcunque ſuppoſitis, ſiue omnibus, ſiue aliquibus, & attribuitur ſubiecto pro quibuſcunque ſuppoſitis ſubiecti, ſiue omnibus, ſiue pluribus, & hoc mediante quacunque

que

que compoſitione: ergo conuenit ſignificare: ergo quæcunque compoſitio nullam determinationem ponit pro ſuppoſitis circa extrema, nec circa prædicatum, nec circa ſubiectum, cum prædicatur oppoſitum de oppoſito. Dicendum ad primam probationem, quod res uerbi poſito quod eſſet pars prædicati quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc illa non ſpecificat illud quod ſubſequitur ipſum: ſed econuerſo, ut hic. omnis homo eſt animal ſi ens ſit pars prædicati, illud non ſpecificat animal ad ſtandum pro exiſtentibus tantum: ſed animal ſpecificat illud: quia quando eſt prædicat tertium adiacens: adhuc prædicat, quod in alio eſt. nunc autem ens ſpecificatum per animal: ita eſt indifferẽs ad ſuppoſita, ſicut animal: vel forte (ut uidebitur poſt) res uerbi non eſt pars prædicati. ¶ Ad ſecundam probationem, conceſſo quod nunquam ab eſſe prædicato tertio ſequatur eſſe prædicatum ſecundo ſaltem quando in antecedente ſpecificatur eſſe per terminum nominalem: non ſequitur ex hoc, quod fruſtra determinet Ariſt. in ſecundo perihermе. a quibus coniunctis tenet conſequentia ad diuiſa, & a quibus non. quia in alijs coniunctis ab eſſe quandoque ſequitur diuiſim: vt iſte eſt homo currens: ergo iſte eſt homo, in alijs uero non, ut iſte eſt bonus citharedus, ergo eſt bonus. & illud eſt magis ibi ad propoſitum Ariſto. quam de eſſe. dicitur, enim ibi in litera. Quare in quantiſcunque prædicatis neque contrarietas aliqua aut nulla oppoſitio ineſt, ſi diffinitiones pro nominibus reddantur, & ſecũdum ſe prædicantur, & non ſecundum accidẽs. i. non ſecundũ aliquid extraneum ſuæ rationi propriæ. In his etiam ſimpliciter uerum eſt dicere. ubi nulla ſit mentio ſpecialis de eſſe, & ſpecificatur magis de alijs prædicatis compoſitis.

¶ Ad tertium concedendum eſt, quod extrema intelliguntur pro eodem tempore, pro quo compoſitio, ſed ex hoc non ſequitur, quod tantum pro ſuppoſitis unius temporis.

¶ Ad quartum ſimiliter põt concedi, quod eſt principium intelligendi extrema quo ad aliquem modum circa extrema, ſed nõ de reali acceptiõe ꝑ ſuppoſitis, quia impoſſibile eſt intelligere terminũ pro

qui-

quibuſcunque ſuppoſitis ſub ratione præſentialitatis, vel præteritionis, & hoc eſt quod ſolet dici, ꝙ concedenda eſt reſtrictio modalis, & non realis. ¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicitur, quod poſitum eſt impoſſibile, ſcilicet nullum hominem eſſe. Vel aliter, quod ſi ſubm habeat aliqua ſuppoſita exiſtentia, tantum ſtat pro illis, ſi nullum, tunc ſtat pro non exiſtentibus, & tunc hæc eſt vera. aliquis hõ nõ eſt, nec eſt ſenſus: aliquis hõ qui eſt, non eſt. ¶ Contra primã rñſionẽ illud poſitũ ſi ſit impoſſibile nõ eſt impoſſibile includens impoſſibilia, quia põt cõcipi ſine repugnãtia intellectuũ, ergo pp illud poſitum non ſequitur contradictorio eſſe ſimul * falſa, quia impoſſibilius non ſequitur ex minus impoſſibili, nec minus impoſſibile ex falſo contingente, ex eo. n. quod põt cõcipi, non ſequitur illud quod non poteſt concipi ſine repugnantia intellectum, ergo contradictoria eſſe ſimul falſa, ſequitur ex alio, ſ. quòd ſubiectum ponitur ſtare tantũ pro exiſtentibus. ¶ Item arguatur idem de ſingulari, quod poſſibile eſt non eſſe. ¶ Contra ſecundam rñſionem. ſi hoĩe non exiſtente ſit hæc uera: homo non eſt, & ſtet homo pro non exiſtente, tunc hæc conſequentia eſt bona. homo qui non eſt, non eſt, ergo hõ non eſt, quia cõe infertur reſpectu prædicati ex illo ſuppoſito pro quo ſupponit reſpectu prædicati, ergo eadem conſequentia tenebit homine exiſtente, q̃ idem erit intellectus añtis, & conſequẽtis, nec intellectus propoſitionis mutabitur propter mutationem rei in exiſtentia, & tunc non mutatur eadem oratio a veritate in falſitatem, & econuerſo, quod eſt contra Ariſt. in prædicamentis. cap. de ſubſtantia. ¶ Ad quintam rationẽ in contrarium rñdeꝗ. quo l prima probatio tñ probat ſubiectũ non reſtringi per aliquid circa compoſitionem quia diſtant, ſed nõ probat, quin prædicatũ reſtringatur, q̃ compoſitio cadit in idem extremum cum ipſo. ¶ Ad ſecundã propſitionẽ dr̃, quod contingit ſignificare prædicatum ineſſe ſubiecto pro omnibus ſuppoſitis cuiuſcunque tp̃is p cõpoſitionẽ de p̃ſenti præterito, & futuro ſic. omnis hõ qui eſt, vel fuit, uel erit, eſt albus, & ſic intelligendo in ſubõ totum diſiunctum diſtribui, & ita per circumlocutionẽ dr̃ in alijs conceptũ eſſe exprimendũ, q̃ñ nõ põt p termi-

*uera.

termĩnũ abſolatè. ¶ Contra contingit intelligere prædicatum iſtud ineſſe eius ſubiecto pro eius per ſe ſuppoſitis quibuſcunq; inquãtum participant formam cõis, extra quorum rõnẽ, ut ſic intelliguntur, eſt tempus, & diſiunctio & quodlibet præter intellectum ſui cõis, ergo & ſignificare, ſed hæc non ſignificatur per talẽ circũlocutionem, plus n. ſignificatur in tali diſiunctione & a parte temporum, quam intelligebatur. ¶ Item in tali propoſitione manet compoſitio de præſenti, ſicut in alia, ſi ergo compoſitio de præſenti ſemper reſtringat extrema ad ſuppoſitionem pro pñtibus, adhuc hoc totum homo q eſt, &c. ſumetur tñ pro præſentib⁹, & erit ſenſus, oĩs homo qui eſt, fuit, uel erit, eſt albus, nugatio eſt, & erit proceſſus in infinitum. Prima cõſequẽtia patet, quia æqualiter ſubiectum eſt indifferens ad eſt, uel fuit, uel erit, & æqualiter compoſitio de præſenti.

AD aliam quæſtionem dicendũ conſequenter, quod termin⁹ communis in omni propoſitione quando nõ additur aliquod contrahẽs immediatũ diſtribuit pro quibuſcunq; per ſe ſuppoſitis, quare qdlibet poteſt ſumi ſub. per dici de omni, & quodlibet ſequitur ad diſtributum propter rõnes præfatas, & ſequitur ex ſolutione qõnis præcedentis, ſignum n. addi tum termino denotat ipſum ſumi uniuerſaliter pro omnibus, quibus eſt commune, ut ſupponit in indefinita illa ſunt quæcunque.

¶ Ad primum argumentum in contrarium dico, quòd ſyllogiſmus eſt inutilis, qñ maior eſt de ineſſe, ut nunc, quia tunc pro aliquo tempore unitur medium minori extremitati in minori, quam pro quo. maior eſt uera, minor enim de contingenti poteſt accipi uera pro futuro, pro quo non oportet maiorem eſſe ueram, cum ſufficiat eam eſſe ueram pro uno tempore. Sed quando maior eſt de ineſſe ſimpliciter pro quocunque tempore ſit minor uera, pro eodem eſt maior uera, quia eſt ſemper uera, ideo neceſſe eſt extrema uniri in medio pro eodẽ tempore, non autem quando maior eſt uera de ineſſe, ut nunc, & non eſt defectus propter uariationem ſuppoſitorũ, pro quib. ſumitur medium in maiori, & minori.

¶ Ad ſ.m põt dici, ꝙ nullum per ſe ſuppoſitũ contingẽter comparatur ad illud, cuius

eſt

eſt per ſe ſuppoſitum, ſed neceſſarium, ergo in hac acceptione quod eſt b. ſumitur ſubiectum pro omnibus. per ſe ſuppoſitis inquantum per ſe ſuppoſita.

¶ Cum dicitur, ergo omnis uniuerſalis de contingenti in illa acceptione eſt falſa, & omnis de ineſſe ei correſpondens eſt impoſſibilis. Vel hoc poteſt concedi, nec propter hæc deficit aliquid de arte ſyllogizandi, quia ſyllogiſmus non dependet ex ueritate uel poſſibilitate propoſitionum, ſed ex neceſſaria habitudine præmiſſarũ ad concluſionem. Vel aliter poteſt dici, quod licet præteritis, in quantum præterita ſunt impoſſibile ſit aliquid contingenter ineſſe, quia reſpectu præteriti non eſt potentia, tamen quibuſcunque ſuppoſitis communis inquantum participant formam communis. non eſt impoſſibile aliquid contingenter ineſſe, quia extranea eſt eis præteritio, & cęteræ differentiæ tẽporis inquantum ſunt per ſe ſuppoſita communis, in alia autem acceptione, ſcilicet quod contingit eſſe b. nõ ſumitur pro alijs realiter. Cum in illa quod eſt b. ſumatur pro omnibus, ſed in illa quod contingit eſſe b. ſumitur pro aliquibus ſub alia ratione, quæ enim per ſe ſumpta neceſſario comparantur ad commune, ſecundum exiſtentiam ſumptam contingenter comparantur ad idem, quia exiſtentia accidit per ſe ſuppoſito, & ſecundum illam rationem fortè ſumitur pro aliquibus ſuppoſitis in hac acceptione, quod contingit eſſe b. non mirum eſt autem illud, quod abſolutè ſumptum eſt per ſe ſuppoſitum communis, ſi ſumatur ſub ratione alicuius quod eſt ei extraneũ; inquantum eſt ſuppoſitum eſſe per accidens, & contingenter ſub communi, ut iſte homo eſt per ſe ſuppoſitum hominis neceſſarium, iſte hõ albus, contingens ſuppoſitum, ita autem accidit exiſtere per ſe ſuppoſito hominis, ſicut album. Hanc autem acceptionem, quod eſt: ponenda eſt habere propoſitio ex ratione termini in ſe, qui de ſe accipitur pro omnibus per ſe ſuppoſitis, ſicut ſumitur in illa acceptione, aliam autem acceptionẽ quod contingit eſſe, in qua ſumitur pro eiſdem, tamen ſub alia ratione, habet propoſitio ex modo contingentiæ, qui modus, licet non poſſit conferre termino acceptio-

ceptionem pro ſuppoſitis aliquibus determinatis, tamen poteſt conferre ei acceptionē pro illis, pro quibus ſtaret ſecundum ſe ſumptum, tamen ſub alia ratione, quia omnis compoſitio poteſt derelinquere modum intelligendi circa extrema, licet non realem arctationem ad ſuppoſita. Sic ponendo poteſt concedi, quod iſtæ acceptiones ſunt antecedentes ad propoſitionem de contingentes ad propoſitionem de contingenti,* & de ineſſe, & diſiunctiuè ſe habent ad uniuerſalem, ſicut ad indefinitam, licet enim unico actu diſtribuatur terminus pro omnibus per ſe ſuppoſitis; tamen non diſtribuitur vnico actu pro omnibus inquantum ſumuntur ſub extranea ratione.

* alibi vacat.

¶ Contra hoc in iſta acceptione, quod eſt b. eſt cōtingētia circa compoſitionem, quæ derelinquit modum intelligendi conſimilem circa extrema. ergo ſi in illa acceptione, ſcilicet quod contingit, non ſit niſi modus intelligendi talis circa extrema; ſequitꝰ ꝙ non eſt differētia inter acceptiones, quia in utrunque ſumitur terminus pro omnibus per ſe ſuppoſitis, tamē ſub ratione intelligendæ contingentiç. ¶ Item modus contingentiæ non poteſt derelinquere circa ſubiectum acceptionem pro ſubiecti ſuppoſitis ſumptis ſub extranea ratione. Tum quia tunc pro eiſdem ſub eadem ratione ſumeretur in illa acceptione, quod eſt b. cum in illa ſit contingentia circa compoſitionem. Tum quia modus compoſitionis poneret determinationem realem circa extrema. nam ſuppoſita per ſe non ſunt per accidens ſuppoſita, niſi intelligantur ſub aliqua ratione reali ſuper addita, compoſitio autem nihil reale innouat circa extrema, ut prædictum eſt. Ideo poteſt dici, quod hæc acceptio omne, quod eſt, in qua ſtat terminus pro quibuſcunque ſuppoſitis per ſe, quamuis talis ratio ſit circa ipſa, quod etiā intelligantur eſſe præſentia compoſitioni. Sed ex uirtute ſermonis, in propoſitione de contingenti aliter non eſſe, quod contingit eſſe, nec ex ſignificatione, nec ut accidens, ſed tantum ex præfixione noſtra; ideo dicitur acceptio, hoc eſt contingit accipere intellectum propoſitionis ſub tali determinatione. Sic autem poteſt dici æqualiter acceptio cuiuſcunque propoſitionis, niſi

quod hic conformior eſt modo compoſitionis, quam in alijs propoſitionibus. tamen ſumpta propoſitione in iſto intellectu tenet formaliter ſyllogiſmus. ¶ Ad tertium principale poteſt dici, quod ad perfectionem ſyllogiſmi non ſufficit illud, ſumi ſub. in minori. pro quo fit diſtributio in maiori, ſed oportet ſub illa ratione illud ſumi ſub. ſub qua fit pro eo diſtributio. ſic iſte ſyllogiſmus non eſt perfectus. omnis homo neceſſario eſt animal, iſte homo albus eſt homo, ergo, &c. quamuis pro illo homine fiat diſtributio in maiore, ſed hoc eſt, quia pro ipſo fit diſtributio inquantum participat formam hominis, & ſumitur ſub ratione albi, ita in propoſito ſi ſuppoſitum, quod eſt per ſe ſit idem cum eo, quod eſt contingens, pro eo inquantum eſt per ſe ſuppoſitum fit diſtributio in maiore de neceſſario, & non ſumitur ſub. ſic in minori de contingenti, ſed ſub extranea ratione.

¶ Vel poteſt dici, quod ſuppoſitum contingens non eſt per ſe ſuppoſitum, quia quodlibet per ſe ſuppoſitum neceſſario comparatur ad commune. ¶ De omnibus quæſtionibus ſequentibus ſuper lib. 1. perihermenias dictum eſt alibi.

Quæſtio XII.

VLtimo circa iſtam materiam quæritur. Vtrũ hæc ſit uera. Cæſar eſt homo. Cæſare non exiſtente, ſuppoſito, quod idem terminus ſignificet re exiſtente, & non exiſtente vniuoce, ut ſupra dictum eſt.

¶ Et uidetur, quod ſic, quia dicit Philoſophus, in meta. q̃d terminus ſignificat hic eſt, ſed Cæſar ſignificat hominem, ergo, &c. *lib. 4. Cont. 10.*

¶ Item huiuſquid includitur in prædicato, eſt uerum de eodem de quo ipſum prædicatum, ſed homo includitur in Cæſare, & eſt de intellectu eius, ergo ſi hæc eſt uera, Cæſar eſt Cæſar, hæc erit uera, Cæſar eſt homo.

¶ Sed, quod hæc ſit uera, Cæſar eſt Cæſar. probo, quia hæc eſt uera, chimera eſt chimera, ſimiliter non ens eſt non ens. Cæſar autem eſt non eſt ens, ergo &c.

¶ Præterea, nulla prædicatio eſt uerior illa, in qua idem prędicatur de ſe, ſed hic prędicatur idem de ſe, ergo. ¶ Item de ſyllogiſmo ex oppoſitis ſequitur, im-

impoſſibile; ſed ex his. Cæſar eſt homo: Cæſar non eſt homo. ſequitur Cæſar non eſt Cæſar, ſed hoc eſt impoſſibile: ergo oppoſitum eſt verum.

¶ Ad aliam partem, principaliter, vbi eſt, ponitur per copula, ſignificat ut nunc, ſecundum Phyloſophum, ergo ſi Cæſar eſt homo, eſt nūc homo.

4 ¶ Item cum hominem neceſſario concomitetur uiuere, intelligere, ſentire. ſi Cæſar eſt homo, viuit, intelligit, & ſentit, ſed hæc omnia ſunt falſa, & impoſſibilia, cum Cæſar eſt corruptus.

lib. 4 Cap. 10.

RESPONDEO dicitur, quod prima propoſitio eſt falſa propter rationes poſitas, nullus enim eſt homo, niſi nunc ſit homo. hoc non competit Cæſari.

¶ Ad argumentum primum dicitur, quod quando dicit Philoſophus, quod terminus ſignificat hoc eſt, non eſt intentio ſua dicere, quod quicquid ſignificatur per aliquid, hoc prædicatur de eo in præſenti cum eſſe, ſed uolens probare principium, loquitur ibi de contradictorijs dicens, quod ſi illud quod ſignificatur per unum contradictorium eſt, reliquum non eſt, cum diuidant omne, quod eſt. Vel ſi forte hoc non dicat, licet verum ſit, poteſt dici, quod tantum velit per illud uerbum, illud, quod ſignificatur per dictionem, hoc eſt eius ſignificatum. Vel ſi forte intendat de hac prædicatione, ſcilicet quòd ſignificat, quod hoc prædicatur de illo, verum eſt, ſi eſt in præſenti, ſed ſi fuerit, non prædicatur niſi per uerbum de præterito, & in præterito bene prædicatur homo de Cæſare.

¶ Ad ſecundum. quidam negant conſequentiam, quia cum Cæſar ſignificet vnum ſuppoſitum, & ita eſt, quod cum ſuppoſitum non eſt, requiritur, quod prædicatum ſit non exiſtens, ergo Cæſar in utraque ſtat pro non exiſtente, homo autem cum de ſe habeat ſuppoſita exiſtentia, ideo quando ſimpliciter profertur in præſenti, ſtat pro exiſtentibus. homo autem exiſtens non eſt de intellectu Cæſaris: & ideo non ſequitur, ſed bene ſequitur, ſub tempore competenti.

¶ Alij dicunt, quod hæc eſt falſa. Cæſar eſt Cæſar, ſicut iſta. Cæſar eſt homo, quod oſtendi poteſt

ſit: cum enim Cæſar ſignificet ueram rem, quia unmocè ſignificat modo, & prius. dicere ergo, quod Cæſar eſt Cæſar. eſt dicere, quod prius fuit vera res, eſt modo vera res: quod falſum eſt.

¶ Poteſt etiam ſimili modo oſtendi ſic: ſit hic bos viuus ſtatim mactandus: non eſt uerum dicere. iſte bos cras erit bos, quia cras erit mortuus per poſitum. ergo cum uenerit illud futurum, & ſit præſens, non poſſum uerè dicere. iſte bos eſt bos.

¶ Idem iudicium eſt ibi, Cæſar eſt Cæſar, quia ſingularis eſt illa, ſicut iſta.

¶ Item alio modo ſic. duplex eſt mutatio, ſcilicet ſubſtantialis, & accidentalis, accidentalis eſt in qualitate, vel in quantitate, uel loco, talis mutatio non interimit ſubiectum, ſed tranſmutatio ſubſtãtialis interimit ſubiectum, nec fit niſi per deſtructionem ſubiecti, unde in tranſmutatione ſubſtantiali, ſubiectum deſinit eſſe ſeipſum; quia ſi detur oppoſitum, non corrumpetur, quia ſi non deſinit eſſe ſeipſum, non deſinit eſſe.

¶ Ad rationes, & primo ad primam, quæ adducitur pro conſimili, dicendum, quod non eſt ſimile, quia illud, quod ſignificat chimera vel non ens, vniformiter ſe habet ad omne tempus, ideo in omni tempore poſſunt eſſe ueræ, ſed ita non eſt de Cæſare; illa enim res quam Cæſar ſignificat, nunc non eſt; nec habet ſuum eſſe in omni tempore.

¶ Ad aliud, quod nihil non dicitur eſſe idem ſibi. Vnde cum philoſophus dicat, quod verior prædicatio eſt, quando idem de ſe prædicatur, verum eſt, quando idem, quod eſt aliquid prædicatur de ſe, quia nihil non dicitur idem eſſe ſibi. vnde quia Cæſar eſt nihil; ideo non dicitur idem ſibi.

¶ Ad aliud, quod regula philoſophi de concluſione ſyllogiſmi ex oppoſitis eſt itelligẽda, ubi aliquod eſt actu ſubiectum termino, quia tunc ſequitur; quod idem de ſe negaretur, quod eſt impoſſibile.

¶ Nota, quod ſignum a parte predicati, cedit in identitatem prædicati, quia ens in omni propoſitione eſt ſimpliciter prædicatum, & quod additur eſt rei ipſius ſpecificatio; & quicquid ipſum ſpecificat prædicatur cũ ipſo uerbo. A parte autem ſubiecti non eſt aliquid ſic ſpecificandum, ideo non cadit

tadit in identitatem cum ſubiecto. ¶ Et ſi obijciatur, quod omnis propoſitio vna conuertitur, & tunc quod eſt prædicatum fit ſubiectum, ſi ergo eſt pars prædicati, erit pars ſubiecti.

¶ Reſpondetur, quod verum eſt non in ratione ſigni, ſed vt materialiter teneatur, vt omnis homo eſt omnis homo conuertitur aliquod ens omnis homo eſt homo.

¶ Item nota, quod vniuerſalis negatiua non conuertitur per accidens, quia ad veram conuerſionem requiritur, quod conuertens tantum capiat de veritate conuerſę, quantum eſt poſſibile tranſpoſitis terminis, ſed non eſt ita, ſi conuertatur uniuerſalis negatiua in particularem negatiuam, quia in tranſpoſitis terminis poteſt plus capere, tenet tamen conſequentia per mediam conuerſionem ſimplicem.

Quæſtio XIII.

QVęritur vtrum terminus communis poſſit reſtringi.

¶ Dicendum, quod ſic. Et ratio quorundam eſt, quia compoſitio qua componitur res verbaliter ſignata cum ſubiecto, tempore præſenti, menſuratur eadē menſura qua menſuratur compoſitio, neceſſarium eſt extrema menſurati, & ideo ſubiectum, quod eſt alterum extremum, non excedet in ſupponendo ſuppoſita temporis, quo menſuretur.

¶ Contra quæ non ſe conſequūtur ad intelligere, nō conſequuntur ſe ad * ſignificare, nunc autē qui intelligit compoſitionem aliquorum extremorum præſentem, non eſt neceſſe, quod cōintelligat extranea illius compoſitionis eſſe præſentia. poſſumus enim præſentialiter componere quę ſunt futura dicendo, antichriſtus futurus eſt alias futurū, & non tantum dicendo. antichriſtus erit, ergo præſentia alicuius cōpoſitionis ad extrema neceſſariò non refert.

* ſe aggregari.

¶ Item illud non eſt principium reſtrictionis termini, quod non eſt principium intelligendi ipſius, tunc autem terminus conſignificatus non eſt principium intelligendi ſubiectum, quia illud quod eſt principium intelligendi alterius in idem extremum cadit cum ipſo, quod enim a parte prædicati cadit non reſtringit ſubiectum, vt cum dicitur homo eſt albus, ſi enim ſic, iſta eſſet vera, omnis homo eſt al-

bus. pro eiſdem .n. ſupponit terminus in indefinita, & vniuerſali.

¶Item tempus eſt accidēs abſolutum verbi. ideo non requirit ſubſtantiam a parte ſubiecti ſub conformitate temporis. Item ſi ſic, tunc dicēdo b. poteſt eſſe a. reſtringeretur b. ad ſupponendum pro præſentibus tantum, quod eſt falſum, non enim ſic dicendo reſtringitur.

ALII aliter dicunt, quod cauſa reſtrictionis accipitur a parte finis, ſermones .n. inuenti ſunt ad hoc, quod noſtros cōceptus alijs exprimere poſſimus. Sed ſi intelligā hoc præſentialiter huic ineſſe, hoc alij ſignificare poſsū. ſed non aliter niſi per verbū præſentis temporis, ergo eſt neceſſe terminū ſic reſtringi.

¶ Contra, cum finis ſermonis nihil ſit aliud, quàm eius ſignificatio, dicere ergo, qđ terminus reſtringitur, quia hoc exigit finis, eſt dicere quod terminus reſtringitur, quia hoc ſignificat, ſed hoc non ſignificat niſi quia terminus reſtringitur, ergo terminus reſtringitur, quia reſtringitur, & ita petitur, quod manifeſtari debet.

¶ Item licet ſermones inuenti ſunt ut alijs conceptus noſtros exprimamus, non tamen quemcunque conceptum, indifferenter per quēcunque ſermonem exprimere poſſumus, ſed determinatum conceptum per determinatum ſermonem, ſicut licet ſecuris ſit inuenta ad ſcindendum, tamen non dicitur fruſtrari, licet hoc ſcindere non poſſit uel illud, ſed ſi ſimpliciter ſcindere non poſſet tunc fruſtraretur, ſimiliter licet terminus ſuppoſitus uerbo de præſenti non ſignificet præteritum in eſſe ſubiecto pro his quæ præſentialiter ſunt, a fine ſuo non fruſtratur, quia hoc per alium ſermonem ſignificari poteſt.

¶Item ſi propter hāc cauſam dicitur reſtringi, ut alijs ſignificemus cōceptus noſtros, fruſtratur finis, quia poſſum intelligere ſubiectum, ut abſtractum ab omni tempore, & ut ſic intellectum volo ſignificare aliquid ſibi præſentialiter ineſſe, ſed ſi reſtringitur ad ſuppoſita præſentia quod intelligo alijs ſignificare nō poſſum, quia in ſignificando alius conſtituit intellectus,

¶Itē finis ſermonis eſt rei ſignificatę intellectum conſtituere, ſed res ſignificata per terminum nominalē nullam dřiam tēporis concernit, ergo

go talem intellectum conſti tuit.

IDEO. dicitur aliter, q̄d ideo terminus reſtringitur: q͛ alia ſuppoſita quam præſentia non ſunt ſub termino quia terminus in ſupponēdo non ſupponit, niſi pro ſuis ſuppoſitis.

¶ Contra, non plus exigitur ad ſuppoſitum quā ad illud, cuius eſt ſuppoſitum. Sed illud cuius eſt ſuppoſitū non includit eſſe, cū abſtrahatur ab eſſe. ergo de ratione ſuppoſiti non erit eſſe; quia tunc plus includere ſuppoſitum, q̄ illud cuius eſt ſuppoſitum. Item illud quòd eſt, & illud quod non eſt ſub eadem ratione ad intellectum ueniūt: quia intellectus ab eo quod nomine ſortis ſignificatur, poteſt abſtrahere rationē hominis. ſicut ab eo quod ſignificatur nomine cæſaris. ratio ergo ſic abſtracta ab utroq; cum abſtrahatur apud intellectum, eſt indiuiſa. ergo terminus ſignificans hanc rationem ſignificat commune uni uocè illis duobus: ergo per eandem rationem, qua unum erit ſuppoſitum, & reliquum. ſecus autem eſt de nō ente repugnate ad eſſe: ſicut chimera: ab illo enim non ente aliqua ratio communis intelligi, & eadem abſtrahi non poteſt. quis enim abſtraheret rationem animalis ab aſino, & chimera, non apparet.

IDEO ad q. uidetur aliter adhuc dicendum, quod terminus ſupponens uerbo de præſenti reſtringitur, & cauſa reſtrictionis eſt actualis inhærentia, prædicati ad ſubiectum. nam actualitas inhærentiæ exigit terminum ſupponere pro his, pro quibus hanc actualitatem poteſt terminare. nunc autem terminus ſupponens pro ſuppoſitis actualem inhærentiam pro alijs terminare non poteſt, niſi pro his quæ ſunt. uerbi gratia: calefactibile vt ad calefacientem refertur terminus calefactionis eſt ſolum pro his in quibus derelinquitur diſpoſitio quæ per calefacientem generatur. ideo calefactibile, ut ad calefacientem refertur, ſolum pro calefactis ſupponit.

¶ Ideo calefactibile ſecundum ſe ad calefacientem non dicitur. Sicut uult Commentator in quinto metaphyſi. ſed actualiter ad calefacientem in actu dicitur pro calefactis; & pro alijs ſolum potentialiter eodem modo ex parte iſta ſi conſide-

remus ſubiectum; ut eſt terminus huius actualis inhærentiæ, & ut hic actualis inhærentia ſibi adiacet; ita quod ſub ratione eius conſideretur non ſupponit pro alijs, niſi pro quibus hanc actualem inhærentiam terminare poteſt, hoc eſt ſatis poſſibile ſic conſiderare; quia actualis inhærentia a prædicato incipit, & ad ſubiectum terminatur, & quia poſſibile eſt conſiderare terminum ſub ratione illius quod terminatur ad ipſum, qui ſi ſic conſideretur, ſub ratione illius acciperetur, & ideo ſub termino ſic ſupponente non conuenit accipere aliquid, niſi illud, de quo poteſt terminus actualiter prædicari, & talis ſuppoſitio ſubiecti cognoſcitur per ſumptionem ſuo ex quo ſumi non poteſt ſub. reſpectu talis inhærentiæ, niſi illud de quo terminus prædicatur actualiter: euidens ſignum eſt, quod terminus reſpectu talis inhęrentiæ pro alijs non ſupponit; ideo ad hoc reſpiciens Ariſtot. in libro priorum dicit quod maiore exiſtente de ineſſe non poteſt ſumi ſub. minor de contingenti, & hic regulariter, nam cum ſumo minorem de contingenti, ſumo aliquid pro quo non ſupponit terminus in actuali inhærentia illius de ineſſe. Et illud poteſt aliter patere. nam ſicut ſignificatur potentialiter aliquid inhærere ſubiecto, non exigitur ſubiectum ſupponere reſpectu talis inhærentiæ pro his quę actu ſunt, & hoc quia iſtam inhærentiam terminare poteſt indifferenter, vel pro his quæ actu ſunt, vel pro his quæ contingunt, & ideo ſic dictio b. poteſt eſſe a. quia hic eſt potentialis inhęrenti alicuius ad aliquid non actualis; & ideo ſubiectum hanc inhærentiam terminans poteſt æqualiter ſupponere pro his quæ ſunt; & quæ erunt. ideo b. poteſt eſſe a. dicitur dupliciter.

¶ Sed contra hoc. actualis inhęrentia dependet ex eo, quod actus inhæret, ſed actus inhærens nō poteſt terminum reſtringere.

¶ Igitur nec eius actualis inhærentia.

¶ Item ſi dicatur, animal loquitur: inhærentia huius actus ad animal reſtringeret animal pro animali loquente, & ſic hæc eſſet uera. omne animal loquutur.

¶ Itē actualis cōpoſitio extremorū nō reſtringet extrema. ergo per eandem rationem nec actualis inhærentia.

¶ Ad primum iſtorum dicendum, quod actus actualis, ſiue præſentialis ſine actuali inhærentia reſtringere non poteſt ſubiectum: nec actualis inhærentia ſine illo actu, immediatius tamen reſtringitur ſubiectum per actualē inhærentiam, quam per actū cuius eſt: qa actus cuius eſt: non eſt ita immediatè ſubiecto adhærens, ſicut actualis inhærentia: quia actualis inhærentia eſt in ſubiecto, ſicut paternitas in filio, & etiā ſicut ignis ſine calore calefacere non poteſt: ſic actus actualis alicuius ſine actuali inhærentia reſtringere nō poteſt, & ſicut calor ſine igne non calefacit; ſic actualis inhærentia in termino ſupponente ſine actu non reſtringit. ¶ Ad aliud dicendum, ꝙ actualis inhærentia alicuius actus inhærentis non requiſit in termino ſupponente alia neceſſario, niſi ſuppoſita actu exiſtentia, & quia ſub animali ſunt multa ſuppoſita, quantum eſt ex parte actualis inhærentiæ non reſtringitur animal, niſi ad animalia in actu, & quia animal in actu poteſt eſſe indifferenter loquens, & non loquens, ideo non magis reſtringetur ad loquens, q̄ ad non loquens. ideo ſic dicendo omne animal loquitur, eſt oratio falſa.

¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ actualitas compoſitionis, poteſt eſſe ſine actualitate extremorū, & hoc quia pñtialitas compoſitionis ad compoſitionem refertur, non ad extrema: poteſt enim compoſitio eſſe præſens, cuius extrema ſunt futura, ſed actualis inhærentia non poteſt eſſe ſine actualitate inhærentis: quia ab eius eſſe denominatur inhærentia actualis; vel potentialis. ideo nō eſt ſimile hinc inde. Adhuc, ſi obijciatur ad principale, ꝙ terminus ſupponat pro non exiſtentibus. quia terminus pro illo ſupponit ad quod ſequitur, ſed ad non exiſtens, ſequitur: quia ſequitur. antichriſtus currit. ergo homo currit. antichriſtus non eſt exiſtens. Dicendum, quod non ſequitur: niſi poſito, quòd antichriſtus ſit homo, quod patet reducendo illam conſequentiam ad formā ſyllogiſmi, & tunc per oppoſitum antichriſtus eſt ens, & ideo homo ſupponit pro eo: quia non ſequitur niſi ſit ens. Vel poteſt dici, quod ſi aliquid ſequitur ad aliud ratione illius in ſe, ut homo ad hominem hunc qui eſt: ſic eſt maior uera. ſi autem ratione adiūcti, quod ra-

tamen adiunctum exigat, quod ſit, cum tamen in ueritate nõ ſit, non ſequitur, quòd terminus communis ſub eodẽ prædicato ſupponat pro illo.

¶ Item cum dicitur, ſi terminus reſtringeretur a parte ſubiecti, hæc eſſet bona conſequentia. Homerus eſt aliquid ut poeta. ergo Homerus eſt. hanc conſequentiam negat philoſophus. Dico, quòd ad actualem inhærentiam eſſe alicuius ad aliquid, quod in ſe eſſe habet, ſequitur actualis exiſtentia eius, cui inhæret tale eſſe, ut cum dicitur ſor. eſt, hic copulatur eſſe ſortis, quod quidem eſſe ſor. in ſe habet, & non in alio, ideo requiritur ſor. eſſe, vt propoſitio ſit vera, ſed quando copulatur eſſe alicui ineſſe quod quidem eſſe non habet in ſe, ſed in alio actualis inhærentia talis eſſe non exigit, quòd illud cui copulatur præſentialiter ſit, ſed quod illud ſit principaliter in quo habet tale eſſe, vnde cum dicitur. pater viuit in filio, non eſt neceſſe, quòd pater ſit ſiue viuat, ſed filius ad hoc quod oratio ſit uera, ſic cum dicitur Homerus eſt poeta, non intelligitur ſignificari niſi quòd Homerus ſit in ſua poeſi, & ideo ſufficit ad ueritatem propoſitionis, quòd poeſis eius ſit, & hoc, quia eſſe non copulatur Homero pro ſe, ſed pro alio, quod tamẽ derelinquitur ab ipſo, & ideo illud aliud per actualem inhęrentiam huius uerbi eſt exigitur eſſe.

¶ Item cum dicitur, quod ſignificare aliquid alicui ineſſe prę́ſentialiter non eſt ſignificare illud cui hoc ineſſe ſignificatur eſſe præſens: quia ſi dicatur, homo eſt curſurus hic vnitur prædicatum cum ſubiecto præſentialiter, & tamen non eſt neceſſe, quod illud cui vnitur præſens ſit: quia poteſt eſſe vera pro antichriſto, qui nunc non eſt.

¶ Dico, quòd eſt differentia inter actualem inhærentiam alicuius actus, & actualem compoſitionem extremorũ, quia aliquid poteſt actualiter cõponi cum aliquo, quod tamen actualiter non inhæret ſibi.

¶ Sed cum per propoſitionẽ de præſenti non plus ſignificatur, niſi extremum ineſſe extremo, poteſt dubitari per quid ſignificatur actualis inhærentia, quæ eſt cauſa reſtrictionis.

¶ Quæſtionum Scoti ſuper primo libro Perihermenias, finis.

QVAE-

¶ QVAESTIONES eiuſdem ſuper ſecundo libro Perihermenias.

ERIT autē omnis affirmatio, uel ex nomine & uerbo, uel ex infinito nomine & uerbo. Præter uerbū autē nulla affirmatio, uel negatio eſt. Eſt.n. uel fuit, uel erit, uel quæcunq; alia huiuſmodi uerba ex his ſunt, quæ poſita ſunt, conſignificant enim tempus, &c. Cap. I.

Quæſtio I.

QVæritur circa ſcḋm librum, primo an verbum infinitū maneat in oratione? Quod ſic videt̄, quia Ariſt. dicit, quòd uerbum infinitum ſimiliter dicitur de eo quod eſt, & de eo quod non eſt, & non dicitur de aliquo niſi in oratione. ¶ Item dicit, quòd eſt nota dicendi altero, & hoc non eſt, niſi in oratione. ¶ Item verbum infinitum eſt una dictio, cuius ſunt modi ſignādi, qui ſunt principia conſtruendi ipſum cum alia dictione, cum ergo habeat per ſe mō ſignificandi, per quos cum alio in oratione pōt conſtrui, poteſt in oratione manere infinitum. ¶ Item inconueniens vr̄ eē, quòd dictio ꝑꝑ ſolam coordinationem eius in oratione amittat rationem ſuā, quòd eius ſignatum non maneat, ſed fiant duæ dictiones, quæ dictiones ꝑꝑ ingreſſum, vel egreſſum orationis non mutant ſuū ſignatum propriū. ¶ Item Boetius ſic arguit niſi ſic eēt, ſequeret̄, quòd un⁹ ſyllogiſmus poſitus a Platone eſſet ex oībus negatiuis, arguit n. Plato ſyllogiſticè, & ī minori, in prima figura, ponit̄ verbū infinitū, quòd ſi teneatur purè negatiuè eēt ſuus ſyllogiſmus habens minorem negatiuam in prima figura. ¶ Ad oppoſitum eſt Boetius, dicens, quòd uerbū infinitū in oratione poſitum non remanet infinitum, ſed eſt purè negatiuum, ratio eſt hæc, qui dicit, homo nō currit, nihil affirmat de hoīe, ſed magis ab homine aliqd tollit. ¶ Item ſi ſic idem eſſet dicere homo non currit, & homo eſt non currens, ſed ex ſecūda ſequit̄, quòd non currens eſt homo, ergo illud ſequitur ex prima, quod falſum eſt, quia antecedens po-

teſt

teſt diſtans, quia omne con trahens reale cadit in idem extremum cũ contracto certo, aliter hæc poſſet eſſe vera. homo eſt mortuus, quia ſi illud quod eſt a parte prædicati poſſet contrahere ſubiectum realiter, ergo illud quod eſt a parte prædicati poſſet diminuere ſubiectũ, quo ad propoſitum enim nõ eſt differentia de determinatione contrahente & diminuente, ſtaret ergo homo hic in ſubiecto pro homine diminuto per mortuum, & ita hæc eſſet vera, homo eſt mortuus, ad quam ſequitur per Ariſt. ergo homo eſt non homo, quia mortuum per ipſum, ſecundo perih. includit oppoſitum hominis, ad quod ſequitur contradictio, ergo duo contradictoria abſolutè ſine determinatione, vt ſignificantur per hæc nomina homo, & non homo, prędicarentur de ſe inuicem. Quod ſi hæc ſunt inconuenientia, ſequitur, quòd illud quòd eſt a parte unius extremi, non poſſet contrahere illud, quod eſt a parte alterius extremi, ſed compoſitio ſe tenet ex parte prædicati, ut dicetur poſt, ergo tempus quod eſt circa compoſitionem, non poteſt reſtringere ſubiectum. Tum quia cõtingit intelligere actũ menſuratum tempore præſenti meſſe ſubiecto pro ſuppoſito quod fuit uel pro omnibus, quæ fuerunt, ſunt, & erũt ſecundum intellectum, licèt ſit falſum, ergo & contingit ſignificare hoc, ſed impoſſibile eſt ſignificare hoc ſi tẽpus præſens circa prædicatũ faceret ſubiectum tantũ ſtare pro ſuppoſitis, quæ ſunt. ergo illa hypotheſis interimit finem ſermonis, qui eſt vt per eum poſſit omnis intellectus, uel conceptus mentis ſignificari.

Quæſtio X.

IVxta hoc quæritur vtrum in propoſitione de præterito ſtet ſubiectum tantum pro illis, quæ fuerunt, & de futuro tantum pro illis, quæ erunt? ¶ Quòd ſic, per illas duas rationes factas ad præcedentem quæſtionẽ de compoſitione. ¶ Item ſequitur. homo qui fuit ſunt, ergo homo fuit, quia oppoſitum conſequentis, quod eſt nullus homo fuit, non poteſt ſtare cum antecedente, cum repugnet implicationi. Eodem modo arguitũr de futuro. ¶ Item niſi ſubiectum ſtaret in illa de præterito pro illis q̃ fuerũt, hæc propono,

uerbi

uerbi infiniti non eſſe per ſe diſtinctum, nec determinatum. ¶ Ad aliud dictum Ariſtot. dico, quòd uerbum infinitum eſt nota dicendi de altero, cum per ſe accipitur, ſed quando cum alio ponitur denotatur aliquid remoueri ab aliquo, quia dicendo non ambulare de homine dico ambulationem non eſſe ueram de homine, quia compoſitio qua ſignificatur aliquid eſſe uel non eſſe, eſt de ratione uerbi, & non tantum eſt modus ſignificandi, ideo negatio non tantum refertur ad rem uerbi, ſed ad compoſitionem, ideo ubi ponitur uerbum infinitum in oratione, illa propoſitio negatiua ſimpliciter. vnde licet in ſe habeat notã dicendi de altero, non tñ remanet nota dicẽdi ſecundũ ſe in oratione.

¶ Ad aliud. verbi infiniti nõ ſunt modi ſignificandi quibus ordinari poteſt cum aliqua dictione in oratione, ita quod ratio uerbi infiniti maneat, quia ſic eſt, iam non ſignificatur eſſe alicuius remoueri ab alio, ſed tantum ſignificatur negationem alterius eſſe de aliquo.

¶ Ad aliud dico, quòd de verbo infinito extra orationem neceſſe eſt fieri duas dictiones in oratione, quia cum uerbũ ſignificat aliquid eſſe de aliquo, negatiua particula aduenions uerbo inquantum uerbum eſt, remouebit eſſe alicuius ab aliquo, & hoc eſt facere compoſitionem negatiuam ſimpliciter, ita quod in nulla reali, nec ratione differt propoſitio negatiua a propoſitione, ubi ponitur verbum infinitum.

¶ Ad aliud dicit Boetius, quòd in minori talis ſyllogiſmus, ſi uerbum infinitum intelligatur ut una dictio, negatio tantum intelligitur referri ad actum, ut ille ſit ſenſus. ſor. ſi currit. i. eſt non currens, quod oſtendit Boetius, quia idem eſt dicere, ſortes currit, & ſor. eſt currens, ſed negatiua particula addita huic uerbo, eſt. ſic dicendo ſor. non eſt currens, ſtatim facit propoſitionem negatiuam. Cum ergo in hoc uerbo, currit, eſt uerbum continetur, ſicut dicendo ſor. non currit, remouetur ens currens; quia totum uerbum, ita quòd non intelligitur tantum negatio curſus, hoc etiam dicit Boetius pauloante, quòd cũ dico. ſor. non ambulat, nihil de ſor. affirmo, ſed potius aliquid tollo, quia eſſet affirmatio, id eſt ſi eſſet uerbũ aliquod infinitum aliquid de aliquo

eſt

eſſe affirmaret. vult ergo, ꝙ ſi maneat infinitum, compoſitio eſſet affirmatiua . & ita non eſſet infinitum uerbum, ſed res verbi tantum, &c.

¶ *Quando autẽ eſt tertiũ adiacens prædicatur dupliciter dicuntur oppoſitiones. dico autẽ, ut eſt iuſtus homo eſt. tertiũ adiacere nomẽ uel uerbum in affirmatione. Quare quattuor erunt illæ: quarum duæ quidẽ ad affirmationem, & negationẽ ſe ſe habent ſecundũ cõſequentiã ut priuationes, duæ uerò minimè, &c. Cap. eod.*

Quæſtio 11.

QVæritur an ſequitur hoc : hoc non eſt iuſtum. ergo hoc eſt non iuſtũ. Quod non uidetur : quia dicit Ariſt. ꝙ quattuor propoſitionum duarũ de prędicato finito, & duarũ de ꝑdicato infinito, duæ affirmatiuæ ſe hñt ad negatiuas, quòd ex unius affirmatiuæ ſequitur alterius negatio, ſed ſecundę negatiuæ econuerſo, non ſic ſe habent ad affirmatiuas.

¶ Dicitur ꝙ Ariſt. intelligit conſequentiam non ualere in terminis cõpoſitis. ¶ Contra, ſi dicit in litera. Diſtinctio aũt hoc loco eſt adiacẽte iuſto, & non iuſto, iuſtum & non iuſtum ſunt termini ſimplices. ¶ Itẽ in libro priorum dicit, quòd differt conſtruẽdo & deſtruẽdo eſſe nõ hoc, & non eſſe hoc, ibi etiã dicit, quòd ex negatiua de ꝑdicato infinito, qa eſſe nõ album, & non eſſe albũ ſic ſe habent, ſicut poſſe non ambulare, ſicut ergo ex ſecunda iſtarum non ſequitur prior, ſic non ſequitur non eſt album. ergo eſt non album.

¶ Itẽ hoc uerbũ eſt affirmat 3
hæc, hoc eſt non album, unde ſignatur, quòd hoc ẽ ens, quod non eſt albũ, ſicut hęc, hoc pðt nõ ambulare, ſignatur quòd hoc eſt potens, ut nõ ambulet, ſed hæc, hoc nõ eſt album, negatur oĩno eſſe album. ergo ex ſecunda non ſequit̃ prima, quia in primã aliquid ponitur, qđ non ponitur per ſecundam. ¶ Item 4
negatiua poteſt habere duas cauſas ueritatis, affirmatiua non. ergo ex negatiua ad affirmatiuam eſt fallacia conſequentis, ſicut disiunctiua ad alteram eius partem.

¶ Item Ariſtot. dicit ei, quod 5
eſt non æquale aliquid ſubiacet, ſicut inæquale, ſed non

non ſequitur non eſt ęquale ergo inęquale. ergo non ſequitur hoc eſt non ęquale.

¶ Ad oppoſitum iuſtum, & non iuſtum dicuntur de quolibet. ſi ergo de iſto non dicitur iuſtum, & non iuſtum uere dr̃ de eo, uel erunt contradictoria ſimul uera. ¶ Itẽ Ariſ. ſi uerum eſt interrogatum negare, uerum eſt affirmare prędicatum infinitum, vt quęſito. ſor. eſt ne ſapiens. ſi dicatur non, ſequitur. ergo eſt non ſapiens.

¶ Item dicitur in litera, quod ſequitur non omnis homo eſt nõ iuſtus. ergo aliquis homo eſt iuſtus. ſimiliter nullus hõ eſt iuſtus. ergo omnis homo eſt non iuſtus. quare ſimiliter ſequitur, hoc non eſt iuſtũ. ergo eſt non iuſtum, nam ſimiliter ſe habet utraque negatiua ad vtranque affirmatiuam.

Quæſtio III.

QVęritur, an talis conſequentia tenet in terminis reſpectiuis. Qđ non uidetur, quia in elenchis dicitur, quod non eſt inconueniens idem eſſe duplum, & non duplum.

¶ Item non ſequitur, non eſt ęquale. ergo eſt nõ ęquale, nec ulterius in ſecunda, ergo non eſt ęquale.

Quæſtio IIII.

QVęritur, an teneat cum verbo de pręterito. primo an ſequitur fuit non album. ergo non fuit album. Quod ſic uidetur quia propoſitio de pręſenti, & de præterito non differũt, niſi quo ad tempora, ſed tempus non uariat habitudinem, quia conſequentia eſt ſimplex & non accidentalis, ut uidetur. ergo ſequitur cum uerbo de pręterito, ſicut de pręſenti.

¶ Ad oppoſitum hęc eſt uera. hoc fuit non album, ſi ſemel fuit nigrum, & hęc eſt falſa, non fuiſti albus, ſi ſemel fuiſti albus, & ex uero non ſequitur falſum.

Quæſtio V.

QVęritur, an ſequitur e contra poſita conſtantia ſubiecti. Quod ſic uidetur. nam ſequitur nõ fuiſti albus. & fuiſti. ergo fuiſti non albus, quia per quomodolibet tempore pro quo fuiſti, fuiſti, uel albus, uel non albus.

¶ Ad oppoſitum, idem eſt dicere tu fuiſti albus, & tu es p̃teritus albus, ſed non ſequit, tu non es pręteritus albus, & es. ergo es pręteritus non albus, ſicut non ualet, tu non es album lignum, & es. ergo es non album lignum.

Dicen-

DICENDVM quod quattuor exiſtentibus propoſitionibus de eodem ſubiecto prædicatis variatis ſecundum finitum, & infinitum affirmatiuè, & negatiuè terminis ſũptis ſimplicibus, & non compoſitis compoſitione exiſtente de præſenti ſiue de præterito, vel futuro, ſi duo prædicata propoſitionum affirmatiuarum dicantur de quolibet ex negatiuis, ſequitur affirmatiuè, ſi non, non.

¶ Cuius ratio eſt quam ponit Ariſt. primo priorum accipiantur termini ſimplices. puta ſor. eſt bonus. ſorte eſt non bonus. ſorte non eſt bonus. ſorte non eſt non bonus. ſi eſſe bonus, & eſſe non bonum dicantur de quolibet, & de nullo eorum ambo ex affirmatiuis ſequuntur negatiue. & èconuerſo conuertitur, quia ſi non: contradictoria ſimul ſtabunt, quia ſi ſorte non ſit bonus, ſi non ſequitur. ergo eſt non bonus. & non bonum, & bonum dicuntur de quolibet. per poſitum. ſorte ſic ſimul erit bonus, & non bonus, & econuerſo tenet per idem. Item in terminis compoſitis tenet eadem ratio, quia ſi eſſe album lignum, & eſſe non album lignum dicantur de quolibet, ſequeretur, non eſt album lignum. ergo eſt non album lignum, vel contradictoria ſimul ſtarent. Sed in quibuſdam de eodem negatur utrunque prædicatorum compoſitorum, & non dicuntur de quolibet vt hic, hoc eſt album lignum. hoc eſt non album lignum, & utrunque eſt falſum de Socrate, ideo non tenet conſequentia.

¶ Sed ulterius eſt dubitatio an hic, hoc eſt non bonum. prædicatur ens, & non bonũ, ratione, cuius prohibetur illatio huius ex hac negatione, hoc non eſt bonum, ſicut in alijs compoſitis prædicatis. ¶ Ad quod dicendũ, ꝙ ſicut qñ prædicatur tertiũ adiacens ſi eſt. ſit tantũ copula, certum eſt, ꝙ non impedit cõſequentiam, tunc enim tantum prædicatur non bonum, & bonum, & non bonum dicũtur de quolibet, ſed ſi eſt. ſit pars prædicati ſecundi ſecundũ intellectũ per quã impediatur ne non eſſe album, & eſſe non album dicuntur de quolibet. tunc non tenet conſequentia, quia diuerſimode ponendo antecedens, & diuerſimode ponendo conſequens eſt non inferre conſequens. ¶ Ad primum argumentum patet, ꝙ homo, & ens non homo, non dicuntur

de

de quolibet ¶ Ad aliud, quod ſunt ordinatæ, ut compoſita præſupponunt ſimplices, unde qui quærit aliquod adiacens huic uerbo, eſt, præſupponit ipſum eſſe, unde quærendo an ſor. eſt ſapiens, præſupponitur ipſum eſſe, & ſi ſor. eſt & non eſt ſapiens, tūc eſt ens non ſapiens. ¶ Ad tertium communiter ſupponit Ariſt. in iſta illatione hominem eſſe ſicut patet.

¶ Ad rationes oſtendentes conſequentiam non tenere, ſi autem dicatur, quod conſequentia tenet, dicendum quod eſt, non eſt niſi tantum copula, & non homo tantum prædicatum, vel homo, & tantum alterum prædicatum dicitur de quolibet, & de nullo horum ambo, & ſic non prædicatur ens non homo.

¶ Ad primum argumentum cum dicitur duæ uerò minime, &c. dico quod Ariſto. dicit ex negatiuis non licet inferre affirmatiuas, quia non uniuerſaliter inferunt, ſicut econuerſo, nec quando prædicata affirmatiuarum non dicuntur de quolibet, quod non contingit in prædicatis compoſitis. Et cum arguitur contra hoc, quod eſt adiacebit iūſto & nō iuſto, hoc dicit Ariſ. ad diſtinguendum prædicata ſecundum finitum & infinitum, q autem prædicatum ſimplex ſit, aut compoſitum, hoc accidit. ¶ Et quod dicitur in libro priorum, dico quod differūt quantum ad modum enunciandi in quibuſdam, non tñ differūt realiter, ſed quātum ad modum enunciandi differunt, ſ. ſortem non currere eſt uerum, & tunc ſortem currere non eſt uerum, quia ſecunda contradicit alicui, non tamē primæ, & tamen quātum ad ueritatem non differunt. ¶ Ad aliud dico, q affirmatiua de prædicato infinito tot modis poteſt uerificari, quot modis negatiua de prædicato finito eſſe enim non hominis non plus ponit, quam nō eſſe hominis, licet eſſe ſimpliciter plus ponit.

¶ *At verò unum de pluribus, vel plura de uno affirmare, vel negare ſi non eſt unum de pluribus non eſt affirmatio, vel negatio una, &c. Cap. 2.*

Quæſtio VI.

QVæritur circa capitulum de ueritate propoſitionis an hæc ſit vna ſortes eſt homo albus. Quod non uidetur, quia dicit Boetius, ſi ex his quæ ſubijcis

aut prædicas non fiat vnum, non eſt propoſitio una, ſed ex homine, & albo non cõſtituitur vnum.
4 ¶ Item dicit, ſi ex his, quæ ſubijcis aut prædicas, non fiat vnum, ſicut ex ſubſtantia animata ſenſibili fit vnum, non eſt propoſitio vna, ſed ex homine, & albo non fit vnum ita. Dicit quod Boetius intelligit, ſi id ſub quo accipitur terminus non ſit vnum, ut ſpecies una, non erit propoſitio vna, ſed id ſub quo accipitur terminus, vt album, ſic eſt vnum. ¶ Et ſimiliter dicendo homo albus currit. currere attribuitur albo homini per accidens, ergo ſub ratione albi accipitur homo reſpectu curſus.

hic in litera & cõmen. ¶ Contra eadem ratione hęc tota propoſitio eſſet vna, homo albus ambulans currit, quia quod præcedit poſſet accipi ſub ratione ambulantis, quod negant Ariſtot. & Boetius. ¶ Item dicit in litera, q̃d duorum quæ prędicantur dę tertio per accidens, non eſt ex illis vnum, de quo, vt de vno poſſum affirmare, vel negare. album autem prædicatur de homine per accidens, non ergo erit propoſitio una.

¶ Item cuiuſlibet affirmationis eſt vna negatio, ſed huius. omnis homo albus currit. non eſt una negatio, quia ſi ſic eſſet. illa. aliquis homo albus non currit, quod non conuenit, quia ambæ ſunt falſæ, poſito quod nullus homo ſit albus, quia in utraque implicatur, qui eſt medium inter hominem, & album, ſicut inter exigens, & exactum. vtraque ergo implicat hominem eſſe album. ergo utraque falſa eſt propter implicationem falſi.

¶ Contra hoc. quando de aliquo ſubiecto uniuerſaliter ſumpto affirmatur aliquid in propoſitione contradicente eidem, ſufficit negare totum, quod prius affirmabatur, ab eodem particulariter ſumpto ſed hæc. omnis homo albus currit, affirmatur de aliquo, ſcilicet de hoc ſubiecto homo vniuerſaliter. ergo illud prędicatum negare ab eodem particulariter eſt contradicere.

¶ Item hęc eſt vna. omne animal rationale currit. cui contradicit hęc, aliquod animal rationale non currit, non obſtante implicationę iacente inter animal, & rationale. ergo non obſtante implicatione inter hominem, & album illæ contradicunt, omnis, homo albus currit, & aliquis homo albus non currit. ¶ Dicitur, quòd propter accidens non eodem modo reſpiciens ſub-

ſubiectum, & differentiam reſpicientem genus, non eſt eadem implicatio. propter quod licet una impedat contradictionem, alia non impedit.

¶ Contra non habetur vnde dicatur, quod implicatio cadat media, niſi, quia hoc eſt exigens, hoc exactum, cum ergo ſimiliter animal exigat rationale, vel econuerſo, ſicut homo album, vel èconuerſo, mutata non eſt ratio de implicatione.

¶ Item in illa propoſitione eſt vna veritas, ergo eſt una, non enim eſt idem dicere, omnis homo albus currit, & omnis homo currit, ſi enim ſic eſſet propoſitio plures, homo in vtraque eſſet ſubiectũ abſolutè, & ſequeretur. omnis homo currit, quia album eſt prædicatum in una, & currere in alia.

¶ Item Ariſto. inquirens quæ prędicata diuiſim, ut duo, poſſint prædicari, ut unum, dicit quòd ſic eſt homo, & albus, & hoc vt vnum.

¶ Item dicit Ariſ. hanc eſſe vnam, ſor. eſt homo albus,

Quæſtio VII.

QVæritur iuxta hoc, an hæc ſit una: album eſt muſicum? quod non uidetur, quia muſicum prædicatur de albo ratione tertij, ut Sortis, vel Platonis idem eſt ergo, ac ſi diceretur ſorte, qui eſt albus, eſt muſicus, ſed Ariſtote. vult, quod hæc ſit plures: ſorte, qui eſt albus, eſt muſicus, qui dicit in litera quando duo accipiuntur, quorum vtrum prædicatur de altero per accidens, vel ambo de tertio per accidens, ex his non ſit unum.

¶ Item tot compoſitiones implicitæ ſunt hæc. album eſt muſicum, ſicut hæc, Socrates eſt albus muſicus; ſed propter compoſitiones implicitas hic eſt propoſitio plures. ſorte eſt albus muſicus. ergo & hæc erit plures album eſt muſicum, nam cum dicitur album eſt muſicum, duæ ſunt implicitæ compoſitiones. ſortes eſt albus, qui eſt muſicus, & eædem compoſitiones ſunt implicitæ: hæc ſortes eſt albus muſicus: aſſumptum patet: nam cum dico: album eſt muſicum. dico illud cui ineſt muſicum eſſe album de uirtute ſermoni.

¶ Ad oppoſitum propoſitio eſt una. in qua prædicatur vnum de uno, eadem autem unitas extranei ſufficit ad ſubiectum, quæ ad prædicatum, ſed hæc eſt una ſort. eſt muſicus, & hæc ſimiliter.

ſor. eſt albus, ergo hoc album eſt muſicum.

Quæſtio VIII.

Q Værit ur juxta hoc, an hæc ſit una, homo albus eſt homo muſicus. Quod ſic videtur quia hæc eſt una, homo albus currit, ut oſtenſum eſt unitas, ergo hominis albi ſufficit ad unitatem extremi, & eadem ratio ne illud eſt unum homo muſicus, ergo, & hæc propoſitio homo eſt albus homo muſicus, eſt vna, cum utrunque extremum ſit vnum.

2 ¶ Item ex homine, & albo ſit vnum, ſicut ex actu, & potentia.

¶ Similiter ex homine & muſico eadem ratione, ergo vtrũque extremum eſt unum.

Hic in litera. ¶ Ad oppoſitum dicit Ariſt. quòd eorum quę ſubijciuntur, & prędicantur quęcunq; ſecundo, vel plura dicuntur de tertio per accidens & alterum de altero per accidens dicitur, ex his non ſit unum, nec ſit affirmatio, vel negatio vna, ſic eſt in propoſito, quia homo, & muſicus dicuntur de homine albo per accidens, & alterum de altero per accidens, ergo hic non erit una, ſicut nec hęc. ſorte eſt homo albus.

Quæſtio IX.

Q Væritur utrum; hæc ſit vna, homo qui eſt albus currit, quod ſic videtur, qa hoc ꝙ eſt, qui habet naturam articuli ſubintellectam propter qđ facit ſubſequens arctare præcedẽs, unde præcedens accipitur ſub ratione ſubſequentis, ut ad album comparatur, ergo, &c. ¶ Item vnitas ſubiecti diſtributionis ſufficit ad unitatem actus ſubiecti, ſed hoc totũ, homo qui eſt albus, eſt ſubiectum diſtributionis, qa ex iſta omnis homo qui eſt albus currit, contingit ſic ſyllogizare: iſte homo qui eſt albus, ergo iſte currit, in ſyllogiſmo autem medium eſt totum illud quod in vtraque propoſitione accipitur, & in maiori ponitur totum ut unum diſtribuibile, ſuper quod cadit ſignum. ¶ Item unitas huius quod eſt homo qui eſt albus ſufficit ad unitatem medij ſyllogiſtici. ergo & extremi in propoſitione, quia ex propoſitione plures non ſit ſyllogiſmus. ¶ Item eadem unitas non impedit unitaté propoſitionis, hęc enim eſt una. iſte homo albus currit uelociter. ¶ Item quando eſt propoſitio plures neceſſe eſt plura eſſe extrema, quia ad minus quattuor, cum cuiuſlibet

2

3

4

5

unius

6 vnius ſunt duo extrema. Itē accipio aliud q̃ prædicatum, quia prędicatū non arctat ſubiectum ſi ergo in hac. hō q eſt albus currit, prædicatur currere de homine ſicut de ſuo ſubiecto, & album de homine de ſubiecto ſuo non coarctatur hō per ly album. ergo ſequeretur, omnis homo qui eſt albus currit, ergo oīs homo currit.

¶ Ad oppoſitū relatiuum ſubſtantiæ refert idem cum ſuo añte qui eſt relatiuū ſubſtantiæ. ergo ſic dicendo. hō qui eſt albus currit, denotatur homo replicati ita φ hō ſemel acceptus uī ſubijci actui currendi, & tunc attribuitur ei qđ eſt album. ex hoīe autem iterato reſpectu diuerſorum prædicatorum, non poteſt fieri unum ſubiectum propoſitionis.

3 ¶ Itē hic ſunt plures compoſitiones. ergo non eſt una propoſitio. Dicetur, φ vna ꝓpoſitio eſt materialis reſpectu alterius, & ideo non impedit vtilitatem propoſitionis.

4 ¶ Contra hoc, licet homo referatur per ly quia tñ ly qui ſemel dictum unit ita formaliter album cum hoīe, ſicut ſi diceretur, hō eſt albus. ergo cōpoſitio qua unitur albū cum hoīe relato, formalis eſt

5 & non materialis reſpectu alicuius. ¶ Item compoſitio dicitur materialis, quia ipſa ſecundum ſe eſt ut materia reſpectu alterius, ſed compoſitio quę importatur per hoc uerbum, eſt: eſt ita ſimpliciter formalis, ſicut compoſitio importata per hoc uerbum, currit.

¶ Itē ad principale. propoſitio una habet unā contradictionē, ſed hæc. omnis homo qui eſt albus currit. nō habet unam cōtradictionē. quia ſi ſic, eſſet iſta. hō qui eſt albus non currit. Dī φ eſt iſta, hō non qui eſt albus currit.

¶ Contra. per ipſos, propoſitio eſt una, cuius ſubiectum eſt, homo qui eſt albus, ſed particularis negatiua de eodem ſubiecto & de eodē prædicato contradicit uniuerſali affirmatiuæ. ideo prior ſi ſit vna contradicit huic, hō qui eſt albus non currit.

¶ Itē intellectus cuiuſcunque propoſitionis tacitè reſoluit in duos intellectus ſimplices ſiue ueros, ſiue falſos, ſed hæc propoſitio ſic reſoluitur. nam ſic dicendo, homo qui eſt albus, ſine additione alicuius alterius ſequitur verum, vel falſum. quare denotatur φ homo eſt albus. ſed quia hō refertur, & relatio eſt ad aliū actū, iō animus ſuſpēſus eſt, donec aliquid aliud addatur

de homine, ſicut ſi dicamus: hō qui currit, & uerū ſignificatur per ipſam propoſitionem, ſed adhuc dependet animus audientis quid debeat vlterius dici.

¶ Item negatio adueniens ꝓpoſitioni uni tm̄ negat compoſitionem a qua accipiebatur unitas & ueritas propoſitionis. ſi ergo hęc ſit vna. oīs homo q̄ &c. in hac, nō omnis homo qui &c. refertur negatio ad vnam compoſitionem tm̄, quod non eſt poſſibile, quia ad quamcunque compoſitionem referatur negatio, erit hæc falſa. omnis homo qui, &c. q̄a poſito ꝙ multi homines ſint albi & aliqui currāt, & aliqui nō. hæc eſt falſa, omnis homo q̄ eſt albus currit, & hæc ſimiliter. non omnis homo, &c. intelligendo tamē quod negatio refertur ad cōpoſitionem materialem. ſimiliter poſito quod nullus homo ſit albus, hęc eſt falſa, omnis homo qui eſt albus currit, & hæc ſimiliter, non omnis homo, &c. intelligendo compoſitionem referri ad cōpoſitionem principalem, eo quod implicatur aliquem hominem eſſe album. ad nullam ergo compoſitionē vnā poteſt negatio referri. ſi autem eſſet vna, bene poſſet negatio referri ad vnā compoſitionem.

AD PRIMVM quæſitū dr̄, ꝙ hic eſt plures, homo albus currit. propter auctoritates Boetij adductas, q̄a duæ compoſitiones ſunt una implicita, alia explicita, quia homo & album ſe habent ſicut exigēs & exactum. inter quæ cadit, qui eſt medium.

¶ Contra. tunc hic eſſet plures. animal rationale currit, quia inter animal, quod eſt exigens, & rationale quod eſt exactum, cadit, qui eſt, medium.

POTEST dici, ꝙ propoſitio eſt vna. unde ex homine & albo fit unum extremum reſpectu compoſitionis, non tamen ſunt ſimpliciter unū. Ad quod ſciendum, ꝙ in propoſitionibus unitas eſt proportionalis unitati in rebus. in rebus autem quædam habent unitatem ſimpliciter. ſicut quæ ſunt entia ſimpliciter. quædam dicuntur unum ſecundum quid, vt quæ ex talibus componuntur, ſicut domus. ſimiliter eſt in propoſitionibus, unde hæc ſimpliciter vna. homo eſt animal, ubi ſimplex prædicatum enunciatur de ſimplici ſubiecto. hæc autem, homo albus currit: non eſt ſimpliciter vna, ſicut prior, quia propoſitio dicitur vna

ex unitate extremorum, ſed currere non ita affirmatur de uno ſecundum conceptũ: cum dicitur homo alb. currit: ſimul cum dicitur: homo eſt animal. eſt tamen propoſitio una: quia ſibi competunt cõditiones ꝓpoſitionis unæ: quę ſunt oppoſitio contradictoria, & contraria, & diuidi per affirmationem, & negationem, & ſyllogizatio, & ſcd'm ſenſum iſtorum pater quòd Ariſt. primo huius non diuidit aliquam in affirmationem, & negationem, niſi vnam.

¶ Ad primũ argumentum dico, ꝙ Boetius intelligit, ꝙ nõ eſt ꝓpoſitio ſimpliciter vna, niſi ex prædicato, & ſubiecto fiat vnum: quemadmodum ſpecies vna, & vnum ens.

¶ Alio modo tamen poteſt ꝓpoſitio eſſe una, licèt extremum non ſit vnum. nam vnũ fit ex actu, & potentia, & albus quodammodo eſt actus hoĩs, licet non ſimpliciter: eſt tamen vt dr̃ ut actus accidentalis, propter q̃d ex hoĩe & albo fit quodammõ unũ.

¶ Ad aliud patet idem.

¶ Ad tertium dico, ꝙ hęc eſt falſa contradictoria. aliquis homo albus non currit. Et cum dicitur: utraque eſt falſa, poſito ꝙ nullus homo ſit albus. Dico ꝙ non: quia hic, hõ albus non currit. non ponit hominem eſſe album. Cum dr̃ ꝙ q eſt medium, dico quòd adiectiuum conformat ſubſtantiuo ſuo, & ſibi unitur, ut actus potentiæ. potentia aũt reſpectu ſui actus rationem habet actus. actualitas autem ſecundum ꝙ actualitas rationem habet cuiuſcunque. ſimiliter. cum dicimus ut eſt actualitas in potentia. Similiter cum dicitur: homo albus. capiendo hominem ſecundum quòd habet rationẽ potentiæ reſpectu albi; quæ quidem potentia nata eſt actuari per album. vnde ut notetur actualitas potentiæ ad ſuam qualitatem, & ad ſuum actum intercipio ens uel qui eſt, quod quidem ens uel qui eſt: non ſignificat aliquid eſſe, vel non eſſe: Sed deſignat rationem conformitatis adiectiui ad ſubſtãtiuũ tanquam modus intelligendi vel prædicandi; propter quod dico, quod ens uel qui eſt ſubintellectum in hoc. homo albus currit. non aſſerit album de homine eſſe, ſed manet adhuc ſimplex intellectus ſine vero uel falſo, & ibi manet &: ſic patet, quod hic homo albus non ponit hominem eſſe album: ſicut, & hic: animal rationale, non ponit ani-

mal eſſe rõnale. ¶ Ad aliud quod non eſt eadem ratio quare ambulans, & album ſunt ſecundo, quia utrunque accidit alteri, & neutrum eſt actus reſpectu alterius: nec potentia propter quod homo albus eſt unum ſubiectum reſpectu prædicati. unde ex homine & albo, & ambulante non fit unum, licet ex homine, & utroque diuiſim fiat unum, ſed hæc forte eſt una ſubſtantia ſuperficiata alba currit: quia ſubſtãtia ſuperficiata eſt potentia reſpectu albi, & ideo ex illis fit unum, ſicut ex homine, & albo. nam ſubſtantiæ aduenient accidentia ſecundum ordinem: ita quod unum accidens eſt ſicut diſpoſitio ad aliud.

¶ Ad aliud quod quãdo duo accidentia, quorum utrũque accidit tertio: ſubijciuntur illi, uel prædicantur de illo: tunc non dicitur ex illis unũ: ſic non eſt in propoſito: homo, & album non accidunt tertio, vt ſupra, licet accidat album homini.

AD ſecundum quęſitum dicendum, quod hæc album eſt muſicum eſt una, tum quia album ſubijcitur, quod per accidens eſt unum ſicut eſt hæc. homo albus eſt muſicus. unum enim ſubijcitur, & unum prædicatur, niſi n. unitas termini ſufficeret ad unitatem extremi, propoſitio una conuerteretur in propoſitiones plures. quia hæc eſt una. ſor. eſt albus. quæ conuertitur in hanc. album eſt ſor.

¶ Ad primum argumentum dico, quod oſtendit extremũ propoſitionis non eſſe ſimpliciter unum. tamen eſt unum per accidens, quod ſufficit ad unitatem affirmationis, & negationis, & ut ſufficit ad rationem ſyllogiſticam.

¶ Ad ſecundum cum dicitur album eſt muſicum, compoſitio implicata in ſubiecto eſt compoſitio actus, & potentiæ. propter quod ex ſumptis in ſubiecto fit unum, ſimiliter ex ſumptis in prædicato fit unum, ſed cum dicitur: homo eſt albus muſicus, album & muſicum ſunt duo, quorum neutrum eſt in potentia reſpectu alterius, ſed utrunque eſt actus, ideo per modum unius non poſſunt prædicari de eodem, ſed cum utrumque ſumatur, ut prædicatum, neceſſe eſt utrumque prædicari, ideo eſt propoſitio plures. & cõmuniter illa in qua duo talia accidentia ſubijciũtur vel p̃dicãtur.

AD tertium dico, quòd hæc eſt una homo albus eſt homo muſicus: propter rationem dictam: quia album ſe habet ad hominem ſicut actus ad potentiam, & muſicum ſimiliter: ideo ex homine & albo fit aliud unum extremum, & ex homine & muſico fit aliud extremum: ideo prædicatur unum de alio. ens autem intellectum inter adiectiuum, & ſubſtãtiuum non deſignat aliquid eſſe uel non eſſe: ſicut compoſitio affirmatiuæ uel negatiuæ, ſed deſignat conformitatem quandam inter adiectiuum & ſubſtantiuum, ſecundum quod hæc habet rationem diſponibilis, & illud rationem diſponentis: vnde magis eſt modus intelligendi, quam uerbalis copula ſignificans aliquid eſſe.

¶ Ad illud in contrarium dico, quod quamuis plura prędicantur, quorum utrumque accidit tertio, & alterum alteri accidat: non eſt propoſitio plures, ſed ſi duo prædicantur: quorum unum accidit alteri: per quoddam tertium, cui inſunt, & cuius ſunt actus, tunc eſt propoſitio plures, quia ſi duo accidentia ſibi inuicem prædicantur, quia ſunt actus eiuſdem tertij, ex his non fiet unum, ſicut ex actu & potentia, ex alijs autem fieri poteſt. per hoc patet, quod ratio procedit ab inſufficienti: quia amittit aliquam particulam poſitam.

AD quartum quæſitum dicitur, quod hæc eſt una. homo qui eſt albus currit, quia eſt ſyllogizabilis, & contradictoriam habet, & conſimilia, ſed ſecundum idem non poteſt contradictio ſaluari competenter in talibus: quia particularis negatiua de eodem prædicato deberet contradicere uniuerſali affirmatiue: vnde ſi hæc ſit una, omnis homo qui eſt albus currit, ſequitur hanc ſuam contradictoriam, aliquis homo qui eſt albus non currit, eſſe unam: unde erit. homo qui eſt albus ſubiectum idem particulariter ſumptũ, quod ſumebatur uniuerſaliter in uniuerſali. ¶ Ideo dici poteſt, q; hæc homo qui eſt albus currit. eſt plures ſimpliciter, quia duo actus per duas compoſitiones formales attribuũtur homini, nam album attribuitur homini per hoc uerbũ eſt importans formalẽ compoſitionem. ita.n. formaliter attribuitur album homini, ſicut ſi diceret per, qui, referat: ſicut ſi diceret, hõ eſt albus; q̃a forma-

lis attributio ſpeciem accipit a propoſitione uerbali, ſed hoc, qui eſt, homini relatum denotat album attribui, cui & currere attribuitur, nec attribuitur currere homini, qui eſt albus, ita ut hoc totum accipiatur, ut unum ſubiectum, nunquam enim reſpectu tertij accipitur ut unum ſubiectū quod de alio ſignificat eſſe uel non eſſe formaliter. hoc autem quod eſt, qui eſt albus licet ratione relationis importatæ per ly qui, ſuſpenderetur animus audientis, ut homo interim ad album referatur, tamen aliquid de aliquo ſignificatur eſſe: alioquin nullo homine exiſtente albo non eſſet hæc falſa, aliquis homo qui eſt albus non currit: ſicut ſi dicam. quod tu curris, uerum uel falſum ſignificatur. ſi tamen intelligatur quod qui eſt, intelligatur ut modus quidam intelligendi inter adiectiuum & ſubſtantiuum, tunc eſt propoſitio una: ſicut hic, homo albus currit, & eſt eius contradictoria, homo qui eſt albus non currit.

¶ Ad primum tunc dicitur quod, qui habet naturam articuli ſubintellecti, dicendo quod hic homo qui eſt albus currit, coarctatur homo per ſequens: quia denotatur qđ idem homo ſubijciatur curſui & albedini, ideo ſic coarctatur homo, quod non ſtat vniuerſaliter, pro quolibet eius, tñ ex hoc non ſequitur, quod totum ſit unum ſubiectū, homo qui eſt albus currit, quia tria denotantur ineſſe eidem homini, & hic tria concomitantur ſe in homine, ideo coarctatur homo nō ita ut fiat ſubiectum reſpectu p̄dicati ex ipſis. ¶ Ad ſecundū dico, quod abſolute & primo non attribuitur totum prædicatum huic, homo qui eſt albus, ſed homini per ſe, tamen in habitudine ad hoc qui eſt alb⁹, quia homo quodammodo accipitur coarctatus, ut ei ineſt album & curſus. ¶ Ad tertium dico, quod hoc eſt, qui eſt albus. per ſe non eſt pars medij ſyllogiſtici, nec debent tres determinationes addi ad ſubiecta, ſicut nec aliæ determinationes, ſicut ſi ſyllogizatur: omnis homo & duo homines ſunt tres, iſte eſt homo. ergo iſte & duo homines ſunt tres. ſic debet ſyllogizari in propoſito: omnis homo qui eſt albus currit. iſte eſt hoc ergo iſte qui eſt albus currit. ¶ Vel poteſt dici, quod hic: omnis homo qui eſt albus currit, ſimpli-

pliciter non eſt ſyllogizabilis, qa ſimpliciter eſt plures; & cũ dicitur, quod homo qui eſt albus eſt, vnum diſtribuibile, negandum eſt. ¶ Quarta ratio oſtendit hanc eſſe unam. homo albus currit, ſed de homine qui eſt albus currit, non eſt ſimile, qa quod additur non eſt unum extremum, quia ſignificat verum vel falſum in propoſitione una. ¶ Ad quintum dico, quod ſunt quattuor extrema homo & currere homo relatus, & album ſibi denotatum ineſſe, iõ eſt ꝓpoſitio plures.

Quæſtionũ doctoris Subtilis fratris Ioãnis Duns Scoti ſuper 2. li. Perihermenias Ariſtotelis, Finis.

¶ PRAECLARISSIMAE ac perutiles Quæſtiões doctoris ſubtilis ſuper lib. elenchorum Ariſto.

DE ſophiſticis autem elenchis, et de his quæ uidentur quidẽ elenchi, ſed nõ ſunt, ſunt autem paralogyſmi, dicemus, incipientes ſecundum naturam a primis, &c. Cap. 1. primi huius in prin.

Quæſtio I.

QVæritur utrum logica procedat ex cõibus? Quod non probatio. Nam ſcientiæ cõparantur ad ſubiectum, ſicut potentia ad obiectum, ſed unius potentię vnũ eſt obiectum per ſe, ergo vnius ſcientię unũ erit ſubiectum per ſe, ſed ens in cõmuni ratione, cuius dr̃ ſcientia communis, eſt ſubiectum per ſe in metaphyſica, ergo non in logica, quare &cæt. Item logica eſt de ſyllogiſmo tam quam de ſubiecto, & etiam conſiderat de his quæ habent attributionem ad ſyllogiſmum, ſicut de termino, & oratione, ſed iſta non ſunt cõmunia: Nam non quodlibet eſt ſyllogiſmus, ſed a communitate ſubiecti dicitur ſcientia communis, ergo, &c. ¶ Oppoſitum dicit Ariſt. primo poſteriorum. Si logica eſſet alicuius generis determinati, non interrogaret.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod logica eſt de communibus, & philoſophia prima, ſed diuerſimode. Nam philoſophia prima conſiderat ens inquãtum

ens

ens eſt, unde conſiderat rem ſecundum ſuam quidditatē. Et quia quidditas rei eſt entitas per ſe rei, ideo philoſophia prima conſiderat rem ſecundum ſuam entitatem. Et quia conſiderat rem ſecundum ſuam quidditatem, & entitatem tenet abſolutè; & multa conſequuntur rem, ut ſic; ideo primus philoſoph. poteſt oſtendere paſſiones de ſubiecto ſuo, & de quolibet alio, licet enim ſumendo ens pro ut intelligitur in communi, & ſecundum quod apprehendit ſub ſe eſſe cuiuſlibet rei, non poſſit de eo aliquid oſtendi, tamen de ente ſecundum ſuam quidditatem multa poſſunt oſtendi, nam multa conſequuntur ipſum ſecundum ſuam quidditatem, ut eſſe perfectum, & imperfectum, & multa alia. Similiter logica eſt de ente communi, ſiue conſiderat. Sed ens eſt duplex ſcilicet naturæ, & rationis: Ens autem naturæ inquantum tale eſt cuius eſſe non dependet ab anima. Sed ens rationis dicitur de quibuſdam intentionibus, quas ad inuenit ratio in ipſis rebus, cuiuſmodi ſunt genus, & ſpecies, diffinitio, & huiuſmodi. Ens autem dictum iſto ſecundo modo æquiparatur ſecundum communitatem enti priori modo dicto. Non enim eſt aliquod ens naturæ quin poſſit cadere ſub ente rationis, & quin ſuper ipſum fundari poſſit aliqua intentio, ut puta generis uel ſpeciei, uel differentiæ, uel proprij, vel indiuidui, uel ſaltem cauſæ uel cauſati, quia ergo logica eſt de huiuſmodi intentionibus quæ applicabiles ſunt omnibus rebus, ideo logica dicitur ex communibus procedere.

¶ Vlterius ſciendum, quod licet logica quantum ad doctrinam ſit ex communibus. Diuerſus eſt tamen vſus doctrinæ: quia traditur in dialectica, & in demonſtratiua. Nam dialectica eſt ex communibus, & in ſingulis ſcientijs ad proprias concluſiones ex communibus arguit. Nā oſtendit, quod amor, & odium ſunt in eodem ſuſceptibili, non per proprietatem amoris uel odij, ſed per hoc medium, quod contraria nata ſunt fieri circa idem, unde ex communibus non attingit ad communia, ſed ex communibus arguit ad proprias concluſiones. Illa autē pars logicæ quę eſt demonſtratiua, & ſi in doctrina tradatur de communibus, pu

ta de ſyllogiſmo demonſtratiuo, & de attributis ad ipsũ, quæ ſunt communia cuiuſlibet ſcientiæ, tamen in ſingulis ſcientijs arguitur per propriũ mediũ. Nã geometra vtitur ratione demonſtratiua: unde accipit primas & ueras cauſas concluſionis, & per proprium medium arguit ad propriam concluſionem. Sed arguens dialecticè aliam & aliam concluſionem in alia & alia ſcientia per idem medium poteſt oſtendere, unde in naturali philoſoph. & medicina poteſt diuerſa, & diuerſa concluſio oſtendi per idem medium. ¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicendum, quod unius ſcientiæ unum eſt ſubiectum per ſe. Vlterius, cum dicitur ens in communi conſideratur a primo Philoſopho, dico qđ ens naturæ in communi conſideratur a primo Philoſopho. Ens autem rationis a logico. Ad aliam rationem dicendum, quod impoſſibile eſt aliquid eſſe in rerum natura, quin ſicut habet eſſe, ſic habeat quod quid eſt, modo ut habet quod quid eſt, ſic a primo Philoſopho conſideratur. Vnde per hoc quod dico, quod ens naturæ a primo Philoſopho conſideratur, & ens rationis a logico, non intendo aliquid excludere a conſideratione primi Philoſophi. Si enim conſiderem hanc intentionem, quæ eſt ſpecies, & hanc quæ eſt genus, inquantum quædam ſpecialia entia ſunt, ſic collocantur in genere determinato, & cadunt ſub conſideratione eius, cuius eſt quod quid eſt determinare, inquantum tamen intentiones ſunt: ſic cadunt ſub conſideratione logici, licet enim quidditas generis ſecũdum id quod eſt, non conueniat ſubſtantiæ & qualitati: intentio tamen generis conuenit ſubſtantiæ & qualitati: unde ad rationem dicendum, quod iſtæ intentiones ſi conſiderantur, ut quædam ſpecialia entia ſunt, ſic non ſunt communia. Si tamen conſiderantur, ut ſunt rebus applicabilia communia ſunt, & ſic de eis eſt logica, unde conſideratio logici eſt de huiuſmodi intentionibus, prout rebus ſunt applicabiles. Et ideo logica dicitur eſſe de communibus.

Queſtio II.

Q Værit ur utrum ars ſophiſtica ſit ſcientia? Quod non, probatio. Nam ſcientia eſt effectus demonſtrationis, primo poſte.

poſte ſed ars ſophyſtica non
Conte. eſt effectus demonſtrationis
5. cum ſit effectus ſyllogiſmi
ſophiſtici: ſicut ſcientia eſt effectus ſyllogiſmi demonſtratiui. Item ars ſophiſtica eſt
2
Cap. 1. apparens ſapientia, & non exiſtens. primo elenchorum; ſed quod eſt aliquid ſecundũ apparentiam tantum, non eſt illud quod apparet, cum ergo ſophiſtica ſit apparens ſapientia, & non exiſtens, non erit ſcientia.

3 ¶ Item ſi ſophiſtica eſſet ſcientia: ſophyſta eſſet ſciens, conſequens falſum: ergo antecedens. Falſitas conſequentis patet ex hoc, quod ſophiſta eſt ab apparẽte ſcientia, & non exiſtente captioſus, primo elencorum.

4 ¶ Item ſophiſtica operatur ad deceptionem, ſed nulla ſcientia intendit deceptionem, nã omnis ars, & omnis doctrina bonum quoddam appetere videtur.

4. ethi. ¶ Oppoſitum patet per philoſ. in litera.

Quæſtio III.

IVxta hoc quæritur: dato, quod ſophiſtica ſit ſcientia, vtrum ſit de ſyllogiſmo ſophiſtico tanquam de per ſe ſubiecto. Quod non uidetur, nam de ſubiecto oportet præſupponere, quid eſt, & quia eſt, ſed ſyllogiſmum ſophiſticũ eſſe probatur in iſta ſcientia, ergo &c. ¶ Item illud, quod 1. elen.
eſt per ſe obliquitas alicuius Cap. 1.
recti; non cognoſcitur niſi p 2
cognitionem ſui recti. Et huius ratio eſt, quia obliquus non cauſat aliam ſpeciem in ſcientia, quam ſpeciem recti, cum rectum ſit iudex ſui, & obliqui: cum ergo ſyllogiſmus ſophiſticus ſit per ſe obliquitas ſyllogiſmi dialectici; non erit aliqua ſcientia per ſe de ſyllogiſmo ſophiſtico, ſed per ſe de dialectico, per accidens, de ſophiſtico.

¶ Item de non ente non eſt 3
ſcientia, nam ſcientia eſt veri, Prima
& ens & verum conuertũtur, de ani
cum ergo ſyllogiſmus ſophiſticus ſit non ens de eo non ma te. cont.
erit ſcientia. Maior patet de 85. 1.
ſe. Vt minor patet per Ariſt. poſter.
6. Meta, qui dicit, quod non t. cõt. 5
male fecit Plato, qui collocauit ſophiſticam ſub non ente. ¶ Item illud, quod tantum apparet, non cognoſcitur niſi per attributionem ad illud, quod apparet, cum ergo ſyllogiſmus ſophiſticus ſit tãtum ſecundum apparentiam verus elenchus, de eo non erit ſcientia per ſe, niſi per attributionem ad verum elenchum. ¶ Ad oppoſitionem Ariſtotel. in dando 1. elen.
ſuam

ſuam intentionem: dicens.
primo. 1. elen. ca. 12. De ſophiſticis autem elenchis, &c. Similiter in ſeparando ſui diſputationem ab alijs dicens, De demonſtratiuis & dialecticis dictum eſt, de agonisticis uerò, & litigioſis nunc dicemus.

AD primam queſtionem dicendum, quòd ſophiſtica, & dialectica uno modo conſideratæ habent rationem ſcientiæ. Alio modo conſideratæ a ratione ſcientiæ recedunt. Si enim dialectica conſideretur, ut habet conſiderationem de quibuſdam intentionibus quas ratio adinuenit in re, inſtituens in illis quendam modum quo procedere poteſt a principijs ad concluſiones, ſic dialectica debet dici ſcientia. Si autem iſto modo adinuento utatur in alijs ſcientijs, ſic a ſcientia ratione recedit. Nam ſi ſolum procedit ex probabilibus, unde ſcientia dialectica traditur per demonſtrationem, uſus tamen eius in probabilibus conſiſtit. Similiter etiam de ſophiſtica eſt dicendum: Si enim ſophiſtica conſideretur prout habet conſiderationem de principijs ſophiſticis, inſtituens in illis quendam modum, quo poteſt procedi ad concluſiones quas concludit ſophiſta ſic ſophiſtica eſt ſcientia, nã ſic ſophiſtica traditur per determinata principia. Ita eniñ oſtenditur apparentia de ſyllogiſmo ſophiſtico per unitatem uocis, tanquã per proprium medium, ſicut habere tres de triangulo per eius diffinitionem. Si autem iſto modo adinuento utatur ad concludendum aliquid falſum per ſyllogiſmum ſophiſticũ, ſic a ſciẽtiæ ratione recedit.

¶ Ad primam rationẽ in oppoſitum dicẽdum, quod maior eſt uera.

¶ Vlterius cum dicitur, ſophiſtica non eſt, &c. Dico, quod ſi ſophiſtica conſideretur prout eſt quędam ſciẽtia tradita per demonſtrationem, ſic eſt effectus demonſtrationis. Sed ſi accipiatur pro falſa credulitate aggenerata per ſyllogiſmum ſophiſticum, ſic non eſt ſciẽtia, nec effectus demonſtrationis.

¶ Ad aliam rationem dicendum quòd ſi ſophiſtica conſideretur prout eſt quædam ſcientia tradita per principia determinata, ſic non ſolum eſt apparens ſcientia, ſed exiſtens. Sed ſi accipiatur pro falſa credulitate aggenerata per ſyllogiſmum ſophiſticũ ſic eſt ſolum apparens ſcientia & non exiſtens, nam ſic arguens ſophiſticè uidetur

ar-

arguere, cum tamen non arguat. ¶ Ad aliam rationem dicendum, quod ſophiſtica accepta prout eſt tradita per principia determinata, eſt ſcientia, & habens eam dicitur ſciens. Sed ſi accipiatur pro falſa credulitate non eſt ſcientia, ut prius dictum eſt, nec habens eam dicit ſciens. ¶ Ad vltimam rationē dicendum, quòd nō determinatur de aliquibus obliquitatibus, ut eis utamur, ſed ut ab eis cãueamus. Si enim nulla eſſet obliquitas, quæ poſſet decipere, ſuperuacuum eſſet de ea determinare, unde de ſophiſtica nō determinatur per ſe, ut faciamus deceptionem, ſed vt deceptionem uitemus. Et quia deceptio vitari non poteſt niſi cognita, ideo primo determinatur de modo accipiendi.

Ad aliam quæſtionem dicendum, quòd de ſyllogiſmo ſophiſtico eſt iſta ſcientia tanquam de per ſe ſubiecto. Nam illud eſt ſubiectum in ſcientia, quod habet paſſiones de eo demonſtrabiles in ſcientia per cauſam, ſed ſyllogiſmus ſophiſticus eſt huiuſmodi, ergo &c. probatio aſſumpti, ſcilicet minoris. Nã apparentia poteſt oſtendi de ſyllogiſmo ſophiſtico per vnitatem uocis tanquam per proprium medium, poteſt ergo eſſe ſcientiæ ſophiſticæ ſubiectum. Et ad hoc ſignum euidens. Nam Ariſt. ſeparando diſputationem de qua intendit in hoc libro ab alijs, dicit, de demonſtratiuis, & dialecticis in alijs dictum eſt, ſed de litigioſis nunc dicemus. Cum ergo iſta de quibus determinat Ariſtot. in hoc libro ſint principia ſyllogiſmi apparentis inquantum apparens eſt, cuiuſmodi eſt ſyllogiſmus ſophiſticus, ſyllogiſmus ſophiſticus erit ſubiectum in iſta ſcientia. 1. elen. cap. 1.

¶ Ad primam rationem dicendum, quòd quando non eſt manifeſtũ, quod aliquid ſit ſubiectum in ſcientia; nihil prohibet perſuadere eſſe illius ſubiecti, verumtamen ſubiectum eſſe in ſcientia nõ poteſt probari per aliqua principia priora in illa ſcientia, nam ſubiectum debet eſſe primum in ſcientia. Nunc autem Ariſtot. oſtendit ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe per ſimilitudines, & non per priora ſimpliciter. Quia enim ſyllogiſmus ſophiſticus apparens eſt, & non exiſtens, ideo utile fuit oſtendere ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe in hoc libro. ¶ Aliter dicitur, quod Philoſophus non oſtendit ſyllogiſmum

mum ſophiſticum eſſe in hoc libro, ſed oſtendit ipſum eſſe deceptorium, & hoc ut dicit expoſitor, apparet ſi media philoſophi inſpiciantur. nam philoſophus accipit hoc medium primo, quod in rebus, ita eſt quod quædam res apparent eſſe tales quales ſunt, & quædam quales non ſunt. Et ideo circa tales decipimur, vnde ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe deceptorium oſtenditur in iſta ſcientia, & non ipſum eſſe.

¶ Ad ſecundam rationem conceditur maior, ad minorem tamen cum dicitur. quod ſyllogiſmus ſophiſticus eſt per ſe obliquitas ſyllogiſmi dialectici, interimendum eſt, cuius ratio eſt, nam obliquitas alicuius naturæ conſtituitur in eſſe ſolum per negationem ſui recti. Sed ſyllogiſmus ſophiſticus non conſtituitur in eſſe ſolum per negationem ſyllogiſmi dialectici, nam in eſſe conſtituitur per apparentiam, & apparentia etiam pertinet ad ſuum rectum, ſcilicet ad ſyllogiſmũ dialecticum.

¶ Ad tertium dicendum, quod ſi ſyllogiſmus ſophiſticus conſideratur prout cadit in vſu arguendi ſophiſticè ſic procedit ex falſis, & ſic ſyllogiſmus ſophiſticus non eſt ſubiectum, nec de ipſo eſt ſcientia, immo ut ſic, rationem ſcientiæ a ſe excludit. Si tamen conſideretur prout eſt quid traditum per determinata principia, quæ ſunt media ad determinatas concluſiones, quorum vnum potiſſimum, & primum eſt unitas uocis, ſic eſt ens ſuo modo, & poteſt eſſe ſubiectum ſcientiæ.

¶ Ad quartam rationem dicendum, quod licet illud, quod tantum apparet non cognoſcatur niſi per attributionem ad illud, quod apparet, nihil tamen prohibet aliquas paſſiones eſſe de eo demonſtrabiles. Et per conſequens de tali poteſt eſſe ſcientia.

Quæſtio IIII.

Queritur. Vtrum ſyllogiſmus habens præmiſſas falſas, vel p̃miſſam q̃ dicitur peccans in materia ſit ſyllogiſmus? Et videtur ꝙ non. Nam præmiſſæ ſunt cauſæ concluſionis, quia in ratione ſyllogiſmi accipitur, quod concluſio ſequatur ex præmiſſis ex eo, quod hæc ſunt. Sed non ens nullius eſt cauſa. Et falſum, & non ens conuertuntur, ſicut uerum, & ens,

ens. Cum ergo præmiſſæ ſint falſæ per poſitum non poſſunt eſſe cauſa. concluſionis. ¶ Ad iſtud dicitur, quod licet præmiſſæ falſæ non ſint cauſæ concluſionis in eſſendo, ſunt tamen cauſæ in inferendo.

¶ Contra, ſi ad rationem ſyllogiſmi ſufficeret, ꝙ pręmiſſæ eſſent cauſę concluſionis in inferendo, ſequeretur, ꝙ petitio principij ſit bonum argumentum, conſequens falſum. ergo antecedens. Falſitas conſequentis patet ex hoc quod Ariſt. reducit tredecim locos ſophiſticos, de quorum numero eſt petitio principij
1. elen. in ignorantiam elenchi eo, ꝙ
cap. 4. omnes ſunt immodificati. probatio conſequentiæ. nam in petitione principij poteſt eſſe bona illatio. Si enim arguitur ſic, omnium oppoſitorum eſt eadē diſciplina, contraria ſunt oppoſita. ergo &c. Hic eſt neceſſaria illatio concluſionis ex pręmiſſis, & tamen eſt petitio ſecundū principium, quare &c.

2 ¶ Item, quod eſt de ratione argumenti, eſt de rationē ſyllogiſmi, ſed de rōne argumēti eſt, ꝙ faciat fidem de concluſione, nam argumentum eſt rō rei dubię faciens fidem ſēm Boe. ſed falſum non facit
3 fidē. ergo &c. ¶ Itē qn̄ ad eſſe alicuius ſpēi, vel cōpoſiti requiruntur duo, ſ. materia, & forma, illa ſpecies, vel compoſitū non ſolum poteſt deficere pp defectum formę, ſed etiam propter defectum materię. ſi enim ad ſpeciem denarij requiratur materia argentea, & talis forma non ſolum deficit a ſpeciei denarij propter defectum formę, ſed etiam propter defectum materię argenteę. Cum ergo ad ſyllogiſmum requiratur materia, & forma, ſicut deficit propter defectum formæ, ſic deficiet propter defectum materię, ſed talis ſyllogiſmus deficit in materia, cum dicitur peccans in materia. ergo &c.

¶ Oppoſitum patet per Ariſ. primo to. Syllogiſmus ſophiſticus qui dicitur procedere ex falſis, ſyllogiſmus eſt, & ſyllogiſmus dicatur. Itē duę pręmiſſę ſe habent ad concluſionem, ſicut antecedens ad conſequens, ꝙ ergo non impedit conſequentiam, non impedit ſyllogiſmum. Sed falſitas antecedentis non impedit conſequentiam. Nam hęc eſt uera, ſi ſortes uolat, ſortes mouetur. Et ſimiliter hęc ſic, ſi homo eſt aſinus, homo eſt animal. cap. 1.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ non eſt de ratione ſimili, quod procedat

ex

ex veris, neque ex neceſſarijs, neque ex probabilibus, quia ueritas neceſſitas & probabilitas ſunt proprietates ipſius rei. Cum ergo ſyllogiſmus ſecundum ſuum formale ſit ens rationis, iſtæ proprietates non erunt ſyllogiſmi, inquantum ſyllogiſmus eſt. Vnde ſyllogiſmus ſic ſe habet ad ſyllogiſmum, qui procedit ex falſis, & ad ſyllogiſmum dialecticum, & demonſtratiuum, ſicut circulus ſe habet ad circulum ligneū & ęneum. Circulus uerò nullam materiam ſibi determinat: unde in quacunque materia reperiatur, ſiue forti, ſiue debili, dummodo forma circuli ibi ſaluetur, circulus dicitur. Similiter ſyllogiſmus pro materia duas propoſitiones ſibi determinat, & tres terminos. vnde Ariſt. primo priorum dicit, quod in ſyllogiſmo una propoſitio ſe habet, ut totum, alia, ut pars. Quòd ſyllogiſmus, ergo reperiatur in materia neceſſaria, uel probabili, hoc ſibi accidit inquantum ſyllogiſmus eſt. Et hujus ſignum eſt. nam Ariſtot. de ſyllogiſmo in communi non oſtendit, quod procedat ex ueris: neque ex neceſſarijs. ſed iſtas conditiones oſtendit de ſyllogiſmo demonſtratiuo. Hoc etiam patet per ſuam probationem communem in lib. priorum, ubi ad probandam ueritatem ſyllogiſmi docet ipſe ſumere oppoſitum concluſionis cum altera pręmiſſarum inferendo oppoſitum alterius pręmiſſę, ut ſic ſyllogiſmus probans ſit bonus, & probatus, ſi ergo ſyllogiſmus primus proceſſit ex ueris: ſyllogiſmus ex oppoſito habebit unam præmiſſam falſam.

¶ Ad primum argumentum dico, quod ad ſyllogiſmum tria requiruntur, ſcilicet figura quantum ad diſpoſitionem terminorum. Et modus quantum ad diſpoſitionem propoſitionum. Et tertio requiritur neceſſaria illatio, concluſionis ex pręmiſſis. Et ideo in diffinitione ſyllogiſmi accipitur, quod per ea quæ poſita ſunt aliquid aliud a poſitis neceſſe eſt euenire. Vnde licet præmiſſæ falſæ non ſint cauſæ in eſſendo, ſunt tamen cauſæ in inferendo.

¶ Ad rationem contra hoc dico, ꝙ petitio principij in demōſtratiuis ſcientijs pōt eſſe bonum argumentum, unde petitio principij non peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter: ſed contra ſyllogiſmū probantem. Eſt ergo dece-

ptio in probatione, & non in ſyllogizatione: & ideo dicitur, quod ſumitur, quod probari debet: & conſequentia non negatur.

¶ Ad aliud argumentũ põt dici, ꝙ Boetius non diffinit argumẽtũ in ſui cõitate: ſed ſolum argm̃ probãs: & hoc qa illa, quę nõ probant, uñr eſſe inania. Vnde, quod ſyllogiſmus ex falſum procedens nõ ſit argumẽtũ probans, hoc concedo. Vel poteſt dici, qđ argumentum eſt ratio, quæ apta nata eſt de ſe facere fidem: quod tamen non ſemper faciat fidem, hoc eſt propter applicationem ad materiam. Sicut loquendo de natura motus in communi dicitur: quia omne, quod mouetur velocius, & tardius contingit moueri: ſi tamen applicetur ad materiam ſpiritualem aliquis eſt motus, q nec intendi poteſt, nec remitti. Vnde, qđ non ſemper argumentum faciat fidem: hoc eſt ꝑꝑ applicationem eius ad materiam.

¶ Ad aliud dico, quod ſi ſyllogiſmis deficiat a ratione materię quę ad ſyllogiſmũ ſimpliciter requirit:quę ſunt tres termini, & duæ propoſitiões, & talis ſyllogiſmus a ratione ſyllogiſmi deficit, ſicut ſi deficeret in forma: tamẽ ſyllogiſmus non dicitur peccans in materia: quia peccet in materia quæ requiritur ad ſyllogiſmum ſimpliciter: ſed quia peccat contra ſpecialem conditionem ſyllogiſmi.

¶ *Videtur autem ob multas cauſas, quorum unus aptiſſimus eſt, & publiciſſimus, per nomina, &c. ſequitur infra. Hoc autem non eſt ſimile, nam nomina quidem finita ſunt &c. Cap. 1. primi huius.*

Quæſtio V.

Quęritur, vtrum ſimilis ſophyſticus peccãs in forma: ſit de defectus ſyllogiſmi ſimpliciter, vel ſyllogiſmi dialectici. Quod ſyllogiſmi ſimpliciter videtur, quia oẽ non ſyllogizans, quod tamẽ videtur ſyllogizare, deficit a ratione ſyllogiſmi ſimpliciter, ſed ſyllogiſmus ſophiſticus peccans in forma eſt huiuſmodi ergo &c. Maior patet: nã non ſyllogizare eſt a ratione ſimili deficere. ¶ Itẽ 2
modus eſt de rõne ſyllogiſmi inquãtũ ſyllogiſmus eſt: ſed oẽs ſyllogiſmi ſophiſtici deficiunt a modo: dicitur enim in primo huius.c. illo. Aut ergo ſic diuidentes, &c. quod

omnes loci ſophiſtici deficiunt, eo quod ſunt immodificati. Si dicatur, quod ſunt immodificati, quia deficiunt a ratione ſyllogiſmi dialectici, & non quia deficiunt a ratione ſyllogiſmi ſimpliciter.

¶ Contra a ratione ſyllogiſmi ſimpliciter dicitur aliqs ſimpliciter inferens, & ſyllogizans. Si ergo ſyllogiſmus ſophiſticus non deficiat a ratione ſyllogiſmi ſimpliciter nec deficiet a ratione inferendi ſimpliciter, quare &c.

¶ Ad oppoſitū. Obliquitates ſyllogiſmi ſimpliciter determinantur in libro priorum, qa ibi determinatur de ſyllogiſmo ſimpliciter, ideo de eius obliquitatib. ſed ibi non determinatur de ſyllogiſmis ſophiſticis, ergo &c.

Quæſtio VI.

IVxta hoc quæritur. Suppoſito qđ ſit defectus ſyllogiſmi dialectici, & ſyllogiſmi ſimpliciter. Cuius horum primus ſit defectus? Quod ſyllogiſmi dialectici, uidetur quia ſyllogiſmus litigioſus
cap. 1. per Ariſt. in 1. top. eſt ſyllo-
cap. 2. giſmus ex apparenter probabilibus. Et primo huius dicit quod litigioſę diſputationes procedunt ex his quæ uidentur probabilia, & non ſunt. Ex his arguitur ſic. Illius eſt ſyllogiſmus ſophiſticus obliquitas primò cuius apparentiam primò prætendit, ſed primò prætendit apparentiā ſyllogiſmi dialectici. Nam procedere ex apparenter probabilibus, & probabile eſt ꝓprium dialectici, ergo &cæt. Aliquis diceret ad hanc rationem, quod dictum Ariſt. in topic. & in primo huius habet intelligi de ſyllogiſmo peccante in materia, qui uidetur procedere ex probabilibus, cum tamen non procedat. Nam ſyllogiſmus peccans in forma poteſt procedere ex ueris ſimpliciter, vt ſi arguatur, homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo, &c.

¶ Sed contra; licet præmiſſæ in ſyllogiſmo peccāte in forma poſſunt eſſe veræ, vt tamen ad medium comparantur, neceſſe eſt vt altera ſit falſa, ergo uidetur, quod de vtroque ſic habeant auctoritates intelligi. Item formale in ſyllogiſmo ſophiſtico eſt quædam falſa habitudo, ſupra quam decurrit. Verbi gratia, ſi dicatur Canis currit, ſydus cęleſte eſt canis, ergo &c. Hic eſt ſyllogiſmus ſophiſticus, decurrens ſuper hanc habitudinem, uel maximam falſam uni ſoli nomini correſpon-

det una res ſola, & ſecũdum iſtam falſam habitudinẽ localem contradicit dialectico, ergo primo contra dialecticum peccat.

Quæſtio VII.

IVxta hoc quæritur vtrum peccet contra ſyllogiſmũ demonſtratiuum. Vr, quod ſic, quia illius eſt defectus, cuius prætendit apparentiã. ſed ſophiſticus prætendit apparentiam ſcientiæ, cum ars ſophiſtica ſit apparens ſapiẽtia, ergo &c. Oppoſitum patet per Ariſt. primo poſteriorum. In demonſtratiuis non cadit paralogiſmus in dictione, neque extra. Item demonſtratiua eſt alicuius generis determinati; ſed ſophiſtica nõ eſt alicuius generis determinati. ergo &c.

AD QVAESTIONEM primam dicendum, qđ ſyllogiſmus ſophiſticus, qui dicitur peccans in forma, ubi incidit aliquis locus de numero tredecim peccat contra ſyllogiſmum dialecticum.

¶ Circa quod intelligendum eſt, quod ſicut ſyllogiſmus dialecticus addit ſupra ſyllogiſmum ſimpliciter quandam habitudinem localem; vel maximam veram ſuper quam decurrit, ſic ſyllogiſmus ſophiſticus qui dicitur peccans in forma, decurrit ſuper quandam habitudinẽ localem falſam. Verbi gratia. Si dicatur, omnia quæ poteſt miles facere, poteſt & rex, ſed miles poteſt debellare caſtrum, ergo & rex: hic eſt ſyllogiſmus dialecticus decurrens ſuper hanc maximam, quod minus poteſt & maius. Exemplum ſecundi. Si dicatur. canis currit, cæleſte ſydus eſt canis, ergo &c. Hic eſt ſyllogiſmus ſophiſticus decurrens ſup hãc maximam falſam, uni nomini ſoli correſpondet una res ſola. Propter quod dico, quod ſyllogiſmus ſophiſticus peccat contra vtrumque, nam nec eſt ſyllogiſmus ſimpliciter, nec ſyllogiſmus dialecticus, inquantum enim innititur iſti indebitæ habitudini locali peccat contra dialecticum, inquantum autem in iſto loco uel in iſta habitudine falſa locali, non poſſunt ſaluari principia ſyllogiſmi ſimpliciter inquantum ſyllogiſmus eſt, quæ ſunt dici dẽ omni, & dici de nullo, peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, propter quod omnis fallacia ferè variat medium; & in uariando medium arguit in quattuor terminis, propter quod omnis

fal-

fallacia contra utrunque pec
cat.

¶ Sed dubium eſt contra quē
iſtorū primò peccat ſyllogiſ
mus ſophiſticus. Et hoc pro
quæſtione ſecunda.

AD HOC autem dicūt
quidā. quod ſyllogiſmus ſo-
phiſticus primò peccat con-
tra ſyllogiſmum ſimpliciter
quia ad deſtructionem infe-
rioris non ſequitur deſtru-
ctio ſuperioris. Si ergo ſyllo-
giſmus ſophiſtic⁹ primo pec
caret contra ſyllogiſmū dia-
lecticum, ex hoc non ſequit̃,
quod peccaret contra ſyllo-
giſmum ſimpliciter, Propter
hoc ponunt, quòd primo pec
cet contra ſyllogiſmum ſim
pliciter, & deinde contra ſyl-
logiſmum dialecticum. Sed
qualitercunque ſit hæc ra-
tio, non concludit. nam ali-
qua poſſunt ineſſe primo in-
feriori, & mediante inferio-
ri poſſunt ineſſe ſuperiori, ſi
cut habere tres primò con-
uenit ipſi triangulo, & me-
diante triangulo conuenit ip
ſi figuræ. Ergo ſimiliter po
teſt eſſe in oppoſitione, & re-
pugnantia, quia aliquid po-
teſt repugnare inferiori, &
ex conſequenti ſuo ſuperio-
ri. Et tunc ad rationem eo-
rum, quando dicūt, quod ad
deſtructionem &c. Dico, qđ
ſuperius, & inferius poſſunt
dupliciter conſiderari, vel
abſolutè. Et tunc ad deſtru-
ctionem inferioris nō ſequi
tur, &c. Vel poſſunt conſide-
rari prout ſuperius habet eſ-
ſe in ſuo inferiori. Et tunc
ad deſtructionem inferioris
ſequitur deſtructio ſuperio-
ris. Licet enim non ſequitur
hoc non uiuit, ergo hoc non
eſt. Tamen ſequitur. Sor-
tes non uiuit, ergo ſortes
non eſt, eſt tamen uiuere in-
ferius quam eſſe. Similiter
cum forma in ſyllogiſmo ſo
phiſtico ſit quædam falſa ha
bitudo localis, in qua non po
teſt forma ſyllogiſmi ſalua-
ri, talis ſyllogiſmus ſophiſti-
cus ratione illius falſæ habi-
tudinis primò opponitur ſyl
logiſmo dialectico. Et q̃a in
iſta habitudine falſa nō poſ-
ſunt ſaluari principia ſyllo-
giſmi, ſcilicet dici de omni,
& dici de nullo, ideo ex cōſe
quenti peccat contra ſyllogiſ
mum ſimpliciter.

¶ Vnde quod primò peccet
contra ſyllogiſmum dialec-
ticum eſt opinio multorū,
& etiam expoſitoris. Dicit
enim expoſitor, quod quia
habitudo localis uera primo
competit ſyllogiſmo diale-
ctico, ideo ſyllogiſmus ſo-
phiſticus, in quo eſt habitu-
do localis falſa, primo repu
gnat ſyllogiſmo dialectico,

quia ſi propoſitum in propoſito, & oppoſitum in oppoſito.

¶ Rationes quæ oſtendunt quod peccet contra ſyllogiſmum ſimpliciter, debent concedi. Et ſimiliter rationes quæ oſtendunt, quod primò peccet contra ſyllogiſmum dialecticum.

¶ Et tunc ad rationem in oppoſitum poteſt dici, quod cũ ad ſyllogiſmum requiratur quantitas debita, qualitas, & ordo trium terminorum, & etiam ipſa habitudo, & forma ſyllogiſtica, quòd de illis obliquitatibus quæ deficiunt a ſyllogiſmo ratione qualitatis, & quantitatis, & ordinis terminorum libro priorum determinauit Ariſtoteles.

Sed de illis, quæ deficiunt a ſyllogiſmo ratione ſyllogiſtica hic determinatur.

VERVNTAMEN alia pars bene poteſt ſuſtineri, ſecundum quòd ſyllogiſmus ſophiſticus primò peccet cõtra ſyllogiſmum ſimpliciter. Et hoc propter iſtam rationem, nam omnis non exiſtentia in quocunque loco ſophiſtico eſt defectus alicuius particulæ requiſitæ ad ſyllogiſmum, unde ſyllogiſmus eſt. Hoc patet diſcurrendo p non exiſtentias locorum ſophiſticorum, nam diuerſitas rei latens ſub unitate uocis; eſt cauſa non exiſtentiæ in æquocatione, diuerſitas autem rei uariat medium. Et ideo arguit in quattuor terminis. Sed unitas medij per ſe requiritur ad ſyllogiſmũ, unde ſimilis eſt. Amphibologia ratione diuerſitatis, ſententiæ conſimilem cauſat defectum. Similiter in fallacia figurę dictionis, & in alijs, hoc etiam patet in fallacia accidentis, ubi uariatio medij cauſat extraneitatem. Vnde Ariſt. dicit in illo c. Aut uero ſic diuidentes, &c. peralogiſmi accidentis fiunt manifeſti diffinito ſyllogiſmo. *1. hu[ius] cap. 4.* Similiter fallacia quæ dicitur plures interrogationes ut vnam facere, peccat contra unitatem propoſitionis. Et non cauſa, ut cauſa defectus eſt in ſyllogiſmo ad impoſſibile. Veruntamen aliqui loci in dictione, & aliqui extra, ut ſecundum quid, & ſimpliciter, & ignorantia elenchi ſpecialiter peccant contra contradictionem, & contradictio eſt formale in ſyllogiſmo dialectico, quia Ariſt. *1. huius* dicit, quòd dialecticæ diſputationes ſunt collectiuæ contradictionum, ideo dicitur, quòd primò peccant contra ſyllogiſmum dialecticum, & ex conſequente contra ſyllogiſmum

giſmum ſimpliciter. ¶Ad rationes illius partis. ¶Ad primam dicendum ſicut dictum eſt: Et ad illud in contrarium dicendum, quod in ſyllogiſmo peccant in formas? præmiſſæ poſſunt eſſe in ſe uere, & in reſpectu ad medium falſæ. Nam ſi ſic dicatur, homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo &c. ſi homo referatur ad idem, una propoſitio erit falſa, ſed tūc erit ſyllogiſmus bonus peccans in materia.

¶Ad ſecundum dicendum, quod licet iſte ſyllogiſmus omnis canis currit, &c. detur rat ſuper hanc maximam falſam, uniuoci correſpondet una res ſola, uerumtamen nō exiſtentia quæ latet ſub hac maxima non repugnat dialectico inquantum ſyllogiſmus dialecticus eſt, hoc eſt manifeſtum. Nam diuerſitas rei & medij eſt cauſa non exiſtētiæ, ſed unitas rei & medij non requiritur ad ſyllogiſmum dialecticum, ut ſyllogiſmus dialecticus eſt, ſed ad ſyllogiſmum, ut ſyllogiſmus eſt, ideſt ad ſyllogiſmum ſimpliciter. ¶Sed contra hæc poteſt argui ſpecialiter oſtēdendo, quòd ſyllogiſmus ſophiſticus non peccet primo contra ſyllogiſmum ſimpliciter. Nam petitio principij non peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, quia infert ex neceſſitate, ergo videtur quod iſte locus ſophiſticus ſpecialiter non peccet primo contra ſyllogiſmum per ſe.

¶Expoſitor dicit, quòd petitio principij peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter. Nam de ratione ſyllogiſmi ſimpliciter eſt, ut ex præmiſſis poſitis, &c. ſequatur ex neceſſitate aliud ab his, quæ poſita ſunt. Sed in petitione principij non ſequitur aliud, quia idem accipitur ad probandum idem, ſed idem non eſt aliud a ſe. Et vlterius dicit, quod in petitione principii eſt neceſſaria illatio, non tamen neceſſaria illatio ſyllogiſtica.

¶Si tamen dicatur, quod non peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, & tamē cum hoc dicatur, quod ſyllogiſmus ſophiſticus primo peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, poteſt dici, quod hoc eſt uerum pro maiori parte locorum ſophiſticorum. Et ideo nihil prohibet aliquem eorum peccare contra aliquam ſpecialem conditionem ſyllogiſmi. Ariſt. enim dicit, quòd loci ſophiſtici extra dictionem, primo peccant contra ſyllogiſmum, & loci in dictione contra contradictionem. Et

hoc

hoc dictum ueritatem habet pro maiori parte locorum. Nā aliqui loci extra dictionem ſpecialiter peccant contra contradictionem, ut puta ſecundum quid & ſimpliciter, & ignorantia elenchi. Dicit enim Philoſophus, ꝙ ſecūdum quid & ſimpliciter eſt ex eo quod de eodem non eſt affirmatio & negatio. Similiter poteſt dici, quòd locus ſophiſticus in communi peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter, nihil tamen prohibet aliquem illorum ſpecialiter peccare contra aliquam rationem uel cōditionem ſpecialem ſyllogiſmi.

AD vltimam quæſtionem dicēdum, quòd ſyllogiſmus ſophiſticus non eſt defectus ſyllogiſmi demonſtratiui, inquantum ſyllogiſmus demonſtratiuus eſt. Nam priuatio nullius particulæ requiſitæ ad ſyllogiſmum demonſtratiuum, ut talis eſt, eſt cauſa non exiſtentiæ in ſyllogiſmo apparente, hoc patet diſcurrendo per non exiſtentias locorum. Nam diuerſitas rei latens ſub unitate uocis eſt cauſa non exiſtentiæ in æquiuocatione. Sed vnitas rei non eſt aliquid appropriatum ipſi ſyllogiſmo demōſtratiuo inquantum ſyllogiſmus demōſtratiuus eſt, & ideo non eſt ibi defectus, &c. & ſic in alijs.

¶ Ad rationem dicendum, ꝙ ſophiſtica dicitur apparens ſapientia, quia procedit ex apparenter probabilibus, quæ tamen probabilia non ſunt. Et non dicitur apparens ſapientia, quia procedat ex apparenter ueris, quare &c.

Quæſtio VII.

QVæritur utrum nomen æquiuocum ſit nomen unum uel plura nomina? Et quòd plura, uidetur, nā multiplicato eo, quòd eſt formale in aliquo multiplicatur & ipſum, ſed ratio ſignificandi eſt formale in termino æquiuoco, & in eo ſunt plures rationes ſignificandi, ergo ipſum nomen æquiuocum multiplicatur, quare &c.

¶ Item impoſſibile eſt duo accidentia eiuſdem ſpeciei eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & huius ratio eſt, nam impoſſibile eſt idem ſubiectum moueri ad eandem ſpeciem duobus motib⁹, ut ꝙ aliquod ſubiectum ſimul & ſemel moueatur duabus dealbationibus ad eandem albedinem ſecundum ſpeciem eſt impoſſibile, ſed omnes rationes ſignificandi ſunt eiuſdem ſpeciei, ergo impoſſibile eſt, ꝙ ſint in uno nomine plures ra-

2 5. met. tex. nō habet re. c. 3. & 5. phyſic.

rationes ſignificandi, cum er go in termino æquiuoco ſint plures rationes ſignificandi; ipſe erit plura nomina.

3 ¶ Item ſicut modus ſignificandi ſe habet ad partem orationis, ſic ratio ſignificandi ſe habet ad nomen; ſed ſi plures modi ſignificandi adueniant alicui voci, illa uox dicetur plures partes, vt amor eſt nomen & verbum; ergo eadem ratione uox habens plures rationes ſignificandi dicetur plura nomina, ergo &c.

¶ Oppoſitum patet per philoſophum. Dicit enim in principio huius, ꝙ res ſunt infinitæ, nomina uerò finita, & orationū multitudo, ideo neceſſe eſt vnum nomen plura ſignificare.

¶ Item ſi eſt nomen habens plures rationes ſignificandi dicetur plura nomina, eadem ratione habens plures artes, & plures ſciētias, dicetur plures artifices, & plures ſcientes, hoc autem non dicimus conſequentia patet; nam ſciens à ſcientia denominatur; ſicut nomen a ratione ſignificandi.

AD QVAESTIONEM dicēdū, quod nomen æquiuocum, nec debet dici ſimpliciter vnum nomen, nec plura nomina; ſed nomen multiplex quaſi ab vno multiplicans, hoc eſt manifeſtum, nā nomen dicitur tale, eo quod ſic per intellectum imponitur, vnde intellectus eſt principium nominum: cū ſit imponens ad placitum. Nomen ergo eſt quoddam artificiale; ſed in artificialibus tota ſubſtantia eſt ipſa materia. Vnde artifex operatur ex materia, quam ſibi miniſtrat natura, ſed ipſa uox eſt materia, & ſubſtātia nominis, manente, ergo vnitate uocis non dicetur illud nomen plura nomina, ſed in termino æquiuoco uox eſt vna, ergo &cæ. Nec ſimpliciter debet dici unum nomen, nam ibi ſunt plures rationes ſignificandi.

¶ Relinquitur ergo dicendum, quod ſit nomen multiplex. Et hoc vult Boetius in diuiſionibus. Dicit enim; quòd ſi res non ſit ſubiecta voci, vox non dicitur ſignificatiua. Si autem plures voces imponantur pluribus rebus; illæ uoces dicentur plura nomina. Si autem vna vox imponatur vni rei, illa vox dicetur unum nomen, vel nomen ſimplex. Si autem pluribus rebus imponatur una vox; illa dicetur nomen multiplex.

¶ Ad primum argumentum

dicendum, ꝙ in rebus naturalibus multiplicato eo quod eſt formale, & multiplicatur ens ipſum, non autem in artificialibus, ſicut eſt in propoſito, quia ipſorum ſubſtantiæ ſunt ſuæ materiæ, & non ſuæ formæ, ſicut eſt in naturalibus.

¶ Ad aliud dicendum, ꝙ illa propoſitio poteſt intelligi de accidentibus quę inducuntur per motum, rationes autem ſignificandi non inducuntur per motum, ſed ſunt intentiones inductæ per animā. Vel poteſt dici per interemptionem, ꝙ non omnes rationes ſignificandi ſunt eiuſdē ſpeciei, qui rationes ſignificandi diuerſificantur ſecundum diuerſitatem conceptuum. Vel poteſt dici, q; rationes ſignificandi ſunt in ſigno, vt in termino & in anima, vt in ſubiecto. Nunc autem plures rationes poſſunt eſſe in eodem ſicut in termino. In eodem.n. patre poſſunt eſſe plures filiationes, tanquam in termino. ¶ Ad vltimum, cum dicitur, ſi plures modi adueniant &c falſum eſt, non enim dicetur plures partes, ſed pars multiplex.

¶ Sunt autem tres modi ſecundum æquiuocationē & amphibologiam, vnus quidem quādo, vel oratio vel nomē principaliter ſignificat plura, ut piſcis, vel canis, &c. Cap. 2. primi huius.

Quæſtio IX.

QVæritur vtrum terminus æquiuocus cōtineat ſua ſignificata per modum diſiunctionis? Quod ſic videtur, nā terminus æquiuocus proportionatur toti vniuerſali, ſed totum vniuerſale quodlibet ſuum ſuppoſitum indeterminate ponit, & nullum actu quantum eſt de ſe, ergo ſimiliter ſe habebit uox æquiuoca ad ſua ſignificata. Cum ergo totum vniuerſale diſiunctiuè ſe habeat ad ſua ſuppoſita, & vox æquiuoca ſimiliter ſe habebit ad ſua ſignificata. Si dicatur, quòd vox inquantum vox ſe habet ad ſua ſignificata, ſicut totū uniuerſale ad ſua ſuppoſita. Sed vox vt habet diuerſam rationem ſignificādi, non reſpicit ſua ſignificata, ſicut totū uniuerſale ſua ſuppoſita.

¶ Sed contra, ſicut totum uniuerſale ſecundum aliud ſui, & aliud correſpondet vni ſuppoſito, & alteri, ſic

ſic terminus æquiuocus per aliam, & aliam rationem ſignificandi reſpicit unum ſignificatum, & aliud: ergo vox æquiuoca vt habens diuerſas rationes ſignificandi proportionatur toti vniuerſali, & per conſequens reddit argumentum.

2 ¶ Itē ad principale, oīs uox ſignificatiua ordinatᷓ ad exprimendum mentis conceptū ergo neceſſe eſt uocem ſignificare: ſicut poſſibile eſt eam cadere ſub uſu ſignificantis. Sed vox æquiuoca ſub vſu ſignificantis ſolum cadit pro hoc: vel pro illo: nam ſimul non poteſt niſi vnum dare intelligere: ergo &c.

3 ¶ Itē per Ariſ. *4. met. Conte. 1. & circiter.* Illa diſiunctiua per terminū importatur: de quibus contingit quærere verum ſermone ꝓlato. Sed ſic dicto, Canis currit: contingit quærere verum animal latrabile ſit, vel ſidus cœleſte, & ſic de alijs: ergo, &c.

4 ¶ Item per Ariſ. in top *lib. 2. c. 7. & in de hic in cōm.* ad cōſtruendum multiplex ſufficit conſtruere in altero ſenſu hoc, vel illo.

5 ¶ Item termino æquiuoco ſemel poſito non contingit vti æquiuocè. per Boetium. ergo terminus æquiuocus determinatè accipietur pro hoc, uel pro illo.

¶ Ad oppoſitum, ſi ſic eſſet, non eſſet reſpondendum ad terminum æquiuocum per diſtinctionem, ſi prædicatum vni ſignificatorum conueniret, immo reſpondendum eſſe ſimpliciter, quod talis propoſitio eſſet ſimpliciter uera. Nam diſiunctiua eſt uera, cuius altera pars eſt uera, ergo &cæt.

Quæſtio X.

IVxta hoc quæritur, utrum terminus æquiuocus contineat ſignificata per modum copulationis, quod ſic videt. Nā quod ſignificat actu plura ſignificat hoc & hoc, ſed terminus æquiuocus, eo, qđ æquiuocus eſt ſignificat plura actu ergo, &c.

¶ Item illa ſignificantur copulatiue per terminum quæ actu concipiuntur ſermone ꝓlato. Sed ſic dicto, canis currit: multa ſignificata poſſunt apprehendi, ergo &c. 2

¶ Item per Ariſto. in lib. peri hermenias ſi tunica imponatur homini, & equo, & dicatur. tunica eſt alba, idem eſt ac ſi diceretur, homo eſt albus, & equus eſt albus. Sed hic multa importantur copulatiue ergo &c. 3 *Cap. 1. & Commentator in eodē loco 1. huius c. 1*

¶ Itē per philoſophū nō refert quærere, vtrum Callias, & Tne. ſint domi: quā ſi eis 4

eſſet

eſſet vnum nomen, ipſis tamen exiſtentibus diuerſis, ſed hic cadit copulatio. ergo, &c.

¶ Ad oppoſitum, ſi ſic eſſet, tunc ad orationem multiplicem non eſſet reſpondendum per diſtinctionem. Sed reſpondendum, quod eſſet ſimpliciter uera, vel ſimpliciter falſa. Vera enim ſi prædicatum omnibus ſignificatis attribueretur. falſa ſi alteri ſignificato non conueniret: nam copulatiua eſt falſa, cuius altera pars eſt falſa.

AD PRIMAM q̃onem dicendũ, ꝙ hęc quęſtio. vtrũ terminus æquiuocus contineat, &c. dupliciter põt quęrere. Vno modo vtrum terminus æquiuocus ſignificet vnum, ſ. hoc totum diſiunctum animal latrabile, vel cęleſte ſidus. Et alio mõ utrum ſignificet hoc, vel illud indeterminatè. Et dicendum, q̃d neutro modo, non primo modo, quia ſic æquiuocum vnum ſolum ſignificaret. hoc enim totum. animal latrabile, uel cœleſte ſidus ſub ratione determinata de curreret intellectui: & per conſequens terminus æquiuocus vnum ſolum ſignificaret. Sed de ratione æquiuoci eſt plura ſignificare. Nec ſecundo modo, nam quęlibet uox ſignificatiua aliquid determinatè repręſentat intellectui. Quod n. vnum ſignificat, nihil ſignificat: ſed ſi ſignificaret hoc, uel illud diſiunctiuè nihil determinatè ſignificaret, hoc idem patet per rationem ſumptam in oppoſitum.

¶ Ad primum dicendum eſt, ſicut dicebat. ¶ Ad illud in cõtrariũ dicendũ, ꝙ licet uox ęquiuoca in eo, ꝙ ſcd̃m aliud & aliud reſpicit, aliud, & aliud ſignificatũ conueniat cũ vniuerſali, ꝙ ſcd̃m aliud, & aliud reſpicit ſua ſuppoſita, in alio tamen eſt dr̃ia, nam in termino æquiuoco non contingit conſiderare aliquã rationẽ cõem, in qua ſignificata conueniant præter ſolam uocem, ſed in toto uniuerſali contingit conſiderare aliquam rationem, in qua ſuppoſita uniuocãtur, & ideo non eſt ſimile.

¶ In alio ẽt eſt dr̃ia, nam omnis ratio ſignificandi actu importatur per terminum æquiuocum, ſed nullum ſuppoſitum importatur actu per terminum communem, ideo non eſt ſimile.

¶ Ad aliã rõnem, cum accipit, ꝙ neceſſe eſt uocẽ ſignificare, ſolũ ſicut poſſibile eſt eã cadere ſub uſu ſignificatis: dico, quod illud falſum eſt, nam uoces ſunt finitæ, res au-

autem infinitæ. Et ideo neceſſe eſt unum nomen plures res ſignificare, & tamen utēs non poteſt uti illa uoce ſimul & ſemel, niſi pro uno ſignificato. Vel poteſt dici, quòd quia multa per terminum actu importantur, ideo utens poteſt uti hoc termino per hoc ſignificato uel illo.

¶ Ad aliud reſpondendum eſt per interemptionem minoris, quando accipit, ſic dicto. Canis currit, contingit quærere de quo cane ſit ſermo, hoc non eſt uerum. Nam ſi dicatur, quòd Callias & Themi: ſunt domi, non contingit quærere utrum Callias ſit domi. Similiter eſt in propoſito: nam hæc actu ſignificantur prolato ſermone.

¶ Ad aliud dicendum, quòd conſtructio habet intelligi, quando multiplicitas eſt latens, nam ipſe ſubdit, quòd utendum eſt huiuſmodi loco in his, quæ latent.

¶ Ad ultimum dicendum, ꝙ licet utens termino æquiuoco ſimul & ſemel non poſſit uti eo pro pluribus ſignificatis, illa tamen dictio eſt plurium ſignificatiua.

AD aliam quæſtionem dicendum, ꝙ illa quæſtio triplicem poteſt habere intellectum, & duo intellectus ſunt falſi, & tertius poteſt habere ueritatem. Primo poteſt ſic intelligi, quod terminus æquiuocus ſignificet unum conceptum copulatum, ſicut faciunt iſti duo termini duo & tria in iſta oratione, duo & tria ſunt quinque. Alio modo poteſt intelligi ſic, quòd ſignificet duos conceptus ad inuicem copulatos mediante copulatione, ſicut eſt in propoſitione copulatiua. Tertio modo poteſt intelligi, ſcilicet ꝙ inter actus ſignificandi cadat copulatio, & iſte intellectus poteſt eſſe uerus. Primus intellectus eſt falſus, nam de ratione æquiuoci eſt ſignificare plura, ſicut de ratione uniuoci ſignificare unum, & quod habet unam rationem intelligendi, ſi ſignificetur. poteſt habere unam rationem ſignificandi. Sed totum copulatum poteſt habere unam rationem intelligendi, cum ſit extremum orationis, ergo habebit unam rationem ſignificandi. Sed ad terminum æquiuocum requiruntur plures rationes ſignificandi, ergo iſte intellectus quæſtionis eſt falſus. Similiter ſecundus intellect⁹ eſt falſus, ſcilicet, quòd ſignificet duos conceptus ad inuicem copulatos. Nam de ra-

tione prioris non eſt aliquid poſterius, ſed intentio ſignificata per nomen, eſt naturaliter prior intentione ſignificata per coniunctionem, ergo de intellectu nominis non erit copulatiua coniunctio: Item fallacia æquiuocationis peccat ſecundum multiplex, ſed ſi terminus æquiuocus ſignificaret duos conceptus ad inuicem copulatos, non peccaret ſecundum multiplex, nam in omni oratione acciperetur nomen æquiuocum pro omni ſignificato, & non quandoq; pro uno, quandoque pro altero, & per conſequens ſecundum multiplex non peccaret fallacia æquiuocationis. Si tertio modo intelligatur, ſcilicet quòd inter actus ſignificandi cadat copulatio, non autem inter res ſignificatas, & tunc intellectus poteſt eſſe uerus, nam canis ſignificat latrabile animal, & ſignificat marinā beluam, &c. unde inter actus ſignificandi cadit copulatio, non autem inter res ſignificatas. Nam inter ſignificata termini æquiuoci nulla eſt habitudo.

¶ Ad primum argumentum dicendū, quòd ſi intelligitur quod inter actus ſignificandi cadit copulatio, tunc concedo maiorem. Si inter ſignificata, nego.

¶ Ad ſecundum nego maiorem.

¶ Ad tertium dicendū, quòd idem eſt dicere equus eſt albus, & homo eſt albus, & dicere tunica eſt alba, & quantum ad pluralitatem propoſitionū non, ſed quantū ad modum ſignificandi: nam ſicut hæc, homo eſt albus, & equus eſt albus, ſignificat plura, ſic hæc, tunica eſt alba.

¶ Ad vltimū dicendum, quòd quantum ad pluralitatem interrogationum, unum eſt qđ dicit Ariſtot. Et ideo ſubdit Ariſtot. quòd ideo ſi non eſt rectum ad plures interrogationes reſpondere una reſponſione, non erit rectum ad nomen æquiuocum una reſponſione reſpondere.

Quæſtio XI.

QVæritur vtrum terminus æquiuocus habeat omnia ſua ſignificata actu reſpectu prædicati? Et intelligo quæſtionem ſic. Terminus uniuocus determinatè unum ſignificat, & illud actu ponit reſpectu prædicati, terminus uero æquiuocus ſignificat actu plura, ideo erit quæſtio. vtrum illa plura ponat actu reſpectu prædicati, ſicut terminus

mus uniuocus unum. Quod non uidetur, quia ſi ſic, hæc eſſet incongrua. Canis currit, quia hic geminatur ſubſtantia, & non geminatur actus.

¶ Item ſi ſic eſſet, tunc hæc conſequẽtia eſſet bona. Canis currit, ergo animal latrabile currit, conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. Falſitas conſequentis patet, nam determinata falſitas in conſequente arguit determinatam falſitatem in antecedente. ſi ergo hæc eſſet falſa, latrabile animal currit, hæc eſſet falſa, canis currit, quod nõ eſt uerum, conſequentia patet: quia illud quod actu ſignificatur per terminum, ſequitur ad ipſum.

¶ Item Commen. Alex. dicit, quòd terminus æquiuocus ſignificat unum ſignificatum, ac ſi illud ſignificaret, ſed hoc non eſſet, niſi unum tantum ſignificatum poneret actu reſpectu prædicati. Item de eo quod actu ſignificatur per terminum, fatuum eſt quærere prolato ſermone, an de ipſo fiat ſermo. ſed ſic dicto. Canis currit, uerè poteſt quæri de quo cane fiat ſermo, utrum de latrabili animali, uel cœleſti ſidere. ergo &c.

¶ Item ſi ſic eſſet, non poſſet contrahi ad aliquod iſtorum per aliquod immediatè adiunctum, conſequens falſum, nam aliter non contingeret cõceptum mentis ſignificare, conſequentia patet, nã nihil contrahitur ad illud quod actu ſignificat. homo enim ad naturã humanã contrahi non poteſt, cum illam actu ſignificet.

¶ Item ſi ſic eſſet, propoſitio multiplex nõ eſſet diſtinguenda, conſequens eſt falſum, ut patet per Philoſophum, conſequentia etiam patet, nam diſtinctio eſt determinata acceptio termini pro uno ſignificato, ſed ſi omnia ſignificata actu ponerentur reſpectu prædicati, tunc omnibus attribueretur prędicatum, quare &c.

¶ Ad oppoſitum. Si uox ęquiuoca non haberet omnia ſua ſignificata actu reſpectu prædicati, oporteret, quòd poſitiuum aliquid ab ipſa uoce tolleretur poſita reſpectu prædicati, quod ab ea per ſe ſumpta non aufertur, ſed nihil aufertur a uoce poſita reſpectu prædicati, niſi ſola negatio, ergo &c. ¶ Item illud determinatè ponitur in quæſtione, ad cuius reſponſionem exigitur diceret ad illud ſic, aut non ſic. Sed ſi quæratur, currit ne canis, hæc quæſtio quærit reſpon-

ſionem ad omnia ſignificata iſtius termini canis, ad omne enim multiplex eſt reſpondendum ſic, aut non ſic, ſed non una reſponſione, ergo &c. ¶ Item illa ſignificantur per terminum quę concipiũtur ſermone prolato. Sed ſic dicto. Canis currit: poſſunt plura actu concipi, quia vnus poteſt accipere ly canis, pro animali latrabili, & alius pro cœleſti ſydere, ergo, &c

¶ Item recta ſolutio eſt, cuius oppoſitum dantem impoſſibile eſt ſoluere, ut ſi aliquis ad multiplex reſpondet vna reſponſione, non contingit ipſum uitare redargutionem, ſed ſi terminus æquiuocus unum tantum ſignificatum póneret reſpectu prædicatim, poſſem ſimpliciter concedere orationem pro illo ſignificato, nec fieret mihi redargutio in amittendo multiplex, quare &cæt.

CIRCA ISTAM quęſtionem eſt duplex modus ponendi. Quidam ponunt, qđ licet de ratione terminis ęquiuoci ſit, quod ſinificet plura, tamen de ratione eius non eſt, quod ſemper actu repræſentet plura, nam ſi ponatur in oratione ponet unum ſignificatum tantum reſpectu prędicati, indeterminatè tamen, nam aliter terminus ęquiuocus eſſet ſignum vniuerſale. Et hoc confirmant per tres rationes prius poſitas per ordinem. Quarum prima eſt de conſequentia iſta Canis currit, ergo animal latrabile currit.

¶ Iſta autem poſitio non poteſt ſtare propter duo, nam terminnus æquiuocus ſignificat in ſua ſignificata ſub proprijs rationibus. Sed ponere, quod terminus æquiuocus repręſentet, indeterminatè aliquod ſuorum ſignificatorum eſt ponere ipſum ſignificare ſua ſignificata ſub ratione communi. Ponere ergo terminum ęquiuocum ſignificare aliquod ſuorum ſignificatorum indeterminatè, eſt pónere ipſum non ſignificare ſua ſignificata ſub proprijs rationibns. Et per conſequens eſt ponere ipſum non eſſe ęquiuocum. Item ſi terminus ęquiuocus vnum ſuorum ſignificatorum reſpectu prædicati ponere, poſſet talis oratio concedi, vel negari ſimpliciter pro illo ſignificato, nec oporteret ad terminum ęquiuocum reſpondere per diſtinctionem, ſicut ad multiplex.

Et ideo dicendũ eſt, ꝙ terminus ęquiuocus actu quantum eſt de ſe, omnia ſua ſigni-

ſignificata ponit reſpũ prędicati. Et huius ratio eſt, quia vox non proportionatur ipſi rei, niſi per rationem ſignificandi. Sed in termino æquiuoco ſunt actu plures rationes ſignificandi, ergo in termino æquiuoco erunt actu plura ſignificata. Maior, & minor patent.

¶ Ad primum argumentum: dicendum, quod terminus æquiuocus repræſentat, & ſignificat unum ſignificatum, ac ſi aliud non ſignificaret, quia inter ſignificata termini æquiuoci nulla cadit habitudo media. Vnde canis non ſignificat ea per modum ſimultatis, neque per modum geminati, neque numerati. Sed tria repręſentat ſine habitudine. quorum quodlibet poteſt eſſe ſufficiens ſubiectũ reſpectu prædicati, & ideo nõ eſt incongrua hæc. Canis currit. Ad hoc autem, quòd eſſet incongrua, oporteret, quod actus ſub ratione unius attribueretur ſubiecto ſub ratione geminati.

¶ Contra iſtam reſponſionẽ arguitur, quia tunc non eſſet hæc incongrua. Sortes Plato currit, quia illud non ſignificatur ſub ratione ſimultatis. Dicendum ꝙ hæc non eſt incongrua. Nam Ariſtote. vtitur talibus interrogationibus. Eſt ne cœlum. terra, mare, vel non.

¶ Ad ſcđm dicendũ, qđ iſta cõſequentia non ualet. Canis currit, ergo animal latrabile currit. Nam ad hoc, ꝙ conſequentia ſit bona, oportet, ꝙ conſequens virtualiter includatur in antecedente, & non ſub propria ratione, nunc autem conſequens ſub ꝓpria ratione includitur in añte, & iõ conſequentia non ualet. Sed forte aliquis diceret ad hoc; ꝙ ex copulatiua ſequitur quęlibet pars, & tamẽ quælibet pars includit̃ in copulatiua ſub propria rõne. ergo ſimiliter conſequentia iſta erit bona. Dicendũ, ꝙ ex copulatiua inquantũ hẽt partes diſtinctas ad inuicẽ non copulatas: non ſeq̃tur altera pars: ſed inquantum habet intellectum copulatũ diſtinctum ab intellectu vtriuſque partis. Sed in termino æquiuoco nõ eſt aliquis conceptus communis omnibus ſignificatis: quia nihil eſt eis cõe, niſi ſola uox, & ideo non eſt ſimile vtrobique.

¶ Ad tertiũ principale dicendum, ꝙ Com. Alex. non intelligit, niſi ꝙ terminus æquiuocus ſignificat ſua ſignificata, ſiue aliqua habitudine media.

¶ Ad aliud dicendum, quod ſic dicto, canis currit: neu

debet quęri de quo ſit ſermo: nam hic actu plura ponuntur. Sed poteſt quæri pro quo ſignificato vtens debet vti termino æquiuoco.

¶ Ad aliud vtrum terminus æquiuocus poſſit contrahi, vel non, videbitur inferius, verum tamen ratio æqualiter concludit contra illam poſitionem, ſicut contra illam. Nam ſi de ratione termini æquiuoci ſit repræſentare vnũ indeterminatè reſpectu prædicati, ſalua ratione termini æquiuoci non poſſet contrahi per aliquid ad determinatum ſignificatum.

¶ Ad ultimum, cum dicitur: diſtinctio eſt determinata acceptio &c. falſum eſt: qa diſtinctio iſtam determinatã acceptionem præſupponit, & eſt vlterius manifeſtatio ſenſus veri, & ſenſus falſi, quare.

Quæſtio X I I.

QVæritur utrum terminus æquiuocus poſſit contrari per immediate adiũctum ita, quod de virtute ſermonis ſolum poſſit accipi ꝓ altero eius ſignificato? Quod ſic uidetur. Nam multum eſt æquiuocum ad multum in aere, & in aqua. per philoſophum .7. phyſic. ſed cum dicitur multum in aere, iam contrahitur ergo &c. *Conte. 25. & 26.*

¶ Item per Philoſophum ibidem, & primo top. Album eſſe æquiuocum ad album in uoce, & ad album in colore: ſed cum dicitur, album in uoce, iam contrahitur: ergo &c. *Conte. 27. Ca. 12.*

¶ Item ſi dicatur. Aiax venit ad Troiam: & Aiax fortiter pugnauit: dubium eſt vtrum de eodem Aiace fiat ſermo.

Sed ſi dicatur Aiax venit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit, certum eſt, quod de eodem ſit ſermo: Aiax ergo contrahitur per hoc relatiuum idem. Item niſi terminus æquiuocus poſſet cõtrahi per immediatè adiunctum, in omnibus proprijs fruſtra adderentur cognomina: nam cum ſic dicitur Petrus Heliæ, niſi ly Heliæ, quod eſt cognomen, contraheret ly Petrum, fruſtra adderetur.

¶ Ad oppoſitum nihil contrahitur ad illud, quod actu ſignificat, qa enim homo ſignificat naturam, humanam ideo ad naturam humanam contrahi nõ poteſt, ſed terminus æquiuocus actu ſignificat plura ſub proprijs rationibus, ergo ad nullum eorum contrahi poteſt. ¶ Item adiunctum non permutat naturam

tam illius cui adiungitur, ſi ſic, ſibi non adiungeretur, ſed de ratione termini æquiuoci eſt, quod ſignificet plura, ergo manente eius natura ad nullum eorum contrahi poteſt.

¶ Item ſi poſſet contrahi per immediatè adiunctum, tunc quæro utrum illud immediatè adiunctum ſignificet idem quod terminus equiuocus in altero eius ſignificato, uel ſignificet aliquã eius proprietatem, uel ſignificet aliquod quod pertinet ad alterum ſignificatum, quod contrahi non debet. Si primo modo, erit ibi nugatio. Si ſecundo modo, ſcilicet quod ſit ibi contractio ratione alicuius ſignificantis proprietatem alterius ſignificati. Et ita ratione conuenientiæ rei ſit contractio, tunc poſſet eſſe contractio hic, omne animal eſt homo. Si tertio modo, erit repugnantia intellectum, quare, &cæt.

Quæſtio XIII.

IVxta hoc quæritur utrum terminus æquiuocus poſſit contrahi per mediatè adiunctum? Et uidetur quod ſic. Nam per Boetium, ſi dicatur, Canna Romanorum ſanguinem ſorbuit. Hic ly canna eſt æquiuocum, & indifferens, ut accipiatur pro fluuio, & pro calamo. Si tamen dicatur Canna Romanorum ſanguinẽ ſorbuit plenus, iam contrahitur, ut accipiatur pro fluuio, & additum eſt mediatè adiunctũ. ergo &cæt.

¶ Item amor eſt æquiuocum ad nomen, & ad uerbum. Si tamen dicatur amor eſt bonus, iam contrahitur ad nomen.

¶ Ad oppoſitum, ſi terminus æquiuocus per mediatè adiũctum poſſet contrahi ad alterum ſignificatorum, hęc non eſſet diſtinguenda. Canis currit, ſed hoc eſt falſum, conſequentia patet. nam ly currit contrahit ly canis ad illud ſignificatum, cui competere poteſt curſus.

AD PRIMAM quæſtionem quidam dicunt, quod neceſſe eſt terminum æquiuocum contrahi per immediatè adiunctum. Et ratio eorum eſt iſta, quia finis imponit neceſſitatẽ his quæ ſunt ad finem, unde a fine accipitur neceſſitas in rebus. Quia enim finis ſerræ eſt diuidere, in hunc autem finem non poteſt niſi ſit dentata, nec dentata poteſt in illum finem, niſi ſit ferrea,

Et ideo a fine accipitur ratio, quare neceſſe eſt ſerram eſſe ferream & dentatam. Similiter dicunt in propoſito. Finis enim ſermonis eſt, vt exprimamus quæ apud nos ſunt.i. quæ in mente concipimus, unde ad hunc finem ordinatur quælibet uox ſignificatiua. Sed oratio in qua ponitur terminus æquiuocus, in hunc finem non poſſet, niſi per immediatè adiunctum contraheretur. nam cum actu plura per terminũ æquiuocum ſignificentur, niſi poſſet contrahi, non poſſemus uti eo pro altero ſignificato, & per conſequens vel oporteret eo uti pro omnibus ſignificatis, uel pro nullo, ſed eo uti pro pluribus ſimul nõ poſſumus, ut ergo ſit inſtrumentum cõueniens ad illum finem, neceſſe eſt, ꝙ per immediate adiunctum contrahatur. Et ulterius dicũt quidam, quod ſicut in impoſitionibus vocum non eſt ratio quęrenda, cum imponantur ad placitum, ſic in tali contractione ęquiuoci non eſt ratio quærenda, qua ex uoluntate imponitur terminũ æquiuocum ſic contrahi.

¶ Contra iſtos arguitur. Et prima uidetur, quod ſic dicentes fingant aliquid a parte impoſitionis, vt euitent difficultatem quæſtionis. Nam ſi contrahitur per immediatè adiunctum, & habeat hoc ex ipſo imponente, vt ſit inſtrũmentum congruens in ſuum finem. Eadem ratione potuit impoſitor poſuiſſe termini, æquiuocum per mediate adiunctum contrahi poſſe. Nã ſic eſſet inſtrumentum magis congruum in ſuum finẽ. Et tolleretur ambiguitas in ſermone. Et per conſequens huiuſmodi propoſitiones. Canis latrat: Canis lucet: Canis natat, non poneremus eſſe diſtinguendas, eadem coacti neceſſitate, vt propter finem ſermonis. Vlterius, quãdo accipiunt, quod in impoſitionibus uocum non eſt ratio quærenda, illud non uidetur uerum. Nam licet ſignificata complexorũ probare non poſſumus, ſignificata tamen complexorum probare poſſumus, quia horum habemus media determinata, vt ſignificata incõplexorum, ꝙ ergo hoc cõplexum, Canis currit, & alia huiuſmodi determinatè ſignificent aliquid, hoc non debemus accipere a uoluntate imponentis, ſed recurrere debemus ad ſignificata incomplexorum.

PROPTER iſta duo q̄ſita intelligendū eſt, ꝙ terminus æquiuocus proprie loquendo nō pōt contrahi per immediatè ſibi adiunctum: nec per mediate. Nam contractio eſt determinatio alicuius cōis: ita ꝙ aggregatum ex contrahente, & contracto neceſſe eſt repræſentare intellectum determinatiorem quam ſit intellectus ipſius contracti de ſe. Sed in termino æquiuoco non eſt intellectus communis omnibus ſignificatis. quia cum æquiuocata per terminum æquiuocum ſignificentur ſub proprijs rationibus. nihil eſt eis commune præter ſolam uocem, quæ contrahi nō poteſt cum ſit ſingularis. Propter quod uox ęquiuoca plura ſignificans ſub proprijs ratiōnibus de ui ſermonis non poteſt contrahi ad alterum ſuorum ſignificatorum. nam ibi ſunt plures rationes ſignificandi actu correſpondentes diuerſis ſignificatis: quibus nihil eſt commune, niſi uox. Per accidens tamen, & per quendam diſcurſum poſſumus accipere terminū æquiuocum pro altero ſignificato. Nam audiēs aliquem loquentem per terminum æquiuocū, bene percipit quod non intendit ſignificare niſi unum: nam non poteſt niſi unum ſimul intelligere, illud autem unum ſubito percipit audiens ex determinatione addita ipſi termino æquiuoco. Nam ſi dicatur Pet. currit. audiens bene percipit, quòd proferens intendit loqui de aliquo uno, quod autem ſit illud unum percipit ex determinatione ſequente, cum dicitur Petrus Heliæ currit, ſed non eſt ita intelligendum, quod hæc determinatio Heliæ faciat uocem primo plura ſignificantem, tunc determinatè ſignificare unum: ita quod non aliud. Sed quod per. quendam diſcurſum in eius cognitionem facit deuenire.

AD PRIMAM ergo queſtionem dicendum, quod terminus æquiuocus per immediate adiunctū contrahi non poteſt: licet per tale immediatum adiunctum poſſit audiens manuduci, vt accipiat terminū æquiuocum pro altero ſuorum ſignificatorum determinatè.

¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicendum, q̄d quædam ſunt nomina penitus uniuoca, & illa ſunt, quorum ratio ſubſtantiæ eadem eſt, & nomen idem. Quædam ſunt nomina q̄ propriè

 di-

dicuntur æquiuoca, ut illa quæ actu plura ſignificant ſub proprijs rationibus, & illa ſunt quorum nomen eſt idem, & ratio ſubſtantiæ diuerſa: Et aliqua ſunt nomina analoga, quæ ſignificant primo aliquod commune, ſed tamen illud commune diuerſimodè reperitur in diuerſis. Sicut infinitum ſignificat illud, cuius non eſt terminus, ſed hoc diuerſimode reperitur in magnitudine, & numeris, & in continuis, & diſcretis: quia ergo huiuſmodi nomina ſignificant aliquid commune: ideo proprie non dicuntur æquiuoca. Et quia illud commune diuerſimodè reperitur in diuerſis: ideo talia nomina non dicuntur propriè uniuoca: ſed dicuntur propriè analoga: quia ergo huiuſmodi nomina ſignificant aliquid commune primo: ideo per immediate adiunctum contrahi poſſunt, Huiuſmodi autem nomina ſunt multum & album, nam multum primo ſignificat exceſſum in quantitate, & ideo contrahi poteſt. Similiter album primo ſignificat aliquid faciliter mouens ſenſum, ſed hoc diuerſimode reperitur in diuerſis. ſ. in colore, & in uoce. quia in colore eſt albedo, & id etiam in uoce reperitur ſumendo albedinem pro alta, & clara uoce, & huiuſmodi, & ideo poteſt contrahi. Quia ergo multum, & album ſignificant aliquid cõe, ideo per immediatè adiunctum contrahi poſſunt. Aequiuocum autem inquantum æquiuocum nihil commune ſignificatur, & ideo contrahi non poteſt.

¶ Ad ſecundum reſponſum eſt. ¶ Ad tertium dicendum, quod ly idem, poteſt manuducere, ut aliquid determinate appræhendat audiens. hoc autem eſt per accidens & per diſcurſum, ut dictum eſt.

¶ Ad quartum de cognomine patet quid dicendum per ſe.

AD SECVNDAM quæſtionẽ dicẽdum, ꝙ terminus æquiuocus ꝑ mediatè adiunctũ contrahi nõ poteſt: nec ꝑ tale mediatè adiunctum poteſt audiens manuduci, ut cõcipiat aliquem determinatũ conceptum de uirtute ſermonis: q̃a nihil tale mediatè adiunctũ cadit in idẽtitatẽ extremi, cui additur mediate. Et ideo nõ poteſt eſſe modus intelligendi alterũ extremũ. Verum tñ intelligendũ eſt, quod ipſi termino æquiuoco annectitur quædam uniuocatio in modis ſignificandi

di reſpectiuis ſibi correſpondentibus penes res ſignificatas diuerſas, uerbi gratia amor ſignificat cõceptum nominalẽ & uerbalem, qui duo conceptus ſufficiunt ad æquiuocationem, in ipſo tamen poteſt eſſe uniuocatio in modis ſignificandi reſpectiuis, qui ad contractionem requiruntur: cuiuſmodi ſunt perſona, numerus &c. ſufficiens ad contractionem per accidens termini æquiuoci. Et quia iſti modi ſignificandi ſunt reſpectiui: ideo poſſunt ſe inuicẽ determinari. Vnde ſi terminus æquiuocus ſub uno modo ſignificandi conueniat alteri ſignificatorum: ſi ille modus ſignificandi reſpectiuus contrahat modum ſignificãdi ipſius modi ſignificãdi per ſe, erit contractio, æquiuoci autem per accidens, uerbi gratia. Canna eſt æquiuocũ ad fluuium, & ad calamum: ſi tamen dicatur Canna Romanorum ſanguine fluit plenus: iam ipſius generis eſt cõtractio per ſe: æquiuoci autem per accidens. Et per hoc patet ad argumenta.

Quæſtio XIIII.

Quæritur utrum ſignum uniuerſale adueniens termino æquiuoco poſſit ipſum diſtribuere prò omnibus ſuppoſitis cuiuſlibet ſui ſignificati. Quod ſic uidetur. Nam ſignum uniuerſale circa ſubiectum & eius ſignificatum ſi ſibi conformetur ponit ſuum ſignificatum, & modum ſignificandi: ergò ſic dicendo: omnis canis currit. ly omnis circa ly canis & quodlibet eius ſignificatum cum ſibi conformetur in accidentibus, ponet ſuum modum ſignificandi, qui eſt diſtributio.

¶Item ſignum uniuerſale adueniens termino æquiuoco diſtribuit ipſum pro ſuppoſitis alicuius ſignificati. nam aliter ſibi fruſtra adderetur. Sed qua ratione diſtribuit pro ſuppoſitis unius & cuiuſlibet: probatio huius, nam æquè primo ſub termino continentur. 2

¶Item agens rationis proportionatur agenti naturæ: cum ars imitetur naturam inquantum poteſt, ſed agens naturæ ſimul poteſt agere in multa poſſibilia: ſicut ignis in multa combuſtibilia, cum ergo ſignificata termini æquiuoci ſint diſtribuibilia eiuſdem rationis: ipſum pro omnibus diſtribuet. 3

¶Ad oppoſitum. In quibuſcunq; reperitur aliqua proprietas cõis reperitur in illis

per

per aliquam rationem communẽ, ſed in termino æquiuoco nihil eſt commune, niſi ſola uox, quæ diſtribui nõ poteſt: cum ſit ſingularis: ergo in termino æquiuoco iſta ꝓprietas, quæ eſt diſtributio, non reperietur pro omnibus ſuis ſignificatis: etiam quia tunc iſte ſyllogiſmus eſſet rectus per dici de omni. Omnis canis currit. celeſte ſydus eſt canis: ergo celeſte ſydus currit. Nam pro omnibus poteſt fieri ſumptio ſub: pro quibus ſit diſtributio, unico actu diſtributionis.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod ſignum uniuerſale adueniens termino æquiuoco poteſt diſtribuere ipſum pro omnibus ſuppoſitis cuiuſlibet ſignificati. Sed intelligendum eſt, quod ſicut terminus æquiuocus ſignificat unum ſignificatum, ac ſi aliud non ſignificaret, & unum repræſentat reſpectu prædicati, ac ſi aliud non repræſentaret: hæc eſt ſub nulla habitudine: ſic etiam ſignum uniuerſale diſtribuit unum ſignificatum, ac ſi aliud non diſtribueret, hoc eſt unum diſtribuit ſub uno actu diſtribuendi & aliud ſub alio. Et huius ratio eſt. Nam diſtributio eſt acceptio alicuius communis pro quolibet eius ſuppoſito, quorum quodlibet eſt ipſum. Nunc autem in termino æquiuoco non eſt aliud commune, ſuper quod poſſit capere diſtributio: quia nihil eſt ibi commune niſi ſola vox. Et ideo diſtributio cadit ſuper uno ſignificato, ac ſi ſuper aliud non caderet, & ſuper quodlibet, ſed hoc eſt alio actu diſtribuendi, & alio.

¶ Rationes ad primam partẽ oſtendunt, quod ſignum uniuerſale poſſit diſtribuere terminum æquiuocum pro omnibus ſuis ſignificatis: & hoc eſt uerum, ſeu non uniuoco actu.

¶ Contra hoc poteſt argui ſic. Signi ſemel poſiti eſt unum ſignificatum, & unus modus ſignificandi, ergo & unus actus diſtribuendi.

Dicendum, quod ſincathegoremata finitatem ſuæ ſignificationis trahunt ex adiunctis, cum ergo hic ſint actu plura ſignificata, quorum nullum ad aliud habet habitudinem, ut dictum eſt, diuerſi hic erunt actus diſtribuendi, quorum nullus ad alium habet habitudinem. ¶ Rationes ad aliam partem oſtendunt, quod ſignum uniuerſale non poſſit diſtribuere terminum æquiuocum pro omnibus ſuppoſitis cuiuslibet ſui ſignificati

gnificati

gnificati unico actu diſtribu tionis, & hoc eſt verum.

¶ Ex his patet, quod cauſa apparentiæ in æquiuocatione eſt unitas actualis uocis incomplexæ ſecundum materiam, & formam, per hoc quod eius apparentia eſt in dictione ſeparatur a locis extra dictionem, & per hãc particulam uocis incomplexæ ſeparatur ab amphibologia, & per hoc, quod additur ſecundum materiam, & formam. ſeparatur a compoſitione, & diuiſione, & accentu, nam ibi eſt unitas ſecundum materiam, non tamen ſecundum formam. Per hoc autẽ quod dicitur unitas actualis uocis, ſeparatur a figura dictionis, nam ad figuram dictionis non requiritur niſi unitas phantaſtica. Si autem ibi maior unitas reperiatur, hoc accidit figuræ dictionis. Et ſic patet, quod fallacia æquiuocationis diſtinguitur ab omnibus alijs in dictione, & extra dictionem.

¶ *Alius autem quando ſic ſoliti ſumus dicere, &c. Capitulo ſecundo primi huius.*

Quæſtio XV.

QVæritur circa ẽm modum æquiuocationis, vtrum poſſibile ſit aliquod nomen ſignificare vnum per prius, & reliquum per poſterius, quod non uidetur. Nam ſi hoc eſſet poſſibile, aut hoc erit ex parte vocis, aut ex parte ipſius imponentis, aut ex parte ipſius rei. Non ex parte uocis, quia uox inquantum uox eſt, nullam rem ſibi determinat. Nec ex parte imponentis, quia ex quo imponẽs imponit ad placitum poteſt prius imponere nomẽ, quod eſt poſterius in re. Nec ex parte ipſius rei, nam licet res inter ſe ordinem habeant, non tamen propter hoc ſequitur, quod habeant ordinem adinuicem, ut ſunt ſignificabiles, quia illud quod eſt poſterius, ut dictum eſt, poteſt prius ſignificari.

¶ Ad iſtam rationem dicitur, quod quædam ſunt res, quæ inter ſe ordinem non habent, & quædam quæ ordinem habent. Iſtæ autem res quę nullam adinuicem habent habitudinẽ, ſi ſignificentur p uocem, purè æquiuoce ſignificantur. Iſtæ uerò res quæ habitudinem adinuicem habent, ſignificantur ſub modo prioris, & poſterio-

ſerioris. Nam intelligere ſequitur eſſe, & ſignificare intelligere. Ex quo ergo eſt in re ordo prioris, & poſterioris, in ſignificando erit ordo prioris, & poſterioris. Sed contra iſtam ſolutionem arguo dupliciter. Primo ſic, Significare eſt quidam actus intellectus prout eſt attributus ipſis rebus. ſed illud quod poſterius eſt in re poteſt eſſe magis, & prius notum apud intellectū, quam illud quod ſimpliciter prius eſt in re.

Et ſicut intelligit intellectus, ſic imponit nomen ad ſignificandum, ergo ei quod poſterius eſt in re, prius poteſt nomen imponere prioritas, ergo & poſterioritas in intellectu non concludit prioritatem, & poſterioritatem in rebus, prout ſunt ſignificabiles, ergo &c.

¶ Item ſi aliquod nomen imponitur diuerſis, aut ergo illis imponitur una impoſitione, aut pluribus impoſitionibus. Si una impoſitione. Cū una impoſitio accipiatur ſub una ratione ſignificandi, illa duo in una ratione uniuocabuntur. Si eis imponitur diuerſis impoſitionibus, cum prima impoſitio non magis imprimat uoci repræſentationem, quam ſecunda, illa duo æqualiter repræſentabuntur. Propter hæc dicitur aliter, quod nomen analogum ſignificat primo unā rationem communem, iſta tamen ratio per prius, & poſterius in diuerſis reperitur. Et ſicut iſta ratio in diuerſis reperitur, ſic nomen illud per prius, & poſterius de eis dicetur. Verbi gratia. Ens primo ſignificat entitatem, & unum primo ſignificat indiuiſionem. Sed ratio eſſendi primo competit ſubſtantiæ, deinde quantitati, & ſic cæteris prædicamentis. Et ſic hoc nomen ens per prius dicitur de ſubſtantia, & per poſterius de quantitate, & alijs. Similiter eſt de uno.

¶ Sed contra hoc. Inter idem & diuerſum non cadit medium, ergo omne quod concipitur, concipitur ſub eadem ratione uel diuerſa. Sed illa quæ concipiuntur ſub eadē ratione, ſub illa ratione vniuocantur. Quæ autem ſub diuerſa ratione concipiuntur, ſub illis rationibus diuerſis æquiuocantur. Cum igitur inter idē & diuerſum nō cadit medium, omne nomen uel erit ſimpliciter æquiuocum, vel vniuocum.

¶ Item terminus quod primo ſignificat, ſupponit reſpectu prædicati, ſi ergo no-

nomen analogum ſignificaret unum commune, illud ſupponeret reſpectu prædicati, & per conſequens ad talem nomen non eſſet reſpondendum per diſtinctionem, quia ibi eſſet unitas, & non duplicitas, & per conſequens talis analogia æquiuocationem non cauſaret. Itē quod additur de ente, veritatem non habet, nam primo non ſignificat aliquam rationem communem illis, de quibus dicitur, Et hoc propter tria. Nam per philoſophum .8. metaph duplex eſt materia. Senſibilis, & intelligibilis. Quæ autem habent materiam ſenſibilem, vel intelligibilem non ſtatim ſunt id, quod ſunt, nam in illis materia expectat aduentum formæ: In illis autem in quibus non eſt materia, nec ſenſibilis, nec intelligibilis, ſtatim ſunt id, quod ſunt, quia ibi non eſt aliquid expectans aduentum ipſius formæ. Et exemplificat de ente, & vno, nam ens & vnum ſtatim ſunt quale, & quantum, &c. Sed ſi ens ſignificaret aliquam rationem communem, illa ratio expectaret aliquod additum per, quod determinaretur ad ſubſtantiam, vel ad accidens: Cum ergo ſtatim ſit decem genera, non ſignificabit aliquam rationem communem.

Conte vlt. Idē 2. met. Conte. 35.

¶ Itē ſi ens ſignificaret aliquā rationem communem: diuerſa prędicamenta minus differrent, quam duæ ſpecies eiuſdem generis nā duę ſpecies eiuſdem generis conueniunt in ratione communi generis, Et differunt per differentias eſſentiales. Sed ſi ens ſignificaret ûnam rationem communem ad diuerſa prædicamenta, in iſta ratione communi conuenirent, & non differrent per differentias eſſentiales, quia ens non eſt genus, quia extra intellectum generis eſt differentia, & è conuerſo. Et de differentia per ſe non prædicatur genus, ſed ens de differentia per ſe prædicatur. Vnde ens non diuiditur in decem genera per differentias eſſentiales, ſed per diuerſos modos eſſendi, quibus correſpondent diuerſimodi prędicandi, & ideo dicuntur prędicamenta, ergo &cęt.

¶ Item quilibet cōceptus aut eſt comparati aut abſoluti, ergo conceptus entis, uel erit abſolutus, uel comparatus. Sed conceptus abſolutus eſt conceptus ſubſtantiæ, & conceptus comparatus eſt conceptus accidentis, ergo conceptus entis, vel erit conceptus

prius ſubſtantiæ, vel accidentis.

¶ Forte diceret aliquis, quod in iſto argumento eſt fallacia figuræ dictionis, ac ſi ſic argueretur. Omne animal, uel rationale, vel irrationale, ergo animal ſignificat rationale, vel irrationale. Hic eſt fallacia figuræ dictionis a ſuppoſitione perſonali ad ſimplicem. Licet enim in re animal non fuerit aliud quam rationale, vel irrationale, animal tamen poteſt ſignificare indifferens ad rationale, & irrationale. Similiter licet quilibet conceptus ſit abſolutus, vel comparatus, ens tamen poteſt ſignificare indifferens ad hũc & ad illum.

¶ Sed iſta reſponſio non impedit argumentum. nam abſolutum, & comparatum sũt differentia ipſius conceptus. Sicut rationale, & irrationale ſunt differentiæ animalis, vt in rerum natura exiſtit. Sed impoſſibile eſt in rerum natura reperire aliquod animal quod indifferenter ſe habeat ad rationale, & irrationale, ergo impoſſibile eſt eſſe aliquem conceptum, qui indifferenter ſe habeat ad abſolutum, & comparatum. Quare relinquitur, quòd ens nõ ſignificat primo, nam rationem communem illis de quibus dicitur. Et ſimpliciter, quod nomen analogum non ſignificat primo unam rationem communem, quæ per prius, & poſterius in diuerſis reperiatur. Et per conſequens reſponſio illa data non fuit ſufficiens nec bene fundata. quare, &c.

¶ Ad oppoſitum arguitur. Et primo ſic, differentia eſt inter uniuocum, & æquiuocum, & analogum. Vniuocum enim ſignifiat unum. Aequiuocum vero plura, ſed æqualiter. Ergo analogum ſignificat vnum per prius, & reliquũ p poſterius.

¶ Item per Philoſophum in 4. metaph. Ens dicitur multis modis, & per hoc innuit, quod non penitus vniuoce, ſed nec æquiuocè, ſed ad unum, & unam naturam, ut ſanum.

¶ Item intelligere ſequitur eſſe, & ſignificare, ergo modus intelligendi ſequitur modum eſſendi, & modus ſignificandi ſequitur modum intelligendi, ſed in re eſt habitudo, ergo, & in ſignificando eſt habitudo.

¶ Item in hoc libro diſtinguit philoſophus nomina, quæ dicuntur per prius, & poſterius, ergo, &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ quantum eſt ex parte

parte uocis ſignificantis non eſt poſſibile uocem ſignificare unum per prius, & reliquum per poſterius. Nam ſignificare eſt aliquid intellectui repræſentare; quod ergo ſignificatur ab intellectu concipitur. Sed omne quòd ab intellectu concipitur, ſub diſtincta & determinata ratione concipitur, quia intellectus eſt quidam actus, & ideo quod intelligit ab alio diſtinguit. Omne ergo quod ſignificatur ſub diſtincta ratione & determinata ſignificatur, hoc patet, nam materia prima, quæ de ſe eſt ens in potentia, ſi intelligitur oportet quod intelligatur ſub rationem diſtincta. Et ſi ita ſit de materia prima, multo-fortius hoc erit uerum de omni alio.

¶ Si ergo dictio analoga, uel uox imponitur diuerſis, neceſſe eſt, ut ſub ratione diſtincta & determinata eis imponatur.

Si ergo dictio analoga ſub diuerſis rationibus diuerſis imponatur, neceſſe eſt quantum eſt ex parte uocis ſignificantis, quod ea æqualiter repræſentet, unde in re poteſt eſſe analogia, ſed in uoce ſignificante nulla cadit prioritas, uel poſterioritas. Aliqua enim eſt proprietas, quæ magis conuenit uni rei, quàm alteri, ſed non eſt aliqua proprietas, quæ magis conueniat ſubſtantiæ uocis, quam alia, hoc etiam patet per ſignum, quia Ariſtotel. in libro prædicamentorum, ubi determinat de uocibus ſignificatiuis, nullam mentionem facit de his, quæ in re ſunt analoga, ſed ſolum ibi de vniuocis, & æquiuocis. Vnde Boetius dicit ibidem, quod Ariſtoteles dicat, quod æquiuoca ſunt quorum nomen eſt commune: & ratio ſubſtantiæ diuerſa, quod ſub iſta diffinitione comprehendit, quæ in re ſunt analoga, & omne genus æquiuocationis. Vnde ratio ſubſtantiæ per ipſum accipitur ibi pro ratione determinata, quam intellectus attribuit ipſis rebus, & non pro ratione pro ut conſtat ex genere, & differentia. Propter quod dico, quod quantum eſt ex parte uocis ſignificantis, nulla cadit prioritas uel poſterioritas, licet res ſignificatæ ad inuicem habeant habitudinem.

¶ Ad primam rationem dicendum, quod quantum eſt ex parte uocis ſignificantis medium, non cadit inter uni-

uniuocum & æquiuocum.

¶ Ad aliam rationem dicendum eſt, quod naturalis & etiam metaphyſicus ipſas res conſiderant. Logicus autem conſiderat res rationis. Et ideo multa ſunt uniuoca apud logicum, quæ dicuntur æquiuoca apud naturalem. Naturalis enim diceret, quod corpus æquiuoce dicitur de corpore ſuperiori & inferiori. Sed logicus diceret, quod de utroque diceretur uniuoce. Vnde a quibuſcunque poteſt logicus abſtrahere unam rationem communem, dicuntur illa in illa ratione communi uniri uel uniuocari. Vnde quia in corpore ſuperiori, & inferiori contingit reperire unam rationem communem, quia hæc & illa corpore conueniunt in habendo tres dimenſiones, ideo logicus dicit tam hæc, quam illa in illa ratione communi uniri. Sed quia naturalis applicat ſuam conſiderationem ipſis rebus: Eſt alia eſt natura corporis corruptibilis, & corporis incorruptibilis: Ideo naturalis dicit, quòd corpus dicitur de hoc æquiuocè. Et de illo logicus etiam dicit, quod omnes eiuſdem generis ſpecies in ſuo genere uniuocantur. Sed naturalis dicit, quod in genere latent æquiuocationes multæ: unde logicus conſiderat res ipſas, ut ſub ratione cadunt. Et quia inter idem & diuerſum non cadit medium, ideo logicus medium non ponit inter æquiuocum & uniuocum. Vnde per hoc ad formam argumenti dicendum, quod quia primus Philoſophus conſiderat res ſecundum ſuas quidditates. Et in re eſt ita quod quædam res ad inuicem habent habitudinem, ideo dicit primus Philoſophus, quòd ens dicitur de ſubſtantia, & accidente analogicè. Sed quia logicus conſiderat res, ut ſub ratione cadunt, ideo dicit, quod ens æquiuocè dicitur de ſubſtantia, & accidente. Vnde Porphyrius dicit, quod ſi quis omnia entia uocet æquiuocè, non uniuocè nuncupabit.

¶ Sed contra hoc arguitur. Si enim uox, quæ dicitur analoga quãtum eſt ex parte uocis ſignificantis, non ſignificaret unum per prius, & reliquum per poſteri⁹, ſequeretur, quod primus modus æquiuocationis, & ſecundus non differrent, nam primus modus eſt quando aliqua dictio ſignificat æqualiter plura. Ideo dicendum eſt, quod analogia

logia non cauſatur, ſecundum modum æquiuocationis, quia propriè analogia reducitur ad primum modum æquiuocationis. Vnde ad præſens dicatur, quod tranſlatio, & tranſſumptio a propria ſignificatione ad impropriam per aliquam ſimilitudinem cauſat ſecundum modum ęquiuocationis, hoc patet per Ariſtot. in litera. Dicit enim, quod ſecundus modus ęquiuocationis, & amphibologiæ reſultat ex hoc, quod ſoliti ſumus ſic dicere. Sicut ridere propriè ſignificat actum hominis, & per quandam tranſlationem floritionem, vel florigerationem pratorum, unde dicerem, quod hic eſt ſecundus modus ęquiuocationis. Quicquid ridet ſiebat os. pratum ridet. ergo. &c. Vbi in ſecundo modo nulla cadit habitudo, unde ſi illa quę in re habent habitudinē adinuicem ſub diuerſis orationibus ſignificentur ęquiuoce, quantum eſt ex parte uocis importantur. Vnde talis analogia eſt reducenda ad primum modum ęquiuocationis.

¶ Ad aliud dicendum, quod ſi accidens intelligitur, ut habet habitudinem ad ſubſtantiam, & nomen, ſi ſic ſibi imponitur, ſub ratione diſtincta, & determinata ſibi imponetur, & per cōſequens ſi idem nomen imponatur vtriq; illa ęquiuocè repręſentabit, vnde licet prius ſit cauſa eſſe poſterius, non tamen oportet, quod prius ſit cauſa quare poſterius ſignificetur, nam poſterius in re poteſt eſſe magis, & prius notum intellectui, & per conſequens ſibi prius poteſt nomen imponi, vnde habitudo in re non concludit neceſſario prioritatem, & poſterioritatem in ſermone.

¶ Ad aliud patet.

Quæſtio XVI.

QVęritur Vtrum terminus analogus per ſe poſitus ſtet ſolum pro mō famoſiori. Quod ſic uidet, nā hic eſt fallacia ſecundū, quid ad ſimpliciter ſecundum philoſophum, hoc eſt opinabile, ergo hoc eſt. Quod non eſſet niſi ly eſſe in conſequente, ſolum ſtaret pro eſſe in actu.

¶ Item Ariſtot. concedit iſtā 2
conſequentiam, hoc eſt in potentia, ergo hoc non eſt. ſed hoc non eſſet niſi in conſequenti negatio ſolum negaret eſſe in actu. ¶ Itē Ariſ. 3
7 ethicorum dicit, quod ſi dicatur incontinens. iam ſtat

ly incontinens hic pro eo, ꝙ excedit rectam rationem in guſtu, vel in tactu. Sed ſi dicatur incontinens iræ, vel lucri, iam ſtat pro eo, quod excedit rectam rationem in ira vel lucro, ſed excedere certam rationem in guſtu, vel tactu, eſt modus famoſior incontinentiæ, ergo &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Boetius quod ſi dicatur. Homo viuit hic ſtat ly homo pro homine picto, & viuo, ſed homo viuus eſt modus famoſior, ergo, &c.

¶ Item ſi ſic dicatur. Quęcunque expediunt bona ſunt mala expediunt, ergo &c. paralogiſmus eſt æquocationis, ſed ſi terminus analogus per ſe poſitus ſtaret pro modo famoſiori, non eſſet hic aliqua duplicitas, nam maior non eſſet duplex, quia ponitur ly expedire per ſe, nec minor, quia contrahitur ibi per ly mala. Si concedatur, quod neutra iſtarum propoſitionum eſt ꝑ ſe multiplex, hoc non poteſt ſtare, quia paralogiſmi in dictione non ſolum peccant contra ſyllogiſmum, ſed contra contradictionem, ſed id non multiplicibus ſaluatur vera contradictio. ſequitur ergo, quod hic non eſſet fallacia æquiuocationis, ſi neutra præmiſſarū eſſet multiplex.

¶ Item Ariſtot. in primo phyſicorum arguit ſic. Si tantum vnum ens eſt, aut ergo ens illud eſt ſubſtãtia, aut accidẽs, ſed talis forma arguendi non valeret niſi ens quantum eſt de ſe poſſet accipi pro ſubſtãtia, & accidente.

¶ Item dictum eſt, quod terminus analogus quantum eſt ex parte uocis ſignificantis vtrunque ſignificatum repræſentat æqualiter, cum ergo accidentale ſit ſibi, quod in oratione ponatur, ſequitur quantum eſt de ſe pro utroque ſignificato poſſit accipi cum nullum accidentale permutet eſſentiale.

¶ Item ſi ponatur, quod aliqua vox pluribus imponatur; ſcilicet rei, & eius militudini, ut ſi homo imponatur naturæ humanæ, & eius ſimilitudini, volo ſignificare viuere in eſſe ſimilitudini hominis, licet falſo, ſed hoc non poſſum facere, niſi ſic dicendo, homo viuit ergo, & cæt.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod analogum per ſe poſitum ſtat ſolum pro modo famoſiori, nam ſic utuntur auctores, ut patet per exempla adducta, ſed omnis ſignificatio nominis, debet eſſe nota in ſcientia, quia per rationem ſcientificam ſignificata

ſicata terminorum probare non poſſumus. Ergo, quia au ctores ſic utuntur, ideo conce dere debemus terminum ana logum ſic debere accipi.

¶ Sed contra hoc arguo ſic. Si terminus analogus, qui dicitur importare multitudinem imponatur diuerſis, quæro utrum eis una impoſitione imponatur, uel diuerſis impoſitionibus. Si vna, cum vna impoſitio accipiatur ex una ratione ſignificandi iſta diuerſa in illa ratione vniuocabuntur. Si diuerſis impoſitionibus cum prima impoſitio non magis imprimat uoci repræſentationem quam ſecunda ſequitur, quod quantum eſt ex parte uocis ſignificantis, æque pro utroque accipietur.

¶ Item iſta reſponſio non facit ad quæſtionem, quia hic non quæritur de ſignificato termini analogi, quia eius ſignificata debemus ſupponere. Sed hic quæritur de modo ſignificandi analogi, licet enim non poſſumus probare, quod homo ſignificet naturam, quæ ratiocinari poteſt, ſuppoſita tamen eius ſignificatione modum eius accipiendi pro ſuis ſuppoſitis probare poſſumus.

PROPTER hoc dicendum, quod cum terminus analogus vtrunque ſignificatum repræſentet tanquam ſignum utriuſque, fit tamen ſignum utriuſque per hoc, quod ſub determinata ratione, & diſtincte utrique imponitur. Et ideo concludere poſſumus, quod quantum eſt ex parte uocis ſignificantis utrumque ſignificatum æqualiter repræſentat, & per conſequens, quod pro utroque accipi poſſit. Vnde intelligendum, quod terminus analogus quandoque plura repræſentat, quandoque tantum unum, ſed illud vnum ſecundum diuerſa eſſe in diuerſis reperitur.

Exemplum primi. Expedire ſignificat expeditionem quę eſt in bonis, & vtilitatem quæ eſt in malis, & iſta duo in uoce ſignificante non ſe habent ſecundum prius, & poſterius. Similiter ens ſignificat ens, quod eſt ſubſtantia, & ens, quod eſt accidens. Et licet ens, quod eſt accidens in re habeat attributionem ad ſubſtantiam: in uoce tamen ſignificante nullam habet habitudinem ad ſubſtantiam.

Et ideo omnia talia analoga habent reduci ad primũ modũ ęquiuocationis. Exem

plum ſecundi, nam ſanum ſi gnificat proportionẽ calido rum,& frigidorum humidorum,& ſiccorum, iſta propor tio in animali reperitur, ut in ſubiecto, & in urina vt ſigno, & in dieta vt in conſeruante, & ſimiliter eſt de elemento reſpectu ignis, & ma teriæ primæ. Et talia analoga reducenda ſunt ad uniuocationem, cum ſolum unum primo ſignificent.

¶ Ad primum argm̃ dicẽdũ, quod hic eſt fallacia ſecundum quid ad ſimpliciter, eſt opinabile, ergo eſt. Et cum dicitur eſſe opinabile, eſt ſecundum ſignificatum huius quod dico eſſe. nego. unde dico, quod eſſe in opinione eſſe non ſignificat, ſed hoc totum eſſe in opinione illud intellectui repræſentat.

¶ Ad ſecundũ dico, quod eſſe non ſignificat eſſe in potentia, & ideo Ariſ. 9. concedit illam conſequentiam, eſt in potentia, ergo non eſt.

¶ Ad tertiũ dico, quod incontinens ſignificat exceſſum rationis in guſtu & tactu, & ſignificat exceſſum rationis ſimpliciter, & hoc æquiuocè. ſed termino æquiuoco vti poſſumus pro altero ſignificato: ideo hoc nomine incontinens uti poſſumus, & pro exceſſu rationis in tactu, & guſtũ, & pro exceſſu rationis in communi. Et quia commune de ſe non accipitur pro aliquo determinato, niſi per additum determinetur, ideo incontinẽs, quod ſignificat exceſſum rationis in communí, poteſt determinari ad alterum eorum, ita quod poſſit accipi pro exceſſu rationis in ira, vel in lucro, ſic dicendo, incontinens iræ, uel lucri, &c.

¶ *Tertius vero quando compoſitum plura ſignificat: ſeparatum uerò ſimpliciter, ut ſcit ſeculum, &c. Capit. ſecundo primi huius.*

Quæſtio XVII.

QVæritur vtrum tertius modus æquiuocatiõis relinquet ex hoc ſolum, quod aliqua dictio ſignificat vnum de ſe & aliud ex adiũcto? Et hoc eſt quęrere utrum hęc ſit diſtinguenda: laborans ſanus eſt? Videtur, quod non, nam per Ariſto. tres ſunt modi communes æquiuocationis, & amphibologiæ. Et tertius modus eſt, quãdo dictio ſignificat vnum de ſe, & reliquum ex adiuncto. Cũ er-

go in iſta oratione: laborans ſanus eſt, non ſit aliquid qđ poſſit conferre huic, quod dico laborans, multitudinē aliquā, ſequitur, quod hæc non ſit diſtinguenda, laborans ſanus eſt.

2 ¶ Item Priſcianus in magno uolumine dicit in primo capitulo, Tēpora quoque participijs accidunt, quod nobis deficiunt duo participia, præſens paſſiui, & præteritum actiui, concludens ex hoc, qđ participium deſinens in ens uel in ans non ſignificat tempus præteritum. Et nihil ponitur in hac oratione, laborans ſanus eſt, quod poſſit conferre huic quod dico laborans, aliquam multiplicitatem, ergo &c.

3 ¶ Item multiplicitas conſignificatorum determinari poteſt per adiunctum, licet ergo laborans de ſe ſignificet duo tēpora, tamen in iſta oratione; laborans ſanus eſt, ad unum tēpus determinatur. Aſſumptum patet per Boetium, qui dicit, quod ſi dicatur. Canna Romanorum ſanguinem ſorbuit plenus, iam contrahitur canna per mediatè adiunctum.

4 ¶ Itē in multiplicibus vtraq; pars contradictionis poteſt eſſe uera ſecundum uocem, ſed hæc ſecundum Ariſt. in litera eſt determinatè uera, ſanus eſt non laborās, & hæc apparet determinatè falſa. Laborās ſanus eſt, ergo &c.

¶ Ad oppoſitum. Illa propoſitio eſt diſtinguenda vt multiplex quæ poteſt habere ſecundum uocem vtramque partem contradictionis verā, ſed iſtæ duæ poſſunt eſſe veræ. Non laborans ſanus eſt, & laborans ſanus eſt, ut patet in litera, Dicit enim Ari. uerum quidem ſanabatur laborans, & non laborans, ſanus eſt autem non laborans. Sed laborans non nunc, ſed prius.

¶ Item in æquiuocatione multiplicitas latet ſub unitate uocis incomplexæ; ſed ſi huic quod dico laborans, cōfertur tempus ex adiuncto, ſequit, ꝙ tota multiplicitas æquiuocationis eſſet in complexo, & non in incomplexo.

CIRCA iſtam quæſtionē duplex eſt opinio. Quidam dicunt, quod hæc non eſt diſtinguenda. Laborans ſanus eſt. Et quidam, quod ſic. Et ratio primorum eſt illa, quæ tacta eſt. ſ. ꝙ tres ſunt modi cōes, &c. Hæc aūt eſt diſtinguenda ſcđm ipſos, laborans ſanabitur. Et huius rationem ponunt ipſi, quia præteritum imperfectum ſicut eſt imperfectè factum, ſic eſt

imperfecte præſens; vnde verbum talis temporis conſignificat actum inchoatum, ſed tamen non totaliter determinatum, vnde de eo qui compleuit totaliter actum ſcribendi verſum; non poſſum dicere, quod ſcribebat verſum, propter igitur conuenientiam præteriti imperfecti ad præſens volunt ipſi, quod ſanabatur, conferat tempus imperfectum huic quod dico, laborans, & cum laborans de ſe non conſignificet niſi tempus præſens, hæc non erit diſtinguenda, laborans ſanus eſt. Et ſic dicentes de leui reſpondent ad argumenta in contrarium.

¶ Ad primum dicunt; quando dicitur, iſtæ ſunt ueræ, laborans ſanus eſt, & non laborans ſanus eſt, ipſi negant.

¶ Ad aliud dicũt, ꝙ nihil ꝓhibet, quod aliquid alteri conferat multiplicitatem, & tamen quod iſta multiplicitas ſolum ſit in dictione vna. Verbi gratia hæc propoſitio b. conuenit eſſe a. habet duas acceptiones ab hoc verbo conuenit, & tamen tota multiplicitas eſt in hoc quod dico b. Similiter dicerent in propoſitio, quod nihil prohibet, quod tempus conferatur ab hoc verbo ſanabatur huic quod dico laborãs, & tamen, quod tota multiplicitas ſit in hoc, quod dico, laborans.

¶ Sed contra. Et primo contra hoc quod dicitur, quod hoc quod dico laborans, nõ ſignificat duplex tempus. Priſcianus in magno volumine dicit, quod participium deſinens in ens, vel in ens conſignificat duplex tempus, ſ. præſens & præteritum imperfectum, & idem dicit in minori, ergo &c.

¶ Item modi ſignificandi abſoluti, & reſpectiui præcedunt ordinationem dictionis in oratione, cum ſint principia ordinandi dictionem cum dictione in oratione. Et huius ſignum eſt, nam Priſcianus in magno volumine primo determinat de modo ſignificandi antequam determinet in minori de oratione, non videtur ergo rationabile, quod aliquis modus ſignificandi conferatur dictioni ex ordinatione eius in oratione.

¶ Item licet aliqua dictio alteri poſſet conferre aliquem modum ſignificãdi reſpectiuum, cum ſecundum modos ſignificandi reſpectiuos adinuicem dependeant, non tamen videtur, quod aliqua dictio poſſet alteri conferre

ali-

aliquem modum ſignificandi abſolutum, cum ergo tempus ſit mod⁹ ſignificãdi abſolutus, non uidetur, quod aliqua dictio poſſit tempus conferre alteri.

¶ Ad illud quod dicitur de illa conuenientia inter præſens & præteritum imperfectum, ueritatem habere poſſet, ſi caderent ex una parte orationis.

¶ Quid autem ſit, tenendum non poteſt bene probari per rationes demonſtratiuas. Nã iſta materia propinqua eſt impoſitionibus nominum, in quibus non eſt ratio quærenda.

VERVNTAMEN poteſt dici ad præſens, quod hęc eſt diſtinguenda. Laborans ſanus eſt, ex eo quod laborans poteſt accipi, pro laborante nũc, & prius. Et ad hoc multum facit quod dicit Priſcianus, ſcilicet quod participium conſignificat duo tẽpora. Propter hoc dico, quod tertius modus æquiuocationis eſt ex hoc, quod dictio de ſe conſignificat plura, & non ex adiuncto.

¶ Ad primum argumentum dicendum, quod tantum duo ſunt, modi communes, & tertius, modus, non eſt communis, ſed amphibologiæ, appropriatur. Et iſto modo loquẽdi utitur Ariſtotele in lib. 2. de anima, ubi diſtinguit ſenſibilia propria, & communia. Et dicit, quinque ſunt ſenſibilia communia, ſcilicet motus, quies, numerus, magnitudo, & figura. Et tamen iſta non ſunt communia cuilibet ſenſui, ſed quædam ſic, & quædam non. Numerus, enim odoratui non conuenit.

¶ Ad aliud dicendum, quod duo participia nobis deficiũt ſcilicet præſens, paſſiui, & præteritum actiui, quod circunloquimur ſic dicendo, Sum qui legi, ſed hoc non intelligit de præterito imperfecto.

¶ Ad tertium dicendũ, quod illud argumentum eſt commune vtrique parti. Nam quidam ſunt modi ſignificandi reſpectiui, & quidam abſoluti, modo multiplex in modis ſignificandi reſpectiuis poteſt determinari per mediatè adiunctum. Et hoc intelligit Boetius. Sed tempus eſt modus ſignificandi abſolutus, & ideo non oportet, quod per mediatum determinatur.

¶ Ad quartum dicendum, quod iſtæ duæ propoſitiones ueræ ſunt, non laborans ſanus eſt. Et adiungo ſicut philoſophus, laborans non nunc, ſed prius Item ad prin-

cipale, quod non ſit diſtinguenda, probatio: quia quandocunque eſt multiplicitas in termino abſolutè Ariſt. in manifeſtando exempla ſemper manifeſtat ubi eſt multiplicitas, abſolutè eſſe diſtinguendum. Dicit enim, quod expedire eſt duplex. Sed in manifeſtando exempla iuxta tertium modum æquiuocationis non manifeſtat multiplicitatem in aliquo termino abſolutè.

Dicit enim laborantem quemlibet facere uel pati: nũ tantum unum ſignificat. uidetur ergo, quod multiplicitas fuerit in toto, & nõ in iſta particula laborans.

Dico, quod Ariſtot. hanc multiplicitatem manifeſtans tertij modi æquiuocationis dicit hoc totum, laborantẽ quemlibet facere uel pati multa ſignificare, ut deſignet hunc modum accipi penes conſignificata dictionum: quæ quidem ſunt modi ſignificandi, qui modi ſignificandi dictioni inſunt, ut in oratione ordinatur. Quilibet enim modus ſignificandi ineſt dictioni, ut ordinationem habet, cum licet modi reſpectiui ſint principia ordinandi dictionem cum alia. Et licet tempus non ſit principium ordinandi dictionem, cum dictione ſcilicet appoſitum cum ſuppoſito, eſt tamen menſura actus qui ab eo egreditur.

¶ Secundum amphibologiam: tales uelle me accipere pugnantes. Et putas, qđ quis ſcit hoc ſcit, &c. Cap. ſecundo primi huius.

Quæſtio XVIII.

Circa amphibologiam, primo quæritur utrum unitas uocis complexæ ſit ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam ab æquiuocatione. Quod non uidetur, quia complexum & incomplexum ſolum differunt materialiter, ſed diuerſitas in materia non concludit diuerſitatem in forma. Sed loci ſophiſtici diſtinguuntur ſecundum ſpeciem: ergo per complexum, & incomplexum ſolum non diſtinguuntur.

¶ Item complexum, & incomplexum differunt ſicut pars, & totum, ſed pars & totum non diſtinguuntur ſpecie: quia quæ diſtinguuntur ſpecie totaliter ſunt diuerſa: ſed pars, & totum 2

tota-

totaliter non ſunt diuerſa: ergo &c.

¶ Ad oppoſitũ. Aequiuocatio & amphibologia differunt, ſicut dictio, & oratio, ſed dictio & oratio differunt per complexum, & incomplexum: ergo &c.

Quæſtio XIX.

IVxta hoc quæritur vtrum diuerſa ratio conſtruendi requiratur ad amphibologiam. Quod ſic uidetur: quia omnes paralogiſmi eiuſdem fallaciæ dicuntur habere vnum principium non exiſtentię, ſicut unum principium apparentiæ, ſed aliqui paralogiſmi, huius fallaciæ non habent aliud principium nõ exiſtentiæ, quam diuerſam rationem conſtruendi. ergo diuerſa ratio conſtruendi ad amphibologiam requiritur.

¶ Si dicatur quod omnes loci huius fallaciæ habent vnam cauſam communem non exiſtentiæ ſcilicet diuerſitatem ſententiæ, & per conſequens, quod illud aſſumptum eſt falſum, quando accipitur quod aliqui paralogiſmi habent diuerſam rationem conſtruendi pro non exiſtentia. Contra. In aliquibus paralogiſmis huius fallaciæ diuerſitas ſententiæ reſultat ex diuerſitate conſtructionis, ſicut ex cauſa: modo unius effectus ſecundum rationem, una eſt cauſa ſecundum rationem. Cum ergo diuerſitas ſententiæ in omnibus paralogiſmis huius loci reperiatur, & in aliquibus ut planum eſt reſultet ex diuerſitate conſtructionis, uidetur quod diuerſa ratio conſtruendi requiratur ad amphibologiam.

2 ¶ Item in oratione amphibologica tria requiruntur, ſcilicet uox, ſignificatum, & modi ſignificandi dictionũ: Sed diuerſitas ſententiæ nõ reſultat ex uoce, nam uox manet eadem. Nec ex diuerſitate ſignificati. Nam hæc per ſe requiritur ad æquiuocationem. Oportet ergo, quod diuerſitas ſententiæ in amphibologia reſultet ex diuerſitate modorum ſignificandi dictionũ quę cauſat diuerſitatem cõſtructionis. Item hoc patet per ſignum, cum Ariſtot. inſtruens nos circa iſtam fallaciam, non ponit aliquẽ paralogiſmũ, quin in eo contingat reperire diuerſitatẽ conſtructionis. 3

¶ Ad oppoſitum. Quandocunque duo ſic ſe habente adinuicem, quod contingit reperire unum ſine

ſine altero, unum non eſt de ratione alterius, licet econuerſo. Quia enim contingit reperire animal ſine homine, ideo homo non eſt de ratione animalis, licet econuerſo. Sed contingit reperire amphibologiam ſine diuerſa ratione conſtruendi; ut patet hic Litus aratur, ergo &c.

AD PRIMAM quæſtionem dicendum, ꝙ unitas uocis complexæ ſecundum materiam, & formam eſt ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiam a quolibet alio loco ſophiſtico in dictione, & extra. Per hoc enim, quòd eius apparētia accipitur ex parte uocis, diſtinguitur a locis extra dictionē. Et per hoc, quòd dicitur ſecundum materiam, & formā diſtinguitur a compoſitione, & diuiſione & accentu. Et p hoc, quòd eſt ibi uera multiplicitas, diſtinguitur a figura dictionis, ad quam non exigitur niſi unitas phantaſtica. Per hoc quòd dicitur uocis complexę, ab æquiuocatione diſtinguitur. Eſt.n. complexum ſufficiens principium diſtinguendi ipſam amphibologiam ab æquiuocatione. Nam diuerſitas aliquorum ſecundum ſpeciem prouenit ex diuerſitate materiæ & formę, Sed complexum, & incomplexum differunt ex parte materiæ, & formæ, ergo loci qui accipiuntur ſecundum complexum & incomplexum, differunt ſpecie. Quod autem complexum, & incomplexum differant ex parte materiæ hoc patet per ſimile. Nam alia eſt materia propria ipſius lapidis, & ipſius domus. Similiter alia eſt materia complexi & incōplexi. Propria materia āt cōplexi ſunt dictiones per ſe ſignificatiuæ. Sed materia incomplexi ſunt ſyllabæ, & literæ non per ſe ſignificatiuæ. Differunt etiam ex parte formæ. Nam forma complexi conſiſtit in unione dictionum, quæ per ſe ſignificant. Sed forma incomplexi conſiſtit in unione literarum, & ſyllabarum, quæ per ſe non ſunt ſignificatiuę. Differunt ex parte materię, & formæ, ergo &c.

¶ Ad primum argumentum dicendum, quod complexū, & incomplexum magis differunt, quam ſecundum materiam, quia ſecundum formam, ut dictum eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod duplex eſt totum, ſcilicet homogenum, & etherogenum. In toto autem primo modo dicto eſt idem

idem nomen totius & partis. Quælibet enim pars ignis eſt ignis, & quælibet pars carnis eſt caro. Et ideo in toto homogeneo pars non differt a toto ſpecie. In toto autem ſecundo modo dicto nomen totius non conuenit cuilibet parti, quælibet enim pars hominis non eſt homo. Et ſicut duplex eſt totum, ſic duplex eſt pars, ſcilicet homogenea & ethерogenea. Pars autem primo modo dicta non differt a ſuo toto ſpecie. Sed ſecundo modo dicta poteſt dupliciter conſiderari. Aut vt eſt per formam totius. Et adhuc talis pars a ſuo toto non differt ſpecie. Aut eſt quoddam compoſitum in ſe, habens eſſe diſtinctum ab eſſe totius. Et talis pars poteſt differre a ſuo toto ſpecie. Et ſic intelligimus amphibologiam accipi ex parte vocis complexæ, & æquiuocationem ex parte vocis incomplexæ, prout ſcilicet incomplexum habet eſſe diſtinctũ a complexo.

AD aliam quæſtionem dicendum, quod ad amphibologiam, ſicut ad quemlibet alium locum ſophiſticum duo requiruntur, ſcilicet apparentia & non exiſtentia. Si enim aliquid appareat, & ſimul cum hoc exiſtat, deceptionem non cauſat. Similiter ſi aliquid non exiſtat, nec apparentiam habeat, nullam cauſabit fallaciam.

¶ Sed ſciendum, ꝙ duplex eſt multiplicitas, in dictione & extra dictionem. In dictione eſt triplex multiplicitas, ſcilicet actualis, potentialis, & phantaſtica. Actualis multiplicitas eſt, quando eſt ibi identitas vocis ſecundum materiam & formam, quæ eſt prolatio. Potentialis eſt quando eſt ibi identitas vocis ſecundum materiam, & non ſecundum formam. Phantaſtica eſt quãdo aliqua dictio unum ſignificat, ſed propter ſimilem figurationem uidetur aliquid aliud ſignificare. Nam omnis multiplicitas aut eſt uera, aut non vera. Si non vera, tunc ibi eſt figura dictionis. Si eſt vera multiplicitas, aut ibi eſt identitas uocis ſecundum materiam & formam, aut ſecundum materiam tantum. Si ſecundum materiam tãtum, aut hoc erit in voce complexa, & tunc habemus compoſitionem & diuiſionem. Si in uoce incomplexa, tunc habemus accentum. Si ſit identitas ſecundum materiam, & formam, & iſta identitas ſit in uoce complexa, ſic eſt amphi-

phibologia. Si in uoce incomplexa, ſic eſt æquiuocatio. Nunc videndum eſt, vtrùm ad amphibologiam requiratur diuerſitas cōſtructionis. Et dicendum, ꝙ cum amphibologia operetur actualem multiplicitatem; quæ prouenit ex diuerſitate ſententiæ, diuerſitas autem ſententiæ haberi poteſt ſine diuerſa ratione conſtruendi? Concludendum eſt ergo, quòd ad amphibologiam non requiritur diuerſitas conſtructionis. Quod autem diuerſitas ſententiæ non ſemper proueniat ex diuerſitate conſtructionis hoc patet. Nam inter conſtructibilia quæ tantum uno modo conſtruuntur adinuicem, poteſt eſſe diuerſitas ſententiæ, quia inter illa poteſt eſſe diuerſitas habitudinis; & ex diuerſitate habitudinis ſequitur diuerſitas ſententiæ. Verbi gratia, ſi dicatur liber Ari. Hic poteſt eſſe habitudo efficientis ad effectum, vt ſit ſenſus liber eſt Ariſtotelis, vt efficientis. Vel poteſt eſſe habitudo poſſeſſi ad poſſidentem, vt ſit ſenſus, liber eſt Ariſtotelis, ut poſſidentis. Similiter aliqua oratio, poteſt ſignificare aliquem conceptū, ita quod partes illius orationis ſignificent partes conceptus vt ſi dicatur. Litus aratur. Hæc enim oratio ſignificat ſciſſionem litoris, & partes orationis ſignificant partes illius conceptus. Et iſta oratio abſque diuerſa ratione conſtruendi poteſt trāſferri ad ſignificandum annihilationem temporis. Et hoc propter aliquam ſimilitudinem, nam omnes transferentes ſecundum aliquam ſimilitudinem transferunt.

¶ Ad primum argumentum dicendum, quòd omnes paralogiſmi iſtius loci habent unum principium commune non exiſtentiæ. ſ. diuerſitatem ſententiæ, cui etiam multotiens annectitur diuerſa ratio conſtruendi.

¶ Ad rationem in contrarium, cum dicitur. Vnius effectus &cæt. Dicendum, quòd iſta propoſitio non eſt generaliter uera. Nam ſanitas poteſt induci a natura, & per artem. Et quædam animalia eiuſdem ſpeciei poſſunt generari per putrefactionem, & per propagationem. Vnde licet diuerſitas conſtructionis quandoque fuerit cauſa diuerſitatis ſuīæ, hoc tamen non concludit, ꝙ ubicūque fuerit diuerſitas ſententiæ, quòd ibi fuerit diuerſitas conſtructionis. ¶ Ad aliud principale dicendum, quòd ſi penes nullum iſtorum accidat

dat diuerſitas adhuc, poteſt tota oratio complexa diuerſa ſignificare. Sicut patet in iſta oratione multiplici ſecundum compoſitionem, & diuiſionem. Poſſibile eſt ſedentem ambulare. Eadem enim ſignificata, & eundem modum ſignificandi habet iſta oratio in ſenſu compoſito, & diuiſo. Et ſimiliter ut videtur poteſt eſſe in amphibologia. Sed illud non ſoluit, nam modus proferendi cõiunctim vel diuiſim, eſt modus proferendi ſiue ſignificandi ipſius complexi inquantum tale eſt. Et ideo in compoſitiotione, & diuiſione accidit diuerſitas ſententiæ propter tales modos ſignificandi, ſed in amphibologia non ſunt tales modi ſignificandi, propter quod uidetur.quod in amphibologia reſultet diuerſitas ſẽtentiæ ex diuerſitate modi ſignificandi dictionum. Et dicendum eſt nunc ad rationem quod in amphibologia quandoque ex diuerſa ratione cõſtruendi reſultat diuerſitas ſententiæ. Vel ſaltem diuerſitati ſententiæ annectitur diuerſa ratio conſtruendi. Quãdoque autem in amphibologia diuerſitas ſententiæ reſultat, eo quòd tota oratio transfertur a propria ſignificatione ad impropriam, vt ſi dicatur. Litus aratur. ¶ Ad vltimum dicendum, quod Ariſtotel. ſufficienter inſtruxit nos quantum ad hoc, quod per ſe requiritur ad amphibologiam, q. ad illã requiritur vnitas uocis ſecundum materiam, & formam & diuerſitas ſententiæ. Et quantum ad hæc duo ſufficienter inſtruxit nos, ſed quia diuerſitati ſententiæ accidit diuerſa ratio conſtruendi, ideo Ariſtot. ponit tales paralogiſmos.

¶ Putas eſt tacentem dicere. duplex enim eſt tacentem dicere, & hũc dicere, & quæ dicuntur. Cap. ſecundo primi huius.

Quæſtio XX.

QVæritur ſuppoſito, q. in aliquo paralogiſmo reperiatur diuerſitas conſtructionis, verum talis oratio ſub vno actu proferẽdi poſſit multa ſignificare? Et uidetur, quod non. Nam ad hoc quod iſta oratio. Pugnantes uellem me accipere, repræſentet diuerſos ſenſus, neceſſe eſt, quod ibi ſit diuerſitas conſtructionis. Sed ad diuerſitatem conſtructionis ſequitur diuerſitas prolationis.

Nam

Nam ſecundum, quod ly me ad diuerſitatem conſtructionis ſequitur conſtruitur a parte ante, eſt vna prolatio. Et ſecundum, quod conſtruitur a parte poſt eſt alia, ſub vno ergo actu prolationis non poteſt multa ſignificare. ¶ Item ſecundum, quod ly me conſtituitur a parte ante neceſſe eſt intelligere modum ſignificandi a parte ante, & per conſequens neceſſe eſt intelligere vocem ipſam a parte ante: quia modi ſignificandi non ſunt ſine voce. Similiter ſecundum, quod ly me conſtituitur a parte poſt, neceſſe eſt intelligere modum ſignificandi a parte poſt, & ipſam uocem, ſed unico actu proferendi non poteſt intelligi ly me a parte ante, & a parte poſt, ergo, &c.

¶ Item conſtructio eſt congrua dictionum ordinatio. Sed in hoc dicto. Vellem me accipere pugnantes, eſt tantũ vnica dictionum ordinatio, ergo tantum una cõſtructio.

1. elenchorũ, cap. 2. ¶ Ad oppoſitum. Ariſto. dicit iſtam orationem eſſe diſtinguendam. Contingit tacentem dicere, ſed hoc non eſſet niſi iſta oratio vnico actu proferendi diuerſa ſignificaret. ¶ Item niſi ita eſſet, actualis multiplicitas non differret a potentiali, quia pro tanto dicimus aliquam propoſitionem eſſe multiplicem ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, quia talis oratio diuerſis prolationibus ad diuerſos ſenſus determinatur.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ cum amphibologia operetur actualem multiplicitatem ſecundum Alexandrum, neceſſe eſt amphibologicam orationem ſub vno actu proferendi diuerſos ſenſus repræſentare. Et ratio huius eſt. Quia nomina, & verba tranſpoſita habent eadem ſignificata, & eundem modum ſignificandi, cum ſignificata, & modi ſignificãdi ſint eſſentialia dictioni. Sed tranſpoſitio eſt ſibi accidentalis, inter nomina.n. quę tãtum uno modo conſtruũtur manifeſtum eſt, ꝙ tranſpoſitio nõ diuerſificat modos ſiſignificandi dictionum, qui ſunt principia conſtruendi. Idem enim eſt dicere. Pelei filius, & filius Pelei.

¶ Vlterius iſta oratio. Pugnãtes vellem me accipere, ſub iſto actu proferendi, actu repræſentat hunc ſenſum. Vellem accipere pugnantes. Et iſta oratio, pugnantes vellem accipere me, actu repræſentat hunc ſenſum. Vellem, ꝙ pugnãtes acciperent me. Cũ ergo nomina, & uerba tráſpo-

poſita idem ſignificent, oratio primo modo prolata repræſentabit actu ſecundum ſenſum, & ſecundo modo ꝓlata primum ſenſum. Iſta ergo oratio pugnantes vellem accipere me, ſub vno actu ꝓferendi repræſentat actu diuerſos ſenſus. Et hoc ſatis ſequitur ex hoc, quod actualē multiplicitatem operatur.

¶ Ad primum argumentum concedo maiorem, ſed cum dicitur in minori, quod ad diuerſitatem conſtructionis ſequitur diuerſitas prolationis. Nego, quia modi ſignificandi ſunt cauſæ conſtructionū qui manent in terminis tranſpoſitis. ¶ Ad aliud dicendum cum dicitur pugnantes vellē me accipere, quod ad hoc, qđ habeatur iſte ſenſus ſcilicet, ꝙ vellem accipere pugnātes. neceſſe eſt intelligi ly me conſtrui a parte ante de ly accipere, ita quod eius dependentiam a parte ante terminet, quia conſtrui a parte ante nihil aliud eſt, quam quod modi ſignificandi dictionis correſpondeant modis ſignificandi ipſius uerbi, qui debentur ei per compartionem quā habet ad ſubſtantiam, a qua actus egreditur a parte ante. Et ſimiliter conſtrui a parte poſt nihl aliud eſt, quā quod modi ſignificandi dictionis correſpondeant modis ſignificandi ipſius uerbi, qui ei debentur per comparationem ad ſubſtantiam a qua actus egreditur a parte poſt. Vnde modi ſignificandi dictionis poſſunt habere correſpondentiam cum modis ſignificandi uerbi, qui ei debentur per comparationem ad ſubſtantiam, a qua actus egreditur. Vnde congruitas orationis reſultat ex correſpondentia modorum ſignificandi, & non ex ordinatione eorum niſi per accidens. Vnde poteſt intelligi aliqua dictio conſtrui a parte ante, licet vox a parte ante non ordinetur. Et cum dicitur vlterius, quod ſi modi ſignificandi eius, quod eſt ly me intelliguntur a parte ante, neceſſe eſt uocem intelligi a parte ante. Verum eſt ſecundum correſpōdentiam. Vnde ad hoc, quod ly me conſtruatur a parte ante, uel a parte poſt, ſufficit correſpondentia in modis ſignificandi nec oportet, quod aliud vocaliter intelligatur, quod ibi eſt proferre a parte ante, vel poſt. vnde iſta oratio, pugnantes vellem me accipere, ſub uno actu proferendi diuerſos ſenſus repræſentat ſiue ly me uocaliter proferatur a parte an-

te, vel poſt. ¶ Ad ultimum dicendum, quòd hæc conſequentia non valet. Tantum eſt vna ordinatio dictionum, ergo tantum vna conſtructio.

Quæſtio XXI.

QVæritur vtrum oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata, ſit multiplex quocunque modo proferatur? Et qđ ſic videtur. Quia cauſa in actu, & effectus in actu ſimul ſunt, & non ſunt ex quinto metaphyſicę. Sed modi ſignificandi ſunt cauſæ diuerſitatis conſtructionis. Et modi ſignificandi manent idem quocunque modo proferatur, ergo &c.

2 ¶ Item nomina, & uerba trāſpoſita idem ſignificant, quocunque ergo modo tranſponatur termini, non auferunt multiplicitatem a propoſitione. ergo &c.

3 ¶ Item ſi determinata prolatio determinaret orationem multiplicem ad alterum eius ſenſum, actualis multiplicitas a potentiali non differret. conſequentia patet, quia oratio multiplex ſecundum potentialem multiplicitatem ad alterum ſenſum determinatur poteſt per determinatam prolationem.

¶ Ad oppoſitum. Niſi determinata prolatio determinaret orationem amphibologicam ad alterum ſenſum, nulla habitudo ſyllogiſtica eſſet ſine multiplicitate. Et vniuerſaliter, ubicunque hoc verbum, eſt: prædicaretur tertium adiacens, talis oratio eſſet diſtinguenda. & ſic tunc hæc eſſet diſtinguenda, homo eſt animal.

¶ Item orationes imperfectæ eſſent ſimpliciter perfectæ. Hæc enim eſſet perfecta, albus eſt homo. Et ſimiliter oratio incongrua eſſet congrua ſimpliciter; ut hęc mulier eſt vir alba. Item Ariſtot. dicit in primo huius, quod in elencho concludente hanc concluſionem contingit tacentem dicere eſt multiplicitas in contradictione. & non in ſyllogiſmo, ſed concluſio ſequit ex iſtis pręmiſſis, quicquid contingit eſſe album, contingit dicere, Tacentem contingit eſſe album, ergo tacentem contingit dicere, maior non eſt multiplex, quia tunc eſſet peccatum in ſyllogiſmo, & non in contradictione ſolum, nec per eandem rationem minor. hoc non eſſet niſi determinata prolatio determinaret orationem amphibologicam ad alterum ſenſum,

Circa

CIRCA ISTAM quæſtionē eſt duplex opinio. Quidam dicunt, quod oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata eſt multiplex etiam quocunque alio modo proferatur. Vnde iſti dicunt, iſtam orationem eſſe diſtinguendam, homo eſt animal.

¶ Alia opinio eſt, quod oratio amphibologica non eſt alia, quam illa, quæ ſub eodem actu proferendi multa ſignificat, ut in hac. Iſti aſini ſunt epiſcopi. Neutra iſtarum opinionum eſt uera ſimpliciter: Prima enim ponit tantam indeterminationem in ſermone, quod uix homo poſſet, vbi hoc uerbum eſt, prædicatur tertium adiacēs, conceptum determinatum audienti exprimere, ergo propter finem ſermonis non debemus ponere indeterminationem tantam in ſermone. Secunda opinio ponit multas orationes multiplices ſecundum amphibologiam nō eſſe diſtinguendas, quia ſi dicatur pugnantes uellem me accipere. planum eſt, quod ly me, & ly pugnantes, ſecundum hunc ſitum non poſſent pluribus modis conſtrui, ita quòd ordo conceptuum correſpondeat ordinationi dictionum.

PROPTER hæc dicendū, ꝙ oratio multiplex ſecūdum amphibologiam cum operetur actualem multicitatem uno actu proferendi, multos ſenſus repræſentat. Tamen oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata non eſt multiplex quocunque alio modo proferatur. Et huius ratio eſt. Nam penes primum modum amphibologiæ prouenit multiplicitas ex diuerſitate conſtructionis actualis, & non potentialis. Sed cauſa diuerſitatis actualis cōſtructionis non eſt, quod dictiones habeant modos ſignificandi, ſecundum quos ſunt ad inuicem conſtructibiles. Nec cauſa præciſa eſt, qđ dictiones in ordinatione ſint ſibi proximæ. Sed cauſa diuerſitatis actualis conſtructionis eſt, quod modus ſignificandi dictionis fuerit mutuo dependens: Ita quod dependentia ex vtraque parte dictionum, fuerit mutua. Vnde ſi dicatur, homo animal eſt. Hęc oratio eſt diſtinguenda, eo qđ modus ſignificandi huius verbi, eſt, dependens eſt. Et hoc quod dico homo ratione qualitatis poteſt iſtā dependentiam terminare, & hoc, quod dico animal. Sed ſi dicatur, homo eſt aīal, hęc

oratio non eſt diſtinguenda. Nam modi ſignificandi non ſunt hic mutuo dependentes, quia dependentia de ly eſt, a parte ante & a parte poſt ſufficienter terminatur.

¶ Eſt tamen intelligendum, qđ licet terminata prolatio determinet orationem multiplicem ſecundum actualem multiplicitatem, & potentialem, ſicut accidit in compoſitione, & diuiſione, una tamen multiplicitas ab alia differt. Nam determinata prolatio orationis multiplicis ſecundum multiplicitatem punctuando ad alterum ſenſum poteſt ipſam determinare, manente ſemper eodem ordine uocum. Sed determinata prolatio manente eodem ordine uocum punctuando non determinat orationem multiplicem ſecundum actualem multiplicitatem ad alterum ſenſum, ſed ipſa tranſpoſitio terminorū. Si enim dicatur. Pugnantes vellem me accipere, ly pugnantes, &c. non per punctuationem ad alterum ſenſum poteſt determinari.

¶ Ad primum dicendum, qđ cauſa diuerſitatis actualis cōſtructionis non eſt, quod dictiones habeant modos ſignificandi, ſecundum quos ſunt adinuicem conſtructibiles, ſed ad diuerſitatem actualis conſtructionis requiritur, qđ illi modi ſint dependentes, ut dictum eſt.

¶ Ad aliud, cum dicitur nomina & verba, &c. dicēdum, qđ verum eſt, non tamen in oratione multiplici. Et huius ſignum eſt, qđ Ariſt. probat iſtam propoſitionem per contradictionem, & in multiplicibus non eſt contradictio. Quid autem ſi dicendum ad tertium, patet in poſitione. ¶ Ad argumenta in oppoſitum ad primum patet ex dictis. ¶ Ad ſecundum dicendum, quod hæc eſt imperfecta, albus eſt homo. Et ſi dicatur, quod ly albus poteſt conſtrui a parte poſt, dicendum eſt, quod dependentia uerbi a parte poſt ſufficienter determinatur, & ideo non oportet, quod a parte poſt conſtruatur.

¶ Ad aliud dicendum, quòd hæc eſt incongrua, Mulier eſt vir alba, quia uerbi dependentia per hoc, ꝙ dico uir, determinatur, nec mulier ad ly alba in tali ſitu refertur, nec verbum dependet. ¶ Ad vltimum dicendum, quod hęc concluſio, contingit tacentem dicere, ex non multiplicibus poteſt ſequi ſic, contingit, quod ſortes dicat ſortes eſt tacens, &cæt.

Te-

¶ *Tertius uerò quãdo cõpoſitũ plura ſignificat &c. Cap. 2. primi huius.*

Quæſtio XXII.

QVæritur circa tertium modum amphibologiæ: utrum hęc ſit diſtinguẽda ſecundum tertium modũ amphibologiæ: ſcit ſeculum? Et uidetur, quod non: quia hæc oratio eſt imperfecta in altero ſenſu. Vt conſtructio ly ſeculum, a parte poſt: quia tunc deficit ſuppoſitum.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. qui dicit, quod hic eſt tertius modus amphibologiæ: ſcit ſeculum.

AD ISTAM qõnem dicunt quidam, quod hæc eſt diſtinguenda ſecundum tertium modum: ſcit ſeculum. Et dicunt, quod tertius modus amphibologiæ eſt: quando oratio per ſe ſolum ſignificat vnum; iuncta autem alteri plura. Sed ſi hoc pronomen hoc iungatur iſti orationi: hæc oratio primo ſignificabit plura, ut ſi dicatur: Hoc ſcit ſeculum: habeat ſcientiam alterius, vel qđ alterum habeat ſcientiam ſeculi. Et quod ſic debeat intelligi, & aſſignari tertius modus, hoc dicunt ipſi; patet per literam Ariſt. quia tertius modus eſt ſecundum ipſum, quando oratio per ſe ſignificat vnum: iuncta autem alteri plura.

¶ Vlterius aſſignant differentiam inter primum modum, & tertium: quia primus modus eſt quando oratio ſignificat plura primo: ſi ab illa oratione auferatur aliqua eius pars: adhuc ſignificabit plura, ut patet in iſtà. Pugnantes vellem me accipere. Sed tertius modus eſt quando ablato aliquo reſiduum nõ ſignificat plura: vt patet in iſta oratione, hoc ſcit ſeculum. Auferatur ly hoc, & reſiduũ non ſignificat plura.

¶ Sed contra arguo tripliciter. Primo, quod iſta oratio quam ipſi ponunt multiplicem, non ſit multiplex: quia in primo & tertio modo amphibologiæ reſultat diuerſitas ſententiæ ex diuerſitate conſtructionis actualis. Sed diuerſitas conſtructionis actualis reſultat ex hoc, quod modi ſignificandi fiunt ad inuicem dependentes, ſed dependentia huius uerbi ſcit ſufficienter terminatur a parte ante, & a parte poſt. Videtur ergo, quòd hæc non ſit multiplex, hoc ſcit ſeculum.

¶ Item dato, quod hæc ſit diſtinguenda, oſtendo

quod non ſunt diſtinguenda ſecũdum tertium modum. Primo per literam Ariſtot. quia ipſe dicit, quod tertius modus amphibologiæ eſt; quãdo oratio per ſe ſignificat unum; iuncta tñ alteri ſignificat plura: ut ſcit ſeculum: Nam utrunque & ſcire, & ſeculum ſi contingat per ſe dicere, unum quidem ſignificat: ambo autem plura. Si ergo hoc quod dico ambo, includit coniunctim: & hoc ꝙ dico vtrunque ſignificat diuiſim, uidetur, q̃d iſta oratio: ſcit ſeculum. non cõiuncta alteri debeat plura ſignificare. ¶ Item multiplicitas amphibologiæ ſm tertiũ modum prouenit ex hoc, q̃d eadem oratio ſecundum materiam, & modum pronunciandi ſignificat plura alteri adiuncta: illa ergo oratio quę primo ſignificat plura principaliter non eſt amphibologica ſecundum tertium modum: Sed hæc, hoc ſcit ſeculum, eſt hmõi. ergo &c. Probatio minoris: quia iſta oratio non indiget aliquo, ut ſit plurium ſignificatiua: ergo iſta oratio primo plura ſignificat. ¶ Item, quod differentia aſſignata inter primum modum, & tertium non ualeat. probatio per ſimile in æquiuocatione: quia ad hoc quod oratio ſit multiplex ſecundũ ęquiuocationẽ, & hoc primo modo non requiritur, q̃d ibi ponãtur plures termini ęquiuoci. hæc.n. eſt diſtinguenda ſecundum primum modum. Canis currit, ſicut & hęc. canis expedit: ergo ad hoc, q̃d oratio ſit multiplex ſecundũ modum amphibologiæ: non oportet, quod ablato aliquo remaneat multiplicitas in ꝓpoſitione reſidua.

AD QVAESTIONEM ergo dicẽdum, ꝙ hęc eſt multiplex ſecundum tertium modum: ſcit ſeculum. Sed intelligendum, q̃d tertius modus amphibologiæ eſt; quando oratio de ſe ſolum ſignificat vnum: ipſa tamen iuncta alteri ſignificat plura. per Ariſtotele in litera: non tamen ſic intelligendo, q̃d multiplicitas ſit in toto aggregato primo, ſicut ponit alia poſitio, ſed tota multiplicitas eſt in iſta particula, ſcit ſeculum vt tamen ad aliud refertur, ſicut eſt in iſta propoſitione b. contingit eſſe a. Huic enim quod eſt b. attribuuntur duę acceptiones, & non ipſi propoſitioni. Nec etiã ipſi b. abſolutè conſiderato, ſed ipſi b. vt ſtat ſub tali prædicato ſimiliter in propoſito. Nam hæc oratio, ſcit ſeculũ, de ſe ſeculum: de ſe ſolũ ſignificat vnum: iuncta tamẽ alteri plura

ta ſignificat, vt ſi dicatur. Sortes ſi eſt ſapiens, ſcit ſeculũ, hoc conſequens ſcit ſeculum eſt diſtinguendum. Ex eo ꝙ ly ſeculum, poteſt conſtrui a parte poſt de ly ſcit. Et tunc eſt ſenſus. Si ſortes eſt ſapiẽs, ipſe habet ſcientiam de ſeculo, & ſic eſt propoſitio uera. Si ly ſeculum conſtruatur a parte ante de ly ſcit, tunc eſt propoſitio falſa, ſub hoc ſenſu. Si ſortes eſt ſapiens ſeculũ habet ſcientiam &c.

¶ Vlterius eſt intelligendum ꝙ dña eſt inter tertium modum amphibologiæ, & primum, quia primus eſt quando oratio primo, & principaliter plura ſignificat. Tertius aũt modus eſt, qñ oratio ſignificat plura, ut ad aliud habeat relationem. Vnde dicerẽ, ꝙ hic eſt primus modus amphibologiæ, hoc ſcit ſeculum, quia hæc oratio primo & principaliter plura ſignificat, ſed hic eſt tertius modus, ſcit ſeculũ, quia iſta oratio de ſe non ſignificat, niſi unum, & iſta adiuncta alteri plura ſignificat. Ita ꝙ tota multiplicitas fit in iſta particula, ſcit ſeculum, prout alteri adiungitur.

¶ Per hæc ad rationem principalem, cũ dicitur, quod huic orationi, ſcit ſeculum, deficiet ſuppoſitum, ſi ly ſeculũ conſtruatur a parte poſt. Dicẽdum, quòd hæc oratio ſuppoſitum poteſt habere ex illo cui adiungitur.

¶ Sed contra hęc arguo tripliciter. Primo ſic. Multiplicitas actualis in oratione non reſultat niſi ex coniunctione partium ipſius orationis. Sed ex nulla coniunctione partium iſtius orationis, Scit ſeculum, reſultat diuerſa ſententia, quia utrunque de ſe unum ſolum ſignificat, ergo hæc oratio, Scit ſeculum, nõ eſt multiplex ſecundum amphibologiam. Et confirmatur ratio, iſte intellectus. Sortes ſcit ſeculum, quĩ debet eſſe alter ſenſus ex coniũctione iſtarum partium haberi non poteſt.

¶ Sed forte dicet, quod hæc ratio ſolum concludit, quod hic non ſit primus modus amphibologiæ. Scit ſeculũ, quia primus modus amphibologiæ eſt, quando diuerſitas ſententiæ reſultat ex coniunctione partium orationis. Sed tertius modus eſt, quando oratio de ſe ſignificat unum, & ipſa iuncta alteri ſignificat plura. Vnde quod hic non ſit primus modus amphibologiæ concludit rõ. ¶ Contra. Hæc oratio non habet ſignatum, nec modum ſignificandi, niſi ex

partibus, quod ergo partibus non confert ſignificatum, nec modum ſignificandi, non faciet orationem plura ſignificare. Sed tale adiunctum non confert partibus ſignificatum, nec modũ ſignificandi, ergo hæc oratio. Scit ſeculum, non ſignificat plura ex adiunctione aliqua. Sed dicendum eſt ad rationem, quod in partibus orationis per ſe acceptæ, ſunt modi ſignificandi, ſecũdum quos ipſe adinuicem diuerſimodè poſſunt conſtrui. In hoc enim quod dico, ſeculũ, eſt caſus rectus ratione cuius poteſt ſupponi uerbo a parte ante, & cum eo intranſitiuè conſtrui in ratione ſuppoſiti. Et in hoc quod dico. Seculum eſt caſus accuſatiui, ratione cuius poteſt conſtrui cum uerbo a parte poſt tranſitiuè. Cum igitur dicitur, quod adiunctum nõ confert ſignificatum partibus, nec modum ſignificandi, dico, quod adiunctum confert actum huic quod dico Seculum, per quem in altero ſenſu poteſt conſtrui cum ly ſcit a parte ante, per hoc quod ſuppoſitum præcedentis orationis poteſt ſupponere verbo. Secundo dat actum huic quod dico Seculum, ut poſsit conſtrui cum hoc, quod dico, ſcit a parte poteſt. Hæc enim oratio non poſſet eſſe perfecta, ſi hoc quod dico Seculum, a parte poſt conſtrueretur, niſi aliquid redderet ſuppoſitum huic quod dico ſcit, a parte ante. Vnde quod reddit ſuppoſitum, dat actum huic quod dico Seculum, ut conſtruatur a parte poſt de ly ſcit, &c.

¶ Item adhuc poteſt obijci ſecundo ſic, quod ſi hæc oratio Scit ſeculum, non ſignificaret plura, niſi ut alteri adiungitur, ſequitur, quod totum aggregatum primo ſignificet plura, quia quando aliqua operatio non poteſt ineſſe alicui, niſi ut illud iunctum eſt cum alio, dicimus illam operationem eſſe vtriuſque, ut ſi traheret nauem nõ inſit forti, niſi per adiutorium Platonis, utrique attribuimus hunc actum, qui eſt trahere nauim, & non alteri per ſe. Si ergo hæc oratio, Scit ſeculum, non ſignificat plura, niſi ut iuncta alteri, uidetur quod totum aggregatum primo ſignificet plura.

¶ Item tertio hoc uidetur eſſe de intentione Ariſtoteles. Dicit enim, quod tertius modus amphibologiæ eſt quando compoſitum ſignificat

ficat plura: ſeparatum uero unum ſolum. Vt ſcit ſeculũ: nam ly ſcire, & ly, ſeculum, unum ſignificat: ambo autẽ plura. Si ergo Ariſt. uniformiter accipiat vtrunque diuiſim, & ambo coniunctim; uidetur quod hæc oratio, ſcit ſeculum, de ſe debeat ſignificare plura, & non ex adiunctione cum alio.

¶ Ad primum iſtorum duorũ dicendũ, quòd ratio non concludit, quin tertius modus amphibologiæ ſit ex coniunctione alicuius cum alio. Et ad maiorem rationis, cum dicitur, quando aliqua oratio non ineſt uni, niſi ut iunctum eſt alteri, &c. Dico, quod maior habet ſic intelligi, quòd iſta oratio eſt utriuſque uel unius partis, ut attributionem habet ad aliam.

¶ Ad aliud dicendum, quòd Ariſtotel. in illa litera intelligit, quod multiplicitas tertij modi non reſultet ex hoc, quod aliqua dictio ibi habeat plures ſignificationes. Vnde idem eſt, ac ſi diceret, quod hæc oratio & eius partes ſolum unum ſignificant: adiuncta autem plura.

¶ Vltimo ſciendum eſt circa hunc locum, quod tres ſunt modi amphibologiæ, & tres æquiuocationis, tertius tamen modus aſſignatus a philoſopho non eſt communis utrique fallaciæ. Duo tamen modi communes ſunt utrique. Nam primus modus eſt, ut dicit Ariſtotel. quando dictio, uel oratio ſignificat plura. Secundus, quando eſt tranſlatio a propria ſignificatione ad impropriam. Vnde Ariſtotel. ſic dicit, quod ſecundus modus reſultat ex hoc, quod ſoliti ſumus ſic dicere. Et iuxta ſecundum modum æquiuocationis ſic ſiunt paralogiſmi, quicquid ridet habet os: pratum ridet, ergo & cætera. Ridere enim propriè ſignificat actũ hominis, & propter aliquam ſimilitudinem tranſfertur ad floritionem in pratis. Iuxta ſecundum modum amphibologiæ ſic ſiunt paralogiſmi. Quãdocunque litus aratur, terra ſcinditur, ſed quandocunque indocilis docetur: litus aratur: ergo quandocunque indocilis docetur, terra ſcinditur. Arare enim ſignificat propriè ſciſſionem terræ, ſed ille qui arat litus, amittit tempus ſuum: ideo propter iſtam ſimilitudinem transfertur ad amiſſionem temporis. Tertius modus æquiuocationis eſt, ex eo,

quod aliqua dictio plura, cō ſignificat, vt laborans. Similiter tertius modus amphibologiæ eſt quando oratio de ſe ſignificat unum, & ipſa eadem iuncta alteri ſignificat plura, ut ſcit ſæculum.

¶ *Secundum compoſitionem autem, & diuiſionem, &c. Capit. ſecundo primi huius.*

Quaſtio XXIII.

QVæritur de compoſitione, & diuiſione. Et primo, vtrum compoſitio, & diuiſio ſint duæ fallaciæ diſtinctæ ſpecie. Et uidetur quod non, nam ſicut ſe habet multiplicitas actualis orationis ad orationem, ſic ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, ſed multiplicitas actualis non conſtituit niſi unum locum ſophiſticum, vel unam fallaciam, ut amphibologia, ergo nec potentialis.

¶ Item ſicut ſe habet multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem, ſic ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem, ſed multiplicitas potentialis dictionis non conſtituit niſi unum locum ſophiſticum, ut accentum, ergo &c.

¶ Item loci ſophiſtici diſtinguuntur ſpecie per cauſas apparentiæ. illi ergo loci qui habent eandem cauſam apparētiæ ſpecie non diſtinguuntur, ſed compoſitio, & diuiſio habent eandem cauſam apparentiæ ut unitatem materiæ: ergo &c.

¶ Ad oppoſitum. Niſi compoſitio, & diuiſio ſpecie diſtinguerentur, non eſſent ſex loci ſophiſtici in dictione, qđ eſt contra Ariſt. Nam hunc numerum probat inductiuè ex ſyllogiſmo. *Cap. 2. primi huius.*

Quaſtio XXIIII.

IVxta hoc quæritur, utrum unitas materialis uocis complexæ ſit ſufficiens cauſa diſtinguendi compoſitionem, & diuiſionem. Quod ſic vr: qa cum unitas materialis uocis complexæ ſit cauſa generalis apparentiæ in cōpoſitione, & diuiſione, niſi fuerit principium ſufficiens diſtinguendi unum locum ab alio oportet ſuper iſtam cauſam generalem aliquid addere, quod ipſam determinet ad compoſitionē & diuiſionē & illud additū oportet eſſe aliquid pertinens ad modū pronunciandi, & ſic compoſitio

&

& diuiſio actualem multiplicitatem operarentur, quod falſum eſt, conſequentia patet: quia ibi eſſet unitas materiæ, & unitas modi pronunciandi, & hæc duo integrant locum operantem actualem multiplicitatem, ergo &c.

2 ¶ Item illud eſt cauſa apparentiæ in compoſitione, & diuiſione, ſub quo multa latent, ſed ſub unitate materialium multa latent in compoſitione, & diuiſione, ergo eſt ſufficiens principium diſtinguendi compoſitionem, & diuiſionē. Minor patet per Ari. in illo cap Fallacia autem fit in his. nam ibi uult Ariſtote. quod propter unitatem materialium credimus compoſitionem, & diuiſionem eſſe idem.

3 ¶ Item illud eſt cauſa apparētiæ in compoſitione, & diuiſione quod eſt principiū tegendi defectum: quia defectus latet ſub apparentia, ſed unitas materialium eſt ſufficiens principium tegendi defectum, ergo &c. Minor patet per Ariſtot. Dicit enim, quod compoſitio,. & diuiſio deficiunt ab elencho, eo quod non eſt eadem oratio compoſita & diuiſa, diuerſitas ergo orationum eſt cauſa defectus in compoſitione, & diuiſione, ſed iſte defectus latet ſub unitate materialium, ergo &c.

¶ Ad oppoſitum. Quod eſt commune duobus non diſtinguit illa ſpecie, ſed unitas materialis eſt cōmunis compoſitioni & diuiſioni, ergo &c.

VT SCIATVR ueritas primæ quæſtionis, primo oportet diſſoluere ſecundam circa quam ſunt diuerſæ opiniones. Quidam dicūt, quod unitas materialis eſt cauſa apparentiæ generalis in compoſitione & diuiſione, ipſa tamen diuerſificata per diuerſas habitudinis diuerſos locos conſtituit. Et hoc ponitur ſic. proponens orationem ſecundum compoſitionem non debet eam proferre, vt indifferenter ſe habet ad utrunque ſenſum. quia ſic ita de facili perciperet reſpondens ſenſum compoſitum falſum, ſicut ſenſum diuiſum uerum. Nec debet eam proferre ſub ſenſu diuiſo uero determinatè. nam manifeſtatio ſenſus diuiſi ueri eſt manifeſtatio ſenſus compoſiti falſi. Sed debet eā proferre ſub ſenſu compoſito falſo cum habitudine ad ſenſum diuiſum uerum. Vnde unitas materialis cum habitudine ad ſenſum diuiſum uerum eſt cauſa apparentiæ in compoſitione, &

unitas materialis cum habitudine ad ſenſum compoſitũ uerum, eſt cauſa apparentiæ in diuiſione. Iſta autem habitudo eſt ex parte orationis: propter quod unitas materialis cum habitudine ad ſenſum diuiſum uerum eſt cauſa apparentiæ in compoſitione.

¶ Sed contra hoc. In cauſa apparentiæ cum ſit principiũ tegendi defectum, non debet eſſe aliqua occaſio manifeſtãdi defectum, ſed in iſta cauſa apparentiæ eſt ſufficiens occaſio percipiendi utrunque ſenſum: quia per hoc, quod profertur ſub ſenſu compoſito falſo poſſumus percipere ſenſum compoſitum falſum. Et per hoc quod profertur ſub habitudine ad ſenſum diuiſum uerum, eſt ibi occaſio percipiendi ſenſum diuiſum uerum, in cauſa ergo apparentiæ eſſet ſufficiens occaſio ad defectum manifeſtandum.

¶ Item inferius probatur, quod inter prolationem cõpoſitam, & diuiſam non cadit aliqua prolatio media, quod tamen ponit iſta poſitio, quælibet ergo prolatio uel eſt determinate prolatio ſenſus compoſiti, uel ſenſus diuiſi, & nõ unius ſub aſſimilatione ad aliud.

¶ Propter hæc dicitur aliter, quod cauſa apparentiæ in compoſitione, eſt unitas materialis ſub actuali prolatione ſenſus diuiſi ueri. Quia opponens ſophiſticè tria debet celare ſcilicet pluralitatem ſignificatorum: falſitatem propoſitionis, & indeterminationem ad utrũque ſenſum. Quæ tria per cauſam apparentiæ teguntur: quia per unitatem materialem tegitur pluralitas ſignificatorum. Per hoc, quod profertur ſub determinato ſenſu: tegitur indeterminatio ad utrumque ſenſum. Per hoc quod iſte ſenſus diuiſus uerus eſt, tegitur falſitas propoſitionis.

¶ Sed contra iſtam uiam arguo dupliciter. Primo ſic omne quod apparet habet aliquam ſimilitudinem illius quod apparet. ſicut auricalcũ quod apparet aurum, habet aliquam ſimilitudinem auri: ſi ergo oratio compoſita apparet eſſe uera, oportet quod in ſe habeat aliquam ſimilitudinem ad diuiſam ueram. Sed iſta poſitio non ponit aliquam ſimilitudinem in oratione compoſita ad diuiſam: ergo, &c. Confirmatur ratio. Nam uera natura auri non eſt cauſa quare auricalcum appareat aurum.

Ergo

Ergo veritas ſenſus diuiſi nõ eſt cauſa quare oratio compoſita falſa appareat eſſe vera. Sed ſic dicentes forte dicerent, quod veritas ſenſus diuiſi non eſt cauſa præciſa apparentiæ in compoſitione, ſed ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam Et iſta ſimilitudo prouenit ex vnitate materialium.

¶ Sed uidetur, quod iſta reſponſio concedat propoſitũ. nam formale in compoſitione eſt iſta ſimilitudo, & iſta ſimilitudo prouenit ex unitate materiali, ergo vnitas materialis eſt ſufficiens principium apparentiæ in compoſitione & diuiſione.

¶ Item in omni loco in dictione, idem eſt quod regit falſitatem propoſitionis, uel pluralitatem, & quod facit apparentem contradictionem, ſed unitas materialis eſt cauſa apparentis contradictionis, ergo &cæt. Minor probatur. nam ſi quæratur, vidiſti ne oculo hunc percuſſum? hæc propoſitio conceditur. Si iterum quæratur, uidiſti ne hunc percuſſum oculo, hæc negabitur. Et cauſa iſtius apparentis contradictionis eſt unitas materialis. ergo &c.

¶ Propter hoc dicitur aliter, quod cauſa apparentiæ in compoſitione eſt vnitas materialium prolata in ſenſu compoſito falſa. Et hoc uidetur haberi ab Ari. quia Ariſt. in primo huius, ubi determinat de locis ſophiſticis, quantum ad eorum apparentiam, non ponit aliquã orationem in fallacia cõpoſitionis, quin in ſenſu compoſito ſit falſa, nec aliquam iuxta diuiſionem, quin in ſenſu diuiſo ſit falſa.

¶ Sed contra hanc uiam arguitur dupliciter. Primo ſic: Illud non poteſt eſſe cauſa apparentiæ in loco ſophiſtico, ſine quo conuenit reperire locum illum, quia locus ſophiſticus non eſt ſine apparẽtia. Sed conuenit reperire cõpoſitionem & diuiſionem ſine falſitate alterius ſenſus, ut patet per exemplum. Video hominẽ magnum baculum tenentem, hic eſt compoſitio & diuiſio, eo quod hæc determinatio nominalis magnum poteſt determinare hominem vel baculum. & in vtroque ſenſu poteſt eſſe propoſitio uera, poſito caſu poſſibili.

¶ Item ſophiſta debet arguere ex apparenter veris, ſed ſi cauſa apparentiæ in compoſitione eſſet unitas materialis prolata in ſenſu compoſito falſo, ex manifeſto

ſto falſis argueret ſophiſta quod ei non eſſet conueniẽs. Et præterea ut argutum eſt, in cauſa apparentiæ non debet eſſe aliqua occaſio manifeſtandi defectum ex qua defectus latere debet ſub apparentia. Sed prolatio compoſiti falſi eſt occaſio manifeſtandi defectum, ergo &c.

PROPTEREA põt dici ad quæſtionem, quod unitas materialis eſt cauſa apparentiæ generalis in compoſitione & diuiſione, ſed quia cõe inquantum huiuſmodi non diſtinguit, ideo ipſa diuiſa uel partita per diuerſas differentias, diuerſos locos conſtituit. Nam ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam eſt cauſa apparentiæ in compoſitione. Et ſimilitudo orationis diuiſæ ad compoſitam eſt cauſa apparentiæ in diuiſione. Nunc autem iſtæ ſimilitudines differunt ſecundum ſpeciem, & ideo poſſunt diſtinguere locos ſecundum ſpeciẽ. Quod autem iſtæ duæ ſimilitudines differant ſecundum ſpeciem, probatio, nam relationes diuerſificãtur ſecundum ſpeciem, ſecundum diuerſitatem fundamentorum ſecundum ſpeciem. Nunc autem fundamenta iſtarum ſimilitudinum ſunt modi proferendi compoſitim uel diuiſim. Et iſti modi differunt ſecundum ſpeciem, ideo iſtæ ſimilitudines differunt ſecũdum ſpeciem. Maior patet. nam ſimilitudo quæ fundatur ſuper albedinem, differt ſpecie a ſimilitudine quæ fundatur ſuper nigredinem, quia albedo, & nigredo ſpecie diſtinguuntur. Secunda pars minoris patet ſcilicet quod modi proferendi compoſitim, uel diuiſim differunt ſecundum ſpeciem, quia maior eſt diuerſitas inter modos proferendi compoſitim, uel diuiſim, quã inter materialia nunc, & iterum prolata, ſed materialia nunc, & iterum prolata differunt ſecundum numerum, ergo modi proferendi compoſitim, uel diuiſim differunt ſecundum ſpeciem. Et præterea modi proferendi ſunt formæ locorum differentium ſecundum ſpeciem, ergo &c. Prima pars minoris patet, quæ fuit, quod iſtæ ſimilitudines fundantur ſuper iſtos modos proferendi ſpecie diuerſos. Nam ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam, uel attenditur ſolum penes unitatem materialium, uel penes modos proferendi compoſitum uel diuiſim. Non penes unitatem materialium,

nam

nam talis ſimilitudo nõ cauſat deceptionem quæ appropriatur compoſitioni, & diuiſioni, nam in materialibus compoſitio, & diuiſio non diſtinguuntur. Si enim aliquis credat materialia eſſe eadem, propter hoc non decipitur. Iſta ergo ſimilitudo attenditur ſecundo modo, hoc patet: ſi nos inſpiciamus ad modum quo decipimur ſecundum compoſitionem & diuiſionem. Si enim quæritur, putasne verum dicere nunc, quoniam tum factus es. Cito reſpondens hanc concedet. Si ergo ulterius inferatur, factus es, ergo nunc deceptio non accidit, quia reſpondens credat materialia, eſſe eadem, ſed propter ſimilem modum proferendi compoſitim, & diuiſim. Et hoc vult Ariſtotel. tam in primo huius, quam in ſecundo. Dicit enim, quod nos decipimur ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, eo quod nihil putatur differre compoſita, & diuiſa oratio. Vnde dicendum, quod unitas materialium cum ſimilitudine orationis compoſitæ ad diuiſam eſt cauſa apparentiæ in compoſitione, & econuerſo, in diuiſione. Et licet iſtæ ſimilitudines radicaliter perueniant ex unitate materialium: iſtæ tamen ſimilitudines ſuper modos proferendi compoſitim, vel diuiſim fundantur, qui ſunt ſpecie differentes. ¶ Vlterius intelligendum eſt, quod arguens ſophiſtice ſecundum compoſitionem habet proferre talem orationem in ſenſu diuiſo uero. Nam ſi proferret eam in ſenſu compoſito falſo, ibi eſſet occaſio manifeſtandi defectum & falſitatẽ. Sed tamen ueritas ſenſus diuiſi non erit cauſa apparentiæ in compoſitione, ſed ſimilitudo orationis compoſitę ad diuiſam, ut dictum eſt.

Sed contra hoc arguo, & oſtendo, quod iſta ſimilitudo non ſit cauſa apparentiæ in compoſitione, quia cauſa apparentiæ in omni loco in dictione debet eſſe obiectum ſenſus. Cum ergo ſimilitudo iſta ſenſui non objciatur, non erit cauſa apparentiæ in compoſitione, Dicendum eſt, quod iſta reſolutio objcitur ſenſui per hoc, quod unitas materialium ſenſui objcitur, ſicut ſimilitudo ſortis ad Platonem in albedine ſenſui objcitur.

¶ Ad primam rationem iſtius ſecundæ quęſtionis, cũ dicitur. Si unitas materialis non ſit ſufficiens cauſa apparentiæ, cum ſit generalis: opor-

oportet ſuper iſtam, aliquid addere. Dicendum, quod illud additum eſt ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuiſam, & non modus proferendi. ¶ Ad ſecundam patet per dicta in quæſtione.

¶ Ad tertiam quando dicitur quod unitas materialis tegit defectum, &c. Dicendum, quod vnitas materialis non facit apparentiam ſine ſimilitudine: nec tegit defectum.

¶ Ad rationes primę quęſtionis. Dicendum propriam ratione, quòd ſimile eſt quo ad hoc, quod vtraque multiplicitas eſt in oratione: ſed tamen ex hoc non ſequitur ulterius, quod ſi in actuali multiplicitate orationis non eſt niſi vnus locus: quod ideo ſecundum potentialem multiplicitatem non ſit niſi unus locus. Nam in potentiali multiplicitate orationis eſt diſtinguere duas cauſas apparentiæ ſpecie differentis: ſicut dictum eſt, & etiam duas cauſas non exiſtentiæ latentis ſub illis cauſis. Sed in actuali multiplicitate orationis non eſt diſtinguere niſi vnam cauſam apparentiæ, & unam cauſam non exiſtentiæ, ideo non eſt ſimile.

¶ Ad aliud dicendum, quod circa hoc ſunt diuerſæ opiniones, de quibus videte inferius. Sed tamen dicendum eſt pro nunc: quod quantùm eſt ex potentiali multiplicitate Ariſtote. potuit diſtinguiſſe duos locos penes accentum: ſicut penes compoſitionem, & diuiſionem. Sed forte conſiderauit hunc locum prout magis conueniens eſt uſui ſophiſtico. Et hoc eſt in ſcriptura, & poematibus, ut ipſe teſtatur: Et conſiderando accentum prout eſt in ſcriptura, & poematibus, eſt ibi ſolum una cauſa apparentiæ, ſcilicet eędē literæ & ſyllabę. ¶ Ad tertium patet per dicta in poſitione.

Quæſtio XXV.

QVęritur vtrum ad fallaciam compoſitionis requiratur: quod ſenſus compoſitus ſit falſus? Et videtur, quod ſic. Nam locus ſophiſticus nō eſt ſine ſua cauſa apparentię & non exiſtentiæ. nam ex his duobus integratur locus ſophiſticus. Sed cauſa non exiſtentiæ in compoſitione eſt falſitas ſenſus compoſiti. ergo, &c. Forte, aliquis interimeret minorem dicendo, quod cauſa non exiſtentiæ eſt diuerſitas orationis

com-

compoſitæ ad diuiſam. Et hoc patet per Ariſt. in 1. cap. Aut ergo ſic diuidentes, qui dicit, quod compoſitio, & diuiſio in ignorantiam elenchi reducuntur, quia non eſt eadem oratio compoſita, & diuiſa.

1. elen. cap. 4.

¶ Contra. Illud non eſt ſufficiens cauſa non exiſtentiæ huius fallaciæ quod adiunctum ſuæ cauſæ apparentiæ nõ poteſt in proprium effectũ iſtius fallaciæ, ſed diuerſitas orationis compoſitę ad diuiſam, annexa cauſæ apparentiæ huius fallaciæ, non poteſt in proprium effectum, ergo & c. Probatio aſſumpti, quia proprius effectus fallaciæ eſt fallere nullus autem fallitur, niſi credendo falſum eſſe verum. Sed ſi quandoque reſpondens credat ſenſum diuiſum eſſe idem cum ſenſu compoſito, nõ credit falſum eſſe uerum, vt patet in exemplo iſto. Video hominem magnum baculum tenentem.

2 ¶ Item ratio eorum quæ ſunt ad finem a fine ſumitur, ſed locus ſophiſticus ordinatur ad metam, ſed ad metam nõ dicitur niſi per propoſitionẽ falſam, ergo &c.

3 ¶ Item recta ſolutio eſt manifeſtatio falſi, & propter quid accidit falſum. Si ergo diuiſio ſit ſolutio compoſitionis, quia vbi fallit compoſitio ſoluit diuiſio, neceſſe eſt ergo quod ſenſus compoſitus in compoſitione ſit falſus.

¶ Ad oppoſitum. Ex falſo cõtingente conceſſo a reſpõdente cum aliqua propoſitione uera de ſenſu compoſito, ſequitur inconueniens, ꝙ non ſequitur cum eadem propoſitione uera in ſenſu diuiſo, ſed hoc erit per aliquem locũ ſophiſticum, & non niſi per compoſitionem ergo &c.

¶ Item ſi dicatur. Video hominem magnum baculum tenentem, hæc poteſt eſſe uera in vtroque ſenſu, & eſt diſtinguenda ſecundũ compoſitionem & diuiſionẽ. Itẽ hęc cęcus uidet hoĩem pulchrum librum tenentem, in utroque ſenſu eſt falſa.

AD QVAESTIONEM dicendũ, ꝙ cõpoſitio põt dupliciter conſiderari, aut in ſe & abſolutè, aut prout ꝑtinet ad finẽ ſophiſticę. Si primo mõ conſiderat nõ eſt neceſſe in cõpoſitione ſenſum cõpoſitũ eẽ falſum, q̃a ad potẽtialẽ multiplicitatem non requirit, niſi quod materialia ſub diuerſo mõ proferẽdi diuerſa ſignẽnt. Quod autem illa materialia ſint vera uel falſa, uel in alio ſenſu uera, & alio falſa, hoc accidit poten-

tiali

tiali multiplicitati. Si conſideratur ſecundo modo, ſic neceſſe eſt ſenſuum compoſitum in compoſitione, eſſe falſum. Nam opponens ſophiſticè, intendit reſpondentem ducere ad metam, ſed hoc non facit niſi faciat ipſum opinari falſum eſſe uerum, propter ſimilitudinem falſi ad verum. Et propter hoc Ariſtot. determinans de locis ſophiſticis, prout ducunt ad metam, omnes orationes quas ponit in compoſitione fallunt in iſto ſenſu. Et omnes orationes quas ponit in diuiſione, ſunt falſæ in iſto ſenſu. Primæ rationes oñdunt, quod prout compoſitio ducit ad metam, neceſſe eſt ſenſum compoſitum eſſe falſum.

¶ Ad illud primum in oppoſitum dicendum, quod quandoque oratio uera in ſenſu compoſi o eſt incompoſſibilis alicui contingenti falſo. Et eadem oratio in ſenſu diuiſo uera, eidem falſo contingenti, non eſt incompoſſibilis. Et tunc ex propoſitione vera in ſenſu compoſitionis, cùm iſto contingenti falſo; ſequitur inconueniens propter incompoſſibilitatem inter ea, quod tamen falſum non ſequitur cum oratione uera in ſenſu diuiſo: Vnde forte fallacia compoſitionis non accidit propter illationem illius falſi. Sed tantum iſta incompoſſibilitas eſt cauſa illius falſi. Intelligendum, eſt quod eadem compoſitio, pro ut eſt fallens, dicitur fallacia compoſitionis, ut eſt ſoluens, dicitur ſenſus compoſitionis. Et ſimiliter eſt de diuiſione.

Quæſtio XXVI.

QVæritur circa modos compoſitionis, & diuiſionis. Et primo circa primum modum, utrum hæc oratio. Sedentem ambulare, eſt poſſibile, ſub diuerſis prolationibus, poſſit diuerſa ſignare.

Videtur, quod non: nam omnis diuerſitas in orationibus, vel prouenit ex diuerſitate ſignificati, vel ex diuerſitate modorum ſignificandi. Sed materialia diuerſimodè prolata habent eoſdem modos ſignificandi, & eadem ſignificata, ergo, &c. Maior patet: Nam diuerſitas in ſignificando, reſultat ex diuerſitate in intelligendo. Sed diuerſas in intelligendo, vel prouenit ex diuerſitate ſignificati, uel modorum ſignificandi, ergo &cæt. ¶ Item, quod ſenſus

com-

compoſitionis nō ſit ibi poſſibilis. probatio. nam ſedens, cum ſit præſentis temporis ſignificat illum, qui ſedens eſt. Sed ly ambulare: poteſt ampliari per modum poſſibilitatis, ſignificatur igitur, quod iſte, qui nunc eſt ſedens poſſet in futuro ambulare, & iſte ē ſēſus diuiſiōis, ergo &c.

3 ¶ Item, quod ſenſus diuiſionis non ſit ibi poſſibilis, probatio. Nam terminus concretus aut ſupponit formā tantum, & tunc eſt oratio falſa qualitercunque conſtructibilia diuidantur. Si ſupponat tā tum ſubiectum, tunc hæc eſt fallacia figuræ dictionis. Quicquid heri uidiſti, hodie videns album heri vidiſti, ergo, &c. Oportet igitur dicere, quod ſupponit formam, ut ſubiectum concernit. Sed tunc adhuc ſequitur idē, quia tunc denotatur, potentia eſſe in ſedente, ut concernit ſubiectum. Sed ſicut una forma non poteſt eſſe alia, ſic nec ſubiectum ſub tali forma eſt in potentia ad formā oppoſitam.

¶ Ad opp. eſt Ariſt. in primo huius.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod materialia illius orationis. Poſſibile eſt ſedentem ambulare, ſunt in potentia, ut ſignent diuerſa ſub diuerſis prolationibus. vt oſtendit Ariſtote. in ſecundo huius. per ſimile in dictione prolata ſub graui accentu, & acuto. Nam ſicut ipſa dictio eſt in potentia, vt conſtituat intellectum ſimplicem ſub accentu graui, & alium conceptum ſub accentu acuto. Sic materialia, illius ſedentem &c. ſunt in potentia, vt diuerſas ſententias ſub diuerſis modis proferendi ſignificent, uel repræſentent. Et iſta ſimilitudo patet, nam ſicut accentus eſt quidam modus ſignificandi attributus dictioni, per quem unum intellectum ſimplicem ab alio diſtinguit. Sic modus proferendi eſt, quidam modus ſignificandi per quem nos diſtinguimus unum intellectū ab alio. Vnde ſicut accentus variat poteſtatem dictionis, ſic modus proferendi uariat poteſtatem orationis. Vnde quod dicitur, quod orationi non attribuitur modus ſignificandi, niſi qui attribuitur partibus eius. Hoc habet intelligi de modos ſignificandi grammaticalibus, quæ ſunt principia conſtruendi unam dictionem cum alia, ſed tamen modi ſignificandi logicales ipſi orationi attribuuntur.

¶ Sed contra, modus pro-

proferendi, qui eſt modus ſiſignificandi orationis, ex parte noſtra eſt, nam quod conſtructibilia ſic, uel ſic proferātur, hoc eſt ex parte noſtra. Si ergo conſtructibilia ſub diuerſis modis proferendi diuerſa ſignificarent, ſequeretur, quòd multiplicitas eorũ, ex parte noſtra acciperetur. Et talem diuerſitatem orationis increpat Ariſtote. &c. Dicendum, quod diuerſitas modi proferendi eſt ex parte noſtra. Sed, quod oratio ſic prolata hoc ſignificet, & ſub alio modo proferendi ſignificet aliud, hoc non eſt ex parte noſtra. Vnde Ariſto: non increpat multiplicitatem ex parte noſtra, dummodo oratio habeat in ſe multiplicitatem, quod enim pendere proferatur ſub accentu graui, vel acuto ex parte noſtra eſt, Sed quod dictio prolata ſub graui accentu ſignificet vnũ, & ſub alio ſignificet aliud, hoc ex parte noſtra non eſt, ſed ex parte dictionis. Sed vlterius oportet uidere, quia modus proferendi facit ſenſum compoſitum, & diuiſum. Et dicendum eſt, quod continua prolatio eius, quod eſt ſedentem, cum hoc quod eſt ambulare cauſat ſenſum compoſitum. Iſte autem modus proferendi poſſibilis eſt in oratione. nam ſic modis, ſignificandi grammaticales ad inuicem dependentes terminantur, & quæ nata ſunt coniungi coniunguntur. Iſte autem ſenſus accidit orationi præter aliquam uiolentiam, ideo iſte ſenſus magis appropriatur orationis.

Senſus autem diuiſionis accidit diſcontinua prolatione earundem partium. Et quia quæ nata ſunt coniungi adinuicem ſeparantur, ideo iſte ſenſus minus appropriatur orationi, unde accidit ei cum quadam uiolentia. In primo ſenſu ex continua prolatione eius, quod eſt ſedentem cum ambulare, intelligimus extrema referri ad idem. vnde, ſecundum quoſdam de hoc toto ſedentem ambulare, ponitur poſſibilitatis modus, ſecundum alios modus poſſibilitatis dicit diſpoſitionem circa iſta extrema. Sed ſiue ſic, ſiue ſic, ſemper iſta extrema in ſenſu compoſitionis ad idem habent referri. Sed in ſenſu diuiſionis ex diſcontinua prolatione iſtarum dictionum, poteſt ly ſedens accipi pro uno tempore, & ly ambulare pro alio unde in ſenſu diuiſionis modus non dicit diſpoſitionem

ſionē circa iſta extrema pro eodem tpe, ſed permittitur qđ pro diuerſis tporibus accipiatur. ¶ Ad rationes. Ad primam dicendum, quod ſi maior intelligitur ſolum de modis ſignificandi grammaticalibus, qui ſunt principia conſtruendi vnam dictionem cum alia, tunc falſa eſt maior. Sed ſi intelligatur, qđ omnis diuerſitas in oratione, vel prouenit ex diuerſitate ſignificati, vel modorum ſignificandi logicalium, tunc vera eſt, & minor falſa. Nam modus proferendi eſt quidam modus ſignificandi logicalis, per quem unus intellectus ab alio diſtinguitur.

¶ Ad ſecundam, cum dicitur, quod ſedens ſignificat illum, qui nunc eſt ſedens, & ly ambulare. ampliatur per modum poſſibilitatis. Dico, quod in ſenſu compoſito ad idem tēpus ad quod ampliatur ly ambulare, ad illud ampliatur ſedētem. Vnde a parte ly ſedentem eſt poſſibilitas, ut amplietur. Nam Priſcianus dicit, quod participijs præſentis temporis inſunt tempora, quemadmodum infinitiuis. Vnde cū dicitur. Fuit legens, eſt legēs, erit legens: ly legens accipitur pro tempore præſenti, ſed non pro tempore, quod eſt præſens, ſed pro eo, quod erit, vel fuit præſens.

¶ Ad vltimum dicendum, quod terminus concretus ſupponit formam, ut concernit ſubiectum. Sed hęc dupliciter contingit. Aut prout cum forma coniungitur, ut prout in ſe, & abſolute conſideratur. Primo modo ſupponit in ſenſu compoſito. Secundo modo in ſenſu diuiſo. Et cum dicitur ulterius, quod in ſedente denotatur potentia ad ambulandum, ſuppoſito, quod hoc ſit uerum. Dicendum, quod in ſenſu diuiſo ſupponit ſubiectum ratione formæ, cui ineſt ſeſſio. Et ideo ſufficit ſolum ſubiectum eſſe præſens ambulationi quæ terminat potentiam. Exemplum huius eſt materia prima, ut eſt in potentia ad formam, ſed non eſt in potentia ad formam, niſi ut eſt ſub priuatione. Et ideo materia prima eſt in potentia per accidens. Et quod eſt ſic in potentia vt ſolum concomitans, non oportet eſſe præſens actui terminanti potentiam, ſic eſt in propoſito, quia forma ſeſſionis ſolum eſt in potentia ad ambulandum per accidens, ideo non oportet, quod ſit pręſens, cum ſubiectum coniunctum eſt cum ambulatione.

Quæſtio XXVII.

QVæritur utrū hęc propoſitio. Sedentem ambulare eſt poſſibile, ſit vera in ſenſu diuiſionis? Videtur, quod non. Nā poſſibile, ſub quocunque modo proferatur dicit poſſibilē vnionem eius, quod eſt ſedentem cum ambulare. Sed tunc arguitur ſic illa propoſitio eſt falſa, quæ ſignat poſſibilem vnionem eorum quæ adinuicem componi non poſſunt, ſed hęc eſt talis, erg &c.

2 ¶ Item in ſedente denotatur eſſe potentia ad ambulandū, ſed cuius eſt potentia, eius & actus. Nam actus eſt terminus per ſe potentiæ, ſignificatur ergo per propoſitionem in ſenſu diuiſo, quod ſedens ſub forma ſeſſionis poſſit eſſe coniunctum cū ambulatione, quod eſt impoſſibile.

3 ¶ Itē propoſitio uera de poſſibili hēt aliquam ueram de ineſſe, nam poſſibilie eſt, quo poſito ineſſe non accidit impoſſibile, ſed propoſitio de ineſſe reſpondens iſti de poſſibili eſt hæc, ſedens ambulat, quę ſimpliciter falſa eſt, ergo &c.

A quibuſdā dr̄ ꝙ hæc. ſedentem ambulare eſt poſſibile, debet ſic poni ineſſe. Sedens prius ambulat. Secūdum tñ alios ſic dēt poni ineſſe. hō uel aīal ambulat. Rō primi eſt hæc, nam ex diſcontinuá prolatione iſtarum partium, ſedentē ambulare, permittitur, ꝙ ly ſedens, poſſit accipi pro uno tpe, & ly ambulare pro alio, & hoc uirtute modi potentiæ ppea ſic debet poni ineſſe. Sedens prius ambulat. Rō ſecundi eſt potentiæ reſpectu illius, reſpectu cuius eſt ſolum per accidēs non corrñdet actus. Vnde propoſitio debet poni ineſſe ratione ſubiecti ſeſſionis, vt homo ambulat, uel animal. Sed contra hoc arguo ſic. Diuerſis ꝓpōnibus de poſſibili corrñdent diuerſæ propoſitiones de ineſſe, ſed iſtæ duæ propoſitiones ſunt diuerſæ propoſitiones de poſſibili ſedentē prius poſſibile eſt ambulare, & ſedentem poſſibile eſt ambulare. Sed primæ de poſſibili correſpondet hæc de ineſſe. Sedens prius ambulat, ergo ſecundę de poſsibili correſpondet hęc ſedens ambulat.

¶ Item iſtę ſunt diuerſę de poſſibili. Animal ambulare ē poſſibile: & ſedētē ambulare eſt poſsibile. Sed poſsibile de poſsibili corrñdet hæc de ineſſe aīal ambulat, ergo iſti. ſedentem ambulare eſt poſsibile, correſpōdet alia de ineſſe. 4

¶ Ad oppoſitū, hęc propoſitio. Poſsibile eſt ſedentem ambulare, ſequit̄ ex ueris, ergo eſt

eſt vera. Sequitur.n. ex iſtis; poſſibile eſt ſortem ire, ſortes eſt ſedens, ergo, &c.

Quæſtio XXVIII.

IVxta hoc quæritur, vtrum ſit uera in ſenſu compoſitionis? Et ꝙ ſic vr̄. Nam ly ſedentem pōt cōparari ad diuerſa tpa per notam potentiæ, & per conſequens pōt eſſe ſenſus in propoſitione, ſedentē prius poſſibile eſt ambulare. ¶Item cōtinua prolatio eius qd̄ eſt ſedentem cum ly ambulare non facit, ꝙ ſedentem, & ambulare accipiātur pro eodem tpe, nam ſic dicto, Homo qui fuit eſt, poteſt ly homo accipi pro præſenti, & ly fuit pro præterito, non obſtante ꝙ ſub continua prolatione profertur, ergo eadem ratione in propoſito. Oppoſitum vult Ariſt.

1. huius c.2 PROPTER primā qōnem intelligendum eſt, ꝙ potentia dr̄ multis modis. Et in quibuſdam eſt multiplicitas æquiuocationis, & in quibuſdā eſt multiplicitas analogiæ, per Ari. in prin. 9. metaph. *Conr. 1.* Aliqua.n. dn̄t potentialia, non quia habeant aliqd̄ principium trāſmutationis. Et ſic reperitur potentia in geometria & in logica. Linea .n. quæ eſt radix alicuius quadrati dr̄ potentia ipſius, ſicut in numeris dicimus, quod ternarius eſt potentia nouenarij, iſta aūt potentia non dr̄ propter aliquod principium tranſmutationis, ſed propter aliquam ſimilitudinem. Sicut materia eſt potentia, actus, quia tranſmutatur ad actum, ſic numerus dicitur potentia alterius, quia ex ductu eius in ſeipſum reſultat alterum. Similiter eſt in logica poſſibile enim & impoſſibile non dicimus in logica lib. propter aliquod principium tranſmutationis, ſed ſolum propter ordinem ad verum, & ad falſum. Sicut .n. ens non ſolum ſignificat ens extra animam, ſed uerum circa compoſitionē intellectus. Sic potentia cum dicat ordinem, transfertur ad compoſitionem, & diuiſionem in propoſitionibus. Vnde illa propoſitio dicitur poſſibilis, quæ pōt eſſe uera, & illa impoſſibilis quæ non poteſt eſſe uera. Sed hoc non eſt propter aliquam potentiam actiuam uel paſſiuam, ſed ſolum propter cōuenientiam & repugnantiam terminorum. Potentia autem in naturalibus accipitur prout eſt principium trāſmutationis, quæ ſecundum analogiā diuiditur. Hoc ſuppoſito di-

cendum, quod propoſitio poteſt eſſe vera in ſenſu diuiſo, ſedentem ambulare eſt poſſibile, Nam propoſitio ſignificat, quod unio prædicati ad ſubiectum eſt poſſibilis. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter. Vel pro eodem tempore, & ſic eſt compoſita; & falſa, vel pro diuerſis temporibus, & ſic eſt diuiſa & uera. Vnde illud, quod eſt ſubiectum ſeſſionis in uno tempore, poteſt eſſe ſubiectum ambulationis in alio tempore. Et quia potentia æquiuocè accipitur in logicalibus, & naturalibus, ideo logicus dicit multas propoſitiones eſſe veras, quas tamen diceret naturalis eſſe impoſſibiles. Vnde concedit iſtam propoſitioné, falſum poteſt eſſe verum, in altero ſenſu. Et etiam iſtam. Cæcus poteſt eſſe uidens.

¶ Ad primum argumentum, cum dicitur, quòd poſſibile, ſub quocunque modo proferatur &c. dico quod verum eſt. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter. Vel pro eodem tempore, & ſic propoſitio falſa eſt. Vel pro temporibus diuerſis, & ſic uera eſt, & ratione ſubiecti.

¶ Ad aliud, cũ dr̃, ꝙ in ſedente denotat̃ eſſe potentia, &c. Dico, quod propoſitio non ſignificat quod compoſitio extremorum eſt poſſibilis; Vnde propoſitio non ſignificat quod in ſedente, ut in ſubiecto ſit potentia, ut ſubiecti ad prædicatum. Veruntamen hoc poſito dicendum eſt ad rationem alterius, cum dicitur, eius eſt actus, cuius eſt potentia. Dico, quod cuius eſt potentia ut ſubiecti per ſe eius erit actus. Cuius tamen eſt potentia ut ſubiecti per accidens, non oportet, quod eius ſit actus, nec per ſe, nec per accidens. Nam priuatio, & forma, oppoſita ſunt in potentia per accidens ad formam, quæ eſt terminus motus, & tamen nec priuatio, nec forma oppoſita manet ſub actu. Et hoc, quia non eſt alia potentia earum, quam potentia ipſius materiæ. Veruntamen propter intellectum illius propoſitionis eſt ſciendum, quod ſicut aliquid ſe habet ad potentiam, ſic ſe habet ad actũ. Et intelligendum quod aliquid poteſt per accidens accidere illi quod ꝑ ſe eſt in potentia ad actum, vel illi ad quod eſt in potentia. Exemplum primi, nam materiæ accidit priuatio, & forma oppoſita. Exemplum ſecundi, nam formæ humanæ, ad quam

ma-

materia hominis eſt in poten tia accidit eſſe album, vel muſicum, quod eſt in potentia, primo modo non oportet, quod ſit ſub actu nec per accidens, nec per ſe. Sed quod eſt in potentia ſecundo modo poteſt eſſe in actu licet per accidens.

¶ Ad ultimum dicẽdũ, quod hæc propoſitio. Sedentem ambulare eſt poſſibile, debet ſic poni in eſſe, ſedens in a. ambulat in b. Et ſic homo ambulat, poſito quod homo ſit proprium ſubiectum ſeſſionis. Si enim propoſitioni de poſſibili correſpondeat aliqua de ineſſe ratione ſubiecti per accidens, tunc ſic debet poni ineſſe. Sedens in a. &c. Si autem propoſitioni de poſſibili ſolum correſpondeat propoſitio de in eſſe ratione ſubiecti per ſe, ſic debet poni ineſſe homo ambulat.

¶ Ad rationes in oppoſitum. cum dr̃, quod ſunt diuerſę de poſſibili &c. Dicẽdum quod iſtę duæ propoſitiones. Sedentem prius poſſibile &c. prout accipiuntur in ſenſu diuiſionis non differunt.

¶ Ad aliam eodem modo dicendum eſt.

AD SECVNDAM quęſtionem dicẽdum, quod hæc eſt falſa in ſenſu compoſitionis, ſedentem ambulare, &c. Nam ex continua prolatione eius quod eſt ſedentem ambulare, ſignificatur ꝙ unio iſtorum extremorum eſt poſſibilis pro eodem tempore.

¶ Ad primum argumentum cum dicitur, quod ly ſedentẽ ampliatur per notam potentiæ, dicendum, quod hoc poſito propoſitio falſa eſt, nam ad quodcunque tempus ampliatur ly ſedentem, ad idem tempus in ſenſu compoſitionis ampliatur ly ambulare. Vnde in ſenſu cõpoſito propoſitio ſignificat, quod compoſitio iſtorum extremorum pro eodem tempore poſſibilis eſt. Ad aliud dico, quod ſic dicto. Homo qui fuit eſt, & hoc ſub continua prolatione. Vel homo accipitur pro pręterito, uel pro præſenti ſub ratione præteriti unde ratio accipit falſum.

Quæſtio XXIX.

QVæritur circa iſtum paralogiſmum. Quinq; ſunt duo, & tria, & quæritur utrum hæc dictio, & poſſit copulare inter terminos, uel propoſitiones? Et quod inter terminos uidetur. Nam per Priſcianum coniunctio copulat inter partes orationis, ſed orationes

non ſunt partes orationis, ergo &cæt.

2 ¶ Item coniunctio conſtruitur cum illis inter quæ copulat, ſed conſtructio fit ratione modorum ſignificãdi, hę ergo orationes non habeant modos ſignificandi, cum coniũctio, & inter orationes non copulat.

¶ Ad oppoſitum ſecundum Priſcianum. Heu idem homo, ab hodie, cõcidit, lapſus, hæ ſunt omnes partes orationis præter cõiunctionem: quæ ſi apponeretur exigeret aliam orationem, hoc nõ eſſet niſi inter orationes copularet.

¶ Item copulatio uidetur eſſe inter ſimilia, ſed ſic dicto: Quinque ſunt duo & tria, oratio præcedit coniunctionem, ergo aliam orationem exigit ſibi coniungi.

Quæſtio XXX.

QVæritur utrum hæc dictio, operetur potentialem multiplicitatem. Videtur quod non: Nam multiplicitas dictionis eiuſdem ſecundum materiam, & formam nõ cauſat multiplicitatem potentialẽ nam ad potentialem multiplicitatem requiritur diuerſitas formæ: ſed hæc dictio, &, manet eadem ſecundum materiam & formam, ergo &c. ¶ Ad oppoſitum diſſoluit compoſitionẽ, & diuiſionem ergo &c.

ADPRIMAM quæſtionem dicendum, quod coniunctio uel copulatio per ſe copulat inter terminos, per accidens autem inter propoſitiones. Et huius ratio eſt: nam cum coniunctio ſit pars orationis, habet modos ſignificandi ſecundum quod cum alijs partibus orationis conſtrui poteſt, ſed non conſtruitur niſi cum illis, inter quæ copulat, oportet igitur iſta habere modos ſignificandi ſibi proportionabiles qui ſint principium conſtructionis, ergo non copulat inter orationes. Sed tamẽ, quia terminos inter quos copulat accidit partes unius orationis eſſe uel diuerſarum, ideo dicitur copulare inter terminos, uel inter orationes. Magis tamen propriè poteſt dici, quod coniunctio poſſet copulare inter terminos unius orationis, uel inter terminos diuerſarum orationum.

¶ Ad primum argumentum in propoſitum, cum dicitur: Heu idem homo, &cæt. ſunt omnes par-

partes orationis præter conjunctionem, quæ ſi apponatur, exigit aliam orationem ſibi adiungi. Dicẽdum, quòd coniunctio appoſita per accidens fit copulatio inter orationes, quia per ſe fit copulatio inter partes diuerſarum orationum.

¶ Ad ſecundum cum dicitur, quod copulatio uult eſſe inter ſimilia. Verum eſt de copulatis per ſe: cuiuſmodi ſunt dictiones. Vel poteſt dici, quod in hac oratione. Quinque ſunt duo & tria: copulatio ſolum copulat unam partem præcedentem alteri. Et tunc eſt ſenſus compoſitus, & copulat ſimile ſimili. Vel poteſt ſic proferri. Quinque duo ſunt & tria. Et tunc copulat orationem præcedentem orationi ſubſequenti, & ſic eſt ſenſus diuiſionis, & ſignificat quod quinque ſunt duo, & quinque ſunt tria diuiſim. Et tunc copulat ſimile ſimili, quia orationem orationi.

AD QVAESTIONEM aliam dicendum, quod diſtinctio ſoluens hunc paralogiſmum. Quinque ſunt duo & tria, operatur potentialem multiplicitatem: nam prouenit ex hoc, quod eædem materialia diuerſimode prolata diuerſa ſignificant, huic diſtinctioni accidit quod hęc dictio, & copulat inter terminos, uel inter propoſitionis. Vnde ex diſtinctione, in ſe conſiderata, operatur potentialem multiplicitatem, licet in principio operetur potentialem multiplicitatem. Et hoc probant rationes.

Quæſtio XXXI.

QVæritur vtrum iſte paralogiſmus, quinque ſunt duo & tria, ſit uerus in ſenſu compoſitionis? Et quod ſic uidetur, Nã duo & tria, ſunt aliquis numerus. Aut ergo, quinarius aut maior, aut minor numerus, ſed non maior, nec minor, ergo &c.

¶ Item quilibet numerus additus alteri conſtituit numerum, ternarius ergo additus binario conſtituit aliquem numerum, & non alium, quam quinarium.

¶ Item iſte paralogiſmus eſt paralogiſmus diuiſionis, ergo eſt uerus in ſenſu compoſitionis. Nam ubi fallit diuiſio ſoluit compoſitio. ¶ Itẽ duplex eſt totum vniuerſale & integrale. Totũ univerſale de ſuis partibus diuiſim prædicat: ſed totũ integrale

non

non niſi coniunctim, hæc ergo eſt vera: Duo & tria ſunt quinque, & per conſequens hic per conuerſionem: Quinque ſunt duo & tria.

5.met. cõ.19. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. c de quantitate, quælibet res habet eſſe ſemel, & non bis: vnde concludit, quod ſex eſt ſemel ſex: & non bis tria. ergo eadem ratione, quinque eſt ſemel quinque, & nõ duo & tria. ¶ Item ſic dicto, quinque ſunt duo & tria, hæc pars prædicati, & tertia nihil aufert a prima parte prædicati, quia de ſubiecto prædicetur ſimiliter prima pars prædicati nihil aufert a ſecunda, quia de ſubiecto prædicetur; & ſi hoc ſit verum. ergo ſignificatur ꝙ 5. ſunt 2. & 5 ſunt 3.

Cont. 24. & 25. ¶ Item per Ariſtot. in 7. metaphyſ. pars non prædicatur de toto, niſi concretiue, ſed duo & tria ſunt partes quinarij. ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicendũ ꝙ eſt falſa, formaliter loquendo, nam quinarius ſecundum ſe eſt unum, quia ſecundum ſe eſt ens. Et unũquodque, ſicut eſt ens, ſic eſt unum, & præter hoc quinarius eſt ſecundum ſe intellect⁹. ergo ſm ſe vnum: quia omne qđ intelligitur ſub vna rõne intelligitur, qui n unum nõ intelligit, nihil intelligit, ſed quando aliquid eſt ſecundum ſe unum, & ex pluribus partibus compoſitum, requiritur aliquid vniẽs iſtas partes, ſed quinarius cõponitur ex multis vnitatibus, quæ ſecundum ſe ſunt diſcretæ, ergo requiritur aliquid vniens iſtas unitates: illud autem vniens non poteſt eſſe aliqua vnitas: quia ex iſta vnitate, & alijs conſtituit quinarius, & tunc remanet quæſtio, ꝙ aliud unit iſtas unitates. ergo oportet, quod illud vniens ſit aliud ab vnitatibus, & hoc eſt forma ipſius quinarij. Sicut enim ex elementis componitur mixtum, & in mixto eſt aliquid, quod non eſt elementum, nec ex elementis, ut forma mixti; ſic in quinario eſt aliquid quod non eſt vnitas numeralis, nec ex vnitatibus compoſitum, & hæc eſt forma eius. Cum ergo materia non prædicetur de compoſito ex materia & forma, & quinarius eſt quoddã compoſitum ex vnitatibus, & ſua forma, & duo & tria ſunt materialia ipſius quinarij: hæc erit falſa formaliter loquendo, quinque ſunt duo & tria. Vnde ſicut hæc eſt falſa, homo eſt carnes & oſſa, ſic hæc eſt falſa, quinq; ſunt duo & tria. ¶ Item Philoſoph⁹ in 7. meta. dicit, quòd qui dicit, Cõt.23

dicit, domum eſſe lapides, & ligna, dicit domum eſſe in potentia domum, nam lapides, & ligna ſunt materia domus. Qui ergo dicit, quinque eſſe duo & tria, ſolum dicit quinarium eſſe quinarium in potentia. Nam duo & tria ſunt materia quinarij, vnde ſi hęc ſit uera aliquo modo, Quinque ſunt duo, & tria, hoc erit ſolū materialiter loquendo, formaliter enim propoſitio falſa eſt.

¶Ad primum argumentum, cū dicitur, ꝙ duo & tria ſunt aliqs numerus. Dico, ꝙ duo & tria poſſunt dupliciter conſiderari. Aut prout ſunt in potentia ad ulteriorem formā. Aut prout diſtinguūtur per ſuas formas. Primo mō ſunt aliquis numerus in potentia. Secundo modo ſunt duo numeri ſpecie diſtincti.

¶Ad aliud dicendum, quod quilibet numerus additus alteri conſtituit numerum materialiter ſed ad formam numeri requir. ē forma vniens, quæ non habetur ſic dicēdo, quinque ſunt duo & tria.

¶Ad tertium dico, quod hęc eſt falſa de uirtute ſermonis in ſenſu compoſitionis, quinque ſunt duo, & tria. Ariſto. tamen concedit eam pp apparentiam veritatis. Nam apparentia ſufficit ad ſophiſtā. Et quia numerus eſt quantitas diſcreta, ideo multotiens admittimus tales propoſitiones.

¶Ad ultimū dicendū, ꝙ totum integrale non ſignificat ſuas partes, ſed ſignificat cōpoſitum ex partibus ſub ſua forma, ſed partes nō ſignificātur uniri ſub forma totius, niſi noīe totius. Vñ ſic dicto. Duo & tria, iſtæ partes nō ſignificantur, ut vnitæ ſunt in forma totius, ſed ſolū ſignificantur vniri per copulationem. Vnde ad argm̄ dico, ꝙ totū integrale prædicari pōt de oībus ſuis partib. vt vnitę ſunt in forma totius, non tamen poteſt prædicari de partibus ſuis unitis per copulationē. Vnde hęc non eſt vera domus eſt lapides, & ligna. Sed hæc, domus eſt compoſita ex lapidib. & lignis in forma tamen totius unitis.

Quæſtio XXXII.

QVæritur, vtrum iſte paralogiſmus. Qđ vnum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre, ſit diſtinguendus ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, prout ly ſolū tenetur aduerbialiter? Et uī ꝙ non, nam aduerbium eſt adiectiuum uerbi, ſed adiectiuum verbi nomē determina-

nare non põt, ergo &c. Minor patet, nam adiectiuum verbi habet modos ſignificandi quibus non proportionatur ipſi nomini. Et confirmatur ratio, nam adiectiuũ nominis uerbum determinare non poteſt, ergo adiectiuum uerbi nomen determinare non poteſt.

2 ¶ Itẽ aduerbium circa idem ponit ſuũ ſignificatũ, & modum ſignãndi. Sed ſuos modos ſignandi, ſolum ponit circa uerbum. ergo ſolũ uerbũ determinabit, quare &c.

Quæſtio XXXIII.

QVæritur utrum ſit diſtinguenda, ſecundũ compoſitionem, & diuiſionem prout ly ſolum nominaliter teneatur? Et vñ, ꝙ nõ. Nam ut ſupra adiectiuũ nominis uerbum determinare non poteſt.

¶ Ad oppoſitum hæc eſt diſtinguẽda, omnis hõ eſt vnus ſolus homo, ſecundum compoſitionem, & diuiſionem.

AD PRIMAM quæſtionem, & ſecundam, dicẽdum, ꝙ iſta, quod unum ſolũ &c. eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem, & diuiſionem, prout ly ſolum teneatur aduerbialiter, non autem prout nominaliter tenetur. Ratio primi eſt, nam aduerbiũ, licet ſit adiectiuum verbi, non tamen habet modos ſignificãdi ſpeciales, quibus ipſi ſoli uerbo proportionatur. Vnde quia habet modos ſignificãdi generales, ideo determinare poteſt participium, & pronomẽ, & ipſum nomen. Quod determinet ipſum nomen patet. Nam talis oratio admittitur. Iſte medio criter bonus bene currit. Qđ determinet participium, patet. Nã bene dicitur. Iſte fortiter pugnans uincit. Propterea ly ſolum poteſt determinare ly poteſt, & tunc eſt sẽſus compoſitus falſus & tũc ſignificatur quod illud, qđ poteſt ferre unum, ita quod non aliud ferre poteſt plura. Si autem ly ſolum determinet ly unum, ſic eſt ſenſus diuiſus uerus, & tunc ſignificatur, quod illud quod poteſt ferre unum eus, & nulli aſſociatum poteſt ferre plura, & hoc uerum eſt diuiſiuè. Vnde paralogiſmus põt ſic formari. Quod unum ſolũ poteſt ferre plura poteſt ferre, ſed quod unum ſolum poteſt ferre, non poteſt plura ferre, ergo quod poteſt plura ferre non poteſt plura ferre. Maior, & minor eſt diſtinguenda, ſed maior eſt uera in ſenſu diuiſionis, & minor

nor eſt vera in ſenſu compoſitionis. ¶ Secundum acceptū patet. ſ. quòd ſi ly ſolum teneatur nominaliter; non eſt diſtinguenda ſecundum compoſitionem & diuiſionem: nā adiectiuum nominis habet modos ſignificādi ſpeciales, quibus ſuo ſubſtantiuo proportionatur, puta numerum, caſum, & genus, ſed per tales modos ſignificandi ipſum adiectiuum nominis uerbo non proportionatur, propter quod accepto ly ſolum nominaliter propoſitio diſtinguenda ſecundum æquiuocationem, ex eo quod ly ſolū poteſt teneri cathegorematicè, uel ſyncathegorematicè. ſi cathegorematicè, ſic poteſt eſſe uera. quia tunc ſignificatur, quòd illud quod poteſt ferre unum non aſſociatum alteri poteſt ferre plura. Nam ſic ly ſolum ſignificat quandam ſolitudinem, ſed ſi teneatur ſyncathegorematicè, tunc ſignificat præciſam acceptionem illius cui adiungitur. Sed hoc poteſt eſſe dupliciter, uel abſolutè, ut ſortes eſt unus ſolus homo, uel in comparatione ad actum, ut ſolus ſortes currit. Sed ſiue ſic, ſiue ſic, ſyncathegorematicè teneatur, & eſt propoſitio falſa.

AD PRIMVM argumentum dicendum, ꝙ aduerbiū eſt adiectiuum uerbi, & aliarum partium, unde eſt proprium uerbo, ſed nō ſoli verbo, ſicut Priſcianus dicit, ꝙ ablatiuus caſus eſt propri⁹ caſus paſſiuorum, & accuſatiuus proprius actiuorum, & tamen cum alijs uerbis conſtrui poſſunt.

¶ Ad confirmationem dico, quod non eſt ſimile, ut dictū eſt. Nā adiectiuum nominis habet modos ſignificandi ſpeciales quibus ſuo ſubſtantiuo ſolum proportionatur. Sed aduerbium habet modos ſignificandi generales, & ideo non eſt ſimile, & per idem patet ad ultimū primæ quæſtionis.

AD ILLVD ſecūdæ quæſtionis in oppoſitum dicendum eſt, quòd iſta, oīs homo eſt unus ſolus homo, eſt diſtinguenda ſecundum æquiuocationem.

¶ Circa tamē modos intelligendū eſt, ꝙ tot ſunt modi ſecundum compoſitionem, & diuiſionē, quot modis cōponere cōtingit, quæ nata ſunt componi, & illa adinuicē diuidere reſultant diuerſitate ſententiæ. Sed ad uidendū q̄ nata ſunt componi, intelligendum eſt, ꝙ Priſcianus dicit, in maiori, ꝙ omnis determinatio, & omnia adie-

ĉtiua nominaliter, vel aduerbialiter deſignata præponuntur aptius ſuis ſubſtantiuis, vt fortis imperator fortiter pugnat, & ratio poteſt eſſe: nã adiectiua de ſe quaſi infinita ſunt, & ideo per ſua ſubſtantiua determinantur. dicit etiam Priſcianus, ꝙ licet omnia poſtponere exceptis monoſyllabis, ut nunc, tunc, & huiuſmodi, ſed hic uidetur eſſe dicendum, quod quando determinatio componitur cum determinabili ſubſequenti, tunc dicitur oratio compoſita, & quando ab eodem remouetur dicitur diuiſa, ſed huic modo dicendi repugnat ille paralogiſmus, ex 50. uirorum 100. reliquit diuus Achilles, nam ſi prædicta oratio diceretur compoſita quando ly virorum componitur cum ly 50. tunc propoſitio eſt falſa, cum tamen ille paralogiſmus ſit paralogiſmus diuiſionis, & tunc dr̄ eſſe uera in ſenſu compoſito, ſed tunc dicendum eſt, quod hic eſt. litera 50. ex 100. virorum, &c vel, quòd paralogiſmus ille eſt compoſitionis, ponitur tamen inter paralogiſmos diuiſionis, &c.

¶ *Secundum accentum autem in his quidã quæ ſunt ſine ſcriptura dialecticis non eſt idoneum facere orationẽ. In ſcripturis autẽ, & poematibus magis, &c. Cap. 2. primi huius.*

Quæſtio XXXIIII.

Queritur circa accẽtum, vtrum accentus ſit duę fallaciæ? Et videtur, quod ſic. Nam ſicut ſe habet multiplicitas potentialis orationis ad orationem ſic ſe habet multiplicitas potentialis dictionis ad dictionem, ſed ſecundum multiplicitatem potentialem orationis accipiuntur duæ fallaciæ, ut compoſitio & diuiſio, quæ ſunt ſpecies diſtinctæ. Ergo, &cæt.

Et confirmatur ratio, quia Ariſtote. in ſoluendo orationes ſecundum compoſitionem, & diuiſionem dicit, qđ ſoluendæ ſunt, eo quod aliud ſignificat oratio compoſita, & diuiſa, ſicut aliter ſignificat nomen grauiter, & acutè prolatum. Vnde vnam multiplicitatem ſemper alteri aſſimilat. ¶ Ad iſtam rationem quidam dicunt, quod non eſt ſimile de potentiali multiplicitate in dictione, & oratione, eò ꝙ modi proferendi grauiter, & acutè diuerſificant ſolum accidentaliter ipſam dictionem, ſed moui pro-

proferendi ipſam orationem compoſitam uel diuiſim, orationem eſſentialiter diuerſificant. Sed illud non videtur verum: nam eadem eſt identitas & diuerſitas orationis cõpoſitæ & diuiſæ & dictionis grauiter & acutè prolatę, quia vtrobique eſt identitas materialis & diuerſitas ſecundum formam, ſicut ergo fit apparens elenchus ſecundũ compoſitionẽ & diuiſionem, eo quòd oratio eſt differens, ſic fit ſm accentum, eo ꝙ nõ eſt idẽ terminus grauiter & acutè prolatus, & præterea de iſta differentia dictũ eſt ſupra, quod ſicut modus proferẽdi orationẽ ipſam diuerſificat, ſic accẽtus diuerſificat dictionis poteſtatem.

¶ Ideo dicitur aliter, quòd accentus habet nomen unum, compoſitio aũt & diuiſio nõ habet unum nomen, & ideo penes compoſitionem & diuiſionem accipiũtur duæ fallaciæ, & penes accentum ſolum una fallacia.

¶ Sed cõtra locus ſophiſticus conſtituitur in eſſe per ſuam cauſam apparentiæ, & nõ exiſtentiæ, nã hæc duo integrãt locum ſophiſticum, vbi ergo eſt reperire duas cauſas apparentiæ ſpẽ diſtinctas, & duas cauſas non exiſtentiæ latẽtes ſub illis cauſis apparẽtiæ, ibi neceſſe eſt diſtinguere duos locos ſophiſticos. Sed æquè eundem ratio apparet, ut diſtinguantur duæ cauſæ apparentiæ in accentu, ſicut in cõpoſitione & diuiſione, nã ſicut ponitur, quòd ſimilitudo orationis compoſitæ ad diuerſam ſit cauſa apparentiæ in cõpoſitione. Sic dicam, quòd ſimilitudo dictionis grauiter prolatæ ad acutè platam, ſit cauſa apparentiæ in accentu graui, & econuerſo in acuto.

¶ Et præterea ſicut prolatio materialium ſub ſenſu compoſito determinata facit credere, quòd ſolum hoc unum ſignificẽt, ita prolatio dictionis ſub accentu graui. Si dicatur, quod non eſt tãta ſimilitudo dictionis grauiter prolatæ ad acutã prolatã, ſicut orationis compoſitæ ad diuiſã. Hoc cõcedo, quia hoc cõcludit, quòd accentus nõ eſt ita efficax locus ad decipiendũ, ſicut compoſitio & diuiſio.

PROPTER hæc dicendũ eſt breuiter, quod quãtum eſt ex potentiali multiplicitate dictionis, poſſet Ariſtot. ponere duos locos ſophiſticos iuxta accentum, ſicut iuxta compoſitionem & diuiſionem. Veruntamen quia Ariſtot. conſiderauit locos ſophiſticos, prout magis apti ſunt ad decipiendum.

ſum. Nã ſic magis cõgruunt in finem ſophiſticæ, & iſte lo gus non eſt aptus ad decipiendum in his, quæ ſunt ſine ſcriptura, et in his, quæ ſunt in prolatione. nã prolatio manifeſtat eius defectum.
1. elen. 6. Vnde Ariſtot. dicit in litera, ꝙ iſta locus maxime decipit in ſcripturis & poematibus, & ut in ſcriptura eſt, habet unam ſolam cauſam apparentiæ, quia eaſdem literas & ſyllabas. Ideo Ariſt. ſic conſiderans hunc locum, quia ſic decipit magis, ideo poſuit accentum ſolum unum locum ſophiſticum. ¶ Ratio ad oppoſitum concludit, hoc quod conceſſum eſt, quòd quantum eſt ex parte potentialis multiplicitatis dictionis accentus poſſent eſſe duæ fallaciæ. Sed quia Ariſt. hunc locum conſiderauit, prout maxime decipit, & hoc eſt in ſcripto: Et ut in ſcripto eſt ſolum habet unam cauſam apparentiæ, ideo ſic conſiderando non poſuit accentum, niſi vnum locum. De eius cauſa apparentiæ dicitur, quòd eſt unitas uocis incomplexæ ſecundum materiam. ¶ Sed contra, cauſa apparentiæ debet manere in utroque ſenſu propoſitionis diſtinguendæ, ſed ſecundum accentum diſtinguimus, eo, quòd aliquid poteſt eſſe dictio uel oratio, cum ergo unitas uocis incomplexæ nõ maneat in orationem, nõ poteſt eſſe cauſa apparentiæ in accentu. ¶ Propter hæc dicendũ eſt, quod unitas uocis ſecundum materiam, prout communis eſt uoci complexæ & incõplexæ eſt cauſa apparentiæ in accentu. ¶ Circa modos intelligendum eſt, ꝙ quattuor ſunt modi accentus. Primus eſt in hoc, ꝙ aliqua dictio poteſt legi graui accentu, uel acuto. Secundus eſt eo, quod aliqua dictio poteſt legi correpto accentu, uel producto. Tertius eſt quòd aliqua dictio poteſt proferri cũ aſpiratione, vel ſine. Iuxta quem modum ſic paralogizatur. Quicquid hamatur hamo captum eſt, iſte homo hamatur, ergo iſte homo hamo captus eſt. Nec oportet dicere, quod ly h. ſit litera, quia tunc non manerent eadem materialia. Quartus modus eſt ex eo, quòd aliquid poteſt proferri ſub uno accentu uel pluribus, ut metuo.

¶ *Quæ autem ſecundum figuram dictionis ſunt accidunt quando non idem interpretatur, ſimiliter ut*

ma-

maſculinum fœmininum, &c. Cap. 2. primi huius.

Quaeſtio XXXV.

QVæritur utrum figura dictionis operetur aliquam multiplicitatem? Videtur, quod non. nam ſecũdũ Commen. Alexandrum figura dictionis operatur phantaſticum multiplicitatem, ideſt multiplicitatem apparẽtem. Sed quod tantum apparet multiplicitas non eſt multiplicitas. cum ergo figura dictionis operetur phantaſticam, ideſt apparentem multiplicitatem, in illa nulla erit multiplicitas.

¶ Forte aliquis diceret, quod ratio concludit, quòd figura dictionis non operatur veram multiplicitatem, operatur tamen apparentem multiplicitatem. Contra hoc Si figura dictionis operetur tantũ apparentem multiplicitatem. ſicut ergo in loco operante veram multiplicitatem neceſſe eſt eandem operationem vel idem nomen plura ſignificare, ſic neceſſe eſt in apppa renti multiplicitate, quod aliqua dictio, vel orõ appareat plura ſignificare.

¶ Sed ſi ſic arguitur. Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo, &c. Hic nec nomen, nec oratio apparet pluralſignificare. Sed forte dicetur ad hanc rationem, quod licet nulla oratio ſit hic multiplex, nec etiam nomen, eſt tamen hic multiplicitas latens ex collatione unius dictionis ad aliam. Nam licet hæc dictio homo. non ſignificet plura in iſta oratione, homo eſt ſpecies, nec etiam in iſta, ſortes eſt homo comparando tamen hunc terminum ad ſe ipſum, prout accipitur in una propoſitione, & in alia, videt ſignificare quale quid, & hoc aliquid, cum tamen ſolum ſignificet quale quid.

¶ Sed contra per Ariſt. Loci in dictione peccant contra contradictionem, ſed loci extra dictionem peccant contra ſyllogiſmum. Tunc arguo ſic ubicunque eſt apparens contradictio, neceſſe eſt idem nomen, uel eandem orationẽ plura ſignificare, ſi ergo figura dictionis peccet contra contradictionem, neceſſe eſt idem nomen, vel eandem orationem plura ſignificare, eius ergo multiplicitas non conſiſtit in collatione unius termini ad alium.

Maior rationis patet, nam ubi eſt apparens contradictio, neceſſe eſt utranque partem contradictionis eſſe ueram, & neceſſe eſt quod

vterque conceptus ſignificetur.

¶ Item ad multiplicitatem reſpondendum eſt, per diſtinctionem, ſed ad figuram dictionis non eſt reſpondendũ per diſtinctionem, ergo &c. Minor patet per Ariſtotel. in 2. huius. Dicit enim, quod palam eſt quomodo ſoluendæ ſunt orationes, quæ ſunt ſecundum figuram dictionis eo, quod habemus genera prędicamentorum diſtincta. Cap. 5.

¶ Item ſi figura dictionis cõſiſteret in collatione unius termini ad alium ſequeretur, quod figura dictionis peccaret immediate contra ſyllogiſmum, ſicut fallacia accidentis.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. Qui dicit, quod ęquiuocatio, & amphibologia, & figura dictionis peccant ſecundum duplex, ſed ubi eſt duplicitas, ibi eſt multiplicitas, ergo in figura dictionis aliqua eſt multiplicitas.

¶ Item omnes loci in dictione fiunt ex hoc, quod eiſdem nominibus, & orationibus non idem ſignificamus, ſed figura dictionis eſt locus in dictione, ergo &c.

Quæſtio XXXVI.

IVxta hoc quęritur, utrum figura dictionis operetur veram multiplicitatem? Et ꝙ ſic videtur. Nam quod uere impedit formam ſyllogiſticã veram operatur multiplicitatem: Sed figura dictionis eſt huiuſmodi, nam omnes loci in dictione, & extra dictionem peccant, eo quod ſunt immodificati, maior patet: nam ſi non eſſet uera multiplicitas, medium uerè poſſet vnire extrema.

¶ Ad oppoſitum Alc. dicit, ꝙ figura dictionis operatur phãtaſticam multiplicitatẽ, ideſt apparentem. 1. elēc. Cap. 4.

¶ Item vbicunque eſt uera multiplicitas, neceſſe eſt idem nomen, vel eandem orationẽ plura ſignificare, ſed in figura dictionis nec nomen, nec oratio plura ſignificat.

AD PRIAM quęſtionẽ dicendum, quod omnes conſentiunt in hoc, quod figura dictionis aliquam multiplicitatem operatur, propter hoc, quod in omni loco ſophiſtico in dictione ſignificamus non idem eiſdem nominibus, uel orationibus. Vnde ſub eiſdem uocibus in omni loco in dictione eſt aliqua latentia plurimum, & hoc

hoc eſt locum aliquam operari multiplicitatem.

SED CIRCA qōnem ſecundam, dicunt quidam, ꝙ figura dictionis ueram operatur multiplicitatem, & hoc quia dr̄ia eſt inter multitudinem, & multiplicitatem. nā multitudo importat abſolutè pluralitatem, multiplicitas autem ſupra pluralitatem addit unitatem. Vnde multiplicitas eſt plica multorum ſub uno. Sed unum dr̄ multipliciter, ſicut, & ens unum eñ in ſubſtātia dr̄ idētitatis, in quantitate, æqualitas, in qualitate ſimilitudo. In figura dictionis eſt unitas, quæ eſt ſimilitudo, uidetur ergo, quod ueram multiplicitatem operetur. Alij dicunt, ꝙ non operatur ueram multiplicitatem, ſed ſolum multiplicitatem apparentem, pro eo, quòd in uera multiplicitate neceſſe eſt idem nomen, vel orationem plura ſignificare. Sed in figura dictionis, nec nomen, nec oratio plura ſignificat, hoc patet diſcurrendo per omnes modos. Nam ſi ſic arguitur muſca, & ſcamna ſimiliter terminantur in a. & muſca eſt fæminini generis, ergo & ſcamna, muſca non conſigñat duo, ſ. maſculinum, & fæmininum. Similiter ſi dicatur, homo eſt ſpecies, ſor. eſt homo, ergo &c. hō non ſigñat quale, quid, & hoc aliquid. Vtraque iſtarum opinionum eſt probabilis, veruntamen dici poteſt, quod figura dictionis operatur multiplicitatem, non tñ ita ueram, ſicut alij loci in dictione. nam in multiplicitate unitas eſt formale, ſed in figura dictionis non eſt unitas uocis ſecundū ſubſtantiam, ſed ſolum uocis ſecundum ſimilitudinem, propter, quod iſte locus operatur multiplicitatem, illa tamen multiplicitas eſt ſecundaria reſpectu illius multiplicitatis vbi eſt unitas uocis ſecundum ſubſtantiam.

AD PAIMAM rationē dicendum, quod in figura dictionis eſt apparens multiplicitas, non tamen eſt ſic apparens, qđ ſit ſine exiſtentia, ſed ideo dr̄ apparens, quia prouenit ex ſimilitudine dictionis ad dictionem, ſed ſimilitudo dicitur phantaſma rei ideo illa multiplicitas ab Alexandro uocatur multiplicitas phantaſtica.¶ Ad illud in opp. cum dicitur, quod figura dictionis peccat contra contradictionem, dici pōt, ꝙ non eſt verum, & cum dr̄, ꝙ oēs loci in dictione peccant contra contradictionem, dicendum, ꝙ uerum eſt pro maio-

ri parte locorum in dictione. Nam Ariſ. ſtatim ſubdit, ꝙ loci extra dictionem peccant contra ſyllogiſmum, tñ dicit, ꝙ fallacia ſecundum, quid, & ſimpliciter ducitur in ignorantiam elenchi, eo ꝙ non eſt affirmatio, & negatio de eodem. ¶ Quod figura dictionis non peccet contra contradictionem, poteſt probari, nam quælibet propoſitio in ſe una eſt, ergo unam poteſt hr̃e negationem. Et ubi affirmatio, & negatio eſt vna, & eiuſdem, non contingit utranque partem contradictionis eſſe ſimul veram, quod tamen requiritur in loco peccante contra contradictionẽ. Suſtinendo tñ, ꝙ figura dictionis peccet cõtra contradictionem, dici põt ꝙ in figura dictionis eſt peccatum in contradictione, eo ꝙ non vere infertur contradictoria præconceſſa a r̃ndente. Propoſito.n. ſub interrogatione putasne, dat aliquis quod non habet, hac? autem negata a r̃ndente, opponens arguit ſophiſticè. Dat unum ſolum denarium, & non habet unum ſolum denarium, ergo dat, quod non habet. Hic non infertur contradictoria præconceſſi, nam hęc concluſio bene ſequeretur, ergo dat, ut non habet, alia tamen concluſio nõ ſequitur niſi propter ſimilitudinem, quam habet ad hanc. Aliqs dat, ut non habet. Iſta autem apparens contradictio accidit propter ſimilitudinem in dictione, ſed illud non ſufficit, nam ſi hoc ſufficeret, tunc omnes loci in dictione & extra, & accidens de quo minus videtur, peccaret contra contradictionem, quia per omnẽ locum ſophiſticum poteſt cõcludi oppoſitum præconceſſi a reſpondente apparenter.

¶ Ad alias rationes, patet qđ dicendum ex quæſtione.

Quæſtio XXXVII.

QVæritur utrum figura dictionis ſit locus in dictione? Et videtur, quod nõ. Nam omnis locus in dictione fit, eo quod eiſdem nominibus, uel orationibus non idem ſignificamus.

Sed ſi ſic arguatur muſa, & poeta ſimiliter terminantur, & muſa eſt fœminini generis, ergo, & poeta, hic nec dictio, nec oratio plura ſignificat, nec conſignñat. Iſte igitur locus non accidit, eo quod eiſdem nominibus, vel orationibus non idem ſignificamus. ¶ Item ille non dicitur locus in dictione, cuius apparentiæ principium ſumitur a parte rei, ſed principium apparentiæ figuræ dictio-

ctionis ſumitur a parte rei, ergo &cæ. Maior patet, quia loci in dictione diſtinguuntur a locis extra dictionem per hoc, φ principium apparentię locorum in dictione a parte uocis accipitur. Minor patet, nam ſi ſic arguitur, quicquid heri uidiſti hodie uides, album heri uidiſti, ergo album hodie uides. Hic cauſa apparẽtiæ nõ eſt ſimilitudo uocis, nec unitas, nã albi ad quicquid nulla eſt ſimilitudo. Similiter ſi arguitur. Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo. ergo &c. Sortis ad hominem nulla eſt ſimilitudo ex parte uocis.

¶ Oppoſitum patet per Ariſtoteles, qui ponit ſex locos in dictione, cuius numerum probat inductiuè, & ſyllo.

AD QVAESTIONEM dicendum, quòd fallacia figuræ dictionis eſt locus in dictione. Et hoc patet per rationes. Vna eſt, quia iſte locus magis fit in cõſiderando, cũ alio, quam cum ſeipſo, ſed cũ alio conſideratio fit per ſermonem. Alia ratio, quia iſte locus fit ex ſimilitudine, & ſimilitudo eſt in dictione.

¶ Circa tamen eius cauſam apparentiæ, & circa eius modos ſunt diuerſæ opiniones. Nam quidam dicunt, quod aliqui modi iſtius fallacię accipiuntur realiter, & tñ locus eſt in dictione. Nam ad dictionem tria requiruntur .ſ. res ſignificata, modus ſignificandi, & modus proferendi. Penes iſta tria accipiuntur tres modi figuræ dictionis. Primus modus eſt, quòd per unitatem rei ſignificatæ interpretamur unitatem in modis ſignificandi, iuxta quem modum ſic fit paralogiſmus omnis ſubſtantia eſt colorata, lapis eſt ſubſtantia, ergo lapis eſt colorata propter unitatem rei inter ſubſtantiam & lapidem arguimus unitatem in modis ſignificandi. Secundus modus accipitur, quando propter unitatẽ modorum ſignificandi arguimus unitatem rei ſignificatę, ut quicquid heri uidiſti, hodie uides, album heri uidiſti, ergo &c. Nam prędicamenta habent modos ſignificandi concretiuè ſimiles, propter quod unum de alio poteſt concretiuè prædicari. Tertius modus eſt, quando propter unitatem modi proferendi interpretamur unitatem rei ſignificatæ uel modi ſignificandi, ut ſecare, & uidere ſimiliter terminantur, & ſecare ſignificat actionem, ergo & uidere. Et licet aliqui modi iſtius fallacię ac-

cipiantur realiter, tamen locus in dictione eſt, nam principium apparentiæ ex parte uocis eſt, nam ad uocem pertinent terminatio, & ipſa cõcretio. Sed concretio eſt duplex. Vna qua utimur in prędicationibus eſſentialibus. Penes primam cõcretionem accipitur primus modus figuræ dictionis, penes ſecundam ſecundus, ſed penes terminationem dictionis accipitur tertius modus, quia ergo concretio eſt ex partes uocis, ideo figura dictionis eſt locus in dictione.

SED CONTRA iſtã poſitionem poteſt argui multipliciter. Nã ille locus, cuius principium motiuum ex parte rei accipitur, eſt locus extradictionem, ſi igitur principium motiuum figuræ dictionis ex parte rei accipitur, ſequitur, quod figura dictionis ſit locus extra dictionem. Maior patet per diſtinctionem locorum in dictione, & extra dictionẽ. Quod autem hæc poſitio ponat, quod principium apparentię figuræ dictionis ſit ex parte rei, hoc patet, nam cum ſic dicitur. Omnis ſubſtantia eſt alba: lapis eſt ſubſtantia. ergo &cæ. Dicitur, quod propter unitatem rei lapidis ad ſubſtantiam, interpretamur modos ſignificandi eſſe eoſdem. Item in omnibus modis unius loci una debet eſſe cauſa apparentię indiuiſa ſecundum ſpeciem, cum ergo in tertio modo ſimilitudo uocis ad uocem ſit cauſa apparentiæ figuræ dictionis, in alio modo eiuſdem loci unitas rei non poteſt eſſe cauſa apparentiæ. Quod autem conuenientia in modo ſignificandi concretiuè non ſit cauſa apparentiæ dictionis, probatio. Nam illud quod cadit ex parte non exiſtentiæ in aliquo loco ſophiſtico, non poteſt cadere ex parte apparentiæ eiuſdem loci. Sed modis ſignificãdi concretiue cadit ex parte non exiſtentiæ in figura dictionis, ergo non poteſt eſſe cauſa apparentiæ in ſecundo modo, maior patet inductiuè, & ratione. Inductiuè, nam in æquiuocatione diuerſitas ſignificat, quę eſt cauſa non exiſtentiæ non cadit ex parte apparentiæ. Similiter ratione, locus ſophiſticus integratur ex cauſa apparentiæ, & non exiſtentiæ, ut cõpoſitum ex materia, & forma. Sed illud quod eſt ex parte materiæ non poteſt cadere ex parte formæ, nec econuerſo. Quod modus ſignificandi cadat ex parte

non

non exiſtentiæ patet ; per Ariſt.in ſecundo huius.

¶ Item cauſa apparentiæ generalis debet eſſe eiuſdem naturæ cum cauſa apparentiæ ſpeciali : ſed cauſa generalis omnium locorum in dictione quæ eſt unitas uocis non eſt eiuſdem naturæ cum cauſa apparentiæ quæ accipitur ex parte rei, ergo &cæt. Aſſumptum patet : nam cauſa apparentiæ locorum in dictione debet eſſe obiectum uirtutis ſenſitiuæ ut auditus, ſed unitas rei non eſt obiectum ſenſitiuæ uirtutis, ut auditus, ſed unitas uocis . ergo &c.

¶ Item ſi cauſa apparentię in figura dictionis ex parte rei acciperetur, magis deciperemur per ſe, quam cum alio per figuram dictionis. Si dicatur ad figuram dictionis non exigitur, quod eius cauſa apparentiæ accipiatur a parte uocis, unde dicitur figura dictionis non uocis. Nunc autem ad dictionem tria requiruntur, ſcilicet uox, ſignificatum, & modus ſignificandi, ex parte cuiuslibet iſtorum accidit deceptio figuræ dictionis, eſt tamen res aliter & aliter cauſa apparentiæ in figura dictionis, & in locis extra dictionem. In locis extra dictionem accidit deceptio ex parte rei abſolutè conſideratæ. In figura dictionis accidit deceptio ex parte rei per uocem ſignificatæ. Iſta reſponſio ſufficienter non diſtinguit inter loc in dictione & extra dictionem. In locis extra dictionem uidemus, quòd ex parte rei abſolute conſideratæ non accidit deceptio, quia hæc eſt ſecundum quod, & ſimpliciter . Homo mortuus : ergo homo. Si tamen hoc nomen cadauer imponatur ad ſignificandum hoc totum homo mortuus : Et diceretur cadauer eſt hic intus : ergo homo eſt hic intus : non eſt ſecundum quid, & ſimpliciter . deficit enim apparentia: ergo in locis extra dictionem non cadit deceptio ex parte rei abſolute conſideratæ. Similiter in fallacia ſecundum plures interrogationes, propoſitio plures non apparet una propter unitatē rei . Vt ſi diceretur, eſtne cælum, terra, aut mare? inter iſta interrogata non eſt aliqua conuenientia , niſi ut cadunt ſub uno modo interrogandi. Modus autem interrogandi pertinet ad ipſam uocem. Ideo dicendum eſt, quòd ſi cauſa apparentiæ accipitur a parte rei ſiue abſolutè conſideratæ: ſiue vt per uocē ſigna-

tur. ſemper eſt fallacia extra dictionem.

IDEO dicendū eſt, quod figura dictionis eſt locus in dictione, quia cauſa ſuę apparentię accipitur a ſimili figuratione uocis ad uocem.

¶ Si deceptio proueniat ex ſimili figuratione uocis ad vocem, eſt primus modus, & eſt quādo interpretamur eadem eſſe ſiue genera, ſiue caſus, vt hic. Secare & uidere ſimiliter terminantur, & cæt. Secūdus modus prouenit ex ſimili figuratione dictionis diuerſimodè conſideratæ, ut vnum ſignificat, & aliud concernit, ut quicquid heri, & cæt. Tertius modus prouenit ex ſimili figuratione dictionis, vt vnum ſignificat, & aliud appellat, ut hic homo eſt ſpecies, &c. Similis ergo figuratio eſt cauſa apparentię in figura dictionis.

¶ Ad primum argumentum concedo maiorem: ad minorem dicendum, quod eſt falſa: quia in figura dictionis ſignificamus nō idem eiſdem nominibus.

¶ Ad ſecundum dicitur, quod albedo dupliciter conſideratur, ſcilicet ut ſubiectum concernit, uel vt qualitatem ſignificat, nunc autem iſta ſimilitudo albi: qua unum ſignificat ut qualitatem, & aliud concernit ut ſubiectum: eſt cauſa apparentiæ in iſto paralogiſmo: quicquid uidiſti &c. ¶ Ad illud de homine eodem modo reſpondetur.

Quæſtio XXXVIII.

QVæritur circa modos figurę dictionis. Et primo utrum iſte paralogiſmus muſa, & poeta ſimiliter terminantur in a. & muſa eſt fœminini generis. ergo, & poeta: debeat ſic formari? Et quod ſic videtur. Nam Ariſt. huius ſic format quendā paralogiſmum, vt uidere & ſecare ſimiliter terminantur: ſecare ſignificat agere. ergo, & uidere. *Cap. 5. in 2.*

¶ Ad oppo. paralogiſmus debet apparere ſyllogiſmus ſed hic non eſt apparentia formæ ſyllogiſticæ. ergo &c.

¶ Itē arguens ſophiſticè non debet exprimere illā falſam maximam, ſecundum quam arguit. Nam arguens ſecundum locum æquiuocationis, non debet iſtam falſam maximam exprimere. ſ. quod vni nomini ſolum correſpondeat vnū ſignificatū, ſed hæc eſt falſa maxima ſecundum quam arguitur iuxta primū modū figurę: dictiones quæ ſimiliter terminantur, habent eoſdē modos ſignifican-

di,

di, iſtam ergo non debet exprimere.

¶ Item ſi ſophiſta iſtam maximam exprimeret, dictiones quæ ſimiliter terminātur habent eoſdem modo ſignificandi, muſa & poeta ſimiliter licet terminātur, ergo &c. tunc faceret ſyllogiſmū peccantē in materia, & non in forma.

AD QVAESTIONEM dicendum, q duplex eſt modus formādi ſyllogiſmos iuxta primum modū. Et uterq. cōueniēs eſt. Primus modus eſt, quem Ariſto. uidetur innuere in ſecundo huius. Arguit enim ſic, uidere, & ſecare ſimiliter terminātur, ſed ſecare ſignificat agere, ergo & uidere, ſecari ſignificat pati. ergo & uideri, ſed contingit idem ſecundum idem uidere & uideri, ergo contingit idem, & ſecundum idem agere, & pati. In iſto paralogiſmo non exprimitur illa falſa maxima ſecūdū quam arguit, ſed eam tacet, & ueram proponit, tamen uirtute illius falſę maximę arguit, Alius modus eſt formandi paralogiſmos ſecundum formam ſyllogiſticam ſic, quæcunque ſunt alba ſunt plura, mulier eſt alba, ergo plura. quia. n. plura, & alba ſimiliter terminantur, & plura eſt pluralis numeri, credit quod alba ſit pluralis numeri, ſic dicendo, mulier eſt alba. ¶ Ad primum argu. dico, quod non oportet, quod paralogiſmus appareat ſyllogiſmus in diſpoſitione terminorum, ſed ſufficit, qđ appeat illatio. ¶ Ad aliud dicendum, quod ſophiſta non exprimit illam falſam maximam, ſecundum quam arguit. ſed tñ uirtute illius arguit. Veruntamē intelligendū eſt, quod cum in figura dictionis interpretem ... non eadem eſſe ... em propter figurationem ſimilem uocis. Similiter autem figuratio poteſt eſſe ex parte principij, ſicut ex parte finis. Albus. n. ſimiliter figuratur ei, quod eſt alba ex parte principij, ſicut alba ei qđ eſt ſeāna ex parte finis, ſi ergo moueamur aliqua eſſe eadem quæ non ſunt propter ſimilem uocis figurationem, ſiue hoc proueniat ex parte termini, ſiue ex parte principij, ſemper figura dictionis erit.

Quæſtio XXXIX.

QVęritur utrum commutatio unius prædicamenti in aliud cauſet figuram dictionis? Videtur quòd non. Nā ſequitur, ſortes percurit Platonē, ergo Plato pcutitur a ſorte, hic tamen mutatur actio in paſſionem.

¶ Item

¶Item ſequitur, quantum eſt ergo ſubſtantia eſt, & ſequit: quale eſt, ergo quantum eſt, hic tamen commutatur unum, prædicamentum in aliud. ergo &c.

¶Item ſequitur, quicquid heri uidiſti, hodie uides: albedinem heri vidiſti, ergo &c. hæc tñ eſt commutatio, &c.

¶ Ad oppo. Ariſt. dicit quod figura dictionis eſt, quando nos interpretamur quale q̃tum, uel faciens patiens, vel faciens eſſe patiens, ſed propter hoc, quod res vnius prædicamenti ſequitur ad res alterius, non accipitur res vnius prædicamenti, ac ſi eſſet res alterius, ſed accipitur ut diuerſa, quando enim ſic dicitur: ſortes percutit Platonem. ergo Plato percutitur a ſorte, nõ accipitur hic agere, ac ſi eſſet pati. Significatur. n. quod ad dactionem alicuius ut agentis, ſequitur paſſio alterius ut patientis.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod commutare rem unius prædicamenti in rem alterius acceptam ſub diuerſo modo prędicādi cauſat figuram dictionis, tamen commutare rem unius prædicamenti in rem alterius ſub eodem prædicandi, forte non cauſat figuram dictionis. Verum tamen intelligendum eſt, quod aliud eſt commutare rem unius prædicamenti in rem alterius, & rem unius prædicamenti ſequi ad rem alterius, tunc enim commutatur res unius prędicamenti in rem alterius quando res unius accipitur, ac ſi eſſet res alterius, & hoc propter aliquam ſimilem vocis figurationem, & hoc vult Ariſtot. Dicit enim quòd figura dictionis eſt, quando interpretatur quale eſſe quid

¶Per hæc patet ad duo argumenta prima. Ibi. n. non accipitur res unius prædicamenti, ac ſi eſſet res alterius, ſed denotatur, quod ad rẽ unius prædicamenti ſequitur res alterius prædicamenti.

¶ Ad tertium dico, quod ly, quicquid, non diſtribuit ſolum pro his, quæ ſunt in genere ſubſtantiæ: immo abſolutè diſtribuit pro his, quæ dicunt quid, ſed in quolibet genere conuenit reperire quid, & res cuiuſlibet prædicamenti, ut dicit quid, ſub hoc quod dico, quicquid poteſt accipi, unde ſi ly, quicquid, ſolum diſtribueret pro his, quæ ſunt in genere ſubſtantiæ, forte hic eſſet figura dictionis, quicquid heri uidiſti hodie vides, &c.

¶ Ad arg. in oppoſitũ dicendũ, ꝙ textus habet intelligi, quan-

quãdo res unius prædicamenti ſub vno modo accepta cõmutatur in rem alterius prædicamenti acceptam alio modo.

Quæſtio *X L.*

QVæritur vtrũ cõmutare rem unius prædicamenti ſub uno modo acceptam in rem eiuſdem generis uel alterius ſub alio modo acceptam, ſit ſufficiẽs cauſa non exiſtentiæ figuræ dictionis? Et vr̃ qđ non. Nam poſita cauſa, ponitur effect⁹, ſed alicubi eſt commutatio, ubi non eſt figura dictionis, ergo &c. Probatio aſſumpti, nam ſequitur quicquid currit mouetur, album currit. ergo &c. ¶ Oppoſitũ concluſionis non põt ſtare cũ p̃miſſis. Iſta.n.nõ ſtãte ſimul, qđ nullum albũ moueatur, & quod albũ ſit aliquid ꝙ currat, & quicquid currit. moueat᷒. Similiter hic eſt bonus ſyllogiſmus omnis hõ currit, oĩs hõ albus eſt hõ. ergo oĩs hõ albus currit, nã ex oppoſito cõcluſionis cum minore infert᷒ oppoſitũ maioris ſic. Nõ oĩs hõ albus currit, omnis homo albus eſt homo, ergo nõ omnis homo currit Hic dr̃, ꝙ ex oppoſito concluſionis cum minore non ſufficit inferre oppoſitum maioris, ſed etiam oportet, quod ex oppoſito concluſionis cum maiore inferatur oppoſitum minoris, nam duę præmiſſæ ſe habent in rõne ãñtis, reſpectu concluſionis. Si aũt accipitur oppoſitũ concluſionis cum maiore erit idem defectus qui fuit in priori ſyllogiſmo, ſic arguẽdo omnis hõ currit, non oĩs hõ albus eſt hõ, hic eſt idẽ defectus, ergo &c. ¶ Sed contra. qñcunq; ex oppoſito concluſionis cũ altera p̃miſſarũ infert᷒ oppoſitũ alterius p̃miſſę, neceſſe eſt utrunq; ſyllogiſmũ eſſe bonũ. cum ergo ex oppoſito cõcluſionis cũ maiore inferatur oppoſitũ minoris, neceſſe eſt illum ſyllogiſmũ eſſe bonũ. Probatio aſſumpti. qñcũque alter ſyllogiſmorum ꝓbãtiũ ẽ bonus, neceſſe eſt, ꝙ ex oppoſito concluſionis cũ utraq; p̃miſſarũ poſſit inferri oppoſitũ utriuſq; p̃miſſæ. hoc.n.conceditur, & probatur per hanc regulam, qñ ad ãñs ſeq̃tur cõn̄s ex oppoſito con̄n̄tis ſequitur oppoſitum ãn̄tis, ſed alter ſyllogiſmorũ probantium primũ ſyllogiſmum eſt ſyllogiſmus bonus: neceſſe eſt ergo quod uterq; ſyllogiſmus ſit bonus.

¶ Ideo dicitur aliter, quod hic non eſt figuræ dictionis fallacia. Omnis homo currit, homo albus eſt homo

mo, ergo homo albus currit. Nam hoc quod dico, omnis vel quicquid diſtribuit pro his quæ dicunt quid, ſed tamen hoc ſignum quicquid, diſtribuit pro his quæ dicunt qd, & ſub ratione quid, ſed hoc quod dico omnis, & ſi diſtribuat pro his quæ dicũt quid non tamen ſub ratione quid. Et ideo ſub hoc quod dico, omnis homo, poteſt accipi homo albus, ſed contra hic eſt figura dictionis. omnis homo qui heri cucurrit, hodie currit, homo albus heri cucurrit, ergo hodie currit. Præmiſſæ enim poſſunt eſſe veræ, & concluſio falſa poſito caſu poſſibili. ergo diuerſitas diſtribuendi cum quicquid, & omnis, non facit, quod ſit fallacia cum ly, quicquid, & nõ cum ly, omnis. Hic dicitur, quod defectus cauſatur ex diuerſitate compoſitionis ſecundũ tempus. nam cum vtroq; ſigno accepta duplici compoſitione eiuſdem temporis, argumentum erit bonum, variata autẽ compoſitione vtrobique deficiet. Nam diuerſitas compoſitionum ſecundum tempus variat veritatem, & falſitatem, & habitudinem aliquorum terminorum inter ſe ex identitate eorundem in aliquo tertio illatam. Sed contra contingit reperire figuram dictionis ſine diuerſitate compoſitionum ſecundum tempora. Nã hic eſt figura dictionis. Quicquid auditur a Platone profertur a Sorte, falſum auditur a Platone, ergo falſum profertur a Sorte. Nam concluſio eſt falſa præmiſſis exiſtentibus ueris. poſito q̃d Sortes proferat iſtam, nullus homo eſt aſinus, & quod Plato audiat totum præter ſignum, non ut ſignum.

¶ Itẽ cum diuerſitate compoſitionum ſecundum tempora ſtat bonitas ſyllogiſmi. Nam hoc argũ eſt bonum. quicquid heri uidiſti, hodie uides, ſortem heri uidiſti, ergo &c. Et quicquid heri uidiſti hodie uides, album heri vidiſti, ergo &c. Si dicatur, quod non eſt ſimile de iſtis duobus quicquid heri uidiſti hodie uides, ſortem &c. & quicq̃d heri uidiſti hodie uides, album heri uidiſti, ergo & cæt. quia inter ſubſtantiam, & accidens cadit aliqua implicatio media, quæ non cadit, quando ſub quicquid accipitur aliquid, quod dicitur quid. Sed contra. circa ly ſortem conuenit exprimere eandem implicationem, & tamen argumentum eſt neceſſarium, diuerſitas ergo com-

compoſitionis per ſe non cauſat defectum in argumento. ¶ Ad oppoſitum. hic eſt figura dictionis. Quod ſcriptum eſt ſcripſit aliquis. falſa oratio ſcripta eſt: ergo falſam orationem ſcripſit aliquis: & hic eſt cõmutatio in cauſa.

AD QVAESTIONEM dicendum eſt, quod commutatio vnius modi prædicandi in alium modum prædicandi eſt ſufficiens cauſa non exiſtentiæ figuræ dictionis, hoc tamen difficile eſt uidere in quibuſdam: nam iſtam commutationem concomitatur diuerſitas compoſitionum ſecundum tempus, & quando aliquid quod eſt cauſa per accidens coniungitur illi, quod eſt cauſa per ſe: difficile eſt videre quod eorum ſit cauſa. Dicit enim Ariſt. in 7. met. quod ſi natura circuli nõ poſſit reperiri, niſi in ære: difficile eſſet videre verũ æs eſſet de eius eſſentia, vel non, ſed quia natura circuli poteſt reperiri in alia materia quã in ære: vt in materia lignea & cuprea ideo facile eſt uidere, quod æs non eſt de eſſentia circuli. Et ſimiliter eſt de iſta oratione. Qd ſcriptum eſt ſcripſit quis, &c. nam hic ſunt duo, quorum utrunque videtur eſſe cauſa figuræ dictionis, ſ. diuerſitas & commutatio: nam amota diuerſitate compoſitionis, commutatione manente, argumentum apparet: ut ſi ſic arguatur, quicquid currit mouetur: album currit: ergo. Similiter amota commutatione diuerſitate compoſitionis manente argumentum apparet neceſſarium: ut ſi ſic arguatur: quicquid heri uidiſti hodie uides: ſortem, &c. vnde neutrum per ſe uidetur eſſe cauſa defectus: ſed utrumque ſimul. Veruntamen dicendum, quod commutatio ſolum per ſe eſt cauſa defectus, cui tamen quandoque annectitur diuerſitas compoſitionis, ſed tamen diuerſitas compoſitionis non eſt cauſa defectus; hoc patet exemplo, & ratione. exemplo. nam hic eſt figura dictionis. quicquid auditur a Platone profertur a ſorte; falſum auditur a Platone, ergo, &c. Concluſio eſt falſa remanente hypotheſi, ut ſupra, hic tamen non eſt diuerſitas compoſitionis ſecundum tempus. Ratione ſic nam in quolibet ſyllogiſmo neceſſe eſt, quod una propoſitio ſe habeat, ut totum, reliqua, ut pars deciſa ab illo toto, nam omnis ſyllogiſmus concludit uirtute

Conte. 34. & ſeque.

primæ

primæ figuræ, ſed nec quale ſub ratione qualis: nec quantum ſub ratione quãti ſe habent in ratione partis deciſæ ab eo, quod dicit quid: nec econuerſo. Si ergo ſub eo, quod dicit, quid ſub ratione totius accipitur quale ſub ratione partis, ibi erit figura dictionis, & tamen non erit ibi diuerſitas compoſitionis, hoc patet per illud exemplum. Quod ſcriptum eſt ſcripſit, quis: falſa oratio ſcripta eſt. ergo, &c. Nam ly, quod in maiori accipitur ſub ratione quid: & in minori cõparatur ad hoc quod dico: falſa oratio ſub ratione qualis. ergo mutatur, quid in quale. Et

2. elec. Cap. 5. hoc, eſt quod uult Ariſ. ſi quęratur, putasne, quod quis habuit, & non habet, amiſit illud? Ex hac conceſſa a reſpõdente: infertur. Decem digitos habuit quis, & non hẽt. ergo decem digitos amiſit, quis, hic eſt figura dictionis. nam hic mutatur, quod in quantum: nam decem ſignificãt quantum: Sed quando eſt cõmutatio, & quando non hoc poteſt dignoſci exemplo & ratione præcedente. Cum identitas extremorum inter ſe includatur in identitate extremorum in medio, aliter pp præmiſſas non ſequeretur concluſio. Si ergo mediũ comparetur uni extremo ſub ratione quid, & alteri extremo ſub ratione, qualis, vel quanti. Si iſta diuerſitas lateat propter ſimilem figurationẽ uocis, figura dictionis erit in argumento, ut patet in iſto exemplo. Quicquid auditur a Platone profertur a ſorte, &c. res enim intellecta in hoc, qđ dico quicquid comparatur ad hoc quod eſt proferri a ſorte ſub ratione, quod, quia inquantũ vox eſt & non ut eſt ſignificatiua veri, uel falſi. Sed ad hoc, qđ eſt falſum comparatur ſub rõne qualis, & ideo ibi cõmutatur, qđ in quale. Vnde cõmutatio eſt cauſa nõ exiſtentiæ figuræ dictionis, uel fallacia accidentis, ſaltem in ſecundo modo, uel in tertio modo figuræ dictionis. Sicut, ergo in fallacia accidentis eſt defectus ſyllogiſmi, & in figura dictionis ẽ defectus ſyllogiſmi. Sed in figura dictionis occultatur non exiſtẽtia per ſimilem figurationem uocis ad uocem. Sed in fallacia accidentis occultatur non exiſtentia per unitatem rei. ¶ Sed contra, hoc eſt bonum argumentum. Iſte dat unum ſolũ denarium, & non habet unũ ſolum denarium, ergo dat denarium. Et ſequitur, dat denarium, ergo dat, quòd habet,

habet, & non ſequitur. Iſte dat vnum ſolum denarium, & non habet unum ſolum denarium, ergo dat quod non habet. Hic tamen fit eadem commutatio, quæ fit in hoc argumento. ſ. Iſte dat unum ſolum denarium, & non habet unum ſolum denarium. ergo &c. Cõmutatio ergo non eſt cauſa præciſa figuræ dictionis. Et dicẽdum, ꝙ illud argumentum eſt bonum. Iſte dat unum ſolum denarium, &c. qui eſt primus paralogiſmus, nec eſt ibi figura dictionis, & tamen in paralogiſmo Ariſt. eſt figura dictionis. Cum. n. dicitur. Iſte dat unum ſolum denarium, duo dicuntur, ſ. dare denariũ & modus dandi. In minori autem cum dicitur, & non habet vnum ſolum denarium, ibi ſolum negatur modus habendi, & non res ipſa, & ideo res poteſt concludi, ſic dicendo, ergo dat quod habet. Sed in paralogiſmo Ariſt. ex negatione modi rei proceditur ad negationẽ ipſius rei, ideo ibi commutatur modus rei in rem. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quòd hic nõ eſt figura dictionis. Quicquid currit, mouetur, album currit, ergo &c. Non. n. ſumptio cuiuſlibet denotantis quale ſub aliquo denotante quid, facit fallaciam figuræ dictionis, ſed ſolum ſi quale accipitur, ut pars deciſa ipſius quid. Vnde ad formam argumenti dico, quod in iſta propoſitione maiore, quicquid currit, mouetur, attribuitur moueri ipſi currenti accepto ſub ratione quid. In minori autem ſignificatur attribui rei cui accidit album, vnde eſt ſenſus, album ideſt res alba, &c.

¶ Ad ſecundum dico, ꝙ hic non eſt figura dictionis. Omnis homo currit, homo albus eſt homo, ergo &c. nam in minori homo albus non accipitur ſub ratione albi, ſed ſub ratione hominis cui accidit album, & ſic patet ad quæſtionem.

Quæſtio XLI.

QVæritur vtrum commutare quale quid, in hoc aliquid facit fallaciam figuræ dictionis? Videtur quod non. Nam ſi ſic in conſequentijs Ariſt. in lib prædicamentorum eſſet figura dictionis. Arguit enim ſic. Si color eſt in corpore, ergo ĩ aliquo corpore. Similiter, ſi anima mouetur aliqua ſpecie motus mouetur, hic tamen procedit a quali quo ad hoc

ali-

aliquid. Si dicatur, quod hic proceditur a quali quo ad quale quid, nam aliquam rationem habet eius, quod eſt quale quid, ¶ Cõtra Ariſt. ibidem per hoc intendit oſtẽdere, quod omnia quæ ſunt, vel ſunt in primis ſubſtantijs, vel dicuntur de primis ſubſtantijs, vnde per hoc, quod eſt aliquod corpus, uidetur ſumere ſubſtantiam primam & per conſequens hoc aliquid. ¶ Item ſi talis commutatio faceret figuram dictionis, ſequeretur, quod in conuerſione uniuerſalis affirmatiuæ eſſet figura dictionis, cõſequens falſum, ergo antecedens, conſequentia patet. Nam ſic dicendo. Omnis homo eſt animal, ergo, quoddam animal eſt, homo. In primo ly animal, ſignificat quale, quid, & in ſecunda hoc aliquid. ¶ Item interpretari ea eſſe eadem quę eadem ſunt, non facit figuram dictionis, ſed ſingulare, & uniuerſale ſunt realiter idem, ergo, &c.

¶ Item ſi commutare quale quid in hoc aliquid, faceret figuram dictionis, tunc econuerſo commutare hoc aliqd in quale, quid faceret figurã dictionis, conſequens falſum, ergo, & antecedens conſequẽtia patet. nam ſicut commutare quale inquantum facit figuram dictionis, ſic econuerſo commutare quantum in quale facit figuram dictionis. Falſitas conſequentis patet. nam tunc hic eſſet figura dictionis. Iſte homo currit. & iſte homo. ergo &c.

¶ Si dicatur, quod ly homo in hac minori, iſte homo eſt homo, non ſignificat quale quid, ſed hoc aliquid. Contra, tunc non eſſet hic figura dictionis, homo eſt Plato, ſortes eſt homo. ergo ſortes eſt Plato. Et præterea in hac minori prædicatur ſuperius de inferiori, ſuperius autem reſpectu ſui inferioris, dicit quale quid.

¶ Ad oppoſitum Ariſ. dicit, ꝙ hic eſt figura dictionis. Coriſcus eſt alter ab homine. Coriſcus eſt homo, ergo &c. *2. elen. c. 5. & 1. c. 3. dicit, quod ĩ accidens.*

AD QVAESTIONEM dicendum eſt quod commutare quale quid in hoc aliqd, facit figuram dictionis. Circa, quod primo intelligendum eſt, quid intelligimus per quale quid, & hoc aliquid. Ad cuius euidentiam intelligendum eſt, quod nomen ſpeciei, & nomen indiuidui eiuſdem ſpeciei eandem naturam important, ſicut homo, & iſte homo, Sed iſta natura per nomen ſpeciei, & indiuidui diuerſi-

uerſimode importatur. per nomen enim ſpeciei importatur prout ſibi accidit vniuerſalitas, & particularitas, per nomen autem indiuidui importatur prout eſt hæc natura. Ratio autem ſignificandi prima eſt ratio ſignificandi eius, quod eſt quale quid: Cuius rationem aſſignat Boet. natura, quid dicit. Et circa primam ſubſtantiam qualitatem determinat. Illa autem eadem natura ſignificata per terminum ſingularem per modum determinati dicitur, hoc aliquid.

Vnde hoc aliquid, & quale quid ſunt diuerſæ rationes accipiendi eandem naturam. Si autem aliquis interpretatur hanc acceptionem, uel rationem accipiendi eſſe illam, & hoc pp ſimilitudinem uocis ad uocem, figura dictionis erit. Si autem ꝓpter unitatem rei, fallacia accidentis erit. Et quia difficile eſt uidere diuerſitatem rei, & unitatem rei, licet facile ſit uidere ſimilitudinem uocis ad uocem, ideo paralogiſmi tertij modi, figuræ dictionis dificiles ſunt ad ſoluendum, propterea, cām apparētię accñtis annexam. ¶ Vlterius eſt intelligendum, ꝙ non oīs illatio a termino ſignificante quale quid ad terminum ſignificantē hoc aliquid facit figuram dictionis, ſed ſolum illa, in qua quale quid accipit, ac ſi eſſet hoc aliquid, vel econuerſo, & hoc eſt qñ aliqd attribuit ipſi cōi, prout cōmune ē & poſtea ſingulari prout eſt hoc unū, ſicut hic. Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo, ergo ſortes eſt ſpecies.

¶ Ad primā rationē dicendū cum dicit. Color eſt in corpore, &c. quod hic proceditur a quali quo ad quale quid, quia ly aliquod corpus rationem cōis habet. unde ſuppoſita cōcernit. nam uniuoce de multis poteſt prædicari.

¶ Ad illud contra hoc, dico. ꝙ licet prima ſubſtantia in re ſit hoc aliquid determinatum. tamen ſecundum intellectum poteſt habere rationem communis. Et ut ſubſtātia prima habet rationem cōmunis, per hoc ꝙ eſt aliquod corpus deſignatur. nam ſicut prima ſubſtantia de hac ſubſtantia prima, & illā prædicatur, ſic aliquid corpus de hoc corpore, & illo prædicatur. Vnde ſi per hoc, qđ dico aliꝗ corpus, ſolū hoc corpus deſignaret Ariſtot. faceret fallaciā cōſequentis ſic arguendo, Color eſt in corpore, ergo in aliquo corpore. ¶ Ad aliud dicēdū, ꝙ in conuerſione uniuerſalis affirmatiuæ non eſt

figura dictionis. Nam ibi nõ accipitur quale quid ac ſi eſſet hoc aliquid. Sed ibi proceditur a termino ſignificante quale quid, prout ſtat pro pluribus ſuppoſitis ad eundem ſignificantem hoc aliquid, & hoc prout ſtat pro paucioribus. nam in prima propoſitione ſignificatur, q̃d animal pro aliquo ſui attribuitur homini pro quolibet ſui, & in ſecunda, q̃d homo pro aliquo ſui attribuitꝰ a ïali pro aliquo ſui, unde vniformiter accipitur in antecoden te, & conſequente. ¶ Ad aliã rationem dico, ꝙ licet terminus cõmunis, & ſuũ ſuppoſitum per ſe ſint realiter eadẽ, modi tñ ſignãdi eius, q̃d eſt quale q̃d, & hoc aliq̃d, ſunt diuerſi. Vñ commutare iſta adinuicem, pp ſimilitudinem uocis cãt figuram dictionis ¶ Ad vultimum dico, concedendo, quod infertur. Et cum dr̃, tunc eſſet hic figura dictionis. Iſte homo currit, iſte homo eſt homo, ergo homo currit. Dico, quod figura dictionis non eſt hoc, nam hoc aliquid non accipitur ac ſi eſſet quale quid. unde in iſta, iſte homo eſt hõ attribuitur prędicatum ei, q̃d eſt hoc aliquid, ſed nõ ſolum ſub hac rõne, ut eſt hoc aliquid, ſed ut ſecum compatitur aliam acceptionem. Vnde hic eſt figura dictionis. Sortes eſt indiuiduũ homo eſt ſortes, ergo hõ eſt indiuiduum. Ex iſtis ſequitur plus, vel ulterius, ꝙ ꝓcedeꝛ a pluribus determinatis ad unum iſtorum, eſt ꝓcedere a quali quo, ad hoc aliq̃d. nã q̃ñ aliquid in præmiſſis accipitur pro diuerſis habet rõnẽ cõis, & per cõis rationem eius, quod eſt quale quid. accipere ergo aliquod iſtorum reſpectu alicuius, de quo illud quod habet rationem cõis ꝓdicatur, eſt facere figuram dictionis. ſicut hic ſortes eſt homo, Plato eſt homo ergo ſorte eſt Plato.

Quæſtio XLII.

Quæritur utrum ſub termino ſignificante quale, quid lateat diuerſitas interpretatorum in tertio modi figuræ dictionis? Videtur quod non. nam diuerſorum locorum ſunt ſpeciem ſunt diuerſæ cauſæ apparentiæ ſecundum ſpeciem. ſed figura dictionis, & æquiuocatio ſunt diuerſi loci ſecundum ſpeciem diſtincti. Cum ergo in æquiuocatione unitas uocis ſecundum materiam, & formam ſit cã apparentiæ, non põt eſſe cauſa appẽciæ figuræ dictionis, vel ſeq̃ꝛ, ꝙ in tertio mõ figurę dictionis ſit æquiuocatio. ¶ Item

in

2 in quolibet modo eiuſdem lo
ci ſophiſtici, debet eſſe eadem
cauſa apparentiæ: nam modi
eiſdem loci non dr̄nt ſpeciē.
Cum ergo in primo modo
figuræ dictionis ſimilitudo
uocis ad uocem ſit cā apparē
tiæ identitas uocis non erit
cauſa apparentię in tertio mo
3 do. ¶ Item in figura dictionis
ſimilitudo uocis ad uocem
eſt cā apparentiæ, ſed ubi eſt
ſimilitudo, ibi non eſt identi-
tas, cum ergo ſimilitudo uo-
cis ad uocem ſit cauſa appa-
rentiæ in tertio modo figu-
ræ dictionis, ſequitur, &c.

¶ Ad oppoſitū. figura dictio-
nis eſt quidā locus cuius prin
cipium motiuum eſt in voce,
ſed niſi diuerſitas interpreta-
torum ſub termino ſignifican
te quale, quid lateret, difficilè
eſt aſſignare cauſam apparen
tię in tertio mō figurę dictio
nis, vt puta in iſto paralogiſ-
mo, homo eſt ſpecies, ſor. eſt
homo, ergo ſortes eſt ſpe-
cies. quare, &c.

AD QVAESTIONEM
dicendū, quod hæc eſt duplex
via, & vtraq; probabilis. Pri-
ma, qđ diuerſitas interpreta-
torū in tertio mō figuræ di-
ctionis lateat ſub termino ſi-
gn̄ante quale qd nā cū defe-
ctus occultetur per apparētiā
in eiſdē, debet eſſe cā appa-
rentiæ in quibus cooperta eſt
cā non exiſtentię, ſed vniuer-
ſaliter cā non exn̄tiæ eſt di-
uerſitas interpretatorum, ſed
diuerſa interpretata interprę
tātur qn̄q; p diuerſas dictio-
nes, ut in primo mō figurę di
ctionis. Cū ſic arguitur ſeca-
re, & videre ſimiliter termi-
nant &c. & tūc cā apparentię
conſiſtit in duabus dictioni-
bus qn̄que diuerſa interpreta
ta interpretantur per vnā di-
ctionem, & hoc dupliciter,
aut ſic, ꝙ dictio unū ſign̄at,
& aliud concernit, & tunc eſt
ſcđs modus. Aut ſic, ꝙ dictio
vnū ſigāt, & aliud appellat,
& tūc eſt tertius modus. Cum
ergo in termino ſignificante
quale, quid lateat diuerſitas
interpretatorū, & in eiſdem
eſt cā apparentiæ, ſub qb. la-
tet cā nō exn̄tiæ, ut dictū eſt:
ſequitur, qđ in tertio modo
figuræ dictionis diuerſitas in
terpretatorū lateat in termi-
no ſign̄ante quale quid. Et *c. 2 ſe-*
hæc vr̄ velle Ariſ. in li. p̄dica- *cunda*
mentorum. vbi dicit, ꝙ omnis *partis.*
ſuba vr̄ ſgn̄are hoc aliquid, &
in primis ſubſtātijs indubita
bile uerū eſt. In ſcđis aūt ſi-
militer ur̄ ſub appellationis
figura hoc aliqd ſign̄are. Ve-
runtn̄ intelligēdum eſt, ꝙ ſi-
milis figuratio uocis ad vocē
per ſe requiritur ad figuram
dictionis. Quod autem ma-
ior identitas in figura dictio-

nis reperiatur, quam identitas ſimilitudinis, hoc accidit figuræ dictionis, & per hoc patet ad rationes. ¶ Ad primam. Dico, quod unitas uocis ſecundum materiam, & formam per ſe requiritur ad æquiuocationem. Quod autem unitas uocis reperiatur in figura dictionis, hoc accidit ei, ſed tamen propter primum argũ dicendũ, quod licet in tertio modo figuræ dictionis diuerſitas interpretatorum lateat ſub vnitate uocis, nõ tamẽ, eſt æquiuocatio, nam in æquiuocatione requiritur, quod nomen ſignificet diuerſa, ſed terminus dicens quale, quid in tertio modo figuræ dictionis non ſignifiſicat duo, ſcilicet quare quid, & hoc aliquid, ſed ſolum quale quid, & ſub appellationis figura uī hoc aliquid ſignũare. ¶ Alia uia probabilis eſt, quod ſimilis figuratio uocis ad uocem eſt cauſa apparentiæ in figura dictionis, & in quolibet eius modo eſt hoc manifeſtum in primo modo. nam Ariſt. in ſecundo huius *cap. 5.* ſic format paralogiſmum, uidere, & ſecare ſimiliter terminantur, ſed ſecare ſignificat agere. ergo & uidere. Secari autem ſignificat pati, ergo & uideri.

Sed contingit aliquid ſimul, & ſemel uidere, & uideri ergo agere & pati.

¶ Si dicas, ꝙ in iſto paralogiſmo quicquid auditur a Platone profertur a ſorte, falſum audiatur a Platone, ergo &c. nulla eſt ſimilitudo inter qcquid, & falſum. Dicendum, quod paralogizans penes ſecundum modum ſic paralogizat, falſum, & lignum ſimiliter terminantur, ſed lignum ſignãt, quid ergo, & falſum ſignificat, quid, & ſi ſignificat quid, ſub qcquid poteſt cap.

¶ *Ergo ſecundum accidẽs quidẽ paralogiſmi ſunt, quando quidlibet aſſignatũ fuerit rei ſubiectę ineſſe, & accidenti. nam quoniam eidem accidunt multa, non neceſſe eſt omnibus prædicatis, & de quo prædicãntur hæc omnia ineſſe &c. primo huius Cap. 3.*

Quæſtio XLIII.

Circa fallacias extra dictionem, quæritur verũ partialis identitas alicuius habentis in ſe diuerſas naturas, vel rationes ad aliquid participans unam illarum ſit cauſa apparentiæ fallaciæ accidentis? Et uidetur, quod non, nam tunc in quo-

quolibet bono ſyllogiſmo eſſet fallacia accidentis, conſequi ſyllogiſmſi, ergo & añs. Probo conſequentiæ. Nam hic eſſet fallacia accidentis. Oĩs hō eſt aĩal. Plato eſt hō, ergo Plato eſt aĩal. Nã aĩal in ſe includit diuerſas rōnes, & ſecundum unam illarũ in concluſione concluditur de Platone. ¶ Itẽ diuerſorum locorum ſm ſpeciem diuerſæ debẽt eſſe cauſæ apparẽtiæ, ſed partialis idẽtitas eſt cauſa apparentiæ in ſm quid, & ſimpliciter, quia partialis identitas alicuius dicit ſecundũ quid ad idem dictum ſimpliciter eſt cauſa apparentiæ ibidem.

¶ Ad oppoſitum Ariſt. dicit, quod fallacia accidentis eſt, quando aliqd ſimiliter attribuitur rei ſubiectæ, & accidẽti, cum tamen diſſimiliter inſit. Sed ſi nulla eſſet ibi idẽtitas, nulla eſſet ibi apparentia, & ſi totalis identitas, nullus eſſet ibi defectus, ergo &c.

Quæſtio XLIIII.

QVæritur utrum ſuperius poſſit accidere ſuo inferiori? Et uidetur quod non. nam Ariſtot primo phy. dicit. Quod vere eſt, nulli accidit, ſed animal uerè eſt, ergo nulli accidit. Quod animal ſit illud quod uerè eſt, patet, nã animal ē ſubſtãtia; ſuba autem eſt id quod verè eſt, cum nulli accidat.

2 ¶ Itẽ ſupius eſt de intellectu inferioris, ergo &c. 3 ¶ Itẽ accidẽs pōt ineſſe, & non ineſſe ſubiecto, ſed ſupius non pōt nō eſſe ſuo inferiori manente īferiori, ergo &c ¶ Ad oppoſitum Ari. in primo huius dicit, quòd triangulus accidit figura, ſed figura ſuperi eſt ad triangulum, ergo &c. *Cap. 4.*

AD PRIMAM qõ ē dicendum, qđ partialis identitas alicuius habentis in ſe diuerſas rōnes, ad aliq̃ earum eſt cã appatentiæ fallaciç accidentis. nam tegit defectũ accidentis, & fallaciã ab alijs locis diſtinguit, primũ patet in iſto paralogiſmo. Hō eſt ſpecies. Plato eſt homo. ergo Plato eſt ſpecies, nam partialis identitas de ly hō, prout in ſe includit diuerſas rationes, per quarũ unã pōt ſubſtare accidẽti intẽtionali, & p aliã cõuenire ſingulari ad Platonẽ, facit credere, ꝙ qcquid pōt prædicari de hoĩe poſſit prædicari de Pla. ¶ Secundũ patet. Per hoc.n. qđ eius apparẽtia accipit a parte rei diſtinguitur a locis in dictione, qũo aũt diſtinguatur ab aliis locis extra dictionẽ, hoc patebit. Et hoc eſt qđ dicit Ari. ĩ illo ca. Fallacia aũt fit in his. Dicit.n. ꝙ fallacia *1. elen. c. 5.*

accidentis peruenit ex eo qđ non poteſt diuidere inter idē & diuerſum unum & multa.

¶ Ad primum argumentum dicitur, negando conſequentiam.

¶ Ad probationem eius, cum dicitur, quod ſuperius in ſe includit duas naturas. Dicendum, ꝙ licet animal in ſe includat duas naturas, & ſecundum unam earum conueniat ſuo inferiori, quia tamē iſtæ rationes nō ſunt extraneę, ut ad tertiū cōparantur, Ideo in illo bono ſyllogiſmo non eſt fallacia accidentis. Ad hoc enim quod ſit fallacia accidentis, requiritur quod illæ rationes ſint ſibi repugnantes, vt ad tertium comparantur.

¶ Ad aliud dicendum, quod inferius patebit, quo partialis idētitas ſit cauſa apparentiæ ſm quid, & ſimpliciter, uel poteſt dici ad rationē, quod rationes diuerſæ incluſæ in termino paralogiſmi accidenti ſunt ita repugnantes, quod una earum nec includit in ſe, nec ſimpliciter, nec diminutè aliam, ſed in dicto ſecūdum quod diminutè includitur dictum ſimpliciter.

AD ALIAM qōnē dicendum, ꝙ accidens dr̄ tripliciter uno modo, ꝙ aduenit rei poſt complementum eius, & ſic dicimus oīa nouem gn̄a eſſe accidētia, alio mō dr̄ accidens ꝙ aduenit rei, & eſt extra eius intellectū, & iſto modo pōt dici, ꝙ inferius accidit ſuo ſuperiori: nā in intellectu ſuperioris non includitur inferius. Tertio capitur accidens, pro illo qđ eſt extraneū alteri, prout ad tertiū cōparatur. Et hoc mō nō ſolū inferius accidit ſuperiori ſed ſuperius inferiori ut figura triangulo. Nam rō ipſius figuræ eſt extranea rōni triāguli, ꝑut triangulo cōuenit hæc paſſio hr̄e tres &c. per ſe & primo. Et iſto tertio modo accipitur accidens in fallacia accidentis, & rō huius eſt. nam cum accidēs peccat diffinito ſyllogiſmo, ſed ad ſyllogiſmū requiritur, ꝙ primū ſub eadem rōne attribuatur medio, ſub qua rōne mediū attribuitur poſtremo, ita ꝙ illæ rōnes non dr̄nt. ſ. niſi ſicut pars & totū. Vñ qñcunque in aliquo diſcurſu ſyllogiſtico accipitur terminus includens in ſe diuerſas rōnes, ita qđ iſte terminus acceptus ſub una rōne eſt extraneus ſibiipſi, ut ſub alia ratione accipitur, & per unā illarum rationum comparatur uni extremo, & per aliam alteri, ibi erit fallacia accidentis, ut hic, homo eſt Plato,

to: ſortes eſt homo: ergo ſortes eſt Plato, unde rationes procedunt uijs ſuis. De accidente intelligẽdum eſt, quod terminus maior & minor, & medius poteſt habere rationem accidentius. Vnde terminus includens alteram rationem eſt extraneus termino includẽti diuerſas rationes, ut ad utrũq. comparaẽ, unde Ariſt dicit, ꝙ fallacia accidẽtis eſt, qñ aliquod ſimiliter attribuiẽ rei ſubiectæ, & accidenti ineſſe, cum tamen ſimiliter non inſit. Vnde ibi uult minorem habere rationem accidentis, ſed tamen magis propriè ille terminus includens diuerſas rationes poteſt dici accidens.

¶ Sed intelligẽdum eſt, quod quidam conſiderant fallaciã accidentis, quantum ad fieri, & quidam quantum ad factum eſſe. Conſiderantes primo modo dicunt minorẽ hr̃e rationem accidentis. Nã ante additionem minoris nõ fit aliqua uariatio: licet. n. mediũ in ſe ĩcludat diuerſas naturas: tñ ẜm unam earum tm̃ cõparaẽ ſubiecto ãte additionẽ minoris. Cõſiderantes ſcđo mõ dñt, ꝙ terminus includẽs in ſe diuerſas naturas dẽt dici accidẽs: quia ex illo termino capiẽ tota uariatio, tñ ẜm phy. q̃libet terminus p̃t hr̃e rõnem accidentis. Rõnes ſoluuntur in quæſtione.

Quaſtio XLV.

QVæriẽ utrũ fallacia accidentis poſſit cãri ex variatione alterius termini q̃ medij ſyllogiſtici, vel vtrũ ꝓſſit cãri indifferẽter ex uariatione maioris minoris, & medij? Et ꝙ ex variatione medij ſolũ ꝓbatio. Nã fallacia accidẽtis cauſatur ex diuerſa comparatione alicuius termini ad diuerſa, ſed in p̃miſſis nihil p̃t cõparari ad diuerſa niſi medium, q̃a in p̃miſſis nullus terminus bis accipitur: niſi medius terminus. ergo &c.

¶ Itẽ ſi medium nõ ſit uariatũ, neceſſe ẽ extrema coniungi, ſed in fallacia accidentis concluſio nõ ſeq̃tur ex neceſſitate, ergo neceſſe ẽ medium uariari. Aſſumptum patet. Nã quæcũque uni, & eidem non uariato ſunt eadem, ipſa inter ſe ſunt eadem. 2 1. *huius cap. 4.*

¶ Si dicatur ad iſtas rationes, quod maior ſub una rõne ipſi medio in præmiſſis poteſt cõparari, & ſub alia minori ĩ cõcluſione. Et ꝑ conſequens ibi erit accidẽs ex uariatione maioris. Contra habitus, & priuatio habẽt fieri circa idẽ, ſed fallacia accidentis quantum ad ſui non exiſtentiam, eſt priuatio formę ſyl-

logiſticæ. nam peccat diffinito ſyllogiſmo, ſed forma ſyllogiſtica ſolũ cõſiſtit in præmiſſis: ergo fallacia accidentis ſolũ cauſatur ex uariatione in præmiſſis, ſed nihil poteſt uariari in præmiſſis: niſi medium. ergo &c. Aſſumptũ patet. nam per Ariſto. primo priorum, quãdo medium eſt in toto primo, & poſtremum in toto medio: neceſſe eſt extrema coniungi. Per hoc innuit Ariſt. quod forma syllogiſtica ſolum in præmiſſis conſiſtit. Item concluſio eſt aliud a præmiſſis, ut patet intuẽti eius diffinitionem. Itẽ intellectus concluſionis includitur in intellectu præmiſſarum. ſicut ergo termini accipiuntur in præmiſſis, ſic neceſſe eſt accipi in concluſione, aliter enim propter pręmiſſas non ſequetur. ergo ſi ergo non ſit uariatio in præmiſſis, nõ erit uariatio in concluſione, ſed in præmiſſis nihil poteſt uariari, niſi mediũ. quia uariatio non eſt abſque bina acceptione alicuius termini, ſed nihil bis accipitur in præmiſſis niſi medium, ergo &c.

Cap. 7. ¶Ad oppoſitum. phyſicus dicit in ſecundo huius, quod hæc eſt fallacia accidẽtis. Iſte canis eſt tuus: iſte canis eſt pater: ergo eſt tuus pater, Iſte. n. terminus canis nõ uariatur, ſed ſolum ly tuus, qđ eſt maior, in quam accipitur ratione poſſeſſionis. Significatur. n. quód iſte canis eſt tua poſſeſſio. in concluſione autem accipitur ratione efficientis. Poteſt etiam cauſari ex uariatione minoris, ut patet hæc, ſortes eſt indiuiduũ: homo eſt ſortes, ergo homo eſt indiuiduum. hoc etiam patet per rõnem. Nam fallacia accidẽtis accidit ex diuerſa cõpoſitione, & extranea alicuius ad diuerſa; ſed quilibet terminus ſub diuerſa rõne, & extranea poteſt comparari ad diuerſa: ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ fallacia accidẽtis poteſt cauſari ex uariatione maioris, minoris, & medij; differenter tamen. Nã medium uariatum ſm diuerſas rationes comparatur uni extremo, & alteri. Sed extremum uariatum ſm unam rationem comparatur medio, & ſm aliam rationem alteri extremo in concluſione. Ratio huius eſt iſta. Nam fallacia accidentis eſt immediatè defectus formæ ſyllogiſticæ; ſed forma ſyllogiſtica non ſolum cõſiſtit in præmiſſis, ſed etiam in concluſione. ergo uariatio quæ eſt in fallacia accidentis poteſt eſſe in præmiſſis,

miſſis,& in concluſione. Medium autem non ingreditur concluſionem. Poteſt igitur cauſari tam ex variatione alterius termini, quam medij. Aſſumptũ patet, (quod forma ſyllogiſtica nõ ſolum conſiſtit in præmiſſis. Nam ſyllogiſmus eſt quædam habitudo inferens concluſionem tanq̃ conſequens ex præmiſſis: vel tanquam ex vno antecedente, vnde duæ præmiſſæ ſe habent in ratione unius antecedentis reſpectu cõcluſionis. Hoc etiã patet ex mõ & figura ſyllogiſmi, q̃ ſunt quaſi quædã diſpoſitiones conſequentes ipſum ſyllogiſmum. Modus aũt diſtinguitur a modo per concluſionem. Si.n.ex iſtis præmiſſis. Oĩs homo eſt animal: omne riſibile eſt homo: inferatur iſta concluſio. ergo omne riſibile eſt animal. eſt primus modus primæ figuræ. Si ãũt ex eiſdem pręmiſſis inferatur iſta cõcluſio. ergo quoddam animal eſt riſibile, eſt quintus modus primæ figurę. Figura aũt a figura diſtinguitur per cõcluſionem, vt patet in ſyllogiſmo ex oppoſitis. Si.n. ſic arguit, nulla diſciplina eſt ſtudioſa, oĩs diſciplina eſt ſtudioſa, & infert concluſio iſta. ergo nullũ ſtudioſum eſt ſtudioſum. eſt diſpoſitio tertiæ figuræ. Si aũt & eiſdem præmiſſis inferatur iſta concluſio, nulla diſciplina eſt diſciplina eſt diſpoſitio ſecundę figurę, cum ergo cõcluſio diuerſificet modum, & figurã, quæ ſunt diſpoſitiones conñtes ipm ſyllogiſmum: vĩ qđ de ratione ſyllogiſmi ſit concluſio. Hoc ẽt patet ꝑ exẽpla. Et primo in prima figura. Nam hęc eſt fallacia accidẽtis. hõ eſt ſpẽs: ſortes eſt hõ: ergo &c. Et hoc eſt ex variatione medij. Sed ſi arguat ſic. Sortes non eſt ſpẽs. ſortes eſt hõ: ergo hõ non eſt ſpẽs. Hic ex variatione eiuſdẽ termini cauſatur accñs primo tñ fuit mediũ, & nunc eſt minor extremitas. De uariatione maioris in prima figura. Exẽplum triãgulus hẽt tres angulos per ſe & primo figura eſt triãgulus. ergo &c. Hoc ꝙ eſt habere tres diuerſimode cõparatur medio, & ipſi maiori habere aũt tres eſt maior extremitas. In ſcđa figura hoc patet. Nã hic eſt fallacia accidentis. Sortes non eſt ſpecies, homo eſt ſpecies, ergo homo nõ eſt ſortes ex uariatione minoris. Et ex uariatione maioris ſic. Homo eſt ſpecies: ſortes nõ eſt ſpecies: ergo ſortes non eſt homo. In tertia figura ex variatione minoris ſic. Sortes non eſt ſpecies, ſortes eſt homo. ergo &c.

Ex variatione maioris ſic. Oĩs triangulus habet tres, primo triangulus eſt figura: ergo &c. Sic ergo patet, quod arguendo per eundem paralogiſmũ affirmatiuè in una figura: & negatiuè in alia: medius terminus uariatus in uno ſyllogiſmo erit maior uel minor in alio. Quod autem neceſſe ſit eundem terminum uariari in paralogiſmo affirmatiuo & negatiuo: patet per hoc, quod quælibet propoſitio in fallacia accidentis una eſt, aliter.n. ſub unitate uocis lateret multiplicitas, & eſſet locus in dictione. Sed ſic arguendo. Homo eſt ſpecies: ſortes eſt homo: ergo ſortes eſt ſpecies: ly ſortes non uariatur, ergo in iſto paralogiſmo. Sortes non eſt ſpecies, ſortes eſt homo: ergo homo nõ eſt ſpecies: non uariabitur. cum uniformiter accipiatur affirmatiuè & negatiuè. Sed hic eſt fallacia accidentis, & non ex uariatione medij, quod eſt ly ſortes: ergo, ex alterius uariatione. Patet ergo cum dicitur. Homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo. ergo &c. Quod hic eſt accidens ex uariatione medij in prima figura. Si iſte terminus fiat medium in tertia figura: adhuc erit accidens ex uariatione eiuſdem termini, ut homo eſt ſpecies, homo eſt ſortes. ergo &c. Et ex uariatione alterius termini quam medij in tertia figura ſic. Nõ ſortes eſt ſpecies: ſortes eſt homo: ergo nõ homo eſt ſpecies. Concluſio eſt falſa & præmiſſæ ſunt uerę, & uariatur minor extremitas. Similiter ſi fit ſyllogiſmus in ſecũda figura, ut ſic. Homo eſt ſpecies: nõ ſortes eſt ſpecies, ergo non ſortes eſt homo. Cõcluſio eſt falſa, & præmiſſæ veræ. In quolibet ergo paralogiſmo accidentis eſt accidens penes variationẽ termini, q̃ ĩ aliquo paralogiſmo ẽ maior; in aliquo minor: & in aliquo medium. Ad huius probationem ſuppono duo: primum patet de unitate propoſitionis: ſecundum, quod in contradictionibus neceſſe eſt terminos ſimiliter ſumi: aliter non erit contradictio.

¶ Ad videndum autem qñ medium eſt uariatũ, & quando non, ſm quoſdam utendũ eſt tali regula. Sumendum eſt medium cum reduplicatione alterius extremi. Et ſi medium ſic ſumptum uerè conueniat alteri extremorum: tunc non eſt uariatum. Si autem non verè conueniat, tunc eſt uariatum. Alij dñt, q eſt ſemper conſiderandum

ad

ad ſubiectum & accidens, vtrum differant inter ſe, & in tertio, vel non, ſi non, non, ſit accidens ſicut hic. Percutio ſortem, ſortes eſt ueniens, ergo percutio venientem. Si autem differant inter ſe, & in tertio, tunc eſt accidens, ut hic. Cognoſco coriſcum, coriſcus eſt ueniens. ergo &c.

¶ Aliter dico, quod conſiderandum eſt, vtrum oppoſitũ maioris extremitatis conuenire poſſit medio, ſecũdum, ꝙ medium conuenit minori extremitati, & ſi ſic, tunc eſt accidens, ut hic, animal eſt genus, homo eſt animal, ergo &c. ſi non, non, vt animal, eſt corpus, homo eſt animal ergo, &c.

¶ Ad primum argumentum, cum dr̃, ꝙ fallacia accidentis nõ cauſatur abſque diuerſa comparatione, alicuius termini ad diuerſa, dico ꝙ uerum eſt. Et ulterius cum dicitur in pręmiſſis nihil põt uariari niſi medius terminus. Concedo. Ideo ratio cõcludit, quod in præmiſſis non poteſt eſſe accidens abſque uariatione medij, & hoc concedo.

¶ Ad ſm dicitur, ſi medium ſit unum, neceſſe eſt extrema coniungi. Dico, ꝙ ſi mediũ eſt ſic unum in cõparatione ad extrema, neceſſe eſt aliquam concluſionẽ ſequi, ut illam, in qua extrema hñt vnitatẽ, ſed tamen per mediũ ſic unum, non oportet illam, concluſionem, quæ accipitur in paralogiſmo accñtis ſeq.

¶ Ad rationes in oppoſitum.

¶ Ad primam dicendũ, quòd forma ſyllogiſtica conſiſtit in præmiſſis, vt ordinatur ad concluſionem. Vnde ex hoc non ſequitur, quod accidens ſolum cauſetur ex variatione medij, nam licet nullus terminus in præmiſſis poſſet variari niſi medium, ſi tamẽ præmiſſæ conſiderentur reſpectu concluſionis inferendæ, quilibet terminus poteſt uariari, nam ſic quilibet terminus bis accipitur.

¶ Ad aliud, cum dr̃, ꝙ concluſio eſt a præmiſſis. dico, ꝙ licet cõcluſio ſit aliud a præmiſſis, non tamen eſt aliud a ſyllogiſmo.

¶ Ad ultimum cum dr̃, ꝙ cõcluſio includitur in præmiſſis. Dico, ꝙ illa concluſio, q̃ ſequitur ex præmiſſis, in pręmiſſis includitur, ſed tamen illa concluſio, quæ infertur ex uariatione maioris reſpectu medij, & minoris in concluſione ĩ intellectu pręmiſſarum non includitur.

Quæſtio XLVI.

QVæritur utrum proceſſus a re ſubiecta ad accidens faciat fallaciam accñtis?

tis? Et uidetur quod ſic, quia Ariſt. dicit, quod accñs ſit eo ꝙ non eſt neceſſe, quod de re dicitur de accidente dici.

a ¶ Item hic eſt accidens. Tu cognoſcis coriſcum, coriſcus eſt ueniens, ergo &c. & proceditur hic a re ſubiecta ad accidens.

¶ Ad oppoſitum, hæc conſequẽtia eſt neceſſaria Omnis ædificator ædificat, hoc albũ eſt ędificator, ergo hoc albũ ædificat, quia non ſtant ſimul, quod hoc album ædificet, & ſit ædificator, & quod omnis ædificator ædificet, arguendo ex oppoſito concluſionis cum minori inferendo oppoſitũ maioris. Dicendũ, quòd accidens peccat immediate contra ſyllogiſmum.

AD VIDENDVM ergo, quãdo eſt accidens, & quando non, uidendum eſt primo quid facit neceſſitatem in ſyllogiſmo cognoſcitur enim priuatio per habitum Vnde intelligendum eſt, quòd tota neceſſitas ſyllogiſmi eſt in hoc, quòd medium uniformiter ad quod uniformiter extrema ſunt comparata ſub vna ratione accipitur. Quandocunque ergo extrema accipiuntur, adinuicem comparata, & ut ad medium ſecundum uarias rationes, accidẽs eſt. Et poſſibile eſt aliquando, quod coniungantur, ſed hoc non erit propter comparationem quam habent extrema ad medium, hoc manifeſtum eſt in omnibus exemplis Ariſto. Tu cognoſcis omne bonum, quod uolo interrogare eſt bonum, ergo &cæt. Iſta concluſio non ſequitur, quia hoc quod dico bonum ſub diuerſa ratione comparatur ad hoc. Tu cognoſcis, & ad hoc, quod uolo interrogare, quia hæc propoſitio, ſcilicet. Tu cognoſcis omne bonum, vera eſt ſub ratione qua bonum. Sed cum dicitur. Quod volo interrogare eſt bonum, hoc quod dico bonum, accidens eſt huic quod uolo interrogare, prout bonũ cadit ſub cognitione tui. Et ideo non coniunguntur extrema Et breuiter intelligendum eſt, quod quandocunque aliquis terminus vni comparatus accipitur ſub illa ratione, vt eſt alteri termino comparatus ſi illæ rationes non neceſſario ſe includunt, accidens eſt, quia in omni bono ſyllogiſmo neceſſe eſt alteram propoſitionem eſſe ut totum, & alteram ut partem. Et hinc concludo, quòd ſi ratio ſub qua ſumitur res ſubiecta in una propoſitione ſit extranea rationi, ſub qua ſumitur

tur in alia reſpectu prædicati, in tali proceſſu, accidens erit. ¶ Ad primam rationem dico, quod Ariſ. intelligit, q̃n ratio unius termini eſt extranea rationi alterius, ſecundũ, quòd ad aliquod tertium cõparatur, ſicut dictum eſt, ut hic. Iſte canis eſt tuus, &c. quia illa duo accidunt tertio. Ratio enim eius, quòd eſt tuus ſecundum, quod compa ratur ei, quod eſt canis extranea eſt a ratione eiuſdem, ſecundum quod comparatur ei quod eſt pater.

¶ Ad aliud dico, quod ille proceſſus nõ ualet, quia proceditur a re ſubiecta ad accidens, quod eſt extraneum, cauſa apparentiæ in fallacia accidentis eſt identitas apparens alicuius diuerſitatis, ita quòd ſit aliquod unum pro medio comparatum ad extre ma ſecundum diuerſas natu ras in ipſo exiſtentes, & hic apparens identitas, & cauſa apparentiæ, ipſa tamen diuerſitas eſt cauſa non exiſtentię.

Quæſtio XLVII.

QVæritur utrum uariatio medij ſit ſufficiens cauſa non exiſtentiæ in fallacia accidentis? Et uidetur, quod non. Nam poſita cauſa, de neceſſitate ponitur effectus, ſed medio uariato non eſt neceſſe fieri accidens, ergo &c. Probatio aſſumpti per ſyllogiſmos utiles, nam maior exiſtente de neceſſario, & minore de contingenti, ſequitur concluſio de contigenti. Nam ſequitur. Omnis homo de neceſſitate eſt animal, contingit ad utrũlibet album eſſe hominem, ergo contingit album eſſe animal. Et ſimiliter ſequitur. Omnis homo de neceſſitate eſt animal, album eſt homo, ergo album eſt animal, & tamen medium hic, ut homo, diuerſa ratione cõparatur maiori, & minori, quia comparatur ſub modo neceſſitatis, minori autem per notam contingentiæ, uel per verbum de ineſſe.

¶ Item medium reſpectu maioris habet rationem partis, reſpectu minoris habet rationem totius. Et ideo diuerſę ſunt rationes uariantes medium, non ergo cauſat accidens uariatio medij.

¶ Ad opp. Medium variatum eſt duo media, uel habet rationem duorum mediorum ſed duo media non uniunt extrema, ergo, &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, q̃d cum accidens quantum ad ſui non exiſtentiam ſit immediate obliqui-

tas

1. hu-ius c.4 tas ſyllogiſmi. nam Ariſt. dicit, ꝙ peccat diffinitio ſyllogiſmo. Ad hoc ergo, ut uideamus naturam accidentis, primo oportet uidere, quid requiritur ad ſyllogiſmum.

¶ Circa, quod intelligendum ꝙ tota neceſſitas ſyllogiſmi conſiſtit in hoc, q̄d medium vnum ſub uniformi ratione acceptum per reſpectum ad extrema ipſa extrema coniungit. Si ergo ipſa extrema coniungantur inter ſe, per reſpectum ad mediū, ſecūdū variā rōnem accepta, in alio *2. hu-ius. c. 7* proceſſu erit accidens. Patet hoc in exemplis philoſophi. Dicit. n. q̄d in iſto paralogiſmo eſt accidens. Tu cognoſcis omne bonum, quod volo interrogare. A te eſt bonum, ergo, quod volo interrogare cognoſcitur a te. Nam bonum ſub alia ratione comparatur ad hoc, quod eſt cognoſci a te, & ad interrogare. Nam tu cognoſcis bonum in eo quod bonum cui accidit, quod cadat ſub interrogare, inquantum a te cognoſcitur. *2. elen. cap. 7.* Et ideo dicit Ariſt. quod ſolū in his, quæ ſcundum ſubſtātiam ſūt in dr̄ia, & quę vnum ſunt, oīa uidentur eſſe eadē, intelligēs per īndr̄iam ſcd̄m ſubſtantiam identitatē ꝓpriç rōnis alicuius, ut ad duo comparatur. Vnde ſiue medium reſpectu extremorum accipitur ſub uaria rōne, ſiue extremum alterum reſpectu medij, & alterius extremi, in tali proceſſu erit fallacia accidentis. Veruntn̄ intelligendum eſt, ꝙ q̄ncunq; medium fuit uariatum, in ipſo tamen erit aliqua identitas partialis, reſpectu extremorum, aliter em̄ ibi deficeret apparentia. Si ergo extremum ibi concludatur de extremo ſcd̄m illam identitatē partialē, erit ſyllogiſmum bonus. Vnde in quolibet paralogiſmo accidentis pōt ſequi aliqua concluſio. Nam bene ſequitur. Coriſcus cognoſcitur a te. Coriſcus eſt ueniens. ergo illud quod eſt veniens cognoſcitur a te. ¶ Vnde ad q̄ōnem dicendum, q̄d q̄ncunq; medius terminus, uel quilibet alius terminus comparatur uni extremo ſecundū unam rōnē, & alteri ſcd̄m aliā ita, ꝙ illæ rōnes non includant ſe inuicem in tali illatione neceſſario erit accidēs. Si autem includant ſe: bonus erit ſyllogiſmus. ¶ Ad primā rationem dicendum, quod minor eſt falſa. Ad probationem, cū dicitur: maiore exiſtente de neceſſario, & minori de contingenti, &c. Dico, quod in tali ꝓceſſu medium eſt ſufficienter idem extremis

mis reſpectu concluſionis de ineſſe, & de contingenti, qa ibi hõ uniformiter accipitur in maiori, & minori reſpectu talis concluſionis.

¶ Ad aliud, cum dr̃, q mediũ in maiori habet rationem partis,&c. Dico, q diuerſitas rõnum non cauſat accidens,qñ illæ rationes includant ſe, vnde cum identitate medij ſtat diuerſitas talium rõnum. Si.n. medium in utraq; propoſitione acciperetur ſub ratione partis uel totius,non haberet uerè rationem medij. Vñ ibi eſt fallacia ſm quid, & ſimpliciter Ac ſi ſic argueretur. Medium ſtrictè ſumitur in maiori, & ampliatur in minori, ergo uariatur &c.

Quæſtio XLVIII.

QVæritur de illo paralogiſmo Coriſcus cognoſcitur a te:Coriſcus eſt veniẽs. ergo &c. vtrum hic ſit fallacia accidentis? Et vr̃, q non. Nam hic eſt bonus ſyllogiſmus. omnis ædificator ædificat, album eſt ædificator. ergo albũ ædificat. hic tamen proceditur a re ſubiecta ad accidens, talis proceſſus: ergo non cauſat accidens. ¶ Item ſequitur: Coriſcus cognoſcitur a te, Coriſcus eſt ueniens, ergo id quod eſt veniens, cognoſcitur a te, & ſequitur. id quod eſt ueniens cognoſcitur a te. ergo ueniens cognoſcitur a te. Et cum quocunque ſtat accidens & conſequens. ergo a primo ad ultimum, ſequitur. ergo veniens cognoſcitur a te.

3 ¶ Item paralogiſmus ille non negatur, niſi quia cognoſci attribuitur ueníenti cum reduplicatione, ut ſit ſenſus. Veniens inquantum veniens cognoſcitur a te. Sed videtur q oratio ad hunc intellectum non limitetur, quia oratio non ſignificat ſe eſſe veram cum reduplicatione, nec per ſe. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtotele. *2. elen. cap. 7.*

AD QVAESTIONEM dicẽdũ, q hic eſt fallacia accidentis: Coriſcus cognoſcitur a te, &c. nam cognoſcit prius attribuitur Coriſco ſub ratione Coriſci. Coriſcus autẽ ſm aliã rõnem cõparatur ad ly, veniens, quia ſm quid accidit ei cognoſci pp qd' non ſequitur, veniens cognoſcitur,&c. ¶ Ad primum argumẽtũ, cum dicitur. Omnis ædificator &c. Dico, quòd in omni tali illatione eſt accidens intelligendo, quòd ædificare concludatur de albo ſub propria ratione albi, quia ineſt ipſi ædificatori, ſub ratione propria ædifica-

2 fica-

ficatoris. Si tamen intelligitur, quòd ædificare concludatur de re quæ eſt alba, q̃a in eſt ædificatori cui accidit albedo, ſic dici poteſt quòd concluſio ſequitur. Et ſic patet, quòd hæc concluſio id, quod eſt ueniens cognoſcitur a te, ſequitur ex præmiſſis. ¶ Ad ſecundum dicendum, quod bene ſequitur ex pręmiſſis, id quod eſt ueniens cognoſcitur a te, ſed non ſequitur ulterius, id q̃d eſt ueniens cognoſcitur a te. ergo ueniens cognoſcitur a te. ¶ Ad tertium cum dicitur, quod ille ſyllogiſmus non negatur, niſi quia cognoſci attribuitur uenienti cum reduplicatione, &c. Dico, ꝙ oratio nō limitatur ad hunc intellectum ueniens inquátum ueniens cognoſcitur a te, vel album inquantum album ędificat, quia tamen nos non dicimus, quod aliquid niſi ſub propria ratione, uel per ſuam ſimilitudinem uirtutem cognitiuam immutet ideo nos accipimus hanc propoſitionem, ueniens cognoſcitur a te ſub hoc intellectu, ueniens inquantum ueniens cognoſcitur a te.

Contra hoc quod dicebatur, quòd illa concluſio. id quod eſt ueniens cognoſcitur a te, ſequitur ex illis præmiſſis coriſcus cognoſcitur a te, Coriſcus eſt ueniens, non tamen ſequitur illa concluſio. ueniens cognoſcitur a te ¶ Si enim concluſio uno modo accepta, ſequitur ex præmiſſis, & alio modo nō, cū diuerſæ acceptione ſint ex parte noſtra. ergo ex parte noſtra accidens accipietur. Dico, quod locus ſophiſticus ex parte noſtra non accipitur, quod enim hęc concluſio uel illa accipiatur, hoc eſt ex parte noſtra. Sed ꝙ concluſio accepta ſic ſequatur ex præmiſſis, & alio modo accepta non ſequatur, hoc non eſt ex parte noſtra, ſed ex parte concluſionis.

Quæſtio XLIX.

QVæritur vtrum paralogiſmus accidentis poſſit fieri negatiuè, ſicut affirmatiuè? Et videtur quòd non. Nam Ariſtoteles in primo libro tradit regulam quomodo debemus cognoſcere, ubi eſt accidens, & ubi non. Dicens accidens fit q̃n aliquid ſimiliter attribuitur rei ſubiectæ & accidenti ineſſe, accidens ergo non fit, quando aliquid attribuitur alicui non ineſſe, negatiue ergo non poteſt fieri paralogiſmus accidentis. ¶ Item

Ariſt.

Ariſtot. nec in primo lib. nec in ſecundo elenchorum ponit aliquem paralogiſmum negatiuum ſignum ergo eſt, quod ſolum fiat affirmatiuè. ¶ Ad oppoſitum. Et eiſdem terminis contingit fieri paralogiſmum æquiuocationis negatiue, & affirmatiuè, & ſic de alijs locis ſophiſticis, uidetur ergo, quod ſimiliter ſit in accidente confirmatur ratio, quia affirmatio, & negatio non diuerſificant illationem formæ ſyllogiſticæ, nam ſi proceſſus affirmatiuus ſit ſyllogiſticus, & negatiuus, ergo eadem ratione ſimiliter erit in defectibus quod ſi proceſſus affirmatiuus deficiat, & negatiuus deficiet.

AD QVAESTIONEM dicendũ, quod paralogiſmus accidentis poteſt fieri negatiuè ſicut affirmatiuè. hoc patet, ſi conſideremus regulam per quam noſcere debemus accidens, quæ eſt, quando accipitur aliquis terminus in proceſſu aliquo includens in ſe diuerſas naturas, & rationes, & ſemel in illo proceſſu accipitur pro una illarum rationum, & alia uice in eodem proceſſu pro alia. Si illæ rationes non includunt ſe, prout ad tertium comparantur, in tali proceſſu erit accidens, Sed terminum ſic uariari contingit in proceſſu negatiuo, & affirmatiuo. Et ex hoc ſequitur, quod accidens poteſt fieri in prima, ſecunda, & tertia figura. Et hoc eſt, quod dicit Ariſtot. 2. Elenchorum, quod cum una eſt oratio tranſpoſita contradictione, omnes ſimiliter habebit ſyllogiſmos. *cap.10.*

Vnde ſi defectus ſit in affirmatiuo, de neceſſitate erit, & in negatiuo proceſſu. Vt ſi ſic arguatur. Nulla ſpecies currit, homo eſt ſpecies, ergo nullus homo currit.

Ponatur, quod omnis homo currit, præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa per caſum. Ergo hic de neceſſitate erit aliquis defectus, ſed non alius quam accidens. Nam cum ſic dicitur. Homo eſt ſpeces, accipitur homo prout ſubiacet intentioni, in concluſione uero pro re ipſa, quia nunquam utimur termino pro intentione, niſi quando res ſubiacet intentioni. taliter enim hæc eſt falſa. Homo eſt ſubſtantia, quia intentio ſubſtantia non eſt. Et ſimiliter hic non eſſet accidens homo eſt ſpecies. Sortes eſt homo, ergo, &c. quia homo uniformiter poſſet accipi in maiori. Propter hoc dicitur, quod accidens poteſt fieri negatiue.

ue. ¶ Ad primum argumentum dicendum, quod proceſſus affirmatiuus manifeſtior eſt & potior quam negatiuus, vnde proceſſus negatiuus indiget affirmatino. per Ariſtotelem primo poſter. Similiter eſt ī defectibus, quia defectus manifeſtior eſt in proceſſu affirmatiuo, quam negatiuo. Et ideo Ariſtot. ſuam regulam dedit in affirmatiuo. ¶ Ad ſecundum dicendum, quod licet Ariſt. non poſuerit exempla in proceſſu negatiuo, hoc tamen non concludit, quin accidens poſſit fieri negatiuè, quia Ariſtot. poſuit exempla, ubi defectus eſt manifeſtior. Et hoc eſt in proceſſu affirmatiuo magis quam in negatiuo.

1. huius c.3 ¶ Præterea ipſe ponit exempla quæ ad affirmationem, & negationem reduci poſſunt. Ponit enim tale exemplum. Coriſcus eſt alter a ſorte, &c. & in ly. alter: includitur, quędam negatio. Vel poteſt dici ad primum argumentum, cum dicitur, quod accidens fit quando aliquid aſſignatū fuerit rei ſubiectę & accidenti ſimiliter in eſſe, quòd hæc propoſitio ſe extēdit ad affirmationem, & negationem. Ita, ut iſte ſit ſenſus propoſitionis. Accidens fit quando aliquid aſſignatum fuerit rei ſubiectæ, & accidenti ſimiliter ineſſe affirmatiuè, uel negatiuè. Nam Ariſto. in primo priorum, diuidens omnem propoſitionem, dicit, quòd omnis propoſitio, aut eſt de ineſſe, aut de neceſſario ineſſe, aut de contingenti ineſſe. Et ſecundum quamlibet combinationem propoſitio de ineſſe poteſt eſſe affirmatiua, & negatiua.

¶ Secundum autem, quod ſimpliciter dicit hoc, aut quo, & non propriè quando quadrupliciter dicitur, &c. primo Elench. c.3.

Quæſtio L.

Quæritur circa fallaciam ſecundum quid, & ſimpliciter. Et primo utrum ſit fallacia extradictionem? Et videtur quod non. Nam per Ariſtot. in primo huius in illo. c. Aut igitur diuidentes loci in dictione ſimpliciter peccant contra contradictionem. Loci autem extra dictionem contra ſyllogiſmum. Sed ſecundum quid, & ſimpliciter ſpecialiter peccat contra contradictionē. Quia dicit Ariſt. 1. huius. c.4
in 2. huius, qđ paralogiſmi q fiunt ſm quid, & ſimpliciter, ſoluendi ſunt cōſiderādo cōclu-

cluſionem ad contradictionẽ. ergo, &c.

2 ¶ Itẽ ille locus eſt in dictiõe, q accipit principiũ apparentiæ a parte uocis: quia loci extra dictionem accipiunt causã apparentiæ a parte rei. Sed fallacia ſecundum qd & ſimpliciter accipit ſuam apparentiam a parte uocis, ut hic: eſt homo mortuus. ergo hõ. Si tamẽ loco toti⁹ aggregati hõ mortuus poneretur cadauer, ſic dicendo Cadauer, ergo hõ hic non eſt ſecundum, quid et ſimpliciter, cum deficiat apparentia. ergo &c.

1. elen. cap. 3. ¶ Oppoſitũ dicit Ariſ. ponendo ſeptẽ locos extra dictiõẽ.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod fallacia ſecũdum, quid & ſimpliciter eſt locus extra dictionẽ. Nã cauſę apparentiæ diſtinguunt locos ſophiſticos. Sed cauſę apparentię in ſecundum quid, & ſimpliciter eſt cõuenientia alicuius dicti ſcdm quid ad idẽ dictũ ſimpliciter. Cũ ergo ex parte rei accipitur cauſa ap apparentiæ, ſequitur, ꝙ ſit locus extra dictionem. Veruntamen intelligendum eſt, qđ conuenientia uocis ad uocem alicuius dicti ſecundum quid ad idem dictum ſimpliciter cooperatur ad iſtam deceptio tionem. Nec tamen eſt per ſe cauſa apparentiæ in ſecundum quid, & ſimpliciter. Sed econuerſo eſt in fallacia figuræ dictionis: nam ibi identitas rei inter ſuppoſitum, & ſuum commune cooperatur ad deceptionem in tertio modo figuræ dictionis. Et tamen ſimilitudo uocis ad uocem eſt per ſe cauſa apparentiæ figuræ dictionis. Econuerſo eſt ex parte iſta. Nam conuenientia rei dictæ ſecundum, quid ad idem dictum ſimpliciter eſt cauſa apparentiæ per ſe in ſecundum quid, & ſimpliciter, tamen conuenientia in uoce ad iſtam deceptionem cooperatur.

¶ Ad primũ argumentum dico, ꝙ minor eſt falſa. Vñ dico, qđ ſecundum quid & ſimpliciter per ſe peccat contra illationem: & non per ſe cõtra contradictionem. Ex apparenti enim contradictione, quæ accipitur in premiſſis infertur uera contradictio in concluſione propter realem conuenientiam inter ſecuudũ quid & ſimpliciter. Hoc patet ſi ſic arguatur. Aethiops eſt niger: & non eſt niger in dẽtibus, ergo eſt niger, & nõ niger. Propter .n. conuenientiam nigri in dẽtibus ad nigrum ſimpliciter, ex negatione nigri in dentibus ab ęthiopes, concluditur negatio nigri ſimpliciter ab eo-

dem: vnde per ſe peccat contra illationem, uel ſyllogiſmum, & non contra contradictionem, quia nulla propoſitio eſt ibi multiplex, ſicut in locis in dictione.

¶ Ad ſecundum dico, quod minor eſt falſa. Ad probationem eius dico, ꝙ conuenientia ĩ uoce eſt de bene eſſe iſtiꝰ fallaciæ: & nõ de eſſe ſimpliciter. Et ſi ſit de eſſe. non tamẽ eſt ſicut cã prima apparentiæ. Sed conueniẽtia in uoce facit, quod paralogiſmus ſecundum quid, & ſimpliciter appareat ſyllogiſmus. Nã ſi ſic dicatur. Hoc non eſt, homo,& eſt cadauer.ergo eſt hõ & non eſt homo, hic nulla eſt apparentia ſyllogiſmi. Si tamen diceretur ſic. Hoc non eſt homo, & eſt homo mortuus, ergo eſt homo, & non eſt homo. hic eſt apparentia ſyllogiſmi. Vnde conuenientia in uoce facit, quòd paralogiſmus ſecundum, quid & ſimpliciter appareat ſyllogiſmus, Eius tamen cauſa apparentiæ per ſe a parte rei accipitur.

Quæſtio L I.

QVæritur verũ ab aliquo ſumpto cum determinatione diminuente ad ipſum ſumptum ſimpliciter teneat conſequentia? Et hoc eſt quærere: utrum hic conſequentia teneat: eſt homo mortuus, ergo homo. Et videtur, quod ſit bona. Nam, quod intelligitur in aliquo ſequitur ad ipſum: ſed homo intelligit in hoc: homo mortuus. Nam hic eſt oppoſitum in adiecto, homo mortuus. Quod patet, ſi diffinitiones pro nominibus ponantur. Nam homo eſt habens uitam: & mortuus priuatum uita. Intellectus, ergo hominis, ut opponitur mortuo, intelligitur in hoc antecedente, homo mortuus. ergo ſequitur ad ipſum.

¶ Item non obſtante oppoſitione mortui ad hominem: ſequitur, homo mortuus: ergo mortuum. Cum ergo, homo opponatur mortuo ſicut econuerſo: ſequitur. Homo mortuus. ergo homo. 2

¶ Item ſignificatũ dictionis poſt eius impoſitionẽ eſt ſibi eſſentiale. Sed homo ſignificat veram naturam humanã. hoc ergo eſt ſibi eſſentiale. 3

Sed poni in oratione cum aliquo eſt ſibi accidentale. Cum, ergo accidentale non permutetur eſſentiale: ſequitur, homo, mortuus. ergo homo. ¶ Oppoſitum uult Ariſtot. 1. *huius. c.* 3

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ ab aliquo ſumpto

pro cum determinatione im portante naturam oppoſitam ad idem ſumptum ſub propria ratione non ualet conſequentia, hic manifeſtat Boetius ſupra librum perihermenias. Vbi dicit, quod non ſequitur. Homerus poeta eſt, ergo Homerus eſt, primo eſſe attribuitur Homero ſub ratione poeſi, & in conſequente ſub propria ratione. Ideo non ſequitur, ſimiliter eſt hic homo mortuus. ergo homo.

¶ Dubium tamen eſt, utrum in iſto antecedente, hō mortuus, ponatur uera natura hominis ſub determinatione tamen ſibi repugnante. An hoc totum homo mortuus dicat quendam intellectum oppoſitum homini. Sed quocunque modo dicatur, dici poteſt, quod conſequentia non valet.

¶ Si primo modo, tunc certum eſt, cum homo in antecedente accipiatur cũ determinatione ſibi repugnante, qđ ad idem ſumptum ſub propria ratione non tenet conſequentia.

¶ Si ſecundo modo dicatur, tunc manifeſtus eſt defectus, apparentia tamen eſt, quia illud cuius intellectus conſtituitur per hoc quod dico, homo mortuus aſſimilatur homini in dimenſionibus, & figurationibus. Secundum tamen aliquos primus modus magis competit eis quæ dicuntur ſecundũ hanc fallaciam. Nam hæc fallacia fit, quando ab aliquo ſumpto ſecundum quid ad idem ſumptum ſimpliciter proceditur.

¶ Contra hoc poteſt argui. Nam ſequitur. Homo albus currit. ergo homo currit. Hic tamen attribuitur prædicatum ipſi ſubiecto ſub ratione albi. Sed eſſe album eſt ſecundum quid eſſe reſpectu hominis. Dicẽdum eſt quod ſequitur. Homo albus currit, ergo homo currit. Sed tamen non ſequitur ſub ratione qua hoc eſt ſecũdum qđ, & illud ſimpliciter. Sed quia eſſe albi ſimpliciter præſupponit eſſe hominis, ideo ſequitur.

¶ Ad primum arg. dicendum ꝙ inter iſtas partes. Hō mortuus, ut reſpectu tertij accipiuntur, non eſt oppoſitum in adiecto, ſed inter iſtas partes diuiſim acceptas. Vel inter totum aggregatum & alteram partem non eſt oppoſitum in adiecto. ſed inter partes totius aggregati; ſicut oſtendit Boe. ubi ſupra. Dicit enim quòd qui dicit manum marmoream non eſſe manũ, verum dicit, quia manus ha

bet poteſtatem dandi, & recipiendi, ſed manus marmorea non. Similiter oppoſitio nẽ quæ eſt inter partes manifeſtat ibidem. dicẽs, quòd homo importat uiam habens.

¶ Sed ſi arguas, quia oppoſitio inter partes non impedit conſequentiam, eo quòd a parte ad partem non proceditur, ſed a toto ad partẽ. Dicendũ, quòd hoc non obſtante oppoſitio inter partes impedit conſequentiam, quia cũ aliqua determinatio importat naturam oppoſitam ſuo determinabili, tunc ex adiunctione determinationis cum determinabili reſultat quidam intellectus, qui eſt ſecundum quid reſpectu illius determinabilis. Vnde intellectus determinabilis ſm̃ quid ponitur, pp quod procedere a tali aggregato ad talem partem facit ſecundum quid, & ſimpliciter.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ ſequitur, homo mortuus. ergo mortuũ, quia homo accipitur in antecedẽte ſub rõne mortui, & ideo ſequitur, hõ mortuus, ergo mortuum, ſed quia homo ſub propria rõne non ponitur in antecedente, ideo non ſequitur, hõ mortuus, ergo homo.

¶ Ad tertiũ cum dr̃ ſignificatum dictionis eſt ei eſſentiale. Dicendũ, quòd hõ in hoc aggregato ponit naturam hominis, ſed tamen ſub ratione mortui, & ideo non ſequitur. Tamẽ tenendo, quòd homo ponit naturam propriam, q̃ eſt eſſe uiuum, & mortuum ſimiliter ſuum ſignificatum ponat, quod eſt eſſe priuatũ uita. Tunc poteſt dici, quod in hoc añte. homo mortuus, includuntur duo oppoſita. Et tunc forte poteſt dici, quod utrunque ſequitur. Si tamen per hoc quod dicitur, homo mortuus, intelligitur corpus priuatũ uita, quod quidem corpus ſimile eſt corpori uiuo in lineationibus & dimenſionibus, tunc poſſet dici, q̃d conſequentia nõ valet, & tũc poſſet dici ad argm̃, quòd inter ly homo, & ly hõ mortuus, eſt oppoſi. in adiecto.

Quæſtio LII.

QVæritur circa hanc propoſitionem. ego dico falſum. Et primo vtrum terminus communis poſſit ſupponere pro tota propoſitione, cuius eſt pars? Et quòd non oſtenditur, quia in propoſitione uniuerſali affirmatiuâ prædicatum denotatur conuenire omni contento ſub ſubiecto. Si ergo alicui denotetur non conuenire

re illud ſub ſubiecto non cõtinetur. Sed qui dicit, omnẽ propoſitionem eſſe veram, uel omnia eſſe uera, nõ dicit ſuum dictum eſſe uerum. per Ari.4.meta. Accidit itaque, & quod famatum eſt de omnibus talibus orationibus ipſas ſe ipſas deſtruere. Nam q omnia uera dicit, orationis ſuæ contrariam facit ueram. quare ſuam non ueram, contraria autem non dicit ipſam eſſe ueram, qui uerò & omnia falſa, & ipſe ſeipſum &c. Sed ſi terminus ſupponeret pro tota propoſitione, cuius eſt pars, ſequeretur, quod dicens omnia eſſe uera, diceret ſuam propoſitionem eſſe ueram. ergo &c.

Cõt.29

2 ¶Item 4.meta.c.10. qui negat omnem loquelam: punit loquelam, & non niſi eam quam profert Sed ſi loquela ſupponeret pro illa loquela: cuius eſt pars, ſequeretur, q qui diceret omnem loquelã eſſe falſam, diceret ſuam loquelam eſſe falſam.

3 ¶ Itẽ impoſſibile eſt idem eſſe totum uniuerſale, & partẽ integralem reſpectu eiuſdem Sed ſi pars ſupponeret pro toto hoc ſequetur: nam ſic dicto. Omnis propoſitio eſt uera, propoſitio eſt pars integralis huius totius, & prout de iſta propoſitione prædicatur eſt idem iſti propoſitioni, ſicut hõ ut dicitur de ſorte eſt idem ſorti. ergo &c. ¶Præterea ſic dicto. Omnis propoſitio eſt uera, ſi ly propoſitio ſupponeret pro iſta propoſitione, cuius eſt pars, ſequit̃, quod idem eſſet totum integrale, & pars integralis reſpectu eiuſdem. Vel poteſt *Euclides in primo elemẽtorum.* ratio aliter deduci ſic. Intellectus reſultat ex partialibus intellectibus partium, ſed ſic dicto, intellectus propoſitionis eſt intellectus: intellectus huius quod dico propoſitio, eſt intellectus partialis toti⁹, & ſi pro toto ſupponeret intellectus eius adæquaretur toti. Sed hoc eſt contra communẽ acceptionem, quæ eſt, q omne totũ eſt maius ſua parte. ¶Itẽ illud extra cuius intellectũ eſt pars integralis, non cõſtituit intellectum totius aggregati ex illo & alio. Sed ſi dicatur, ꝓpoſitio eſt uera extra intellectum huius termini, propoſitio: eſt hoc eſſe uerã: ergo hoc qđ dico ꝓpoſitio, ut ẽ pars huius huic toti non adæquatur. Sed ſi ſupponeret pro ea toti adæquaretur ¶Ad oppoſitum eſt Ari. in fine quarti, dicẽs. Qui dicit oĩa eſſe falſa, dicit ſuum dictum eſſe falſum, ſed hoc non ſtaret, niſi pars & cæt. Dici poſſet, quòd Ariſtotel.

4

Metæ. can.29

nõ arguit ibi de virtute ſermonis, ſed ſolum ſecundum opinionem aliorum, qui dicebant omnia eſſe falſa. Sed illud non videtur verum, nã Ariſt. per illam propoſitionẽ arguit contra eos, & de virtute ſermonis, quia ſi ipſi concederent dictum ſuum eſſe falſum, contra eos non argueret.

¶ Item hoc patet per naturã dici de omni, nam ſequitur, omni, propoſitio eſt falſa, hic propoſitio prolata eſt propoſitio. ergo hic propoſitio eſt falſa.

¶ Item iſta contradicunt. Oĩs propoſitio eſt vera, tunc quęro vtrum in iſta propoſitione, omnis propoſitio eſt uera ſupponat ly propoſitio pro hac propoſitione vel nõ. Si ſic, habetur propoſitum. Si non ſupponit pro hac, ſed ꝓ omni alia ab hac, tunc ſupponit pro ſua contradictoria, ꝗ eſt illa, non omnis propoſitio eſt uera. Cum ergo in cõtradictorijs termini ſupponant pro eiſdem in iſta, non omnis propoſitio eſt uera. ſupponit terminus pro ea.

¶ Item terminus ſupponit ꝓ eo quod naturam eius participat, ſi nõ contrahitur. cum ergo hæc propoſitio cuius ly propoſitio eſt pars non minus participet naturam propoſitionis, quam quælibet alia. ſequitur, quod pro illa ſupponere poteſt, ſicut pro quælibet alia. ergo, &cæt.

PRO ſolutione iſtius q. eſt primo intelligendum, quod terminum pro alio ſupponere nihil aliud eſt, quam intellectum ſuum pro alio ponere, in quo tamen ſaluatur, vt in parte ſubiecta.

¶ Vlterius intelligendum eſt, quod quidam ſunt termini qui ſignificant naturas determinatas: non tamen de complexis dicibiles ut homo de ſorte, & Platone, & animal de homine, & boue, & huiuſmodi. Alij ſunt termini, qui ſignificant complexa, ſed tamen non modo complexa, ſed per modum ſimplicis apprehenſionis, quia ſunt obiecta intellectus ſimplicis, cuiuſmodi ſunt enunciatio, propoſitio, loquela, & multa alia. Alij autem ſunt termini, qui ſignificant res dicibiles de complexis, & incomplexis; cuiuſmodi ſunt ens, & unum & quantum, &c. De terminis autem primis non habet quæſtio locum, ſed ſolum de ſecundo genere, & tertio terminorum. In illis enim idem poteſt eſſe pars integralis, & totum uniuerſale: nam

nam hæc eſt vera. Omne totum eſt maius ſua parte, quæ eſt quoddam totum. Et ſimiliter hic. Oīs oratio uera eſt oratio, & ſic de alijs.

¶ Tertio intelligendum eſt, ꝙ licet in rebus naturæ uel in terminis ſignificantibus res naturæ nihil unū & idē poſſit eſſe pars integralis, & totum uniuerſale, niſi æquiuocè ſicut corpus eſt pars aīalis & genus æquiuocè, qa alia eſt ratio totius & partis. Et eſſe alia res eſt totum & pars, tamen in ratione, vt in terminis propoſitis nihil prohibet unū & idem eſſe totum vniuerſale, & totum integrale, & etiam pars integralis. Intellectus.n. pōt apprehendere aliquod complexum, & ſibi nomen imponere dicibile uniuocè de quolibet alio cōplexo. Et cū eodem termino non mutato ſecundum ſignificationem, nec ſm modū ſignificandi poteſt aliqđ aliud cōponere. Et terminus cōis ſi nō cōtrahatur, poteſt ſupponere indifferenter pro oī eo quod eius naturam participat, uel formam ſignificatā per terminū. Et cū hæc ꝓpoſitio cuius eſt pars, non minus participat formā ſignificatā per terminum, quam quælibet alia ꝓpoſitio, ſequitur, quod pro hac poteſt ſupponere, ſicut pro qualibet alia. Vnde propoſitio tripliciter poteſt conſiderari. Vno modo inquantū eſt prædicabile de hac propoſitione, & illa, & ſic eſt totū vniuerſale. Alio modo ꝓut conſtituit orōnē cū ꝑdicato: & ſic eſt pars integralis totius propoſitionis. Tertio modo ꝓut verificať hac propoſitione, & hoc eſt totū integrale, ſicut & hæc propoſitio. Vnde ſi dicatur propoſitio eſt, ly propo. inquantum ꝑdicatur de hac eſt totū vniuerſale reſpū iſtius propoſitionis inquantū tñ cum hoc, ꝙ dico eſt, conſtituit orationē, eſt pars eius integralis, inquantum aūt pro hac eadem verificatur eſt totū integrale.

Vnde ad quæſtionem dicendum, quod pars inquantum pars pro tota propoſitione ſupponere non poteſt. Et ſi hoc imaginatum eſſet idem eſſet imaginari, ut parietem ſupponere pro tota domo, ſed tamen illud quod eſt pars, non variatum ſecundum ſignatum, nec ſecundum modum ſignandi poteſt reſpectu eiuſdem habere rationem totius vniuerſalis. Vnde ſic dicto omnis propoſitio eſt vera, hic ly propoſitio. ſupponit pro hac propoſitione prolata, cum formam propoſitionis participet, ſicut

cut & pro qualibet alia, unde propoſitio licet varietur, ꝙ quædam eſt uniuerſalis: quædā particularis: & hoc ab uniuerſalitate, & particularitate ſubiecti: quælibet tamen propoſitio eſt ſingularis ĩ genere propoſitionis, &c. ¶ Ad primum argumētum dicendū, quod qui dicit oēm propoſitionem eſſe ueram, dicit illā propoſitionem quā profert eſſe uerā & non eſſe ueram: ſed alia habitudine & alia. Nam ꝑ uirtutem dici de oī dicit ſuam eſſe ueram: ſicut & oēm aliam. Sed per naturā primi principij dicit ſuam nō eſſe ueram, nam ſequitur. Omnis propoſitio eſt uera. ergo contradictoria iſtius propoſitionis eſt uera, & ſeq- tur per naturam primi principij: contradictoria iſtius propoſitionis eſt uera. ergo hæc non eſt uera. Vnde hoc ſequitur per diſcurſum rationis & non per dici de omni, &c. ¶ Ad ſm dicendū, quod qui interimit oēm loquelā uirtute dici de omni negat ſuam loquelam: ſed quia nō poteſt negare loquelam, niſi per loquelam: ideo ꝑ actum exercitum ponit loquelam: uirtute tamen dici de omni negat ſuam, ſicut & aliam. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ licet impoſſibile ſit in rebus naturæ unum & idem eſſe totum uniuerſale, & partem integralem reſpectu eiuſdem: in rebus tamen rationis non eſt hoc inconueniens. Multa enim ſunt impoſſibilia in re, quæ non ſunt impoſſibilia in ratione. Sicut procedere in infinitum in rebus eſt impoſſibile, ſed in ratione non eſt incōueniens. ¶ Ad quartum dicendum, quod in rebus rationis idem poteſt eſſe totum integrale, & pars integralis reſpectu eiuſdem ſub alia conſideratione & alia. ¶ Ad confirmationem dico, quod in rebus naturæ, omne totum eſt maius ſua parte. Et illud quod eſt pars ſub una cōſideratione, non poteſt reſpectu eiuſdem habere rationem totius. Similiter in ratione, pars inquantum pars minor eſt ſuo toto, ſed tamen illud quod eſt pars ſub una conſideratione poteſt reſpectu eiuſdem ſub alia conſideratione habere rationem totius, ipſo non uariato, ſed tota uariatione cadente circa intellectum: quod autem non ſit eadem uox, nō mirū, quia eadē uox non p̄dicatur de hac uel illa. ¶ Ad ultimum dicendum, ꝙ maior ſic habet intelligi, illud extra cuius intellectū eſt aliquid, ipſum ſic acceptū nō

cōſtituit intellectum totius aggregati ex illo & alio. Sed ipſum conſideratum ſub alia ratione bene poteſt, ſic eſt in propoſito. Si.n.dicatur propoſitio eſt uera, ly propoſitio ſi conſideratur ſolū modo in quantum eſt pars huius totius, propoſitio eſt uera, ſic non conſtituit intellectū huius totius. Si tñ conſideretur inquantum p̄dicabile eſt de hac ꝓpoſitione, ſic p̄t conſtituere intellectum totius.

Quæſtio LIII.

QVæritur vtrum incipiēs ſic loqui. Ego dico falſum, ſit ſimpliciter uerus in dicendo? Et arguitur ſic ſequitur enim ego dico falſum, ergo uerum eſt me dicere falſum, & ſequitur, verū eſt me dicere falſum, ergo dico uerum, ergo a primo ad ultimum ſequitur, ego dico falſum, ergo dico uerum. Probatio primæ conſequentiæ. Nā bene ſequitur. ego dico hominem eſſe aſinum. ergo uerum eſt me dicere hominem eſſe aſinum, ergo ſequitur conſimiliter dico falſum. ergo uerum eſt me dicere falſum. Probatio ſecundę conſequentiæ, nam qui dicit ſicut eſt, dicit uerum. ſed qui dicit ſe dicere falſum, cum dicit hoc falſum, ego dico falſum, ipſe dicit ſicut eſt, qui ergo dicit ſe dicere falſum, dicit uerum,

¶ Item ſic incipiens loq. Aut dicit uerū, aut falſum. Si uerū, eſt in dicēdo ſimpliciter uerus, quia dicens denominatur a qualitate ſui dicti. Si dicit falſum, ergo falſum eſt ipſum dicere falſum, cum ergo non dicat falſum, & dicit aliquale, ergo dicit uerum.

¶ Ad oppoſitum. Dicens denominatur a qualitate ſui dicti, ſed hęc oratio eſt falſa, ego dico falſum, quam dicit incipiens ſic loqui, cum nihil prius dixit &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod ſic incipiens loqui. Ego dico falſum, eſt ſimpliciter falſus in dicendo. uerus tamen ſecundum quid. Difficile tamē eſt hoc uidere in quibuſdam, ut innuit Ariſt. in litera. Nā propter conuenientiam in re inter dictum ſecundum quid, & ſimpliciter quādoque neſcimus diſtinguere inter falſum ſecundum quid, & ſimpliciter. Tamen dico, quod circa hoc enunciabile, ego dico falſum, eſt ueritas, & falſitas, ſed ueritas ſecundum quid, & falſitas ſimpliciter. Quod autem circa ipſum ſit falſitas ſimpliciter

1. hu- iucc. 3

plici-

pliciter, hoc patet per hoc, quod oratio dicitur ſimpliciter falſa, quia eſt ſignum falſi, quoniam ſic incipiens loqui, nihil dicit, quod ſit falſum. Si enim diceret hominem eſſe aſinum, vel aliquid huiuſmodi, hæc eſſet uera. Quod autem ſic incipiens loqui ſit uerus, ſecundum quid, diuerſimodè ponitur a diuerſis. Quidam enim ponunt, quod eſt uerus ſecundum quid, quia circa aliquã orationem falſam exercetur uerè actus dicendi. Dicitur aliter, quod ſic dicens eſt uerus ſecundum quid, quia actu exercito, per propoſitionem intelligitur ſicut eſt in re. Sed quia ab actu exercito non dicitur oratio ſimpliciter vera uel falſa, ideo talis oratio dicitur ſecundum quid uera. Actu enim exercito intelligitur, quod ipſe exercet actum dicendi circa falſum, & illud in re eſt uerum.

¶ Ad primum argumentum dicendum, cum dicitur, ego dico falſum, ergo uerum eſt me dicere falſum. Dico, qđ conſequentia non ualet formaliter. Sicut non ſequitur, homo eſt animal, ergo uerũ eſt dicere, hominem eſſe animal, & tamen in actu exercito in antecedente includitur conſequens. Vlterius poſito ꝙ ſequatur, licet non formaliter, dico quod non ſequitur alterius, dico me dicere falſum. ergo ſum uerus in dicendo ſimpliciter, ſed eſt ſecundum quid & ſimpliciter. Sicut hic. Iſte bene iurat adimplendo iuramentum, ergo bene iurat. Similiter ſic dicendo, homo eſt aſinus, uerũ eſt ipſum dicere falſum, & tamen non ſequitur, quod ipſe dicat uerum. Veruntamen in quibuſdam ſequitur, uerum eſt me dicere, ergo ſimpliciter ſum uerus. Sicut hic, uerum eſt me dicere hominem eſſe animal, ergo ſum ſimpliciter uerus, & hoc eſt in illis, in quibus eſt ueritas in actu ſignato, & in actu exercito, ſed in propoſito falſitas eſt in actu ſignato, & ueritas in actu exercito. Vnde ſequitur, uerum eſt me exercere actum dicendi circa falſum. ergo illud circa quod exerceo eſt falſum.

¶ Ad aliud, cum dicitur, ſic incipiens loqui, ego dico falſum, aut dicit uerum, aut falſum. Dico quod dicit propoſitionem, quæ eſt falſa. Et ulterius cum dicitur, ergo falſum eſt ipſum dicere falſum. Dico, quòd non ſequitur. ſed magis ſequitur, ergo verum

rum eſt ipſum dicere falſum. Et ex hoc non ſequit᷑, quod dicat verum, ſe magis, quod dicat falſum.

Quæſtio LIIII.

QVæritur utrum ſcutum cuius una medietas eſt alba, & alia nigra debeat dici album, uel nigrum? Quod alterum, probatio. Nā quod eſt in genere eſt in aliqua eius ſpecie, cum genus nihil aliud ſit realiter quam ſuæ ſpecies, ſed tale ſcutum poteſt dici coloratum, ſed non eſt coloratum aliquo medio colore, ergo vel dicetur albū, vel nigrum.

4. top. cap. 2.

2 ¶ Item, quod ineſt parti alicuius totius denominat totum. Nam homo dicitur criſpus, cum tamen criſpitudo ſit ſolum in capite, ergo multo fortius, quod ineſt medietati alicuius totum denominabit.

3 ¶ Item Ariſtotele dicit in 5. phyſic. quod, homo ſanatur, quia thorax eius ſanatur. Ergo eadem ratione ſcutum, poteſt dici album: quia eius media pars eſt alba. ¶ Ad oppoſitum, qua ratione huiuſmodi corpus diceretur album, eadem ratione diceretur nigrum. Et ſic idē ſimul, & ſemel a duobus contrarijs denominaretur.

Cōt. 7.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod tale corpus de neceſſitate altero iſtorum quattuor modorum ſe habebit. Vel enim dicetur album & nigrum; uel neque albū, neque nigrum. Vel ſecundum quid nigrum & ſimpliciter album. Vel ſecundum quid album, & ſecundum quid nigrum. Primum eſt impoſſibile, quia tunc cōtraria ſimul eidem ineſſent. Nec ſecundum, quia ponitur, quod una eius medietas ſit alba, & nigra. Nec tertio modo, quia non eſt maior ratio, quare tale corpus dicatur ſimpliciter album, & ſecundum quid nigrum, quam econuerſo, ergo oportet, quod dicatur ſecundum quid album, & ſecundum quid nigrum. ¶ Ad primum argumentum cum dicitur. Illud quod eſt in genere, eſt in aliqua eius ſpecie. Dico, quod illud quod eſt in genere, ſicut homo in animali de neceſſitate eſt in aliqua eius ſpecie. Sed tamen illud quod denominatur ab aliquo genere non oportet quod ſimpliciter ab aliqua eius ſpecie denominetur, ſed ſecundum quid ab una, & ſecundum quid ab

alia

alia*. ¶ Ad allud dicendum, quod quędam ſunt accidentia, quæ determinant partes in toto. ſicut criſpitudo in homine determinat ſibi caput, & quod ineſt iſto modo parti poteſt totum denominare. Sed quædam accidentia non determinat ſibi aliquam partem in toto. Et quando tale accidens ineſt parti, non oportet, quòd denominet totum, & talia accidentia ſunt album, & nigrum.

¶ Sed ſi dicatur, quod ſiue accidentia determinent partem in toto, ſiue non ſemper videtur, quod proceſſus a parte ad totum, uel a denominatione quæ fit a parte ad denominationem totius cauſet ſecundum, quid, & ſimpliciter Vnde hic videtur eſſe fallacia ſecundum quid, & ſimpliciter. Eſt criſpus ſecundum caput: ergo eſt criſpus, quia denominatio ſecundum partem eſt ſecundum, quid reſpectu denominationis totius. Dicendum quod hic non eſt ſecundum quid, & ſimpliciter, Eſt criſpus ſecundum caput, ergo eſt criſpus. Nam ratio ſecundum quam prædicatum attribuitur ſubiecto in antecedente, non eſt ſecundum, qd reſpectu rationis, qua prædicatum attribuitur ſubiecto in conſequente. Vnde non ſecũdum plus fit denominatio dicendo homo eſt criſpus ſecũdum caput, & hoc eſt ex natura ſpeciali eius, quod dico criſpus.

¶ Ad tertiũ dicendũ. ꝙ ratio accipit falſum. Nã ſi homo poſſet dici ſanus, quia ſanatur ſcd'm thoracem, eadem rõne poſſet dici infirmus, ſi infirmaretur ſecũdũ caput, vel ſecundum oculum. Et tunc unus, & idem poſſet dici ſanus & eger. Sed Ariſ. intendit ibi, ꝙ aliquid pt ineſſe parti alicuius totius. Et aliquid poteſt ineſſe alicui toti primo. Et aliquid poteſt ineſſe alicui ꝑ accñs. Vñ non intẽdit, ꝙ iſta hĩtudo ſit bona ſimpliciter: pectus ſanat, ergo hõ ſanat. 5. phy Conte. 1.

¶ *Qũo aũt ſcd'm quod non determinatur quid ſyllogiſmus aut quid elenchus ſecũdum diminutionem fuerit rõnis. Nã elenchus eſt contradictio eiuſdem et unius nõ nõis, ſed rei, et nõis non ſynonimi, ſed eiuſdem his q̃ data ſunt ex neceſſitate, non connumerato, quod erat in principio ſecũdum idem, & ad idem, & ſimiliter, & in eodem tẽpore. Cap. 3. primi huius.*

Quæſt.

Quæſtio LV.

QVæritur vtrum ignorantia elenchi ſit locus diſtinctus ab alijs? Et videtur quod non. Nam vnuſquiſq; locus ſophiſticus, ſicut habet ſua principia propria, ſic hēt ſuam ſolutionem propriam. Sed ignorantia elenchi & ſecundum quid, & ſimpliciter, habet vnam ſolutionem. ergo non ſunt fallaciæ diſtinctæ. Minor patet per Ariſt. qui dicit. Qui fiunt ſecundum quid & ſimpliciter & ſecundum diminutionem rationis ſoluendi ſunt conſiderando concluſionem ad contradictionem.

2 ¶ Item quod non diſtinguatur a ſecundum quid, & ſimpliciter probo. Nam ſicut in ſecundum quid, & ſimpliciter proceditur a quo ad ſimpliciter, ſic in ignorantia elenchi proceditur a quo ad ſimpliciter. Sicut enim hic proceditur. Eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus. Similiter hic. hoc eſt duplum ad hoc ſecundum longitudinem, & non eſt duplum ad hoc ſecundum latitudinem. ergo eſt duplum, & non duplum, in primo eſt ſecundum quid & ſimpliciter, in ſecundo eſt ignorantia elenchi. Vnde in modo arguendi non uidentur differre.

¶ Item illud in quod aliquid reducitur ab eo nō diſtinguitur inquantum in illud reducitur, ſed omnes loci ſophiſtici reducuntur in ignorantia elenchi, ergo ab illis non diſtinguitur ignorātia elenchi.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſ. qui numerat hunc locum inter locos extra dictionem. Et niſi ab alijs diſtingueretur non eſſent ſeptem loci extra dictionem. 1 elen. 3.

AD QVAESTIONEM dicendum, ꝙ ignorantia elenchi numeratur inter alios locos ſophiſticos extra dictionem, & ab alijs diſtinguitur. Nam loci ſophiſtici diſtinguuntur ſecundum ſuas cauſas apparentiæ, ſed cauſa apparentiæ in ignorantia elenchi eſt apparens identitas apparentis contradictionis ad veram contradictionem.

¶ Circa hoc notandum, quod eadē eſt diffinitio ſyllogiſmi & elenchi, niſi quod oportet addere contradictionem. Ex quo ſequitur, quod quædam ſunt conditiones ſpeciales ipſius elenchi, & quædam cōes. Vnde licet omnes aliæ fallaciæ peccent contra elenchum, & in hoc quælibet poſſit dici ignorantia elēchi, tamen iſta fallacia ſpecialiter peccat contra proprietates quas elenchus addit ſup. ſyllogiſ-

logiſmum, quæ ſũt quattuor .ſ. ad idem, ſecundum idem, ſimiliter, & in codẽ tpe. Et quia ſic peccat contra conditiones proprias ipſius elenchi. ideo ſecundum quãdam excellentiam uocatur ignorantia elenchi. Et ex hoc ſequitur vlterius, ꝙ quattuor ſunt modi huius fallaciæ q accipiũtur ſm iſtas quattuor proprietates .ſ. ad idem, ſecũdum idem, ſimiliter, & in eodem tempore. ¶ Ad primum argumentum dicendum, qđ illa conſequentia non ualet, eadem eſt ars ſoluendi paralogiſmos ſecundum quid, & ſimpliciter, & ſecundũ ignorantiam elenchi, ergo ignorantia elenchi, & ſecundum quid, & ſimpliciter ſunt idem locus ſophiſticus. Nam ſolutio eſt manifeſtatio defectus. Et nihil prohibet eoſdẽ defectus diuerſis cauſis apparentiæ poſſe tegi. Vel poteſt dici, ꝙ licet ignorantia elenchi, & ſm quid & ſimpliciter hẽant eãdem ſolutionem cõem, non tñ ſpecialem: Nã in ſecundũ quid, & ſimpliciter apparentia eſt identitas dicti ſm quid ad dictũ ſimpliciter, & cauſa non exiſtentiæ eſt diuerſitas eorundem. Unde ſolutio ſpecialis in ſecundum quid, & ſimpliciter, eſt manifeſtatio varietatis inter dictum ſecundum quid, & ſimpliciter. Sed apparentia in ignorantia elenchi eſt identitas contradictionis apparentis ad veram contradictionẽ. Et ſolutio ſpecialis eſt manifeſtatio diuerſitatis inter ea. Et ideo non ſequitur cũ ignorantia elenchi, & ſecundum quid & ſimpliciter habeant diuerſas ſolutiones ſpeciales, quod ſint idem locus.

¶ Ad aliud dicendum, quod licet in eodem paralogiſmo poſſit eſſe ſecundum quid, & ſimpliciter, & ignorantia elenchi. Hoc tñ erit alia rõne, & alia. Quia in ſecundum quid, & ſimpliciter, vt dictum eſt, cauſa apparentiæ eſt identitas dicti ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Sed in ignorantia elenchi cauſa apparentiæ eſt identitas contradictionis in præmiſſis ad veram contradictionem in concluſione. Et ex hoc ſequitur, quod ſecundum quid, & ſimpliciter poſſit eſſe ſine ignorantia elenchi, quia poteſt eſſe ſine apparenti cõtradictione, quia hic eſt ſecundum quid & ſimpliciter. Iſte eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus, & tamen hic non eſt contradictio apparens. ¶ Ad vltimum dicendum, quod ignorantia elenchi inquantum alij lo-

ci

elenchi generales, unde in ignorantiam elenchi ſpecialem quæ diſtinguitur ab alijs locis, non reducuntur fallaciæ.

¶ Sed ex præmiſſis uidetur ſequi, quod ignorantia elenchi eſt locus in dictione. Nam ex quo eius apparentia accipitur a contradictione, & cõtradictio eſt a parte uocis, uidetur, quod eius apparentia accipiatur a uoce. Vnde cum peccet contra contradictionẽ uidetur ſequi, quod ſit locus in dictione, quia loci in dictione ſpecialiter peccant contra contradictionem. Sed dicendum eſt, quod ignorantia elẽchi non eſt locus in dictione. *1. elen. cap. 3.* Quod innuit Ariſtot. cum dicit. Trahet autem aliquis hũc locum, in eos, qui ſunt in dictione, per hoc dicens, quod non poteſt poni locus in dictione, niſi per quandam uiolentiam. Et dicendum eſt, quod ad contradictionem, nõ ſolum requiritur unitas uocis, ſed etiam unitas rei, quod patet per diffinitionem contradictionis. Contradictio non eſt nominis tantum, ſed *1. huius. c. 2* rei, & nominis. Vnde ſi apparens contradictio accipitur a parte rei, tunc eſt ignorantia elenchi. Si ex parte uocis, tunc eſt locus in dictione. Vel poteſt dici, quod peccare contra contradictionem eſt dupliciter. Aut ita, quod paralogiſmus inferat contradictionem alicuius pręconceſſi. Aut, quod uideatur apparenter concludere contradictoria, non habendo reſpectum ad præconceſſionem reſpondentis. Primo modo peccant loci in dictione contra contradictionem. Et quia elenchus eſt magis contradictorius per reſpectũ ad reſpondentem, ideo loci in dictione ſpecialiter dicuntur peccare contra contradictionem. Secundo, modo nihil prohibet quin ſit ignorantia elenchi, & ſecundum quid, & ſimpliciter peccant contra illationem, quia inter præmiſſam negatiuam, & partem negatiuam concluſionis eſt defectus illationis.

Quæſtio LVI.

QVęritur utrum iſta conſequẽtia ſit bona. Hoc eſt nõ duplum ergo hoc non eſt duplũ? Et uř, qđ nõ. Nam aliquid ſtat cum antecedente, quod eſt incompoſſibile conſequenti, ergo conſequentia nulla. Iſta enim ſtant ſimul. Hoc eſt duplum, & hoc

eſt non duplum. Et tamen iſta, hoc eſt duplum, non ſtat cum hoc conſequente, hoc non eſt duplum. Aſſumptum patet per Ariſt. qui dicit ſecundo huius, quod non eſt inconueniens fateri idem eſſe duplum, & nō duplum, ergo ſtant ſimul.

2 ¶ Item ſicut ad poſitionem plurium non ſequitur poſitio paucorū, & hoc ſub indeterminatione, ſic ad negationem paucorum non ſequitur negatio plurium. Sicut enim non ſequitur. Animal currit, ergo homo currit, ſic non ſequitur. Homo non currit, ergo animal non currit. ergo ad negationem extremi non ſequitur negatio compoſitionis, & extremi.

3 ¶ Item non ſequitur, hoc eſt non ſimile. ergo non eſt ſimile, quia aliquid ſtat cum antecedente, quod eſt impoſſibile conſequenti. Nam iſta ſtant ſimul. hoc eſt ſimile, & hoc eſt diſſimile. Et ſequitur, hoc eſt diſſimile, ergo eſt ſimile. Et tamen iſta, hoc eſt ſimile, non ſtat cum, hoc conſequente hoc non eſt ſimile.

¶ Ad oppoſitum ſequitur. Hoc eſt non duplum ad a. ergo non eſt duplū ad a. Ergo abſolutè ſequit, hoc eſt non duplum, ergo non eſt duplū,

¶ Item negatio infinitans negat ſignificatum termini, ſed ſignificatum huius quod dico duplum, eſt quidam reſpectus, ergo negat reſpectum, & ſi negat reſpectum, nihil relinquitur, ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicendum, quod conſequentia bona eſt: nam ſignificatum huius quod dico duplū eſt quidem reſpectus. Non eſt autem intelligendum, quod ſupra ſignificatum relatiui fundetur reſpectus tanquam habitudo media inter relatiuum & ſuum correlatiuum. Sed illud quod nomine relatiui importatur reſpectus eſt, ſed negatio infinitans negat ſignificatum termini. Sic ergo dicto hoc non eſt duplum, negatur uniuerſaliter reſpectus. Quo negato non dicitur ad dimidium. Ergo ſequitur. Hoc eſt non duplum, ergo non eſt duplum. Et per Ariſtot. in libro Perihermenias. Non currere indifferenter reperitur in eo quod eſt, & quod non eſt, praeter quam in curſu. Ergo non duplum reperitur in eo quod eſt, & quod non eſt, praeterquam in duplo. Duplum ergo & nō duplum ueram contradictionem important. *cap. 3.*

portant. Sed cuicunque attribuitur unum contradictoriorũ ab eodem remouetur reliquum, ſequitur ergo. Hoc eſt non duplum, ergo non eſt duplum.

AD PRIMAM rõnem dicendum, quod non eſt inconueniens fateri idem eſſe duplum & non duplum cum diuerſis determinationibus, vt quod ſit duplum ad a, & non duplum ad b. Tamen abſolutè loquendo ſic. Et hoc eſt, quod dicit Ariſtot. quod non eſt ſecundum idem eſſe duplum, & non duplum, ut erat conceſſum a redarguto.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod non eſt magis negare compoſitionem, & extremum, quã extremum per ſe. Nam in interemptione antecedentis, includitur interemptio conſequentis.

¶ Ad ultimam dico, quod ſequitur. Hoc eſt non ſimile, ergo non ſimile. Et cum probatur, quod iſta ſtant ſimul, hoc eſt ſimile, & hoc eſt non ſimile. Dico, quod non eſt uerum. Et cum dicitu, vlterius, quod iſta ſtant ſimul.

Hoc eſt ſimile, & hoc eſt diſſimile, & quod ſequitur. Hoc eſt diſſimile ergo, hoc eſt non ſimile. Dico, quod iſta ultima conſequentia non valet, quia per hoc quod dicitur diſſimile importatur quidam reſpectus ad diſſimile, quod eſt diſſimile ſuo diſsimili. Sed per hoc, quod dico, non ſimile, priuatur reſpectus. Et a remotione reſpectus ad unum non ſequitur remotio reſpectus ab alio.

¶ Quæſtionem ſubtilis doctoris Scoti ſuper lib. elenc. Finis.

¶ CLARISSIMI doctoris Antonij Andreę ſuper ſex principijs Gilberti Porretani. Quæſtiones.

SVMENS reliquias dedit eis. Lucæ 24. Lib. iſte agit, & tractat de illis ſex principijs quæ in libro prædicamentorum Ariſtotelis dimiſit, & breuiter determinauit, & hoc propter cauſam quæ ibi fuit aſſignata.

¶ Idcirco de auctore huius libri, qui de illis ſex hic prolixius tractat, poteſt accipi uerbum præſens ad oſtendendum perfectio-

nem huius libri. Deſcribitur auctoritas in generali in perſonam quę fecit, qua litus virtualis in materia quæ ſufficit modalitas ordinata in forma quæ allicit, commoditàs fructualis in fine in quem dirigit.

¶ Primum probat operatio generoſa. ſumpſit enim tantum opus, ut doctor auctenticus, vt ſcriptor veridicus, ut doctor auctenticus, quod intelligi poteſt Eſaiæ 8. Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtilo hominis. Sume tibi grandem librum in excellentia, in ſententia, ſtilo hominis in eloquentia. Scripſit enim non ſtilo nimis ſubtili, ut angelico, nec ſtilo nimis rudi, ut aſinino, ſed ſtilo mediocri communi rudibus, & prouectis, ut humano.

¶ Secundum probat recollectio copioſa reliquias, ideſt ſex in prædicamenta ab Ariſtot. relicta ex breuitate, ab hoc auctor deſcripta cum ueracitate, ab auditore recepta cum ſedulitate, ſcilicet in mēte, & armario intellectus, ut auctor iſte poſſit dicere illud, Iudicium primo 70. reges colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias. Quod per 70. collectores, niſi auditorum deſignatur uniuerſitas?

¶ Tertium probat traditio glorioſa dedit, ideſt tradidit ordine debito ſeruato, ut prouecti erigātur altius, ut infimi attrahantur dulcius, ut vterque inſtruatur citius. unde pſal. 118. Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis.

¶ Quartum probat directio gaudioſa, eis, ideſt auditorib. vt ſcilicet dirigantur in ſcientiam logicalem, & hæc eſt finis propinquus, & in ſapientiam ſpiritualem, ſcilicet theologicam, ad quam ſicut ad perfectiorem ceteræ omnes ſcientiæ ordinantur, & hic eſt finis remotus, in lętitiam ęternalē, & hic eſt finis ultimus, beatitudo, ſcilicet cęleſtis.

¶ Dicat, ergo iſte auctor. illud Ioannis. 17. verba quæ dediſti mihi dedi eis, tu dediſti Deus, a quo cuncta bona procedunt, dedi eis, ſcilicet ordinatis directè ad uitam æternam. Amen.

Quæſtio I.

QVia Notitia ſubiecta pſupponitur in ſcientia, de ſubiecto enim oportet præcognoſcere, quid eſt, & quia eſt. ex primo poſteriorum. *Tex. 2.* ideo ante expoſitionem huius libri unam moueo quæſtionē, ſ. vtrum iſte liber ſit de ſex princi-

principijs, ſcilicet ſex prædicamentis, ut de ſubiecto. Videtur quod non. nam idem non eſt ſubiectum diuerſorum librorum, ſed de iſtis ſex agitur in libro prædicamentorum, quia de omnibus 10. agitur ibi. igitur, maiorẽ probo, quia aliter ſubiectum non eſſet adæquatum ſcientiæ illius libri.

2 ¶ Præterea vnius ſcientiæ vnum eſt ſubiectum, primo poſteriorum, ſed iſta ſex non ſunt vnum ſubiectum, quia

Te.43. nec vnum diffinibile, ergo cum hęc ſcientia ſit vna, non eſt de iſtis ſex. Pro iſta etiam parte ſunt argumenta facta in principio prædicamentorum, ſcilicet de ſubiecto illius libri quære ibi, & ſimiliter ſolutiones.

¶ Ad oppoſitũ eſt auctor iſta determinans hic de iſtis ſex, vnde iſte liber intitulatur ſex principiorum.

RESPONDEO qđ ea, q̃ dicta ſunt in libro prædicamentorum quæſtione de ſubiecto, faciunt etiam omnia ferè pro iſta quæſtione, ideo illa ſupponendo hic breuiter pertranſibo hoc modo, primo, tangam unam opinionem. Secundo, aliter dicam ad quæſtionem. Tertio, remouebo triplicem dubitationem.

Quantum ad primum eſt vna opinio, quæ dicit, quod ſubiectum huius libri eſt forma accidentalis extrinſecus aduenięns.

¶ Contra, vel hic accipit forma pro re primę intentionis, uel ſecundæ non primo modo, quia ſic cõſiderare de forma ſpectat ad philoſophum realem, & non ad logicũ, nec ſecundo modo, quia tunc eſſet nugatio addendo extrinſecus adueniens, omnis enim res ſecundæ intentionis, eſt extrinſecus adueniens, maximè cum ſit formaliter reſpectus rationis.

¶ Præterea quæro quid intelligitur per extrinſecus adueniens, uel eſſe extra quidditatem ſubſtantiæ, & hoc non; cum nouem prædicamenta ſint extrinſecus aduenientia, de quibus omnibus non agitur hoc libro, vel quia eſt reſpectus diuiſus contra abſolutum, & ſic non tantum iſta ſex, ſed etiam relatio de genere relationis eſt forma extrinſecus aduenięs, de qua non agitur in hoc libro.

¶ Quantum ad 2m, notandũ, quod iſta ſex ſicut, & omnia prædicamenta poſſunt dupliciter conſiderari, uno modo pro re ſubtracta intẽtioni, & inquantum ſunt entia. Alio

modo inquantum conſiderantur a ratione, ſiue inquantum aliqua proprietas cauſata ab intellectu eis attribuitur, primo modo conſiderat de eis metaphyſicus, cuius ſubiectum eſt ens inquantum ens ſecundo modo conſiderantur de eis hic, & in prædicamentis, oſtenduntur enim de eis paſſiones ſibi inhærentes inquantum ſunt generaliſſima, puta inquantum in ſuas ſpecies diuiduntur, & illæ vlterius in alias, & nihil eſt ſupra ea, quod deſcendat in illa per differentias, quæ omnia competunt eis inquantum generaliſſima, unde ſi de aliquibus aliјs quæ iſtis generaliſſimis inſunt, inquantum ſunt entia, hic determinatur, puta ſuſcipere magis, & minus, & contrarietatem habere, vel non, & huiuſmodi, hoc non eſt principaliter ad propoſitum, ſed ad maiorem cognitionem iſtorum quantum ad prædicata intentionalia, ſed cum iſta ſex uel omnia decem non ſint ſubiectum vnus ſcientiæ realis, vel metaphyſi. niſi inquantum reducuntur ad vnum, quod eſt ſubiectum ſcilicet ens, & ſic oportet dicere in ꝓpoſito, quod ſcilicet maior eſt vnitas eorum in aliqua proprietatē cauſata ab intellectu, quam forte inquantū ſunt entia, aut non minor, & cum hæc ſcientia non ſit unum vnitate analogię, oportet ergo aſſignare aliquod intentionale, quod ſit commune iſtis, & uniuocum, & ſubiectum primum hic, quia de ſolo tali per ſe conſiderat logicus, & illud poteſt denominari prædicamentum, vel generaliſſimum vel principium, quod idem eſt, quia omnes proprietates, quæ per ſe demonſtrantur, hic de iſtis determinantur inquantum habent rationem prædicamenti vel generaliſſimi, vel principij.

¶ Ex prædictis concludo correlarie. Primo, quod idem eſt ſubiectum hic, & in libro prędicamentorum, nec differunt niſi ſicut pars & totum, quia ibi agitur de omnibus decem modo præ expoſito, hic autē de ſex illorum tantum. Secundo, quod de ſubſtantia, quantitate, qualitate, actione, paſſione, quando, ſitu, vbi, habitu, hic non determinatur vt ibi, niſi per accidens, quia tantummodo ſecundum aliquid quod eſt in eis ſecundum accidens, ſcilicet aliquid intentionale, non eſt autem inconueniens illam tantum conſiderari

fitri per accidens a logico quæ metaphyſicus conſiderat per ſe.

¶ Ad maiorem euidentiam autem quęſiti notandum, qđ principiorum quædam ſunt ſubſtantia, quædam accidentia. Subſtantia autem eſt unũ prædicamentum tantum: Accidentia autem, quædam ſunt abſoluta, ut quantitas, qualitas, quędam ſunt reſpectus, uel relatiua, &c. Reſpectiuum autem quidam, eſt extrinſecus adueniens, quidam uero, intrinſecus. Dicitur autem reſpectus intrinſecus adueniens ille qui neceſſario ſequitur ambo extrema poſita in actu, uel (quod idem eſt) neceſſariò conſequitur ſuum fundamentum poſito termino, & non excluſo, ita quod poſitis extremis ſtatim innaſcitur neceſſariò talis reſpectus ex natura rei. Exemplum, poſito hoc albo & illo neceſſariò ſequitur ſimilitudo, & omnes iſti reſpectus pertinent ad genus relationis, quod eſt unum de decem prædicamentis, de quo non agitur in hoc libro.

¶ Dicitur autem reſpectus extrinſecus adueniens, qui non neceſſariò conſequitur extrema etiam ambo poſita in actu, exemplum, poſito actiuo, & paſſiuo, puta igne, & combuſtibili non neceſſariò ſequitur actio combuſtiua, nec paſſio, quia impediri poſſet propter diſtantiam extremorum, uel alio modo. Similiter eſt de ubi, quando, poſitione, & habitu, quamuis ſpecialis difficultas ſit de quando; nam poſitis extremis, ſcilicet tempore, & mota, uidetur conſequi neceſſario ipſum quando, ſed de hoc dicetur infra. capitulo de quando. Ratio autem iſtius diuiſionis ſcilicet de reſpectu poteſt eſſe iſte; quia nullus reſpectus poteſt eſſe magis intimus alicui extremo, uel fundamento, quã quod neceſſario ipſum ſequatur, poſito termino, quiditatiuè enim, & formaliter nullus reſpectus eſt idem fundamento, ſimiliter nullus reſpectus poteſt eſſe magis extrinſecus fundamento, quam qui non conſequitur ipſum neceſſario, etiam poſito termino. Ex prædictis igitur, patet, quod illa ſex principia de quibus hic agit auctor pro tanto non ſunt ſpecies relationis, quia relatio dicit reſpectum intrinſecus aduenientem, iſta autem ſex dicunt reſpectus extrinſecus aduenientes ipſi fundamen-

to. Quantum ad tertium eſt primum dubium qualiter iſte liber ſe habeat ad librum prædicamentorum. Reſpondeo, habet ſe ſicut pars ad totũ, quia ibi tractatur de omnibus prædicamentis, hic autem de ſex tantum, nec pp hoc ſuperfluit iſte: quia hic de iſtis ſex magis explicitè, & diſtincte agitur, quam ibi, &c. Secundum dubium, quare liber iſte intitulat ſex principiorum, & nõ prædicamẽtorum, cum hic tractetur de ſex prædicamentis? Reſpondeo idem eſt hic & ibi ſubiectum, genus. ſ. generaliſſimũ eſt prędicamentũ, & eſt principium, nam omne genus eſt principium ſuarum ſpecierũ, ut ait Porph. c. de genere. Ad diſtinguendum, ergo aliquo modo hunc librum a libro prædicamentorum, & ne eſſet confuſio aliqualis in nomine, ſi uterque diceretur liber prædicamentorum, uocatus eſt liber iſte ſex principiorum, licet omnia ſint principia & prædicamenta: nam x. prędicamenta ſunt decem rerum principia. ¶ Tertiũ dub. eſt, quis fuit auctor huius li. Rñdeo, diuerſimodè dicitur, quidam dicunt, ꝙ fuit Ariſt. quod vꝫ ex modo procedẽdi, hoc non credo. Alij dicunt, quod fuit Alpharabius commentator libri de cauſis, hoc potuit eſſe, ſed non aſſero. Alij dicũt, quod fuit Gilbertus Porretanus, ſed hoc non cõſtat mihi, tñ reputo magis eſſe uerum, ideo de cauſa efficiente non eſt multum curãdum. ¶ Ad argu. ad primum dico, quod ſicut ſubiectum differt a ſubiecto, ſic liber à libro, uel ſcientia a ſcĩa & e conuerſo, quia ſecantur ſcĩæ quemadmodum res: ſicut ergo ſubiectum huius libri ſe hẽt ad ſubiectum prædicamentorum. ſ. ut pars ad totũ, ſic liber ad librum, & ſcĩa ad ſcientiam ſubiectũ, ergo hic & ibi non eſt omnino idem, nec omnino diuerſum. 3. de anima cō. 38.

¶ Ad ſm patet ex prædictis, quod primum ſubiectum hic eſt aliqd unum & uniuocum iſtis: puta gñaliſſimũ, vel prędicamentum, uel principium ad quod iſta ſex reducuntur.

¶ Forma eſt compoſitioni contingens ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens, Capitulo I.

Quæſtio II.

QVæritur utrum omnis forma ſit ſimplex in eſſentia. Arguitur quod non, nullum diffinibile eſt ſimplex, ſed forma diffinitur

tur hic. ergo &c. maior patet, quia omnis diffinitio hēt partes corrñdentes partibus diffiniti. 7. met. iō conceptus diffiniti ē reſolubiles ī duos, quorum unus eſt qualitatiuus, alter qdditatiuus ex 8. meta. conceptus ergo diffiniti eſt compoſitus ex duobus. Præterea aliqua forma recipit magis & minus. ergo nō eſt ſimplex, an̄s patet de qualitate, & agere & pati ex libro prædicamentorum. cōſequentia probatur, qa omne tale eſt diuiſibile, & hēt partes intenſiue, nullum igitur tale eſt ſimplex. Præterea omnis quantitas eſt diuiſibilis, ex quinto meta. c. de quantitate, ſed omnis quantitas eſt forma. ergo aliqua forma eſt diuiſibilis, & per conſequens non ſimplex. ¶ Contra eſt auctor in litera.

Conte. 23.

Tex. 3. 6. et 9.

2

tex 18.

3

RESPONDEO, & primo præmittā vnā diuiſionē, q̄ eſt, quod cōpoſitio eſt multiplex, quædā eſt ex partib. eſſentialib. puta ex materia & forma, q̄dam ex partib. quantitatiuis, uel integralib. quædam ex ſubiecto, & accn̄te: quædam ex gradib. eiuſdem formæ, exēplum primi, ut hō ignis, exēplum ſecūdi linea corpus, exemplum tertij lignum album, exemplum quarti albedo intenſa, & quia quot modis dr̄ unum oppoſitorū tot & reliquū, ex 1. top. ideo ſimplex pōt accipi quadrupliciter per oppoſitum ad prædictos modos. ¶ Secundo dico ad quęſtionē ſecundum quattuor breues cōcluſiones. ¶ Prima eſt, ꝙ omnis forma ē ſimplex ſimplicitate, quę apponitur compoſitioni eſſentiali, hanc oñdo ſic, qa ſi nō ergo forma compoſita eſſet ex aliqua forma, & materia & ſequerentur duo inconuenientia, primo, ꝙ illa forma informabit materiā per partem, non ſecundum ſe totā, quia materia, q̄ ponitur pars eius nihil pōt informare. ſecundo, quia quæratur de illa forma formæ, an ſit ſimplex, uel compoſita, ſi compoſita, eſſet proceſſus in infinitū in compoſitis, & cōponentib. ſi ſimplex, ergo pari rōne ſtandum eſt in prima forma, quòd ipſa eēt ſimplex. ¶ Pręterea illud, quòd formaliter ē actus, non includit formaliter principium materiale, ſed omnis forma ē formaliter, & eſſentialiter actus, & endelechia, materia autē eſt principiū materiale. ergo &c. ¶ Secunda cōcluſio, nō oīs forma eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni q̄titatiuæ, ſed aliqua eſt ſic ſimplex, prima pars patet de quantitate,

cap. 2.

arguitur in oppoſitum; ſecunda patet de omni qualitate. ¶ Tertia concluſio, quod omnis forma eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex ſubiecto, & accidente, hoc ſatis eſt probabile. Tum quia omne ſic compoſitum eſt reſolubile in ſubiectum, & formam accidentalem. Tunc quæro de illa forma in quam reſoluitur, uel eſt ſimplex iſto modo, uel non. ſi ſic, ergo pari ratione & prima forma, & habetur propoſitum, uel ſi non, ergo proceſſus in infinitum, ſicut prius. Tum quia oẽ tale compoſitum eſt per ſe terminus motus, aut mutationis, ſed nulla forma eſt hmõi: quia nulla forma generatur per ſe, ſed per accidens ex 7 metaphy ſed compoſitum solũ eſt hmõi in omni gñe mutationis, ut ibidem dr̃, non.n. generatur album, ſed lignũ album, ergo nulla forma eſt tale compoſitum. Quarta concluſio eſt, ꝙ non oĩs forma eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex grã dibus, quod patet, quia multæ formæ intenduntur, & remittũtur, quod fit ſecundum gradum eiuſdem formæ. Ex prędictis concludo, quod intentio auctoris eſt formam eſſe ſimplicem ſimplicitate tantum oppoſita compoſitioni eſſentiali, & ex ſubiecto, & accidente, in aliqua.n. forma ſunt partes quantitatiuæ, in aliqua etiam eadem forma ſunt diuerſi gradus perfectionis, & uirtutis, quæ compoſitio non repugnat ſimplicitati in eſſentia formæ ¶ Ad primum in oppoſitum dicendum, quòd compoſitio requiſita ad diffinitum eſt illa, quæ eſt ex genere & differentia, ſed illa non repugnat ſimplicitati formæ, una enim res ſimplex poteſt conſtare ex realitate generis, & realitate differentiæ, quæ poſſunt eſſe in tertio una ſimplex res.

¶ Ad ſecundum & tertium patet ex prædictis in corpore quæſtionis ex ſecunda & tertia concluſione.

¶ Deinde, cum dicit (quoniam autem fortaſſe contingit in alijs) exponit aliam particulam oſtendens a quo diſtinguatur forma hic diffinita per hoc quod eſt, eſt inuariabile, quia ab anima humana, quę utrique ſimplex eſt, ideo ad differentiam illius additum eſt, inuariabili eſſentia conſiſtens, nam anima humana uariatur, & alteratur a contrario in contrarium, ut a triſtitia in gaudium, & econuerſo. ¶ Circa

iſtam

iſtam literam occurrunt dubia. ¶ Primum de ſuppoſito, an ſcilicet anima rationalis ſit ſimplex vel compoſita ex materia & forma.

¶ Secundum de exemplo, an ſcilicet anima alteretur a gaudio in triſtitiã, quod Ari. primo de anima uidetur deriſorie excludere, qui inquit, dicit animam gaudere, aut triſtari, dicit eam texere, uel ędificare.

¶ Tertium de quæſito & propoſito, nam omne illud quod recipit intenſionem & remiſſionem uariatur ſecundũ magis, & minus, ſed plures formæ ſunt huiuſmodi, ergo ſunt variabiles.

¶ Quartum, quia cum anima humana ſit forma corporis, mirum videtur, quomodo ſeparatur a diffinitione formę, dubium eſt ergo de qua forma intendit.

Cõt. 34 et ide.

¶ Reſpondeo ad primum, qđ licet de materia iſta ſint dicta multa a diuerſis, vnde in litera dicitur. fortaſſe, teneo tamen, quod anima rationalis ſit ſimplex in eſſentia ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex materia, & forma. Quod probo ſic, quia ſi non, ergo anima non poſſet informare corpus, conſequens eſt falſum. conſequentia probatur ſic. ſint illæ partes eſſentiales, ex quibus componitur a. & b. ita quod a. ſit actuale b. uerò potentiale, vel econuerſo, vna ergo erit perfectibilis, ab alia, puta a. a. b. vel econuerſo. Tunc ſic iſta potentia receptiua, & perfectibilis ab a. non poteſt eſſe magis dependens, quam materia ignis, uel alterius corporis, ſed quia materia ignis nõ poteſt ineſſe, alicui ipſum informando, ideo totus ignis non poteſt ineſſe alicui ipſum informando, ergo ſimiliter nec anima poteſt eſſe forma, uel actus primus alicuius, quia ſuæ parti eſſentiali, ideſt potentiæ, & materiæ illi repugnat informare.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Ariſtotele, vult primo de anima, quod illæ paſſiones ſint totius compoſiti, puta hominis, & non partis, ſcilicet animæ quod utique verum eſt de anima coniuncta corpori, tamen anima ſeparata poteſt gaudere, & triſtari, ut dicit auctor.

¶ Aliter poteſt dici, quod Ariſtotele, loquitur ibi cum præciſione, & tunc verum eſt, quod anima non gaudet aut triſtatur, quin, & totus homo, gaudere ergo, & triſtari conuenit animæ, ut ſubiecto im-

me-

mediato, toti autem homini conuenit per animam. Sicut color aliter & aliter cõuenit ſuperficiei & corpori. dico, toti homini, accipiendo totum cathegorematice, non ſyncathegorematice.

¶ Ad tertium, aliquid poteſt intelligi uariari dupliciter, vel ſubiectum, vel ſicut terminus, primo modo nulla forma variatur, & ſic intelligit auctor, ſed ſecundo modo poteſt. nam ut terminus formalis quo omnis generationis eſt forma, & hoc modo procedit argumentum. forma enim non alteratur, ut quod, ſed eſt iſtud, quo aut ſecundum quod ſubiectum alteratur.

¶ Ad quartum oportet dicere, quod hic tantum diffinitur forma accidentalis intenſibilis, & remiſſibilis, ut dicit quædam opinio, uel quod hic diffinitur ſola forma naturalis educibilis de potentia materiæ ſubſtantialis uel accidentalis, qualis non eſt anima humana, & de hoc dicetur aliquid amplius parum poſt.

¶ Deinde cũ dicit. (Sed quoniam ut aiunt quidam.) Exponit tertiam particulam diffinitionis oſtendens quare additum ſit compoſitioni contingens, uolens, quod per hoc diſtinguatur forma hic diffinita ab anima mundi, ideſt intelligentia, quę mouet cœlum., quia licet illa ſit ſimplex in eſſentia, & inuariabilis, non tamen eſt compoſitioni contingens, quia nulli alteri componitur. dicit ergo quod vt quidam aiunt ea anima mundi eſt ſubiecta ſimplicitati. i. ſimplex eſſentia. nulli autem uariationi, ideſt eſt inuariabilis, ſicut & forma. ideo diſſocians, ideo diſtinguens hanc. ſ. formã quæ intenditur ab omnibus. ſcilicet tam anima mundi, quam ſimilibus, ſi quæ ſint, addidit, . ſ. in diffinitione, compoſitioni contingens, quia anima mundi nec in ſe eſt compoſita, nec aduenit cõpoſito, ſcilicet cœlo, ut forma materiæ, quia nõ eſt forma materiam informans.

¶ Circa iſtam literam occurrunt dubia.

¶ Primum de ſuppoſito, an. ſ. intelligentia ſit ſimplex in eſſentia. uidetur. n. quòd non, qa in omni eo quod mouetur, oportet imaginari materiã. ſecundo metaphyſicę. Intelligentia autẽ, vel angelus poteſt moueri, & mouetur, ſæpe etiam localiter, ut nunc ſuppono. Com. rx. ¶ Secundum iuxta hoc an ſit uariabilis, uidetur qđ ſic, quia ſicut anima

alte-

alteratur a gaudio ī triſtitiã, ita uidetur, quod poſſit angelus, ſaltem manifeſtum eſt, quod eſt uariabilis circa act⁹, & habitus intellectus, & uoluntatis, puta ab una intellectione, uel uolitione ad aliam & ab ignorantia ad ſciētiam. Suppono enim hic, & uerum eſt, quod angelus poteſt proficere in ſcientia accipiendo notitiam a rebus.

¶ Tertium eſt an intelligentia ſit compoſitioni contingens uidetur namque ſecundum Ariſtot. 2 cœli & mūdi, & Commentatorem ibidem & 12 metaph & Auicēnam. 9. metaph. quod cęli ſunt animati, & non alia anima, quã intellectiua, ergo aduenit cōpoſitioni, cum ſit forma, & actus corporis, ergo, &c.

Comte. 13.
Comte. 36. c. 4.

¶ Reſpondeo, ad primum dico, quod intelligentia eſt ſimplex in eſſentia ſimplicitate, de qua nunc eſt ſermo, quod probo ſic, quia ſi eſſet compoſita ex materia, & forma, vel illa materia eſt eiuſdem rationis cum materia corruptibilium, vel alterius, non primum, quia ſic intelligentia eſſet corruptibilis, & variabilis. quæcunque, enim habent materiam, unigeneam ſunt adinuicem tranſmutabilia materia, enim eſt illud quo res poteſt eſſe, & non eſſe, nec ſecundum: quia tunc ponuntur duæ materiæ primæ, quod nullus philoſoph⁹ diceret. Idem argumentum concludit de anima rationali, quod non ſit compoſita ex materia, & forma.

¶ Ad argumenta dico, quod æquiuocatio eſt de materia. prout eſt altera pars compoſiti, uel ut dicit ſubiectum generaliter, in omni ergo, quod mouetur oportet imaginari materiam, ideſt ſubiectum, quod ſubijcitur motui, & hoc modo concedo materiam in intelligentia eſt, enim ſubiectum multorum accidētium.

¶ Ad ſecundum concedo, quod intelligentia uariatur etiam ſubiectiuè, ſicut arguitur, & ideo per hoc etiam diſtinguitur a forma, quæ hic diffinitur, auctor autem iſte loquitur more antiquorum Philoſophorum, qui poſuerunt intelligentias quoſdam deos ſimplices in eſſentia inuariabiles omnino, ideo ſignificanter dicit, ut aiunt, quidam.

¶ Ad tertium dico, quod cęli non ſunt animati, nec intelligentia eſt anima eorum Ariſ. Com. & Auicen. uel ſunt negandi, uel exponendi hoc modo, quod loquuntur de anima ſecundum conditionem, qua anima eſt motrix, non

qua

qua eſt forma, & illa eſt intelligentia propria reſpectu huius orbis coniuncta huic, vt propria motrix, & talis nō eſt niſi unica unius.

Quaeſtio III.

QVæritur utrum, diffinitio de forma hic data ſit bene aſſignata?

¶ Arguitur, quod non. forma non eſt diffinibilis. ergo nec iſta eſt conueniens eius diffinitio. patet conſequentia, antecedens probatur Tum quia forma eſt tranſcendens. nam eſt commune omnibus prędiçamentis accidentium: nihil aūt eſt cōe generaliſſimis, niſi extra genus, & per conſequēs tranſcēdens: ſed nullum trāſcendens pōt diffiniri: quia nec hēt genus, nec differentiam. ſola autem ſpecies diffinitur. ergo, &c. Tum quia forma, quæ hic intenditur, eſt cōis ſubſtantiali, & accidentali, ſubſtantiæ autem & accidenti nihil eſt cōe uniuocum, & ſolum uniuocum eſt diffinibile ex libro prædicamentorum: quia uniuoca eandem habent rationem, & idē nomen. æquiuoca ſolum nomen, ergo, &c.

¶ Præterea iſta diffinitio datur per copulationem, omnis autem talis diffinitio eſt incrępanda ex 6. topiçorum.

¶ Præterea, hic non ponitur genus, nec dr̄ia formæ, ergo diffinitio nulla. antecedens quoad dr̄iam probatur, quia dr̄ia eſt quædam forma, & formæ non eſt forma, ergo, &cæt.

¶ Pręterea, arguitur & contra diffinitiones particulas ſicut prius in ſecundo quęſito.

¶ Ad oppoſitū eſt Auctor, q̄ uocat eam diffinitionem.

RESPONDEO iuxta dubia, quæ tangit prima ratio. primo uidendū eſt, an forma ſit proprie diffinibilis. ſecundo an forma ſubſtantialis, aut accidentalis, vel cōmunis ad vtranque diffinitur. tertio de propoſito an iſta notificatio conuenienter aſſignetur.

¶ Quantum ad primum uidetur dubium propter argm̄ factum, q̄d forma cōis iſtis generaliſſimis non ſit propriè diffinibilis: quia cum ſit tranſcendens nō habet genus, nec differentiā, nec p̄ conſequēs eſt ſpecies: quæ ſola propriè diffinitur, auctor autem uocat hanc diffinitionem terminum non a proprietate diffinitionis, ſed a conuertibilitate: quia conuertibilis eſt cum forma. ¶ Sed occurrit dubium, quid de forma alicuius per ſe exiſtentis in gn̄e. Dico, ꝙ pōteſt diffiniri,

qui

quia licet non ſit in genere, niſi indirectè ſecundum coordinationem ſpecierum illius gñis, tñ in ſuo ordine põt habere genus & differentiã per quæ diffinitur, verbi gratia: ſicut anima diffinitur ſecundo de anima, quod eſt actus corporis organici phyſici vitam habentis in potẽtia, hoc autem forte non eſt verum de omnibus formis, ut de vltimis differentijs, de quibus nihil prædicatur in quid, nec ut genus, de quo alias.

¶ Quantum ad ſecundum per ordinem, dico tria. primum dictum eſt, quòd hic præcisè non diffinitur forma accidentalis. probatur. omnis diffinitio eſt, adæquata ſuo diffinito, quia conuertibilis cum illo, ſed illa diffinitio nõ ineſt adæquatæ formæ accidentalis patet, quia etiam competit formæ ſubſtantiali, forma.n. ignis ſic.a. eſt cõpoſitioni contingens ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens, patet, ergo &c.

¶ Secundum dictũ eſt, ꝙ non diffinitur hic forma ſubſtantialis præcisè, probatur per eandem rationem, quia conuenit etiã formæ accidentali; puta albedini. ¶ Tertium dictum eſt, ꝙ diffinitur forma cõis ſubſtantiali & accidentali, quod ſequitur ex prędictis.

¶ Contra. quia aĩa humana excluditur ab hac diffinitione in litera, quę tñ eſt forma ſubſtantialis. Reſpondeo ut iam dictum eſt ſupra, quòd forma hic diffinita eſt omnis forma naturalis educta de potentia materiæ, quæ non eſt nata exiſtere per ſe, qualis nõ eſt anima humana, ideo excluditur, forma ergo cõis formę ſubſtantiali, & accidentali naturali hic diffinitur (ut videtur) ſecundum intentionem auctoris. ¶ Quantum ad tertium dico, ꝙ cõuenienter ponitur, nã hic ponitur aliquid quaſi genus, ſ. contingens, i. actus adueniens, qa ẽt forma eſt pars compoſiti, & refertur aliquo modo ad ipſum, ideo ponitur terminus huius relationi compoſitionis, i. compoſito quod ſequitur, ſequitur ſimplici & inuariabili eſſentia eſt loco drãrum, & ſeparat formam hic intentam ab omni alio, ut prædictum eſt.

¶ Ad primum in oppoſitum patet ex primo articulo, ſed nego ſecundam probationẽ, cũ dr̃, ꝙ ſubſtantiæ & accñti, nihil eſt cõe vniuocum, nam ens, eſt vniuocum iſtis decem prædicamentis, vt dixi ſupra Porphyrium. Similiter forma ſubſtantialis & accidentalis habent pro cõi vniuoco hoc quod eſt actus, nã quælibet

libet quidditatiuè & formaliter eſt actus.

¶ Ad ſecundum dico, quòd per illa copulata ſimplici & inuariabili eſſentia, debet intelligi unum circumlocutū, & non eſt inconueniens poni copulationem ad circumloquendum aliquid in diffinitione, differentiæ.n. vltimæ ſunt nobis ignotæ, ideo oportet eas circumloqui per multa copulata.

¶Ad tertium cōcludit, quòd non eſt propria diffinitio, qđ conceſſum eſt, ſed illud quod additur, quòd formæ non eſt forma, falſum eſt, una n. forma differt ab alia per aliquā differentiam, quæ differentia eſt forma eius, nec eſt proceſſus in infinitum, ſed deuenitur ad differentias ultimas, & formas, quæ ſeipſis totaliter diſtinguuntur, & ſe totis differunt.

¶ *Videtur autem quædā forma a natura eſſe, quædam verò ab actu. Ratio enim a natura eſt. Calor verò & paſſio quædam in actu conſiſtunt. In quibuſdam uerò dubium eſt, utrū a natura, aut ab actu incipiant eſſe, ut in figura inciſionis. Nam nihil additionis fit, ſed ſeparatio quædā partium dico autem figuram ineſſe a natura, ſentiri uerò ab actu. Cap. eo.*

Quæſtio IIII.

QVæritur vtrum figura inciſionis ſit a natura; vel ab arte? Videtur, quòd non ab arte, per rationem auctoris: nam omne illud quod fit ab arte, fit per appoſitionem & additionem partis ad partem, ſed talis figura non fit ſic, ſed magis per amotionem & ſeparationem partis a parte, ergo non eſt ab arte, ex quo ſequitur, quod ſit a natura.

¶Ad aliam partem arguitur, quòd non ſit a natura, quia illud cuius principium efficiens, eſt voluntas & agens a propoſito, non ſit a natura, quia ſunt oppoſiti modi agēdi hic & ille, ex 2. phyſ. ſed talis figura eſt huiuſmodi, ut patet, ergo non eſt a natura, ſed ab arte. *Cōnt. 47. & inde.*

RESPONDEO, primo inquiram qualiter illa figura præcedit in materia antequā ad apparentiam ſenſibilem reducatur, ſecundo dicam ad illud, quòd quæritur principaliter. ¶Quantum ad primum,

mum eſt una opinio, quæ dicit, quod talis figura præcedit iam in materia actualiter, ſed eſt cooperta alijs partibus eiuſdem materiæ, puta lapidis aut ligni, quæ partes remouentur per actum artificis, & tunc figura apparet, ita quod ſecundum hoc artifex nihil aliud facit niſi remouere partes prohibentes apparétiam figuræ iam præexiſtentis a natura in materia præiacente. Forte huius opinionis eſt auctor. nam dicit, quod figura eſt a natura; ſed ſentiri, ideſt apparere, eſt ab actu.

¶ Contra iſtã opinionem arguitur. Tum, quia omnis actio noua poſitiua productiua habet aliquod poſitiuum pro termino nouiter producto. illud non eſt ſola ſeparatio, partium, quia ſeparatio non eſt niſi quædam priuatio, ergo eſt ipſa figura. nihil aliud poteſt dari figura, ergo nouiter producitur, & per conſequens non iam præexiſtit. Tum quia in eadem parte materiæ non poſſunt eſſe actu ſimul figuræ incompoſſibiles, niſi ponas figmentum, & chimericum in natura, ſed in eadem parte materiæ poſſunt eſſe quæcunque figuræ in ſenſu diuiſionis, puta hominis, bouis, ſerpentis &c. quæ ſunt omnino incompoſſibiles, ergo non ſunt ſimul ibi in actu, & tamen eſſent ſecundum te. Tum, quia figuræ extenſæ habentis partem extra partem impoſſibile eſt omnes partes ſimul actu eſſe; ſed talis figura (de qua quæritur) eſt ſic extenſa, ergo, &c. ſed in quacunque parte materię ſit caput, poteſt fieri pes, vel manus, & ſic de alijs, ergo tales partes non præexiſtunt in actu.

¶ Dicam, ergo quantum ad hunc articulum, quod talis figura præcedit in materia tantum in potentia paſſiua & ſubiectiua, ſicut omnes alię formæ; & nullo, modo in actu. ¶ Quantum ad ſecundum primo pręmittam vnam diſtinctionem. ſecundo triplicem concluſionem. ¶ De primo ſciendum, quod naturale poteſt capi dupliciter actiue, ſcilicet, & paſſiue. potentia enim receptiua formæ poteſt comparari ad formam, quam recipit, uel ad agens a quo recipit, primo modo ipſa eſt potentia naturalis, uel uiolenta, uel neutra. dicitur naturalis, cum ad formam naturaliter inclinatur. uiolenta ſi ſit contra inclinationem eius naturalem, neutra ſi neque inclinatur naturaliter ad for-

nam, nec ad oppoſitam. Exemplum primi. ignis ad moueri ſurſum. Exemplum ſecundi. ignis ad moueri deorſum. Exemplum tertij. ſicut ſuperficies ſe habet ad albedinem, & nigredinem, uel ad medium colorem, quencunque.

¶ Secundo modo comparando receptiuum ſcilicet ad agens quo formam recipit, tunc eſt naturalitas, quando receptiuum comparatur ad tale agens, quod natum eſt naturaliter imprimere talem formam in tali paſſo, ſicut nō eſt naturalitas generaliter, quando comparatur ad tale agēs, quod non eſt naturaliter impreſſiuum illius formæ in illud paſſum, quale eſt agens voluntarium, & a propoſito ſiue creatum, ſiue increatum, & ſuper naturale.

¶ Ex predictis cōcludo, ꝙ naturaliter accipitur æquiuocè. nā diuerſis opponitur, & illa eſt una cā cognoſcendi multiplex ex primo topicorum. naturale, eñ opponitur uno modo ſupernaturali alio modo libero, & uoluntario. alio modo uiolento, ut patet ex predictis. nam vt naturalitas attenditur a parte principij actiui, tunc opponitur ſibi liberum uno modo, & alio modo ſupernaturale, ſed ut attenditur a parte principij paſſiui, tunc opponitur ſibi uiolentum.

¶ Quantum ad ſecundum, ſit iſta prima concluſio, figura inciſionis nō eſt a natura, primo modo accipiendo naturale. probatur. illa forma non eſt a natura primo mō, ad q̃ paſſum non inclinatur naturaliter, ſed figura īciſionis eſt huiuſmodi, ergo &c. probatio mino. quia ſi ſic, ergo paſſum violenter eſſet ſub forma ſibi incompoſſibili, quod eſt falſum, quia lapis, vel lignum ſic recipit figuram aſini, ſicut figuram hominis. Ex eadem ratione concluditur, qđ talis figura non ſit uiolenta, quia hoc eſt uerum generaliter, quòd quæcunque forma naturaliter eſt in materia eius oppoſita, & incompoſſibilis eſt ibi uiolenter, & econuerſo, quæcunque forma eſt in materia uiolenter eius oppoſita, & incompoſſibilis eſt ibi naturaliter. Comparando ergo formam inciſionis ad materiam præcisè ipſa non eſt ibi naturaliter, nec uiolenter, ſed ſecundum potentiam neutram, quia materia non magis ad unam figuram, quàm ad aliam oppoſitam ſibi inclinatur. ¶ Secunda concluſio eſt iſta. figura inciſionis non eſt a natura, accipiendo

do naturale ſecundo modo, quod probatur ſic. illa forma non eſt a natura ſecundo modo, quæ non producitur ab agente naturaliter talem formam imprimentem, ſed figura inciſionis eſt huiuſmodi, quod patet, quia artifex a quo inducitur, eſt agens liberum, & a propoſito, ergo &c.

¶ Ex prædictis ſequitur, quod talis figura nullo modo ſit a natura. vnde auctor videtur hic ſimpliciter negandus, ſi ne intelligat, quòd ſit a natura, quia præexiſtat actu in materia, ſiue ex hoc, quod materia eius eſt ens a natura, ut cõmuniter exponitur, quia pari ratione domus eſſet a natura, quam tamen certum eſt eſſe ab arte, etiam per ipſum in litera.

2 ¶ Tertia concluſio eſt iſta, quod figura inciſionis eſt ſimpliciter ab arte. probo, illa forma cuius principium efficens eſt agens a propoſito, & per artem eſt ſimpliciter ab arte, ſed figura inciſionis eſt huiuſmodi. ergo &cæt. utraque præmiſſarum patet ex prædictis.

¶ Ad primum. in oppoſitum dico, quod maior eſt falſa vniuerſaliter accepta, quia artifex non tantum agit in opponendo, ſed quandoque in remouendo.

NOta ſolutionem quæſtionis ſecundum auctoris intentionem, ut communiter exponitur in hoc ſtate, quòd figura inciſionis cõprehendit duo, ſcilicet materiam, & formam, quę apparet, & ſentitur. quantum ad materiam, eſt a natura, quia materia illa, puta lapis, uel lignum a natura eſt, ſed quantum ad formam, quæ apparet, & ſentitur eſt ab arte, quia per artem producitur ad actum.

¶ Sed in his quæ in pluribus ſunt: palam non eſt. Nam ea quæ in pluribus ſunt in actione eſſe impoſſibile eſt, &c. Cap. eod.

Quæſtio V.

QVæritur utrum uniuerſale ſit a natura, vel ab actu noſtro? Videtur, quod ab actu noſtro. vnde Commentator primo de anima. intellectus agens eſt, qui facit uniuerſaliatem in rebus, ſed productio per intellectum eſt ab actu noſtro, ergo, &c.

¶ Pręterea non a natura. ergo ab actu uoſtro. cõſequẽtia patet. antecedens etiã patet, 2

quia ſic eſſet ponere uniuerſalia ſeparata, & ideas.

¶ Contra eſt auctor in litera.

¶ RESPONDEO: primo ponam vnam diſtinctionem, ſecundo dicam ad quęſtionem.

¶ Quantum ad primum. ſciendum, quod uniuerſale eſt nomen concretum. nam ſicut ab albedine dicitur album, ſic ab vniuerſalitate vniuerſale. Poteſt ergo vniuerſale ſicut cætera cõcreta ſumi tripliciter.

¶ Vno mõ pro ſubiecto, ideſt pro re primæ intentionis cui applicatur intentio vniuerſalis, & hoc modo vniuerſale eſt primũ obiectum intellectus, & omnis ſcientia eſt vniuerſalium.

¶ Alio mõ pro re ſecundę intentionis cauſata ab ĩtellectu, & applicabili rebus primę intentionis, & ſic loquitur proprie logicus de uniuerſali.

¶ Tertio modo ſumitur pro aggregato ex ſubiecto, & forma, & illud eſt ens p accidẽs, congregat enim res diuerſas, ex quibus non fit unum per ſe, & de tali non eſt ars: quia de ente per accidens non eſt ſcientia: quia nec eſt diffinibile ex 6. metaphyſ. ¶ Quantum ad ſecundum ſit iſta prima concluſio. vniuerſale primo modo eſt a natura. hæc, probatur ſic. omne pręcedẽs naturaliter actum rationis eſt ens reale, ſed vniuerſale primo modo eſt huiuſmodi: ergo, &c. probatio minoris, quia obiectum naturaliter præcedit actum potentiæ, ſicut cauſa cauſatum, ſed uniuerſale primo modo eſt obiectum actus intellectus, ergo, &c. de iſto uniuerſali poteſt intelligi ratio auctoris: quia producto ſingulari per naturam: producitur natura in ſingulari, quæ eſt uniuerſale. iſto modo natura occultè operatur.

Cõt. 4 & inde.

¶ Secunda concluſio. vniuerſale ſecundo modo acceptum eſt ab actu noſtro, hoc patet: quia producitur per actum intellectus.

¶ Tertia concluſio eſt iſta. vniuerſale tertio mõ eſt ens partim a natura. & partim ab actu noſtro. patet ex prædictis. Vel poſſet dici aliter, qđ vniuerſale tertio mõ ſumptũ eſt ab actu noſtro ꝓbatio, ab eodem producitur totum cõpoſitum, a quo inducitur terminus formalis, quia totum cathegorematicè dicif generari; ſicut totus ignis dicit generari ab inducente formam ignis, ſed forma uniuerſalis producitur ab actu intellect᷒ ex ſecunda concluſione: ergo totũ uniuerſale. ¶ Confirmať rõ: quia totum uniuerſale dr̃

ens rationis ex hoc, q̄ forma vniuerſalitatis eſt a ratione, ergo pari ratione dicitur eſſe ab actu rationis, vel intellectus. Verum autem vniuerſalia ſint in re, uel a re abſtracta, dictum eſt in prologo Porphyrij in quadam queſtione.

¶ Ad primum in oppoſitum dico, quod facit pro ſecunda cõcluſione; ideo pro nũc concedo ipſum licet ſit dubiũ an faciat hoc intellectus agens, ut dicit Commẽtator, an intellectus poſſibilis.

¶ Ad ſm nego antecedens, nec pono ideas, aut uniuerſalia ſeparata, niſi ſm conſiderationẽ, ut patet ex prædictis concorditer ad primam, & ſecundam concluſiones qõ.

¶ *Hoc autẽ in quibuſdam dubitabile apparebit. Speculo enim immutabili permanente imaginis motus fieri uidetur ad oppoſiti mutationem. Impoſſibile ergo erit ſoluere, conceſſo quòd ibi uerè forma exiſtat. Si uerò non eſt incredibilis error putabitur in uulgo, licet conuenientius ſit dicere. Capitulo tertio de actione.*

Quæſtio V.

QVæritur, utrum imago in ſpeculo apparens ſit uerè in ſpeculo, ſicut accidens in ſubiecto. Et uidetur quod non, per auctorem hic in litera, qui declinat ad partem illam negatiuam.

¶ Contra, imago iſta, quæ uidetur, aut eſt in ſpeculo, aut in aere, non in aere, quia ut ibi non uidetur, quod patet, quia amoto ſpeculo, nihilominus imago illa in aere multiplicat, & eſt ibi ſicut prius, tamen non uidetur, ergo imago quę uidetur, habet eſſe in ſpeculo. 2

¶ Confirmatur, quia obiectum quod uidetur per medium non eſt in medio, quia tunc medium non eſſet medium, ſed extremum; ſed per interpoſitus uſque ad ſpeculum eſt medium huius uiſionis, quod patet, quia ipſum ſpeculum uidetur eodem actu uidendi, ergo imago non eſt in toto iſto aere medio; ergo oportet, quod ſit in ſpeculo, alias poneretur accidens ſine ſubiecto, in oculo enim nõ eſt, quia ſenſibile poſitum ſupra ſenſum impedit ſenſationem, ex ſecundo de aĩa. 3

Cōt.75 RESPONDEO uidendum eſt, quomodo talis imago generetur a quo ſecundo de quæſito ubi ſit, vel in quo: Quantum ad primum dico, quod imago iſta generatur ad modum, quo lux generatur in medio a corpore luminoſo, quod fit ſecundum triplicem modum, vt dicit Alacen. in perſpectiua, ſcilicet ſecundum radium rectum, reflexum, & fractum.

¶ Radius rectus eſt ille, q̃ diffunditur a corpore luminoſo in medio eiuſdē diaphaneitatis quantum durat virtus luminoſi, &c.

¶ Radius reflexus eſt ille, qui occurrente opaco antequam terminetur virtus actiua luminoſi diffunditur in partem obiectam, & hoc neceſſitate naturali, quia agens naturale, cuius uirtus actiua nō eſt totaliter exhauſta in directo, agit quantum poteſt, & quod non poteſt in directū, agit in obliquum. Exēplum in radio ſolis terminato ad parietem. Hoc modo generatur imago ſpeculi per reflexionem prædicto modo.

¶ Radius fractus eſt ille, qui occurrente medio alterius diaphaneitatis, non tamen omnino opaco multiplicatur in illo medio, non ſecundum lineam rectam, ſed incidit ibi angulus. Exemplum de baculo, cuius pars eſt in aqua; & alia pars in aere apparet fractus, licet non ſit. Dico ergo ad propoſitum, q̃d imago hominis uel alterius multiplicatur ſecundum illos tres radios, & gignitur immediatè ab ipſo homine obiecto; cuius eſt immediatè ſpecies ſenſibilis; illa autem quæ apparet in ſpeculo, de qua quæritur, gignitur ſecundum radium reflexum, ut dictum eſt.

¶ Notandum verò, quod lux aut lumen modo terminatum ad opacum; non uidetur, quod patet. Tum quia radij ſolares de nocte non apparent, qui tamen intercipiuntur inter nos, & cœlum ſupra conum piramidis umbræ terræ. Tum quia exiſtens in carcere opaco, & tenebroſo, vbi per oppoſita foramina tranſiret radius ſolaris; non uideret illum radium, ſi corpuſcula illa, quæ dicuntur athomi, non ſtangant. Similiter eſt de imagine, & de omni ſpecie colorum, quia ſpecies non ſunt viſibiles, niſi quando terminantur ad opaca, ita q̃ non contingua tæ opacis non poſſunt cauſare ſpeciem per q̃ uideatur, ſicut ſpecies coloris dum eſt in medio non

vide-

videtur, ſed quando contiguatur opaco, tunc poteſt videri, ſicut patet de radio trāſeunte per vitrum coloratum apparet color in pariete, ubi terminatur radius ille, & vr̄ coloratus, ſimiliter ſicut uitrum, & tamen in medio non erat uiſibilis iſte radius coloratus, & tñ̄ ſpecies apparens in pariete eſt ſpecies coloris & per illam uidetur.

¶ Similiter imago non uidetur in medio, ſed uidetur in uitro: quia videtur ubi terminatur.

¶ Quantum ad ſecundū poſſet dici uno modo, ꝙ imago eſt realiter in ſpeculo ꝓpter rationes poſitas in pede quæſtionis, nec ſequitur non corpus moueri in corpore, quia ad motum ſubiecti gignitur noua imago in ſpeculo, quia accñs non migrat de ſubiecto in ſubiectum, ſicut in medio nouus radius continuè innouatur, licet unus tantùm uideatur. ¶ Alio modo dicit cōmuniter, quod imago iſta non eſt in ſpeculo, ſed in aere propinquo, qui ſpeculo contiguatur, & ibi terminatur, vel reflectitur, & diffunditur ad oppoſitum partem eo, ꝙ uirtus naturalis obiecti nondum eſt exhauſta, ſic quod iſta ſpecies, uel imago nullum habet ſubiectum extra oculum, niſi aerem, & ſic ducta ad oculum per reflexionē eſt ratio uidendi obiectum, cuius eſt imago.

¶ Tenēdo primam uiam, ad illud, in oppoſitum oportet negare auctorem in hoc loco. ¶ Tenendo ſecundam, dicendum ad primam, ꝙ eſt in aere, nec ibi uidetur imago, illa.n.non uidetur ſed eſt ſpecies, & rō videndi eius obiectum.

¶ Ad aliud per idem, & dato ꝙ imago eſſet uiſa, diceret ꝙ pars aeris quæ contiguat ſpeculo vbi eſt imago, ut in ſubiecto, habet tunc rationem, extremi, & totus alius aer interpoſitus uſque ad oculum habet rationem medij.

¶ *Actio uero eſt, ſecundū quam in id quod ſubijcitur, agere dicimur, &c.* Cap. de actione.

Quæſtio VII.

SVbſequenter quæro utrū deſcriptio data de actione ſit conuenienter aſſignata. ¶ Arguit ꝙ nonnullus reſpectus eſt principiū agendi ſicut nec quãtitas ſm̄ Commentatorē, ſed actio eſt formaliter reſpectus, ut ſuperiꝰ dictum eſt, ergo male ponit 4.ph.c. 84.

Digitized by Google

ſecundum quam, quia illud ſecundum, notat principium agendi. ¶ Præterea illud quo agens formaliter agit, eſt in eo formaliter, ſed actio nõ eſt formaliter in agente, ſed in paſſo, ergo non eſt quo, vel ſecundum quam agens agit. Probatio minoris. Ariſtotel. tertio phyſicorũ, vult, quod actio, & paſſio fundentur in motu: ita quod non diſtinguantur formaliter, niſi per eſſe ab hoc, & in hoc, ſed motus eſt in paſſo: q̃a eſt actus mobilis. ergo actio & paſſio ſunt in paſſo.

¶ Præterea Deus creando, & producendo de nihilo dicitur agere, ſed agendo nihil ſubijcitur ſuæ actioni, ergo incongruè ponitur, in id quod ſubijcitur.

¶ Præterea actio eſt generaliſſimum, ergo non poteſt diffiniri, patet conſequentia, q̃a omnis diffinitio eſt p̃ genus, & differentiam, ſed generaliſſimum nõ habet differentiã, nec genus, ergo &c.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor in litera.

RESPONDEO in iſta quæſtione, primo uidendum eſt de actione quid ſit, quia hanc difficultatem tangit primum argumentum, ſecundo in quo ſit, quod tangit ſecundum argumentũ, tertio quot modis dicitur, quia hoc includit tertium argumentũ, quarto de quæſito an conuenienter aſſignetur, quia hoc tangitur in quarto argumento.

¶ Quantum ad primum, dico tres concluſiones. Quarum prima eſt, quod illa actio quæ ponitur unum de decem prædicamentis, non eſt aliquid abſolutum, hanc probo, quia ſi ſic, ergo ad actionem eſt actio, & ſic in infinitum, conſequens eſt falſum, ut patet ex tertio phyſicorum.

Probo conſequentiam, ad omnem formam abſolutam nouam poteſt eſſe aliqua actio: quia illa forma non eſt a ſe, nec a nullo: ergo eſt ab aliquo agente, ſed per te actio eſt forma abſoluta, & eſt noua patet quia agens non ſemper agit, ergo &c. & pari ratione ad aliam actionem erit actio, & ſic in infinitum.

¶ Præterea ſi actio eſſet forma abſoluta, uel poneretur in agente, uel in paſſo, non in agente, quia ſi ſic, ergo omne agens mutaretur ſecundum formam abſolutam antequam paſſum mutaretur ab ipſo, quia paſſum non mutatur ab ipſo, niſi iam habeat actionem, ergo oportet quod agens mutetur

tetur ad hoc, quod habeat actionem, cum ſit forma abſoluta, ſed illud conſequens eſt falſum: quia motus eſt actus entis in potentia paſſiua: actiuum autem non eſt in potentia paſſiua; ſed actiua, nec poteſt poni in paſſo, quia ſi ſic, ſequetur inconueniens, ſcilicet ꝙ aliquod paſſum non poſſet pati ſecundum formam de genere quantitatis, uel qualitatis, quin ſimul duratione: & forte prius duratione, uel natura patiatur ſecundum formam alterius generis poſterioris, ſcilicet ſecundum actionem, quæ ponitur alia forma abſoluta. Eſt autem inconueniens maximum, quod ſubiectum nō poſſit pati ſecundum formam abſolutam priorem, niſi patiatur ſecundum formam poſteriorem, quæ non eſt propria paſſio prioris, patet enim quod albedo poteſt manere in ſubiecto poſt actionem tranſeuntem.

¶ Secunda concluſio ſit iſta: actio quæ eſt genus, eſt formaliter reſpectus: hęc ſequitur ex prima: quia omne ens uel eſt ad ſe, & abſolutum, uel ad aliud, & reſpectus: ſed actio non eſt ad ſe, uel abſolutum, ergo eſt reſpectus, ¶ Tertia concluſio ſit iſta. actio quæ eſt genus eſt reſpectus extrinſecus adueniens. probatio. omnis reſpectus q non ſequitur neceſſario extrema etiam ambo ſimul poſita in actu eſt reſpectus extrinſecus adueniens, ut prius dictum eſt, ſed actio eſt huiuſmodi, nam poſito actiuo & paſſiuo, non neceſſario ſequitur actio, quia poteſt impediri, uel per diſtantiam, uel per contrarium agens impediens, etiam ſi ſint approximata, ergo &c. ¶ Ad maiorem euidentiam huius articuli, ut appareat quis reſpectus extrinſecus adueniens eſt actio: Et notandum, quod agens creatum producens aliquid habet unum reſpectum ad terminum primum, ſiue totalem, qui dicitur productum, & habet alium reſpectum ad terminum formalem, qui dicitur forma educta uel inducta, & habet alium reſpectum ad ſubiectum iſtius formæ, ꝙ eſt ipſum paſſum uel tranſmutatum. Quod autem reſpectus ſint diſiuncti, patet. Tum quia ſunt ad alios, & alios terminos. ergo ibi ſunt alij. Tum quia reſpectus correſpondentes eis ſunt omnino alij. Primus enim reſpectus, ſ. producti ad producēs eſt ſicut dependentis

dentis ad illud, a quo dependet ſcd'm ſuum eſſe ſimpliciter. Secundus eſt depēdentis ad illud a quo dependet ſecundario, ſicut primo accipit eſſe cōpoſitum forma autem ſecundario & per accidens 7. met. ¶ Tertius trāſmutabilis ad tranſmutans, & a quo accipit formam tantum, & non ſuum eſſe ſimpliciter. Iſtorum autem trium reſpectuum ex parte agentis duo primi ſunt intrinſecus aduenientes; quia neceſsario ponuntur extremis poſitis, ſed reſpectus tertius, qui eſt ad paſſum eſt extrinſecus aduemiens: quia poſſibile eſt actiuum & paſſiuum eſſe, & tamen non habere reſpectum quo ad illud tranſmutet, & illud ab ipſo tranſmutetur: quia poteſt impediri, ut dictum eſt. Actio ergo cum ſit reſpectus extrinſecus adueniens eſt formaliter ille tertius reſpectus, ſcilicet habitudo agentis tranſmutantis ad ipſum, ſcilicet paſſum tranſmutatum, quo uero primi ſunt reſpectus de genere relationis. ¶ Quantum ad ſecundum dico iſtam concluſionem, quod actio eſt in agente, ut in ſubiecto, & non in paſſo, probo: in eodem eſt reſpectus & fundamentum, non enim poſſibile eſt quod

Conte. 24. & circiter.

fundamentum ſit in uno ſubiecto, & reſpectus fundatus ſit in alio, ſed potentia actiua eſt fundamētum actionis, & potentia actiua eſt in agente, ut manifeſtum eſt, ergo actio eſt in agente.

¶ Præterea reſpectus oppoſiti non ſunt vniuerſaliter ſimul in eodem, ſaltem ut idē, ſed actio & paſſio ſunt reſpectus oppoſiti. paſſio autem vniuerſaliter, & neceſſario eſt in paſſo. ergo non in eodem erit actio, & patet, quia ſi eſſet in paſſo, eſſet in eo inquantum paſſum, quia paſſum non eſt agens. ¶ Præterea in quocunque eſt formaliter aliqua forma: illud eſt ſimpliciter tale ſecundum illam formam, omnino enim irrationabile eſt, ꝙ forma in aliquo ſit formaliter, & non denominet ipſum, uel quod non conſtituat ipſum informatū ſecundū ipſam, ſed per te actio eſt formaliter in paſſo: ergo paſſum eſt formaliter agens, quod eſt impoſſibile, quia oppoſitum de oppoſito. ¶ Dico igitur, quod actio eſt in agente, ut in ſubiecto remoto in forma autē, ſcilicet potentia actiua, ut in fundamento proximo. Similiter paſſio, quæ dicit reſpectum oppoſitum eſt in paſſo, ut in ſubiecto, & in potentia

tentia paſſiua, ut fundamento. ¶ Quantum ad tertiũ dico, qđ actio eſt nomen multiplex & æquiuocum.

¶ Vno modo dicit de operatione immanente, prout intellectio, & uolitio dicit̃ actio. 9. metaphyſicæ, & tamen in rei ueritate eſt qualitas, & forma abſoluta.

¶ Alio modo actio dicit reſpectum producentis ad productum, quomodo pater dicit̃ cauſa agens filij.

¶ Tertio modo actio dicit reſpectum inducentis ad inductum, uel educentis ad eductum, quomodo calor dicitur cauſa caloris in ligno, & iſtis duobus modis eſt reſpectus intrinſecus adueniens, & de genere relationis.

¶ Quarto modo dicit reſpectum tranſmutatum, ſicut in præſenti actionis deſcriptione ſumitur, actio eſt ſecundũ quam in id, quod ſubijcitur agere dicimur, & ſic actio eſt genus diſtinctum, & unum de decem prædicamentis.

¶ Quinto modo actio ſumit̃ pro re acta includendo illum reſpectum, quem exprimit hoc quod eſt ab alio. vt dicitur 3. phyſicorum, unde actio iſto modo pertinet quantum ad illud connotatum ad aliquod genus abſolutum, ſecũdum quod paſſum tranſmutatur, puta ſecundum qualitatem, vel quantitatem, uel huiuſmodi.

¶ Sed ille terminus ab alio q formaliter importatur per nomen actionis in iſta quinta ſignificatione, adhuc poteſt accipi æquoce, uel. ſ. ab, vt a producente aut inducente vel ab, vt a tranſmutante. primo modo, & ſecundo pertinet ad genus relationis, ut dictum eſt. tertio modo ad genus paſſionis, ſicut & tranſmutatio paſſiua. Quantũ ad quartum concedo, quod non eſt diffinitio propria, ſed dicitur deſcriptio aut notificatio, quæ ſic intellecta, ut patet ex prædictis, eſt cõuenienter aſſignata. Actio eſt, ſecundum quam, ut per actum, & formam actiuam, in id quod ſubijcitur ſcilicet in ſubiectũ uel paſſum tranſmutabile, agere, dicimur, nos ſcilicet agẽtes. in qua deſcriptione ponitur ſubiectum, quod eſt agens, & terminus, qui eſt paſſum, & ponitur aliquid loco generis ſecundum quam ſcilicet formã, quia actio quiditatiuè, & formaliter eſt forma.

¶ Ad primum argumentum in oppoſitum dicitur, quod eſſe principium productiuum contingit dupliciter, vel vt quod, vel vt quo, &

hoc

hoc ſecundo modo, adhuc dupliciter, vel vt principium formale productiuum, alio modo ut actus productiuum. exemplum primi, ignis calefaciens reſpectu caloris geniti in ligno, exemplum ſecundi, calor in igne reſpectu termini eiuſdem, exemplum tertij, calefactio, reſpectu eiuſdem termini. Dico igitur, quod licet reſpectus non ſit principium productiuum duobus primis modis, eſt tamen tertio modo, vt actus productiuus, & talis eſt reſpectus de genere actionis. Ad ſecundum concedo, quod actio eſt in agente. Ad Ariſt. 3. phyſi. dico, quod loquitur de actione, hoc modo ſcilicet pro re acta, quæ eſt ipſa forma, quæ inducitur in paſſum per motum, de illa concedo, quod reperitur in paſſio. Ad tertium dico, quod quando Deus producit de nihilo, non agit actiuè de genere relationis, qui eſt producentis ad productum. Ad quartum patet ex dictis, quod non eſt diffinitio propria, ſed deſcriptio quædam aut notificatio.

¶ *Non eſt autem, motus actio, ſed quale. Quieſcere enim eſt quale, quare & motus quidem quale erit. Simpliciter enim quecunque contrariorum oppoſitionem ſuſcipiunt, eiuſdem ſuſcipiunt generis prædicationem. Capitulo eodem.*

Quæſtio VIII.

Q*V*æritur utrum motus ſit in genere qualitatis? Videtur quod non, quia motus eſt in genere quantitatis, ergo non in genere qualitatis, patet conſequentia, quia idem non poteſt eſſe in diuerſis prædicamentis. probatio antecedentis, per Ariſtotel. 5. metaph. c. de quanto. Tempus eſt quantitas per motum, ergo motus magis, & tempus eſt quantitas per ſe, quia ſpecies quantitatis continuæ per Ariſto. ergo motus eſt magis ſpecies quantitatiua. Præterea eſt motus in genere actionis, uel paſſionis, ergo non eſt in genere qualitatis conſequentia probatur, ut prius. probatio antecedentis. illud quod de alio, prædicatur in abſtracto eſt idem illi eſſentialiter, ſed iſta eſt uera, paſſio eſt

eſt motus, & iſta actio eſt motus, ergo ſunt eſſentialiter idem, & per conſequens eiuſdem generis, probatio minoris. hæc per ſe eſt vera, patiẽs mouetur, ergo paſſio eſt motus, & iſta ſimiliter agens manet: ergo actio eſt motus, vtraque conſequentia tenet per locum a coniugatis.

3 ¶ Præterea motus accipit formam ſpecificam a termino ad quem quinto phyſicorũ. Cont. 4. et inde. ergo ſimiliter genus, ſed per ſe terminus motus eſt in tribus generibus ſ. quantitate, Cont. 9 qualitate, & vbi. ex 5. phyſic. ergo motus eſt per ſe in illis tribus generibus, non ergo tantum in genere qualitatis: vnde 3. phyſic dicitur, quod tot ſunt ſpecies motus, quod entis acquiſiti, ſ. per motum.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor hic in litera.

RESPONDEO ſecũdum Commentatorem tertio phyſicorum Cont. 9 de quidditate motus ſunt duæ famoſæ opiniones. Vna qđ mot⁹ eſt fluxus formæ. alia qđ eſt forma fluens. & dicit, quod prima eſt communior, ſed ſecunda verior. ¶ Si ergo teneatur prima opinio, quod motus ſit fluxus formæ non ipſa forma, certum eſt, quod per ſe ſpecies quantitatis continuæ, dicit Ariſt. 5 meta. 2 cũ hoc Conte. 19. etiam poteſt poni in tertia ſpecie qualitatis, non per ſe & eſſentialiter, quia ſic nihil idem eſt in diuerſis generibus, ſed pro quanto eſt ſenſibile commune, ſicut & quies, ut dicitur 2. de anima. Conte. 64. Qualitas autem ſenſibilis facit tertiam ſpeciem qualitatis. hoc autem modo uidetur auctor conſideraſſe motum, cum dicit, motus eſt quale, ſicut & quieſcere. Et per hæc patet ſolutio ad primum argumentum. Si autem teneatur ſecunda opinio, quam credo ueriorem, ſcilicet quod motus non eſt aliquid realiter, niſi ipſa forma fluens, ſic non poteſt prout in uno genere tantum, ſed eſt in diuerſis, ut motus in quantitate eſt in genere quantitatis. Similiter eſt de motu in qualitate, & ubi. hoc modo uidetur conſideraſſe motum Ariſtot. 3. & 5. phyſicorum. & ſic patet ſolutio ad tertium argumentum. de quiete autem oppoſita motui dicendum eſt conſequenter, quod in eodem genere ponenda eſt, in quo motus. ¶ Ad primum in oppoſitum & tertium patet ſolutio ex p̃dictis Ad ſecundũ nego antecedens. Ad probationẽ nego minorem hæc enim eſt falſa

paſ-

paſſio eſt motus ſimiliter iſta actio eſt motus. Et quando probatur per locum a coniugatis, ideſt a concretis ad abſtracta. dico, quod talis conſequentia non tenet in concretis dictis per accidens. non enim ualet : homo eſt albus : ergo humanitas eſt albedo, ita hic non ſequitur : patiens mouetur: ergo paſſio eſt motus, quia prima eſt per accidens, tenet autem conſequentia in prædicatis per ſe, ut album eſt coloratum, ergo albedo eſt color, quia in prima eſt prędicatio per ſe in primo modo.

¶ *Paſſio autem eſt effectus illatioque actionis.*

NOtandum, quod, ut dicebatur ſupra propriũ eſt actionis ex ſe inferre paſſionem eo. ergo mõ quo actio efficit, & infert ex ſe paſſionem; eo modo paſſio eſt, quid effectum, & illatum ab actione. quomodo autem actio inferat paſſionem dictum eſt ſuperius. in hac ergo deſcriptione ponitur aliquid quaſi locutio generis, ſcilicet effectus illatioque : exponendo ly, quæ : pro, ideſt, ut ſit ſenſus, effectus, ideſt illatio. Iterum ſumendo abſtractum pro cõcreto : illatio, ideſt illatum ponitur, ut ſuum correlatiuum, uel ut relatio oppoſita actioni, paſſio autem, & actio ſunt reſpect⁹ oppoſitis, ideo debent ſe mutuo notificare, quia oportet in utrorunque rationibus utriſque uti. ſicut ergo in deſcriptione actionis poſita eſt paſſio implicite dicendo, in id quod ſubijcitur, ideſt patitur, i. tranſmutatione paſſiua, ſic in deſcriptione paſſionis ponit̃ actio, ſed explicitè, ut dictum eſt.

¶ Contra hanc deſcriptionẽ arguitur. Tum q̃a non eſt cõuertibilis cum diffinito. nam qualitas, imo oĩs forma terminãs motũ eſt effectus illatioque actionis. agens, enim vel mouens efficit formã, ad quam eſt motus ipſa actione, ut actu productiuo, ergo &c. Tum, quia datur per copulationem, & oĩs talis diffinitio eſt increpanda ſecundũ Ariſtot. 6. topicorum. Tum quia idem non poteſt copulari ſibi, quia copula eſt inter diuerſa, ſed effectus, & illatio actionis ſunt idem, ergo malè ponitur ly, quę, pro, &c. 1 ca. 13. 2 3

¶ Ad primum dicitur, quod ſic intelligendum eſt, quod paſſio eſt effectus, uell illatio actionis primo, & immediatè, ſed non eſt ſic de forma, quę terminat motũ, quia illa mediante paſſione cauſat̃. verbi-

bi gratia. calor in corpore nõ cauſatus primo & immediate, ſed mediante paſſione ipſa autem paſſio cauſatur primo & immediatè, & hoc modo eſt intelligenda deſcriptio.

¶ Sed contra, paſſiuum nõ patitur, niſi quia recipit nouam formam, ergo prius ex natura rei habet formam, quam patiatur, & per conſequens, quam habet paſſionem, quia cauſa prior eſt cauſato, ergo forma iſta prius eſt effectus actionis quam paſſio. Confirmatur, quia quicqd eſt prius priore, eſt prius poſteriore, ſed paſſum eſt prius paſſione, ſicut fundamentum eſt prius reſpectu, & vniuerſaliter omnis reſpectus eſt poſterius extremis.

¶ Similiter forma quæ inducitur eſt prior paſſo, ut actu patiens, quia (vt dictum eſt) non eſt actu paſſum, niſi per formam, ad quam tranſmutat, ergo forma iſta eſt prior paſſione, & per conſequens prius & immediatius effectus actionis.

¶ Aliter ergo dicendum eſt, ut prius in capitulo de actione, quia paſſio eſt effectus actionis, ſic quod actio efficit ipſam, non ut quod, nec vt principium formale quo, ſed ſicut actus productiuus quo agens tranſmutat paſſum, & tranſmutatio paſſiua eſt ipſa paſſio illata. paſſio ergo eſt illatio & effectus actionis, ſicut reſpectus oppoſitus conſequens formam, ad quam paſſum tranſmutatur, vnde in tali tranſmutatione oportet imaginari tria inſtãtia, uel ſigna naturæ, licet totum poſſit eſſe ſimul tempore & duratione.

¶ In primo ſigno eſt agens & paſſum vt duo abſoluta ante omnem actum, puta ignis & aqua.

¶ In ſecundo ſigno forma caloris inducitur in aqua ab igne.

¶ In tertio ſigno conſurgit reſpectus paſſionis in paſſo, & reſpectus actionis in agente, quia ſimul ſunt reſpectus oppoſiti, & non ſunt. Forte in eodem ſigno innaſcuntur reſpectus producentis & producti, inducentis & inducti, qui ſunt de genere relationis.

¶ Ad ſecundum & tertium põteſt dici, quod iſta non eſt vera diffinitio, quia nullum gẽneraliſſimum poteſt uerè diffiniri, cum ſupra ſe non habeat aliud genus, nec differentiam, nec eſt propriè copulatio, nec idem ibi copulatur, quia ly, quæ non debet

in-

intelligi copulatiuè, ſed expoſitiuè quæ ideſt, non pro &c.

Quæſtio I X.

AD maiorem euidentiam huius capituli de paſſione. ¶ Quæritur, vtrum paſſio ſit genus diſtinctum ab actione? ¶ Et uidetur primo, quod non ſit genus: quia id quod eſt ſpecies alicuius generis non eſt genus generaliſſimum, ſed paſſio eſt huiuſmodi, nam ſpecies tertia qualitatis ponitur paſſio, & paſſibilis qualitas.

2 ¶ Præterea principij non eſt principium, ſed actio eſt principium paſſionis, ut patet ex prædictis, ergo paſſio non eſt principium. ergo nec generaliſſimum.

3 ¶ Præterea actio & paſſio sũt reſpectus oppoſiti, ergo pertinentes ad genus relationis, non ergo ſunt generaliſſima. ¶ Secundo arguitur, ꝙ nõ eſt diſtinctum genus, quia actiuũ & paſſiuum ſimilia ſunt genere ex primo de generatione, ergo & actio & paſſio cõſequentia patet per locum a

Cont.5 coniugatis.

4 ¶ Præterea contraria ſunt in

Cõt.24 eodem genere ſecundum Ariſtot. 10. meta. ſed actio & paſſio ſunt contraria, ergo.

¶ Ad oppoſitũ eſt auctor hic in litera. & Ariſtot. qui ponit decem genera, quia tunc, non eſſet decimum.

RESPONDEO, ꝙ de paſſione plura dicta ſunt capitulo de actione; ideò breuiter hic tranſeundo, prius videndum, ſi paſſio eſt generaliſſimum. ſecundo, ſi ſit diſtinctum ab actione.

¶ Quantum ad primum, ſit prima concluſio. paſſio eſt genus generaliſſimum. probatio illud quod non habet aliud ſuperueniens genus eſt genus generaliſſimum ex diffinitione generis data a Porphyrio, ſed paſſio eſt hmõi, ergo &c. Minor patet, q̃a non habet ſupra ſe niſi ens, quod non eſt genus. ergo &c.

¶ Contra forma eſt quid cõe ſuperiꝰ prædicatum de actione & paſſione, &c. ergo omnia iſta habent ſupra ſe genus. probatur, quia forma non prædicatur de eis, ut accidens, nec ut proprium. patet nec ut ſpecies, nec ut differentia, quia prædicatur in quid de eis. ergo prædicatur ut genus. ¶ Reſpondeo, forma eſt æquiuocũ, ut eſt commune iſtis, & eſt tranſcendens, nullum autem tale eſt genus. ¶ Secunda concluſio

eſt

eſt iſta, paſſio eſt unum genus, probatio. illud genus, quod ſecundùm unam rationem de omnibus ſuis inferioribus prędicatur, eſt unũ genus, ſed paſſio eſt huiuſmodi, ergo &c.

¶ Sed quæ eſt iſta una ratio? Reſpondeo, quod eſt ratio tranſmutationis paſſiue, quia omnis paſſio eſt reſpectus trã ſmutati ad tranſmutans. Ex his patet ad argumenta contra hunc articulum.

¶ Ad primum patet in literã quod ęquiuocatur de paſſiõe. paſſio enim quæ eſt gen*, nullius alterius generis eſt ſpecies.

¶ Ad ſecundũ dico, quod maior ſic abſolutè ſumpta eſt falſa, ſubſtantia enim eſt principium omnium aliorum nouẽ principiorum, ſed ſi ſic, intelligatur, quòd principij nõ eſt principiũ in eodẽ genere, maior eſt uera, ſed minor eſt falſa. paſſio.n. non habet principium in eodem genere.

¶ Ad tertium dico, quod non omnes reſpectus oppoſiti sũt de genere relationis, ſed illi tantum, qui ſunt intrinſecus aduenientes, actio autem, & paſſio ſunt extrinſecus aduenientes, ut ſæpe dictum eſt.

¶ Quantum ad ſecundum dico, iſtam concluſionem, quod paſſio eſt diſtinctum genus ab actione, quod patet ex præcedentibus. Tum, quia eſt in alio ſubiecto, & nunquam ſimul ſunt reſpectu eiuſdem. Tum quia habet diſtinctas deſcriptiones. Tum, quia habent alias rationes prædicandi de ſuis inferioribus.

¶ Ad primum in oppoſitum dicendum, quod Ariſtot. ibi loquitur de genere phyſico, & ſubijcibili. actiuum enim & paſſiuum communicant in materia, & ſubiecto, ſed non ſunt idem genere logico prædicabili, de quo quæritur in propoſito.

¶ Ad ſecundum dico, quod actio, & paſſio non ſunt reſpectus oppoſiti contrariæ, ſed relatiuè, & dato, quod eſſent contrarij largo modo, non tamen ſequitur, quòd ſint in eodem genere, quia contraria poſſunt eſſe generaliorum, ut ibidem dicitur, & in prædicamentis, &c.

¶ *Quando uerò eſt; quod ex adiacentia temporis relinquitur, & cæt. ca. quinto de quando.*

Quæſtio X.

Circa capitulum de quando. Quęritur utrũ quãdo poſſit comparatur? Videt

quod non, quia nulla relatio poteſt eſſe fundamentum relationis, quia tunc procederetur in infinitum, ſed quãdo eſt relatio, quia reſpectus, cõparatio autem eſt relatio, patet. ergo non poteſt fundari in quando, nec per conſequens, quando poteſt comparari. comparatum enim comparatione comparatur.

¶ Contra eſt ipſe auctor in litera.

RESPONDEO, quod quæſtio iſta tangit difficultatem, an relatio poſſit fundari in relatione, ideo primo videndum eſt, in quo relatio poteſt fundari, ſecundo ex his ad quæſtionem.

1. *phyſ.* *Cõt.* 80 ¶ Quantum ad primum, prima concluſio eſt iſta relatio, poteſt fundari immediatè in ſubſtãtia, probatio. materia, & forma ſunt cauſa immediata omnium accidentium, ſed omnis cã fundat immediate reſpectum cãlitatis, ergo reſpectus cauſalitatis fundatur immediatè in ſubſtantia materiæ, & formæ Similiter poteſt argui de cauſalitate paſſiua, quia aliqua ſubſtantia generatur, & producitur, ergo fundat immediate reſpectum producti ad producens, uel generans.

¶ Præterea compoſitum immediate dependet a materia, & forma, & ſubſtantia a primo ente, ſed dependentia eſt relatio, ergo relatio fundatur immediate in ſubſtantia.

¶ Præterea forma ſubſtãtialis immediate unit materię, ergo immediatè fundat reſpectũ unionis. ¶ Pręterea ſubſtantia eſt prior omni accidente, ſed prioritas eſt formaliter relatio, & ita prioritas fundatur immediate in ſubſtantia, aliter eſſet proceſſus in infinitum.

¶ Secunda cõcluſio eſt iſta. relatio põt immediate fundari in qualitate, & quãtitate, hæc eñ ab omnibus cõceſſa eſt, & patet 5. meta. ca de ad aliquid vt ſimile, & ęquale. &c. *Cõt.* 4

¶ Tertia concluſio eſt iſta. relatio poteſt fundari immediate in relatione, ꝓbo. ſicut hęc albedo, & illa ſunt eiuſdẽ generis, uel rationis, & fundant relationẽ cõformitatis, ita paternitas hæc, & illa ſunt eiuſdem rõnis, ergo fundant relationẽ cõformitatis, nec iſta cõformitas eſt idem, quod paternitas, quia conformitas eſt de primo modo relatiuorum, paternitas de ſcd̃o. ¶ Confirmatur, quia paternitas, & paternitas ſunt eiuſdẽ ſpẽi, uel idem ſpẽ, identitas eſt relatio. ergo relatio fundatur in relatione. Item inter paternitatem, & filiationẽ eſt relatio

dif-

difformitatis, ergo relatio fundatur in relatione hac & illa, nec difformitas, cum ſit de primo modo, eſt idem quod paternitas, & filiatio, quæ ſunt de ſecundo modo. ¶ Præterea certum eſt, quod inter relationes eſt ordo, & diſtinctio: ſed ordo, & diſtinctio ſunt relationes, ergo &c. Contra arguitur, ſicut paternitas, & paternitas fundant conformitatem, quæ eſt relatio per ſe, ita conformitas hæc & illa cum ſint eiuſdem rationis fundabunt aliam conformitatem, & ſic in infinitum. ¶ Similiter poteſt argui de difformitate ordine, & diſtinctione. ¶ Reſpondeo, quod ſtandum eſt in ſecundo nam aliqua relatio ſic eſt ratio referendi, quod non refertur, & ſic eſt quo, quod non eſt quod. una ergo conformitas non eſt conformis alteri, ſicut nec albedo eſt alba, nec triſtitia triſtatur. ¶ Quarta concluſio, quæ ſequitur ex prædicta eſt illa relatio poteſt fundari immediate in omni ente. probo, omne eſt omni enti comparatum eſt idem, uel diuerſum ex 10 metaphysicæ. ſed identitas uel diuerſitas ſunt relationes. ergo fundantur in omni ente. ¶ Confirmatur quia omne ens, uel eſt cauſa, vel cauſatum prius, uel poſterius, uel ſimul, quæ ſunt nomina relatiua, & dicunt formaliter reſpectus. ¶ Quantum ad ſecundum patet ex prædictis, quod non repugnat ipſi, quando nec alicui reſpectui poſſet comparari, quia poteſt fundare relationem. ¶ Ad argumentum in oppoſitum dico, quod maior eſt falſa; quia ſecundum Euclidem proportionalitas eſt ſimilitudo duarum proportionem, quæ dicit formaliter relationem, uel ſuper vnitatem eius fundatur ſimilitudo, quæ etiam formaliter eſt relatio, maiorem ergo habet falſam illud argumentum, & non ſequitur proceſſus in infinitum, quia ſtatur in ſecundo, uel tertio, & tandem uenitur ad abſolutum, ſicut accidens fundatur in accidente, puta qualitas in quantitate, nec proceditur in infinitum, ſed tandem deuenitur ad ſubſtantiam. 5. g. q. in pri.

¶ *Eſt autem quando in omni eo quod incipit eſſe, ut corpus quidem uniuerſum aliquando eſt, ut in tempore, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XI.

QVæritur utrum hæc proprietas ualet, quod proprium eſt ipſi quando eſſe in omni eo quod incepit eſſe,

Videtur, quod non, quia angelus, uel intelligentia incepit eſſe, & tamen non eſt in quando probatio, quia nõ mẽſuratur tempore, ſed æquo.

¶ Similiter arguitur de anima, quia uidetur ſe habere ſicut angelus, & tamen in litera dicitur, quod eſt in tempore, & in quando.

¶ Præterea primum mobile incepit eſſe, & tamen non eſt in quando. probo. mobile eſt prius natura motu. motus eſt prior tẽpore, & tps eſt prius quando. quælibet illarum probatur, quia ſubiectum, & cauſa prius eſt accidente, & cauſato. motus autem eſt in mobili, & tempus in motu, quia paſſio motus, ſed tempus eſt cauſa quando: ergo a primo ad ultimum, totum mobile eſt prius quando, ſed prius, vt prius non eſt in poſteriori, ergo.

¶ Cõtra ẽ hic auctor ĩ litera.

RESPONDEO hic præmittendo unã propoſitionẽ, ſcilicet quod eo mõ quo aliquid eſt in tempore, eodẽ modo eſt in quando. hoc eſt probabile de ſe. ¶ Sed ad uidendũ, qñ aliquid eſt in tempore notandum, quod iſta quinque ſe habent ſecundum quendã ordinem in entibus.

¶ Primum eſt fluxus formæ, ſcilicet ipſe motus quicunque puta dealbatio, & illud eſſentialiter menſuratur tpe, quia nihil eius manet idẽ, ſed rõ eius req̃rit partem ſuccedere parti eius.

¶ Secundum eſt forma, ſecundum quam poteſt eſſe fluxus partis poſt partem. puta ipſa albedo in eſſe quieto.

¶ Tertium eſt forma ſecundũ quam actualiter eſt fluxus. puta ipſa albedo ĩ fieri, & hoc ſecundum, & tertium eſt eadem forma licet ſecũdum diſpoſitionem diuerſam acceptam, & ſecundum illã uno modo acceptam eſt actu motus, & alio modo acceptam eſt actu quies, primo modo menſuratur tempore ratione fluxus annexi, ſecundo modo natura temporis, quidam dicunt quod æuo.

¶ Quartum eſt permanens, in quo non eſt natus eſſe fluxus partium, tamen neceſſario habet formam conſequentem, in qua natus eſt eſſe fluxus partium, puta cœlum, & quodcunque mobile, & etiam angelus ſi ſit localiter mobilis, & illud quartum non mẽſuratur tpe per ſe, nec ſcdm ipſum eſt proprie quies, ſicut nec motsu, quia non eſt natum moueri niſi per accidens, ideo nec quieſcit, ſed motus, & quies eſt ſecundum aliquam formam neceſſario cõſe-

ſequentem ipſum, & hic per accidens tempore menſuratur.

¶ Quintum eſt illud, in quo non poteſt eſſe fluxus, nec in aliquo cōſequente ipſum naturaliter, ut eſt Deus, ideo q̄a manet inuariatum omnino, idem dum manet, nullo modo menſuratur tempore, nec ſecundum ſe totum, nec ſecū dum partem eius, nec etiam menſuratur tempore per accidens, tale nullo modo eſt in quando. Ex his patet ad quæſtionem, quod quādo aliquo modo eſt in omni eo quod incepit, ſicut & tempus.

Conte. 16.

¶ Ad argumenta patet ex p̄dictis, quod tam angeli, quā anima, & quam cœlum aliquo modo ſunt in tempore, & in quando, licet ſecundū ſuum eſſe, formale & quidditatiuum menſurentur æuo.

¶ Aliter poteſt dici, quod auctor loquitur ſ̄m opinionē Ariſto. qui ponit intelligentias & cœlum eſſe ab æterno, & non incepiſſe.

8. phi. & 12. met. et alibi ſæpe.

¶ Ad aliud autem de anima ſoluitur, quod non ſimile eſt de anima & de angelo. Tum quia etiam ſecundum Ariſt. 19. de animalibus, intellect⁹, idest anima eſt ab extra, idest creata & producta de nouo, nec ſic eſt angelus ſecundum eum, cum angelus non ſit forma corporis ſicut anima, ideo magis eſt uariabilis ſecundum tempus, quam ſit angelus.

¶ Vbi uerò eſt circunſcriptio corporis a circunſcriptione loci prouenient, locus autē eſt in eo, quod capit, & circunſcribit, ex ergo in loco, quicquid a loco circunſcribitur, nō eſt autem in eodē locus et ubi. locus enim in eo quod capit, ubi uerò in eo, q̄d circunſcribitur, & cōplectitur, uidetur autem nō omni adeſſe. Anima enim nuſquā eſt. Nullum enim locum occupat, neque implet: Cap. 6. de ubi.

Quæſtio XII.

QVæritur vtrum anima vel intelligentia occupat locū? Videtur quòd ſic. nam quod determinat ſibi locum, eſt in loco, ſed anima, & intelligentia ſunt huiuſmodi, ergo maior patet, quia non ſunt ubique. ergo in aliquo loco determinate. ¶ Contra eſt auctor,

hic in litera.

RESPONDEO, & primo uidēdum eſt de loco corporis, ſecūdo de loco angeli, ſiue animæ.

¶ Quantū ad primum notandum eſt, quod omni corpori præter ultimū cęlum quod non habet extra continens, conueniunt ſex. Primū eſt eſſe in loco actuali, non quod neceſſario ſit in loco, quia Deus poſſet facere lapidem non exiſtente aliquo corpore locāte, & lapidem exiſtentē abſque oī alio corpore, vel facere illum extra uniuerſum, & vtroque modo eſſet non in loco, non ergo requirit eſſe neceſſario in loco, ſed tantum haberet potentiam paſſiuā, qua poſſet eſſe in loco, tamen de facto omne corpus pręter ultimum eſt in loco.

¶ Secundū eſt eſſe in loco actualiter determinato, non. n. poteſt eſſe in loco, quin illud vltimum contenti, quod eſt proximum continenti faciat illud actu, quia facit diſtare latera continentis ſecus eſt de parte in toto, quæ non facit ſuperficiem in potentia continentem ipſam eſſe in actu, & ideo pars in toto non eſt ſicut locatum in loco. ex 4. phi. Cot. 23

¶ Tertium eſt eſſe in loco æquali, nam pp eandem quantitatē, quæ facit locum in actu modo prædicto neceſſario exigit locum ſibi æqualē.

¶ Quartum eſt in loco commenſuratiue, & hoc propter eandem quantitatem, ita quod pars ſuperficiei contenti correſpondet parti ſuperficiei continentis, & totum toti.

Quintum eſt eſſe in loco determinatè hoc vel illo, & hoc competit corpori ex determinato loco ipſum locante.

¶ Sextum eſt eſſe in loco naturaliter, uel violenter, & hoc competit corpori, inquātum corpus naturale, ex hoc ſ. inquantum habet formam ſubſtantialem determinatam, & qualitates determinatas natum eſt ab aliquo locante cōſeruari, & ab aliquo corrumpi, & quando continetur ab ultimo illius quod eſt natum ipſum conſeruare, dicitur eſſe in loco naturali, quādo vero ab illo quod natum eſt ipſum corrumpere, dicitur eſſe in loco uiolenter.

¶ Quantum ad ſecundum correſpondenter, dicam ſex. Primum dictum eſt, quod angelus non neceſſario eſt in loco, quia multo magis quam corpus poſſet fieri ſine creatione creaturæ corporalis, vel ea facta poſſet fieri, & eſſe extra

omnem

omnem creaturam corporalem, tamen in angelo eſt potentia paſſiua, qua poſſet eſſe in loco.

¶ Secundum dictũ eſt, quod non oportet angelum eſſe in loco actuali, quia non oportet eum eſſe in aliquo continente diuiſibili actu exiſtente, non.n.facit latera continentis diſtare, & ideo non facit ſuperficiem continentem eſſe in actu.

¶ Tertium dictum eſt, quod non poteſt angelus eſſe in loco quantuncunq. magno, q̃a hoc eſt proprium Dei, nec vt credo poteſt eſſe in loco quãtumcunque paruo in infinitum, poteſt tamẽ eſſe in puncto, hoc pro nunc ſupponatur: quia probare illud eſt difficile & magis alterius ſpeculationis.

¶ Eſt ergo angelus in loco ſic, quod habet locum determinatum, in loco tamen determinato hoc modo, q̃a eſt aliquis locus quo maiorem non poſſet habere, & aliquis quo minorem non poſſet habere, loquendo de loco continuo, licèt forte poſſet eſſe in puncto.

¶ Quartũ dictũ eſt quod angelus non eſt in loco cõmenſuratiuè, quia cum ſit indiuiſibilis, nõ habet partẽ, & partem cum partibus loci.

¶ Quintum dictum eſt, qđ angelus eſt in hoc loco, vel in illo, quia non eſt ubique, nã angelus cum ſit in potentia ad ubi in communi, & nõ ex ſe determinatus ad hoc vbi uel illud, tamen ab eodem agente reducitur ad hoc, qđ ſit actualiter in loco, & in hoc loco, vel in illo, illud uero eſt creans, & producens.

¶ Sextum dictum eſt, quod angelus non eſt in aliquo loco naturaliter, quia tunc eſſet in aliquo loco uiolenter quando.ſ. eſſet extra locum naturalem, & ſic etiam aliquod corpus haberet naturalem habitudinẽ ad ipſum cõſeruandum, & aliquod corpus ad ipſum corrumpendũ, quod ſimpliciter eſt falſum.

¶ Ex illo ſexto dicto patet, quod illa potentia quæ eſt in angelo ad eſſendum in loco non eſt naturalis, nec uiolẽta, ſed eſt neutra, quia iſtud paſſum.ſ. angelus nõ inclinatur ex ſe naturaliter ad hunc locum, nec ad oppoſitum, ſed neutro modo habet ſe ad iſta, ſicut ſuperficies ſe habet ad albedinem, & nigredinem.

¶ Sic ergo patet quomodo angelus eſt ĩ loco.ſ. diffinitiuè. Et quomodo, non cõmenſuratiuè, quomodo auctor iſte negat angelum, & aĩam

eſſe in loco. Sed tunc occurrit dubium, illud ubi diffinitiuum aut eſſe in loco diffinitiuè quid eſt, & in quo genere collocetur.

¶ Reſpōdeo, per illud, vbi nihil aliud intelligo, niſi aſſiſtētiam, vel præſentiam angeli ad locum, a quo utique continetur Sed nec circunſcribitur, nec commenſuratur, eſt autē in genere ubi per reductionem, quia cum iſto habet maiorem conuenientiam, & ſimilitudinem, quam cum aliquo alio prædicamentorum.

¶ Ad argumentum in oppoſitum patet quod cōcludit pro eſſe in loco diffinitiuè, uel determinatiuè.

¶ Ad aliud in contrarium loquitur de eſſe in loco commenſuratiue.

¶ *Nequaquam igitur duo in eodem loco eſſe ſimul poſſunt, nec idem unum in diuerſis. Cap. eod.*

Quæſtio XIII.

SVb ſequenter quæritur vtrum ſit poſſibile idem corpus eſſe ſimul in diuerſis locis. Videtur quod ſic, nam in eodē loco poſſunt eſſe duo corpora ſimul, ergo & idem corpus in diuerſis locis, añs patet de ferro ignito, ubi sūt ſimul ferrum & ignis, conſequētia patet, quia ſimilis poſſibilitas, uel impoſſibilitas videtur eſſe hinc & inde.

¶ Contra eſt auctor in litera, & Ariſt. 4. phyſi.

RESPONDEO hic ſunt duæ concluſiones ſecundum ſidei ueritatem.

¶ Prima concluſio eſt, quod de potentia Dei poſſibile eſt duo corpora eſſe ſimul in eodem loco quod patet. Tum quia Chriſtus fuit natus de uirgine matre, ergo clauſo clauſtro, quod eſſe nō potuit niſi duo corpora ſimul eſsēt. Tum quia Chriſtus reſurrexit clauſo ſepulchro. unde mulieres dixerūt, quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? quem tamen lapidem angelus poſtea reuoluit: conſtat ergo in reſurrectione corpus Chriſti ſimul fuiſſe cum corpore lapidis. Tū quia poſt reſurrectionē intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, ergo idē quod prius. Tum quia cælum eſt corpus indiuiſibile, quia incorruptibile, diuiſio autem eſt quędam corruptio, ſed corpora beatorū in cælo empyreo erunt ſimul cū cælo, & ecōuerſo, ſine diuiſione, & ceſſione alicuius illorum. ¶ Secunda concluſio eſt, quod de poten-

tiâ Dei idem corpus poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis, probatio, quia corpus Chriſti ſimul eſt in cœlo, & in ſacramento altaris, immo in pluribus altaribus, ſimul ſub ſacramento.

¶ Præterea legitur ꝙ beatus Amb. exiſtens Mediolani ſimul interfuit ſepulturæ beati Martini Turonis, ergo ſimul fuit in diuerſis locis.

¶ Item, ſunt aliæ duæ concluſiones oppoſitæ ſecundũ Philoſophi auctoritatem. Vna, ꝙ de potentia naturali impoſſibile eſt duo corpora ſimul eẽ. Alia, ꝙ de potentia naturali impoſſibile eſt idẽ corpus eſſe in diuerſis locis.

¶ Ratio primæ concluſionis aſſignatur duplex, vna repugnantia quãtitatis vel dimenſionum. Vnde Ariſt. 4 phyſic. dicit, ꝙ dimenſiones ſolę ſine qualitatibus & paſſionib. faciunt diſtare duo corpora, & contradictio eſt, ꝙ maneant dimenſiones, & non faciant diſtare, nam corpus cubum facit diſtare ſecundum quod dicitur ibi, quia illæ dimenſiones repugnant ad inuicem, quia vna expellit aliam, nec poſſunt ſimul eſſe.

¶ Intelligendum. n. quod dupliciter poſſunt aliqua repugnare. ſ. formaliter vel virtualiter. primo modo repugnat duo contraria, puta calidum & frigidũ, ſecundo modo cauſa naturalis repugnat effectui oppoſito ſui effect', ut ignis frigiditati. duæ ergo dimenſiones repugnant non primo modo, ſed ſecũdo modo, quia repugnantia duarum dimenſionũ non eſt, niſi propter ſimultatem loci, quem replet unum corpus, quantum poteſt repleri, ergo ſi aliud corpus repleat cum eo eundem locum, erit repugnãtia quantitati priori, non formaliter, ſed quaſi virtualiter, ratione illius effectus, qui eſt repletio loci per primã quantitatem vnius corporis eo modo, quo quantitas habet efficaciam reſpectu huius effectus, qui eſt eſſe in loco repletiuè.

¶ Alia ratio concluſionis aſſignatur ordo vniuerſi, vbi notandum, quòd ſicut in vniuerſo eſt ordo conuenientiæ, ordo dependentiæ, ordo durationis, &c. ita eſt ordo ſitus ſecundum quem vniuerſæ partes vniuerſi ſunt contiguæ, & vna extra aliam, ex quo ſequitur, quod nec vacuum poſſit eſſe, nec duo corpora poſſunt eſſe ſimul, ita ꝙ vtriuſque eſt eadẽ cauſa vtraque cauſa eſt rationalis, ſed primam puto veriorem. ¶ Ratio ſecundæ concluſionis

cluſionis aſſignatur iſtam, q᷑a naturaliter mutatio poſitiua, qua .ſ. acquiritur aliquid non poteſt eſſe ſine deperditiua, qua aliquid deperditur, & hoc ubi natæ ſunt eſſe iſtæ duæ mutationes, quod ideo dico, quia alicubi non ſicut natæ eſſe ambæ: puta in illumiuatione aeris, vbi ſic eſt mutatio poſitiua, quod nulla eſt deperditiua, nullum ergo corpus poteſt eſſe in diuerſis locis: quia non poteſt moueri ad vnum, niſi deperdat aliud, quia igitur natura non poſſet ſeparare has duas mutationes, ubi natæ ſunt eſſe, vt in propoſito: ideo non poteſt facere idem corpus eſſe in diuerſis locis. bene ergo dicit auctor in litera, ꝙ idem corpus non poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis, nec plura corpora in eodem loco.

¶ Ad argumentum in oppoſitum, nego antecedens.

¶ Ad probationem deferro igmito: iam dictum eſt in principio huius libri, quod non imaginandum eſt ignem, & ferrum eſſe ſimul, ſed quod ferrũ eſt poroſum multis poris, in quibus ignis capitur, & ſic duo corpora non ſunt ſimul.

¶ *Contentio autẽ de ſpheræ extremitate oritur. Nihil enim extra idem eſt: in eo autem locus eſſe non poterit, vt dictum eſt a ſuperiorib. quod ab eo quidem loco ambitur, & cæt. Cap. eodem.*

Quæſtio XIIII.

QVæritur vtrum vltimũ cœlum ſit in loco diuerſi Philoſophi & Commentatores diuerſa dixerunt volentes ſaluare illud cœlum, & ſi non pro prie, in aliquo modo eſſe in loco. Quidam. n. ut Auerrois dicit ipſum eſſe in loco ſecũdum centrum. Alius. ſ. Themiſtius per partes, alij per vltimam ſui ſuperficiem, de quo magis ſpectat ad 4. phyſicorum.

¶ Quicquid ſit de dictis eorum, certum habeo, ꝙ illud cœlum non eſt in loco proprie loquendo per rationem auctoris, nam omne quod eſt in loco circumſcribitur ab aliquo corpore, quod eſt extra ipſum, & ab eo diſiunctum & diuiſum, ut patet quarto phyſic. ſed cœlum vltimum non habet aliquod corpus extra ſe quia non iam eſſe vltimum, ergo &c. ¶ Vnde hic eſt aduertẽdum, quòd corpora

4 ph c. 43. & inde.

Com te. 30. & inde.

ra uniuerſi ſunt inter ſe ordinata vt continentia localiter, & contenta, terra enim continetur ab aqua aqua ab aere, aer ab igne, ignis a ſphera lunæ, ſphera lunæ ab alia ſphera, & ſic uſque ad vltimam, ſicut ergo non eſt inconueniens dare in uniuerſo aliquod corpus ita contentum, quod nullo modo eſt locus continens alterius, puta terra, ita nec eſt inconueniens dare aliquod corpus, quod ita eſt locus continens alterius, quod nullo modo eſt in loco, nec ab aliquo contentum, & ita eſt vltima ſphera, ſiue cœlum ultimum, vel illud ſit primum mobile, ut dicũt philoſophi, vel ſit cęlum empyreum immobile, vt tradunt theologi, & verũ eſt, & ibi eſt locus beatorum, ultra quod nõ eſt neque locus, neque motus, neque tempus, ut dicit Ariſtot. 1. de cœlo, & mundo.

Cõtex 27 ſed 15 expreſ ſius 1. ce.

Cõtex. 97. & 99 & 4 phi. Cõtex. 4) & Cõnde.

¶ *Poſitio eſt quædam partium ſitus, & generationis ordinatio. Cap. 7. de poſitione.*

Quæſtio XV.

AD euidentiam capituli poſitionis. Quæritur vtrum ſit unum prædicamentum. Arguitur primo, ꝙ non ſit prædicamentum, nec vnũ generaliſſimum, nam omnis relatio eſt de genere relationis, ſed poſitio eſt relatio, quia formaliter reſpectus, ergo eſt in genere relationis, & per conſequens non eſt generaliſſimum.

¶ Præterea illud quod eſt dñiagñis, non eſt gñaliſſimum, ſed poſitio eſt differẽtia generis quantitatis, vt dr in prędicamentis, ergo poſitio nõ eſt gñaliſſimum. 2
¶ Secundo arguitur ſic, ꝙ non ſit unum genus, nã poſitio eſt reſpectus mutuus, ſicut & ordo, ergo qua ratione ordo partium locati ad partes loci facit vnum genus, ergo eadem ratione e conuerſo, ordo partium loci ad partes locati facit aliud genus. ¶ Confirmatur, quia actio, & paſſio faciunt duo genera, quę ſunt duo reſpectus oppoſiti, ergo pari ratione in propoſito ordo, & ordo, qui ſunt reſpectus oppoſiti in propoſito.

¶ Itẽ argumentum ualet ad probandũ de ubi, & qñ, & de habitu, ꝙ ſint duo genera, quia in his omnib. ſunt reſpectus oppoſiti ad inſtar actionis, & paſſionis, vt ubi actiuum ex parte loci, & ubi paſſiuum ex parte corporis locati. 3

Si-

Similiter quando actiuè ex parte temporis, & quando paſſiue ex parte rei temporalis. ¶ Item habere actiuè ex parte adiacentium corpori, & habere paſſiuè ex parte corporis cui adiacent.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor, & Ariſtot. aliter eſſent plura generaliſſima, aut pauciora quam decem.

RESPONDEO hic ſunt duæ concluſiones. Prima cõcluſio eſt iſta, poſitio eſt genus generaliſſimum, quod non habet ſupraueniens eſt generaliſſimũ per diffinitionem datam a Porphyrio, ſed poſitio eſt hmõi, igitur. nam nihil habet ſupra uniuocum, niſi ens, quod non eſt genus &c. Et ſicut dictũ eſt in Porphyrio, hoc eſt de ratione generaliſſimi non habere ſupra ſe aliud genus eſto quod paucas uel nullas habeat ſpecies ſub ſe, ſicut eſt de quando, vbi poſitione, & habitu, quæ paucas, aut nullas habēt ſub ſe ſpecies.

¶ Secunda cõcluſio eſt iſta, quod poſitio eſt unũ genus probatio, quia prædicatur de omnibus ſuis inferioribus ſecundum vnam rationem. Ergo eſt unum genus, vnitas enim generis eſt ex unitate rationis prædicandi.

¶ Si quæratur quæ ſit illa ratio una, dico, ꝙ vel eſt ignota nobis, vel ſic deſcribi põt, (vt auctor deſcribit) .ſ. ordo ſecundum quem aliqua ordinantur in loco, vel ratio ordinabilitatis in loco, quia poſitio eſt formaliter ordo partium in loco.

¶ Ad primum in oppoſitum dico, ꝙ maior eſt falſa, ſic accepta uniuerſaliter, nam ſola relatio & reſpectus intrinſecus aduenıens eſt de genere relationis, poſitio autem non eſt reſpectus intrinſecus adueniens.

¶ Ad ſecundum patet ex præcedentibus, quod poſitio prædicamentum non eſt differentia, vnde æquiuocatur in argumento de poſitione.

¶ Ad tertium tangit difficultatem, an ens diuidatur ſufficienter per decem genera, q. d. ſi non, plana eſt reſponſio, ꝙ in omnibus reſpectib. oppoſitis ſicut vnus conſtituit prædicamentum, ita alius, quod ſi ſic, vel oportet fieri multas reductiones, ut .ſ. reſpectus oppoſitus reducatur ad genus oppoſiti; verbi gratia, ubi actiuum ab vbi paſſiuum, ſimiliter de qñ poſitione, habitu &cæ. Sed quare actio, & paſſio non reducuntur ad unum genus, & alij reſpectus ſic, reſponſionẽ quære ſi potes &c.

Ha-

¶ *Habitus eſt corporũ & eorum, quæ circa corpus ſunt, adiacentia.* *Cap.8.de habitu.*

Quæſtio XVI.

AD euidentiam totius capituli de habitu. Quæritur utrum habitus ſit generaliſſimum, aut prædicamentum? Videtur quod non, nam omne prædicamentum eſt ens naturale. ens enim reale naturale diuiditur in decẽ prædicamenta quinto metaphyſic. ſed habitus non eſt ens naturale, ſed ab actu noſtro. Ex hoc enim, quod veſtis aut quodcũque ornamentum additur corpori, quod ſit per actum noſtrum, dicitur aliquis habituatus.

Conte. 13. & inde.

2 Præterea duplex eſt habitus, animæ, ſcilicet & corporis, ſed habitus animę nõ eſt prædicamentum, ſed pertinet ad primam ſpeciem qualitatis. ergo nec habitus corporis.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor hic, & Ariſ. in prædicamẽtis.

RESPONDEO, hic ſũt duæ concluſiones.

¶ Prima concluſio eſt iſta. habitus eſt generaliſſimũ: ꝓbo omne genus, ꝙ nõ hẽt ſupraueniens genus eſt generaliſſimum, ſecundum diffinitionẽ datam a Porphyrio, ſed habitus eſt huiuſmodi, ergo, &c. non enim habet ſupra ſe niſi ens, quod non eſt genus &c. *cap.de ſpecie.*

¶ Secunda concluſio eſt iſta. habitus eſt unum genus. probo, illud eſt unum genus, qđ ſecundum vnam rationem de omnibus ſuis inferioribus prę dicatur, q̃a unitas generis eſt ab unitate rationis, ſed habitus eſt huiuſmodi. ergo, &cæt.

¶ Sed quę eſt iſta una ratio? Reſpondeo difficile eſt hoc, & plura alia de iſtis intelligere, propter eorum modicamentitatem illa. ergo una ratiõ generis uocetur habitatio, quia formaliter habitus qui eſt prędicamentum, eſt quidam reſpectus habitationis, quo corpus, & partes corporis habẽt ea quæ adiacent eis.

¶ Ad primum in oppoſitum dico, qđ res cuiuſlibet prędicamenti eſt ens reale; ad ſui eſſe tamen poſſunt aliqua prędicamenta præexigere actum noſtrum, uerbi gratia, actio & paſſio ſunt reſpectus reales, tamen ad ſui eſſe præexigunt applicationem actiui, & paſſiui, quæ applicatio poteſt fieri ab actu noſtro. ¶ Similiter ubi poteſt eſſe terminus motus cauſatus a nobis. ¶ Item ſeſ-

ſio

ſio, & omnis poſitio quæ eſt a conſuetudo motu naturæ eſt huiuſmodi, applicatio, ergo extremorum poteſt eſſe ab actu noſtro: ipſe tamen reſpectus conſequens eſt a natura rei, idem dico de habitu in propoſito,

¶ Ad ſecundum dico, quod æquiuocatur de habitu: quia habitus animæ non eſt prædicamentum, ſed forma abſoluta de prima ſpecie qualitatis, habitus autem corporis, qui eſt prædicamentum, eſt reſpectus extrinſecus adueniens & cæt.

¶ *Suſcipit autem habitus magis, & minus. Armatior enim eſt eques pedite: dicitur et calciatior, q calciamentis, & caligis utitur: quam qui ſolis calciamentis, vel caligis utitur, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XVII.

QVæritur utrum in eſſentia formæ accidentalis ſit dare gradus intrinſecus eſſentiales, ſecundum quos poſſit ſuſcipere magis, & minus? Videtur, quod non: quia forma eſt ſimplex, & inuariabili eſſentia conſiſtẽs, ſed illud, quod habet gradus non eſt huius. ergo, &c.

¶ Præterea 9 metaphyſicæ formæ ſunt ſicut numeri, & *Conte.* 10.
ſicut unitas ſtat in diuiſibili: ita quòd nihil poteſt addi, vel diminui, quin mutet ſpeciem, ſic eſt de forma. ergo forma non habet gradus. ergo, &c. 1

¶ Præterea ſi ſic. ergo una albedo eſt magis albedo quam alia. conſequens eſt falſum. ergo, & antecedens probatio conſequentiæ, quia tunc albedo intenſa habebit aliquem gradum, quem non habebit remiſſa. ergo magis albedo, vt uidetur. 3

¶ Contra impoſſibile eſt aliquam formam communicare ſe alicui ſecundum magis, & minus, niſi in ſua eſſentia habeat gradus, alioquin ſecundum eundem gradum participaretur in quocunque ſubiecto, ſed forma accidentalis communicat ſe alicui ſubiecto ſecundum magis, & minus, patet de albedine, ergo in ſua eſſentia habet gradus, ergo, &c. 2

RESPONDEO, quod de hac quæſtione iam aliquid dixi in prædicamentis capitulo de qualitate, & multo prolixius determinaui in quadam quæſtione ordinaria, ideo breuiter pertranſibo

aliquo

aliquo modo replicãdo, quæ iam dixi, vbi ſupra. primo ergo contra aliquas opiniones quaſdam cõcluſiones declarabo, ſecundo ad quęſtionem aliter reſpondebo.

¶ Quantum ad primum ex improbatione prædictarum opinionum, ſuppono quattuor concluſiones. tres contra tres opiniones per auctorem reprobatas, quia nec augmentum, nec decrementum ſubiecti uel accidentis, uel utriuſque eſt cauſa ſuſcipiendi magis & minus. ¶ Quartam uero contra opinionem auctoris, ſcilicet quod acceſſus, uel receſſus ad impoſitionem uocis non eſt cauſa, hæ quattuor concluſiones patent ex prędictis. ¶ Quintam concluſio eſt iſta. forma accidentalis non ſuſcipit magis & minus ſecundum diſpoſitionem in ſubiecto, aut ſecundum eſſe in ſubiecto remanente eius eſſentia immutata. hanc probo ſic. illud, ſcilicet diſpoſitio aut eſt in ſubiecto, aut eſt idem cum eſſentia formæ, vel non. ſi idem, habetur propoſitum, quia cum diſpoſitio ſit maior vel minor. ergo eſſentia formæ cui ponitur eſſe idem, ſi non eſt idem, quæro de illo alio vtrum ſecundum ſuam eſſentiam ſuſcipiat magis & minus, vel non. ſi ſic, habetur propoſitum, ſi non, ergo eſt proceſſus in infinitum.

¶ Præterea habito termino ſecundum rationem qua terminus ceſſat motus, quia habitibus præſentibus in materia ceſſat motus & generatio. ex primo de generatione, ſed per ſe in principio calefactionis habetur calor ſecundum rationem, qua eſt terminus calefactionis, ergo in principio ceſſat motus iſte. quod eſt manifeſtè falſum. probo minorem. omne quod mouetur habet aliquid de termino a quo, & aliquid de termino ad quem. ex ſexto phyſicorum. ergo in principio calefactionis in ipſo calefactibili eſt aliquid de eſſentia caloris. ſi ergo eſſentia caloris non ſuſcipit magis & minus, ſequitur, quòd in principio eſt calor perfectus, ſecundum quem modum eſt terminus motus.

Conte. 55.

Conte. in 7. & 87.

¶ Sexta concluſio eſt iſta, radicatio formæ in materia nõ eſt ratió ſuſcipiendi magis & minus. Hanc oſtendo ſic. Iſta radicatio, uel eſt aliquid diſtinctum ab ipſa forma radicata, vel non. ſi non, habetur propoſitum, quia

quia cum iſta radicatio ſit maior & minor. ergo ipſa forma, ſi eſt aliquid diſtinctum, uel eſt forma abſoluta uel relatiua ſi abſoluta, ſimiliter habetur ppoſitum. ſi relatiua, ſimiliter habetur propoſitum, quia forma aliqua ſecundum ſuam eſſentiā recipit magis & minus.

¶ Præterea ſi ſic. ergo ubi forma eſt magis radicata, ibi ſubiectum eſt magis tale. conſequens eſt falſum. nam ſecūdum medicos febris ethica eſt magis radicata, quā tertiana, tamen tertiana eſt intēſior. & ideo tertianarius eſt magis febricitans. ſimiliter uerecundus eſt, quandoque rubicundior. & tamen rubor eſt minus in eo radicatus, quàm in alio minus rubeo, ut eſt ſanguineus naturaliter. ¶ Quantum ad ſecundum dico ad quæſtionē, partem affirmatiuam, ſcilicet quod forma accidentalis, de qua quæritur, habet tales gradus. ¶ Dico etiam, quod ratio præciſa ſuſcipiendi magis & minus eſt latitudo graduum in forma, ſiue, quod idem eſt, illimitatio formæ, quę participatur. probatio huius. impoſſibile eſt formam participari ſecundum magis & minus, niſi in ſe ſit aliqualiter illimitata, quoniam oppoſitum prædicati infert oppoſitum ſubiecti da enim, quòd non ſit illimitata, quomodo participabitur ſecundum alium & alium gradum?

¶ Si ergo quæritur, qui ſunt iſti gradus formæ, aſſigno talem rationem, gradus formarū, de quibus loquitur nunc, eſt portio perfectionalis formæ ſpecificæ extra eius conceptum quidditatiuum, formam ſpecificam infra ſuum conceptum eſſentialiter includens. incluſa realiter intra conceptum indiuidui vagi vagè, & ſignati ſignatè, portio, quia non tota forma ſecundum omnes gradus extra conceptum quidditatiuum, quia ſpecies abſtrahit ab omni tali gradu, & tamen de omnibus prædicatur, ſicut ſuperius de inferiori, incluſi realiter, quia omne indiuiduum talis formæ includit aliquem gradum illius formæ eo modo, quo accipitur indiuiduum vagum vel determinatum.

¶ Ad primum in oppoſitum dictum eſt in principio huius libri, quia dicitur eſſe forma ſimplex per oppoſitum ad compoſitum ex materia & forma. tamen habere dictus gradus ſuæ ſimplicitati non repugnat. ¶ Ad

aliud

aliud dico, ꝙ loquitur de forma ſecundum ſuum eſſe ſpecificum quo abſtrahit ab omni gradu, & de quidditate formæ ſecundum, quod exprimitur per diffinitionem, &c.

¶ Ad ſecundum nego conſequentiam, ad primam probationem dico, ꝙ bene ſequitur quod erit albedo maior non magis, quia magis dicitur de participantibus ipſam, nõ aũtem de ipſa forma quæ participatur. Amen.

¶¶ Queſtionũ clariſſimi Doctoris Antonij Andreę ſuper ſex principijs Gilberti Porretani, finis.

¶ QVAESTIONES *Doct. ſubtilis Joannes Scoti ſuper li. Priorum Analyticorum Ariſt.*

Quæſtio I.

QVæritur circa librum Priorũ primo. Vtrũ ď ſyllog. ſimpliciter ſit ſcientia? Arguitur, quod non, quia omnis ſciẽtia habetur per diffinitionem tanquam per medium, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non habet diffinitio, ergo nec ſciẽtia. Maior patet, quia diffinitio eſt medium demonſtrationis, ut patet 2. poſter. & minor patet, quia ſyllogiſm⁹ ſimpliciter eſt quoddam complexum, modo ſolius incomplexi eſt diffinitio.

2 ¶ Secũdo omnis ſcientia eſt notitia habita per demonſtrationem, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non habetur notitia per demonſtrationem. Maior patet, quia ſcientia eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, ut patet 2. poſter. & minor patet, quia tunc demõſtratio iſta per quam de ſyllogiſmo ſimpliciter habetur ſcientia eſſet notior ſyllogiſmo ſimpliciter, & per conſequens ſcientia de demonſtratione præcederet ſcientiam de ſyllogiſmo ſimpliciter, quod tamen eſt falſum.

3 ¶ Tertio, quia de diffinitione, & diuiſione, & alijs argumentationibus a ſyllogiſmo ſimpliciter non habemus ſcientiam diſtinctam. ergo nec de ſyllogiſmo ſimpliciter, tenet conſequentia, quia iſta ſunt inſtrumenta ſciendi, quemadmodum, & ſyllogiſmus, & antecedens apparet inducendo per libros Ariſt.

4 ¶ Quarto quia de ente per accidens non eſt ſciẽtia, ut patet 6. meta. ſed ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ens per accidens, quia eſt aggregatio ex pluribus propoſitionibus qua-

rum quælibet eſt in actu, modo ex pluribus exiſtentib. in actu non fit niſi unum per accidens, ut patet 7. met.

5 ¶ Quinto quia omnis ſcientia eſt de neceſſarijs impoſſibilibus aliter ſe habere, & perpetuis, ut patet primo poſter. ſed ſyllogiſmus ſimpliciter non eſt huiuſmodi, immo põt aliter ſe habere, cũ quãdoque ſit, & quãdoq; non. ergo &c.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. qui in iſto lib. dat nobis ſcĩam de ſyllogiſmo ſimpliciter.

¶ In qõne primo videbit quõ đ aliquo ẽ diuerſimode ſcĩa. ſecundo uidebitur expoſitio terminorum qõnis, & tertio reſpondebitur ad quæſitum.

QVANTVM ad primũ notãdũ, ꝙ de aliquo poteſt eſſe ſcĩa tripliciter. uno mõ tã quam de illo, de quo aliquid ſcitur, & hoc dupliciter. Vno modo tanq̃ de rebus ſignificatis per ſubiectum cõcluſionis quemadmodum dicimus, ꝙ de lactuca habemus ſcientiam, ꝙ ſanat febrẽ, ſicut etiã dicit Ariſ. in 1. poſte. ꝙ infinita ſciuntur in propoſitione vniuerſali. Secundo tanquã de ſubiecto concluſionis, ut qñ dicimus de triangulo, demonſtratur hr̃e, &c. Secundo modo de aliquo dr̃ ſcientia tanquã de illo, qđ ſcitur de aliquo, & ſic dr̃ in ſecundo poſter. ꝙ paſſio ſcitur de ſubiecto. Tertio mõ de aliquo eſt ſcĩa tanq̃ de illo, qđ ſcitur. & hoc dupliciter. Vno modo, ut hoc uerbũ ſcire accipitur non modaliter, ut qñ dico, ſcio cantare, i. habeo artem cãtandi. Alio modo, ut hoc uerbum ſcire, eſt modus determinans propoſitionem, & hoc quadrupliciter, ut dicit Linconienſis primo poſt. quia primo modo ſciẽtia eſt cõprehenſio ueritatis etiã cõtingentis ad utrumlibet, uel ut in paucioribus. Scđo modo ſcĩa eſt cõprehenſio ueritatis contingentis ut in pluribus & ſic ſciuntur multæ cõluſiones ſcĩæ naturalis. Tertio modo ſcĩa eſt comprehenſio ueritatis neceſſariè, & non contingenter, & ſic ſciuntur tã principia, quã concluſiones. Sed quarto mõ ſcĩa eſt cõprehenſio ueritatis neceſſitate dubitabilis, quæ nata eſt fieri euidens per præmiſſas ſyllogiſtice applicatas, & iſto mõ ſcitur concluſio demonſtratiua, ut homo eſt riſibilis, aut ſignificabile per talem concluſionem, ut hominem eſſe riſibilem, & quid ſit tale ſignificabile poſtea uidebitur, & hoc de primo.

DE SECVNDO notandũ, ꝙ iſta dictio ſimpliciter ĩ pro-

propoſito nõ denotat diuerſitatẽ ſyllogiſmorũ, ſed denotat diuerſum modum accipiẽdi iſtum terminũ ſyllogiſmus vñ iſte terminus ſyllogiſmus aliqñ accipit cum determinatione ſibi addita, ut cũ dicim⁹ ſyllogiſmus dialect. uel ſyllogiſmus demõſtratiuus, ſed aliqñ accipitur iſte terminus ſyllogiſmus loquendo ſimpliciter ſine aliqua determinatione ſibi addita, ut dicendo ſyllogiſmus, & iſtã acceptionẽ abſolutam ſine aliquo addito denotat iſta dictio ſimpliciter in propoſito, & ſic accipit iſta dictio ſimpliciter in 2. top. ubi dr. Simpliciter dico, qđ ſine addito dico. ¶ Sed dubitat, & uidet, ꝙ hęc dictio ſimpliciter denotat diuerſitatem ſyllogiſmorũ, quia denotat ſyllogiſmũ, componi ex terminis non ſignificatiuis, cuius ſignũ eſt, ꝙ Ariſt. in iſto lib. ponit omnia exempla in terminis non ſignificatiuis.

Scđo, ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter non ordinatur ad aliquẽ finem, ſed quilibet alius ſyllogiſmus ordinatur ad aliquẽ finem. igitur iſta dictio, ſimpliciter, denotat diuerſitatem ſyllogiſmorum. Maior probatur, quia finis ſyllogiſmi ſimpliciter non eſt ſcientia, cum ſcientia ſit finis demonſtrationis, nec opinio, cum ſit finis ſyllogiſmi dialectici, nec apparens demonſtratio, quia illa eſt finis ſophyſticę, igitur non ordinatur ad finem. ¶ Ad iſta dico, quod iſta dictio ſimpliciter, nõ denotat ſyllogiſmum componi ex terminis non ſignificatiuis, quia proprietates, & paſſiones conſideratæ de ſyllogiſmo in iſto libro habent uerum in omni ſyllogiſmo de mundo, ſiue componatur ex terminis ſignificatiuis, uel non ſignificatiuis.

¶ Ad primam dico, quod illi termini non ſunt ſimpliciter non ſignificatiui, unde iſta litera a. ſignificat ſeipſam, & quamlibet ſibi ſimilem. & ideo Ariſt. explicat in iſtis terminis ad ſignificãdum, quod bonus ſyllogiſmus non tenet ſpecialiter gratia aliquorum terminorum, ſed generaliter in omnibus terminis, & hoc conſeruata conſimili diſpoſitione terminorum.

¶ Ad ſcđam dico, ꝙ tã ſcĩa, q̃ opinio eſt finis huius ſcĩę, qa de utraq; đterminat iſta ſcĩa, q̃tũ ad proprietates cões, quę ſe tenẽt ex pte illationis, ſed non quantũ ad ueritates præmiſſarum ſuppoſita illatione. ¶ Scđo notandũ, ut patet ex prima parte qõnis, quod ſcĩa eſt notitia neceſſaria ueri dubitabilis nata fieri euidens

hic in litera.

RESPONDEO, & primo uidēdum eſt de loco corporis, ſecūdo de loco angeli, ſiue animæ.

¶ Quantū ad primum notandum eſt, quod omni corpori præter ultimū cęlum quod non habet extra continens, conueniunt, ſex. Primū ęſt eſſe in loco actuali, non ꝙ neceſſario ſit in loco, q̄a Deus poſſet facere lapidem non exiſtente aliquo corpore locāte, & lapidem exiſtentē abſque oī alio corpore, vel facere illum extra uniuerſum, & vtroque modo eſſet non in loco, non ergo requirit eſſe neceſſario in loco, ſed tantum haberet potentiam paſſiuā, qua poſſet ęſſe in loco, tamen de facto omne corpus pręter ultimum eſt in loco.

¶ Secundū eſt eſſe in loco actualiter determinato, non.n. poteſt eſſe in loco, quin illud vltimum contenti, quod eſt proximum continenti faciat illud actu, quia facit diſtare latera continentis ſecus eſt de parte in toto, quæ non facit ſuperficiem in potentia continentem ipſam eſſe in actu, & ideo pars in loco non eſt ſicut locatum in loco. ex 4. phi.

Cat. 23

¶ Tertium eſt eſſe in loco æquali, nam pp eandem quantitatē, quæ facit locum in actu modo prædicto neceſſario exigit locum ſibi æqualē.

¶ Quartum eſt in loco commenſuratiue, & hoc propter eandem quantitatem, ita q̄d pars ſuperficiei contenti correſpondet parti ſuperficiei continentis, & totum toti.

¶ Quintum eſt eſſe in loco determinatè hoc vel illo, & hoc competit corpori ex determinato loco ipſum locante.

¶ Sextum eſt eſſe in loco naturaliter, uel violenter, & hoc competit corpori, inquātum corpus naturale, ex hoc ſ. inquantum habet formam ſubſtantialem determinatam, & qualitates determinatas natum eſt ab aliquo locante cōſeruari, & ab aliquo corrumpi: & quando continetur ab ultimo illius quod eſt natum ipſum conſeruare, dicitur eſſe in loco naturali, quādo vero ab illo quod natum eſt ipſum corrumpere, dicitur eſſe in loco uiolenter.

¶ Quantum ad ſecundum correſpondenter, dicam ſex. Primum dictum eſt, quod angelus non neceſſario eſt in loco, quia multo magis quam corpus poſſet fieri ſine creatione creaturæ corporalis, vel ea facta poſſet fieri, & eſſe extra

omnem creaturam corporalem, tamen in angelo eſt potentia paſſiua, qua poſſet eſſe in loco.

¶ Secundum dictũ eſt, quod non oportet angelum eſſe in loco actuali, quia non oportet eum eſſe in aliquo continente diuiſibili actu exiſtente, non.n. facit latera continentis diſtare, & ideo non facit ſuperficiem continentem eſſe in actu.

¶ Tertium dictum eſt, quod non poteſt angelus eſſe in loco quantuncunq. magno, q̃a hoc eſt proprium Dei, nec vt credo poteſt eſſe in loco quã tumcunque paruo in infinitum, poteſt tamẽ eſſe in puncto, hoc pro nunc ſupponatur: quia probare illud eſt difficile & magis alterius ſpeculationis.

¶ Eſt ergo angelus in loco ſic, quod habet locum determinatum, in loco tamen determinato hoc modo, q̃a eſt aliquis locus quo maiorem non poſſet habere, & aliquis quo minorem non poſſet habere, loquendo de loco continuo, licèt forte poſſet eſſe in puncto.

¶ Quartũ dictũ eſt quod angelus non eſt in loco cõmenſuratiuè, quia cum ſit indiuiſibilis, nõ habet partẽ, & partem cum partibus loci.

¶ Quintum dictum eſt, q͛ angelus eſt in hoc loco, vel in illo, quia non eſt ubique, nã angelus cum ſit in potentia ad ubi in communi, & nõ ex ſe determinatus ad hoc vbi uel illud, tamen ab eodem agente reducitur ad hoc, q͛ ſit actualiter in loco, & in hoc loco, vel in illo, illud uero eſt creans, & producens.

¶ Sextum dictum eſt, quod angelus non eſt in aliquo loco naturaliter, quia tunc eſſet in aliquo loco uiolenter quando.ſ. eſſet extra locum naturalem, & ſic etiam aliquod corpus haberet naturalem habitudinẽ ad ipſum cõſeruandum, & aliquod corpus ad ipſum corrumpendũ, quod ſimpliciter eſt falſum.

¶ Ex illo ſexto dicto patet, quod illa potentia quæ eſt in angelo ad eſſendum in loco non eſt naturalis, nec uiolẽta, ſed eſt neutra, quia iſtud paſſum.ſ. angelus non inclinatur ex ſe naturaliter ad hunc locum, nec ad oppoſitum, ſed neutro modo habet ſe ad iſta, ſicut ſuperficies ſe habet ad albedinem, & nigredinem.

¶ Sic ergo patet quomodo angelus eſt ĩ loco.ſ. diffinitiuè. Et quomodo, non cõmenſuratiuè, quomodo auctor iſte negat angelum, & aĩam

eſſe in loco. Sed tunc occurrit dubium, illud ubi diffinitiuum aut eſſe in loco diffinitiuè quid eſt, & in quo genere collocetur.

¶ Reſpōdeo, per illud, vbi nihil aliud intelligo, niſi aſſiſtētiam, vel præſentiam angeli ad locum, a quo utique continetur Sed nec circunſcribitur, nec commenſuratur, eſt au ē in genere ubi per reductionem, quia cum iſto habet maiorem conuenientiam, & ſimilitudinem, quam cum aliquo alio prædicamentorum.

¶ Ad argumentum in oppoſitum patet quod cōcludit pro eſſe in loco diffinitiuè, uel determinatiuè.

¶ Ad aliud in contrarium iam loquitur de eſſe in loco commenſuratiue.

¶ *Nequaquam igitur duo in eodem loco eſſe ſimul poſſunt, nec idem unum in diuerſis. Cap. eod.*

Quæſtio XIII.

SVb ſequenter quæritur vtrum ſit poſſibile idem corpus eſſe ſimul in diuerſis locis. Videtur quod ſic, nam in eodē loco poſſunt eſſe duo corpora ſimul, ergo & idem corpus in diuerſis locis, añs patet de ferro ignito, ubi sūt ſimul ferrum & ignis, conſequētia patet, quia ſimilis poſſibilitas, uel impoſſibilitas videtur eſſe hinc & inde.

¶ Contra eſt auctor in litera, & Ariſt. 4. phyſi.

RESPONDEO hic ſunt duæ concluſiones ſecundum fidei ueritatem.

¶ Prima concluſio eſt, quod de potentia Dei poſſibile eſt duo corpora eſſe ſimul in eodem loco quod patet. Tum quia Chriſtus fuit natus de uirgine matre, ergo clauſo clauſtro, quod eſſe nō potuit niſi duo corpora ſimul eſſēt. Tum quia Chriſtus reſurrexit clauſo ſepulchro, unde mulieres dixerūt, quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? quem tamen lapidem angelus poſtea reuoluit: conſtat ergo in reſurrectione corpus Chriſti ſimul fuiſſe cum corpore lapidis. Tū quia poſt reſurrectionē intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, ergo idē quod prius. Tum quia cælum eſt corpus indiuiſibile, quia incorruptibile, diuiſio autem eſt quędam corruptio, ſed corpora beatorū in cælo empyreo erunt ſimul cū cælo, & cōuerſo, ſine diuiſione, & ceſſione alicuius illorum. ¶ Secunda concluſio eſt, quod de poten-

tia Dei idem corpus poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis, probatio, quia corpus Chriſti ſimul eſt in cœlo, & in ſacramento altaris, immo in pluribus altaribus, ſimul ſub ſacramento.

¶ Præterea legitur ꝙ beatus Amb. exiſtens Mediolani ſimul interfuit ſepulturæ beati Martini Turonis, ergo ſimul fuit in diuerſis locis.

¶ Item, ſunt aliæ duæ concluſiones oppoſitæ ſecundũ Philoſophi auctoritatem. Vna, ꝙ de potentia naturali impoſſibile eſt duo corpora ſimul eẽ. Alia, ꝙ de potentia naturali impoſſibile eſt idẽ corpus eſſe in diuerſis locis.

¶ Ratio primæ concluſionis aſſignatur duplex, vna repugnantia quãtitatis vel dimenſionum. Vnde Ariſt. 4 phyſic. dicit, ꝙ dimenſiones ſolę ſine qualitatibus & paſſionib. faciunt diſtare duo corpora, & contradictio eſt, ꝙ maneant dimenſiones, & non faciant diſtare, nam corpus cubum facit diſtare ſecundum quod dicitur ibi, quia illæ dimenſiones repugnant ad inuicem, quia vna expellit aliam, nec poſſunt ſimul eſſe.

¶ Intelligendum. n. quod dupliciter poſſunt aliqua repugnare. ſ. formaliter vel virtualiter. primo modo repugnat duo contraria, puta calidum & frigidũ, ſecundo modo cauſa naturalis repugnat effectui oppoſito ſui effect⁹, ut ignis frigiditati. duæ ergo dimenſiones repugnant non primo modo, ſed ſecũdo modo, quia repugnantia duarum dimenſionũ non eſt, niſi propter ſimultatem loci, quem replet unum corpus, quantum poteſt repleri, ergo ſi aliud corpus repleat cum eo eundem locum, erit repugnãtia quantitati priori, non formaliter, ſed quaſi virtualiter, ratione illius effectus, qui eſt repletio loci per primã quantitatem vnius corporis eo modo, quo quantitas habet efficaciam reſpectu huius effectus, qui eſt eſſe in loco repletiuè.

¶ Alia ratio concluſionis aſſignatur ordo vniuerſi, vbi notandum, quòd ſicut in vniuerſo eſt ordo conuenientiæ, ordo dependentiæ, ordo durationis, &c. ita eſt ordo ſitus ſecundum quem vniuerſæ partes vniuerſi ſunt contiguæ, & vna extra aliam, ex quo ſequitur, quod nec vacuum poſſit eſſe, nec duo corpora poſſunt eſſe ſimul, ita ꝙ vtriuſque eſt eadẽ cauſa vtraque cauſa eſt rationalis, ſed primam puto veriorem. ¶ Ratio ſecundæ concluſ-

cluſionis aſſignatur iſtam, q̄a naturaliter mutatio poſitiua, qua acquiritur aliquid non poteſt eſſe ſine deperditiua, qua aliquid deperditur, & hoc ubi natæ ſunt eſſe iſtæ duæ mutationes, quod ideo dico, quia alicubi non ſicut natæ eſſe ambæ: puta in illuminatione aeris, vbi ſic eſt mutatio poſitiua, quod nulla eſt deperditiua, nullum ergo corpus poteſt eſſe in diuerſis locis: quia non poteſt moueri ad vnum, niſi deperdat aliud, quia igitur natura non poſſet ſeparare has duas mutationes, ubi natæ ſunt eſſe, vt in propoſito: ideo non poteſt facere idem corpus eſſe in diuerſis locis. bene ergo dicit auctor in litera, q̄ idem corpus non poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis, nec plura corpora in eodem loco.

¶ Ad argumentum in oppoſitum, nego antecedens.

¶ Ad probationem deferro igmito: iam dictum eſt in principio huius libri, quod non imaginandum eſt ignem, & ferrum eſſe ſimul, ſed quod ferrū eſt poroſum multis poris, in quibus ignis capitur, & ſic duo corpora non ſunt ſimul.

¶ Contentio autē de ſpheræ extremitate oritur. Nihil enim extra idem eſt: in eo autem locus eſſe non poterit, vt dictum eſt a ſuperiorib. quod ab eo quidem loco ambitur, & cæt. Cap. eodem.

Quæſtio XIIII.

Quæritur vtrum vltimū cœlum ſit in loco diuerſi Philoſophi & Commentatores diuerſa dixerunt volentes ſaluare illud cœlum, & ſi non proprie, i ̄n aliquo modo eſſe in loco. Quidam.n. ut Auerrois dicit ipſum eſſe in loco ſecūdum centrum. Alius.ſ. Themiſtius per partes, alij per vltimam ſui ſuperficiem, de quo magis ſpectat ad 4. phyſicorum.

¶ Quicquid ſit de dictis eorum, certum habeo, q̄ illud cœlum non eſt in loco propriè loquendo per rationem auctoris, nam omne quod eſt in loco circumſcribitur ab aliquo corpore, quod eſt extra ipſum, & ab eo diſiunctum & diuiſum, ut patet quarto phyſic. ſed cœlum vltimum non habet aliquod corpus extra ſe: quia non iam eſſe vltimum, ergo &c. ¶ Vnde hic eſt aduertēdum, quòd corpora 4 ph. c. 43. & inde. Conte. 30. & inde.

ra uniuerſi ſunt inter ſe ordinata vt continentia localiter, & contenta, terra enim continetur ab aqua aqua ab aere, aer ab igne, ignis a ſphera lunæ, ſphera lunæ ab alia ſphera, & ſic uſque ad vltimam, ſicut ergo non eſt inconuenıens dare in uniuerſo aliquod corpus ita contentum, quod nullo modo eſt locus continens alterius, puta terra, ita nec eſt inconueniens dare aliquod corpus, quod ita eſt locus continens alterius, quod nullo modo eſt in loco, nec ab aliquo contentum, & ita eſt vltima ſphera, ſiue cœlum ultimum, vel illud ſit primum mobile, ut dicũt philoſophi, vel ſit cęlum empyreum immobile, vt tradunt theologi, & verũ eſt, & ibi eſt locus beatorum, ultra quod nõ eſt neque locus, neque motus, neque tempus, ut dicit Ariſtot. 2. de cœlo, & mundo.

Cõtex 27 ſed expreſ ſius 1. ce. Cõtex. 97. & 99 & 4. phs. Cõtex. 4, & inde.

¶ *Poſitio eſt quædam partium ſitus, & generationis ordinatio. Cap. 7. de poſitione.*

Quæſtio XV.

AD euidentiam capituli poſitionis. Quæritur vtrum ſit unum prædicamentum. Arguitur primo, ꝙ non ſit prædicamentum, nec vnũ generaliſſimum, nam omnis relatio eſt de genere relationis, ſed poſitio eſt relatio, quia formaliter reſpectus, ergo eſt in genere relationis, & per conſequens non eſt generaliſſimum.

¶ Pręterea illud quod eſt dr̃ia gñis, non eſt gñaliſſimum, ſed poſitio eſt differẽtia generis quantitatis, vt dr in prędicamentis, ergo poſitio nõ eſt gñaliſſimum. ¶ Secundo arguitur ſic ꝙ non ſit unum genus, nã poſitio eſt reſpectus mutuus, ſicut & ordo, ergo qua ratione ordo partium locati ad partes loci facit vnum genus, ergo eadem ratione econuerſo, ordo partium loci ad partes locati facit aliud genus. ¶ Confirmatur, quia actio, & paſſio faciunt duo genera, quę ſunt duo reſpectus oppoſiti, ergo pari ratione in propoſito ordo, & ordo, qui ſunt reſpectus oppoſiti in ꝓpoſito.

¶ Itẽ argumentum ualet ad probandũ de ubi, & qñ, & de habitu, ꝙ ſint duo genera, quia in his omnib. ſunt reſpectus oppoſiti ad inſtar actionis, & paſſionis, vt vbi actiuum ex parte loci, & ubi paſſiuum ex parte corporis locati.

Similiter quando actiuè ex parte temporis, & quando paſſiue ex parte rei temporalis. ¶ Item habere actiuè ex parte adiacentium corpori,& habere paſſiuè ex parte corporis cui adiacent.

¶Ad oppoſitum eſt auctor, & Ariſtot.aliter eſſent plura, generaliſſima, aut pauciora quam decem.

RESPONDEO hic ſunt duæ concluſiones. Prima cõcluſio eſt iſta, poſitio eſt genus generaliſſimum, quod non habet ſupraueniens eſt generaliſſimũ per diffinitionem datam a Porphyrio,ſed poſitio eſt hmõi,igitur. nam nihil habet ſupra uniuocum, niſi ens, quod non eſt genus &c. Et ſicut dictũ eſt in Porphyrio, hoc eſt de ratione generaliſſimi non habere ſupra ſe aliud genus eſto quod paucas uel nullas habeat ſpecies ſub ſe, ſicut eſt de quando, vbi poſitione, & habitu, quæ paucas,aut nullas habẽt ſub ſe ſpecies.

¶Secunda cõcluſio eſt iſta, quod poſitio eſt unũ genus probatio,quia prædicatur de omnibus ſuis inferioribus ſecundum vnam rationem. Ergo eſt unum genus, vnitas enim generis eſt ex unitate rationis prædicandi.

¶Si quæratur quæ ſit illa ratio una,dico,ꝙ vel eſt ignota nobis,vel ſic deſcribi põt, (vt auctor deſcribit) .ſ.ordo ſecundum quem aliqua ordinantur in loco, vel ratio ordinabilitatis in loco,quia poſitio eſt formaliter ordo partium in loco.

¶Ad primum in oppoſitum dico,ꝙ maior eſt falſa,ſic accepta uniuerſaliter,nam ſola relatio & reſpectus intrinſecus aduenienſ eſt de genere relationis,poſitio autem non eſt reſpectus intrinſecus adueniens.

¶Ad ſecundum patet ex præcedentibus,quod poſitio prædicamentum non eſt differentia, vnde æquiuocatur in argumento de poſitione.

¶Ad tertium tangit difficultatem,an ens diuidatur ſufficienter per decem genera,q.d. ſi non, plana eſt reſponſio, ꝙ in omnibus reſpectib. oppoſitis ſicut vnus conſtituit prædicamentum, ita alius, quod ſi ſic, vel oportet fieri multas reductiones, ut.ſ. reſpectus oppoſitus reducatur ad genus oppoſiti, verbi gratia, ubi actiuum ab vbi paſſiuum,ſimiliter de qñ poſitione,habitu &cæ.Sed quare actio, & paſſio non reducuntur ad unum genus,& alij reſpectus ſic,reſponſionẽ quære ſi potes &c.

Ha-

¶ Habitus eſt corporũ & eorum, quæ circa corpus ſunt, adiacentia. Cap. 8. de habitu.

Quæſtio XVI.

AD euidentiam totius capituli de habitu. Quæritur utrum habitus ſit generaliſſimum, aut prædicamentum? Videtur quod non, nam omne prædicamentum eſt ens naturale. ens enim reale naturale diuiditur in decẽ prædicamenta quinto metaphyſic. ſed habitus non eſt ens naturale, ſed ab actu noſtro. Ex hoc enim, quod veſtis aut quodcũque ornamentum additur corpori, quod fit per actum noſtrum, dicitur aliquis habituatus. *Conte. 13. & inde.*

2 Præterea duplex eſt habitus, animæ, ſcilicet & corporis, ſed habitus animę nõ eſt prædicamentum, ſed pertinet ad primam ſpeciem qualitatis. ergo nec habitus corporis.

¶ Ad oppoſitum eſt auctor hic, & Ariſ. in prædicamẽtis.

RESPONDEO, hic ſũt duæ concluſiones.

¶ Prima concluſio eſt iſta. habitus eſt generaliſſimũ: ꝓbo omne genus, ꝙ nõ hẽt ſupraueniens genus eſt generaliſſimum, ſecundum diffinitionẽ datam a Porphyrio, ſed habitus eſt huiuſmodi, ergo, &c. non enim habet ſupra ſe niſi ens; quod non eſt genus &c. *cap. de ſpecie.*

¶ Secunda concluſio eſt iſta. habitus eſt unum genus. probo, illud eſt unum genus, qđ ſecundum vnam rationem de omnibus ſuis inferioribus prędicatur, q̃a unitas generis eſt ab unitate rationis, ſed habitus eſt huiuſmodi. ergo, &cæt.

¶ Sed quę eſt iſta una ratio? Reſpondeo difficile eſt hoc, & plura alia de iſtis intelligere, propter eorum modicamentitatem illa. ergo una ratio generis uocetur habitatio, quia formaliter habitus qui eſt prędicamentum, eſt quidam reſpectus habitationis, quo corpus, & partes corporis habẽt ea quæ adiacent eis.

¶ Ad primum in oppoſitum dico, qđ res cuiuſlibet prędicamenti eſt ens reale; ad ſui eſſe tamen poſſunt aliqua prędicamenta præexigere actum noſtrum, uerbi gratia, actio & paſſio ſunt reſpectus reales, tamen ad ſui eſſe præexigunt applicationem actiui, & paſſiui, quæ applicatio poteſt fieri ab actu noſtro. ¶ Similiter ubi poteſt eſſe terminus motus cauſatus a nobis. ¶ Item ſeſ-

ſio, & omnis poſitio quæ eſt a conſuetudo motu naturæ eſt huiuſmodi, applicatio, ergo extremorum poteſt eſſe ab actu noſtro: ipſe tamen reſpectus conſequens eſt a natura rei. idem dico de habitu in propoſito.

¶ Ad ſecundum dico, quod æquiuocatur de habitu: quia habitus animæ non eſt prædicamentum, ſed forma abſoluta de prima ſpecie qualitatis, habitus autem corporis, qui eſt prædicamentum, eſt reſpectus extrinſecus aduenięns &cæt.

¶ *Suſcipit autem habitus magis, & minus. Armatior enim eſt eques pedite: dicitur et calciatior, q calciamentis, & caligis utitur: quam qui ſolis calciamentis, vel caligis utitur, &c. Cap. eod.*

Quæſtio XVII.

QVæritur utrum in eſſentia formæ accidentalis ſit dare gradus intrinſecus eſſentiales, ſecundum quos poſſit ſuſcipere magis, & minus? Videtur, quod non: quia forma eſt ſimplici, & inuariabili eſſentia conſiſtēs, ſed illud, quod habet gradus non eſt huius ergo, &c.

¶ Præterea 9 metaphyſicæ formæ ſunt ſicut numeri, & ſicut numerus ſtat in diuiſibili: ita quòd nihil poteſt addi, vel diminui, quin mutet ſpeciem, ſic eſt de forma. ergo forma non habet gradus. ergo, &c. Conte. 10. 2

¶ Præterea ſi ſic. ergo una albedo eſt magis albedo quam alia. conſequens eſt falſum. ergo, & antecedens probatio conſequentiæ, quia tunc albedo intenſa habebit aliquem gradum, quem non habebit remiſſa. ergo magis albedo, vt uidetur. 3

¶ Contra impoſſibile eſt aliquam formam communicare ſeaſ[?] ſui ſecundum magis, & minus, niſi in ſua eſſentia habeat gradus, aliequin ſecundum eundem gradum participaretur in quocunque ſubiecto, ſed forma accidentalis communicat ſe alicui ſubiecto ſecundum magis, & minus, patet de albedine, ergo in ſua eſſentia habet gradus, ergo, &c.

¶ RESPONDEO, quod de hac quæſtione iam aliquid dixi in prædicamentis capitulo de qualitate, & multo prolixius determinaui in quadam quæſtione ordinaria, ideo breuiter pertranſibo aliquo

aliquo modo replicãdo, quæ iam dixi, vbi ſupra. primo ergo contra aliquas opiniones quaſdam cõcluſiones declarabo, ſecundo ad quęſtionem aliter reſpondebo.

¶ Quantum ad primum ex improbatione prædictarum opinionum, ſuppono quattuor concluſiones. tres contra tres opiniones per auctorem reprobatas, quia nec augmentum, nec decrementum ſubiecti uel accidentis, uel utriuſque eſt cauſa ſuſcipiendi magis & minus. ¶ Quartam uero contra opinionem auctoris, ſcilicet quod acceſſus, uel receſſus ad impoſitionem uocis non eſt cauſa, hæ quattuor concluſiones patent ex prędictis. ¶ Quintam concluſio eſt iſta. forma accidentalis non ſuſcipit magis & minus ſecundum diſpoſitionem in ſubiecto, aut ſecundum eſſe in ſubiecto remanente eius eſſentia immutata. hanc probo ſic. illud, ſcilicet diſpoſitio aut eſt in ſubiecto, aut eſt idem cum eſſentia formæ, vel non. ſi idem, habetur propoſitum, quia cum diſpoſitio ſit maior vel minor. ergo eſſentia formæ cui ponitur eſſe idem, ſi non eſt idem, quæro de illo alio vtrum ſecundum ſuam eſſentiam ſuſcipiat magis & minus, vel non. ſi ſic, habetur propoſitum, ſi non, ergo eſt proceſſus in infinitum.

¶ Præterea habito termino ſecundum rationem qua terminus ceſſat motus, quia habitibus præſentibus in materia ceſſat motus & generatio. ex primo de generatione, ſed per te in principio calefactionis habetur calor ſecundum rationem, qua eſt terminus calefactionis, ergo in principio ceſſat motus iſte. quod eſt manifeſtè falſum. probo minorem. omne quod mouetur habet aliquid de termino a quo, & aliquid de termino ad quem, ex ſexto phyſicorum. ergo in principio calefactionis in ipſo calefactibili eſt aliquid de eſſentia caloris. ſi ergo eſſentia caloris non ſuſcipit magis & minus, ſequitur, quòd in principio eſt calor perfectus, ſecundum quem modum eſt terminus motus.

Conte. 55.

Conte. 7. & 87.

¶ Sexta concluſio eſt iſta, radicatio formæ in materia nõ eſt ratio ſuſcipiendi magis & minus. Hanc oſtendo ſic. Iſta radicatio, uel eſt aliquid diſtinctum ab ipſa forma radicata, vel non. ſi non, habetur propoſitum,

quia

quia cum iſta radicatio ſit maior & minor. ergo ipſa forma, ſi eſt aliquid diſtinctum, uel eſt forma abſoluta uel relatiua ſi abſoluta, ſimiliter habetur ppoſitum. ſi relatiua, ſimiliter habetur propoſitum, quia forma aliqua ſecundum ſuam eſſentiã recipit magis & minus. ¶ Præterea ſi ſic. ergo ubi forma eſt magis radicata, ibi ſubiectum eſt magis tale. conſequens eſt falſum. nam ſecũdum medicos febris ethica eſt magis radicata quã tertiana, tamen tertiana eſt intẽſior. & ideo tertianarius eſt magis febricitans. ſimiliter uerecundus eſt, quandoque rubicundior. & tamen rubor eſt minus in eo radicatus, quàm in alio minus rubeo, ut eſt ſanguineus naturaliter. ¶ Quantum ad ſecundum dico ad quæſtionẽ, partem affirmatiuam, ſcilicet quod forma accidentalis, de qua quæritur, habet tales gradus. ¶ Dico etiam, quod ratio præciſa ſuſcipiendi magis & minus eſt latitudo graduum in forma, ſiue, quod idem eſt, illimitatio formæ, quę participatur. probatio huius. impoſſibile eſt formam participari ſecundum magis & minus, niſi in ſe ſit aliqualiter illimitata, quoniam oppoſitum prædicati infert oppoſitum ſubiecti da enim, quòd non ſit illimitata, quomodo participabitur ſecundum alium & alium gradum?

¶ Si ergo quæritur, qui ſunt iſti gradus formæ, aſſigno talem rationem, gradus formarũ, de quibus loquitur nunc, eſt portio perfectionalis formæ ſpecificæ extra eius conceptum quidditatiuum, formam ſpecificam infra ſuum conceptum eſſentialiter includens. incluſa realiter intra conceptum indiuidui vagi vagè, & ſignati ſignatè, portio, quia non tota forma ſecundum omnes gradus extra conceptum quidditatiuum, quia ſpecies abſtrahit ab omni tali gradu, & tamen de omnibus prædicatur, ſicut ſuperius de inferiori, incluſi realiter, quia omne indiuiduum talis formæ includit aliquem gradum illius formæ eo modo, quo accipitur indiuiduum vagum vel determinatum.

¶ Ad primum in oppoſitum dictum eſt in principio huius libri, quia dicitur eſſe forma ſimplex per oppoſitum ad compoſitum ex materia & forma. tamen habere dictus gradus ſuæ ſimplicitati non repugnat. ¶ Ad

aliud dico, quod loquitur de forma ſecundum ſuum eſſe ſpecificum quo abſtrahit ab omni gradu, & de quidditate formæ ſecundum, quod exprimitur per diffinitionem, &c.

¶ Ad ſecundum nego conſequentiam, ad primam probationem dico, quod bene ſequitur quod erit albedo maior non magis, quia magis dicitur de participantibus ipſam, nõ aũtem de ipſa forma quæ participatur. Amen.

¶ ¶ Queſtionũ clariſſimi Doctoris Antonij Andreę ſuper ſex principijs Gilberti Porretani, finis.

¶ QVAESTIONES *Doct. ſubtilis Ioannes Scoti ſuper li. Priorum Analyticorum Ariſt.*

Quæſtio I.

QVæritur circa librum Priorũ primo. Vtrũ de ſyllog. ſimpliciter ſit ſcientia? Arguitur, quod non, quia omnis ſciẽtia habetur per diffinitionem tanquam per medium, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non habet diffinitio, ergo nec ſciẽtia. Maior patet, quia diffinitio eſt medium demonſtrationis, ut patet 2. poſter. & minor patet, quia ſyllogiſmꝰ ſimpliciter eſt quoddam complexum, modo ſolius incomplexi eſt diffinitio.

2 ¶ Secũdo omnis ſcientia eſt noticia habita per demonſtrationem, ſed de ſyllogiſmo ſimpliciter non habetur noticia per demonſtrationem. Maior patet, quia ſcientia eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, ut patet 2. poſter. & minor patet, quia tunc demõſtratio iſta per quam de ſyllogiſmo ſimpliciter habetur ſcientia eſſet notior ſyllogiſmo ſimpliciter, & per conſequens ſcientia de demonſtratione præcederet ſcientiam de ſyllogiſmo ſimpliciter, quod tamen eſt falſum.

3 ¶ Tertio, quia de diffinitione & diuiſione, & alijs argumentationibus a ſyllogiſmo ſimpliciter non habemus ſcientiam diſtinctam. ergo nec de ſyllogiſmo ſimpliciter, tenet conſequentia, quia iſta ſunt inſtrumenta ſciendi, quemadmodum, & ſyllogiſmus, & antecedens apparet inducendo per libros Ariſt.

4 ¶ Quarto quia de ente per accidens non eſt ſciẽtia, ut patet 6. meta. ſed ſyllogiſmus ſimpliciter eſt ens per accidens, quia eſt aggregatio ex pluribus propoſitionibus qua-

rum quælibet eſt in actu, modo ex pluribus exiſtentib. in actu non fit niſi unum per accidens, ut patet 7. met.

5 ¶ Quinto quia omnis ſcientia eſt de neceſſarijs impoſſibilibus aliter ſe habere, & perpetuis, ut patet primo poſter. ſed ſyllogiſmus ſimpliciter non eſt huiuſmodi, immo pt̄ aliter ſe habere, cū quādoque ſit, & quādoq; non. ergo &c.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. qui in iſto lib. dat nobis ſcīam de ſyllogiſmo ſimpliciter.

¶ In q̄ōne primo videbit̄ q̄ūo d̄ aliquo ē diuerſimode ſcīa. ſecundo uidebitur expoſitio terminorum q̄ōnis, & tertio reſpondebitur ad quæſitum.

QVANTVM ad primū notādū, ꝙ de aliquo poteſt eſſe ſcīa tripliciter. uno mō tā quam de illo, de quo aliquid ſcitur, & hoc dupliciter. Vno modo tanq̄ de rebus ſignificatis per ſubiectum cōcluſionis quemadmodum dicimus, ꝙ de lactuca habemus ſcientiam, ꝙ ſanat febrē, ſicut etiā dicit Ariſ. in 1. poſte. ꝙ infinita ſciuntur in propoſitione vniuerſali. Secundo tanquā de ſubiecto concluſionis, ut qn̄ dicimus de triangulo, demonſtratur hr̄e, &c. Secundo modo de aliquo dr̄ ſcientia tanquā de illo, qd̄ ſcitur de aliquo, & ſic dr̄ in ſecundo poſter. ꝙ paſſio ſcitur de ſubiecto. Tertio mō de aliquo eſt ſcīa tanq̄ de illo, qd̄ ſcitur. & hoc dupliciter. Vno modo, ut hoc uerbū ſcire accipitur non modaliter, ut qn̄ dico, ſcio cantare, i. habeo artem cātandi. Alio modo, ut hoc uerbum ſcire, eſt modus determinans propoſitionem, & hoc quadrupliciter, ut dicit Linconienſis primo poſt. quia primo modo ſciētia eſt cōprehenſio ueritatis etiā cōtingentis ad utrumlibet, uel ut in pauc oribus. Scd̄o modo ſcīa eſt cōprehenſio ueritatis contingentis ut in pluribus & ſic ſciuntur multæ cōluſiones ſcīæ naturalis. Tertio modo ſcīa eſt comprehenſio ueritatis neceſſariè, & non contingenter, & ſic ſciuntur tā principia, quā concluſiones. Sed quarto mō ſcīa eſt cōprehenſio ueritatis neceſſitate dubitabilis, quæ nata eſt fieri euidens per præmiſſas ſyllogiſticè applicatas, & iſto mō ſcitur concluſio demonſtratiua, ut homo eſt riſibilis, aut ſignificabile per talem concluſionem, ut hominem eſſe riſibilem, & quid ſit tale ſignificabile poſtea uidebitur, & hoc de primo.

DE SECVNDO notandū, ꝙ iſta dictio ſimpliciter ī pro-

propoſito nō denotat diuerſitatē ſyllogiſmorū, ſed denotat diuerſum modum accipiēdi iſtum terminū ſyllogiſmus vñ iſte terminus ſyllogiſmus aliqñ accipit cum determinatione ſibi addita, ut cū dicim' ſyllogiſmus dialect. uel ſyllogiſmus demōſtratiuus, ſed aliqñ accipitur iſte terminus ſyllogiſmus loquendo ſimpliciter ſine aliqua determinatione ſibi addita, ut dicendo ſyllogiſmus, & iſtā acceptionē abſolutam ſine aliquo addito denotat iſta dictio ſimpliciter in propoſito, & ſic accipit iſta dictio ſimpliciter in 2. top. ubi dr̃. Simpliciter dico, qđ ſine addito dico. ¶ Sed dubitat, & uidet, ꝙ hęc dictio ſimpliciter denotat diuerſitatem ſyllogiſmorū, quia denotat ſyllogiſmū, componi ex terminis non ſiguificatiuis, cuius ſignū eſt, ꝙ Ariſt. in iſto lib. ponit omnia exempla in terminis non ſignificatiuis. Scđo, ꝙ ſyllogiſmus ſimpliciter non ordinatur ad aliquē finem, ſed quilibet alius ſyllogiſmus ordinatur ad aliquē finem. igitur iſta dictio, ſimpliciter, denotat diuerſitatem ſyllogiſmorum. Maior probatur, quia finis ſyllogiſmi ſimpliciter non eſt ſcientia, cum ſcientia ſit finis demonſtrationis, nec opinio, cum ſit finis ſyllogiſmi dialectci, nec apparens denonſtratio, quia illa eſt finis ſophyſticę, igitur non ordinatur ad finem. ¶ Ad iſta dico, quod iſta dictio ſimpliciter, non denotat ſyllogiſmum componi ex terminis non ſignificatiuis, quia proprietates, & paſſiones conſideratæ de ſyllogiſmo in iſto libro habent uerum in omni ſyllogiſmo de mundo, ſiue componatur ex terminis ſignificatiuis, uel non ſignificatiuis.

¶ Ad primam dico, quod illi termini non ſunt ſimpliciter non ſignificatiui, unde iſta litera a. ſignificat ſeipſam, & quamlibet ſibi ſimilem. & ideo Ariſt. explicat in iſtis terminis ad ſignificādum, quod bonus ſyllogiſmus non tenet ſpecialiter gratia aliquorum terminorum, ſed generaliter in omnibus terminis, & hoc conſeruata conſimili diſpoſitione terminorum.

¶ Ad ſcđam dico, ꝙ tā ſcīa, q̄ opinio eſt finis huius ſcīę, qa de utraq; dterminat iſta ſcīa, q̄tū ad proprietates cōes, quę ſe tenēt ex pte illationis, ſed non quantū ad ueritates præmiſſarum ſuppoſita illatione. ¶ Scđo notandū, ut patet ex prima parte qōnis, quod ſcīa eſt notitia neceſſaria ueri dubitabilis nata fieri euidens

premiſſas in forma ſyllogiſti ca applicatas. per hoc, quod dicit neceſſaria: differt ſcĩa a notitijs falſis: & etiam a ueris contingentibus: per hoc, quod dicitur veri dubitabilis', differt ſcĩa a principijs per ſe euidentibus, quę a cognoſcentibus quid nominis nõ poſsũt dubitari. Ponitur ibi nata fieri &c. q̃a non oportet, q̃d de facto ſit euidens per præmiſſas applicatas in ſyllogiſmo: quia poteſt eſſe euidens per experientiam. v. g. Iſta cõcluſio, luna eſt eclipſabilis; poteſt eſſe euidens per experientiam, quæ tamẽ eſt demonſtrabilis. Deinde ponitur per pręmiſſas in ſyllogiſmo applicatas ad differentiã quorũdã principiorum naturaliũ, ut ꝙ ignis ẽ calidus, uel huiuſmõdi. vñ tale principiũ eſt notitia neceſſaria dubitabilis, ſicut ab inexp. to tũ illa notitia non dicitur ſcientia, eo q̃d non poteſt fieri euidens per præmiſſas in forma ſyllogiſt. applicatas: immo ſolum poteſt fieri euidens per experientiam.

DE TERTIO recolenda eſt diſtinctio prius poſita, quod d̃ aliquo poteſt eſſe ſcĩa vt de ſubiecto concluſionis: vel ut de re ſignificata per ſubiectum concluſionis, uel ut de concluſione demonſtrata. tunc ſequuntur tres concluſiones. ¶ Prima eſt, quod de ſyllogiſmo ſimpliciter, ut de cõcluſione demõſtrata nõ eſt ſcĩa. Probatur: quia ſyllogiſ. ſimpliciter non eſt concluſio demonſtrata, & ideo nõ oportet, quod de ſyllogiſmo uerificentur iſtæ conditiones, quæ dñr de ſcientia iſto modo dicta: ſicut, ꝙ ſit ex neceſſarijs ex impoſſibilibus. aliter ſe habere, ꝙ non ſit de ente per accidens, & ſic de alijs. ¶ Secunda cõcluſio eſt, q̃d de iſto termino ſyllogiſmus loquendo ſimpliciter ſine additione, eſt ſcientia tanquã de ſubiecto. Probatur: quia ſubijcitur in multis concluſionibus demonſtratis in iſto lib. ut in iſtis, omnis ſyllogiſmus fit ex tribus terminis. Omnis ſyllogiſmus fit ex duabus propoſitionibus, & ſic de conſimilibus. ¶ Tertia cõcluſio eſt, q̃d de omni ſyllog. eſt ſciẽtia tã q̃ de re ſignificata per ſubiectũ concluſionis. Probatur: quia de omni ſyllogiſmo conueniunt proprietates demonſtratæ de ſyllogiſmo in iſto libro: vt puta fore ex tribus terminis, ex duabus propoſitionibus, & ſic de alijs proprietatibus oſtenſis in iſto libro.

¶ Nunc ad rationes. Ad primam concedo, q̃d ſcientia habetur per diffinitionem, tanq̃ per mediũ. uñ de iſto termino

tio ſyllogiſmus datur diffinitio, vt patet primo hui⁹, nec debet imaginari, qđ iſtud cõplexum ſyllogiſmus ſimpliciter diffiniatur, quia id complexũ non eſt intelligibile, ſi hæc dictio ſimpliciter ſit determinatio huius termini ſyllogiſmus, ſed eſt determinatio huius uerbi loquitur, vel dico ſimpliciter loquẽdo de iſto termino ſyllogiſmus, ſine addito.

¶ Ad ſecundũ concedo maiorem & nego minorem. Ad probationem concedo, ꝙ demonſtratio illa eſt notior, quantum ad neceſſitatẽ illationis, non tñ quantum ad proprietates uerificabiles de demonſtratione, verbi gratia in ſyllogiſmo primum principium eſt euidentiſſimè notum, ſ. quantum ad euidentiã, tamen eſt bene dubitabile quantũ ad proprietates dicibiles de primo principio, vt patet quarto metaphyſicæ. ¶ Ad tertiã qualiter de alijs inſtřis ſciendi hř ſcientia, & vbi dicetur in alia q̃ône. Ad quartã dico, ꝙ auctoritas debet intelligi, ꝙ de propoſitione per accñs uera non eſt ſcĩa, tanquã de concluſione demonſtrata, mõ dictũ fuit, ꝙ iſto mõ non eſt ſcĩa de ſyllogiſmo ſimpliciter. Et per idem patet ad ſequentem.

Quæſtio II.

QVæritur ſecundo, vtrum ſyllogiſmus, ſimpliciter ſit ſubiectum in li. priorum? Arguitur, ꝙ non, quia ſyllogiſmus eſt inſtřm acquirendi ſcĩam huius lib. igitur ſyllogiſmus non eſt ſubiectum in iſta ſcĩa, conſequentia tenet, quia inſtřm acquirendi ſcĩam ponitur in gñe cauſæ efficientis, & ſubiectũ in gñe cauſæ materialis, modo efficiẽs & materialis non coincidunt, vt patet ſecũdo phyſicorum. 1 ¶ Secundo, quia ſubiectũ alicuius ſcĩæ dẽt eſſe cõe ad oĩa contenta in illa ſcĩa, ſed ſyllogiſmus non eſt cõis ad oĩa cõſiderata in iſta ſcĩa, quia hic determinatur de inductione, exemplo, & enthymemate, quæ non ſunt ſyllogiſmi. 2 ¶ Tertio, quia ſubiectũ in aliqua ſcĩa debet eſſe adæquatũ illi ſcĩæ, ita ꝙ nõ tranſcendat limites eius, ſed ſyllogiſmus non eſt adæquatum ſubiectũ huius ſcĩæ cum ſit ſubiectũ in totá logica, ut cõſtet dř, igitur &c. ¶ Quarto, quia ſyllogiſmus eſt ſubiectum in libro elenchorum, igitur non in iſto libro tenet conſequentia, quia iſtæ ſunt diuerſæ ſcĩæ, & antecedẽs patet, quia ſyllogiſmus ſophiſticus eſt oblinui- 4

 tas

tas ſyllogiſmi, modo idẽ eſt iudex recti. & obliqui, ut patet tertio de anima, igitur eadem eſt ſcientia de ſyllogiſmo, & ſyllogiſmo ſophiſtico.

5 ¶ Quinto, quia nullus ſyllogiſmus eſt huius ſubiectum, ergo ſyllogiſmus non eſt huius ſubiectum, tenet cõſequẽtia p locum a toto in quãtitate ad ſuam partem, & antecedens apparet inducendo.

6 ¶ Sexto, quia cuiuslibet ſcientiæ anima eſt ſubiectum, igitur ſyllogiſmus non eſt ſubiectum huius ſciæ. Oppoſitum arguitur per communiter exponentes iſtum librum qui ponunt, ꝙ ſyllogiſmus eſt ſubiectum huius, eo modo, quo in aliqua ſcientia totali aſſignatur unum ſubiectum. In qõne primo uidebitur de æquiuocatione huius nominis ſubiectum, ſecundo quid ſit ſubiectũ, ut pertinet ad propoſitum, & quæ ſint eius conditiones, & tertio uidebitur de quæſito.

QVANTVM ad primũ notãdum, ꝙ hoc nomen ſubiectum eſt æquiuocum ad ſex. Nam primo dr̃ ſubiectũ de ſubſtantia cui inhæret aliqua forma ſubſtantialis, uel accidentalis, ut paries dicitur ſubiectum albedinis, & anima ſubiectum ſcientiæ. Secũdo modo dicitur ſubiectum de ante in actu, & ſic dicitur quinto phyſicorum, ꝙ neceſſe eſt omnem motũ eſſe mutationem de ſubiecto in ſubiectũ, & hoc ad dr̃iam mutationis, quæ aliquãdo eſt de negato in affirmatum, ut generatio, & aliqñ econtra, ut corruptio. Tertio modo dr̃ ſubiectũ de ſeruo, & ſic dr̃ primo politicæ, ꝙ ſecunda combinatio principalis ipſius cõdiuiſionis eſt inter principãs & ſubiectum, quæ a natura eſt pp ſalutem. Quarto modo dr̃ ſubiectum de inferiori prædicatione, ut dr̃ in anteprædicamentis, quando alterum de altero prædicatur, ut de ſubiecto, ideſt de inferiori. Quinto modo dicitur ſubiectum in relatione ad prædicatum, & ſic dicit auctor ſummularum, ꝙ ſubiectum eſt de quo aliud dr̃. ſ. prędicatum. ¶ Sexto modo dicitur ſubiectum in relatione ad tõnem quẽadmodũ dicimus, ꝙ in aliqua ſcientia rationali eſt unum ſubiectum, & illo modo dicit auctor in primo poſteriorum, ꝙ ſcientia una eſt vnius generis ſubiecti, partes & paſſiones eius conſiderans. ¶ Item dicit auctor quarto metaphyſicæ, ſicut unus ſenſus eſt unius generis ſenſibilis, ita una ſcientia eſt unius generis ſcibilis

bilis, ideſt ſubiecti, & hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum notandum, ꝙ ſubiectū, & paſſio ſunt duo termini, quorum unus.ſ. ſubiectū eſt terminus abſolutus, uel connotatus, & alter eſt connotās ut iſte terminus, homo eſt ſubiectum reſpectu huius termini riſibile, qui eſt paſſio, & ſi ambo termini.ſ. ſubiectum & paſſio ſunt connotati, tunc terminus, qui eſt paſſio connotat aliud, vel aliqualiter ultra ſignificationem, & connotationem ſubiecti, ut iſti termini.motus uelox, vel tardus ſunt connotatiui & iſte terminus motus ſe habet per modum paſſionis, & ideo connotat aliud, vel aliqualiter ultra ſignificationem, & connotationem ſubiecti.

¶ Secundo notandum, quòd ipſius ſubiecti in aliqua ſciētia totali ſunt aliquæ conditiones.

¶ Prima eſt, quòd ſubiectum debet eſſe primo notum in illa ſcientia, cuius eſt ſubiectum.

¶ Secunda eſt, ꝙ tale ſubiectum debet eſſe commune ad omnia, conſiderata in illa ſcientia, & iſta ſequitur ex ꝑcedenti: quia communiora, & magis confuſa ſunt ad cognoſcendum priora, ut patet primo phyſicorum. ¶ Tertia conditio, ſubiectum debet eſſe adæquatum, ita quòd non tranſcendat conſiderationem illius ſcientiæ cuius eſt ſubiectum.

¶ Quarta conditio, ꝙ debet prædicari explicite uel implicitè reſpectu paſſionum principalium illius ſcientiæ.

¶ Quinta, ꝙ poſſit dici in recto uel in obliquo de ſubiectis aliarum concluſionū minus principalium, quæ determinantur in illa ſcientia.

¶ Sexta, quod per ipſum poſſit conuenienter reſponderi ad quæſtionem quærentem, de quo determinetur in illa ſcientia.

¶ Et notandum, qđ ſecunda conditio non debet intelligi, quod ſubiectum ſit cōe ſecūdum ꝑdicationem, ſed ſufficit qđ omnia cōſiderata in illa ſcientia reducantur ad illud ſubiectum, vel vt principium, vel ut pars ſubiecti, vel ut paſſio totius ſubiecti, uel principij vel partis eius, & ita de alijs modis quib. fit reductio unius ad alterū patet igitur qđ ſit ſubiectū & q̄ ſunt eius ꝓprietates, & hęc de ſo.

QVANTVM ad tertiū, notandum, quòd ſi in aliqua ſcientia totali aſſignatur unū ſubiectum cōtractum, tñ pp al.q̄ conditionē pōt eſſe

priorum, cuius ſubiectum eſt argumentatio, quantum ad eius proprietates generales pertinentes ad neceſſitatem relationis, vel conſideratur de argumentatione quantum ad proprietates ſpeciales contractus ad aliquam materiā ſpālem, & hoc quinq; modis, vel quia contrahitur ad materiam probabilem, & ſic eſt liber topicorum qui eſt de ſyllogiſmo dialectico, uel ad materiam neceſſariam, & ſic eſt liber poſteriorum, qui eſt de demonſtratione, uel ad materiam probabilem apparenter, & ſic eſt conſideratio de ſyllogiſmo ſophiſtico in lib. elēchorum, uel ad materiam perſuaſiuā circa humana agibilia, & ſic eſt liber rhetoricę, uel ad materiam animæ illicitam propter delectationē, & ſic eſt poeſia. Patet igitur, qualiter iſte terminus arguendo eſt ſubiectum in iſto libro non ſimpliciter, ſed quantum ad proprietates communes, quæ ſe tenent ex parte neceſſariæ illationis, & hæc de tertio. ¶ Ad rationes. ¶ Ad primam patet ex dictis. Et ſi fiat ratio de argumentatione &c. debet negari conſequentia. Ad probationem non eſt ſimile in naturalibus, & in ꝓpoſito. ad alias rationes patet ex dictis.

Quæſtio III.

QVæritur tertio. Vtrum propoſitio ſit oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo, uel alicuius ab aliquo? Arguitur quod non, quia oīs propoſitio eſt affirmatiua, igitur nulla negatiua, tenet conſequentia, antecedēs probatur, quia ſequitur propoſitio eſt affirmatiua. igitur propoſito eſt, igitur ſequitur omnis propoſitio eſt. igitur omnis propoſitio eſt affirmatiua. Per iſtam regulam quando ad antecedens ſequitur conſequens ad conſequēs diſtributum ſequitur antecedens diſtributum.

¶ Secundo quia omnis propoſitio affirmatiua eſt. igitur omnis propoſitio eſt affirmatiua, conſequentia probatur, quia ſequitur, hæc propoſitio affirmatiua eſt, igitur hæc propoſitio eſt affirmatiua, & illa propoſitio affirmatiua eſt, igitur illa propoſitio eſt affirmatiua, & ſic de ſingulis, ergo per inductionem ſequitur. Si omnis propoſitio affirmatiua eſt, quod omnis propoſitio eſt affirmatiua. 2

¶ Tertio quia ſequitur. Oīs propoſitio eſt affirmatiua uel negatiua, ſed non oīs propoſitio eſt affirmatiua. igit̄ oīs propoſitio eſt negatiua, &

ſi

ſi dicitur quod conſequens non ſequitur, eo quod antecedens eſt de diſiuncto extremo, quæ bene valent, ſi eſſet diſiunctiua.

¶Contra hoc obijcitur: quia ſequitur hæc propoſitio eſt affirmatiua, uel negatiua igitur hæc propoſitio eſt affirmatiua, uel hæc propoſitio eſt negatiua. & ſic de ſingulis. igitur ſi omnis propoſitio eſt affirmatiua vel negatiua, ſequitur quod omnis propoſitio ſit affirmatiua, uel quod omnis propoſitio ſit negatiua.

4 ¶Quarto ſi omnis propoſitio ſit affirmatiua vel negatiua, tunc ſequitur, quod ſi omnis propoſitio ſit affirmatiua, ꝙ nulla eſſet negatiua. modo conſequens eſt impoſſibile: quia quotieſcunque conſequens eſt, ipſum eſt. propoſitio negatiua, & tamen antecedens eſt poſſibile.

5 ¶Quinto arguitur de propoſitionibus hypotheticis de excluſiuis exceptiuis, de quibus non apparet, an ſint affirmatiuæ vel negatiuæ.

6 ¶Sexto arguitur de propoſitionibus in quibus ponitur terminus infinitus affirmatiuus, & quod tales ſint affirmatiuæ patet per Ariſtotelē, in primo Perihermenias, vbi dicit, quod ad affirmatiuam de prædicato infinito, ſequitur negatiua de prædicato finito, ſed quod tales ſint negatiuæ, probatur: quia inferunt negatiuas. Et confirmatur: quia tales includunt in ſe negationem, cuius uirtus eſt diſtribuere terminū ſequentē, & non diſtribuit affirmatiue, igitur negatiue & per conſequens, propoſitiones ſunt negatiuæ, in quibus ponuntur, huiuſmodi termini infiniti vel priuatiui.

¶Oppoſitum arguitur per diffinitionem propoſitionis datam in litera.

¶ In iſta quæſtione primo dandæ ſunt aliquæ regulæ, ad cognoſcendum de propoſitione hypothetica, an ſit affirmatiua vel negatiua.

¶Secundo videbitur quid requiratur & ſufficiat ad veritatem negatiuæ, & quid ad veritatem affirmatiuæ.

QVANTVM ad primum ſciendum, quod quædā eſt propoſitio mere cathegorica, & aliqua hypothetica, & aliqua quæ non eſt hypothetica per coniunctionem expreſſam, æquipollet tamen hypotheticæ, vt propoſitio excluſiua, & copulatiua reduplicatiua, & propoſitiones in quibus ponuntur iſta verba incipit, deſinit, generari, corrumpi, vel conſilia. Sed quædam eſt cathegorica in qua poni-

ponitur terminus infinitus, vel priuatiuus, & alia in qua non ponitur. Tunc de iſtis ꝓpoſitionibus per ordinē dantur regulæ.

¶ Prima eſt, quod propoſitio cathegorica de terminis finitis eſt merè affirmatiua, quādo copula principalis remanet affirmatiua, & dico notāter principalis quia ſi dicatur ſortes qui non diſputat eſt albus, iſta eſt affirmatiua, non obſtante quod copula minus principalis ſit negata, & propoſitio iſta eſt negatiua, cuius copula principalis eſt negata. Ex quo ſequitur, ꝙ illa propoſitio eſt negatiua cuius copulam pręcedit negatio, uel explicitè, uel implicitè cadēs ſuper copulam, & dico explicitè, ut homo non currit, implicitè, vt nemo currit. Ex quibus ſequitur, quod iſtæ ſunt negatiuæ, ego nego conſequentiam, ego contradico tibi, nec iſte diſputat, nunquā fui Romæ, & ſic de conſimilibus, quia quælibet iſtarum includit negationem ante copulam.

¶ Secunda regula quando ꝓpoſitio cathegorica in qua ponitur terminus infinitus ſiue a parte ſubiecti, ſiue a parte prædicati eſt affirmatiua, dum tamen copulam illius propoſitionis non præcedat negatio aliqua alia negationem incluſa in termino infinito, patet quia iſte terminus nō homo currit, affirmatiuè ſignificat omnia alia ab homine, ſicut iſte terminus, homo ſignificat hominem, cuius ſignum eſt, quod ſibi poteſt addi conuenienter ſignum uniuerſale negatiuū, vel negatio faciens propoſitionem uniuerſalem negatiuam, & ideo quando negatio additur a parte prædicati poſt copulam, negatio efficitur infinitās, & manet propoſitio affirmatiua, ut dicit Ariſto. primo huius cap. 2. in fine. Vnde iſtæ ſunt affirmatiuæ, homo eſt non bonum, homo eſt non album. Et ſi quæratur de modalibus, dico, quòd dictæ regulæ ſe extendunt ad modales. Vnde iſta contingit nullum, b. eſſe a. eſt affirmatiua, ſed iſta contingens non eſt b. eſſe a. eſt negatiua, non obſtante, ꝙ modus ſit affirmatus. Tertia regula eſt, quod propoſitiones hypotheticæ nō ſunt affirmatiuæ, uel negatiuæ ratione cathegoricarum, ex quibus componūtur, ſed ratione coniunctionis, per ꝙ propoſitio ſit hypothetica, quæ ſi fuerit affirmatiua ꝓpoſitio hypothetica eſt affirmatiua, & ſi negatiua, ipſa ē ne-

negatiua, ut iſta eſt affirmatiua, animal currit ſi homo currit, & ſi hæc dictio ſi eſſet negatiua, vt dicendo, non animal currit ſi homo currit, tunc eſt negatiua, & debet intelligi, quod iſta negatio non cadat non ſuper iſtã propoſitionem animal currit, ſed ſuper iſtam coniunctionem ſi, & tunc denotat conſequentiam non ualere, videlicet quod non eſt, quod ſi animal currit homo currit. Ex quibus ſequitur, qđ duæ propoſitiones contradictoriç ſunt ambæ affirmatiuæ. Probatur, quod diſiunctiua eſt contradictoria copulatiuæ hypotheticæ ex partibus contradictorijs partibus diſiunctiuæ, & tamen utraq; ſcilicet tam diſiunctiua quã copulatiua eſt affirmatiua, cum in utraque coniunctio remaneat affirmatiua, igitur &c.

¶ Sed obijcitur, quia contradictio eſt affirmatio, & negatio unius, & eiuſdem, vt patet primo elencho. igitur ſi una contradictoriarũ eſt affirmatiua, reliqua erit negatiua.

¶ Reſpondetur, ꝙ contradictio eſt oppoſitio unius, & eiuſdem, ſeu affirmatio & negatio, vel ſaltem affirmatio alterius, quç ęquipollet negatiuæ illius, modo diſiunctiuç æquipollet negatiua & copulatiuæ ſibi contradictoriæ, & econtra. ¶ Quarta regula eſt, qđ propoſitiones ęquipollẽtes hypotheticis non ſunt pure affirmatiuæ uel pure negatiuæ, eo modo quo purè cathegoricę, & ideo in eis aſſumenda eſt affirmatio, & negatio, ſicut in cathegoricis, quç componunt ipſas. Et ſi arguatur, quod iſtud verbum incipit, includat negationẽ, quæ cadit ſuper copulam, igitur per primam regulam propoſitio in qua ponitur hoc uerbum, incipit, erit ſimpliciter negatiua, non habendo reſpectum ad ſuas exponentes. Reſpondetur, quod iſta non ualet pro tanto, quód negatio incluſa in illo uerbo non intelligitur cadere ſuper vtranque exponentem, ſed ſuper alteram tantum. Verum eſt tamen, quod propoſitiones in quibus ponuntur huiuſmodi dictiones poſſunt dici affirmatiuæ uel negatiuæ cum additione, verbi gratia, iſta ſcilicet ſortes incipit eſſe, eſt affirmatiua de hoc uerbo incipit. Similiter iſta, tantum animal eſt homo, eſt excluſiua affirmatiua, & ita de alijs, & hęc de primo.

QVANTVM ad ſm notandum, quod quædã eſt ꝓpoſi-

poſitio de ineſſe: & quædam de præſenti: & quædam de præterito, & quædam de futuro. Alia eſt modalis, & talis quædam de impoſſibili, & quædam de impoſſibili, & quædam de neceſſario, & quę dam de contingenti, & in qualibet iſtarum diuerſimode eſt aſſignanda cauſa ueritatis. Et ſit tunc prima concluſio iſta, quod ad ueritatem propoſitionis cathegoricæ non requiritur, nec ſufficit illud eſſe, quod ipſa ſignificat. Probatur primo, quod hoc non requiritur, quia iſta eſt uera. Nulla chimera eſt hyrcocernus, & tamen non eſt illud, quod ipſa ſignificat. ſimiliter iſta eſt uera. Ariſto. fuit homo, & tamen non eſt illud, quod ipſa ſignificat, cum Ariſtot. non ſit.

¶ Secundo patet, quod non ſufficit, quia iſta propoſitio, homo eſt aſinus, ſignificat eſſe, quod eſt, quia ſignificat hominem eſſe, & ita eſt, quod homo eſt, & tamen iſta eſt falſa.

¶ Scđa concluſio, qđ ad ueritatem propoſitionis nō ſufficit, qđ qualitercunq; ipſa ſignificat ita ſit. Probatur, quia de propoſitionib. de præterito, & de futuro, & de poſſibili, & de quibuſdam propoſitionibus neceſſarijs quę sūt ueræ, & tamen non eſt, ita qualitercunque iſtæ ſignificant, igitur. Ideo dantur aliquæ regulæ.

¶ Prima eſt, quod ad ueritatē propoſitionis cathegoricæ affirmatiuæ & de pſæſenti, & de ineſſe, requiritur & ſufficit ita eſſe qualitercunque ipſa ſignificat eſſe, uerbi gratia. ad ueritatem iſtius homo currit, ſufficit ita eſſe qualitercū que ipſa ſignificat eſſe.

¶ Secunda regula eſt, quod ad ueritatem propoſitionis affirmatiue de præterito ſufficit ita fuiſſe qualitercunque, iſta propoſitio ſignificat fuiſſe, & non requiritur ita eſse, quia ipſa ſignificat fuiſſe.

¶ Tertia regula, quod ad veritatem propoſitionis affirmatiuæ de futuro requiritur ita fore qualitercunque ſignificat eſſe futurum, ut ad ueritatem iſtius. antichriſtus curret. non requiritur ita eſſe, qualitercunque ipſa ſignificat, ſed ſufficit, quod ille curret qualitercunque ipſa ſignificat fore.

¶ Quarta regula, quod propoſitio affirmatiua de poſſibili ex eo eſt uera: quia poteſt eſſe qualitercunque ipſa ſignificat poſse eſse. uerbi gratia, iſta eſt uera, aliquod poteſt eſse quod nunquam erit, & ad ueritatem iſtius non requiritur

ritur ita eſſe, nec ita fore, ſed ſufficit poſſe eſſe qualitercunq; ipſa ſignificat poſſe eſſe. ¶ Quinta regula, quod ad ueritatem propoſitionis dē neceſsario, ſi ſit de præſenti requiritur ſic eſſe de neceſſitate qualitercunque ipſa ſignificat neceſſe eſſe, & ſi de præterito, requiritur ſic fuiſſe de neceſſitate qualitercunque ipſa ſignificat neceſſario fuiſſe, & ſic de pręterito & poſſibili ſuo modo. ¶ Et notandum, quod cum cuilibet propoſitioni affirmatiuæ contradicat una negatiua, eadem erit cauſa ueritatis affirmatiuæ, & falſitatis negatiuæ, ſcilicet contradictoriæ. Vnde ad veritatē propōnis cathegoricæ negatiuæ de pn̄ti, & de ineſſe ſufficit non ita eſſe qualitercunq; p affirmatiuā ſibi cōtradictoriā ſignificat eſſe. & ita illa, de præterito, qđ ad eius ueritatē ſufficit nō ita fuiſſe qualitercunque per affirmatiuā ſibi cōtradictoriā ſignificatur fuiſſe. & debet intelligi: ſignificatur uel ſignificetur. ſi ſua contradictoria eſſet. ꝙ ita conformiter pōt dici de negatiuis, de futuro, de poſſibili: de neceſſario aut de impoſſibili. patet igitur, unde aliqua propoſitio eſt affirmatiua, & unde negatiua, & unde propoſitio cathegorica habet cauſam veritatis & falſitatis. Nunc ad rationes. ¶ Ad primā conceditur prima conſequētia, & negatur ſecunda. Ad probationem, dico, quia regula debet intelligi de diſtributione cōſequentis negatiuę. Ad ſcđam negatur cōſequētia. ¶ Ad probationē dico, ꝙ ad iſtas ſingulares añtis non ſequitur ꝓpoſitio uniuerſalis, quæ eſt conſequēs; cuius cā eſt, qđ multę ſūnt ſingulares cōſequētis, quarum nulla pōt inferri ex aliqua ſingulari antecedentis, verbi gratia. iſta eſt una ſingularis conſequentis, iſta propō eſt affirmatiua. demonſtrata vna negatiua, quæ non pōt inferri ex aliqua ſingulari antecedentis. ¶ Ad tertiam concedo maiorem & minorem, ſed negatur conſequentia. ¶ Ad probationem dico, quod ex illis ſingularibꝰ non inferuntur iſtę uniuerſales, quia inductio non debet ſic fieri mediante diſiunctione. ¶ Ad quartam concedo conſequentiam, & dico, quod conſequens non eſt impoſſibile, licet poſſet eſſe uerum, & ideo quotieſcunque conſequens eſt, ipſum eſt falsū. & etiam antecedens, ex quo infert. ¶ Ad quintā dictū eſt

in

in qõne. ¶ Ad ſextam dico, ꝙ iſta conſequentia non valet, iſta infert negatiuã, ergo eſt negatiua, vt patet ex præcedentibus. ¶ Ad confirmationẽ dico, ꝙ negatio incluſa in termino infinito, non diſtribuit terminum in propoſitione in qua ponitur terminus infinitus, ſed in vna alia. v. g. dicendo Non homo eſt aſinus, negatio incluſa in ſubiecto non diſtribuit iſtum terminũ homo in iſta propoſitione, ſed in vna alia, ſcilicet in iſta, aliquis eſt aſinus, qui non eſt homo &c.

Quæſtio IIII.

QVæritur quarto vtrum omnis propoſitio ſit uniuerſalis particularis infinita, uel ſingularis? Arguitur quòd non, de iſtis propoſitionibus. Omnis homo eſt totum in quantitate. Omnis homo eſt terminus communis ſigno vniuerſali determinatus. Nullus homo eſt totũ in quantitate. & ſic de alijs, de quibus non videtur quod ſint vniuerſales, quia tunc eſſent falſæ, & tamen ponit ipſas auctor ſummularũ, ſcilicet quod ſint vniuerſales patet quia ibi ſubijcitur terminus communis cum ſigno

2 vniuerſali. ¶ Secundo dubitatur de iſtis, non omnis homo currit. Aſinus cuiuſlibet hominis currit, & de conſimilibus. ¶ Tertio, quia iſta omnis phœnix eſt nõ eſt uniuerſalis, quia ſubiectum non diſtribuitur pro pluribus, & tamen hoc ſignũ omnis ad minus requirit tria ſuppoſita. igitur uidetur, quod illa nõ ſit uniuerſalis. & tamen iſti ſubijcitur terminus cõmunis cũ ſigno uniuerſali. ¶ Quarto de iſtis omnem hominem eſſe animal eſt neceſſarium. Omnem hominem currere eſt cõtingens, & ſic de ſimilibus, quæ uidẽtur eſſe uniuerſales ex quo in eis ſubijcitur terminus cõmunis, ſigno vniuerſali determinatus & tamen non ſunt uniuerſales, quia ſunt ueræ, & quælibet ſuarum ſingulariũ eſt falſa.

(margin numbers: 3 beside "¶ Tertio", 4 beside "¶ Quarto")

OPPOSITVM arguitur per Ariſtotelem in primo huius primi libri.

¶ In iſta quæſtione ſunt multa dubia de diuerſis propoſitionibus. Et primo dubitatur de propoſitionibus hypotheticis quantæ ſint. Et reſpondetur vno modo, quod propoſitiones hypotheticæ non ſunt quantæ, immo iſta dictio ſolũ intelligitur de propoſitione cathegorica. Sed contra hoc obijcitur, quia tria quæſita, quæ: qualis: q̃ta: non ſolum quærunt de cathegorica, immo tã de cathe-

thegorica quam hypotheti-ca, ut patet in ſūmulis. Ideo aliter dicitur, quod propoſi-tiones hypotheticæ ſūt quā-tæ ſecundum quantitatem cathegoricarum, ex quibus componuntur. ita quod ſi utraque pars hypotheticæ ſit uniuerſalis, ipſa debet dici uniuerſalis, ut iſta. Si omnis homo currit, omnis homo mouetur, ſed ſi una partium ſit uniuerſalis, & alia particularis uel indefi-nita, tunc non debet dici ſim-pliciter uniuerſalis, ſed par-tim uniuerſalis, & partim particularis. ¶ Secundo du-bitatur de propoſitionibus excluſiuis, exceptiuis, & hu-iuſmodi, & uidetur quod ta-les debent dici quātæ ſecun-dum quantitatem hypothe-ticarum, quibus correſpon dent, ut uerbi gratia. Iſta, tantum animal eſt homo, æquipollet iſti copulatiuæ animal eſt homo, & nihil ab animal eſt homo, & quia i-ſta partim eſt uniuerſalis, & partim particularis, ideo iſta excluſiua debet conſi-militer denominari quan-ta. Similiter dicitur de pro-poſitionibus in quibus po-nitur iſtud uerbum, incipit, deſinit uel huiuſmodi. Vel poteſt dici, quod tales ſunt quantæ, ſicut ſimplices ca-thegoricæ, uerbi gratia. iſta, ſortes incipit eſſe, eſt ſingu-laris, homo incipit eſſe, eſt indefini a, & iſta. Omnis ho-mo incipit eſſe, eſt uniuerſa-lis. ¶ Tertio dubitatur de i-ſta, immediatè poſt hoc erit inſtans. Pro quo ſciendum, quòd iſta æquipollet iſti co-pulatiuę, inſtās erit poſt hoc, & nullum erit medium an-tequam erit inſtans. & quia iſta copulatiua eſt partim uniuerſalis, & partim inde-finita, ideo iſta, immediatè poſt hoc erit inſtans, eſt con-ſimiliter quanta. ¶ Quarto dubitatur de iſta. Omnes a-poſtoli ſunt duodecim, & qd' hoc ſignum omnis teneatur collectiuè. ¶ Reſpondetur, pro quo ſciendum, quod ſi-gnum vniuerſale ſumptum collectiuè denotat terminum cui additur ſtare pro maio-ri multitudine ſuppoſitorum contentorum ſub illo termi-no. Item denotando, quod nihil ſit contentum ſub illo termino, quod non ſit pars illius multitudinis, verbi gratia dicendo. Omnes apo-ſtoli ſunt duodecim, iſtud ſignum omnes denotat idem quod iſta copulatiua, aliqui apoſtoli ſunt duodecim, & nullus eſt apoſtolus, quin ſit aliquis iſtorum duode-cim, & tūc ſicut iſta copula-

tiua

duodecim, & tunc ſicut iſta copulatiua eſt partim particularis, & partim uniuerſalis, ita & iſta. omnes apoſtoli ſunt duodecim.

¶ Quinto dubitatur de iſta. Totus ſortes eſt minor ſorte, & dicitur, quod eſt uniuerſalis capiendo hoc ſignũ. totum diſtributiuè, quia ſignificat, ꝙ quælibet pars ſortis eſt minor ſorte.

¶ Sexto dubitatur de propoſitionib. in qbus ponit̃ aliquis iſtorum terminorum continuè, ab ęterno, omnino, & huiuſmodi.

¶ Rñdetur, quod tales ſunt uniuerſales, quia ſequitur ab ęterno fuit homo. igitur heri fuit homo, & pridie. & ſic in infinitum, & ſic ſignificando ęquipollet iſti ſemper fuit hõ, ſed quandoq; iſte terminus ęternũ accipit̃ cathegorematicè, & adiectiuè. & tunc iſta dictio ab eterno ſignificat pro omni infinito, ut ſi diceretur, ab æterno fuit homo, ut puta a Deo fuit homo. Eodem modo. iſtas. continue per horam ſortes mouebitur, eſt uniuerſalis, & ſignificat idem quod omni tempore huius horæ ſortes mouebitur.

Similiter de iſta dicendo. Totus ſortes eſt albus, quæ eſt uniuerſalis, quia ſignificat ꝙ, quod omnis pars ſortis eſt alba. ¶ Septimo dubitatur de iſta infinita. puncta ſunt in continuo. Reſpondetur, quod accipiendo hoc ſignũm infinita ſyncathegorematicè, tunc ipſa eſt uniuerſalis affirmatiua, & ſignificat idem quod iſta quotlibet punctis plura ſunt in continuo, & ſuæ ſingulares ſunt iſtæ. duobus punctis plura ſunt in continuo, tribus punctis plura ſunt in continuo, & ſic in infinitum. Ex quo ſequitur, quod aliqui ponentes ſingulares dictæ propoſitiones, ſ. iſtas, malè ponunt. Duo puncta ſunt in continuo tria puncta, & ſic in infinitum, quia ſi poneretur caſus per imaginationẽ, quòd tres homines traherent nauim & nulli pauciores illis. Deinde 4. vnam aliam, poſtea 5. tertiam, & ſic in infinitum. Tunc, antecedens eſſet verum, ſ. infiniti homines trahunt nauem, & tamen iſtæ ſingulares ſunt falſæ, igitur duo homines trahunt nauem. & ideo debet inferri, igitur duobus hominib plures trahunt nauem. & hoc eſt verum.

¶ Octauo dubitatur de propoſitionib. in quib. ponitur relatiua diuerſitatis, ut iſta nulla ceteri, ſinguli, & huiuſmodi. Reſpõdetur, quod propoſitio

in qua ponitur hoc nomen ſinguli; uel iſtud nomen cæteri, & ideo in inductione ultima particula, & ſic de ſingulis eſt propoſitio uniuerſalis, uel æquipollet propoſitioni uniuerſali, ſed illa in qua ponitur hoc nomen alij non eſt uniuerſalis, immo indefinita. ¶ Nono dubitatur de iſtis propoſitionibus, in quibus ponuntur termini numerales, ut iſti termini. duo & tres, &c. & uidetur quod ſint uniuerſales, quia ſub ſubiectis contingit deſcẽdere ad inferiora per propoſitionẽ copulatiuã, quia ſeq. tur, decem homines currũt, igitur duo hoĩes currunt. & tres hoĩes currunt. Rñdetur quod tales ꝓpoſitiones ſunt indefi itæ, & non uniuerſales, quod patet, quia ſubiectum propoſitionis vniuerſalis non poteſt amplius diſtribui, quia non conuenienter dicitur omnis hõ currit, & tamen hmõi termini numerales ſuſcipiũt diſtributionem, ut dicendo. Omnis duo homines currunt. Ideo notandum, quod terminus numeralis ſignificat multitudinẽ, & ideo ad propoſitionem in qua ſubijcitur terminus numeralis, ſequuntur aliæ propoſitiones, quarum ſubiectã ſupponunt pro partibus illius multitudinis, quemadmodum ad nomen ſignificans totum integrale ſequitur nomẽ ſignificans partem totius integralis. Per hoc patet inſtantia, quia terminus numeralis non ſignificat per modũ diſtribuentis, aut diſtributi, ſed ſignificat multitudinem ad quam requiruntur ſuæ partes. Iſtis pręmiſſis ſit iſta concluſio, quod omnis propoſitio eſt uniuerſalis, particularis indefinita, uel ſingularis. Probatur, in propoſitione, vel ſubijcitur terminus diſcretus, & ſic eſt propoſitio ſingularis aut terminus communis, & hoc tripliciter, uel terminus communis eſt ſine ſigno, & ſic eſt indefinita. aut cum ſigno, & hoc, uel uniuerſali, & ſic eſt propoſitio uniuerſalis, vel particulari, & ſic eſt propoſitio particularis.

¶ Ad rõnes illæ tres primæ propoſitiones ſunt ſingulares, quia ſenſus eſt, quod iſtud complexum, omnis homo, eſt totum in quantitate, & ita de alijs duabus.

¶ Ad ſecundam dico, quod illa non omnis homo eſt animal. eſt particularis, & illa aſinus cuiuſlibet, hominis currit, eſt indefinita, quia licet ponatur, ut ibi ſignum uniuerſale, tamen non ponitur ad totum ſubiectum. ¶ Ad ter-

tertiam dico, quod iſta; omnis phęnix eſt uniuerſalis, unde ſignum uniuerſale denotat prædicatum propoſitionis dici de quolibet contento ſub ſubiecto, non connotando multitudinem, aut non paucitatem ſuppoſitorum ſubiecto, & ideo ſuppoſito, quòd ſit unum ſubiectum ſuppoſitum non minus propter hoc propoſitio eſt uniuerſalis,

¶ Ad aliam dico, quod iſtæ ſunt ſingulares, quia ſunt modales in ſenſu compoſito. Vnde iſta, omnem hominem eſſe animal eſt neceſſarium, æquipollet huic iſta propoſitio, omnis homo eſt animal eſt neceſſario, & ſic de alijs,

Quæſtio V.

QVæritur quinto. Vtrum diffinitio ſylllogiſmi ſit uera in qua dicitur ſyllogiſmus eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis ab his, quæ poſita ſunt aliud accidit de neceſſitate eo, quod hæc ſunt, Arguitur, quod non, ſolius incomplexæ eſt diffinitio, ſed ſyllogiſmus eſt, quid complexum: igitur.

2 ¶ Secundo quia nullius accidentis eſt diffinitio, ut patet ſeptimo metaphyſicę, ſed ſyllogiſmus eſt accidens, cùm ſit qualitas accidentis. igitur.

¶ Tertio, iſta diffinitio non competit cuilibet ſyllogiſmo, igitur non eſt bona. tenet conſequentia ex ſexto topicorum, & maior apparet: quia non competit enthymemati, & ideo dicit Ariſtote. primo poſteriorum, quod enthymema eſt uerè ſyllogiſmus. 3

¶ Quarto, quia iſta diffinitio non eſt bona: quæ competit alijs a diffinito; modo iſta diffinitio eſt huiuſmodi. igitur probatur: quia competit inductioni, quia inductio eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis, ſcilicet pluribus ſingularibus aliud ab his quæ poſita ſunt, ſcilicet propoſitio uniuerſalis de neceſſitate accidit, eo, quod hæc ſunt, ſcilicet propter plures ſingulares. Et confirmatur, quia competit conſequentiæ, in qua arguitur ab exponibilibus ad expoſitam, ut dicendo, animal eſt homo, & nihil aliud ab animali eſt, homo. igitur tantum animal eſt homo. nam iſta conſequentia eſt oratio, in qua quibuſdam poſitis, ſcilicet exponibilibus, aliud ab his quæ poſita ſunt, ſcilicet expoſita' de neceſſitate accidit, eo quod hæc ſunt. ¶ Quinto contra partes diffinitionis, & primo contra iſtam partem oratio: quia ſyllogiſmus non eſt vna 4 5

5 oratio, ergo non eſt oratio, conſequens tenet per Ariſtot. in primo elencho. ubi dicit, quia eadem eſt diffinitio orationis, & unius orationis, & antecedens apparet, quia ſyllogiſmus eſt maior, minor, & concluſio, & per conſequẽs plures orationes.

6 ¶ Sexto, contra iſtam particulam, in qua quibuſdam poſitis, quia in ſyllogiſmo ponitur una ſola oratio, ſcilicet copulatiua, ex qua infertur concluſio.

7 ¶ Septimo, contra iſtam partem de neceſſitate accidit, quia iſta implicat contradictionẽ, quod concluſio adſit de neceſſitate, & quod accidat de neceſſitate, quia accidentia non ſunt neceſſaria, ut patet primo poſteriorum. Et confirmatur, quia in uoluntate facientis ſyllogiſmum eſt proferre concluſionem factis pręmiſſis, uel non proferre, igitur concluſio non ſequitur de neceſſitate propter iſtas præmiſſas.

8 ¶ Octauo arguitur cõtra iſtã particulam, eo quod hæc ſunt quia propter iſta non ſequitur concluſio, quæ ſine ſupplemento alterius non ſunt cauſæ ſufficientes ad neceſſariam illationem concluſionis ex præmiſſis, ſed premiſſæ non ſufficiunt, ut patet de ſyllogiſmis ſecundæ, & tertię figuræ, quia præter pręmiſſas indigent conuęrſione & tranſpoſitione præmiſſarum, aut conuerſione per impoſſibile, & confirmatur, quia quando ſunt præmiſſæ nondum eſt concluſio. igitur non ex eo, quod præmiſſæ ſunt, ſequitur concluſio.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt, in primo huius primi.

¶ In quæſtione primo uidebitur q̃d intelligimus per iſtos terminos deffinitio deffinitũ. Secundo uidebitur de diffinitione ſyllogiſmi.

QVANTVM ad primũ notandum, quod diffinitum accipitur dupliciter. Vno modo pro termino, cuius, ſignificationem implicitam exprimit diffinitio explicitè, & ſic attribuuntur diffinitio tres conditiones. prima eſt, quod diffinitum eſt terminus communis incomplexus. ſecunda eſt, quod diffinitum eſt conuertibile cum diffinitione. tertia, quod nullum ſingulare diffinitur. Alio modo accipitur diffinitum pro re ſignificata per terminum conuertibilem cum diffinitionem, & ſic dicit Commentator in prœmio de anima. quod diffinitiones ſunt ipſorum ſingularium exiſtentium extra animam, accipiendo dif-

diffinitum primo modo, tūc diffinitur iſte terminus ſyllogiſmus, quia eſt terminus cō munis incomplexus conuertibilis cum diffinito. Sed accipiendo diffinitum ſecundo modo, tunc diffiniuntur omnes ſyllogiſmi de mundo, quia cuilibet ſyllogiſmo cō petit iſta diffinitio. Secundo eſt notandum, quod duplex eſt diffinitio. Quædam eſt diffinitio quid rei, & quadā quid nominis, diffinitio quid rei eſt duplex, quia quædam exprimit quid res eſt per uerum genus & differētias formales ſine explicatione alicuius extraneæ conditionis, & uoco extraneam conditionē, puta ꝙ diffinitio non exprimat a quo res eſt, in quo eſt, cuius gratia fit, aut aliq̄ hmōi conditionem, ſed ſolū debet exprimere qd res eſt, & talis diffinitio datur ſolū de ſubſtantia cōpoſita, ut patet ſeptimo metaphyſicæ. Secunda eſt diffinitio quid rei, quæ non ſolum exprimit qd res eſt, ſed cum hoc explicat aliquam extraneam conditionem, ut uerbi gratia. Diffinitio accidentis ſi ſit bona, debet exprimere ſubiectum, & in diffinitione materiæ debet explicari forma, & econtra in diffinitione formæ materia. Sed diffinitio quid nominis propriè dr̄ deſcriptio, & eſt illa, q̄ exprimit explicite ſignificationē implicitam termini diffiniti, ad talē deſcriptionē, ꝙ ſit bona, ſufficiunt tres conditiones. Prima eſt, qđ ſit cōuertibilis cū diffinito. Secunda eſt, quod exprimat explicitè ſignificationē diffiniti. Tertia eſt, qđ ſit ſine nugatione, & ſic patet de iſtis terminis diffinitio & diffinitum quid ſignificent, & de quibus dicuntur.

QVANTVM ad ſīm ponuntur concluſiones. Prima eſt, quod diffinitio ſyllogiſmi non eſt ſimpliciter quidditatiua. Probatur, quia diffinitio ſimpliciter quidditatiua non eſt niſi ſubſtantiæ cōpoſitæ, mō ſyllogiſmus non eſt ſubſtātia compoſita, &c. Secunda concluſio eſt, quod diffinitio prædicta ſyllogiſmi non eſt diffinitio qd rei, ꝓbatur, qa ſyllogiſmus eſt accidens, modo in diffinitione accidentis debet explicari ſubiectum, ſed in iſta non explicatur, igitur &c. Tertia cōcluſio eſt, quod iſta eſt bona diffinitio quid nominis, ſimiliter probatur, quia iſta diffinitio exprimit explicitè quod hoc nomen ſyllogiſmus ſignificat implicitè, conuertibiliter, & ſine nugatione, igiť illa diffinitio eſt bona,

na, tenet conſequētia ꝑ conditiones prius poſitas, & antecedens apparet, quia de rōne ſyllogiſmi eſt habere plures præmiſſas, & unā concluſionē, & ꝙ ſit neceſſaria illatio concluſionis ex p̄miſſis, modo p̄miſſæ exprimunt̃ ī iſta diffinitione per hoc ꝙ dr̄ quibuſdam poſitis. Similiter concluſio per hoc ꝙ dr̄ aliud ab his, quæ poſita ſunt, & illatio utique exprimitur ꝑ hoc, ꝙ dr̄ accidit de neceſſitate, eo ꝙ hęc ſunt. His igitur pręmiſſis exponenda eſt diffinitio, vñ in diffinitione primo ponitur ōro tanquam genus ad drīam terminorum incōplexorū, & debet intelligi, ꝙ ſit ōro non cathegorica, ſed hypothetica facta ex plurib. cathegoricis mediantib. pluribus coniunctionibus, quarū una eſt inter p̄miſſas, & alia inter præmiſſas & cōcluſiones. Secundo ponitur iſta in qua quibuſdam poſitis ad drīam cōſequētiæ in qua ex una propōne infertur alia, cuiuſmodi eſt cōuerſio, æquipollētia, enthymema, & huiuſmodi, quarū aliquæ ſunt cōſequētiæ formales, & aliq̄ materiales. Tertio ponitur aliud ab his quę poſita ſunt ad drīā conſequentiæ q̄ eſt a copulatiua ad alteram eius partē, q̄a in tali conſequētia infert̃ idē ꝑ idē, ſimiliter ad drīam conſequentiæ q̄ eſt ab exponentibus, ad expoſitam, q̄a exponentibus & expoſitæ correſpōdet idē conceptus in mēte, & ideo in tali cōſequētia infert̃ idē ꝑ idem. Quarto ponit̃ ibi de neceſſitate accidit ad denotandū, qđ ſi pręmiſſæ ſint ueræ, & concluſio formet̃, neceſſe eſt concluſionē eſſe verā. Quinto ponitur eo ꝙ hæc ſunt ad drīam inductionis, quia in ſyllogiſmo ꝑꝑ hoc qđ præmiſſæ verę concluſio eſt uera, ſi formetur, ſed ꝑꝑ hoc qđ ſingulares inducentes ſunt veræ, non ſequitur concluſio uniuerſalis, niſi cointelligatur vna alia propoſitio, vt patebit ſecundo huius. Ad rationes ad tertiā dico, qđ enthymema uerè eſt ſyllogiſmus, i. uerè pōt fieri ſyllogiſmus. Ad ſeptimā dico, ꝙ iſta non implicat contradictionem, quia per ipſam non denotatur aliud, niſi ꝙ ſi pręmiſſę ſint verę, & concluſio formetur, neceſſe eſt concluſionem eſſe uerā, & ꝑ idē dr̄ ad confirmationē. Ad octauam, iſtam ſoluit Ariſt. in litera, unde ſyllogiſmus ſcđę vel tertię figurę non indiget aliq̄ propoſitione totaliter diuerſa a præmiſſis, quæ ſumptę ſunt, ſed indiget conuerſione alicuius

iſtarum aſſumptarũ, oportet autem trãſpoſitione præmiſſarum. ¶ Ad alias patet ex dictis. Et ſic patet quæſtio.

Quæſtio VI.

QVęritur ſexto utrũ ſyllogiſmus ſit genus ad ſyllogiſmum dialecticum, & demonſtratiuum. Arguitur, ꝙ non, quia illud non eſt genus ad aliquas ſpecies, quod non diuiditur in iſtas ſpẽs ꝑ drĩas formales ſe tenentes ex parte formæ, ſed ſyllogiſmꝰ non diuiditur in ſyllogiſmũ dialecticũ, & demonſtratiuũ ꝑ hmõi differentias formales, igitur. Maior patet in ſecundo metaphyſicæ, & minor, quia ſyllogiſmus non diuiditur in dialecticum, & demonſtratiuum ꝑ iſtas differẽtias probabile & neceſſarium quæ ſe tenent ex parte materiæ ſyllogiſmi. ſ. ex parte propoſitionum.

2 ¶ Secundo, quia nullum complexum eſt ſpecies reſpectu alicuius generis, ſed iſti termini ſyllogiſmus dialecticus & ſyllogiſmus demonſtratiuus ſunt termini cõplexi, igitur reſpũ ipſorum iſte terminus ſyllogiſmus non eſt genus. Maior patet ex quid nominis prædicabilis, unde prędicabile debet eſſe terminus incomplexus natus dici de pluribus, & minor non eſt.

Tertio quia nullus ſyllogiſmus eſt genus ad ſyllogiſmũ dialecticũ, & demonſtratiuũ igitur conſequentia patet ꝑ locũ a toto in quantitate ad ſuam partem, & añs apparet inducẽdo. Oppoſitũ arguit, quia ſyllogiſmus dialecticus & ſyllogiſmus demonſtratiuus ſunt diuerſæ ſpẽs, & de ipſis prædicatur ſyllogiſmus in quid igitur, &c. tenet conſequentia per diffinitionem gñis, & prima pars añtis apparet, quin plus differunt ſyllogiſmus dialecticus, & demonſtratiuus ab inuicẽ, quã duo dialectici, & tñ duo dialectici differunt abinuicem numero, igiť dialecticus, & demõſtratiuus differunt plus q̃ numero & ꝑ conſequẽs ſpẽ. 3

NOTANDVM eſt, qđ genus & totum in mõ cõuenmunt in hoc, quod utrumque ſe habet in plus, quam illud reſpectu cuius dicitur genus uel totum in modo, ſed differunt: quia genus, de ſua ratione determinat, ſibi, quod ſit terminus incomplexus. ſecundo quod habeat plures ſpecies, de quibus prędicetur in quid & uniuocè, tertio quod diuidatur in iſtas ſpecies per drĩas quę ſe tenẽt ex parte formæ. ¶ Sed contra

hoc obijcitur, quia tunc ſeq̃retur, quod nomen ſubſtantia, nõ eſſet genus ad Deum & hominē & probatur conſequentia; quia ſubſtantia non diuiditur niſi per differentias materiales in iſtas ſubſtantias, uerbigratia. Subſtantia uel eſt materialis, uel immaterialis, modo iſtæ differentiæ materiale, & immateriale ſe tenent ex parte materiæ.

¶ Reſpondetur negando conſequentiam: quia ſubſtantia per illas differentias non diuiditur in prædictas ſubſtantias, ſed per iſtas differentias corporeum, & incorporeum, quæ ſe tenent ex parte formæ. Sed totum in modo eſt terminus incomplexus reſpectu ſui ipſius ſumpti cum determinatione accidentali, uel materiali, uel ſaltem eſt terminus unus complexus: quantum eſt pars in modo, uerbigratia, iſte terminus homo eſt totum in modo reſpectu huius cõplexi homo albus, & dico notanter cum determinatione accidentali, uel materiali, quia ſi eſſet determinatio eſſentialis ſe tenens ex parte formæ, tunc oratio compoſita ex determinatione, & determinabili eſſet diffinitio, & non pars in modo, uerbigratia, de iſta orarione animal rationale, quæ non eſt pars in modo, ſed eſt diffinitio hominis. Nunc ponantur concluſiones.

¶ Prima eſt, quod iſte terminus ſyllogiſmus nõ eſt genus ad ſyllogiſmum dialecticum & demonſtratiuum, ſiue ad iſtos terminos ſyllogiſmus dialecticus ſyllogiſmus demonſtratiuus probatur ſupponendo quod propoſitiones ex quibus componitur ſyllogiſmus ſint materiæ ſyllogiſmi. Secundo quod forma ſyllogiſmi eſt modus inferendi ſeu illatio concludens ex præmiſſis. Tunc arguitur, illud non eſt genus ad ſyllogiſmũ dialecticum, & demonſtratiuum, quod in ipſos diuidit per differentias materiales, & non formales, ſyllogiſmus diuiditur in iſtas per iſtas differentias probabile, & neceſſarium, quæ ſe tenent ex parte propoſitionũ quę ſunt materiæ ſyllogiſmi, & non ex parte illationis quæ eſt forma ſyllogiſmi, ſecundo quia uel iſta differentia dialecticus eſt differẽtia accidẽtalis uel materialis uel formalis, ſi accidentalis uel materialis, tũc ſeq̃tur, quod iſtud aggregatũ ſyllogiſmus dialecticus, ſit pars in mõ & non ſpẽs. Et ſi dicatur, quod ſit differentia eſſentialis formalis, tunc ſeq̃tur, quod iſtud aggregatũ ſit diffinitiõ & nõ ſpẽs neq;

pars in modo. ¶ Secunda con cluſio eſt, qđ iſte terminus ſyllogiſmus eſt totũ ĩ modo, reſpectu iſtorũ terminorũ ſyllogiſmus dialecticus, & ſyllogiſmus demſtratiuus, ꝓbatur, qa oĩs terminus incõplexus eſt totum in mõ reſpũ ſuiipſius ſumpti cũ determinatione accñtali vel materiali, mõ iſti termini dialecticus demõſtratiuus ſunt determinationes materiales additæ huic termino ſyllogiſmus, &c.

¶ Tunc ad rõnem poſt oppoſitum eo modo dico, ꝙ iſti termini ſyllogiſmus dialecticus & ſyllogiſmus demõſtratiuus nõ ſunt ſpẽs, ſed quilibet eorum eſt pars in modo reſpectu huius termini ſyllogiſmus, & qñ probatur p diffinitionem gñis, dico ꝙ non oẽ de quo prædicatur genus, in eo ꝙ quid, eſt ſua ſpẽs. Nam genus prædicatur in quid de diffinitione ſuorum inferiorum, & tñ diffinitio non eſt ſpẽs, cum de rõne ſpẽi ſit, ꝙ ſit terminus incõplexus. Rõnes añ oppo. probant concluſiones, & ſic patet ad quæſitũ.

Quæſtio VII.

QVæritur ſeptimo, vtrum dici de omni & dici de nullo ſint principia neceſſaria, & ſufficiant ad bonitatem ſyllogiſmi. Arguitur primo, ꝙ non ſufficiant, qa ſi ſic ſequeret, ꝙ multæ cõiugationes inutiles eſſent boni ſyllogiſmi, conſequens eſt falſum, qa tunc nõ eſſent inutiles, & ꝓbat conñtia, qa in pluribus cõiugationib. inutilibus inueniuntur dici de oĩ, & dici de nullo, ut in prima figura, qñ arguitur ex maiori vniuerſali affirmatiua, & minori vniuerſali negatiua. Scđo ſequeret, quòd ex particularib. & ĩ diffinitis poſſet fieri bonus ſyllogiſmus, conñs eſt falſum, vt patet in iſto primo, & probatur conñtia, qa in particularib. & in diffinitis inueniũtur dici de oĩ, & dici de nullo, vñ hic eſt dici de oĩ, hõ ẽ aĩal', qa nihil eſt ſumere ſub ſubѣto de quo nõ dicatur ꝑdicatum, & hoc eſt dici de nullo homo non eſt aſinus, qa nihil ẽ ſumere ſub ſubiecto a quo non remoueatur ꝑdicatum. Tertio, qa ſyllogiſmi ſcđæ & tertiæ figuræ ſunt boni & euidẽtes, & tñ non tenent ĩ virtute dici de oĩ, aut de nullo, igitur non oĩs ſyllogiſmus tenet in virtute iſtorum principiorũ, & añs apparet per Ariſ. ĩ iſto primo. Quarto, qa ſyllogiſmus expoſitorius ẽ bonus ſyllogiſmus, & tñ nõ tenet ĩ virtute dici de oĩ, aut de nullo, cũ ibi nullus ſit terminus diſtributus affirmatiuè, uel negatiuè. Quintò, qa vel eſſent

in-

incomplexa, non complexa, quia principium complexum debet eſſe euidens, & per ſe notum. modo iſtud principium dici de omni non eſt euidenter notum: cum nec ſit uerũ, nec falſum. igitur nec incomplexum: quia iſta dicta dici de omni. & dici de nullo: ſunt complexa.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in litera.

NOTANDVM, iſtud dictum dici de omni, nõ eſt oratio completa, & indiget complemento, & ponitur loco alterius propoſitionis, ſcilicet iſtius prædicatum vniuerſaliter & affirmatiuè dici de ſubiecto.

¶ Secundo notandũ, quòd talis oratio complexa propriè non habet diffinitionem, nec deſcriptionem, quia diffinitio & deſcriptio dantur de terminis incomplexis, bene tñ põt habere quandam explanationem, uel interpretationem eo modo, quo oratio minus nota declaratur & explicatur per orationẽ magis notã. Et ideo iſta deſcriptio uel explanatio dici de omni, eſt quãdo nihil eſt ſumere ſub ſubiecto; de quo non dicatur prędicatum, & dẽt ſic intelligi, quòd propoſitio vniuerſalis affirmatiua ſignificat prędicatum dici de omni, eo, de quo prædicatur ſubiectum. & ideo ſi ſubiectum ſumatur dici de aliquo, neceſſe eſt prædicatum dici de illo eodem. Et ita diffinitio dici de nullo eſt quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto, a quo non remoueatur prædicatum: & debet ſic intelligi, quòd propoſitio uniuerſalis negatiua ſignificat prædicatum negari ab omni illo, de quo affirmatur ſubiectum. & iſta duo principia ſignificãt quid noĩs propõnis vniuerſalis, ideo non poſſunt probari, nam quid nominis eſt principium omnis doctrinæ, ut patet in libro de ſenſu & ſenſato. & ideo quid noĩs debet præſupponi in qualibet ſciẽtia. Ex quibus patet, quòd ſignũ vniuerſale non requirit aliquem certum numerum ſuppoſitorum termini cõis cui additur, ſicut aliqui dicũt, quòd hoc ſignũ omnis ad minus requirit tria ſuppoſita: quia ſignum vniuerſale affirmatiuum non denotat aliud quam prædicatũ dici de omni ſuppoſito ſubiecti non connotando uel ſignificando multitudinem, uel paucitatem ſuppoſitorũ termini cui additur.

TERTIO notandum, ꝙ quando dĩ, ꝙ omnis ſyllogiſmus tenet in virtute dici de oĩ. uel de nullo, dẽt intelligi

quod

ꝙ oīs ſyllogiſmus eſt euidēs aliquó dictorum principiorū,& hoc quantū ad illationē concluſionis,& dico notabiliter aliquo,quia non oportet, quòd ambo principia illa applicentur ad eūdem ſyllogiſmum. Nunc ponuntur concluſiones.

¶ Prima eſt, ꝙ oīs ſyllogiſmus in aliquo quatuor modorū primę figurę tenet directè & immediate uirtute alicuius dictorū principiorum, probatur exemplificando,qa ſi omne b.eſt a.& omne c.eſt b.ſeqtur, ꝙ omne c.ſit a. & tenet virtute aliquorum quæ ſignificant prędicatum dici de omni illo,de quo dr̄ ſubiectum,& ideo quia ſubiectum accipitur dici de c.oportet,ꝙ virtute ſignātionis maioris prædicatum uniuerſaliter dicat de c. & maior ſic ſignificat uirtute huius ſigni omnis, ꝙ diſtribuit ſubiectum. Similiter poteſt exemplificari de negatiuis, oſtendendo ſic Nullum b.eſt a.iſta eſt maior & ratione ſigni ſignificat prædicatum negari de omni illo,de quo dr̄ ſubiectū. Ideo ſi ſubm̄ ſumatur dici de aliquo,vt omne c.eſt b.ſequitur uirtute ſignificationis maioris,ꝙ nullum c.eſt a. Secunda concluſio eſt,ꝙ ſyllogiſmi ſecundę, & tertię figurę non tenent directè & immediatè uirtute iſtorum principiorū, probatur,quia ad hoc, quòd directè ſit adiectio dictorum principiorum oportet, quòd de aliquo ſubiecto uniuerſaliter ſumpto dicať ꝑdicatū, & ꝙ illud ſubiectū ſumatur dici de aliquo alio modo.ſic non eſt in ſecunda nec in tertia figura, qa terminus medius ꝑdicatur in utraque pręmiſſa, & terminus diſtribut⁹ nunquam prædicatur de aliquo in pręmiſſis,ita etiam in tertia figura terminus diſtributus ſemper ſubijcitur reſpectu ſui prędicati, & nunquam prędicatur de aliquo alio. Ex quo ſeqtur,quòd ſyllogiſmi ſecundę,& tertię figuræ ſunt imperfecti, & ineuidentes, fiunt tamen euidentes per primam figuram. Secundo ſeqtur,quod inductio non eſt conſequentia euidens,quia ſingulares,ex quibus infertur uniuerſalis non ſignificant iſtas eſſe omnes ſingulares iſtius vniuerſalis igitur ad ipſas non ſequitur vniuerſalis euidenter. Tertio ſeqtur,quòd cōſequentia in qua ex eſſe unius rei ſeq̄tur eſſe alterius aut ex non eſſe vnius eſſe alterius, non eſt conſequentia ſimpliciter euidens,& perfecta, probatur,quia talis eſt minus euidens

dens quàm ſyllogiſmus factus in ſecunda uel tertia figura, & tamen talis ſyllogiſmus non eſt ſimpliciter euidens, & perfectus. Tertia cõcluſio eſt, quòd ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ mediate & indirecte tenent uirtute dici de omni, & de nullo, exponendo prædicto modo. Probatur, quia aliter ſequitur, quod ex puris particularibus indefinitis, & ſingularibus poſſet fieri bonus ſyllogiſmus in ſecunda, & tertia figura, quod eſt falſum, ſecundo, quia ſyllogiſmi primæ figuræ tenent immediatè, & directè uirtute dictorum principiorum, igitur ſyllogiſmi ſecundæ, & tertiæ figuræ tenent indirectè, & mediate, tenet conſequentia, quia iſti ſyllogiſmi in ſecunda, & tertia figura reducuntur ad illos de prima figura, tertio patet exemplariter arguendo in Ceſare. Nullus lapis eſt animal, omnis homo eſt animal, igitur nullus homo eſt lapis. Certum eſt, quòd nulla fit ſumptio ſub termino diſtributo, niſi indirectè, & ideo ſi conuertatur maior ſimpliciter, iam erit ſumptio directa ſub termino diſtributo, ut ſi iſta nullus lapis eſt animal conuertatur in iſtam, nullum animal eſt lapis, tunc fiet directa ſumptio argumentando in celarent. Quarta concluſio eſt, quòd aliquis ſyllogiſmus expoſitorius tenet in uirtute dici de omni, & dici de nullo, ꝙ non eſt dubium, quin omnis ſyllogiſmus expoſitorius teneat uirtute dictorum principiorum, ſi eſt bonus, tamen dico ſpecialiter propter ſyllogiſmus expoſitorios, qui fiunt de rebus illis, quarum una eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum, in quibus ſyllogiſmus expoſitorius non ualet niſi reguletur uirtute alicuius dictorum principiorum, uerbi gratia, non ſequitur, iſte Deus eſt pater, iſte Deus eſt filius, ergo filius eſt pater, non ualet ſyllogiſmus, niſi maior reguletur per dici de omni iſto modo. Omne quod eſt iſte Deus eſt pater, & tunc maior eſſet falſa. Ad rationes ad primam negatur conſequentia ad probationem dico, quòd ſi per dici de omni, intelligas propoſitionem uniuerſalem, tunc dico, quòd hoc non ſufficit ad ueritatem ſyllogiſmi, ſed requiritur ad dici de omni propoſitio uniuerſalis, & cum hoc quod ipſius ſubiectum, accipiatur dici de aliquo alio, de quo

concluderur prædicatum vniuerſalis, & oportet quòd ſubiectum vniuerſalis debite ſumatur, ut dicatur de alio ſecundum regulas poſitas in primo huius: & tunc iſta principia ſufficient ad bonitatem ſyllogiſmi.

¶ Ad ſecundã negatur conſequentia: quia licet prædicatũ particularis dicatur de quolibet concreto ſub ſubiecto, tñ hoc non ſignificatur formaliter per propoſitionem particularem, uel indefinitam. Vnde bene ſignatur per uniuerſalem, ſcilicet, quòd prædicatum dicatur uniuerſaliter de ſubiecto: & ideo nõ eſt ſimile de vniuerſali, & particulari.

¶ Ad tertiam ſyllogiſmi ſecũdæ, & tertiæ figuræ: dico, qđ illi ſyllogiſmi ſecundæ. & tertiæ figuræ tenent indirectè, & mediatè per dici de omni, & de nullo: ſed ſyllogiſmi primæ figuræ tenent directæ.

¶ Ad quartum de ſyllogiſmo expoſitorio dicetur poſtea.

¶ Ad quintam dico, quod ſunt principia complexa per ſe manifeſta, & ſupponenda in iſta ſcientia, eo quod explicant ſignificationem terminorum, quæ præſupponenda eſt in omni ſcientia, &c.

Quæſtio VIII.

QVæritur octauo, utrum dici de omni ſit aliqd, vel aliqua, ſ. vtrum prædicatũ dici de ſubiecto uniuerſaliter ſũpto ſit ꝑdciatũ, uel ſubiectũ, aut ambo ſimul uel diſpoſitio inhærens prædicato: uel ſignificabile complexum præter iſta? ¶ Arguitur, quod nõ ſit prædicatum, quia tunc ſequeretur quandocunque prædicatum eſſet: eſſet dici de ſubiecto vniuerſaliter ſumpto: modo conſequens eſt falſum: quia prędicatum manebit: quando tamen non erit dici de ſubiecto uniuerſaliter ſumpto: quando ſignum uniuerſale remouetur manente propoſitione indefinita.

¶ Secundo ſi dici eſſet prædicatum, ſequeretur, quod q intelligeret prędicatum, intelligeret etiam prædicatum dici uniuerſaliter de ſubiecto, conſequens eſt falſum, quia prædicatum poteſt intelligi ſiue dicatur de ſubiecto ſumpto uniuerſaliter, ſiue particulariter, ſiue indefinite. Probatur conſequentia; q ex quo iſta ſunt eadem: q intelligit, unum ſimul intelligunt, & reliquum. ¶ Tertio arguitur, quod ſit ſignificabile comple-

plexè, quia iſta propoſitio dici vniuerſaliter de ſubiecto plus ſignificat q̄ iſti duo termini prædicatū, & ſubiectū. igitur præter ſignificata illorum terminorū corrñdet aliquod aliud ſignificatum dictę propoſitioni, & non aliud q̄ ſignificabile complexe per ꝓpoſitionem, ſcilicet pręd icatū dici de ſubiecto, quia illo ſignificabili poſito redditur ꝓpoſitio uera, & ipſo non poſito adhuc poſitis ſubiecto & prædicato propoſitio non eſt uera.

4 ¶ Quarto ad hoc, quod iſta propoſitio ſit vera, prædicatum dicitur de ſubiecto. non ſufficiunt pręd icatum, & ſubiectum, ſicut ad ueritatem iſtius, homo eſt albus non ſufficiunt hō & albus. Dico. igr̃ præter iſta duo requiritur aliquid aliud, ut puta hominē eſſe album, aut prædicatum dici de ſubiecto, & ſic de ſimilibus.

5 ¶ Quinto ſicut talibus propoſitionibus non correſpondet ſignificabile complexe per ꝓpoſitionem, ſed res ſignificata per ſubiectum tunc quæro quid correſpondet iſti, Si aſinus uolat, aſinus habet alas, & non poteſt dici, quod aſinus, quia poſito, quod nullus 6 aſinus eſſet in rerum natura, adhuc propoſitio iſta eſſet vera, & nō propter aliud quam propter ſignificabile complexè, quod ſibi correſpondet. igitur, &c.

¶ Oppoſitum arguitur, quia in dictis ſecundum, quid eſt idem ipſum, & eſſe ipſum, ut hominem, & eſſe hominem, ſed in dictis ſecundum accidens non eſt idem ipſum, & eſſe ipſum, ut album, & eſſe album, quia eſſe album eſt albedo. Modo omnis propoſitio, vel eſt facta ex terminis abſolutis, uel ex terminis concretis. ſi ex terminis abſolutis, igitur ſibi correſpondet ſignificatum per ſubiectum. ſi ex terminis cōcretis, ſibi correſpondet accidens, uel diſpoſitio connotata per illos terminos.

¶ In quæſtione primo dicentur aliqua, & improbabitur vna opinio. Secundo reſpondebitur ad quęſitum.

QVANTVM ad primū notandū, quòd iſtud dictum dici de omni, uel aliud, ut hominem eſſe album quandoque accipitur materialiter, & tunc ſibi correſpondet una propoſitio, ut homo eſt albus, & alio modo accipitur ſignificatiuè; & ſic dicit Ariſtote. 5. metaphyſ. capitu. de ente, quod idem eſt uadere, & eſſe uadens, & quod idem eſt ſecare, & eſſe ſecans.

ſecans: Ex quo ſequit, quòd ſi gnificatum corrñdens illi di-cto, ſ. eſſe ſecans, uel dici de omni eſt aliquid, aliter. n. iſta propoſitio affirmatiua, eſſe ſecans & eſſe agens, eſſet falſa, ſuppoſito igitur, qđ ſignificatum per talem propoſitionem ſic ſiue per tale dictum ponitur iſta concluſio, ꝙ ſignificatum correſpõdens propoſitioni non eſt ſignificabile complexè ꝑ propoſitionem, quod quidem ſignificabile non eſt res ſignificata per ſubiectum, aut per prædicatum, aut diſpoſitio alteri eorum inhærens, cuius tamen oppoſitum multi ponunt. Dicunt. n. ꝙ iſti propoſitioni Deus eſt, corriſpõdet ſignificabile complexè, puta Deum eſſe. Probatur concluſio, quia uel tale, ſignificabile eſt dependens a Deo, uel independens, ſi independens, tunc ſequitur, ꝙ ipſum eſt prima cauſa, quod eſt impoſſibile. Et confirmatur, quia in illis ſignificabilibus cõplexis unum eſt cauſa alterius, ut ſolem eſſe lucidum eſt cauſa huius, quod eſt lunam eſſe lucidam tunc igitur in ordine tali cauſarum eſt proceſſus in infinitum. & hoc non ualet ut patet 2. metaph. igitur aliquãdo erit ſtatus, & per conſequens illud ſignificabile complexè ad quod eſt ſtatus erit prima cauſa, & per conſequẽs præter Deum eſſet ponere aliam primam cauſam.

¶ Si diceetur quòd illud ſignificabile ſit depẽdens a Deo, tunc ſequitur, quòd Deus poſſit ipſum annihilare ſaluatis quibſcunque. alijs reb. & poterit ipsũ ſaluare alijs reb. annihilatis. Ponatur igitur quòd ſeparet albedinem fortis a ſorte manente ſortem eſſe album, tunc ſequitur, ꝙ ſortes eſt albus, & ꝙ nulla erit albedo, & per conſequens ſortes erit albus ſine albedine, quod implicat.

¶ Secundo, ꝙ ſi ad hoc quòd ſortes ſit albus requirtur q̃dam modus ſe habendi præter ſortem, & albedinem. ſ. ſortem eſſe album, tunc iſte modus ſe habendi aliter ſe habebit ad ſortem, & aliter ad albedinem. Et q̃ro de illis modis hñdi, quorum unus aliter ſe habebit ad ſortem, & aliter ad albedinem, utrum illi modi ſe habeant aliter, & aliter per ſeipſos aut per alium modum ſuperadditum; ſi per ſeipſos, tunc eadem ratione erit ſtandum in primo, ſcilicet, ꝙ albedo per ſeipſam, ſine diſpoſitione addita inhæret ſortis; ſi per modos alios, tunc

tunc in illis modis aliter ſe habendi erit proceſsus in infinitum, quod eſt impoſſibile. ¶ Tertio, ſi ita eſſet ſequeretur, ꝙ eſſent infinita talia ſignificabilia complexa perpetua indepēdentia a Deo, quorum numerum Deus nō poteſt mutare uel annihilare cuiuſmodi eſſent iſta, Deū eſſe, Deum poſſe producere, & ſic de ſingulis.

¶ Quarto, quia inter iſta eſſet ordo perfectionis uel non. ¶ Item quæritur de ſignificatione huiuſmodi ſignificabilium complexè in comparatione ad materiā. ¶ Item utrum complexè ſignificabilia poſſunt replere uacuū. ¶ Item an ſint ſubſtantiæ, vel accidentia ubi ſunt, & quando, & ita de alijs de quibus non apparet uerisimilis reſponſio. ¶ Iterum, quia fruſtra ponitur talis multitudo quando omnia poſſunt ſaluari melius, non ponendo talem multitudinem, ut patet primo phyſicorum. Modo omnia poſſunt melius ſaluari, igitur. Et hoc de pri.

QVANTVM ad 2m, notandum, ꝙ quædam eſt propoſitio cathegorica, & alia hypothetica, item quædam eſt cathegorica de ineſſe, & alias modalis. Illarum de ineſſe quædam eſt de terminis abſolutis, alia de terminis connotatiuis, & hoc dupliciter, quia quædam eſt de terminis poſitiuis, alia de terminis priuatiuis. Item quædam de futuro, & alia de præterito, quædam de poſſibili. Et hypotheticarū quædam eſt conditionalis, &c. ¶ Scdo notandum, ꝙ terminorū connotatiuorū quidā ſunt qui connotant diſpoſitionem ſuperadditam & diſtinctam a ſubiecto, ut iſte terminus album, alij connotant ſubiectum quodammodo ſe hr̄e, licet non ꝑ diſpoſitionem ſuperadditam, ut ſcdm aliquos iſte terminus figura ſupponit pro re figurata connotando ipſam aliter ſe hr̄e & non per diſpoſitionem additam. Tertio notandum, ꝙ in propoſitione inueniuntur duplices termini quidam qui ſunt ut ſubiectum & prædicatum, & ſunt termini cathegorematici, ut ſigna uniuerſalia particularia copula uniuerſalis, & coniunctiones, & huiuſmodi, & iſtis terminis non correſpondet aliquod ſignificatum aliud a ſignificatis terminorum cathegorematicorū, ſed per ipſos intellectus aliter intelligit, & apprehendit eandē rē. & ita eadem res ſignātur ꝑ ambo cōdetermi-

nan-

natia, quia intellectus diuerſimodè concipit propter diuerſitatem ſyncathegorematum.

¶ Nunc ponuntur concluſiones. Prima eſt, quod propoſitioni cathegoricæ de præſenti affirmatiuæ factæ ex terminis abſolutis correſpondet ſignificatum per ſubiectũ. Verbigratia dico, quod ſignificatum correſpondens iſti propoſitioni, homo eſt animal eſt homo, & ideo hominem eſſe animal eſt homo, & Deum eſſe eſt Deus, & ſic de ſingulis. probatur, quia homo eſt illud quod eſt per ſuam eſſentiam modo, homo eſt animal per ſuam eſſentiam. igitur hominem eſſe animal eſt homo, nec iſta conſequentia ualet, hominem eſſe animal eſt hominem eſſe corpus. igitur, qui cognoſcit hominem eſſe animal, cognoſcit hominem eſſe corpus, uel contra, & ſaltem ſi arguatur econtra, conſequentia non ualet.

¶ Secunda concluſio eſt, quod ſi propoſitio cathegorica affirmatiua de præſenti ſit compoſita ex terminis connotatiuis, quia non connotãt diſpoſitionem additam, uel ex terminis priuatiuis, ſignificatum correſpondens tali propoſitioni eſt ſignificatum ſubiecti, ut ſortem eſſe figuratum eſt ſortes hominem eſſe uiſibilem eſt homo, & ita de ſimilibus.

Exemplum, de priuatiuis, vt homo eſt cæcus; iſta ſignificat, hominem eſſe, hominẽ eſſe aptum ad uidendum, & hominem non habere uiſum. modo hominem eſſe, eſt idem quod homo. ſimiliter hominem eſſe aptum ad uidendum eſt homo, qui accipiendo illa non eſt res alia ab homine aptò. ſimiliter hominem non uidere non eſt aliud niſi deficere a debito in eſſe. Et ideo ſi ſit aliquis homo, qui non uideat, tunc hominẽ non uidere, eſt homo, & ſi nullus homo ſit, quin uideat, tunc hominem non uidere nihil eſt. Ex quibus ſequitur, quod hominem eſſe cęcum eſt homo, & ita de alijs priuatiuis.

¶ Tertia concluſio eſt, quod ſi propoſitio cathegorica affirmatiua de præſenti ſit compoſita ex terminis connotatiuis, quia connotant diſpoſitiones additas ſuis ſubiectis, tunc tali propoſitioni correſpondet ſignificatum, ſcilicet diſpoſitio connotata per illum terminum, ut iſti propoſitioni homo eſt albus, correſpondet pro ſignificato albedo hominis, & ideo hominem

eſſe albũ eſt albedo hominis, & per conſequens albedo, & non ſequitur econtra, quia nõ conuertitur. Quarta concluſio eſt, ꝙ non oportet, qđ propoſitioni negatiuę correſpondeat aliqđ ſignificatũ, & ideo chimeram non eſſe hyrcocer num, nihil eſt. Similiter ſortem non eſſe aſinum. ſi ſortes ſit, eſt ſortes: ſi ſortes non ſit, tũc nihil eſt, & ſic de alijs ne gatiuis. ¶ Quinta concluſio eſt, ꝙ nõ oportet, qđ propoſitiõi de poſſibili correſpõdeat aliquod ſignificatum, ſed ſufficit, quòd poſſit correſpondere.

¶ Secundo de propoſitione đ pterito nõ oportet, ꝙ ſibi correſpondebat ſignificatũ, ſed ꝙ alias correſpondebat cõformiter de futuro, quòd ſibi correſpondebat ſignificatum.

¶ Quarto de conditionalis dico, ꝙ non oportet, ꝙ ſibi correſpondeat ſignificatum, niſi conditionaliter, & ideo aſinũ habere alas ſi uolaret. nũ eſt, nec erit aliquid, ſed eſſet aſinus ſi uolaret.

¶ Similiter de diſiunctiua, qa ei non correſpondet ſignificatum niſi diſiunctiuè, ut iſti, ſortes eſt, uel ſortes nõ eſt. ſi ſor. ſit, correſpõdet, ſor. ſi ſor. non ſit, nihil correſpondet, & per hoc poteſt dici de omnib. alijs. Patet igitur, qđ pręd icatum dici vniuerſaliter de ſubiecto non eſt aliud quam prædicatum.

¶ Tunc ad rõnes, ad primam negatur conſequentia. quia licet prędicatũ & prædicatum dici de ſubiecto ſint idem, nõ ſequitur, qđ quandocunq; erit prędicatum, qđ tunc erit prædicatum dici de ſubiecto uniuerſaliter ſumpto, quia ſicut cõtingit, qđ albũ erit qñ nõ erit albũ eſſe, ita debet cõcedi, qđ prædicatum dici uniuerſaliter de ſubiecto erit q ã lo non erit prædicatum.

¶ Ad ſecundam reſponſũ fuit in reſponſione pręcedenti.

¶ Ad tertiam dico, quod iſta propoſitio plus ſignificat, non quod ſibi reſpondeat aliud ſignificatum, ſed quòd intellectus aliter per ipſam concipit propter ſyncathegoremata. ¶ Ad quartam dico, qđ ad hoc, quod homo ſit albus, nõ requiritur aliqua res alia a ſortè, & albedine, ſed ſufficit ſor. & albedo in gradu ſufficienti ad denotandum pręſentem ſortem, hoc eſt ſortes, ſcilicet exiſtens in eo ſecũdum * ſe, & quod natura albedinis non tranſmutatur ſeu uariatur per agens ſuper naturale, quia de natura albedinis eſt inhęrere ſubiecto, & ideo pręter ipſam non oportet addere iſtam inhę-

* Sitũ.

ren-

rentiam diſtinctam. ¶ Ad qn tam dictum eſt, & ſic ſit dictũ ad quæſitum.

Quæſtio IX.

QVæritur nono. Vtrum iſta regula ſi uera, quęcunque vni, & eidem ſunt eadem, iſta inter ſe ſunt eadem? Arguitur primo, quod non, quia ad ueritatem regulæ, requiritur, quod aliqua eſſent eadem inter ſe, modo hoc eſt falſum, quia ſequitur ſunt eadem inter ſe. igitur ſunt entia, & per conſequens diuerſa a ſe inuicem.

2 ¶ Secundo, uel iſta regula intelligitur copulatiue, uel diſiũctiuè, non copulatiuè, quia duæ medietates coniunctiuè ſumendo ſunt eædem toti, quia ſunt totum, & tamen non ſunt eædem inter ſe, ut diuiſiuè, quia ſortes, & Plato diuiſiuè loquendo, ſunt eadem vni, & idem numero. Nam ſor. eſt idem uni, & eidem numero, ſcilicet ſibijpſi, & Plato eſt idem uni, & eidem numero, ſcilicet ſibijpſi. igitur ſorte, & Plato ſunt eadem uni, & eidem numero, & tamen ſorte, & Plato non ſunt idem inter ſe.

3 ¶ Tertio arguitur per inſtantiam in diuinis, quia pater in diuinis eſt idem eſſentię diuinę, ſimiliter filius eſt idem illi eidem eſſentię. tamen pater, & filius non ſunt idem inter ſe.

¶ Quarto, q̇a ſicut ſorte eſt albus, & Plato eſt alb⁹, igitur ſorte, & Plato ſunt albi: & ita ſequitur in propoſito ſorte eſt idem uni, & eidem numero, & Plato eſt idem uni, & idem numero. igitur ſorte. & plato ſunt idem uni, & eidem numero.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtote. quia per iſtam regulam videtur probare conuerſionem vniuerſalis negatiuę, ſimiliter uirtute eius regulę tenet ſyllogiſmus expoſitorius.

¶ Nota, quòd terminus pluralis numeri, uel etiam copulatus aut diſiunctus poteſt exponi ſecundum duplicem ſenſum. vnus ſenſus eſt diuiſus, & alter compoſitus. v.g. dicendo a. & b. valent decem ſolidos. ſecundum ſenſum diuiſum. ſenſus eſt, quòd a. ualet decem ſolidos, & b. decem ſolidos. ſecundum ſenſum compoſitum ſenſus eſt, quod a. & b. ſimul ſumpta ualent decem ſolidos. Ex quibus poteſt inferri primo, quod in creaturis non ſunt aliquæ res eædem uni, & eidem, vel etiam eædem inter ſe loquendo ſecundum ſenſum di-

diuiſum. patet, quia in creaturis nullus eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum, & dico notabiliter in creaturis, quia in diuinis eadem res, ſcilicet eſſentia diuina eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum, & hoc ſecundum ſenſum diuiſum, ut arguebatur ante oppoſitum, ſed in creaturis bene inuenitur, quod diuerſæ res ſunt eædem uni, & eidem rei. loquendo ſecundum ſenſum compoſitum ſicut duæ medietates continui ſunt illud continuum,

¶ Item notandum, quod quandocunque de terminis ſignificatiuis ſumptis uerificatur, hoc prædicatū idem numero quemadmodum dicimus, quod homo, & animal ſunt idem numero, illa erunt unum numero. Et ſi obijciatur, quòd talis locutio eſſet incongrua. ex quo uerbum eſſet pluralis numeri, & res ſignificata per ſubiectum eſſet una res, & idem numero.

¶ Reſpondetur, quod non eſt incongrua propter iſtam cauſam, quia incongruitas orationis non attenditur penes res ſignificatas per terminos, ſed penes modos ſignificandi terminorum, & ideo licet ſignificata ſint eadem, tamen quia termini ſunt plures ſignificantes eandem rem locutio eſt congrua. ex quo ſequitur, quod iſta conſequentia non valet a. & b. ſunt. igitur a. & b. ſunt entia: poſito caſu, quod a. & b. ſupponatur pro una re indiuiſibili, ut puta pro intellectu, tunc antecedens eſt verum, & conſequens eſt falſum.

¶ Secundo ſequitur, quod iſta conſequentia non valet. a. eſt cauſa iſtius, & a. eſt cauſa illius. igitur a eſt cauſa iſtorū. poſito caſu, quòd iſte nocetur interfector, qui poteſt alicui conſtituto in extrema neceſſitate ſubuenire, & non ſubuenit, immo per contemptum remouet adiutorium ſuum ab illo. Iſto ſuppoſito ponitur, quod ſint decem conſtituti in extrema neceſſitate. quorum cuilibet ſor. poteſt ſubuenire & non duobus. tunc iſto caſu poſito non ſubueniat ſor. alicui iſtorum. tunc antecedens dictæ cōnſequentiæ eſt uerū, & conſequens falſum, quia cuiuſlibet iſtorum ſortes eſt interfector, quia unius eſt interfector, cum potuit uni ſubueniſſe, & non magis unius quam alterius. igitur cuiuſlibet illorum decem ſor. eſt interfector. tamen non ſequitur igitur duorum ſor. eſt interfector, quia nullis duobus ſor. potuit ſubuenire.

Iſtis præmiſſis dico, quod

regula ſic eſt exponenda: qui cunque duo termini dicuntur idem alicui tertio termino ſuppoſito pro una re demonſtrata, & pro illa ſola illi termini dicerentur de ſe inuicem, ut ſi iſti termini album, & animal dicantur idē huic termino ſorti, illi termini dicerentur de ſe inuicem, & hoc eſt intelligendum, videlicet in quibus una res nō eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum.

¶ Nunc ad rationes. ad primam dico, quod regula de uirtute ſermonis non eſt uera, ſed ad ſenſum prędictum ſcilicet quòd ſi aliqui duo termini dicantur de una re demonſtrata, illi termini dicentur de ſeinuicem, ſicut ſequitur ſor. eſt albus, ſortes eſt animal. igitur animal eſt album.

¶ Ad ſecundam intelligitur coniunctim uel diuiſim res. Dico, ꝙ non intelligitur, diuiſim loquendo. Ad probationē dico, ꝙ iſta conſequentia nō ualet. ſor. eſt idem uni numero & Plato: igitur ambo ſunt eadem uni & eidem numero, niſi diceretur quod iſta dictio, ambo. faciat ſtare terminum confusè tantum.

¶ Ad tertiam iſta ratio fuit ſoluta prius. ¶ Ad quartā ſicut ad ſm. Et ſic patet ad q̄ſitū.

Quæſtio X.

QVæritur decimo, utrum in omni bona conſequentia ex oppoſito conſequentia inferatur oppoſitum antecedentis? Arguitur quòd non, quia tunc ſequeretur, quod uniuerſalis affirmatiua poſſet conuerti ſimpliciter in uniuerſalem affirmatiuam, conſequens eſt falſum per Ariſt. in litera. conſequentia probatur arguendo ſic. omne a. eſt b. igitur omne b. eſt a. quia ex oppoſito conſequentis ſcilicet nullum b. eſt a, ſequitur oppoſitum antecedentis, ſcilicet nullum a. eſt b.

¶ Secundo, quia ſi ex oppoſito conſequentis pōt inferri oppoſitum antecedentis, hoc eſſet pro tanto, q̄ꝛ oppoſitū conſequentis repugnaret antecedenti, ſed ꝑꝑ hoc non: quia iſta eſt bona conſequentia tantum pater eſt. igit̄ non tantum pater eſt, & tamē oppoſitum conſequentis non repugnat antecedēti: immo eſt idem cum antecedente.

¶ Tertio, quia iſta eſt bona conſequentia. Nullus homo currit. igitur quidam homo non currit, & tamē ex oppoſito conſequentis. non infertur oppoſitum antecedentis. unde non ſequitur. Omnis ho-

homo currit. igitur qdã homo currit. vnde poſito caſu, ꝙ nulli eſſent hoïes, niſi mulieres currẽtes, tunc antecedens eſſet uerum, & conſequens falſum.

4 ¶ Quarto ſi illud ſufficeret ad bonitatem conſequentiæ, ſequeretur ꝙ iſta conſequentia eſſet bona. tu es uel tu nõ es aſinus, igitur tu es aſinus, conſequens eſt falſum: quia iſtius conſequentiæ añs eſt uerum, & conſequens falsũ. probatur conſequentia, quia detur oppoſitũ conſequentis .ſ. non tu es aſinus, ad quam ſequitur. igitur non tu es aſinus, uel tu non es aſinus, per iſtam regulam quælibet propoſitio infert ſeipſam cũ qua libet alia in vna diſiunctiua, modo iſtud conſequens ultimũ contradicit primo añti: q̃a non põt ueriori mõ dari contradictio, q̃. proponendo negationẽ toti propoſitioni.

¶ Oppoſitum arguitur p Ari. in litera, vbi p hoc probat cõuerſionẽ uniuerſalis negatiuę. ¶ In q̃ſtione primo videbitur quid requiritur ad bonitatem conſequentiæ. In ſecũdo videbitur quid conſequentia, & qualiter diuiditur in ſuas ſpecies. Tertio de quæſito, & quarto adiungentur quædam aliç regulç.

QVANTVM ad primũ eſt ſciendũ, ꝙ triplex eſt modus dicendi.

¶ Primus modus eſt, ꝙ ad bonitatem conſequentiæ reqritur & ſufficit, ꝙ impoſſibile eſt antecedens eſſe verum, & conſequens falſum.

¶ Secundus modus dicẽdi eſt quòd ad bonitatẽ conſequentiæ requiritur & ſufficit, qđ impoſſibile eſt ſic eſſe, ſicut ſignificatur per antecedens, quin ſic ſit, ſicut ſignificatur per conſequens.

¶ Tertius modus eſt, ꝙ ad bonitatem conſequentiæ requiritur & ſufficit, quod impoſſibile eſt antecedente & conſequente ſimul formatis antecedens eſſe uerum, & conſequens falſum.

¶ Cõtra primũ arguitur, ꝙ iſta cõſeqũẽtia eſt bona. Omnis ꝑpoſitio eſt affirmatiua. igitur nulla ꝑpoſitio eſt negatiua & tñ antecedẽs eſt poſſibile eſſe uerũ, & impoſſibile eſt cõſequẽs eſſe verũ. igĩ illud nõ ſufficit ad bonitatẽ cõſequentię, quod iſta ſit bona probatur, q̃a ex oppoſito conſequentis inferĩ oppoſitũ antecedentis, quia ſi aliqua propoſitio eſt negatiua, ſeqĩ quòd non omnis propoſitio eſt affirmatiua, quæ eſt oppoſita antecedentis, & qđ antecedens poteſt eſſe uerum patet per corruptionem omnium

nium propoſitionum negatiuarum, ſed quòd conſequēs non poteſt eſſe uerum. probatur: quia conſequens eſt una propõ negatiua. igitur quotieſcunque ipſa eſt, ipſa eſt falſa, & tamen non poſſet eſſe vera, niſi ipſa exiſtente. igitur ſequitur, ꝙ nunquam poterit eſſe vera.

¶ Contra ſm modum arguitur. ſupponendo, ꝙ ad veritatem propoſitionis negatiuæ non requiratur aliquid ſic eſſe, ſed ſufficit, ꝙ non ſit ita qualitercunque affirmatiua ſibi contradictoria ſignificat eſſe, ſi ipſa eſſet: tunc ſi illud ſufficeret ad bonitatem conſequentiæ ſequeretur, ꝙ iſta conſequentia eſſet bona. Nulla chimera eſt hircoceruus. igitur homo eſt aſinus, quod eſt falſum, q̄a antecedens eſt verũ, & conſequens falſum, quia impoſſibile eſt ſic eſſe, ſicut ſignificatur per antecedens, quin ita ſit ſicut ſignificatur per conſequens, & hoc per te ſufficit ad bonitatem conſequentię. igitur conſequentia dicta fuit bona.

¶ Contra tertium modum, arguitur probando, ꝙ hoc non ſufficiat ad bonitatem conſequentię, quia ſit aliqua conſequentia, cuius tam antecedēs q̄ conſequens eſt neceſſariũ, & tamen illa conſequentia non ualet. igitur hoc non ſufficit ad bonitatem cõſequentiæ. tenet conſequentia, quia ex quo tam antecedens, quã conſequens eſt neceſſarium, impoſſibile eſt quod antecedente, & conſequente ſimul formatis antecedens ſit uerum, & conſequens falſum, quia conſequens non poteſt eſſe falſum, ex quo eſt neceſſarium. probatur antecedens de iſta conſequentia, Deus eſt. igitur iſta conſequentia non valet demõſtrata eadem. Certum eſt, quod iſta conſequentia non valet, ut eſt poſſibile eam valere, quia tunc conſequens eſſet falſum, & aňs uerum in bona conſequẽtia, & q̄d aňs ſit neceſſarium notũ eſt. ſed q̄d conſequens ſit neceſſariũ, ꝓbo. quia impoſſibile eſt dictam conſequentiam valere. igitur neceſſe eſt ſic eſſe, qualitercunque conſequens ſignificat, quia conſequens nõ ſignãt aliud, niſi q̄d iſta conſequentia nõ ualet, & hoc de ſignificatione materiali terminorum, & de ſignificatione formali ſignificat hãc eſſe ueram. hæc conſequentia non ualet, & ſecundum utrãque ſignificationem conſequens eſt neceſſarium. ¶ Dico igitur, quod ad bonitatẽ conſequentiæ requiritur, &

ſufficit, quod ultimus modus .ſ. impoſſib le eſt antecedente, & conſequente ſimul formatis, quod antecedens ſit uerum, & conſequens falſum, excepto uno caſu.ſ.ubi significatum conſequentis repugnat ſignificationi notæ conſequentiæ, ſicut coniunctionis quæ denotat conſequentiam eſſe, ſicut in præcedenti argumento. Vnde in prædicta conſequentia iſta dictio, igitur, denotat conſequentiam eſſe bonam: cui demonſtrationi uel ſignificationi repugnat ſignificatum cõſequentis, igitur nõ oportet, quod in illo caſu conſequentia ſit bona, & hęc de primo.

QVANTVM ad ſecundum notandũ quod conſequẽtia eſt propoſitio hypothetica cõpoſita ex antecedente, & conſequente, mediante coniunctione conditionali, uel rationali, quæ denotat, quod impoſſibile eſt ipſis.ſ.antecedente, & conſequente ſimul formatis, quod antecedens ſit verum, & conſequens falſum, & tunc ſi ita ſit, ſicut illa coniũctio denotat, tunc conſequentia eſt bona, & ſi non, tunc conſequentia non ualet, & dico notabiliter, quòd antecedens ſit uerum, & non debet dici, quòd antecedens poſſit eſſe uerum, quia in prædicta propoſitione omnis propoſitio eſt affirmatiua, igitur nulla eſt negatiua, antecedente, & conſequente ſimul formatis, animas poteſt eſſe verum & conſequens non poteſt eſſe verum, tamen impoſſibile eſt, quod antecedente, & conſequẽte ſimul formatis añs ſit uerũ, & conſequens falſum: quare ſemper conſequens repugnat añti, igitur conſequẽte exñte ſemp añs eſt uerum. ¶ Secundo notandum, quod conſequentia ſic diuiditur, quędam eſt materialis, quædam formalis. conſequentia formalis eſt iſta quæ tenet in omnibus terminis ſtante conſimili diſpoſitione, & forma terminorum, & uocantur termini in propoſito ſubiecta, & prædicata propoſitionum, uel parte ſubiecti, & prædicati, ſed ad formam cõſequentiæ pertinent omnia ſyncathegoremata poſita in cõſeq̃ntia, ut cõiunctiones, ſigna uniuerſalia, particularia negationes, & hmõi. ¶ Sc̃do ad formã conſeq̃ntiæ ptinet copula ppõnis, & adeo nõ ẽ eadem forma conſequentiæ ex ppõnib. quarum copula eſt de ineſſe, & quarũ copula eſt de modo. ¶ Tertio ad formam, ptinet multitudo præmiſſarum affirmatio, & negatio

gatio propoſitionum, & huiuſmodi: & ideo non eſt eadem forma arguendi ex affirmatiuis, & negatiuis. & ita de aliis. Conſequentia formalis ſubdiuiditur, quia quædam eſt cuius antecedens eſt una propoſitio cathegorica, ut conuerſio ęquipollentia, & huiuſmodi. alia eſt cuius antecedens eſt ꝓpoſitio hypothetica, & quilibet iſtorum modorum poteſt ſubdiuidi in plures alios modos. ¶ Sed conſequentia materialis eſt illa, quæ nō tenet in omnibus terminis retenta conſimili diſpoſitione & forma, ita quod non fiat uariatio niſi terminorū: & talis eſt duplex, quia quædam eſt uera ſimpliciter, & alia eſt uera ut nunc. conſequentia uera ſimpliciter eſt illa, quę pōt reduci ad formalem per aſſumptionem unius propoſitionis neceſſariæ, & ſic iſta eſt conſequentia materialis bona ſimpliciter. homo currit. igitur animal currit. & reducitur ad formalem per iſtam neceſſariam. Omnis homo eſt animal. Et iſta ſubdiuiditur in multa membra ſecūdum diuerſitatem locorum dialecticorum.

¶ Sed conſequentia materialis bona, vt nunc eſt iſta, quæ poteſt reduci ad formalē per aſſumptionem alicuius propoſitionis contingentis veræ. & ſic poſito, quod ſortes eſt albus, iſta conſequentia eſt bona, vt nunc ſortes currit. igitur album currit: quia reducitur ad formalem per iſtam contingentem. ſortes eſt albus. patet igitur quid ſit conſequentia. & qualiter diuiditur. & hæc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium ponuntur concluſiones.

¶ Prima eſt, ꝙ quando antecedens ſequitur conſequens, nō ꝙ ex oppoſito contrario conſequētis ſequatur oppoſitum contrarium aātis. & ſi ſequatur. tamen hoc non ſufficit ad bonitatem conſequentiæ. prima pars probatur, quia ſequitur. nullum animal eſt homo. igitur nullum homo eſt animal. & tamen arguendo ex contrario conſequentis ad contrarium antecedentis non valet conſequentia. ſicut non ſequitur. Omnis homo eſt animal. igitur omne animal eſt homo, & per idē probatur ſcda pars, quia nō ſeqtur, ꝙ iſta cōñtia ualeat ex hoc, ꝙ ad contrarium cōſequētis ſequatur cōtrariū antecedentis. Scda concluſio eſt, ꝙ in omni bona cōñtia ad oppoſitum contradictoriū cōñtis ſequit̃ oppoſitū contradictoriū aātis. Probat̃ per

diffi-

diffinitionem bonæ conñtiæ. & ſit,a añs.& b. conñs,tūc p diffinitionē ſequitur ꝙ a. & b. ſimul formatis impoſſibile eſt a eē verum & conñs falsū. igiť impoſſibile eſt, ꝙ cōtradictoriū conñtis ſit verum,& cōtradictoriū añtis ſit falsū. igitur per diffinitionem conſequentiæ contradictoriū cōſequētis erit añs ad contradictoriū añtis. & hř propoſitū.

¶ Tertia cōcluſio ē, ꝙ qñ ad añs ſequitur conñs oppoſitū conñtis repugnat añti: probatur, qa oppoſitum conñtis non poteſt ſimul ſtare in veritate cum antecedenti. igitur repugnat ſibi. tenet conñtia per quid noīs repugnantiæ. & antecedēs apparet, quia oppoſitum conſequentis infert oppoſitum antecedentis per prædictam regulam. igitur cum oppoſitum antecedentis repugnet ſibi, ſequitur etiam quod oppoſitum conſequentis repugnabit ſibi. licet non eodē modo. patet igitur qualiter ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis. & hæc de tertio.

Quantum ad quartum eſt prima concluſio, quod ad quamlibet propoſitionem implicantem cōtradictionem de forma, ſequitur quælibet alia propoſitio conſequentia formali. v.g. ad iſtam, ſortes eſt, & ſortes non eſt, quæ implicat contradictionē de forma, igř hō eſt aſinus, vel igř baculus ſtat in angulo. & ſic de quocūq; probatur, qa ſequitur ſortes eſt. & ſortes nō eſt. igitur ſortes non eſt,qa a copulatiua ad alterā eius partē eſt conñtia formalis:nūc reſeruetur illud conñs. poſtea ſeqtur ſortes eſt. & ſortes nō eſt: igitur ſortes eſt per eandē regulā. & ad iſtā. ſortes eſt, ſequitur igitur ſortes eſt,uel hō eſt aſinus, quia qlibet propoſitio infert ſeipſam formaliter cum quacunque alia in una diſiunctiua. tunc arguitur ex conſequente. ſortes eſt,uel hō eſt aſinus,ſed ſortes nō eſt,vt reſeruatum fuit prius. igitur homo eſt aſinus. & ſicut arguitur de iſta: ita poteſt argui de quacunque alia. oēs. n. iſtę conſequentiæ ſunt formales.

¶ Secunda cōcluſio eſt, ꝙ ad quamlibet propōnem impoſſibilem ſequitur quælibet alia propoſitio non conña formali,ſed bona conſequētia materiali ſimplicr. ꝓbatur qa illa conñtia eſt bona ſimpliciter, quæ pōt reduci ad formalem per aſſumptionem tm̄ vnius propoſitionis neceſſariæ. Sed conſequentia qua ex impoſſibili infertur alia propoſitio quæcunque fuerit, illa poteſt reduci ad formalem

per

per aſſumptionem unius propoſitionis neceſſariæ. igitur talis eſt bona conñа ſimpliciter. maior, patet, per diffinitionem conſequentiæ ſimplicis & bonæ, minor probatur, quia talis conſequentia reducitur ad formalē per aſſumptionē contradictoriæ illius propōnis impoſſibilis cuius contradictoria eſt neceſſaria. verbi gratia, dicendo, quod ad iſtam. homo eſt aſinus, ſequitur quęlibet alia. propoſitio bona conſequentia ſimplici, vt ſequitur, hō eſt aſinus, igit tu es Romę, quia capiatur contradictoriū antecedentis, tunc ſequitur, nullus homo eſt aſinus. igitur nullus homo eſt aſinus, ſimiliter ſequitur igitur homo eſt aſinus a copulatiua ad alteram partem. Similiter ſequitur, homo eſt aſinus. igitur homo eſt aſinus, vel tu es Romæ, ſed nullus homo eſt aſinus, vt iam reſeruatum eſt. igitur tu es Romæ, & habetur intentum, & ſicut arguitur de iſta, ita poteſt argui de qualibet alia.

¶ Tertia concluſio, quod ad quālibet propoſitionem ſeqtur propoſitio neceſſaria bona conſequētia ſimplici, ſed excepto caſu prædicto, vbi ſignificatū conñтis repugnat ſignificationi notę, cōſequentiæ. probatur concluſio, quia quando ad añs ſequitur conſequens, ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſed ad propoſitionem impoſſibilem ſequit quęlibet alia propoſitio igitur ad cuiuslibet propoſitionis cōtradictoriam, ſequitur contradictorium propoſitionis impoſſibilis, & cum quælibet propoſitio ſit alteri cōtradictoria, ſequitur quod ad quamlibet ſequatur contradictorium propoſitionis impoſſibilis, & cum iſta ſit neceſſaria, ſequitur quod ad quamlibet propoſitionē ſequitur neceſſarium, & habetur intentum.

¶ Quarta concluſio eſt, quod ad quālibet propoſitionē falſam ſeqtur quælibet alia ꝓpoſitio conñа bona materiali ut nunc ꝓbatur, qa illa eſt bona coñтia materialis, ut nunc, quę pōt reduci ad formalē p aſſūptionē propōnis contingētis, ſed conñтia per quā ex una ꝓpōne falſa ſeqtur alia q̄cūq. fuerit illa, pōt reduci ad formalē p aſſumptionē unius propōnis ueræ cōtingētis. igitur, &c. Maior patet p diffōnū cōñтię materialis, ut nūc, & minor ꝓbatur ex ēpl·ficādo poſito, ꝙ ſortes ſedeat, dico, ꝙ ad iſtā ſor. mouetur, ſequitur quælibet alia

alia propoſitio bona conſequentia materiali, ut nunc, quia per contradictoriam iſtius ſortes mouetur, quæ eſt vera, iſta conſequentia poteſt reduci ad formalē, ut capiendo iſtam copulatiuam ſortes mouetur, & ſor. non mouet, ad quam ſequitur formaliter quęlibet ſua pars, ſicut prius procedebatur.

¶ Quinta cōcluſio, quod omnis propoſitio uera ſequitur ad quancunque aliam propoſitionem bonam conſequentia materiali ut nunc, probatur, quia qn̄ ad an̄s ſequitur conſequens, ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſed ad quamlibet propoſitionē falſam ſequitur quælibet alia propoſitio bona conſequentia, ut nunc, igitur ad cuiuslibet propoſitionis contradictoriā ſequitur contradictorium propoſitionis falſæ modo contradictoria propoſitionis falſæ eſt uera, igitur ad quamlibet propoſitionem ſequitur cuiuslibet propoſitionis falſæ contradictorium. Et cum quælibet propoſitio uera ſit cuiuslibet falſæ contradictorium ſequitur, quod quælibet uera ſequitur ad quamlibet aliam propoſitionem, & habetur intentum. Patet igitur quomodo ad impoſſibile, ſequitur quodlibet quandoque formaliter, & in alijs materialiter ſolum .ſ. ubi impoſſibile non implicat formaliter contradictionem.

¶ Nunc ad rationes ad primam dico, quod debet intelligi de contradictoriè oppoſito, & non de contrariè oppoſito.

¶ Ad ſecundam hoc eſſet, q̄a oppoſitum conſequentis pugnaret antecedenti, concedo & dico, quod iſta tantum pater eſt repugnat ſibiipſi, quia implicat contradictionē, ſequitur .n. non tantum pater eſt: igitur pater eſt, & nihil aliud a pater eſt, & ad iſtam, pater eſt, ſequitur iſta, filius eſt. igitur dicta propoſitio repugnat ſibiipſi.

¶ Ad tertiam concedo primā conſequētiam, & dico, quod oppoſitū conſequentis infert oppoſitum antecedentis, unde propter hoc quod iſte terminus homo eſt generis communis non debet inferri, omnis homo currit, igitur quidam hō currit, ſed debet inferri indefinita remoto ſigno vt omnis homo currit, igitur homo currit. Et ſi apponatur ſignum tunc debet ſumi diſiunctiue in maſculino, genere, vel in fœminino. Vt omnis homo currit, igitur q

dam

dam, uel quædam homo currit. ¶ Ad quartam negatur cõſequentia. Ad primam dico, quod ex oppoſito conſequentia infert iſtam diſiunctiuam non tu es aſinus, uel tu non es aſinus, ſed tunc iſta diſiunctiua eſt diſtinguenda penes fallaciam compoſitionis, & diuiſionis, quia uel iſta negatio. non, quæ præcedit totam copulam diſiunctiuam cadit ſuper primam partem diſiunctiuæ ſolum, & ſic eſt ſenſus diuiſus, & eſt una diſiunctiua, quia ſequitur ex oppoſito prædicti conſequenti. Si verò capiatur in ſenſu compoſito, tunc illa negatio non cadit ſupra diſiunctionem, & non ſupra aliquam partem diſiunctiuæ, & ſic non eſt diſiunctiua, immo potius copulatiua, cum ęquipolleat hypotheticę copulatiuę, & ut ſic non ſequitur ex oppoſito dicti conſequenti. Et ſic dictum ad quęſitum ſit.

Quæſtio X I.

QVæritur vndecimo, utrũ ſyllogiſmus expoſitorius teneat gratia formę. Arguitur, quod non, quia iſta conſequentia non ualet, ſortis cappa eſt alba, ſortis cappa eſt nigra, igitur nigrum eſt album, quia pręmiſſę ſunt verę, & concluſio falſa, & tamen eſt iſte ſyllogiſmus expoſitorius, quia medium eſt terminus diſcretus.

¶ Similiter non ſequitur Iſte homo eſt bonus, iſte homo eſt malus diuerſis demonſtratis, igitur bonum eſt malum.

2 ¶ Secundo, quia, non ſequitur iſte homo, vel aſinus eſt aſinus, iſte homo, vel aſinus eſt homo, igitur homo eſt aſinus.

3 ¶ Tertio, quia non ſequit, iſte hõ eſt aĩal, iſte hõ eſt nõ omnis homo, igitur non omnis homo eſt animal.

4 ¶ Quarto, quia nõ ſequitur, iſte homo eſt animal, iſte homo eſt nullus aſinus, ig. nullus aſinus eſt aĩal. Item non 5 ſequitur. iſta ſecana fuit a cẽtum annis, iſta ſecana eſt hęc aqua: ig. hęc aqua fuit a cẽtum annis, quod eſt falſum, quia forte generata fuit p pluuiam non eſt diu, aut per fontes. ¶ Iterum nõ ſequitur hęc 6 eſſentia diuina eſt pater, hęc eſſentia diuina eſt filius. igitur filius eſt pater.

7 ¶ Item in ſyllogiſmis negatiuis nõ ſequitur, iſte homo eſt animal, iſte hõ nõ eſt aſinus: igitur aſinus non eſt animal.

¶ Oppoſitũ arguitur p Ariſ. qui vr̃ probare conuerſionẽ vniuerſalis negatiuę per ſecundam regulam. Similiter

pro-

probatur ſyllogiſmos tertiæ figuræ per ſyllogiſmum expoſitorium, & tenent uirtute illius regulæ. quæcunque vni, & eidem ſunt eadem, inter ſe ſunt eadem. ¶ In iſta q̃ône uidebitur ex quib. terminis fit ſyllogiſmus expoſitorius, & quid ſit, ſimiliter qualiter tenet gr̃a formę tam in affirmatiuis, q̃ ĩ negatiuis.

NOTANDVM eſt, qđ ſylleg. expoſitorius eſt ille, cuius medium eſt terminus diſcretus. Sed eſt notandum, quod triplex eſt terminus diſcretus, unus qui ſignificat vnam ſolam rem, ita qđ ſuæ ſigñationi repugnat ſigñare q̃libet diuerſarum rerum, ſine noua impoſitione, uel demonſtratione.

¶ Alio modo dr̃ terminus diſcretus, q ſupponit, uel ſigñat vnam rem ſingularem, cum hoc tñ ſigñat quamlibet diuerſarũ rerum, quib. illas res ſingularis eſt eadem. v.g. iſte terminus hæc eſſentia diuina dr̃ terminus diſcretus, quia ſignificat unam ſolam rem ſingularem, quæ tamen cuilibet diuerſarum rerum eſt eadem. Et tertio modo dicitur terminus diſcretus, ut iſte terminus ſecana, vel conſimilis, quæ ſecundum grammaticos eſt terminus diſcretus, eo qđ eſt terminus ſingularis, & propriæ qualitatis, & tamen iſte terminus ſignificat ſucceſſiuè quamlibet diuerſarum rerum ſine noua impoſitione, quia nunc ſignificat aquam, quæ nunc eſt, & poſtea ſignificabit aquam quæ poſtea erit omnino diuerſa ab iſta, tamen iſtæ aquæ habent, uel habuerunt, vel habebunt aliquam unionem adinuicem propter continuam ſucceſſionem partium ſibi inuicem.

¶ Tunc ſecundum iſta deſcriptionem aliq̃ ſoluunt quęſtionem, ſupponendo, quod terminus primo modo dictus diſcretus, eſt propriè diſcretus, & alij minus propriè, tũc dicunt, quod ſyllogiſmi facti ex terminis diſcretis primo modo ſint ſyllogiſmi boni gratia formæ, ſed ſi fiant ex alijs terminis non uerè, ſicut argutum fuit ante oppoſitum de eſſentia diuina, & de ſecana. contra iſtud arguitur, quia tunc ſequeretur, quod ſyllogiſmus expoſitorius non eſſet conſequentia formalis, conſequens eſt falſum propter duo. Primo, quia per ſyllogiſmum expoſitorium probatur conuerſio vniuerſalis negatiuæ quæ conuerſio eſt formalis conſequentia.

¶ Secundo, quia per ipſum pro-

probantur ſyllogiſmi tertiæ figuræ qui ſunt conſequentiæ formales, modo ſi ſyllogiſmus expoſitorius non eſſet conſequentia formalis, iam conſequentiæ euidentiores probarentur per principium minus euidens, probatur conſequentia, quia ſyllogiſmus expoſitorius nõ tenet gratia diſpõnis, uel formæ propoſitionum & terminorum, ſed præcisè gratia terminorum, qui ſic uel ſic ſignificarent, & hoc eſt tenere gratia materiæ, vt patet ex præcedenti quæſtione.

Ideo dicendum eſt aliter, quòd ſyllogiſmus expoſitorius tenet gratia formę in omnibus terminis, dum tamen præmiſſæ regulentur debitè per dici de omni, uel de nullo, ita quod terminus diſcretus diſtribuatur mediantibus iſtis dictionibus, quod eſt, ut iſta ſortes currit. debet reſolui in iſtam. omne quod eſt ſortes currit, & tunc ſyllogiſmus expoſitorius eſt conſequentia formalis.

¶ Nota tamen, quod iſte cui certum eſſet, quod nulla res eſſet eadem cuilibet plurium rerum poneret ſyllogiſmum expoſitorium conſequentiam formalem ſine huius regulatione per dici de omni, uel de nullo, ita quod apud iſtum iſta cõſequentia eſſet formalis, hic homo eſt ſortes. igitur ſortes currit, ſine hoc quod aliqua præmiſſarum diſtribueretur negatiuè, uel affirmatiuè.

¶ Et dico notabiliter, cui eſſet certum, & non cui eſſet euidens, quia certitudo ſe habet in plus, quam euidentia. Nã certitudo eſt ad quamlibet partem alicuius propoſitionis, & poteſt eſſe reſpectu erroris, ſicut reſpectu veritatis, ſed nihil eſt euidens niſi uerũm, & iſtum modum ſaluandi ſyllogiſmum expoſitoriũ. quòd ſit conſequentia formalis, poſuit Auerrois commentator ſuper iſtum librum.

¶ Tũc in ſpeciali ſyllogiſmo expoſitorio affirmatiuo dico, quod in quamlibet trium figurarum poteſt fieri bonus ſyllogiſmus expoſitorius affirmatiuus. Exẽplum primæ figuræ. ſor. eſt muſicus, album eſt ſor. igitur album eſt muſicum. Item in diuinis, quia ſequitur, hæc eſſentia diuina eſt pater filius eſt hæc eſſentia diuina, igitur filius eſt pater, poſito quòd præmiſſæ regulentur per dici de omni, & tunc maior eſt falſa, ſicut concluſio, unde iſta eſt falſa. Omne quod eſt hæc eſſentia diuina eſt pater,

ter, quia filius eſt aliquid, q eſt hic eſſe ẽtia diuina, & tñ filius non eſt pater. Item fiat exemplum de iſtis terminis ſecana & huiuſmodi. Secana fuit a cẽtum annis, hæc aqua eſt ſecana, igitur hæc aqua fuit a centũ annis, quia ſi maior diſtribuatur, debet ſic diſtribui. Omne quod eſt ſecana, uel fuit ſecana, fuit a centum annis, & maior eſſet falſa. Similiter poteſt dici concedendo iſtam, hæc aqua fuit a centum annis, quemadmodum & iſta ſecana fuit a centum annis, quia vtrobique eſt conſimilis identitas, ſ. ſecundum continuam ſucceſſionem partium.

¶ Exemplum ſecundę figurę, vt albũ eſt iſte homo, muſicũ eſt iſte homo, igitur muſicum eſt album. reducitur ad primam figuram per conuerſionem maioris. ¶ Exemplum tertiæ figuræ arguendo ſic. iſte homo eſt albus, iſte homo eſt grammaticus, igitur grammaticus eſt albus, & reducitur ad primam figuram per conuerſionem minoris.

¶ Tunc de ſyllogiſmo expoſitorio negatiuo dico, quod ſyllogiſmus expoſitorius negatiuus valet in prima figura gratia formæ maiore exiſtente negatiua. Contra, quia non ſequitur, iſte pater non eſt filius, hæc eſſentia eſt pr̄, ergo hæc eſſentia non eſt filius. ¶ Rñdeo, quod conſequentiā eſt formalis, & ſicut conclusio eſt falſa, ita ſimiliter, & maior ſi reguletur per dici de nullo, unde maior eſt falſa, nihil quod eſt iſte pater eſt filius, quia eſſentia diuina eſt iſte pater quæ eſt filius.

¶ Secundo dico, quod ſyllogiſmus expoſitorius negatiuus nõ ualet in prima figura ſi minor fuerit negatiua, & cauſa eſt, qa ſi minor fuerit negatiua, & maior affirmatiua, tũc maior extremitas nõ eſt diſtributa in premiſſis, immo ſtat determinate, & tamẽ ſtat confusè, & diſtributiuẽ in concluſione, mõ ex nõ diſtributo nunquam ſequitur diſtributũ grat a formę, verbigratia non ſequitur, iſte homo eſt animal, quidã aſinus non eſt iſte hõ, igitur quidã aſinus non eſt animal, immo ſtat, quod omnis aſinus eſt aĩal. ¶ Tertio dico, quod talis ſyllogiſmus bene ualet ad concludendum indirectè. v. g. iſte homo eſt animal, quidã aſinus non eſt iſte homo, igitur quoddã animal nõ eſt aſinus. Et per idem poteſt dici de ſecunda, & tertia figura. ¶ Ad rationes ad primam dico, quod iſte termi-

nus complexus. ſortis cappa. qui eſt medium dicti ſyllogiſmi, non eſt terminus diſcretus, immo eſt terminus communis, ideò non eſt ſyllogiſmus expoſitorius.

¶ Ad ſecundam dico, quod non eſt ſyllogiſmus expoſitorius, quia terminus diſcretus, qui ibi medium non ſignificat, ut demonſtrat idem in utraque præmiſſæ. ideo mediũ ſumitur æquiuocè in maiori & minori propter diuerſitatẽ demonſtrationis.

¶ Ad tertiam, dico quod debet concludi. igitur aliquid, quod eſt non omnis homo eſt animal.

¶ Ad quartam dico, quod debet inferri iſta. igitur aliquid quod eſt nullus aſinus eſt animal.

¶ Ad quintam negatur conſequentia. tamen nulla illarum eſſet concedenda, ſi ſumeretur diſtributiuè, & tunc valeret conſequentia. ¶ Ad alias dictum eſt in quæſtione. Et ſic ſit dictum ad quæſitũ.

Quæſtio XII.

QVæritur duodecimo, utrum omnis propoſitio uniuerſalis negatiua conuertatur ſimpliciter? Arguitur, quod non. quia vniuerſalis affirmatiua non conuertitur ſimpliciter. igitur nec vniuerſalis negatiua. tenet conſequentia, quia affirmatiua eſt potentior in inferendo. cuius ſignum eſt, quia ex puris affirmatiuis bene ſequitur concluſio, ſed nunquam ex puris negatiuis.

¶ Secundo, quia eſt vniuerſalis negatiua, omnis homo animal non eſt, & tantum non conuertitur ſimpliciter. igitur omnis vniuerſalis negatiua conuertitur ſimpliciter. maior probatur, quod ſit uniuerſalis, quia ibi ſubiicitur terminus communis ſigno vniuerſali determinat, ſed quod ſit negatiua apparet, quia copula negatur, & minor apparet, quia ſua conuertens eſt falſa, ſcilicet iſta nullum animal eſt homo, & ſi dicatur quod debet conuerti in iſtam omne animal homo non eſt, ita quod prædicatum ſit non diſtributum in una, ſicut in reliqua. hoc non valet, quia iſta. omnis phænix animal eſt. & tamen ſi ſic conuertetur ſua conuertens eſſet falſa, ſcilicet omne animal phænix non eſt. 2

¶ Tertio, quia iſta eſt vera, nullum generandum eſt homo, & tamen ſua conuertens eſt falſa, ſcilicet nullus homo eſt generandus. ¶ Quæro, 3

quia iſta eſt uera, ſcilicet nullo homine currente, tu es aſinus, quia ſua contradictoria eſt falſa, ſcilicet, iſta aliquo homine currente tu es aſinus, & tamen ſua conuertēs eſſe falſa, ſcilicet, tu es aſinus, nullo homine currente.

5 ¶ Quinto, hæc eſt uera, nullus homo eſt mulier, & tamen ſua conuertens eſt falſa; ſcilicet nulla mulier eſt ho-
6 mo. ¶ Item iſta eſt uniuerſalis negatiua. nullus equus eſt ſortes, & tamen non conuertitur ſimpliciter, quia dicendo nullus ſortes eſt equus, iam, eſſet incōgruitas quia termino diſcreto non competit diſtributio.

¶ Item iſta, nullus homo eſt, omnis homo. non conuertitur ſimpliciter, quia malè diceretur, nullus omnis homo eſt homo, quia ſigno uniuerſali non poteſt addi diſtributio.

7 ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in litera. cap. 2.

¶ In queſtione uidetur primo quid eſt conuerſio, & quę vniuerſalis negatiua conuertitur. Secundo uidebitur de quibuſdam regulis, ſiue cautelis obſeruandis in conuerſionib. quarundam propoſitionum.

QVANTVM ad primū notandum, quod conuerſio, ſeu conuertere eſt facere de ſubiecto prædicatum, & econtra, tum neceſſitate conſequētiæ, per hoc quod dicitur de ſubiecto prædicatum, & econtra differt conuerſio a ſyllogiſmo, & ab alijs argumentationibus enthymematicis, ſed per hoc, quod dicitur cum neceſſitate, differt conuerſio a conuerſione particularis negatiuæ, quia licet illa ſit tranſpoſitio ſubiecti ad prędicatum, tamen non eſt conuerſio, eo quod non eſt conſequētia formalis.

Ex quo ſequitur, quod conuerſio eſt quędam propoſitio hypothetica conditionalis, vel rationalis, cuius antecedens uocatur conuerſa, conſequens uerò conuertens.

Et ideo ſemper propoſitio quæ datur conuertenda, eſt conuerſa, & alia per quam conuertitur, eſt conuertens.

¶ Secundo eſt notandum, quod hypotheticis non competit iſta dictio conuerti, ſed ſolum propoſitionibus cathegoricis, quantum aliquæ ſunt de ineſſe, & aliquę de modo.

Illarum de ineſſe quędam ſunt in quibus ponitur aliqs terminus ampliatiuus ſubiecti, uel prædicati ad ſupponēdum non ſolum pro ſuppoſitis præſentis temporis, immo etiam pro ſuppoſitis poſ

ſibi-

ſibilibus præteriti, uel futuri: aut etiam pro ſuppoſitis cuiuſlibet temporis indifferenter. Aliquæ ſunt in quibus non ponitur huiuſmodi terminus ampliatiu*, & illatum quædam ſunt in quibus ponitur aliquis terminus obliquus, & aliquæ quarum quilibet terminus eſt rectus, De quibus omnibus dicendum eſt per ordinem, & primo de cathegoricis, in quibus quilibet terminus eſt rectus ſine ampliatione.

¶ Tertio notandum, quod duplex eſt vniuerſalis negatiua; quædam cuius prædicatum diſtribuitur, ut nullus homo eſt aſinus. alia in qua prædicatum non diſtribuitur, ut quando prædicatum præcedit negationem, ſicut iſta. omnis homo animal non eſt.

¶ Nunc ponuntur concluſiones. Prima eſt, quòd omnis propoſitio vniuerſalis negatiua, cuius prædicatum diſtribuitur, poteſt conuerti ſimpliciter in uniuerſalem negatiuam. probatur qui a propoſitio vniuerſalis negatiua uirtute ſigni uniuerſalis ſignificat prædicatum pro quolibet ſuo ſuppoſito remoueri a ſubiecto pro quolibet ſuppoſito ſubiecti: vt patet per dici de nullo. igitur ſicut unum poteſt remoueri a reliquo. ita econuerſo.

¶ Secũda concluſio eſt, quod vniuerſalis negatiua. cuius prædicatum non diſtribuitur non poteſt conuerti ſimpliciter in viuerſalem negatiuam. probatur: quia iſta non ſignificat prædicatum remoueri a ſubiecto pro quolibet ſuo ſuppoſito, & ideo talis eſt conuertenda per accidens in particularem negatiuam, ut iſta. omnis phænix animal non eſt: conuertenda eſt in iſtam: quoddam animal non eſt phęnix. a

QVANTVM ad ſecundũ, prima regula eſt. ſi in conuerſa implicetur aliquid in ſubiecto in copula, uel in prædicato, oportet aliquando illud explicari in conuertente, ad hoc, quod fiat debita conuerſio.

¶ Elemplum de ſubiecto, dicendo. Nemo eſt aſinus, debet explicari in conuertente, nullus aſinus eſt homo, quia in ſubiecto implicabatur hoc totum, nullus homo. ſimiliter iſta immediatę ſunt partes continui debent explicari per iſtam, nullum medium eſt inter partes continui, & tunc debet conuerti in illam. nihil quod eſt inter partes continui eſt medium. ¶ Item iſta,

nihil,& chimera ſunt fratres. debet explicar in iſtam. Nullum aliquid, & chimera ſunt fratres, & conuertitur in iſtã, nulli fratres ſunt aliquid, & chimera,& cõſimiliter exemplificetur ſuo modo de copula, & prædica:o.

¶ Secunda regula eſt, quod quandoque omne ſignum poſitum a parte ſubiecti in conuerſa manere a parte prædicati in conuertente, ſcilicet quando ſubiectum eſt terminus communis reſtrictus per ſignum vniuerſale ad vnum genitus tantum, & tamen ſit communis generis, vt nullus homo eſt mulier. igitur nulla mulier eſt nullus homo.

¶ Tertia regula quod quando oportet mutare ſignum ſecundum declinationem grammaticalem propter diuerſitatem ſubiecti, vel prædicati in numero, uel in genere, ut iſta, nullus homo eſt capra: conuertitur in iſtam nulla capra eſt aliquis homo, & ſic ibi mutatur vnum genus in aliud.

¶ Quarta regula, quod ſignum poſitum aparte ſubiecti debet addi illi toti, quod ſequitur copulam, quando de ſubiecto ſit prædicatum: quia illud totum ſequens eſt prædicatum,& quia quandoque hoc non poteſt fieri conuenienter per terminos iam poſitos. igitur oportet addere iſtas dictiones, quod eſt, ad hoc, quod conuenienter poſſit fieri diſtributio, & hoc contingit ad propoſitum in quattuor caſibus.

¶ Primo quando prædicatum propoſitionis vniuerſalis eſt terminus diſcretus, vt dicendo. Nullus equus eſt Sortes: bene poteſt conuerti in iſtam, ſortes non eſt equus. tamen iſta nõ eſt cõnuerſio ſimplex, ideo additis illis dictionibus debet conuerti in iſtam: nihil, quod eſt ſortes eſt equus.

¶ Secundo, quando uerbum ponitur in propoſitione, quod non habet participium ſui tẽporis in quod poteſt explicari, vt dicendo. Nullus homo diligitur a ſuo inimico: quia iſtud verbum diligitur non habet participium præſentis temporis. ideo debet conuerti in iſtam: nihil quod diligitur a ſuo inimico eſt homo.

¶ Tertio quando prędicatum diſtribuitur negatiuè, vt iſta. nullus homo eſt nullum animal. conuertitur in iſtam. nihil, quod eſt nullum animal eſt homo.

¶ Et quarto, quãdo prædicatum diſtribuitur affirmatiuè, vt nullus homo eſt omnis homo conuertitur in iſtam: nihil, quod eſt omnis homo

eſt homo, & ſi ſint aliqui mo di inconſueti, tunc illi ſunt reducibiles ad iſtas.

¶ Tunc ad rationes negatur conſequentia, quia licet affir matiua ſit æque potens quan tum eſt ex parte ſubiecti, ſi- cut eſt uniuerſalis negatiua, non tñ quantum eſt ex parte prædicati, eo ꝙ eius prædica- tum non diſtribuitur.

¶ Ad alias dictum eſt in quę- ſtione, & ſic dictũ ad q̄ſitũ.

Queſtio XIII.

QVæritur decimotertio. Vtrum omnis propoſi- tio particularis affirmatiua poſſit conuerti ſimpliciter in particularem affirmatiuam? Arguitur, quod nõ, quia hæc eſt uera Aliquod monſtrum intenditur a natura, ut poteſt probari expoſitoriè ſic, hoc intenditur a natura, hoc eſt monſtrum, ergo monſtrum intenditur a natura, & tamen ſua conuertens eſſet falſa, quia natura nõ intendit mon ſtrum, ut patet 2. phyſico- rum.

¶ Secũdo, qa iſta eſt uera. A- liqua ſpecies eſt hõ, & tñ ſua conuertens eſſet falſa. ſ. aliqs homo eſt ſpecies.

¶ Tertio quia iſta eſt uera tã tum aliquod animal eſt hõ, & tamen ſua conuertens eſt falſa, ſ. aliquis homo eſt tan- tum animal, immo omnis homo eſt animal.

¶ Quarto de iſta populus cur rit, poſito quod vna multitu- do hominum curiat, & iſta eſt uera. populus currit, & ta men ſua conuertens eſt falſa, ſc. licet aliquod currens eſt populus, vel igitur currens eſt populus, vel etiam iſta ali qua currentia ſunt populus, quia ſi conuertatur in iſtam, aliqua currentia ſunt popu- lus, tunc quæro de conuerſio ne iſtius. Exercitus eſt rotun dus, quæ non conuertitur in iſtam. aliquod rotundum eſt exercitus, nec in iſtam, ali- qua rotunda ſunt exercitus, quia poſſibile eſt exercitum eſſe rotundum nulla re exi- ſtente rotunda, quę eſt in e- xercitu.

¶ Quinto iſta eſt uera. Mar- cus & Tullius ſunt. poſito quod iſta nomina Marcus, & Tullius ſint ſynonima, & ta- men ſua conuertens eſt fal- ſa, ſcilicet entia ſunt Marcus & Tullius, quia eadẽ res eſt Marcus & Tullius, niſi pone retur quod duæ medietates eſſent Marcus & Tullius, ſed hoc non valet, ſuppoſito quod iſta nomina ſupponũt pro una re indiuiſibili.

¶ Sexto dubitatur dę con- uerſionibus propoſitionum,

in quibus ponuntur pronomina primæ uel ſecundæ pſonæ, vt dicendo, ego curro, tu legis, & huiuſmodi.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto cap 2.

NOTANDVM, quod duplex inuenitur propoſitio particularis affirmatiua quędam cuius prædicatum eſt terminus diſcretus, vt dicendo, quidam homo eſt ſortes, & talis particularis ſine aliquo addito non poteſt cõuerti ſimpliciter, ſed per accidẽs in unam ſingularem, ut in iſtam, ſor. eſt homo. Et dico notabiliter ſine aliquo addito, quia ſi addantur iſtæ dictiones, quod eſt, tunc bene cõuertitur ſimpliciter in particularem affirmatiuam, ut in iſtam. Aliquid quod eſt ſortes eſt homo.

¶ Tunc ſit prima concluſio, quod talis particularis infert unam vniuerſalem de terminis tranſpoſitis excepto uno caſu. verbigratia, ſeqtur quidã homo eſt ſortes. ergo omne quod eſt ſor. eſt homo. tamen unus caſus eſt excipiendus. vbi vna res eſt eadem cuilibet plurium rerum, ſicut in diuinis, quia non ſequitur, hæc eſſentia eſt pater, uel econuerſo, pater eſt hæc, eſſentia diuina, non ſequitur, igitur omne quod eſt hęc eſſentia diuina eſt pater, quia filius eſt hæc eſſentia diuina, & tamen filius non eſt pater, & propter iſtum caſum debet dici, quod conſequentia non valet de forma. licet bene valeat econtrà, ſicut ſequitur. Omne quod eſt ſortes, currit. igitur ſortes currit.

¶ Alia eſt propoſitio particularis, cuius prædicatum diſtribuitur, vt iſta. quædam luna eſt omnis luna, & iſta infert quandam uniuerſalem de terminis tranſpoſitis, ut iſtam, igitur omnis luna eſt luna; cuius ſignum eſt, quia dicta particularis ſignificat prędicatũ pro quolibet ſuo ſuppoſito dici de ſubiecto pro uno ſuppoſito ſubiecti, igitur econtra ad ſubiectum pro uno ſuo ſuppoſito poteſt dici de prædicato pro quolibet ſuo ſuppoſito, & dico notabiliter infert, quia non conuertitur in iſtam, eo quod aggregatum ex ſigno uniuerſali, & termino communi erat prædicatum in prima, & tamen ſolus terminus communis eſt ſubiectum in ſecunda, & ideo non conuertitur in iſtam, igitur aliquid quod eſt omnis luna eſt luna, quæ eſt particularis affirmatiua, ¶ Item alia

eſt

eſt propoſitio particularis, cuius prædicatum eſt terminus communis non diſtributus, ut quidam homo eſt animal.

¶ Et tunc eſt ſecunda concluſio, quod talis propoſitio particularis affirmatiua conuertitur ſimpliciter in particularem affirmatiuam, probatur capiendo iſtam particularem quidam homo eſt animal: probo: quia ſi non ſequitur, ſit iſte homo, qui eſt animal ſortes. tunc arguitur ſic, ſortes eſt homo. Sortes eſt animal: igitur animal eſt homo, quod eſt propoſitum, & tenet conſequentia per illā. Quæcunque uni, & eidem ſunt eadem inter ſe ſunt eadem.

¶ Secundo iſta conſequentia eſt bona, ex cuius opooſito conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſic eſt iſta ut patet. igitur. Dubitaẽ qualiter conuertitur iſta. homo eſt ſubiectū ſi dicatur, quod in iſtum ſubiectū eſt homo. iam antecedens eſt uerum, & conſequens falſum: quia ly homo eſt prædicatum in conſequente.

¶ Secundo, ſi ſignificat iſte terminus a. hominem quando ponitur a parte ſubiecti, & aſinum quando ponitur a parte prædicati. tunc conuertatur iſta a. eſt homo quę eſt uera, quia per caſum poſitum ſignificat idem poſitione, quod iſta, homo eſt homo, & tamen ſua conuertens eſt impoſſibilis, ſcilicet iſta, homo eſt a. quod ſignificat idem quod eſt aſinus.

¶ Tertio peto a te conuertere primam propoſitionē proponendam a me. tunc propono tibi iſtam tu non conuertes aliquam propoſitionē ſi conuertis eam, quia ipſa eſt particularis negatiua, quæ non poteſt conuerti, ſi non, hic eſt contra poſitum, quia poſitum erat quod debebas conuertere primā propoſitionem proponendam a me, & iſta erat primo propoſita.

¶ Tertio dubitatur de conuerſione iſtius Regis intereſt benefacere. Item de iſta. Te decet hymnus Deus in Sion, & huiuſmodi in quibus ponuntur uerba defectiua.

¶ Ad iſta ad primam dico, quod iſta. homo eſt ſubiectū uerificatur, prout terminus homo ſupponit materialiter pro ſeipſo ſubiecto in propoſitione conuerſa, & ideo in propoſitione conuertente debet conſimiliter accipi, & propter hoc oportet conuertere circumloquendo per uerbum de præterito. ſ. in iſtam, quod fuit ſubiectū

ſcilicet in propoſitione conuerſa eſt iſte terminus homo.

¶ Ad ſecundum dico, quod caſus non debet admitti, vbi ſignificatio termini depẽdet ex veritate, vel falſitate propoſitionis, vel ex diuerſa ſituatione huius termini: aut aliqua conſimili cõditione propoſitionis vel termini, quia naturale eſt quod veritas, & falſitas propoſitionis, & hu⁹ conditiones dependeant ex ſignificatione termini, & non econtra.

¶ Ad tertium dico, quod huius poſitio, ſeu petitio dependens non debet admitti niſi ſub conditione, quod nõ ponatur aliquid repugnans poſitioni, vel poſito, mõ, huic poſitioni repugnãs eſt, quòd ſit particularis negatiua. igitur non eſt admittenda, alijs duobus dicetur poſtea quando agetur de obliquis. Tunc ad rationes, ad primam dico, quod loco termini connotati, qui ponitur a parte ſubiecti, a qua parte non appellat ſuam formam, debet accipi pronomen demonſtratiuum, per quod demonſtretur illud, pro quo prius ſupponebat terminus connotatus, & ideo iſta monſtrum intenditur a natura, conuertitur in iſtam, aliquid, quod intenditur a natura eſt hoc demonſtrato illo, pro quo prius ſupponebat iſte terminus monſtrum.

¶ Ad ſecundam dico, quod a parte prædicati huius propoſitionis ſubintelligitur aliud quod debet exprimi. v.g. Per iſtam aliqua ſpẽs eſt homo, ſubintelligitur, ꝙ aliqua ſpecies eſt iſte conceptus homo, & tunc conuertetur in iſta. iſte conceptus homo eſt aliqua ſpecies.

¶ Ad aliam tantũ aliquod animal, &c. dico, ꝙ iſta æquipollet uni particulari negatiuæ. ſ. iſti, aliquod aĩal non eſt homo, modo particularis negatiua non conuertitur, vel poteſt dici, quod conuertitur in iſtam veram. igitur, quod tantum eſt homo eſt animal.

¶ Ad aliã dico, quod iſta, populus currit. conuertitur in iſtam, currẽtia ſunt populus. Et iſta, exercitus eſt rotũd⁹, dico quod ibi debet ſuppleri exercitus eſt rotũdus exercitus, & facile eſt conuertere. Ad aliam dico, quod conuertitur in iſtã. Ens eſt Marcus & Tullius, vnde in illa copula, & non denotat diuerſitatem rerum ſignificatarum, ſed terminorum ſignificantium. ¶ Ad aliam dico, ꝙ tales propoſitiones conuertuntur a proferentibus. v.g. Dicens iſtam tu legis, debet eã

con-

conuertere in iſtam, legens es tu, nec iſta eſt diſformitas q̃-tum ad perſonam tactam in conuertente, eo quòd perſona ſequitur verbum. Sed ſi tales propoſitiones debeāt conuerti ab alijs q̃ a proferentib. v.g. dicens iſtam. Alicui tu legis, ille audiens, cui loquetur, debet eam conuertere in iſtā, legens eſt illud ꝙ ego ſum, ſed vnus tertius audiens, cui non fit locutio debet eā conuertere in vnā, cuius prædicatum eſt pronomen tertiæ particulæ legens eſt ille demonſtrando illum, pro quo ſupponebat ly tu ante. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſtio XIIII.

QVæritur decimoquarto, vtrum omnis propoſitio vniuerſalis affirmatiua cō uertatur per accn̄s in particularem affirmatiuam, & nō ſimpliciter in vniuerſalē affirmatiuam. Arguitur, ꝙ nō. Primo, qa propoſitio excluſiua eſt vniuerſalis affirmatiua, & tn̄ conuertitur ſimpliciter in vniuerſalem affirmatiuā, igitur aliqua vniuerſalis affirmatiua conuertitur ſimpliciter in vniuerſalem affirmatiuā. Arguit̄ primo, quòd ſit vniuerſalis, qa infert vniuerſalē, & affirmatiua, qa infert affirmatiuā, & minor appet, qa ſequitur tm̄, aīalē, hō, igit̄ oīs hō eſt aīal. Scđo, qa propō exceptiua eſt vniuerſalis affirmatiua, ut iſta. Oīs præter ſortē currit, & tn̄ nō conuertitur in particularē affirmatiuā, qa iſta eſt incongrua, aliquod currens præter ſortē eſt homo, qa dictio exceptiua ſignat per modū excipientis a toto vniuerſali diſtributo, aut a toto integrali, & ideo ab vno particulari non poteſt fieri exceptio.

¶ Tertio, quia propoſitio reduplicatiua eſt vniuerſalis affirmatiua, vt omnis hō inquantum animal eſt ſenſibile, & tamē non conuertitur in particularem affirmatiuam, vt in iſtam, quoddam ſenſibile eſt homo inquantum animal, qa propoſitio cuius prædicato additur dictio reduplicatiua eſt falſa, & inintelligibilis, vt patet ī iſto primo.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo.cap.2.

Notandum quòd quadrupliciter inuenitur propoſitio vniuerſalis. Quædam cuius prædicatum eſt terminus diſcretus, & illa conuertitur tripliciter. Vno mō in ſingularē, vt iſta. oīs hō eſt ſor. conuertit̄ in iſtā. ſor. eſt hō. vel ēt de p̄dicato diſtributo, vt ſor. eſt oīs hō. Alio mō ī particularē affirmatiuā additis iſtis dictionibus quod eſt, ut in iſtam

ſtam, aliquid quod eſt ſor. eſt homo. ¶ Tertio modo in uniuerſalem affirmatiuã, ut in iſtam, omne, qđ eſt ſor. eſt hõ & hoc eſt uerum, niſi in uno caſu, ſ. quãdo una res eſt eadẽ cuilibet diuerſarum rerum.

¶ Alia eſt propoſitio uniuerſalis, cuius prædicatum eſt terminus cõmunis diſtribut⁹ affirmatiuè, ut omnis homo eſt omnis homo, & talis conuertitur dupliciter. Vno modo in particularem affirmatiuam, ut in iſtam, aliquid, qđ eſt omnis homo eſt homo, & ponuntur ibi iſtę dictiones, ꝙ eſt. ad denotandum, qđ iſtud totum omnis homo ſe tenet ex parte ſubiecti in conuertente, ſicut ſe tenuit a parte prædicati in conuerſa.

¶ Secundo modo conuertitur in vniuerſalem de terminis tranſpoſitis, ſ. in iſtam, omnis homo eſt homo, ꝙ probatur capiẽdo exempla in iſtis terminis Oẽ b. eſt omne a. igitur oẽ a. eſt b. quia ſi non ſequitur, detur oppoſitum conſequentis, ſ. quoddam a. non eſt b. tunc iſta habet duas cauſas ueritatis. Vnam, qđ alter iſtorum terminorum pro nullo ſupponat, & tũc ſic iſta eſt uera, quoddam. a. non eſt b. ita econtra quoddam b. non eſt omne a. quæ eſt oppoſita añtis. Alia cã ueritatis eſt, qđ quoddam b. ſit, & tñ non eſt oẽ a. uel econtra, & tunc ſequitur oppoſitum añtis, ſ. ꝙ non oẽ b. eſt oomne a. & per cõſequens conſequentia erat bona. ¶ Alia eſt uniuerſalis affirmatiua, cuius prædicatum eſt terminus cõis diſtributus negatiue, ut omnis homo eſt nullus aſinus, quę conuertitur dupliciter. Vno modo ĩ particularem affirmatiuam, ut in iſtam, igitur aliquis qui eſt nullus aſinus eſt homo.

¶ Alio modo in uniuerſalẽ negatiuam, ut iſtam, nullus aſinus eſt hõ, probo conſequentiam ad affirmatiuam de prędicato infinito. ſequitur negatiua de prædicato finito, ut patet 2. periher. igitur ad iſtã, omnis hõ eſt nullus aſinus, q̃ eſt de ꝑdictio infinito, ſequitur iſta negatiua de præ dicato finito, quæ eſt, omnis hõ non eſt aſinus, q̃ æquipollet iſti, nullus hõ eſt aſinus. ¶ Alia eſt vniuerſalis affirmatiua, cuius, ꝑdicatum eſt terminus cõis nõ diſtributus, & de iſta intelligit Ariſ. Tũ ponũtur cõcluſiones. Prima eſt, ꝙ nulla vniuerſalis affirmatiua cuius ꝑdicatũ eſt terminus cõis non diſtributus conuertitur ſimpliciter in vniuerſalẽ affirmatiuã, probatur intelligendo đ conñtia formali, q̃a nõ ſeq̃tur, omnis hõ eſt ani-

animal eſt homo, quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, & dico notabiliter conſequentia formali, quia in tribus caſibus poteſt conuerti ſimpliciter gratia materiæ,

¶ Primus caſus, eſt qñ antecedẽs eſt impoſſibile, & ideo ſequitur, omnis homo eſt aſinus, igitur omnis aſinus eſt homo, quia ad impoſſibile ſequitur quodlibet. ¶ Secũdus caſus eſt, qñ ſubiectum, & p̄dicatũ ſunt termini conuertibiles, & ideo ſequitur, omnis homo eſt riſibilis, igitur, omne riſibile eſt homo. ¶ Terti⁹ caſus eſt, qñ inferius prædicatur affirmatiuè de ſuo ſuperiori uniuerſaliter ſumpto, & ideo ſequitur oẽ aĩal eſt hõ, igitur oĩs hõ eſt aĩal. Secunda concluſio eſt, ꝙ oĩs uniuerſalis affirmatiua, cuiusq̄, prædicatũ eſt terminus cõis diſtributus conuertitur gratia formæ in particularẽ affirmatiuã, ut ſequitur, oĩs homo eſt animal, igitur qđ dam animal eſt homo, probatur, quia qñ ad añs ſequitur conſequẽs, quicquid ſeq̄tur ad conſequens ſequitur ad añs, & ideo ad vniuerſalẽ affirmatiuã ſeq̄tur particularis affirmatiua ſibi ſubalternata, ad quã particularẽ ſeq̄tur alia particularis affirmatiua, quæ eſt ſua conuertens, igitur illa ſequebat̃ ad uniuerſalem. v.g. ſequitur, oĩs hõ eſt animal, ad quã ꝑ conuerſionem particularis affirmatiuæ ſequitur, quoddam animal eſt homo, igitur iſta ſequebatur ad uniuerſalem. Secundo, quia iſta conſequẽtia eſt bona, ex cuius oppoſito cõſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis, ſed ſic eſt in prædicta conſequentia, vt patet. ¶ Tertia concluſio, eſt quod oĩs propoſitio uniuerſalis affirmatiua de terminis rectis infert excluſiuam de terminis tranſpoſitis probatur, quia quilibet talis uniuerſalis infert exponentes excluſiuè de terminis tranſpoſitis. igitur ẽt infert excluſiuam, tenet cõſequẽtia, quia excluſiua infertur ex ſuis exponentib. mõ quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad añs, probatur añs, quia ad iſtam, oĩs homo eſt animal, ſequitur iſta, igitur aĩal eſt homo. per præcedentem concluſionem, quæ eſt una exponens excluſiue ſimiliter ſequitur, omnis homo eſt animal, igitur nihil aliud ab animali eſt homo, quia detur oppoſitum. ſ. aliquid aliud ab animali eſt homo, tũc ſequitur, ꝙ aliquis hõ non eſt aĩal, q̃ eſt oppoſita añcedentis. ¶ Et

dico

duo notabiliter in concluſione de terminis rectis, quia in terminis obliquis non valet conſequentia. ſicut non ſequitur, cuiuslibet hominis animal eſt aſinus. igitur tantū aſinus eſt animal hominis, quia poſito, quòd quilibet homo habeat aſinum & bouē, tunc antecedens eſt verum, & conſequens falſum.

¶ Secundo dico, ꝙ cōſequentia non valet, qñ uniuerſalis affirmatiua includit aliquam negationē, & ideò licet iſta ſit uera. omnis homo eſt non omnis homo, propter hoc non ſequitur. igitur tantum non omnis homo eſt homo, quia prima exponens eſſet falſa. ¶ Tunc ad rationes. ad primam dico, ꝙ excluſiua non eſt propriè uniuerſalis nisi ratione ſuarum exponentium, vt dictum fuit prius. Vnde excluſiua conuertitur in uniuerſalem de terminis tranſpoſitis, & econtra.

¶ Ad ſecundam de exceptiua debet ſic conuerti omnis homo præter ſor. currit. igitur quoddā currens aliud a ſor. eſt homo. ¶ Ad tertiam de reduplicatiua illa debet conuerti ſic. Omnis hō inquantum animal eſt ſenſibile igitur aliquid quod inquantum animal eſt ſenſibile, eſt homo. Et ſic ad quæſitum.

Quæſtio XV.

QVæritur 15. Vtrum ꝓpoſitio particularis negatiua poſſit conuerti ſimpliciter in particularem negatiuam? Arguitur, quòd ſic, qđ niſi ita eſſet ſequeretur, quòd vniuerſalis negatiua non poſſet conuerti ſimpliciter, conſequens eſt falſum, ut patuit prius, probatur conſequentia quia quando ad antecedens ſequitur conſequens, quicquid repugnat conſequenti, repugnat antecedēti, ſed particularis negatiua ſequitur ad uniuerſalem negatiuam, igitur cum non conuerti repugnat conſequenti ſequitur quòd repugnet antecedenti, ſcilicet vniuerſali negatiuæ, & per conſequens uniuerſalis negatiua non conuertitur.

¶ Secundo, qa ſicut ſe habet iſta, nullus homo currit, ad iſtam, homo non currit, ita ſe habet iſta, nullum currens eſt homo, ad iſtam, quoddā currens non eſt homo. igitur permutatim. ſ. per locum a permutata proportione. ſicut ſe habet primum ad tertium, ita ſe habebit ſecundū ad quartum. ideo ſicut iſta, nullus homo currit. conuertitur in iſtam. nullum currens eſt homo, ita iſta, quidam

dam homo non eſt currens. conuertitur in iſtam differentiam, quoddam currens non eſt homo, & habetur propoſitum.

3 ¶ Tertio ſicut eſt de particulari affirmatiua, ita videtur de particulari negatiua, ſed particularis affirmatiua conuerti-
4 tur. igitur, &c. ¶ Quarto, quia ſingularis negatiua conuertit ſimpliciter, vt dicendo, ſortes non eſt Plato. igitur Pla. non eſt ſor. igitur particularis negatiua ſimiliter conuertitur, quia de particularibus negatis, & ſingularibus idem eſt iudicium.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo, capitulo 2. ubi ponit iſtam concluſionem, quod particularis negatiua non poteſt conuerti.

NOTANDVN, quòd ex parte ſuppoſitionis terminorum duo ſunt impedimenta ꝓpter q̄ conſequentia nō valet. ¶ Primum impedimentum eſt, quando arguitur a termino non diſtributo, ſ. ſuppoſito determinatè, vel confusè tantum ad ipſummet sũptum diſtributiuè, & ideo nō ſequitur homo currit. igitur omnis homo currit.

¶ Secundum impedimentum eſt quando arguitur a termino ſtante confusè tantum ad eundem ſupponentem determinate manere in conſequente quæ faciebat ipſum ſtare confusè tantum in antecedente, & ideo non ſequitur. omnis homo animal non eſt. igitur omnis homo iſtud animal non eſt, quia in antecedente iſte terminus animal ſupponebat confusè tantum, & in conſequente determinatè, vel diſcretè, & notabiliter dico in antecedente dictione, &c. quia ſi remoueretur iſta dictio omnis, tunc conſequentia eſſet bona, quia ſequitur. omnis homo animal non eſt. igitur homo hoc animal non eſt.

¶ Iſtis præmiſſis dicendum eſt de cõuerſione propoſitionum ſingularium: ſecundo de conuerſione particularis negatiuæ.

QVANTVN ad primũ notandum, quod quædam eſt ſingularis de prædicato diſcreto. quędam de prędicato communi. Item quædam eſt affirmatiua, quædam negatiua.

¶ Tunc prima concluſio eſt, quod omnis propoſitio ſingularis affirmatiua de prædicato diſcreto conuertitur ſimpliciter in ſingularem de prædicato diſcreto patet, quia ſequitur, ſortes eſt iſte homo. igitur iſte homo eſt ſortes.

¶ Scđa cõcluſio eſt, ꝙ ſingularis affirmatiua, cuius prędicatum

catũ eſt terminus cõmunis, conuertitur non ſimpliciter, ſed per accidens in unam indefinitam vel particularem, ſicut ſequitur ſor. eſt hõ. igitur homo eſt ſor. vel quidam homo eſt ſor. ¶ Tertia concluſio eſt, ꝙ ſingularis negatiua de ṗdicato diſcreto conuertitur in ſingularẽ negatiuam, ſicut ſequitur ſor. non eſt Pla. igitur Pla. non eſt ſor. quia ibi non uariatur ſuppoſitio alicuius termini. cuius ratione impediatur conſequentia. & ideo in terminis ſingularibus non refert, ꝙ negatio præponatur, uel poſtponatur. & ideo iſtæ æquipollent, non ſor. eſt Pla. & ſor. non eſt Pla. quæ tamẽ non æquipollerent de terminis cõibus, immo una eſſet vniuerſalis: & alia particularis. ¶ Quarta concluſio eſt, ꝙ ſingularis negatiua, cuius prædicatum eſt terminus cõis conuertitur dupliciter. ſ. in particularẽ negatiuam, & ẽt in uniuerſalem negatiuam & in utranq; conuertitur per accidens, & non ſimpliciter. probatur, quia ſequitur ſor. non eſt aſinus. igitur quidam aſinus non eſt ſor. quia in antecedente iſte terminus aſinus erat diſtributus negatiuẽ uirtute negationis præcedentis: modo ex diſtributo bene ſequitur non diſtributum, licèt non econtra. ſimiliter conuertitur in uniuerſalem negatiuam ideo ſequitur ſor. non eſt aſinus. igitur nullus aſinus eſt ſor. quia detur oppoſitum conſequentis. ſ. quidam aſinus eſt ſor. ſequitur per conuerſionem particularis affirmatiuæ oppoſitum antecedentis. ſ. ſor. eſt aſinus. & ſic patet qualiter conuertitur propoſitio ſingularis.

QVANTVM ad ſecũdũ de particulari negatiua, notandum, ꝙ quædam eſt particularis negatiua, cuius ṗdicatum eſt diſtributũ, ſ. qñ ṗdicatum ſequitur negationẽ, vt dicendo, quidam homo non eſt aſinus. Alia eſt cuius prædicatum nõ diſtribuitur, eo quòd præcedit negationem, ut dicendo, quidam homo animal non eſt.

¶ Secundo notandum, ꝙ in propoſito intelligimus de cõuerſione propriè dicta, ĩ qua manent ijdẽ termini. & ideo nõ intelligitur de conuerſione per cõtrapoſitionem, nec de ea curat Ari. propter duo: quia non manent ijdem termini in antecedente & in conſequente. immo mutantur termini finiti in infinitos. ſecundo quia iſta conuerſio non eſt conſequentia formalis,

quod

quod patet primo de vniuerſali affirmatiua, quia non ſequitur. omnis homo eſt ens. igitur omne non ens eſt non homo, q̃a añs eſt verũ & cõſequens falſum. nam ſubiectum conſequentis pro nullo ſupponit. modo propoſitio affirmatiua eſt falſa, cuius alter terminorum pro nullo ſupponit. hoc idem patet de particulari negatiua, quia non ſequitur, quædam chimera non eſt hõ. igitur quidam non hõ non eſt nõ chimera, quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, quia ſuum contradictoriũ eſt verũ, ſ. iſtud. Oĩs nõ hõ eſt non chimera.

¶ Nunc ponuntur concluſiones. Prima eſt, quòd particularis negatiua, cuius prædicatum non diſtribuitur, conuertitur in particularem negatiuam cuius ẽt prædicatum non diſtribuitur, ſicut ſequitur. Quidam hõ animal non eſt, igitur quoddam aĩal hõ non eſt, quia detur oppoſitum cõſequẽtis. ſ. Oẽ animal homo eſt, ſequitur oppoſitũ antecedentis, ſ. quidam homo animal eſt, immo etiã ſequitur vniuerſalis, ſ. ꝙ omnis homo eſt animal.

¶ Secunda cõcluſio eſt, ꝙ omnis particularis negatiua, ſiue ſit de prædicato diſtributo, ſiue non diſtributo, conuertitur in particularem negatiuam, cuius prædicatũ nõ eſt diſtributum, ſicut ſequitur, quidã homo nõ eſt aſinus. igitur quidam aſinus homo non eſt. ſimiliter ſequitur, quoddam aĩal non eſt hõ. ig. ꝗdã hõ aĩal non eſt. Verũ eſt tamen, ꝙ iſta conuerſio non eſt mutata, quia licet ad iſtã, quoddam aĩal nõ eſt homo. ſequatur iſta, quidã hõ aĩal non eſt. tñ nõ ſequitur econtra. ¶ Tertia concluſio eſt, ꝙ nulla propoſitio particularis negatiua de prædicato diſtributo conuertitur in particularem negatiuam de prędicato diſtributo gratia formæ ſicut non ſequitur, quidam homo non currit. igitur quidam currens non eſt homo. probatur, quia nunq̃ eſt bona conſequentia formalis, vbi ex termino non diſtributo infertur idem terminus diſtributus, vt patuit prius, modo ſic eſt in tali conuerſione, quia in prædicta conſequentia iſte terminus homo ſupponebat determinate in añte, ſed in cõſequente ſupponit confusè & diſtributiuè. ſecundo patet per inſtantiam, quia non ſequitur, quoddam animal non eſt homo. igitur quidam homo nõ eſt aĩal. Et dico notabiliter cõñtia formali, q̃a in

ali-

aliquibus terminis ſequitur gratia materiæ ſine conſequentia materiali. ¶Primus caſus eſt quãdo vterq. terminus eſt conuertibilis cum reliquo, & ideo ſequitur, quidam homo non eſt riſibilis. ergo quoddam riſibile non eſt homo. ¶Secundus caſus, quando ſuperius negatur de inferiori, & ideo ſequitur. quidam homo non eſt animal. igitur quoddam animal non eſt homo. ¶Tertius caſus quando ſubiectum & prædicatum ſunt termini diſparati. & ideo ſequitur quidam homo non eſt aſinus. igitur quidã aſinus non eſt homo. ¶ Quartus, quando antecedens eſt neceſſarium. ¶ Ad rationes ad primam negatur conſequentia, ad probationem dico, ꝙ iſta regula, quicquid repugnat conſequenti repugnat antecedenti, intelligitur antecedente & conſequente ſumptis ſignificatiue,& non tenet conſequente materialiter ſumpto, & ideo licet cõuerti repugaret particulari negatiuæ, non oportet propter hoc, quòd repugnet uniuerſali negatiuæ. ¶ Ad ſecundã dico, quod locus a trãſmutata proportione non tenet niſi in terminis ſignificantibus quantitatem continuam, uel diſcretam, uel aliud commenſurabile, quod eſt reducibile in quantitatem, ut puta intenſionem, uel remiſſionem,& huiuſmodi. ¶Ad tertiam non eſt ſimile de particulari affirmatiua, quia in conuerſionem particularis affirmatiuæ non mutatur ſuppoſito alicuius termini.

¶Ad quartam dico, ꝙ non eſt idem iudicium de particulari & ſinguiari, ſed eſt idem iudicium de indefinita & particulari. Vnde ſingularis negatiua bene conuertitur, & particularis negatiua non. Item ex ſingularib bene fit ſyllogiſmus, ſed non q̃ ex particularibus. Et ſic dictum ad quæſitum.

Quaeſtio XVI.

QVæritur decimoſexto, vtrum ſubiectum poſſit ampliari per prędicatum ad ſupponendum pro alijs, quàm pro ſuppoſitis, v. g. in iſta propoſitione, aliquis homo eſt mortuus. verũ iſte terminus homo. amplietur per prædicatũ, quod eſt præteriti temporis ad ſupponendũ pro præteritis, vel ſolum ſupponat pro præſentib. quemadmodum deſignat copula verbalis? Arguit primo, ꝙ ſupponat pro pręſentib. ſolũ, & per

per conſequens illa propoſitos eſt falſa: quia ſubiectum non ampliat prædicatum ad ſupponendum pro ſuppoſitis ſubiecti. igitur nec econtra. tenet conſequentia, quia idem videtur iudicium quo ad hoc de ſubiecto, & prædicato, antecedens patet, quia dicendo, quoddam mortuum eſt homo. Iſte terminus homo non ampliatur per ſubiectum ad præterita, ſed pręcisè ſupponit pro præſentibus, & propter hoc illa propoſitio eſt falſa.

2 ¶ Secundo, quia in omni propoſitione prędicatũ dēt appellare ſuam formã, ſ. reſtringi ad ſuppoſita verbi ſecundum ſignificatum, & etiam ſecundum connotatum. igitur in iſta propoſitone. homo eſt mortuus. iſte terminus mortuus, qui eſt prędicatum pręcisè ſupponit pro ſuppoſitis verbi, ſcilicet pro pręſentibus. antecedens apparet, quia dicẽdo, nigrum cras erit album. iſte terminus album appellat ſuam formam, & reſtringitur ad ſuppoſitum verbi, tam ſecundum ſignificatũ quam ſecundum connotatum ſed non ſic eſt de ſubiecto, qa ad hoc, quod iſta ſit uera, nõ requiritur, quòd ſubiectum ſit nigrum cras, ſed ſufficit, quod nunc ſit nigrum, licet cras non, ſed tantum requiritur, quod cras ſit album.

¶ Tertio, ſi ſubiectum ſic ampliaretur, ſequeretur, ꝙ ſecundus modus primæ figurę nõ valeret, conſequens eſt falsũ. probatur conſequentia ſic arguendo. Nullus homo q̧ eſt, eſt mortuus. Omnis homo eſt homo, qui eſt. igitur nullũ homo eſt mortuus. pręmiſſę ſunt veræ, & concluſio contradicit propoſitioni, de qua quæritur. igitur, vel ſubiectũ illis propoſitionis non ampliatur, vel iſte ſyllogiſmus non valet. 3

¶ Quarto ſequeretur, quod duo primi modi ſecundæ figuræ non valerent probatur cõſequentia arguendo ſic nullum mortuum eſt viuum. omnis homo eſt viuus. igitur nullus homo eſt mortuus. quæ contradicit dictæ propoſitioni, & ita poteſt exemplificari de Cameſtres. 4

¶ Quinto ſequeretur, qđ particularis affirmatiua nõ poſſet conuerti ſimpliciter. conſequens eſt falſum, vt patet prius, & probatur conſequentia, & ſit iſte terminus a. conuertibilis cum iſto: termino hõ, & iſte terminus b. conuertibilis cũ iſto termino mortuus. per te iſta eſt vera, quoddam a. eſt b. quia quidam homo eſt mortuus, & tamen ſua 5

conuertens eſt falſa, ſ. quoddã b. eſt a, ſ. quoddã mortuũ eſt homo. ¶ Oppoſitum arguitur per cõem modum loquendi, ſ. quòd reſpectu partiũ p̄teriti t̄pis in prædicato, ſubiectũ ſupponit pro his, q̄ ſunt, vel pro his quæ fuerũt. ¶ Iſta quæſtio mota eſt propter conuerſiones propõnum de præterito & de futuro, & ideo videndum eſt, quid eſt terminus ampliatus, & quid ampliatiuus, qui ſint termini ampliatiui, qualiter ſubiectum ampliatur per prædicatum, & non econtra.

NOTANDVM igitur ꝙ terminus ampliatus dicitur iſte, qui ampliatur paſſiuè, ita quòd pro pluribus ſupponat quam ante, ſed terminus ampliatiuus, eſt iſte, qui ampliat. Verbi gratia prædicatum, vel copula, ſi fuerit præteriti vel futuri temporis, aut de poſſibili ampliat ſubiectum ad ſupponendum pro ſuppoſitis præteriti. vltra ea pro quibus ſupponit ratione copulę verbalis de præſenti.

¶ Secundo notandum, quòd termini ampliatiui sũt ĩ multiplici differentia, quidã ſunt vt verba præteriti, vel futuri temporis, alia ſunt vt participia præteriti, vel futuri temporis. Item alia ſunt, vt iſta verba. poteſt, contingit, & nomina deriuata ab iſtis. ¶ Item iſta verba, ſignifico, intelligo, promitto, & huiuſmodi, & vniuerſaliter omne verbum, cuius actus poteſt tranſire indifferenter in rem preteritam vel futuram, ſicut in rem præſentem cuiuſmodi ſunt verba prędicta in actiuo genere reſpectu accuſatiuorum, quos regunt poſt ſe, & in paſſiuo genere reſpectu nominatiuorum caſuum, qui ſupponunt eis, vt dicendo antichriſtus intelligitur.

¶ Tertio notandum, quòd talis propoſitio, homo eſt mortuus, cuius ſubiectum ampliatur, habet duas cauſas veritatis, quando eſt indefinita, ſ. quòd homo qui eſt mortuꝰ, vel quòd homo qui fuit eſt mortuus. & ſi ſit vera in vno iſtorum ſenſuum, ipſa eſt vera ſimpliciter.

¶ Alij tamen dicunt, quod iſta propoſitio nõ habet duas cauſas veritatis, immo eſt diſtinguenda per illos duos ſenſus, vt patet primo elenchorum de iſta laborans ſanabitur.

¶ Quarto notandum, quòd prædicatum dicitur appellare ſuam formam, & reſtringere ad ſuppoſita verbi, tam ſecũdum ſignificatum, quam ſecundum connotatum, ita ꝙ propoſitio eſt vera pro ſuppoſi-

poſitis illius temporis cuius temporis eſt uerbum ſeu copula verbalis, & hoc eſt verũ, quando prædicatum eſt participium præſentis temporis, aut nomen ſignificans ſine tẽpore, vt dicendo, homo eſt albus. iſte terminus albus ſupponit pro illo, quod de facto eſt album. ſimiliter dicendo homo erit albus. ly albus ſupponit non pro illo qui nunc eſt albus, ſed qui erit albus. in futuro, & ita reſpectu verbi de præterito, & dico notabiliter ſi prędicatum ſit participium præſentis temporis, aut nomen ſignificans ſine tẽpore, quia ſi prædicatum ſit prętериti temporis non oportet, quod ſupponat pro ſuppoſitis de tempore verbi. Sed pro ſuppoſitis q̃ de tpe verbi erunt, vel fuerunt præterita. Vt dicendo. Sortes erit generatus. non oportet, quòd illud prędicatum generatus ſupponat pro eo, qui erit, ſed pro illo de quo erit verum dicere in futuro, ꝙ ipſum fuit. Similiter dicendo. Sor. fuit generandus, iſtud participium generandus non ſupponit pro eo, qui fuit: ſed pro eo, quod de tempore verbi erat futurũ. Et ſic patet qualiter prædicatum reſtringitur per copulã ad ſupponendum pro alijs, & alijs ſuppoſitis: ſed ſubiectũ non, qa copula ſequitur ſubiectum: igitur copula non agit in ipſum: Sed prædicatũ ampliat ſubiectum, ſecundũ quod ipſum eſt vnius temporis, vel alterius, eo quod ſubiectum nõ appellat ſuam formam, ſi non reſtringitur ad ſua ſuppoſita: ſecundum exigentiam copulæ. a

¶ Tunc ponitur iſta cõcluſio quod ſubiectũ ampliat per prędicatũ prętериti tẽporis, ſ. ad ſupponendũ, pro his quæ ſunt: vel pro his quæ fuerunt in propoſitione indefinita, vel particulari, & hoc disiunctiuè. ſed in vniuerſali copulatiuè probatur ex communi modo loquendi, quia aliter multę propoſitiones eſſent falſæ: quæ tamen ſunt concedendæ, vt aliquid eſt poſſibile quod non erit, aliquid eſt generandum. aliquid eſt præteritum: quod non eſt. Nulla roſa exiſtente roſa intelligitur. quę omnes eſſent falſæ niſi ſubiecta ampliarentur ad ſupponendum pro alijs, quam pro ſuppoſitis de tempore verbi.

¶ Nũc ad rationes. Ad primã negatur conſequentia, nec eſt ſimile de ſubiecto & prædicato, qa prædicatũ reſtringitur ad ſuppoſita de tempore verbi ſecundũ exigentiam verbi, & ſubiectum non. ¶ Ad ſe-

cundam prædicatum debet, &c. concedo. Et ideo ſi prædicatum ſit præſentis temporis, vel nomen non ampliatum, vt albũ. tunc ſupponit p̄cisè ꝓ ſuppoſitis tempore verbi. Sed ſi prædicatum ſit participium præteriti temporis, tunc ſupponit pro ſuppoſitis: quę erãt præterita de tempore verbi. ſi verò prædicatum ſit futuri temporis, tunc ſupponit pro ſuppoſitis, quæ in tempore verbi ſunt, vel fuerunt futura. Ad tertiam negatur conſequentia. Ad probationem, dico, quod iſte ſyllogiſmus non valet, quia in præmiſſis ponitur aliqua reſtrictio ratione cuius illæ præmiſſę ſunt verę. quæ reſtrictio adimitur, non explicata in conclu. Et ſi quęratur, quid tunc debeat concludi dico, quod eadem reſtrictio quæ ponitur ad medium debet in concluſione apponi minori extremitati, & ideo dēt concludi iſta. igitur nullus, homo qui eſt, eſt mortuus.

¶ Ad quartam dicitur conſimiliter.

¶ Ad quintam negatur conſequentia, quia de conuerſionibus talium propoſitionum diceretur in alia quæſtione, & ſic ad quæſitum.

Quæſtio XVII.

QVęritur decimoſeptimo Vtrum propoſitiones de prętérito, & de futuro ſimiliter conuertantur cũ illis de pręſenti? Arguitur, ꝙ non, q̃a non ſequitur Ariſtoteles eſt homo mortuus. igitur homo mortuus eſt Ariſtoteles, quia antecedens eſt verum & conſequens falſum.

2 ¶ Secundo, non ſequitur nullus homo eſt mortuus. igitur nullum mortuum eſt homo. vel ſaltem econuerſo non valet conſequentia.

3 ¶ Tertio, quia iſta eſt vera. ſortes fit, & tamen iſta eſt falſa, quod fit eſt ſortes, quia q̃d fit non eſt. primo perihermenias. Et patet ex alio, quia, quod fit, iam factum eſt, & per conſequens amplius non fit.

¶ Oppoſitum arguitur, quia ſicut ſe habet præſens ad præſens, ita præteritum ad præteritum, & futurum ad futurũ. igitur ſicut iſta de præſenti cõuertitur in iſtam de præſenti, ita iſta de futuro conuertitur in iſtam de futuro, & ita de præterito. ¶ Secundo aliter ſe queretur, quod ſyllogiſmi imperfecti facti ex propoſitionibus de prętérito, & de futuro non poſſent perfici per

primam figuram, conſequēs eſt falſum, quia iſta reductio habet fieri per conuerſionē. ¶ Tertio per Ariſtotelem, qui dat artem generaliter cō uertendi propoſitiones ſine exceptione alicuius propoſitionis de præterito uel de futuro.

NOTANDVM, quod quattuor modis aliqua ꝓpoſitio poteſt pertinere ad præteritū vel futurum. Vno modo, ſi eius prædicatum aut ſubiectum ſit participiū præteriti uel futuri tpis. Secundo modo, ſi copula verbalis ſit prę̨teriti aut futuri temporis. Tertio, ſi copula uerbalis ſignificet vel connotet motum vel mutationem, ut iſta verba fieri vel generari. corrumpi, incipere, & deſinere, & huiuſmodi, bene talia verba non pñt exponi ſine altera exponentium de præterito vel futuro. Quarto, quando in propoſitione ponit̃ nomen vel verbum ampliatum, cuius, ſ. verbi actus tranſit in rem præteritam vel futuram vel poſſibilem, ſicut in rem præſentem, ſicut iſta verba ſignifico, intelligo, appeto, promitto, & iſta noīa cauſatū, cā, calefactiuū, & hmōi. Vnde dicimus de ſanitate, ꝙ ſit cā laborum, quādo tamen nondum ſanitas eſt.

¶ Tunc ſuppoſito, quod propoſitiones de p̄terito vel futuro cōſimiliter conuertantur, ſicut illæ de p̄ſenti pp rationes, poſt oppoſitū, dicendū eſt de cōuerſionibus propoſitionum de quolibet dictorū quattuor modorum.

QVANTVM ad primū modum notandum, ꝙ participium præteriti, uel futuri tēporis aut ponitur a parte ſubiecti, aut a parte prædicati. Si ponitur a parte ſubiecti, aut affirmatiuè cīno ſimpliciter conuertuntur, ſicut illæ de præſēti in quibus nihil eſt de futuro, vel de pręterito ſicut iſta. Aliquod mortuum eſt homo, ſimpliciter conuertitur in iſtam, aliquis hō eſt mortuus, & hmōi, conſequentiæ, añs eſt falſum, & conſequens uerum. Et dico notabiliter affirmatiue, quia negatiue non ſimpliciter conuertuntur. Vnde iſta nullum mortuum eſt hō, non conuertitur in iſtam. nullus homo eſt mortuus, quia añs eſt verū, & conſequens falſum. Cuius cauſa eſt, quia participiū a parte ſubiecti ſupponit p̄cisè pro illis, quæ ſunt de tēpore verbi, & ſimiliter p̄dicatum. ſ. homo, ſed quando de ipſo ſit ſubiectū, tūc ſupponit ꝓ illis, quæ ſunt, & ꝓ illis, quæ fuerunt copulatiue

nè in uniuerſali, & diſiunctiuè in indefinita vel particulari, & ideo illa propoſitio, nullum mortuū eſt hō. dēt conuerti in iſtam, nullus hō qui eſt mortuus, quia in conſequēte iſte terminus hō debet reſtringi ad ſupponendū pro his præcisè, pro quibus ſupponebat in añte. Si autē participiū fuerit prędicatū, ita ꝙ ſit pteriti tpis, tunc ſubiectū ampliatur in vniuerſali pro his quæ ſunt, & pro his quę fuerunt copulatiuè & in indefinita uel particulari diſiunctiuè, & ſm exigentiam illius habet illa propoſitio conuerti. v.g. iſta, quidam homo eſt mortuus, ſignificat idem qđ iſta diſiunctiua, quidam homo, qui eſt mortuus, vel quidam hō qui fuit eſt mortuus, & ideo debet conuerti in iſtam. Quoddā mortuum eſt, vel fuit homo. ¶ Itē de negatiua, ut nullus homo eſt mortuus, iſta ſignificat, ꝙ nullus homo qui eſt mortuus, nec aliquis homo qui fuit, eſt mortuus, & ideo conuertitur in iſtam, nullū mortuum eſt, nec fuit homo, & tam antecedens quam conſequēs ſunt falſa.

QVANTVM ad ſm notandū, ꝙ copula præteriti, vel futuri temporis ampliat ſubiectum ad ſupponendum pro his, diſiunctiuè in indefinita, & copulatiuè in vniuerſali, & ideo ſm exigentium ampliationis ſubiecti iſtæ ꝓpoſitiones ſunt conuertendę, ita quod vniuerſalis eſt conuertenda in vnam de prędicato copulato, Exempla poſſunt formari; quare ſicut prius ſuo modo.

¶ Sed ſi quæratur de conuerſionibus illarum de præterito, in quibus alter terminus, eſt participium præteriti, vel futuri temporis. Secundo de illis in quibus vterque terminus eſt participium præteriti vel futuri temporis: Exemplum primi ſor. fuit generandus, dico, quod cōuertitur in iſtam. igitur aliquid qđ fuit generādum, fuit ſortes, nec oportet in illis prędicatum eſſe diſtributum. Exemplum ſecūdi, quoddam mortuum fuit generandū, igitur quoddam quod fuit generandum fuit mortuum. Patet igitur qualiter conuertuntur propoſitiones, in quibus ponuntur verbum aut participium prę teriti vel futuri temporis. Et hæc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium notandum, quod huiuſmodi verba incipit, deſinit, fit, generari, & huiuſmodi habent exponi per duas exponentes, quarum altera eſt

de præterito, & alia de futuro. ¶ Ideo ſciendum de hoc uerbo fit. quod aliquid dicitur fieri dupliciter, vno modo ſimpliciter loquendo, ut dicendo homo fit, alio modo loquendo cum additione, & hoc dupliciter, quia vel terminus qui additur eſt concretum de genere accidentis, vt dicendo homo fit albus, vel eſt termin' de genere ſubſtātiæ, ut dicendo ſor. fit homo. ¶ Item ſciendum, quod aliqua fiunt ſubito ſicut eſt illuminatio medij: poſito quod lumine ſum eſſet ſubito approximatum. Alia fiunt ſucceſſiuè, vt aſinus: equus, & hmōi. modo iſta quę fiunt ſubito ſunt dum fiunt, & iſta quę fiunt ſucceſſiuè. nō ſunt dum fiūt, & ideo propoſitiones ſunt diuerſimodè cōuertendæ. Vnde iſta. hō fit poſito, ꝙ gñatio hoīs ſit ſubitanea, conuertitur in iſtam, qđ fit eſt hō, ſed ſi gñatio hoīs ſit ſucceſſiua. conuertitur in iſtam, ꝙ fit erit hō. ¶ Itē pꝑ remouere ambiguitatem exponendi expedit conuertere in unam de prædicato diſiuncto. verbigratia iſta. homo fit conuertitur in iſtam, quod fit eſt uel erit homo, & iſta hō generatur in iſtam, ꝙ generatur eſt uel erit hō: ¶ Itē iſta a. incipit eſſe. cōuertitur in iſtā. igit̄ qđ incipit eſſe eſt vel erit a. ¶ Si aūt iſtud verbum. fit. accipiatur cum aliquo termino ſequente, vt dicendo ſor. fit homo, tunc iſta conuertitur ſimpliciter, ſi p̄dicatum ſit terminus quidditatiuus de genere ſubſtantiæ ſine aliqua reſolutione, vt iſta. ſor. fit homo. igitur homo fit ſor. ¶ Item ſi prædicatum ſit abſtractum de gñe accidentis, qđ non æquipollet concreto, idem eſt iudicium, vt ſi prædicatum eſſet de gñe ſubſtæ, ut iſta. albedo fit color. conuertitur in iſtam. color fit albedo, ſed ſi prædicatum ſit terminus concretus de genere accidentis, tunc nō poteſt ſic conuerti ſimpliciter, vt probatum fuit ante oppoſitum. v.g. iſta. aer fit lucidus. conuertitur in iſtam. lucidum eſt vel erit aer, & pono diſiunctiuæ prædicatum: quia aer pōt ſimul incipere eſſe, & incipere eſſe lucidus. ¶ Et quemadmodum eſt de iſtis verbis fieri: incipit. ita oppoſito mō ſunt conuertendæ propōnes de iſtis uerbis deſinere, & corrumpi. v.g. iſta. ſor. deſinit eſſe. conuertitur in iſtam. igitur quod deſinit eſſe nunc eſt ſor. uel prius fuit ſor. Vnde ſuppoſito, quod nullius rei permanentis in eſſe ſit dare ulti-

mum inſtans eſſe tūc de omni permanente iſta eſt bona conſequentia.a.deſinit eſſe. igitur quod deſinit eſſe prius fuit a. & nunc non eſt a.quia inſtans deſinēdi eſſe alicuius rei permanentis eſt primum inſtans non eſſe ipſius. Eodē modo iſta.ſor.corrumpitur, conuertitur in iſtam. igitur quod corrumpitur eſt, vel fuit ſortes. Et iſta ſor. deſinit eſſe albus,non conuertitur in iſtam,album deſinit eſſe ſor. ſed in iſtam. igitur quod deſinit eſſe album eſt, uel fuit ſor.Et ſic patet qualiter propoſitiones de uerbis ſignificantibus motum, vel mutationem ſunt conuertendæ, & hæc de tertio.

QVANTVM ad quartū: notandum,ꝙ iſta verba ſignifico,intelligo, memoro, cognoſco,opinor, & huiuſmodi, quorum actus tranſit in rem præteritam,præſentem, & futuram, ampliant terminos quos regunt ad ſupponēdum, non ſolum pro præſentibus:immo etiam pro præteritis, uel futuris. Et ideo ī cōuertendo propoſitiones, in quibus ponuntur, oportet exprimere huiuſmodi ampliationes. Vnde homo intelligit rem quæ eſt futura, & etiam rem.quæ eſt pręterita, & ideò nō ſequitur.a. cognoſcitur a ſorte. igitur aliquid cognitum a ſor.eſt a.

¶Item iſta noīa cauſa,cauſatum & quædam alia nomina denotantia aptitudinem,ampliant terminos ſequentes ad ſupponendum pro alijs quā ꝓ præſentibus, vt verbigratia,non ſequitur a. eſt cauſa effectiua.b. igitur b.eſt, non valet cōſequentia, quia dum b.fit a.eſt cauſa effectiua ipſius, & tamen quando b. fit b. non eſt,ſed erit. Tunc dico, ꝙ in conuerſione huiuſmodi propoſitionum iſta ampliatio debet explicari. verbi gratia.antichriſtus ſignificatur hoc nomine antichriſtꝰ, igitur aliquid quod ſignificatur hoc nomine antichriſtus eſt antichriſtus, non valet conſequentia, ſed conuertitur in iſtam. igitur aliquid quod ſignificatur hoc nomine antichriſtus eſt uel fuit, vel erit, vel poteſt eſſe antichriſtus. quia hoc verbum ſignificare, ampliat terminum ad ſupponendum tam pro præſentibus, præteritis, & futuris, quam propoſſibilibus.

¶ Itē iſta, ſanitas cauſatur a labore. igitur quod cauſatur a labore eſt vel erit ſanitas. Itē iſta alicui promittitur equus. igiť aliquis cui promittitur equus eſt, fuit,erit, vel eſſe

eſſe poteſt aliquis. ¶ Sed cum obijcitur, quia ſi huius modi propoſitiones ſic conuerterentur, ſequitur, quod nullum impoſſibile poſſet intelligi. conſequens eſt falſum, quia de impoſſibilibus enunciamus multa præterita, vt de vacuo, infinito, chimera, & huiuſmodi conſequentia probatur, quia ſi dicatur. vacuum intelligitur per te, debet conuerti in iſtam. igitur quod intelligitur eſt vel fuit, vel poteſt eſſe vacuum. modo antecedens eſt verum, & conſequens falſum.

¶ Reſpōdetur pro nunc quod nullum impoſſibile poteſt intelligi, & ideo intelligendo vacuum, intelligo res, quæ ſunt: vt puta locum & corpus. tamen intelligo illa illo modo, quo non poſſunt eſſe. Similiter intelligendo infinitum, intelligo res infinitas, ſed qualiter non ſunt, ideſt ſine termino.

¶ Item intelligendo chimeram, intelliguntur partes diuerſorum animalium, eo modo tamen compoſitæ, qualiter non eſt poſſibile ipſas componi. Tunc ratione ſunt ſolutæ. Et ſic fit dictum ad quęſitum.

Quæſtio XVIII.

QVęritur decimooctauo, vtrum propoſitiones de terminis obliquis ſimiliter conuertantur illis de rectis? Arguitur, quod non: quia nō ſequitur homo differt ab aliquo homine. igiť aliqs homo differt ab homine. nam antecedens eſt verum, qa mulier, quæ eſt homo, differt ab aliquo homine, qa ipſa non eſt aliquis homo, & tamen conſequens eſt falſum, quia quilibet homo eſt homo. igitur nullus homo differt ab hoīe.

¶ Secundo, iſta eſt vera, totus ſortes eſt pars ſortis, tamen ſua conuertēs eſt falſa, ſ. iſta. pars ſortis eſt ſor. aut etiam iſta. pars ſortis ē totus ſortes. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſ. q. dat regulas generales de conuerſionib. non excipiēdo propoſitiones aliquas, aut de rectis, aut de obliquis.

Notandum eſt, ꝙ in propoſitione, in qua poniť obliquus, aut obliquus ponitur poſt copulam, vt dicendo, lapis eſt in muro, & tunc ſemper ſubintelligitur rectus, ſ. participium verbi, vt dicendo, lapis eſt ens in muro, aut obliquus præcedit copulam, & hoc dupliciter, quia vel ſolus obliquus proce-

cedit copulam: ut dicendo, hominis eſt aſinus, aut rectus cum obliquo præcedit copulam: & tunc uel obliquus pręcedit rectum, aut econtra rectus obliquum. modo quando rectus pręcedit obliquum a parte ante: copulæ tunc omnes concordant in hoc, quod aggregatũ ex recto, & obliquo ſit ſubiectum, ſed ſi obliquus præcedat rectum: aut ſolus obliquus pręcedat copulam: tunc ponit quędam opinio, quod rectus eſt ſubiectum expreſſus, uel ſubintellectus, uel ad minus aggregatum ex recto & obliquo: principalius tamen ratione recti, quam obliqui. ¶ Alia opinio ponit, quod ſi ſolus obliquus præcedat copulam: aut obliquus cum recto: ita quod obliquus præcedat rectum: tunc obliquus eſt ſubiectum & totum reſiduum ſe tenet a parte prædicati: quam teneo ad præſens in conuerſionibus iſtarum propoſitionum de obliquo: & uidebitur poſtea. ¶ Secundo notandum, quod aliquando obliquum præcedit ſignum uniuerſale, quod ſi fuerit in obliquo, tunc ſolus obliquus eſt ſubiectum: vt dicendo, Cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt uera. Quãdoque ſignum eſt in recto, & terminus ſequens in obliquo, vt dicendo. Quilibet hominis aſinus currit: & tunc non oportet quod ſolus obliquus ſit ſubiectum, immo aggregatum ex recto & obliquo. ¶ Tertio notandum, quod ſicut aliquando in propoſitionibus de terminis rectis prædicatum, aut pars prædicati præcedit copulam, ut dicendo. omnis homo animal non eſt. ita quandoque in propoſitionibus de terminis obliquis: vt dicendo, homo ab homine differt. iſte obliquus ab homine ſe tenet a parte prædicati, & non a parte ſubiecti, eo quod non eſt determinatio ſubiecti, nec conſtruitur cum ſubiecto, nec aliquam vnionem habet cum ſubiecto. ratione cuius cum recto poſſit facere vnum extremum propoſitionis, & ideo in iſto caſu deficit iſta regula, quod quando rectus cum obliquo ponuntur a parte ſubiecti, ita quod rectus præcedat obliquum, aggregatum ex recto & obliquo eſt ibi ſubiectum, quia intelligenda eſt vbi obliquus conſtruitur cum ſubiecto, & eſt determinatio ſubiecti. ita quod habeat vnionem

nem cum recto, ratione cuius ex ipſis poſſit fieri vnum extremum propoſitionis.

¶ Quarto notandum, quod propoſitiones in quibus termini obliqui ſunt ſubiecta reſoluendæ ſunt in quaſdam alias de ſubiecto recto per iſtud pronomen, quod, ponẽdo ipſum in eodem caſu, in quo prius erat terminus obliquus, faciendo de obliquo rectum, v. g. hominis aſinus currit, reſoluenda eſt in iſtam; homo eſt cuius aſinus currit & iſta, homo differt ab homine, reſoluenda eſt in iſtam, homo eſt aliquid a quo homo differt, & iſta, cuiuslibet contradictionis altera pars eſt vera, reſoluitur in iſtam, quælibet contradictio eſt, cuius altera pars eſt vera. Tũc ponitur iſta concluſio, quod propoſitiones de terminis obliquis conſimiliter conuertuntur cum illis de terminis rectis, probatur concluſio. Ad hoc, quod vniuerſalis negatiua conuertitur in vniuerſalem negatiuam, vniuerſalis affirmatiua in particularem affirmatiuam; & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam, probatur, quia aliter ſequeretur, quod non poſſet fieri ſyllogiſmus ex propoſitionibus de terminis obliquis in ſecũda, vel in tertia figura, conſequens eſt falſum, vt patet per Ariſtote. verſus finem huius primi, conſequentia probatur, quia ſyllogiſmi ſecundæ, & tertiæ figuræ non reducuntur, niſi per conuerſionem, & ideo niſi conſimiliter conuerterentur, ſicut illæ; de terminis rectis Ariſto. minus ſufficienter determinaſſet.

TVNC ſunt aliquæ regulæ in conuerſionibus propoſitionum de obliquo obſeruandæ.

¶ Prima regula eſt iſta; quod propoſitiones in quibus ſubijcitur terminus obliquus reſoluẽdæ sũt in quaſdam, vbi ſubijcitur terminus rectus, ita, quod ſignum cum obliquo deberet poni in recto, quod quidem ſignum prius fuit in obliquo: Et hoc pronomen; quod, debet poni in eodem caſu; in quo obliquus ponebatur prius. verbi gratia; iſta, cuiuslibet contradictionis altera pars eſt vera, primo reſoluenda eſt in iſtam. Quælibet contradictio eſt aliquid, cuius altera pars eſt vera, & tunc conuertenda eſt in iſtam. Aliquid cuius altera pars eſt vera eſt contradictio. ¶ Item iſta, nullo homine currente tu es aſinus,

nus conuertitur in iſtam, nihil quo currente tu es aſinus, eſt homo.

¶Item iſta, neutrum oculum habendo tu potes videre conuertitur in iſtam. Neuter quem habendo tu potes videre, eſt oculus.

¶Itẽ iſta, omnium oppoſitorum eadem eſt diſciplina, igitur aliqua quorum eadẽ eſt diſciplina ſunt oppoſita.

¶Item iſta, cuiuslibet hominis aſinus currit, conuertitur in iſtam, igitur aliquid cuius aſinus currit eſt homo.

¶Item iſtæ.

¶Vterque iſtorum currit, cõuertitur in iſtam. Aliq quorum alter currit ſunt iſti. Et iſta, utriuſque iſtorum quilibet aſinus currit, conuertitur in iſtam igitur. Aliqui quorum quilibet aſinus currit, ſunt iſti.

¶Secunda regula eſt iſta, qđ propoſitio in qua obliquus implicatur in aduerbio, vel in coniunctione, debet explicari, & facta explicatione de ſubiecto debet fieri prædicatum, verbi gratia dicendo. Omnino ſortis eſt albus, in iſto aduerbio, omnino implicatur obliquus, quia dicendo omnino ſor. eſt albus, valet tantum dicere, ſicut in omni parte ſortes eſt albus, & tunc cõuertitur in iſtam, aliquid in quo ſor. eſt albus, eſt pars ſortis.

¶Itẽ dicendo, ter comedi panem, in iſto aduerbio, ter, implicatur obliquus, qui debet explicari, vt dicendo terna vice comedi panem, & tũc debet conuerti in iſtam, aliqd, in quo comedi panem ſunt, vel fuerunt tres vices, eodem modo debent conuerti aliæ propoſitiones, in quibus a parte ſubiecti ponitur aduerbium numerandi.

¶Item iſta, viciſſim contraria ſe expellunt, reſoluenda eſt in iſtam, temporibus diſcontinuis contraria ſe expellunt, & tunc conuertitur in iſtam, igitur contraria in quibus ſe expellunt ſunt tempora diſcontinua.

¶Item iſta, infinities fuit eclipſis, reſoluenda eſt in iſtã. Quotlibet vicibus plus fuit eclipſis, & conuertitur in iſtam, igitur aliqua quibus pluries fuit eclipſis ſunt, vel fuerunt uices.

¶Tertia regula eſt, quod quando obliquus ponitur a parte prædicati, ſemper ſub intelligitur aliquis rectus, & tunc aggregatum, quod fuerit prædicatum conuerſè debet fieri ſubiectum conuertentis; verbi gratia, aſinus eſt hominis, conuertitur in iſtam ens hominis eſt aſinus.

aſinus. ¶ Item iſte panis coquitur in furno: conuertitur in iſtam, quod coquitur in furno eſt, vel erit panis: & pono prædicatum diſiunctiuè. pro tanto, quod hoc verbum coquitur ſignificat motum alterationis paſtę ad panem.

¶ Quarta regula eſt, quod aliquando loco relatiui oportet ponere antecedens, & ecōtra. verbi gratia, dicendo. omnis habens filium diligit illum, male conuerteretur in iſtam, diligens illum eſt habens filium, quia ipſa non eſt intelligibils, ex quo non eſt antecedens ad, quod refertur iſtud relatiuum. igitur debet conuerti in iſtam. Aliquis diligēs filium habet illum ita, quod loco relatiui ponitur antecedenscontra. Tunc rationes ſolutæ ſunt per prædicta. Et ſic finis ad quæſitum.

Quæſtio XIX.

Quæritur decimonono. Vtrum obliquus poſſit eſſe ſubiectum propoſitionis: vt verbi gratia in iſta propoſitione. hominis aſinus currit. iſte terminus hominis pręcisè ſit ſubiectum? Arguitur, quod non: quia ſemper determinatio & determinabile poſitæ ab eadem parte copulæ debent eſſe idem extremū propoſitionis, ſed obliquus eſt determinatio recti. igitur, quod obliquus, & rectus pręcedunt copulā, aggregatū erit ſubiectū. minor patet exemplariter in alijs, quia dicendo, hō albus currit. aggregatum ex determinatione, & determinabili eſt huic ſubiectum: & minor patet, quia iſte terminus aſinus, q̃tum eſt ex parte ſui ſupponit indifferēter pro omni aſino, ſed quando additur ſibi obliquus: ut homnis. determinatur ad ſupponēdū p̄ciſe aſinis: qui ſunt aſini hominum. ¶ Scđo, quia idē eſt ſubiectū cōuertentis, ꝙ prius erat prędicatū conuerſæ: ſed in iſta. currens eſt hominis aſinus. hoc totum hominis aſinus eſt prædicatum. igitur ſimiliter hoc totum hominis aſinus erit ſubiectum in iſta, hominis aſinus currit.

¶ Tertio, quia ſubiectum eſt: de quo aliquid dicitur: modo prædicatum dicitur de iſto toto hominis aſinus. in iſta hominis aſinus currit. quemamodum dicitur de aggregato in iſta. aſinus hominis currit. igitur ſicut in vna aggregatum, eſt ſubibectum: ita & in reliqua.

¶ Quarto ſequitur, quod copula propoſitionis non implicaretur in verbo: immo in obliquo poſito a. parte ſubie-

Digitized by Google

ſubiecti conſequens eſt falſū, quia copula ſignificat cum tẽpore, & nomen non vt patet primo perihermenias. probatur, conſequentia, quia iſta. hominis aſinus currit. explicatus per iſtam. homo eſt cuius aſinus currit. modo iſta copula eſt, implicabatur in obliquo, & non in verbo, quia verbum manet integrum, ſicut ante.

5 ¶ Quinto, quia veriſimile eſt, quod iſta propoſitio. hominis aſinus eſt, fit de verbo ſecundo adiacente, quia nihil ſeqtur copulam, quod non eſſet niſi aggregatum, ex recto, & obliquo eſſet ſubiectum.

6 ¶ Sexto, quia quando rectus præcedit obliquum, aggregatum ex recto, & obliquo eſt ſubiectum. igitur eodem modo. quando obliquus præcedit rectum, tenet conſequentia, quia præcedere non arguit, quod debeat, eſſe ſubiectum plus quam ante, quia quandoque totum prædicatum præcedit copulam, vt dicendo, homo animal eſt.

7 ¶ Septimo, quia in iſta, quilibet hominis aſinus currit. hoc totum hominis aſinus. eſt ſubbiectum. igitur ſimiliter in iſtis, hominis aſinus currit, tenet conſequentia: quia propter illud, quod non eſt ſubiectum, nec pars ſubiecti, non videtur, quod debeat variari ſubiectum ſiue addatur ſiue remoueatur. modo ſignum non eſt ſubiectum, nec pars ſubiecti.

¶ Octauo, quia nomen obliquum non eſt nomen, vt patet primo perihermenias. & non propter aliud, niſi quia non poteſt eſſe ſubiectum propoſitionis, vel prædicatum. igitur, &c.

¶ Nono, quia rectus apud grãmaticos eſt principalis pars orationis. igiť ſi rectus, & obliquus præcedant copulam, ſequitur, quod ſicut rectus principalius ſupponit verbo, ita etiam principalius erit ſubiectum.

¶ Oppoſitum arguitur, quod in omni bono ſyllogiſmo facto in prima figura, illud eſt ſubiectum maioris, quod eſt prædicatum minoris, ſed iſte eſt bonus ſyllogiſmus in prima figura. cuiuſlibet hominis aſinus currit. Sor. eſt homo. igitur ſortis aſinus currit, ſed in minori iſte terminus homo eſt prædicatum, igitur in maiori iſte terminus hominis præcisè erat ſubiectum. ¶ Secundo, quia in iſta propoſitione, regis intereſt benefacere. iſte terminus regis, eſt ſubiectum, quia non apparet aliud quod red-

dat

dat ſuppoſitum verbo ſimiliter ſequitur in iſta, vterque iſtorum currit, iſte terminus iſtorũ eſt ibi ſubiectum, quia ly vterque non includit aliqđ cathegorema, cum ſit ſignum vniuerſale.

¶ Tertio per diffinitionem ſubiecti, quia ſubiectũ eſt de quo aliud dicitur, ſed de aliquo obliquo dicitur aliud, ſ. prædicatum, in dicendo, hominis eſt aſinus, igitur &c.

¶ Quarto per Ariſtotelem in iſto primo verſus finem, vbi ponit, quod ex maiore de recto, & minore de obliquo ſequitur concluſio, cuius ſubiectum eſt de obliquo, vt arguendo ſic, omnis diſciplina eſt ſophia, boni eſt diſciplina, igitur boni eſt ſophia.

NOTANTVM quòd logicus & grammaticus diuerſimode conſiderant de nomine, & verbo, ſiue de partibus orationis, quia grammaticus conſiderat de eis in ordine ad congruitatem, mõdo de alijs partibus orationis a nomine & verbo, poſſunt fieri orationes congruæ, licet imperfectæ, vt dicendo de domo ad tabernam. Sed logicus conſiderat de iſtis in ordine ad veritatem & falſitatem, ſcilicet prout poſſunt eſſe partes principales enunciationis veræ vel falſæ, ſcilicet ſubiectum prædicatum, vel copula, & tales partes ſunt præcisè nomina & verba. Nam aliæ partes orationis non ſunt niſi determinationes, vel diſpoſitiones deſignantes ſignificationem, vel ſuppoſitionem terminorum, ſcilicet nominis & verbi, aut modum ſignificandi, vel ſupponendi, aut diuerſum modum ſequendi vnius ex altero, vel diuerſum modum copulandi diuerſa ab inuicem, & ita de alijs.

¶ Secundo notandum, quod quando obliquus præcedit copulam, aliquando ponitur ſolitariè. vt dicendo, hominis eſt aſinus, aliquando cum recto ſequente, vt hominis aſinus currit, aut cum recto præcedente, & hoc dupliciter, quia vel rectus præcedens eſt ſine ſyncathegoremate, vt dicendo, aſinus hominis currit, vel eſt cũ ſyncathegoremate, vt eſt ſignum vniuerſale vel particulare, & tunc ſemper refertur vel ad rectum præcedentem obliquum dicendo.

Quilibet aſinus hominis currit, vel ſubintelligitur antecedens rectus, vt dicendo, vterque iſtorum currit.

rit, vnde ibi ſubintelligitur, quod vterque homo iſtorum currit, non de ſignificatione huius ſigni vterq;, quia illud ſignum nullum cathegorema includit, & ideo iſte rectus ſubintelligitur ratione obliqui ſequentis.

Tunc ponũtur concluſiones. prima concluſio eſt iſta, quod quando ſolus obliquus præcedit copulam, aut obliquus cum recto, ita quod obliquus præcedat rectum, tunc ſolus obliquus eſt ſubiectum propoſitionis, vt in iſta, hominis aſinus currit. probatur, quia illud ſolum eſt ſubiectũ, quod adueniente ſigno vniuerſali diſtribuitur, ſed in iſto caſu ſolus obliquus diſtribuitur per aduentum ſigni vniuerſalis poſiti a parte ante totius propoſitionis, igitur ſolus obliquus eſt hic ſubiectũ. maior patet. primo ex diffinitione propoſitionis vniuerſalis, ſecundo, quia iſta eſt indefinita, hominis aſinus currit. igitur poteſt fieri vniuerſalis per appoſitionem ſigni, & per conſequens illius vniuerſalis iſte terminus eſt ſubiectum, qui ſigno vniuerſali diſtribuitur, & minor patet, quia dicendo, cuiuſlibet hominis aſinus currit. iſte terminus hominis præciſè diſtribuitur, quod probatur poſito caſu, quod quilibet homo habeat aſinum qui currat, & ſit unus aſinus, communis omnibus, qui non currat., uel diſtribuitur iſte terminus homo præciſè, & habetur intentum, uel diſtribuitur iſte terminus aſinus, & hoc non, quia tunc ſequeretur, cuiuſlibet hominis aſinus currit. aſinus communis eſt aſinus. igitur aſinus communis hominis currit, quod eſt contra caſum, & per idem probabitur, quod aggregatum non diſtribuitur. ſecundo probatur per rationes poſt oppoſitum.

¶ Ex iſta concluſione ſequitur, quod iſta conſequentia non ualet.

Omnem hominem uidens eſt unum ſolum hominem uidens. Sed aſinus eſt hominem uidens. igitur eſt unum ſolum hominem uidens, quia poſito caſu, quod quilibet homo uideat ſeipſum, & quod aſinus uideat omnem hominem, tunc præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa, & ideo ſi fiat debita ſumptio ſubiecti, debet tunc ſic argui. Omnem hominem uidens, eſt unum ſolum hominem uidens, ſed

ſor.

ſortes eſt homo. igitur Sortem videns eſt vnum ſolum hominem videns, quæ eſt vera, & etiam ſua ſub contraria, ſcilicet Sortem videns non eſt vnum ſolum hominem videns, vt patet de aſino. Et ſi quæratur de contradictoria illius vniuerſalis. dico, quod eſt iſta. aliquem hominem videns non eſt vnum ſolum hominem videns, quod eſt falſum.

¶ Secundo ſequitur, quod iſta conſequentia non valet. Cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt vera, ſed hic homo eſt aſinus, eſt contradictionis altera pars. igitur hic homo eſt aſinus, eſt vera, quia hic non fit ſumptio ſub ſubiecto, ſed ſub parte prædicati, quæ non diſtribuitur. Et ideo debere ſic argui. cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt vera. hæc eſt contradictio. igitur huius contradictionis altera pars eſt vera.

¶ Secunda concluſio eſt, quod ſi a parte ſubiecti, ſcilicet a parte ante copulæ rectus præcedat obliquum aggregatum ex recto, & obliquo erit ſubiectum, vt dicendo. Aſinus hominis currit. iſtud totum aſinus hominis eſt ſubiectum probatur, quia illud eſt ſubiectum in indefinita, quod per ſignum vniuerſale oppoſitum diſtribuitur in vniuerſali, & hoc eſt aggregatum ex recto, & obliquo. igitur, &c. maior eſt nota, vt prius, quia aliter ex indefinita non poſſet fieri vniuerſalis, & minor patet poſito caſu, quod ſit vnus aſinus Syluester, qui nullius hominis ſit poſſeſſio, & ponitur vltra, quod aliqui homines habeant aſinos, & aliqui non, & quod aſinus curret excepto ſyluestri, tunc iſta eſt vera.

Quilibet aſinus hominis currit, vt patet inductione, & tamen non diſtribuitur iſte terminus aſinus præciſè, quia tunc quilibet aſinus curreret, & non tantum hominis aſinus, ideo aggregatum illud diſtribuitur.

¶ Ad rationes negatur maior, quia non oportet, quod determinatio, & determinabile faciant vnum extremum, quando determinatio poteſt diſtribui tunc hoc, quod determinabile diſtribuitur, vel econtra, vel dicitur, quod obliquus non eſt determinatio recti ſequentis.

¶ Ad ſecundam concedo maiorem, nego minorem, quia iſta. hominis aſinus currit, non conuertitur in illam, ſed in iſtam. aliquis cuius aſinus currit, eſt homo. ¶ Ad ter-

riam concedo diffinitionem ſubiecti, & dico, quod non eſt ſimile quando obliquus præcedit, & quando ſequitur, qa quando obliquus præcedit, tunc per ſignum appoſitum ſolus obliquus diſtribuitur, ſed quando ſequitur aggregatum ex recto, & obliquo diſtribuitur, & ideo in iſta. hominis aſinus currit, prædicatum dicitur de iſto obliquo hominis, vt patuit in alia quæſtione reſoluendo ipſam.

¶ Ad quartam concedo, quod copula includitur in obliquo, ſed propter hoc non ſequit̃, quod ſi copula ſignificet cum tempore, quod tunc propter hoc obliquus ſignificet cum tempore.

¶ Ad quintam dico, q̃ iſta non eſt de ſecundo adiacẽte. immo non plus quam iſta homo eſt animal, & ideo prædicatum poteſt præcedere copulam.

¶ Ad ſextam concedo antecedens, ſed negat̃ conſequentia, & cauſa eſt dicta in ſolutione tertiæ rationis. ¶ Ad ſeptimã dico, quod in iſta. quilibet hominis aſinus currit. iſtud totum. hominis aſinus eſt ſubiectum, & hoc propter ſignum in recto, quod præcedit, quod ſignum licet non ſit ſubiectum, aut pars ſubiecti, attamen eſt ſyncathegorema deſignans modum ſupponendi ipſius ſubiecti, & ideo propter ipſum variatur ſubiectum in indefinita, & vniuerſali. ¶ Ad octauam reſpondetur, quod duplex eſt ſubiectum. Quoddam eſt ſubiectum locutionis, & aliud propoſitionis. modo obliqu⁹ eſt ſubiectum propoſitionis, licet non ſubiectum locutionis, propter hoc quod non cõſtituitur a parte, vbi eſt ſecundo adiacente.

¶ Ad nonam ſicut a præcedẽtem conſimiliter. Et ſic ad quæſitum.

Quæſtio XX.

Quæritur vigeſimo, vtrũ ex puris particularibus vel indefinitis poſſit fieri ſyllogiſmus? Arguitur, quòd ſic, quia ex præmiſſis vniuerſalibus poteſt fieri ſyllogiſm⁹ ad concluſionem vniuerſalẽ. igitur ex particularibus ad particularem tenet conſequentia, quia ſicut ſe habent præmiſſæ vniuerſales ad concluſionem vniuerſalem, ita particularis ad particularem. ¶ Secũdo, quia ex una particulari, ſequit̃ concluſio gratia formæ igitur ex pluribus particularibus tenet conſequentia, 2

tia: quia plures particulares videntur eſſe potentiores in inferendo quam vna, & antecedens a paret: quia per conuerſionem ex vna particulari infertur alia. ſimiliter per æquipollentiam.

3 ¶ Tertio, quia ad impoſſibile ſequitur quodlibet, ſed aliqua eſt particularis impoſſibilis. igitur ad illam ſequitur quælibet alia propoſitio, & aliqua eſt propoſitio neceſſaria particularis, & illa ſequitur ad quamlibet aliam.

4 ¶ Quarto patet arguendo hypotheticè iſto modo. Si q̃dã homo currit, quoddam animal mouet, ſed q̃dam homo currit ergo quoddam animal mouetur, hic arguitur ex puris particularibus.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtotelem in iſto primo tractatu ſecundo.

¶ Notandum eſt, ꝙ quædam eſt conſequentia enthymematica, & q̃dam ſyllogiſtica. conſequentiarum enthymematicarũ quædam ſunt formales, quędam materiales. Materialiũ quædam ſunt ſimplices, quædam vt nunc. Quarũ diffinitiones ponendæ ſunt ex prædictis.

¶ Secundo notandum, quod ex vna particulari ſæpe ſequitur alia in bona conſequentia: & primo gratia formæ per conuerſionem, vt quidam homo eſt animal. igitur, quoddam animal eſt homo.

¶ Secundo per æqpollentiã, vt q̃dam homo non currit. igitur non omnis homo currit.

Tertio, quando prædicatum variatur ſecundum finitum, & infinitum. verbi gratia. Ad affirmatiuam de prædicato infinito ſequitur negatiua de prædicato finito. ſimiliter ad affirmatiuam de prędicato finito ſequitur negatiua de prædicato infinito: vt patet ſecundo perihermenias.

¶ Quarto, quando antecedẽs quę eſt particularis, eſt impoſſibilis, vt quidam homo eſt aſinus. igitur tu curris.

¶ Quinto, quando conſequẽs eſt neceſſarium.

¶ Sexto quando arguitur ex hypotheticis licet non ſyllogiſticè, vt arguitur a diſiunctiua cũ oppoſito vnius partis ad alteram partem.

¶ Septimo, quando arguitur ex conditionali facta ex partibus cum antecedente poſito ineſſe ad ſuum conſequens, vt arguebatur ante oppoſitũ.

¶ Octauo, quando arguitur a copulatiua ad alteram partẽ. & ita ex diuerſis modis arguẽdi ex hypotheticis non ſyllogiſticè.

¶ Tunc quantum ad modum ſyllogiſticum ponuntur con-

cluſiones prima concluſio eſt iſta. Quod ex puris particularibus, vbi medium eſt terminus diſcretus, bene poteſt fieri ſyllogiſmus. verbi gratia bene ſequitur.

Quidam homo eſt ſortes, quoddam album eſt ſor. igitur quoddam album eſt homo, & licet iſte proceſſus prima facie non ſit ſimpliciter euidens, attamen per conuerſionem præmiſſarum fit bona forma. ¶ Secunda concluſio eſt, quod in omni diſpoſitione in qua valet ſyllogiſmus expoſitorius, valet etiam ſyllogiſmus ex puris particularibus, vbi medium in illa præmiſſa ſumitur cum relatiuo identitatis. verbi gratia. ſequitur euidenter. quoddam album eſt ſor. & illud album currit. igitur currens eſt ſortes patet: quia per relatiuum identitatis fit vnio extremorum cum medio in præmiſſis ratione vnius, & eiuſdem ſuppoſiti, & ideo vnio extremorum in præmiſſa cum medio eſt ſufficiens ad concludendum extrema de ſe inuicem in concluſione.

Tertia concluſio, quod ex puris particularibus affirmatiuis fit bonus ſyllogiſmus in ſecunda figura. vbi vtriuſque præmiſſæ prædicatum eſt terminus communis diſtributus affirmatiuè. verbi gratia. bene ſequitur quoddam motum circulariter eſt omnis luna. quoddam lucens eſt omnis luna. igitur, quoddam lucens eſt motum circulariter, & iſtud tenet in omnibus, niſi vbi per præmiſſas ſignificatur vna res aliqua numero, quæ eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum, quia in iſto caſu conſequentia non valeret: quia non ſequitur. quidam pater in diuinis eſt omnis eſſentia diuina. quidam filius in diuinis eſt omnis eſſentia.diuina: igitur quidam filius eſt pater. propter hoc, quod per iſtum terminum eſſentia diuina ſignificatur vna res numero, quæ eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum.

Et ideo ſi medium ſumeretur ſub iſta forma, quoddam b. eſt omne, quod eſt a. quoddam c. eſt omne, quod eſt a. igitur quoddam c. eſt b. tunc valeret ſyllogiſmus in omnibus ſine aliqua exceptione. ¶ Quarta concluſio eſt, quod ex puris particularibus ambabus negatiuis fit ſyllogiſmus ad concludendum particularem negatiuam, cuius extremum in concluſione, ſ. maior extremitas præcedit copulam, & negationem, ſicut ſequitur.

¶ Quod-

¶ Quoddam animal non eſt homo, quoddam animal nõ eſt album. igitur quoddam album homo non eſt. ita quod maior extremitas pręcedat negationem in concluſione.

¶Quinta concluſio eſt, quod exceptis prædictis caſibus, nunquam ex puris particularibus poteſt fieri ſyllogiſmus probatur concluſio per inſtãtiam in terminis: quia nõ ſequitur, quoddam animal eſt homo quoddam animal eſt equus. igitur quidam equus eſt homo. nec ſequitur negatiuè, quoddã animal non eſt homo, quoddam animal non eſt riſibile. igitur quoddam riſibile non eſt homo.

¶ Tunc rationes ſunt ſolutæ ex præcedentibus. Et ſic patet quid ſit dicendũ ad quęſitum.

Quæſtio XXI.

QVæritur vigeſimoprimo, vtrum ex puris negatiuis poſſit fieri ſyllogiſmus? Arguitur quod ſic: qa ex vna negatiua benę fit ſyllogiſmus. igitur ex pluribus tenet conſequentia: quia plures ſunt potentiores ad inferendum, quam una, & antecedens patet. quia ex vna negatiua ſequitur alia per ſubalternationem, & conuerſionem.

2 ¶ Secundo, quia ex puris affirmatiuis ſequitur concluſio. igitur ex puris negatiuis: quia ſicut ſe habent affirmatiuæ ad affirmatiuam: ita negatiuæ ad negatiuam.

3 ¶ Tertio per Ariſt. in iſto primo, qui ponit, quod ex duabus negatiuis de contingenti bene fit ſyllogiſmus.

4 ¶ Quarto, quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus ſcilicet nullum animatum currit, nullum animal currit. ſi nullum animal currit, nullus homo currit. igitur ſi nullum animatum currit: nullus homo currit.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſto. in iſto primo.

¶In quæſtione primo videbitur, vtrum ex aliqua negatiua poſſit ſequi aliqua affirmatiua. Secundo qualiter ex vna negatiua poſſit ſequi aliqua negatiua. Et tertio qualiter ex pluribus negatiuis poſſit ſequi aliqua concluſio, & qualiter non.

QVANTVM ad primũ ſit prima concluſio iſta, quod ex vna hypothetica negatiua ſequitur formaliter aliqua affirmatiua: immo plures cathegoricæ affirmatiuæ. probatur. ſic capiendo vnam diſiunctiuam compoſi-

poſitā ex duabus cathegoricis negatiuis, ut ſortes non currit, vel homo non eſt albus: tunc capiatur contradictoria iſtius diſiunctiuæ præponendo negationem, deinde capiatur eius contradictoria per copulatiuam factam ex partibus contradictorijs, quæ erit iſta. ſortes currit, & omnis homo eſt albus, tunc arguitur ſic. quicquid ſequitur ad iſtam copulatiuam affirmatiuam ſequitur ad iſtam diſiunctiuam negatiuam, ſed ad iſtam copulatiuam ſequitur formaliter quælibet ſuarum partium, quæ eſt affirmatiua. igitur ad iſtam diſiūctiuam negatiuam ſequitur quælibet pars illius copulatiuæ. maior patet. quia illud quod ſequitur ad vnam æquipollentiam ſequitur ad aliam. modo illæ æquipollent, & minor patet. quia quælibet pars copulatiuæ ſequitur formaliter ad totam copulatiuam.

¶ Secunda concluſio eſt, quod ad vnam cathegoricam de ineſſe negatiuam ſequitur formaliter vna hypothetica affirmatiua probatur. quia quælibet propoſitio infert ipſam formaliter cum quacunque alia ſubdiſiunctione, ſicut ſequitur formaliter, nullus homo currit. igitur nullus homo currit. vel Deus non eſt, & tamen antecedens eſt una cathegorica negatiua, & conſequens vna hypothetica affirmatiua.

¶ Tertia concluſio eſt, quod nunquam ex vna cathegorica negatiua ſequitur formaliter una cathegorica affirmatiua, probatur, quia nunquam eſt bona conſequentia. arguendo a propoſitione habente plures cauſas veritas, ad propoſitionem habentem vnam ſolam cauſam veritatis, ſed ſemper negatiua habet plures cauſas veritatis: quia poteſt eſſe uera ex eo, quod ſubiectum pro nullo ſupponit, vel ex eo, quod prędicatum pro nullo ſupponit, vel dato, quod vtrunque ſupponat pro aliquo, tamen non eſt idem pro quo ſupponit vtrum, & reliquum, ſed affirmatiua nunquam verificatur. niſi vtroque termino ſuppoſito pro aliquo.

¶ Secundo patet inductione. quia ex iſta nihil eſt, nunquam ſequitur iſta: aliquid eſt. Nec ex iſta Deus non eſt: ſequitur aliqua affirmatiua, & ſic de ſingu-

lis

lis. ¶ Contra iſtam concluſionem dicitur, quia quęlibet propoſitio modalis eſt cathegorica, & tamen ex vna modali negatiua ſequitur vna modalis affirmatiua gratia formæ. maior eſt vera, quia cathegorica diuiditur in modalem, & in iſtam de ineſſe, & minor probatur, quia æquipollentia eſt conſequentia formalis, & tamen vna negatiua ęquipollet affirmatiuæ, vt dicendo. Deum eſſe non eſt impoſſibile. igitur Deum eſſe eſt poſſibile.

¶ Reſpondetur concedo maiorem, & nego minorem.

¶ Ad probationem dico, quod iſtæ non æquipollent. Deum eſſe non eſt impoſſibile, & Deum eſſe eſt poſſibile, ſed iſtæ duę æquipollent. Deum eſſe non impoſſibile eſt, & Deum eſſe poſſibile eſt eſſe, & tunc prima eſt ſicut, & ſecunda.

Et cauſa diuerſitatis eſt, quia quando iſte modus impoſſibile cum negatione cadente ſuper copulam pręcedit copulam, tunc propoſitio redditur affirmatiua virtute negationis incluſæ in hoc modo impoſſibile, ſed quando negatio ſola præcedit, & iſte modus impoſſibile non, tunc propoſitio eſt negatiua.

QVANTVM ad ſecundum, prima concluſio eſt, quod ex vna negatiua bene poteſt ſequi alia negatiua gratia formæ. probatur propoſitionibus negatiuis, in quibus antecedens, & conſequens participant vtroque termino.

Primo per conuerſionem, vt nullum b. eſt a. igitur nullum a. eſt b.

Secundo per æquipollentiam, ut nullus homo currit. igitur omnis homo non currit.

Tertio per ſubalternationem, vt omnis homo nõ currit. igitur quidam homo nõ currit.

¶ Secunda concluſio eſt, quod ex una negatiua poteſt ſequi alia negatiua gratia materiæ, & hoc patet in multis locis dialecticis, quia ſequitur nullum animal eſt. igitur nullus homo eſt.

QVANTVM ad tertium ſit prima concluſio, quod per ſyllogiſmum ſiue per modũ arguendi ex terminis tribus ex puris negatiuis bene ſequitur concluſio abſque hoc quod propoſitiones participent vtroque termino, probatur in multis caſibus, qui tacti fuerunt ante oppoſitũ.

¶ Primo, ſi medium quod ſimpliciter ſumitur in maiori ſumatur cum relatiuo diuerſitatis minori, tunc ex puris negatiuis bene ſequitur concluſio. verbi gratia. ſequitur, nullus homo currit. nullum album eſt aliud ab homine. igitur nullum album currit.

¶ Secundo poteſt argui in terminis ſingularibus. Vt ſortes non currit, nullus homo eſt alius a ſorte. igitur nullus homo currit.

¶ Secundus caſus eſt quando in vna præmiſſa vnus terminus finitè ſumptus negatur de aliquo termino, & ille idem terminus in ſecunda præmiſſa infinitè ſumptus negatur de eodem termino, tunc ex illis duabus præmiſſis ſequitur negatiua de hoc verbo eſt ſecundo adiacenti. verbi gratia. ſequitur. Nullus homo eſt lapis. nullus homo eſt non lapis. igitur nullus homo eſt, & tenet per illud medium omne quod eſt, eſt lapis, vel non lapis, ſed nullus homo eſt lapis, vel non lapis. ſequitur in Cameſtres. igitur nullus homo eſt.

¶ Tertius caſus eſt quãdo ad ſimilitudinem primæ figuræ medium variatur ſecundum finitum, & infinitum, vt arguẽdo ſic. Nullum non b. eſt a Nullum c. eſt b. igitur nullum c. eſt a.

¶ Quartus caſus eſt, quia copulatiua negatiuæ æquipollet diſiunctiuę affirmatiuæ. modo ex iſta diſiũctiua cum vna ſuarum partium negata ſequitur alia pars. igitur etiã ex copulatiua negatiua cum ſecũda parte diſiunctiuæ negatiua ſequitur alia pars diſiunctiuæ, & per conſequens ex puris negatiuis ſequitur concluſio.

¶ Secunda concluſio, ꝙ per ſyllogiſmum ex terminis pręcisè abſque hoc, quod aliqua propoſitionum participet cum alia in vtroque termino, nunquam ex puris negatiuis ſequitur concluſio, & iſtam concluſionem declarat philoſophus in textu, & ſunt termini in quibus omni in qualibet trium figurarum animal. lapis, homo, & termini in quib. nulli, lapis, equus, homo.

¶ Tunc ad rationes.

¶ Ad primam conceditur, vbi antecedens, & conſequens, participant vtroque termino, ſed negatur conſequentia. ¶ Ad ſecundam dico, ꝙ non eſt ſimile, quia iſta eſt vera. Quæcunque vni, & eidem ſunt eadem inter ſe ſunt eadem, & ideo ex affirmatiuis bene ſequitur affirmati-

matiua, ſed iſta regula eſt falſa. Quæcunq; differũt ab eodem, illa a ſe inuicem differunt. & ideo ex negatiuis nulla ſequitur negatiua. v. g. licet homo & riſibile differãt ab equo. non propter hoc ſequitur, ꝙ differant a ſe inuicem. Item iſta regula eſt falſa. Quæcunq; ab aliquo differunt inter ſe ſunt eadem. & ideo licet homo & equus differant ab aſino. non propter hoc ſequitur, quod ſint idem inter ſe. ¶ Ad tertiam dico, ꝙ iſtæ non ſunt negatiuæ. Et ſic ad quæſitum.

Quæſtio XXII.

QVæritur vigeſimoſecundo. Vtrum quattuor primi modi primæ figuræ teneant gratia formæ.

¶ Primo contra primum modum, quia non ſequitur. Omne animal ſi eſt riſibile eſt homo. omne brutum eſt animal ſi eſt riſibile. igitur omne brutum eſt homo, quia præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

¶ Secundo, quia nõ ſequitur, omnis homo vel aſinus eſt aſinꝰ, ſed omne rationale eſt homo vel aſinus. igitur omne rationale eſt aſinus. maior probatur inductiuè, quia iſte homo vel aſinus eſt aſinus, & iſte homo vel aſinus eſt aſinus. & ſic de ſingulis, igitur &c.

¶ Tertio, quia non ſequitur. cuiuſlibet contradictionis altera pars eſt vera, ſed quælibet propoſitio eſt contradictionis altera pars. igitᷣ quęlibet propoſitio eſt vera. concluſio eſt falſa, & præmiſſæ ſunt veræ, igitur modus arguendi eſt falſus.

¶ Item non ſequitur. Omnia animalia ſunt rationalia vel irrationalia, ſed homo & aſinus ſunt animalia. igitur &c.

¶ Item non ſequitᷣ cuiuſlibet hominis aſinus currit. omnis aſinus eſt, hominis. igitur omnis, aſinus currit, quia præmiſſæ ſunt verę, & concluſio falſa, poſito caſu, ꝙ quilibet homo habeat duos aſinos, quorum vnus currat, & alter non currat. ¶ Deinde arguitᷣ contra ſecũdum modum, qa non ſequitur. Nullum viuum eſt mortuum. Omnis homo eſt viuens. igitur nullus homo eſt mortuus, quia præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa, quia ſignificat, ꝙ nullus homo qui eſt, nec aliquis homo qui fuit, eſt mortuus.

¶ Item non ſequitᷣ. Nullus homo dum dormit, vigilat. omnis homo eſt homo dum dormit. igitur nullus homo vigilat. ꝑmiſſæ ſunt veræ & concluſio

6 cluſio falſa. ¶ Item non ſeq-tur arguendo theologicè. Nullus pater eſt filius. Omnis eſſentia diuina eſt pater. igitur nulla eſſentia diuina eſt filius.

¶ Eodem modo poteſt argui contra primum modum ſic. Omnis eſſentia diuina eſt pater. Omnis filius eſt eſſentia diuina. igitur omnis filius eſt pater præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

¶ Deinde contra tertium modum, quia non ſequitur. Omnis homo eſt totum in quantitate. aliqs homo eſt homo. igitur aliquis homo eſt totum in quantitate.

¶ Deinde contra quartum modum, quia non ſequitur. Nullum viuum eſt mortuũ. Aliqs homo eſt viuus. igitur aliquis homo nõ eſt mortuus, vel ſic, nullum mortuũ eſt viuũ, aliquis homo eſt mortuus. igiẽ aliquis homo non eſt viuus, quæ concluſio eſt falſa, quia ſua contradictoria eſt vera, ſ. omnis homo eſt viuus.

¶ Item ſolet argui per tertiũ modum. Quicquid heri emiſti, hodie comediſti, ſed crudum emiſti. igitur crudum comediſti.

7 ¶ Item non ſequitur, omne album eſt coloratũ, aliquis homo incipit eſſe albus. igitur aliquis homo incipit eſſe coloratus. ¶ In oppoſitum eſt Ariſtot.

De iſta quæſtione dicunt aliqui, quòd iſti modi tenent gratia formæ exceptis duobus caſibus. Primus eſt quando arguitur in terminis diuinis. Secundus, quando arguitur ex terminis, qui ampliantur ad præteritum, vel ad futurum, & ideo non ſequitur, nullum viuum eſt mortuum. omnis homo eſt viuus. igitur, &c.

¶ Sed contra obijcitur ſupponendo, quòd ſignum vniuerſale additum termino cõmuni diſtribuit ipſum pro omni ſuo ſuppoſito, pro quo eſt dicibilis ille terminus communis non demonſtrando pluralitatem, aut paucitatem ſuppoſitorum, aut aliquod huiuſmodi, hoc ſuppoſito probatẽ, ꝙ dicta conſequẽtia ſit bona, quia iſte terminus communis viuum diſtribuitur ad ſupponendum pro omni eo, de quo dicitẽ, ſed per te non ſolum dicitur de his, quę ſunt, ſed etiã de his, quæ fuerunt propter participiũ pręteriti temporis. igitur iſte terminus viuum diſtribuitur ad ſupponendum non ſolum pro his, quæ ſunt, ſed etiam pro his quæ fuerũt, ſed certum eſt, quòd talis conſequentia eſt bona, nullum quod eſt viuum, vel fuit viuum,

uum, eſt mortuum, ſed omnis homo eſt viu⁹, igitur nullus homo eſt mortuus, quia regulatur per dici de nullo; igitur prima conſequentia erat bona: quia maior primi ſyllogiſmi æqupollet maiori illius ſecundo, ex quo vtrobique ſubiectum diſtribuitur tam pro his quæ ſunt, quam etiam pro his quę fuerunt.

¶ Item aliter reſpõdeo, quod iſti quattuor modi tenẽt gratia formæ in omnibus terminis, quorum nullus ſignificat aliquam rem, quę eſt eadem plurium diuerſarum rerum, & hoc probant inſtantiæ de terminis diuinis factę ante oppoſitum, & exceptis illis terminis tenent in omnibus terminis, ſiue ſint termini ampliatiui ad preteritum vel futurum, vel quomodocunque aliter, & ideo iſta conſequentia eſt bona, nullũ viuum eſt mortuum, omnis homo eſt viuus. igitur nullus homo eſt mortuus, quia maior ſignificat, quod nullus homo qui eſt, nec aliqs homo qui fuit, eſt mortuus.

¶ Secundo dico, qđ iſti quattuor modi tenent gratia formæ ſine aliqua exceptione accipiendo ſubiectum maioris cum iſtis dictionib. quod eſt, & ideo bene ſequitur omne quod eſt eſſentia diuina; eſt pater omnis filius eſt eſſentia diuina. igitur omnis filius eſt pater, quia ibi tenent ſyllogiſmi per dici de omni, & de nullo, ſed in dicto ſyllogiſmo dico, qđ eſt falſa iſta maior, quia aliqd eſt eſſentia diuina, quod non eſt pater.

¶ Tertio notandum, quòd diſtinctio iſtorum modorum directè concludentium non debet ſumi penes diuerſitatẽ concluſionis, quia ſic eſſent plures modi. Nam barbara ſicut concludit vniuerſalem affirmatiuam directè ita etiam concludit particularem affirmatiuam ſibi ſubalternatam. Ideo diſtinctio, & ſufficientia iſtorum modorum ſumitur penes pręmiſſas, & tunc dico quod non ſunt plures modi directe cõcludentes in prima figura, quam iſti quattuor, vbi fit ſyllogiſmus ex terminis ſimplicib. & rectis, ita qđ termini ſint cõmunes, & non diſcreti, & quod nihil addat medio in vna pręmiſſa plus quam in alia. Et dico notabiliter hoc propter aliquos caſus, in quibus ſequitur euidenter concluſio, & non in aliquo dictorum modorum.

¶ Primus caſus eſt qñ mediũ eſt terminus diſcretus. Secundus caſus, quando medium in minori fuerit cum relatiuo identitatis, ut arguendo ſic

ſic quoddã album currit ſortes eſt illud album, igit̃ &c. Tertius caſus, quando mediũ variatur ſecundum finitum & infinitum ſecundum ſimilitudinẽ primæ figuræ, vt nullũ non b. eſt a. nullum c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. ¶ Quartus caſus eſt, quando ad ſimilitudinem primæ figuræ fit ſumptio ſub parte ſubiecti obliqua, vt arguẽdo ſic, homo omnem aſinum videt brunellus eſt aſinus. igitur homo videt brunellum, vel ſic. Aſinus cuiuslibet hominis currit, ſed muſicus eſt homo. igitur alicuius muſici aſinus currit. Et poteſt ẽt recipi argumentum ex puris negatiuis de contingenti. Verum eſt tamen, quod iſte modus non eſt euidens in hac figura, donec fiat conuerſio minoris in oppoſitã qualitatem.

Ex prædictis ſequuntur tres concluſiones ad quæſitum. Prima eſt, quod iſti quatuor modi non tenent in illa forma, omne b. eſt a. in terminis quorum aliquis ſupponit pro vna re eadem cuilibet plurium rerum. Secunda cõcluſio eſt, & ſub iſta forma. Omne quod eſt b. eſt a. tenet in omnibus gratia formę nulla exceptione facta.

¶ Tertia concluſio eſt, q̃d exceptis terminis, quorum aliquis ſupponat pro aliqua re eadem cuilibet plurium rerũ tenet formaliter in prima figura. ¶ Tunc ad rationes. Ad primam omne animal. Dico, q̃d conſequentia eſt bona, ſed maior eſt falſa, q̃a ſignat ꝙ de quocunq. dr̃ hoc ſubiectum aĩal, ſi eſt riſibile, ꝙ de eodem dicatur hoc prædicatũ hõ, & hoc eſt falſum, vel ad maiorem expreſſionem poteſt diſtingui maior: quia vel eſt de conditionato extremo, tunc maior eſt falſa, & modus arguendi eſt bonus vel conditionalis, tũc maior eſt vera, & conſequentia non valet. ¶ Ad ſecũdam negatur maior, ſicut prius ad inductionem poteſt dici probabiliter, quod quælibet ſingularis eſt falſa, inquãtum eſt de diſiuncto extremo, licet eſſet vera, ſi eſſet diſiunctiua, & ſic modus arguendi non valet. ¶ Ad tertiam dico, ꝙ non fit debitè ſumptio ſub ſubiecto, ſed debet ſic ſumi, iſta eſt cõtradictio, igit̃ &c. Ad quartã ſiue ſumatur de diſiuncto extremo extrema, ſiue diſiũctiua ipſa, maior negat̃, tñ iſta eſſet vera de diſiuncto extremo ſumpto ſubiecto ĩ numero ſingulari. ¶ Ad quĩtã dico, ꝙ indebitè ſumit̃ minor extremitas ſub medio, q̃a præcisè

ciſè ſub iſto termino homo, quia iſte ſolus diſtribuitur, & eſt ſubiectum, ſed ibi ſumitur ſub iſto hominis aſinus. & ibi non valet conſequentia. ¶ Ad ſextam, nullũ viuum &c. Dico, quòd conſequentia eſt bona, ſed maior eſt falſa, quia ſignificat, quòd nullũ quod eſt mortuũ, nec aliud qđ fuit viuũ, eſt mortuum. & pro iſta ſecunda parte eſt falſa. ¶ Ad aliam negatur maior. ad conſequentiam conceditur in quæſtione.

¶ Ad aliam omnis homo &c. Dico, ꝙ maior eſt vera, niſi terminis ſumptis naturaliter, & ſic ſumptis terminis conſequentia non valet. ¶ Ad aliam dictum eſt. ¶ Ad aliam quicquid &c. Dico, ꝙ conſequentia non eſt bona. ¶ Ad vltimam dico, quòd in minori ſumitur verbum includens negationẽ modo minore includente negationem non valet ſyllogiſmus in prima figura. Et ſic patet ad quæſitũ.

Quæſtio XXIII.

QVæritur vigeſimotertio. Vtrum in ſecunda figura ſint quattuor modi directè concludentes, & non plures, nec pauciores?

¶ Arguitur primo, quod ſint plures, quia ſicut in Barocho & Feſtino ex maioribus vniuerſalibus & minoribus particularibus ſequuntur concluſiones. Ita econuerſo ſi maior ſit particularis, & minor vniuerſalis, & ſic erunt duo modi alij ab iſtis quattuor, ſed quòd conſequentia ſit bona. probo, quia tranſpoſitio præmiſſarum non impedit bonitatem conſequentiæ. aliter.n. Cameſtres non reduceretur ad primam figuram. ¶ Secundo arguitur contra Barocho, quia ille ſyllogiſmus imperfectus non eſt bonus, quia non poteſt reduci ad primam figuram, ſed iſte non poteſt, quia ſi reduceretur, hoc eſſet per impoſſibile: tunc igitur vel dicitur, impoſſibile, quia impoſſibile eſt ipſum reduci, & habetur intentum, quia vel propoſitio per quam reducitur eſt impoſſibilis, & probo quòd nõ, quia poſito caſu, quòd in Barocho concludatur concluſio impoſſibilis: tunc ſua contradictoria per quam fiet reductio erit neceſſaria. igitur potius debet dici reductio per neceſſarium, ꝙ̃ reductio per impoſſibile.

¶ Tertio, quia ex puris negatiuis fit bonus ſyllogiſmus in prædicta figura, & tamen nõ aliquo dictorũ quattuor modorum, vt notum eſt igitur

tur

tur, &c. maior eſt nota, quia ſequitur Nullum b. eſt a. nullom c. eſt non a. igitur nullũ c. eſt b. Item ſequitur adhuc medio non variato ſecundum finitum, & infinitũ, quia. ſi q. tur. Nullũ b. eſt a. nullũ non b. eſt a. igitur nullum a. eſt.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in litera. ¶ In qõne primo videbitur de modis directis iſtius figuræ ſecundo videbitur de modis qui poſſunt concludere indirectè.

QVANTVM ad primũ notandum, ꝙ diſtinctio mõrum iſtius figuræ non attenditur penes diuerſitatem conclusionis, quæ infertur: ſed penes diuerſitatem præmiſſarum. Nam ſi ſic attenderetur: iam eſſent plures modi. Nam cæſare, & Cameſtres, ſicut cõcludunt duas, vniuerſales negatiuas: ita poſſunt directè concludere particulares negatiuas ſibi ſubalternas.

¶ Secundo notandum, quòd quando medium in iſta figura eſt terminus diſcretus, vel aliquid additur medio in vna pręmiſſa, quando non additur in alia, vt relatiuum vel negatio infinitas vel negans. aut etiam quando extremum non concluditur de extremo. aut quando concluduntur particulares negatiuæ maiori extremitate pręcedente negatione in concluſione poſſibile eſt, quòd ſit bonus ſyllogiſm⁹ in iſta figura, & non in aliquo dictorum quattuor modorũ, probatur per aliquos caſus.

¶ Primus caſus eſt, quando ex particularibus affirmatiuis reſpectu medij, quòd eſt terminus diſcretus. Vt album eſt ſortes currens eſt ſor. igitur currens eſt album.

¶ Secundus, quando medium ſumitur in minori cum relatiuo identitatis.

Et ideo ſequitur, omnis homo eſt albus. omne currens eſt idem album. igitur omne currens eſt homo. Tertius caſus quando arguitur ex duabus affirmatiuis vniuerſalibus cum relatiuo diuerſitatis poſito ad medium in minore ad cõcludendum vniuerſalem negatiuum, & ideo ſequitur, omnis homo eſt animal. omnis lapis eſt aliud ab animali. igitur nullus lapis eſt homo.

¶ Quartus caſus quando non concluditur extremum de extremo, tunc conſequentia eſt bona, ad inferendum quodcunque prędicatum de medio termino. verbi gratia. ſequitur nullum b eſt a. nullum non b. eſt a. igitur nullum a. eſt animal. igitur nullum a. currit, & ſic de

de quocunque alio prædicato. ¶ Quintus, quando arguitur ex puris particularibus maiori negatiua & minori affirmatiua ad concludendum maiorem extremitatem de minori extremitate ante negationem in conclusione, & ideo ſequitur. Quoddam a. non eſt b. quoddam c. eſt b. igitur quoddam c a. non eſt. ¶ Sextus, quando ad ſimilitudinem ſecundæ figuræ uariatur medium ſecundum finitum, & infinitum, & ideo ſequitur nullum a eſt a. nullum c. eſt non a. igitur nullum c. eſt b. Item alius caſus, ut nullum b. eſt a. nullum b. eſt non a. igitur nullum b. eſt.

¶ Septimus caſus, quando ad ſimilitudinem ſecundæ figuræ ſit ſumptio medij a parte prædicati diſtributi, & tūc ſic bonus ſyllogiſmus ex puris particularibus, & non in aliquo dictorum modorum, verbi gratia. Quidam homo videt omnem aſinum. brunellus eſt aſinus. igitur quidam homo videt brunellum.

¶ Tertio notandum, ꝙ quando arguit ex terminis rectis, vbi nihil additur in vna præmiſſa pluſquam in alia, nec medium neceſſarium concluſionis variatur, ſed vnum extremum concluditur de reliquo, ita quòd ambo extrema ſunt termini cōes, & maior extremitas concluditur negatiuè de minori extremitate in concluſione, tunc ſemper fit bonus ſyllogiſmus gratia formæ in iſta figura ad concludendum directè in aliquo iſtorum quattuor modorum, & non aliter excepto uno caſu, quando arguitur. ſ. ex terminis, quorū unus ſupponit pro aliqua re, quæ eſt eadem cuilibet plurium rerum, & per hoc ſoluitur inſtantia priùs facta de terminis diuinis. nec oportet excipere, ſicut quidam excipiunt terminos, in quibus fit ampliato alicuius termini ad præteritum vel ad futurum, quia vt patuit prius talis terminus diſtributus copulatiue tam pro his quæ ſunt, quam pro his quæ erunt, ſi ſit reſpectu uerbi, aut participij de futuro, & ſuo modo de præterito. & ideo in prædicta inſtantia ubi termini connotabant aliud de præterito, debet concludi additis iſtis dictionibus, qui eſt ad ſubiectum concluſionis, arguendo ſic. nullum mortuū eſt viuum. omnis homo eſt viuus. igitur nullus homo, eſt qui eſt mortuus cuius cauſa eſt, quia ſubiectum minoris ſup-

po-

ponit pręcisè de his, quę ſunt & pro eis uerificat minor, & ideo, ut ſeruetur ſuppoſitio per eundem in minori, & in concluſione oportet addere iſtas dictiones, quæ eſt in ſubiecto concluſionis ad recipiendum ſuppoſitionem pro eiſdem, pro quibus ſupponebat in minore.

¶ Ex quo ſequitur, ꝙ conuenienter poteſt addi in concluſione, ꝙ nō addebatur explicitè in præmiſſis, & tenendū uniformitatem ſuppoſitionis, & dico notabiliter explicitè. nam iſta reſtrictio, qui eſt, qui explicabitur in concluſione importabatur implicite in præmiſſis. ¶ Tunc ponitur iſta concluſio, quod ſunt in ſecunda figura quattuor modi directe concludentes prædictis caſibus reſeruatis, & non plures, nec pauciores. probatur ex trib. regulis requiſitis ad iſtam.

¶ Prima eſt, ꝙ ex puris affirmatiuis nihil ſequitur in iſta figura. ¶ Secunda eſt, ꝙ maiore particulari exiſtente, nihil ſequitur, &c. ¶ Tertia eſt, quòd ex puris negatiuis nihil ſequitur. modo tamē in qualibet figura ſint 16. combinationes, vt patuit ſupra textum, inter quas in iſta figura inuenientur, 12. quarum quælibet peccat contra dictarum trium regularum aliquam. igᵗ ſequitur, ꝙ præciſè manent quattuor modi recti & euidentes, quod eſt propoſitum. Cauſa primæ regulæ eſt, ꝙ ſi præmiſſæ ſint affirmatiuæ, & medium non diſtribuitur in aliqua præmiſſarum, pōt uerificari pro vno ſuppoſito medij, & alia pro alio, & ſic nulla eſt cōceptio in præmiſſis extremorum cū medio, rōne cuius debeat ſequi connexio extremorum in concluſione. Cauſa ſecundæ regulæ eſt, quia in ſecunda figura ſemper debet concludi negatiue, ex quo oportet alteram præmiſſam eſſe negatiuam. modo ſi maior ſit particularis, tunc maior extremitas in maiori manet non diſtributa, quæ tamen in concluſione diſtribuitur per negationem præcedentem. modo ex non diſtributo nunquam ſequitur diſtributum. Cauſa tertiæ regulæ eſt, quod ex puris negatiuis non poteſt ſequi concluſio negatiua, quia iſta regula eſt falſa. Quęcunque ab uno eodem ſunt diuerſa inter ſe ſunt diuerſa, quia licet homo, & riſibile ſint diuerſa ab equo, non tamen oportet, quod ſint diuerſa inter ſe, nec ſequitur concluſio affirmatiua, quia iſta regu-

regula eſt falſa. Quæcunque ab aliquo tertio ſunt diuerſa inter ſe ſunt eadem, quia licet homo, & equus ſint diuerſa ab aſino, non tamen ſunt eadem inter ſe. igitur cum non ſequatur concluſio affirmatiua, nec negatiua ſequatur, quod nulla concluſio ſequatur. Patet igitur, qui & quot ſunt modi in ſecunda figura directè concludentes. Et hoc de primo.

DE SECVNDO de modis indirectè concludentibus. nota, quod in ſecunda figura ſunt quattuor modi, quorum duo primi ſunt indirectè concludentes, quia concluſiones in Cæſare, & Cameſtres conuertuntur ſimpliciter, & ideo ſicut conuerſæ conſequuntur directè ad præmiſſas in illis modis, ita conuertentes ſequũtur ad eaſdem præmiſſas indirectè per illam regulam. Ad quæcunque ſequitur antecedens, ad eadem ſequitur conſequens. Et igitur cum ad præmiſſas in Cæſare ſequatur vniuerſalis negatiua directè, igitur ſequitur, quòd illa eadem cum antecedit ad ſuam conuertentem quòd ſua conuertens ſequatur ad eaſdẽ præmiſſas.

¶ Tertius modus, & quartus indirectè concludentes ſunt Feſtino, & Barocho, habẽtes præmiſſas tranſpoſitas, quia tranſpoſitio præmiſſarum nõ impedit bonitatem conſequẽtiæ. Ideo concluſio quæ prius ſequebatur directè in Feſtino maiore vniuerſali negatiua, & minore particulari affirmatiua, ita eadem ſequetur indirectè quando de minori fit maior, & econtra. cuius cauſa eſt, quia quando de minori fit maior, illa quæ prius erat maior extremitas, iam facta eſt minor extremitas, & ideo concluſio, quæ prius erat directa iam facta eſt indirecta.

¶ Tunc ponit iſta concluſio, ꝙ in ſecunda figura non ſunt plures modi indirectè concludentes, quam iſti quattuor ꝓdicti probatur, quia in qualibet figura ſunt 16. combinationes, de quibus inueniuntur 10. quarum quælibet peccat contra aliquam prædictarum trium regularum, & poſtea ſunt aliæ duæ, ſcilice, Feſtino & Barocho, quæ non valent ad concludendum indirectè, igitur cum prædicti quattuor modi ſint boni, & duodecim inueniantur inutiles, ſequitur propoſitum, quod autem Feſtino, & Barocho non valeant ad concludendum indirectè, probatur per terminos. Primo in Feſtino, quia non ſequitur. nullus homo

eſt aſinus, quoddam animal eſt aſinus. igitur quidam homo non eſt animal, quia præmiſſæ ſunt vere, & concluſio falſa, ſed termini in quibus nulli, ſunt homo aſinus brunellus arguendo ſic, nullus homo eſt aſinus, quidam brunellus eſt aſinus. cum hoc tamen ſtat, quod nullus homo eſt brunellus. Item in Barocho ſunt termini conſimiles. ſicut prius. ¶ Tunc ad rationes. Ad primam conceditur, quod Feſtino, & Barocho tráſpoſitis præmiſſis ſunt boni modi, non tamen ad concludendum directè, ſed ad concludendum indirectè.

¶ Ad ſecundam concedo maiorem. nego autem minorem ad probationem dico, quòd neutro modo, ſed vocatur reductio per impoſſibile pro tãto, quia iſta regula eſt vera, quod ſi prima conſequentia eſt bona, impoſſibile eſt præmiſſas eſſe veras quando concluſio eſt vera, & neceſſe eſt, quod ſi impoſſibile ſit concluſionem eſſe falſam, quando aliqua ſit falſa, qnod prima conſequentia ſit bona.

¶ Ad ſequentes ſoluuntur per caſus prius exceptos, & poſſent fieri argumenta de omnibus caſibus exceptis. Et hęc ad quæſitum.

Quæſtio XXIIII.

QVęritur vigeſimoquarto Vtrum in tertia figura ſint ſolũ ſex modi directe cõcludẽtes? Arguitur, quod nõ, quia prima figura vr̃ eſſe potior quam tertia, & tamen prima figura ſolum infert quattuor modos. ¶ Secundo per inſtantiam in terminis diuinis. ¶ Tertio de ſyllogiſmo expoſitorio, qui optimè valet in iſta figura. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtot. in iſto primo. ¶ In quæſtione primo videbitur de modis directis tertiæ figuræ. ſecundo de modis indirectis eiuſdem, & tertio de modis indirectis primæ figure, de quibus omiſſum fuit prius.

QVANTVM ad primũ notandum, quod in iſta figura ſunt ſupponendæ duæ regulæ quautum ad modos directos.

¶ Prima eſt, ꝙ ex puris particularibus nihil ſequitur. Cã eſt quia maior põt verificari pro vno ſuppoſito medij, & minor pro alio, & ſic in præmiſſis nulla eſt cõnexio extremorum cum medio, ratione cuius extrema deberent cõnecti in concluſione. ¶ Secunda regula eſt, quod minore negatiuà nihil ſequitur in

iſta figura. Cauſa eſt, quia ſi cum hoc maior ſit negatiua, tunc fieret ſyllogiſmus ex puris negatiuis, qui non valet. Item ſi maior eſſet affirmatiua, oporteret concluſionem eſſe negatiuam, ex quo minor eſt negatiua, & per conſequēs maior extremitas diſtribueretur in concluſione, quæ tamen non erat diſtributa in maiore modo ex non diſtributo nūquam gratia formæ ſequitur diſtributum. ¶ Secundo notandum, quod ad ſimilitudinem huius figuræ, vel etiam in iſta figura in aliquibus caſibus poſſunt fieri ſyllogiſmi, & non in aliquo dictorum modorum.

¶ Primus caſus eſt arguendo ex puris particularibus cum relatiuo identitatis in minori propoſitione, vt dictum fuit in alijs figuris.

¶ Secundo caſus, quando arguitur ex terminis diſcretis. Nam in iſta figura euidentiſſimè tenet ſyllogiſmus expoſitorius, eo modo quo dictum fuit in principio huius libri.

¶ Tertio caſus, quando concluditur medium negatiuè de ſeipſo: non tamen diſtribuendo prædicatum in concluſione, & hoc ſi in præmiſſis maior extremitas, & minor ſolum differant ſecundum finitum, & infinitum, arguendo ſic.

Quoddā animal eſt homo quoddam animal eſt non homo, igitur quoddam animal non eſt, vel ſic. igitur quoddā animal a quoddam animali eſt aliud, & tenet iſta conſequentia virtute iſtius, quòd impoſſibile eſt eſſe animal, quod eſt homo, & non homo.

¶ Quartus caſus, quando ex vniuerſalibus negatiuis fit ſyllogiſmus ad concludendum quodcunque prædicatum negatiuè de medio, vbi extremitates differant ſolum ſecundum finitum, & infinitum, vt arguendo ſic. Nullum b. eſt a. nullum b. eſt non a. igitur nullum b. eſt, & ita poteſt inferri quodcunque aliud prædicatum. ¶ Tertio, notandum, quod in iſta figura ſunt ſolum ſex modi directè concludentes aliquibus conditionibus primo ſuppoſitis, quas etiam Ariſtote. intelligit præſupponi in litera.

¶ Primam conditio eſt, quod fiat ſyllogiſmus ex communibus terminis, & non diſcretis: & per hoc excluditur ſyllogiſmus expoſitorius.

¶ Secunda conditio, qđ nihil ſumatur ſub medio in vna præmiſſa, quod non ſumatur cum eodem in alia; & per hoc

excluditur ſyllogiſmus, cuius medium ſumitur cum relatiuo identitatis in minori præmiſſa.

¶ Tertia conditio, quod fiat ſyllog ex terminis finitis. ¶ Et quarta, quod inferatur in concluſione extremum de extremo, & non debet inferri aliud de medio. ¶ Iſtis præmiſſis ponitur iſta concluſio, quod in tertia figura ſunt ſex modi directè concludentes, & non plures nec pauciores. probatur quia in iſta figura inueniuntur decem combinationes, quarũ quælibet peccabit contra aliquam de prædictis regulis. igitur iſto modo decem ſunt inutiles, & per conſequens remanent ſex vtiles, & non plures, nec pauciores: Et hæc de primo.

QVANTVM ad ſecũdũ de modis indirectis tenet hæc figura. Dico primo, quod tres ſunt modi indirecte cõcludẽtes, ſeruatis eiſdem premiſſis, & in eodem ordine quo concludunt directè. verbi gratia. Iſtis tres Darapti Diſamis, & Datiſi probatur, quia in quolibet iſtorum modorum concluſio conuertitur ſimpliciter modo ad quæcunque ſequitur antecedens, ad eadem ſequitur conſequens, ſed conuertens concluſionis ſequitur ad concluſionem, quæ ſequitur ad illas præmiſſas, ſequitur conuertes concluſionis, quæ & indirecta.

¶ Secundo dico, quod ſunt alij tres modi indirectè concludentes in tertia figura, in quibus non manent præmiſſę eodem ordine, quo concludunt directe, verbi gratia. ſi præmiſſæ iſtorum trium modorum Felapton, Brocardo, Feriſon, tranſponantur adhuc fit ſyllogiſmus ad concludendum eandem concluſionem quæ prius ſequebatur, quæ tamen poſtea erit indirecta facta tranſpoſitione præmiſſarum.

¶ Tertio dico, quod in iſta figura non ſunt alij modi concludentes indirectè ab iſtis ſex modis. probatur, quia vt dictum eſt in qualibet figura inueniuntur. 16. combinationes modo in iſta figura inueniuntur decem coniugationes, quarum quælibet eſt ex particularibus, vel negatiuis, & ideo nulla earum valet in iſta figura. Item præter iſtas inueniuntur alij tres modi inutiles ac concludendum indirectè, ſcilicet Felapton, Brocardo, Feriſon, quod autem non valeant, patet per terminos, & ſunt termini, in quibus omnis lapis ſubſtantia homo, ita quod iſte terminus lapis ſit maior extremitas

tas, & iſte terminus homo medium termini, in quibus nulli ſunt lapis animal homo. ex quib° ſequitur, quod cum decem inueniantur inutiles, & dicti ſex ſint boni, quod in iſta figura ſunt ſex modi indirecte concludentes, & non plures: nec pauciores. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium notandum, quòd in prima figura ſunt tres modi concludentes, indirectè qui tenent virtute iſtius regulæ. Ad quę cunque ſequitur antecedens, ad eadem ſequitur, & conſequens: modo ad concluſionem quę directè ſequitur in prima figura in aliquo iſtorum trium modorum. Barbara: Celarent: Darij: ſequitur ſua conuertens. igitur illa eadem conuertens ſequetur ad præmiſſas de modis directo.

¶ Secundo ſciendum, quòd præter iſtos tres modos, adhuc ſunt duo alij modi ſcilicet Fapeſmo, & Friſeſomorũ qui tenet virtute iſtius regulæ. quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens, quod declaratur iſto modo. quia ad maiorem de Fapeſmo ſequitur per cõuerſionem minor de Ferio, & ad minorem de Fapeſmo ſequit per conuerſionem maior de Ferio. Ideo duæ præmiſſæ in ferio ſequuntur ad duas præmiſſas in fapeſmo. Eodem modo poteſt declarari de friſeſomorum: quia præmiſſæ de ferio ſequuntur ad præmiſſas de friſeſomorum, ſcilicet minor ad maiorem, & maior ad minorem. Ex quibus ſequitur, quòd ſi modus concludens indirectè debet reduci ad modum perfectum, hoc poteſt eſſe dupliciter, ſcilicet aut per conuerſionem concluſionis ſyllogiſmi, aut per conuerſionẽ alicuius pręmiſſarum, ſi primo modo, tunc ſemper concluſio modi perfecti eſt conuertenda in concluſionẽ modi imperfecti, & non econtra, ſed ſi debeat fieri reductio per conuerſionem alicuius præmiſſæ aut pręmiſſarum, tunc ſemper pręmiſſa modi imperfecti conuertenda eſt in pręmiſſas modi perfecti, & hoc de tertio.

¶ Ad rationes. ad primam dico, quòd prima figura eſt potentior in inferendo, quam tertia: quia potentius eſt inferre quattuor modis euidenter: quam pluribus modis minus euidenter. Aliæ ſunt ſolutæ per prædicta. Et hoc ad quæſitum.

Quæſtio XXV.

QVæritur vigeſimoquinto vtrū propoſitiones modales in ſenſu compoſito conſimiliter conuertantur illis de ineſſe? Arguitur primo, ꝙ non, quia non ſequitur contingit ad vtrumlibet, quod omne intelligens ſit Deus. igitur contingit ad vtrumlibet ꝙ Deus ſit intelligens. antecedens eſt verum, & conſequens falſum, vnde neceſſe eſt Deum eſſe intelligentem.

¶ Secundo quia hæc eſt vera impoſſibile eſt omnem hominē animal eſſe, & tamen iſta in qua conuerteretur ſi eſſet de ineſſe, eſſet falſa, ſ. iſta, impoſſibile eſt, quendam hominem eſſe animal.

¶ Oppoſitū arguitur ꝑ Ari. in iſto primo, q ponit, quòd propoſitiones modales conſimiliter conuertantur in illis de ineſſe in ſenſu compoſito. In quæſtione primo videbit̃, quomodo modales in ſenſu cōpoſito conuertuntur quantum ad totam propoſitionē, ſecundo qualiter conuertuntur ad dictum propoſitionis non tranſpoſito modo de ſubiecto ad prædicatum, aut econtra.

QVANTVM ad primū, notandum, quòd propoſitio non dicitur modalis. nec de neceſſario aut poſſibili, eo quod ſit neceſſaria, vel poſſibilis, ſed eo, ꝙ in ea ponitur iſte modus neceſſarium, uel poſſibile. Et quia modum contingit dupliciter poni in propoſitione, ſcilicet vel ad copulam, vel ad ſubiectum, aut prædicatum. Ideo propoſitio modalis denominatur dupliciter, ſcilicet in ſenſu diuiſo, vt quando modus ponitur, vt ſit determinatio copulæ, vel in ſenſu compoſito, vt quando modus ponitur a parte ſubiecti, vel a parte prædicati, & iſtæ propoſitiones multum differunt, & quantum ad ſyllogizandum, & quantum ad conuertendum.

¶ Item differunt: quia illa de ſenſu compoſito eſt propoſitio de ineſſe, & illa de ſenſu diuiſo eſt modalis, cuius cauſa eſt: quia ſemper propoſitio eſt denominanda a copula, per quam fit vnio extremorum illius propoſitionis, verbi gratia, in hypotheticis hypothetica denominatur a coniunctione per quam vniuntur duæ cathegoricæ.

¶ Itē propoſitio cathegorica denominat̃ de ineſſe a verbo eſt, ex quibus patet, cū in ꝓpoſitione de modo de ſenſu

com-

compoſito copula ſit hoc verbum eſt, vel ſibi æquiualent. ſequitur, ꝙ ipſa erit de ineſſe, & non modalis.

¶ Secundo notandum, ꝙ tales propoſitiones in ſenſu cõpoſito quandoque habẽt modum a parte ſubiecti, vt poſſibile eſt hominem currere. quandoque a parte prædicati, vt hominem eſſe animal eſt neceſſe, & vtroque modo ſemper ſumendum eſt dictũ materialiter in propoſito, ſcilicet prout ſupponit pro propoſitione ſibi correſpondente alias ſignificatiuè ſumpta, quia ſi dictum ſumeretur ſignificatiuè, tunc quæ res eſſet huiuſmodi dictum dicebatur prius in vna quæſtione de dici de omni.

¶ Tertio notandum, quòd vt in pluribus propoſitiones de modo in ſenſu compoſito ſunt indefinitæ, vt verbi gratia. Iſta eſt indefinita. poſſibile eſt ſortem currere, quia ſua vniuerſalis eſt iſta. Omne poſſibile eſt ſor. currere, ſua contradictoria iſta. Nullum poſſibile eſt ſortem currere, & eius ſub contraria iſta poſſibile eſt ſortem currere. Et ſicut dicitur de illis, in quibus modus ſubijcitur, ita conformiter dicatur de illis in quibus modus prædicatur. Verbi gratia. Iſta eſt indefinita. Omnem hominem eſſe animal eſt neceſſarium, quia ſignificat, ꝙ aliqua talis propoſitio omnis homo eſt animal eſt neceſſaria.

¶ Item ſumenda eſt oppoſitio in iſtis, ſicut vbi modus ſubijcitur, quia ſua contradictoria eſt iſta. ſ. quædam talis propoſitio, omnis homo eſt animal, non eſt neceſſaria, & ſua contraria nulla talis propoſitio, &c.

¶ Verum eſt tamen, quòd iſte modus ſumendi oppoſitionẽ non eſt vſitatus ex eo, quòd de iſta propoſitione, Omnis hõ eſt animal, & de oĩ ſibi conſimili eſt idem iudicium, quantũ ad veritatem, falſitatem, neceſſitatem, & poſſibilitatem. ¶ Ex quib. ſequit̃ iſta concluſio ꝙ propoſitiones de modo in ſenſu cõpoſito conuertuntur omnino ſimiliter, ſicut illæ de ineſſe, ita ꝙ particularis, vel indefinita affirmatiua in particularem, vel indefinitam affirmatiuam, vniuerſalis negatiua in vniuerſalẽ negatiuam, vniuerſalis affirmatiua in particularem affirmatiuam, probatur, quia iſtæ de modo in ſenſu compoſito ſunt propoſitiones de ineſſe, igitur ſimiliter conuertuntur illis de ineſſe, & patet manifeſtè cõſide-

ſiderata quantitate propoſitionum de modo in ſenſu cõpoſito, eo modo quo dictum eſt. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum ponuntur concluſiones. ¶ Prima, q omnes propoſitiones de modo in ſenſu compoſito ſ. de iſtis modis neceſſarium per ſe, verum poſſibile contingens loquendo de contingenti pro poſſibili cõmuni conſimiliter conuertũtur in illis de ineſſe quãtum ad dictum, vt iſta, omnem hominem eſse animal eſt neceſsarium. igitur quoddam animal eſse hominem eſt neceſsarium, ſimiliter ſequitur ſortem currere eſt poſſibile. igitur quoddam currens eſse ſortem eſt poſſibile. Et tenent omnes iſtę conſequentiæ per iſtas regulas, ſi antecedens eſt neceſſarium, ſi antecedens eſt per ſe, conſequens eſt per ſe, & ita de alijs modis.

¶ Secunda concluſio, q ppoſitiooes de modo in ſenſu cõpoſito de iſtis modis impoſſibile falſum dubium non conuertuntur, ſicut illę de ineſſe. probatur quia ſi ſic, tũc iſtæ regulæ eſſent veræ. Si antecedens eſt impoſſibile, conſequens eſt impoſſibile, ſi añs eſt dubium cõſequens eſt dubium, modo hoc eſt falſum; quia ex impoſſibili bene ſequitur neceſsarium. ex dubio euidens, ex falſis verum, vt patet in ſecundo huius. Et ideo iſtę regulæ potius eſsent verę econuerſo. Si conſequẽs eſt impoſſibile, antecedẽs eſt impoſſibile.

¶ Tertia concluſio, q propoſitiones de mõ de iſtis modis ſcitũ opinatum apparens notum volitũ, & dilectum non conuertuntur: ſimiliter ſicut illę de ineſse. probatur. qa ſi ſic, tunc iſtę regulę eſsent verę. ſi añs eſt ſcitũ, conſequẽs eſt ſcitũ, modo hoc eſt falsũ, quia poſſibile eſt, quod cõſequens neſciatur. ¶ Ex quibus patet qualiter ppoſitiones de mõ in ſenſu cõpoſito debeãt cõuerti. Tunc ad rõnes ſolutæ ſunt per concluſiones. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſtio XXVI.

QVæritur vigeſimoſexto, vtrum propoſitiones modales in ſenſu diuiſo conſimiliter conuertantur illis de ineſse? Arguitur quòd non. primo in illis de neceſsario, quia poſito q Deus nunc de facto ſit creans, tunc iſta eſt vera. Nullus Deus de neceſſitate eſt creans, & tamen ſua conuertens eſt falſa, ſcilicet nullum creans de neceſſitate eſt Deus, quod probatur expoſitoriè ſic, hoc

de neceſſitate eſt Deus, hoc eſt creans. ergo aliquod creans de neceſſitate eſt Deus, quæ eſt contradictoria conſequentis, & quod antecedens ſit verum, patet: quia quemlibet Deum poſſibile eſt creare. Deinde arguitur in illis de poſſibili, quia non ſequitur. Quidam puer poteſt eſſe ſenex. igitur quidam ſenex poteſt eſſe puer. Et ſic de cęco, & vidente, quia præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. Eodem modo de vniuerſali negatiua, quia non ſequitur. Nullus ſenex poteſt eē puer, igitur nullus puer poteſt eſſe ſenex. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtotelem in iſto primo, qui dicit, quod propoſitiones modales ſimiliter conuertuntur illis de ineſſe, & intelligit de illis in ſenſu diuiſo, vt patebit poſtea.

NOTANDVM, quod de propoſitionibus de poſſibili duplex eſt opinio. Vna ponit, quod ſubiectum reſpectu verbi de poſſibili in propoſitione indefinita vel particulari ſupponit diſiunctiuè pro his quæ ſunt, vel pro his quę poſſunt eſſe, & in vniuerſali, ſiue affirmatiua, ſiue negatiua, ſupponit copulatiuè pro his quæ ſunt, & pro his quæ poſſunt eſſe, v. g. Sicut iſta a. pōt eſſe b. ſignificat, qđ illud quod eſt a. poteſt eſſe b. vel illud, quod poteſt eſſe a. poteſt eſſe b. per quamcunque illarum partium illa indefinita eſt uera. ipſa eſt vera ſimpliciter, ſed iſta. omne b. poteſt eſſe a. ſignificat copulatiuè, quod omne quod eſt b. poteſt eſſe a. & quod omne quod poteſt eſſe b. poteſt eſſe a. & eodem modo in uniuerſali negatiua. ¶ Sed alia eſt opinio, quæ ponit, quod illa de poſſibili eſt diſtinguenda: quia uel eius ſubiectum ſupponit pro his quæ ſunt, uel pro his quæ poſſunt eſſe. Et ſicut dicitur de poſſibili: ita etiam poteſt dici de neceſſario & impoſſibili, quia cuilibet de poſſibili æquipollet vna de neceſſario. & ita de impoſibili. ¶ Ideo in iſta quęſtione primo uidendum eſt de conuerſionibus modalium in ſenſu diuiſo. ſecundum primam opinionem. ſecundo ſecundum ſecundam: quia ſecundum utramque opinionem erit proſecutio de ſimilibus modalibus & mixtis.

QVANTVM ad primū notādum, quod in modalib. modus eſt determinatio copulę, ut dicendo b. poſſibile eſt eſſe a. b. eſt ſubiectum a. prædicatum & totum reſiduū

ſe tenet a parte copulæ, & ideo in conuertente patet fieri tranſpoſitio prædicati ad ſubiectum, ſine hoc quod modus transferatur de copula ad ſubiectū, aut ad prædicatū, ſed ſemper debet remanere ad copulā, ut determinatio copulæ. ¶ Secundo notandum, quod triplex eſt propoſitio de neceſſario, quædam de neceſſario conditionali, vt vacuū. ſi eſt de neceſſitate, eſt locus. alia de neceſſario qñ, vt grammaticum, qñ eſt de neceſſario eſt homo, ſed tertia eſt de neceſſario ſimpliciter, & talis eſt duplex, quia quædam eſt de neceſſario, ut nunc ſolum, ſuppoſito, ꝙ luna nunc non ſit eclipſata. iſta eſt de neceſſario, ut nunc lucens de neceſſitate eſt luna, & dr̃ pro nūc eo, ꝙ eſt contingens, qa qñque eſt uera, & qñque falſa, ſed alia eſt de neceſſario ſimpliciter pro ſemp, vt iſta Deus de neceſſitate eſt iuſtus, & dicitur pro ſemper, eo quod iſta propoſitio eſt neceſſaria. ¶ Tunc ponuntur concluſiones de propoſitionibus de neceſſario. Prima concluſio eſt iſta, quod propoſitiones de neceſſario conditionali, aut etiam de neceſſario qñ, non conuertuntur. Probatur per inſtantias, qa non ſequitur. vacuū ſi eſt de neceſſitate eſt locus. igitur locus de neceſſitate eſt vacuus. ſi eſt, quia poſito per imaginationem quod locus eſſet uacuus, adhuc non de neceſſitate eſſet vacuus, qa poteſt repleri corpore. Secundo patet de neceſſario quando, quia non ſequitur, grammaticus, qñ eſt de neceſſitate eſt homo. igitur homo de neceſſitate eſt grammaticus, quando eſt, quia q. libet grammaticus poteſt fieri non grammaticus, adhuc ipſo exiſtente. ¶ Secunda cõcluſio, quod propoſitiones modales de neceſſario in ſenſu diuiſo, ſcilicet pro nunc non conuertuntur proprie. probatur, quia non ſequitur lucens de neceſſitate eſt luna, igitur luna de neceſſitate lucet, nec ſequitur. creans de neceſſitate eſt Deus. igitur Deus de neceſſitate creat, quia antecedens eſt verum, ut patet expoſitoriè, & tamen conſequens eſt falſum, quia luna poteſt non lucere, & ſimiliter de alio.

¶ Tertia concluſio, quod tales propoſitiones poſſunt conuerti improprie per reſolutionem ad quaſdam de ineſſe. probatur, quia ſequitur. lucens de neceſſitate eſt luna, igitur quod de ne-

neceſſitate eſt luna eſt lucēs, & ſic de alijs. ¶Quarta concluſio, quod talis conuerſio propōnum de neceſſario ſecundum reſolutionē ad quaſdā de ineſſe nō eſt ꝓpria cō uerſio.¶ Probatur primo, qa in conuerſione propria propoſitionū modalium propoſitio modalis debet cōuerti in modalē, ſed ſic faciendo modalis conuertit in vnā de ineſſe. igitur. ¶Scdo qa in conuertēre plus eſt ſubiectum q̄ in conuerſa, unde in conuerſa iſta terminus lucens eſt ſubiectum,& iſte termin⁹ luna eſt prædicatum, ſed in conuertēre hoc totum quod de neceſſitate eſt luna, eſt ibi ſubiectum.

¶Tertio, quia modus qui in illis de ſenſu diuiſo deberet eſſe determinatio copulæ in cōuertendo, ſic efficitur pars ſubiecti.¶Quarto, quia conuerſio fit finaliter propter reductionem ſyllogiſmorum in ſecunda, & in tertia figura, ad primam figuram, ſed talis conuerſio non valet ad ſyllogiſmos modales imperfectos reducendum. igitur, &c. ¶ Quinto, qa de ipſa nō intellexit Ariſt. vt poſtea patebit in mixtionibus.

¶Quinta concluſio, qđ propoſitiones modales in ſenſu diuiſo de neceſſario ſimpliciter pro ſemper ſimiliter cōuertuntur illis de ineſſe, ita quod vniuerſalis affirmatiua de neceſſario conuertitur in particularem affirmatiuam de neceſſario, & vniuerſalis negatiua in vniuerſalem negatiuam, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam, ſed particularis negatiua non conuertitur. probatur: quia ſequitur: Deus de neceſſitate ē iuſtus, igitur iuſtum de neceſſitate eſt Deus, & probatur expoſitorie demonſtrato Deo, qui de neceſſitate eſt iuſtus, hoc de neceſſitate eſt Deus, hoc de neceſſitate eſt iuſtum. igitur quoddam iuſtū de neceſſitate eſt Deus, quod fuit probatum,& conſimiliter poteſt probari de alijs propoſitionibus, & ſic patet qualiter modales de neceſſario in ſenſu diuiſo conuertuntur, & non conuertuntur.

¶ Deinde dicendum de modalibus de poſſibili, quod ipſæ in ſenſu diuiſo ſimiliter conuertuntur illis de ineſſe, ſcilicet quantū ad hoc, ꝙ vniuerſalis affirmatiua cōuertitur in particularem affirmatiuam,& ſimiliter particularis affirmatiua, & uniuerſalis negatiua in ſe ipſam cōuertitur in vniuerſalem negatiuam

gatiuam, &c. ſicut ſequitur quoddam b poteſt eſſe a igitur quoddam a. eſt vel poteſt eſſe b. & debet prædicatum eſſe diſiunctum ex eo, quod ſubiectũ in antecedente ſupponit diſiũctiuè pro his quæ ſunt, vel pro his quæ poſſunt eſſe. Similiter iſta. omne b. poteſt eſſe a. conuertitur in iſtam. igitur quoddam a. poteſt eſſe b. vel etiam in iſtam copulatiuã. igitur quoddam a. poteſt eſſe illud quod eſt b, & illud quod poteſt eſſe b. & ſimiliter de negatiua, & tenent omnes virtute iſtius, quod in vniuerſali ſubiectum reſpectu verbi de poſſibili ſupponit copulatiuè pro his quæ ſunt, & pro his quæ poſſunt eſſe. Secunda cõcluſio quod propoſitiones in ſenſu diuiſo in iſtis modis impoſſibile falſum contingens ad vtrumlibet non conuertuntur, ſimiliter in illis de ineſſe. probatur. Primo de impoſſibilis: quia non ſequitur quoddam animal impoſſibile eſt eſſe hominem, quia aſinum impoſſibile eſt eſſe hominem. igitur quendam hominem impoſſibile eſt eſſe animal. qa antecedens eſt verum, & conſequens falſum. Similiter patet in iſto modo falſum in eodem exemplo. Tertio pa-ret de hoc modo contingens ad vtrumlibet, quia non ſequitur, omnem planetam lucentem contingit eſſe ſolem: igitur ſolem contingit ad vtrumlibet eſſe lucentem, vel ſic, non ſequitur. omne intelligens contingit ad vtrumlibet eſſe Deum. igitur Deum contingit ad vtrumlibet eſſe intelligentem, quia añs eſt verum, & conſequẽs falſum. vnde neceſſe eſt Deum eſſe intelligentem.

¶ Tertia concluſio, quod modales in ſenſu diuiſo de iſtis modis, cognoſco apparet, & huiuſmodi, non conuertũtur proprie. probatur, quia non ſequitur, venientem cognoſco eſſe coriſcum. igitur coriſcum cognoſco eſſe venientem: quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum, & ſimiliter, patet qualiter propoſitiones modales ſecundum primam opinionem ſunt conuertendæ, & qualiter non. Et hæc de primo.

QVANTVM ad ſecundum reſtat dicendum ſolum de illis de neceſſario, & poſſibili. Vbi nota pro quadrupliciter poteſt fieri propoſitio de poſſibili. Vno modo ſine aliqua negatione, ut dicendo b. poteſt eſſe a.

¶ Alio mõ cum duplici negatione

tione, ſcilicet vna poſita ad modum, & alia ad dictum. Vt nullum b. poſſibile eſt non eſſe a.

¶ Tertio modo vna negatione poſita ad modum. Vt nullum b. poſſibile eſt eſſe a.

¶ Quarto modo cum negatione præcedente dictum modo affirmato: vt quoddam b. poſſibile eſt nõ eſſe a. & ſic patet, quod ſunt octo propoſitiones de poſſibili, ſcilicet quattuor vniuerſales, & quattuor particulares.

¶ Secundo notandum, quod cuilibet propoſitioni de poſſibili æquipollet de neceſſario, ut patet ſecundo perihermenias, & hoc per iſtum modum, quod in illis quarum vna eſt de poſſibili: & alia de neceſſario, in eiſdem terminis ſeruetur eadem quantitas propoſitionum, ſed mutetur qualitas, tam ex parte modi, quam dicti, verbi gratia. ſi in illis de poſſibili tam modus quam dictum affirmentur, vt b. poteſt eſſe a. tunc in iſta de neceſſario ſibi æquipollente negabitur tam dictum, quam modus: ut b. non neceſſe eſt non eſſe a.

¶ Item in illa de poſſibili modus ſit negatus, & dictum nõ: econtra debet eſſe in illa de neceſſario, quæ ſibi æquipollet, ut iſti b. non poſsibile eſt eſſe a. æquipollet iſta de neceſſario b. neceſſe eſt non eſſe a. & ſic patet, quod ſicut ſunt octo de poſsibili: ſic octo de neceſſario ſibi æquipollentes: & per conſequens erunt ſexdecim in toto.

¶ Tertio notandum, quod ſicut illa de poſsibili eſt diſtinguenda: ex eo, quod ſubiectum poteſt ſupponere pro his, quæ ſunt: vel pro his quæ poſſunt eſſe. ita ſimiliter eſt diſtinguenda iſta de neceſſario, quæ ſibi æquipollet. aliter enim non æquipollent adinuicem, & ideo illius de neceſſario ſubiectum ſupponit, vel pro his quæ ſunt, vel pro his quæ poſſunt eſſe. ex quo ſequitur, quod ſecundum quemlibet prædictorum ſenſuum ſunt octo propoſitiones de neceſſario, & octo de poſsibili, & per conſequens in vniuerſo ſunt 32.

QVARTO notandũ, qđ illa de neceſſario de modo negato non dicitur propriè de neceſſario: ſed de poſsibili, ex eo, quod æquipollet vni de poſsibili habenti modum affirmatum, & econtra, illa de poſsibili de modo negato non dicitur propriè de poſsibili, ſed de neceſſario, quia æquipollet uni de neceſ-

neceſſario habenti modum affirmatum. Ideo dimiſſis illis tam de neceſſario, quam de poſſibili de negato modo dicendum eſt ſolum de habētibus modum affirmatum, & ſic remanent octo de poſſibili de modo affirmato, & 8, de neceſſario de modo affirmato. quarum conuerſiones ſunt aſſignandæ. Et primo dicendum eſt de illis de poſſibili. ſecundo de illis de neceſſario.

¶ Quantum ad illas de poſſibili ſit prima concluſio iſta, quod affirmatiuæ de poſſibili pro his quæ ſunt in ſenſu diuiſo non conuertuntur propriè. probatur, poſito quod omne currens ſit aſinus de facto, tunc iſta vera. omnis homo poteſt currere ſecundum iſtum ſenſum: omne, quod eſt homo poteſt currere, & tamen ſua conuertens eſt falſa, quoddam currens poteſt eſſe homo, ſecundum illum ſenſum eundem, quia ſignificatur, quod quoddam quod eſt currens, poteſt eſſe homo.

Et dico notabiliter propriè, quia poſſunt impropriè conuerti ĩ illas de ineſſe. verbi gratia. omnis homo poteſt currere. igitur quoddam quod poteſt currere eſt hõ. & qđ iſta conuerſio ſit impropria, patet per cauſas dictas in primo articulo. ¶ Secunda concluſio eſt de illis de poſſibile de dicto negato, ſed modo affirmato. quod tales negatiue de poſſibili non conuertuntur propriè loquendo de illis de poſſibili, in quibus ſubiectum ſupponit pro his quæ ſunt: quia non ſequitur, poſito, quod Deus nunc ſit creans. omnis Deus poteſt non creare. igitur quoddam creans poteſt non eſſe Deus, nam antecedens eſt verum, & conſequens falſum nam omne, quòd eſt creans neceſſe eſt eſſe Deum tamen, tales poſſunt conuerti in quaſdam de ineſſe; ſed illa non eſt conuerſio propriè dicta.

¶ Tertia concluſio eſt de affirmatiuis de poſſibili, in quibus ſubiectum ſupponit pro his quæ poſſunt eſſe; quia tales affirmatiuæ ſimiliter conuertuntur illis de ineſſe, ita quod vniuerſalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam, &c. verbi gratia: quia ſequitur, quoddam a. poteſt eſſe b. igitur quoddam b. poteſt eſſe a, quia antecedēs ſignificat, quod quoddam, quod poteſt eſſe a: poteſt eſſe b. & tunc ſignetur illud & ſic probatur conuerſio expoſitorie ſic. hoc c. poteſt eſſe a. c. poteſt eſſe b. igitur quod poteſt eſſe b. pt eſſe a. ¶ Quarta

ta cõcluſio eſt, quòd negatiua de poſſibili de mõ affirmato pro his, q̃ pñt eſſe, non conuertitur, quia non ſequitur. oĩs Deus põt non creare, ſub iſto ſenſu. oẽ ꝙ põt eſſe Deus põt non creare. igiť quoddã creans põt non eſſe Deus ſub iſto ſenſu. quoddam qđ põt eſſe creans põt nõ eſſe Deus immo quodlibet qđ põt eſſe creans, neceſſe eſt eſſe Deum. & ſic patet qualiter propoſitiones affirmatiuæ de poſſibili de modo affirmato conuertuntur, & non conuertuntur, & per conſequens patet qualiter negatiuæ de neceſſario de modo negato, q̃ iſtis ęquipollent, ſunt conuertendæ, & hoc illis de poſſibili. ¶ Tunc quantum ad iſtas de neceſſario & primo de illis in hmõi ſenſum intelligitur ſupponere pro his quæ ſũt. Et ſit prima concluſio iſta, qđ affirmatiuę de neceſſario in quibus ſubiectum intelligitur ſupponere pro his quæ ſunt, non conuertuntur. quia non ſeqṫur poſito, qđ Deus ſit creãs omne creãs de neceſſitate eſt Deus. igitur quidam Deus de neceſſitate eſt creans. Verum eſt tamen, qđ tales propoſitiones poſſunt conuerti in propoſitione ſcđm reſolutionem ad quaſdam de ineſſe, vt omne creans de neceſſitate eſt Deus. igitur quod de neceſſitate eſt creans, eſt Deus. tamen iſta non eſt conuerſio proprie dicta propter cauſas prius aſſignatas.

¶ Quinta concluſio eſt, ꝙ negatiuæ de neceſſario pro his, quæ ſunt, non conuertuntur, quia poſito quòd Deus non creet hæc eſt vera. oẽ creans neceſſe eſt non eſſe. Vnũ intelligendo ſubiectum ſupponere pro his quæ ſunt, & tamen ſua cõuertens eſt falſa, ſ. iſta, quendam Deum neceſſe eſt non creare, & quia aliqui negant antecedens ſ. iſtã omne creans neceſſe eſt non eſſe Deũ, ideo probatur, qđ hæc eſt vera: nullum creans poteſt eſſe Deus. igitur hæc eſt vera. omne creans neceſſe eſt non eſſe Deum, tenet conſequentia per æquipollentias prius aſſignatas, & antecedẽs patet reſoluendo ſubiectum, vt intelligitur ſupponere pro his q̃ ſunt, ſcilicet iſtam nullũ quod eſt creans poteſt eſſe Deus. ¶ Sexta concluſio, quod affirmatiuę de neceſſario pro his quæ poſſunt eſſe nõ conuertuntur propriè, q̄a nõ ſequiť omne creans de neceſſitate eſt Deus ẽm iſtum ſenſum. oẽ quod põt eſſe creans de neceſſitate eſt Deus. igitur quidam Deus de neceſſitate eſt creans: nam conſequens eſt

eſt falſum ſecundum vtrũq; ſenſum. Verum eſt tñ quod tales propoſitiones ſunt cõuertendæ ſecundum reſolutionẽ ad quaſdam de ineſſe, ſed talis cõuerſio eſt inutilis ad reductionem ſyllogiſmorũ imperfectorum ad perfectos.

¶ Septima concluſio de illis de neceſſario pro his, q̃ poſſunt eſſe, quod vniuerſalis negatiua conuertitur ſimpliciter, ſed particularis negatiua non. probatur, quia vt dictum fuit prius, particularis affirmatiua de poſſibili pro his, quæ poſſunt eſſe conuertitur ſimpliciter, & illa contradicit vniuerſali negatiuæ de neceſſario pro illis, quæ poſſunt eſſe modo ſi vnum contradictoriorum conuertitur ſimpliciter, & reliquum, ex eo, quod ſi ad antecedens ſequitur conſequens, ad oppoſitum conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis. Secunda pars concluſionis apparet, qa non ſequitur, quoddam ens, vt aſinitatem, neceſſe eſt non eſſe Deum, & ſua conuertens eſſet falſa quendam Deum neceſſe eſt non eſſe ens. & ſic patet qualiter propoſitiones modales de neceſſario de modo affirmato conuertũtur, & qualiter non. Rationes ſunt ſolutæ per prædicta. Et hoc ad quæſitum.

Quæſtio XXVII.

QVæritur vigeſimoſeptimo. Vtrum valeant ſyllogiſmi de neceſſario in qualibet figura, ſicut valent ſyllogiſmi de ineſſe? 1

¶ Arguitur primo, quod nõ, quia in prima figura non valent ſyllogiſmi de poſſibili. igitur nec valent ſyllogiſmi de neceſſario. tenet cõſequentia, quia quælibet de poſſibili æquipollet vni de neceſſario, & econtra. probatur antecedens, poſito quod de facto nihil currat, niſi equus, tunc arguitur ſic ſumendo ſubiectũ ĩ illis de poſſibili pro his quę ſunt. Omne currens poteſt eſſe equus, quia de facto, ita eſt qđ omne currens eſt equus. ſed omnis homo poteſt currere. igitur omnis homo põt eſſe equus. præmiſſæ veræ & concluſio falſa. igitur &c.

¶ Secunda arguitur contra Baralipton, quia non ſequit. Omnis Deus de neceſſitate eſt iuſtus. omne creans de neceſſitate eſt creãs. igit quoddam iuſtum neceſſe eſt eſſe creans. præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. igitur conſequentia non valet. 2

¶ Tertio arguitur contra Cameſtres, quia non ſequitur. omne intelligens de neceſſi- 3

tate eſt Deus. omnem creaturam neceſſe eſt non eſſe Deū igitur omnem creaturam neceſſe eſt non eſſe intelligentē, maior eſt vera, poſito, quòd omne intelligens de facto ſit Deus, & minor ſimiliter, & tamen concluſio eſt falſa igitur, &c. ¶ Quarto arguitur contra Darapti, quia non ſequitur neceſſe eſt omnē grammaticum eſſe ſcientem, neceſſe eſt omnem grammaticum eſſe hominē, igitur quændam hominē neceſſe eſt eſſe ſcientem. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo.

¶ In qōne primo videbit̃ de ſyllogiſmis factis in prima figura ex ꝑpoſitionibus de neceſſario, ſcdo de eiſdem factis in prima figura concludentibus indirecte, tertio de eiſdem in ſcda figura, quarto de eiſdem in tertia figura.

QVANTVM ad primū prima cōcluſio eſt, quod ſyllogiſmi directè concludentes in prima figura ualent ex ꝑpoſitionibus de neceſſario in ſenſu compoſito ſumēdo modum, & figuram quantum ad dictum ſolum. probatur, quia ſequitur.

Neceſſarium eſt omne animal eſſe ſubſtantiam, neceſſarium eſt oēm hominem eſſe animal. igitur neceſſarium eſt omnem hominem eſſe ſubſtantiā, & tenet conſequentia per illam regulam. Si præmiſſæ ſunt neceſſariæ, concluſio erit neceſſaria.

¶ Secundo concluſio eſt, quod ex duabus de poſſibili in ſenſu compoſito non valet ſyllogiſmus in prima figura, ſumendo modum, & figuram ſecundum dictum ſolum, ꝑbatur, quia nō ſequitur, poſſibile eſt omne currens eſſe aſinum, poſſibile eſt omnem hominem eſſe currentem. igitur poſſibile eſt omnem hominem eſſe aſinum.

¶ Sed contra obijcitur, quia ſicut iſta regula eſt vera, ſi antecedens eſt neceſſarium, conſequens erit neceſſarium, ita ſimiliter iſta regula ſi an̄s eſt poſſibile, conſequens erit poſſibile, igitur ſic ex illis de neceſſario fit ſyllogiſmus, ita etiam ex illis de poſſibili.

¶ Reſpondet̃ negando conſequentiam, & cā eſt, quia nō oīs ꝑpoſitio de poſſibili cuilibet alteri de poſſibili eſt compoſſibilis, & ideo ſi antecedēs in ſyllogiſmo ſit copulatiua compoſita ex duabus præmiſſis incompoſſibilib. etiam non pōt ſequi concluſio poſſibilis, ſed q̄libet propoſitio neceſſaria cuilibet alteri neceſſariæ eſt conneceſſaria. Ideo non eſt ſimile de præmiſſis neceſſarijs, & de præmiſſis poſſibili-

bilibus. ¶ Tertia concluſio, quod modi directi de neceſſario in ſenſu diuiſo ualent in prima figura. Et iſti modi nõ indigent probatione, ſed de ſe ſunt euidentes. Nam ſi modus de neceſſario ſit affirmatus. ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue negatum, ſemper tenet ſyllogiſmus per dici d omni, vt arguendo ſic. Omne b, neceſſe eſt eſse.a omne c. neceſſe eſt eſse.igitur omne c.neceſſe eſt eſse a.

¶ Itẽ ſi dictũ ſit negatũ, arguitur ſic. omne b neceſſe eſt nõ eſse a. omne c.neceſſe eſt nõ eſss b. igit omne c.neceſſe eſt non eſt a. & vterque modus tenet per dici de omni. Si modus de neceſſario ſit negatus, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue non, tunc tenent ſyllogiſmi per dici de nullo. Exemplum de dicto affirmato. Nullum b.neceſſe eſt eſse a omne c.neceſſe eſt eſse b.igitur nullum c.neceſſe eſt eſse a. Exemplum de dicto negato. Nullum b. neceſſe eſt non eſse a. omne c neceſſe eſt eſse b.igitur nullum c. neceſſe eſt non eſse a. & tenet directe per dici de nullo.

¶ Quarta concluſio, quod dicti modi non ualent de poſſibili in ſenſu diuiſo, ſi ſubiectũ ſumatur pro his quæ ſunt. Probatur. Sit iſta, ꝙ de facto omne currẽs ſit equus. tũc arguitur ſic oẽ currens põt eſse equus. omnis hõ poteſt eſse currens. igitur omnis hõ poteſt eſse equus cõſequentia nõ valet, quia præmiſsæ ſunt ueræ, & concluſio falſa.

¶ Scdo probaт de modis negatiuis poſito, ꝙ de facto Deus nõ creet, tũc hęc eſt uera. Nullũ creans põt eſse Deus. qua ſignificat, quod nullũ quod eſt creans, poteſt eſse Deus. & hoc eſt verum, quia nihil eſt creans, ſed omnis prima cauſa poteſt eſse creans, ut notum eſt, & tamen non ſequitur. igitur nulla prima cauſa poteſt eſse Deus. Quinta concluſio eſt, quod prædicti modi de poſſibilis ualent in ſenſu diuiſo, ſi ſubiecta ſumãtur pro his quę poſſunt eſse. Et iſta concluſio non indiget probatione, quia illi modi tenent directè per dici de omni, & per dici de nullo, vt patet reſoluendo ſubiecta, ut ſupponant pro his quæ poſſunt eſse. & ſic patet de modis directè concludentibus in prima figura de neceſſario, & de poſſibili. qualiter ualent, & qualiter non. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecũdũ notandum, quod ex propoſitionibus de neceſſario in ſenſu

ſu compoſito valent modi indirecti primæ figuræ ad concludendum de neceſſario ſumendo modum, & figuram penes dictum, & non penes modum, & tenet per iſtam regulam. ſi antecedens eſt neceſſarium, & conſequens erit neceſſarium. Et non ſolum tenẽt iſti modi in illis de ſenſu compoſito, ſed etiam in quibuſdam de neceſſario in ſenſu diuiſo. videlicet quando ambæ præmiſſę de neceſſario ſunt neceſſariæ: vel ſub alio modo loquendi, quã do ſunt de neceſſario ſecundum connexionem terminorum pro ſemper, quia huiuſmodi propoſitione neceſſariæ de neceſſario ſimililiter conuertuntur illis de ineſſe, vt dictum fuit prius. Et ideo modi indirecti reducuntur ad modos directos eodem modo, ſicut in illis de ineſse per conuerſionem, & ideo de iſtis non eſt difficultas, ſed de illis de neceſsario, quæ ſunt contingentes, vt creans de neceſſitate eſt Deus, vel ſecundum alium modum loquendi de illis, quæ ſunt de neceſsario ſecundum connexionem terminorum ſimpliciter pro nunc ſolum.

¶ Et de iſtis ponuntur concluſiones. Prima eſt, quod ex duabus de neceſſario non fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario indirectè; vt in Baralipton. probatur poſito, quod nunc Deus ſit creans, tunc arguitur omnis Deus de neceſſitate eſt iuſtus. omnis creans de neceſſitate eſt Deus. igitur indirectè quoddam iuſtum de neceſſitate eſt creans, præmiſsæ ſunt ueræ, & concluſio falſa. igitur conſequentia non ualet.

¶ Secunda cõcluſio quod modi negati de modo negato, ſ. de hoc modo neceſsarium nõ valet concludendum indirectè in iſta figura.

¶ Probatur per inſtantia in celantes poſito, quòd Deus ſit creans. tunc arguitur ſic. nullus iuſtus de neceſſitate eſt creans. omnis Deus de neceſſitate eſt iuſtus. igitur nullus creans de neceſsitate eſt Deus præmiſsæ ſunt uere, & concluſio falſa. prædicto caſu poſito, quod quoddam creans de neceſsitate eſt Deus, ut poteſt probari expoſitoriè.

¶ Secundo patet inſtantia in Fapeſmo, arguendo, ſicut omne creans de neceſsitate eſt Deus. nullus iuſtus de neceſsitate eſt creans. igitur quidam Deus de neceſsitate non eſt iuſtus. pręmiſsę ſunt verę, & cõcluſio falſa igitur conſequentia non ualet, & per eoſdem

terminos poteſt dari inſtantia in Friſeſomorum.

¶ Tertia concluſio, quod modi negati de modo affirmato, ſcilicet de hoc mō neceſſariū, affirmato, non valent ſi ſubiectum ſumatur pro his, quæ ſunt. Probatur per inſtantias.

¶ Primo in celantes, poſito, quod ſol luceat ſuper noſtrū hemiſpherium. tunc arguitur ſic. omnem ſolem neceſſe eſt non eſſe lunam, omne lucens ſuper noſtrum hemiſpherium de neceſsitate eſt ſol. igitur omnem lunam neceſſe eſt nō lucere ſuper noſtrum hemiſpherium. pręmiſſę ſunt veræ per caſum poſitum, & tamen concluſio eſt falſa, quia omnem lunam poſsibile eſt lucere ſuper noſtrū hemiſpherium.

¶ Scđo patet per inſtantiã in Fapeſmo poſito, ꝙ Deus nūc nō ſit creans. tunc arguiť ſic. omnis prima cauſa de neceſſitate eſt Deus. omne quod eſt creans, neceſse eſt non eſse primam cauſam. igitur quendã Deum neceſse eſt eſse nō creantem. conſequentia non valet, quia pręmiſſa ſunt verę, & concluſio falſa, & cauſa eſt, quia in præmiſsis minor extremitas ſumitur ſolum pro his quæ ſunt, ſed in concluſione ampliatur ad ea quæ poſſunt eſſe, quia ſequitur hunc modum neceſse, cuius eſt de neceſsitate ampliare terminū ſequētem, ſcilicet a parte prędicati. licet non ſit neceſse ampliare terminum præcedētem, & hoc eſt ex eo, quod prædicatum debet appellare ſuam formam modo ex non ampliato, nunquam ſequitur ampliato, nunquam ſequitur ampliatum negatiuè, quia eſt argumentare negatiuè ab inferiori ad ſuperius.

¶ Quarta concluſio eſt, quod dicti modi valent de modo affirmato, ſi ſubiectum capiatur pro his quæ poſsunt eſse, quia tunc minor extremitas non magis ampliatur in concluſione quam in præmiſsis.

¶ Secundo probatur concluſio ſpecialiter de Celantes quælibet negatiua de neceſsario de modo affirmato, cuius ſubiectum ſupponit ꝓ his quæ poſsunt eſse, conuertitur ſimpliciter, ut dictum fuit prius. igitur iſte modus celantes reducitur ad celarent per conuerſionē concluſionis.

¶ Tertio probatur de alijs duobus modis, ſ Fapeſmo, & Friſeſmorum: q̃ reducuntur ad Barbara, & Darij ꝑ impoſſibile, & in iſta reductione reſultabit mixtio, quæ valet ꝓ his quę poſsunt eſse cum maior fuerit đ poſsibili. vnde primo fiat ſyllogiſmꝰ talis đ Fapeſmo,

peſmo, oē b. neceſſe eſt eſſe a. oē c. neceſſe eſt non eſſe b. igitur quoddam a. neceſſe eſt non eſſe c. modo ſumatur oppoſitum concluſionis cum maiore, & ſequetur oppoſitum minoris. nam oppoſitū contradictorium concluſionis eſt. oē a. poteſt eſſe c. tunc igitur fiat ſyllogiſmus talis, omne a. pōt eſſe c. omne b. de neceſſitate eſt a. igitur omne b. poteſt eſſe c. & tunc cōuertatur concluſio, quia affirmatiua de poſſibile, pro his quæ poſſunt eſſe conuertitur, ſicut illa de ineſſe, ut declaratum fuit prius. tunc erit conuerſa concluſionis, quoddam c. pōt eſſe b. & iſta repugnat primo minori, quæ dicit, omne c. neceſſe eſt non eſſe b. ſic patet quomodo iſti modi indirectè ualent, & quomodo non valent, & hoc de ſecūdo.

QVANTVM ad tertiū, & quartum ſimul notādum, quod ex propōnibus de neceſſario in ſenſu compoſito fit ſyllogiſmus, ſicut in illis de ineſſe in ſcd̄a & tertia figura ſumēdo modū & figuram præciſè ſm̄ dictum. Et oēs modi probantur. ſicut in alijs modis ꝑ illam. Si antecedens eſt neceſſarium conſequens erit neceſſarium.

¶ Secundo notādū, ꝙ ex propoſitionibus de neceſſario ſecundum connexionē terminorum pro ſemper. ſ q̄ ſunt neceſſariæ fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario ſicut in illis de ineſſe in ſecūda & tertia figura. Cauſa huius eſt, quia tales propōnes de neceſſario conuertuntur, ſimiliter illis de ineſſe. ideo modi imperfecti qui fiunt in ſecunda, & tertia figura, redūcuntur ad ſyllogiſmos primę figuræ, ſicut iſtæ de ineſſe exceptis Barocho & Brocardo, qui non probantur per conuerſionem, ſed per impoſſibile, vt verbi gratia in Barocho fiat ſyllogiſmus ſic, omne b. neceſſe eſt eſſe a. quoddam c. neceſſe eſt non eſſe a. igitur quoddam c. neceſſe eſt non eſſe b. quia ſi nō ſequitur, detur oppoſitū concluſionis ſic omne c. poteſt eſſe b. tunc ex iſta cum maiore infertur oppoſitum minoris arguendo ſic. omne b. neceſſe eſt eſſe a. omne c. poteſt eſſe b. igitur omne c. poteſt eſſe a. & tenet ſyllogiſmus ſumēdo ſubſtantiam propōnum ꝓ his q̄ pñt eſſe, & tūc tenet ſyllogiſmus euidenter, ut patet explicando maiorem, arguēdo ſic. omne qd̄ poteſt eſſe b. neceſſe eſt eſſe a. omne c. pōt eſſe b. igit̄ omne c. pōt eſſe a. & iſtā ſequitur omne c. poteſt eſſe a. quę contradicit mino-

ri primi ſyllogiſmi, quæ dicebat, quoddã c. neceſse eſt nõ eſſe a. Et conſimiliter poteſt probari Brocardo.

¶ Tunc ponuntur concluſiones. Prima cõcluſio eſt, ꝙ modi ſecundæ figurę non valent ſumendo ſubiecta pro his q̃ ſunt probatur per inſtantiã, poſito quod nullum ſit lucẽs ſumodo ſuper noſtrum hemiſpherium. tunc datur inſtantia de Cęſare iſto modo. omne lucens ſuper nr̃m hemiſpherium neceſse eſt non eſſe ſolem, omnis planeta lucidiſſimus de neceſſitate eſt ſol, igitur omnem planetam lucidiſſimum neceſse eſt nõ lucere ſuper nr̃m hemiſpherium, præmiſſę ſunt veræ, vt patet ex caſu, & tamen conclusio eſt falſa, & in eiſdẽ terminis inſtatur contra Feſtino faciendo minorem particularem, quæ prius fuit vniuerſalis. ¶ Sed obijcitur contra ſecundum notabile, quia in exemplo ibi ſupponitur, qđ ſubiecta ſupponant pro his quæ poſsunt eſse, & tamen non debet eſse ita.

¶ Reſpõdetur, ꝙ illud debet ſupponi, immo ſequitur virtute illius, quod ſupponebat prius. videlicet, quod propoſitiones eſsent de neceſsario ſimpliciter ſecundũ cõnexionẽ terminorum pro ſuper,

¶ Secũda cõcluſio eſt, ꝙ modi ſecundæ figurę valent ſi ſubiecta ſumantur pro his quę poſsunt eſse, & oẽs probãtur ꝑ impoſſibile, ſicut exemplificabatur prius de Barocho.

¶ Tertia concluſio eſt, quod oẽs mõdi tertiæ figuræ valẽt de neceſsario ſicut valent illi de ineſse ſiue ſubiecta ſumantur pro his, quæ ſunt, ſiue pro his quæ poſsunt eſse, & omnes probantur per impoſſibile eodẽ mõ, ſicut ꝓbatur de Barocho in ſa figura, excepto quod in tertia figura oppoſitũ concluſionis debet fieri maior, qđ quidẽ oppoſitum fiebat minor in ſecũda figura.

¶ Tunc ad rationes duæ primæ ſunt ſolutæ.

¶ Ad tertiã, quæ fuit contra Cameſtres, reſpõdetur, ꝙ in illa figura nõ fit ſyllogiſmus qñ maior non eſt de neceſſario ſm connexionem terminorum pro ſemper. mõ ſic eſt in iſto argumẽto. ¶ Ad quartam dicitur quod ubi ex propoſitionibus de ſenſu cõpoſito infertur propoſitio in ſenſu diuiſo, cõſequẽtia non valet. Et ſic ſit dictũ ad q̃ſitũ.

Quæſtio XXVIII.

QVæritur vigeſimooctauo. Vtrum ex vna de neceſſario, & alia de ineſſe fiat ſyllogiſmus ad concluſio-

cludendum neceſſario in prima figura?

¶ Arguitur primo quod non: quia non eſt connexio minoris extremitatis cum maiori in cõcluſione, niſi propter connexionem ipſius cũ medio in præmiſſis, ſed minor extremitas connectitur cum medio in præmiſſis ſolum pro vno tempore. quia hoc ſignificat propõ de ineſſe. igitur debet inferri cõnexio minoris extremitatis cum maiore ſolum pro vno tempore, ſed illa de neceſſario ſignificat connexionem pro omni tempore. igitur non debet inferri illa de neceſſario, ſed de ineſse.

2 ¶ Secundo arguitur per inſtãtiam, quia non ſequitur de neceſſitate, omnis homo eſt animal. album eſt homo. igitur de neceſſitate album eſt animal. quia præmiſsæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

3 ¶ Tertio, quia non ſequitur, omnis prima cauſa de neceſſitate eſt Deus. quoddam creans eſt prima cauſa. igitur quoddam creans de neceſſitate eſt Deus. quia præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa, quod autem concluſio ſit falſa, patet. quia ſequitur, quoddam creans de neceſſitate eſt Deus. igitur quiddam Deus de neceſſitate eſt creans: quia iſta de neceſſario conuertitur ſimpliciter, ſicut illa de ineſſe, vt dicit Ariſt. in iſto primo modo: cõſequens eſt falſum, igitur & antecedens.

¶ Quarto, ſi ex una de neceſſario, & alia de ineſſe ſequeretur cõcluſio de neceſſario, vel hoc eſſet ex maiore de neceſſario, & minore de ineſſe, vel econtra. nõ primo modo, vt probatum eſt, nec ſecũdo modo, vt probat Ariſt. in iſto primo.

¶ Oppoſitum arguitur per Ari. in iſto primo.

NOTANDVM eſt quod duplex eſt propoſitio de ineſſe quantum ad propoſitionem pertinet. quædam de ineſſe ſimpliciter, ſcilicet quæ eſt neceſſaria, ut iſta homo eſt animal, eſt de ineſſe ſimpliciter ſecundum Ariſtote. qui ponit mundũ æternum, & ſic neceſſario perpetuari. alia eſt de ineſſe, ut nunc, ſcilicet propoſitio contingens de ineſse. Et proportionabiliter poteſt diſtingui de propoſitione de neceſſario, quia quædam eſt neceſsaria, & illa uocatur de neceſsario ſimpliciter, & alia eſt contingẽs, & illa vocatur de neceſsario vt nunc. ¶ Secundo notandũ, quod ex vna de neceſsario, & alia de ineſse non poteſt fieri ſyllogiſmus, niſi altero

duorum modorum, ſ.uel ex maiori de neceſſario, & minori de ineſſe, uel econtra.

¶Ideo primo notandum eſt qualiter ſit ſyllogiſmus ex maiori de neceſſario, & minori de ineſſe. ¶ Secũdo qualiter ſit ſyllogiſmus ecõuerſo. ¶Tertio inferenda ſunt quædam correlaria.

QVANTVM ad primũ, ponuntur tres concluſiones. Prima eſt, quod ex maiori de neceſſario in ſenſu compoſito, & minori de ineſſe non ſit ſyllogiſmus ad concludendũ de neceſſario. Probatur per inſtantiam in Barbara, poſito, quod tantum homo currat, tunc arguitur ſic, de neceſſitate, omnis homo eſt riſibilis, omne currens eſt homo. igitur de neceſſitate omne currens eſt riſibile, pręmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa.

¶Secundo contra celarent, arguendo ſic. de neceſſitate nullum album eſt nigrum. omnis homo eſt albus. poſito qđ ita ſit: igitur de neceſſitate nullus homo eſt niger, præmiſsæ ſunt ueræ, & concluſio falſa.

¶Tertio contra Darij, patet per inſtantiam primam ante oppoſitum.

¶ Secunda cõcluſio, quod ex maiori de neceſsario in ſenſu diuiſo & minori de ineſse ualent modi primæ figuræ directè concludentes ad concludendum de neceſsario, & iſta concluſio probatur per hoc, quod illi modi ſunt euidentes per dici de omni, & dici de nullo. Exemplum de Barbara. omne b. neceſse eſt eſse a. omne c. eſt b. igitur omne c. neceſse eſt eſse a. præmiſsę ſi ſint ueræ, neceſse eſt, quod concluſio ſit uera: quia reſoluendo maiorem, iſte modus tenet euidenter per dici de omni, arguendo ſic, omne quod eſt b. neceſse eſt eſse a. &c.

¶Similiter poteſt exẽplificari de modo negato, ut de celarent, nullum quod eſt b. neceſse eſt eſse a. omne c. eſt b. igitur nullum c. neceſse eſt eſse a. & tenet directè per dici de nullo, & cõſimiliter poteſt exemplificari de modis particularibus.

¶Tertia concluſio, quod modi indirectè concludentes primæ figuræ non ualent ex maiori de neceſsario, & minori de ineſse, ad concludendum de neceſsario indirectè probatur per inſtantiam in terminis, & inſtatur contra Baralipton per iſtos terminos Deus prima cauſa creans, poſito, quod de facto Deus ſit creans, tunc

arguitur ſic. omnis prima cauſa de neceſſitate eſt Deus, omne creans eſt prima cauſa. non ſequitur concludendo indirecte, igitur quidam Deus de neceſſitate eſt creans: immo Deum poſſibile eſt non creare, & in eiſdem terminis poteſt inſtari contra celarent: quia non ſequitur, nullus Deus de neceſſitate eſt creans. omnis prima cauſa eſt Deus. igitur nullum creans de neceſſitate eſt prima cauſa. præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa, caſu poſito. igitur conſequentia non valet.

QVANTVM ad ſecundum ponuntur concluſiones. Prima eſt, ꝙ ex maiore de ineſse & minori de neceſsario in ſeñſu compoſito non valet ſyllogiſmus ad concludendum de neceſsario, quia non ſequitur. omnis homo currit. de neceſsitate omne riſibile eſt homo. igitur de neceſsitate omne riſibile currit.

¶ Secunda concluſio eſt, qđ ex maiori de ineſse, & minori de neceſsario in prima figura fit ſyllogiſmus ad concludendum de ineſse. probatur, quia ex maiori de ineſse, & minori de ineſse fit ſyllogiſmus ad concludendum de ineſse. igitur ex maiori de ineſse, & minori de neceſsario fit ſyllogiſmus ad concludendum de ineſse. antecedens apparet in ſimplici conuerſione ſyllogiſmorum de ineſse conſequentia probatur: quia ad ūnam de neceſsario ſequitur illa de ineſse. modo quicquid ſequitur ad conſequens: ſequitur ad antecedens.

¶ Tertia concluſio eſt, quod in modis negatiuis de modo negato ex maiore de ineſse, & minori de neceſsario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſsario. probatur, quia ex maiori de ineſse, & minori de neceſsario in modo negatiuo fit ſyllogiſmus ad concludendum negatiuam de ineſse. igitur etiam ad concludendum negatiuam de neceſsario de modo negato antecedens apparet per præcedentem concluſionem, & conſequentia probatur: quia ad negatiuam de ineſse ſequitur negatiua de neceſsario de modo negato, ut ad iſtam nullū b. eſt a. ſequitur, quod nullum b. de neceſsitate eſt a.

¶ Quarta concluſio eſt iſta, quod modi affirmatiui primæ figuræ, & etiam modi negatiui de modo affirmato non ualent ad concludendum de neceſsario, ex minori de neſsario, & maiori de ineſse. Probatur per inſtantiam in terminis, quia non

non ſequitur, poſito, ꝙ Deus ſit creans. omnis prima cauſa eſt creans. omnis Deus de neceſſitate eſt prima cauſa. igitur omnis Deus de neceſſitate eſt creans, quæ præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa. ¶ Secundo contra celarent poſito, quòd Deus non ſit creãs; quia non ſequitur. nullus Deus eſt creans. omnem primam cauſam neceſſe eſt eſſe Deum. igitur omnem primam cauſam neceſſe eſt eſſe creantem: quia præmiſſæ ſunt veræ & concluſio falſa.

¶ Quinta concluſio eſt, quòd ex maiori de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendũ de neceſſario tam in ſenſu cõpoſito, quàm etiam diuiſo. ſicut ſequitur: omnis Deus eſt prima cauſa. quoddam iuſtum de neceſſitate eſt Deus. igitur quoddam iuſtũ de neceſſitate eſt prima cauſa, nec eſt poſſibile inuenire inſtantiam. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertiũ, ex prædictis ſequitur primo, quod Ariſt. in propoſito non intelligit de modalibus propoſitionibus in ſenſu compoſito, quia ſic pauca eius dicta eſſent vera, vt patet ex prædictis.

¶ Secũdo ſequitur, ꝙ Ariſtoteles non intendit, quòd propoſitio de ineſſe ſumpta cum illa de neceſſario ſit de ineſſe ſimpliciter, quemadmodum aliqui exponunt. ¶ Probatur: quia tunc æquiualerent ſyllogiſmi ex maiori de ineſſe, & minori de neceſſario, & econtra. cuius tamen oppoſitum determinat Ariſto. & patet conſequentia ex prædictis. ¶ Secundo poteſt inferri, ꝙ iſta conſequentia non valet ex maiori de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario. igitur ex maiori de ineſſe, & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario, ꝓbatur: quia ſequitur propoſitio de ineſſe ſimpliciter. igitur propoſitio de ineſſe modo non quicquid ſequitur ad antecedens ſequitur ad conſequens, ſed contra eſt verum, quia quicquid ſequitur ad conſequens. ſequitur ad antecedens. ¶ Quarto ſequit, ꝙ non eſt idem iudiciũ, ubi modus affirmatur. & ubi modus negatur. & hoc ſequitur ex tertia & quarta concluſionibus. ¶ Tunc ad rõnes. Ad primam dico, ꝙ licet in præmiſſis minor extremitas connectatur cum medio: ſolum pro præſenti, tñ quia mediũ connectitur cum maiori

ex-

extremitate pro omni tempore, ideo quicquid connectitur cum medio, oportet ꝙ p omni tempore connectatur cum maiori extremitate.

¶ Ad ſecundum dico, quod ille ſyllogiſmus fit ex maiori in ſenſu compoſito, & talis diſpoſitio non valet, vt dictũ eſt prius.

¶ Ad tertiam dico, quod conſequentia eſt bona; ad probationem dico, ꝙ concluſio nõ poteſt conuerti in illã de neceſſario. quia vt patuit prius, illa de neceſſario vt ſic non conuertitur ſimiliter illis de ineſse.

¶ Ad quartam dico, quod vtroque modo, ſicut prædictum eſt. Et hæc ſiut ad quæſitum.

Quæſtio XXIX.

QVæritur vigeſimonono. Vtrum mixtio de neceſſario & de ineſse valeant in ſecunda, & tertia figura? Arguitur ꝙ non: quia in ſecunda figura ex affirmatiua de neceſſario, & negatiua d ineſse non valet ſyllogiſme ad concludendum de neceſſario. igitur nec ecõ ra ex negatiua de neceſſario, & affirmatiua de ineſse, ad concludendum de neceſſario antecedens apparet per Ariſt. in litera, & probatur conſequentia. quia affirmatiua æquipollens eſt ad aſsimilandum ſibi concluſionem ſicut negatiua.

¶ Secundo arguitur contra Cæſare, quia non ſequitur de neceſsitate, nullum albũ eſt nigrum, omnis homo eſt niger. poſito, quòd ita ſit, igitur omnis homo de neceſsitate non eſt albus. præmiſsæ ſunt veræ, & concluſio falſa. quia quemlibet hominem contingit eſse album. 2

¶ Tertio arguitur contra Cameſtres, quia non ſequitur, omnis planea lucet, nulla luna de neceſſitate lucet. igitur nulla luna de neceſſitate eſt planeta. maior eſt vera; poſito, ꝙ nullus planeta de facto eclipſatur, & minor eſt vera. quia poſſibile eſt lunam non lucere, vt patet in eclipſi, & tamen concluſio eſt falſa. quia omnem lunam neceſse eſt eſſe planetam. 3

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo.

¶ In quæſtione primò videbitur, qualiter valeat mixtio de neceſſario, & de ineſse in ſecunda figura, ſi negatiua ſit de neceſſario, & affirmatiua de ineſse, ſecundo qualiter valet in illa ſecunda figura, ſi econtra, & tertio qualiter ualet in tertia figura.

QVANTVM ad primũ notandum, ꝙ ſi illa de neceſſario ſit in ſenſu compoſito, aut etiam de modo negato, non ualet ſyllogiſmus in ſecunda figura, patet de illis de ſenſu compoſito per ſecundam rationem ante oppoſitum, & de illis de modo negato patet per tertiam rationem, & ideo iſta mixtio ſi valeat, ſolum valet ſi illa de neceſſario ſit in ſenſu diuiſo de modo affirmato.

¶ Secundo notandum, quod in iſta mixtione debet ſupponi, quod negatiua de neceſſario quæ cum hoc, ꝙ eſt de neceſſario eſt neceſſaria, conuertitur ſimpliciter in aliam de neceſſario.

¶ Similiter, ꝙ vniuerſalis negatiua de neceſſario, dato, ꝙ ſit cõtingens, dum tamen ſubiectum ſupponat pro his q̃ poſſunt eſſe, conuertitur ſimpliciter in aliam de neceſſario, & iſtius cauſa prius fuit dicta. ¶ Iſtis præmiſſis ponũtur concluſiones.

¶ Prima eſt quod Cæſare, & Feſtino valent, dum tamen maior quæ eſt de neceſſario, ſit neceſſaria, vel etiam contingens, dum tamen eius ſubiectũ ſupponat pro his quæ poſſunt eſſe, probatur, quia tunc vniuerſalis negatiua per ſuppoſitum conuertitur ſimpliciter, ac ſi eſſet de ineſſe: ideo reducitur ad primam figuram tam Cæſare quã Feſtino omnino conſimiliter, ac ſi fieret ex præmiſſis de ineſſe.

¶ Secunda concluſio eſt, ꝙ ſi maior ſit de neceſſario, & cũ hoc ſit contingens, ita quod ſubiectum ſupponat pro his quæ ſunt, tunc non valetur Cæſare nec Feſtino probatur ꝑ inſtantiam: quia non ſeq. tur, omne lucens ſuper noſtrum hemiſpherium neceſſe eſt non eſſe planetã, omnis luna eſt planeta. igitur omnem lunam neceſſe eſt nõ lucere ſuper noſtrũ hemiſpherium. præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa, unde poſito, quod omnis planeta ſit ſub noſtro orizonte, tunc maior, eſt uera, ſuppoſito, ꝙ eius ſubiectũ ſupponat pro his, quæ ſunt. ¶ Tertia cõcluſio eſt, ꝙ cameſtres nullo modo ualet ſiue negatiua de neceſſario ſit neceſſaria, ſiue contingẽs, patet per inſtantiam, quia non ſeq. tur, omnis planeta lucens ſuper noſtrum hemiſpheriũ, eſt ſol. omnem lunam neceſſe eſt non eſſe ſolem. igitur omnem lunam neceſſe eſt nõ lucere ſuper noſtrum hemiſphærium præmiſsæ ſunt veræ & concluſio falſa.

¶ Quarta concluſio, quod

ſi maior in Cameſtres, ſ. de ineſſe ſit neceſſario, hoc eſt de ineſſe ſimpliciter, tunc valet Cameſtres, aliter non, ꝙ ſic valeat, probatur, quia ex oppoſito concluſionis, & minori ſequitur maiorem non eſſe neceſſariam, quod eſt contra poſitum antecedens. & fiat ſyllogiſmus in Cameſtres ſic. omne b. eſt a. & ſit iſta neceſſaria omne c. neceſſe eſt non eſſe a. igitur omne c. neceſſe eſt non eſſe b. quia non ſequitur, detur oppoſitum concluſionis, ſcilicet quoddam c. poteſt eſſe b. & ponatur ineſſe, ſ. quoddam c. eſt b. tunc ex minori, quæ dicebat, ꝙ omne c. neceſſe eſt nõ eſſe a. ſequitur ꝙ nullũ c. poteſt eſſe a. & tñ aliquod c. eſt b. vt iam reſeruatum eſt ex oppoſito concluſionis poſito in eſſe, igiť aliquod c. eſt b. quod tamen nõ eſt a. & per conſequens aliquod b. non eſt a. igitur maior, quæ dicebat omne b. eſt a. non erat neceſſaria, quæ tamen ponebatur eſſe neceſſaria. ¶ Quinta concluſio eſt, quòd Barocho valet eodem modo, ſicut Cameſtres, & aliter non: ita ꝙ in Barocho ſequitur concluſio de neceſſario, ſi maior ſit de ineſſe ſimpliciter, ſed maior ſit de ineſſe, ut nunc qualitercunque fuerit minori de neceſſario, ſiue neceſsaria, ſiue contingens, non ualet ſyllogiſmus. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſm, notandum, quòd in propoſito non eſt dubium, an ſequatur concluſio de ineſse, quia ex duabus de ineſse in omnibus quattuor modis ſecundæ figuræ valet ſyllogiſmus ad concludendum de ineſſe. igitur ſi vna fuerit de ineſse, & alia de neceſsario, ad hæc valebit ſyllogiſmus ad concludẽdum de ineſse, quæcunque præmiſsarum fuerit de neceſsario per illam regulam. Quicquid ſequitur ad conſequens ſequitur ad antecedens, modo ad iſtam de neceſſario ſequitur illa de ineſse. ¶ Secundo notandum, ꝙ etiam in propoſito non eſt dubium, an ex una de neceſsario & alia de ineſse ſequatur concluſio negatiua de neceſsario de modo negato, quæcunque præmiſsarum fuerit de neceſsario, ſiue affirmatiua, ſiue negatiua, quia ad præmiſsas ſic diſpoſitas, ſequitur concluſio negatiua de ineſse, modo ad negatiuam de ineſse, ſequitur negatiua de neceſsario, ſicut ſequitur, nullum b. eſt a, igitur nullum

b. de

b. de neceſſitate eſt a. igitur iſta eadem concluſio ſequitur ad præmiſſas, ad quas ſequebatur negatiua de ineſſe. nam ad quæcunque ſequitur antecedēs & conſequēs, ideo ſolum reſtat difficultas de affirmatiuis de neceſſario, de modo affirmato.

¶ De quib. ponuntur concluſiones. Prima eſt, ꝙ Cæſare & Cameſtres non valent, ſi affirmatiua ſit de neceſſario ad concludendum de neceſſario.

¶ Probatur per inſtantiā contra Cęſare, poſito, quòd Deus non ſit creans. Nullum creās eſt Deus omnem primā cauſam neceſſe eſt eſſe Deum, igitur omnem primam cauſam neceſſe eſt non eſſe creātem, præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

¶ Secundo inſtatur contra Cameſtres, poſito, ꝙ nullus planeta luceat ſuper noſtrū hemiſpherium, niſi ſol: tunc arguitur ſic, omne quod eſt lucens ſuper noſtrū hemiſpherium de neceſſitate eſt ſol: nulla luna eſt ſol, igitur omnem lunam neceſſe eſt non lucere ſuper noſtrum hemiſpheriū, præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

¶ Secunda concluſio eſt, ꝙ Cęſare & Feſtino valent ad concludendum de neceſſario, ſi maior quæ ēſt vniuerſalis ſit de ineſſe ſimpliciter, & minor de neceſſario, probatur, quia per conuerſionem minoris de ineſſe ſimpliciter fieret prima figura, modo dictum fuit, ꝙ in prima figura valet mixtio ex maiori de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario ad concludendum de neceſſario.

¶ Tertia concluſio eſt, ꝙ Cameſtres & Barocho valent ad concludendum de neceſſario, ſi maior ſit de neceſſario pro his, quę poſſunt eſſe & minor de ineſſe ſit neceſſaria, licet nō de neceſſario probatur, q̄a ex oppoſito cōcluſionis & maiori infertur oppoſita neceſſitas minoris. v.g. in Cameſtres ſyllogiſmus talis omne b. neceſſe eſt eſſe a. nullum c. eſt a. poſito, quòd hæc ſit neceſſaria, igitur omne c. neceſſe eſt non eſſe b, quia ſi non ſequitur, detur oppoſitum cōcluſionis, ſcilicet quoddam c, poteſt eſſe b, tunc accipiatur maior primi ſyllogiſmi, ſcilicet omne b. neceſſe eſt eſſe a, ſecundum iſtum ſenſum omne qđ pōt eſſe b. neceſſe eſt eſſe a. Et tunc fiat ſyllogiſmus, omne quod poteſt eſſe b. neceſſe eſt eſſe a. quoddam c, poteſt eſſe b. igitur quoddam c. neceſſe eſt eſſe a. quæ contradicit minori primi ſyllogiſmi, quæ dicebat, quòd nullū

c.eſt

c. eſt a. ¶ Quarta concluſio, ꝙ ſi maior ſit de neceſſario pro his quæ ſunt non valent illi ſyllogiſmi ad concludendum de neceſſario ſuppoſito adhuc, quòd minor de in eſſe ſit neceſſaria, probatur ſuppoſito, quòd planeta ſolus ſol luceat ſuper noſtrum hemiſpherium, tunc arguitur ſic, omnem planetam lucentem ſuper noſtrum hemiſpherium neceſſe eſt eſſe ſolem, nullum carens luce eſt ſol. igitur omne carens luce neceſſe eſt non lucere, concluſio eſt falſa, ſuppoſito, quòd luna nunc de facto ſit eclipſata per interpoſitionem terræ inter ſolem & lunam, & tamen maior eſt vera, quia omnem ſolem neceſſe eſt lucere, & ſimiliter minor, ſi patet qualiter in ſecunda figura affirmatiua præmiſſa exiſtente de neceſſario, & negatiua de ineſſe ſit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario; & qualiter non. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium ponuntur duæ concluſiones.

¶ Prima eſt, ꝙ omnes modi tertiæ figuræ valent ad cōcludendum de neceſſario; & minor de ineſſe, & quattuor modi, in quibus maior eſt vniuerſalis, probantur per conuerſionem minoris, quæ eſt de ineſſe, qa illa minore conuerſa ſit prima figura, & illi quattuor modi ſunt Darapti Felapton Datiſi & Feriſon; ſed alij duo modi, ſcilicet Diſamis & Brocardo probantur dupliciter. ¶ Vno modo expoſitoriè, ut fiat ſyllogiſmus in Diſamis ſic. quoddam b. neceſſe eſt eſſe a. omne b. eſt c. igitur quoddam c. neceſſe eſt eſſe a. probatur conſequentia, ſignando illud b. de quo dicitur in maiore, ꝙ neceſſe eſt ipſum eſſe a. & arguitur ſic. hoc b neceſſe eſt eſſe a hoc idem b. eſt c. quia in minori dicitur, ꝙ omne b. eſt c. igitur quoddam c de neceſſitate eſt a. & habetur propoſitum. ¶ Conſimiliter probaretur Brocardo, ſignando ſubiectum maioris, ut prius. Secundo iſti modi probantur per impoſſibile, quia ex oppoſito concluſionis, & minore infertur oppoſitum maioris, & ſit prius ſyllogiſmus, ut prius in Diſamis, ut quoddā b. neceſſe eſt eſſe a. omne c. eſt b. igitur quoddam c. neceſſe eſt eſſe a. quia detur oppoſitum, ꝙ omne, c. poteſt non eſſe a. omne c. eſt b. ut dicebatur in minori. igitur omne c. poſſibile eſt non eſſe a. Et conſimiliter po-

poteſt fieri in Brocardo. Secunda concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit de ineſſe, & minor de neceſſario, non valent modi tertiæ figurę ad concludendum de neceſſario, & quia magis apparet de Darapti, & Diſamis, & huiuſmodi diſpoſitio valet. igitur contra iſtos modos datur inſtantia.

¶Primo in Darapti, vbi maior eſt de ineſſe, vt nūc, vt omnis Deus eſt creans, poſito, quod ita ſit, omnem Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam, igitur quādam primam cauſam neceſſe eſt eſſe creantem, præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa.

¶Secundo inſtatur, vbi maior eſt de in eſſe ſimpliciter arguēdo ſic, omnis pars zodiaci exiſtens in oriente noſtro oritur nobis, hæc ſemper eſt vera, ſed omnis pars zodiaci exiſtens in oriente noſtro de neceſſitate eſt pars zodiaci. igitur aliqua pars zodiaci de neceſſitate oritur nobis, præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. igitur talis diſpoſitio nō valet. Et ſic patet, qualiter in tertia figura valeat mixtio vna de ineſſe, & alia de neceſſario, & hoc de tertio.

¶ Rationes ante oppoſitum ſunt ſolutæ per concluſiones primi articuli. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſtio XXX.

QVęritur trigeſimo. Vtrū propoſitiones de contingenti poſſint conuerti in oppoſitam qualitatem?

¶Arguitur primo, quod nō, quia non ſequitur, contingēs eſt eſſe. igitur contingens eſt non eſſe. Nam ad iſtam, contingens eſt eſſe, ſequitur per æquipollentiam iſta non neceſſe eſt non eſſe, ſed ad iſtam contingens eſt non eſse, ſequitur iſta non neceſſe eſt eſse, ſed ad illam non neceſse eſt non eſſe, non ſequitur illa, nō neceſse eſt eſse, vt ad iſtam contingens eſt eſse, ſequitur iſta contingens eſt non eſse.

¶Secundo nulla oppoſita poſſunt ſtare ſimul, ſed conuertens & conuerſa ſtant ſimul. igitur conuertens, & cōuerſa non ſunt oppoſita, & per conſequens non ſunt oppoſitæ qualitates. ¶Tertio, quia non ſequitur, contingit quoddam ens eſse ſortē. igitur cōtingit quoddam ens nō eſse ſortem, quia antecedēs eſt verum, & conſequens falſum, vnde hæc eſt neceſsaria, quoddā ens nō eſt ſortes. ¶ Oppoſitū arguitur per Ariſtot. in iſto primo tractatu de contingenti.

Nota, ꝙ hoc nomen contingens, capitur dupliciter.

Vno modo, vt conuertitur cum poſſibili, & iſto modo ſumendo omne illud eſt contingens, quod non eſt impoſſibile, & ſic propoſitiones de contingenti non conuertuntur in oppoſitam qualitatem, quia non ſequitur, Deum cõtingit eſſe iuſtum, igitur Deum contingit non eſſe iuſtum. Alio modo accipitur contingens prout reſtringitur ad poſſibile, non neceſſarium. & ſic ſumit Ariſt. contingens in iſto primo. ubi dicit, quod contingens eſt, quo non exiſtente neceſſario poſito ineſſe nullum ſequitur impoſſibile.

SECVNDO nota, ꝙ propoſito de contingenti poteſt conuerti dupliciter. Vno modo in oppoſitam qualitatem, ita quod de affirmatiua fiat negatiua, manente eodẽ ſubiecto & prędicato. Alio modo poſſunt conuerti illæ de contingenti ad utrumlibet transponendo terminos, ſicut illæ de ineſſe.

ISTIS pręmiſſis in q̃ſtione. ¶ Primo uidebitur, qualiter propoſitiones de contingenti ad utrumlibet in ſenſu compoſito conuertuntur in oppoſitam qualitatem.

¶ Secundo, qualiter illę in ſenſu diuiſo conuertuntur in oppoſitam qualitatem.

¶ Tertio, qualiter illæ in ſenſu compoſito conuertuntur tranſponendo terminos. ¶ Et quarto. qualiter illæ in ſenſu diuiſo conuertuntur tranſponendo terminos.

QVANTVM ad primũ. Prima cõcluſio eſt iſta, ꝙ nulla propoſitio de contingenti in ſenſu compoſito conuertitur in oppoſitam qualitatem ſeruata eadem quãtitate antecedentis, & conſequentis. probatur per inſtantias, quia non ſequitur. contingit omne ens eſſe Deum. igitur contingit nullum ens eſſe Deũ, quia añs eſt uerum, ſecundũ fidem. immo aliquando ita erat. ſ. ante creationẽ mũdi, quod omne ens fuit Deus. & tamen concluſio ex falſa, & impoſſibilis. ¶ Secundo patet de uniuerſali negatiua, quia hęc eſt uera, contingit nullũ ens eſſe ſortem. nũc mortuo ſorte nullum ens eſt ſortes. & tamen hæc eſt falſa. contingit omne ens eſſe ſortem. ¶ Tertio patet de particulari affirmatiua per tertiam rationẽ ante oppoſitũ. ¶ Quarto de particulare negatiua, qa nõ ſequitur cõtingit qđdam ens non eſſe Deum. igitur contingit quoddam ens eſſe Deum, quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum. nam hæc eſt neceſſaria

ria, & non contingens, quoddam ens eſt Deus.

¶ Scđa cõcluſio eſt, ꝙ oĩs ꝓpoſitio de contigenti põt conuerti in oppoſitam qualitatẽ mutata quantitate antecedentis, & conſequentis, ita quod de vniuerſali fiat particularis & contra, & [illegible] de illis in ſenſu compoſito probatur, quia ſequitur, cõtingit omne b. eſſe a. igitur contingit qđdam b. non eſſe a. quia iſtæ duæ contradicunt. omne b. eſt a. & quoddam b. non eſt a. mõ ſi unum contradictorium eſt cõtingẽs, & reliquũ. Ex quo patet, ꝙ particularis negatiua conuertitur in vniuerſalem affirmatiuam, & econtra, & vniuerſalis negatiua in particularem affirmatiuam, & ecõtra.

¶ Scđo ſeq̃tur, ꝙ q̃libet duo cõtradictoria mutuo ſe ĩuicẽ conſequunt hucuſque addito hoc modo conntigens. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſm notandũ, ꝙ illarũ de cõtingenti in ſenſu diuiſo, q̃dam eſt de mõ affirmato, & quædam de modo negato.

¶ Tũc ponunt cõcluſiones. Prima eſt, ꝙ nulla propoſitio de cõtingenti de mõ negato cõuertitur in oppoſitã quantitatẽ. nec affirmatiua põt cõuerti in negatiuam de mõ negato ꝓbatur, quia nõ ſequit. nullũ hominẽ contingit eſſe aſinum. igitur omnem hominem contingit eſſe aſinum.

¶ Item nõ ſequitur, omnem hominem contingit currere. igitur. nullum hominem contingit currere, quia anš eſt uerum, & conſequens falſum.

¶ Scđa cõcluſio, ꝙ omnis ꝓpoſitio de cõtingenti affirmatiua & omnis negatiua de mo affirmato in ſenſu diuiſo cõuertitur in oppoſitam qualitatẽ, ſicut ſequitur. omne b, contingit eſſe a. igitur omne b. contingit non eſſe a. probatur, quia ad iſtam omne b. contingit eſſe a ſequitur iſta. igitur nullum b. neceſſe eſt eſſe a. per diffinitionem contingẽtis. Similiter ad eandem ſequitur. igitur nullum b. impoſſibile eſt eſſe a. per eãdem diffinitionem modo ad iſtam nullum b. necſſe eſt eſſe a. ſequitur, quod omne b. contingit non eſſe a. ſequitur igitur, quod omne b. contingit eſſe a. igitur prima implicabat utranque, ſcilicet tam affirmatiuam, quam negatiuam, & ſic iſtam concluſionem Ariſtote. intendit in iſto primo quando ponit, quod illæ de contingenti conuertuntur in oppoſitam qualitatem. Et hoc de ſecundo.

Quan-

QVANTVM ad tertiũ. Prima concluſio eſt iſta, qđ vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua de cõtingẽti in ſenſu compoſito conuertuntur ſimpliciter in terminis ſumendo conuerſionem penes dictum. ita quod vniuerſalis negatiua conuertitur in vniuerſalem negatiuam, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam probatur, quia ſequitur, contingit nullum b. eſse a. igitur contingit nullum a. eſse b. quia iſtę duę nullum b. eſt a. & nullum a. eſt b. mutuo ſe inuicem conſequuntur. igitur ſi una eſt contingens, & alia, aliter ex neceſsario ſequeretur contingens, & eodem modo probabiliter de particulari affirmatiua. Ex iſta concluſione ſequitur, qđ particularis affirmatiua cõuertitur in vniuerſalẽ negatiuã, & vniuerſalis negatiua in particularem affirmatiuã probatur, quia vniuerſalis negatiue, & particularis affirmatiua de contingenti in ſenſu compoſito mutuo ſe inuicem conſequuntur, vt patet ex primo articulo. igitur quicquid ſequitur ad vniuerſalem negatiuam, ſequitur etiam ad particularẽ affirmatiuã, & econtra, ſed ad vniuerſalem negatiuã ſequit̃ vniuerſalis negatiua conuertens, vt probatum eſt. igitur illa eadẽ ſequitur ad particularẽ affirmatiuam.

¶ Scđa cõcluſio, ꝙ vniuerſalis affirmatiua de cõtingenti ad vtrũlibet in ſenſu cõpoſito conuertit̃ in particularẽ affirmatiuã de poſſibili, & ĩ nullã aliam. Prima pars cõcluſionis ꝓbat̃, qa ad affirmatiuã đ cõtĩgẽti ſeqt̃ affirmatiua đ poſſibili, & iſta affirmatiua đ poſſibili cõuertit̃ in particularẽ affirmatiuam de posſibili, vt prius patuit. Scđa pars cõcluſionis probat̃ primo non cõuertit̃ in vniuerſalẽ, quia hæc eſt vera, contingit oẽm lunã lucere, & tamen nulla conuertens ſequitur ex ipſa, qa nec eſt neceſsarium, nec contingens, nec poſsibile, omne lucens eſse lunã, nec in aliquã particularem, quia hęc eſt vera, oẽm Deum cõtingit creare, poſito, ꝙ Deus nũc creet de facto, & tamen ſua conuertens eſt falſa, ſiue affirmatiuè ſiue negatiuè, quia oẽ creans neceſſe eſt eſse Deum, quę interimit quamlibet de contingenti.

¶ Ex iſta cõcluſione ſequitur ꝙ particularis negatiua de cõtingẽti in ſenſu compoſito cõuertitur in aliquã affirmatiuã de posſibili. probatur uniuerſalis enim affirmatiua, & particularis negatiua mutuo

ſe conſequuntur, vt patet ex primo articulo.igitur in quacunque vna conuertitur, & reliqua. Et hoc de tertio.

QVANTVM ad quartum ſit prima concluſio ita, quòd nulla de contingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliam de contingenti. Probatur, poſito, quod Deus nunc ſit creans: tunc hæc eſt vera, omnem Deum contingit creare, & tamen quælibet conuertẽs iſtam eſſet falſa de contingenti. nam quilibet creans de neceſſitate eſt Deus, ut patet ex alijs quæſtionibus, quæ interimunt illum de contingenti.

¶ Secundo patet concluſio de modo negato, quia non ſequitur, nullum creans contingit eſſe Deum. igitur nullũ Deũ contingit eſſe creantem, quia antecedens eſt uerum, & conſequens falſum.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod omnes de contingenti conuertuntur in particularẽ affirmatiuam de poſſibili, exceptis illis de modo negato. ꝓbatur, quia ad affirmatiuas de contingenti, ſiue dictum ſit affirmatum, ſiue negatum, ſequuntur affirmatiue de poſſibili. modo quælibet affirmatiua de poſſibili conuertitur in particularem affirmatiuam de poſſibili.

¶ Tertia concluſio eſt, quòd nulla de contingenti in ſenſu diuiſo cõuertitur in vniuerſalem. probatur quia hæc eſt vera, omnem lunam contingit lucere, & tamen quælibet ſua conuertens eſſet falſa, quia nec omne lucens contingit eſſe lunam, nec omne lucens poſſibile, aut neceſſarium eſt eſſe lunam.

¶ Quarta concluſio, ꝙ nulla de contingenti in ſenſu diuiſo conuertitur in aliquam negatiuã, quia poſito, ꝙ Deus nũc ſit creãs, hęc eſt vera. omnem Deum contingit creare. ſequitur iſta, omnẽ Deum contingit nõ creare, & tñ hæc eſt vera. omne creans de neceſſitate eſt Deus, quę interimit quãlibet negatiuam, quæ poteſt eſſe conuertens illius, omnem Deum contingit creare, & hoc de quarto.

¶ Tunc ad rationes.

¶ Ad primam dico, quod iſtæ æquipollentiæ dantur de contingenti pro poſſibili, & non de contingenti ad vtrumlibet

¶ Ad Sdam concedo, qđ nulla oppoſita poſſunt ſimul ſtare in veritate loquendo de oppoſitis contrariè vel contradictoriè. modo conuertens, & conuerſa non ſunt oppoſitæ ſecundum ueritatem, ſed ſolum ſecundum qualitatem, eo quòd una eſt affirmatiua, & alia negatiua. ¶ Tertia ſiet

ſoluta

ſoluta prius, Et hoc ad quæſitum.

Quæſtio XXXI.

QVæritur trigeſimoprimo, vtrũ ex ambabus de contingenti fiãt bonus ſyllogiſmus? Arguitur qđ non. quia non ſequitur, contingit omne currens eſse hominẽ, contingit omnem equum eſſe currẽtem. igitur contingit omnem equum eſse hominẽ præmiſsæ ſunt verę, & conclusio falſa.

2 ¶ Secundo arguitur in illis de ſenſu diuiſo, poſito quod nihil currat niſi hõ, tunc arguitur ſic. omne currens contingit eſse hominẽ, omnem equum contingit eſse currentẽ. igitur omnẽ equum contingit eſse hoĩem. ¶Oppoſitũ arguitur p Ariſt. in illo primo capitulo de contingenti.

NOTANDVM, ꝙ ex duabus de contingenti ad vtrumlibet in ſenſu compoſito, vel etiã ex duabus de poſſibili cõi non valet ſyllogiſmus, quia nõ ſequitur, quòd ſi vtraque p̃miſsa ſit poſſibilis vel contingens, quòd pp hoc cõcluſio ſit poſſibilis, immo oportet ultra addere in antecedente, ꝙ vtraq; præmiſsa ſit poſſibilis, alteri cõpoſſibilis. modo poſſibile eſt, quod duæ præmiſsę ſunt ad ſe inuicẽ incõpoſſibilis, & tñ vtraque eſt poſſibilis, vt patet in primo argumento.

¶ Ex quo patet, qñ Ariſt. dat iſtam regulam, quando ad a. eſse ſequitur b. eſse. ad a. eſse poſſibile, ſequitur b. eſse poſſibile. ipſe intelligit per a. copulatiuam factam ex duabus præmiſsis, quæ non põt eſſe poſſibilis, niſi vtraque pars ſit poſſibilis, & omnes ſimul ſint cõpoſſibiles, quia aliter illa regula eſset falſa.

SECVNDO nota, quod ex duab. p̃miſſis de poſſibili nõ ſit ſyllogiſmus ad concludendum de poſſibili ſi ſubiectũ maioris ſumatur ꝓ his q̃ ſunt, & non pro his quæ poſſunt eſse. v.g. non ſequitur, omne currens poteſt eſse homo. omnis equus poteſt eſse currens, igitur omnis equus poteſt eſse homo.

ISTIS præmiſſis primo ponuntur duæ concluſiones, deinde mouebuntur dubia. Prima concluſio eſt iſta, qđ quattuor modi primæ figurę valent ex duab. de poſſibili; ſumendo ſubiectũ maioris ꝓ his, quæ p̃nt eſse, probat. q̃ oẽs illi modi tenent directè per dici de omni, vel de nullo, vt patet explicando maiorem, exemplum in Barbara, omne b. põt eſse a. omne c.

pōt eſſe b. igitur oē c. poteſt eſſe a. iſte ſyllogiſmus tenet directè per dici de omni, dū tamen explicetur maior dicendo: oē quod p̄t eſſe b. pōt eſſe a. quia directè fit ſumptio, ſub ſubiecto, dicendo. omne c. pōt eſſe b. & conformiter poteſt exemplificari de alijs modis.

¶ Secunda concluſio, quòd in iſta figura non valet aliqs modus ex ambabus de contingenti. ſi illa de contingenti ſumatur de modo affirmato in vtraque probatur. quia illa diſpoſitio non valet ad concludendum de poſſibili, in qua eſt reperire terminos, in quib. ſtat vniuerſalis affirmatiua de neceſſario, & alios in quib. ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario. Exemplū, ſumendo terminos. in quib. nulli, omnis homo poteſt eſſe currens, vel etiam non currens, omnis equus poteſt eſſe currens, vel etiam nō currēs, igitur omnis equus poteſt eſſe homo, non ſequitur. immo ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario. quia oēm hoīem neceſſe eſt nō eſſe equum. ſed termini in quib. oī ſunt iſti. creans Deus prima cā, ita qđ iſte terminus creans ſit medium, vt patet exemplum intuenti. ¶ Tertia cōcluſio eſt, ꝙ quattuor modi ſecundę figuræ ualent ex ambabus de poſſibili in ſenſu diuiſo ad concludēdum de poſſibili ſumendo ſubiectū propōnum pro his quę pñt eſſe. probať, quia in oībus modis ſecūdæ figurę ex oppoſito concluſionis, & maiori pōt inferri oppoſitū minoris v.g. arguendo ſic. Nullum, qđ pōt eſſe b. p̄t eſſe a. oē c. pōt eſſe b. igiť nullū c. poteſt eſſe a. quia deť oppoſitū cōcluſionis, quòd aliquod c. p̄t eſſe a. & iungatur cū maiore arguēdo ſic. Nullum b. pōt eſſe a. quoddam c. pōt eſſe b. igitur quoddā c. non pōt eſſe a quæ contradicit p̄miſſæ maiori. ¶ Quarta cōcluſio, ꝙ ex duab. de poſſibili pro his quæ ſunt in ſecūda figura fit ſyllogiſmus ad concludendum negatiuā de ineſſe, & non de poſſibili, ꝓbatur. qa ſequitur. oē qđ eſt b. poteſt eſſe a. nullum qđ eſt c. poteſt eſſe a. igitur nullū b. eſt c. & pōt probari per impoſſibile, ſicut in p̄cedēti cōcluſione. ¶ Quinta concluſio eſt iſta, ꝙ oēs modi tertiæ figuræ valent ex duabus de poſſibili in ſenſu diuiſo ad concludendū de poſſibili, ꝓbatur, qa omnes illi modi ꝓbantur per ſyllogiſmum expoſitoriū. v.g. in Darapti omne b. poteſt eſſe a. omne b. poteſt eſſe c. igitur quoddam c.

poteſt

poteſt eſſe a. quia ſignetur aliquod b. de quo dicitur in maiore, ꝙ ipſum poteſt eſſe a.tunc illud idem b. eſt c.qa in minori dicitur, ꝙ omne b. eſt c.igitur ſequitur expoſitorie, ꝙ aliquod c.eſt a.& ita probat de alijs modis, & dico notabiliter in concluſione ſumendo ſubiecta pro his q̄ pñt eſſe, quia ſi ſumantur ꝓ his quæ ſunt: tunc non valet ſyllogiſmus: quia non ſequitur, poſito, ꝙ nihil ſit currẽs niſi aſinus. omnis homo poteſt ridere. omnis homo poteſt currere. igitur quoddã currẽs pt ridere: quia ſumendo ſubiecta pro his quæ ſunt vtrobique: certum eſt, quod ꝑmiſſę ſunt ueræ, & concluſio falſa. Et oẽs dictæ concluſiones quæ poſitę ſunt de poſſibili, poſſunt etiam poni de contingenti ad vtrumlibet: quia ad iſtas de contingenti ad vtrumlibet ſequuntur iſtę de poſſibili. modo quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad animas. patet igit̃ qualiter in tribus figuris fit ſyllogiſmus de contingenti, & qualiter non, & hoc de primo.

DE SECVNDO dubitatur de illa regula, quã ponit Ariſt. in iſto capitulo. ſ. cuiuſlibet bonę conſequentiæ ſi antecedens eſt poſſibile, conſequens eſt poſſibile. ¶ Rñdetur primo, quod non oportet, quod ſi alicuius ſyllogiſmi præmiſſæ ſint poſſibiles, qd' pp hoc illa concluſio ſit poſſibilis, quia fortè illę præmiſſæ ſunt ſibi inuicem incompoſſibiles, vt argutum fuit ante oppoſitum.

¶ Secundo dico, ꝙ non valet quòd ſi antecedens alicuius bonæ conſequentiæ poſſit eſſe verum, quod pp hoc conſequens poſſit eſſe verum: quia iſta conſequentia eſt bona. oĩs ꝓpoſitio eſt affirmatiua. igitur nulla eſt negatiua, & tñ añs ꝑt eſſe uerum, & conſequens impoſſibile eſt eſſe verũ. ¶ Tertio dico, ꝙ illa regula ſic intelligitur, ꝙ ſi alicuius conñtiæ totale añs ſit poſſibile ſic, quod omnes ſuę partes ſint poſſibiles, & cuilibet altera compoſſibilis, neceſſe eſt ꝙ conſequens ſit poſſibile, vt ponit Ariſto. in iſto primo. ¶ Secundo dubitatur, qualiter iſta regula, quam ponit ibidem ſit intelligenda, ſcilicet quod poſſibili poſito in eſſe nullum ſequitur impoſſibile, & apparet inſtantia in multis, vt ꝑ in iſtis. in infinitum poteſt continuum diuidi, ſortes curret in tempore futuro, & ſic de ſimilibus. ¶ Rñdetur ad iſtud dubium ſcd̃m diuerſita-

tatem propoſitionum, quod ſi propoſitio ſit de præſenti, & ponatur in eſſe, quòd ſic ſit ſicut propoſitio ſignificat eſſe tūc nullum ſequitur impoſſibile. Item ſi ſit de præterito, & ponat ſic fuiſſe, quomodo illa ſignificat fuiſſe: tunc nullum ſequitur impoſſibile, & proportionabiliter de illa de futuro, quæ ſi ponatur ſic fore, qualiter illa ſignificat fore, tunc ſi illa ſit poſſibilis, nullum ſequitur impoſſibile, verum eſt tamen, ſicut patet ex ſolutione præcedentis dubij, quod non omnia poſſibilia poſſunt ſimul poni in eſſe ex eo, quòd aliqua poſſibilia ſunt ſibi inuicem incompoſſibilia. Et notandum, quòd ponendo propoſitiones poſſibiles in eſſe: non ſemper debet retineri eadem forma terminorum: immo aliquādo vniuerſalis debet poni in eſſe per ſuas particulares, & hoc diuerſis tēporibus, & aliquando loco ſubiecti debet ſumi pronomen demonſtratiuum, & ita diuerſimodè ſecundum exigentiā propoſitionis poſſibilis, quæ debet poni in eſſe.

¶ Tunc rationes ſunt ſolutæ per prædicta. Et ſic patet quid ſit dicendum ad quæſitum.

Quæſtio XXXII.

QVæritur trigeſimoſecundo. Vtrum ex una de contingenti, & alia de ineſſe ualeat ſyllogiſmus? Arguitur primo, quòd non in Barbara: quia non ſequitur, contingit omne currens eſſe hominem. omnis equus eſt currens. igitur contingit omnem equum eſſe hominem, præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa.

¶ Secundo arguitur contra Cæſare, quia non ſequitur. omnē hominē contingit nō currere. omne riſibile currit, igitur omne riſibile cōtingit non eſſe hominem.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo.

¶ In quæſtione primo videbitur de mixtione ex vna de cōtingenti, & alia de ineſſe in prima figura. ſecundo in ſecūda figura tertio in tertia.

QVANTVM ad primū ponuntur concluſiones.

¶ Prima eſt, quòd ex una de ineſſe, & alia de contingenti in ſenſu compoſito, non valet ſyllogiſmus. probatur per terminos, in quibus omni & nulli, & ſunt termini in quibus omni: Deus creans: prima cauſa poſito de facto, quod Deus ſit creans; tunc arguitur ſic.

om-

omne creans eſt Deus: omnem primam cauſam contingit eſſe creantem. tamen cum iſtis ſtat, quod omnis prima cauſa eſt de neceſſitate Deus, ſed termini in quibus nulli ſunt currens homo equus, arguendo ſic. contingit omne currens eſſe hominem. omnis equus eſt currens. poſito, quod ita ſit. cum iſtis ſtat, quod omnem equum neceſſe eſt nō eſſe hominem, & quantum ad iſtam concluſionem idem eſt iudicium de illa de poſſibili, & de illa de contingenti.

¶ Secunda cōcluſio eſt, quod ſi illa de ineſſe, ſit de ineſſe ſimpliciter ex vna de ineſſe, & alia de poſſibili in ſenſu compoſito, ſit ſyllogiſmus ad concludendum de poſſibili in ſenſu compoſito: & cauſa huius eſt, quia illa de ineſſe ſimpliciter, quia eſt neceſſaria, eſt poſſibilis, & cuilibet alteri poſſibili compoſſibilis, modo ſi ambæ præmiſſæ ſint & poſſibiles & compoſſibiles, neceſſe eſt concluſionem eſſe poſſibilem.

¶ Et notandum, quod quantum ad iſtam concluſionē differentia eſt inter iſtam de contingenti ad vtrumlibet, & illa de poſſibili, quia ex vna de contingenti ad vtrumlibet, & alia de ineſſe ſimpliciter non ſequitur concluſio de contingenti ad vtrumlibet, ſed de poſſibili communi, quia ad illā de contingenti ad vtrumlibet ſequitur illa de poſſibili. modo quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens.

¶ Deinde ponūtur concluſiones de ſenſu diuiſo. Prima eſt, quod quattuor primi modi figuræ valent ad concludendū. ſi maior ſit de poſſibili & minor de ineſſe. probatur, quia vel maior eſt de poſſibili pro his quæ ſunt, vel pro his quæ poſſunt eſſe. ſi pro his q̄ ſunt, tunc ſyllogiſmus tenet immediate ꝑ dici de omni, arguendo ſic. omne quod eſt b. pōt eſſe a. oē c. eſt b. igitur omne c. poteſt eſſe a. Si vero maior ſit de poſſibili pro his, quæ poſſunt eſſe: tunc ſi ad illam de ineſſe ſequatur illa de poſſibili, ſequitur, quod adhuc fiet ſyllogiſmus perfectus ex maiore de poſſibili pro his, quæ poſſunt eſſe, & minore de poſſibili, quæ ſequitur ad illam de ineſſe.

¶ Modo quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens. ¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit de ineſſe, & minor de poſſibili, non valet ſyllogiſmus, quia non ſequitur in Barbara, oē currens eſt hō. oīs equus poteſt

teſt currere. igitur omnis equus poteſt eſſe homo, quia præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio impoſſibilis.

¶ Secũdo modo inſtatur contra celatent, quia non ſequitur. nullum creãs eſt Deus: omnis prima cauſa poteſt eſſe creans. igitur nulla prima cauſa poteſt eſſe Deus.

¶ Tertia concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit đ ineſſe ſimpliciter, valet ſyllogiſmus, quia ad illam de ineſſe ſimpliciter ſequitur vna de poſſibili pro his quæ poſſunt eſſe. verbi gratia, ſequitur. hæc eſt neceſſario omnis homo eſt animal, igitur omne quod poteſt eſſe homo, poteſt eſſe animal modo ex maiori de poſſibili pro his quæ poſſunt eẽ, & minori de poſſibili, valet ſyllogiſmus, vt prius patuit. igitur ex maiori de ineſſe ſimpliciter & minori đ poſſibili, valet ſyllogiſmus, quia quicquid ſequitur ad conſequẽs: ſequitur ad antecedẽs. Et iſta eadem concluſio poteſt poni de cõtingenti ad vtrumlibet, ſed tunc inferetur concluſio de cõpoſſibili, & non de contingẽti ad vtrumlibet. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum ponuntur concluſiones.

¶ Prima eſt, quod mixtio ex vna de contingenti, & alia de ineſſe non valet in ſecunda figura, qualitercunque combinando illam de ineſſe cum illa de contingenti, ſiue illa de ineſſe ſit affirmatiua, ſiue negatiua. probatur, quia eſt reperire terminos, ĩ quibus ſtat vniuerſalis affirmatiua de neceſſario, & eſt reperire alios, in quibus ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario. igitur talis diſpoſitio non valet. conſequentia tenet in iſto primo per totum & antecedens probatur. & ſunt termini in quibus, omni creans: Deus: prima cauſa: quia poſito ꝙ Deus ſit creans arguitur ſic. omnis Deus eſt creans. omnem primam cauſam contingit non creare, cũ iſtis ſtat, quod oẽm primã cauſam neceſſe eſt eſſe Deum. Item in Cęſare ſuppoſito, quod Deus non creat, nullus Deus eſt creans, omnem primam cauſam contingit eſſe creantem, cum iſtis ſtat, quod oĩs prima cauſa de neceſſitate eſt Deus, & eodem modo ſi maior ſit de contingenti, ſed termini in quibus nulli ſunt, currens, homo, equus, quia ſi volumus, quod illa de ineſſe ſit affirmatiua, tunc debet poni quod omnis homo ſit currens, arguendo ſic. omnis homo eſt currens. omnem equum contingit nõ eſſe currẽtem, cum iſtis ſtat,

quod

quod omnem equum neceſſe eſt non eſſe hominem, ſed ſi illa de ineſſe debet poni negatiua, tunc debet poni, quod nec homo, nec equus currat, vt fiat ſyllogiſmus in eiſdem terminis, & ſtabit vniuerſalis negatiua de neceſſario.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod ex maiore de ineſſe ſimpliciter & minori de poſſibili ſequitur concluſio de poſſibili, in quattuor modis ſecundæ figuræ, ita quod ſic valet illa mixtio, probatur per impoſsibile, quia in quolibet illorum modorum ex oppoſito concluſionis, cum maiore infertur oppoſitum minoris, v g in Cameſtres ſit iſte primus ſyllogiſmus. omne b. eſt a. hæc eſt neceſſaria. omne c. contingit non eſse a. igitur omne c contingit non eſse b. quia ſi nō ſequitur, detur oppoſitum quod quoddam c. neceſſe eſt eſse b. tunc arguatur ſic. omne b. eſt a. quoddā c. neceſſe eſt eſſe b. igitur quoddam c. neceſſe eſt eſſe a. quæ contradicit minori primi ſyllogiſmi. Et qđ iſte ſyllogiſmus ualeat, patet, quia prius dicebatur, quòd ex maiore de ineſſe ſimpliciter, & minori de neceſſario in prima figura ſit bonus ſyllogiſmus, & per idem poteſt probari in alijs modis. ¶ Ex concluſione ſequitur, quod ex maiore per ineſſe ſimpliciter, & minori de contingenti ad vtrumlibet in ſecunda figura fit ſyllogiſmus ad concludendum de poſſibili, quia ex illa de contingenti ad vtrumlibet, ſequitur illa de poſſibili. Secundo poteſt inferri non ex concluſione, ſed ex primo articulo, quod non ſequitur concluſio de contingenti ad vtrumlibet. patet, quia talis concluſio non ſequebatur in conſimilitudini diſpoſitione primæ figuræ, ad quam iſta reducitur. Tertio ſequitur, quod ultra modos de poſſibili in iſta mixtione poſſūt multiplicari modi. de contingenti ad vtrumlibet: quia ſemper loco affirmatiuæ poteſt poni negatiua de contingenti ad vtrumlibet, & econtra propter eius conuerſionem in oppoſitam qualitatem.

¶ Tertia cōcluſio, qđ mixtio de ineſſe & de poſſibili nō valet in iſta figura, ſi maior ſit de poſſibili, quamuis minor ſit de ineſſe ſimpliciter. ꝓbatur primo in Cæſare, ꝑ terminos in quib. omni & nulli, & sūt termini, in quib. omni oriri pars zodiaci, & pars zodiaci exiſtēs in oriēte, arguēdo ſic, oēm partē zodiaci cō-

tin-

tingit non oriri, omnis pars zodiaci exiſtens in oriente oritur, hæc eſt neceſſaria, & tñ cum iſtis ſtat concluſio vniuerſalis affirmatiua, qđ omnem partem zodiaci exiſtentem in oriente neceſſe eſt eſſe partem zodiaci, ſed termini in quibus nulli ſunt lucere, luna, ſol: quia omnem lunam contingit nõ lucere, omnis ſol lucet, hæc eſt de ineſſe ſimpliciter, cum iſtis ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario, quod omnem ſolem neceſſe eſt non eſſe lunam.

¶ Quarta concluſio eſt, quod mixtio de contingenti, & de ineſſe de modo negato non valet, & loquor de contingenti ad vtrumlibet, & ſunt termini quibus omni Deus omnipotens, prima cauſa, quia nullum omnipotentem contingit eſſe primam cauſam, omnis Deus eſt prima cauſa, cum iſtis ſtat quod omnis Deus de neceſſitate eſt omnipotens, ſed termini quibus nulli ſunt prima cauſa lapis Deus arguendo ſic, nullum lapidem contingit eſſe primã cauſam, omnis Deus eſt prima cauſa. cum iſtis ſtat, ꝙ omnẽ Deum neceſſe eſt non eſſe lapidem.

¶ Quinta concluſio, ꝙ mixtio de ineſse, & de poſſibili de modo negato valet, v.g. Nullum b. poteſt eſſe a. omne c. eſt a. igitur nullum c. poteſt eſſe b. quia ſi ſubiectũ maioris ſumatur pro his quæ sũt tunc ualet ad concludendum negatiuam de ineſſe, ſicut dicebatur in prima figura. Si uero ſubiectum ſumatur pro his, quæ poſſunt eſſe, tũc maior conuertitur ſimpliciter, & ad minorem ſequitur una de poſſibili, & ſic fit directè prima figura, vt dicebatẽ in primò articulo, & ſic patet qualiter in ſecũda figura ualeat mixtio ex una de contingenti, & alia de ineſse, & hoc de ſecundo.

¶ De tertio videatur in textu, quia ibi totum determinatur.

¶ Ad rationes ſolutæ ſunt.

¶ Et ſic patet ad quæſitum.

Quæſtio XXXIII.

Quæritur trigeſimotertio. Vtrum valeat mixtio de contingenti, & de neceſsario? Arguitur primo, ꝙ non, poſito quod planetarum ſolus ſol luceat ſuper noſtrũ hemiſpherium, tũc arguitur ſic. Omnem planetam lucentem ſuper noſtrũ hemiſpherium neceſse eſt eſse ſolem, omnem lunam contingit eſſe planetam lucentem ſuper noſtrum hemiſpherium, & tamen concluſio, quæ infertur eſset falſa, ſine infer-

ſetur de ineſſe ſiue de neceſſario, ſiue de contingenti: qa nec lunam contingit nec neceſſe, nec poſſibile eſt eſſe ſolem. igitur talis diſpoſitio nõ valet.

2 ¶ Secundo, quia in Darapti ex veris ſequitur falſum. igit illa conſequentia non valet. conſequentia uerò eſt antecedens probatur ſic arguendo. omnem Deum contingit creare, omnem Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam. igitur quandam primam cauſam; neceſſe eſt creare. præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtot. in iſto primo.

NOTANDVM quòd in propoſito non eſt dubium de ſenſu compoſito: quia ex; vna de neceſſario in ſenſu compoſito, & alia de poſſibili, vel etiam de contingenti fit ſyllogiſmus ad concludendum concluſionem de poſsibili: cuius cauſa eſt, quia tam illa de contingenti, quã illa de neceſſario eſt poſsibilis, quia ad quamlibet illarum ſequitur illa de poſſibili. cum igitur illa de neceſſario cuilibet de poſſibili ſit composſibilis, neceſſe eſt, quod ex præmiſsis, quarum una eſt de neceſſario, & alia de contingenti in ſenſu compoſito, ſequatur concluſio de posſibili, quia ſi præmiſſæ ſint posſibiles, & adinuicem composſibiles, neceſſe eſt concluſionem eſſe posſibilem.

Ideo ſolum dicedum eſt de ſenſu diuiſo, & ideo in qõne primo uidebitur, ubi in modo negato præmiſſa negata habet modum affirmatum. Secundo, quando habet modum negatum.

QVANTVM ad primũ, ponuntur concluſiones, de prima figura.

¶ Prima eſt, ꝙ ex maiori de posſibili, vel de contingenti; & minori de neceſſario valent omnes quattuor modi primæ figuræ ad concludendum de posſibili, vel de contingenti; ſecundum exigentiam maioris, ita quod ſi maior ſit de cõtingenti ad utrumlibet, & ſi maior ſit de posſibili, concluſio debet fieri de posſibili. probatur formando ſyllogiſmum in Barbara: omne b. poteſt eſſe a. omne c. neceſſe eſt eſſe b. igitur omne c. poteſt eſſe a. quia, vel ſubiectum. maioris ſumitur pro his, quæ fiunt, uel pro his quæ poſſunt eſſe, ſi pro his quæ ſunt, & cum ad minorem, de neceſſario ſequitur illa de ineſſe: tunc fiet ſyllogiſmus, qui directè tenet

net per dici de omni, ut patet explicando maiorem v.g., omne, quod eſt b. poſſibile eſt eſſe a. omne c. eſt b. igitur omne c. poſſibile eſt eſſe a. Si verò dicatur, quod ſubiectum maioris ſumatur pro his quæ poſſunt eſſe, tunc cū ad minorem de neceſſario ſequitur vna de poſſibili patet quod ſyllogiſmus tenet directè per dici de omni, explicando maiorem, arguendo ſic, omne, quod poteſt eſſe b. poteſt eſſe a. ſed omne c. poteſt eſſe b. igitur omne c. poteſt eſſe a.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit de neceſſario pro his quæ poſſunt eſſe, & minor de poſſibili, uel de contingenti, tunc omnes quattuor modi primæ figuræ ualent ad concludendum de neceſſario, probatur, q̄a omnes illi modi tenent per dici de omni, vel de nullo directè, q̄d patet, ſi maior explicetur, v.g. omne b, neceſſe eſt eſſe a. omne c. cōtingit eſſe b. igitur omne c, neceſse eſt eſse a, quod patet explicando maiorem iſto modo, omne quod poteſt eſse b. neceſse eſt eſse a. omne c. poteſt eſse b. & tunc patet, quod ſyllogiſmus eſt euidens.

¶ Tertia concluſio eſt iſta, quod ſi maior ſit de neceſsario ſolum pro his quæ ſunt, & minor de contingenti, vel de poſſibili, non valet ſyllogiſmus, probatur per inſtantiam in terminis, & ſunt termini planeta lucens ſuper noſtrum hemiſpherium ſol, & luna, & fiat ſyllogiſmus ſicut arguebatur in prima ratione ante oppoſitum, & hac de prima figura.

¶ Deinde de ſecunda figura, prima concluſio eſt, quod ſi vna præmiſsarum ſit de neceſsario, & alia de contingenti, vel de poſſibili, & quod ſubiecta ſumantur pro his, quæ poſsunt eſse, tunc omnes quattuor modi ſecundæ figuræ valent ad concludendum de neceſsario quęcunque præmiſsarum poſita ſit de neceſsario, ſiue maior, ſiue minor, & quilibet iſtorum modorum probatur per impoſſibile. verbi gratia in Cæſare prima ſit maior de neceſsario arguendo ſic omne b. neceſse eſt non eſse a. omne c. poſſibile eſt eſse a. igit omne c neceſse eſt non eſse b. quia ſi non ſequitur. detur oppoſitum concluſionis, ſcilicet quoddam c. poteſt eſse b. tunc arguatur in Ferio ex maiore, & oppoſito concluſionis ſic. omne b neceſse eſt non eſse a. quoddam c. poſſibile eſt eſse a. igitur neceſse

eſt

eſt non eſſe a. quæ contradicit minori primi ſyllogiſmi, quæ dicebat quod omne c. poteſt eſſe a. & quod iſte ſyllogiſmus ultimus ualeat, probatur explicando ſubiectū maioris pro his quæ poſſunt eſſe, quia in concluſione ponebatur, quod ſubiecta deberent ſumi pro his quæ poſſunt eſſe.

¶ Secundo probatur concluſio, ſi minor ſit de neceſſario, & maior de poſſibili, qa ex oppoſito concluſionis cum maiore infertur oppoſitum minoris, & patet exemplum ſicut prius.

¶ Secunda concluſio eſt, quod prædicta mixtio in ſecunda figura non ualet ad concludendum de neceſſario. ſi ſubiecta ſumantur pro his quæ ſunt. probatur per inſtantias in terminis, poſito, quòd ſolus ſol de facto luceat ſuper noſtrum hemiſpherium, & tunc fiat ſyllogiſmus, quia omnem planetam lucentem ſuper noſtrum hemiſpherium neceſse eſt non carere luce. omnem lunam contingit carere luce. igitur omnem lunam neceſſe eſt non lucere ſuper noſtrum hemiſpherium. vnde maior eſt vera per caſum, ſi ſubiectum ſumatur pro his quæ ſunt ſimiliter minor eſt vera, quia luna poteſt eclipſari, & tamen concluſio falſa. igitur huiuſmodi diſpoſitio non vale, & hæc de ſecunda figura.

¶ De tertia figura concluſio prima eſt, quod ſi maior ſit de neceſſario, & minor de contingēti vel de poſſibili valent omnes ſex modi tertiæ figuræ ad concludendum de neceſſario. dum tamen ſubiectum maioris ſumatur pro his quæ poſſunt eſse, & omnes iſti modi probantur per ſyllogiſmos expoſitorios, verbi gratia in Darapti. omne c. neceſſe eſt eſſe a. omne b. poteſt eſse a. igitur quoddam b. neceſſe eſt eſſe c. quod ſit bonus patet, ſignando aliquod c. quod virtute maioris neceſſe eſt eſſe a. tunc hoc c. de neceſſitate eſt a, hoc c. poſſibile eſt eſſe b. igitur quoddam quod poteſt eſſe b. neceſſe eſt eſſe a. quæ eſt eadem cum concluſione primi ſyllogiſmi. Nam ponebatur in concluſione, quod ſubiectum concluſionis ſumeretur pro his quæ poſſunt eſſe, & hoc explicabatur in ſyllogiſmo expoſitorio. Eodem modo poteſt probari de alijs modis.

¶ Secunda concluſio, quòd ſi maior ſit de poſſibili, vel

de

de contingenti, & minor de neceſſario, tunc omnes modi ualent ad concludendum de poſſibili, & probantur omnes per ſyllogiſmos expoſitorios. v g. fiat ſyllogiſmus, in Darapti omne c. poteſt eſſe a. omne c. neceſſe eſt b igitur quoddam b poteſt eſſe a. quia uirtute maioris & minoris ſignetur idem c. quod poteſt eſſe a. & quod de neceſſitate eſt b. & arguatur ſic. hoc c. poteſt eſſe a. hoc idem c. de neceſſitate eſt b. igitur quoddam b. poteſt eſſe a. & conſimiliter poteſt probari in alijs modis huius figuræ.

¶ Tertia concluſio ſit iſta, ꝙ ſi maior ſit de posſibili, & minor de neceſſario, non ualet ſyllogiſmus ad concludēdum de neceſſario. probatur per inſtantias in terminis, & ſunt termini: Deus creans prima cauſa, arguendo ſic. omnem Deum poſſibile, uel contingens eſt creare. omnem Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam. igitur quandam primam cauſam neceſſe eſt creare. certum eſt, qđ præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa. Ideo talis diſpoſitio non ualet. Et hęc de primo.

QVANTVM ad ſecundū .ſ. quod ualet iſta mixtio in modis negatiuis, quando præmiſſa negatiua eſt de modo negato, & de hoc debent ſupponi regulæ generales. Prima eſt, quod ex duab⁹ de modo negato, non fit ſyllogiſmus, quia ex puris negatiuis nihil ſequitur. Secunda, quòd in prima & tertia figura nihil ſequitur minore exiſtente de modo negato.

¶ Tertia, quod in prima & ſecunda figura nihil ſequitur maiore particulari.

¶ Iſtis præſuppoſitis ponuntur concluſiones de prima figura.

¶ Prima eſt, quod ſi maior ſit de poſſibili, vel de contingenti negato & minori de neceſſario fit ſyllogiſmus in prima figura ad cōcludendum, de contingenti, vel de poſſibili de modo negato, ſecundū exigentiam maioris, probatur, quia omnes quattuor modi primæ figuræ ſunt perfecti explicatis maioribus. Nam ſi maior explicetur pro his quæ ſunt, vel pro his quę poſſunt eſſe, ſemper fit ſyllogiſmus ſumpta minori de ineſſe, vel de poſſibili conformi maiori, quia vtraque ſequitur ad minorem de neceſſario. Secunda concluſio eſt iſta, quòd ſi maior ſit de neceſſario negato pro his quæ ſunt, & minor de poſſibili vel de cōtingenti non valet ſyllogiſmus.

¶ Pro-

¶ Probatur per inſtantias in terminis poſito, quod tota luna ſit eclipſata. tunc hæc eſt vera. nullam, quod eſt lucens neceſſe eſt eſſe infimum planetam. omnẽ lunam contingit lucere, & tamen concluſio eſt falſa, quod omnem luná poſſibile eſt eſſe planetam infimum. immo valet lunam neceſſe eſt eſſe planetam infimũ & ſic patet, quod nõ ſequitur concluſio de poſſibili.

¶ Secundo probatur, quod non ſequitur concluſio de contingenti, poſito quod nullus homo currat. arguitur ſic nullum, quòd eſt currens, neceſſe eſt ridere. omnem hominem contingit currere. tñ hæc eſt falſa, nullum hominẽ contingit ridere.

¶ Tertia cõcluſio eſt, ꝙ ſi maior ſit de neceſſario negato ꝓ his quæ pñt eſſe, & minor de poſſibili, vel de contingenti, tunc erit ſyllogiſmus ad concludendum de neceſſario, & iſta concluſio probatur per explicationẽ maioris in quodlibet quattuor modorum primæ figurę, quia explicata maiore directè tenent illi modi per dici de nullo. verbi gratia. nullum b. neceſſe eſt eſſe a. omne c. poteſt eſſe b. igitur nullum c. neceſſe eſt eſſe a. Vnde maiore ſic explicata. nullum, quod poteſt eſſe b. neceſſe eſt eſſe a. eſt ſyllogiſmus euidens, & minor directè ſumitur ſub maiori.

¶ Quantum ad ſecundam figuram ſit prima concluſio, ꝙ ſi propoſitio negatiua ſit de neceſſario negato, & affirmatiua de poſſibili, vel de contingenti non valet ſyllogiſmus, quia poteſt dari inſtãtia arguendo ſic. nulla prima cauſa de neceſſitate eſt creans, omnẽ Deum contingit creare, & tum concluſio negata eſſent falſa, quia Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam.

¶ Scđa cõcluſio eſt, ꝙ ſi negatiua ſit de poſſibili negato pro his, quę poſſunt eſſe, & affirmatiua de neceſſario, tunc valet ſecunda figura ad concludendum de poſſibili negato, & probatur per impoſſibile. verbi gratia, in Cæſare nullum, quod poteſt eſſe b. poſſibile eſt eſſe a. omnem c. neceſſe eſt eſſe a. igitur nullum c. poſſibile eſt eſſe b. quia ſi non ſequitur detur oppoſitum, ſ. quoddam c. poteſt eſſe c. tunc arguitur ex iſta, & maiore præmiſſa ſic. Nullum, quod poteſt eſſe b. poteſt eſſe a. quõdam c. poteſt eſſe a. igitur, quoddam c. non poteſt eſſe a. quæ contradicit minori, quæ dicebat, quod omne c. neceſſe eſt eſſe a. ¶ Tertia concluſio eſt iſta, quod ſi negati-

ua ſit de poſſibili negato pro his quæ ſunt, tunc valet in ſecunda figura ad concludendũ negatiuam de ineſſe, & probatur per impoſſibile.

¶ Quarta concluſio, quod talis diſpoſitio non valet ad cõcludendum de poſſibili negato, probatur per inſtantias in terminis, poſito, quod de facto tota luna ſit eclipſata, tũc arguitur ſic. nullum, quod eſt lucens poteſt eſſe luna. omnis infimus planeta de neceſſitate eſt luna. igitur nullus infimus planeta poteſt lucere, certum eſt, quòd præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. igitur, &c.

¶ Quinta concluſio, quod ſi negatiua ſit de contingenti ad verũlibet negato, & affirmatiua de neceſſario illa diſpoſitio non ualet, & ſunt termini in quibus omni, omnipotens, Deus, prima cauſa, quia nullum omnipotentem contingit eſſe primam cauſam omnem Deum neceſſe eſt eſſe primam cauſam. igitur nullum Deum neceſſe eſt eſſe omnipotentem, præmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa, & ſtat uniuerſalis affirmatiua de neceſſario, ſed termini in quibus nulli ſunt. Deus chimera prima cauſa arguendo ſic. nullam chimeram contingit eſſe primam cauſam. omnis Deus de neceſſitate eſt prima cauſa. cum iſtis ſtat, quod nulla chimera eſt prima cauſa, quę interimit negatiuam de neceſſario.

¶ Tunc quantum ad tertiam figuram prima concluſio eſt, quod ſi maior ſit de poſſibili, vel de contingenti negato, & minor de neceſſario, ſequitur concluſio de poſſibili, vel de contingenti negato ſecũdum exigentiam maioris. ¶ Secũda concluſio eſt quod ſi maior ſit de neceſſario negato, & minor ſit de poſſibili, uel de contingenti, ſequitur concluſio de neceſſario negato & ambę iſtę concluſiones poſſunt probari per ſyllogiſmos expoſitorios, & etiam per impoſſibile. Ex quo patet, quod in iſta figura modi negatiui in quib. ꝑmiſſa ponitur de contingenti, pñt multiplicari ultra modos, in quibus ponitur præmiſſa de poſſibili, ex eo, quod loco negatiuæ poteſt poni affirmatiua, & econtra, & hoc de ſecundo. Rationes ſunt ſolutæ per prædicta. Et ſic patet quid ſit dicendum ad iſta. Et hæc ſufficiant de mixtionibus.

Quæſtio XXXIIII.

QVęritur trigeſimoquarto, vtrũ oĩs ſyllog. fiat I aliqua triũ figurarũ? Arguitur

tur primo, quod non quod figura eſt debita ordinatio triũ terminorum ſecundum debitam ſubiectionem, & prædicationem in duabus præmiſſis. igitur quot modis poteſt fieri huiuſmodi ordinatio, tot erunt figuræ, ſed quattuor modis diuerſis poteſt fieri huiuſmodi ordinatio. igĩ quattuor erunt figuræ. maior patet per diffinitionem figuræ, & minor probatur, quia vel medius terminus ſubijcitur in vtraque, vel prædicatur in vtraque, vel ſubijcitur in maiori, & prædicatur in minori, vel econtra prædicatur in maiori, & ſubijcitur in minori.

¶ Scdo, qui dicit, quod ſyllogiſmi ex hypotheſi non reducuntur in prædictas figuras.

¶ Tunc iſte eſt bonus ſyllogiſmus. omnis homo eſt rationalis, vel irrationalis, ſed nullus homo eſt irrationalis. igitur omnis homo eſt rationalis & tamen nõ fit in aliqua triũ figurarum, quia hic non eſt medium. vnde iſte terminus, homo non eſt hic medium, cum ingrediatur concluſionem, nec aliquis aliter, cum quilibet alter terminus ſumatur pręcisè ſemel.

¶ Quarto arguitur, quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus. nullum non b. eſt a. nullum c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. & tamen nõ fit in aliqua trium figurarum, quia nullus idem terminus ponitur in utraque præmiſſa. Vnde in maiori præmiſſa ponitur iſte terminus, non b. & in minori ponitur iſte terminus b.

¶ Quinto arguitur per vnum ſyllogiſmum, quem ponit Ariſtot. in ſecundo huius, ſcilicet cui nulli ineſt b. huic omni ineſt a. ſed nullum c. eſt b. igitur omne c. eſt a. & tamen nõ eſt in aliqua trium figurarum, quia in qualibet earum ſi aliqua præmiſſarum ſit negatiua, concluſio erit negatiua, & tamen non ſic eſt in propoſito.

¶ Sexto de ſyllogiſmis ex obliquis. verbi gratia. videns oẽm aſinum currit. brunellus eſt aſinus. igitur uidens brunellum currit, iſte ſyllogiſmus non fit in aliqua figurarum, quia medius terminus ſubijcitur, nec prædicatur in maiori, quia ſolum eſt pars ſubiecti.

¶ Septimo, quia ſyllog. ex oppoſitis eſt bonus ſyllogiſmus, vt patet in ſecũdo huius uerbi gratia. Nulla diſciplina eſt ſtudioſa, omnis diſciplina eſt ſtudioſa. igitur nulla diſciplina eſt diſciplina, & tamẽ non eſt in aliqua trium figurarũ, quia quælibet triũ figurarũ

ſit ad minus ex tribus terminis, & iſte ſyllogiſmus ſit ex duobus tantum.

¶ Et per oēs prædictas rōnes pōt probari, quod non omnis ſyllogiſmus fiat ex tribus terminis præcisè, quia in quolibet dictorū ſyllogiſmorū sūt quatuor termini ad minus excepto ſyllogiſmo ex oppoſitis, in quo ſunt tantum duo. Et confirmatur de ſyllogiſmo, qui virtualiter eſt plures, vt verbi gratia. Omne b. eſt a. omne c. eſt b. & omne d. eſt c. igitur omne d. eſt a. patet manifeſtè, quia iſti ſunt quatuor termini.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto primo.

PONVNTVR concluſiones. Prima eſt, q̄ nō oportet ſyllogiſmum hypotheticū fieri in aliqua trium figurarum, & uocitur ſyllogiſmus hypotheticus, qui habet alteram, vel ambas præmiſſas hypotheticus probatur, quia in ſyllogiſmo hypothetico non eſt debita ſubiecto, & prædicatio medii termini reſpectu extremorum in præmiſſis. igitur ſyllogiſmus hypotheticus non fit in aliqua trium figurarum conſequens tenet, quia penes hoc attenduntur iſtæ figuræ, & antecedens apparet in ſyllogiſmo facto ex conditionalibus, vel ex altera conditionali. Item patet de ſyllogiſmo diuiſiuo, ſicut argutum fuit ante oppoſitum.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod ſyllogiſmus ex hypotheſi non fit in aliqua trium figurarum, & hoc dico quantum ad totalem proceſſum. Vbi nota, quod dr̄ia eſt inter ſyllogiſmū oſtēſiuum, & ſyllogiſmū ex hypotheſi, q̄ a uocatur ſyllogiſmus oſtenſiuus, qui immediatè infert concluſionem intentam, ſed uocatur ſyllogiſmus ex hypotheſi, qui immediatè non infert concluſionem intētam, ſed unam aliam primo. Et poſtea uirtute alicuius conditionis ſuppoſitæ ex concluſione quæ prius infertur, infertur concluſio principaliter intenta. & ponit Ariſtot. exemplum, ut ſupponamus primo, quod idem ſit iudicium de iſtis duabus contrariorum eſt eadem poteſtas, & cōtrariorum eſt eadem diſciplina. tunc ſi uelimus probare, quod contrariorum eſt eadem diſciplina, debemus nos transferre ad ſyllogizandum iſtam.

Contrariorum eadem eſt poteſtas, & tunc ex iſta virtute ſuppoſitionis factæ poſſumus inferre cōcluſionem intentam; ſcilicet, quod contrariorū eſt eadē diſciplina. Iſtis determinatis, probatur conclu-

cluſio: quia ſyllogiſmus hypotheticus non fit in aliqua trium figurarum dictarum, ſed quilibet ſyllogiſmus hypotheticus eſt ſyllogiſmus ex hypotheſi ſaltem uirtualiter, vt patet in prædicto exemplo, quia eſt idem, ſicut argueretur, ſi contrariorum eadem eſt poteſtas, eſt eadem diſciplina, ſed contrariorum eſt eadem poteſtas, vt ſyllogizatum eſt oſtenſiue, igitur contrariorum eſt eadem diſciplina, quæ fuit concluſio principaliter intenta.

¶ Tertia concluſio, quod ex terminis infinitis poteſt fieri ſyllogiſmus, qui non eſt in aliqua dictarum figurarum trium. probatur, quia ut patuit prius ſuper iſto primo iſte eſt bonus ſyllogiſmus. Nullum non b. eſt a. nullum c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. & tñ non eſt in aliqua dictarum figurarũ nec in ſecunda nec in tertia ut notũ eſt, nec in prima, quia in maiori ſubijcitur iſte terminus, non b. & in minori prędicatur iſte terminus b. ideo non eſt idẽ, quod ſubijcitur in una, & ꝑdicatur in alia, verum eſt tñ, quod iſte ſyllogiſmus fit ad ſimilitudinem primæ figurę, quia idẽ ſubijcitur in maiori & ꝑdicatᷓ in minori, licet diuerſimodè acceptum, quia in maiori infinite, & in minori finitè. Et eodẽ modo dr̃, ꝙ ex terminis obliquis vel modalib. in ſenſu compoſito bene fit ſyllogiſmus ad ſimilitudinẽ primæ figurę, vel alicuius aliarũ, qui tñ nõ eſt in aliqua ipſarum, ut qñ obliquus eſt diſtributus, & nõ ſubiectum uel prædicatum, ſed pars ſubiecti, uel prędicati. Similiter qñ in modalib. de ſenſu compoſito fit ſumptio ſub dicto, & nõ ſub modo, & iſtorum exempla patuerunt in arguendo Quarta concluſio quod oĩs ſyllogiſmus, q non eſt ex hypotheſi, nec hypotheticus, ſed fit ex propoſitionib. cathegoricis cum terminis finitis, & rectis, ita qd̃ præmiſſę non ſint modales; tunc oĩs talis ſyllogiſmus fit in aliqua dictarũ triũ figurarũ, probatur, quia ſolũ tribus modis põt fieri debita ordinatio reſpectu extremorum ſm ſubiectionem, & prædicatione, igitur tres erũt figuræ & nõ plures, cõſequentia tenet, qa hoc intelligimus p figurã, & añs apparet, qa vel mediũ ſubijcitur ĩ utraq. vel ꝑdicatur in vtraq. uel ſubijcitur in minori, & prædicatur in maiori, nec oportet iſtud tertiũ mẽbrũ ſubdiſtinguere ſicut arguebatur in prima rõne q1 ꝑꝑ ſolam tranſpoſitionem

Tt 3 nem

nem non peruenit diuerſitas alicuius præmiſſæ nec concluſionis: per conſequẽs nec diuerſitas figuræ. Et ideo cõcedendum eſt iſtum ſyllogiſmum fieri in prima figura, omne c. eſt b. omne b. eſt a. igitur omne c eſt a. quia præmiſſis tranſpoſitis eſt manifeſtè prima figura.

¶ Quinta concluſio eſt, quod exceptis prædictis conditionibus omnis ſyllogiſmus, q̃ non eſt uirtualiter plures ſyllogiſmi fit ex tribus terminis tantum, videlicet quod non ſit hypotheticus, nec ex hypotheſi, & quod non fiat ex propoſitionibus modalibus in ſenſu compoſito: nec ex terminis infinitis aut obliq̃s probatur, quia in omni ſyllogiſmo uno ſunt præciſè duę præmiſſæ, quod patet: quia ſi plures ſumantur vel aliqua earum erit fruſtra, vel erit ſyllogiſmus virtualiter plures.

¶ Secundo ſupponitur, quod quælibet præmiſsarũ debet conuenire cum concluſione in aliquo termino. probatur. quia aliter eſſet impertinens ad inferendum cõcluſionem gratia formæ.

¶ Tertio ſupponitur, q̃d nulla præmiſſa debet conuenire cum concluſione in utroque termino: quia iam eſſet petitio principij, ex quo idẽ probaretur per idem. Ex quibus ſequitur intẽtum, quia ſi duę præmiſſæ debent conuenire cum concluſione, quęlibet in aliquo termino, & neutra duobus, oportet quod alter iſtorum terminorum bis ſumatur, & in nulla præmiſſa; niſi reſpectu unius extremi: igitur præciſè erunt duo extrema, & unum medium.

¶ Tunc ad rationes ſolutę ſunt præter iſtam de ſyllogiſmo ex oppoſitis, de quo dicitur; quod licet ibi ſolum ſint duo termini differentes ſecundum ſpeciem, attamen unus illorum ſumitur loco duorum, ut patebit in ſecundo. Et ſic ſit dictum ad quęſitum.

Quæſtio XXXV.

QVæritur trigeſimoquinto. Vtrum propoſitio in qua reduplicatio additur ad prædicatum ſit falſa, & in intelligibilis. Arguitur, quod ſit intelligibilis, quia illud eſt intelligibile, de quo intelligitur aliud affirmari, ſed de tali propoſitione intelligitur aliud affirmari. igitur &c. maior nota eſt: quia nullus affirmat, aut negat, niſi id quod intelligit, & minor patet, quia de tali propoſi-

poſitione aſſeritur, quod ip-
ſa ſit intelligibilis.

¶ Deinde arguitur, quod ta-
lis propoſitio non ſit falſa.
primo, quia hæc eſt vera, ſor
tes eſt riſibilis, inquantum
homo, & tamen hæc redu-
plicatio additur ad prędica-
tum.

¶ Item hęc eſt uera, ſortes in
quantum homo eſt riſibilis.
igitur, & ſua cõuertens eſt
uera. riſibile eſt ſortes inquã
tum homo, & tamen hæc
reduplicatio additur ad prę-
dicatum.

3 ¶ Tertio tot modis dicitur
ſm ſe, quot modis dicitur
cauſa, uel etiam ſecundum
quod, ut patet quinto meta-
phyſicę, ita qđ hęc dictio ſe
cundum quod, poteſt deſigna
re quamcunque cauſam, ſed
prædicatum propõnis poteſt
ſignificare cauſam, quando
tali prędicato poteſt conue-
nienter addi dictio reduplica
tiua ut dicendo. Domus fit a
domificatione, ſecundum qđ
domificat., modo iſta dictio
ſecundum quod, eſt redupli-
4 catio. ¶ Quarto, quia redupli
catio ſignificat immediatio-
nem prędicati ad ſubiectum.
igitur ſicut ſubiecto poteſt
addi reduplicatio, ita prędi-
cato, conſequentia tenet.
quia ſicut ſubiectum poteſt
eſſe immediatum prędicato.
ita econtra, immo quæcun-
que ſunt immediata quodli-
bet illorum eſt immediatum
alteri.

¶ Quinto, quia per Ariſto. in 5
iſto primo reduplicatio ad-
denda eſt maiori extremita-
ti, ſed maior extremitas eſt ꝑ
dicatum in prima figura, igi
tur, &c. ¶ Oppoſitum argui-
tur per Ari. in iſto primo ca-
pitulo, frequẽter in tertia par
te principali huius primi li-
bri. ¶ In quęſtione primo vi-
debitur q̃ ſunt dictiones redu
plicatiuæ, & quid ſignificãt.
ſecundo uidebit' de quæſito.

QVANTVM ad primũ
notandum, quod iſtę dictio-
nes ſunt reduplicatiuę inquã
tum, ſecundum quod, in eo
quod, & aliquando hęc di-
ctio, ut: & conſimiles.

¶ Secundo notandum, quod
tales dictiones reduplicatiuę
aliquando accipiuntur ſpeci-
ficatiuè, & quandocunque re
duplicatiuè. Quando uero ta
lis reduplicatio ſumitur ſpe-
cificatiue, tunc deſignat aliq̃
conditionem uel aliquẽ mo
dum, vel aliquẽ ſenſum, ſm
quẽ ꝓpõ in qua ponitur eſt
uera, q̃ aliter nõ eẽt vera. v.
g. dicẽdo ſic. oẽ ens inquãtũ
eſt in ipſo Deus. eſt Deus, tũ
iſta ꝓpõ, oẽ ens eſt De⁹, ſine
ſpecificatione ſimpliciter eſ-
ſe falſa, ſed q̃a hęc dictio in-

quantum ſpecificat ad talem ſenſum, ideo illa propoſitio non eſt falſa.

¶ Iterum iſta ppõ eſt ſimpliciter falſa: forma eſt materia ſed põt ſpecificari ad aliquẽ ſenſum per reduplicationẽ, quod ipſa eſt vera, ut dicendo forma ſecundum quòd præxiſtit generationi in potẽtia, eſt ipſa materia.

¶ Item hæc eſt falſa, ens mobile eſt ſubiectũ in libro phyſicorum, immo eſt ſubiectũ totius ſcientię naturalis, ſed quando ſpecificatur per reduplicationem ad conditiones generales motus, & mobilis, tunc iſta propoſitio eſt vera, ut dicendo, ens mobile ſecundum quod mobile eſt ſubiectum in libro phyſicorum.

¶ Item poteſt exẽplificari de iſta, homo eſt ſpecies ſecundum quod iſte terminus homo ſupponit ſimpliciter, vel materialiter, & ſic patet quid deſignant huiuſmodi dictiones, quando ſumuntur ſpecificatiuè.

¶ Tertio ſciendum, quod ad propoſitionẽ reduplicatiuam multa concurrunt, v.g. dicendo, homo inquãtum animal eſt ſenſibile, primo.n. ſubiectum principale, ut iſte terminus homo ſecũdo eſt prædicatũ principale, ut iſte terminus ſenſibile. tertio eſt illud ſuper quo cadit reduplicatio, & quarto eſt reduplicatio una cum copula.

¶ Tunc dico, quod dictio reduplicatiua reduplicatiuè ſũpta & nõ ſpecificatiuè deſignat primo immediationẽ prędicati principalis ad illud ſuper quod cadit reduplicatio, & quando denotat conuertibilitatem. exemplũ primi. homo inquãtum animal eſt corpus, vbi deſignatur, quod iſta prædicatio eſt immediata, omne animal eſt corpus per priuationem alicuius intermedij inter ſubiectum & p̃dicatũ in linea p̃dicamẽtali. Exẽplũ ſecundi. hõ inq̃tum animal eſt ſenſibile, iſte terminus inq̃tũ deſignat præciſionẽ & conuertibilitatẽ iſtorũ terminorũ animal ſenſibilę. ¶ Secundo dictio reduplicatiua deſignat prędicatum principale dici de ſubiecto principali, non immediatè, ſed mediatè prędicato, ut prędicto exemplo deſignatur, quod cauſa quare homo eſt ſenſibilis eſt, quod homo eſt animal. ita quod hoc prędicatum ſenſibile non dicitur de homine niſi ea ratione, qua de ipſo dicitur hoc prędicatum animal.

¶ Tertio reduplicatio deſignat illud ſuper quod cadit

eſſe

eſſe diſtributum, vel ſaltem poſſe diſtribui reſpectu prædicati principalis.

¶ Ex quibus patet, quod reduplicatio deſignat alietatem, ſiue diuerſitatem principalis prædicati ab illo ſuper quod cadit reduplicatio. Et ſic patet quid deſignat reduplicatio, ſiue ſumatur ſpecificatiuè, ſiue reduplicatiuè. Et hoc de primo.

DE SECVNDO notandum, quod quidam ſunt termini communes, qui pro vna ſola re ſupponunt, & vnam ſolam rem deſignant, vt iſte terminus, ſol, phęnix, Deus & conſimiles. Alij ſunt qui vnam rem ſignificant, & pro pluribus ſupponũt, vt iſti termini, homo animal & cõſimiles. Et quantum ſpectat ad propoſitum, iſti termini differunt in hoc, quod ex primis terminis, qui ſcilicet pro vna ſola re ſupponunt, poteſt formari affirmatiua propoſitio vera de prædicato diſtributo affirmatiuè, vt dicendo, qlibet planeta eſt omnis ſol, vel dicendo, eſſentia diuina eſt omnis perſona diuina, ſed ex terminis, qui pro pluribus ſupponunt, non poteſt formari propoſitio affirmatiua vera de prædicato diſtributo. verbi gratia. Iſta eſt falſa: omnis homo eſt omnis homo, vel etiam ſumendo particulariter vel indefinitè ſubiectum.

¶ Tunc ponuntur concluſiones. Prima eſt, ꝙ propoſitio, in qua reduplicatio additur pręd icato principali ex falſa, ſuppoſito ꝙ fiat ex terminis, qui pro pluribus rebus ſupponunt. probatur, quia dictio reduplicatiua deſignat illud, ſuper quod cadit reduplicatio, eſſe diſtributum, vt patet ex primo articulo, modo talis propoſitio de prædicato diſtributo affirmatiua eſt falſa, ſ. quãdo fit ex terminis ſuppoſitionibilibus pro pluribus rebus, igitur &c.

¶ Secundo, quia reduplicatio deſignat alietatem prædicati principalis ab illo ſuper qđ cadit reduplicatio, igitur ſi ſit idem iam deſignat falſitatẽ.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod talis propoſitio cuius prædicato principali additur reduplicatio, eſt intelligibilis. probatur per primam rationem ante oppoſitum, & quãdo Ariſtot. dicit, quod ipſa eſt inintelligibilis, intelligitur, quòd ipſa eſt inintelligibilis verè & aſſertiuè. verbi gratia, oratio imperfecta, vt dicendo apud villam eſt bene intelligibilis, licet per ipſam non comprehendatur ſenſus verus vel falſus. ita poteſt

teſt dici in propoſito. ¶ Tertio poteſt dici, quòd illud ſuper quo cadit reduplicatio, ſe debet tenere a parte prædicati, & non ſubiecti probatur, quia illud, quod poſitum ante copulam propoſitionis nõ diſtribuitur ad diſtributionẽ ſubiecti, non eſt ſubiectum nec pars ſubiecti, ſed dictio ſuper quam cadit reduplicatio præcedẽs copulam propoſitionis, nõ diſtribuitur ad diſtributionem ſubiecti. igitur talis dictio non eſt ſubiectum, nec pars ſubiecti, quia propter hoc, quãdo obliquus præcedit rectum, dicimus ſolum obliquum eſſe ſubiectũ, eò quòd ſolus obliquus diſtribuitur, & minor patet, quia dicendo, omnis homo inquantum animal eſt ſenſibile. ibi ſolum diſtribuitur iſte terminus homo, cuius ſignum eſt, quòd ſub ipſo ſolo debet fieri ſumptio, vt dicendo, ſortes eſt homo. igitur ſor. inquantum animal eſt ſenſibilis. Et ſic patet, quòd nunquam addenda eſt reduplicatio ad prædicatum principale, immo ſemper debet eſſe diuerſitas prædicati principales ab illo, ſuper quod cadit reduplicatio, & hoc de ſecundo.

¶ Tunc ad rationes prima ſoluta eſt.

¶ Ad aliam concedo, quod iſta eſt vera, ſor. eſt riſibilis inquantum homo, ſed reduplicatio non additur ad prædicatum principale, quia iſte terminus riſibile vocatur prędicatum principale.

¶ Ad aliam dico, quod iſta conuertitur in iſtam. igitur, quod inquantum homo eſt riſibile eſt ſor.

¶ Ad aliam dico, quod Ariſt. accipit hic iſtam dictionem ſecundum quod ſpecificatiuè, vt ſpecificat aliquem modum, vel conditionem, vel circunſtantiam termini.

¶ Ad aliam reduplicatio deſignat, &c concedo, quod deſignat immediationem prædicati principalis ad illud ſuper quod cadit reduplicatio, & non eiuſdem ad ſeipſum, quia non poteſt debite comprehendi aliquis ſenſus per iſtam propoſitionem ſor. eſt inquantum homo ſuppoſito, quod hoc verbum eſt, non reſoluatur vlterius in ſuum participium.

¶ Ad aliam concedo, quod reduplicatio ſe debet tenere a parte maioris extremitatis, & etiam a parte prædicati, ſed cum hoc debet eſſe diuerſitas illius ſuper quod cadit reduplicatio ad prædicatum principale. Et ſic de iſta quæſtione.

Quæ-

Quæſtio XXXVI.

QVæritur trigeſimoſexto. Vtrum ex propoſitionibus modalib⁹ alijs ab iſtis neceſſarium poſſibile contingens fiat ſyllogiſmus? Arguitur primo, quòd non, per Ariſt qui non fecit mentionem de propoſitionibus modalibus factis aliquo alio modo. Secundo, quia ſi ex modalibus de alijs modis fieret ſyllogiſmus, maxime eſſet ex modalibus factis iſto modo ſcire, ſed hoc non quia non ſequitur, ſcio omnẽ mulam eſſe ſterilem hæc eſt mula, igitur ſcio hanc mulam eſſe ſterilem, quia ſtante ueritate pręmiſſarum poſſibile eſt, ꝙ credã de iſta mula, ꝙ ipſa ſit ſterilis. Tertio hoc maxime eſſet de iſto modo, opinor autem de iſto modo apparet, ſed hoc non, quia non ſequitur demonſtrato ſorte, qui apparet eſſe aſinus a remotis, hoc apparet mihi eẽ aſinus, hoc eſt ſor. igitur ſor. apparet mihi eſſe aſinus, pręmiſſæ ſunt ueræ, & concluſio falſa, quod probo: quia omnem hominem opinor non eſſe aſinum. ſor. eſt homo. igitur ſortem non opinor eſſe aſinum.

❡ Oppoſitum arguitur, ubi eſt reperire dici de omni, & de nullo, poteſt fieri bonus ſyllogiſmus, ſed in modalib. factis ex alijs modis a prædictis eſt hoc repetire. igitur maior patet, quia per dici de omni, & de nullo regulantur ſyllogiſmi. & minor patet, quia ſicut dicimus omnem hominem cõtingit currere. ita poſſumus dicere, omnem hominem opinor currere, ꝙ ita de alijs modis.

❡ Secundo arguitur per Ariſ. in primo poſteriorum, vbi dicit, ꝙ inducens minorẽ poſt maiorem ſimul nouit, & concluſionem, ita qđ intendit, ꝙ ſi præmiſſæ ſunt ſcitę uel nõ ſcitę, & concluſio erit nota. Primo uidebitur in quęſtione, qui modi à prædictis faciant propoſitiones modales. Secũdo qualiter ex eis ſyllogizatur in ſenſu diuiſo. Et tertio qualiter in ſenſu compoſito.

QVANTVM ad primũ nota, qđ omnis determinatio nata determinare totam propoſitionem, poteſt dici modus, qđ ſi illa determinatio ꝑt eſſe unum extremũ propoſitionis reſpectu unius propoſitionis materialiter ſumptæ, quæ eſt aliud extremũ. tunc illa determinatio dicitur modus, ut patet de iſtis modis ſcio opinor dubito apparet, & de participijs ipſorum & de iſtis modis. uerum

fal-

falſum, & ſic de ſingulis. Secundo notandum, quòd ſicut de modis conſuetis: quædam ſunt modales in ſenſu compoſito, & quædam in ſenſu diuiſo, ſic etiam de iſtis modis. Nam modus ponitur vnum extremum propoſitionis, & propoſitio materialiter ſumpta ad tunc eſt propoſitio in ſenſu compoſito, vt opinor a. eſſe a. ſed quando modus eſt determinatio copulæ, tunc eſt in ſenſu diuiſo, ut b. ſcio eſſe a.

¶ Tertio notandum, quod in iſtis modis multũ differt ſenſus compoſitus a diuiſo, quã tum ad ueritatem, & falſitatem, v.g. hæc eſt concedenda. Scio omnem mulam eſſe ſterilem, & tamen in ſenſu diuiſo iſta eſſet falſa, ſed tamen de iſto modo verum nõ eſt differentia, ſiue ponatur in ſenſu compoſito, ſiue diuiſo, ſed de iſto modo falſum, eſt differẽtia, quia ſi dicatur, hæc eſt falſa, omnis homo currit, ad hoc quod iſta ſit vera ſufficit inſtantia in ſingulari iſtius propoſitionis, omnis homo currit, ſed ſi poneretur in ſenſu diuiſo, hoc nõ ſufficeret, quia dicendo ſic. oĩs homo falſe currit, denotatur, quod quælibet ſingularis iſtius omnis homo currit, ſit falſa. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum, prima cõcluſio eſt iſta, ꝙ in prima figura ex maiori de aliquo dictorum modorũ in ſenſu diuiſo, & minori de ineſſe, ſequitur concluſio de eodem modo, qui ponebatur in maiore. v.g. ſequitur omne b. opinor eſſe a. omne c. eſt b. igitur oẽ c. opinor eſſe a. vel etiam de dicto negato. omne c. opinor non eſſe a. &c. & tenent iſti ſyllogiſmĩ in uirtute dici de omni.

¶ Secũda concluſio eſt, quod ex ambab⁹ præmiſſis de modo. ſ. de aliquo dictorum modorum non ſequitur concluſio de modo, quia non ſequitur, ꝙ ſi præmiſſæ ſint dubiæ ꝙ propter hoc concluſio ſit dubia, immo poſſibile eſt, ꝙ ipſa ſit ſcita, puta per alium ſyllogiſmum.

¶ Item non ſequitur, ꝙ ſi præmiſſæ ſint opinatæ, quòd ꝓ hoc concluſio ſit opinata. Et ſi quæratur vtrum ad illas ꝑmiſſas ſequatur aliqua de ineſſe. Reſpondetur, ꝙ ſic, ſi illæ præmiſſæ ſint de hoc modo ſcire, quia nihil ſcitur, niſi verum, ſed de alijs modis non: quia ad præmiſſas de hoc modo opinatũ vel creditum, vel apparens nõ ſequitᷣ concluſio de ineſſe, eo quod æquè poteſt apparere vel opinari falſum, ſicut verum.

¶ Ter-

¶ Tertia concuſio, quòd in ſecunda figura ex maiore de modo negato, & minore de inesse in ſenſu diuiſo, ſequitur concluſio uerè de ineſſe ſicut ſequitur. Nullum b. opinor eſſe a. omne c. eſt a. igitur nullum c. eſt b. & poteſt probari reducendo per impoſſibile ad primam.

Quarta concluſio, quod in tertia figura ex maiore modali in ſenſu diuiſo aliquo dictorum modorum, & minore de ineſſe ſequitur cõcluſio modalis de eodem modo, qui ponebatur in maiore, & omnes iſti modi probantur expoſitoriè. ¶ Ex iſto ſequitur, quòd ſi loco illius de ineſſe in minori ponatur vera de hoc modo ſcire ſequitur idem ſicut prius quia ad illam de ſcire, ſequitur de ineſſe. modo quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens. Sed ſi loco minoris ponatur aliquis de alijs modis, non ualet ſyllogiſmus, eo quòd ad modales de illis modis non ſequuntur illæ de ineſſe. ſicut non ſequitur b. opinor eſſe a. igitur b. eſt a. Et hoc de ſecundo.

Tunc de tertio. Prima concluſio eſt iſta, quòd ad quaſcunque præmiſſas ſequitur aliqua concluſio ad eaſdem modificatas iſto modo ſcire ſequitur eadem concluſio, quia quælibet propoſitio ſequitur ad ſeipſam modificatam iſto modo ſcire, ſicut ſequitur. Scio b. eſſe a. igitur b. eſt a. modo quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens, & in hoc eſt differentia iſtius modi ſcire ab iſtis modis opinor apparet, & huiuſmodi, quia ad huiuſmodi præmiſſas de prædictis modis non ſequitur aliqua de ineſſe ex eo, quòd æquè poteſt opinari falſum, ſicut verum, vt dictum fuit prius.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, & ſequitur ex præcedenti, q ad quaſcunque præmiſſas ſequitur aliqua concluſio ad eaſdem modificatas iſto modo verum; ſequitur eadem, quia quælibet propoſitio ſequitur ad ſeipſam modificatam iſto modo verum, ſed non eſt ita de iſto modo falſum, quia nulla propoſitio ſequitur ad ſeipſam modificatam, hoc modo falſum, imo ſequitur ſua contradictoria, & ideo ad quaſcunque præmiſſas ſequitur aliqua cõcluſio ad contradictorias ipſarum modificatas hoc modo falſum, ſequitur eadem.

¶ Tertia concluſio, quòd ex præmiſſis in ſenſu compoſito de hoc modo ſcire, non ſequitur concluſio

in ſenſu compoſito de eodem modo probatur, quia iſta regula eſt falſa, ſi præmiſſæ ſũt ſcitæ, igitur concluſio eſt ſcita. Primo, quia poſſibile eſt, quod vna premiſſa ſciatur ab vno, & alia ab alio.

¶ Secũdo, quia dato, ꝙ ſciantur ab eodem ambę, poſſibile eſt, ꝙ conſequentia non ſciatur eſſe bona, modo concluſio non eſt euidentior, quam conſequẽtia per quam probatur.

¶ Item dato, quòd conſequẽtia ſciatur eſſe bona, poſſibile eſt quòd ſciens præmiſſas non aduertat neceſſitatem cõſequentiæ, & ſi ſic poſſibile eſt, quòd dubitet concluſionem.

¶ Et per illud probatur, quòd ex præmiſſis de ſenſu compoſito de alijs non fit ſyllog. ad concludendũ de eodem mõ, ſicut de iſtis modis opinor apparet, & de ſimilibus.

¶ Tunc ad rationes ad primam reſpondetur, ꝙ Ariſtot. omiſit propter breuitatem.

¶ Ad aliam dico, ꝙ ex maiore de hoc mõ ſcire in ſenſu compoſito, & minore de ineſſe nõ fit ſyllogiſmus ad concludendum de hoc modo ſcire, licet benę ad concludendum de ineſſe.

¶ Ad tertiam dico, ꝙ de hoc mõ opinor fit bonus ſyllogiſmus, ſumendo maiorem in ſẽſu diuiſo, & minorem de ineſſe, & ideo poteſt concedi in iſto caſu, ꝙ ſortem opinor eſſe aſinum, & ſortem opinor non eſſe aſinum, ſed non ſequitur concluſio, quæ infertur, ſcilicet, quod non opinor ſortem eſſe aſinum. Ad iſta poſt oppoſitum dico concedendo, q̃d ex eis bene fit ſyllogiſmus, ſi ordinentur eodẽ modo, quo dictum eſt.

¶ Tunc ad Auctoritates Ariſtot. 1. poſt. dico q̃d intelligitur ſic, q̃d inducens minorem poſt maiorem ſimul nouit cõcluſionem, dum tamen ſciat conſequentiam eſſe bonam, & aduertat ad neceſſitatem conſequentiæ, aliter non oportet. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſtio XXXVII.

QVæritur trigeſimoſeptimo. Vtrum ex terminis obliquis, & infinitis poteſt fieri ſyllogiſmus ſicut ex terminis rectis, & obliquis? Et arguitur primo, quod non de terminis infinitis, quia ex illis non fit conſimiliter ſyllogiſmus, quarum vna includat negatiuam, & alia non, ſed duarum propoſitionum quarum una eſt de prædicato finito, & alia de prædicato infinito, alia quæ eſt de

includit negatiuam, ſed illa quæ eſt de prædicato infinito includit negatiuam. igitur. ¶ Secundo ex terminis infinitis fit ſyllogiſmus arguendo per ambas negatiuas, ſed ex terminis finitis nõ poteſt fieri ſyllogiſmus arguendo ex ambab. negatiuis: igitur Maior probatur, quia ut patuit prius iſte ſyllogiſmus eſt bonus. nullum non b. eſt a. nullum c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. & ualet, quia ex puris negatiuis nihil. ſequit. ¶ Tertio arguitur de obliquis, non ſequitur, cuiuſlibet hominis aſinus currit. brunellus eſt aſinus hominis, igitur brunellus currit, q̃a eſt poſſibile, ꝙ præmiſſæ ſint ueræ, & concluſio falſa. ¶ Oppoſitũ arguitur p Ariſt. in iſto primo, quia approbat illos ſyllogiſmos ex obliq̃s, ut cuiuſcunque eſt diſciplina, hoc eſt genus, boni eſt diſciplina. igit᷑ bonũ eſt genus. Et poſtea dicit, ꝙ eod. mõ ẽ ſyllogizãdũ ex terminis infinitis, ſicut ex terminis finitis. ¶ In q̃ōne primo uidendum eſt qualiter ſyllogizandum eſt ex terminis infinitis, uel ex altero infinito. Secundo qualiter ex terminis obliquis.

QVANTVM ad primũ, prima concluſio eſt iſta, quod omnis modus, alicuius figuræ trium figurarum ualens ex terminis finitis, ualet etiam ex terminis infinitis. uerbi gratia in prima figura, omne non b. eſt non a. omne c. eſt non b. igitur omne c. eſt non a. & tenet directè per dici de omni. Item ſequitur, nullum non b. eſt a. omne c. eſt non b. igitur nullum c. eſt a. & tenet directe per dici de nullo. Item patet de ſecunda & tertia figura, quia illæ de terminis infinitis ſimiliter conuertuntur illis de terminis finitis: igitur ſyllogiſmi imperfecti facti ex terminis infinitis, eodem modo reducuntur, ſicut ſyllogiſmi ex terminis finitis. v. g. iſta nullum non b. eſt a. conuertitur in iſtam, de alijs propoſitionibus factis ex terminis infinitis. ¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod aliquis modus contingit ſyllogizare ex terminis infinitis, uel ex altero termino infinito. qualiter non contingit ſyllogizare ex terminis finitis. probatur. ¶ Primo per Ariſtot. in primo huius, ubi ponit, iuſtum ſyllogiſmum eſſe bonum, cui nulli ineſt b. & c. modo iſte ſyllogiſmus æquipollet iſti. omne non b. eſt a. nullum c. eſt b. igitur.

omne c.eſt a. modo ſicut non contingit ſyllogizare ex terminis finitis, quia nunquam in terminis finitis poteſt inferri concluſio affirmatiua per aliquam præmiſſam negatiuam.

¶ Secundo, quia ex terminis infinitis, vel ſaltē ex termino infinito contingit ſyllogizare ex puris negatiuis, ſed hoc non poteſt fieri in terminis finitis, vt notum eſt, maior probatur, quia ſequitur, nullum non b.eſt a.nullum c.eſt b.igitur nullum c.eſt a. ¶ Item in ſecunda figura nullum b. eſt non a.nullum c.eſt a.igitur nullum c. eſt b. ¶ Item in tertia figura nullum non b. eſt a.nullum b.eſt c.igitur nullum c.eſt a.& patet, ꝙ ex altero termino finito concluditur uniuerſaliter in tertia figura, & tamen huiuſmodi non poteſt fieri ex terminis finitis. ¶ Item ſequitur nullum b. eſt a.omne c. eſt b.igitur omne c. eſt non a. & tñ non poteſt ſic argui ex terminis finitis, quod autem illa conſequentia ſit bona patet, quia ad prædictas præmiſſas ſequitur illa concluſio, nullum c. eſt a. ſed ad iſtā ſuppoſita conſtantia ſubiecti ſequitur, omne c. eſt non a. & conſtantia ſubiecti ponebatur in minori, quando dicebatur, omne c. eſt b. igitur iſta concluſio omne c. nō eſt a. ſequitur ad prædictas præmiſſas per illam regulam. Quicquid ſequitur ad conſequens, ſequitur ad antecedens, & ſic patet, quod conſimiliter eſt ſyllogizādum ex terminis infinitis, ſicut ex terminis finitis, licet non econtra.

QVANTVM ad ſecundum, eſt prima cōcluſio iſta, quòd omnis modus alicuius figuræ valens ex terminis rectis poteſt etiam valere ex altero obliquo poſito a parte ſubiecti maioris. v.g. in Barbara ſequitur, cuiuſlibet hominis aſinus currit. omne grammaticum eſt homo, igitur cuiuſlibet grammatici aſinus currit, & tenet directè per dici de omni, quia ſubiectū quod diſtribuitur in maiori, prædicatur in minori, & conſimiliter poteſt exemplificari de alijs modis primę figuræ, ſed de ſecunda, & tertia figuris patet, quia propoſitiones de obliquo ſimiliter conuertuntur, ſicut illæ de recto, ſcilicet uniuerſalis affirmatiua, & particularis affirmatiua in particularem affirmatiuam, & uniuerſalis negatiua in uniuerſalem negatiuam, ut patuit prius, igitur ſyllogiſmi imper-

perfecti fiunt eodem mõ ex terminis obliquis, ſicut ex rectis, quia cõſimiliter reducũtur ad primã figurã. ¶ Secunda cõcluſio eſt iſta, ꝙ ex obliquis, vel altero obliꝗ potest fieri bonus ſyllogiſmus dato, ꝙ ille obliquus non ſit ſubiectum, nec ꝑdicatũ, dum tñ ſit pars ſubiecti, vel ꝑdicati, quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus. videns omnẽ aſinum currit. brunellus eſt aſinus. igitur videns brunellum currit, ꝙ iſte ſyllogiſmus ſit bonus, patet quia eſt orõ in qua quibuſdã poſitis aliud ab his quę poſita ſũt de neceſſitate accidit eo, quod hæc ſunt. igitur iſte proceſſus eſt bonus ſyllogiſmus per locum a diffinitione, & añs apparet, quia iſte proceſſus eſt neceſſaria conſequentia a plurib. pręmiſſis ad cõcluſionem aliã a qualibet præmiſſarum. ¶ Secũdo prędictus diſcurſus eſt conſequentia neceſſaria, & nõ enthymema, nec ĩductio, nec exemplum, nec cõuerſio, aut conſequentia per conuerſionem, aut conſequentia per ęquipollentiam, aut per ſubalternationem, & etiam per nominis expoſitionem. igitur eſt ſyllogiſmus.

¶ Cõtra iſtam cõcluſionẽ arguitur, qa omnis bonus ſyllogiſmus debet fieri in aliqua triũ figurarũ, ſed ꝑdictus nõ vt notũ eſt, qa nec idẽ terminus ſubijcitur in utraque, nec ꝑdicatꝰ in vtraque, nec illud, quod ſubijcitꝰ in una, ꝑdicatꝰ in alia. ¶ Secundo, quia hic non eſt maior extremitas, nec minor, nec medium.

¶ Tertio, quia iſte ſyllogiſmus fit ex puris indefinitis, mõ ex puris ĩdefinitis, vel particularib. nihil ſequitꝰ. ¶ Quarto, qa omnis bonus ſyllog. tenet in uirtute dici de omni, vel de nullo, ſed ille non eſt hmõi, quia in iſto non diſtribuitur ſubiectũ maioris, nec etiam minoris. ¶ Reſpõdetur ad iſta. ¶ Ad primam concedendo, ꝙ non omnis ſyllogiſmus fit in aliqua trium figurarũ, quia, ut patuit in q̃one ſuper hoc multæ erant exceptiones. ¶ Ad ſecũdũ dico, ꝙ iſte terminus aſinus, ẽ hic medium, & iſte terminus brunellus, minor extremitas, & totũ reſiduum ſe tenet a parte maioris extremitatis.

¶ Ex iſto ſequitur, ꝙ nõ oportet in omni ſyllogiſmo, quod mediũ ſubijciatur ĩ utraquę, vel quòd prædicetur in utraque, immo ſufficit, ꝙ ſit pars ſubiecti, uel prędicati, & quod ſit ſubiectũ, vel prædicatum alterius. ¶ Ad tertiam dictum fuit prius, quòd in pluribus caſibus ex indefinitis poteſt fieri ſyllogiſmus, quorum iſte

eſt vnus in propoſito, ſcilicet quando fit ſumptio ſub parte ſubiecti, vel prædicati diſtributa.

¶Ad rõnes prima. Probatur. ſecundum concluſionem primi articuli. Verum eſt tamẽ, quod prima ratio aſſumebat falſum, quia dicebat, quod affirmatiua de prædicato infinito includit negatiuam, ſed affirmatiua tunc de prædicato finito non, modo hoc eſt falſum, quia ſicut ad affirmatiuam de prædicato infinito ſequitur negatiua de prædicato finito: Ita etiam ad affirmatiuam de prædicato finito ſequitur negatiua de prædicato infinito. ſicut ſequitur b. eſt a. igitur b. non eſt non a.

¶Ad tertiam dico, quod iſte ſyllogiſmus non ualet, quia non fit debita ſumptio ſub ſubiecto, ſiue ſub termino diſtributo, quia debet fieri ſub iſto termino, homo ſolum, & tu ſumis ſub aggregato hominis aſinus, igitur ſyllogiſmus non valet. Et ſic ſit dictũ ad quæſitum. Et hæc ſufficiãt de primo.

¶Quæſtionum primi libri Priorum Doctoris ſubtilis, finis.

¶PRIORVM Doctoris ſubtilis Ioannis Scoti, liber ſecundis.

Quæſtio I.

Circa ſecundum librum Priorũ quærit primo Vtrũ ſyllogiſmus ex hypotheſi differat à ſyllog. oſtẽſiuo? Arguit primo ꝙ non, quia omnis ſyllog. eſt oſtenſiuus igitur ſyllog. ex hypoteſi non differt à ſyllog. oſtenſiuo. conſequentia nota eſt, & antecedens apparet inducendo in omnibus ſyllogiſmis. vnde ſyllogiſmus ad impoſſibile, de quo minus apparet, eſt oſtenſiuus, quia antecedit concluſionem.

¶Secundo, omnis ſyllogiſm⁹ eſt ex hypotheſi. igitur non differt ab oſtenſiuo. conſequẽtia tenet, & antecedens declarat, q̃a hypoteſis idem eſt, ꝙ ſuppoſitio. modo omnis ſyllogiſmus eſt ex ſuppoſitione, quia omnis ſyllogiſmus ſupponit terminos, & propõnes, ex quibus integratur. 2

¶Tertio omnis ſyllog. pertinens ad aliquam poteſtatem, de qua determinatum eſt in ſecundo, eſt ex hypotheſi, ſed omnis ſyllogiſmus oſtenſiuus per- 3

per-

pertinet ad aliquam illarum poteſtatū quia quilibet ſyllogiſmus poteſt cōcludere plures propoſitiones, quia poteſt concludere ſuam, & ſibi æquiualentem.

¶ Oppoſitum Arguitur per Ariſt. tam in primo, quā in ſecūdo huius, q ponit ſæpæ differentiam inter ſyllogiſmos oſtenſiuos, & ſyllogiſmos ex hypotheſi. difficultas qōnis non ſtat, niſi in quid nominis, vnde dicatur ſyllogiſmus oſtenſiuus, & vnde ſyllogiſmus ex hypotheſi, & ideo dicendum eſt primo de oſtenſiuo. Secundo de hypotheſi.

2 QVANTVM ad primū notandū eſt, qđ aliquis ſyllogiſmus poteſt dici oſtenſiuus dupliciter. Vno modo rōne illationis, & alio mō ratione probationis.

¶ Si rōne illationis hoc dupliciter. Vno mō, quia infert cōclusionem, & ſic quilibet ſyllogiſmus dicitur oſtenſiuus, vt patet per diffinitiones ſyllogiſmi. Alio modo, quia infert concluſionem de neceſſitate per illa, quæ poſita ſunt in præmiſſis ſine ſuppoſitione extrinſeca, & ſic ſyllogiſmus ad impoſſibile non diceretur oſtenſiuus, quia ſupponit, contradictoriam concluſionis ꝓbandæ.

¶ Alio modo dicitur ſyllogiſmus oſtēſiuus rōne probationis. hoc dupliciter, ſicut prius, vno mō, qa probat concluſionē, & ſic petitio principij non eſſet ſyllog. oſtenſiuus, ſed bene quilibet alter ſyllogiſmus ſecundo modo, quia per ea, quæ expræſſa ſunt in ꝑmiſſis probat concluſionem ſine alia ſuppoſitione, quæ non ponitur in præmiſſis, & iſto mō propriè dicitur ſyllogiſmus oſtenſiuus, & ſic nec ſyllogiſmus ad impoſſibile, nec ſyllogiſmus ad tranſumptum dicetur oſtenſiuus. Et hoc de primo.

DE SECVNDO notandū, qđ hypotheſis dicit quaſi ſuppoſitio, & ideo dicere ſyllogiſmus ex hypotheſi non eſt aliud, quam dicere ſyllogiſmus ex ſuppoſitione.

¶ Secundo notandum, quod quadrupliciter poteſt dici aliquis ſyllogiſmus ex hypotheſi, uel ex ſuppoſitione. primo modo, quia præſupponit aliud ad ſui formationem, & iſte modus eſt improprius, quia ſic quilibet ſyllogiſmus diceretur ex hypotheſi, quia qlibet ſyllogiſmus ad ſui compoſitionem, & integrationem præſupponit terminos, & ꝓpoſitiones. Secundo modo dicitur ſyllogiſmus ex hypotheſi quando præter terminos, & propoſitiones ex

quibus componitur ſyllogiſmus, & præter ea quæ exprimuntur in præmiſſis, ſcilicet præter figuram ſyllogiſticam . ſequitur aliud, ſcilicet aliqua ſuppoſitio uirtute cuius conſequentia concluſionis ex præmiſſis appareat neceſſaria,& ſic omnis conſequentia formalis diceretur ex hypotheſi,& loquor ad præſens de prima concluſione, quæ debet inferri per præmiſſas, q̃a de ſecundaria concluſione, & vltimata dicetur in alijs duobus modis.

¶ Tunc dico, ꝙ ad iſtũ modũ reducuntur multi ſyllogiſmi primo ſyllogiſmus expoſitorius, & ex hypotheſi, ut hoc b. eſt a. hoc b. eſt c. igitur c. eſt a. quia præter ea quæ expræſſa ſunt in præmiſſis,& p̃. ter formam conſequentiæ,ſequitur alia ſuppoſitio ad euidentem illationem concluſionis ex præmiſſis, videlicet, q̃d ſubiectum maioris poſſit diſtribui iſto modo. videlicet, omne, quod eſt hoc b. eſt a.

¶ Secundo ad iſtum modum reducuntur oẽs modi trium figurarum, q̃a vltra formam ſyllogiſticam expreſſam in præmiſſis in aliquo dictorum modorum requiritur alia ſuppoſitio ad euidentiam conſequentiæ, vt v.g quod nullus terminus, ex quo conſtituitur ſyllogiſmus ſupponat appropriatè pro aliqua re; quæ eſt eadem cuilibet diuerſarum rerum. ¶ Tertio ad iſtum modum reducuntur plures mixtiones poſitæ in primo huius, v.g. Ariſtote. ponit, quod ex maiori de ineſſe,& minori de contingenti fit bonus ſyllogiſmus. modo iſta ſuppoſitio non valet, niſi ex illa ſuppoſitione quod illa de ineſſe eſt de ineſſe ſimpliciter, quia non ſequitur. omne currens eſt homo. omnem equum contingit currere. igitur omnem equum contingit eſſe hominem.

¶ Quarto ad iſtum modum reducitur ſyllogiſmus, quem ponit Ariſtot. in ſecundo huius, ſ. cui nulli ineſt b.& c. qui non tenet niſi ex ſuppoſitione, q̃d termini ſupponant pro alio,& cum hoc, quod termini ſint negatiuè cõuertibiles, ut patebit poſtea.

¶ Quinto ad iſtam modum reducitur ſyllogiſmus negatiuus ex terminis infinitis factus in alia qõne, ſcilicet nullum non b. eſt a. omne c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. quia arguitur ex quattuor terminis. igitur de forma non valet, niſi ex ſuppoſitione, ꝙ mediũ in p̃miſſis differat ſolum ſecundum finitum, & infinitũ, ita quòd in una p̃miſſa accipiatur

tur medium infinite,& ĩ alia finite. ¶ Sexto ad iſtum modũ poſſunt reduci oẽs caſus, per quos ponebatur, quòd ex puris particularibus vel ex puris negatiuis poteſt fieri ſyllogiſmus.

¶ Tertius modus iſtorum ex hypotheſi eſt qñ p aliquem ſyllogiſmũ inferuntur duæ concluſiones, quarum prima eſt falſa,& ſcďa uera, tũc vaęt ad primã concluſionẽ ſic conſequentia formalis, attamen ad inferendum ſecundã concluſionem, & vltimatam eſt indigentia ſuppoſitionis extraneę, ſicut patet in ſyllogiſmo ad impoſſibile per quẽ licet prima concluſio falſa inferatur formaliter. attamẽ ad inferendum ſecundam oportet ſupponere contradictoriam illius ſecundę cõcluſionis, & iſte modus eſt proprius. ¶ Ex quo patet, ꝙ idẽ ſyllogiſmus, qui eſt oſtenſiuꝰ ad unam concluſionem, eſt ex hypotheſi ad aliam, vt patet de ſyllogiſmo ad impoſſibile, qui eſt oſtenſiuus ad primam concluſionem, ſed eſt ex hypotheſi ad ſecundam Quartus modus eſt, quando per aliquem ſyllogiſmũ infertur primo aliqua concluſio uera, quæ non eſt principaliter intenta,& poſtea virtute alicuius ſuppoſitionis infertur alia concluſio vera principaliter intenta, v.g. volens probare quod omnis hõ eſt riſibilis, ſi transferat ſe ad probandum iſtam ſyllogiſtice, quod oẽ animal rationale eſt riſibile,& poſtea ex illa ꝓbata probat per illam ſuppoſitionem. Quicquid prędicatᷓ de diffinitione prędicatur de diffinito, tunc infertur concluſio principaliter intenta. ſ. quod omnis homo eſt riſibilis,& iſtum ſyllogiſmum uocat Ariſtot. ſyllogiſmum ad tranſumptum, quia qñ debemus probare unum, transferemus nos ad probãdũ aliud ex quo virtute alicuius ſuppoſitionis inferimus intentum,& iſto modo põt argui per omnes modos dialecticos,& ſic patet vnde ſyllogiſmus dicatur oſtenſiuus, & vnde ex hypotheſi,& per conſequens patet, quomodo ab inuicem differunt.

¶ Tunc ad rationes ſunt ſolutæ per diſtinctiones. Et ſic patet de iſta quæſtione.

Quæſtio II.

QVęritur ſecundo. Verũ poſſibile eſt, quòd ex falſis ſequatur verum,& non ex ueris falſum? Arguitur, quòd ex veris poteſt ſequi falſum. primo, quia ex poſſibilibus poteſt ſequi impoſſibile. igitur ex veris po-

teſt ſequi falſum conſequen-
tia tenet,quia ſic ſe habet poſ
ſibile reſpectu impoſſibilis,
ſicut uerum reſpectu falſi an
tecedens probatur,quia ſicut
omne currens eſt homo. om-
nis equus eſt currens. igitur
omnis equus eſt homo. præ-
miſſæ ſunt ueræ,& tamen cō
cluſio eſt impoſſibilis.

¶ Secundo ex neceſſario po-
teſt ſequi contingens, igitur
ex ueris poteſt ſequi falſum.
tenet conſequentia, quia idē
uidetur eſſe iudicium, & an-
tecedens apparet, quia quæli
bet conditionalis eſt neceſſa-
ria,& tamen ad aliquam con
ditionalem ſequitur contin-
gens,verbi gratia, ad iſtam.
Si tu curris,tu moueris,& tu
curris, ſequitur tu moueris,
quæ eſt contingens.

3 ¶ Tertio ex ueris ſequitur fal
ſum.cōſequentia tenet, quia
quicquid fiet hoc poſſibile ē
fieri,& antecedēs,quia ſequi
tur.ſortes currit.igitur ſortes
mouetur, & ſic modo utraq;
uera, & cras utraque falſa.
tunc ſemper ad iſtam. ſortes
currit,eſt vera. igitur ſemper
ad uerum ſequitur iſta ſor.
mouet, ſed cras hęc erit ſor.
mouetur. igitur ad verum ſe-
quitur falſum.

4 ¶ Quarto, quia ex falſis ſe-
quitur uerum,patet in litera.
igitur & econuerſo, quia
quantum uerum opponitur
falſo, tantum falſum econtra
uero.

¶ Quinto arguitur,quia ex 5
falſis nō poteſt ſequi uerum,
quia ſecunda conſequentia
non ualet,in qua ſtante conſi
mili diſpoſitione & forma p̄-
miſſarum eſt reperire termi-
nos in quibus omni,& nulli;
ſed præmiſſis exiſtentibus fal
ſis eſt reperire terminos in
quibus uniuerſalis affirmati-
ua eſt uera, & ſtante eadem
diſpoſitione eſt inuenire a-
lios terminos, in quibus ſtat
uniuerſalis negatiua,&c.igi-
tur talis diſpoſitio non ua-
let,quia ſępe Ariſt.utitur iſta
regula in primo huius,& mi-
nor probatur,& ſunt termini
in quibus omni, omnis lapis
eſt animal. omnis homo eſt
lapis.igitur omnis homo eſt
animal,ſed termini in quib.
nulli ſunt arguendo ſic om-
nis lapis eſt arbor,omnis ho-
mo eſt lapis.igitur nullus ho
mo eſt arbor,

¶ Sexto,quia unum oppoſito 6
rū nō ſequitur ad reliquum,
quia ſicut patet in iſto ſecun
dō ad idem eſſe,& non eſſe;
non ſequitur idē,ſed uerum,
& falſum ſunt oppoſita. igi-
tur ad falſum non ſequitur
uerum.

¶ Septimo,quia effectus, po 7
ſitiuus debet dependere a tā
poſi-

poſitiua, ſed concluſio vera eſt effectus poſitiuus præmiſſarum, & falſum eſt priuatiuum, igitur concluſio vera non ſequitur ex falſis.

¶ Confirmatur, quia falſum eſt nõ ens. vt patet 5. metaph. modo non ens nullius eſt cã.

¶ Oppoſitũ arguitur per Ariſt. in iſto ſecundo. Primo uidendum eſt, ſi ex veris ſequiẜ falſum. Secundo, ſi econuerſo ex falſis ſequatur uerum.

QVANTVM ad primũ dico, ꝙ difficultas huius dependet ex diffinitionibus antecedentis, & conſequentis econuerſo, & ideo recolendæ ſunt illæ diffinitiones, unde antecedens eſt propoſitio, q̃ impoſſibile eſt eſſe ueram cõſequente non exiſtente uera ipſis ſimul formatis, ſed conſequens eſt una propoſitio, quam impoſſibile eſt non eſſe uerã antecedente exiſtẽte uero, ipſis ſimul formatis, & notabiliter additur iſta conditio, ipſis ſimul formatis quia aliqua eſt cõſequẽtia bona, in qua poſſibile eſt añs eſſe uerum, & tamen impoſſibile eſt conſequens eſſe verum, uerbi gratia, ſequitur, omnis propoſitio eſt affirmatiua. igitur nulla propoſitio eſt negatiua. antecedens poſſibile eſt eſſe uerum, & licet conſequens ſit impoſſibile, tamẽ põt eſſe uerum añte & conſequẽte ſimul formatis, impoſſibile eſt, ꝙ añs ſit uerum qñ conſequens ſit falſum: quia pro quacunque menſura añs eſt falſum. ſed conſequentia eſt eo modo compoſita ex añte & cõſequẽte, mediante iſta cõiunctione, igiẜ, uel ſi aut alia æquiualente.

¶ Tũc ponunẜ concluſiones. prima eſt, ꝙ ex vero poteſt ſequi falſum, uel ẽt in pluraſi, ꝙ ex veris poteſt ſequi falſum. probatur per unam rationem factam ante oppoſitum: q̃a ex veris ſequitur falſum. igitur ex ueris poteſt ſequi falſum, & deducatur ſicut prius.

¶ Secũda concluſio, ꝙ impoſſibile eſt ex ueris ſequi falſum. probatur, quia iſta conſequentia eſt bona. añs eſt verum. igitur conſequens eſt verum igitur impoſſibile eſt, ꝙ añte uero ſequatur cõſequẽs falſum. conñtia ualet, probatur añs per diffinitionẽ añtis & conſequentis. Et iſtæ concluſiones non repugnant, q̃a prima eſt in ſenſu diuiſo, & ſecunda in ſenſu compoſito, ſicut iſtæ non repugnant, albũ põt eſſe nigrũ, & impoſſibile ẽ albũ eſſe nigrũ, q̃a ambæ ſint ſimul ueræ. ¶ Tertia cõcluſio, q̃ ſeqẜ ex prædictis diffinitionib. eſt iſta, & pbaẜ.

ſupra, quod impoſſibile ſeq̃tur quodlibet. probatur. quia quælibet propoſitio impoſſibilis eſt propoſitio, q̃ impoſſibile eſt eſſe veram. igitur quælibet impoſſibilis eſt propoſitio, q̃ impoſſibile eſt eſſe veram quolibet alio non exiſtente vero, & p̄ conſequens ad impoſſibile ſequitur qđlibet aliud per prædictas deſcriptiones.

¶ Ex his patet, ꝙ impoſſibile eſt ex veris ſequi falſum. verum eſt tñ, ꝙ contra prædictam concluſionem poſſunt reduci quaſi omnia ſubiecta inſolubilia, & obligationes quas dimitto propter breuitatem. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum prima cõcluſio eſt iſta, ꝙ ex falſis poteſt ſequi verũ. probatur, quia ex impoſſibili ſequitur verum, quia ex ipſo ſequitur quodlibet, ſed qđlibet impoſſibile eſt falſum. igitur ex falſo ſequitur uerum. ¶ Secunda concluſio, ꝙ in Barbara, & celarẽt, ex maiore in toto falſa, & minori vera non poteſt ſequi concluſio vera: quia ſi maior ſit in toto falſa, ſua contraria erit vera. igitur ex contraria maiori uera, & minori quæ etiã eſt vera, ſequitur contraria concluſionis.

¶ Tunc quæro, vtrũ illa contratia cõcluſionis ſit vera vel falſa, ſi vera, & hæc cõcluſio ponebatur uera. igiť duæ cõtrariæ erunt ſimul verę quod eſt impoſſibile. ſi falſa. igitur ex pręmiſſis ueris ſequitur concluſio falſa, ꝙ eſt impoſſibile, vt probatum eſt.

¶ Tertia concluſio eſt iſta, ꝙ ex duabus præmiſſis falſis, ſiue in toto ſiue in parte, ſiue ex una falſa, & alia vera, põt ſequi concluſio vera in qđlibet modorum trium figurarum. exceptis Barbara & celarent, in quib. ex maiori tota falſa & minori vera non põt ſequi concluſio vera, & iſtã concluſionẽ probat Ari. exẽplariter in qualibet figura videatur. ¶ Tunc ad rões. Ad primam negatur añs. nam in ſyllogiſmo illo copulatiua facta ex præmiſſis eſt impoſſibilis, eo ꝙ partes ſuę ſint incompoſſibiles: licet quælibet earũ per ſe ſit poſſibilis.

¶ Ad ſecundam negatur añs. Ad ꝓbationẽ dico, ꝙ ſi illa copulatiua ſortes currit, & ſortes moueť ſumat ꝓ conſequẽte condõnali: tũc illa cõdõnalis eſt falſa, ſed ſi iſta ꝓpoſitio. ſortes mouetur ſola ſit cõſequens: tunc ex illa cõdõnali nõ ſeqť quòd ſor. mouetur, ſed ſeqtur ex copulatiua facta ex illa condõnali & añte poſito ineſſe. modo illa

copulatiua eſt contingens, quia ſecunda pars eius eſt contingens.

¶ Ad tertiam dictũ eſt, quod ſtant ſimul, ex veris poteſt ſequi falſum, & impoſſibile eſt ex veris ſequi falſum.

¶ Ad quartam negatur conſequentia, quia licet ſimiliter ſe habeat conuerſio ad oppoſitionem, non tamen conuerſio ad conſequentiam.

¶ Ad quintã illa conſequentia, &c. Dico ꝙ illa regula debet ſic intelligi, quod illa conſequentia nõ ualet in qua ex præmiſſis exiſtentibus veris eſt reperire terminos, in quibus omni, & in quibus nulli, & ſic illa regula eſt impertinens propoſito de præmiſſis falſis, uel ex altera falſa. ¶ Ad ſextam dicitur, quod non oĩs propoſitio falſa omni ueræ opponitur. ¶ Idem ẽt in illis, quæ implicant cõtradictionem ex vno oppoſitorum infertur reliquum, ut ſequitur tantum pater eſt. igitur non tantum pater eſt.

¶ Ad aliam effectus eſt, &c. Dicitur, quod concluſio uera nõ eſt effect⁹ præmiſſarũ, ſed eſt effectus animę formãtis præmiſſas & concluſionẽ, licet præmiſſæ ſint quodammodo inſtrumẽta, quibus mediantibus anima deuenit in aſſenſum concluſionis. Idem dicitur tunc, quod præmiſſæ falſæ ſunt entia ita poſitiua, ſicut præmiſſæ veræ.

¶ Ad confirmationem falſum eſt non ens, negatur niſi accipiatur valdè impropriè iſte terminus ens pro vero, & iſte terminus non ens pro falſo, quemadmodum ibidem accipiuntur. Et ſic ſit dictum de iſta quæſtione.

Quæſtio III.

QVæritur tertio. Vtrum ad vtrumque contradictoriorum, poſſit ſequi idem? Arguitur quod ſic, quia ad alterum contradictoriorum ſequitur aliquod neceſſarium, vt verbi gratia ſequitur. Deus eſt ſubſtantia. igitur Deus eſt. igitur illud ſequitur ad reliquum per illam regulam, neceſſariũ ſequitur ad quodlibet.

¶ Secundo, quia in ſyllogiſmo ex oppoſitis ad præmiſſas ſequitur vna concluſio. igitur ad utrumque contradictoriorum ſequitur idem, antecedens patet in iſto ſecundo, & conſequentia probatur, quia præmiſſæ ſyllogiſmi ex oppoſitis ſunt ad inuicem, contradictoriæ. ¶ Tertio, quia iſta diſiunctiua. ſor. currit, uel ſor. non currit, ſequitur ad iſtam, ſortes currit,

& cum hoc ſequitur ad iſtã. ſortes non currit. igitur ad ambo contradictoria ſequitur idem, conſequentia tenet: quia iſtæ contradicunt. antecedens probatur, quia quælibet propoſitio infert ſeipſam cum quacũque alia in una diſiunctiua: & hoc gratia formæ. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in ſecundo huius, ubi ponit, quod ad idẽ eſſe & nõ eſſe, non ſequitur idem. modo duarum contradictoriarum una ſignificat eſſe: & alia non eſſe, igitur ad ambo contradictoria non ſequitur idem. ¶ In quæſtione primo uidebitur generaliter, qualiter unum ſequitur ad reliquum, & ſecundo ſpecialiter exponetur regula Ariſtotel. ſcilicet, quod ad idem eſſe & non eſſe, non ſequitur idem.

QVANTVM ad primũ notandum, quod conſequens põt ſequi ad antecedens, uel formaliter uel ſimpliciter, uel ut nunc ſolũ, tũc dr̃ ſequi formaliter, quando in omnibus terminis eſt bona conſequẽtia retenta conſimili forma arguẽdi, quantũcũq; termini mutarentur, & uocãtur termini ſubiecta, & prædicata propõnum; q̃a præter ſubiecta, & p̃dicata oĩa alia dicuntur pertinere ad formam arguendi, ut copula coniunctionis, ſyncathegoremata, ordo, & numerus propõnum & terminorũ, ut dictum fuit ſuper primum. ¶ Sed tunc dr̃ aliquid ſequi ſimpliciter, quando eſt neceſſaria conſequentia antecedentis ad conſequens in aliqb. terminis: licet nõ ualeat in oĩbus terminis, retenta conſimili forma arguendi, & q̃n per medium neceſſariũ hmõi cõnñtia põt fieri euidens & formalis, & ſic iſta cõſequentia eſt bona, hõ currit. igitur aĩal currit, q̃a fit formalis p̃ iſtud mediũ oĩs hõ eſt aĩal. arguendo in Diſamis. ¶ Sed tunc dicit̃ cõſequẽtia ſeq. ut nũc ſolũ q̃n medium p̃ quod cõſequentia fit euidẽs non eſt neceſſariũ, ſed cõtingẽs. ¶ Tũc ponũtur concluſiones, quæ ſequuntur ex prædicta diſtinctione. Prima eſt, q̃ ad quãlibet propoſitionem, quæ manifeſtè implicata cõtradictionem, ſequitur formaliter quælibet alia, ſicut ſequitur ſortes currit, & ſortes non currit, igitur tu es Romæ, probatur, q̃a ad dictam copulatiuam ſequitur quælibet eius pars gratia formæ, tunc reſeruata iſta parte, ſortes non currit, arguatur ex alia ſic. ſortes currit. igitur ſortes currit, uel tu es Romæ, q̃a q̃libet

libet propoſitio infert ſeipſam formaliter cum qualibet alia in una disiunctiua, & ultra ſequitur, ſortes currit, uel tu es Romæ, ſed ſortes non currit, ut reſeruatum fuit, igitur tu es Romę quod fuit ꝓbatum per illam regulam ex diſiunctiua cum contradictoria unius partis ad reliquam partem eſt bona conſequentia.

¶ Secunda cõcluſio ad quodlibet impoſsibile, ſequitur quælibet alia propoſitio non formaliter, ſed ſimpliciter tantum, probatur, quia per ſumptionem unius propoſitionis neceſſariæ efficitur conſequentia formalis ſ. ſumendo contradictoriam illius impoſſibilis, quę eſt neceſſaria: tunc n. ex illis conſtituitur copulatiua implicans contradictionem formaliter ad quam formaliter ſequitur quodlibet aliud per primam concluſionem. Et ꝑ eundem modũ ꝓbatur, ꝙ ad quãlibet ꝓpõnẽ falſam ſequitur q̃libet alia bona conñia, ut nũc, q̃a ſumpta ꝓpõnem falſa, ut tu curris, ad ipſam ſequitur quodlibet aliud, ut nũc, quia ꝑ aſſumptionẽ medij cõtingentis. ſ. ſui contradictorij, ut tu non curris, efficitur conſequentia formalis ad quodlibet aliud per primã concluſionem. ¶ Ex iſtis ſequitur illa regula; quod neceſſarium ſequitur ad quodlibet, quia quælibet propoſitio ſequitur ad impoſſibile, igitur ad cuiuslibet ꝓpoſitionis oppoſitam, ſequitur oppoſita impoſſibilis, quę eſt neceſſaria, & cum qualibet propoſitio ſit alicui oppoſita, ſequitur; quod ad quamlibet propoſitionem ſequitur oppoſitum impoſſibilis, ſcilicet, neceſſarium.

¶ Secundo ſequitur, quod quodlibet verum ſequitur ad quamlibet propoſitionem, vel ſimpliciter, vel ut nunc, quia ſi illud verum ſit neceſſarium, tunc eſt conſequentia ſimplex, ſed ſi ſit contingens, tunc eſt conſequentia, ut nũc ſolum, probatur, quia ad falſum ſequitur quodlibet ſaltem, ut nunc, ut probatum eſt, igitur ad cuiuslibet oppoſitam ſequitur oppoſita falſi, ſcilicet verum, & cum quælibet propoſitio ſit alteri oppoſita, ſequitur quod ad quamlibet propoſitionem ſequitur verum, per illam regulam, quando ad antecedens ſequitur conſequens ad oppoſitũ conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis. Iſta ſunt præmiſſa propter ea quæ ſequentur. Et hæc de primo.

Quan-

QVANTVM ad ſecundum, prima concluſio eſt, quod ad utrumque, cõtradictoriorum bene ſequitur idem conſequentia ſimplici, vel conſequentia vt nunc. probatur primo de conſequentia ſimplici, quod ad aliquam propoſitionem neceſſariam ſequitur aliqua alia, ut ſua æquipollẽs, uel aliqua huiuſmodi, & illa eadem ſequitur ad ſuam contradictoriã, quia ſua contradictoria eſt impoſſibilis, mõ ad impoſſibile ſeq̃tur quodlibet, ut probatũ ẽ. ¶ Secundo patet de conſequẽtia vt nunc, quia ad quodlibet uerum ſequitur aliqua propoſitio. ſ. vel idem verum vel ſibi æquipollens, & illud idem ſequitur ad ſuum cõtradictorium, quia ad falſum ſequitur quodlibet falſum, vt nunc igitur.

¶ Secunda concluſio, quod ad vtrumque cõtradictoriorum ſequitur idem formaliter, vbi conſequens eſt diſiũctiua facta ex duabus contradictorijs, vt iſta ſortes currit, vel ſortes non currit. probatur, quia ad contradictoriam talis diſiunctiuæ ſequitur quodlibet gratia formæ. igitur ad contradictoriam talis diſiũnctiuæ ſequuntur ambo contradictoria, conſequẽtia tenet ex primo articulo. igitur ad ambo contradictoria ſequitur formaliter illa diſiunctiua, verbi gratia. contradictoria illius diſiunctiuæ eſt iſta Sor. non currit, ad quam formaliter ſequitur, quod tu es Romę, & etiam quod tu nõ es Romæ, vt probatum fuit. igitur ad oppoſitum conſequentis. ſ. iſtius tu es Romæ ſequitur oppoſitũ antecedentis. ſ. prædicta diſiunctiua, & cum hoc ad oppoſitum alterius conſequentis ſequetur eadem diſiunctiua. igitur cum illę ſint oppoſitę, ſequitur quod ad ambo oppoſita ſequitur idẽ, ſcilicet vbi cõſequens eſt diſiũctiua facta ex duabus contradictorijs.

¶ Tertia concluſio eſt iſta, quod ad ambo contradictoria ſequitur idem formaliter ſi altera pars contradictoriarum implicet manifeſte contradictionem probatur, quia ad illam contradictoriarum, quæ non implicat contradictionem, aliquid ſequitur formaliter ſ. ipſamet, vel ſibi æquipollens conuertens, & illa eadem ſequitur ad aliam partem, quia alia pars implicat manifeſte cõtradictionẽ, & ad talem ſequitur quodlibet gratia formæ, ut probatũ fuit prius igitur. Quarta concluſio eſt, quod iſtis duabu

bus conditionibus circunſcriptis nunquam ad utrunque contradictoriorum ſequitur idem formaliter. igitur una contradictio eſt, quod conſequens non ſit vna diſiunctiua cõpoſita ex cõtradictorijs. ¶ Scda, qđ neutra pars cõtradictoriarũ implicet contradictionẽ, & ideo in ſimplicibus cathegoricis regula eſt vniuerſaliter vera. ꝓbatur, ſi ad ambo contradictoria ſequitur idem, tunc ad unũ cõtradictoriorum ſequeretur reliquum, conſequens eſt falſum in ſimplicibus cathegoricis non implicantibus contradictionem vt dictum eſt, quia non ſequitur Deus eſt. igitur Deus non eſt, nec ad negatiuam ſequitur affirmatiua, quia non ſequitur, antichriſtus non eſt. igitur antichriſtus eſt, quia vtrobique antecedens eſt uerum, & conſequens falſum, ſed conſequentia probatur, q̃a ſi ad a. eſſe album, ſequitur b. eſſe magnum, tunc ad oppoſitũ conſequentia, ſ. b. non eſt magnum, ſequit̃ oppoſitũ añtis, ſcilicet a. nõ eſt album, ad q̃ propoſitionem aduerſarij ſequitur, quod b. eſt magnum, igitur de primo ad ultimum, ſequitur b. non eſt magnũ. igitur b. eſt magnum quod erat probandum. ¶ Sic patet, ꝙ illa regula, ſ. ad idem eſſe, & non eſſe non ſequitur idem intelligitur ſolũ in ſimplicibus cathegoricis, & de cõſequentia formali, quia conſequentia materiali, uel vt nunc idem ſequitur ad untrunque contradictoriorum, ſimiliter ſi altera pars cõtradictoriarũ implicet contradictionẽ, vel etiã cõſequens ſit diſiũctiua cõpoſita ex cõtradictorijs, regula non eſt uera, & hoc de ſecundo.

¶ Rationes ſunt ſolutæ per concluſiones. Et ſic ſit dictũ ad quæſtionem.

Quæſtio IIII.

QVęritur, quarto, vtrum ſyllogiſmus circularis ſit bonus ſyllogiſmus, Arguitur primo, ꝙ nõ, ſic oĩs bonꝰ ſyllog. eſt gr̃a alicuius finis, ſed iſte nõ eſt gr̃a alicuius finis. igitur iſte ſyllog. circularis nõ eſt bonus ſyllogiſmus, maior patet inducendo tã in ſyllogiſmis dem̃ratiuis, quã dialecticis, & minor patet primo non eſt gr̃a ſcĩæ, quia circulo non contingit demonſtrare, patet primo poſteriorum, nec gr̃a opinionis, quia opinio non generatur niſi ex notioribus, modo ſyllogiſmus circularis non fit ex notioribus, quia in ipſo ſunt duo ſyllogiſmi, quorum ſcilicet

licet vnus ſit ex magis notis, reliquus erit ex minus notis.

2 ¶ Secundo ille non eſt ſyllogiſmus, qui non eſt vnus ſyllogiſmus, ſed ſyllogiſmus circularis non eſt vnus ſyllogiſmus: igitur maior patet, quia primo elenchorum dicitur, quod eadē eſt diffinitio propoſitionis, & vnius propoſitionis, & per conſequens ſyllogiſmi, & vnius ſyllogiſmi, & minor patet, quia ſyllogiſmus circularis eſt ad minus duo ſyllogiſmi.

3 ¶ Tertio, omnis bonus ſyllogiſmus tenet gratia formæ, ut patet primo huius, ſed ſyllogiſmus circularis non tenet gratia formæ, quia ſolum tenet in terminis conuertibilibus, vt dicit Ariſtot. in iſto ſecundo.

4 ¶ Quarto iſte ſyllogiſmus nō eſt bonus, in quo ſemper cōmittitur fallacia, ſed hoc fit in ſyllogiſmo circulari, ſcilicet petitionis principij. igitur.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtot. iſto ſecundo.

NOTANDVM, quod ſyllogiſmus vocatur circularis non abſolute, ſed in habitudine ad aliquem priorem ſyllogiſmum, eo quod reuertitur ad aliquam præmiſſam, vnde prior ſyllogiſmus proceſſit, & dicit circularis ad ſimilitudinem motus circularis, qui fit reuertendo ad illud, vnde venit mobile.

SECVNDO notandum, quod ſyllogiſmus circularis poteſt fieri ex omnibus terminis, dum tamen non attendatur, an præmiſſæ ſint veræ vel falſæ, quia hoc attento, quod præmiſſæ debeant eſſe veræ, non fit ſyllogiſmus circularis, niſi ex terminis conuertibilibus, vt dicit Ariſtoteles.

TERTIO notandū, ꝙ ſyllogiſmus circularis ſic diffinitur, ſyllogizare circulariter eſt ex concluſione, & conuerſa vnius præmiſſarum inferre aliam præmiſſam.

¶ Sed dubitatur, an ſyllogiſmus circularis probat præmiſſam, quam infert. Reſpōdetur, ꝙ poſſibile eſt quod ſic, multipliciter.

¶ Primo, ſuppoſito, quod prior ſyllogiſmus fuiſſet ex minus notis ad concluſionem notiorem, tunc ſyllogiſmus circularis ad præmiſſam minus notam erit ex notioribus, & per conſequens probat concluſionem.

¶ Secundo, quia poſſibile eſt quod primus ſyllogiſmus ſit ex notioribus ſimpliciter, & quod ſecundus ſyllogiſmus, qui vocatur circularis ſit ex notioribus

ali-

alicui, ut forte propter aliquam rationem, uel propter conſuetudinem, vel auctoritatem, uel aliud huiuſmodi. ¶ Tertio, quia poſſibile eſt, quod prius ſyllogiſmus demonſtret eſſe cauſatum per effectus poſteriores, & quod ſecundus demonſtret cauſas effectus a priori, & ſic vterque ſyllogiſmus erit probatiuus, licet diuerſimodè, quia ſecundus ſyllogiſmus demonſtrabit propter quid, & primus, quia, & iſtum modum demonſtrandi declarat Commentator in octauo phyſicorum.

TVNC ponuntur concluſiones prima eſt, quod ſyllogiſmus circularis eſt bonus ſyllogiſmus, probatur, quia eſt oratio in qua quibuſdam poſitis, &c. per diffinitionem ſyllogiſmi.

¶ Secunda concluſio, quod ſyllogiſmus circularis tenet gratia formæ probatur, quia omnis modus alicuius figuræ tenet gratia formæ, vt declaratur in primo huius, ſed ſyllogiſmus circularis fit in aliquo modo alicuius trium figurarum. igitur ſyllogiſmus circularis tenet gratia formæ.

¶ Et nota, ꝙ in nulla figurarũ poteſt ſyllogizari circulariter, niſi altera præmiſſarum prioris ſyllogiſmi conuertet.

¶ Dubitatur vtrum in qualibet trium figurarũ quælibet præmiſſa poſſit ſyllogizari circulariter?

¶ Reſpondetur, quòd non primo, quia in modis particularibus præmiſſa vniuerſalis non poteſt ſyllogizari circulariter.

¶ Secũdo, quod in modis negatiuis præmiſſa affirmatiua non poteſt ſyllogizari circulariter gratia formæ, ꝙ probatur, quia nunquam ſequitur affirmatiua ſyllogiſticè, & gratia formæ, niſi ex ambabus affirmatiuis, ſed ad ſyllogizandum præmiſſam affirmatiuam in modo negato, ambæ præmiſſæ erunt negatiuæ, vel ſaltem altera earũ. igitur ex ipſis non poteſt inferri concluſio affirmatiua.

Sed tunc eſt difficultas, quia Ariſt. docet ſyllogizare præmiſſam affirmatiuam in modo negato, verbi gratia, ſit prius ſyllogiſmus iſte nullũ b. eſt a. omne c. eſt b. igitur nullum c. eſt a. quia conuertitur maior, i. iſta, nullum b. eſt a. in iſtam cui nulli ineſt a. huic omni ineſt b. ſed nullum c. eſt a. vt dicit concluſio. igitur, omne c. eſt b. quæ fuerat minor inferenda.

¶ Ad iſtud reſpondetur ponendo duas concluſiones.

Prima

Prima eſt, quod dicta cõuerſio, quàm facit Ariſt. non eſt conſequentia formalis, ſcilicet iſta. Nullum b.eſt b.igitur cui nulli ineſt a, huic omni ineſt b. quia non ſequitur. Nullum animal eſt planta, igitur cui nulli ineſt planta. huic omni ineſt animal, quia nulli lapidi ineſt planta, & & propter hoc tamen non ſequitur quod omnis homo ſit animal.

¶ Secunda concluſio eſt iſta, quod hic conſequentia nõ eſt formalis. Cui nulli ineſt b. huic omni ineſt a, ſed nullum c. eſt a. igitur omne c.eſt b.qa patet inſtantia arguendo ſic. Cui nulli ineſt ſubſtãtia,huic omni ineſt accidens, ſed nulla chimera eſt ſubſtantia. igitur omnis chimera eſt accidens, præmiſſæ ſunt veræ, & concluſio falſa. igitur conſequentia non valet.

¶ Et ideo dico, quod Ariſtot. non intendit, quod in modo negato præmiſſa affirmatiua poſſit ſyllogizari circulariter gratia formæ, ſed vult, quod bene poſſit ſyllogizari ſuppoſitis quibuſdam conditionibus.

¶ Prima conditio eſt, ꝙ termini præmiſſæ negatiuæ, ſint negatiuæ conuertibilis, ita ꝙ de quolibet dicatur alter illorum terminorum, & de nullo amba ſimul, aliter illa conuerſio, quam facit Ariſtotel. non valeret: vnde iſti termini ſubſtantia accidens, ſic ſunt negatiuæ conuertibilis, ſimiliter omnes termini contradictorij, ſicut homo non homo: Ideo bene ſequitur. Nullus homo eſt non homo. igitur cui nulli ineſt non homo... huic omni ineſt homo, ſed ſic non eſt de iſtis terminis animal, planta, homo, de quibus data fuit inſtantia. ¶ Secunda conditio eſt, quod omnes termini ex quibus arguitur ad inferendum præmiſſam affirmatiuam ſupponant pro aliquo, quia ſi aliquis terminorum pro nullo ſupponeret, tunc conſequentia quam facit Ariſtot. non valeret, vt patet per ſecundam concluſionem, & cauſa huius eſt, quia negatiua de prædicato finito non poteſt mutari in affirmatiuam de prædicato infinito, niſi ſuppoſito conſtantia terminorum. modo iſte ſyllogiſmus, quem facit Ariſtot. æquipollet iſti, omne nõ b. eſt a. nullum c eſt a. igitur omne c. eſt b. quia ſi minor mutetur in affirmatiuam de prædicato infinito, tunc eſt euidens ſyllogiſmus, arguendo ſic. omne non a. eſt b. omne c. eſt non a. igitur

omne

omne c. eſt b. Et ſic patet qualiter, & ex quibus terminis, & ad quem finem fiat ſyllogiſmus circularis. ¶ Tunc ad rationes. ¶ Ad primam dictũ eſt in dubitatione ante concluſiones. ¶ Ad ſecundã dicitur, quod ſyllogiſmus circularis eſt vnus ſyllogiſmus, licet præſupponat alium in habitudine, ad quam circulariter vocatur. ¶ Ad tertiam dicitur, quod ſyllogiſmus circularis tenet gratia formæ, quia iſte modus in quo fit tenet in omnibus terminis. ¶ Ad quartam dicitur, quod ibi non fit petitio principij, quia poſſibile eſt, quod vterque ſyllogiſmus fiat ex notioribus, licet diuerſimodè vnus, ſcilicet propter quid, & alter quia, vt dictum fuit prius. Et ſic ſit dictum ad quæſitum.

Quæſtio V.

QVæritur quinto. Vtrum ſyllogiſmus conuerſiuus differat a ſyllogiſmo ad impoſſibile? Arguitur primo, quod non, quia vtrobique arguitur ex oppoſito concluſionis.

¶ Secundo, quia Barocho & Brocardo dicuntur reduci ad primam figuram per impoſſibile, & tamen reducuntur per ſyllogiſmũ conuerſiuũ, quia arguitur ex oppoſito concluſionis cum vna præmiſſarum ad oppoſitum alterius præmiſſæ, & hoc eſt ſyllogizare conuerſiuè. igitur &c.

¶ Oppoſitum arguitur per Ariſtot. in iſto ſecundo, quia de iſtis ſyllogiſmis determinat tanquam de diuerſis poteſtatibus ſyllogiſmi.

¶ In quæſtione primo videbitur, vnde ſyllogiſmus dicatur conuerſiuus, & qualiter fiat. Secundo, quid ſit ſyllogiſmus ad impoſſibile. Tertio, qualiter conueniunt adinuicem. Et quarto qualiter differunt.

QVANTVM ad primũ notandum, quod conuerſio quandoque attribuitur terminis, & hoc dupliciter. Vno modo ſicut dicimus, ꝙ iſti termini homo, & riſibile conuertuntur, eo quod de quocunque dicitur vnus, & alter. Alio modo dicuntur termini conuertibiles, eo quod quilibet illorum dicatur de ſubiecto cum additione alterius in obliquo, & ſic dicitur in prædicamentis, quod relatiua dicuntur ad conuertentiam. ¶ Tertio modo attribuitur conuerſio propoſitionibus, ut ſecundum tranſpoſitionem terminorum, uel ſecundum oppoſitionẽ qualitatis. ¶ Quarto modo at-

tribuitur conuerſio ſyllogiſmis, prout facto aliquo ſyllogiſmo arguitur ex oppoſito ſuæ concluſionis cum vna ſuarum præmiſſarum ad reliquā præmiſſam, & ſic dicitur ſecūdus ſyllogiſmus conuerſiuus prioris, & diffinit̄ ſic ſyllogiſmus conuerſiuus eſt ex oppoſito concluſionis prioris ſyllogiſmi, & vna præmiſſarum inferre oppoſitum alterius præmiſſę. Ex quo ſequitur, ꝙ ſyllogiſmus nō dicat̄ cōuerſiuus abſolutè, ſed in habitudine ad ſyllogiſmum pręcedentē, quē conuertit. ¶ Secundo notandum, ꝙ q̄libet ſyllogiſmus in quacunque figura fiat pōt cō uerti, q̄a ſemper ex contradictoria concluſionis, & vna pręmiſſarum infert oppoſitū alterius præmiſſę. Itē ſi concluſio ſit vniuerſalis adhuc ex contrario concluſionis, & vna pręmiſſarū poteſt inferri cōtraria alterius præmiſſæ, ſed ſi concluſio ſit particularis, tunc non habet contrariam, ſed ſub contrariam, & ideo non oportet, quod ex ſubcontraria concluſionis, & vna præmiſſarum inferatur oppoſitū alterius præmiſſæ. Et ſic patet quid ſit ſyllogiſmus cōuerſiuus, & vnde dicatur ſyllogiſmus conuerſiuus, & quibus modis fiat. Et hoc de primo.

Quantum ad ſecundum, notandū, quòd ſyllogiſmus ad impoſſibile dicitur, qn̄ ex oppoſito concluſionis probandę cum manifeſtè vero coaſſumpto infertur manifeſtè falſum. Ex quo falſo cōcluſio fit regreſſus ad interimendam falſitatem vnius pręmiſſarū, ꝑ hoc, ꝙ ex veris non pōt ſequi falſum, & quia propoſitio ſumpta cum oppoſito concluſionis probandæ erat manifeſtè vera, ideo ipſa non pōt interimi tanquam falſa, ſed interimetur oppoſita concluſionis probandę, & ꝑ conſequens concluſio probanda concludetur eſſe vera. verbi gratia. ſi opponens intendat probare iſtam concluſionem, omnis homo eſt riſibilis, & reſpondens neget iſtam, tunc detur ſua oppoſita, ſcilicet, quidam homo non eſt riſibilis, tunc addatur iſtud manifeſtè verum & neceſſarium, omne animal rationale eſt riſibile, & arguatur ſic in Barocho. omne animal rationale eſt riſibile, quidam homo nō eſt riſibilis. igitur quidam homo non eſt rationalis. concluſio eſt impoſſibilis. igitur aliqua præmiſſarum, & non maior, quia maior eſt manifeſtè neceſſaria. igitur minor quę fuit oppoſita concluſionis probandæ, & per conſequens concluſio probanda

ſci-

ſcilicet, omnis homo eſt riſibilis erat neceſſaria. ¶ Sedo notandū, ꝙ iſte ſyllogiſmus, qñque uocatur de impoſſibile, quādoque impoſſibile, ſed hoc eſt ſecundum diuerſas rationes, quia ea ratione qua infert concluſionem impoſſibilem vocatur ad impoſſibile, ſed ea ratione, qua vna pmiſſarum q̃ aſſumit eſt impoſſibilis, vocatur per impoſſibile. Item iſte ſyllogiſmus qñque poteſt vocari p falſum, quando neutra pręmiſſarum eſt impoſſibilis, ſed altera ſit falſa, & quādoque ad falſum ex eo ꝙ concludit concluſionem falſam, quę non eſt impoſſibilis. Et ſic patet qd eſt ſyllogiſm⁹ ad impoſſibile, & quare ſic vocatur. Et hoc de ſecundo.

De tertio dico, quòd ſyllogiſmus conuerſiuus, & ſyllogiſmus ad impoſſibile conueniūt, ꝙ in omni figura, & omni mō in quibus pōt fieri ſyllogiſmus conuerſiuus, poteſt etiā fieri ſyllogiſmus ad impoſſibile, & econuerſo, & ex eiſdem terminis. ¶ Sc̄do cōueniunt in hoc, quod uterque ſyllogizat ex oppoſito alicuius concluſioni. Nā ſyllogiſmus conuerſiuus ſyllogizat ex oppoſito concluſionis prioris ſyllogiſmi, ſed ſyllogiſm⁹ ad impoſſibile ſyllogizat ex oppoſito concluſionis, quā ponens intendit principaliter probare. Et ideo dicit Ariſtot. quòd ſyllogiſmus cōuerſiuus eſt ſimilis ſyllogiſmo ad impoſſibile, licet ab inuicem differant. Et hoc de tertio.

Quarto dico, quòd iſti ſyllogiſmi differūt. Primo, quia ſyllogiſmus conuerſiuus præſupponit alium ſyllogiſmū, quem dicitur conuertere, ſ. ex cuius concluſionis oppoſito cum vna pręmiſſarum infert oppoſitum alterius præmiſſæ, ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile non præſupponit aliquem ſyllogiſmum priorem, ſed ſolum præſupponit vnam propoſitionem, cuius ꝓbatio intenditur, & ex cuius oppoſita aliquo manifeſtè vero infertur manifeſtè falſum.

¶ Secundo differūt, qa ſyllogiſmus cōuerſiuus poteſt eſſe ex ambabus præmiſſis veris ad concluſionem veram, vt ſi prior ſyllogiſmus fuiſſet ab vna præmiſſa falſa ad concluſionē falſam. ¶ Item ſyllogiſmus cōuerſiuus poteſt eſſe ex ambabus præmiſſis falſis, ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile non poteſt eſſe, niſi ex altera præmiſſa vera, & altera falſa, quia falſitas pręmiſſarum debet interimi per falſitatē concluſionis.

¶ Tertio differūt, quia ſyllogiſm⁹ ad impoſſibile ſe hēt in

miũ, quã ſyllogiſmus cõuerſiuus, quia omnis ſyllogiſm⁹ de facto põt dici ſyllogiſmus conuerſiuus, ſuppo ſito, quod ſit vnus alter ſyllogiſmus factus ex oppoſita ſuæ concluſionis & vna pręmiſſarum ad alium pręmiſſam, ſed nõ oĩs ſyllogiſmus põt dici ſyllogiſmus ad impoſſibile, qa ſyllogiſmus demõſtratiuus oſtenſiuus non dicit ad impoſſibile. ¶ Quarto differunt ex parte finis ad quos iſti ſyllogiſmi ordinãtur, quia ſyllogiſmus ad impoſſibile ordinatur finaliter ad probandũ concluſionẽ quę principaliter intenditur, ſed ſyllogiſmus conuerſiuus nõ ordinat ad probandum concluſionem, ſed aliũ ſyllogiſmus, quia ſi duo ſyllogiſmi conuerſiuè ſe habeãt quorum vnus formæ euidentioris ſit, quam alter, ut puta; quia ſit in prima figura, & alter in ſecunda, vel in tertia, tunc per illum ſyllogiſmum qui eſt formę euidentioris cõcludimus alium ſyllogiſmũ eſſe bonum per illã regulã, illa cõſequentia eſt bona, ex cuius oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitum antecedẽti. ¶ Et ideo dato, ꝙ idẽ ſyllogiſmus ſit cõuerſiuus, & ad impoſſibile, hoc tñ eſt ſcd̃m diuerſas rõne, qa dr̃ ad impoſſibile inquãtum ad p̃miſſam impoſſibilẽ infert cõcluſionẽ impoſſibilẽ a qua fit regreſſus ad ĩterimendum præmiſſam poſſibile, ſed dicitur conuerſiuus in habitudine ad ſyllogiſmum pręcedentem, quem dicitur conuertere, & patet quid ſint iſti ſyllogiſmi quomodo conueniunt, & qualiter ab inuicem differunt.

¶ Ad rationes. ad primam dico, quod licet vterque ſumat oppoſitum concluſionis, hoc tamen eſt diuerſimodè, quia ſyllogiſmus conuerſiuus arguit ex oppoſito concluſionis ſyllogiſmi præcedentis, ſed ſyllogiſmus ad impoſſibile arguit ex oppoſito concluſionis probandæ non præſupponendo ſyllogiſmũ præcedentẽ. ¶ Ad ſecundam dico, quod Barocho, & Brocardo reducuntur per ſyllogiſmum conuerſiuum, & nõ per ſyllogiſmum ad impoſſibile, tamen ſic vocatur ꝑpter cõuenientiam iſtorum ſyllogiſmorum adinuicem. Et ſic patet, quid ſit de iſta quæſt.

Quæſtio VI.

QVæritur ſexto. vtrum ſyllogiſmus ex oppoſitis ſit bonus ſyllogiſmus. Arguitur primo, quod non omnis bonus ſyllogiſmus ſit gratia alicuius finis. iſte non eſt huiuſmodi, igitur, & c. maior patet, qa natura nihil fa-

facit fruſtra, vt patet primo cæli, & tertio de anima. ita nec etiam ars facit aliqd fruſtra, quia ars imitatur naturã quantũ põt 2.phyſ.& minor patet, quia non apparet ad qđ deſeruiat: ex quo ſup eſt ad concluſionem falſam ſine regreſſu ad aliam præmiſſarum, ut patet ſecundo huius.

2 ¶ Secundo, qa oĩs bonus ſyllogiſmus fit ex tribus terminis ad minus, ut probatum eſt primo huius, ſed ſyllogiſmus ex oppoſitis non poteſt fieri ex tribus terminis, quia núquam præmiſſæ eſſent oppoſitæ, niſi participarẽt vtroque termino, & tamen ſi fierent ex tribus terminis, non participarent vtroque termino. igitur, &c.

3 ¶ Tertio, quia vel fieret in prima figura, vel in ſecunda, uel in tertia, non in prima, ut dicit Ari. nec in ſecunda: aut in tertia, quia iſtæ figuræ habent reduci ad primã. igitur ſi non poſſet fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis in prima, igitur ſequitur quod nec ẽt in alijs. ¶ Oppoſitum arguitur per Ariſt. in iſto ſecundo, qui determinat de ſyllogiſmis ex oppoſitis tanquam de una poteſtate ſyllogiſmorum. Primo uidebitur quid ſit ſyllogiſmus ex oppoſitis. Secundo quę ſit ejus utilitas. Tertio quomodo, & in quibus figuris fiat.

DE primo nota, quod ſyllogiſmus ex oppoſitis uocať iſte, cuius præmiſſæ ſunt adinuicem cõtrariæ, vel cõtradictoriæ, ſm affirmationẽ, & negationẽ, arguendo ſic. Oĩs diſciplina eſt ſtudioſa. igitur nulla diſciplina eſt diſciplina. In iſto ſyllogiſmo pręmiſſæ opponuntur cõtrarię, ſecũdum affirmationem & negationem, & ſi minor quę ſumitur uniuerſalis ſumereť particularis, iã opponereñť contradictoriè. Ex iſta diffinitione ſequitur primo, ꝙ nunq̃ põt eſſe affirmatiuus ſyllogiſmus ex oppoſitis. ſ. ad concluſionẽ affirmatiuam, quia concluſio affirmatiua nõ p̃t inferri niſi ex duabus affirmatiuis, & duę affirmatiuæ nõ opponũtur cõtrariè, neç cõtradictoriè. ¶ Scdo ſequitur, ꝙ ſi p̃miſſæ opponantur ſub cõtrariè tm̃, quod tunc non eſt ſyllogiſmus ex oppoſitis. probatur, qa iam ambæ præmiſſæ, eſſent particulares, etiam ex puris particularibus nihil ſequitur. ¶ Item ſub cõtrariæ non opponuntur ſecundum ueritatẽ, quia ambę poſſunt ſimul eſſe ueræ. ¶ Tertio ſequitur, quod nunquam in prima figura poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis. proba-

tur. quia nunquam ſunt præmiſſę oppoſitæ, niſi idē ſubijciatur in vtraque, & idem prędicetur in utraque modo in prima figura illud qđ ſubijcitur in vna, prædicatur in alia. Verum eſt tamen, quod in prima figura prętmiſſę poſſunt eſſe oppoſitæ virtualiter: licet non formaliter, & expreſſæ, verbi gratia. Nullum ſtudioſum eſt diſciplina. omnis diſciplina eſt ſtudioſa. igitur nulla diſciplina eſt diſciplina.

¶ Quarto ſequitur, ꝙ ex oppoſitis prędicatis proprè nō fit ſyllogiſmus ex oppoſitis, cuiuſmodi ſunt iſta prædicata bonum. & malum, quia falſa prędicata non opponuntur ſecundum affirmationem, & negationem. Et hoc de primo.

QVANTVN ad ſecundum, ꝙ iſta ptās eſt modicæ vtilitatis, vnde primo non valet ad probandum concluſionem, quæ infertur, quia illa ſemper eſt falſa, vt dicit Ari. in iſto ſecundo. attamē iſtud dictum debet moderari in iſta conditione, quod termini concluſionis pro aliquo ſupponant. verbi gratia omnis chimera eſt homo. nulla chimera eſt homo. igitur nulla chimera eſt chimera. iſta eſt concluſio ſyllogiſmis ex oppoſitio, quæ tamen eſt vera, quia eius contradictoria eſt propoſitio affirmatiua, cuius neuter terminus pro aliquo ſupponit, & quælibet talis eſt falſa.

¶ Secundo, iſte ſyllogiſmus non ualet ad interimendam aliquam præmiſſarum ꝑ modum ſyllogiſmi ad impoſſibile, quia ex quo pręmiſſę ſunt oppoſitæ notius eſt alteram pręmiſſarum eſſe falſam, q̄ notum concluſionem eſſe falſam. Et ideo ſi ex falſitate concluſionis interimeretur aliqua præmiſſa, eſſet petitio principij.

¶ Tertio dico, quod iſte ſyllogiſmus ualet ad concludēdū aliquā concluſionem eſſe falſam. v. g per iſtum modum, hæc propoſitio poteſt eſſe cōcluſio ſyllogiſmi ex oppoſitis igitur hęc ꝓpō eſt falſa, quia ſi probetur antecedens, conſequentia eſt bona, ſuppoſito, quod termini illius propoſitionis pro aliquo ſupponant.

¶ Quarto ualet iſte ſyllogiſmus principaliter, quod ſi reſpondens ſophiſta conceſſerit vnam præmiſſam, & inde opponens per aliquas rationes ꝓbet præmiſſam oppoſitam, virtute quarum rationum reſpondens concedat illam præmiſſam oppoſitam ita quod reſpondens non reputet

putet inconueniens illas præmiſſas oppoſitas ſeparatim concedere, tunc valet ſyllogiſmus ex oppoſitis ad arguẽdum ex illis præmiſſis oppoſitis conceſſis (ad concludendum ex illis præmiſſis oppoſitis conceſſis) ad concluſionem, in qua idem negatur de ſeipſo: ut per hoc forte reſpondens appareat magis manifeſtè redargutus, quam concedẽdo præmiſſas oppoſitas ſeparatim. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium patuit prius, quod non poteſt fieri in prima figura.

¶ Ideo prima concluſio eſt iſta, ꝙ ſyllogiſmus ex oppoſitis poteſt fieri in ſecunda figura. probatur: quia in ſecunda figura pręmiſſę participãt utroque termino ſecundum eundem ordinem, ita quod vna ſit affirmatiua, & alia negatiua, & quod altera ſit vniuerſalis. igitur in ſecunda figura põt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis. conſequentia tenet per diffinitionem ſyllogiſmi ex oppoſitis, & antecedens apparet arguendo ſic in exemplo. nulla diſciplina eſt ſtudioſa, omnis diſciplina eſt ſtudioſa. igitur nulla diſciplina eſt diſciplina.

¶ Secunda concluſio, quod ſyllogiſmus ex oppoſitis poteſt fieri in ſecũda figura maiore exiſtente particulari, qui modus non valeret, ſi eſſent tres termini abinuicẽ diſtincti. v. g. quædam diſciplina non eſt ſtudioſa, omnis diſciplina eſt ſtudioſa. igitur quędam diſciplina non eſt diſciplina, & probatur. quia tranſponendo præmiſſas fit Barocho. ¶ Tertia cõcluſio, quod in tertia figura poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis. probatur ſicut prius, quia in tertia figura præmiſſæ poſſunt eſſe oppoſitæ ſecundum affirmationem, & negationem. v. g. nulla diſciplina eſt ſtudioſa, quædam diſciplina eſt ſtudioſa, igitur quoddã ſtudioſum nõ eſt ſtudioſum, & ſic quod in ſyllogiſmo ex oppoſitis non cognoſcitur figura niſi per concluſionem, quia in præmiſſis idem ſubijcitur in vtraque, & prædicatur in vtraque.

¶ Quarta concluſio, quod minore negatiua poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis in tertia figura, qui tñ non valent, ſi eſſent tres termini ſpecie diſtincti, probatur exemplificãdo, omnis diſciplina eſt ſtudioſa, quędam diſciplina non eſt ſtudioſa. igitur quoddam ſtudioſum non eſt ſtudioſũ, quia tranſpoſitis præmiſſis ſit Brocardo. ¶ Item arguendo

do quędam diſciplina eſt ſtudioſa. nulla diſciplina eſt ſtudioſa. igitur quoddam ſtudioſum non eſt ſtudioſum, quia tranſpoſitis pręmiſſis fit feriſon Et ſic patet quid ſit ſyllogiſmus ex oppoſitis ad quem finem ordinatur qualiter fiat in quibus figuris.

¶ Ad rationes. Ad primam dico. q̄ ordinatur gratia alicuius finis. ſ. ad manifeſtius redarguendum ſophiſtá reſpõdentem, & cum hoc ad inferendum aliquam concluſionem, quæ ex hoc quod infertur per ſyllogiſmum ex oppoſitis, poteſt inferri eſſe falſa.

¶ Ad ſecundam dico, q̄ licet in ſyllogiſmo ex oppoſitis ponantur duo termini, & non plures: attamen uno iſtorum utimur. ſ. in maiori pro maiori extremitate, & in minori pro minori extremitate.

¶ Ad tertiam dico, quòd fit in ſecunda & tertia figura, & nõ in prima, & iſta conſequẽtia uidelicet ſecunda & tertia figura reducuntur ad primam. igitur ſi in ſecunda, & tertia figuris fiet ſyllogiſmus ex oppoſitis etiam fiet in prima: quia ſecunda, & tertia figura reducuntur ad primam: niſi per conuerſionem: aut per impoſſibile, & quocunque modo fiant pręmiſſæ, quæ prius erant oppoſitæ formaliter, iam non erunt oppoſitę formaliter, & quia non participabunt vtroque termino ſecundum eundem ordinem, immo ordine conuerſo. Et ſic patet quid ſit dicendum ad quæſitum.

Quæſtio VII.

Quæritur ſeptimo. Vtrum petitio principij peccet contra ſyllogiſmũ ſimpliciter. Arguitur quod ſic, quia omnes loci ſophiſtici peccant contra ſyllogiſmũ ex eo, quod immodificati. patet primo elen. ſed ſyllogiſmus ſimpliciter exigit modum. igitur quilibet ſophiſticus peccat contra ſyllogiſmum, ſed petitio principij eſt locus ſophiſticus, ut patet eodem primo. elen. igitur petitio principij peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter.

¶ Secundo niſi petitio principij peccaret contra ſyllogiſmũ ſimpliciter, tunc determinare de petitione principij nõ ſpectaret ad iſtum librũ, cõſequens, eſt falſum, ut patet per Ari. quia de illo, q̄d ſolum poteſt contra ſyllogiſmum dialecticum; vel demonſtratiuum pertinet determinare ad librum topico, uel ad librum poſte. ¶ Tertio

3 tio in ſyllogiſmo ſimpliciter debet inferri concluſio alia a præmiſſis. igitur contra ſyllogiſmum ſimpliciter peccat petitio principij conſequentia tenet,quia in petitione principij infertur idẽ per idem: & antecedens probatur per diffinitionem ſyllogiſmi, in qua dicitur illud ab his quæ poſita ſunt de ne-
4 ceſſitate accidit. ¶ Quarto, nulla petitio principij eſt argumentatio, ſed omnis ſyllogiſmus eſt argumentum. igitur nullus ſyllogiſmus eſt petitio principij, maior patet, quia argumentum eſt ratio rei dubiæ faciens fidem, & tamen vbi eſt petitio principij non fit fides de re dubia, & minor patet, quia argumentum diuiditur in ſyllogiſmum. inductionem enthymema. & exemplum.

¶ Quinto contra ſyllogiſmũ dialecticum peccat petitio principii,ſed omnis ſyllogiſmus dialecticus eſt ſyllogiſmus igitur contra ſyllogiſmum ſimpliciter, peccat petitio principii, q̃a quod ſimpliciter dico, ſine addito dico, ſecundo topic. ¶ Oppoſitum arguitur, quia petitio principii poteſt fieri in bono modo,& bona figura. igitur petitio principii non peccat contra ſyllogiſmum ſimpliciter. conſequentia tenet, quia non fit argumentatio in debito modo & figura, niſi ſit ſyllogiſmus, & antecedens apparet,quia in Barbara fit bene petitio principii. ¶ Secundo, quia petitio principii non peccat contra ſyllogiſmum, niſi ea ratione, qua non probat ſuam concluſionem, ſed non eſt de ratione ſyllogiſmi probare ſuã concluſionem. igitur non repugnat rõni ſyllogiſmi, quin in ipſo poſſit eſſe petitio principii: uidelicet, quia iſte eſt bonus ſyllogiſmus. oẽ b. eſt a. omne c. eſt b. igitur oẽ c. eſt a. & tamen iſte ſyllogiſmus non probat concluſionem. ¶ Tertio, quia in ſyllogiſmo circulari eſt petitio principii in primo ſyllogiſmo,uel in ſecundo, & tamẽ uterque eſt bonus ſyllogiſmus. igitur &c. ¶ Quarto, quia euidẽs falſitas pręmiſſarum non impedit bonitatem ſyllogiſmi. igitur nec incongruitas præmiſſarum. conſequentia tenet, & antecedens apparet in ſecundo huius.

¶ In quæſtione primo uidebitur, quid eſt petitio principii: ſecundo quot modis fiat. & tertio an peccet contra ſyllogiſmum.

QVANTVM ad primũ notandum, ꝙ principiũ in pro-

po-

poſito non eſt aliud, quam concluſio probanda, quæ vocatur principium. pro tanto, quia eſt finis intentus, modo finis vocatur principium ex eo, quòd eſt principium in intentione, licet ſit vltimum in executione.

¶ Secundo notandum, quòd petere principium accipitur dupliciter. Vno modo communiter, quando aliquod minus, vel æquè notum ſumitur ad probandum maius, vel æquè notum. Alio modo ſumitur propriè, petitio principij, quando aliquid ſumitur ad probationem ſuijpſius. Et tunc diffinitur ſic petere principium eſt ſumere concluſionem non probatam ad ſuijpſius probationem, & ſic accipitur in propoſito. Et hoc de primo.

QVANTVM ad ſecundum notādum, quòd vno modo diſtinguuntur modi petitionis principij, quia vt plurimum ſit petitio principij in ſyllogiſmo circulari, tunc igitur concluſio, quę ſumitur ad probationē ſuijpſius, vel erat maior in primo ſyllogiſmo, & ſic eſt bonus modus, vel minor, & ſic eſt alter.

¶ Et ſic patet, ꝙ ſi in ſyllogiſmo alicuius figuræ ſit aliqua præmiſſa, quæ non poſſit ſyllogizari circulariter, tunc in illa figura poteſt eſſe petitio principij, quantum ad illam præmiſſam.

¶ Ex iſto ſequitur, ꝙ non poteſt eſſe petitio principij ī modo particulari alicuius figuræ quantum ad præmiſſam vniuerſalem, quia illa poteſt ſyllogizari vniuerſaliter.

¶ Secundo ſequitur, quod in nullo modo negato alicuius figurę pōt eſſe petitio principij, quantum ad præmiſſam affirmatiuā, quia illa non pōt ſyllogizari circulariter, ſ gratia formæ, vt dictum fuit.

¶ Verum eſt tamen, ꝙ eo modo poteſt peti principium in modo negato, quantum ad præmiſſam affirmatiuā, qūo præmiſſa affirmatiua poteſt circulariter ſyllogizari.

¶ Secundo notandum, quòd aliter poſsūt diſtingui iſti modi, ſicut innuit Ariſt in litera, quia etiā dicitur petere principiū, quando concluſio probanda ſumitur ad ſuijpſius probationem, tunc igitur concluſio ſumitur formaliter ſtatim, & ſub eiſdem terminis ad probandum ſeipſam, & ſic eſt primus modus, vt dicendo homo eſt riſibilis. igitur homo eſt riſibilis. ¶ Alio modo non ſtatim, quando concluſio probanda ſumit ad probationem alicuius, per quam ipſa nata eſt probari, vt ſi a.

natum eſt probari per b. tunc ſi arguatur a. eſt igitur b. eſt tunc eſt petitio principij non ſtatim. Et hoc de ſecundo.

QVANTVM ad tertium notandum, quòd propriè loquendo peccare contra aliquem, eſt illi eſſe obligatum in aliquo, & ab illo, in quo eſt obligatus deficere, & ſic peccare ſolum inuenitur in habentibus liberum arbitrium, & ſic ſumendo peccare non eſt ad propoſitum.

Alio modo ſumitur peccare ex eo, quod apparet eſſe aliquid, & non eſt illud. Et ſic petitio principij diceret peccare contra ſyllogiſmum, ſi appareret eſſe ſyllogiſmus, & non eſſet, quemadmodum dicimus vnum denarium peccare eo, quòd apparet eſſe bonus denarius, & tamen non eſt bonus, & iſto modo ſumitur peccare in propoſito. Tunc ponuntur concluſiones.

Prima eſt, quod petitio principij, quæ fit ſtatim ſi appareat eſſe ſyllogiſmum, peccat cōtra ſyllogiſmum, probatur, quia in ſyllogiſmo infertur concluſio alia a præmiſſis, ut patet per diffinitionem ſyllogiſmi, & tamen in huiuſmodi petitione infertur concluſio eadem cum vna præmiſſarum.

¶ Secunda concluſio eſt, quod petitio principij non ſtatim obſeruans modum, & figuram, non peccat contra ſyllogiſmum, quia talis non peccat, niſi inquantum non probat concluſionem. modo ad eſſe ſyllogiſmum non requiritur probare concluſionem. igitur, &c. & iſtam concluſionem probant quattuor rationes poſt oppoſitum.

¶ Tertia concluſio, quod huiuſmodi petitio principij peccat contra ſyllogiſmum dialecticum, uel demonſtratiuum patet, quia de vtroque iſtorum ſyllogiſmorum eſt probare concluſionem.

Et ſic patet, quid petitio principij quot modis fiat, & qualiter peccat contra ſyllogiſmum.

¶ Ad rationes. Ad primam dico, quòd ſic intelligitur, quòd omnes loci ſophiſtici peccant contra ſyllogiſmum dialecticum eo, quòd immodificati: quia non obſeruant modum, & cōditionem ſyllogiſmi dialectici, cuius conditio eſt probare concluſionem.

¶ Ad aliam, quando arguitur non pertineret &c.

Dico, quod immo, quia peti-

petitio principij peccat communiter cōtra ſyllogiſmum dialecticum, & ſyllogiſmum demonſtratiuum, & peccat contra ſyllogiſmum probatiuum, modo ad iſtum librū ſpectat determinare de illo quod peccat cōmuniter contra vtrunque.

¶ Ad tertium in ſyllogiſmo, &c. iſta ratio arguit de petitione ſtatim, de qua conceſſum eſt, quòd peccat contra ſyllogiſmum.

¶ Ad quartam conceditur antecedens, & negatur conſequentia, quia argumentum ſeu argumentatio non eſt ſuperius ad ſyllogiſmum, ſed bene eſt ſuperius ad ſyllogiſmum probatiuum.

¶ Ad quintam negatur conſequentia, quia iſta contra ſyllogiſmum dialecticum peccat petitio principij includit negationem uirtute huius propoſitionis. Contra, quia vt expoſitum fuit prius ſequitur. contra ſyllogiſmum dialecticum peccat petitio principij. igitur petitio principij non eſt dialecticus, modo iſta conſequentia non ualet, petitio principij non eſt ſyllogiſmus dialecticus. igitur non eſt ſyllogiſmus. Et ſic dictū ad quæſitum.

Quæſtio VIII.

QVęritur octauo. Vtrum ad bonam inductionem oporteat inducere in omnib. ſingularibus? Arguitur, ꝙ non. Singularia ſunt infinita, ut dicit Porph. ſed infinita non poſſunt pertrāſiri. igitur non poteſt fieri inductio in omnib. ſingularibus.

¶ Secundo, vel induceretur in omnibus ſub propria forma quamlibet enumerando ſingulatim, aut in omnibus ſub clauſula communi, ut dicendo, & ſic de ſingulis aut in aliquibus ſub propria forma, & in aliquib. ſub clauſula cōmuni. non primo modo propter infinitatem ſingulariū, ut dictum eſt, nec ſecūdo modo, quia tunc inducere non eſſet aliud, quam ponere propoſitionem uniuerſalem, nec tertio modo: quia omnes ſingulares ſunt eiuſdem rationis. igitur qua ratione debet induci in aliquibus ſub propria forma eadem ratione in omnibus. a

¶ Tertio, in nulla argumentatione dialectica debet committi petitio principij, ſed inducendo in aliquibus ſingularib. ſub propria forma, & in alijs ſub clauſula cōi ſit petitio principij. igitur, &c. 3

ma-

maior patet, quia argumentatio dialectica ſemper probat concluſionem, & vbi eſt petitio principij, nulla eſt ꝓbatio, minor tenet, quia æquè nota eſt vniuerſalis, quæ debet induci ſicut clauſula communis, per quam inducitur. ¶ Quarto, quia illud ſufficit ad bonam inductionem quo poſito ſaluatur diffinitio inductionis, ſed poſito, qđ fiat inductio in aliquibus ſingularibus, & non in alijs non ſaluatur diffinitio inductionis. igitur, &c. maior nota eſt, & minor probatur, quia inductio eſt progreſſio &c. modo iſta diffinitio ſaluatur poſito, qđ nō fiat inductio, niſi in duob ſingularib. ¶ Oppoſitum arguitur, quia illud ſequitur ad bonitatē inductionis, quod ſequitur ad veritatem vniuerſalis inductæ, ſed ad veritatem vniuerſalis inductæ ſequitur veritas cuiuſlibet eius ſingularis. igitur, &c. Secundo, quia inductio idem eſt, quod locus a partibus totius in quantitate ad ſuum totum, ſed iſte locus non tenet niſi in omnibus partibus ſufficienter enumeratis.

¶ Tertio niſi ad bonam inductionem requireretur inductio in omnibus ſingularibus ſequeretur, qđ in bona conſequentia antecedens eſſet verū, & cōſequens falſū, qđ eſt contra diffinitionē cōſequentię datę, cōſequentia patet, quia ſi inducatur ſolū in aliquib. ſingularib. reſpectu alterius prædicati, poſſibile eſt, qđ illud prædicatum conueniat ſingularibus, in quibus inducitur, & qđ non cōueniat alijs. igiť vniuerſalis inducta, quę eſt cōñs falſa, & tñ añs eſt verum. Quarto ſequeretur, quod inductio non poſſet reduci ad figurā, quia nunquam pōt eſſe uniuerſalis, per quam reducitur, niſi enumeratis omnibus ſingularibus.

¶ Quinto per Ariſtot. primo top. vbi dicit, quod ſi poſitio fuerit vniuerſalis, & ſit inſtantia in vno diſtributo eſt problema. ¶ Ad qōnem ponunť concluſiones. Prima eſt, qđ inductio non ualet ad concludendum de neceſſitate, niſi inducatur in omnib. ſingularibus probatur, quia illa conſequentia non eſt neceſſaria, & quia poſſibile eſt antecedens eſſe verū, & conſequēs falſum, ſed ſic eſt in inductione ſi non inducatur in omnibus ſingularibus, vt probat tertia ratio prius op. igitur &c. ¶ Secunda concluſio, quod inductio, non valet ad concludendū euidenter

ter ſuppoſito, quòd inducatur in omnibus ſingularibus, niſi coaſſumatur propoſitio vniuerſalis, mediante qua ex ſingularibus fit ſyllogiſmus, verbi gratia poſito, quòd non eſſent, niſi tres homines, ſcilicet ſor. & Pla. & Cicero. tunc ſequitur neceſſario ſor. currit, & Plato currit, & Cicero currit. igitur omnis homo currit. tamen non ſequitur euidenter niſi addatur iſta vniuerſalis. omnis homo eſt ſor. & Plato, & Cicero. qua appoſita eſt conſequentia euidens.

¶ Tertia concluſio eſt, quòd ad habendum opinionē probabilem fidem, vel perſuaſionem de concluſione vniuerſali ſufficit inducere in aliquibus ſingularibus, licet non inducatur in omnibus, & ideo multæ inductiones ſunt bonæ arguendo abſolutè abſque hoc, quòd in omnibus ſingularibus inducatur. probatur, quia fortius poteſt mouere inductio in aliquibus ſingularibus ad faciendum probabilitatem fidem, vel opinionem de propoſitione vniuerſali, quàm poteſt ſolum exemplum per vnum ſingulare mouere ad faciendum fidem de alio ſingulari, ſed certum eſt, quòd ſolum exemplum per vnum ſingulare facit opinionem de alio vniuerſali. igitur multo fortius inductio in aliquibus ſingularibus facit opinionem de vniuerſali. ¶ Secundo illud ſufficit ad bonam inductionem, quod ſufficit ad hoc, quòd vniuerſalis inducta ſit probabilis, ſed ad probabilitatem vniuerſalis inductæ ſufficit inductio in aliquibus ſingularibus, licet nō in omnibus. igitur, &c. maior patet, quia finis argumentationis dialecticæ non eſt demonſtrare cō cluſionem euidenter, ſed eſt facere probabilitatem, & opinionem de concluſione.

¶ Et minor patet, quia ſi fiat inductio, in aliquibus, ſingularibus, & non habetur euidentia, vt ratio, quoniam ita fit in alijs, oportet, quòd reſpondens concedat vniuerſalem inductam, vel de quo det inſtantiam in aliquo ſingulari, vel quòd aſſignet differentiam quare non eſt ita de alijs ſingularibus, ſicut de iſtis, vel erit reductus ad metam inopinabilem.

¶ Tertio, quia multa principia naturalia fiunt nobis euidentia propter ſenſum, memoriam, & experientiam. vt iſta. omnis ignis eſt calidus, omne graue exiſtens ſurſum non impeditum naturaliter deſcendit deorſum, & conſimilia quæ facta ſunt

eui-

euidentia per inductionem, & non in omnibus ſingularibus, ut notum eſt. igitur ſumitur inductio in aliquibus ſingularibus, & non in omnibus.

¶ Et ſi quæratur in quot ſingularibus oportet inducere. Reſpondetur, quòd de illis non poteſt aſſignari certus numerus, ſed quinque oportet inducere in pluribus, quinque in paucioribus ſecundum diuerſitatem materiæ, & ſecundum diuerſitatem intellectionis intellectus, qui debet aſſentire vniuerſali.

¶ Quarta concluſio, quod in aliquibus, vt reſpectu prædicatorum per accidens non ſufficit inducere in aliquibus ſingularibus, ſed oportet inducere in omnibus patet, quia in aliquibus eſt materia talis, quod ad habendum opinionem, vel probabilitatem de vniuerſali non ſufficit, quòd inducatur in aliq̃bus ſingularibus, ſed oportet, quòd inducatur in omnibus.

¶ Ex prædictis ſequitur, quòd intellectus quodammodo magis liberè aſſentit quibuſdam, quam ſenſus faciat, ſicut in naturalibus propter euidentiam, quam habet de aliquibus ſingularibus ſtatim aſſentit, ita eſt de omnibus, & hoc eſt, quia in illa materia non poteſt melius, quam in aliquibus, vt in mathematicis non ſufficeret intellectus. ¶ Ad rationes, ¶ Ad primam dico, quòd non oportet inducere in omnibus, & ſi ſit tale prędicatum, quòd oportet inducere in omnibus, tunc in aliquibus inducetur in propria forma, ſcilicet aliquas ſingulares ſumendo, & in alijs ſub clauſula communi dicendo, & ſic de ſingulis.

¶ Ad ſecũdam dico, quòd non omnes ſunt eiuſdem rationis, quia aliquæ ſunt notæ per ſenſum, & in talibus debet induci ſub propria forma, & in alijs ſub clauſula communi.

¶ Ad tertiam, & ad quartam ſimul dicitur, ꝙ in inductione non committitur petitio principij, quia ex quo aliquæ ſingulares ſunt notæ, & non apparet inſtantia in alijs, ut dicitur. quare non debet ita eſſe de alijs, concludenda eſt vniuerſalis.

¶ Ad vltimam dicitur, ꝙ ad habendum opinionem de concluſione ſufficit inducere in aliquib. ſingularibus, ſed ad inferendum de neceſſitate oportet inducere in

om-

omnibus. Ideo in aliquibus debet ſuppleri, quod inductio eſt progreſſio ab aliquibus ſingularibus, uel ab omnibus ſufficienter enumeratis ad concluſionem uniuerſalem. ¶ Rationes poſt oppoſitum probant, quod non ualet inductio ad concludendum de neceſſitate, uel euidenter, niſi inducatur in omnibus ſingularibus. Et ſic ſit dictum ad quæſitum felici exitu.

¶ Quæſtionum Scoti ſuper lib. Priorum finis.

¶ *Quæſtiones vtiliſſimæ, nuper repertæ ſubtiliſſimi Doctoris Io. Scoti ſuper libros Poſteriorum.*

SCire autē opinamur vnū quodque, cū cauſam rei cognoſcimus. Et quoniam illius eſt cauſa. Et quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere. Hanc propoſitionem deſcripſit Ariſtot. primo huius. Fuerunt tamen aliqui, qui dixerunt omnia ſciri, vt Platonici, moti hac rōne. Si aliquid eſſet ignotū ſi illud occurreret ignorāti non apprehenderetur, ſicut patet de ſeruo fugitiuo, quia quærente non apprehenditur etiam ſi ei occurrat. Si igit̃ ad hoc, quòd aliquid poſſit apprehendi requiritur illud aliquo modo prius ſciri, vel alioquin nō poteſt apprehendi per locum a ſimili omnia ſciuntur. Quidam alij fuerunt, qui dixerunt, omnia ignorari. Nihil .n. addiſci poteſt, & huius rationem aſſignāt, quia omnia quæ cognoſcuntur per doctrinam, cognoſcuntur ab aliquo habente aliquam prę eminentiam reſpectu alterius ſecūdum animam ratiocinatiuam, animam verò cū ſit forma ſubſtantialis nō ſuſcipit magis nec minus, ergo nihil poteſt ſciri, nec addiſci, omnia ergo ſunt ignora. Et iſtius opinionis fuerunt academici. ¶ Sed ratio Platonicorū ſoluitur per rationem, quam ponit Ari. in princ. huius, quia aliquid contingit ignorari, in particulari, & idem neceſſe eſt ſciri in vniuerſale, aliter .n. nullo modo poſſet apprehendi [ſicut ratio Platonis concludit] nō tamē neceſſe eſt omnia ſciri ſub ratione propria, & particulari, ſed inuentione & doctrina, ſicut ponit Plato. Ratio academicorum ſoluitur, eo quod licet anima intellecti-

na ſecundum ſe non ſuſcipiat magis, nec minus, tamē ſecundum diſpoſitionem corporis, cuius eſt forma, ſiue perfectio poteſt ſuſcipere magis, & minus. iſto modo unus homo poteſt eſſe præeminentior alio, & ingenioſior. Similiter ad hoc valet una propoſitio, quam ponit Linconienſis. dicit enim, quòd neque litera ſcripta docet, nec ille, qui exterius ſonat. Sed iſta duo tantum excitāt, & mouent diſcipulum. Sed interius eſt vnus doctor, qui mentem illuminat, & veritatem oſtendit. Sic igitur patet, quòd non addiſcitur propter eminentiam doctorum, ſed propter lumen interius intelligit anima, quæ cauſatur a primo. ¶ Poſtquam Ariſtot. Platonicorum errorem ſoluit, ponit diffinitionem eius, quod eſt ſcire, ſecundum Linconienſem, dicens. Quod ſcire opinamur vnumquodque, &c. In hac propoſitione duo notantur. Primo actus ſciendi. Secundo notificatio actus. primum ibi (ſcire) ſecundum. ibi (cum cauſam arbitramur cognoſcere, &c.) ¶ Circa primum, ſciendum primo, quod ſcire dicitur quattuor modis, ſecundum Linconienſem.

¶ Vno mō communiter, & ſic ſciuntur contingentia ad vtrumlibet. Sicut ergo ſcio te ſedere. ¶ Secundo modo dicitur ſcire propriè, & ſic ſciūtur contingentia nata.

¶ Tertio modo dr̄ ſcire magis propriè, & ſciūtur tā principia, ꝙ̄ conclusiones, & oīa neceſſaria. ¶ Quarto modo dr̄ ſcire maxime propriè, & ſic ſciuntur neceſſaria, quorū eſſe dependet ab alijs, & ſic ſciuntur concluſiones in demonſtratione, & iſto modo diffinitur hic ſcire, & iō dicit Ariſ. Scire ſimpliciter, ꝙ non eſt ſcd̄m accidens, nec ſophiſtico modo ¶ Circa ſcd̄m, uidelicet circa actus ſciēdi notificationem, tria notantur ex parte ſcientiæ, & tria neceſſaria ex parte ſcibilis. Ex parte ſcientiæ requiritur, qđ ſcīa ſit pfecta, & ꝙ ſit actualis, & tertio, ꝙ ſit certa. ¶ Primum notatur cum dr̄ quoniam arbitramur cauſam rei cognoſcere. perfectio enim ſcientię eſt eſſe per cauſam. Actualitas ſcientiæ notatur cum dr̄, qm̄ illius eſt cauſa. Applicatio enim cauſæ ad effectum facit ſcientiam actualem. ſicut patet ex ſecundo priorum. dicit enim, quod ſcire eſt dupliciter in vniuerſali, & in particulari. In uniuerſali, quando ſcimus maiorem non ſciendo mino-

 rem,

gem, nec concluſionẽ ſub propria ratione, ſed in uniuerſali. Scire in particulari eſt dupliciter, in actu, ſ. & in habitu. Scimus in purticulari, & in habitu, ut qñ ſcitur maior, & ẽt minor, ſed non applicando ad concluſionem, tunc non ſcitur concluſio in particulari, & in actu, ſed tãtum in habitu. Scire autẽ in particulari, & ſn actu, eſt qñ aliquis cognoſcit maiorem & minorem, & ſimul cum hoc applicat præmiſſas ad concluſionem. Sic igitur patet, quod actualitas ſcientiæ eſt ex applicatione cauſæ ad effectum. ¶ Tertio requiritur, quod ſcientia ſit certa, & hoc notatur cum dicitur quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere. Sic igitur tria notantur ex parte ſcientiæ.

Notantur etiam tria ex parte ſcibilis neceſſaria, ad ſcitum enim requiritur, qđ habeat cauſam, requiritur etiã applicatio cauſæ ad effectũ, & tertio, ꝙ ſit neceſſarium reſpectu cauſæ. primum notatur, cũ dicitur, cauſam rei arbitramur cognoſcere, illud enim, quod non habet cauſam, non ſcitur ſcientia quarto modo dicta, & ideo iſto modo principia nõ ſciuntur. Sed ſecundum notatur, cum dr̃, qm̃ illius eſt cã. Tertium notatur, cum dicitur, quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere. Illud enim eſt neceſſarium, quod impoſſibile eſt aliter ſe habere, & quod concluſio ſcita ſit neceſſaria, patet, quia ſequitur ex neceſſarijs, ſicut patet per primam concluſionem eius. ſimiliter in concluſiones prima huius dicit Ariſt. demõſtrationem eſſe perpetuam, & neceſſariam. ¶ Sed neceſſarium dr̃ dupliciter. Vno modo neceſſarium dr̃ non dependens ab aliqua cauſa priori, & iſto modo concluſio demonſtrationis non eſt neceſſaria. quia eius neceſſitas dependet ex principijs.

Et ex hoc patet incidentaliter præeminentia, & diſtinctio huius libri ab alijs libris logicæ. Syllogiſmus enim demonſtratiuus facit ſcientiã, ſed ſyllogiſmus dialecticus ſolum facit fidem, vel opinionem. Syllogiſmus ſophiſticus ſolum facit apparentiam. Sicut ergo ſcientia prætioſior eſt opinione, & nuda apparentia, ita ſcientia demonſtratiua quę eſt de demonſtratione tanquam de ſubiecto, prætioſior eſt libro topicorum, & ſimiliter elenchorum. Sic egro patet præeminentia, & diſtinctio huius libri ab alijs libris logicæ.

ex. ¶ Sciendum tamen eſt, quòd ſcientia demonſtratiua dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo inquantum vtitur demonſtratione per illam, ſcilicet demonſtrans effectus in alijs ſcientijs, & iſto modo dicit quælibet ſcientia demonſtratiua. Alio modo dicitur ſcientia demonſtratiua, quæ docet ex quibus, & ex qualibus debet eſſe demonſtratio, & iſto modo utitur libet Poſteriorum ſcientia demonſtratiua, quem præmanibus habemus.

Quæſtio II.

QVærit an omnis doctrina, & omnis diſciplina ſit ex præexiſtenti cognitione? Quod non, quia aut ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua, aut intellectiua. Si ſecundo modo eſſet proceſſus in infinitum, quia iſta cognitio intellectiua eſſet adhuc ex alia præexiſtēti cognitione intellectiua, & iſta ex alia, & ſic in infinitum. Si autem ex ſenſitiua.

Contra. doctrina, & diſciplina concluſionis eſt ex principiorum cognitione, ſed illa non eſt ſenſitiua. ergo non omnis doctrina, &c. eſt ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua. Dicitur, quod omnis doctrina, & omnis diſciplina eſt ex præexiſtenti cognitione ſenſitiua per ſe, vel per accidens.

Cognitio enim concluſionis eſt ex cognitione principiorum, & iſta ſenſitiua eſt per accidens, ex hoc, quòd termini principiorum cadunt ſub ſenſu. Contra hoc, terminus principij eſt obiectum intellectus, illud autem cum ſit vniuerſale, non cadit ſub ſenſu. ergo principia non cognoſcuntur uia ſenſitiua per accidens, quia per terminos. Item in termino ſunt duo, vox, & ſignificatum. vox repreſentatur ſenſui, ſignificatum intellectui. Vox enim eſt ſignum, & ſignum ſe offert ſenſui aliud derelinquēs intellectui, ſed ad intelligibilitatem principij nihil facit vox. principium enim eſt in anima, vox autem extra, vox ergo accidit principio, & termino ſecundum, quod principium integrat, licet ergo vox ſit ſenſibilis reſpectu auditus, non ſequitur terminos principiorum eſſe cognoſcibiles a ſenſu, vel ſenſibiles. Aliter dicitur quod omnis doctrina, & omnis diſciplina intellectiua fię ex præexiſtenti cognitione intellectiua, vt ea cognitione principiorum, quæ in-

tellectiua eſt, ſed ex hoc non ſequitur, quòd ſit ꝓceſſus in infinitum, quia in principijs eſt ſtatus. Et ſi arguitur contra, quia principiorum eſt doctrina, & diſciplina. igitur iſtud adhuc erit ex præxiſtenti intellectiua, per reſponſionem. Ad illud dicit Lincolnienſis, per interemptionem, quia principiorum non eſt doctrina, quia doctri na eſt illorum quæ dubitantur, vel putantur eſſe falſa, & poſt diſcurſum, vel opinionem apparent vera, & talia non ſunt principia, ſed concluſiones, principia enim ſunt nota de ſe. ¶ Cõtra. probo, quod nõ ſit ſtatus in cognitione intellectiua principiorum. principia enim cognoſcimus ex hoc, quod terminos cognoſcimus, per Ariſt. Cognitionem ergo principiorum præcedit terminorum cognitio: ſed cognitio terminorum eſt intellictua, cum ſit obiectum intellectus, ergo cognitionẽ principiorum præcedit alia cognitio intellectiua, non ergo in cognitione principiorum eſt ſtatus.

¶ Item vnumquodque propter, quod & illud magis, ſecundum Ariſtot. prima huius, ſed concluſiones ſciuntur propter principia, ergo principia magis ſciũtur quã concluſiones. Sed omnium eorum quæ ſciuntur poteſt eſſe doctrina, & omnia quorum eſt doctrina cognoſcuntur ex præexiſtenti cognitione intellectiua, ergo ante cognitionem intellectiuam fuit alia ꝓcedens, ergo non prius fuit ſtatus. ¶ Item ſicut ſenſus ad ſenſibilia, ita intellectus ad intelligibilia, ſed ſenſus poteſt aliquid ſentire de nouo ſine præexiſtenti cognitione, ergo intellectus poteſt aliquis intelligere de nouo, & cognoſcere ſine aliqua cognitione præcedente. ¶ Item per Ariſtotelẽ tertio de aĩa. intellectus primo eſt tanquã tabula raſa nihil ſciens. cum ergo intellectus aliquid ſciat ex inuentione vel doctrina, & non plura ſimul intelligat, oportet quod intellectus primo cognoſcat aliquid, cum nihil ſciat, & tamen non ex aliquo prius cognito.

¶ Item ſi cognitio intellectiua concluſionis fiet ex cognitione intellectiua principiorum, hoc non eſt propter aliud, niſi quia principia ſunt cauſæ ſcientiæ concluſionis, ſed conſequens eſt falſum, ergo, & antecedens. Falſitatem conſequentia probo.

Principiorum non eſt aliter cauſa concluſionis, quàm ſecundum, quòd in ſe conclu-

ſio-

ſionem includit, ſed non includit niſi in virtute. Sed ſcīa concluſionis propria non eſt cognitio concluſionis in uirtute, ſed ſub propria ratione, ergo principia non ſunt cauſæ ſcientiæ in concluſione.

¶Item puer in principio addiſcit, quòd hęc uox ſignificat iſtam rem, & tamen non ex aliqua alia cognitione.

¶Cum anima pueri reſpectu eius addiſcere ſit (ſicut tabula raſa.) ergo aliqua eſt cognitio intellectiua ſine prę-xiſtenti cognitione.

¶ Dicitur hic, quod puer cognoſcit hanc vocem ſignificare hanc rem ex aliqua pręxiſtenti cognitione, q̃a prius cognoſcit rem ſignificatam ſecundum quandam cognitionem confuſam, & etiam doctrinam docentis.

¶Contra, accipiatur puer, q̃ nullam rem nec uocē cognoſcat, talis puer in principio aliquid cognoſcit, & non ex aliquo præcognito, quia nihil pręcognouit, ergo eſt intellectiua cognitio de nouo ſine præexiſtenti cognitione.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſt.

¶ A D quæſtionem dico, q̃ omnis doctrina, & omnis diſciplina fit ex præexiſtenti, &c. quia cognitio intellectiua procedit a potentia ad actū, & ab imperfecto ad perfectum. Illud ergo quod ſcitur in particulari, prius ſciebatur in uniuerſali, quia non eſt dicere, quod illud ſciebatur ſimul propria ratione, quia ſic non contingeret addiſcere aliquid. Addiſcere enim eſt acquirere cognitionem alicuius de nouo, & ſub propria ratione Nec oportet dicere, quod illud quod ſcitur in particulari, prius fuit totaliter ignotum, ſic enim non poſſet ab intellectu apprehendi, ſicut ſeruus fugitiuus totaliter ignotus a patre familias, ab eo non apprehenditur, ſi ei occurrat, ſicut arguit Plato. Illud ergo quod ſcitur in particulari, prius ſciebatur in uniuerſali. Sed ſcientia in particulari eſt ſciētia quæ concluditur inſtrumento demōſtrationis. Scientia concluſionis in uniuerſali, eſt in cognoſcendo principia. Nam quælibet cognitio intellectiua ſcibilis, fit ex cognitione intellectiua principiorum, & iſta fit ulterius ex cognitione intellectiua terminorum, principia enim cognoſcimus ex eo quod terminos cognoſcimus, & iſta cognitio ulterius eſt ex cognitione ſignorum, quia hunc ordinem ponit Themiſtius, & huic conſonat Ariſtoteles. Ariſt tamen non dicit, quòd

ꝙ oĩs cognitio fit,&c. Sed dicit, omnis doctrina, & omnis diſciplina, &c. & huius ratio eſt, quia aliquorum eſt doctrina & diſciplina, quorum nõ eſt ſcĩa. ſicut patet in rhetoricis. per exemplum enim acquiritur doctrina, & diſciplina, de concluſione non tamen ſcientia, & ſimiliter eſt de inductione. Vnde Ariſto. per hanc particulam, omnis doctrina & omnis diſciplina, &c. excludit opinionem academicorum, qui poſuerunt omnia ignorari, & nullam eſſe doctrinam. Similiter per hoc quod dicit, fit excludit opinionem Platonicorum, illud enim fit quod de nouo acquiritur. Si doctrina fiat in nobis. ergo de nouo acquiritur in nobis, non ergo omnia ſciuntur, ſicut ponit Plato.

¶ Vnde ulterius eſt intelligẽdum propter rationes, quod omnis cognitio intellectiua fit ex præexiſtenti cognitione, ſed non ſemper ex eadem. Sed quædam fit ex cognitione pręexiſtẽti ſenſitiua, ſicut patet in inductione, & quædam fit ex pręexiſtenti cognitione intellectiua, ſicut patet in ſyllogiſmis, ergo concludit minus uniuerſale ex magis uniuerſali uel ſaltem ſemper concludit ex uniuerſali, quod eſt notum intellectui. Sed inductio præſupponit cognitionem ſenſitiuam ſingularium, vel quia in inductione cognitio intellectiua concluſionis uniuerſalis eſt ex cognitione ſenſitiua ſingularium.

AD primum dr̃, quod cognitio intellectiua eſt aliqñ ex cognitione ſenſitiua; & aliquando ex cognitione intellectiua, & præexiſtente, & nõ ſemper ex hac ſit uel ex illa. ¶ Ad rationes quæ probant, ꝙ termini principiorũ non ſunt ſenſibiles, ergo non cognoſcũtur cognitione ſenſitiua, cõcedantur, ſunt enim uniuerſalia, & per conſequẽs obiectum intellectus.

¶ Suſtinendo ſecundam opinionem, ꝙ cognitio intellectiua concluſionis in demonſtratione fit ex cognitione intellectiua principiorum, & quòd ibi ſit ſtatus, dicitur ad primã rationem contra hoc, ꝙ duplex eſt cognitio intellectiua, quædam complexa, & quædam incomplexa. Cognitio intellectiua complexa ſtat ad cognitionẽ intellectiuam incomplexam, imo neceſſe eſt cognitionẽ intellectiuam incomplexorũ iſtam cognitionem ꝑcedere. ¶ Ad aliud cõtra hoc dr̃, ꝙ principia propriè non ſunt ſcita, in-

intellecta. Intellectus enim eſt principiorum, & ſcientia concluſionis, per hoc ad formam, quia hæc propoſitio, unumquodq. p p q d eſt, &c. intelligenda eſt qn̄ effectus & cauſa denominatur eodē noīe, & hoc uniuocè, ſicut calidum in igne, & omnia calida per ignem cauſaliter eodem nomine noīantur & vniuoce, ſed cōcluſio eſt ſcita p principia, ſed principia non ſunt ſcita, & ideo nō noīant eodem noīe, & ideo non ſequitur, ꝙ principia ſint magis ſcita. ¶Ad aliud dico, ꝙ non eſt ſimile tum propter hoc, quòd obiectū ſenſus de ſe eſt proportionabile ſenſui, ideo non requiritur alia cognitio præexiſtens, ſed obiectum intellectus de ſe non eſt proportionabile intellectu, cum exiſtat ſub conditionibus indiuidualibus tum quia in alio eſt diſſimile. Intellectus enim eſt uirtus diſcurſiua a principijs ad concluſionem, & ideo requiritur præexiſtēs cognitio principiorum, antequā ſit cognitio concluſionum. Ad aliud dī, quod poſito, ꝙ intellect⁹ non ſciat primo aliquid ſcibile in particulari. adhuc p̄exiſtit aliqua cognitio intellectiua in vniuerſali. puer enim cum ſtatim poſſit ſentire, aliquam cognitionem habet in uniuerſali, & ideo dicit Ariſto. in primo phyſicorū, ꝙ pueri primo appellant oēs uiros patres, & oē feminas matres, & poſtea magis dijudicāt. ¶Ad aliud dico, ꝙ principia non ſunt cauſæ cōcluſionis niſi in uirtute, ſi ſecundum ſe conſiderent. principia .n. poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecūdum ſe. Alio modo ſecūdum ꝙ applicantur cōcluſioni, vt cognoſcēdo hanc minorem eſſe ſub maiori. Primo modo principia non ſunt cauſę cōcluſionis, niſi in uirtute & potentia, & ſolum hoc concludit ratio. Sed ſecundo modo principia ſunt cauſa ſcientię cōcluſionis actualiter, & ſub propria ratione.

¶Ad aliud dicitur ſimiliter. Ad rōnem contra hoc dī, ꝙ ſi quis demonſtrat puero aliquam rem, cuius notitiam prius non habuit aliqualem puer, multotiens utitur iſta uoce pro illa re, & ex tali vſu & exercitio, & ſimiliter lumine intellectus agētis puer addiſcit, quòd hæc vox iſtam rem ſignificat, vnde ex tali uſu prius habeat quandā cognitionem uniuerſalē, & cōfuſam, & ex conſequenti habet cognitionem determinatam, & in particulari, prio. tñ

tione non ſcitur eo, quod hæc ſunt, quia requiritur applicatio, ſed conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.
4 ¶ Item quæritur de illa applicatione, aut eſt nota addiſcenti, aut ignota. Si nota addiſcenti ante concluſionem, & præmiſſæ de ſe ſunt notæ ante concluſionem illatam. igitur concluſio fit addiſcenti nota ante demonſtrationem, & per conſequens addiſcens iam concluſionem non addiſcit, ſi illa applicatio ſit ignota. igitur non poteſt eſſe principium in cognitionem concluſionis ignoratæ. igitur illa applicatio nihil facit ad doctrinam. ¶ Item ſi dicas, quod illa applicatio non ſit ſemper nota, ſed aliquando prius ignota, & poſtea nota. igitur non ſemper eſt concluſio nota. Contra illud. ſi illa applicatio fiat nota, hoc erit per præmiſſas notas, & per aliam applicationem. Quæro tunc de illa applicatione, aut eſt de ſe nota, aut non, ſi ſic, eadem ratione fuit ſtãdum in prima. Si nõ, illa erit per aliam: & ſic erit proceſſus in infinitum.
5 ¶ Itẽ iſta applicatio præmiſſarum non requiritur, niſi ut denotet præmiſſas eſſe actualem cauſam concluſionis. Sed hoc eſt falſum: quia ſi ſic: tunc nullo modo poſſet fieri ex duobus principijs primis, ſed ſemper requirerentur tria. ſ. duo principia, & applicatio, quæ ſignificaret principia eſſe actualem cauſam concluſionis, ſed hoc uidetur inconueniens. ergo &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles dicens, quod omnis doctrina, &c. & exponitur, quod per doctrinam intelligit acquiſitionem ſcientiæ per doctorem.

AD QVAESTIONEM dr̄, quod acquiſitio ſcientiæ per doctrinã: non eſt poſſibilis, ſicut dicunt Academici: quia hoc, quod unus homo alium doceat, oportet, quod habeat aliquam præeminentiam, reſpectu alterius ſecundum intellectum. Sed nullus habet talem præeminentiam, cum anima intellectiua ſiue forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis, & minus: ideo nullus homo poteſt alium docere. ergo &c. ¶ Et ſi dicitur rationi iſtorum, quod licet anima intellectiua ſecundum ſe non ſuſcipiat magis & minus: tamen ſecundum diſpoſitionem corporis, cuius eſt perfectio, poteſt ſuſcipere magis & minus, & ſic per accidens, quia corpus quod p fici-

ficitur una anima intellectiua melius eſt conplexionatum, quam corpus quod perficitur ab alia anima intellectiua. Ideo vnus homo eſt præeminentior in gradu intelligendi, & magis ingenioſus quam alius. Contra iſtud. Intellectus non eſt virtus materialis: ergo non poteſt ſuſcipere magis, nec minus ſecundum diſpoſitionem materiæ conſequētia patet p Ari. tertio de anima, quia immateriale a materiali non dependet, & per conſequens a materiali non accipit variationem.

¶Contra poſitionem iſtorũ, non eſt arguendum, niſi per experimentum. Quilibet.n. experitur in ſeipſo, ꝙ ab alio addiſcere poteſt, fundamentum propoſitionis iſtorũ accipit falſum, cum dicitur, ꝙ nullus homo habet præeminentiam reſpectu alterius hominis, hoc eſt falſum, ꝙ pōt perſuaderi per duas rōnes, qa vnus eſt ſciēs in actu, & alius in potentia, ſed ſciens in actu aliam præeminentiam habet reſpectu ſcientis in potentia, ergo &c. Item hoc patet per aliud.

¶Anima intellectiua licet ſm ſe non habeat præeminentiam reſpectu alterius animę, tamen cum eſt perfectio alicuius corporis melius complexionati, quam alia, præeminentior eſt reſpectu alterius in intelligendo, vnde tales per Ariſtotelem ſecundo de anima, ſunt apti mente. patet ergo, quod vnus homo eſt præeminentior alio in intelligendo reſpectu alterius, & per conſequens alium docere poteſt, & ex hoc patet reſponſio ad rationem iſtorum. Anima enim intellectiua, licet non ſecundum ſe ſit præeminentior alia, vt tamen eſt diſpoſitio corporis melius complexionati, poteſt eſſe alia præeminentior. Et ad rationem contra hanc rationem dicitur, quod forma materialis poteſt intelligi dupliciter. Vno modo dicitur, quæ educitur de potentia materiæ, vel quia vtitur organo corporeo in operando, & iſto modo forma intellectiua, non eſt forma materialis. Alio modo dicitur forma materialis, quia perfectio materiæ, & iſto modo anima intellectiua eſt forma materialis, ideo aliquam variationem poteſt accipere a materia, quam perficit, quia ex materia, & forma fit verè vnum.

AD QVAESTIONEM igitur aliter dicitur, ꝙ ſcientia

tia

tia eſt nobis poſſibilis per doctrinam, ſicut experimur in nobis, iuxta quod eſt intelligendum, quod ſcientia aliquando acquiritur totaliter ab intrinſeco, aliquando partim ab intrinſeco, & partim ab extrinſeco, ſicut & ſanitas aliquando totaliter acquiritur ab intrinſeco, vt quando eſt ſic, quod pars ſana alterat partem infirmam ſibi propinquam, & iſtam reducit ad priſtinam debitam proportionem, & ſic acquiritur ſanitas totaliter ab intrinſeco. Sed aliquando acquiritur ſanitas partim ab intrīſeco, & partim ab extrinſeco: ut cum ita eſt, quod pars ſana nō poteſt de ſe, & uirtute ſua alterare perfecte infirmam, nec iſtam reducere ad proportionem debitam, tunc non ſumatur homo ab intrinſeco, ſed eget extrinſeco ad iuuante, ut adiutorio medici, quia tunc per potationes pars ſana iuuatur ad alterandum partem infirmam in qua actione pars ſana eſt agens principale, ſed agens extrinſecum, ut medicamētum eſt coadiuuans, ſic eſt de ſcientia, aliquando enim ſcientia acquiritur totaliter ab intrinſeco, ut per inuentionem, & hoc quando intellectus eſt bene diſpoſitus, & ex pręmiſſis notis poteſt deuenire per uirtutem intellectus agentis in cognitionem concluſionis ignotæ ſine doctore extrinſeco.

Sed aliquando acquiritur ſcientia partim ab extrinſeco, ut cum ita eſt, quod intellectus non eſt bene diſpoſitus, ſicut patet in illis, qui habent ingenium obtuſum: tunc requiritur quod doctor extrinſecus ordinet principia addiſcenti, & applicet illa concluſioni, & inde ueniat addiſcens in cognitionem concluſionis per doctorem, principaliter tamen lumine intellectus proprij: ſed ſecundarie adiutorio doctoris, & ideo dicit Linconienſis, quod non ſolum doctor docet, ſed litera ſcripta, & non propriè docēt iſta per ſe.

Sed iſta duo intellectum addiſcentis excitant, & commouent.

Sed interius verus doctor, ideſt Deus mentem illuminat, & veritatem oſtendit.

¶ Vlterius intelligendum, quod ſcientia in doctore non eſt qualitas actiua, licet enim per iſtam acquiratur ſcientia in diſcipulo, non tamen eſt principale agens: ſed coadiuuans, quia princi-

cipale agens eſt intellectus intrinſecus reſpectu acquiſitionis ſcientiæ mediante ſuo lumine, ideo in doctore ſcientia non eſt qualitas actiua.

AD RATIONES ad primam dicendum, quod docens non influit ſcientiam in diſcipulo, ſed docens excitat intellectũ diſcipuli per principia nota, & per determinatam applicationem principiorum ad concluſionem, ut diſcipulus per lumen intellectus agentis, (vt per principale agens interius) appræhendat cognitionem de eodem ſcibili, cuius cognitionem primo habuit docens, & ideo non ſequitur, quod ſcientia docentis ſit qualitas actiua, quãdo enim actiua qualitas agit in alterum, iſta qualitas virtute corporis cuius eſt, agit aliquid in illo, alio inducendo ſuam formam, & non requirit in illo in quod agit eſſe aliquod agens principale mouens ſeipſum de potentia ad actum, ſed in acquiſitione ſcientiæ in docente, nec ſecundum ſe, nec ſecundum virtutem docentis, eſt qualitas ſufficiens ad inducendum ſcientiam in diſcipulo. Sed principale agens eſt intrinſecum diſcipulo, ut intellectus agens mediante ſuo lumine, & ideo ſcientia non eſt qualitas actiua. Ad aliud dicitur, quòd eadem ſcientia numero eſt in docente, & diſcipulo acquiſita. Quia ſcientia eſt relatiuum, quia ad ſcibile refertur, ideo numerationem accipit a ſuo correlatiuo. Cum igitur idem ſcibile ſciatur a doctore, & docto, puta diſcipulo. ergo eadem ſcientia numero eſt in doctore, & in diſcipulo. Contra accidens quodlibet numeratur ad numerationem ſubiecti, non enim poſſibile eſt nere intelligere, quod idem ãſ numero ſit in diuerſis ſubiectis, ſed diuerſa ſubiecta ſunt docens, & diſcipulus. igitur non poteſt eadem ſcientia numero eſſe in eis, cum ſit accidens.

¶ Aliter dicitur ad iſtud, quod diuerſa ſcientia numero eſt acquiſita in diſcipulo, & in doctore, ſiue ſcientia iſta accipiatur pro qualitate informante, ſiue pro relatione.

¶ Ad primam probationẽ dicitur ſicut prius, quod conſequitur ſcientiam in doctore eſſe qualitatem actiuam, & cauſa huius dicta eſt.

¶ Ad aliam probationem dicitur, quod iſta procedit ſecundum falſam imagina-

ginationem. ¶Supponit, eñ quod doctor det ſcientiam diſcipulo, quod falſum eſt, doctor enim excitat intellectum diſcipuli ſolummodo ad apprehendendum per hoc quod etiam proponit propoſitiones vocales de ſe notas cognitis terminis applicando illas rectè ad concluſionem diſcipulus mediante lumine intellectus ſui agentis, iſtam concluſionem addiſcit, & in hoc deceptus fuit Plat. Plat.enim eo, ꝙ puer ineruditus in geometria rectè reſponderet ad concluſionem, ex hoc credidit puerum ſciuiſſe concluſionem, ſed hoc eſt falſum. Puer enim ſic reſpondens non reſpondebat indoctus, ſed doctus reſpondebat, docebatur enim ab opponente, in hoc quod opponens proponebat notas propoſitiones,& illas applicabat ad concluſionem,& ideo non reſpõdebat rectè ineruditus, ſed doctus.

¶Ad aliud principale ſic dicitur, quod concluſio propoſita addiſcenti non eſt in vniuerſali ignota,ſed tantum in particulari, & talis cognitio in uniuerſali ſufficit ad hoc, quòd addiſcens concluſionem apprehendat per lumen intellectus agentis, ad hoc tamen ſequitur exercitium doctoris extrinſeci per principia nota, & per applicationem debitam.

¶Ad rationes contra hoc dicitur ad primam,quod ante concluſionem notam non cognouit iſtam applicationem addiſcens, ſed ſimul tempore,cum cognouit concluſionem, cognouit iſtam applicationem: veruntamen prius natura cognouit applicationem, quàm concluſionem, & ideo non ſequitur, quod iſta applicatio non facit ad cognitionem concluſionis.

¶Ad aliud, cum concluditur,quod concluſio in demõſtratione non ſciretur, eo quod hæc ſunt, ſi requiritur talis applicatio, dicitur interimendo conſequentiam, q̃a ſequi eo, quod hæc non eſt ꝑ præmiſſas ſecundum ſe cõſideratas,ſed per præmiſſas applicatas, ideo requiritur applicatio ad hoc, ꝙ ſequatur cõcluſio,eo ꝙ hæc ſunt, ideo potius ſequitur oppoſitum ex rõne,quàm propoſitũ. ¶Ad aliud, cũ dr̃ applicatio aut eſt ſemper nota, aut prius ignota, & poſtea nota, dicitur quod hæc applicatio addiſcenti prius fuit ignorata, & poſtea ex hoc non ſequitur quod fiat nota addiſcenti per aliam applicationem.

nem, ſed ſufficit, quod applicās ſic applicet ad hoc, quod fiat nota.

¶ Ad aliud dicitur conceden do illam applicationem requiri, ut inſinuetur addiſcen ti, quod præmiſſæ ſunt cauſę auctuales iſtius concluſionis, ſed ex hoc non ſequitur, qđ ad ſcientiam iſtius concluſio nis faciendam requirantur plures præmiſſæ quàm duæ, quia non oportet iſtam applicationem ſignari per tertiam propoſitionem, ſed ex hoc, quod docens debito mo do ordinat præmiſſas, ſuffi cienter habetur iſta applicatio actualis per iſtas duas præ miſſas, &c.

Quæſtio 111.

QVæritur an nos intelligamus per ſpecies acquiſitas, vel per ſpecies ſepa ratas, quod per ſpecies influxas, videtur, quia ſecundum Ariſtote. ſeptimo phyſicorum. circa animam intellectiuam non cadit alteratio, ſed ſi intelligeremus per ſpe cies acquiſitas per intellectũ, tunc eſſet alteratio a non ſpeciebus in ſpecies, & ab ignorantia in ſcientiam, igitur oportet ponere, quod nos intelligamus per ſpecies influxas, & non per acquiſitas.

¶ Item quicquid producitur de potentia ad actum, producitur per aliquod actuans (ſi enim calidum in potentia, producitur in calidũ in actu, producitur per aliquod aliud actu calidum.) Sed intellectus noſter fit de ſciente in potentia, actu ſciens, igitur per aliquod ens in actu ſciẽs & non de ſe, quia de ſe eſt in potentia. igitur per aliquod agens extrinſecum, quod eſt ſubſtantia ſeparata influens ſpecies in intellectu, quod non eſt niſi idea.

¶ Dicitur, quod intellectus fit aliquod intelligens, vel ſciens in actu, & non per agens extrinſecum, quod eſt ſubſtantia ſeparata influens ſpecies in intellectu. Sed per intellectum agentem, qui eſt intellectus intrinſecus, & ille facit de potentia intelligibile, actu intelligibile per ſpeciem acquiſitam, & hoc irradiando ſua phantaſmata.

¶ Contra iſtud obiectum, ſenſus multiplicat ſuam ſpeciem in ſenſum exteriorũ, & poſtea in ſenſus interiores immaterialiter magis ac magis, & non requiritur ſenſus agens immaterialiter, igitur a ſimili, ad hoc, quod obie-

obiectum intellectus (quod eſt quod quid eſt) multiplicet ſuam ſpeciem per ſenſus medios vſque ad intellectum immaterialiter magis ac magis, nō requiritur intellectus agens aliquo modo irradians ſua phantaſmata.

3 ¶ Item quod quid eſt de ſe eſt intellectui proportionabile: igitur ad hoc quod actu fiat obiectum intellectus non requiritur aliquod agens, probatio antecedentis, ſicut intellectus materiam non includit in ſua eſſentia, eſt tamen in materia, quia perfectio materiæ, ita quod quid eſt conditiones materiales in ſe non includit, eſt tamen coniunctum cum illis. igitur videtur, quod proportio ſit inter, quod quid eſt ex vna parte, & intellectum ex alia.

4 ¶ Ad principale omne intelligens per participationem habet reduci ad aliquid, quod eſt per ſe, & primo intelligens, ſicut omnia calida per participationem reducuntur ad aliquid, quod eſt primo calidum.

¶ Sed omnes homines intelligunt per participationē. igitur intelligunt per aliqd, quod eſt primo intelligens, ſed tale eſt id ea hominis igitur &c.

¶ Item rationales ſumus nos & dij, ſed dij intelligunt per ſpeciem innatam, & non per ſpeciem acquiſitam, &c. 5

¶ Item per debito modo interrogatus rectè reſpondet ad concluſiones qui non eſt eruditus in aliqua ſcientia.

Sed nō poteſt rectè reſpondere, niſi prius ſciat concluſiones, & non ſpecies acquiſitas, quia nunquam acquiſiuit ſpecies iſtarum concluſionum, ſiue terminorum. igitur per ſpecies &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, quod omnis doctrina, &c.

¶ Item primo huius, omnis noſtra cognitio ortum habet a ſenſu, igitur non intelligimus per ſpecies innatas, ſed acquiſitas.

AD QVAESTIONEM dicitur ſecundum Platonicos, quod nos intelligimus per ſpecies influxas ab ideis. Ponit enim Plato ideam in qualibet ſpecie hominis, & boni, &c. Et dixit, quod iſta idea hominis eſt cauſa, & exemplar ſingularium iſtorum, & quod eſt neceſſaria ad cognitionem, & generationem. Ponit enim, quod agentia ſenſibilia non inducunt formam in materia, ſed præparant materiam, & diſpo-

diſponunt ad inductionem formæ ab extrinſeco, vt idea. Ponit etiam, quod doctor nullo modo eſt cauſa in diſcipulo, ſed remouet impedimenta, quæ impediunt diſcipulum ſcire. Sed ſcientia in quolibet inducitur ab idea hominis, per ſpecies influxas ab iſta idea intellectui noſtro. Huius oppoſitum ponit Ariſtotel. quo ad vtrumlibet. Ponit enim formas educi de potentia ad actum per agens naturale. Ponit etiam doctrinam cauſari in nobis ex præexiſtenti cognitione, & ſic per ſpecies acquiſitas, quæ multiplicantur per ſenſus exteriores, vſque ad intellectum.

¶ Item contra ipſos eſt, quia tunc cęci a natiuitate ita excellenter haberent ſcientiam de coloribus, ſicut vidētes, & huius oppoſitum patet per experimentum, & dixit Ariſt. oppoſitum. ſimiliter dicit in fine ſecundi huius, deficiente ſenſu, deficit & cognitio illius, quæ eſt ſecundum illum ſenſum.

¶ Aliter ponit Auicēna, quod nos intelligimus per ſpecies influxas, ſed non influxas ab ideis, ſicut ponit Plato, ſed ab iſta ſubſtantia ſeparata. Ponit enim ſubſtantias ſeparatas ſuperiores influere ſpecies in ſubſtantijs ſeparatis inferioribus, & vlterius ponit vnam ſubſtantiam ſeparatam influere ſpecies intelligibiles intellectui noſtro, per quas nos intelligimus, & vlterius ponit nos intelligere cū iſta ſubſtantia influit ſpecies in nobis, & ponit nos non intelligere, quando iſta ſubſtantia deſinit influere.

¶ Contra hoc eſt intentio Ariſtotel. Similiter eſt contra iſtud, quod cęci tunc ita haberent ſcientiam de coloribus, ſicut videntes.

IDEO aliter ad quæſtionem dicitur, quod nos intelligimus per ſpecies acquiſitas a ſenſibus exterioribus, & huius ratio eſt iam tacta, q̄a aliter cæci poſſent habere completam ſcientiam de coloribus, ſicut videntes, de modo tamen qualiter acquiramus, dubium eſt. Modus tamen ſic ponitur anima eſt in potentia ad om̄nia, ſecundum Ariſtot. primo de anima. Eſt enim in potentia omnia intelligibilia per intellectū, & eſt in potentia omnia ſenſibilia per ſenſum. Obiectum igitur intellectus cū ſit in potentia intelligibile, non poteſt de ſe actuare intellectum per ſuam ſpeciem, cum .n. exiſtat ſub conditionibus indiuiduantibus, ibi eſt im-

pro-

proportionatum. Ideo antequam intellectus poſſibilis actu intelligat, requiritur aliquod agens, vt intellectus agens faciens intellectum poſſibilem de potentia intelligente actu intelligentem.

Similiter faciens, quod quid eſt, quod eſt potentia intelligibile, actu intelligibile per ſuam ſpeciem, & ſic intelligit intellectus noſter p ſpecies acquiſitas.

¶ Sed intelligendum eſt, quod res multiplicat ſuam ſpeciem per ſenſus exteriores vſque ad ſenſus interiores, & vſque ad phantaſiam, & iſta ſpecies exiſtit ſub modo materiali, & concipitur ſub conditionibus indiuiduantibus.

Sed iſta, vt ſic non poteſt perficere intellectum.

Ideo intellectus agens ex illa ſpecie in phātaſmate diſpoſita gignit aliam ſpeciem in intellectu poſſibili. Ideo dicit Commentator, quod intellectus agens facit vniuerſalitatem in rebus. Et non eſt intelligendum, quod eadem ſpecies numero, quæ eſt in virtute phantaſtica, ſit in intellectu poſſibili, quia tunc accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, vel ſaltem de potentia organica ad non organicam, quod videtur inconueniens. Nec eſt itelligendum, quod ſpecies in virtute phantaſtica gignat aliam ex ſe in intellectu poſſibili, quia in phantaſia eſt materialis, & materiale non gignit immateriale, nec poteſt dici, quod ſpecies in phantaſia eſt irradiata per intellectum agentem, & ſic quodammodo facta eſt immaterialis, & ſic facta immaterialis, & irradiata gignat aliam in intellectu poſſibili, hoc enim videtur falſum; quia repugnat uirtuti organicæ talis immaterialitas, qa in virtute oganica ſpecies ſēper exiſtit materialiter.

¶ Ideo oportet dicere, quod intellectus agens gignit in intellectu poſſibili ſpeciem ex illa, quæ eſt in phantaſia.

AD ARGVMENTA. Ad primum dicitur, quod anima noſtra alterari poteſt ab ignorantia in ſcientiam, ſed tamen ab vna qualitate in aliam qualitatem alterari non poteſt, & hoc intelligit Ariſtote. in 7. phyſicorum.

¶ Ad aliud dicitur, quod intellectu noſter fit de potentia intelligente actu intelligens per aliud ens in actu, quod non eſt idea, nec aliquod ſeparatum ab intelle-

ctu noſtro. Sed eſt quædam virtus intellectiua nobis coniuncta, cuiuſmodi eſt intellectus agens. ¶ Ad rōnes contra hoc dicitur ad primū, ꝙ ideo non requiritur ſenſus agens ad hoc, quod obiectum ſenſus ſpiritualius ſit in medio q̄ in obiecto, & in ſenſibus exterioribus ſpiritualius, quā in ſenſibus interioribus quia cum iſta ſpiritualitate ſtat materialitas ſpeciei ſimpliciter, quia virtus ſenſitiua materialis eſt, quia perfectio organi corporei. ſimiliter ſpecies in virtutibus ſenſitiuis eſt ſimilitudo rei, & indiuidualiter, & materialiter exiſtit, ideo non requiritur ſenſus agens. Sed intellectus poſſibilis eſt virtus immaterialis, quia non alligata organo. Similiter ſpecies in illa virtute eſt immaterialis ſimul, quia eſt ſimilitudo rei non, vt materialiter exiſtit, & hanc immaterialitatem ſpeciei intellectus poſſibilis facere non poteſt cum ſit virtus paſſiua, nec phantaſma poteſt facere hanc ſpeciem hic, quia materiale manens materiale nullo modo gignit immateriale, ideo requiritur intellectus agens faciens iſtam ſpeciem in intellectu poſſibili ex iſta ſpecie, quæ eſt in virtute phantaſtica. ¶ Ad aliud dico, quod, quid eſt non eſt de ſe proportionabile intellectui, quia, quod quid eſt non poteſt actualiter immutare, niſi ſub aliquo eſſe, ſed non habet niſi duplex eſſe, ſcilicet eſſe extra animam, & eſſe in anima, quod quid eſt ſub eſſe extra animam immutare non poteſt, ut ſic, quia ibi exiſtit materialiter, & etiam ſub conditionibus indiuiduantibus, ſed quod quid eſt non immutat, ut materialiter exiſtit, ſed ut immaterialiter exiſtit, oportet ergo, quod ipſum, quod quid eſt immutet ſecundum eſſe, qđ habet in intellectu, ſed eſſe in intellectu non habet de ſe, ſed per intellectum agentem, ideò requiritur intellectus agens, per hoc ad formam nego conſequentiam, quia, & ſi quod quid eſt materiales conditiones in ſuo eſſe non includit, nec ab illis dependet, eſt tamen ſub illis: Similiter intellectus materiam non includit, in ſua eſſentia, nec ab illa dependet, eſt tamen in materia. ergo eſt ſufficiens proportio utrobique, non valet. licet enim quo ad iſtas conditiones ſit proportio, non tamen ſufficiens, requiritur enim plus, ſcilicet, quod ſicut ſpecies in in-

intellectu eſt ſimilitudo rei, non, ut materialiter exiſtit. ſic oportet, quod quid eſt ad hoc, quod immutet, modum immaterialem habere, ſed ſub eſſe extra animam non habet modum immaterialẽ, ſed tantum, vt eſt in anima, ideo de ſe non eſt proportionabile, ſed fit per intellectum agentem. ¶ Ad aliud dicitur, quod omnia intelligentia per participationem reducuntur ad aliquod intelligens per eſſentiam, ſed illud intelligẽs non idea, ſed eſt prima cauſa, cuius intelligere, & eſſe ſunt eadem.

¶ Ad aliud dicitur, quod nos & dij ſumus rationales ęquiuoce, qa dij non propriè ratiocinantur, nec diſcurrunt a pręmiſſis ad concluſionẽ, ſed ſimplici intuitu principia, & concluſiones apprehendunt, ſed nos ratiocinamur diſcurrendo a principijs ad concluſionem. Ideo dij non ſunt rationales, propriè loquendo. Et ſi ſic, hoc eſt æquiuocè, & magis perfectè quã nos, & ideo licet ſubſtantiæ ſeparatæ intelligant per ſpecies innatas, & influxas, non tamen oportet, quod intellectus ſic intelligat, & hoc propter imperfectionem intellectus noſtri. ¶ Ad aliud dicitur, quod puer ordinatè a Platone interrogatus de principijs geometriæ, quæ nunquam didicit, & poſtea de concluſione, de nouo addiſcit concluſionem per talem applicationẽ & interrogationem. ideo nõ ſequitur. iſtę puer ſcit concluſionem. ergo prius ſciuit cõcluſionem ſub propria ratiõne, quam credit Plato valere, quia latuit Platonem puerum poſſe de nouo addiſcere concluſionem per applicationem præmiſſarum ad concluſionem.

Quæſtio IIII.

QVęritur an tantũm duę ſint præcognitiones? quod non videtur. Quattuor ſunt quæſtiones per Ariſt. ſecundo huius, ſed qõnes præſupponunt ſuppoſitiones ſiue præcognitiones, quia q̃libet quęſtio aliquid quærit, & aliquid ſupponit. ergo quattuor ſunt præcognitiones. ¶ Item tria ſunt præcognita, ut dignitas, ſubiectum, & paſſio. ergo tres ſunt præcognitiones. probo conſequentiam; quia pręcognitio numeratur ad præcognitorum numerationem. ¶ Dicitur hic per interemptionem, quia præcognitio non numeratur ad numerationem præcognitorũ. ¶ Contra iſtud, accidens nu-

meratur ad numerationem illius, quod denominat, & cu ius paſſio eſt, quia illud quod denominatur ab accidente eſt eius ſubiectum, ſed hoc accidens, ſcilicet præcognitio denominat præcognitum, ergo, &c. Item ad principale. ſicut res habet quid, ita res eſt qualis, & quanta, ſed non oportet præcognoſcere quale de ſubiecto, nec quantum, ſimiliter nec de paſſione, ergo nec eadem ratione oportet præcognoſcere, quid eſt de re, non ergo ſunt duæ præ cognitiones. ¶ Item uī, quod ſunt tres, ex intentione Ariſ. qa Ariſt. dicit, qd̄ de ſubiecto præſupponitur quid eſt ſimpliciter, de dignitate, quia eſt. ſed de paſſione non præſupponitur, quid eſt ſimpliciter ſed quid eſt, quod ſignificatur per nomen, cum igitur quid eſt, quod ſignificatur per nomen, & quid eſt ſimpliciter ſint diuerſę præcognitiones. tres erunt præcognitiones.

¶ Dicitur hic, ꝙ quid eſt, qđ ſignificatur per nomē, & qd eſt ſimpliciter nō ſunt diuerſa, quid, ideo non faciunt diuerſas præcognitiones.

¶ Cōtra, per Ariſtot. Quid eſt ſimpliciter pręſupponit ſi ē, quærere enim quid eſt ignorato, ſi eſt nihil eſt quærere. Sed quid eſt, quod ſignificatur per nomen non præſupponit eſſe, quia de non entib. ſcimus quid ſignificatur per nomen, & tamen non entia non ſciuntur eſſe, quia non ſunt, & dicit Ariſtote. quod de tragelapho ſcimus, quid ſignificatur per nomen, & tamen ignoratur ſi eſt, ergo quid eſt ſimpliciter, & quid eſt, quod ſignificatur per nomen, ſunt diuerſa.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens, quod dupliciter autē eſt præcognitione, &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod tantū duę ſunt præcognitiones. videlicet, quid eſt, & quia eſt. Intelligendum tamen propter hoc, quod ad cognoſcendum concluſionem oportet pręcognoſcere principia; principia cōcluſionis ſunt tria. Vnum complexum, quod eſt dignitas. duo incomplexa, ut ſubiectum, & paſſio, quia ex his duobus conſtituitur concluſio. In concluſione enim prædicatur paſſio de ſubiecto, ergo ad cognoſcendum concluſionem oportet præcognoſcere dignitatem, paſſionem, & ſubiectum, & ita ſunt tria præcognita, tamen tantum ſunt duo modi præcognoſcendi. De ſubiecto enim præcognoſcitur quid eſt, & quia eſt: De paſſio-

paſſione quid eſt: Et de digni tate, quia eſt, & duæ ſunt prę cognitiones communiter ſci- licet quid eſt, & quia eſt.

¶ Aliud eſt intelligendum, quod qd eſt rei ſimpliciter, & quid eſt, quod per nomen ſignificatur, non ſunt eadē. Et huiuſmodi duplex eſt ratio. Vna eſt, quia præcognoſcendo quid eſt rei ſimpliciter neceſſe eſt pręcognoſcere ſi eſt, quia non ens non habet uerum quid, ſed præcognoſcendo quid eſt, quod ſignificatur per nomen tantū, non oportet præcognoſcere ſi eſt, non ens enim poteſt habere tale eſſe. Item alia ratio eſt ad hoc, quia cognoſcendo quid ſignificatur per nomen ſolum cognoſcimus modo indiſtincto, & confuſo, & cognoſcendo quid ſimpliciter rei, cognoſcimus rē determinatè, & diſtinctè. Et hoc oſtendit Themiſtius per exemplum. Si dicatur puero, quod adducat equum: tunc adducit equum, & non bouem, & hoc non eſt, niſi quia cognoſcit quid ſignificatur per hoc nomen, equum tamen puer nō cognoſcit ueram quidditatem equi, quia tunc cognoſceret principia intrinſeca equi, quod falſum eſt, patet ergo quod quid rei abſolutum, & quod ſignificatur per nomen, non ſunt eadem totaliter. Intelligendum tamen eſt, quod Ariſto. comprehendit utrumque ibi ſub generalitate quadam de præcognitione, ideo tantum ponit duas præcognitiones.

AD primam obiectionē dicitur, quod conſequētia nō ualet, quia queſtio quid eſt, & propter quid eſt, reducuntur ad cognitionem quid eſt. Sed quod quia eſt, & ſi eſt, reducuntur ad cognitionem, ſi eſt. ¶ Ad aliud ſimiliter dicitur.

¶ Ad rationes cōtra hoc. Ad primam dicitur, quod cognitio non eſt in pręcognito, ut in ſubiecto, ſed in præcognoſcente, ideo nō oportet, quod præcognitio numeretur ad numerationem præcogniti. ¶ Propter quod eſt intelligendum, quod duplex eſt operatio. Quædam immanēs agenti, ut intelligere reſpectu intellectus, ſentire reſpectu ſenſus. Alia eſt operatio tranſiēs in materiā extrinſecā, cuiuſmodi eſt cōbuſtio ignis, combuſtio.n.eſt in illo qđ cōburitur, operatio primo mō eſt in agēte, ſecundo modo eſt in paſſo, ſed præcognitio eſt operatio primo mō, & ideo eſt intellectu. Soluſi eſt.n. g hoc, q operatio tranſiens in ma-

materiam extrinſecam eſt in operato: alia aut non.

¶ Ad aliud contra illud dico, quod ſuppoſito, ꝙ præcognitio referatur ad præcognitū, non oportet tñ ꝙ numeretur ad numerationem ꝑcogniti. Inſtantia.n.eſt, quia pater refertur ad filium, & tamen nō oportet ꝙ ſi ſint plures filij eiuſdē, quod pp hoc iſte ſint plures partes, uel quòd plures paternitates ſint in eodem.

¶ Ad tertium dr̄, quod iſta ꝓpoſitio non eſt uniuerſaliter vera. ſ. accidēs eſt in eo tanq̄ in ſubiecto qd' denominat. Denominat .n. aliqñ terminum a quo, ut ſor. corrumpitur, aliquando terminum ad quem, ut ſor. generatur. Aliquando efficiens, vt agens agit, & aliquando ſubiectum in quo eſt, ſicut homo albus. Ideo non oportet, quod accidens ſit ſuper in illo tanquā in ſubiecto quod denominat.

¶ Ad aliud dicitur, quod non præcognoſcitur de ſubiecto, quale eſt, uel quantum, nec oportet ad hoc, quod de ſubiecto ſciatur paſſio, quia ad hoc quod ſciatur paſſio, extraneatur quale & quantum, & quodlibet accidens commune. Sed tamen de ſubiecto neceſſario præcognoſcitur quid, quia diffinitio ſubiecti eſt medium ad concludendum paſſionem de ſubiecto demonſtratione potiſſima, & antequam concluſio cognoſcatur, oportet præcognoſcere medium, per quod cognoſcitur, ideo præcognoſcitur quid eſt, ſed non quale, nec quantum.

¶ Ad aliud concedo, quod quid eſt, quod ſignificatur ꝑ nomen, & quid rei ſimpliciter non ſunt totaliter eadem, tamen Ariſtot. utrumque q̄d comprehendit ſub una pręcognitione generali, licet ſint diuerſæ præcognitiones in ſpeciali. Idem tamen intelligitur de uno, quod & de alio.

¶ Ad rationes quæ ponunt, quod quid uerum & quid ſignificatur per nomē, ſunt diuerſa, concedendę ſunt, quia uerum concludunt, poſſunt tamen cadere ſub una præcognitione generali.

Quæſtio V.

QVæritur an de dignitate poſſit pręcognoſci quid eſt. Videtur, quod ſic. tanta complexio eſt in ſyllogiſmo & unio, quanta eſt in dignitate, ſed de ſyllogiſmo poteſt cognoſci quid eſt, non obſtāte ſua complexione (aliter de ſyllogiſmo nō poſſet eſſe ſciētia) ergo de dignitate pōt pręcognoſci quid eſt, non obſtan-

ſtante complexione. ¶ Item propoſitio immediata diffinitur in iſto primo libro, non obſtante complexione: ergo eadem ratione dignitas poteſt diffiniri, & habere quid.

¶ Item eſſe nõ eſt nihil, huiuſmodi dignitatis eſt eſſe (præcognoſcitur.n.quia eſt) ergo dignitas habet eſſe, ſed omne habens eſſe eſt quid, ergo de dignitate p̃cognoſcitur qd: ſequitur ergo, quod de dignitate præcognoſcitur quid eſt. Dicitur hic negando conſequentiam. ad probationem dicitur quod licet dignitatis ſit eſſe, non tamen habet qd, quia eſt complexum, & complexum non habet quid. Vnde non ſequitur eſt habens eſſe, igitur eſt quid vel habens quid, niſi ſuppoſito quod illud ſit ſimplex, & non compoſitum. ¶ Contra quod cõplexio nõ impedit arguitur, ut prius. ¶ Item eſſe vel eſt eſſe verum, uel inſeparabiliter concomitans eſſentiã. Si primo modo, neceſſario præcognoſcitur de dignitate quia eſt, ergo quid eſt, quia ſuum eſſe eſt. Si ſecundo modo, adhuc ſequitur, quod eſſe præſupponit eſſentiam, & quod ſuppo nitur, ſequitur quod eſt, ergo ſequitur ad quid eſt. ¶ Itẽ ꝑpõ diffinitur ſic. propoſitio eſt oratio verum vel falſum ſignificans. ergo propoſitio habet quid, quia diffinitio & quid ſunt eadem, & tñ propoſitio eſt quoddam cõplexum, dignitas ergo poteſt habere quid, non obſtante ratione complexi. Dicitur hic, quod propoſitio nõ diffinitur inquantũ eſt quoddam complexum acceptum ſub ratione incomplexi, ſed ſub ratione incomplexi.

¶ Contra in diffinitione ponitur hæc particula ſignificans uerum vel falſum, ſed nihil ſignificat uerum uel falſum, niſi complexum ſub ratione complexi. ergo propoſitio ut hic diffinitur, ſignificat complexum ſub rõne complexi. ¶ Item dignitas ſecundum id, quod eſt, ſignificat, ergo de dignitate præcognoſci poteſt quid ſignificatur ꝑ nomen. ¶ Ad oppoſitum eſt Ari. dicens, quod de dignitate præcognoſcitur ſolum, quia eſt. ¶ Item ſi de dignitate præcognoſcitur quid eſt, tunc ex dignitate & illo quid, poſſet fieri una propoſitio immediata, ſiue dignitas, eadem ratione iſta dignitas haberet quid, & ex iſto quid & dignitate eſſet alia, & ſic in infinitum quod eſt inconueniens. Inconueniẽs eſt ergo dicere quod dignitas habeat quid.

AD QVAESTIONEM dico, quod de dignitate ſolū præcognoſcitur quia eſt. probo, quia dignitas facit cognitionem de concluſione, ſed non ens concluſioni nihil tadit, ergo oportet quod de dignitate pręcognoſcatur, quia eſt.

¶ Item oſtendo, q̃ de dignitate non præcognoſcitur quid eſt ſimpliciter, quia quid eſt ſimpliciter, eſt ſolius incomplexi, ſed dignitas eſt quoddam cōplexum, ergo &c. q̃d autem non habeat quid, patet ex intentione Ariſ. 7. metaph. dicit enim, quod homo albus non habet quid, eo q̃d eſt ens per accidens, ſiue aggregatum. Sed dignitas eſt magis aggregatum, quam hō albus, ergo dignitas non habet quid. Similiter de eo non pręcognoſcitur quid. ſ. quod ſignificatur per nomē, quia non habet quid. ſed plura quid aggregata. ſolum ergo de dignitate præcognoſcitur quia eſt.

AD primam rationem dr̄, quod ſyllogiſmus pōt cōſiderari ſecundum quod eſt complexum ſub ratione complexi acceptum, & iſto modo non habet quid. Alio modo conſideratur ſecūdum quod eſt quoddam complexum acceptum ratione incomplexi, & iſto modo habet quid. & diffinitionem; ut ſic enim ſignificatur per uocem incomplexam, ut per hanc uocem ſyllogiſmus, & concipitur ab intellectu noſtro, & iſto modo de ſyllogiſmo præcognoſcitur quid eſt, non tamē de dignitate ſecundū quod Ari. intelligit, quia Ariſt. intelligit de dignitate ut eſt complexum acceptum ſub ratione complexi.

¶ Ad aliud, per idē ꝓpoſitio immediata nō diffinitur, ſ. in quod eſt complexum acceptum ſub ratione complexi.

¶ Ad aliud ſimiliter dicitur negando conſequentiam de dignitate, præcognoſcitur quia eſt. ergo quid eſt, & ad probationem eodem modo ſicut prius, quia dignitas non habet quid licet habeat eſſe, quid enim ſolum eſt alicuius incomplexi, quod eſt obiectum intellectus ſimpliciter.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod eſſe concomitatur eſſentiam dignitatis, ideo ſequitur, quod eſſentia dignitatis præcognoſcetur, ſed ex hoc non ſequitur, quod de dignitate præcognoſcatur quid, quia quid ſolum eſt eius quod eſt ſubiectum intellectus ſimpliciter eſſen-

tia autem poteſt eſſe complexi & incomplexi, & cuiuſcunque alterius entis.

¶ Ad aliud de propoſitione ſicut prius. ¶ Ad rationem contra illud, dicitur ꝙ hæc particula ſignificans verum vel falſum, poteſt comparari ad propoſitionem ſub ratione incomplexi, & poteſt comparari ad propoſitionem ſub ratione complexi, ſicut ad hanc totam, homo eſt animal ſub ſua integritate. Primo modo comparatur ad ꝓpoſitionem, vt quid. Secundo modo comparatᷓ ad propoſitionem, vt quale, vel qualificans. ¶ Ad primam, cum dicitur, ꝙ nihil eſt ſignificãs uerum uel falſum, niſi complexum ſub ratione complexi dicitur quod hoc eſt uerũ qualitatiue: quidditatiue tamen accipiendo uerum vel falſum propoſitio aſſumpta falſa eſt, quia ſolum hoc habet propoſitio accepta ſub ratione incomplexi. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ de dignitate non præcognoſcitur quid eſt, quod per nomen ſignificatur, quia dignitas non habet unum quid, ſed plura congregata, & ideo de dignitate non pręcognoſcitur quid eſt, quod per nomen ſignificatur, eiuſdem enim eſt præcognitio quid eſt, quod ſignificatur per unum, uel habet unum quid, &c.

Quæſtio VI.

QVęritur an de paſſione præcognoſcatur, quia eſt? Quod ſic videtur, quia de paſſione præcognoſcitur quid eſt, ergo de ea poteſt præcognoſci, quia eſt. Antecedens patet per Ariſtotelem probo conſequentiam. Quid eſt præſupponit ſi eſt, quia quærentes quid eſt, ignorantes ſi eſt, nihil quærunt. Hic dicitur, quòd de paſſione præcognoſcitur quid eſt, quid ſignificatur per nomen & tale quid non præſupponit ſi eſt. negatur ergo hæc conſequentia de paſſione præcognoſcitur quid eſt, igitur quia eſt, quid tamen ſimpliciter pręſupponit ſi eſt, ſed ſic de paſſione non præcognoſcitur quid eſt.

¶ Contra iſtud per Ariſtotelem qui. 4. & 5. metaphyſicæ dicit quod quid quod ſignificatur per nomen, eſt vera diffinitio. Si ergo de paſſione præcognoſcitur quid eſt, qđ ſignificatur per nomen. igitur de eadem præcognoſcitur quid eſt ſimpliciter, & quid eſt vera diffinitio, & tunc redit prima ratio. ¶ Itẽ Ariſtotel. in ſecundo huius diffin-

diſtinguit de diffinitione, una eſt diffinitio ſimpliciter, & quid rei, altera eſt diffinitio quid nominis, & iſtam attribuit non entibus. Cum igitur paſſio ſit ens, non habet tantum diffinitionem exprimentem quid noīs, ſed ſimpliciter diffinitionem, & per conſequens ſimpliciter quid. ¶ Item ad principale paſſio ſcitur de ſubiecto: ſed non ens ſciri non poteſt: igitur oportet de paſſione pręcognoſcere, quia eſt. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̄ de paſſione ſolum præcognoſcitur quid eſt quod ſignificatur per nomen, & huius ratio eſt, quia in paſſione idem eſt eſſe, & ſubiecto ineſſe: quia accidentis eſſe eſt ineſſe. Sed ineſſe paſſionis in ſubiecto concluditur in demonſtratione, & hoc eſt ſuum eſſe. igitur eſſe paſſionis concluditur non igitur præcognoſcere oportet paſſionē eſſe ante cōcluſionem. ¶ Item de paſſione non poteſt præcognoſci ſimpliciter qđ eſt. licet quid eſt ſimpliciter habeat ex conſequenti. Ratio huius eſt, quia qđ ſimpliciter pręſupponit ſi ē, ſed de paſſione non p̄cognoſcitur ſi eſt, nel quia eſt ante concluſionē: neceſſe tn̄ eſt de paſſione præcognoſcere qđ eſt quod ſignificatur per nomen. Huius rō eſt, quia d paſſione oportet aliqualē cognitionē habere ante coclusionem, cum ſit principiū integrans cōcluſionem, quia ex paſſione, & ſubiecto fit concluſio in demonſtratione, vt prius habitum eſt, ſed de ea non præcognoſcitur, quia eſt, nec quid eſt ſimpliciter. igitur de ea neceſſario præcognoſcitur quid eſt, quod ſignificatur per nomen, & hęc cognitio eſt indiſtincta, quæ poteſt haberi ante cognitionem eius, quod eſt quid ſimpliciter, & ſic cognitio iſtius quid eſt, pōt haberi ſine cognitione, quia eſt: puer enim cognoſcit quid ſignificatur per equum, & tamen non cognouit quidditatem ſimpliciter equi. Similiter de non ente cognoſcimus quid ſignificatur per nomen. & tamen non cognoſcimus quid eſt ſimpliciter, nec quia eſt.

¶ Contra iſtam poſitionem poteſt argui. De paſſione poteſt præcognoſci ineſſe ſubiecto, quia licet in concluſione concludatur paſſionem alicui determinate ſubiecto proprio ineſſe. prius tn̄ eſt ineſſe ſubiecto q̄ ineſſe huic ſubiecto, & prius poteſt cognoſci nō præcognoſcēdo po-

poſterius, ergo poteſt cognoſci, quia eſt de paſſione in cō muni, licet eſſe ſpeciale quod eſt huic ſubiecto ineſſe, concludatur in concluſione.

¶ Hic dicitur, ꝙ accidens non eſt ens, niſi quia entis. ſ. accidens proprium non eſt ens, niſi quia proprij ſubiecti. Ideo impoſſibile eſt intelligere accidens proprium ſiue reale niſi intelligitur ſubiectum, cuius eſt hęc paſſio. Ideo non poteſt de paſſione præcognoſci eſſe, niſi præcognoſcatur ineſſe proprio ſubiecto. Vnumquodque enim intelligitur, ſicut eſt ens, paſſio autem eſt ens in aliquo ſubiecto determinato, & non eſt ens, niſi quia talis entis, ideo intelligi non poteſt, niſi ſub habitudine ad tale ens, & per hoc ad formam dicitur, ꝙ de paſſione propria nō po teſt pręcognoſci eſſe in communi, ſiue ineſſe, niſi præcognoſcatur eſſe in proprio ſubiecto.

¶ Ad primam ſimiliter dicit. Ad primam contra hoc dicitur, ꝙ aliquādo ratio quam ſignificat nomē, eſt uera diffinitio, & hoc intelligit Ariſtot. non tamen eſt hoc ſemper uerum, poteſt enim aliquando ratio eſſe entis deſcriptio, & iſta non eſt uera diffinitio rei, licet per nomen ſignificetur. ¶ Ad aliud dicitur, quòd ratio exprimens quid nominis non ſemper attribuitur non entib. ſed aliquando enti, enti tñ poteſt ineſſe alia ratio, quæ eſt uera diffinitio, unde Ariſtot. non intelligit, quod ratio exprimens, quid nominis inſit non enti ſolū. Sed intelligit, ꝙ non enti in eſt ratio exprimens quid nominis, ita ꝙ nulla uera ratio ſibi ineſt, ſed paſſioni ineſt uera ratio, & ratio etiam exprimens quid nominis. Sed uera ratio non præcognoſcitur de paſſione ante concluſionē, ſed ſolū præcognoſcitur quid eſt quod ſignificatur per nomen. Ad aliud dr̄, quod non ens non pōt ſciri, ideo ſequitur ꝙ oportet paſſionem eſſe, ſed tamen non ſequitur ulterius, quod eius eſſe præcognoſcatur ante cō cluſionem, quia in concluſione ſuum eſſe concluditur, quia ſuum eſſe eſt in ſubiecto ineſſe.

¶ Contra poſitionē arguitur ſic. Ineſſe ſubiecto eſt aliud ab eſſentia accidētis, pōt igitur eſſentia accidentis ꝓſupponi, licet ineſſe ſubiecto de añte concludatur in cōcluſio ne, ſed eſſentia non eſt ineſſe, poteſt igitur præcognoſci de accñte quid eſt ante concluſionem (loquendo ſaltem

de

deeſſe eſſentiæ.) ¶ Dr̃ ꝙ eſſe accñtis in ſuo ſubiecto non eſt aliud ab eſſentia.

¶ Contra iſtud, eſſentia põt intelligi non intelligendo ipſam ſubiecto accñtis ineſſe, poteſt.n.accñs intelligi, licet non intelligatur ipſum ineſſe ſubiecto, ſed ſufficit, quod præfuerit in ſubiecto, ſed nihil põt intelligi ſine eſſe qđ eſt de ſua eſſentia: igitur ineſſe non eſt de eſſentia accñtis.

¶ Item eſſentia accidentis cõſiſtit in indiuiſibili. Præterea ſecundũ ſe non ſuſcipit magis nec minus, quia magis, & minus in eſſentia uariãt ſpeciem, eſſentia tamen accidentis in ſubiecto ſecundum tale eſſe, ſuſcipit magis, & minus. igitur ineſſe non eſt de eſſentia eius.

¶ Item ſi ſic tunc hic eſſet nugatio, accñs eſt ens in ſubiecto, quia accidens de ſua eſſentia eſt ens in ſubiecto, & iterum exprimitur eſt ens in ſubiecto, igitur idem bis ponitur. ¶ Item ſi ſic, tunc rectũ & ſimum eſſent diuerſæ ſpecies, quia conueniunt in aliquo, ut in cauo, & differunt eſſentialiter, quia per diuerſa eſſe in ſubiecto, ſed eſſe in ſubiecto fit eſſentia accñtis, ergo cũ in aliquo conueniunt, & in aliquo differunt ſpecies ſunt, ſed hoc eſt falſum. Si.n. eſſent ſpecies, tunc ſciẽtia naturalis, quę eſt de ſimo eſſet ſubalternata ſcientiæ mathematicæ, quæ eſt de cauo, & non eſſent ſcientiæ diuerſæ primo metaphyſica, & naturalis, & mathematica, cuius oppoſitum dicit Ariſto. in 6. metaphyſ. ¶ Ad hoc dr̃, ꝙ ſimum, & rectum non ſunt diuerſæ ſpecies, quia non differunt per dr̃ias intrinſecas, & formales, ſed per extrinſecas, ut per diuerſas habitudines ad ſubiecta.

¶ Contra iſtud accidens conſiſtit in habitudine eſſentialiter, quia ſecundum id quod eſt inheret. Sed diuerſa habitudo cauſatur per comparationem ad diuerſa ſubiecta. igitur diuerſa eſſentia accidẽtis eſt ex diuerſitate ſubiectorum. Cum igitur cauum cui ineſt rectum tanquam paſſio, & naſus cui ineſt ſimum tanquam paſſio, ſint diuerſa ſubiecta. igitur illa accidentia erunt diuerſa eſſentialiter, & ſpecificè.

¶ Ad primam illarum dr̃, ꝙ ineſſe ipſius accidentis, eſt duplex, quoddã eſt ineſſe actu, quod diſtinguitur cõtra præteritum & futurum, & tale ineſſe non eſt de eſſentia accidentis, quia accidens intelligi poteſt ſine hoc, ꝙ actualiter ſubiecto inſit.

¶ Aliud

¶ Aliud eſt ineſſe, quod conſiſtit in quadam habitudine ad ſubiectum, & iſto modo ineſſe eſt de eſſentia añtis, ſicut enim ſanum in vrina non poteſt cognoſci, niſi in habitudine ad ſanum in animali, cuius eſt ſignum. Eodem mō accidens non poteſt intelligi niſi in habitudine ad ſubiectum cuius eſt diſpoſitio. Accidens .n. non eſt ens, niſi quia entis, & non intelligitur niſi ſicut eſt entis, ideo neceſſe eſt dicere, quod ineſſe ſecū dum habitudinem ſit de eſſentia accidentis, ſed non ineſſe, quod eſt actu in exiſtere.

¶ Ad aliud dicitur, ꝙ ſuſcipit magis, & minus ſecundū ſuum ineſſe, qđ eſt actu exiſtere in ſubiecto, illud autem non eſt de eſſentia eius, ſed ſecundum ineſſe, quod conſiſtit in habitudine, accidens non ſuſcipit magis, nec minus, ſicut nec eſſentia.

¶ Ad aliud dicitur ſimiliter, quia dicendo accidens ens in ſubiecto, ens accipitur dupliciter. Vno modo ens, quod eſt nomen, alio modo, quod eſt particpium, quod denotat actu exiſtens, primo modo hic eſt nugatio, ſicut ſi dicitur ſubſtantia per ſe ens, ſicut.n. ſubſtantia eſt per ſe ens eſſentialiter. ita accidens eſt ens in alio eſſentialiter. Secundo modo hic non eſt nugatio, quia actu ineſſe ſubiecto non eſt de eſſentia accidentis. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ rectum, & ſimum non ſunt diuerſæ ſpecies, & ratio huius eſt, quia non habent differentiam niſi materialem, ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dico, qđ accidens per ſe eſt diſpoſitio ſubiecti, & eſſentialiter eſt talis habitudo, & tamen non oportet ſi ſubiecta ſint diuerſa aliquo mō, quòd accidentia ſint diuerſa formaliter, vel ſpecifice. Sed quando ita eſt, quòd accidētia ſunt paſſiones ſubiectorum, quæ ſecundum ſe ſunt diuerſa, & formaliter, tunc tales paſſiones ſunt diuerſæ formaliter ſicut riſibile, & rudibile ſe habent reſpectu hominis, & aſini. Sed naſus cuius paſſio eſt ſimitas, & cuius paſſio eſt rectum, vel cauitas, non hñt diuerſitatem formalem, ſed tantum materialem. Sunt enim diuerſæ partes materiales, huius, quod ſymbolum: ideo ſimum, & rectum formalem differentiam non habent per habitudinem ad ſubiecti, & ideo non ſunt ſpecies reſpectu caui ſimpliciter, ſi enim eſſent ſpecies, tunc ſcientia naturalis eſſet bene ſubalternata ma-

thematicæ, ſicut argutum eſt, &c.

Quæſtio VII.

QVæritur an de ſubiecto poſſit cognoſci, quia eſt? ꝙ non videtur tm̄ dependet concluſio demonſtrationis a prædicato, ſicut a ſubiecto, prædicatum.n.in concluſione eſt paſſio, paſſio.n. de ſubiecto concluditur, ſed de paſſione nõ præcognoſcitur, qa eſt. igitur nec de ſubiecto.
a ¶ Item de roſa poteſt demonſtrari paſſio, & tamen non oportet ſemper ſupponere roſam eſſe, aliquando.n.nõ eſt. igitur &c. ¶ Itē hæc eſt vera, homo eſt riſibilis, ſiue homo ſit, ſiue non ſit, poteſt.n. riſibile demõſtrari de homine per diffinitionem hominis, quæ eſt vera de homine, ſiue ſit, ſiue non. Hæc enim eſt uera, homo eſt animal rationale, ſiue ſit actu, ſiue non. igitur ad hoc ꝙ paſſio de ſubiecto demonſtretur non oportet præcognoſcere de ſubiecto, quia eſt.
b ¶ Item eſſe quæritur de ſubiecto, & quæſtiones ſunt equales numero, &c. igitur eſſe poteſt ſciri de ſubiecto per demõſtrationem. Si ergo eſſe poteſt de ſubiecto demonſtrari, non eſt neceſſe pręcognoſcere de ſubiecto quia eſt, quia, quod demonſtratur non oportet præcognoſci ante concluſionem.

¶ Hic dicitur, quod eſſe de ſubiecto quæritur, non qđ eſſe de ſubiecto demonſtretur, ſed quod eſſe de ſubiecto cognoſcitur alia via. ¶ Contra eſſe in eſſentia ſubiecti habet cauſam, eſt etiam poſterius eſſentia ſubiecti. poteſt igitur per illam cauſam de eſſentia ſubiecti demonſtrari. ¶ Hic dr̄ quod eſſe non eſt poſterius eſſentia, ſicut paſſio, & ideo nõ poteſt demonſtrari de eſſentia ſubiecti. Contra, ſcire eſt per cauſam cognóſcere, &c. iſtæ ergo tres cõditiones ſufficiunt ad hoc, ꝙ aliquid demõſtratiuè ſciatur, cum igitur iſtę tres conditiones reperiantur in eſſentia, reſpectu eſſe, igitur eſſe de eſſentia demonſtrari poteſt.

¶ Item demonſtratio eſt ex 4
primis veris, &c. ſed in diffinitione demonſtrationis non ponitur hęc particula, ꝙ illud de quo demonſtretur ſit paſſio, igitur non requiritur ad hoc, quod aliquid de aliquo demonſtretur, quod ſit paſſio
eius. Itē eſſentia facit cogni- 5
tionem de eſſe. aut igitur facit cognitionem de eſſe ſimpliciter, aut quo ad nos. non quo ad nos, qa ſic eſt notius q̄ eſsētia, ſicut patet. Cognoſci-

ſcimus.n.ſubſtantias ſeparatas eſſe,nō tñ ipſarum eſſentiam, ergo eſſentia facit cognitionē de eſſe ſimpliciter, & talis cognitio eſt per demonſtrationē ſimpliciter.igitur eſſe de eſſentia ſimpliciter poteſt demonſtrari.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, ꝙ de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, & qa eſt.

AD QVAESTIONEM dr̄, de ſubiecto præcognoſcitur vtroq; modo, ante cōcluſionem. de ſubiecto.n. præcognoſcitur quid, quia quid ſubiecti eſt principale medium in demonſtratione. Nā medium in demonſtratione eſt cauſa concluſionis,& cauſa cognoſcitur ante effectum. igitur de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, ſimiliter de ſubiecto præcognoſcitur. qa eſt, quia quid eſt præſuppo nit quia eſt,quia non ens non habet quid.

¶ Intelligendum tñ eſt,ꝙ qd eſt non præſupponit eſſe exiſtere, nec oportet tale eſſe ꝑcognoſcere de ſubiecto ſecundū ꝙ eſſe exiſtere diſtinguitur contra præteritum & futurum. Sed eſſe quod præſuppònitur de ſubiecto, eſt eſſe ſecundum quid, ſunt enim gradus entis, ſub quo vnum ens ab alio differt. Alius eſt enim gradus eſſendi, qui correſpondet homini, & aſino, licet neutrum actualiter exiſtat. Vel poſſet dici, quòd eſt quod præſupponitur, eſt eſſe nō prohibitū in rerū natura. Illud enim de quo habetur ſcientia, oportet ꝙ habuerit eſſe in præterito, vel poſſit habere eſſe in futuro, vel quòd nunc habeat eſſe.

AD primam rationem dicitur, ꝙ concluſio magis dependet a ſubiecto, qui a prædicato. Subiectum enim eſt cauſa prædicati, quod eſt paſſio. ¶ Ad aliud dicitur. quòd probat verum, probat enim, quòd de ſubiecto non oportet pręcognoſcere, quòd eſt actualiter exiſtens, &c.

¶ Ad aliud per idem.

¶ Ad vltimum principale ſicut dicebatur, & ad rationem contra hoc dicitur, quòd eſſe licet ſit poſterius eſſentia, de eſſentia tamen non poteſt demonſtrari, quia illud quod demonſtratur de aliquo, neceſſario habet duas conditiones,neceſſe enim eſt,quòd ſit ens in aliquo genere per ſe,& neceſſe eſt, quod in ſubiecto, de quo concluditur præſupponat eſſe, ſed eſſe neutram conditionem habet, non enim eſt ens in genere, ſed per reductionem eſt in eodem genere, in quo eſt eſſentia. Similiter eſſe

in ſubiecto non præſupponit eſſe, quia ſic eſſet proceſſus in infinitum, propter hoc eſſe non poteſt demonſtrari, quia non eſt ens, q̃a nec ſubſtantia, nec accidens per ſe loquendo. ¶ Ad primam rationẽ contra hoc dicitur, ꝙ ſuppoſito, ꝙ illud, quod demonſtratur in ſubiecto, præſupponit eſſe, tunc poteſt demonſtrari, ſi in ſubiecto cauſam habeat, ſicut ratio concludit, ſed eſſe in eſſentia non præſupponit eſſe ab eſſentia,

¶ Ad aliud dicitur, quod requiritur ꝙ illud quod demonſtrari debet in ſubiecto præſupponat eſſe, & tunc conuenienter demonſtratur, ſi concluditur ex principiis veris, &c. Similiter ratio probat, ꝙ non oportet illud quod demonſtretur paſſionem eſſe, & hoc eſt concedendum, poteſt .n. aliquando diffinitio materialis cõcludi de ſubiecto per diffinitionem formalem, ſiue finalem. ¶ Dicitur ad vltimã, quòd eſſentia non facit cognitionem de eſſe, quia in eſſe non præcognoſcitur eſſentia reſpectu eſſe.

Quæſtio VIII.

QVæritur, an cognitis, p̃miſſis ſimul cognoſcat conclusio? Quod non videt, præmiſſæ ſe habent in ratione cauſę efficientis reſpectu concluſionis, ſed efficiẽs non continet effectum, niſi in virtute, & nihil agit vltra ſpeciẽ ſuam, ergo præmiſſæ non faciunt cognitionem de concluſione, niſi in virtute. cognitis ergo præmiſſis, non cognoſcitur concluſio, ſimul tempore ſub propria ratione, ſed tantum in virtute, & potentia.

¶ Item præmiſſæ ſe habent ad concluſionem in ratione cauſę materialis. Sed quando cauſa materialis facit cognitionem de effectu, prius tempore cognoſcitur cauſa, quã effectus, ſicut in exemplo Ariſtot. 7. metaphyſicæ. Subſtantia. n. præcedit omne accidens cognitione diffinitiuè, & tempore, ergo præmiſſæ prius tempore cognoſcunt̃, quam concluſio. ¶ Item ſecundum Ariſtot. 1. priorum contingit cognoſcere omnẽ mulam eſſe ſterilem, & hanc eſſe mulam, & dubitare an habeat aliquid in ventre, & per conſequens ignorare concluſionem. ergo &cæt. ¶ Item multa ſimul, ratione qua multa ſunt, non poſſunt intelligi ab intellectu. Intellectus eñ non intelligit, niſi vnum intelligibile ſimul, ſed præmiſſæ & concluſio ſunt multi-

ta intellig bilia, ergo non poſ ſunt ſimul cognoſci ab intellectu, &c.

¶ Item intellectus in ſyllogizando diſcurrit ſucceſſiuè a præmiſſis ad concluſionem. ergo ſucceſſiuè intelligit præmiſſas, ſcilicet, primo, & poſtea concluſionem, quia intelligit diſcurrendo, non igitur ſimul cognouit præmiſſas, & concluſionem.

¶ Item ſi ſic, habitis p̄miſſis in paralogiſmo accidentis ſtatim habebitur cõcluſio, & ita non falleremur.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, quod premiſſę ſimul cognoſcuntur cum cõcluſione, ſimul eñ inducẽs cognouit.

AD QVAESTIONEM dicit, quòd cognitis pręmiſſis ſimul tẽpore cognoſcitur cõcluſio, ſi cognoſcitur in rõne cauſę, cognitis tamen primis principijs in ſe, ut non applicatis in ratione cauſæ, non oportet ſimul tempore cognoſcere concluſionem. primum patet, quia cauſa, & effectus ſimul ſunt, & non ſunt.

Cauſa enim eſt principiũ eſſendi effectui, ſed eadem ſunt principia eſſendi, & cognoſcendi, ſecundum Ariſto. 2. meta. ergo cognitis principijs in ratione cauſæ, ſimul tempore cognoſcitur concluſio, ſecundum patet, per Ariſt. 2. priorum. dicit enim quòd contingit cognoſcere omnem mulam eſſe ſterilem. & hanc eſſe mulam, & ignorare hanc eſſe ſterilem, non applicando iſtas ad inuicem, nec comparando minorem maiori, ſic ergo patet, q̄d præmiſſæ in ſe cognoſci poſſunt non cognoſcendo concluſionem, & hoc eſt, quia deficit applicatio. ¶ Iuxta hoc ſciendum, vt patet in 2. priorum, ꝙ contingit ſcire tripliciter. Contingit enim ſcire in uniuerſali, & in particulari, & hoc dupliciter, ſcilicet actu, & habitu. In vniuerſali ſcitur concluſio, qñ cognoſcitur maior, non cognoſcendo minorem, nec concluſionem ſecundum ſe, quia cognoſcendo hanc per ſe, omnis mula eſt ſterilis, cognoſcit in vniuerſali, quòd hæc mula eſt ſterilis. Alio modo cognoſcitur concluſio in particulari, & habitu, quando cognoſcitur maior, & minor, ſed tamen minor non conſideratur actu eſſe ſub maiori, & iſtis duobus modis prius natura, & etiam tẽpore cognoſcuntur præmiſſæ, quàm concluſio in actu. Tertio modo cognoſcitur cõcluſio actu, & hoc quando cognoſcitur maior, & etiam minor, & ſimul cum hic cogno-

gnoſcitur minor eſſe actualiter ſub maiori. ſic enim fit applicatio pręmiſſarum in ratione cauſæ, & iſto modo impoſſibile eſt præmiſſas cognoſci prius, quoniam ſimul tempore cognoſcitur concluſio.

Ad primã dico, quod præmiſſæ continent in uirtute concluſionem. Non ſic in virtute tantum, ꝙ requiratur aliquod agens, per quod pręmiſſæ faciunt ſcientiã de cõcluſione in actu. Sed præmiſſæ ſic applicatæ continẽt cõcluſionem virtute, ſicut efficiens diſpoſitum cõtinet effectum, efficiens autem ponit effectum in actu in omni materia diſpoſita. ſic pręmiſſæ applicatæ determinatè tertio modo faciunt dignitatem de concluſione in actu.

¶ Ad aliud dicitur, quod præmiſſæ habent rationem cauſæ materialis reſpectu concluſionis, & non ſolum hoc, ſed hñt rationem cauſæ efficientis, ſic quod poſſunt ſufficienter de ſe cognitionem de concluſione facere ſub ꝓpria ratione, & ideo nõ oportet, quod prius cognoſcantur concluſione tẽpore. ¶ Ad aliud dicitur, quod iſta ratio probat, quòd cõtingit cognoſcere præmiſſas non applicatas adinuicẽ ignorando concluſionem, & hoc intelligit Ariſt. Si tamen præmiſſæ applicentur ad inuicem, & minor cognoſcatur eſſe ſub maiori. tũc non cognoſcis præmiſſas, & ignoras concluſionem.

¶ Ad aliud dicitur, quod multa poſſunt intelligi non ſub ſpecie multorum, ſed ſub ſpecie unius. vnde pręmiſſæ, & concluſio cognoſcuntur in uno indiuiſibili tp̃e, & nõ ſub ꝓprijs ſpeciebus, ſed ſub ſpecie habitudinis. Et ſi tũc quęras, vnde ꝓuenit iſta ſpecies habitudinis, iſta habitudo nũquam fecit ſpeciem in ſenſu. igitur nec intellectu.

¶ Dicitur negando conſequẽtia, & dicitur, quod aliqd poteſt facere ſpeciẽ in ĩtellectu, quod non facit ſpeciem in ſenſu. Subſtantia eñ (ut ponitur ab aliquibus) non facit ſpeciem in ſenſu, & facit tñ ſpeciem in intellectu, ſimiliter hæc habitudo præmiſſarum ad concluſionem ſpeciẽ facit in intellectu, per quam intelligitur, & etiam ꝑ quam præmiſſæ intelligũtur ſimul tempore, & tamen non facit ſpeciem in ſenſu.

¶ Et quando quæritur, quid cauſat hanc ſpeciẽ. Dicitur quod ſicut hæc habitudo ſecundum ſe ab intellectu cauſatur, ita poſſibile eſt, quòd ſpe-

ſpecies per quã intelligitur ab intellectu cauſetur. Intellectus.n. operatur oẽs intentiones, & ſpẽs, per quas intelliguntur. ¶ Ad aliud patet per idem. Intellectus.n. in acquirendo cognitionẽ concluſionis per præmiſſas, prius tẽpore cognouit præmiſſas quam concluſionẽ. ſic quodammõ tempus in quo cognouit cõcluſionem ſuccedit tẽpori in quo cognouit præmiſſas, tamen alio mõ ſimul cognouit iſta, ſic ſimul tempore, quod inter hoc tempus, & illud nõ cadit tempus medium, ſi tamen acquiſierit cognitionẽ de concluſione, in illo acquiſito eſſe intelligit præmiſſas, & ſimul concluſionem tempore, ita quod nõ ſit alia ſucceſsio tẽporis, in quo cognouit præmiſſas. ¶ Ad aliud dr̃, quod aliquis poteſt falli per fallaciam accidentis, licet em̃ in fallacia accidentis alia concluſio ſequatur neceſſario ex præmisſis, ut illa in qua tanta identitas, & non maior concluditur in concluſione, quanta prius fuit in præmisſis, tamen adhuc cognoſcens concluſiones poteſt falli, ex hoc quod non applicat, ſed facta recta applicatione ſimul tempore cognouit quæ concluſio ſequatur, & quæ non, &cæt.

Quæſtio IX.

QVæritur, an cognitis præmisſis in ratione cauſæ, ſimul natura cognoſcatur concluſio? Quod ſic videtur. cauſa ſecundũ ſe ad cauſatum refertur, ſed cognito vno correlatiuorum cognoſcitur ſimul, & reliquum, (quia relatiua ſunt ſimul natura) & per conſequens cognitio vnius non magis dependet a cognitione alterius, quã econuerſo. ergo, &c. ¶ Item ſi cognitis præmisſis in illo inſtanti naturæ non cognoſcitur concluſio, tũc iſta prioritate naturæ cognoſcit cauſa, & ignoratur cauſatum, ſed ignorato cauſato ignoratur cauſa, cum ſint relatiua, ergo in iſta prioritate cognoſcitur ſimul cauſa, & ignoratur. ergo oportet dicere, quod cognitis præmisſis in ratione cauſæ, cognoſcitur concluſio ſimul natura. ¶ Item cognitis præmisſis, in ratione cauſæ, cognoſcitur applicatio præmiſſarum ad concluſionem, ergo ſimul natura cognoſcũtur applicata, quia cum applicatio ſit relatio, cognoſci non poteſt ſine extremis. ergo, &c. ¶ Item cognitis præmisſis ſimul natura cognoſcitur concluſio in potentia, & vniuerſali, ſed ſicut potentia ſe habet ad actum maioris,

ris, ita cognitio actualis concluſionis ſe habet ad eandem maiorem, quia cuius eſt potentia eius eſt actus, ergo ſimul in eodem cognoſcitur maior ſumpta cum minori, & ſimul concluſio in actu.

¶ Item ſi cognitis præmiſſis in eodem inſtanti naturę non connoſcitur concluſio, tunc poteſt intellectus intelligere præmiſſas, & ceſſare ab intelligendo concluſionem, & ita ſi non neceſſe eſt, quòd præmiſſę ſimul natura cognoſcā tur cum concluſionibus poſſibile erit, quod intelligantur prius tempore etiā, quod eſt contra Ariſt. ¶ Ad oppoſitū. cauſa prior eſt ſuo effectu in ſua natura, ergo prius natura poſſunt præmiſſæ cognoſci, & Itelligi in ratione cauſę quàm effectus. ¶ Dicitur ad illud, ꝙ cauſa prius cognoſci tur natura quam effectus. ſi accipiatur cauſa pro eo quod eſt cauſa, accipiendo tamen cauſam ſub intentione cauſæ, ſimul cognoſcitur natura cauſa, & effectus. ¶ Contra cauſa eſt ad cuius eſſe, ſequitur aliud eſſe. hæc eſt diffinitio cauſæ, ſed diffinitio cōpetit diffinito ſub propria ratione. ergo cauſa eſt cauſa ſecundum, quòd prior eſt natura ſuo effectu. ergo premiſſæ ſub rōne cauſæ pręcedunt effectum natura. ¶ Item ad principale ſubiectum eſt pri accidente, cognitione, diffinitione, & tempore, & ſubiectū eſt cauſa accidentis, ergo illud quod eſt cauſa ſub ratione qua eſt cauſa præcedit effectum natura, & cognitione. ¶ Itē vnus modus prioritatis eſt ſcd͂m quem eſſe rei prius eſt veritate propoſitionis ſecū dum naturam, ſiue ẽm cauſalitatē, & tñ in re iſta sūt cōuertibilia. ergo illud, quod eſt cā ſub rōne cāæ prius eſt effectu. ſecundum naturā ergo premiſſæ prius natura cognoſcuntur ipſa concluſione ex hoc, quod ſunt cauſa.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ notis præmiſſis in rōne cauſæ, ſimul natura cōcluſio cognoſcitur in ratione effectus. tamen præmiſſæ q̄ ſunt cauſæ concluſionis nō conſideratæ ſub ratione intentionis cauſaliatatis, priores ſunt natura concluſione, & prius natura cognoſcuntur. Primū oſtendo. Cauſa, quæ eſt ſub intentione cauſæ ad alterum refertur, ſed relatiua ſunt ſimul natura, & ſecundum cognitionem naturalem, quia vnum non poteſt cognito altero, & via uerſa, ita quod neutrum principalius a cognitione alterius dependet magis iſta via, quam econuerſo,

tamen

tñ iſtá duo ſunt ſimul in natura ſecundũ cognitionẽ, ſed relatiua ſic ſe hñt ꝙ cognito uno relatiuo cognoſcitur, & reliquũ, & ecõtra, & magis unum non dependet a cognitione alterius, q̃ ecõtra. iõ ſunt ſimul in natura, & cognoſcuntur ſecundũ naturã p̃miſſę. ergo ſub ratione cauſæ ſimul natura cognoſcuntur cũ concluſione, qa ut ſic hñt rationem relatiui. Secundum oſtendo, quia frm illud, quod ſunt, faciũt cognitionẽ de cõcluſiõne, ita ꝙ cõcluſiõ quo ad cognitionem depẽdet ex cognitione pręmiſſarum, cum p̃miſſæ non dependeãt a cognitione concluſionis, ſicut illud qđ eſt cã ab effectu non depẽdet, ſed magis econtra. Sed qñ unum dependet ab altera, & non econtra, illud a quo dependet eſt prius natura illo quod dependet. Cognitio ergo principiorum quib. accidit intentio cauſalitatis, prior eſt ſecundum naturam q̃ cognitio concluſionis, ergo cognitis p̃miſſis ſub formali intẽtione cauſæ, ſimul natura cognoſcitur etiã concluſio ſub intentione effectus. tñ cognitis principijs quę ſunt cauſæ concluſionis, nõ oportet ſimul natura cognoſcere concluſionem.

¶ Tñ intelligẽdum eſt, quòd præmiſſæ cognoſcuntur in ſe non applicando unam alteri, tunc pręmiſſę prius cognoſcuntur quam concluſio in actu tpe, & natura. Si tamen præmiſſæ determinate ad inuicẽ applicantur. tunc ſimul tpe cognoſcuntur præmiſſæ, & concluſio tamen prius natura cognoſcuntur pręmiſſę, & concluſio ſimul tempore cognoſci, & intelligi.

AD primam rationẽ dñ, ꝙ illa probat ꝙ pręmiſſæ ſub rõne cauſæ ſimul natura cognoſcuntur cũ concluſione.

¶ Ad aliud per idem.

¶ Ad tertiũ per idem applicatio. n. non põt intelligi ſine applicatis, immo ſunt naturaliter ſimul quoad cognitionem, & ideo ſi cognoſcuntur præmiſſę ſub ratione applicati, neceſſe eſt ſimul natura cognoſcere cui applicãtur præmiſſæ, tamen quod applicatur non ſimul natura cognoſcitur.

¶ Ad aliud dicitur, ꝙ licet cognitio potentialis cõcluſionis ſit ſimul natura cũ cognitione maioris: tamen oportet, ꝙ accepta minori ſub maiori, vt cognitio actualis concluſionis ſimul natura ſit cũ cognitione maioris. ¶ Ad probationem dr̃, ꝙ nõ oportet actum cõparari ad actũ, ſicut cõparatur ad potẽtiã. ¶ Ad vltimũ dici-

dicitur, quod prius natura co gnoſcuntur pręmiſſę quãdo applicantur, quam cõcluſio. Et tamen ex hoc non ſequitur, quod præmiſſę prius tpe cognoſcuntur, & cum dr̃, ꝙ in illo priori naturę, in quo intellectus intelligit p̃miſſas contingit pauſare, & per conſequens ipſum non intelligere concluſionem in eodẽ tempore, ſed prius tempore præmiſſas, dicitur ꝙ non ſequitur, quia in eodem inſtanti temporis ſunt duo inſtantia naturæ, in quorum priori intelligit principia, in poſteriori concluſionem, & tamen ſimul tempore concluſionem, & huius cauſa eſt, quia præmiſſæ cum ſint applicatæ recte, ſunt cauſa efficiens, & neceſſaria inferendi & cognoſcendi cõcluſionem, & ſic in eodẽ tempore intelliguntur pręmiſſæ, & concluſio, & nõ ſecundum prius & poſterius tempore, licet ſecundũ prius & poſterius natura. Si quæras qualiter eſt manifeſtum intellectui, quod præmiſſæ, & concluſio ſunt diuerſa ſm numerum, dicitur ꝙ ex hoc eſt manifeſta earum diuerſitas, quia concluſionẽ non cognoſcimus, niſi quia præcognitis præmiſſis. ¶Ad rõnes in oppoſitũ dicitur, ſicut dicebatur. ¶Ad rõnem contra hoc dicitur, qđ hæc diffinitio cauſa eſt ad cuius eẽ, &c. eſt diffinitio illius qđ eſt cauſa, ꝙ .ſ. ſubiacet intentioni cauſę, & non eſt diffinitio huius intentionis quę eſt cauſę, quia loquendo de iſtis intentionibus formaliter uel de aliquo accepto ſub iſtis, nõ magis ad cauſam ſequitur effectus, quam econtra. ¶Aliæ rationes probant, ꝙ præmiſsæ q̃ ſunt cauſæ prius natura cognoſcũtur, quã cõcluſio, &c.

Quæſtio X.

Quæritur de diffinitione eius, quòd eſt ſcire, an ſit danda? quòd non uĩ, quia aut eſt ſtatus in principijs primis, aut non. Si non, tũc in principijs eſt proceſſus in infinitũ, ſed infiniti non eſt accipere principium, nec medium, & per conſequens nec poſtremum, & ſic nõ erit ſcitum, quod eſt inconueniens, ſi ſit ſtatus in principijs, tũc quæro an iſta principia ſciũtur an non? ſi non, ergo concluſiones non erunt ſcitę, q̃a ignoratis primis ignorantur poſteriora, ſi ſic, & manifeſtum eſt, qđ non per cauſam quia ibi eſt ſtatus, ut conceditur, ergo ſcire non eſt uniuerſaliter per cauſam. ¶Item Ariſtot. in ſecunda concluſio-

ſione huius dicit, ꝙ principia magis ſciuntur quam concluſiones, quia unumquodque propter quod, & quia concluſiones ſciuntur propter principia. ergo principia magis tunc erunt ſcita, & manifeſtum eſt, quod principia non ſunt ſcita per cauſam, quia non habent cauſam. ergo ſcire non eſt per cauſam ſemper cognoſcere.

3 ¶Item cognitio noſtra eſt ab his, quæ ſunt nobis magis nota, ſed effectus ſunt nobis magis noti, quam cauſæ, licet cauſæ prius natura ſint magis notę, & intellectus noſter ſe habet ad illa, quę ſunt manifeſta in natura, ſicut oculus noctuæ ad lumen ſolis. ergo cognitio noſtra eſt ab effectibus ad cauſam, & non econtra. ergo, &c.

4 ¶ Item ſi ſcire eſſet per cauſam, nunquam ſciretur res perfectè quouſque eſſet deuentum ad primam cauſam, quæ eſt concluſionis principii. Sed cauſa prima eſt nobis imperfectè cognita, ergo quilibet effectus imperfectè cognoſcitur a nobis, ſed hoc non eſt ſcire, ergo nihil ſcitur ſub propria ratione: hoc eſt inconueniens, ergo ſcire non eſt per cauſam cognoſce-
5 re. ¶ Item contra ſecundam particulam, cum dicitur, & q̃ñ illius eſt cauſa, ad cognitionem concluſionis oportet cauſam cognoſcere, ut applicatur ad effectum, ſic concluſio nunquã ſciretur ſub propria ratione, ſed ſub propria ratione relatiui, quia cognoſcere aliquid ſub propria ratione applicari, eſt ſcire ſub propria ratione relatiui.

¶ Item contra hanc particu- 6
lã, quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere, de his quæ frequenter ſunt, fiunt demõſtrationes, contingit enim ſcire per demonſtrationem, quòd luna eclypſatur, ſed manifeſtum eſt, quòd poſſibile eſt aliter ſe habere. ergo malè dicitur, quod ſcitur impoſſibile eſt aliter ſe habere.

¶Item de corruptibilibus eſt 7
ſcientia, ſecundum quod corruptibilia ſunt, & tamen corruptibile ſecũdum quod corruptibile eſt, poſſibile eſt ſe aliter habere, &c.

¶ Et hic dicitur, quod de corruptibile ſiue mobili non eſt ſcientia ea ratione, qua mobile eſt, ſed ſecundum quod eſt immobile.

¶ Cõtra. de mobili ſm quod mobile eſt ſcientia libri phyſicorum, quia de mobili ſecundum quod mobile ſcitur demonſtratiuè, quia eſt in po-

potentia ad terminū. ¶ Item ſi de mobili eſſet ſcientia ſub ratione immobilis, tunc de aliquo eſſet ſcientia ſub ratione ſui oppoſiti, ergo oportet dicere, ꝙ de mobili ſub ratione mobilis ſit ſcientia, & tūc redit ratio.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot.

AD QVAESTIONEM dico, ꝙ diffinitio bene datur, propter quod ſciendum, ꝙ ſcire dr̄ quattuor modis, vt dicit Linconienſis. Eſt enim ſcire communiter, & ſic ſciū-tur contingentia ad utrumlibet. Et eſt ſcire propriè, & ſic ſciuntur contingentia nata. Et eſt ſcire magis proprie, ſic ſciuntur tam principia, quam concluſionis. Et eſt ſcire maxime proprie, & ſic ſciuntur concluſiones ꝑ principia. Et iſto quarto modo ſcire eſt per cauſam cognoſcere, & ſic accipiendo ſcire diffinit Ariſt.

¶ Intelligendum tamen quo ad hoc, ꝙ aliquid ſic ſciatur, requiruntur tres conditiones ſecundum The.

¶ Primo requiritur, ꝙ ſciatur per cauſam: eadem.n. ſunt principia eſſendi, & cognoſcē di. Cauſa.n. eſt principium alicuius rei, ergo eſt principiū cognoſcendi,

¶ Secundo requiritur applicatio cauſę ad effectū: aliter nō cognoſcitur niſi in uniuerſali, uel in habitu, & non in actu. ergo ad actualem cognitionem requiritur applicatio præmiſſarum, ita quòd actualiter cognoſcatur minor eſſe ſub maiori.

¶ Tertio requiritur, ꝙ ſcitum ſit neceſſarium, & non poſſit aliter ſe hr̄e, & iſtæ tres conditiones inueniuntur in hac diffinitione per tres particulas poſitas. Prima conditio innuitur per primam particulam, cum dicitur Arbitramur &c. Secunda conditio innuitur per ſecundam particulā: cum dicitur, qm̄ illius eſt cauſa. Et tertia per tertiam, cum dicitur. Impoſſibile eſt aliter ſe habere.

AD primam rōnē dr̄, ꝙ in principijs eſt ſtatus. Et cū quęritur ulterius aut ſciunt, aut non, dr̄, ꝙ loquendo de ſcīa maxime ꝑprie non ſciūtur principia prima, q̄a cauſam non hn̄t. loquendo tn̄ de ſcīa propria, uel magis propria, principia ſciuntur eſſe non per cām. ſcire, tn̄, quod Ariſt. diffinit, eſt per cauſam. unde ęquiuocatur de, ſcire ſecundū ꝙ principia ſciuntur, & cōcluſiones, q̄ ſciuntur per ſcire hic diffinitū. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ principia magis ſciuntur, q̄ cōcluſiones, loquendo de ſcientia magis proprie,

&

& ſic intelligit Philoſophus loquendo tamen de ſcientia maximè propriè ſecundum quod ſcire diffinitur hic. ſic principia non ſciuntur. ¶ Ad aliud dicitur, quod cognitio noſtra a poſteriori eſt ſimpliciter ab effectibus ad cauſas, quia effectus ſunt notiores ſenſui. tamen noſtra cognitio eſt a notioribus ad minus nota, ſed notiora nobis poſſunt intelligi dupliciter. Vno modo dicuntur nobis notiora: quæ ſunt nobis notiora ſecundum intellectum comparando unam cognitionem intellectualem ad aliam: & ſic principia prima ſunt nobis notiora, ut dignitates: & iſto modo noſtra cognitio ſimpliciter eſt a nobis notioribus. Alio modo dicuntur nobis notiora, quæ ſunt notiora ſenſui, & iſto modo ſcientia noſtra non eſt ſimpliciter a nobis notioribus, ſcientia enim quæ eſt per effectus: non eſt ſimpliciter ſcientia, & propter quid: ſed tantum quia eſt. ¶ Et cum dicitur, quod principia non ſunt nobis nota: cum ſint manifeſta naturæ: dicendum eſt, quod ſic. ¶ Ad probationem dicitur, quod Ariſtotel. 2. metaphyſ. per manifeſta naturæ non intelligit principia, ſed ſubſtãtias ſeparatas. ¶ Ad aliud, dicitur, quod concluſio cognoſcitur per principia ſub ratione relatiui, & nõ ſolum ſub ratione relatiui, ſed ſub quadam ratione abſoluta, & ſub propria ratione conſiderando enim concluſionem formaliter ſub ratione cauſati, & præmiſſas formaliter ſub ratione cauſæ, ſic cognoſcitur cõcluſio ſub ratione relatiui per præmiſſas: ſi enim conſideremus concluſionem ſecundum ſe, quæ infertur ex præmiſſis applicatis, ſic cognoſcitur ſub propria ratione.

¶ Ad aliud dicitur, quod licet eclypſis poſſit aliter ſe habere ſecundum ſe, reſpectu tamen ſuæ cauſæ non poteſt aliter ſe habere, poſita enim interpoſitione terræ inter ſolẽ & lunam, de neceſſitate ponitur eclypſis lunæ. Ideo dicit Ariſt. quod iſta, quæ frequenter eueniunt, vt veniant in demonſtratione neceſſaria ſunt.

¶ Ad aliud ſimiliter dicitur, quod de corruptibili ſecundũ quod corruptibile præciſè nõ eſt ſcientia, ſed ſecundum quod eſt immutabile uel incorruptibile.

¶ Vnde ſciendum, quod de mutabili ſecundum quod mutabile eſt ſcientia, & etiam

etiam ſecundum quod immutabile. iſtæ rationes non ſunt oppoſitæ, quia relatæ ſunt ad diuerſa, ſcientia enim eſt de mutabili ſecundum quod in ſe mutabile eſt, & eſt de mutabili ſecundum quod eſt immutabile, non in ſe, ſed reſpectu paſſionis immutabilis: ſecundum quod immutabiliter aliqua paſſio ineſt mutabili.

¶ Ad primam in oppoſitum concedo concluſionem quod de mobili ſecundum quod eſt mobile in ſe, poteſt eſſe ſcientia: cum hoc tamen requiritur, quod ſit immutabile reſpectu ſuæ paſſionis: ſub hoc intellectu, quod non poteſt moueri a ſua propria paſſione in ſuum oppoſitum.

¶ Ad vltimum dicitur, ꝙ licet de mutabili ſit ſciētia ſub ratione mutabilis, non tñ eſt ſcientia de mutabili ſub ratione ſui oppoſiti, quia mutabile in ſe, & immutabile reſpectu ſuæ paſſionis non ſunt oppoſita, ſed vt ſic vnum aliud concomitatur, ex hoc.n. quod eſt in ſe mutabile, immutabiliter ſuſcipit vel recipit paſſionem, &c.

Quæſtio XI.

QVæritur, an demōſtratio ſit ex primis veris, &c.? Et quod non videtur. De non ente poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua, & tamen non ens non eſt verum, ſed potius falſum: ergo non oportet ſcientia demonſtratiua, quod ſit ex veris.

¶ Dicitur hic, quod de non ente ſimpliciter, quod nullo modo eſt ens, non poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua.

¶ Contra de vacuo & infinito aliquo modo eſt ſcientia, & tamen iſta ſimplicitet ſunt non entia.

¶ Item de non ente poteſt ſciri, quod opponitur enti, quia non ens neceſſario opponitur enti, ergo de non ente poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua.

¶ Hic dicitur, quod de non ente, ſecundum quod eſt negatio entis quocunque modo non poteſt ſciri, quod ipſum opponitur enti, quia non eſt poſſibile tale non ens eſſe, qa quodlibet non ens, quantūcunque ſit non ens, eſt ens apud animam, & ut ſic de nō ente poteſt eſſe ſcientia demonſtratiua, & ſciri quod opponitur enti.

¶ Contra. quæro de non ente apud animam, quæ eſt negatio vniuerſaliter entis apud animā, aut opponit enti apud aīam, aūt non, ſi nō, ergo ens apud animā, & non ens apud aīam, nō opponunt

quod

quod falſum eſt. ſi ſic. ergo contingit ſcire. ergo de nõ ente apud animam contingit ſcire ipſum oppoſiti. enti tamen non ens apud animam ſimpliciter eſt non ens, ergo de ſimpliciter nõ ente poteſt eſſe ſcientia.

3 ¶ Ad principale demõſtratio ad impoſſibile non eſt ex ueris, quia una præmiſſarum eſt falſa. ergo non omnis demonſtratio, &c.

¶ Dicitur hic, quod demonſtratio ad impoſſibile eſt ex ueris, non ſimpliciter, ſed ex ueris reſpectu concedentis propoſitionem, falſam eſſe ueram, quod accipitur loco hypotheſis.

¶ Contra, ſi demonſtratio ad impoſſibile ſit abſolutè ex una propoſitione falſa, tunc habeo, ꝙ demonſtratio ſecũdum ſe & abſolutè non ſemper eſt ex ueris. Sed diffinitio debet cõpetere diffinito pro quolibet eius. ergo hęc diffinitio non bene datur, cum alicui demonſtrationi non competat.

¶ Aliter dicitur quod demonſtratio ad impoſſibile uo ad aliquem proceſſum ſit ex ueris, qa in tali demonſtratione eſt triplex proceſſus. Vnus ducens ad impoſſibile ex hypotheſi, & una aſſumpta. Alius eſt ab interemptione concluſionis impoſſibilis ad interemptione hypotheſis. Tertius eſt ab interemptione hypotheſis ad oſtẽdendum principale propoſitum eſſe uerum. Licet ergo demõſtratio ad impoſſibile nõ demõſtret quoad tertiũ proceſſum, demõſtrat per hoc principium de quolibet dr̃ affirmatio uel negatio. ſequitur .n. ſi de quolibet eſt affirmatio, uel negatio uera, & hypotheſis non eſt uera, ergo eius contradictoria eſt uera.

¶ Contra. demonſtratio eſt ex notioribus, ſed affirmatio notior eſt negatione, ſi ergo demonſtretur ueritas affirmatiue ex falſitate negatiuè, uel ex interemptione hypotheſis, tunc oſtenditur magis notum per minus notum, & per conſequens non eſt demonſtratio.

¶ Ad principale, quod demõſtratio non eſt ex primis ueris, uidetur, quia quod dicit, per ſuperabundantiam uni ſoli conuenit, ſed primum dicitur per ſuperabundantiam; 4
ergo ſi demonſtratio ſit ex primis conuenitum ſoli, ergo non eſt niſi una demonſtratio, & per conſequens niſi una ſcientia.

¶ Item poſita hac particula, ſuperfluum eſt ponere alia ſequentia, quia ſi demonſtra-

ſtratio eſſet ex primis, ſuperfluum eſſet ponere hanc particulã immediatis, quia omnia prima ſunt immediata, & econtra. Item poſita hac, ſuperfluit ponere, hanc ex prioribus & notioribus, quia ſequitur demõſtratio eſt ex primis, ergo ex prioribus, & notioribus.

¶ Item ſi demonſtratio ſit ex immediatis ſiue ex primis, tunc nulla eſſet demonſtratio ex mediatis, conſequens eſt falſum, ergo & antecedẽs. Quia dicit Ariſt. 1. topicor. quod demonſtratio eſt ex immediatis, & ex his quę ſunt immediata principia, & huiuſmodi ſũt immediata principia, conſequentia patet.

¶ Cui ineſt effectiue unũ oppoſitorum, eidem negatur reliquum, mediatum & immediatum ſunt oppoſita.

¶ Item ſi demonſtratio ſit ex immediatis ſiue ex primis, tunc nulla demonſtratio eſſet ab effectu ad causã, quia tunc demonſtratio eſt a poſterioribus, conſequens falſum ſecundum Ariſt. 2. huius ergo & antecedens.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtotel.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod demonſtratio eſt ex primis, &c. cuius rõ eſt qa demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciẽs ſcire. Hæc eſt diffinitio finalis demonſtrationis, & ſcire eſt per cauſam cognoſcere, ergo &c. Vnde hęc eſt prima concluſio huius libri ſicut dicit Linco. & probatur per diffinitionem finalem demonſtrationis.

¶ Intelligendum tamen eſt ſecundum Linconienſem, qđ demonſtratiua ſcientia poteſt accipi uel ſecundum quod eſt eadem cum demonſtratione, & iſto modo iſta præpoſitio ex, debet denotare circunſtantiam cauſæ materialis, & tunc eſt ſenſus quod demonſtratio eſt ex primis tanquam ex cauſa materiali: qa principia ſunt cauſæ materiales demonſtrationis. Alio modo ſcientia demonſtratiua poteſt accipi pro habitu acquiſito per demonſtrationem, & ſic ſcientia demõſtratiua ſolum eſt concluſionis in demonſtratione. Iſto modo hæc propoſitio, ex, dicit circunſtantiã cauſæ efficientis ſiue originantis, quia ſciẽtia demonſtratiua, quæ eſt habitus concluſionis eſt ex principijs ueris, tanquam ex cauſa efficiente, uel originante, quia principia ſunt origo ſcientiæ concluſionis.

Hanc diffinitionem Ariſt. ſic oſtendit primo declarat hanc particulam ex ueris iſto mõ

quod ſcitur in demonſtratione eſt uerum, ſed uerum non ſcitur niſi ex ueris. licet.n.verum poſſit ſyllogizari ex falſis, non tamen ſciri ex falſis, quia falſum non eſt, uera igitur demonſtratio eſt ex ueris. Item demonſtratio eſt ex primis, q̃a ex principijs, q̃ ſunt eadem. Item demonſtratio eſt ex immediatis, quia ſi demonſtratio eſſet ex mediatis, aut tunc eſſet proceſſus in infinitum, aut eſſet ſtatus ad immediala. Non eſt proceſſus in infinitum, quia tunc nihil ſciretur, ſi eſt ſtatus ad immediata habetur propoſitum. Item demonſtratio eſt ex prioribus, & notioribus, quia intellectus noſter in ſyllogizando procedit a magis ad minus notum, quia minus notum uel æqualiter non faciunt ſcientiam de ignoto. Item demonſtratio eſt ex cauſis, quia demonſtratio facit ſcire, & ſcire eſt per cauſam cognoſcere, ergo demcuſtratio eſt ex cauſis. ¶ Sciendum tamen eſt quod Ariſto. non ponit hanc particulam ex proprijs, quia hoc innuitur per hanc particulam ex cauſis. Cauſa enim eſt propria reſpectu illius, cuius eſt cauſa.

¶ Si arguatur, quod quædam ſunt cauſæ mediatæ, & quædam immediatæ, & quędam particulares, & quædam communes, ergo non omnis cauſa eſt propria reſpectu effectus. ¶ Dicendum eſt, quod ſiue ſit cauſa mediata, ſiue cauſa immediata, dummodo ſit in eodem genere, ſufficienter eſt propria reſpectu effectus, ſed in diuerſo genere non, quia non contingit demonſtrare deſcendentem a genere in genus, ut dicitur in octaua concluſione ſiue quæſtione huius, ſimiliter cauſa, ut communis eſt, non cauſa effectus particularis, ſed oportet antequam cauſet, quod ad hũc effectum determinetur, & ideo dicit Ariſt. hic inferius quod demonſtratio non eſt ex communibus, ſed ad determinatum genus appropriatum, & hoc principium ſi ab ęqualibus æqualia demas, ea quæ relinquuntur, erunt æqualia, non eſt principium ad demonſtrandum, effectum in geometria, niſi determinetur ad genus ſubiectum geometriæ iſto modo, ut ſi ab æqualibus ligneis æqualia demas, illa quæ relinquuntur, &cæt.

AD primam rationem ſic dicitur, ſicut dicebatur ad rationem contra hoc, quod

de

de vacuo, & infinito non eſt ſcientia demonſtratiua, probans aliquam paſſionem poſitiuam de illis, ſed ſolum ad probandum paſſionem negatiuam, vt puta uacuum nõ eſſe, &c. & ſic demonſtratio non poteſt eſſe de non ente quia in tali demonſtratione oportet præſupponere, quia eſt, ſed de iſta demonſtratione non intendit Philoſophus vel, aliter poteſt dici, quod de vacuo, & infinito non eſt ſcientia demonſtratiua, quia non determinat de illis, niſi quatenus illa remoueat a ſua conſideratione. ¶ Ad rationẽ in oppoſitum de non ente dicitur, ſicut dictum eſt. Ad rationem contra hoc dicitur, quod ens apud animam eſt æquiuocum, & ideo non ens non negat quodlibet.

Ideo poſſet ſtare, ꝙ nõ ens apud animam opponeretur enti apud animam accipiendo ens, & non ens pro eodem ſignificato, & ſimul cum hoc poteſt ſtare, quod non ens apud animam, eſt aliquod ens apud animam. ſicut non ens apud animam entitate ſpeci, poteſt eſſe ens apud animam entitate generis, quia ens apud animam, quod eſt genus non eſt ens ſpecies. Sed impoſſibile eſt, quod nõ ens apud animam neget ens apud animam pro quolibet ente vniuocè. ¶ Ad aliud dicitur, quod demonſtratio ad impoſſibile eſt ex veris, quo ad tertium proceſſum. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod illa demonſtratio quo ad tertium proceſſum, qui eſt ex falſitate hypotheſis negatiuæ ad veritatem affirmatiuæ eſt ex notioribus ſub aliquo intellectu. falſitas.n. negatiuæ dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo in ſe, & ita falſitas aliqua eſt ignotior, quam veritas affirmatiuæ. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum, quod iſta falſitas concluditur ex interemptione impoſſibilis, q ad quod deducitur, & ſic falſitas hypotheſis notior eſt, q̃ veritas oppoſiti, & iſto modo illa demonſtratio eſt ex notiorib. ¶ Ad aliud dicitur, quod poſita hac particula primis, non ſuperfluit ponere immediatis, quia forte non omnia principia ſunt immediata.

Hæc enim eſt per ſe primo. Homo eſt animal, & tñ medium habet, per quod põt demõſtrari. Similiter poſita, quod ſint eadem, tamen ex diuerſa proprietate accipitur. ideo non eſt ſuperfluitas, nec diminutio. ¶ Ad aliud dicitur, quod non ſuperfluit

hæc particula ex prioribus, principia. non ſe dicũtur prima & abſolutè, ſed priora dicuntur per comparationem ad concluſiones, quę ſunt poſteriores; & ideo poſito uno non ſuperfluit alterum, ſimiliter primum non eſt relatiuum, niſi per accidens, non .n. refertur primum ad ſm, niſi quia refertur ſecundum ad primũ. Poſito.n. quod nihil eſſet. ens in rerum natura, pręter illud, ꝙ eſt ens primum. adhuc illud eſſet primum, & tamen non relatum ad ſecundum, niſi per accidens, ſicut ſcibile ad ſcientiam. ¶ Ad aliud dicitur, qđ non ſuperfluit dicere ex cauſis, quia cauſa ex hoc quod eſt cauſa, & ad hoc quod ſit concludens, oportet quod ſit ꝓpria, ſed non oportet principium eſſe proprium. Similiter ex alia ratione dicitur principium & cauſa, & ideo non ſuperfluit. ¶ Ad aliud cum dicitur, quod dicitur ꝑ ſuperabundantiam, &c. dicitur quod Ariſ. non intelligit quod demõſtratio ſit ex primis ſimpliciter, & extra genus, quia ſic non eſſet niſi tantum una demonſtratio, uel ſaltem non eſſet niſi vna ſcientia. Sed Ariſ. intelligit, ꝙ demonſtratio eſt ex primis in genere, & quia in diuerſo genere ſciti diuerſa ſunt principia. Alia.n. ſunt principia in arithmetica, & alia in geometria, ideo demõſtratio eſt diuerſa, & multiplicata, ſicut diuerſæ ſcĩæ. ¶ Ad aliud cũ dr̃, ꝙ ſi demonſtratio ſit ex immediatis, nulla eſſet ex mediatis, dicitur quod non ſequitur.

¶ Ad probationem dicitur, quod Ariſtot. intelligit, ꝙ demonſtratio eſt ex immediatis finaliter, vt reſoluẽdo omnes demõſtrationes ad principia prima, ſed ex hoc nõ ſeqtur, ꝙ nulla eſt demonſtratio ex mediatis, poteſt.n. aliqua demonſtratio eſſe ex mediatis, dummodo finaliter ſit ex immediatis, ſed tantum ſequitur, ꝙ nulla demonſtratio finaliter eſt ex immediatis.

¶ Ad vltimum concedo, quod nulla demonſtratio, quæ eſt ab effectu ad cãm eſt demonſtratio ſimpliciter, talis enim demonſtratio eſt, quia, & non ſimpliciter ſecundum Ariſt. hic autem diffinit demõſtratione ſimpliciter, &c.

Quæſtio XII.

QVæritur, an hæc ſit vera. Vnumquodq; propter quod, quod non videtur. In iſtis inferioribus per virtutem ſolis reperiun-

tur

tur conſtrictio & diſſolutio. Sol enim diſſoluit glaciem, & conſtringit lutum, & tamē non ſequitur, quod in ſole ſit cōſtrictio & diſſolutio, quod oppoſita non ſunt ſimul in eodem. ergo &c.

¶ Item non ſequitur, iſte eſt ebrius propter vinum, ergo vinum eſt magis ebrium, q̃ iſte. Nec ſequitur iſte eſt calidus propter ſolem, ergo ſol eſt magis calidus. Sol enim non eſt calidus. ergo &c.

¶ Dicitur quod iſta propoſitio eſt intelligenda in cauſatis vniuocis, & effectibus vbi aliquid vniuocè reperitur in cauſa & in effectu, ebrietas autem non vniuocè reperitur in ebrio, & in vino, quia in ebrio formaliter. In vino verò effectiuè, & non formaliter.

¶ Contra. ferrum ignitum eſt calidum formaliter, & lignū ignitū ſimiliter, & tñ non ſequitur ferrum ignitum eſt calidum propter lignum ignitum. ergo lignum ignitū, &c.

¶ Dicitur quod ferrum ignitum eſt calidum propter lignum ignitum per accidens, lignum enim ignitum non calefacit, niſi quia ignis, & hæc propoſitio vnumquodque propter quod, &c. non ſolum habet intelligi in cauſis vniuocis, &c. ſed cum hoc in cauſis per ſe. ¶ Contra probo quod eſt in huiuſmodi cauſis per ſe, quia ignis eſt cauſa vniuoca, reſpectu caloris in ferro, vtrumque enim calidum eſt formaliter: ſimiliter eſt cauſa per ſe, ſicut etiam reſponſio concedit, & tamen non ſequitur ferrum eſt calidum propter ignem, ergo ignis eſt magis calidus, quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum. Videmus enim ad ſenſum, quod æqualis quantitas ferri igniti vehementius comburit, quā ęqualis quantitas ignis.

¶ Item probo quod hęc minor ſit falſa, per quam Ariſt. probat cum iſta maiore concluſionem. Cum Ariſt. dicit cōcluſionem ſcimus propter principia, q̃a principia ſecundum ſe non ſunt cauſæ concluſionis, niſi in virtute propter quod exigitur applicatio. ergo non cognoſcitur ꝓpter principia ſecundum ſe.

¶ Item non ſequitur concluſio ſcitur propter principia, ergo principia ſunt magis ſcita, quia antecedens eſt verum, & conſequens falſum, principiorum enim eſt intellectus, & non ſcientia ſecundum Ariſtotelem in fine primi, ergo hæc eſt falſa, vnumquodque propter

quod

quod,&c. ¶ Dicitur,qđ quadruplex eſt ſcientia,ſecundũ Linconienſem. Cõiter. propriè. magis propriè,& maximè propriè. Vnde Ariſtot. intelligit, qđ ſciẽta eſt concluſionis tm̃ loquendo de ſcientia maximè ꝓpriè dicta. Sed loquendo de ſcientia ꝓpriè dicta, concluſiones ſciuntur propter principia, & principia magis. ¶ Contra accipio ſcientiam concluſionis maximè propriè. In tali ſcientia ſciuntur cõcluſiones propter principia, & tamen non ſequitur.ergo principia magis ſciuntur.ergo,&c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̃,quod hæc eſt vera, unumquodq; propter,&c.huius rõ eſt,quia illud, quod reperitur in effectu, & cauſa nobilius, & excellentius reperitur in cauſa quam in effectu, quia eſt de ratione cauſæ, quod excellat effectum,ſi ergo aliqua proprietas cauſetur in aliquo ab aliqua cã,ſi illa proprietas in illa cã reperiatur, vniuocè excellentius reperitur in cauſa, quam in effectu &c. hoc patet ſimiliter per exemplum: Magiſter diligitur propter diſcipulum. tunc diſcipulus magis diligitur. ¶ Propter rationem intelligendum eſt,quod hæc propõ intelligẽda eſt in cauſis uniuocis,& per ſe, non in cauſis per accidens, & æquiuocis.

Ad primam rationem dicitur, quod ſol non diſſoluit glaciem,& conſtringit lutũ, niſi per accidens, propria enim operatio cauſata a ſole, eſt per lucem calefacere, ſed per accidens diſſoluit glaciem quia calidũ liquabilia diſſoluit,per accidẽs ſimiliter conſtringit lutum,quia per calorem exhalat ſubtile, & derelinquitur groſſum. Hæc autẽ propoſitio unumquodq; ꝓpter quod, &c. intelligenda eſt in cauſis uniuocis, & in cauſis per ſe. ¶ Ad aliud ſimiliter dicitur, quod calidum nõ eſt in ſole formaliter,quẽadmodum eſt in corpore calefacto. Calidum enim eſt qualitas actiua pertinens ad elementum, ſed in ſole non eſt qualitas actiua formaliter, ſed eſt in luce, per quam ſol efficitur calidus. lux autem non eſt qualitas actiua, ſed actiuus actus. ¶ Ad primam rationem contra hoc dicitur. quòd hæc propoſitio habet intelligi in propoſitionibus per ſe & uniuocis,ſed lignum ignitum non eſt per ſe cauſa caloris in ferro. ¶ Ad rationem contra hoc dicit͛, quod hæc cõcluſio eſt uera, quod ignis eſt magis calidus,quam

ferrum ignitum, ſicut dicit vnus expoſitor. ¶ Ad probationem dr̄, quod ſtat ſimiliter, quod ignis ſit magis calidus qualitatiuè, q̄ ferrum, & tn̄, quod maior ſit caliditas in ferro ignito ſm̄ quantitatem. Illa enim maioritas eſt pp comparationem partium materialium ferri, ideo non ſequitur in ferro eſt maior caliditas, ergo ferrum eſt magis calidum. ¶ Ad aliud dr̄, quod principia ſcimus, & pp principia ſcimus concluſiones, & cum dr̄, quod requiritur applicatio: dr̄, quod uerū eſt, quod propter principia tm̄ conſiderata in ſe illa non applicando, non ſciuntur, & hoc conceditur. ¶ Ad aliud ſimiliter dr̄. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod non ſequitur concluſiones ſciuntur ꝑpter principia ſcı̄a maxime ꝑpriè dicta, ergo principia maximè ſciuntur, quia hic, non arguitur in vniuocis, ſcire autem maximè non competit principijs vniuocè, & cōcluſionibus, quia cō cōcluſionibus competit formaliter, principijs tm̄ effectiuè. Sed tn̄ loquendo de ſcire, ꝙ eſt apprehenſio neceſſariorum, ſiue ſint principia, ſiue concluſiones, iſto mō ſcire uniuocè competit principijs & cōcluſionib. & iſto mō principia ſunt magis ſcita, quam concluſiones, hoc mō accipiendo ſcire, & ſic intelligit Ariſtoteles, ſimiliter Lin conienſis exponit. Vnde dicit hanc eſſe ſecundam concluſionem huius lib. &c.

Quæſtio XIII.

QVæritur. An principia ſint magis, nota, quam concluſiones? quod non uidetur, quia ſi ſic, ergo principium maxime primum eſſet maximè notum, cuiuſmodi eſt hoc. Nihil contingit ſimiliter eſſe, & non eſſe, conſequēs falsū. ꝑbo falſitatē conſequentis, ſi principiū primū eſſet notiſſimum in veritate, eius oppoſitū eſſet notiſſimū in falſitatē, ſed ꝙ hoc ſit falſum, probo, quia in ſyllogiſmo ex oppoſitis ſupponit ꝑ hypotheſi oppoſitum primi principij, quia ſupponuntur contradictoria, & ex iſta hypotheſi deducitur ad negationum eiuſdem de ſe, tanquam ad notius falſum, vel magis inconueniens, ergo negatio eiuſdem de ſe eſt notior in falſitate, quam oppoſitum primi principij, &c.

Hic dicitur, quod in ſyllogiſmo ex oppoſitis non ſupponit oppoſitū primi principij pro hypotheſi, quia non ſupponun-

ponūtur contradictoria, ſed tātum alia pars contradictionis ſupponitur ꝑ hypotheſi. ¶ Cōtra iſtud, aliqua pars cōtradictionis, ſimiliter vtraque pars contradictionis diuiſim ſumpta in aliqua materia eſt conſequens, ſed concluſio in ſyllogiſmo ex oppoſito ē impoſſibilis, ſed ex conſequenti accepto pro hypotheſi ſequit̄ impoſſibile, igitur principia non ſunt magis nota, q̄ concluſiones. ¶ Aliter dicitur, ꝙ in ſyllogiſmo ex oppoſitis ſupponit oppoſitum primi principij ꝑ hypotheſi, qa in aliqua materia ſpāli, minus nota ſunt in falſitate, vniuerſaliter tñ magis eſt notū oppoſitū primi principij in falſitate, quā negatio eiſudem de ſe. ¶ Contra Ariſ. dicit in primo huius, quod principia nō ſunt ſolum nota nobis, ſed naturæ, ergo oppoſita principiorum notisſima ſunt in falſitate, non ſolum naturæ, ſed nobis. ¶ Item negatum eiuſdem de ſe, non ponit oppoſita in actu, ſed potentia. Sed oppoſitum primi principij ponit ea in actu. ergo notior eſt impoſsibilitas, qñ accipitur oppoſitum primi principij q̄ negato eiuſdem de ſe. ¶ Item principia non ſunt ſcita, ergo non ſunt magis ſcita quā concluſiones. Antecedēs patet, quia ſi principia eſſent ſcita, eſſet proceſſus, &c. ergo non eſſet principium primū. ¶ Item, quod eſt notum per cauſam eſt magis notum quā illud, quod non eſt notū per cauſam. Verbi gratia concluſio in demonſtratione vniuerſali eſt magis nota quam concluſio in demonſtratione particulari, quia in demōſtratione vniuerſali cognoſcitur per cauſam, in particulari non ſecundum Ariſt. Sed concluſiones demonſtrationis, ſunt notæ per cauſam, principia non per cauſā, ergo principia non ſunt notiora, q̄ cōcluſiones. ¶ Itē principiū, & concluſio nō ſunt comparabilia ſm cognitionem, ergo principiū non eſt magis notum, q̄ concluſio. Cōſequentia patet, qa cōparatio ſolū eſt in uniuocis, ſm Ariſ. 7. phyſi. ſed principiū, & concluſio, quo ad cognitionē nō ſunt vniuoca, qa cognitio concluſionis eſt per cauſam, ſed cognitio principij non eſt per cauſam, ergo æquiuoca eſt cognito.

¶ Itē ſi principiū eſſet magis notum quam concluſio, & per conſequens concluſio minus nota, tunc concluſio aliquid haberet de noto, & aliquid de oppoſito, ut de ignorantia ſimul, patet in ſimili, quia qđ eſt pallidū eſt minus al-

album quàm album , ideo habet aliquid de albedine , & aliquid de nigredine. ergo cõ cluſio erit in parte nota , & in parte ignota , quia minus nota quam principium,& vl terius ſequitur,quod concluſio non ſit ſimpliciter ſcita. Item ſi concluſio ſit minus nota quam principium,tunc ſequeretur,quod nobilius ordinaretur ad minus nobile , tanquam ad finẽ , conſequẽs eſt falſum.ergo & antecedẽs, probo conſequentiam , quia ſi concluſio ſit minus nota , quam principium , ignotior eſt,& incertior quam principium,ſed principium ordinatur ad cõcluſionem,ergo maius nobile ad minus nobile.

¶ Item concluſio in demonſtratione eſt neceſſaria , ſed veritate nihil eſt verius. ergo nihil poteſt eſſe notius in veritate, quam concluſio in demonſtratione , non igitur principia ſunt magis nota .

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens , principia eſſe magis nota quam concluſiones .

¶ AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ ſic eſt, quia unumquodque propter, &c. Concluſiones ſunt notæ propter principia, ergo principia sũt magis nota .

¶ Item hoc probat Ariſtote. per vuam rationem, quia ſi principia eſſent minus nota , vel æqualiter nota cum concluſionibus , tunc ignotum eſſet magis, vel æqualiter notum cum eo, quod eſt notum , conſequentia patet ſic, habita cognitione principiorum , adhuc in iſto priori naturæ concluſio eſt ignota , & principia ſunt nota. Si ergo dices , quod concluſiones ſunt magis notæ, vel æqualiter cum principijs,tunc ignotum eſt magis notum, quam illud , quod eſt notum , vel ſaltem erit æqualiter notum cum eo,quod eſt notum,hoc eſt inconueniens , ergo oportet dicere , quod principia ſunt magis nota, quam concluſiones .

¶ Item hoc poteſt probari alia ratione,quod cõcluſio nõ ſit magis nota,q̃ principium : quia nihil agit ultra ſuam virtutem.Hoc patet,quia virtus eſt ultimum potentiæ. Sed principia per ſuam virtutem ſunt cauſæ concluſionis . ergo maiorem cognitionẽ non poſſunt facere in concluſione , quam ipſa habet de ſe , nec tantam cognitionem faciunt de concluſione,quantá habent de ſe . Probo,quia de ratione cauſæ eſt,quod quicquid reperitur in effectu , & cauſa excellentius reperiatur in cauſa .

Ad

AD primam rationem, dicitur, ſicut dicebať ultimo, quod aliquibus latent ea, quę ſunt oppoſita eſſe oppoſita, quibus tamen non latet negatio eiuſdem de ſe.

¶ Intelligendum tamen circa iſtud, quod reſpondens nunquam concederet oppoſita ſub ratione oppoſitorum eſſe ſimul uera. hoc enim eſt ſibi notiſſimum in falſitate, ea tamen quæ ſunt oppoſita aliquando concedit eſſe vera, non conferens unum ad alterum, ſicut contingit in diſpoſitione, quod reſpondens concedit unum oppoſitorũ, & poſtea per latentes interrogationes, uel per alias cautelas factas ab opponente, concedit alterum oppoſitorum non conferens ſecundum ad primum, & poſtea oppoſita conceſſa recolligit ad inuicẽ concludendo ex his negationem eiuſdem de ſe nõ ducendo ad aliquod notius falſum ſed ut manifeſtet ea quæ conceduntur a reſpondente eſſe oppoſita.

¶ Ad formam, dicitur quod oppoſitum primi principij eſt notiſſimũ in falſitate, qđ eſt oppoſita ſimul eſſe uera, quia illud conceditur eſſe notum in falſitate tam ab opponente quam a reſpondente propter quod reſpondẽs non ponit pro hypotheſi, concederet tamen illa contradictorie, non conferens unum ad aliud, ſed nunquam concederet contradictoria ſub formam contradictoriorum eſſe ſimul uera.

¶ Ad primam rõnem contra hoc, dicitur quod illa nerunt concludit, prima.n.principia ſunt nobis notiſſima in ueritate cognitis terminis, & etiã eorum oppoſita ſunt notiſſima in falſitate, ideo oppoſitum primi principij ſub propria forma à nullo conceditur, ſi illa ſcit quod ſunt oppoſita, & ad inuicem conferantur, & actualiter conſiderantur, tamen ea quæ ſunt oppoſita poſſunt aliquem latere in aliqua materia. Sed cognitis terminis magis notum eſt (oppoſita eſſe ſimul uera) in falſitate, quam negatio eiuſdem de ſe.

¶ Ad aliud dicitur, quod negatio eiuſdem de ſe nõ includit contradictoria niſi in potentia, ſi aliqua includit, & oppoſita ſub oppoſitorũ forma actu includitur. ideo ſequitur quod negatio eiuſdem de ſe, non eſt notior in falſitate, quã ſunt oppoſita ſimul eſſe uera, aut ea quæ ſunt oppoſita actualiter, conferendo unũ oppoſitorum alteri. Sed cauſa quare homo deci-

pitur in concedendo oppoſita, eſt pp hoc, ꝙ non confert unum ad aliud. ¶ Aliter ad principale: dicitur quod in ſyllogiſmo ex oppoſitis non concluditur de ſe, deducendo ad aliquod manifeſtius falſum. Sed multitudo inconueniētiū, ideo cū hoc bene ſtat ꝙ oppoſitum primi principij ſit notiſſimum in falſitate.

¶ Ad aliud dr̄, quod loquendo de ſcientia propriè dicta, & etiam de ſcientia magis propriè dicta, quæ ſciētia eſt apprehenſio ueritatis neceſſariorū, ſecundum hāc ſcientiam principia ſunt magis ſcita quam concluſiones, ut dictum eſt &c.

¶ Ad aliud dicitur quod hæc interimitur. illud quod eſt notum per cauſam eſt magis notum illo quod non. eſt notū per cauſam, uera tamen eſt, cum utrumque cognoſcibile natum eſt cognoſci per cauſam, ſed principia prima nō ſunt nata cognoſci per cauſam, quia cauſam non habēt & concluſiones natæ ſunt cognoſci per cauſam, ideo exēplum in propoſito non tenet. Illud enim quod ſcitur per demonſtrationē uniuerſalem magis ſcitur, quam quod ſcitur per demōſtrationē particularē, quia vtrumq. eſt natum cognoſci per cām, quia igitur qđ cognoſcitur p particularē demōſtrationē nō cognoſcitur per cauſam demonſtratio aūt uniuerſalis facit cognoſcere p cām, ideo ibi tenet, hic non. ¶ Ad aliud dico, ꝙ principia & cōcluſio ſunt cōparabilia. ¶ Ad improbationem dr̄, ꝙ licet vnū cognoſcat̄ p cām, & aliud non, & per conñs in ſcientia maximè ꝓpria nō ſint cōparabilia. tñ accipiendo ſciētiam tertio mō dictam, quæ eſt apprehēſio ueritatis neceſſariorum, in hoc ſunt comparabilia. prius enim dicebatur qđ quattuor modis dr̄ ſcire. Cōmuniter, & ꝓpriè, magis propriè, & maximè proprie, vnde tertio modo comparabilia ſunt. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ concluſio eſt partim nota, & partim ignota, ex hoc quod eſt nota per principium, & quantum eſt de ſe, eſt ignota, ſed ex hoc non ſequitur, quod non ſit ſimpliciter ſcita. ¶ Ad aliud qñ dicitur, quod cognitio principiorū ordinatur ad cognitionē concluſionis perfectam, concedo, ſed ex hoc non ſequitur, qđ nobilius ordinet̄ ad minus nobile. principium. n. inquantum in eo eſt ſcientia concluſionis in uniuerſali, & modo confuſo, ordinatur ad perfectā cognitionem concluſionis, & in particula-

culari, & ita quo ad hoc imperfectum ordinatur ad perfectum.

¶ Ad aliud, quando dicitur, quod ueritate neceſſaria nihil eſt uerius. Conceditur, poteſt eſſe tamē certius aliquid in ueritate, & notius, uel pōt dici per interemptionem illius propoſitionis, quia ueritate neceſſaria alicuius concluſionis, poteſt aliquid eſſe verius. Illud enim eſt magis neceſſariū, & per conſequens magis uerum, cuius neceſſitas & ueritas ab alio non dependet, quam illud cuius neceſſitas dependet ab alio.

Quæſtio XIIII.

QVæritur an concluſio ſit neceſſaria in demōſtratione, vt hæc ſit neceſſaria, homo eſt riſibilis, quod nō uidetur, quia ſequitur homo eſt riſibilis. ergo homo eſt. Conſequens eſt contingens, ergo & antecedēs, quia ex neceſſario nō ſequitur contingens. Conſequentia patet, quia accidens reale ſubiecto in eſſe præſupponit ſubiectū eſſe: ſicut quia eſt, præſupponit ſi eſt.

¶ Dicitur hic, quod accidens eſt duplex. quoddam quod ſequitur ſubiectum ſm̄ actū, ut albū, & nigrū. quoddā ſecundū aptitudinē ut riſibile, quia oē nomen terminatum in bile ſignificat p modū aptitudinis. Sed accidens cōſequens ſubiectū ſecundū aptitudinē nō pſupponit ſubiectū, licet accidēs conſequens ſubiectum ſm actū præſupponat ſubiectū. Aptitudo.n. pōt fundari in non ente. Verbi gratia. Cæcus aptus natus eſt uidere, & tamen non ſequitur, cæcus actu uidet, nec ſequitur, ergo cæcus pōt uidere. ſimiliter eſt hic, non ſequitur, homo eſt riſibilis, ergo homo actu eſt ridens.

¶ Contra aptitudo ſecūdum quam cęcus poteſt videre fundatur in eo, quod eſt cæcum tanquam in ſubiecto, quia in eodem ſubiecto habent fieri habitus, & priuatio, ſicut ergo ſubiectum cæcitatis eſt, eodē modo ſequitur, quod ſubiectum riſibilis eſt, ergo ſicut ſequit, hoc eſt cæcū, ergo illud quod eſt cæcū eſt, eodē mō ſequitur homo riſibilis. ergo homo eſt.

¶ Item quod aptitudo non poſſit fundari in nō ente vr̄. quæro.n. de aptitudine, aut eſt ſubſtantia, aut accidens, non ſubſtantia, ut manifeſtū eſt, ſi ſit accidens, & accidens reale non poteſt fundari in non ente, quia accidens eſt alteri inhærens, & non enti

nihil inhæret. ergo &cæt. ¶ Item quòd riſibile non ſolum conſequatur hominem ſecundum aptitudinem, vr̃, ſicut dicit expoſitor; paſſio in ſubiecto habet duplicem rationem cãę. ſ. ratione cauſæ efficientis, & materialis, ſed impoſſibile eſt aliquod habens cãm efficiẽtem in ſubiecto, primum conſequi ſecundum aptitudinem ſolum ita quòd non ẽm actum. ergo, &c. ¶ Item ſi hęc ſit neceſſaria. Omnis homo eſt riſibilis ergo quælibet ſingularis neceſſaria, ſed conſequens eſt falſum. ergo & antecedens, conſequentia patet. Falſitas conſequentia ſimiliter patet. quia hæc eſt ſingularis eius, ſortes eſt riſibilis, & hæc non eſt neceſſaria. ſor. enim põt corrumpi. ergo non eſt neceſſitate riſibilis.

¶ Dicitur hic, quod hæc eſt neceſſaria abſolute omnis hõ eſt riſibilis, & tamen non oportet quãlibet eius ſingularẽ abſolute eſſe neceſſariam, quia neceſſitas uniuerſalis cõtinuat̃ p continuam ſingularium generationẽ, ideo abſolute neceſſaria eſt, ſed ſingularia corruptibilia ſunt, ideo in illis non eſt neceſſitas abſoluta.

¶ Cõtra iſtud per te ueritas huius continuatur p ſucceſſiuam generationẽ: hæc tunc, omnis hõ eſt riſibilis, nõ uerificatur ꝓ iſto: antichriſtus eſt riſibilis, quia nondũ generatur, & tunc ergo arguo ſic, Antichriſtus nunc nõ uerificat̃ ꝓpoſitionẽ ſolũ ergo tũc uerificatur pro ſuppoſitis pñtibus, ſed ſuppoſitis pñtibus põt pdicatum ineſſe, & non ineſſe, quæ corruptibilia ſũt, ergo ueritas huius ꝓpoſitionis non eſt neceſſaria, ſed cõtingens. Non. n. habet ueritatẽ, niſi a ſingularibus, hoc eſt falſum. ergo non eſt dicere, quod neceſſitas ſaluatur per continuã gñationẽ. ¶ Item ſequitur, oĩs hõ eſt riſibilis. ergo ille eſt riſibilis per locum a toto in quantitate, conſequens non eſt neceſſariũ, ergo nec antecedens. ¶ Dicitur hic p interemptionẽ conſequentiæ, non. n. ſequitur iſta. ille homo eſt riſibilis, ſed ſequit̃ ſub quadã conditione, iſte hõ dum eſt, eſt riſibilis, & ſic ſingularia neceſſaria ſunt ſub conditione, tñ non ſunt neceſſaria abſolute. ¶ Contra iſtud, ſi uniuerſalis ſit neceſſaria, pp hoc quod ſingularia ſunt neceſſaria ſub conditione, tũc hæc eſſent neceſſaria, tu ſemper curris, quia quodlibet ſingulare eſt uerũ ſub cõditione. hęc. n. eſt vera, dum tu curris in a. tu cur-

ris. ſimiliter hęc dum tu curris in b. tu curris. & ſic quælibet ſingularis eſt neceſſaria. ergo hæc uniuerſalis eſt neceſſaria. tenet ſimilitudo: qa ſicut oīs dicit uniuerſalitate ſuppoſitorū, q̄ noīaliter ſignificātur, ita ſemper dicit uniuerſalitatem temporis cō ſignificati per a.b. & c. ¶ Item tunc ſequitur. Omne quod eſt quando eſt neceſſe eſt eē., ergo omne quod eſt neceſſe eſt eſſe, ſi a veritate conditionata ſingularium poſſet inferri veritas abſoluta vniuerſalis. ¶ Item reducitur ratio ſic. omnis homo eſt riſibilis, ergo. iſte homo eſt riſibilis ſine conditione. ꝓbo, qa ſic ſequitur ſingulare, ſicut in virtute vniuerſalis continetur, ſed in virtute huius vniuerſalis cōtinetur ſimpliciter, nō ſub cōditione ergo ſingulare ſequitur, ſine aliqua cōditione. ¶ Aliter dr̄ ad rōnē, ꝙ hęc propoſitio, oīs homo eſt riſibilis. eſt neceſſaria abſolute, & huius ratio eſt, qa riſibile eſt paſſio hominis, & paſſio conſequitur ſpeciem ratione potētiæ actiuæ, & ideo non poteſt ei non ineſſe [ſicut calefacere non pōt non ineſſe igni, quia conſequitur ignem ratione potentiæ actiuæ] ideò eſt quod hic eſt neceſſaria habitudo, ſcilicet in hoc. homo eſt riſibilis, & ita abſolute neceſſaria. ¶ Intelligendum tamen eſt, quod paſſio, quæ eſt neceſſaria de ſpecie, eſt neceſſaria de contentis ſub ſpecie, non ſub propria ratione, ſicut ait Ariſtotel. ſed ſub propria ratione ſpeciei inquantum ſpeciem diuidūt: ideo ſingulare huius uniuerſalis debet ſic accipi, iſte homo inquantum homo eſt riſibilis, & ſic de aliis, & ſic intelligendo ſunt abſolutè neceſſariæ. ¶ Ad probationem dicitur, quod licet iſte homo poſſit non eſſe ſecundum ſe, tamen inquantum homo non poteſt non eſſe. ¶ Cōtra iſtud. primo probo quod non ſequitur, ſi paſſio egrediatur a potentia actiua ſubiecti, quod propter hoc neceſſario inſit ſubiecto. Secundo probo, quod ex hoc quod ex tali potentia actiua egreditur: ſequitur propoſitum. Et tertio oſtendo, quod neceſſaria habitudo non concludit propoſitionem neceſſariam eſſe. Primum patet ſic, ſicut ambulare progreditur ex potentia actiua hominis, quia homo ambulat: & non ſecundum potentiam paſſiuam, ſed actiuam: & tamen non eſt neceſſaria: ergo prędicatum egredi a po-

potentia actiua ſubiecti, non cōcludit propoſitionem eſſe neceſſariam. Secundum oſtendo, potentia non poteſt eſſe in non ente, ut in ſubiecto, nec in ente tantum apud animā, quia ens apud animam potentiam actiuam non habet, ſicut patet de figmentis, & ſecundis intentionibus. Si ergo potentia actiua eſt in aliquo ente reali, ut in ſubiecto, ſequitur ergo, ꝙ ſi paſſio egrediatur a potentia actiua ſubiecti, neceſſario eſt ſubiectum eſſe, & hoc eſt propoſitum. Tertium patet in his, quę frequenter ſunt, & non ſemper cuiuſmodi eſt eclypſis lunæ ubi eſt neceſſaria habitudo, quia quandocunque eſt interpoſitio terræ inter ſolem & lunam, tunc luna eclypſatur, ergo neceſsaria habitudo non concludit neceſſitatem abſolutè. ¶ Item reducitur ratio, ſicut prius. hæc ſingularis, iſte homo eſt riſibilis, in uirtute uniuerſalis ponitur abſolutè, ergo abſolutè ſequitur ſine reduplicatione, ſed hęc non eſt neceſſaria: iſte homo eſt riſibilis, ergo nec uniuerſalis.

¶ Aliter dicitur, quòd hæc ſit neceſſaria, omnis homo eſt riſibilis abſolutę ſiue homo ſit, ſiue non ſit; quia ſiue ſit, ſiue non ſit, paſſio hominis eſt neceſſaria de ſubiecto, quia quod ſcitur neceſſarium eſt, & ulterius dicitur, quòd quęlibet ſingularis neceſſaria eſt abſolutè propter eandem rationem. ¶ Ad probationem dicitur, ꝙ non ſequitur. iſte homo poteſt non eſſe. ergo poteſt non eſſe riſibilis, quia ad neceſſitatem propoſitionis, non requiritur actualis exiſtentia extremorum. ¶ Contra iſtud homo non ſemper caneſcit, q͞a homo non ſemper eſt riſibilis, quia nō ſemper eſt, & ulterius ſequitur, q͞d non de neceſſitate eſt riſibilis, ſi non ſemper ſit, ergo ex oppoſito conſequentis ſequitur homo de neceſſitate eſt riſibilis, ergo homo de neceſſitate eſt. ¶ Item entitas compoſitionis eſt ex entitate extremorum, ergo ueritas ꝓpoſitionis eſt ex ueritate extremorum, quia eadem ſunt principia ueritatis, & entitatis. ſi ergo propoſitio ſit uera oportet intelligere extrema eſſe. ¶ Item primo perihermenias dicitur, quod compoſitio eſt, quam ſine compoſitis non eſt intelligere. Sed quod non contingiꝫ intelligere ſine aliquo, non contingit eſſe ſine illo: quia ex oppoſito ſequitur op-

oppoſitum. ſi igitur compoſitionem non contingit intelligere ſine extremis, ergo nõ cõtingit eſſe ſine entitate extremorum. ſequitur, ergo homo eſt riſibilis. igitur homo eſt, & ſimiliter ſor. eſt riſibilis. ergo ſor. eſt.

¶Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, ꝙ concluſio demonſtrationis eſt neceſſaria in iſta litera, quoniam impoſſibile eſt aliter ſe habere.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod hæc eſt neceſſaria, omnis hõ eſt riſibilis. Cuius rõ eſt hęc, quia põt eſſe concluſio in demonſtratione, qa prædicatur de ſubiecto. Sed concluſio demonſtrationis ſcitur per demonſtrationem, ſed quod ſcitur impoſſibile eſt aliter ſe habere, & quod impoſſibile eſt aliter, &c. eſt neceſſarium. ergo a primo ad ultimum hæc eſt concluſio in demonſtratione. ergo hæc eſt neceſſaria, & etiam quęlibet ſingularis eſt neceſſaria abſolute. Modus tamen ponendi eius ſingulare eſt diuerſus apud diuerſos. Quidam enim ponunt eius ſingulare ſic, iſte homo inquantum hõ eſt riſibilis, & hoc pp rationẽ poſitam in ſecunda reſpõſione ad ſm argumentum, paſſio enim eſt neceſſaria de contentis propter hoc, quod eſt neceſſaria de ſpecie, & ita de contentis eſt neceſſaria ſub ratione ſpeciei, & non ſub ꝓpria ratione, quia ſub propria ratione ſingularia ſunt corruptibilia. iſtæ ergo ſunt ſingulares. iſte homo inquantum homo eſt riſibilis, non intelligendo, ꝙ hæc reduplicatio inquantum ſit pars termini, quia ſic non eſſent ſingulares iſtius uniuerſalis. ſimiliter hic eſſent quattuor termini. omnis homo eſt riſibilis. iſte eſt homo. ergo iſte eſt riſibilis inquantum homo, ſed reduplicatio additur ad denotandum, q̃uo iſtæ ſingulares illi uniuerſali appropriantur. ¶Alij ponũt, quòd hmõi uniuerſalis omnis hõ, &c. iſtæ ſunt ſingulares, iſte hõ eſt riſibilis, & iſte hõ eſt riſibilis, & iſte ſine reduplicatione, & iſtę neceſſariæ ſunt abſolute, & per neceſſariã habitudinẽ prædicati ad ſubiectum. Et ulterius dicũt, quòd ad neceſſitatem iſtarum ſingularium non requiritur actualitas extremorum, ſed ſufficit, quod ſingularia includant in ſuo intellectu naturam ſpeciei, quam conſequitur talis paſſio. Non tamen intelligendum eſt, quod iſta ſit in ſingularibus æque primo, ſicut & naturæ ſpeciei: ſed iſtis

ineſt

ineſt ex conſequenti, quia paſſio naturæ ſpeciei neceſſario, & primo ineſt ſpeciei, & ex conſequenti ſuppoſitis, & propter hoc patet ad rationem, per quam confirmatur alius modus ponendi ſingulares.

AD primam rationem dicentes primam propoſitionem eſſe neceſſario, eo quod prędicatum conſequitur ſubiectum neceſſario, & contenta ſub ſubiecto inquantum contenta includunt ſpeciem. ipſi dicunt concedendo hanc cõſequentiam, omnis homo eſt riſibilis. ergo homo eſt, & ratio eorum eſt, quia accidentis reale alicui ineſſe præſupponit ſubiectum eſſe. Rationes, quæ ſunt contra priorẽ reſponſionem, non ſunt contra eos, ſicut in ſecundo dicetur.

¶Ad primam rationem contra hoc dicitur, quod duplex eſt potentia actiua, quædam eſt potentia, quam pręcedit alia potentia, ſcilicet paſſiua in ſubiecto, quæ eſt contradictionis, & talis potentia actiua eſt in homine reſpectu ambulationis, ſed accidens quod egreditur a tali potentia actiua, non ineſt neceſſario ſubiecto. Alia eſt potentia, quã non præcedit potentia paſſiua in eodem, & reſpectu eiuſdem, & iſto modo eſt potentia actiua in igne reſpectu calefacere, ſtatim enim cum ignis eſt, habet potentiam calefaciendi actiuam, ita quòd non poteſt non calefacere, quantum eſt de ſe, & accidẽs, quod egreditur, a tali potentia actiua ſubiecti, neceſſario conſequitur ſubiectum, ſicut riſibile reſpectu hominis.

¶Ad aliud dicitur, ꝙ non ſequitur, iſte homo inquãtum homo eſt riſibilis. igitur iſte homo eſt. Ideo autem nõ ſequitur hæc concluſio, quia potentia actiua, a qua egreditur paſſio non ineſt iſti homini, niſi inquantum iſte homo eſt homo. ideo ſequitur hæc cõcluſio, quod iſte homo inquantum homo eſt, & ſic cõſequens eſt neceſſarium, ſicut & antecedens, quia iſti homini inquantũ homo nec ineſt corruptio, nec generatio.

¶Ad tertium dicitur, ꝙ habitudo paſſionis ad ſubiectũ eſt neceſſaria iſto modo, quãdo poſito ſubiecto ponitur paſſio ſufficienter, & tunc eſt propoſitio neceſſaria, & ſic hæc eſt neceſſaria, homo eſt riſibilis. Sed ex alia parte in his, quæ frequenter ſunt, ſubiectum poteſt eſſe in rerũ natura, licet paſſio non ſit, cum luna ſit in aliquo tpe,

in quo non eſt eclypſis, ideo non eſt neceſſaria abſolutè habitudo paſſionis in his, quę non ſemper ſunt, licet ſit habitudo inter unum ad alterũ per cauſam extrinſecam, ut per habitudinem ad hãc cauſam, quæ eſt interpoſitio terrę inter ſolem, & lunam, eclypſatur neceſſario, unde alia eſt habitudo in his, quæ ſemper ſunt, & in his quæ frequenter. ideo non eſt ſimile.

¶ Ad aliud dicitur, quod in virtute uniuerſalis non includitur hæc quæ eſt ſingularis ſub propria ratione ſingularis. Non enim attribuitur riſibile ſuppoſitis, niſi quia ſpeciei, ideo ſingularia debent ſequi ad uniuerſalem, non ſub ratione propria, ſed ſub ratione communis.

¶ Ad formam patet per hoc, quod in uirtute uniuerſalis habetur, quod prædicatum attribuitur ſuppoſitis, ſub reduplicatione communis, & ita minor falſa.

¶ Aliter dicunt uolentes ſuſtinere, ꝙ hęc propoſitio eſt neceſſaria, & quælibet ſingularis abſolutè non addita reduplicatione. ¶ Ad primum dicunt, quod hæc conſequentia non valet, hõ eſt riſibilis, ergo hõ eſt ſicut prius. Ad probationem cum dicitur accidens reale, &c. Hoc intelligendum eſt de accidente, quod conſequitur ſubiectũ, ſecundum ſuum eſſe exiſtere & non ſecundum eſſe ſpecificum ſiue aptitudinem, cuiuſmodi eſt riſibile.

¶ Ad primam rationem contra hoc dicitur, quòd illa aptitudo, nec eſt ſubſtantia, nec accidens in genere, ſed eſt quidam modus eſſendi, ſecundũ quem accidens conſequit̃ ſubiectum.

¶ Ad aliud dicitur, quod non eſt ſimile de aptitudine in cęco, & de riſibili. cæcum enim eſt priuatio accidentis, quod primo conſequitur indiuiduum, & non ſpeciẽ, & ideo ſequitur ſuus habitus, & ſecũdum idẽ eſſe particulare, ſed riſibile eſt accidẽs conſequẽs ſpeciem primo ſecũdum eſſe abſolutũ, & non tantum ſecũdum eſſe exiſtere, & ideo nõ ſequitur, homo eſt riſibilis. ergo hõ eſt. Vnde in hoc diſſimile eſt inter cæcum, & riſibile, quod ſm diuerſa eſſe cõſequuntur ſua ſubiecta, licet in hoc ſit ſimile, quòd ſicut non ſequitur, homo eſt aptũ natum videre, ergo homo poteſt videre. ſic non ſequitur, homo eſt aptum natum ridere, ergo homo poteſt ridere.

¶ Ad tertium contra hoc dicitur, qđ riſibile nõ habet in hominem cauſam efficientẽ ho-

homo enim non efficit riſibile. Sed illud idem, quod eſt cauſa efficiens reſpectu hominis, eſt cauſa efficiens reſpectu riſibilis ſicut dicimus, ꝙ quodlibet ſubiectum paſſionis hẽt duplicem rationẽ, vt rõnem cauſæ formalis, & rationẽ cauſæ materialis, & ſimiliter, ꝙ hẽt quãdoq; rõnẽ cauſæ efficientis, non ꝙ talis ſit cã faciens paſſionẽ ſp exiſtere. Sed iſta cã eſt cã habitudinis neceſſariæ paſſionis ad ſubiectũ, ita ꝙ cum ſubiectum eſt paſſio eſt. ¶ Ad formam dr̃, ꝙ licet in ſubiecto ſit iſto modo duplex rõ cauſæ, non ſequitur tñ propter hoc, quod paſſio cõſequatur ſubiectum, ſcd m exiſtere ſubiecti, ita, ꝙ in ſubiecto pſupponat exiſtere, ſed ſufficit, qđ præſupponat ſubiectum aptum natũ eſſe. ¶ Ad aliud principale ſic rñdetur, ſicut vltimo dicebatur, ꝙ vniuerſalis eſt neceſſaria, & ꝙ quælibet ſingularis abſolutè eſt neceſſaria ſine aliqua reduplicatione, negatur tamen hæc cõſequentia, iſte homo eſt riſibilis, ergo iſte homo eſt, quia non requiritur actualis exiſtentia extremorum.

¶ Ad primũ contra hoc dicit quòd differẽtia eſt inter accidens proprium, & accidens cõe, in hoc, qđ accidens cõe ſolum conſequitur ſubiectũ, ſm, quod quidditas ſubiecti exiſtit, ſed accñs proprium, vt propria paſſio conſequitur, quidditatem ſubiecti, non tm̃ vt exiſtit, nec tm̃ ut intelligitur. Sed ſiue qdditas exiſtat, ſiue intelligatur, paſſio iſtam quidditatem abſolutè conſequitur, & ideo eſt, quòd accidens cõe inhærens ſubiecto præſupponit ſubiectum eſſe, & propter hoc iſta eſt falſa, ſemper hõ caneſcit, quia hõ non eſt ſemper. Caneſcere em̃ eſt accidens cõmune, ſed accidens proprium, vt propria paſſio inhærens ſubiecto, non exigit ſubiectum exiſtere.

¶ Ad aliud dr̃, quòd entitas cõpoſitionis dependet ab entitate extremi, ſed entitas extremi dupliciter poteſt intelligi. Vno modo ſub ratione extremi, & ſic propoſitio eſt vera, quia entitas compoſitionis, vt ſic ab entitate extremi dependet, alio modo poteſt intelligi pro actuali exiſtentia eius, quod eſt extremum, & ſic entitas compoſitionis non dependet ab entitate extremi, ſicut nec eius veritas, quia ſic hæc non eſſet uera. Chimera eſt chimera. ¶ Ad aliud dicit, quod compoſitionem non contingit eſſe ſine entitate extremorum ſub ratione extre-

mo-

morum, hoc idem eſt dicere, ac ſi diceretur, cōpoſitio non pōt eſſe ſine ſubiecto, & prædicato. Compoſitio tñ bene poteſt eſſe ſine entitate ſubiecti, q̄ eſt actualis exiſtentia extremorum, uel eorum quæ ſunt extrema, & hoc concluditur per hoc, ꝙ eſt hæc uera. Chimera eſt chimera, & ea quæ ſunt extrema, non exiſtunt in rerum natura, &c.

Quæſtio XV.

QVæritur, an hæc conditio per ſe ſit poſſibilis? Quod non videtur, per ſe dicit cauſam per Ariſt. Si igitur hæc ſit poſſibilis, in propoſitionib⁹ denotatur per hanc conditionem, ꝙ ſubiectum ſit cauſa prædicati, vel econtra, & tunc propoſitio neceſſaria eſt falſa, quia hæc tunc eſſet falſa, homo per ſe eſt animal, quia denotatur idem eſſe cauſa ſuijpſius, cū tamen non ſit. ¶ Item per ſe excludit cauſam cum participationem ẜm Linconiēſem, aut ergo excludit efficientem cauſam, & tūc nihil eſſet per ſe niſi prima cauſa, quod videtur inconueniens, aut excludit cauſam materialem, & tunc ſubſtantia materialis non eſſet ens per ſe. Cuius oppoſitū dicit Ariſt. dicit enim ꝙ callias eſt ens ꝑ ſe, aut excludit eſſe aliarū cauſarum, & tunc ſequitur, ꝙ illa, quæ cauſantur ab alijs cauſis nō ſunt entia per ſe. omnia iſta videntur inconueniētia. ergo &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, quòd ſit certa. Vbi intelligendū eſt, quòd hæc conditio per ſe dupliciter pōt accipi. Vno modo in propoſitionibus. Alio modo in rebus. Primo modo facit modum inhærendi. Secundo modo facit modum eſſendi, & vtroq; modo hæc conditio per ſe eſt poſſibilis, eſt enim poſſibilis in propoſitionibus, quia in aliquibus propoſitionibus ſubiectum eſt cauſa prædicati, & in alijs prædicatū eſt cauſa ſubiecti. Exemplum primi in ſecundo modo dicendi per ſe. Homo eſt riſibilis, qa a principijs ſubiecti progreditur paſſio. Exemplum ſecundi eſt, qñ prædicatur diffinitio, vel pars diffinitionis de diffinito: tūc.n. prędicatū eſt cauſa ſubiecti. Cum igitur inhærentia dicit cauſam ſubiecti reſpectu prædicati, vel prædicati reſpectu ſubiecti, cōditio erit poſſibilis per ſe. Item hæc conditio per ſe eſt poſſibilis in rebus, & conſtituit modū eſſendi, & ſic excludit cauſam participē ẜm

Lin-

Linconienſem, & hoc eſt tripliciter. Aut enim excludit cauſam efficientem, aut finalem, & iſto modo prima cauſa ſolum eſt per ſe, quia non habet cauſam efficientem ſiue finalem, eſt enim efficiens & finis omnium. Alio modo excludit cauſam materialem, & ſic intelligentiæ ſunt per ſe, licet in intelligentijs per logicũ ſit reperire quod & quale, quod eſt aliud ab eo quod eſt quid, tamen non eſt reperire ibi compoſitionem materiæ cum forma. Tertio modo per ſe excludit eſſe in ſubiecto, & hæc cauſa excluſa poteſt reduci ad cauſam materialem. ſubſtantia enim eſt cauſa materialis, vel reſpectu accidentis quod eſt in eo, & iſto modo tertio, ſubſtantia eſt ens per ſe. Subſtantia enim eſt ens, & non in alio tanquam in ſubiecto, & ſic ergo patet, quòd hæc conditio per ſe, eſt poſſibilis in rebus, patet etiã, quòd ſit poſſibilis in propoſitionibus.

AD primam rationẽ dicitur, quòd licet per ſe dicat cauſam in propoſitionibus, non tamen hæc eſt falſa, homo eſt animal.

¶ Ad propoſitionem dicitur, ꝙ licet animal ſit idem realiter quod homo, tñ diuerſum eſt ſecundum cõceptum, ſeu rationem intelligẽdi, & ideo vt ſic poteſt eſſe cauſa reſpectu hominis, vnde idẽ reſpectu ſuijpſius poteſt eſſe cauſa dummodo ſit ab alia ratione acceptum.

¶ Ad ſecundam rationem dicitur, ꝙ per ſe in rebus diuerſis excludit diuerſam cauſã, & non excludit quamlibet cauſam in qualibet re. Sed in intelligentijs excludit cauſã materialem, ſed non efficientem. Similiter in ſubſtantijs excludit eſſe in alio, tãquam in ſubiecto, non tamen excludit vniuerſalem cauſam materialem in materialib⁹, ideo nullum inconueniens ſequitur, ſi tñ quamlibet excluderet cauſam in iſto cui adiungitur, tunc conditio per ſe non eſſet poſſibilis in rebus, niſi tm̃ in prima cauſa, quæ nullam aliam cauſam habet.

¶ Contra hoc, ſi hæc conditio per ſe dicat cauſam inhærendi, tunc hæc eſſet falſa, homo per ſe eſt homo, quia denotat idem ſecundum rem rationem, ꝙ ſit cauſa ſuiipſius. ¶ Dicitur quòd hęc ſit vera. homo per ſe eſt hõ. Et ad probationem dr̃, ꝙ per ſe in primo modo dicit cauſã inhærendi, ſed non in quocunque gradu. Primus.n.modus dicendi per ſe habet tres

gra-

gradus. Primus ſecundum ꝙ idem dicitur totaliter de ſe. Alius ſecundum quod diffinitio prædicatur de diffinito cuiuſmodi eſt differentia, & genus. Tertius modus ſecundum, quòd pars diffinitionis prædicatur de diffinito, ſicut genus uel differentia. Ad formã dr̃ quòd per ſe de primo modo nõ dicit cauſam inhærendi poſitiue, ſed excludit cauſam participem eſt enim intellectus, quòd homo ꝑ ſe eſt. ita homo, ꝙ non per aliã cauſam. Dicit. n. Ari. 7. meta. quod queſtio quare homo eſt homo eſt, q̃ſtio de nihil, qa quæſtio aliquid p̃ſupponit, & aliquid q̃rit, ſed hic nihil p̃ſupponitur. Dicit. n. quòd quærere quare homo eſt homo, nulla cauſa. In alijs gradibus eiuſdem primi modi ꝑ ſe dicit modum inhærendi, & de alijs duob. gradibus primi modi conſiderat demonſtrator, non autem de primo gradu in quo prædicatur idẽ de ſe, & huius ratio eſt, quia demonſtrator utitur talibus modis in quibus non eſt petitio. Sed ſi accipiatur iſta, homo eſt homo, loco præmiſſæ ſemper eſſet petitio, quia tũc termini propoſitionis erunt conuertibiles, & una eſt dubia æqualiter concluſioni, ut ſi arguitur, homo eſt riſibilis. homo eſt homo, ergo homo eſt riſibilis, & ideo de primo gradu in quo prædicatur idẽ de ſe, non curat demonſtrator. In omnibus tamen modis dicendi per ſe, in quibus utitur demonſtrator, per ſe dicit cauſam inhęrendi in illo gradu, in quo demonſtrator utitur, &c.

Quæſtio XVI.

QVæritur an tãtum duo ſint modi inhærendi ꝑ ſe in propoſitionibus? Q̃d non vr̃, primo auctoritate Ariſto. qui dicit in capitulo de ꝑ ſe, quòd quæcunque dicuntur in ſimpliciter ſcibilibus ꝑ ſe, ſic ſunt ſicut ineſſe prędicantibus, aut ineſſe ꝑꝑ ipſa, per hanc particulã ineſſe prædicantibus intelligit ſecundũ modum, qñ ſubiectum cadit in diffinitione paſſionis, quæ p̃dicatur de ſubiecto, ꝑ hanc particulam in eſſe ꝑꝑ ipſa, intelligit quartum modum. ubi prædicatum ponit̃ in eſſe ſubiecto ꝑꝑ cauſam efficiẽtẽ in ſubiecto, ut eſt hic. Interfectus interijt ꝑꝑ interfectionem. Sed concluſio in demonſtratione ſolum eſt ſimpliciter ſcibilis, igitur concluſio in demonſtratione eſt per ſe ſecundo modo, & quarto mõ. Sed manifeſtũ eſt, quòd

in præmiſſis demonſtrationis eſt primus modus dicendi per ſe, ergo ſunt ſaltem tres modi dicendi per ſe in propoſitionibus. non ergo tantum duo. ¶ Præterea per Ariſtot. per ſe in propoſitionib. dicit cām inhærendi. totiens igitur dr̄ per ſe quotiēs dicitur cauſa. Sed quattuor ſunt cauſę. ergo quattuor sūt & modi dicendi per ſe. ¶ Hic dr̄ negando conſequentiā, ſ. quattuor sūt cauſę ergo, &c. quia licet per ſe dicat cauſā inhærendi, tamen perſeitas propoſitionis non accipitur per ſe a quacunque cauſa, a cauſa enim finali non accipitur modus dicendi per ſe, qa eſt extrinſeca rei. ¶ Contra cā finalis maxime cauſa eſt, eſt enim cauſa cauſarum per Ariſt. Cum per ſe dicit cauſā inhærendi. potius a cauſa finali accipitur modus perſeitatis quam ab aliqua alia cā. ¶ Itē cauſa efficiens eſt cauſa extrinſeca rei, & tamē ab ipſa accipitur vnus modus dicendi per ſe non obſtante, ꝙ ſit extrinſeca. ¶ Item ad principale in demonſtratione concluditur paſſio de ſubiecto p̲ diffinitionē ſubiecti, quæ eſt medium. ergo in demonſtratione per ſe in maiori prædicatur paſſio de diffinitione ſubiecti, & in minori prædicatꝰ diffinitio ſubiecti de ſubiecto. Ex hoc arguo ſic, alio mō ſunt præmiſſæ p̲ ſe, & cōcluſio, quia concluſiones cum hoc ꝙ ſunt per ſe ſunt ꝑpter aliud, ſed p̄miſſæ nō ſunt p̲p̲ aliud, ſed concluſio in demonſtratione eſt per ſe ſecundo mō, quia prædicatur paſſio de ſubiecto. ergo maior in qua prædicatur paſſio de diffinitione ſubiecti non erit per ſe ſecundo modo, nec eſt per ſe primo modo, quia prædicatum nō cadit in diffinitione ſubiecti, eſt igitur p̲ ſe aliquo modo, & minor in qua prædicatur diffinitio de diffinito eſt per ſe primo modo. ergo plures ſunt modi quam duo. ¶ Hic dicitur, ꝙ paſſio non prædicatur de diffinitione ſubiecti in maiori demonſtratione, ſed đ diffinitiōe paſſionis, & per conſequens minor non erit per ſe aliquo modo. ¶ Contra. diffinitio paſſionis eſt uniuerſale prędicatum, quia quattuor ſunt prędicata ſm Ariſtot. primo topicorum. Quorum unum eſt diffinitio, ſed uniuerſale reſpectu iſtius reſpectu cuius eſt uniuerſale non habet propriam rationem ſubiecti, ſed magis prędicati. ergo diffinitio paſſionis reſpectu ſubiecti non poteſt ꝑprię ſubijci. ¶ Item adhuc ex iſta ratione

ſe-

ſequit, quòd ſunt tres modi dicendi per ſe, quia in concluſione eſt ſecundus modus dicendi per ſe. in minore prædicatur diffinitio paſſionis de ſubiecto, & non per ſe ſecundo modo, ut probatum eſt prius, quia alio mō ſunt præmiſſæ p ſe, & cõcluſio, nec eſt per ſe primo mō, quia pdicatum nõ cadit in diffinitione ſubiecti, igitur præter primũ & ſecundum oportet ponere quod iſta minor ſit per ſe aliquo alio mō, & per cõſequẽs plures ſunt modi dicendi per ſe q̃ duo. ¶ Ad oppoſitum videntur eſſe auctoritates Ariſtot. quia Ariſt. poſtquam poſuit primum modum, & ſm dicit, quod quæ neutraliter inſunt accidentia ſunt, vt videtur, ergo non ſunt plures modi dicendi p ſe quam primus, & ſecundus.

¶ Item Ariſ. volens probare hanc propoſitionem, quæ per ſe ſunt de neceſſitate inſunt in primo capitulo. Quoniam autem ex neceſſitate, &c. ipsã probat inductiuè, & ipſam ſolum inducit in primo, & ſecundo modo ergo ut uidetur non ſunt plures modi dicendi per ſe, quam primus, & ſecundus, vel ſi ſint plures, inductio Ariſt eſt inſufficiens.

¶ Item propoſitio dicitur per ſe ex hoc, quod ſubiectum cadit in diffinitione prædicati, aut econtra, ſed hoc non eſt niſi duobus modis, ergo tantum ſunt duo modi dicendi per ſe.

Ad hanc quæſtionem dicit Thomas expoſitor uno modo, quòd ſunt tres modi dicẽdi per ſe in propoſitionibus demonſtrationum. hæc enim prępoſitio per addita cum hoc relatiuo reciproco, quòd eſt ſe, dicit quandam circunſtantiam. Sed hoc eſt dupliciter, vel in rebus, vel in propoſitionibus. In rebus dicit circunſtantiam ſolitudinis, & ſic dicitur, qđ iſte homo eſt per ſe qñ ſolus exiſtit. Sed, ut dicit circunſtantiam in propoſitionibus, dicit circunſtantiam in ratione cauſæ, & hoc tripliciter. Vno modo dicit circunſtantiam cauſæ formalis, ſicut hic. Iſte homo viuit per animam. Alio modo dicit circunſtantiam cauſæ materialis, ſicut hic, corpus eſt collocatum per ſuperficiem. Tertio modo dicit circunſtantiam cauſæ efficiẽtis ſicut hic, homo eſt calidus per ignem. Quando igitur dicit circunſtantiam cauſæ formalis, accipitur primus modus, quia in primo modo prędicatum eſt cauſa formalis ſubiecti, quia genus, & differẽtia ſunt partes formales

reſpectu diffinit, licet vnum ſit materiale reſpectu alterius. ideo dicit Ariſtoteles in 7. metaphy. ꝙ partes diffinitionis ſunt formæ. Quando verò dicit circunſtantiam cauſæ materialis accipitur ſecundus modus, quia in ſecundo modo eſt ſubiectum per ſe cauſa reſpectu prædicati in ratione cauſæ materialis. Sed quando dicit circunſtantiam cauſæ efficientis accipitur quartus modus, & ita patet, quòd ſint tres modi dicendi per ſe in propoſitionibus, vt primus, ſecundus, & quartus. Nam tertius modus eſt modus eſſendi, & non modus inherendi.

¶ Contra illud, ſi per ſe dicat circunſtantiam in ratione cauſæ ab illa cauſa igitur, quæ maximè eſt cauſa, maximè dicitur perſeitas. Sed cauſa finalis maxime eſt cauſa, eſt enim cauſa cauſarum ſecundum Ariſtot. quinto metaph. ergo a cauſa finali accipiendus eſt aliquis modus dicendi per ſe, ſicut ab alijs cauſis, & ita erunt quattuor modi dicendi per ſe, & non tantum tres.

¶ Item quòd primus modus non accipiat a cauſa formali, videtur, quia hæc eſt per ſe primo modo, riſibilitas eſt hominis, quia prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti, & tamen homo non eſt cauſa formalis reſpectu riſibilis. Similiter hæc eſt per ſe primo modo, pater eſt filij. Non tamen filius eſt cauſa formalis reſpectu patris. Item probo, ꝙ ſecundus modus nõ accipitur a cauſa materiali, quia cauſa materialis ſolum habet rationem paſſiuæ potentiæ, quæ eſt contradictionis reſpectu illius, cui eſt cauſa materia. enim eſt cã qua res poteſt eſſe, & non eſſe. Si ergo ſubiectum reſpectu paſſionis ſolum haberet rationem cauſę materialis, tunc paſſio de ſubiecto non prædicaretur neceſſario, ſed contingenter, quod eſt impoſſibile. ¶ Item Ariſtot. dicit, quod quæ neutraliter inſunt accidentia ſunt, hoc fruſtra dixiſſem ſi plures eſſent modi quã primus, & ſecũdus. ¶ Suſtinẽdo expoſitorem dicendum eſt ad primam rationem, quòd a cauſa finali accipitur unus modus dicendi per ſe, ſed non alius modus a quarto, qui accipitur a cauſa efficiente, quia cauſa efficiens non agit, niſi, quia mouetur a fine, & ideo cum cauſa efficiens, & finalis ſimul ſint motiuæ cauſæ, & extrinſecæ ſecundum, quòd diſtinguuntur a forma, ideo ab utraq; poteſt

capi quartus modus. Tunc poteſt dici q̃ quartus modus qñ p̃dicatum ineſt ſubiecto per cām motiuam extrinſecam ſiue iſte cā ſit efficiens propriè, ſiue finalis.

¶ Ad aliud dicitur, q̃ iſtæ sũt per ſe riſibilitas eſt hominis, pater eſt filij, primo modo, q̃a p̃dicatum cadit in diffinitione ſubiecti, & cum dr̃, q̃ p̃dicatum non eſt cauſa formalis ſubiecti, dr̃ quòd p̃dicatum eſt cā formalis extedendo cauſam formalẽ ad illud ſine quo intellectus alicuius concipi non põt, & ſic eſt pũctus de formali intellectu lineæ, quia non poſſum intelligere lineam ſine puncto, ideo in diffinitione lineæ cadit, non tanq̃ intrinſecum eſſentiæ lineę, ſed tanquam illud ſine quo intellectus formalis lineæ concipi non poteſt. ¶ Ad aliud dr̃ quòd iſta rõ probat quod ſubiectum reſpectu paſſionis non habet ſolam rationẽ cauſæ materialis, & hoc concedit Thomas, ſed ſimul cum hoc habet rationem cauſæ efficientis.

¶ Ad aliud dicitur, quòd Ari. dicit iſtam literam quę neutraliter inſunt, & cæt. ſub iſto intellectu quę neutraliter inſunt, ita quod p̃dicatum non cadit in diffinitione ſubiecti, nec econtra accidentaliter inſunt ex hoc tamen non ſequitur quòd ſint tm̃ duo modi dicẽdi per ſe, quia plurib. modis põt p̃dicatum cadere in diffinitione ſubiecti, uel econtrario. Per hoc ad rationes principales.

¶ Ad primam patet per hoc qđ nunc dictum eſt. ¶ Ad ſecundã auctoritatẽ, dicitur q̃ Ariſt. ſupponẽs hanc ꝓbationẽ, q̃ per ſe ſe inſunt de neceſſitate inſunt. Supponit de quarto mõ. Et quia quartus modus de ſe manifeſtus eſt, iõ Ariſt. hanc propoſitionem inducit ſolum in primo modo & ſecundo, quia illi non ſunt ita manifeſti, & ex hoc non ſequitur, quod quartus modus non ſit, nec quòd Ari. fuerit inſufficiens.

AD QVAESTIONEM dicitur ſm Linconienſem, q̃ tãtũ ſunt duo modi dicendi per ſe, & rõ eſt, quia in ꝓpoſitione per ſe in qua unum de alio enunciatur unũ egreditur ex principijs q̃dditatiuis alterius, & per conſequẽs q̃dditas unius dependet a q̃dditate alterius in eſſendo, & ex hoc ſequitur, quòd quidditas unius hẽt diffiniri per quidditatẽ alterius, quia eadẽ ſunt principia eſſendi, & cognoſcendi ſecundũ Ariſt. ſecũdo metaphyſicæ. ergo a primo ad ultimũ ꝓpoſitio per ſe eſt

quando unum extremum cadit in diffinitione alterius. Sed unum cadere in diffinitione alterius poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ſic, qđ unum ſit intrinſecum eſſentiæ alterius, ſicut in diffinitione ſpeciei ſubſtantiæ, cadit genus, & differentia quę ſunt intrinſeca eſſentia ſpeciei, ſicut animal & rationale ſunt intrinſeca homini. Alio modo unum cadit in diffinitione alterius, nō ſicut intrinſecum eſſentiæ, ſed ſicut additum eſſentiæ, quod eſt extrinſecum, & iſto mō ſubiectum cadit in diffinitione accidentis: ſicut homo cadit in diffinitione riſibilitatis tanquam extrinſecum eſſe riſibilitatis, ideo diffinitio accidentis dr̄ diffinitio per additamentum, ex hoc ad propoſitum. Cum in propoſitione per ſe neceſſe ſit unum extremū cadere in diffinitione alterius, hoc poteſt eſſe dupliciter. aut .n. prędicatum cadit in diffinitione ſubiecti & eſt primus modus ſuppoſito quod illud quod ſubijcitur natū ſit ſubijci, & quod p̄dicatur, p̄dicari, & ad illum modum reducuntur omnes prædicationes, in quibus p̄dicantur cauſæ de cauſatis, ſiue in recto, ut homo eſt aīal, ſiue in obliquo, ut riſibilitas eſt hoīs, quia ſubiectū eſt cauſa reſpectu ſuæ paſſionis. Alio modo in propoſitione per ſe. ſubiectum cadit in diffinitione prædicati, & ſic fit ſecundus modus dicendi per ſe. Et ad iſtum modum reducuntur omnes tales prędicationes in quibus cauſata prędicātur de cauſis. retenta priori conditione, ꝙ illud ſubijciatur quod natum eſt ſubijci, & prædicetur qđ natum eſt p̄dicari, & cum vnum extremū non poſſit cadere in diffinitione alterius niſi duobus modis, quia uel p̄dicatum cadit in diffinitione ſubiecti, uel econtra, ideo tm̄ ſunt duo modi dicendi ꝑ ſe. Ideo dicit Ariſtot. ꝙ quæ neutraliter inſunt accidentia ſunt. Per hæc patet ad hmōi inſtantias ſi fiant in illa, animal eſt hō. ſubiectū eſt cauſa prædicati, ſic in iſta, riſibile eſt hō, prædicatum eſt cauſa diffiniens ſubiectum, ergo aīal eſt homo, eſt per ſe ſecūdo modo, & ſimiliter hæc. riſibile eſt homo eſt ꝑ ſe primo modo, quia prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti. Ad hæc dicēdū eſt, ꝙ iſtę inſtantiæ non ſunt rectæ, quia in oībus modis dicendi per ſe requiritur una conditio generalis uidelicet ꝙ ſubiectū ſit natum ſubijci, & p̄dicatū natum p̄dicari, & hoc eſt qđ

Ariſt. dicit poſtea. ſubijcitur aũt nobis in demonſtratione illud quod eſt natum ſubijci ſicut lignum, & prædicatur quod natum eſt prædicari. Sed in iſtis inſtantijs non ſubijcitur qđ natum eſt ſubijci. aĩal. n. non eſt natũ ſubijci reſpectu hoĩs. nec riſibile natum eſt ſubijci reſpectu hominis. paſſio. n. eſt magis nata prædicari q̃ ſubijci reſpectu ſubiecti. Ideo hæc nõ eſt per ſe riſibile eſt homo. nec iſta animal eſt homo.

¶ Tu dicis, ꝙ diffinitum natum eſt ſubijci reſpectu diffinitionis, & etiam diffinitum natum eſt ſubijci reſpectu partium diffinitionis, quia diffinitum ad diffinitionem, & ad ſuas partes comparat̃, ut quid. Sed riſibile diffinitur per hominẽ, ergo natum eſt ſubijci. ¶ Dicitur ꝙ duplex eſt diffinitio. Vna eſſentialis, altera per additamentum. In diffinitione eſſentiali diffinitum natum eſt ſubijci reſpectu partium diffinitionis, qa ad illas cõparantur ut quid. tanquam ad ſuam propriam eſſentiam. Sed in diffinitione per additamentum non oportet diffinitum eſſe natum ſubijci reſpectu cuiuſcunque partis diffinitionis, quia non reſpectu ſubiecti, non enim comparatur ad vtranq. partem ut quid, ſed ad unam ut quid. ad aliam uero, ut quale, vt patet in iſto exemplo. Simum eſt naſus cauus. ſimũ cõparatur ad naſum, ut quale per hoc ꝙ eſt ſibi additũ. Sed ad cauum comparatur ut quid. ſicut omne inferius comparatur ad ſuum ſuperius per modum quid in eodem genere.

¶ Ad aliud dr̃, ꝙ Linconiẽſis hanc literam expoſuit, quod Ariſt. non intelligit quod cõcluſio in demonſtratione ſit per ſe in duplici genere cauſæ. ſicut expoſuit Thomas. Sed Ariſt. intelligit per illam literam, quod duo modi ſunt in demonſtratione, ut primus & ſecundus, & ſic exponitur litera per Linconienſem, ſcilicet quæcunque dicuntur in ſimpliciter ſcibilibus, hoc eſt in demonſtrationibus, ſic ſunt per ſe ſicut in eſſe prædicãtibus. hoc eſt primo modo ubi prædicatum eſt cauſa ſubiecti, aut in eſſe propter ipſa, hoc eſt propter ſubiecta, ſicut in ſecundo modo. vbi ſubiectum eſt cauſa prædicati. ¶ Ad aliud dicitur negando hanc conſequentiam quattuor ſunt cauſæ, ergo quattuor ſunt modi dicendi per ſe. ¶ Ad probationẽ cum dicitur, quod modus dicendi per ſe accipitur ad Dicen-

dum, ꝙ non ſub rõne particu lari qua cauſæ diſtinguuntur ab inuicem. Sed accipitur a cauſa ſub altera illarũ duarũ conditionum ſcdm ꝙ ſubiectũ eſt cã prædicati vel prædicatum ſubiecti, & iſto mõ tm̃ accipiuntur duo modi dicendi per ſe. ¶ Ad aliud principale dr̃, quòd in demõſtratione paſſio pręędicatur de diffinitione ſubiecti in maiori, & hoc in demonſtratione potiſſima, & ſic eſt maior per ſe ſecundo modo, ſimiliter conclusio in qua prædicatur paſſio de ſubiecto. Sed minor eſt de eſſe primo modo, quia in minori prædicatur diffinitio ſubiecti de ſubiecto, & ſic tãtum duo ſunt modi dicẽdi ꝑ ſe in demonſtratione. ¶ Ad formam dr̃, quòd non oportet maior eſſe per ſe alio modo q̃ ſit concluſio, quia eodẽ modo dicendi per ſe prædicatur paſſio de ſubiecto, & de diffinitione ſubiecti, quia in utraque propoſitione ſubiectum eſt cauſa prædicati: licet in una implicitè, ſcilicet ubi ſubijcitur ſubiectum, & in alia explicitè ubi ſubijcitur diffinitio, tamen vtrobique eſt, ſecundus modus.

¶ Intelligendum tamen eſt, ꝙ aliter eſt per ſe maior, & concluſio, quia in alio gradu ſecundi modi. Secundus enim modus habet plures gradus, ſicut primus modus, q̃a in primo modo eſt unus gradus ſecundum quem diffinitio materialis prædicatur de diffinito. Alius modus eſt ſecundum quem diffinitio formalis, & finalis prædicatur de diffinito, & tamen utrobique eſt primus modus dicendi per ſe, quòd autem aliter, & aliter ſit alius gradus oſtẽdo per Ariſtotelem, ubi ponit quod diffinitio eſt incorruptibiliũ, dicit ibi quod quędam enim diffinitio eſt concluſio demonſtrationis, ut diffinitio materialis, & quædam eſt principium demonſtrationis, ut diffinitio formalis, quædam eſt tota demonſtratio ſola poſitione differens. Cum ergo diffinitio materialis ſit concluſio, & diffinitio formalis principium alius eſt gradus. Eodem modo in propoſito paſſio prædicatur de ſuo ſubiecto ſecundo modo in concluſione, & paſſio de diffinitione ſubiecti ſecundo modo in maiori, tamen utrobique eſt ſecũdus modus.

Sed quia in uno gradu eſt cõcluſio, & in alio eſt principiũ, ideo diuerſi ſunt gradus ſecundi modi.

¶ Vlterius intelligendum eſt, ſicut dicit Linconienſis.

ſis, quod Ariſt. ponit tertium modum qui eſt modus eſſendi, & quartum modũ eſt modus cauſandi pp complectionem ſui ſermonis, non tamẽ ſunt modi inhærendi, niſi duo, ſ. primus & ſecundus.

Quæſtio XVII.

QVæritur, an iſta ſit per ſe. homo eſt animal? Videtur ꝙ non, quia hæc eſt per accidens rõnale eſt animal. ergo & hæc animal rationale eſt animal, & vlterius igitur hæc eſt per accidens. homo eſt animal, quia aĩal rõne & homo idem ſignãt. Prima conſequentia patet, quia hæc eſt per accidens, homo albus eſt homo, quia hęc eſt per accidens album eſt homo. igitur a ſimili hęc eſt per accidẽs, animal rationale eſt animal, quia hæc eſt per accidens rationale eſt animal. ❡ Hic dicitur negando primam conſequentiam. Et ad probationem dicitur ꝙ non eſt ſimile, quia homo albus nõ eſt vnum ſimpliciter, ſed vnum aggregatum. homo. n. & album ſunt duæ res diuerſorum generum. Ideo nõ poſſunt facere unũ ſimpliciter, propter hoc licet de homine albo prædicetur homo per accidens, ſicut de albo, non tñ eſt ſic ex alia parte. ❡ Contra hæc eſt per accidens. homo albus eſt homo. ſicut hæc album eſt homo, propter quod homo ſub ratione albi accipitur, ergo hæc erit per accidens animal rationale eſt animal, ſicut hæc, rõnale eſt animal, quia animal ſub ratione rationalis accipitur. Et hæc conſequentia confirmatur per hoc, quia quod extraneatur alicui quod eſt in aliquo formali conceptu, extraneatur toti conceptui.

❡ Itẽ ad principale, pars non prædicatur de toto p ſe. Hæc enim non eſt vera. Archa eſt lignum ſecundũ Ariſ. 7. met. ſed animal eſt pars hominis, ergo non per ſe prædicatur de hoĩe. ❡ Hic dicitur quod duplex eſt pars, ſ. realis & rationis. Pars realis non poteſt prædicari de toto per ſe, pars tamen rationis bene poteſt, huiuſmodi ſunt animal, & rationale reſpectu hominis. ❡ Contra per Ariſtotelem in ſeptimo metaphyſ. diffinitio eſt ſermo habens partes, & ſicut tota diffinitio ad totam rem, ſic pars diffinitionis ad partem rei. Sed tota diffinitio ſignificat totam rẽ, ergo pars partem. genus & differentia ſunt partes diffinitionis. ergo ſunt partes diffiniti. ergo pars &c. ❡ Itẽ in diffinitione

 tione

tione non eſt nugatio, ut ſuppono, quia nihil ſuperfluum, nec diminutum continet, ergo nec genus, nec differentia poſſunt idem ſignificare, quia tunc eſſet nugatio, ergo ſignificant realiter aliud & aliud, & ſunt partes conſtituentes diffinitum, ergo ſunt realiter diuerſæ partes. ¶ Ad principale genus & ſpecies, ut animal & homo, uel imponuntur a diuerſis formis, uel a gradibus eiuſdem formæ: Sed cum aliqua duo imponuntur a diuerſis formis, unum non poteſt per ſe prædicari de altero: ergo animal non poteſt per ſe prędicari de homine. minor patet, quia muſicum per accidens prædicatur de albo, quia utrunque imponitur a diuerſa forma, ſimiliter maior patet, quia homo imponitur ab intellectiua, animal a ſenſitiua. ¶ Dicitur quod minor non eſt uniuerſaliter uera. Et ad probationem, quod procedit cum aliqua duo imponuntur a diuerſis formis quarum una non includit aliam. Intellectiua autem includit ſenſitiuam. Ideo animal de homine per ſe poteſt prædicari, licet muſicum de albo non prædicetur, quia muſica a qua imponitur muſicus nō includit albedinem, a qua imponitur album, nec econtra. ¶ Contra, ſi intellectiua ſenſitiuam includeret: aut ergo includit illam ſicut inferius ſuum ſuperius, aut ſicut completum incompletum. Non primo modo, quia qua ratione intellectiua eſſet inferius ad ſenſitiuam: eadem ratione forma bruti ſe haberet, ut inferius ad ſenſitiuam, tunc ſequeretur quod forma bruti, & intellectiua eſſent diuerſæ ſpecies, quia habent aliquid in quo conueniant, ut ſenſitiuam, & ſecundum ſe differunt: ergo eſſent ſpecies differentes, quod eſt inconueniens. Si autem ſecundo modo, tunc non eſt uera prædicatio unius de alio: nec per conſequens animal de homine propter talem incluſionem, propterea, quia ſi ſic, hæc eſſet per ſe tetragonum eſt trigonum, quia unum alterum includit. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicit enim quod primus modus dicendi per ſe eſt, quando prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti indicante quid ſit ſubiectum, ſed animal in diffinitione hominis cadit, ergo eſt per ſe primo modo.

AD QVAESTIONEM dicitur quod eſt per ſe primo modo, homo eſt animal propter rationem tactam.

¶ Intelligendum eſt tamen propter rationes quod genus, & differentia ſignificant diuerſam partem conceptus hominis, aliter in diffinitione eſſet nugatio. Si enim idem totum ſignificaret genus per ſe, & differentia per ſe, quod ſignificat ſpecies. Tunc idem intellectus in diffinitione poneretur bis, nec excuſaret diuerſa ratio, quia ſi ſic tunc hic non eſſet nugatio, homo animal, quia diuerſa eſt ratio hominis, & animalis ſub qua vtrunque ſignificatur. Ideo oportet dicere quod genus, & differentia ſignificant partes conceptus hominis, primo & determinatè, genus enim determinatè ſignificat partem materialem, & differentia diſtinctè partem formalem, ſicut ſpecies diſtincta ſignificat totum compoſitum, tamen genus, & differentia ſignificant per modum totius, & ideo totum ſignificant confuſo modo. quod ſpecies modo determinato ſignificant, & per hoc diſtinguitur a partibus realibus, partes enim reales accipiuntur per modum partis, & non per modum totius.

A D primam rationem dicitur ſicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc dicitur, quod hæc eſt per accidens, homo albus eſt homo, non ſolum propter hoc, quod homo accipitur ſub ratione albi, ſed propter hoc etiam, quia hoc quod dico homo ſub ratione albi accipitur, & ſimiliter pro eo quod iſta non faciunt unum per ſe, ſed unum per accidens, quia ſunt res diuerſorum generum. ſimiliter licet animal accipiatur ſub ratione rationalis ex alia parte, non tamen hæc eſt per accidens. animal rationale eſt animal, quia ex iſtis duobus fit unus conceptus ſpeciei, & hominis, cui per ſe ineſt animal, & ideo non eſt ſimile.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur, quod hæc propoſitio eſt falſa, ſcilicet quod per accidens ineſt formali conceptui alicuius, per accidens ineſt illi in quo eſt illud formale, & hoc ſi ex illo materiali, & formali ſit unum compoſitum per ſe, in quo compoſito includitur prędicatum ratione alterius par-

tis, ut partis materialis. Hæc tamen eſt uera. ſ. quod per accidens ineſt conceptui formali alicuius, et non ineſt per ſe, ideſt illi conceptui. Aliud eſt enim loqui de formali in conceptu ſpeciei, & de formali conceptu ſpeciei, quia formalis conceptus ſpeciei eſt cõceptus eiuſdem compoſitus ex genere, & differentia, ſed formale in conceptu eſt differentia. Tunc breuiter dico quod, & ſi aliquid repugnet formali in cõceptu cum modo perſeitatis, dummodo tamen non repugnet conceptui ſpeciei uel alteri quod includitur in ſpecie erit in toto per ſe, quia tunc eſt per ſe primo modo. Cum prædicatum includitur in quod quid ſubiecti, ſiue in conceptu formali ſubiecti, quod autem hoc ſit ratione materialis in conceptu, vel formalis, hoc accidit.

¶ Ad aliud dicitur ſicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc dicitur quod ſicut tota diffinitio ſignificat totam rem determinatè, ita pars partem conceptus ſpeciei, ſed ex hoc non ſequitur, quod genus ſignificet partem realem, quia licet genus ſignificet partem, non tamen per modum partis, & in hoc diſtinguitur a parte reali. ¶ Ad aliud concedo quod genus diſtinctè, & determinate ſignificat rem diuerſam ab alia re quam ſignificat differentia, & ſimiliter concedendum eſt quod ſignificat partem conceptus in homine, tamen ex iſtis diuiſim inferre coniunctim. ſ. quod genus ſignificat partem diuerſam realem, fallacia eſt ſecundum accidens. Sicut hic, iſte eſt monachus, & eſt niger, ergo &c. quia ad aliud refertur realitas, & ad aliud partialitas, pars enim realis ſicut dictum eſt accipitur per modũ partis, ſed animal non ſignificat hominem per modum partis.

¶ Ad aliud principale dicitur quod licet homo, & animal a diuerſis formis imponantur, hæc tamen poteſt eſſe per ſe homo eſt animal, licet etiam ſenſitiuum a quo imponitur animal non includatur in intellectiuo per ſe, tamen quia in homine non eſt oppoſitio inter ſenſitiuum, & intellectiuum. Sed ſenſitiuũ eſt principium quod eſt materiale reſpectu intellectiui ſiue ponantur iſta principia eſſe diuerſæ formæ, ſiue diuerſi gradus in illa forma, ideo animal per ſe includitur in homine. R õ autẽ falſum

ſum ſupponit. hoc ſcilicet quod ad hoc quod propoſitio ſit per ſe primo modo, oporteat formale in ſubiecto per ſe includere formale in prædicato. Sed illud non eſt uerum, ad hoc enim quod propoſitio ſit per ſe ſufficit quod prædicatum in ſubiecto includatur, uel ratione formalis ſubiecti, uel ratione materialis. Ratione formalis ut hic, homo eſt rationalis. Ratione materialis ut hic, homo eſt animal. Ratione utriuſque, homo eſt animal rationale. ¶ Rationes cõtra primam reſponſionem concludunt verum. concludunt enim quod ad hoc, quòd propoſitio ſit per ſe non oportet prædicatum in ſubiecto includi ratione formaliter prædicati, nec oportet formale prædicati includi in formale ſubiecti, quod autem hoc inueniatur, hoc aliquando accidit, &c.

Quæſtio XVIII.

QVæritur, an hoc ſit per ſe, animal eſt homo? Quod ſic videtur homo per ſe eſt animal, ergo animal per ſe eſt homo. Antecedens eſt verum. ergo & conſequens. Probatur conſequentia per conuerſionem ſimplicem.

¶ Item ſequitur homo eſt animal, ergo animal eſt homo, conuertibiliter ergo eodẽ addito vtrobique adhuc ſequitur, ergo addita hac conditione per ſe ſequitur.

¶ Item per Ariſt. in primo huius, capitulo de per ſe, illa propoſitio eſt per ſe ſecundo modo, in qua ſubiectum cadit in diffinitione prædicati, ſed animal cadit in diffinitione hominis, ergo hæc animal eſt homo, eſt per ſe ſecundo modo.

¶ Item aut eſt per ſe, aut per accidens, ſi per ſe, habeo propoſitum, non eſt autem per accidens, quia propoſitio per accidens dicitur tripliciter. Aut quia accidens, accidit ſubiecto, aut quia ſubiectum accidit accidenti, aut quia accidens accidit accidenti, ſicut album eſt muſicum. Sed hæc animal eſt homo, nullo iſtorum modorum eſt per accidens, quia vnũ extremũ non eſt accidẽs reſpectu alterius, ergo hæc non ꝑ eſt accidens.

¶ Item Ariſtot. in primo huius ponit hanc propoſitionẽ, quæ de neceſſitate inſunt per ſe inſunt, & hoc probat, quia quæ de neceſſitate inſunt, aut inſunt per ſe, aut per accidens, nõ per accidens, quia ac-

accidentia non inſunt de neceſſitate, ſed de neceſſitate homo ineſt animali. ergo homo per ſe ineſt animali. ergo hęc eſt per ſe animal eſt homo. Item homo, & animal ſignãt eandem eſſentiã, ſed eſſentia ineſt ſibijpſi per ſe, & nõ per additum. ergo hæc eſt per ſe, animal eſt homo.

¶ Item aut eſt per ſe, aut per accidens, ſi per ſe, habeo propoſitum, ſi per accidens, ergo per additum quæro tunc de iſto addito, aut hoc prædicatum homo ei ineſt per ſe, aut per accidens additum. ſi per ſe eadem ratione fuit ſtandũ in primo. ſi per additum quęrendum eſt de iſto addito, & ſic eſt proceſſus in infinitum.

¶ Ad oppoſitum, ſi hæc eſſet per ſe, cum per ſe præſupponat de omni, hæc eſſet per ſe, omne animal eſt homo. conſequens eſt falſum, ergo & antecedens.

¶ Item ſi hæc eſſet per ſe, aut primo mõ, aut ſecundo mõ, aut quarto modo, quia de tertio nõ eſt dubiũ, quia tertius modus eſt modus eſſendi, & non modus inhærendi. Non primo modo, quia prædicatũ cadit in diffinitione ſubiecti, ſed homo non cadit in diffinitione animalis, nec ſecundo modo, quia in ſecundo modo paſſio prædicatur de ſubiecto, ſic non eſt in propoſito. ergo, &c. nec in quarto modo, quia quartus modus eſt quando ſubiectum eſt cauſa efficiens prædicati, ſed in animali non eſt cauſa efficiens reſpectu hominis, ergo hæc non eſt per ſe aliquo modo.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod hæc non eſt per ſe aliquo modo, animal eſt homo. Et huius ratio eſt, quia ſi eſſet per ſe, cum prædicatum, & ſubiectum maxime important eandem eſſentiam maxime uideret quod eſſent per ſe primo modo, ſed non eſt per ſe primo modo, quia in primo modo prædicatum cadit in deffinitione indicante primo, quid ſubiecti, ſed homo non cadit in diffinitione animalis, ſed potius econuerſo.

¶ Intelligendum tamen, quod propoſitio tripliciter dicitur per accidens ſecundum rationes prædictas.

¶ Vno modo quando vnum extremum eſt accidens alteri inhærens, ſicut patet hic, homo eſt albus, & adhuc ſic propoſitio poteſt eſſe per accidẽs tripliciter. Vno modo quando accidens accidit ſubiecto ſicut hic, homo eſt albus. Secundo modo quando ſubiectũ prędicatur de accidẽte ſicut

cut hic, album eſt homo. Et tertio modo, quando accidens prædicatur de accidente accidentaliter, ſicut hic, album eſt muſicum, & dico accidẽtaliter pro tanto, quia in iſta album eſt coloratum prædicatur accidens in concreto de accidente in concreto, & tñ non ꝑ accidẽs, ſed ꝑ ſe, quia quodlibet inferius rationem quid habet reſpectu ſuperioris. ¶ Secũdo modo dicitur propoſitio per accidens ſecundum quod diſtinguitur contra propoſitionem primo veram, & ſic hęc eſt per accidens: Iſocheles habet tres, &c. quia hæc non eſt primo vera.

¶ Tertio modo dicitur propoſitio per accidens, quando prædicatum ſignificat eandẽ eſſentiam cum ſubiecto, veruntamen eſt extraneum intellectui ſubiecti, & hoc modo hæc eſt per accidens animal, eſt homo & ſimiliter cũ inferius prædicatur de ſuperiori, contingit enim tunc intelligere ſuperius non intelligendo inferius.

AD PRIMAM rationẽ dicitur qđ hæc, homo per ſe eſt animal, non debet conuerti in hãc, animal ꝑ ſe eſt homo. non enim debet conuerti ſimpliciter ſub omni ratione, & ratio impediens eſt accepta ab iſta conditione per ſe, per ſe enim pręſupponit de omni, & ideo ſi cõuerteretur ſimpliciter, tunc uniuerſalis affirmatiua conuerteretur ſimpliciter, & ſic ſequeretur, oĩs homo eſt animal, ergo omne animal eſt homo. Sed hoc eſt falſum, ergo illa non debet ſic conuerti ſimpliciter cũ hac conditione per ſe, ſed dẽt ſic conuerti, homo per ſe eſt aĩal, ergo animal eſt homo, ſicut hæc excluſiua habet conuerti, tm̃ homo eſt aĩal, ergo animal eſt hõ, uel oportet dicere ꝙđ propoſitiones per ſe non conuertantur ꝑꝑ extraneam rationem quã faciunt modi, vel oportet dicere quod conuertentur non retẽtis eiſdẽ modis in conuertente, & ſua conuerſa. ¶ Ad aliud dr̃ quod per ſe facit extraneitatem, quia pręſupponit de oĩ: ideo non valet quod conuertatur cum hac conditione per ſe. ¶ Ad formam dr̃, ꝙ hæc propoſitio, cõuertibilia eodẽ addito utrobique adhuc sũt conuertibilia, eſt intelligenda qñ illud additũ non facit extraneitatem, & ita quod non includit uniuerſalitatẽ, uel neceſſitatem impedientem conuerſionem, ſed per ſe, licet non ſit uniuerſalitas, tñ præſupponit uniuerſalitatem.

ſalitatē. ¶ Ad aliud dico qđ illa propoſitio eſt per ſe ſecundo modo quando ſubiectū cadit in diffinitione prædicati qđ eſt paſſio, ſed homo non eſt paſſio reſpectu animalis, ideo licet animal, ꝙ ſubiicitur in diffinitione cadat, tamen non erit ſecundus modus. ¶ Ad aliud dico quod eſt per accidens. ¶ Ad probationem, quod hæc diuiſio propoſitionis per accidens quam ponit Ariſtot. in termino Poſteriorum intelligenda eſt de propoſitione per accidens, cuius unum extremum accidentaliter ineſt alteri, ut dictum eſt in propoſitione. Sed hæc, animal eſt homo, non eſt per accidens illo modo, ſed eſt per accidens, quia prædicatum eſt extra intellectum ſubiecti, & non, quia prædicatum eſt accidens reſpectu ſubiecti, uel econtra. ¶ Ad aliud dicitur quod hæc propoſitio eſt uera, quæ de neceſſitate inſunt per ſe inſunt, quando illud quod ſubijcitur natum eſt ſubijci. Sed animal non eſt natum ſubijci reſpectu hominis, ideo in talibus non eſt propoſitio intelligenda.

¶ Ad aliud dico, quòd hæc propoſitio, quod uere eſt, nulli accidit, eſt intelligenda accipiendo propoſitionem per accidens illo modo, illud enim quod per ſe eſt, ut ſubſtantia, non accidit alteri ſicut accidēs accidit ſubiecto, ſic intelligenti Ariſ. poteſt tamen alteri accidere tāquam id quod eſt extra intellectum ſubiecti.

¶ Ad aliud dicendum eſt, quod licet prædicatum, & ſubiectū ſignificent eandem eſſentiam, ex hoc non ſequitur talem propoſitionem eſſe per ſe, ſed hæc eſt per accidēs, animal eſt homo, quia per additum, ut per hanc homo eſt homo, ſed non eſt intelligendum, quod hoc ſit per additum tanquā aliquid quod eſt additum eſſentiæ animalis, quia eſt eadem eſſentia hominis & animalis, immo eſt per additum, quia per aliquid, quod eſt extra intellectum. animal enim ſentit communiori modo, quam homo. ideo intelligi poteſt, licet non intelligatur homo, & ſic uocando additum quod ex extra intellectum, animal eſt homo per additū, quia per hominem. ¶ Ad ultimum per idem, ꝙ animal eſt homo. non eſt per ſe, ſed per additū, ut dictum eſt. Et cum quæritur de illo addito, aut illi addito ineſt homo per ſe, aut per additum. Dico quod ibi ineſt per

ſe,

e,quia hæc eſt per ſe, homo ſt homo. Et cum dicitur ea- em ratione ſtandum fuit in rimo. Dicitur, quod non, qa omo non intelligitur, niſi ĩ- elligendo animal, ſed animal oteſt intelligi, & ſi homo nõ ntelligatur, &c.

Quæſtio XIX.

QVæritur an propoſitio ſit per ſe primo modo n qua prædicatum, & ſubie- ćtum ſignificant idem? quod on videtur, quia tunc hæc eſſet per ſe, homo eſt humani as. quæ tamen falſa eſt.

¶ Dicitur, quod non ſequitur hanc propoſitionem eſſe per ſe, quia primus modus non eſt ſolum ex hoc, quod ſubie ćtum, & prædicatum ſignifi- cant eandem eſſentiam, ſed ex hoc, quòd eandẽ eſſentiã ſignificant ſub modis nõ ex- traneis, ſed homo, & humani tas ſignificant ſub modis ſi- gnificandi extraneis, modo homo ſignificat per modum concreti, & humanitas per modum abſtracti. ergo hæc non eſt per ſe. ¶ Contra tan- ta eſt repugnantia, uel maior indeterminatum. & indeter- minatum quanta inter mo- dum abſtracti, & concreti, ſed non oſtbãte, quod animal ſen ſit per modum determinati, hęc tñ eſt vera primo modo, homo eſt animal, ergo eadẽ ratione non obſtante oppo- ſitionem inter modum con- creti, & abſtracti, hæc eſt per ſe, homo eſt humanitas.

2 ¶ Item homo eſt abſtractum, qa denominatiuè dicitur ab eo humanum, ergo, ut uide- tur homo non ſignificat per modum concreti, quia ab- ſtractum non poteſt habere modum concreti, quia per ſe modus concreti, & abſtracti ſunt oppoſiti, & oppoſita non ſunt ſimul in eodem.

3 ¶ Item ad principale, ſi pro- poſitio eſſet per ſe primo mo- do ex hoc, quod ſubiectum, & pręducatũ ſignificant idẽ, tunc hęc eſſet per ſe, chime- ra eſt chimera, ſimiliter non ens eſt non ens, ſed hoc eſt fal ſum, quia prædicatum alteri per ſe ineſſe præſupponit ſu- biectum eſſe. ergo antecedẽs falſum. ergo.

¶ Ad oppoſitum in primo modo prædicatũ cadit in dif- finitione indicante quid ſu- biecti. ergo nullo modo præ- dicatum, & ſubiectum ſigni- ficant idem.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ propoſitio eſt per ſe quãdo ꝑdicatũ, & ſubiectũ ſignificant eandem eſſentiã, vel quando prædicatum in intellectu eſſentiali ſubiecti

includitur. Sed tñ vltra hoc requiritur, quòd illud, quod ſubijcitur natum ſit ſubijci, & quod prædicatur prædicari. Similiter requiritur cã ſine qua nõ, ſ. ꝙ ſint modi proportionales ſub quibus prædicatum ineſt ſubiecto. Vnde per ſe cauſa quare propoſitio eſt per ſe primo mõ, eſt ex hoc, quod prędicatum cadit in diffinitione ſubiecti, vel eſt tota quidditas ſubiecti, cauſa ſine qua non eſt correſpondentia determinata modorum ſignificandi.

Ad primam rationem ſic dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dico, quod non eſt ſimile de modo abſtracti, & concreti, & de modo determinati, & indeterminati, quia modus abſtracti eſt modus ſub quo nomẽ imponitur ad ſignificandum abſtractum, ideo talis modus cadit in unione prædicati cum ſubiecto non tanquam illud, quod vnitur, ſed tãquam determinata ratio ſub qua res cuius eſt modus alteri ſimpliciter vnitur. Ideo hæc eſt falſa, homo eſt humanitas. Sed modus indeterminati non cadit in vnione prædicati cum ſubiecto, nec vt pars vnita, nec tanquam determinata ratio ſub qua vnum alteri unitur, quia ille modus eſt rei ſolum per comparationem ad intelligentem, & non eſt modus ſub quo vox imponitur ad ſignificandum, & ideo nõ oportet hanc eſſe falſam, homo eſt animal propter tales modos extraneos, quia illi modi nullo modo in unione cadunt, vt dictum eſt.

¶ Ad aliud dicitur, quia homo eſt concretum, & abſtractum reſpectu diuerſorum. eſt enim abſtractum reſpectu humani, & eſt concretum ratione humanitatis, & tamen non ſequitur oppoſitos modos eſſe in eodem, quia illi modi referuntur ad diuerſa.

¶ Auicenna tamen aliter dicit ad rationem principalem, quod humanitas, & homo non idem ſignificant, ſed humanitas ſignificat formam per quam homo eſt id, quod eſt, ſed homo ſignificat compoſitum.

¶ Ad vltimum dico, quod hęc eſt per ſe, chimera eſt, chimera, & ſimiliter non ens eſt non ens, primo modo, non, tamen ſub illo genere primus modus pertinet ad demonſtratorem, quia prædicatum non eſt cauſa ſubiecti, nec econtra. idem enim reſpectu ſuijpſius non eſt cauſa. ¶ Ad probationem, dicitur, quod per ſe ineſſe, non præſupponit hoc eſſe, niſi

niſi actualitate extremi. ergo, &c.

Quæſtio XX.

QVęritur, An genus, & differentia cōiunctim vel diuiſim ſint in primo modo dicendi per ſe, & hoc eſt quęrere, an hoc ſit per ſe, hō eſt animal rōnale. Qđ non vr. Voces ſunt notæ paſſionum quæ ſunt in anima. Sed alia paſſio eſt quā ſignificat animal, & quam ſignificat hō. ſimiliter alia ſimilitudo, vel paſſio ꝙ̄ ſignificat hō, & quam ſignificat rōnale in anima. igitur propoſitio enū ciāns hanc paſſionem eſſe illā, falſa eſt, ſed hæc eſt hmōi. ergo, &c. minor patet, quia propoſitio enunciat ſignificatum de ſignificato. igitur ſequitur, quod hæc non eſt per ſe. ¶ Dicitur, quod licet alia ſit ſimilitudo quam ſignificat homo, & animal. tamen hæc propoſitio non eſt falſa. qa ſuppoſito, ꝙ quælibet vox ſignificat paſſionē in anima, illa tamen non ſignāt abſolutè, ſed quatenus ſimilitudo eſt ſignum rei, ſicut oratio in ſcripto non ſignificat uoces plātas niſi quatenus vox prolata eſt ſignum rei, & ideo ſicut oratio in ſcripto nō ſignificat illam uocem eſſe aliam, quia tunc ſignificaret falſum, ſed ſignificat illam rem ineſſe alteri. eodem modo uox prolata nō ſignificat hanc paſſionem eſſe illam, ſed hanc rem cuius eſt paſſio ineſſe illius rei cuius eſt alia paſſio, ideo hæc eſt uera, homo eſt animal rationale licet ſit alia ſimilitudo ſubiecti, & alia prædicati in anima. ¶ Contra ſi hæc uox ſignificaret ſimilitudinem, & ex conſequenti ſignificaret rem, tunc ſequeretur, quod quælibet uox eſſet analoga ſeu æquiuoca. ſimiliter ſequeretur, quòd quęlibet uox ſignificaret primo accidens; quia paſſio in anima eſt accidēs. Similiter hoc dato per reſponſionem habetur, propoſitum, quia attributio eſt ratione primorum ſignificatorum ſubiecti, & prædicati, probo, quia terminus illud idem ſubijcit, & prædicat primo, quod ſignificat primo. ſi igitur ſignificat quilibet terminus paſſionem in anima, & alia eſt paſſio hominis in anima, & paſſio animalis ſiue rationalis. ideo propoſitio quæ primo ſignificat hæc de illo falſa eſt. ¶ Item ad principale, ad hoc, quod propoſitio ſit per ſe, oportet quod cōceptus prædicati includatur in conceptu ſubiecti.

cti, ſed conceptus animalis, & rõnalis non includitur in homine. igitur hæc nõ erit p ſe primo modo. probo minorē. conceptus hominis eſt ſimplex, & conceptus animalis ſimiliter eſt ſimplex, & ſimiliter rationalis, ſed duo intellectus ſimplices non poſſunt includi in uno ſimplici. igitur &c. ¶ Dicitur, ꝙ licet conceptus animalis, & rationalis ſint ſimplices, ſunt tamen ſimpliciores quã conceptus ſimplex hominis, ſed quod duo intellectus ſimplices in tertio intellectu ſimplici includantur ſimpliciores illo, non eſt inconueniens.

¶ Contra impoſſibile eſt duo ſimplicia inquantũ duo quãtumcunque ſint ſimplicia, includi in aliquo tertio ſimplici. probo, quia intellectus ſimplex ad quæ ſe conuertit totaliter ſe conuertit: intellectus enim in intelligendo unum ſimpliciter non poteſt intelligere aliud ſimplex, ſed intellectus hominis eſt ſimplex, & intellectus animalis, igitur dum includit intellectũ hominis non poteſt includere intellectum animalis, & eadem ratione nec rationalis, illi igitur duo intellectus ſub vna qualitate in intellectu hominis non includuntur, &c. ¶ Ad hoc dicitur, quod illi intellectus, q inter ſe duo ſũt & diſtincti ſecundum, ꝙ ſunt partes in diffinitiones ſunt in diffinito modo confuſio, & ideo dicit Ariſt. quod diffinitio ſe habet ad intellectum ſimplicem ſicut videre, vel audire, quòd exponit Linconiẽſis dicens, quod duplex eſt uiſibile quoddam inuolutum, & tale confuſo modo ſe offert viſui. aliud euolutum, & expanſum, & tale ſe diſtinctè offert ſenſui: Similiter audibile quoddam eſt confuſum, & quoddam eſt diſtinctum, ſed voces ſecundum, quod ſenſui, & auditui apparent, eo modo diffiniuntur.

Et, ut ſic cognoſcuntur ab intellectu ſimplici confuſo, modo, & tamẽ diffinitio cognoſcit ab intellectu ſimplici modo determinato. ideo neceſſe eſt ponere, quod partes quæ includuntur in diffinitione magis cognoſcantur in diffinitione quam in diffinito, aliter non faceret diffinitio cognitionem de diffinito magis quam econtra. Per hoc ad formam, quod duo intellectus ſimplices ſecundum, quod inter ſe ſunt diuiſi, & diſtincti in diffinito includuntur modo confuſo. ¶ Contra. diffinitio eſt eadem cum diffinito: igitur ſi in diffinitione erunt duo intel-

intellectus diſtincti. igitur duo intellectus diſtincti & di niſi eſſent primo idem intellectui uni, ſed hoc non eſt intelligibile. igitur, &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod partes diffinitionis coniunctim & diuiſim prædicantur de diffinito primo modo, & huius ratio eſt, quia tunc eſt primus modus quãdo ſubiectum egreditur a principijs prædicati, ſiue a prædicato ſecundum ſe, quod dicitur propter genus generaliſſimum. generaliſſimum .n. prędicatur de ꝑ ſe contentis, & tamen ſubiectum non põt egredi a principijs generaliſſimi, quia principiũ non habent, non .n. habent genus ſuperius uel dr̃iam. Sed ſubiectum egreditur a generaliſſimo tanquam ex cã generaliſſimum .n. ut ſubſtãtia quæ ſubſtantia prædicatur de homine, eſt cauſa quare homo eſt ſubſtantia, ex hoc enim eſt homo ſubſtantia, qa ſubſtantia incluſa in homine eſt ſubſtantia. Sed quando prædicantur partes diffinitionis de diffinito coniunctim, uel diuiſim, illa ſunt cauſa, a qua progreditur ſubiectum. igitur eſt primus modus dicendi per ſe.

¶ Item per Ari. literam qui dicit quod primus modus dicendi per ſe eſt quando prædicatum cadit in diffinitione indicãte quid eſt ſubiectum.

¶ Intelligendum eſt tamen ꝑꝑ rationes, ꝙ vox ſignificãs paſſionẽ in anima, & rem extra nõ dicitur ſignificare duo non .n. ſignificat paſſionem niſi ut eſt ſignum rei, & ubi unum eſt propter alterũm, ibi eſt tantum unum.

¶ Aliud eſt intelligendum propter ſecundam rationem quod partes diffinitionis quę ſunt diuerſi conceptus inter ſe primo, ſunt idem conceptui ſpeciei qui unus eſt, ita quod unitas ad conceptũ ſpeciei referatur, & dualitas ad conceptum generis, & differentię. Per hoc ad rationes.

AD PRIMAM ſicut dicebatur ad rationem contradico, quod non ſequitur omne nomen eſt analogum, qa nomen non ſignificat paſſionem, niſi quia ſignum rei, vnde non terminatur ibi uox in ſignificando paſſionem, & ideo tantum unam ſignificat, quia ubi eſt vnum propter alterum eſt ibidem tantum unum.

¶ Ad aliud eodẽ modo dicitur quod nõ ſequitur quodlibet nomen ſignificare accidens, non .n. nomẽ ſignificat paſſionẽ abſolutè, ſed vt eſt repræ-

ſentatiua rei, & ideo nō ſigni ficat accidens. non enim indicatum eſt ſignificatum nominis per illam paſſionem, ſed potius illud cuius eſt illa paſſio ſimilitudo.

¶ Ad aliud dicitur quod non ſequitur propoſitionem eſſe falſam quamlibet. non enim ſignificat propoſitio unam paſſionem eſſe falſam, ſed ſignificat unam rem eſſe aliā, quia paſſionem non ſignificat niſi quatenus repreſentat.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad aliud in contrarium, ut dicebatur.

¶ Ad ultimum patet in poſitione, quod non eſt inconueniens, ad quod deducitur qđ duo intellectus diſtincti ſint primo idem uni intellectui ſimplici confuſo, & quod ad hoc quod illi duo intellectus partiū in diffinitione faciant cognitionem de diffinito, oportet qđ ſint diſtincti quodammodo ut oſtenſum eſt prius, quia aliter non magis facerent cognitionem de diffinito quam econtra.

¶ Contra. ſi in diffinitione ſint duo intellectus ſimplices, & diuerſi ſecundum ſe, qualiter poteſt tota diffinitio intelligi uno intellectu ſimplici?

¶ Dicitur quod in intellectu ſimplici ſunt gradus ſecundū maiorem ſimplicitatem, & minorem, magis enim ſimpliciter intelligitur animal quam rationale, & hoc ſimplicius quam animal albū, & tamen omnia illa intellectu ſimplici intelligi poſſit, licet ſecundum maiorem, & minorem ſimplicitatē, oportet tamen, quod quando talia duo intelliguntur intellectu ſimplici, quod materiale intelligatur ſub ratione formali, & ut ſic accipitur, ut unum quodque &c.

Quæſtio XXI.

Quæritur an propoſitio negatiua ſit per ſe? & uidetur quod non. Ariſt. dicit in ſecundo perihermenias quod hæc eſt per accidens, bonum non eſt malum, & tamen hæc negatiua eſt ueriſſima, quia nulla propoſitio negatiua eſt uerior, illa in qua oppoſitum remouetur ab oppoſito, ex hoc arguo ſic. Si propoſitio negatiua ueriſſima ſit per accidens, multo fortius quælibet alia erit per accidens, & nulla erit per ſe. ¶ Dicitur hic, quod negatiua hæc eſt per accidēs reſpectu affirmatiuę, & quod hoc intelligit Ariſtotel.

&

& tamen in genere negatiuorum hæc negatiua eſt per ſe. & quælibet in qua remouetur oppoſitum de oppoſito.

¶ Contra ſi hæc negatiua ſit per accidēs reſpectu affirmatiuæ, tunc dependet ab affirmatiua, & ſequitur ſi ab affirmatiua dependet, quod poteſt ſequi ad affirmatiuam, igitur a primo, ſi negatiua ſit per accidens reſpectu affirmatiuæ, negatiua igitur poteſt ſequi ex affirmatiua per ſe, ſed hoc eſt falſum, negatiua enim non poteſt ſequi, niſi ex alia negatiua, & ex altera affirmatiua.

¶ Dicitur concedendo, quod negatiua ab affirmatiua dependet, & ulterius, quod ab affirmatiua ſequitur, ſed tamen nō oportet, quod ſequatur ex affirmatiua per ſe, ſed ex hoc, quod ab affirmatiua dependet, poteſt ſequi ex affirmatiua cum alia negatiua.

¶ Contra, ſi negatiua ſequitur ex affirmatiua cum negatiua, quęro de illa negatiua præmiſſa, aut eſt abſolute per ſe, ita quod ab affirmatiua non dependens. aut, non eſt abſolutè per ſe ſi ſic, ſequitur oppoſitum primæ reſponſionis. dictum eſt enim prius quod quælibet negatiua dependet ab affirmatiua. ſi non, igitur poteſt demonſtrari per affirmatiuam, & aliam negatiuam, & tunc quæro de illa negatiua, aut eſt ſimpliciter ab affirmatiua non dependens, aut non. ſi ſic, ſequitur oppoſitum, ſi non, tunc ulterius ſequitur ex affirmatiua & negatiua, & ſic in infinitum, ſed hoc eſt inconueniens.

¶ Item ad principale, propoſitio negatiua poteſt reduci ad affirmatiuam ſicut priuatio ad habitum, quia negatio priuat affirmationem, cum igitur habitus prior ſit ſua priuatione affirmatio prior eſt qualibet negatione. igitur nulla negatiua eſt per ſe, & primo uera, quia affirmatiua prius eſt uera.

¶ Item in quolibet genere eſt primum, & minimum, quod eſt menſura aliorum, ſed negatiua, & affirmatiua ſunt in genere enunciationis, ſed eſt inconueniens dicere, quod negatio ſit primum in genere enunciationis, igitur oportet dicere, quod affirmatio prior eſt affirmatiua, igitur erit primo uera, & negatiua ex conſequenti. Et confirmatur ratio, quia unumquodque prius eſt idem ſibi ipſi quam ab alio diſparatum, ſed denotatur eſſe idem ſibi per affirmatiuam deno-

ratur eſſe diſparatum ab alio per negatiuam. igitur affirmatiua prior eſt negatiua.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. in hoc libro.

¶ Item principium primum eſt maxime uerum per ſe, & tamen principium primum eſt propoſitio negatiua, cuiuſmodi eſt illa, non contingit idem ſimul eſſe & nõ eſſe. igitur propoſitio negatiua erit maximè uera ꝑ ſe, & primo.

¶ Dicitur, quod principium primum ſignificat rem affirmatiuam, modo tamen negatiuo, & ratione rei ſignificatę eſt primo uera & per ſe. ratione tamen modi ſignificandi negatiue conſideratũ non eſt primum, nec propter hoc dicimus illam eſſe primam, ſed propter rem affirmatiuã quam ſignificat.

¶ Contra ſi non ſit primum, niſi ratione rei affirmatiuæ, & non ratione modi ſignificandi, ſequitur quod primo poteſt aliquid eſſe prius, conſequens eſt falſum. igitur, & antecedens probatio conſequentiæ quamlibet rem affirmatiuè cõtingit ſignãre mõ affirmatiuo, ſed prior eſt illa propõ qua ſignãtur aliqua res affirmatiua mõ affirmatiuo, quã illa, in qua ſignificatur eadem res mõ negatiuo. igitur principio primo poſſet eſſe alia propoſitio prior.

¶ Dr̃ hic per interemptionẽ maioris, quia rem ſignificatam per principium non contingit ſignificare modo affirmatiuo.

¶ Contra illud, quemcunque conceptum contingit intelligere, contingit ſignificare, & cuilibet modo intelligendi correſpondet modus ſignificandi, quia uox non determinat ſibi rem, nec modum ſignificandi, ſed rẽ primi principij affirmatiui cõtingit intelligere modo affirmatiuo. igitur eandẽ contingit ſignãre modo affirmatiuo.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod propoſitio aliqua negatiua eſt uera primo, & ꝑ ſe. tamen quælibet negatiua quantum eſt ex modo ſignificãdi negatiuo poſterior eſt affirmatiua.

¶ Primũ ſic declaratur ſecundum Ariſt. quædã eſt demonſtratio affirmatiua. quædam negatiua, ut dicit in illo capitulo ubi comparat demõſtrationes ad inuicem, ſed in demonſtratione cõcluſio eſt uera per ſe, demonſtratio .n. eſt ex per ſe inhærentibus, igitur cum concluſio demõſtrationis negatiuæ ſit negatiua, aliqua negatiua erit per ſe.

¶ Secundũ declaro. Illa propõ eſt immediata ſiue primo uera,

vera, quæ eſt per ſe vera, & quæ per aliam non poteſt demonſtrari: Sed propoſitio, in qua negatur unum genus generaliſſimum ab alio eſt huiuſmodi: ſi.n.poſſit demonſtrari, hoc eſſet in prima figura vel in ſecunda, ſed in neutra poteſt demonſtrari, quia tunc aliq̄d oporteret accipere ſupra ſubiectum, vel ſupra prædicatum, vel ſupra vtrũque, ſed nihil eſt ſuperius iſtis, cum ſint generaliſſima. igitur hæc non poſſunt demonſtrari, &c.

¶ Tertium oſtẽdo. Commentator recitat rationes Alexandri ſuper librum perihermenias, per quas probauit, quod affirmatiua eſt prior negatiua, & ſunt tres rationes. Prima ſumitur ex parte vocis. Secunda ex parte rei. Tertia ex parte intellectus. ¶ Ex parte vocis ſic. vox affimatiua eſt ſimplicior negatiua propter negationem ſuperadditam. igitur affirmatiua rõne uocis eſt ſimplicior negatiua, ſed quanto alia propoſitio eſt ſimplicior, tanto prior eſt. igitur affirmatiua prior eſt negatiua.

¶ Alia ratio eſt ex parte rei: licet in eadem re nõ eſſe pręcedat eſſe, vt in iſtis generabilibus, & corruptibilibus, ſimpliciter tñ eſſe præcedit non eſſe in diuerſis. eſſe enim primæ cauſæ prius eſt quam non eſſe iſtorum corruptibilium, ſed affirmatio ſignificat eſſe, negatio non eſſe. igitur affirmatio prior eſt negatione.

¶ Tertia ratio eſt iſta habitus prior eſt ſecundum intellectum priuatione. priuatio.n. non intelligitur, niſi q̄a ſuus habitus prius intelligitur. affirmatio uerò ſignificat per modum habitus, negatio per modum priuationis. Ex iſtis rationibus ſequitur, quod negatiua quælibet quantum ad modum ſignificandi negatiuè poſterior eſt affirmatiua.

AD rationem primam dicitur ſicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc ſicut dicebatur, quod quælibet propoſitio negatiua quãtum eſt ex modo ſuo ſignificandi ex affirmatiua dependet: tamen ex hoc non ſequitur, q̄d quælibet ſyllogizari poſſit ex negatiua & affirmatiua, ſed aliqua & alia non. propoſitio enim negatiua, quæ eſt per ſe uera & non primo: cuiuſmodi eſt illa, nulla linea eſt color: poteſt bene demonſtrari ex una negatiua & alia affirmatiua, ut ex iſta, nulla quantitas eſt color, cum hac affirmatiua, linea eſt quantitas.

tas. Similiter hæc, præmiſsa nulla quantitas eſt color eſt per ſe non primo, & ideo poteſt demonſtrari ex illa nulla quantitas eſt qualitas, iſto modo. omnis color eſt qualitas, nulla quantitas eſt qualitas. igitur nulla quantitas eſt color. in ſecundo ſecūdæ, ſed hæc nulla quantitas eſt qualitas eſt per ſe vera & primo, quia hæc ulterius per aliā negatiuā demōſtrari non poteſt. Per hoc ad formam dr̄, ꝙ hic conſequentia non ualet, negatiua quęlibet dependet ab affirmatiua: igitur q̄libet negatiua poteſt demonſtrari ex vna negatiua, & alia affirmatiua, ſicut non ſequitur; cognitio principiorum dependet ex terminis, ergo principia prima poſſunt demonſtrari ex terminis. Per hoc ad primam rationem dr̄, quod qualibet negatiua præmiſſa quātumcunque ſit per ſe primo uera, quantum eſt ex modo ſignificandi negatiuè dependet ab affirmatiua, & tamen non ſequitur vlterius ex hoc, ꝙ poſsit cōcludi ex affirmatiua. hæc enim conſequentia eſt neganda: hoc dependet ex illo. igitur poteſt demōſtrari ex illo. ¶ Ad aliud principale dicitur, quod illa probat, quod negatiua quantum eſt ex modo ſignificandi negatiuè poſterior eſt affirmatiua, & hoc conceditur, & idem probant duæ rationes ſequentes. ¶ Ad rationem in oppoſitum, qua probatur, quod negatiua ſit ſimpliciter prima, dr̄ ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc dicitur, ſicut dicebatur. Veruntamen intelligendum eſt, ꝙ licet primū principium ſignificetur modo negatiuo: ipſum tamen ęquallet cum quadam propoſitione, quæ eſt quodammodo affirmatiua, quia hæc non contingit idem ſimul eſſe, & non eſſe, æquiualet huic neceſſe eſt non idem eſſe, & nō eſſe, quia non contingit qđ pro poſſibili ponitur, æquallet huic, ꝙ eſt neceſſe non, tamen propōni ſimpliciter affirmatiuæ æquiualere non pōt. ¶ Ad ultimum cōtra hoc dr̄, ꝙ cuilibet modo intelligendi corrn̄det modus ſignificandi proportionabiliter. Et ad minorem dicitur, ꝙ res huiuſmodi principiꝫ non cōtingit, &c. pōt intelligi ſub modo intelligendi affirmatiuo, licet ipſum principium nō, ſed ſemper intelligatur ſub mō negatiuo. ¶ Contra affirmatiuū & negatiuū ſunt oppoſita. igitur intelligere rē affirmatiuam primi principij

cipij ſub modo negatiuo, eſt intelligere oppoſitum ſub ratione oppoſiti, ſed quilibet intellectus talis eſt falſus, igitur principium eſt falſum.

¶ Dicitur, quod affirmatio accepta vt res, & negatio, ut res, ſunt oppoſita circa idem. tamen affirmatio, vt res, & negatio, vt modus, non opponuntur. modus enim rei non opponitur, materialia enim intelliguntur immaterialiter, & hoc non eſt intelligere ſub ratione oppoſiti. ideo dicendum eſt, quod intelligere rem affirmatiuam ſub ratione modi ſignificandi negatiuè, non eſt intelligere ſub ratione oppoſiti, quia modus rei non opponitur, ut prius.

¶ Ad auctoritatem intelligit Ariſtot. quòd quælibet negatiua eſt per ſe in genere negatiuorum, quælibet tamen per accidens eſt reſpectu affirmatiuæ, conſiderando negatiuã ſub ratione modi ſignificandi negatiuè, & hoc intelligit Ari. in libro perihermenias, ideo dictum Ariſt. hic & in libro perihermenias non opponuntur, &c.

Quaſtio XXII.

QVæritur an ſequatur, hoc per ſe ineſt huic. igitur hoc eſt hoc? quòd non uidetur, quia non ſequitur homini per ſe ineſt humanitas, quia antecedens eſt uerũ, & cõſequens falſum. Falſitas conſequentis patet, & añs probatur. humanitas aũt in eſt homini per ſe aut per accidens, non per accidẽs igitur per ſe ineſt. ¶ Huic dicitur ꝙ homini non ineſt humanitas, ideo nec per ſe, nec per accidens. ¶ Sed cõtra. humanitas uel eſt quod quid totum hoĩs, uel eſt totũ formale in quod quid, ſiue ſic, ſiue aliter, humanitas per ſe ineſt homini. ¶ Item ſyllogiſmus ignorantiæ eſt ex immediatis per Ariſt. ſed ſequitur ꝓpoſitio ex immediatis. igitur ꝑ ſe. igitur in ꝑmiſſa ſyllogiſmi ignorantiæ ꝑdicatũ ineſt ſubiecto per ſe, & tñ nõ ſequitꝛ hoc per ſe eſt hoc, qa tũc ſequeretur, qđ hoc uere eſt hoc, ſed hoc eſt falſum, qa ꝑmiſſę ĩ ſyllogiſmo ignorãtię nõ ſunt ueræ, ſed falſę. igꝛ nec ſequitur, hoc per ſe ineſt huic. igitꝛ hoc eſt hoc. ¶ Nec ẽt ſeqtur, hoc ꝑ accñs ineſt huic. igitur hoc ẽ hoc. Non enim ſequitur albedo ineſt homini. igitur homo eſt albus, quia antecedẽs poteſt uerificari ſine conſequẽte, ut poſito quod albedo inſit homini ſolum ſm dẽtes. ¶ Item non ſeqtur. aĩal ineſt ſorti ꝑ ſe. igiꝛ ſortes eſt aĩal qa añs põt eſſe uerũ ſine cõ-

ſequente. poſito .n. ꝙ ſortes non ſit, cōſequēs eſt falſum, quia ſi ſortes non ſit; non eſt animal, & tñ antecedens eſt uerū: qa prædicatum eſt de intellectu ſubiecti. animal .n. eſt de intellectu ſortis. igitur per ſe ei ineſt.

¶ Ad oppoſitum, per ſe eſt cō ditio prædicati, & a prędicato non diuiditur nec ab inhę rentia. igitur ſequitur per ſe ineſt huic igitur hoc eſt hoc.

¶ Itē ſequitur, hoc ineſt huic per accidens & abſolutè. igitur hoc eſt hoc: ſequitur .n. albedo ineſt homini abſolutè igitur hō eſt albus: igitur ſequit̃ multo fortius: hoc ineſt huic ꝑ ſe. igitur hoc eſt hoc.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ nō ſeqᷓtur hoc īeſt huic &c. Vñ tria dico. Primum, ꝙ hæc conſequentia nō valet. Secūdo, ꝙ ſequitur hoc ineſt huic per ſe. igitur hoc ab illo denominari poteſt. Tertio, ꝙ non ſequitur ulterius hoc ineſt huic per accidens. igitur hoc eſt hoc.

¶ Primum oſtendo lineę per ſe ineſt pūctus in primo modo dicendi per ſe, & tamen non ſequitur lineam eſſe punctum. Similiter triangulo ineſt linea per ſe, & tamen non ſequitur triangulus eſt linea. igitur non ſequitur hoc ineſt huic. igitur hoc eſt hoc.

¶ Secundum oſtendo. ſequitur .n. triangulo per ſe ineſt linea. igitur eſt triangulus linearis. Similiter lineæ ineſt punctus per ſe. igitur linea eſt punctualis, ſic igitur patet ſecundum per exempla, hoc etiam patet ratione in his quæ inſunt per accidens, ut hoc ineſt huic ſimpliciter. igitur hoc eſt hoc. igitur ſequitur ex illa parte eodē modo, hoc ineſt huic per ſe. igitur hoc eſt hoc, quia quod ꝑ ſe ineſt ſimpliciter ineſt, & quando aliquid ineſt alteri ſimpliciter in illis tenēt; hoc ſimpliciter in eſt huic. igitur hoc eſt hoc.

¶ Tertium oſtendo, non .n. ſequitur albedo ineſt ſorti. igitur ſortes eſt albus, quia antecedens poteſt eſſe uerum ſine conſequente, uerificatur enim antecedens ſi ſorti inſit albedo ſecundum dentes, & tamen conſequens non uerificatur.

¶ Ad uidendum tamen quomodo in accidentalibus tenet cōſequentia ab ineſſe ad eſſe, ſciendum eſt, quòd quædam accidentia nata ſunt ineſſe toti per unā partē determinatā, & quædā nata ſunt ineſſe ſecūdū quamlibet partē. Exemplum primi, ſicut calciatum eſſe ineſt homini ſecundum pedem. Exemplum

ſecun-

ſecundi, album natum eſt ineſſe toti ſecundum quamlibet partem. Accipiendo accidentia primo modo ſequitur hoc ineſt huic. igitur hoc eſt hoc, ſequitur enim calciatum ineſt homini ſecundum pedem: igitur homo eſt calciatus. Accipiendo tamen accidens ſecundo modo non ſequitur ab ineſſe ad eſſe, niſi ita ſit, quòd tale accidens ipſi toti, uel ſaltem plurib. partibus totius, ſiue maiori parti inſit: & ideo non ſequitur, albedo ineſt homini, igitur homo eſt albus uniuerſaliter, & hanc determinationem innuit Albert' ſuper librum 6. principiorum.

¶ Propter rationes intelligendum eſt, ꝙ tenet hoc ineſt huic per ſe. igit hoc eſt hoc, ſi unum natum ſit prædicari de altero, ſed in alijs tñ non tenet, & ideo, quia humanitas non eſt nata prædicari de homine, ideo non ſequitur homini per ſe ineſt humanitas, igitur homo eſt humanitas.

AD primam rationem dr̃, ꝙ conſequentia non ualet, quia unũ de altero nõ eſt natum prędicari propter modos repugnantes, ſicut in poſitione dictum eſt, ꝙ non ſequitur ab ineſſe ad eſſe.

¶ Ad aliud dr̃, ꝙ ſyllogiſmus ignorantiæ eſt ex immediatis in falſitate, cuiuſmodi eſt iſta, qualitas eſt quantitas, & ſic eſt ex propoſitionibus falſis per ſe: nõ tamen ex ꝓpoſitionibus abſolutè per ſe. Per hoc ad formam, quòd nõ ſequit ſyllogiſmus ignorantiæ eſt ex immediatis. igitur eſt ex propoſitionibus per ſe, nec ſequitur propoſitio eſt immediata in falſitate. ergo prædicatum ineſt ſubiecto ꝑ ſe, quia ſi per ſe ineſſet, abſolutè ineſſet, ſed ſequitur. igitur prędicatum per ſe eſt de ſubiecto. Si tamen talis propoſitio eſſet immediata abſolutè & abſolutè per ſe, tunc ſequitur, quòd prædicatum ineſt ſubiecto per ſe. Sed non debet dici immediata, niſi cũ hac conditione in falſitate. ¶ Ad aliud patet in poſitione. ¶ Ad vltimum duplex eſt reſponſio una concedit, ꝙ hæc eſt per ſe, ſortes eſt animal, ſiue ſortes ſit, ſiue non, quia prædicatum eſt de intellectu ſubiecti. Alia non concedit hanc eſſe per ſe ſorte non exiſtente, quia ad hoc ꝙ eſſet per ſe, oporteret, quòd per eandem cauſam per quã hæc uerificatur, ſortes eſt riſibilis, uerificatur illa, ſortes eſt animal. Sed hæc non põt uerificari, niſi per quod quid ſubiecti, & illud non eſt ſorte corrupto, quia quando ſor-

ſor, corrumpitur non habet, quid, quia tunc non eſt, & q̄d eſt preſupponit ſi eſt.

¶ Item tunc nec eſt hec uera. ſortes eſt animal, nec ſor. eſt riſibilis, quia accidens reale preſupponit ſubiectum eſſe. Et ad probationem dicitur, q̄ non ſufficit predicatum eſſe de intellectu ſubiecti, igitur eſt per ſe primo, niſi addatur, quòd p̄dicatum eſt de intellectu ſubiecti tanquam cadens in eius diffinitione. Sed quando ſortes nō eſt, animal ī diffinitione ſortis non cadit, q̄a tunc non habet, quòd primo, nec ex conſequenti, &c.

Queſtio X X I I I.

QVeritur an genus per ſe prædicetur de differētia? Quod ſic uidetur. quecunque ſignificant vnam eſſentiam ſic ſe habent, quòd vnū de alio predicari pōt per ſe, genus, & differentia ſunt huiuſmodi. igitur, &c. ¶ Hic dr̄, q̄ maior eſt falſa. plus enim requiritur ad perſeitatē quā identitas eſſentie requiruntur enim modi ſignificandi proportionales, ſub quibus hoc huic attribuitur. Sed diuerſa eſt ratio, & extranea rationalis, & animalis. ideo non eſt per ſe. ¶ Contra illud, eſſentia eſt eadem ſibi, aut igitur per ſe, aut per additum, ſi per ſe, habet propoſitū, ſi per additū, accipiendo illud additū, illud eſt idē ſibi ipſi, aut igitur per ſe aut per additū, ſi per additum proceſſus erit in infinitū, ſi per ſe igitur idētitas eſſentiæ ſufficit ad perſeitatem. ¶ Item, quòd extranea ratio non prohibeat perſeitatem uidetur magis eſt extranea ratio inter hominē, & animal, quàm īter animal, & rationale, quia homo ſignificat per modum determinati, & animal reſpectu hominis ſignificat per modum indeterminati, ſed rationale reſpectu animalis ſignificat per modum actus, & determinantis, & animal reſpectu rationalis per modum determinabilis. Sed maior eſt extraneitas inter modum indeterminati, & determinati circa eandem eſſentiam, quam inter modum determinatis, & determinabilis. Si igitur illa ratio extranea impediret perſeitatem, tunc hec non eſſet per ſe, homo eſt animal, quod eſt falſum.

¶ Item hæc eſt per ſe ens eſt unum, & tamen diuerſa eſt ratio entis, & unius. Similiter hec eſt per ſe, lapis pœna, & tamen diuerſa eſt ratio, lapidis, & pœnæ.

Nec

Nec tunc poteſt prohiberi nugatio per diuerſam rationem, quia tunc hic non eſſet nugatio, animal homo, quia manifeſtum eſt, quòd diuerſa ratione ſignificant illa duo: igitur diuerſa ratio non impedit nugationem, ideo oportet dicere, quòd genus & differentia non ſignificant eandē eſſentiam. ¶ Propter hanc rationem dr̄ aliter, ꝙ genus, & dr̄ia non ſignificant eãdem eſſentiã. genus.n. ſignificat partem materialē reſpectu ſpecierum, & dr̄ia ſignificat partem formalem, quátum eſt ex primo intellectu, quia cum vtrũmq; ſignificet partem per modum totius, ideo ex conſequenti importat totum, quod ſignificat, ſpecies tñ neutrũ ſignificat determinatè niſi partem. ¶ Contra illud. ſi genus ſignificaret partem & differentia aliam partem, tunc prædicatio differentiæ de ſpecie eſſet denominatiua per hoc medium, quia pars integralis ſolum prędicatur de toto denominatiuè ſecundum Ariſtotelem in 7. meta. & 8. quia hæc prædicatio non eſt vera, archa eſt lignum denominatiuè, ſed hæc eſt vera, archa eſt lignea denominatiuè. ¶ Item ſi genus, & dr̄ia ſignificent diuerſas partes, cum vtrumq; p̄dicetur eſſentialiter de diffinito, diffinitum erit duæ partes, ſiue duæ eſſentiæ eſſentialiter, ſed hoc eſt inconueniens. ¶ Item ſubſtantiæ ſeparatę diffiniuntur per genus, & dr̄iam, & tñ in illis non eſt pars, quia ſunt formæ ſimplices. igitur genus, & dr̄ia non ſignificãt diuerſas partes. ¶ Item ad principale arguitur in tertia figura. Omnis homo p ſe eſt animal. omnis hō per ſe eſt rõnalis. igitur rationale p ſe eſt aĩal. p̄miſſæ ſunt uerę. igitur concluſio. bonitas conſequẽtiæ patet, quia ideo concluſio in demonſtratione eſt per ſe, quia ſequitur ex per ſe inhærentibus, ſm Ariſtot. igitur ſi præmiſſæ ſunt ueræ p ſe, concluſio erit per ſe uera. ¶ Dr̄ ꝙ hic eſt fallacia accidentis ex uariatione medij termini, quia in maiori accipitur homo ſub ratione materialis in conceptu hominis animal.n. de homine verificat ſub rõne materialis in cõceptu hominis, & in minori rõnale verificatur de homine ſub ratione formalis in conceptu hominis. & ita uariatur ille terminus homo.

¶ Contra illud ex oppoſito concluſionis cum minori ſequitur repugnantia maioris. igitur prior ſyllogiſmus

fuit

fuit bonus. Accipio.n.oppoſitum concluſionis, ut hoc. nullum rationale eſt per ſe animal. ſumatur minor, quæ prius, omnis homo eſt per ſe rationalis. & ſequitur. igitur nullus homo per ſe eſt animal in ſecundo primæ. Ille ſyllogiſmus eſt bonus. igitur prior. ¶ Item ꝙ homo non varietur ſecundum talem acceptionem, uidetur, quia talis terminus ſic ſupponit ſuum ſignificatum, ſicut ipſum ſignificat, ſed ille terminus ſignificat ſuum ſignificatum ſub ratione formalis in cōceptu. igitur tunc ſupponit ſuum ſignificatum, ſub ratione formalis in conceptu. non eſt igitur dicere talem uariationem in homine, ꝙ poteſt accipi ſub ratione materialis in maiori, & ſub ratione formalis in minori. ¶ Ad primam illarum dr̄, ꝙ in ſyllogiſmo conuerſiuo, nullum rationale per ſe eſt animal, &c. eſt fallacia accidentalis, ſicut prius in ſyllogiſmo affirmatiuo.

¶ Contra in diffinitionibus ſecundum ſubſtantiam non cadit accidens ſecundum Ari. in elenchis. Sed omnia illa tria. animal, rationale, & homo ſunt indiuidua ſecūdum ſubſtantiam, igitur in iſtis terminis non poteſt cadere accidens. ¶ Item, idem eſt principium cognoſcendi ſe, & ſuam priuationem, ſed ſyllogiſmus affirmatiuus cōparatur ad negatiuum in eiſdem terminis, ſicut habitus ad priuationem. igitur eſt principium cognoſcendi bonitatem in ſyllogiſmo negatiuo, ſed ille ſyllogiſmus eſt bonus, ſine uariatione, omne rationale per ſe eſt animal, omnis homo per ſe eſt rationalis. igitur omnis homo per ſe eſt animal. igitur ſyllogiſmus negatiuus in eiſdem terminis, & in eodem ordine erit bonus ſine uariatione. igitur &c. ¶ Item fallacia accidentis eſt ex uariatione alicuius termini, & in prima figura maxime ex uariatione medij termini, ſed in illo diſcurſu. nullum rationale per ſe eſt animal, omnis homo per ſe eſt rationalis, non eſt uariatio alicuius termini, quia homo, & animal accipiuntur uniformiter, ſicut rationale, quod eſt medium uniformiter accipitur, quia ſub ea ratione qua differentia uerè prædicatur de homine, quia, ut ſic eſt pars diffinitionis hominis. ſimiliter, ut differentia eſt, uerè ab eo remouetur animal cum hac conditione per ſe, quia cum hac conditione

ſibi

ſibi extrancatur, igitur quilibet terminus vniformiter accipitur. non igitur eſt uariatio. ¶ Item ad principale. rationale per ſe eſt ens. igitur rationale per ſe eſt aĩal, antecedens verum eſt, quia ens per ſe eſt de intellectu cuiuſlibet. igitur cõſequens. probatio conſequentiæ, quia ſi rationale per ſe eſt ens, aut igitur ens, quod eſt ſubſtantia, aut ens, qđ eſt accidens. non ens, quod eſt accidens, quia accidens non eſt principium formale diffiniendi ſubſtantiam. igitur rationale eſt ens ſubſtantia, & tunc vlterius quærendum eſt, aut eſt ſubſtantia corporea, aut incorporea, non incorporea, quia non eſſet tunc principium formale ſpeciei corporis igitur eſt ſubſtantia corporea, & ſic deſcendendum eſt quouſque deueniatur ad animal. igitur rationale per ſe eſt animal. ¶ Hic dicitur, qđ rationale per ſe eſt ens, quod eſt ſubſtantia, ſed ſubſtantia dicitur dupliciter, ſimplex, & compoſita. Simplex adhuc eſt duplex, ſcilicet materia, & forma. tunc rationale eſt ſubſtantia ſimplex, quæ eſt forma, & illa ſubſtantia non eſt genus, nec diuiditur per differentia. Sed ſola ſubſtantia compoſita eſt genus, & illa non prædicatur per ſe de rationali. ¶ Contra illud. quæro de ſubſtantia quæ eſt forma, an illa eſt in plus quam ſubſtantia compoſita, quæ eſt genus, aut in minus, aut æqualis ambitus nõ põt eſſe in plus, quia tunc eſſet aliquid prius generaliſſimo vniuoce, ſed hoc eſt falſum, nec poteſt eſſe ęqualis, quia tunc eſſent duo generaliſſima ſubſtantię. oportet igitur, quod ſit, ſicut in minus, ſed đ quocunque prædicatur per ſe, illud quod eſt in minus, de eodem prædicatur illud, quod eſt in plus, ſed per ſe ſubſtantia, quę eſt forma per ſe prædicatur de differentia, & illa eſt inferius reſpectu ſubſtantiæ compoſitæ, ut probaui. igitur ſubſtantia cõpoſita, quæ eſt genus, per ſe prædicatur de differentia.

¶ Item probo ex dictis, quod ſubſtantia, quæ eſt forma eſt genus, quia ſubſtantia quæ eſt forma per ſe, per ſe prædicatur de rationali, & illa eadem ſubſtantia eadem ratione per ſe prædicatur de irrationali. igitur rationale & irrationale ſunt differentia, q̃a inter ſe diuerſa ſunt, & in aliquo conueniunt, ut in ſubſtantia quæ eſt forma. igitur ſunt differentia, differentia enim ſunt illa ſecun-

dum Ariſtotelem in 5. metaphyſic. quæcunque inter ſe diuerſa ſunt alicui, tamen idem entia, ſed talia ſunt ſpecies. igitur rationales, & irrationale eſſent ſpecies ſubſtantię, quæ eſt forma, igitur ſubſtãtia q̃ eſt forma, erit gen⁹. ¶ Item poſſet probari, quòd ſubſtantia nullo modo eſt genus. Ariſto. probat, quòd ens non eſt genus, quia ens per ſe prædicatur de differentia ſecundum aliquam eius ſignificationem, Sed per te ſubſtantia ſecundũ aliquã eius ſignificationem prædicatur per ſe, de differentia, igitur ſubſtantia non eſt genus. Si tu dicas qđ hæc forma arguendi non valet, tunc forma Ariſtot. arguendi non valebit. ¶ Item ad principale, rationale per ſe eſt ſenſibile, igitur rationale per ſe eſt animal. antecedens eſt verum, quia ultima differentia includit omnes præcedentes ſecundum Ariſtot. in 7. metaphy. ¶ Dicitur, qđ conceſſo antecedente, nego conſequentiam, & ratio negationis eſt, quia in animali ſunt duo, ut intellectus ſenſibilis, & intellectus corporis ſuperioris, uel ſubſtantiæ. unde licet rationale per ſe includat ſenſibile, non tamen includit genus, quod eſt intellecus animalis per ſe, ideo non valet conſequentia. ¶ Contra conceptus animalis eſt indiuiſibilis, eo qđ concipitur ab intellectu ſimplici, qui eſt indiuiſibilis, ſed indiuiſibile ubi eſt ſecundum ſe totum eſt. ſi igitur aliquid conceptus animalis includatur in rationali, totum quod eſt in illo conceptu per ſe in rationali includitur.

¶ Item materiale concipitur ſub ratione formalis cum igitur rationale includat ſenſibile, quod eſt formale in animali, ex conſequenti includit materiale in animali, & ſic per conſequens conſequentia erit bona.

¶ Item conceſſo antecedente habetur propoſitum principale, quia ſi rationale per ſe eſt ſenſibile, eadem ratione in rationale per ſe eſt ſenſibile. igitur rationale, & irrationale ſunt dr̃a, ut prius argutum eſt, quia in aliquo ſunt diuerſa, & in aliquo conueniunt, & ulterius. igitur ſunt ſpecies reſpectu ſenſibilis, & vlterius ſequitur, quod ſenſibile ſit genus, & ſenſibile per ſe prædicatur de differentia. igitur genus per ſe prædicatur de differentia. ¶ Ad principale, Ariſtotel. in 7. metaphyſ. arguit quandocunque aliqua duo ſic ſe habẽt, quòd unum accidit alteri, tunc

utrun-

vtrunque accidit tertio. hanc maiorem accipio, ſed genus per te accidit differentiæ. igitur utrunque accidet tertio. igitur hæc erit per accidens, homo eſt animal rationale. ſi hæc erit per accidens, rationale eſt animal. conſequens eſt falſum, vt patet quia per Ariſtote. eſt in primo modo dicendi per ſe.

¶ Dicitur hic, quod propoſitio quam accipit Ariſtote. in ſua ratione videlicet illa, qñ aliqua duo ſic ſe habēt, quòd vnum, &c. intelligitur quando ex talibus duobus non ſit vnum per ſe, & eſſentialiter ſicut hic, homo eſt albus. Sed genus, & differentia faciunt, unum eſſentialiter, genus eſt in potentia eſſentialiter, quia genus eſt in potentia, eſſentiali reſpectu differentiæ, & differentia hēt rōnem actus eſſentialis. ideo ex his fit unum eſſentialiter & per ſe, ſed ſic non eſt de homine albo. ¶ Contra illud quia Ariſtot. in 7. illo, ſic arguit. diſſolutis b. & a, manet b. & manet a. & non manet hæc ſyllaba ba, in hac igitur ſyllaba ba: aliquid præfuit quod nec fuit b. nec fuit a. & huiuſmodi erit forma huius ſyllabæ ba. Similiter arguo in propoſito. diſſolutis genere, & differentia manet intellectus generis, & manet intellectus differentię, & non manet intellectus diffinitionis. igitur in diffinitione aliquid præfuit formale, quod nec fuit intellectus generis, neç intellectus differentiæ. igitur dr̄ia nō eſt eſſentialis act⁹ reſpectu generis, & formale. ¶ Item manente cauſa, manet effectus. Sed extraneitas inter rationem generis, & differentiæ fuit cauſa quare per ſe non prædicatur de differentia,, ſed in extremo huius propoſitionis, homo eſt animal rationale, manet eadem cauſa, quia eadem extraneitas. igitur hæc non erit per ſe, homo eſt animal rationale.

¶ Item ad principale hæc eſt neceſſaria, rationale eſt animal. igitur per ſe. antecedens patet, quia ſequitur ex neceſſarijs conſequentiam probo dupliciter. Ariſtote. facit hanc conſequentiam. demonſtratio eſt ex neceſſarijs: igitur ex propoſitionibus per ſe. ergo ſequitur concluſio eſt neceſſaria: igitur per ſe.

Similiter ſi aliqua eſt propoſitio neceſſaria, aut eſt mediata, aut immediata, propoſitio mediata poteſt eſſe concluſio demonſtrationis: igitur per ſe. ſimiliter propoſitio immediata eſt prin-

cipium demonſtrationis. igitur eſt per ſe, quia demonſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe ſecundum Ariſto. ſequitur. igitur ſi aliqua propoſitio eſt neceſſaria eſt per ſe. ¶ Item ad principale. Cōmentator ſuper primum phyſicorum, probat quòd pars non eſt per ſe eadem toti, & arguit ſic. Si una pars eſſet per ſe eadem toti, eadem ratione, & alia, ſed quęcunque ſunt per ſe eadem tertio inter ſe ſunt eadem. ſi igitur manus, & pes eſſent eádem toti per ſe, tunc ſequeretur, ꝙ manus eſſet pes. Eodem modo arguitur in propoſito. quæcunqne ſunt eadem in tertio per ſe, inter ſe ſunt eadē, ſed animal, & rōnale ſunt eadē alicui tertio per ſe, ut omni. igitur vnum per ſe ineſt alteri.

¶ Hic dr̄, quòd Cōmentator intelligit, ꝙ quęcunque ſunt per ſe, & primo eadem tertio. inter ſe ſunt eadem. Sed genus, & dr̄ia non ſunt primo eadem ſpeciei, nihil enim eſt primo idem ſpeciei niſi diffinitio. Partes autem diffinitionis ex conſequenti.

¶ Contra. ſi diffinitio ſit eadem primo diffinito, tunc diffinitum erit primo duo entia. Probo conſequentiam. in diffinitione ſunt duo entia, videlicet ſignificatum generis, & ſignificatum differētiæ. ſi igitur hoc totum ſit primo idem diffinito, tunc duo entia diuerſa erunt per ſe eadem diffinito, & ſic diffinitum erit duo entia. ¶ Item probo, qđ genus poſſit eſſe idem ſpeciei per auctoritates Ariſtotelis in primo libro in illo capitulo. Monſtratis autem his. dicit, quod genus eſt idem primo diuerſis ſpeciebus. igitur animal eſt primo idem homini.

¶ Item Ariſtoteles in 7. phyſicorum, dicit quod ſecundū genus non fiunt comparationes, quia in génere latent multæ æquiuocationes. igitur genus æquiuocum eſt ad diuerſas ſpecies. igitur in eſt primo cuilibet ſpeciei, ſicut æquiuocum ineſt primo cuilibet ſignificato.

¶ Item genus nihil eſt pręter ſuas ſpecies ſm Ariſtote. 7. meta. igitur primo ineſt cuilibet ſpeciei. ſimiliter in diuerſis ſpeciebus eſt diuerſa materia ſecundum illud, qđ eſt. igitur, &c. ¶ Ad oppoſitū ſunt rationes Ariſt. illud de quo prædicatur genus per ſe, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum. igitur, &c ¶ Item ſi genus per ſe prædicetur de differentia, unum animal eſſet multa animalia, conſequens

quens eſt falſum. igitur, & antecedens, conſequentia ſic probatur, ſuppoſito quod diffinitio ſit primo eadem diffinitio, nec diminutè, nec aliquid ſuperfluè deſignans aliud a conceptu ſpeciei tunc hoc totum: animal rationale: ineſt primo homini, ſed homo non eſt eadem eſſentia bis repetita. igitur animal rationale, non ſignificat eandem eſſentiam repetitam, quia tunc non eſſet primo eadem diffinito, igitur in hac diffinitione animal rationale ſignificabit diuerſam eſſentiam primo, nam dicendo ſortes eſt animal rationale, denotatur quod ſortes ſit animal ratione animalis expreſſi. denotatur ſimiliter, quod ſortes ſit animal per hoc quod dicitur rationale, ſi animal ſit de per ſe intellectu rationalis, & non denotatur, quod ſortes ſit idem animal per rationale quod præfuit ſignificatum per animal, quia tunc eſſet eſſentialiter eſſentia eadem, quod eſt contra ſuppoſitum. ergo ſortes in hoc, quod eſt rationale, eſt aliud animal. in re tamẽ ſortes eſt unum animal numero. igitur unum animal eſt multa animalia, poſita hac hypotheſi falſa, quòd genus per ſe prædicetur de differentia.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ genus per ſe prædicatur de differẽtia propter rationem proximam.

¶ Item hęc generalis cõditio eſt in omnibus modis dicendi per ſe, ꝙ illud ſubijciatur quod natũ eſt ſubijci, & ſimiliter, ꝙ prædicetur, ꝙ natum eſt prædicari. Sed rationale non eſt natum ſubijci reſpectu animalis, nec reſpectu hominis: quia in quale prædicatur reſpectu utriuſque, ideo hæc non erit in aliquo modo de per ſe.

¶ Item hoc patet inductiuè, non prędicatur per ſe primo modo, quia prædicatum non eſt totus intellectus ſubiecti, nec in intellectu ſubiectũ includitur, quia diuerſam rẽ ſignificant animal rationale. Nec eſt per ſe ſecundo modo, quia ſubiectum non cadit in diffinitione prædicati. Nec tertio modo, quia tertius modus eſt modus eſſendi, & non prædicandi. Nec quarto modo, quia ſubiectũ non eſt cauſa efficiens prædicati. igitur nullo modo eſt per ſe.

Intelligendum tamen propter rationes, quod genus, & differentia non determinate ſignificãt idem quod ſpecies animal. n. & rõnale nõ ſignificant

ſicant determinatè totum illud quod ſignificat homo p ſe, quod enim ſignificatur p animal eſt pars materialis in conceptu hominis, ut totum id quod eſt compoſitum ex ſubſtātia & anima ſenſitiua. Differentia ſignificat partem formalem hominis, ut illam perfectionem, quæ perficit ſubſtantiam ſenſitiuam, & determinatè illas partes ſignificant, tamen unumquodque ſignificat partem nō per modum partis, ſed per modum totius. ideo ex conſequenti & determinatè utrunque ſignificat totum, quod ſignificatur per hominem. Per hoc ad rationes.

AD primam ſicut ultimo dicebatur, quod genus, & differentia diſtinctè ſignificant diuerſas partes, & non eandem eſſentiam, quia tunc diffinitio non eſſet eadem diffinito. Et aliud inconueniens ſequeretur, quod in qualibet diffinitione eſſet nugatio, ut præargutum eſt.

¶ Ad primam contra hoc dicitur, quod duplex eſt pars integralis, quædam accepta per modū partis, & talis pars non poteſt de toto prædicari niſi denominatiuè, quoniā hæc eſt falſa homo eſt caput. Sed hæc eſt uera, homo eſt capitatus, & talis pars dicitur realis, & aliquo modo eſt integralis.

¶ Alia eſt pars ſecundum rationem quæ ſignificat p modum totius, & talis pars de toto prædicari poteſt uniuoce, cuiuſmodi partem ſignificat animal. licet enim animal ſignificet partem materialem hominis, non tamen ſignificat per modum partis, ſed totius, & ideo poteſt prædicari de homine uniuoce, & hoc eſt quod Boetius ait, quod genus in prædicatione eſt totū. prædicatur enim de ſpeciei, quia totum ſignificat ex conſequenti.

¶ Intelligendum tamen eſt, ꝙ rationale prædicatᷣ de homine per modum denominatiui ex hoc, ꝙ prædicatur in quale, licet nō ſimpliciter denominatiuè prædicetur, cum ſit de eſſentia hominis, multa enim habent modum quæ non ſunt denominatiua ſimpliciter. Prædicatio.n. denominatiua eſt, qñ res de genere accidentis ſubſtantiā denominat. ¶ Ad aliud dr̄, q̄d non ſequitur hominem eſſe duo entia, quia tam genus q̄ differentia in prædicatione accipitur ut totum, & non ſub ratione partis, & ita illud totum p̄dicat ex conſequēti. Similiter genus accipitur ſub rōne differētię, & iō nō ſeq-

tur

tur ſpeciem eſſe diſtincta entia ex hoc, quòd diffinitio de ſpecie prædicatur, quia ut genus ſub ratione differentiæ accipitur, ſi unum conceptū faciunt qui eſt conceptus ſpeciei, licet tamen ille conceptus diffinitionis differat a conceptu ſpēi accidentaliter ex hoc, ꝙ conceptus diffinitionis eſt magis diſtinctus, & conceptus ſpeciei confuſus.

¶ Ad aliud dr̃, ꝙ intelligentię habent aliquam compoſitionem, ut cōpoſitionem eſſe cū eſſentia, & ita ab eſſentia accipitur genus, & ab eſſe accipitur differentia, & illa ratio concludit, ꝙ nō quælibet differentie ſignificat partē formalem eo modo quo eſt forma in iſtis inferioribus.

¶ Ad aliud ut dicebatur.

¶ Ad aliud contra hoc quod licet homo ſupponat ſub ratione formali ſemper in qualibet propoſitione ubi ſupponit tanquam ſub ratione ſubſtantię, tamen non ſemper ratio formalis illa quæ eſt ratio rationalis in homine eſt cauſa poſitiua, quare prædicatum ſubiecto per ſe ineſt. Ratio.n. poſitiua quare animal ineſt homini, eſt conceptus animalis in homine, & non conceptus rationalis.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur, ꝙ in alio ſyllogiſmo negatiuo nullum rationale &c. eſt uariatio ſicut in ſyllogiſmo affirmatiuo, ęquè etiam eſt conuerſiuus, & in eodem termino, ut in illo termino homo, quia ille terminus uariabatur in affirmatiuo, hæc tamē fallacia non debet aſſignari euidenter, nec poteſt niſi in ſyllogiſmo affirmatiuo, ut patet ſecundum Egidium, uariatio enim in negatiuo ſyllogiſmo debet aſſignari in affirmatiuo, reſpectu cuius eſt conuerſiuus, uerbigratia, hæc fallacia accidentis. homo eſt ſpecies, ſortes eſt homo. igitur ſortes eſt ſpecies. ex uariatione huius termini eodem modo in ſyllogiſmo negatiuo, qui eſt alterius conuerſiuus, ſortes non eſt ſpecies, ſortes eſt homo. igitur homo non eſt ſpecies. uariatio eſt in eodem termino, quo prius, ut in illo termino homo, & tamen hæc variatio non poteſt conuenienter aſſignari in negatiuo ſyllogiſmo. Sed debet aſſignari in paralogiſmo affirmatiuo. Affirmatio enim eſt principium ducendi in cognitionem ſuæ negationis, ſicut rectum eſt iudex ſui & obliqui. ſimiliter eſt ex parte illa, uariatio enim eſt in ſyllogiſmo negatiuo, debet tamen aſſignari in affirmatiuo

no, & ſemper ſecundum eundem terminum, ut illum terminum homo.

¶ Ad primam rationem contra hoc cum dicitur, in diffinitionib. &c. dr̄ q Ariſt. intelligit, quòd l in diffinitionibus ſm rationem, hoc eſt in quibus non eſt extranea ratio in illis non cadit accidens, ſed in iſtis eſt talis extraneatio, ideo illa auctoritas non eſt ad propoſitum. ¶ Ad aliud dr̄, quòd in affirmatiuo ſyllogiſmo omne rōnale, &c. eſt conſequētia bona per locum extrinſecum, & non per formā intrinſecam, tenet.n. per hanc maximam, vt ſi miles poterit debellare caſtrū, poterit & Rex. Si aliqd inſit illi cui minus videtur ineſſe, inerit illi cui magis videtur. ¶ Sed animal videtur magis ineſſe homini per ſe quã rationale, ideo ſi rationale per ſe inſit per locum a minori, etiam animal inerit homini per ſe per primam maximam. Per hęc ad formam, quòd qñ conſequentia affirmatiua tenet per locum a minori, & non per locum a toto in quantitate, non oportet, quòd ſi ſequitur affirmatiue, quod ſeqtur negatiuè ſine uariatione. ¶ Ad aliud dicitur, qđ hic uariatio eſt in aliquo termino, ut in illo termino homo, ut prędictū eſt, quia uariatur in comparatione ad rationale, & animal illa tamen uariatio non conuenienter aſſignatur in ſyllogiſmo negatiuo, ſed in affirmatiuo reſpectu cuius eſt cōuerſiuus, ut in illo, omnis homo eſt animal.

¶ Contra illud eſt una ratio. In prima figura ſolū eſt fallacia accidentis ex uariatione medij termini, qa ex eiuſdē identitate eſt bonitas ſyllogiſmi. Sed ille diſcurſus nullum rationale, &c. eſt in prima figura. igitur uariatio ſolum erit hic in medio termino, ſcilicet rationale. Hic dicitur, q maior eſt falſa, nō enim oportet in prima figura accidens ſemper eſſe ex variatione medij, ſed ſufficit, quod ſit ex variatione medij, vel alicuius extremi. Verbi gratia hic eſt fallacia accidentis ſortes non eſt ſpecies, ſor. eſt homo, igitur homo non eſt ſpecies, & non ex variatione termini medij, videlicet ſortes, ſed ex variatione minoris extremitatis, videlicet huius termini homo. hō.n. in minori, vt cōparatur ad ſortem, habet acceptionē pro ſuppoſito virtute prędicati, & in concluſione hō hēt acceptionē p intētione, ut cōparatā ad hoc pdica-

tum

tum ſpēs, & illa variatio fit in minori extremitate.

¶ Aliter tamen dicunt quidã quod in toto diſcurſu, nullũ rationale p ſe eſt animal,&c. eſt uariatio in medio termino, quia in minori remouet aĩal cum hac conditione per ſe à rõnali pro eius ſignificato diſtincto, ſecundum, ꝙ determinatè ſignificat partem, in minori uero prædicatur rationale ſm, ꝙ ſignificat per modum totius, & ita uatiatur rõnale in maiori & minori.

¶ Contra illud terminus ſubijcit & prędicat illud qđ ſignificat & ſub eodem modo. Sed per te rationale ſignificat partẽ per modum totius. Igitur ſubijcit partẽ per modum totius ſicut prædicati.

¶ Hic dr̃, ꝙ licet ſignẽt partẽ determinatè, tñ põt pdicari per modum totius, & ſubijci per modum totius. Sed tñ, ut hæc concedatur uera, nullum rõnale p ſe eſt aĩal, accipitur rationale formaliter ſub diſtĩcto ſignato, licet rõ totius ſit ſine quo nõ, ideo rõ formalis prædicatiua ſaluatur utrobique, licet ratio, ſine qua non, non maneat.

¶ Ad aliud principale, ſicut dicebatur, ꝙ ſubſtãtia cõpoſita eſt genus ſimpliciter in linea prædicamentali, ſubſtantia tamen, quę eſt forma non eſt genus, niſi per attributionem. Et abſolutè dicendum eſt quod ſubſtantia, quæ eſt forma licet ſit genus aliquo modo reſpectu rationalis, ut tñ rationale eſt differentia, ſic reſpectu rationalis nõ eſt genus, ſed ut rationale reſpectu ſubſtantiæ, quæ eſt forma accipitur, ut ſpecies.

¶ Ad rationem contra hoc dicendum quod ſubſtãtia, quæ eſt forma æqualis eſt ambitus cum ſubſtantia, quæ eſt genus. Et cum dicitur quod tunc eſſent duo generaliſſima in eodem prædicamento, conceditur quod ſunt duo generaliſſima in uno prædicamento, nõ tamen ſequitur, ꝙ duo ſunt prædicamenta in genere ſubſtantia. Coordinatio enim differentiarum reducitur ad coordinationem generaliſſimi directam, ſicut genus generaliſſimum, quod eſt ſubſtantia, & forma attributionem habent ad ſubſtantiam compoſita, unde non duo generaliſſima prima ſimpliciter, quia unum habet attributionem ad alterum, ſunt tamen duo ſecundum prædicationem æquè prima.

¶ Ad aliam quæ probat, quòd ſubſtantia, quæ eſt forma ſit genus ad rationale, & irrõnale, dicitur qđ rõnale põt dupliciter conſiderari. Vno mõ

ſecundum quod imponitur ab vltimo gradu perfectionis in hoïe, & ſic nullã formam ſuperiorem includit in ſuo intellectu. Alio modo ſecundum ꝙ imponitur a tota pfectione in hoïe, quæ aduenit ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimũ, & illo modo includit oẽs priores differentias. Per hoc ad formã, ꝙ rationale primo modo acceptum, & irrationale non conueniunt in ſubſtantia, quę eſt forma tanquam in communi uniuoco prædicabili de iſtis. vtrunque eſt ſubſtantia, quæ eſt forma æquinoce, & ſic ſubſtãtia, quæ eſt forma non eſt genus reſpectu illorum. Secundo modo concedo qđ ſubſtantia, q̃ eſt forma ſit genus reſpectu iſtorum, ſed non vt dñæ ſunt, ſed uel ſpẽs ſunt collaterales. ¶ Ad aliud qđ Ariſt. probat ens non eſſe genus quo ad aliqd eius ſignificatum: qa de differẽtia prędicatur ꝑ ſe, & tñ non cõcludit, ꝙ ens nullo modo poſſit eſſe genus. Eodẽ mõ conceditᷣ in ꝓpõ, ꝙ ſubſtantia quoad aliquod eius ſignificatum non eſt genus reſpectu rationalis, & irrationalis, uel ſaltem, ut ſignificat perfectionem ultimam in homine: & ut imponitur ab illo ultimo gradu, quia ſubſtantia, quę eſt forma prædicata de rationali ſic concepto nihil aliud prædicata niſi rationale, ac ſi diceretur cęleſte ſidus ex canis. ¶ Ad aliud vt dicebatᷣ. Ad primum contra illud dico, quod conceptus animalis eſt indiuiſibilis pro tanto quod concipitur ab intellectu ſimplici, non tamen eſt ſic indiuiſibilis ſicut conceptus ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, quia in intellectu ſimplici ſunt multi gradus: & quia non totaliter eſt indiuiſibilis, ideo aliquid poteſt includi in intellectu rationalis, ut puta ſenſibile & aliquid non ut genus ſuperius. ¶ Ad formam quod minor eſt uera de diuiſibili, quod nullam compoſitionem habet, ſed quodlibet genus intermedium in ſuo intellectu includit genus, & differentiam.

¶ Ad aliud nego hanc conſequentiam. rationale includit formale in conceptu animalis. igitur includit per ſe animal. Ad hoc enim quod aliqua propoſitio ſit ꝑ ſe: oportet ꝙ qcquid eſt in conceptu prædicati, ſeu materiale, ſeu formale: in conceptu ſubiecti includatur (loquendo de primo modo) tamen hæc eſt conſequentia bona, ſubiectũ includit formaliter cõceptum

ptum prędicati, igitur includit p ſe prædicatum. Aliud .n. eſt includere formalē conceptum p̄dicati, & includere formale in conceptu. ¶ Ad aliud conceditꝰ q̄d ſenſibile ſit genus reſpectu rationalis, & irrõnalis ut illa totā pfectionē importāt ſpecierum, ſed ex hoc nõ ſequitur quod genus p ſe p̄dicetur de differētia. Hic eſt. n. fallacia accidētis ſenſibile q̄d eſt genus p ſe p̄dicatur de differentia, &c. qa rõnale uariatur ſm quod ad ſenſibile cõparatur, & ſecundũ quod ad hominē uel ad animal cõparatur. comparatur. n. ad ſenſibile, ut ſpēs eius. cõparatꝰ uero ad hoīem uel aīal ut differentia. iõ uariatio eſt. ¶ Ad aliud principale ſicut dicebatur. ¶ Ad primum contra hoc dr̄, quod ratio Ari. concludit ubi eſt diſſolutio uera & realis, quia diſſolutis b. & a. manet b. & a. & non manet b. a. igitur aliq̄d ut forma præfuit in b. a. q̄d nec fuit b. nec a. Sed per a. & b. intelligit elementa corporis. probat enim quod forma realis non eſt aliquod elemētorum. Sed differentia nõ eſt forma niſi ſecundum rõnē. igitur in propoſito nõ tenet rõ. ¶ Contra hoc manētibus illis totaliter q̄ requiruntur ad eſſentiam rei, manet eſſentia rei, ſed diſſolutis genere, & differentia, manet genus & differentia, & non manet tota diffinitio. igitur aliquid aliud requiritur ad diffinitionem quã genus, & differētia. ¶ Hic dicitur quod diſſolutus genere, & differentia ſm q̄d genus eſt propria potentia, & differentia eſt proprius actus diffinitionis, diffinitio non manet tunc.

¶ Intelligendum tñ quod genus & differentia ſub propria rõne propriorum conceptuũ non ſe hñt ad inuicem, ſicut potētia & actus, quia conceptus generis intelligi põt ſine conceptu differentiæ & econtra, ſed nihil intelligitꝰ niſi actus uel ut actus habens. igitur conceptus generis quãtum eſt de ſe non eſt propria potentia reſpectu differētiæ. propria enim potentia non poteſt intelligi niſi per comparationem ad proprium actum, tamen res materialis, quæ ſubeſt conceptui generis eſt propria potentia reſpectu rei quæ ſubeſt conceptui differentiæ, & hæc ratio ab illa diſſolui non poteſt ita quod utrumque maneat, ideo diffinitio eſt perpetua, & demonſtratio. Tunc breuiter dicitur quod, ut genus eſt potentia reſpectu differentiæ, ſic iſtis diſſolutis

lutis non manet diffinitio.

¶ Aliter tamen poteſt dici ad illud de b. & a. quod ratio illa Ariſt. non eſt ad propoſitum. Ariſto. enim arguit ſic, diſſolutis b. & a. manet b. & manet a. ita quod neutrum eſt ad alterum inclinatum, & tunc non manet b.a. tunc ergo aliquid formale præfuit præter a. & b. Vnde ſupponit Ariſtotel. in ratione quod neutrum ad alterum inclinetur, ſed ſic diſſoluta anima a materia, manet corpus, & manet anima, quia tamen anima naturaliter inclinatur ad corpus, ideo non præfuit in homine alia forma uniens animam cum corpore, ſed ſecundum ſe, fuit perfectio corporis. Eodem modo eſt ex parte illa: diſſolutis enim genere, & differentia ab inuicem, adhuc conceptus differentię habet aliquã inclinationem ad conceptum generis tanquam ad propinquam potentiam, ſicut anima inclinatur ad corpus, ideo non oportet ponere aliquod formale in diffinitione præter differentiam, quia differentia licet maneat poſt diſſolutionem, non tamen ſic manet quin habeat inclinationem ad genus.

¶ Ad aliud quod in illa, homo eſt animal rationale, non manet cauſa extraneitatis, quia ex animali & rationali fit unum extremum eſſentialiter.

¶ Ad aliud dicitur negando hanc conſequentiam, eſt neceſſarium. igitur per ſe.

¶ Ad probationem dicitur quod Ariſtote. ſupponit illud eſſe ſubiectum quod natum eſt ſubijci, & illud eſſe prædicatum quod natum eſt prędicari, & hoc, ſuppoſito ſequitur demõſtrato eſt ex neceſſarijs, igitur eſt ex prępoſitionibus per ſe, ſed rationale non eſt natum ſubijci reſpectu animalis nec hominis, quia ſignificat per modum qualis & concernentis. Ideo nec ſequitur quod hæc ſit per ſe: rationale eſt animal: nec illa rationale eſt homo.

¶ Ad aliud dicitur quod licet hæc ſit neceſſaria, non eſt tamen mediata nec immediata, quia reſpectu animalis, non ordinatur ſecundũ ſub, & ſupra in genere, ſimiliter quod ſubijcitur non eſt natum ſubijci, & ſic eadem ratione non eſt immediata.

¶ Ad formam quod hęc diuiſio propoſitionis neceſſariæ ſufficiens eſt quando ſubijcitur, quod natum eſt ſubijci. ſic non eſt in propoſito. ¶ Ad aliud ſicut dicebatur,

batur. ¶ Ad primum contra hoc, quod partes diffinitionis licet ſint duæ conſideratę ſecuudum ſe, tamen, ut comparantur ad diffinitum faciũt per ſe unum. Et ſimiliter, vt conſtituunt diffinitionem vnum accipitur ſub ratione alterius, ideo non ſequitur, quod ſpecies ſit duo entia.

¶ Ad aliud dicitur, quod aliquid eſſe primo idem alteri dupliciter intelligitur.

Vno modo quando prædicatum non excedit ſubiectum, nec contra, & illo modo diffinitio eſt eadem diffinito primo, & genus non. Alio modo dicitur aliquid eſſe primo idem alteri quando inter ſubiectum, & prædicatum non eſt aliquod medium ordinatum in eodem genere, & illo modo genus eſt primo in diuerſis ſpeciebus, quia inter hominem, & genus proximum non eſt aliqđ genus mediũ in genere ſubſtantiæ.

¶ Ad aliud dicitur, quod genus quo ad aliud, quod determinatè ſignificat ſolum, ſignificat partem materialẽ ſpeciei, per modum tamen totius, & illa pars uniuoce reperiiur in diuerſis ſpeciebus realiter. tamen conſequenter ſignificat totum, & ſecundum hoc genus eſt diuiſum in diuerſis ſpeciebus realiter, & ſimiliter ſecundum hoc genus eſt diuerſa natura in diuerſis, & ſic concedo, quod genus primo, & æquiuocè diuerſis ſpeciebus ineſt, ſed illam æquiuocationem non conſiderat rem ſub ratione ſecundæ intentionis, & non ſub eſſe reali. ideo licet in re ſit diuerſum in diuerſis ſpeciebus, tamen apud logicum genus eſt uniuocum.

¶ Ad aliud dicitur, quod Ariſtot. dicit, quod genus nihil eſt præter eius ſpecies, aut ſi eſt, ut materia eſt, & ſic eſt hoc intelligendũ quo ad primum ſignificatum, & diſtinctum genus ſignificat materiã ſpeciei. tamen modo confuſo ſiue concomitanter ſignificat totum, & ſic nihil eſt præter ſuas ſpecies.

¶ Contra hoc. Si genus primo, & determinatè ſignificat partem, & concomitanter, & ex conſequenti totum, tunc quodlibet genus eſſet analogum, quia indeterminatè haberet duo ſignificata ſecundum ordinem.

¶ Hic dicitur, quod non ſequitur genus eſſe analogum non enim ſignificat totum ex impoſitione. Sed quia genus partem ſignificat per modum totius, & ex illo

illo modo totius ducimur in cognitionem totius concomitanter, ideo dicimus genus ſignificare totum concomitanter. Sed hoc non eſt propriè ſignificare ſiue ex impoſitione, ideo non eſt analogum, ſed ſic ſignificare eſt repræſentare quodammodo, ſicut capitatum ſignificat caput determinatè per modum tamen totius, & ex modo concernendi totum ſignificat habens caput ex conſequenti, & ſic totum: Sed hoc non eſt ſignficare propriè.

Quaeſtio XXIIII.

QVæritur an differentia inferior includat differentiam ſuperiorem per ſe, vt an hæc ſit per ſe, rationale eſt ſenſibile? quod non videtur.

Boetius in diuiſionibus docet artem diffiniendi, & dicit quo ad diffiniendum ſpeciem ſumendum eſt primo ſuum genus, & ipſum diuidendum eſt per differentias immediatas, & illa differentia quæ ſpeciei cõuenit adhuc eſt diuidenda per alias differentias, & ſic quouſque deueniatur ad differentiam vltimam, & ſic genus ſuperius cum omnibus differentijs, ſpeciei conuenientibus debet poni in diffinitione ſpeciei, & exemplificat de nomine. Facta enim diuiſione diffinit nomen ſic, Nomen eſt uox ſignificatiua, &c.

Sed ſi dfia inferior includeret ſuperiorem, in tali diffinitione eſſet nugatio, quia differentiæ ſuperiores expreſsè ponuntur in tali diffinitione, & parte in inferioribus includuntur. bis igitur in eadem diffinitione replicantur, & ita erit nugatio animal rationale, quia animal includit ſenſibile in ſuo intellectu. ſimiliter rationale includit ſenſibile per te. igitur ſimpliciter ponitur bis ſenſibile in diffinitione, igitur nugatio eſt.

¶ Hic dicitur, quod non ſequitur, quod hic ſit nugatio, animal rationale, quia in rationali tantum implicitè ponitur ſenſibile, ad hoc autẽ, qđ eſſet nugatio oporteret idem bis exprimi, & non tantum replicari implicitè. ¶ Cõtra Ariſt. in ſexto topicorum docet inveſtigare nugationẽ ponẽdo diffinitionẽ nominis pro nomine. Ponatur igitur diffinitio illorum nominum pro iſtis nominibus, & ſic erit certa nugatio.

¶ Ad principale. Ariſtoteles,

teles, in ſecundo huius dans artem diffiniendi, dicit quod quęlibet pars diffinitionis eſt in plus quam diffinitum, totum tamen æquale & conuertibile, & ponit illud exemplum, ternarius eſt numerus impar primus vtroque modo. Sed ſi differentia inferior includat omnes ſuperiores, tunc differentia inferior non eſſet in plus quam diffinitum, ſed cōuertibile. Oportet igitur dicere quod differentia inferius non includat ſuperiores differentias.

¶Item ſi rationale includit ſenſibile, cum tunc nō includit ipſum conuertibiliter, ſequitur quod includit ipſum & aliquid ultra, rationale igitur eſt compoſitum ex ſenſibili, & re addita, ſed quandocunque vnum eſt cōpoſitum ex duobus, vnum eſt actus & reliquum potentia. Sed a potentia poteſt accipi genus & ab actu differentia, igitur rationale includit genus, & differentiam in ſuo conceptu primo, ſed omne tale eſt ſpecies igitur differentia erit ſpecies, quod eſt inconueniens.

¶ Item qua rōne rōnale includit ſenſibile in ſuo intellectu, eadē rōne irrōnale includit ſenſibile in ſuo intellectu, tunc ergo in ſenſibili conueniunt Et manifeſtū eſt quod inter ſe differūt. igitur ſunt dr̄ia, quod patet ſcd̄m Ariſt. 5. metaph. Differentia ſunt quæcunque ſunt alicui idem eſſentia, & inter ſe ſunt dr̄ia. Sed oīa dr̄ia ſunt ſpēs, igitur rationale, & irrōnale eſſent ſpēs, & per conñs diuerſa eſſent ſpēs. ¶ Hic dicitur, ꝙ illæ duæ rōnes nō concludunt niſi, quod illud quod eſt differentia reſpectu uni⁹, ſit ſpēs reſpectu alterius. Et ſic quod rōnale comparatū ad aīal, ſiue ad hominem eſt differentia, ſed comparatum ad ſenſibile eſt ſpēs. Sed ex hoc non ſequitur quod differentia ſit ſpēs, niſi incidente fallacia accn̄tis. ¶ Contra ſi rationale ſit ſpecies reſpectu ſenſibilis, tunc habebit differētiam, q̄ro de illa dr̄ia, aut eſt ſpecies reſpectu ſuperioris differentiæ, aut non. ſi non eadem ratione fuit ſtandum in primo, ſi ſic, quæro tunc de differentia eius, aut eſt ſpecies reſpectu ſuperioris differentiæ, aut non. ſi ſic, proceſſus eſt in infinitum. ſi non eadem ratione ſtandum fuit in primo. ¶ Item ſi rōnale includit per ſe ſenſibile, & ſignificat tanquam ſpecies eius, tamen non eſt procedere in infinitum in pdicatis ſubſtantialibus ſecundū Ariſto.

ſtot. in primo huius erit. deuenire tunc ad aliquod generaliſſimum differentiarum ſubſtantię, igitur in ſubſtantijs erunt duo generalisſima, & ſi hæc duo erunt generaliſſima ſubſtantiæ, & ita plura quam decem erunt prædicamenta. ¶ Hic dicitur cõcedendo quod duo ſunt generaliſſima in ſubſtantijs vna ſubſtantiarum in media coordinatione, & alia differentiarum collateralium, &c. ¶ Tertium poteſt eſſe generalisſimum aliarum differentiarum ex alio latere, unde quod ſic ſint plura generalisſima in ſubſtantijs non eſt inconueniens, & hoc collateraliter. Sed ex hoc non ſequitur quod plura ſunt prædicamenta in ſubſtantijs, qa generaliſſima differentiarum habent eundem modum prędicandi cum ſubſtantia, quæ eſt generaliſſimum in ordine medio, & ad illud reducuntur per attributionem.

¶ Contra hoc ex iſta reſponſione ſequitur, quod quantitas, & ſubſtantia non faciunt duo prædicamenta, quia generaliſſimum quãtitatis habet eundem modum prædicandi de ſuis contentis, ſicut generalisſimum ſubſtantiæ de ſuis. Similiter generalisſimum quantitatis habet reduci ad generalisſimum ſubſtantiæ, ſicut poſterius ad prius. Sed igitur illæ duę conditiones concludunt unum eſſe prędicamentum, tunc unum eſſet prędicamentũm ſubſtantiæ & quantitatis.

¶ Item ſi ſic, tunc in differentijs erit unum generalisſimum aliud a generalisſimo in medio ordine. igitur ſimiliter unum ſpecialisſimum, & intermedias erunt genera. Sed iſta tria generalisſimum, ſpecialisſimum, & intermedia conſtituunt prædicamentum. ſi igitur in ſubſtantijs, & differentijs, ſubſtantię ſint diuerſa generalisſima, ſpecialisſima, & intermedia, vt innuit reſponſio. igitur erunt diuerſa prædicamenta.

¶ Item generaliſſimum differentiarum eſt alterum a generalisſimo ſubſtantiarũ in medio ordine per te, & manifeſtum eſt quod nõ differens ab eo, quia tunc generalisſimum eſſet ſpecies, igitur erit per ſe diuerſum a generaliſſimo ſubſtantiæ, ſed duo generalisſima per ſe diuerſa arguunt duo prædicamenta. igitur in ſubſtantia ſunt duo prædicamenta, conceſſo hoc, quod duo ſunt generalisſima.

¶ Ad principale, ſi ſit

impoſſibile eſt fieri diffinitionem, conſequens eſt falſum. igitur & antecedens. probo conſequentiam. quæro aut diffinitio debet dari ex genere infimo, & ultima differentia, aut ex genere remoto, & ultima differentia, non pōt dari ex genere proximo primo, & ultima differentia, ſi differentia inferior includat ſuperiorem, quia tunc in qualibet diffinitione eſſet nugatio, quia ſic dicendo, animal rationale. aīal includit omnes differentias ſuperiores, & ſimiliter rationale per ſe. igitur bis idem intellectus includitur in diffinitione. Nec poteſt dari ex remoto, & ultima differentia, quia per Ariſtot. ſecundo huius diffinitio debet explanare omnia prædicata in q̄d de diffinito, ſed differentia inferior explicitè non ponit differentias ſuperiores, nec genus primum ponit illas, quia generalius. igitur ex genere primo, & ultima differentia non poteſt diffinitio fieri.

¶ Ad oppoſitum Boetius dicit in diuiſionib. quod ſufficit diffinire ex duob. terminis, & exponit ſeipſum ſic ex genere primo, & ultima dr̄a. Sed talis diffinitio non ualeret ſi ultima differentia non includeret omnes differentias ſuperiores, quia per Ariſtotelem in ſecundo huius in diffinitione debent poni omnia prędicata in quid expreſsè, vel implicitè.

¶ Item ſecundum Ariſtote. in prædicamentis commune eſt generibus, & differentijs vniuocè prædicari.

Sed vniuocè prædicari eſt prędicari ſecundum nomen, & ſecundum diffinitionem. igitur differentia habet diffinitionem. Sed nihil diffinitur niſi ſpecies ſpecialiſſima, vel ſubalterna, quia ſola ſpecies diffinitur ſecundum Ariſtot. ſecundo huius. igitur differentia eſt ſpecies reſpectu alicuius alterius ſuperioris, ſed ſpecies includit genus. igitur differentia inferior includit ſuperiorem.

¶ Item ſecundum Ariſt. in 8. metaphy. differentia dicit totam ſubſtantiam rei. igitur rationale includit ſenſibile, & omnes differentias ſuperiores, quia omnia illa ſunt de intellectu ſubſtantialis hominis. ¶ Item per Ariſto. ibidem illæ differentię ſunt per ſe, quando reperitur totiens idem intellectus, quotiens ille ponitur in ordine. ſicut exemplificat. Et hæc eſt quædam regula ad cognoſcendum differentias per ſe.

Sed rationale, & ſenſibile sūt dr̄iæ per ſe. igitur idem intellectus bis repetitur, ſicut dicto ſenſibili rationale. Sed hoc non eſt niſi inferior includat ſuperiorem. ¶ Item Ariſtote. dicit ibidem, quod licet differentia communior præponatur ei inferior poſtponatur adhuc eſſet negatio, quia repetitio unius intelllectus, vt ſic dicto, bipes habens duos pedes, quia in ſubſtantijs non eſt ordo, ideo videtur nugatio. Dicit ulterius, quod diffiniendum eſt ex primo genere, & ultima differentia, quod non eſſet uerum niſi ultima includeret præcedentes.

¶ Item hæc eſt per ſe, homo eſt animal. Sed ad hoc, quod aliqua propoſitio ſit per ſe primo modo, oportet, quod formale in ſubiecto includat formale in prædicato, & materiale materiale. igitur rationale, quod eſt formale in homine per ſe includat ſenſibile, quod eſt formale in animali. igitur, &c.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ rōnale, & ſenſibile poſſunt dupliciter conſiderari. ¶ Vno modo ſcd̄m ꝙ rōnale imponitur ab ultimo gradu perfectionis in homine, & ſenſibile ab alio gradu. & iſto modo differentia inferior nō includit ſuperiorem, quia iſte gradus non eſt ille, ſed ab illo diſtinctus.

¶ Alio modo poteſt rationale conſiderari non ſecundum quod imponitur ab ultimo gradu ſiue ultima forma, ſed ſecundum quod imponitur a tota perfectione in homine, quę perficit ſubſtantiā, quod eſt genus generaliſſimum, & illo modo rationale includit ſenſibile, & omnes differentias præcedentes, quia in illa tota perfectione includitur pars. ¶ Intelligendum tamen propter rationes, quod accipiendo rationale, ut imponitur ab ultima forma, ſeu ab ultimo gradu, ſic ſufficit diffinire cum proximo primo genere, & ultima differentia, non tamen ſufficit diffinire ex genere primo, & vltima differentia, ſed cum genere primo, & omnibus alijs differentijs intermedijs. Non autem ex genere proximo, & omnibus alijs differentijs.

¶ Primum oſtendo ſic, ultima differentia cum genere illo proximo includit omnia alia prædicata in quid de ſpecie. licet enim ultima differentia impoſita ab ultimodo gradu ſecundum ſe nō includat ſuperiores differentias, genus tamen proximum

cui

cui additur includit differentias omnes ſuperiores, & ideo ſic eſt ſufficiens diffinitio, tūc enim eſt ſufficiens diffinitio, quando aggregat in ſe omnia quæ prædicantur in quid & eſſentialiter de diffinito. Secundum patet. diffinitio enim debet indicare omnia prædicata eſſentialia de diffinito, & illa includere ſecundum Ariſtote. in ſecundo huius.

Sed genus primum nō ponit differētias ſuperiores, nec differentia ultima accepta ab vltimo gradu ponit illas, vt dictum eſt. non igitur eſt ſufficiens diffinitio ex genere primo, & ultima differentia. Sed ille modo oportet diffinire ex genere primo, & omnibus, ſicut dicit Boetius. Tertium patet, quia genus proximum includit omnes differentias ſuperiores. ſi ergo ex genere proximo, & omnibus differē tijs fiet diffinitio, tunc in diffinitione erit nugatio.

¶ Aliud eſt intellgendum quod ſi differentia, ut rationale accipiatur a tota perfectione ſpeciei, illo modo nō contingit diffinire ex genere proximo, & differentia illa, nec ex genere proximo, & omnibus differentijs. Sed contingit diffinire ex genere primo, & ultima differentia. Primum iſtorum patet, quia ſi ex genere proximo, & ultima differentia illo modo accepta eſſet diffinitio, tunc ī diffinitione eſſet nugatio, quia genus proximum includit omnes differentias præcedentes. ſimiliter illa differentia includit omnes differentias præcedentes, & ita bis idem diceretur. Secundum patet per idem, quia tunc eſſet nugatio, quia genus proximum includit omnes differentias præcedentes.

Tertium patet, quia diffinito debet aggregare in ſe omnia prædicata eſſentialia, & non plus. Sed ex genere proximo, & vltima differentia diffinitio conſtituta aggregat in ſe omnia eſſentialia prædicata de homine, quia genus prædicat primum materiale de homine, licet per modum totius, & differentia accepta a tota perfectione includit totam perfectionem generis, quæ aduenit ſubſtantiæ quæ eſt genus generaliſſimum, & per conſequens ſic ponit omnia prædicata eſſentialia.

¶ Aliud eſt intelligēdum, quod differentia accepta a tota perfectione, ut rationale, licet ſit differentia hominis, uel animalis, tamē eſt

ſpecies reſpectu differentiæ ſuperioris, ut reſpectu ſenſibilis, & etiam in illa ordinatione differẽtiarum duo ſunt generaliſſima, collateralia, ita quod in prædicamento ſubſtantiæ eſt vnum generaliſſimum, ſ. corporeũ ex vna parte, & incorporeum ex alia parte, & eſt aliud generaliſſimum ſubſtãtiarum, & ita tria generaliſſima, nõ tñ tria prę dicamenta, quia generaliſſima differentiarum reducuntur ad generaliſſimum ſubſtantiarum, quod eſt intermedium, tanquam intrinſecum illius generis, & propria perfectio, & non tanquã extrinſecum, ſicut quantitas reducitur ad ſubſtantiam.

AD primam rationẽ dr̃, quod Boetius intelligit, qđ diffinitio eſt danda ex genere primo, & omnib dñ̃is accipiendo differentias a diuerſis gradibus, & ſic vltima differentia non includit præcedentes, & pp hoc non ſequitur, ꝙ tunc erit nugatio. ¶ Ad aliud dicitur quod in illa diffinitione, animal rationale, non eſt nugatio, ſi rationale accipitur ab vltimo gradu, quia ſic nõ includit differentias præcedentes. Si autẽ includeret, ſic cõcedo, ꝙ hic eſſet nugatio. Sed ſic non eſt hæc diffinitio. ¶ Ad aliud dr̃ ꝙ vltima dña cõuertib. ẽ cũ diffinito, & ẽt eſt ĩ pl⁹ ſub diuerſa tñ rõne, qa aliquid eſſe in plus reſpectu alterius eſt dupliciter. Vno modo, quia eſt in plus quo ad ambitum ſuppoſitorum, & ſic dña inferior non eſt in plus. Alio modo dr̃ aliq̃d in plus, alio quia ſimplicius. & illo modo quęlibet dña eſt in plus, q̃ diffinitũ, & cum hoc ſtat, quod dña vltima ſit conuertibilis quo ad ambitũ ſuppoſitorũ. ¶ Ad alias duas rõnes, ſicut dicebatur, quòd differẽtia inferior eſt ſpecies reſpectu ſuperioris, vt rationale eſt ſpecies rèſpectu ſenſibilis, licet reſpectu hominis, uel animalis ſit differentia.

¶ Ad primum contra hoc, ꝙ rõnale, vt eſt ſpẽs, ſic accipitur a tota perfectione, & ſignat totã perfectionẽ hoĩs, quæ aduenit ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimũ, & illo mõ ſpecies eſt, & hẽt differentiam, quæ accipitur ab vltimo gradu, & non a tota ꝑfectione. Et cum quæritur, an illa differentia habeat aliã differntiam, aut non, dicitur quod non. Sed non fuit eadem ratione ſtandum in primo, quia hæc differentia, quę non habet aliam, accepta tantum eſt ab vltimo gradu, & ſic eſt differentia quod nul-

nullo modo eſt ſpecies, ideo differentiam non habet.

Sed differentia alia quæ eſt ſpecies accepta eſt a tota perfectione, & habet aliquid in quo conuenit cum alia differentia, & aliquid in quo differt, ideo differentiam poteſt habere.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur, ꝙ eſt aliquod generaliſſimum differentiarum diuerſum a generaliſſimo ſubſtantiarum intermediarum, & tamen nõ ſequitur quod ſint diuerſa prædicamenta. Vnde hæc conſequentia non ualet, duo ſunt generaliſſima, uel tria. igitur tot ſunt prædicamenta ſubſtantiarum, quia generaliſſima differentiarum reducuntur ad generaliſſimum ſubſtantiarum in medio ordine, ſicut poſterius ad prius intrinſecum.

¶ Ad alia contra hoc. Ad primam dicitur quod hic eſt fallacia accidentis, inter illas coordinationes ſunt diuerſa generaliſſima, & ſpecialiſſima, & intermedia. igitur diuerſa prædicamenta, non enim hoc ſufficit, ſed requiritur quod unum non reducatur ad aliud tanquam intrinſecum ei.

¶ Ad aliud, quod hic eſt fallacia conſequentis, hoc generaliſſimum, puta corporeũ eſt diuerſum a generaliſſimo, ꝙ eſt ſubſtantia. igitur ſunt principia diuerſorum prędicamẽtorum. hoc .n. non ſufficit, ſed requiritur quod unum ad aliud non reducatur, ut prędictum eſt. Ad aliud dicitur qđ non eſt ad propoſitum, quia per ſe cauſa quare corporeũ & incorporeum faciunt unũ prædicamentum, non eſt propter hoc quod unum reducatur ad alterum, ſed hæc eſt cauſa, quia unum reducitur ad alterum ut intrinſecum, & eſſentialis perfectio. Quantitas autem eſt totum extrinſecum ſubſtantiæ, & eſt eius perfectio accidentalis. igitur &cæt.

¶ Ad ultimum principale dicitur negando conſequentiã differentia inferior includit ſuperiorem per ſe. igitur non eſt poſſibile diffinire.

¶ Ad probationem dicitur, quod quando quæritur an contingit diffinire ex primo genere, & ultima differentia, aut ex proximo dicitur quod accipiendo rationale ſecũdũ quod imponitur a tota perfectione, hoc eſt ſecundum quod includit differẽtias præcedentes, ſic contingit diffinire ex primo genere, & ultima differentia, ut dictum eſt in poſitione.

Ad probationem dicitur

quod adhuc diffinitio erit ſufficiens, licet prædicata eſſentialia non ponantur explicitè in tali diffinitione, tamē implicitè, & hoc ſufficit. Ad rationes in oppoſitum.

¶ Ad primam dr̄, quod auctoritas Boetij probat, quod ultima differentia, ſecundum quod imponitur a tota perfectione, cum primo genere ſufficit ad diffiniendum, quia ſic includit omnes dr̄ias præcedentes, & hoc conceditur. Si.n Boetius intelligeret, qđ ſufficeret ex primo genere, & ultima differentia, ut imponitur ab ultimo gradu falſum diceret. Ad aliud quod differentiæ prędicantur uniuocè. Sed prædicari uniuocè eſt duplex. Vno modo quando prædicatur ſuperius de per ſe inferiori, ſicut homo de illo homine, & illo modo differentiæ acceptæ ab aliquo diſtincto gradu non prædicantur uniuocè, tamen differentiæ accepte a tota perfectione ſic poſſunt uniuocè prædicari. Alio modo dicitur prædicari uniuocè quod prædicat eſſentiam rei, uel partē eſſentiæ, & ſic omnes differentię prędicantur uniuoce, & etiam generaliſſimū, quod nullam habet diffinitionem ſic prędicatur uniuoce, ſed ſic prædicari non eſt prædicari ſecundum diffinitionem.

¶ Ad aliud dicitur, quod illa ratio probat quod differentia accepta a tota perfectione includit ſuperiorem, quia differentia ſic accepta ordinata cum alia ſuperiori facit nugationem ſecundū intellectum Ariſtotelis.

¶ Ad aliud dicitur quod illa concludit idem. Intellectus enim Ariſt. eſt quod contingit diffinire ex primo genere, & ultima differentia accipiendo ultimam differentiā a tota perfectione, ut ſic dicendo homo eſt ſubſtantia rationalis.

¶ Ad aliud, quod ad hoc qđ propoſitio ſit primo modo non oportet, quod formale in ſubiecto includat formale in prædicato, ſed hoc accidit, quia per ſe cauſa eſt ex hoc quod totus cōceptus prędicati in conceptu ſubiecti includitur. Et ſic quod eſt formale in prædicato includitur in formali ſubiecti, ſicut homo eſt rationalis. Sed aliquando eſt propoſitio per ſe primo modo in qua materiale ſubiecti includit formalæ prædicati, ſicut hic homo eſt animal. animal eſt materiale in conceptu hominis, & idē includit formale in hoc prædicato animal, &c.

Quæſt.

Queſtio XXV.

QVæritur an aliquod accidens per ſe prędicatur de ſubiecto? Quod non vr. ſubiectum comparatur ad accidēs in ratione cauſæ materialis. Sed cauſa materialis eſt illud quo res poteſt eſſe, & non eſſe (eſt enim in potētia contradictionis) igitur ſic ſubiectum comparatur ad paſſionem ſub potentia ad ipſum, & ſuum oppoſitum. nō igitur paſſio neceſſario ineſt ſuo ſubiecto, & per conſequens de ſubiecto prædicatur per ſe: quia quæ per ſe inſunt de neceſſitate inſunt.

¶ Hic dicitur quod ſubiectū comparatur ad paſſionem ratione duplicis cauſæ [ſicut dicit Thomas] ut in ratione cauſæ materialis & in ratione cauſæ efficientis. Vnde licet cauſa materialis quantū eſt de ſe ſit in potentia contradictionis, non tamē ſequitur paſſionem poſſe ineſſe & non ineſſe ſubiecto.

¶ Cōtra per Ariſt. in 2. phyſi. impoſſibile eſt cauſam materialem, & efficientem cōcurrere in eodem, & ratio eſt, q2 impoſſibile eſt idem eſſe in potentia, & actu reſpectu eiuſdem. ſi igitur ſubiectum reſpectu paſſionis habet rationem cauſę materialis, non habebit rationem cauſæ efficientis.

¶ Aliter dr̄ ad rationē, quod ſubiectum reſpectu paſſionis habet rationem cauſę materialis, ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ poſſit eſſe ſub paſſione & non eſſe, quia materia pertinent ad ſpeciem nō eſt principium, quo res poteſt eſſe & non eſſe, ſed materia pertinens ad indiuiduum tātum.

¶ Contra. materia quantum eſt de ſe, eſt in potentia paſſiua nullum actum in ſua eſſentia includens. Sed oīs determinatio eſt rōne alicuius actus quē determinat. igitur materia pertinens ad ſpeciē quantum eſt de ſe non poteſt eſſe ſufficiēs cauſa, quare paſſio neceſſario ſpeciei ineſt.

¶ Aliter dicitur ad rationem quod ſpecies reſpectu paſſionis habet rationem cauſę materialis, & cauſæ formalis. ratione cauſæ materialis, ſpecies recipit paſſionem. ratione cauſæ formalis determinat paſſionem ſibi ineſſe, ita quod ſuum oppoſitum non poſſit ineſſe. Sed ſubiectum non habet rationem cauſæ efficientis, non enim eſt intelligibile, quod homo efficiat riſibile in eo. Sed illud idem agens, quòd cauſat hominem cāt riſibile effectiue poſterius tamē ſecundum naturam

¶ Cõtra. ſi ſubiectũ habet rationem cauſæ materialis reſpectu paſſiõis. igitur hẽt potentiæ paſſiuæ rõnẽ. ſi habet rõnem cauſę formalis, habet rõnẽ potentiæ actiuæ. igiť in eodem ſimul eſſent potentia actiua, & paſſiua reſpectu eiuſdem, qđ vř eſſe inconueniens, ſi poneretť in eodẽ cã materialis, & cã efficiẽs reſpectu eiuſdem. ¶ Ad principale ſubiectum p̃cedit paſſionem. uerbi gratia. Intelligi p̃t homo non intelligendo paſſionẽ. igitur p̃t intelligi ſub oppoſito paſſionis, ſed quãdocũque ſubiectum p̃t intelligi ſub oppoſito prædicati, prædicatum non neceſſario ineſt ſubiecto, nec per conſequens per ſe. igitur paſſio nõ poteſt prædicari per ſe de ſubiecto, & multo fortius nullum aliud accidens. ¶ Item per Ari. ſubſtantia præçedit omne accidens diffinitione, & tempore. Sed ꝙ tempore pręcedit alterum non per ſe reſpicit ipſum. ſubſtãtia igiť uniuerſaliter p̃cedit omne accidẽs. igitur nullũ accidẽs ꝑ ſe prædicatur de ſubiecto. ¶ Hic dř, ꝙ Ari. intelligit quòd ſubſtãtia ſeparata præcedit oẽ accñs tempore, cuiuſmodi eſt prima cã, ſubſtãtia tamen materialis ñ p̃cedit tpe accidẽtia. ¶ Contra illud Ariſto. declarat, quod ſubſtantia præcedit omne accidens tempore ex hoc ꝙ ſubſtãtia ſeparabilis eſt, ſed manifeſtum eſt, ꝙ prima cã non eſt ſeparabilis ab accidentibus, nec inſeparabilis, quia cum accidentibus non eſt nata uniri, & illud dicitur ſeparabile, quod eſt natum uniri. igitur de prima cã non poteſt Ari. intelligere. ¶ Aliter dř ꝙ Ari. intelligit hãc propoſitionem, ſubſtantia præcedit oẽ accidens, de accidente cõi, & non de accidente proprio. accidens .n. proprium ſimul eſt tpe cum ſubiecto cuius eſt proprium. Sed accidens commune eſt poſterius ut in pluribus.

¶ Contra illud ſic. Ariſt. probat, quod ſubſtantia pręcedit omne accidens cognitione & tpe, & diffinitione, ex hoc ꝙ accidẽs diffinitur per ſubſtantiam, ſed manifeſtum eſt, qđ accidẽs propriũ diffinitur ꝑ ſubſtantiam. igitur ſubſtãtia præcedit oẽ accidẽs ꝓprium & cõmune. ¶ Dicitur, quod ꝑ illud medium Ariſt. non probat niſi, quod omne accidens præcedit diffinitione, & non tempore. ¶ Contra illud, ſupponitur quod Ariſt. loquitur logice & uniuocè de ſubſtantia & accidente. Si igitur ſubſtantia ſecundũ diffinitionẽ præcedit accidẽs propriũ, &

etiam

etiam ſubſtantia præcedit accidens tempore non æquiuocè. igitur eadem ſubſtantia non æquiuoca, ſed vniuoca præcedit omne accidens tempore & diffinitione.

¶ Hic dicitur, ꝙ ſubſtantia quantũ eſt de ſe præcedit omne accidens, quia ſubſtantia quantum ad ſuum exiſtere,& eſſe temporale non indiget accidente. accidens tamen ad ſuũ exiſtere indiget ſubſtantia, ideo accidẽs coniunctum eſt cum ſubſtantia: propterea indiget ſubſtantiæ. Breuiter Ariſtot. intelligit, quod ſubſtantia quantum eſt de per ſe præcedit accidens ſic tempore, quòd non indiget eſſe tẽporali accidentis,cum hoc tamen ſtat, quod ſubſtantia & accidens, ſimul ſint tempore per accidens ex hoc,quod accidens, quantum ad eſſe temporale, indiget exiſtere ſubſtantiæ.

¶ Contra illud. hæc ratio non cõcludit quod ſubſtantia p̃cedit accidens tempore, ſed ſolum natura ex hoc, quod ſubſtantia non indiget accidente, ſed econuerſo, & non plus ſequitur quã quod ſubſtantia prior eſt accidente ſecundum naturam. ¶ Item qđ ſubſtantia, & accidens ſimul ſint tempore oſtenditur. Subſtantia eſt cauſa accidẽtis, & cauſa, & effectus ſunt ſimul tempore, & non ſunt. igitur ſubſtantia eſt ſimul cum accidente & non eſt.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens ſecundum modum eſ ſe, quando ſubiectum cadit in eo quod quid eſt paſſionis, ſicut numerus cadit in diffinitione paris vel imparis. Sic igitur patet, quod ſubſtantia cadit in diffinitione paſſionis, & paſſio per ſe de ſubiecto prædicatur.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod aliquod accidẽs prędicatur per ſe de ſubiecto, & ſecundo modo, & ratio eſt, quia tunc eſt propoſitio per ſe ſecundo modo, quando prædicatũ egreditur a principijs ſubiecti,quæ ſunt principia ſpeciei ſecundum, ꝙ ſpecies eſt, & non indiuidui ſecundum quod indiuiduum, ſed ſicut riſibile ſe habet reſpectu hominis. egreditur.n. riſibile a principijs hominis intrinſecè, quæ ſunt intrinſeca homini ſecundum quod homo eſt, & non inquantum ille homo, & ideo rationabiliter per ſe prædicatur de homine. & habere tres angulos de triangulo, & ſic de alijs.

AD RATIONEM contra hoc dr̃ ſuſtinendo reſponſionem expoſitoris, ſicut dicebatur,

cebatur. Et ad rationem contra hoc dicitur, quod cã materialis, & efficiens non concurrunt in eodem, loquendo de efficiente per tranſmutationem, & hoc intelligit Ariſ. Sed alio modo eſt cauſa efficiens per quandam emanationem, & ſic ſubiectum includit cauſam efficientem reſpectu paſſionis, quia paſſio emanat de ſubiecto, & de tali cauſa efficiente per emanationem non intelligit Ariſt. ibi: quia ſic poſſibile eſt vnũ, & idem ſub diuerſa ratione. homo enim habet rationem cauſæ materialis reſpectu riſibilis inquantum recipit, & ſubijcitur tali paſſioni, inquã tum tñ illa paſſio a ſubiecto egreditur, ſic habet ſubiectũ (vt homo) rationem cauſæ efficientis per emanationem.

¶ Suſtinendo ſecundã reſponſionem põt dici ad rõnẽ contra hoc, q ſpẽs non neceſſitas ſibi paſſionem ineſſe rõne cauſæ materialis tantum. tamen vt materia ſpeciei determinatur per formam, ſic põt neceſſitate paſſionem ſibi ineſſe. Et coincidit cum tertia reſponſione. Ideo dico ſicut tertio dicebatur. ¶ Ad rationem cõtra hoc, dicitur quod non eſt inconueniens aliquid in ſe includere potentiam actiuam & paſſiuam (loquendo de potentia actiua formæ) immo hoc eſt neceſſarium, ſicut enim cuilibet materiæ correſpondet forma ipſam perficiens, ita cuilibet potentiæ paſſiuæ correſpondet potentia actiua, & in eodem, in quo eſt materia & forma. ſequitur enim ſi forma perficit materiam. igitur perficere poteſt, ſed materia perficitur. igitur perfici poteſt. Loquendo tamen de potentia actiua efficientis, & de potentia paſſiua materiæ, ſic non concurrunt in eodem reſpectu eiuſdem. ¶ Ad aliud per interemptionem huius cõſequentiæ. ſubiectum poteſt intelligi non intelligendo paſſionẽ. igitur põt intelligi ſub oppoſito paſſionis, cuius rõ eſt, quia homo per ſe eſt cauſa riſibilitatis. ſi igitur intelligat hoĩem eſſe hoĩem, & nõ tñ intelligatur ipſum eſſe nõ riſibilem ex hoc, qđ intelligitur ipſum nõ eſſe riſibilem ex conſequenti intelligitur ipſum non eſſe hoĩem, quia propria paſſio, & efficiens concomitantur ſe ſm eſſe, & non eſſe, & ita ex conſequenti intelligitur hominem eſſe hominem, & non eſſe hominẽ, qđ eſt impoſſibile. Similiter hoc patet per Porphyrium. dicit enim qđ eſt differẽtia inter accidens propriũ,

&

& accidens conſequens indiuiduum in hoc, quod accidẽs proprium ſic ſe habet ad ſubiectum, quod ſubiectū non poteſt intelligi ſub oppoſito illius, licet ſubiectum poſſit intelligi non intelligendo illud. Sed de accidẽte communi aliter eſt. ſubiectum enim poteſt intelligi non intelligẽdo accidens commune. etiam poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis communis. poſſum eñ intelligere Aethiopem nitentem candore ſine incompoſſibilitate intellectuum, ſed non poſſum intelligere hominem eſſe non riſibilem ſine incompoſſibilitate. Voco enim accidens commune quod conſequitur ſubiectum ratione conditionū materialium, & non ratione formæ ſpeciei.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc, qđ ex hoc quod ſubſtantia quo ad eſſe ſuum temporale non indiget eſſe temporale accidentis, ſequitur qđ non ſolū præcedit quantum eſt de ſe accidens natura, ſed etiam quod ſit prius tẽpore. Quod vero ſint ſimul, hoc eſt per accidens, ut ratione indigentiæ accidentis.

¶ Ad aliud dicitur, quod ſubſtantia inquantum eſt cauſa accidentis & accepta ſub ratione cauſæ ſic, ſimul temporaliter eſt cum accidẽte. Subſtantia tamen quę eſt cauſa nō conſiderata ſub rõne cauſę quantum eſt de ſe pōt eſſe ſine accidente, ita quod accidẽte non indiget, qđ tñ ſint ſimul hoc eſt per accidens.

¶ Aliter pōt dici ad rationẽ, qđ ſubſtantia pręcedit omne accidens in aliquo tpe. loquẽdo de ſubſtantia, quę eſt genus, quia alia eſt ſubſtantia quæ ſine accidente poteſt eſſe, ſicut patet de ſubſtantijs ſeparatis, & ideo ſubſtantiæ ſm genus non repugnat, qđ præcedat quodlibet accidens tpe, q2 qđ repugnat generi repugnat ſpēi, ſiue nō poteſt ineſſe ſpeciei. ſi.n. habere alas repugnat animali, nō poteſt ineſſe aui. ideo ſequitur, quod ſubſtantiæ ſm genus non repugnat præcedere qđlibet accidens tẽpore. Et hoc intelligit Ariſt. quod tñ alia ſubſtantia ſimul tempore ſit cū accidente, hoc non eſt ratione ſubſtantię, unde ſubſtãtia eſt, ſed hoc eſt ratione alicuius alterius.

¶ Et per hoc patet ad rationẽ quandã poſitam contra reſponſionẽ priorem, qđ ſubſtantia ſm genus ſeparabilis eſt, ſic, ſcilicet quod ſubſtantiæ ſm genus non repugnat ſeparari. Vnde non oportet, quod

quod ſeparabile accipiatur pro eo quod actu unitur, ſed extenſiue poteſt accipi &c.

Quæſtio XXVII.

QVæritur an omne accidēs habeat ſubiectum cui ineſt per ſe, & uidetur, ꝙ ſic, quia ſic eſſet inſtantia, hoc eſſet de accidente communi, ut album, ſed de illo non eſt inſtantia. igitur, &c. Probo minorem. album ineſt alicui ſubiecto, ut homini. aut igitur per ſe, aut per additum. Si per ſe, habetur propoſitum. Si per additum, ut per ſuperficiem quæro de illo, aut album ineſt illi addito per ſe, aut per additum. ſi per ſe, habetur propoſitum, quia album habet ſubiectum aliquod cui per ſe ineſt: Si per additum proceſſus erit in infinitum.

¶ Item ſi album non haberet ſubiectum per ſe cui ineſt, non magis ineſſet huic ſubiecto quam illi. aut cuicunque alteri, cum igitur huic ſubiecto ineſt, & non illi, & tunc in hoc ſubiecto habet cauſam per quam ſibi per ſe poteſt ineſſe.

¶ Item per Ari. in 7. metaph. quia ſubſtantia præcedit omne accidens ſubſtantia cadit in diffinitione cuiuslibet accidentis. Sed ſic arguo ſic. Secundus modus dicendi per ſe eſt, qñ ſubiectum cadit in diffinitione accidentis. Dicitur, quod intelligitur quādo cadit in diffinitione accidentis proprij tantum, & non in diffinitione accidentis communis ¶ Contra illud Ari. per illud concludit hanc uniuerſalem, ꝙ ſubſtantia præcedit omne accidens. Sed propoſitio uniuerſalis non ſequitur ex medio particulari. igitur hoc medium eſt uniuerſale. igitur intelligit, quod ſubſtātia cadit in diffinitione cuiuſcunque accidentis. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſto. qui dicit qđ quæ neutraliter inſunt accidentia ſunt, ut muſicum & album. accidentia igitur cōmunia, ut talia non habent ſubiectum cui per ſe inſunt.

AD QVAESTIONEM dicitur ꝙ non eo modo quo demonſtrator utitur per ſe, & huius ratio eſt, quia Ari. dicit, quod quæ neutraliter inſunt, accidentaliter inſunt, ut album muſicum, igitur albū & muſicum non ſunt accidētia per ſe, ſed per accidens. Iuxta quod eſt intelligēdum ꝙ licet quodlibet accidens cauſetur ex unione formæ cum materia ſecundum Ari. primo phyſicorum. etiam quamuis omne accidens ſit

in ente in actu tanquam in ſubiecto, quia nec in materia, nec in forma, cũ non ſint entia, ſed principia entis, tamen non oportet, quòd quodlibet accidens per ſe inſit ſubiecto. Iuxta, quod eſt intelligendum, qđ quædam accidentia inſunt ſubiecto totaliter tantum ab extrinſeco, ſicut albedo cauſatur a frigore, nigredo ab æſtu, & accidentia illo modo non inſunt per ſe in ſubiecto, & huius ratio eſt, quia accidens per ſe eſt accidens proprium. Sed accidens proprium eſt quod ſoli ſpeciei, & omni contento ſub ſpecie ineſt.

Sed talia accidẽtia quę inſunt tantum ab extrinſeco, poſſunt ineſſe multis ſpeciebus. Alio modo accidens cauſatur ab intrinſeco, & hoc tripliciter. Vno modo ratione formæ. Alio modo ratione materiæ. Et tertio modo in ratione complexionis. Accidens ſecundo modo eſt ſicut quantitas, & tale accidens non eſt accidens per ſe propter rationem quæ data eſt. quantitas eñ non ineſt ſoli ſpeciei, ſed multis ſpeciebus. Accidens tertio modo, quod cauſatur ex cmoplexione eſt, vt albedo nigredo, quæ cauſantur ex qualitatibus primis, etiam qualitates primæ quæ ex diuerſa commixtione cauſantur diuerſimodè talia accidentia non ſunt accñtia propriè propter rationem dictam, quia multis ſpeciebus inſunt. Accidens primo modo, quod conſequitur compoſitum ratione ſpecificę formæ eſt accidens per ſe, tale enim ſolam ſpeciem conſequitur, & omnibus contentis ſub ſpecie ineſt, & ſemper ſicut riſibile habet reſpectu hominis, & habere tres angulos reſpectu trianguli. effect⁹ enim non excedit cauſam. ideo ſicut forma hominis nõ eſt in aſino, aut in alijs ſpeciebus, ita riſibile in aſino nõ reperitur.

Similiter ſicut forma ſpecifica hominis in quolibet ſuppoſito reperitur, ita riſibile, quia poſito per ſe cauſa põnitur, & effectus. ¶ Aliud eſt intelligendum propter rationes, quod accidens per ſe ineſſe ſubiecto poteſt eſſe dupliciter. Vno modo dicitur aliquid ineſſe ſubiecto per ſe, quod non per ſubiectum medium, & illo modo quodlibet ineſt per ſe alicui ſubiecto. Alio modo dicitur accidens ineſſe per ſe, quia egreditur a principio formali ipſius ſubiecti, & ſic ſolum propria paſſio ineſt per ſe. Primus modus nõ ptinet ad demon-

monſtratorem, tñ ſecundum pertinet. Ideo dicit Lincopiēſis, quod hęc eſt per ſe homo eſt quantus, non tamen pertinet ad demonſtrationē: omnis enim demonſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe, ſed non conuertitur. non enim omnis propoſitio per ſe pertinet ad demonſtratorem. Per hoc ad rationes,

Ad primam dicitur, quòd quodlibet accidēs ineſt alicui ſubiecto per ſe accipiendo p ſe, ita ꝙ non per medium, & hoc concludit ratio, non tñ ex hoc ſequitur, quod quodlibet accidens ineſt ſubiecto per ſe. ſicut demōſtrator vtitur per ſe. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ multa accidentia quæ ſunt in ſubiecto habēt causā intrinſecam propter quam ſubiecto inſunt, ex hoc non ſequitur, qđ inſunt ſubiecto per ſe ſicut demonſtrator vtitur per ſe, demonſtrator eñ dicit paſſionem ineſſe ſubiecto per ſe, quando conſequitur ſubiectum ratione formę ſpecificæ, & non ratione conditionum materialem, ſicut albū eſt in cigno. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ in diffinitione cuiuſlibet accidentis cadit ſubiectum, ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ accńs per ſe ineſt alicui ſubiecto. ad hoc enim, ꝙ per ſe inſit ſubiecto oportet, quod ſequatur ſubiectum ratione formæ ſpecificæ. unde cauſa quare accidētia diffiniuntur per ſubiecta eſt, qa extra illa ſubiecta non inueniuntur, ſicut quantitas non inuenitur extra corpus, ſimitas non inueniuntur extra naſum. Sed tamen non ſunt per ſe accñtia talium ſubiectorū, quia talia accidentia conſequuntur ratione conditionū materialium naſi, & non ratione formę, quia ſi ſic omnis naſus eſſet ſimus.

Quæſtio XXVII.

QVęro an accńs poſſit ꝑdicari de alio accñte tā quā de ſubiecto ſecundo mō dicendi per ſe, ꝙ non uř. Si accidens per ſe prædicatur de alio, quęro an illa duo accñtia ſint alterius coordinationis aut eiuſdem. Si eiuſdem, tunc eſt primus modus dicendi per ſe, & non ſecundus, ſicut hic, album eſt coloratum. Si alterius tunc hæc poſſet eſſe per ſe, ſecundum modo quantum eſt æquale, & hoc ſecundo modo, quod non videtur. ¶ Item ſecundo modo dicendi per ſe ſubiectum comparatur ad prædicatum in ratione duplicis cauſæ, ut in rōne cauſæ materialis & efficientis. Sed vnū acci-

accidens non eſt cauſa efficiẽs reſpectu alterius accidentis, quia omnis efficiens, & omnis effectus eſt per ſe exiſtẽs, tale non eſt accidens, nec eſt cauſa materialis, quia accidẽs non põt eſſe ſubiectum accidentis. ¶ Item ſi accñs per ſe p̃dicaretur de alio, ſequeret̃ ꝙ vnum accidens hẽret duo ſubiecta, conſequens eſt falſum, igitur & añs. probatio conſequentiæ, ſubſtantia eſt ſubiectum oĩum accidentiũ, quia omnia accidẽtia ſunt in primis ſubſtantijs ſm Ariſt. in p̃dicamentis. ſimiliter accidens eſt ſubiectũ alterius, ſi vnũ de alio prædicatur ꝑ ſe, ſecũdo mõ. igitur ſequitur, ꝙ vnum accidens habet duo ſubiecta. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens hanc eſſe per ſe, ſecundo mõ, triangulus hẽt tres angulos, & tñ triangulus eſt accidens. Dicit etiã in principio huius, ꝙ triaugnlus eſt paſſio lineæ. probatur enim in geometria, ꝙ ſuper quamlibet lineam datã contingit triangulum ęquilaterũ collocare, igitur accñs p̃t prędicari de alio accidente ſcdo mõ. ¶ Item Ariſ. in tota logica concludit paſſiones de intentionib. ſecũdis, vt de enunciatione & ſyllogiſmo, qa intẽtiones ſcdæ sũt ſubiectũ logicæ de quib. logica conſiderat paſſiones, & tñ illa ſunt accidentia. igitur accñs, poteſt p̃dicari de accñte per ſe, quia cõcluſio ĩ dem̃ratione ẽ ꝑ ſe.

AD QVAESTIONEM ꝙ vnum accidens p̃t p̃dicari de alio ꝑ ſe ſcdo mõ, ut patet ĩ hoc exẽplo. triãgulꝰ hẽt tres, &c. numerus eſt par uel impar. Et huius rõ eſt, qa ſecundus modus dicendi per ſe eſt qñ ſubiectũ cadit in diffinitione paſſionis, in quo ſubiecto eſt cã formalis reſpectu hẽre tres, &c. & triangulus cadit in diffinitione ipſiꝰ quod eſt habere tres. igr̃ hic eſt ſcdus modus. igitur accñs de accñte põt p̃dicari per ſe. ¶ Intelligendum tñ propter rationes, ꝙ dupliciter põt accipi ſubiectum. Vno mõ dr̃ ſubiectum ſupportans qđ eſt per ſe exiſtens, & illo mõ accidens nõ eſt per ſe exñs, nec ſubiectum reſpectu alicuius paſſionis, ſed ſola ſubſtantia. Alio modo dr̃ aliquid eſſe ſubiectum, eo ꝙ immediatè eſt ſuſceptiuum, ſiue medium quo accidens in ſubſtantia recipitur, & illo modo vnum accidens poteſt eſſe ſubiectũ alterius, ſicut quãtitas eſt ſubiectum reſpectu qualitatis, & triangulus reſpectu habere tres, &c. Sed in hoc differunt, ꝙ in q̃titate non eſt cã formalis reſpectu qualitatis,

ſicut

ſicut in triangulo eſt cā formalis reſpectu habere tres.

A D primā rationem dr̄, ꝙ qn̄ accidens de accidente prædicatur per ſe ſecūdo modo, tunc ſunt alterius coordinationis. Sed ex hoc non ſeq̄tur, ꝙ hæc ſit per ſe, quātum eſt quale. deficit.n.conditio requiſita, quia in quanto non includitur cauſa formalis reſpectu qualis.

¶ Ad aliud, ꝙ vnum accidēs poteſt eſſe ſubiectū reſpectu alterius non ita ꝙ ſit ſupportans, ſed potius eſt ſubiectū, quia immediatè ſuſceptiuū, ſicut ſuperficies reſpectu coloris ſe habet. Sic non eſt inconueniens. Inconueniens tn̄ eſſet, ꝙ vnum accidens haberet duo ſubiecta ſupportantia, & non ordinata.

¶ De hoc quod tangitur in prima ratione, ꝙ ſubiectum habet rationē cauſæ efficientis, patet in præcedente quæſtione, quia vel non habet rationem cauſæ efficientis reſpectu paſſionis, vel ſi habet, hoc eſt per quandam emanationem, & non per tranſmutationem, &c.

Quæſtio XXVIII.

QVæritur, an paſſio habens ſubiectum proprium inſit ei per ſe? quod non videtur. Impar ineſt numero tanquam proprio ſubiecto. & tamen non ineſt ei per ſe. igitur &c. Prima pars patet, quia impar ineſt numero non per aliquid extrinſecum. igitur numerus eſt proprium ſubiectum reſpectu imparis. Aliam partem probo. ſi impar per ſe ineſt numero, cum per ſe præſupponat de omni, tunc omnis numerus eſſet impar. concluſio eſt falſa & non minor. igitur maior. ¶ Item ſicut ſe habet rectum ad lineam, ita impar ad numerum, ſed linea eſt proprium ſubiectū reſpectu lineæ rectæ. igitur numerus eſt proprium ſubiectum reſpectu imparis. 2

¶ Item naſus eſt proprium ſubiectum reſpectu ſimi, & tamen non per ſe prædicatur de naſo, quia tunc hæc eſſet vera. omnis naſus eſt ſimus. igitur accidens habens proprium ſubiectum non ineſt ſubiecto per ſe. maior patet, quia naſus cadit in diffinitione ſimi ſecundum Ariſtot. in 7. metaph. Sed ſolum cadens in diffinitione accidentis eſt eius proprium ſubiectum. igitur naſus eſt proprium ſubiectum ſimi. ¶ Itē hæc minor patet aliter. Illud ſubiectum a cuius principijs egreditur accidens, qđ 3

natum

natum eſt ſubijci reſpectu accidentis eſt ſubiectum proprium illius. Sed naſus eſt natus ſubijci reſpectu ſimi, etiam a principijs naſi egreditur ſimum. igitur naſus eſt proprium ſubiectum reſpectu ſimi.¶ Ad oppoſitum. ſi ſubiectum eſt proprium reſpectu accidentis, accidens eſt proprium reſpectu ſubiecti, & econuerſo, quia propria paſſio, & proprium ſubiectum non excedunt ſe inuicem. Sed accidens propriũ per ſe prædicatur de ſubiecto cuius eſt proprium. igitur eadem ratione ſubiectum habens proprium per ſe prædicatur de eo.

¶ Item quandocunque accidens a principijs ſubiecti cauſatur præciſè,& ſufficienter, tunc prædicatur illud accidẽs de ſubiecto ſecundo modo dicendi per ſe. Sed quando accipitur ſubiectum proprium reſpectu accidentis, tunc a ſubiecto proprio, & ex principijs ſuis ſufficienter,& præciſè egreditur paſſio. igitur paſſio habens proprium ſubiectum per ſe de eo prędicatur.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ accidens habẽs ſubiectũ proprium pertinens ad ſpeciem per ſe de eo prædicatur. accidens tñ habens ſubiectũ proprium, quod eſt indiuiduum non per ſe prædicatur de illo q̃uo demonſtrator utitur per ſe. Primum patet, q̃a tunc eſt ſecundus modus dicendi per ſe qñ accñs prædicatum de ſubiecto egreditur ex principijs ſubiecti pertinentibus ad naturam ſpeciei. igitur accidens habens ſub̃m proprium, quòd eſt ſpẽs per ſe prędicatur de illo ſecundo mõ. Secundum patet. hæc.n. non eſt per ſe. Ille homo eſt albus.album enim, & ſi conſequatur indiuiduum, hoc nõ tamen ratione formæ pertinẽtis ad ſpẽm cauſabit, ſed rõne conditionum materialium quæ accidunt veræ ſpeciei.

¶ Intelligendum tñ eſt, ꝙ ſubiectum comparatur ad accidens tripliciter in ratione cauſæ: Vno modo cõparatur in rõne cauſæ diminutæ. Secundo mõ in rõne cauſæ ſuperfluæ. Alio mõ in rõne cãę præciſæ. In rõne cauſæ diminutæ accipitur ſubiectum ſicut figura reſpectu hr̃e tres, quia licet figura remota remoueatur habere tres. tamen figura poſita nõ ponitur ſufficiẽter habere tres. Alio modo comparatur in rõne cãæ ſuperfluę, ſicut Yſocheles reſpectu habere tres. Licet.n. Yſocheles cãm huius paſſionis in ſe includat ex hoc, quòd ĩcludit

 triam.

triangulũ tamen, ſuperaddit dr̃iam triangulo, quæ nihil facit ad hr̃e tres, & ita ſe habet Yſocheles in rõne cauſæ ſuperfluæ. Sed triangulus ſe habet in rõne cauſæ pręciſè reſpectu hr̃e tres, & huius cã eſt, ꝙ habere tres primo ineſt triangulo, quia remoto aliquo quod pertinet ad triãgulum (vt remota figura, vel termino) remouetur habere tres, & poſito triangulo, ponitur etiã habere tres, tunc dico, qđ paſſio comparata ad ſubiectũ, quod hẽt rationem cauſę pręciſę per ſe, & primo de illo prædicatur, & tale ſubiectum proprium eſt reſpectu paſſionis. Sed de contentis ſub tali ſubiecto pędicat̃ propria paſſio per ſe, ſed non primo, quia quod per ſe ineſt ſuperiori per ſe ineſt inferiori, licet non primo.

Ad primam rationẽ dicit̃, quòd numerus non eſt proprium ſubiectum reſpectu imparis, quia numerus excedit hanc paſſionem impar & ꝓprium ſubiectum non excedit propriam paſſionem.

¶ Ad probationem dr̃, ꝙ impar ineſt numero per aliquid extrinſecum, quia ineſt numero per aliquam eius ſpeciem, & ita per aliquid extrinſecum. dicit etiam Ariſt. in elenchis, quòd inferiora ſunt extra ſuperiora, quia in intellectu ſuperioris non ponuntur inferiora, & ita accidunt ſuperiorib. ¶ Ad aliud dicit̃, ꝙ rectũ ineſt lineę non tanquam ſubiecto, ſed ineſt lineæ contractæ quodammodo tanquam proprio ſubiecto. Si enim linea ſecundum ſe, & abſolutè eſſet propriũ ſubiectum reſpectu recti, tũc omnis linea eſſet recta, & eodem modo impar ineſt numero non tanquam proprio ſubiecto, ſed numero contracto prius ineſt, ut alicui ſpeciei numeri. ¶ Contra illud. ſi impar ineſſet alicui ſpeciei numeri primo. quæro aut in eſt ternario aut quaternario. & ſic de alijs. Sed qua ratione ineſt uni primo, eadem ratione ineſt alteri. igit̃ nulli ineſt primo, quia quod per ſuperabundantiam dicitur vni ſoli conuenit. ¶ Dicitur hic, qđ impar non primo nõ ineſt ternario, nec quaternario, ut concludit ratio. Sed primo ineſt alicui ſpeciei ſubalternę, quę continetur ſub numero. q̃a ex quo omne genus diuiditur immediatè per duas differentias, & quęlibet dr̃iam aduenìens generi conſtituit ſpeciem. igitur primo diuidit̃ numerus in duas ſpecies tantum, & uni illarũ ſpecierũ ineſt per ſe tanq̃ ꝓpria paſſio

paſſio,& alij impar tanq̃ paſſio. Sed,quia illæ duę ſpẽs immediatæ,iõ accidit error, q̃a per Ariſto.ſecundus error eſt q̃n paſſio creditur ineſſe inferioribus primo pp hoc, q̃d cõe cui paſſio ineſt,eſt ĩnominatum. ¶ Ad aliud dr̃, ꝙ naſus non eſt propriũ ſubiectũ ſimi. Et ad primam probationem dr̃ , ꝙ illud q̃d cadit in diffinitionẽ alterius tanq̃ ſubiectum proximum, illud eſt ſubiectũ propriũ reſpectu accidentis. Sed naſus non cadit in diffinitionẽ ſimi.tanquam proprium ſubiectum,ſed naſus quodammõ contractus. & ideo non eſt proprium ſubiectum. ¶ Ad aliam probationem dr̃, ꝙ naſus nõ eſt natum ſubijci reſpectu ſimi, q̃a naſus non ſubijcitur reſpectu ſimi,niſi per conceptum ſuũ, ut per naſum contractum, & quia per aliquid quod eſt extra intellectum naſi, quod ponit ſimum , ſubijcitur naſus reſpectu ſimi , & iõ ſecundũ accidens unde hæc eſt ſcd̃m accidẽs naſus eſt ſimus,& vniuerſaliter q̃n cõius ſubijcit̃ reſpũ minus cõis. naſus.n.excedit ambi ꝫ ſuorum ſuppoſitorũ.ideo,&c. ¶ Contra illud dicit Ariſto. in primo huius , quod hæc eſt ſecundum ſe.lignum eſt album, & hęc eſt p accidens album eſt lignum , & tamen lignum non eſt proprium ſubiectũ albi , ſed poſſibile eſt, quod excedat.

¶ Ad hoc dicendum, quod aliquã propõnem eſſe ſecundũ ſe eſt dupliciter, vel abſolutè,vel in cõparationem. Abſolutè q̃n propriũ ſubiectũ ſubijcitur reſpectu ſuæ paſſionis , vel inferius reſpectu ſuperioris. In comparatione q̃n ſubiectum ſubijcitur reſpectu accidentis . Per hoc ad formã dr̃ , ꝙ hæc lignum eſt album, eſt ſcd̃m ſe in cõparatione ad hanc album eſt lignum, q̃a ex hoc, ꝙ lignũ eſt nõ ſubijcitur ſcd̃m aliq̃d aliud alterius generis, ſed album ſubijcitur totaliter ſecundum alterum , vt ſubiectum , & ideo reſpectu alterius ſecundum ſe . Ideo hæc eſt per ſe,lignum eſt album , non tamen ſimpliciter ſcd̃m ſe,ſimiliter nec illa, naſus eſt ſimus,nec illa,animal eſt homo.quia in nullo illorum ſubijcitur reſepectu alterius ꝙ eſt natum ſubijci . Tu dicis , ꝙ Ariſtot.ſupponit,quod ſubijciatur,quod natum eſt ſubijci in demonſtratione,quẽadmodum lignum,& p̃dicatum quemadmodum album quoniam ex huiuſmodi fiũt demonſtrationes . ſupponit igitur Ariſtoteles , quod lignum ſubijcitur , ſicut illud

quod natum eſt ſubijci reſpectu albi. ¶ Dicendum, quod Ariſtot. non intelligit lignum per ſe: ſed lignum contractũ. vel per lignum intelligit aliquod ſubiectum proprium reſpectu albi ſi poſſibile eſt albũ hẽre ſubiectũ ꝓpriũ, &c.

Quæſtio XXIX.

QVęritur an vnum oppoſitorum per ſe pręducetur de altero? Quod ſic videtur. hæc eſt. per ſe mutabile eſt immutabile, & illa ſunt oppoſita. probo maiorem. de mutabili eſt ſcientia. Sed ilud de quo eſt ſcientia eſt in ſe perpetuum, & incorruptibile. igitur mutabile eſt ꝑpetuum, & per conſequens mutabile eſt immutabile.

¶ Item hæc eſt per ſe: non ens eſt ens, & tamẽ in illa ꝑdicatur oppoſitum de ſuo oppoſito. antecedens patet per Ariſtote. in quarto. Dicit enim quod ens prædicatur per ſe de ſubſtantia, & accidente, ſicut de priuationibus, & negationibus. ¶ Hic dicitur, quod non ens eſt ens, in intellectu, vel ſignificatione. Sed ſic non prædicatur oppoſitum de ſuo oppoſito: quia non ens realiter, & ens in ſignificatione non opponuntur.

¶ Contra hæc eſt vera. nõ ens in ſignificatione eſt ens in ſignificatione: quia non ens in ſignificatione ſignificatur, & illa ſunt oppoſita. igitur oppoſita per ſe prædicantur de ſe. ¶ Item hæc eſt per ſe. multitudo eſt ens, & ens, & unum cõuertuntur. igitur hæc eſt per ſe: multitudo eſt una: ſed multum, & vnum opponuntur, igitur, &c.

¶ Hic dicitur, ꝙ unum dicitur dupliciter. vnũ, quod eſt principium numeri, & vnũ, quod conuertitur cum ente. Et ſic dicitur tripliciter: vnũ gñe: vnum ſpecie, & vnũ numero, & totiẽs dr̃ multitudo ſibi oppoſita. Tunc dicitur ad formam, qđ unum non dr̃ de multo ſibi oppoſito. Sed vnum genere prædicatur de multo ſpecie, & illa non opponuntur. ſimiliter unum ſpecie dicitur de multo numero.

¶ Contra accipiendo multum gñe, illud multũ eſt ens. igiẽ eſt vnum, quia ens, & vnum conuertuntur. Sed multum genere non eſt unum ſpecie, nec vnum numero, quia ſub illo non continetur. igitur oportet dicere, quod multum in genere eſt unum in genere, & illa ſunt oppoſita relatiua ad idem. igitur oppoſitum prædicatur, de oppoſito. ¶ Item hæc eſt per ſe con-

uc-

uenientia ſunt dña ſecundo mō, quia ſubiectum eſt cauſa pdicati, & tñ prædicaſ oppoſitum de oppoſito. igitur probo maiorem. conuenientia includit multa, ſed hæc eſt per ſe multa ſunt differentia. igitur &c

¶ Hic dr̃, ꝙ cōuenientia non includit multa per ſe, quia multum eſt ſubiectum quodammodo reſpectu conuenientium. Sed ſubiectum de accidente non prædicatur p ſe, ideo hæc non eſt per ſe, conuenientia ſunt multa, licet hæc ſit per ſe, multa ſunt dña, quia cũ, hęc non eſt per ſe conuenientia ſunt multa, ideo non ſequitur ꝙ conuenientia per ſe ſit differentia.

¶ Contra illud ex hac reſpōſione ſequitur, propoſitum. ſi multa ſit ſubiectum reſpectu conuenientium hæc eſt per ſe, multa ſunt conuenientia, ſed multum eſt ſpecies diuerſa conuenientia eſt ſpecies vnius, ſed illa ſunt oppoſita. igitur oppoſitum de oppoſito adhuc prædicatur.

¶ Item aliter ꝓbatur ꝙ hęc ſit per ſe, conuenientia ſunt dña. omnis oppoſitio eſt diuerſitas, conuenientia eſt oppoſitio. igitur omnis conuenientia eſt diuerſitas. pręmiſſæ ſunt p ſe ueræ. igitur concluſio. Tunc arguo ſic. ſi abſtractum p ſe pdicatur de abſtracto, & concretum per ſe de concreto, ſi igitur conuenientia eſt per ſe diuerſitas, cōuenientia ſunt per ſe diuerſa ſiue dña. minor patet, quia oppoſitio per ſe eſt ens, ſed diuerſitas & identitas ſunt p ſe dñæ entis, ſed oppoſitis nō eſt identitas. igitur eſt diuerſitas. minor patet, quia omnis relatio eſt oppoſitio, omnis conuenientia eſt relatio. igitur oĩs conuenientia eſt oppoſitio. ¶ Hic dr̃, quod hęc minor eſt falſa. oĩs conueniētia eſt oppoſitio.

¶ Ad ꝓbationem dr̃, quòd in hac probatione eſt fallacia accidentis, quia in maiori accipitur relatio, ut eſt nomē ſecundæ intentionis, & non uт eſt genus generaliſſimum, ſiue nomen primę intentionis, qa ut eſt genus gñaliſſimum nihil de eo prędicatur per ſe, ſed in minori accipitur relatio ut eſt nomen primæ intentionis, ſiue genus generaliſſimum, cum dicitur, quòd conueniētia eſt relatio, & ideo nō eſt identitas medij. Et ideo fallacia accidentis.

¶ Contra illud, qñ eſt fallacia accidentis tunc ſi pmiſſæ accipiantur cum reduplicatione altera præmiſſarum erit falſa, ſed hic utraque illarum præmiſſarum cum re-

duplicatione erit uera. hæc enim eſt uera. omnis relatio inquantum relatio eſt oppoſitio, & hęc ſimiliter, conuenientia inquantum conuenientia eſt relatio. igitur non eſt fallacia accidentis.

¶ Item hęc ꝓpoſitio. omnis relatio eſt oppoſitio uera eſt. igitur hēt cōtenta ſub ſe de quibus uere dr̄. conuenientia continetur ſub relatione, igitur hęc eſt uera, conuenientia eſt oppoſitio.

¶ Itē fallacia accidētis eſt ex hoc qđ idē intellectus ſcđm ſubſtantiam uariatur per diuerſos modos accipiendi. Sed intellectus primæ intentionis & ſecundæ non eſt idem ſcđm ſubſtantiā. igitur non erit fallacia accidētis ex hoc qđ in maiori eſt oppoſitio ſecundę intentionis, & in minori primæ, ſed potius erit fallacia æquiuocationis.

¶ Ad oppoſitum unum oppoſitorum eſt corruptiuum alterius, & per conſequens non eſt alterius cā. Sed in propoſitionibus per ſe, uel ſubiectū eſt cauſa prædicati, uel prædicatum eſt cauſa ſubiecti. igit̄ unum oppoſitorum de altero non prædicatur per ſe.

AD QVAESTIONEM dicendū, qđ unū oppoſitorū non p̄dicatur de alio, nec ꝑ ſe, nec per accidens, & huius rō eſt, quia unum oppoſitorū eſt alterius corruptiuū. igitur de altero nō prædicat̄ per ſe. Per hoc medium in propoſitionibus per ſe, unum extremorum eſt cā productiua alterius, & non corruptiua. ¶ Intelligēdū tn̄ eſt, quòd oēs oppoſitiones includunt contradictionē tanq̄ oppoſitionē ſimplicisſimā, ſicut patet inductiuè. oppoſitio priuationis ad habitū includit cōtradictionem circa ſubiectum habile. Licet.n. nō omne ſit cæcum uel uidens, tn̄ omne eus natum uidere, & quādo natum eſt uidere eſt cæcum uel uidens. Similiter oppoſitio cōtraria includit, quia in oppoſitione contraria unum extremorū eſt priuatiuū & deſtructiuum alterius. Veruntamen ſuperaddit contradictioni, & oppoſitioni ſcđm priuationē, & habitū aliquā naturā in utroque extremo. Licet enim nigrū ſit priuatio albi, tamen in ſe eſt alia natura poſitiua, eſt .n. ſpecies per ſe in genere, & uniuocè. Sed uniuocatio generis in diuerſis ſpeciebus nō eſt figmentum. oportet igit̄, quòd accipiatur ab aliqua natura poſitiua in qualibet ſpecie. nigrum igitur habet aliq̄ naturā poſitiuā, licet nō terminatam, ſiue ita perfectam

ſicut

ſicut album. Similiter relatiuè oppoſita includunt contradictionẽ, quia pr̃ accipitur a potentia actiua, filius a potentia paſſiua, ſicut igitur in eodem non eſt poſſibile ſimul eſſe potentiam actiuam & paſſiuam reſpectu eiuſdẽ: ita impoſſibile eſt patrem, & filium eſſe in eodem ſecundum quod ad inuicẽ referuntur. includunt igitur contradictionem, quia pr̃ non eſt filius, nec econtra, ſcd̃m q̃ referuntur ad inuicem. diſtinguitur enim relatio per ſuũ fundamentum.

AD primam rationẽ dicitur, q̃ mutabile non eſt p ſe immutabile. Et ad probationem dicitur, q̃ ex hoc q̃ mutabile ẽ ſcibile ſeqtur, quòd mutabile eſt ppetuum per habitudinem ad ſuã paſſionẽ, quę eſt partim eſſe a termino a quo, & partim eſſe in termino ad quem. Veruntamen mutabile in ſe non eſt immutabile, & ideo rõ non plus concludit, niſi quòd mutabile ſit immutabile, ut eſt ſubiectum paſſionis uniuerſalis, quia ſic eſt ſubiectum ſcientię. ¶ Ad aliud dicitur, ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur concedendo hanc, non ens in ſignificatione eſt ens in ſignificatione, ſed non ut opponuntur, ſed ut æquiuocè accipiuntur, ens.n. in ſignificatione eſt æquiuocum, ideo poſſibile eſt non ens in ſignificatione eſſe nõ ens in ſignificatione alio & alio modo.

¶ Ad aliud dicitur ſicut dicebatur quod multum oppoſitum uni quod eſt genus generaliſſimum eſt non ens, & opponitur contradictorie ei, & ideo illud multum non eſt unũ, quia nõ pt̃ opponi vni in gñe contrariè. contraria.n. ſunt in gñe, nec relatiue, pp eandẽ rõnem nec priuatiue, quia priuatio eſt in eodem genere in quo eſt habitus. Similiter priuatio eſt ens aliquo modo. Sequitur igitur quod contradictorie, & tale multũ non eſt ens.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur quod hæc nõ eſt per ſe, conuenientia ſunt multa, quia non ſubijcitur quod natũ eſt ſubijci, nec illa multa ſunt conuenientia. Et cum dr̃ prædicatur propria paſſio de ſubiecto. Dicitur, quod multũ non eſt ſubiectum proprium reſpectu conuenientiũ, quia multa excedunt conuenientia ſicut naſus ſimum, ideo ſicut hęc nõ per ſe, naſus eſt ſim⁹, ſic nec illa. Similiter poſito qđ eſſet ſubiectũ pprıũ non alio mõ proprium eſt. niſi quia re-

receptiuum reſpectu illius, ſicut ſuperficies reſpectu albedinis. non enim habet cauſam efficientem uel formalẽ reſpectu differentiæ, ſicut requiritur ad ſecundum modum dicendi per ſe, & ideo non per ſe eſt.

¶ Ad aliud dicitur, quòd hæc minor eſt falſa. conuenientia eſt oppoſitio.

¶ Et ad probationem dicendum, quòd hic eſt fallacia ęquiuocationis, quia in maiori cum dr̃, omnis relatio eſt oppoſitio. hæc eſt uera ut relatio ſignificat intentionem ſecundã, quia de re primæ intẽtionis quæ habet rõnem generis generaliſſimi, non põt aliquid ſuperius primę intentionis prædicari per ſe, quia gñaliſſimo nihil eſt prius. Similiter nec aliquid ſuperius in abſtracto ſecundæ intẽtionis prædicatur per ſe, de re primæ intentionis; quia licet hæc ſit uera ſubſtantia eſt genus, tñ hęc eſt falſa, ſubſtantia eſt generalitas. cum igitur oppoſitio ſimpliciter ſignificetur in abſtracto, non prædicatur per ſe, nec aliquo modo de relatione uerè, niſi relatio ſignificet rem ſecundæ intentionis, ſed in minori eſt, uera ſecundũ quod relatio ſignificat rem primæ intentionis, & ſic eſt fallacia ęquiuocationis. ¶ Contra reſponſionem de multo, & uno põt argui. ſimpliciter oppoſitum uni quod eſt genus generaliſſimum uerè ſit ei cõtradictorie oppoſitum, ſicut non ens generaliſſimũ enti gñaliſſimo, tũc arguo ſic, de quocunque prędicatur unum conuertibilium & reliquum prædicatur. Sed multũ oppoſitum uni quod eſt gñaliſſimum, & non ens tale generaliſſimum cõuertuntur, quia eidem contradictoriè opponuntur: cum igitur hęc ſit uera: albedo eſt, non ens, quòd non ens eſt generaliſſimum ſubſtantiæ. albedo tunc eſt multa. conſequens eſt falſum. igitur, & antecedens.

¶ Hic dr̃ concedendo concluſionem, qđ albedo eſt multa ſm. quod illud multum eſt oppoſitum gñaliſſimo, & nõ ens entitate generaliſſimi. Et ſi arguatur contra hoc quod multum oppoſitum uni generaliſſimo cõponitur ex unionibus. igitur eſt ens, quia illud eſt, ens cuius partes ſunt entes. ¶ Dicitur quòd multũ quod eſt oppoſitum generaliſſimo non componitur ex partibus, unde æquiuocè eſt ibi multitudo, & multitudo in genere.

¶ Aliter dr̃ propter hanc rõnem, ꝙ unum generaliſſimũ

non

non habet multum ſibi oppoſitum, niſi in ſpeciebus. vnde ratio principalis ſupponit falſum quod aliquid ſit multũ, & oppoſitũ generaliſſimo ſub ſua generalitate, quia ſi eſſet multum oppoſitum, non poſſet ei opponi cõtrariè, nec relatiuè, nec priuatiuè. opponeretur ergo ei contradictoriè. & ſic ſequitur quòd albedo eſſet multum, uel quòd chimera eſſet multum, quòd videtur inconueniens. & ideo ſicut relatiua dicuntur ad aliquid non in generaliſſimo, quia tunc eſſent duo generaliſſima ad aliquid. Sed dicuntur ad aliquid in ſuis ſpeciebus: ita multum oppoſitum vni, quod eſt tranſcendens, non opponitur ei in generaliſſimi, ſed in ſpeciebus generaliſſimi priuatiuè quo ad modum: contrariè verò quo ad rem, &c.

Quæſtio XXX.

QVæritur, an inhærentia ſit de eſſentia accidentis? Quod ſic videtur. accidẽs inhæret, aut igitur per ſe, aut per additum. ſi per ſe habet propoſitum. ſi per additum cum illud additum non poſſit eſſe ſubſtantia, (quia accidens nõ inhæret per ſubſtantiam) oportet quod illud additum ſit accidens, tunc quæro de illo accidente, aut inhęret per ſe, aut per accidens. ſi per ſe habetur propoſitum. ſi per additum tunc erit proceſſus in infinitum. oportet igitur dicere quod inhærentia ſit de eſſentia.

¶ Hic dicitur quod accidens inhęret per inhærentiam, & tamẽ illa inhærentia nõ inhęret, ſicut homo eſt albus per albedinem, & tamen albedo non eſt alba.

¶ Contra illud quęro de illa inhęrentia, aut eſt ſubſtantia, aut accidens. ſubſtantia non ęſt, igitur eſt accidens cum ſit ens, tunc quæro aut inhæret per ſe, aut per additum, & ſic redit ratio. ¶ Item ſi inhęret ſubiecto per aliquod additũ, tunc ex ſubiecto, & accidente fieret vnum per quãdam colligationem, vel per aliquam formam tertiã, quòd eſt contra Ariſtotel. in ſeptimo metaph. dicit enim quod ex ſubiecto, & accidente fit unũ, qa unum illorum eſt actus, & aliud potentia, & non eſt alia cauſa quęrenda. ¶ Item ſi accidens inhæret ſubiecto per aliquod additum, quod eſt forma illorum, tunc ſequeretur quod formę eſſet forma, quod improbat Ariſtot. quia tunc eſſet proceſſus in infini-

infinitum in cauſis formalib. ¶ Item ſequitur quod forma eſſet compoſitum. eēt.n.accidens quoddā materiale vnitū cū ſubiecto per formā tertiam. Itē qua rōne ex albo, & hoīe fieret vnū p additū, ita eadem ratione ex illo addito [cum ſit accñs,] & hoīe fieret unū per accñs, & ſic pceſſus in infinitum. ¶ Itē ineſſe accidentis eſt ſuū eſſe, ig ē ſua eſſentia eſt ſua inhærētia. ¶ Itē accidens nō pōt intelligi, ſine habitudine ad ſubiectum, ſed per Ariſt. 7. meta. partes pertinētes ad ſpēm ſunt, ſine quibus ſpēs intelligi non pōt. Si ergo accñs intelligi non pōt, ſine habitudine ad ſubiectū, habitudo ad ſubiectum eſt de ſua eſſentia. Sed talis habitudo eſt ſua inhærentia. igr̄ &c. ¶ Item accidēs diffinitur per ſuum ſubiectum, igitur inhærentia accidentis ad ſubiectū eſt de eſſentia accidentis.

¶ Item accidens non eſt ens, niſi quia entis: per Ariſtot in 7. metaph. quia illud quod eſt ſubſtantia eſt. igitur habitudo accidens ad ſubiectum eſt de eſſentia accidentis.

¶ Ad oppoſitū Si inhærentia ſit de eſſentia, hic eſſet nugatio accidens inhærens, quia ſemel ponitur inhærentia expreſsè, & implicitè importatur per accñs, bis igitur ponitur idem. ¶ Item ſi ſic nō poſſet aliquod accidens ſignificari in abſtracto, quia ſi accidens illud quod eſt inhæreat, tunc non poſſet ſignificari p modum non inhærentis, ſiue per modum abſoluti, qa nec poteſt per modum abſoluti intelligi.

¶ Item eſſe non eſt de eſſentiam ſubſtantiæ: igitur ineſſe non eſt de eſſentia accidentis.

¶ Item ineſſe accidentis concluditur in demonſtratione p Ariſtotel. ſed ſua eſſentia non concluditur: quia impoſſibile eſt per Ariſtot. ſecundo huius demōſtrare quicquid eſt. igitur nec eſſentiam demonſtrare poſſumus. igitur inhærentia accidentis non eſt ſua eſſentia.

¶ Item quod pōt prima cauſa cum ſecunda, poteſt prima cauſa per ſe, ſed prima cauſa cum ſubſtātia particulari poteſt producere accidens. igitur prima cauſa, ſine ſubſtantia poteſt accidens producere. & ſi ſic, inhærentia eius ad ſubſtantiam non eſt eius eſſentia, quia tunc non poteſt produci ſine ſubſtantia.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod inhærentia eſt de eſſentia accidentis, verum tamen diſtinguitur de inhærentia. Inhærētia poteſt uno modo denotare vnionem

nem inter ſubſtantiam, & accidens, & illo modo inhærentia nihil eſt niſi eius eſſentia, quia inter accidens, & eius ſubiectum nullum eſt medium, ſed ex his fit unum, quia unũ eſt actus aliud potentia. Alio modo poteſt intelligi inhærentia entitas accidentis in ſubiecto, & de illa adhuc diſtinguitur, quia quædam eſt inhærentia quæ eſt actualis exiſtentia accidentis in ſubiecto, & alia eſt inhęrentia quę eſt habitudo accidentis in ſubiecto. Prima non eſt de eſſentia, quia nihil poteſt intelligi ſine illo quod eſt de ſua eſſentia. Sed accidens poteſt intelligi ſine actualiter ineſſe, ſicut.n. ſubſtantia intelligi poteſt circunſcribẽdo eſſe exiſtere fuiſſe & fore. ita accidens poteſt intelligi ineſſe accidentaliter circunſcribendo eſſe temporale, conceptui enim accidentis accidit eſſe temporale. Secundum declaratur, quia ens diuiditur immediatè per ens comparatum, & abſolutum, accidens eſt ens. igitur eſt abſolutum uel comparatum. Si igitur circunſcribas accidens ab habitudine ad ſubiectum, tu ponis accidens eſſe ens abſolutum, & ita ponis accidens eſſe ſubſtantiam. Et hoc patet per exemplum. Ariſtotel. dicit enim quod accidens habitudinem habet ad ſubſtantiam, ſicut ſanum in urina ad ſanum in animali. Sed ſanum in urina nihil eſt niſi per habitudinem ad ſanum in animali. igitur accidens nihil eſt circunſcripta habitudine ad ſubſtantiam. habitudo igitur ad ſubſtantiam eſt de eius eſſentia.

¶ Item Ariſtote. in fine ſeptimi metaphyſi ducit ad hoc inconueniens, quia paſſio eſſet ſeparabilis, ſed hoc non eſſet inconueniens niſi habitudo ad ſubſtantiam eſſet de eſſentia paſſionis. Per hoc ad argumenta in oppoſitum.

AD PRIMVN dicitur, quod inhærens poteſt accipi nominaliter, & participialiter. Si nominaliter ſic, hic eſt nugatio albedo inhærens, quia inhærentia habitualis, per utrumque exprimitur. Si accipitur partialiter ſic non eſt nugatio, quia non importatur eadem inhærentia utrobique, quia albedo importat inhærentiam habitualem, hic participium importat inhærentiam actualem.

¶ Contra illud inhærens, ut eſt nomen & ut eſt participium non differt in ſignifi

cato, ſed tantum in modo ſignificandi. inhærens enim, ut eſt nomen ſignificat ſine tempore, ut eſt participium cum tpe. bis igitur ponitur idem ſigñatum. igitur eſt nugatio. nec diuerſi modi excuſant, quia tunc hic non eſſet nugatio, hõ aïal. ¶ Hic oportet dicere quod inhærens, ut eſt nomen, & ut eſt participium non ſigñant idem. Et ad rationẽ principalẽ oportet dicere quod hic nõ ſit nugatio, ſiue ſit nomen, ſiue ſit participium. ¶ Ad aliud dr̃, quod licet albedo ſignificet inhęrentiam, non tñ repugnat ſibi ſignificare per modum abſoluti, quia res modo non repugnat. materiale.n. poteſt ſignificare, & intelligi immaterialiter, ſiue uniuerſaliter, ſimiliter differẽtia ſubſtantiæ eſſentialiter eſt quid, & tamẽ modũ qualis habet. Per hoc ad formam neganda eſt hæc conſequentia, ſi inhærentia ſit de eſſentia. igitur non contingit ſignificare accidens abſolutè ſiue per modum abſoluti. poſſum.n. intelligere accñs quodammodo præſcindendo ſubiectum, & quodammodo ut concernit & ſignificare, ueruntamẽ intelligitur ſubſtantia concomitanter, quia accñs intelligitur ſicut eſt eius; quia ut eſt ens mouet intellectum. Sed accidens non eſt ens niſi quia entis. igitur accidens non intelligitur niſi ex conſequenti intelligatur ſubſtantia. Ad aliud dr̃ ꝙ ſubſtantię duplex eſt eſſe. ſ. eſſe eſſentiæ & exiſtentiæ. eſſe eſſentiæ eſt de eſſentiæ. eſſe exiſtere non. Eodem modo ineſſe accidentis eſt duplex. ineſſe exiſtere & ineſſe eſſentiæ.

¶ Ineſſe exiſtere nõ eſt de eſſentia. ¶ Ad aliud dicendum quod quid accidentis in demonſtratione de ſubiecto cõcluditur ſicut ſuum ineſſe Et ad probationem cum dicit, quod quid eſt non demonſtratur, dicitur quod Ariſto. intelligit quod quid eſt ſub ratione quod quid eſt demõſtrari non poteſt, quia diffinitio inquantũ diffinitio pręſupponitur. Illud tñ quod eſt diffinitio, & eſſentia rei concluditur, ſed nõ ſub ratione eſſentię ſiue ratione diffinitionis. Dicit.n. Ari. in primo huius, quod diffinitio quædã eſt principium demõſtrationis, & quædam concluſio, & quædam eſt demonſtratio ſola poſitione differens. Ad aliud dicitur quod prima cã cum ſecunda põt facere accidens eſſe. Veruntñ prima cã ſine ſcd̃a nõ põt facere accñs, & ſic intermiẽ minor ratio

tio interemptionis eſt primo, quia prima cauſa eſt agens vniuerſale, ſed agens vniuerſale indifferens eſt ad effectus particulares, & ita quantum eſt de ſe ad nullum determinatur. ſi igitur debeant produci effectus particulares oportet, quod per agens particulare determinetur agens vniuerſale ad effectum, & per cõſequens non poteſt producere effectum particularem, vt accidens ſine ſubſtantia.

Alia cauſa eſt ſi prima cauſa poſſet per ſe producere accidens ſine ſecunda, ut ſine ſubſtantia: tūnc ſecunda cauſa eſſet ſuperflua in ordine cauſarum, hoc eſt inconueniens, conſequentia patet; quia ſuperfluum eſt facere per duo illud, quod fieri poteſt per vnum, & eodem modo.

¶ Contra illud arguitur. ſi prima cauſa cum ſubſtantia poſſet facere accidens, & cum prima cauſa non poteſt hoc facere per ſe, tunc prima cauſa cum ſecunda eſt perfectior, & perfectius agens quam per ſe, & ita prima cauſa per ſe non eſſet perfectiſſima cauſa.

¶ Hic dicitur, quod accidentia, & generabilia, & corruptibilia entia ſunt, inquantum ſunt huiuſmodi aliena ſunt a perfectione, & ideo perfectio cauſæ nõ põt concludi ex ꝓductione talium effectuum; Facere enim imꝑfectionem, non arguit perfectionem in cã, ſed magis imperfectionẽ. Ex hoc igitur, qꝫ prima cauſa cum ſecunda ſiue ſubſtantia facit accidens, & tñ prima cã per ſe non poteſt facere, non arguit, quod prima cauſa cũ ſecunda ſit perfectior quam prima per ſe, poſſe enim facere imperfectionẽ nõ eſt poſſe, ſed magis non poſſe. ¶ Cõtra illud. accipio illud eſſe, qꝫ perfectionis eſt in accidente, & tunc arguo, quicquid perfectionis põt prima cauſa cũ ſecunda poteſt prima per ſe, ſed cã prima cum ſubſtantia põt facere eſſe accidentis, igitur prima cã ſine ſubſtantia põt facere eſſe accidentis. ¶ Hic dicitur, quod eſſe accidentis non eſt perfectionis, quia eius eſſe eſt eius ineſſe, & prima cã non poteſt accidens facere ineſſe ſine ſubſtantia, ideo nec eſſe.

¶ Contra illud ſi eſſe accidentis eſſet actualiter ſubiecto ineſſe, tunc facere accidens eſſe, & non ineſſe, eſſet facere incompoſſibilia, quia hoc eſſet facere accidens eſſe, & non eſſe ſimul, & illa nõ habent rationem facti reſpectu actus, & per conſequens prima cã nõ poſſet facere accidens·

dens eſſe, & tamen alteri non ineſſe. Sed hoc eſt falſiſſimū, ſicut patet in corpore Chriſti. ¶ Dicitur, quod quicquid ſit de accñte, quod eſt in corpore Chriſti ſine ſubiecto, tamen de intentione Ariſtot. non eſt, quod accidens ſit ſine ſubiecto. ¶ Contra hoc ſiue hoc ſit de intentione Ariſtot. ſiue non, hoc eſt dubiū, ſaltem hoc non eſt repgnans alicui principio phyloſophię & eſt in ſe verum. igitur hic eſt magis ſuſtinenda ratio.

¶ Propter rationem iam dictam dicendum eſt, quod inhærentia accidentis actualis non eſt de eſſentia accidentis. ſimiliter eſſe accidentis non eſt actualiter ſubiecto ineſſe. ¶ Inhærentia tamen ſecundum aptitudinem eſt de eius eſſentia. Primum patet, quia prima cauſa non poteſt facere incompoſſibilia. prima cauſa poteſt facere accidens eſſe, & tamen in ſubiecto non eſſet ſicut patet de quantitate. igitur accidens eſſe, & ipſum in ſubiecto non eſſe non ſunt incompoſſibilia. eſſe igitur accidentis non eſt actualiter ſubiecto ineſſe, & per hoc patet, quod inhærentia actualis non eſt de eſſentia. Secundum membrum patet, quia accidens nō poteſt intelligi, niſi concomitanter intelligatur ſubiectum, nec etiam diffinitur ſine ſubiecto, ſed hoc non eſt niſi, quia aptum eſt ineſſe ſubiecto, quia ſi nec haberet actualitem, nec aptitudinem, vt eſſet in ſubiecto, nam magis diffiniretur p ſubiectum quam econtra. igitur accidēs eſſentialiter aptum natum eſt ineſſe ſubiecto inhęrentia. igitur ſecundum aptitudinem eſt de eſſentia accidentis.

¶ Intelligendum tamen eſt, quod accidens poteſt habere duplex eſſe.

¶ Vnum eſſe naturale, quod ſibi debetur ſi dicatur naturæ proprię, ſicut graue ſi dimittatur naturæ propriæ eſt deorſum. Alio modo poteſt habere eſſe præter naturam, ſicut graue detentum ſurſum habet eſſe ſurſum præter naturam. Quo ad eſſe primum accidentis eſſe eſt in ſubiecto actualiter eſſe. Quo ad ſecundum eſſe accidens eſſe poteſt, & tamen non in ſubiecto eſſe actualiter, ſicut graue ſiue ſit ſurſum, ſiue deorſum aptum natum eſt eſſe deorſum, ita accñs ſiue habeat eſſe naturale, ſiue præter naturā, tñ aptum natū eſt eſſe in ſubiecto. ¶ Intelligendū tamen eſt, q non ſequitur, aptū natum eſt eſſe in ſubiecto, ergo eſt in ſubiecto, vel poteſt

eſſe in ſubiecto, ſicut non ſequitur cæcus aptus natus eſt videre, igitur uidet uel poteſt videre. ¶ Contra illud. eſſe accidentis eſt ineſſe per Ari igitur ſi ponitur accidens eſſe, & tamen non ineſſe ponentur incompoſſibilia.

¶ Item ſi inhærentia ſecundum aptitudinem ſit de eſſentia accidentis quæro an illa aptitudo ſit tota eſſentia, vel pars eſſentiæ accidentis, vel extrinſecum, non eſſentia tota, quia non ſequitur aptitudo, igitur accidens non eſt pars eſſentiæ, quia tunc accñs eſſet cõpoſitum ex diuerſis eſſentijs, ſi ſit extrinſecũ ab eſſentia accidentis, igr̃ accidens in ſua eſſentia erit quid abſolutum, & non comparatum ad ſubſtantiam. cuius oppoſitum dicit Ariſt.

¶ Ad primum illorum patet in poſitione quod exiſtere accidentis non eſt quocunque modo eſſe in ſubiecto, ſed exiſtere actualiter, & materiale, quod ſibi debetur ſi propriæ naturæ dimittatur eſt quod in ſubiecto ſit actualiter. Sed non eſt de eſſentia ſic actualiter ineſſe ſubiecto, ſed eſſe in ſubiecto ſecundum aptitudinem, ſicut eſſe graue præter naturam non eſt actualiter eſſe deorſum. Sed tamen eſſe graue præter naturam coniunctum eſt eſſe deorſum ſecundum aptitudinem. non quod eſſe ſurſum actualiter ſit eſſe deorſum ſecundum aptitudinem, ſed illa duo eſſe ſunt coniuncta. Ad aliud dicitur, quod illa aptitudo eſt modus eſſendi. ſicut.n.aptitudo ad deorſum non eſt aliquid de eſſentia grauis, ſed eſt modus ſub quo eſſentia grauis ad deorſum inclinatur, ita aptitudo huius inhærentiæ non eſt quid de eſſentia accidentis, ſed eſt modus eſſendi ſub quo eſſentia accidentis ad ſubiectum inclinatur, nec aliquam compoſitionem facit cum accidente, quia modus non eſt ens propriè, ideo compoſitionem rei cum re non facit. Tunc ad formam dicendum quod non ſequitur. Aptitudo non eſt intrinſecum quid eſſentiæ accidentis. igitur eſſentia accidentis eſt abſolutum, licet enim ſit extrinſecum non tamen eſt extrinſecum, ſicut res alterius generis, ſed eſt extrinſecum eſſentiæ, ſicut modus, ſine quo nõ eſt eſſentia, & ideo non ſequitur quod eſſentia ſit abſoluta, quia ſemper ſub tali accipitur. Tu dicis quod eſſentia accidentis non eſt ille modus, ſed prior eo ſecundum naturam, igitur poſ-

ſum

ſum circumſcribere eſſentiā a modo per intellectum, quia prius poteſt abſolui a poſteriori, quæro tunc in illo priori, an eſſentia accidentis ſit a ſubiecto abſoluta vel comparata. Si abſoluta. igitur conceptus accidentis erit conceptus ſubiectè, non eſt comparata, quia tunc circumſcripto modo haberet alium modum per quem compararetur, vel oportet dicere quod eſſentia accidentis ſecundum ſe, ſine aliquo modo ſit comparata, & ſic non inhæret accidens ſecundum talem aptitudinem eſſentialiter, ſed ſine.

¶ Hic dicitur, quod poſſibile eſt abſoluere per intellectum. eſſentiam accidentis a modo aptitudinis, ſed non a modo, vt modus eſt, ſed a modo, ut accipitur, ut res. Quando.n. eſſentia per intellectum abſoluitur a ſuo modo, tunc accipitur modus ut res, ſed ſemper adhuc intelligitur eſſentia ſub illo modo, ut modus eſt, ita eſſentia accidentaliter poteſt intelligi non intelligendo aptitudinem, quia ſic accipitur modus ut res, non tamen poteſt accipi, niſi ſub habitudine, quia a propoſito modo, vt modus eſt abſolui non poteſt, quia ſtatim in abſolutione modus accipitur, vt res, & ideo quando quæritur cum circumſcribitur eſſentia accidentis a modo, aut eſt abſoluta, aut comparata. Dico, quod comparata, quia licet abſoluatur a modo accepto, ut res, non tamen abſoluitur ab aptitudine, ut modus eſt. Et cum dicitur eſſentia eſt prior ſecundum naturam modo, ut modus ſecundum naturam. igitur poteſt abſolui a modo, vt modus, neganda eſt conſequentia.

¶ Ad rationes. ¶ Ad primam contra hoc dicitur, quod accidens inhæret ſubiecto per ſe non primo modo, ita quod inhærentia actualiter ſit de eſſentia, nec ſecundo modo, nec aliquo modo pertinente ad demonſtrationem, ſed ineſt per ſe, ita quod non per medium, ſicut ſuperficies eſt alba non per aliquod ſubiectum medium.

¶ Ad alias rationes, quæ probant, quod accidens non inhęret ſubiecto per aliquod accidens medium, concedendæ ſunt, quia ex accidente, & ſubiecto fit vnum, quia hæc eſt potentia, & illud actus, non per aliquod medium veniens, ut dictum eſt. ¶ Ad aliud cum arguitur, cuius eſſe eſt ineſſe, &c. dicendũ eſt qđ eſſe accñtis, non eſt actualiter ineſſe, ſed ſm aptitudinem

nem. poteſt .n. accidens eſſe licet non actualiter inſit, ut dictũ eſt, & ideo inhærentia actualis non eſt de eſſentia.

¶ Ad aliud dicitur, qđ accñs nõ põt intelligi ſine ſubſtantia, ſed huius cauſa non eſt, quia eius eſſe ſit actualiter ſubiecto ineſſe, ſed cã eſt, quia inhæret ẜm aptitudinem, ſiue, quia aptũ natũ eſt ineſſe.

¶ Ad aliud ſimiliter diffinitur.n. per eius ſubiectũ, non quia eius eſſe ſit actualiter ineſſe ſubiecto, ſed quia eius eſſe naturale eſt actualiter ineſſe ſubiecto, & etiam, quia ſemper aptum natũ eſt ineſſe. iſtæ duæ rõnes ſufficiunt ad hoc, quod per ſubiectum diffiniatur.

¶ Ad aliud, quod accidens nõ eſt ens, niſi quia entis ſecundum aptitudinem. per hoc eñ differt a ſubſtantia, quia ſubſtantia non dependet ab accidente, nec ſecundum actum, nec ſecundum aptitudinem, ſed licet accidens ineſſe non dependeat a ſubſtantia ẜm actum, ſemper tñ aptũ natum eſt ineſſe, ſi cederetur naturæ propriæ. ¶ Ad rõnem alterius poſitionis. Ad primã de ſano in urina dico, quod Ariſtote. intelligit, quod ſicut ſanũ in vrina non eſt ens niſi per habitudinem ad ſanum in animali, ita accidens non eſt ens, niſi quia aptum natum eſſe in ſubſtantia. unde ſimilitudo eſt ſani in urina ad ſanum in animali, & accidentis ad ſubſtantiam ſecundum aptitudinem, non tamen tenet ſimilitudo ſecundum actum, ita, quod actualiter ſit accidens in ſubſtantia. hoc non oportet. ¶ Ad aliud cũ dicit omne ens aut eſt abſolutum, aut comparatum. Dicitur, quod accidens eſt ens comparatum, ſed non niſi propter hoc, quod inhæret ſecundum aptitudinem. ¶ Ad aliud cum dicitur, quod paſſio inſeparabilis eſt. Dicendum, quod Ariſ. habet pro inconuenienti, quod paſſio ſit ſeparabilis a ſubſtantia ſecundum aptitudinem, ſic n. ſubſtantia ſeparabilis eſt ab accidente, qđ tamen accidens ſit ſeparabile a ſubſtantia ſecundum actũ non habet Ariſtot. pro inconuenienti, &c.

Quæſtio XXXI.

QVæritur, An tertius modus ſit modus inhærendi? quòd ſic videtur. Ariſ ponit modum perſeitatis pp demonſtrationẽ, ſed modi pertinentes ad demonſtrationem ſunt modi inhærendi: igitur, &c. ¶ Hic dicitur, quod Ariſtotel. non ſolùm ponit mo-

dos pertinentes ad demonſtrationem, ſed ponit alios modos, vt ex illis declaret modos neceſſarios ad demonſtrationem. ¶ Contra. ſi poneret alios modos quam pertinentes demonſtrationi, eadem ratione haberet ponere plures modos quam quatuor, quia hæc eſt per ſe, hō eſt homo, ſed nullo illorum quattuor modorum quos ponit Ariſt. Non primo modo, quia prædicatum nō eſt diffinitio ſubiecti, nec pars diffinitionis. Nec ſecundo modo, ut patet. Nec tertio mo. Nec quarto manifeſtum eſt. Similiter hæc eſt per ſe, ſuppficiens eſt alba, & tamen nullo illorum modorum. Similiter per Ariſtot. negatiua eſt per ſe, & tamen nullo illorum modorum. Similiter ſunt multi modi perſeitatis nominati ix. metaphyſicæ, qui non per ſe ſint aliquo illorum modorum. igitur Ariſtot eſt inſufficiens, uel oportet dicere, quod ponit ſolum modos pertinentes demonſtrationi.

¶ Item per ſe tertio modo idem ſignificat, quod ſolitariè, ſed hæc eſt inhærentia quomodo, ſubſtantia ſolitariè eſt ens, ſicut ſubſtantia eſt ens non in alio, igitur per ſe tertius modus dicit modum inhærendi. ¶ Item, quod impoſſibile ē ſignificare, impoſſibile eſt intelligere, ſed impoſſibile eſt ſignificare eſſe ꝑ ſe ineſſe ſubiecto ſine attributione, & inhærentia. igitur impoſſibile eſt intelligere ſubſtantiam eſſe per ſe ſine inhærentia intellectuali. igitur tertius modus, qui eſt modus eſſendi ſecundū quē dicimus, quod ſubſtantia eſt ens per ſe, eſt modus inhærendi. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtoteles, & omnes expoſitiones.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod tertius modus non eſt modus inhærendi, ſed eſſendi, & huius ratio, qa modus inhærendi eſt quando in ſubiecto includitˀ cauſa prædicati, uel econtra, vel quando prædicatum ineſt ſubiecto primo ita, quod non per aliam cauſam, ſicut hic, homo eſt homo, iſtis tribus modis ſolum modus perſeitatis eſt modus inhærendi, ſed in illo tertio modo non prædicatur, aliquid de aliquo. igitur tertius modus nō eſt modus inhærendi. eſt tamen modus eſſendi, quia ſubſtantia non eſt per habitudinem ad aliquod prædicatum, quia licet nullus intellectus eſſet, nec aliqua prædicatio, ſubſtantia eſſet

ſet formaliter, vel non dependens ab accidente. Sed accidens non eſt per ſe tertio modo, accidens enim eſt in alio, & ab alio dependet.

Ad primam rationē dicitur, ꝙ tertius modus pertinet ad demonſtrationem, nō tamen eſt modus inhęrendi, ſed perſeitas in tertio modo eſt ſubiecti in demonſtratione, puta ſibi ſolitarie, & abſolute in ſe acceptum, non ut ad prædicatum comparatur. Vnde perſeitas tertio modo nec eſt ſubiecti in comparatione ad prædicatum, nec cō tra. ¶ Ad aliud dr̄, ꝙ per ſe eſſe non poteſt attribui ſubſtantiæ niſi per inhęrentiam. hoc concludunt illę duæ rationes vltimę, quod cōditio perſeitatis non poteſt alicui attribui niſi per inhærentiam ſiue comparationem, ſed hoc accidit tertio modo: perſeitas enim in tertio modo eſt ſubiecti abſolute, ut ſubſtantiæ non in comparatione ad prædicatum, & quia illa perſeitas non eſt ſubiecti in comparatione ad prædicatum, nec prædicati in comparatione ad ſubiectum, ideo non eſt modus inhærendi.

¶ Contra duo dicta in poſitione poteſt argui. dictum eſt primo, quod ſubſtantia eſt per ſe tertio modo. Contra illud. ſi ſubſtantia materialis eſſet per ſe non eſſet per cauſam efficientem, conſequens eſt falſum. igitur, & antecedens. conſequentia patet, quia per ſe in tertio modo, vt dicit Lincolnienſis excludit cauſam comparticipē quamcunque. ¶ Hic dicitur negando conſequentiam. Ad rationem dicitur, quod per ſe excludit cauſam comparticipem, ſed non quamcunque, ſed aliquando efficientem, aliquando materialem, aliquando eſſe in ſubiecto. Primo modo ſolum prima cauſa eſt per ſe. Secundo modo intelligentia. Tertio modo ſubſtantia materialis. ¶ Contra illud ſubſtantia materialis eſt per ſe per excluſionem cauſæ efficientis, vt videtur, ſicut dicit Boetius, eſſe eſt propria operatio entis ſicut viuere viuentis, ſed propria operatio eſt a compoſito tanquam a cauſa efficiente. igitur eſſe efficitur a ſubſtantia materiali. non igitur ſubſtantia eſt per cauſam extrinſecam.

¶ Item ſi ſubſtantia non comparetur ad ſuum eſſe ratione cauſæ efficientis. igitur ſolum comparatur in ratione ſuſceptiui. ¶ Sed ſi ſic. cum ratio ſuſceptiui illud quo res

poteſt eſſe, & non eſſe manente ſuſceptiuo, ſicut materia poteſt eſſe, & non eſſe ſub forma manente eſſentia materiæ: tunc poſſet ſubſtantia materialis ipſa manente eſſe, & non eſſe: ſed, hoc eſt inconueniens. igitur oportet dicere, quod ſubſtantia materialis ſit cauſa efficiens reſpectu ſui eſſe. ¶ Ad principalem ſi ſubſtantia ſit per ſe. aut igitur prima, aut ſecunda. non ſecunda: quia tunc eſſet ponere ideam Platonis. non prima: quia eadem ſunt principia eſſendi vnumquodque, & diſtinguendi ipſum ab alio. ſi igitur ſubſtantia prima per ſe ſit. igitur per ſe diſtinguitur a qualibet alia ſubſtantia, &c. & ſi ſic. igitur per ſe diſtinguitur a Platone, & ſic per conſequens ſpecifice. differentia enim per ſe, & non per additum eſt ſpecifica. ¶ Item contra ſecundum, quod dicit in poſitione cum dicatur accidens non eſt per ſe tertio modo. contra hoc. Quod abſtrahit a ſubſtantia in ſignificando, intelligi poteſt a ſubſtantia abſtrahendo: & per conſequens in eſſendo a ſubſtantia non dependet, quia enim homo poteſt intelligi non intelligendo ſor. ideo poteſt, homo eſſe cum hoc, quod ſortes non ſit, ſed aliquod accidens, ut accidens abſtractum ſignificat abſtrahendo a ſubſtantia. igitur poteſt intelligi, & eſſe ſine ſubſtantia. igitur non dependet a ſubſtantia: accidens igitur eſt per ſe tertio modo, ſicut ſubſtantia. ¶ Ad primum illorum, dicebatur.

¶ Ad primam rationem contra hoc: dicitur, quod quo ad hoc eſt ſimile quod ſicut in viuente præſupponit uiuere antequam a viuere procedat aliquis actus: ita in eſſentia præſupponitur eſſe, quod eſt actualiter entis antequam aliquod accidens a ſubſtantia egrediatur: ideo de ſubiecto in demonſtratione præſupponitur, quid eſt, & quia eſt.

¶ Ad aliud ſecundum Boetium ſuper prædicamenta, quod ſuſcipere eſt accipere aliquid ab extrinſeco agente per tranſmutationem, ſicut illa inferiora accipiunt cauſalitatem ab extrinſeco: ſed quando aliquid ſic eſt ſuſceptiuum, oportet, quod in ipſo præſupponatur eſſe antequam ſuſcipiat. Ideo illo modo loquendo de ſuſceptione, ſicut loquitur Boetius: non poteſt ſubſtantia materialis ſuſcipere ſuum eſſe, quia tunc ante eſſe habebit eſſe. Si uerò extendatur

ſuſcipere ad illud quod eſt in aliquo ab extrinſeco, & ab intrinſeco, ſic ſubſtantia ſuſcipit ſuum eſſe, ſed tunc modo ſequitur vlterius ex hoc quod ſubſtantia materia lis manens poſſet eſſe, & non eſſe, quia eſſe comparatur ad ſubſtantiam tanquam prima eius actualitas ſine qua exiſtere non poteſt.

¶ Ad aliud principale dicit̃, quod tam ſubſtantia prima quam ſecunda conſideratæ ſub ratione ſub qua ſunt per ſe tertio modo, quod neutra depender ab alia ſicut accidens a ſubiecto.

¶ Ad probationes contra hoc ad primam, quod non eſt ponere idem Platonis ex illa reſponſione, non enim ponitur ſecunda ſubſtantia exiſtere ſeparatim a prima, immo non ponitur quod habeat aliud exiſtere quam prima ſubſtantia, cuius oppoſitum poſuit Plato, poſuit enim ipſam exiſtere immaterialiter ſicut intelligentia.

¶ Ad aliud, dr̃ quod hæc propoſitio per idem principium aliquid eſt & diſtinguitur ab alio, intelligenda eſt de principio diſtinguendi per accideus: cuiuſmodi eſt quãtitas, quantitas .n. eſt principium diſtinguendi vnũ indiuiduũ ab alio, & tñ non eſt principium eſſendi. Vel poteſt dici quod ſicut ſubſtantia prima ab alia diſtinguitur p qualitatem, ita eſt p quantitatem entitate indiuidui. ſubſtantia .n. indiuiduatur per quantitatem. ¶ Ad aliud quòd accidẽs ſignificatur abſtrahendo a ſubſtantia, ſed hoc põt dupliciter intelligi. Vno modo qđ ſignificetur ſiue intelligatur non cointelligendo ſubſtantiam nec ut huius, & illo modo impoſſibile eſt accidens intelligi abſtrahendo a ſubſtantia, accidens enim nõ poteſt intelligi niſi intelligatur ſubſtantia ſub habitudine qua eſt accidens illius, quia accidens nõ eſt ens niſi quia entis, & ideò non intelligitur niſi ut entis. Alio mõ poteſt accidens intelligi abſtrahendo a ſubſtantia ſm quod accidens intelligitur, non ut eſt ſubſtantia informans, ſiue ut eſt idem cum ſubſtantia quodammodo, & ſic intelligitur accidens abſtrahendo a ſubſtantia ſicut albedo. Albũ enim intelligitur ut ſubſtantiam concernens tanquam quid idem cum ſubſtantia, quia uerè poteſt dici qđ hoc eſt hoc. Sed albedo poteſt intelligi ſolum ut ſubſtantiæ eſt & non quid idem, & hoc eſt ſuũ intelligi per modum abſtracti, &c.

Quæſtio XXXII.

QVæritur an quartus modus ſit modus inhęrendi? Quod non uidetur, quia in propoſitione modi inhęrendi illud quod prædicatur per ſe attribuitur ſubiecto, ſed in quarto modo prædicatũ non attribuitur ſubiecto, ſed efficitur, ſed efficiens, & ſubiectum non coincidunt. igitur, &c. ¶ Item ubi eſt modus inhærendi prędicatum ineſt ſubiecto. Sed in quarto modo prædicatum non ineſt ſubiecto. ergo, &c. & probo minorem in quarto modo illud quod ſubijcitur eſt cauſa efficiens reſpectu prædicati, & quod eſt cauſa efficiens reſpectu alicuius non eſt ſubiectum reſpectu illius. ſicut patet in exẽplo naturali. ſi ignis agat in aquam efficiendo calorẽ, calor eſt ab igne tanquã ab efficiente ſed non eſt in igne tanquam in ſubiecto, ſed in aqua. ¶ Item quartus modus eſt modus cauſandi. igitur non inhærendi.

¶ Ad oppoſitum per ſe dicit cauſam, ſed per cauſam efficientem poſſunt fieri demonſtrationes. igitur per ſe ut eſt modus inhærendi poteſt importare cauſam efficientem. Item expoſitor eſt ad oppoſitum.

AD QVAESTIONEM dici põt ſicut dicit Tho. quod quartus modus eſt modus inhærẽdi, quia in ſubiecto includitur cã efficiens reſpectu prædicati, quoniam enim hęc conditio per ſe eſt unius extremi in cõparatione ad aliud, tunc eſt modus inhærẽdi. Sed in quarto modo per ſe eſt conditio unius extremi ad aliud, quia in ſubiecto eſt cauſa prædicati. ¶ Intelligendum tñ eſt, quod ſubiectũ eſt duplex, propõnis, & ſubiectũ reſpectu accidentis. in quolibet modo dicendi per ſe illud quod ſubijcitur eſt ſubiectum propoſitionis reſpectu prædicati, non tamen oportet, quod in quolibet modo dicendi per ſe ſit illud quod ſubijcitur ſubiectũ reſpectu prædicati eo mõ quo ſubiectum ſubijcitur accidẽti, & ideo in quarto mõ ſic dicendo, interfectus interijt propter interfectionem, illud quod ponitur a parte ſubiecti eſt ſubiectũ propõnis. non tñ eſt ſubiectũ reſpectu prædicati ſicut ſubſtantia reſpectu accidentia, ut in ſecundo mõ. Hic. n. eſt quartus modus, ignis per calorem calefacit, & tamen calefacere non eſt in igne ſicut in ſubiecto, ſed ſicut in efficiente, ſed eſt in calefacto tanquã in ſubiecto, quia actio eſt in paſſo tanquam in ſubiecto.

AD primam rationem dicitur quod minor eſt falſa. prædicatum.n.attribuitur ſubiecto propoſitionis in quarto modo,ſed non attribuitur ſemper alicui ſubiecto quod eſt ſubiectum accidentis. Et cum dicitur, quod efficiens & ſubiectum non coincidunt dicitur,quod ſubiectum naturale quod patitur,& efficiens ꝙ agit in id ipſum paſſum, talia non coincidunt in eadē actione.tamen ſubiectū propoſitionis & efficiens reſpectu prædicati poſſunt coincidere.¶ Ad aliud per idem.

¶ Ad ultimū reſpondetur interimendo conſequentiam, quia modus cauſandi non diſtat a modo inhærendi, ſed ponit illum. Linconienſis tamen vult dicere, quod quartus modus eſt modus cauſandi & non inhærendi.ponit enim tantum duos modos inhærendi ut primum & ſecundum & tertiū eſſendi,& quartum modum cauſandi.

Quæſtio XXXIIII.

QVæritur, Vtrū primo præſupponat per ſe,& hoc eſt quærere an ſequatur, hoc eſt primo igitur per ſe? Quod non uidetur. Hæc eſt primo uera.ſor.eſt homo, & tamen non per ſe,quia per ſe præſuppoint de omni,& hęc non eſt de omni, igitur non ſequitur, &c. ¶ Item hæc eſt primo ſuperficies eſt alba,ꝗa album ineſt ſuperficiei,& nō per aliud medium, & tamen hæc non eſt per ſe, tum quia per ſe præſupponit de omni, & hæc non eſt de omni. tum quia ſubiectum excedit prædicatum.igitur,&c.

¶ Itē hæc eſt uera.triangulus habet tres primo. igitur &c.

¶ Itē quod primo ineſt uni ſoli ineſt per ſe,quod per ſe ineſt,omni ineſt ſed quod ineſt uni ſoli,non ineſt omni, igitur &c.¶ Ad oppoſitum. Primo ſupra per ſe addit immediationem & adęquationem. Sed ſequitur prædicatum immediate ineſt ſubiecto, & ei eſt adæquatum. igitur per ſe ineſt. igitur ſequitur, primo ineſt.igitur per ſe ineſt.

¶ Item ſi ineſſet primo & nō per ſe alicui ſubiecto,tūc per accidens ineſſet illi. Sed illa ſunt incompoſſibilia, quod prædicatū inſit primo ſubiecto,& tamen per accidens.

AD QVAESTIONEM dī quod hæc conſequentia eſt bona.hoc eſt primo igitur per ſe. propter primam rationem in oppoſitum. primo enim ſupra per ſe addit immediationem & adequationem, ut tactum eſt.

AD primam rōnem dī,ꝙ hæc conſequentia eſt bona,

ſortes primo eſt homo. igitur per ſe, & conſequens ue-rũ. Ad probationẽ dr̃, quòd per ſe præſupponit de omni, ubi ſubijcitur terminus communis, ſed in propoſito ſupponit terminus ſingularis.

¶ Ad aliud, quod hæc ſuperficiés eſt alba, non eſt primo uera, ſicut primo pertinet ad concluſionem demonſtrationis, qa concluſio in demonſtratione dr̃ eſſe primo uera ex hoc quòd accidens nõ excedit ſubiectum. nec ecõtra. Sed ſuperficies excedit albũ. Similiter nec eſt hæc primo uera: ſuperficies eſt colorata, quia coloratum non egreditur ex principijs intrinſecis ſuperficiei. Et ad probationem dicitur negando hãc conſequentiam, album ineſt ſuperficiei non per medium. igitur primo. plus enim requiritur. Nam requiritur, quod album a principijs ſuperficiei egrediatur, & quod ei ſit coæquatum. Si tamen dicatur eſſe primo ſiue per ſe: hoc non eſt eo modo, quo per ſe, & primo pertinet ad demonſtrationem.

¶ Ad aliud, quod hæc eſt uera, triangulus habet tres primo, ſed tñ ly primo non eſt hmõi pars prędicati, ſed eſt modus quo p̃dicatũ ineſt ſubiecto, & iõ bñ ſequitur, qđ triangulus habet tres per ſe, ſed non ſequitur, quod ſit p̃ ſe, triangulus habet tres, primo, qa ly primo nõ eſt pars prędicati. ¶ Ad aliud dicitur, quod iſta non repugnat habere tres ineſt omni triangulo, & ſoli triangulo. uniuerſalitas enim refertur ad indiuidua, & excluſio ad ſpecies, & ideo quòd ſoli ineſt illo modo: poteſt ineſſe omni, quia quod ineſt ſoli ſpeciei: poteſt ineſſe omni indiuiduo, eo quod non referũtur ad idem, &c.

Quæſtio XXXIIII.

QVæritur, An hæc ſit uera, omnis triangulus habet tres primo? Quod non uidetur. quęlibet ſingularis eſt falſa, ergo hæc eſt falſa. accidens patet, quia hæc eſt falſa Iſocheles habet tres primo. & ſic de alijs per Ariſto. ¶ Huic dicitur, quod quælibet ſingularis eſt uera quod ſic declaratur. Primo non eſt diſpoſito rei quæ inhæret ſecundum ſe, nec eſt diſpoſitio inhærentiæ, ſed eſt diſpoſitio inhærentis ſecundum quod inhęrens eſt. Primum patet, quia ſi eſſet diſpoſitio rei quę inhæret ſecundum ſe. tunc iſtam rem conſequeretur in conuerſione

& tunc ſequitur. homo eſt animal primo, ergo animal primo eſt homo. Secundum patet. ſi eſſet diſpoſitio inhærentiæ, tunc faceret propoſitionem modalem, quod falſum eſt. ergo eſt diſpoſitio inhærentis ſecundum, quod eſt inhærens, tunc dr̃ quod habere tres ſub hoc modo cõſequit omnem triangulum, nõ ſub quacunque ratione, ſed ſub determinata ratione, ut ſub rõne trianguli, & ſic quælibet ſingularis eſt uera. Singulares ſunt iſte. Yſocheles inquantum triangulus habet tres, & ſic de alijs.

¶ Contra iſtud. ſi hoc ſit uerum, iſte triangulus inquantum triangulus habet tres, primo: eadem ratione poteſt eſſe uerum ſor. inquantum homo eſt ſpecies. tamen ſortes inquantum homo non eſt ſpecies.

¶ Huic dicitur, quod non eſt ſimile, quia Yſocheli ſecũdum ſe aliquo mõ ineſt habere tres, ſed ſorti nullo modo ineſt ſpecies, & ideo ſorti ſub rõne ſortis, nec ſub ratione hominis ei conuenit hoc prædicatum.

¶ Contra. probo, quod licet ſorti repugnet ſpecies ſub propria ratione, quod tamen poſſit conuenire ſub ratione hominis, hoc prædicatum, eſſe indeterminatæ velocitatis: repugnat cuilibet motui particulari ſecundum ſe, quia per Ariſtot. in octauo phyſicorum. quilibet motus particularis eſt determinatæ uelocitatis. & per conſequens ſibi repugnat eſſe indeterminatæ uelocitatis, qa cui conuenit unum oppoſitorum, ei repugnat alterum. ergo eſſe indeterminatæ uelocitatis conuenit cuilibet motui ſub ratione generali motus, quia per Ariſt. 6. phyſicorum. motus ſub ratione motus poteſt uelocitari, & tardari in infinitum.

¶ Item ſi ille triangulus, inquantum triangulus haberet tres primo, ergo triangulus non haberet tres primo. conſequens eſt falſum. ergo & antecedens. conſequentia patet, quia quod primo ineſt inferiori, non poteſt ineſſe ſuperiori primo per Ariſtotelem primo huius. immo ſi hoc credatur accidit tertius error.

¶ Item ſi iſte triangulus haberet tres, &c. eadem ratione iſte triangulus haberet tres, ſed hoc eſt falſum, quia quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit, primo dicitur per ſuperabundantiam, igitur &c. ¶ Huic dicitur, quod habere tres, primo, ineſt huic triangulo, & illi ſub ratione trianguli, ſed non

non ſub propria ratione. vnde non eſt incōueniens, quod paſſio inſit multis primo acceptis ſub ratione cōmunis, reſpectu cuius illa eſt paſſio vniuerſalis. Inconueniens tamen eſt, quod una paſſio primo inſit multis acceptis ſub propria ratione.

¶ Contra. ſi hæc paſſio inſit huic triangulo, & illi ſub hac conditione primo. quæro aut ineſt iſtis primo, ut duo ſunt, aut ut unum ſunt in triangulo. ſi ineſt iſtis, ut duo ſunt: contra hoc eſt, quod una paſſio non ineſt multis primo, vt multa ſunt. ſi vt ſunt in triangulo unum, contra, vt ſunt unum in triāgulo in illa vnitate, non ſunt aliud a triangulo. dicere ergo quod habere tres inſit primo iſtis duobus ſub ratione trianguli, non eſt quod prædicatum ineſt ſuppoſitis primo, ſed communi. ergo non eſt quęlibet ſingularis vera.

¶ Ad oppoſitum. Hęc eſt concluſio in demonſtratione: ergo eſt immediata. ergo primo vera. ergo omnis triangulus habet tres primo.

¶ Huic dicitur, ꝙ licet hęc ſit concluſio in demonſtratione: omnis triangulus. &c non ſequitur, quod prędicatū ineſt ſubiecto immediatè diſpoſito ſigno uniuerſali, ſed ſequitur quòd prædicatum ineſt ſubiecto abſolutè, & ideo ſequitur, ꝙ hæc ſit per ſe triāgulus habet tres, &c. primo non tamen hæc omnis triangulus, &c.

¶ Contra probo, quòd hæc ſit primo omnis triangulus habet, &c. quia omnis triangulus habet tres, aut ergo primo, aut non primo. ſi primo, habetur propoſitum. non primo: ergo hoc prædicatum ineſt alicui prius, aut ergo ineſt alicui prius ſubiecto vniuerſaliter diſpoſito quam triangulo, aut alicui ſubiecto non vniuerſaliter diſpoſito, non primo modo, quia non eſt aliquod ſubiectum vniuerſaliter diſpoſitum, cui habere tres ineſt prius quam triangulo. non ſecundo modo, quia tunc ex particulari, ſiue indefinita ſequeretur vniuerſalis.

¶ Item oſtēdo, quod illa triangulus, &c. non ſit primo vera, quia propoſitio primo vera eſt immediata, ergo hæc non eſt primo per ſe. probo minorem. Illa triangulus habet tres, &c. poteſt probari per diffinitionem trianguli tanquam per medium. ergo cum habeat mediū per quod poteſt probari, non eſt immediata.

¶ Huic dicitur, ꝙ illa triangulus, & cæt. eſt immediata, ſed

ſed diſtinguitur de propoſitione immediata . quædam eſt immediata immediatione cauſæ, & quędam immediata immediatione ſubiecti. Tunc dicitur, quod illa eſt immediata immediatione ſubiecti non cauſæ. ¶ Contra illud hæc triangulus hẽt tres. demonſtratur per diffinitionem trianguli, iſto modo, oĩs figura recti linea, cuius angulus extrinſecus eſt æqualis duobus angulis intrinſecis, hẽt tres. triangulus eſt hmõi figura, ergo &c. in iſta demõſtratione habere tres prius ꝑdicatur de diffinitione triãguli tanquam de ſubiecto, quam de triangulo, ergo hic triangulus hẽt tres, non eſt immediata immediatione ſubiecti, quia prius ineſt alteri ſubiecto, quam huic.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ hæc eſt uera, oĩs triãgulus hẽt tres primo, & huius ratio eſt, quia hæc eſt concluſio in demonſtratione, ſed concluſio in demonſtratione eſt primo, & immediata immediatione ſubiecti, licet non immediatione cauſę, ergo hęc eſt uera, omnis triangulus habet tres, &c. Intelligendum tñ eſt ꝓꝑ rõnes, ꝙ licet aliqd ſit contentũ ſub aliquo, ſicut ſuppoſitũ ſubiecto cõi abſolutè, ueruntñ reſpũ alicuius ꝑdicari tale ſuppoſitũ extraneatur cõi. v. g. licet ſortes ſit per ſe ſuppoſitũ hoĩs, tñ ut homo ſubijcitur reſpũ huius prædicari ſpẽs, ſortes extraneatur homini. iõ hic eſt fallacia accidentis homo eſt ſpecies. ſortes eſt homo. ergo ſortes eſt ſpẽs ſimiliter ex illa parte, licet Yſocheles ſit per ſe contẽtũ ſub triangulo, ut tñ triangulus comparatur ad hoc prędicatũ hr̃e tres, &c. primo, ſibi extraneatur Yſocheles ſub propria & abſoluta ratione, & ideo non ſequitur oĩs triãgulus habet tres primo, ergo Yſocheles habet tres primo. ueruntamen, quia hæc eſt vniuerſalis. omnis triangulus, &c. & diſtribuit non immobiliter. ideo oportet deſcendere ad aliqua ſingularia, & debet ſic fieri deſcenſus. omnis triangulus habet tres primo, ergo Yſocheles inquantum triãgulus habet tres primo, & quęlibet ſingularis eſt uera ſicut uniuerſalis.

AD rationes. Ad primam iam dictum eſt. Sunt.n. iſtæ ſingulares reſpectu iſtius uniuerſalis. iſte triangulus inquãtum triangulus habet tres primo, & ſic de alijs. ¶ Ad ſecundam ſicut dicebatur, quod nõ eſt ſimile ꝓꝑ duo, qa ad hoc, quòd prędicatum inſit indiui

duo

duo, ſub ratione communis duæ conditiones requirũtur. Vna quòd illud prædicatum illi communi, inſit per ſe, & primo & non per accidens. Alia quòd illud prędicatum non repugnet ſubiecto, ſicut eſt in illa. Hyſocheles inquã tum triangulus habet tres primo, quia hoc prædicatum non repugnat Hyſocheli ſub quacunque ratione, ſimpliciter hoc prædicatũ ineſt triangulo per ſe primo, & non per accidens. Sed in illa. ſortes in quantum homo eſt ſpecies, eſt defectus in utraque conditione. ſpecies.n. repugnat ſorti ſub quacunque ratione. ſimiliter homini non ineſt per ſe, ſed per accidens. Ideo licet hæc ſit uera, iſte triangulus inquantum triãgulus, &c. non tamen hæc eſt uera, ſortes inquantum homo eſt ſpecies.

¶ Ad aliud contra hoc dicitur, quod eſſe infinitæ uelocitatis non repugnat motui particulari ſub quacũque rõne, quia licet ſub particulari repugnet, tamen ſub ratione generali motus ſibi non repugnat. Et ad probationẽ cum dicitur, cui ineſt unum oppoſitorum, &c. hoc eſt intelligẽdum ſub eadem ratione, quia oppoſita debent referri ad idẽ, ſed eſſe determinatæ uelocitatis ſub ratione particulari, & eſſe indeterminatę uelocitatis ſub ratione generali motus, non accipitur ſub eadem ratione, ideo non opponuntur adinuicẽ, & ideo non ſequitur motus particularis eſt determinatæ uelocitatis: ergo ſibi repugnat eſſe indeterminatæ uelocitatis. Tunc ſic ex parte alia, licet ſorti ſub ratione particulari repugnet eſſe ſpecies, tamen ſub ratione generali hominis ſibi non repugnat.

¶ Ad hoc dictum eſt ſupra, qđ ſub quacunque ratione ſibi repugnat eſſe ſpecies ſub ratione propria. certum eſt. Similiter ſub ratione hominis, quia homini nõ ineſt ſpecies niſi per accidens, & etiã ut ſic ſor. extraneatur.

¶ Vel aliter poteſt dici ad illam rationẽ de motu, quod quilibet motus particularis poteſt conſiderari in ſe, ut eſt quid continuum, & ſucceſſiuum. Et ſic non repugnat ſibi uelocitari ſiue tardari uſque ad infinitum, ſecundo modo poteſt conſiderari per comparationem ad determinatum mouens. & mobile, & iſto modo ſibi repugnat uelocitari, quia non uelocitatur niſi ſecundum uirtutem, & habitudinem mouentis, & mobilis.

Vnde

Vnde eſt dicendum, qđ non repugnat motui particulari velocitati in infinitum ſub ratione communis. Et ſic particulari motui ineſt eſſe determinatæ velocitatis, & indeterminatę uelocitatis per habitudinem ad diuerſa, ut prius dictum eſt. ¶ Ad aliam ratione͂ dicendum eſt, quod licet Yſocheli inquantu͂ tria͂gulus inſit, hoc prædicatum habere tres primo nõ ſequitur, qđ non ineſt triangulo. Et ad probationem cum dicitur quod impoſſibile eſt idem ineſſe duobus primo, uerum eſt ſub propria ratione. veruntamen poſſibile eſt idem ineſſe duobus primo dummodo uni ſub ratione alterius. vnde reſpectu primitatis nõ ſunt duo, quia ubi unum eſt propter alterum, ibi tantum unum. Ad aliud, ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dice͂dum, quod Yſocheles, & iſopleuros, ut ſuſcipiunt, hoc prædicatum habere tres primo, quodammodo ſunt unu͂, & quodammodo duo. unum reſpectu primitatis: quia hoc prædicatum ſub hac determinatione primo ſuſcipiunt, ut conueniunt in una ratione trianguli, & quodammodo ſunt duo, quia diuerſa ſubiecta diuerſaru͂ propoſitionu͂.

¶ Contra hoc, quod tu dicis ſi hæc eſſet uera, Yſocheles inquantum triangulus habet tres primo, tunc demonſtratio vniuerſalis non eſſet potior quam eſſet particularis: quia per reſponſionem eade͂ paſſio primo ineſt vniuerſali, & particulari ſiue ſingulari. ¶ Huic dicitur, quòd non obſtãte, hoc demõſtratio uniuerſalis eſt potior, quia licet eadem paſſio ineſt vniuerſali, & ſingulari tamen diuerſa ratione, quia vniuerſali ineſt abſolute, ſed ſingulari ineſt ſub ratione ſui cõis, & ideo vniuerſalis, potior eſt q̃ particularis. ¶ Suſtinendo aliam partem dr̄, qđ hæc eſt falſa, oĩs triangulus, &c. quia ſua contradictoria eſt uera, & e͂t ſua cõtraria. ¶ Item ſi omnis triangulus haberet tres primo, tunc hr̄e tres primo ineſſet cuilibet ſingulari primo quia, hoc ſignificat hæc propoſitio. Sed ſi habere tres inſit huic triangulo primo, ergo non illi primo, quia, quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit, ponere ergo, quod hæc ſit uera, omnis triangulus, &c. eſt ponere impoſſibilia.

¶ Ad primam rõnem, ſicut dicebatur, ꝙ hæc eſt immediata, & primo uera oĩs triangulus, &c. ſed ex hoc non ſequitur.

quitur, ꝙ omnis triangulus habet tres primo. illa enim immediatio, ſiue primitas in illa propoſitione non eſt propter hoc, ꝙ prædicatum primo ineſt ſubiecto ſub illo modo, ſed ex hoc ꝙ prædicatum primo & immediatè ſubiecto abſolutè concepto ineſt. vnde hæc eſt vera: triangulus habet tres primo.

¶ Ad primum contra hoc cũ quæritur. omnis triangulus, &c. aut ergo primo, aut non. dicitur, quòd nõ primo, quia alicui alteri ineſt hoc prædicatum primo habere tres. triangulo enim non diſpoſito. ſi ergo vniuerſali ineſt hęc paſſio habere tres primo. & cum inferres. ergo per illã triangulus, &c. Poteſt probari illa, omnis triangulus, &c. dicendum, ꝙ non ſequitur.

¶ Ad aliud, ſicut dicebatur, quod hæc triangulus habet tres, eſt immediata immediatione ſubiecti, ſed non immediatione cauſæ, ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quòd duplex eſt ſubiectum, quoddam eſt ſubiectũ reſpectu accidentis, & quoddam ſubiectũ propoſitionis, vnde illa ratio contra hanc reſponſionem probat, ꝙ habere tres ineſt alicui ſubiecto propoſitionis, ut diffinitioni trianguli prius quam triangulo, & hoc eſt concedendũ. verũtamen nulli ſubiecto accidentis ineſt habere tres priꝰ quàm triangulo, & habere nõ ineſt diffinitioni triãguli tanquam ſubiecto accidentis, ſed tanquam commune per quod probatur habere tres de triangulo.

¶ Contra quòd hæc ſit falſa triangulus habet tres primo, probo, quia propoſitio indiffinita eſt falſa: cuius quælibet ſingularis eſt falſa, ſed illa eſt falſa, iſte triangulus habet tres, &c. & ſic de alijs. Si dices, quòd iſtæ ſingulares ſunt veræ, tunc hæc vniuerſalis erit vera. omnis triangulus habet tres primo, quod eſt negatum. cum ergo omnes ſingulares ſint falſæ, hæc indiffinita erit falſa.

¶ Huic dicitur, ꝙ hæc nõ eſt indiffinita. triangulus habet tres primo, ſed eſt ſingularis, ſicut illa homo eſt ſpecies, qꝛ habet triangulus ſuppoſitionem ſimplicem, & ut ſic extraneatur cuilibet ſuppoſito, & ideo licet ſingulares ſint falſæ, non tamen oportet vniuerſalem eſſe falſam.

¶ Cõtra, hẽre tres, eſt prædicatũ reale, ergo non reſtringit triangulum, vt ſtet pro intentione, ita ꝙ non pro ſuppoſito. ¶ Item hæc põt eſſe con-

concluſio in demonſtratione, ergo prædicatũ attribuit ſubiecto per comparationem ad ſuppoſitum.

¶ Item prædicatũ diſtans eſt. ergo nõ reſtringit ſubiectum ad exceptionem aliquam.

¶ Ad primum iſtorum dr̃, ꝙ hoc prædicatum habere tres eſt prædicatum reale. veruntamen hoc prædicatum habere tres diſpoſitũ hac cõditione primo eſt intentionale, qa per ſe & primo, ſunt intẽtiones ſecundæ ſicut ſpecies.

¶ Ad aliud, ꝙ triangulus habet tres, &c. poteſt eſſe concluſio in demonſtratione, & ideo prædicatum attribuitur ſubiecto per comparationem ad ſuppoſitum. Sed iſta triangulus habet tres primo non eſt concluſio in aliqua demonſtratione, quia hæc eſt ſingularis, & de ſingularib. inquantum huiuſmodi non eſt ſcientia per Ariſtot.

¶ Ad aliud dr̃, ꝙ illud quod eſt diſtans contrahere poteſt ad exceptionem ſubiectũ nõ ſub ea ratione qua eſt diſtans, quia diſtantia non eſt cauſa reſtrictionis. Sed cauſa reſtrictionis ad intentionem eſt, ꝙ prædicatum eſt intentionale, & ideo ſub ratione generali intentionis poteſt reſtringere ſubiectũ, vt accipiatur pro intentione, & eadem ratione ſubiectum intẽtionale reſtringit prędicatũ ad intentionẽ, vt ſi dicatur ſpecies eſt homo, quia aliter in conuerſione eſſet variatio ſuppoſitionis ſic conuerſa. homo eſt ſpecies. ergo ſpecies eſt homo, &c.

Quæſtio XXXV.

QVęritur. Circa primum errorem, an paſſio inhęrens ſuppoſito alicuius communis habentis vnicum ſuppoſitũ inſit illi ſuppoſito primo, vt an paſſio lunæ primo inſit huic lunæ, quod ſic uidetur, quando aliqua duo aliq̃ rem ſignificant, & ſunt eiuſdẽ ambitus quo ad ſuppoſita, quicquid ineſt uni per ſe, & primo iuerit per ſe, & primo alteri, ſed luna & hæc luna idem ſignificant, & eiuſdem ambitus ſunt, quia neutrum alterum excedit. ergo ſi aliqua paſſio inſit lunæ primo ineſt primo huic lunæ.

¶ Huic dicitur, quod licet luna, & hęc luna ſignificent eandem rem, & ſint eiuſdem ambitus, non tamen ſequitur qđ ſi uni inſit paſſio, quod alij inſit paſſio.

¶ Ad hoc enim quod aliqua paſſio inſit ſubiecto primo, oportet, quod ſubiectum ſit vniuerſale, & ita paſſio primo ineſt lunæ, non tñ primo

ineſt

ineſt lunæ. ¶ Contra uniuerſalitas, & particularitas non ſe habent in ratione ſuſceptiui, nec in ratione partis ſuſceptiui reſpectu paſſionis. non enim hoc totum aggregatum, luna uniuerſalis ſuſcipit paſſionem, ſed luna tantum. ergo vniuerſalitas non confert ad perſeitatem, nec particularitas impedit.

¶ Item in ſynonimis quæcunque paſſio ineſt uni primo, & alteri primo. eadem enim paſſio, quæ ineſt lapidi primo ineſt petræ, & tamen iſta differunt per diuerſas rationes. ergo diuerſæ rationes nõ impediunt quin ſi aliqua paſſio inſit lunæ quin inſit huic lunæ cum ſint eiuſdem ambitus, ſicut lapis & petra.

¶ Item ſequitur: luna ergo hæc luna, & econtra, quia oppoſitum conſequẽtis non ſtat cum antecedente. ergo paſſio primo inhærens uni ineſt alteri primo.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens, quòd iſte error eſt, quãdo commune non habet, niſi unum ſuppoſitum, & creditur, quod paſſio uniuerſalis, & primo inhęrens uniuerſali, primo inſit illi ſuppoſito.

AD QVAESTIONEM dicitur, ꝙ paſſio primo inhærens communi habenti unicum ſuppoſitum non inhęret illi ſuppoſito primo, huius ratio eſt, quia paſſio conſequitur ſubiectum primo ſecundum, ꝙ ſubiectum aptum natum eſt prædicari de pluribus, ſed hæc luna non eſt apta nata prædicari de pluribus. luna tamen licet non habeat, niſi unicum ſuppoſitum actu, nec poſſit habere niſi unicum (impeditur eñ ex ordine uniuerſi, quia melius per unum eſt facere quã per duo, ſi poſſit fieri per vnum æquè bene) ueruntamẽ luna apta eſt prædicari, & plurificari in multa ſuppoſita. ideo paſſio primo ineſt lunę, quæ tamen primo non ineſt huic lunæ. ¶ Intelligendum tamen eſt, ꝙ ad hoc ꝙ paſſio conſequatur ſubiectum primo, requiritur, quòd ſubiectum habeat rationem cauſæ reſpectu paſſionis, tamen nõ qualitercunq;. ſubiectum enim poteſt eſſe cauſa reſpectu accidentis tripliciter. Vno modo ſubiectum poteſt eſſe cã ſupflua, ſicut Yſoſcheles reſpectu habere tres, yſoſcheles in ipſi ſubiecto reſpectu habere tres, ſuperaddit differentiam, quæ differentia ſuperfluit in producendo tres. ¶ Alio modo ſubiectum habet rationem cauſæ diminutæ reſpectu acciden-

tis ſicut figura reſpectu habere tres, quia non ſequitur. hæc eſt figura ergo habet tres Tertio modo ſubiectum habet rationem cauſæ præciſæ reſpectu accidentis ſicut triãgulus reſpectu habere tres, triangulus enim addita illud quod eſt diminutum in figura, & præcedit illud ſuperfluum, quod eſt in Yſochele reſpectu huius paſſionis. habere tres, & ideo habere tres primo conſequitur triangulum, & hoc eſt, quod Ariſtot. dicit diffiniendo paſſionem. Vniuerſale ſic dicendo, quod cum per ſe, & de omni ſecundum, quod ipſum eſt, hæc cõditio ſecundum, quod ipſum eſt reperitur in paſſione reſpectu ſubiecti quando ſubiectum eſt in ratione cauſæ reſpectu paſſionis. ſecundum, quod ipſum eſt, eſt ſecundum cauſam præciſam, & adæquatam.

¶ Aliud intelligendum eſt, ꝙ tripliciter contingit errare in aſſignando paſſionem vniuerſalem, qui tres modi poſſunt patere ſic artificialiter, quia commune cuius eſt paſſio aut habet tantum unum ſuppoſitum aut multa. ſi tantum unum, & aſſignatur illa paſſio primo ineſſe illi vni ſuppoſito, tunc eſt primus error. Si commune habeat plura ſuppoſita, aut ergo ipſum eſt innominatum propter ambiguitatem ſui. aut nominatum pp ſuam certitudinẽ. ſi ſit innominatum, & conceditur paſſio illius innominati primo ineſſe ſuis inferiorib. ſic ẽ ſecundus error, ut ſi credatur hæc paſſio, cõmutabiliter ꝓportionari, primo lineis, & numeris ineſſe pp hoc, ꝙ cõe iſtorum cuius eſt hæc paſſio ẽ innominatũ pp ſuã ambiguitatẽ, ſic eſt ſecundus error. Si autem cõe habens multa ſuppoſita ſit nominatum, tũc eſt diſtinguendum ulterius, quia aut eſt differentia certa eius ad ſuppoſitũ, & ſic non eſt aliqua cauſa erroris, tunc enim poſſumus ſcire, quod paſſio quæ ineſt cõmuni primo non ineſt ſuppoſito primo, nec econtra. Si uero dĩa non ſit certa. tũc eſt tertius error ex hoc, ꝙ credit̃ paſſio quę ineſt primo inferiori, primo inſit ſuperiori, vel econtra.

Ad primã rationẽ dicẽdũ qđ licet luna, & hæc luna ſint æqualis ambitus. nõ tñ oportet paſſionẽ inhærentem primo lunæ ineſſe primo huic lunæ, quia licet ſint æqualis ambitus materialiter, non tamen ſunt æqualis ambitus formaliter, quia formæ lunæ non repugnat multiplicati per multa ſuppoſita ſiue

non repugnat lunæ ſecūdum ſuam formam. Sed huic lunæ repugnat ex ſua forma: materialiter tamē ſunt eiuſdem ambitus, ſed hoc eſt propter impedimentum ordinis vniuerſi. Ordo enim uniuerſi intendit, quod melius eſt, & melius eſt facere per unum quam per duo ſi poſſit fieri per vnum, & ideo propter ordinem vniuerſi eſt tantum vna luna.

¶ Contra iſtud. Intelligentia non eſt apta nata multiplicari per multa ſuppoſita, quia intelligentia eſt forma immaterialis totaliter, quia nec eſt materia perficiens, nec eſt educta de potentia materię, ergo ſaltem in intelligentijs nō eſt error ſi paſſio ſit aſſignata ſuppoſito primo quæ primo conuenit communi.

¶ Hic oportet dicere, qđ paſſio inhærens intelligentiæ ſi aſſignetur huic intelligentiæ, poteſt adhuc eſſe error, quia paſſio conſequitur ſubiectum ſecundum, quod uniuerſale eſt, & hęc intelligentia nō eſt vniuerſalis, ideo huic intelligentiæ commune non ineſt primo. Et tunc oportet reſpō dere ad rationes contra primā reſponſionem. ¶ Ad primam dicitur, ꝙ licet uniuerſalitas non ſit pars conceptus ingrediens ſuſceptiuum paſſionis, eſt tamen illud ſine quo paſſio non ineſt primo ſubiecto, & ideo poteſt conferri ad hoc qđ paſſio primo inſit lunæ, & tamen non primo huic lunæ. ¶ Ad aliud dicitur, qđ diuerſæ rationes concernendi uniuerſale, & ſingulare ſunt magis intranea, & magis cohærentia conceptui vniuerſali, & ſingulari quam diuerſę rationes in ſynonimis. Dicit eñ Ariſ. ꝙ ſi aliqd nomē imponatur ad ſignificandū uniuerſale ſub rōe ꝓpria, & ſingulare, ſimiliter hoc erit eqꝯ uocē. Et ideo licet paſſio una poſſit primo ineſſe lapidi, & petrę, non tamen una paſſio poteſt ineſſe primo vniuerſali, & ſingulari. ¶ Ad aliud dicitur, qđ ſequitur materialiter. Luna ergo hæc luna, qa in re non eſt luna, nec poteſt eſſe niſi iſta. tamen non ſequitur formaliter, quia luna inq̄tum eſt ex forma ſua nō habet repugnantiam, ut in multis inueniatur. eſt. n. apta nata ꝓdicari de plurib. ideo nō ſequitur formaliter. ¶ Ad probationē, dicitur, quod oppoſitū conſequentis non ſtat cum añte quantum eſt ex materia, tamen quantum eſt ex forma pōt ſtare, quia quantū eſt ex forma ſignificationis iſta pñt ſimul ſtare. Luna mouetur, & hæc luna non mouetur, ſicut

iſta homo currit, & ſortes nõ currit, ideo cõſequentia non eſt formalis, ſed materialis, &c.

Quæſtio XXXVI.

QVęritur circa ſecũdum errorem, an paſſio poſſit ineſſe primo ſuppoſitis alicuius communis habentis plura ſuppoſita? Quod ſic videtur primo generatio ineſt huic homini, & illi, & non primo. homini, quia ſpecies non generatur, ut homo primo, ſed per accidens. per Ariſto. 7. metaph ergo poſſibile eſt accidens ineſſe ſuppoſitis primo communis habentis plura ſuppoſita. ¶ Hic dicit, ꝙ generatio non ineſt primo iſti homini, nec illi, nec primo ineſt alicui ſpeciei. ¶ Contra. quodlibet accidens ineſt alicui primo. aut ergo, communi aut ſingulari. ¶ Hic dicitur, quod licet paſſio ineſt alicui communi primo, ſed non ineſt ſpeciei, ut homini, ſed ineſt huic communi, qđ eſt compoſitum ex contrarijs, quia illud primo eſt generabile, & corruptibile.

¶ Contra actus, & operationes ſunt primo circa ſingularia per Ariſtote. primo meta. generatio eſt operatio, ergo eſt circa ſingularia, & nõ circa commune. ¶ Item ſi generatio ſit primo circa hoc commune compoſitum ex contrarijs. ergo primo ineſt ſpeciei, quod eſt negatum. probo conſequentiam, quia compoſitum ex cõtrarijs prę dicatur de pluribus in numero, &c. ergo eſt ſpecies. ergo ſi primo ineſt compoſito ex contrarijs primo ineſt ſpeciei.

¶ Item quæro an compoſitũ tale ſit ſubſtãtia, vel accidẽs, aut aggregatum non ſubſtãtia, cum non ſit genus generaliſſimum, nec dr̃ia, eſt ſpecies, ergo ſi compoſitum ex contrarijs primo generatur, ſpecies primo generatur.

¶ Item ſi ſit accidens, tunc accidens primo negatur, quod eſt contra Ariſt. Ad accñs eñ eſt alteratio, & non generatio propriè. Si ſit aggregatum hoc non poteſt eſſe, quia ens per accidens non generatur per Ariſtot 7. Phyſicorum illud enim per ſe generatur, quod eſt per ſe ens, ſed accidens non eſt per ſe ens, ergo videtur, quod generatio primo inſit ſingulari.

¶ Propterea dicitur aliter ad rationem, quòd generatio non ineſt primo communi, nec naturæ, ut eſt in hoc primo, inquantum hoc diſtinguitur ab illo, ſed ineſt

naturæ, quæ eſt in hoc, & in illo ¶ Contra generatio, aut ineſt communi primo aut ſingulari, quia inter cõe, & ſingulare non eſt medium, ſi ergo generatio: non inſit cõi primo, ut hmõi. ergo primo ineſt ſingulari. Sed ſingulare ſecundum, ꝙ tale eſt numero diuerſum ab altero, ergo, &c. ¶ Item generatio ineſt huic homini, & illi, ſed nõ poteſt ineſſe huic primo, quia tunc non ineſſet illi, quia iſte non eſt ille, quia quod per ſuperabundantiam dicitur uni ſoli conuenit. ergo gñatio ineſt alicui primo reperto in hoc, & in illo, quod eſt negatum. ¶ Item ad principale. differẽtia eſt inter accidens propriũ, & accidens commune per Porphyrium, quia accidens proprium primo ineſt ſpẽi. accidens uerò cõe primo ineſt indiuiduo, ſed oẽ accidẽs inhęrens ſubiecto cui primo ineſt habet cãm in ſubiecto, quia aliter non magis ineſſet vni ſubiecto q̃ alteri. ergo albedo in ſubiecto cui primo ineſt habet cauſam neceſſariam, ergo eſt eius paſſio, põt ergo paſſio ineſſe plurib. primo alicuius ſpẽi habẽtis plura ſuppoſita. ¶ Item quæro aut paſſio ineſt plurib. ſuppoſitis primo aut cõmuni prĩo. ſi pluribus ſuppoſitis, habeo propoſitum. ſi cõi primo q̃ro de illo cõi. illud ineſt pluribus ſuppoſitis. aut ergo ineſt illis, primo, aut per aliqđ aliud cõe ſi per aliquod aliud cõe eſſe proceſſus in infinitum. Si pluribus ſuppoſitis inſint primo, eadem ratione ſtandum fuit in primo. Paſſio ergo vniuerſalis poteſt ineſſe pluribus ſuppoſitis primo. ¶ Hic dr̃, ꝙ paſſio ineſt pluribus ſuppoſitis non primo, ſed per aliud cõe, ut per ſpẽm, v riſibile ineſt ſorti, primo tñ homini. Sed ſpẽs ineſt pluribus illis ſuppoſitis primo. Similiter genus ineſt pluribus ſpeciebus primo, quia ibi eſt ſtatus, & non eſt ratio eadem quare ſtatus non fuit in primo.

¶ Contra illud per eandem naturã conſequit̃ ſpecies ſua ſuppoſita propria, & etiã paſſio illa eadem. ſi ergo ſpecies primo inſit diuerſis ſuppoſitis, paſſio primo poteſt ineſſe idem, quia per eandẽ cauſam. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicit enim, ꝙ ſecundus error eſt quãdo aliquod cõe eſt innominatum habẽs multa ſuppoſita, & creditur, ꝙ illa paſſio primo inſit illis ſuppoſitis.

AD QVAESTIONEM paſſio põt non ineſſe indiuiduis primo. hujus ratio eſt, quia

quia paſſio conſequitur naturam ſpeciei ſcđm ſe, quia a natura ſpecies ſecundum ſe egreditur illa. Sed naturæ ſpeciei accidit, multiplicari per multa eius diuerſa indiuidua: indiuidua.n.per quantitatem multiplicantur, & alias conditiones materiales ſed naturæ ſpeciei accidunt conditiones materiales, ideo multitudo indiuiduorum accidit naturæ ſpeciei. paſſio ergo conſequens naturã ſpeciei per accidens conſequitur multa primo indiuidua, quia naturam ſpẽi primo conſeq tur cui accidit multitudo, & ideo ſuppoſitis non ineſt primo.¶ Intelligendum tamen eſt, ꝙ aliter conſequitur paſſio plura ſuppoſita ſpecies, & genus ſuas ſpecies, vel ſpecies ſua ſuppoſita. paſſio.n. non conſequitur ſua ſuppoſita, ſed primo naturam ſpeciei tanꝗ cauſa a ſpecie. Sed genus non conſequitur ſuas ſpecies tanquam cauſatum a ſpeciebus, ſed tanquam ſpecierum cauſa, qa ex genere, & dĩa cauſatur & fit ſpẽs. iõ genus põt per eundem modum conſequi diuerſas ſpẽs, quia ſecundum illud quod eſt cauſa diuerſarum ſpecierum. Paſſio tamen non ſequitur primo plura indiuidua, qa ab indiuiduis non cauſat, vt plura ſunt, ſed a natura ſpeciei (quę in indiuiduis multiplicatur) primo cauſatur paſſio, & ideo non ſequitur indiuidua niſi per accidens.

AD RATIONES. Ad primã dr̃, ſicut vltimo dicebatur, quòd generatio nõ cõſequitur primo vniuerſale abſtractum a ſingularibus, quia per Ariſt. generationes & operationes ſunt circa ſingularia, ſed generatio primo conſequitur ſingulare, conſequitur enim naturam in hoc, & in illo. Sed conſequi naturam in hoc poteſt eſſe dupliciter. Vno mõ ꝙ conſequatur naturã in hoc in ꝗtum hoc eſt, & iſto mõ generatio non conſequitur naturam in hoc, quia ſi conſequeretur naturam in hoc inquãtum hoc, non conſequeretur naturam in illo, quia illud non eſt hoc. ergo generatio non conſequitur naturam in hoc inquantum hoc, ita ꝙ hæcceitas ſit cauſa poſitiua. Alio modo dicitur conſequi naturã in hoc, ita ꝙ hæcceitas ſit cã ſine qua non, & nõ cã poſitiua, & iſto modo generatio primo conſequitur naturam in hoc. hoc eſt conſequitur naturam quæ non eſt ſine hoc, & ſimiliter conſequitur naturã in illo, ita quò non ſine illo, & vtran-

que primo. Vnde per Ariſt. genus primo põt ineſſe diuerſis ſpeciebus: ita generatio primo põt ineſſe diuerſis individuis, non tñ inquantum diſtincta sũt hypoſtaticè, ſed pro eo ꝙ gñatio cõſequitur primo naturã, quæ eſt ĩ hoc, & quæ eſt in illo, & ita generatio quodammõ eſt uniuerſalis nõ ſimpliciter, quia non ut eſt uniuerſale abſtractum, quia uniuerſale abſtractum ſic non concipitur inquantũ hoc poſitiuè, nec ſub hoc, ſed ita ꝙ hæcceitas ſit cauſa ſine qua non, ſed naturæ tñ ineſt primo generatio contingenter non inquantum hoc, nec inquantũ illud, ideo ſecũdũ quid eſt uniuerſalis, nõ tñ contingit ſine hæcceitate, & ideo ſingularis eſt ſimpliciter. Exemplũ cõueniens ad hoc eſt de uiſu p Ari. in fine ſecundi huius. Senſus quodã modo eſt uniuerſalis, ut viſus reſpectu coloris, nõ ſimpliciter, ut certũ eſt, qa ſic ſenſus eſſet intellectus, ſed eſt uniuerſalis, eo modo quo dictũ eſt. ¶ Tu dices, ergo eſt ponere medium inter vniuerſale, & ſingulare. ¶ Dicitur quòd non ſeqtur. Sed tm̃, ꝙ ſit ponere mediũ inter uniuerſale, & ſingula ſcd̃m qđ concipitur inqtum hoc, ſed inter ſimpliciter uniuerſale, & ſimpliciter ſingulare, non eſt medium. natura.n. quę in hoc primo gñatur, non eſt ſimpliciter uniuerſalis, ſed eſt ſimpliciter ſingularis, eſt tamen uniuerſalis ſecundum quid, quia non concipitur inquantum hoc poſitiue.

¶ Ad rationes cõtra hoc. Ad primam iam patet, ꝙ generatio non eſt alicuius primo cõmunis, ſed eſt ſingularis, ſed non quocunque modo eſt ipſum ſingulare, ſed ſicut dictũ eſt. Ad aliud dicitur, ꝙ generatio non eſt huius inquantum hoc, nec illius inquantũ illud, ſed eſt cuiuſdam naturę in hoc, & in illo, & ideo quodammodo eſt ipſius uniuerſalis, ſed non ſimpliciter uniuerſalis, ſed eſt cuiuſdam naturæ quę non eſt ſine hoc. naturę.n. ſpẽi non generatur ſine qualitate & quantitate, non tñ generatur, ut quanta ẽ, nec qualis. ita qđ dicat cãm poſitiuam. ¶ Ad aliud principale dicitur, qđ licet accidẽs cõmune conſequatur indiuiduum primo. non tamen eſt ꝓpria paſſio eius. ¶ Ad ꝓbationem cõtra dr̃, qđ hẽt cãm in ſubiecto ratione cujus magis ineſt uni, quam alteri. Sed illa cauſa non eſt intrinſeca naturæ ſpeciei, ſed ex aliquo addito naturæ ſpeciei, ut ex complexione, uel alijs

con-

conditionibus materialibus, quæ primo cõſequuntur indiuiduum, & ideo accidens commune non eſt paſſio.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, quod natura ſpeciei ineſt pluribus indiuiduis ſecundum ſe. paſſio non ineſt indiuiduis ſecundum ſe, ſed ſecundum naturam ſpeciei, & ideo nego hanc conſequentiam, ſpecies & paſſio inſunt ſuppoſitis per eandem formam, ergo æquè primo, quia forma, per quam ſpecies ineſt indiuiduis eſt intrinſeca ſpeciei. Sed forma, per quam paſſio ineſt ſuppoſitis, non eſt intrinſeca paſſioni, ſed additur ſibi, ſicut natura ſpeciei non eſt intrinſeca paſſioni, ſed eſt res ſibi addita, quia res alterius generis.

Quæſt. XXXVII.

QVæritur an cognoſcens vnumquenque triangulum cognoſcat triãgulum ſimpliciter? Quod ſic uidetur cognoſcens cõcluſionem in demonſtratione cognoſcit ſimpliciter, ſed cognoſcens unumquenque triangulum cognoſcit concluſionem in demonſtratione. ergo cognoſcens unum quenque triangulum cognoſcit ſimpliciter. probo minorem. Concluſio in demonſtratione eſt illa in qua prædicatur paſſio vniuerſalis de ſubiecto, ſicut eſt in propoſito.

¶ Huic dicitur, quòd minor eſt falſa, ſed hæc eſt concluſio in demonſtratione. Omnis triangulus habet tres, &c. omnis enim diſtribuit pro ſuppoſitis inquantum participant naturam communis Sed unuſquiſque diſtribuit. pro ſuppoſitis, ut numerata ſunt, ſed numeratio accidit, ut unum eſt diſtinctum contra alterum naturæ ſpeciei, de qua per ſe ſcitur paſſio, & ideo qui cognoſcit unumquenque triangulum non cognoſcit niſi ſecundum accidens, & ideo hęc non eſt concluſio in demonſtratione. Sed illa eſt concluſio, omnis triangulus, &c. quia de ſuppoſitis inquantum includunt naturam ſpeciei ſcitur paſſio.

¶ Contra illud, hoc ſignũ omnis diſtribuit terminum in ſua ſuppoſita. Similiter hoc ſignũ vnum quodque, & nihil innouat circa terminum cũ ſint dictiones officiabiles, ergo eodẽ modo eſt una concluſio in demõſtratione ſicut alia. ¶ Itẽ ſi unuſquiſq; diſtribuat prædicatum pro ſup-

poſitis, vt numerata ſunt, & diſtincta, tunc hæc eſſet plures vnuſquiſque triangulus, &c. quia tunc primo plurib. attribuitur prædicatum.

¶ Item Ariſto. dicit. Scire autem opinamur vnumquodque, non diſtribuit pro ſuppoſitis, vt numerata ſunt, & diſtincta, quia vt ſic res non ſciuntur, & tunc litera Ariſtot. eſſet falſa.

¶ Item ſi ſic, tunc hic eſſet petitio principij, vnuſquiſque homo currit, ergo iſte homo currit, quia in antecedente ſit diſtributio pro illo ſub propria ratione, & eodem modo accipitur in conſequente. Itē contra illud dictum, oſtendo quòd omnis nō diſtribuit ꝑ ſuppoſitis, vt conueniunt in natura ſpecie, quia ſi ſic hęc eſſet vera, omnis homo eſt ſpecies. Item hæc eſſet falſa omnis homo eſt albus, quia ſenſus eſſet. omnis homo inquantum homo eſt albus, ſed hoc eſt falſum. ergo, &c. quia differentia eſt inter accidens proprium in hoc, quod accidens proprium primo ineſt ſpeciei, commune primo ineſt indiuiduo.

¶ Item hęc eſſet falſa, omnis homo eſt indiuiduum, cum tamen quælibet ſingularis ſit vera. ¶ Itē ad principale, qui cognoſcit omnem triangulum cognoſcit ſimpliciter ꝑ Ariſt. ſed qui cognoſcit vnūquenque triangulum, cognoſcit omnem triangulum, ergo &c. Huic dicitur, qđ minor eſt falſa.

¶ Contra ſequitur tu cognoſcis vnumquenque triangulum. ergo omnem, quia oppoſitum conſequentis infert oppoſitum antecedentis. Sequitur enim, non cognoſcis omnem triangulum. ergo aliquem triangulum non cognoſcis, & hoc eſt oppoſitū antecedentis.

¶ Ad oppoſitum. eſt Ariſt. dicens, ꝙ ſi aliquis mōſtret vnumquenque triangulū mōſtratione vna, aut altera, ꝙ duos rectos habet, non cognoſcit triangulum, quod duos rectos habet niſi ſophiſtico modo.

AD QVAESTIONEM dr̄, quod ꝗ cognoſcit vnumquenque triangulū, non cognoſcit triāgulū ſimpliciter, ſed ſophiſtico modo, ſicut Ari. & huius ratio eſt, qa qđlibet inferius addit aliquid ſupra ſuperius qđ extraneatur ſuperiori vt ſpecies ſuper genus addit differentiā quæ generi extraneatur. Similiter indiuiduū ſupra ſpeciem addit conditiones materiales q̄ naturę ſpēi extraneantur, qa indiuidua multiplicātur per

iſtas

iſtas conditiones materiales, quia multiplicatio eſt ex parte materiæ. Sed multiplicatio accidit naturæ ſpeciei, ergo conditiones materiales naturæ ſpeciei accidunt.

¶ Aliud intelligendum eſt, quod hoc ſignum omnis, diſtribuit terminum in ſuppoſitis, ſecundum quòd ſuppoſita includunt naturam ſpeciei, & hoc ſignum, unuſquiſque, diſtribuit pro ſuppoſitis inquantum includunt aliquid extraneum naturæ ſpeciei. Ex hoc arguo. paſsio per ſe ſcitur de natura ſpeciei, ſed vnuſquiſque diſtribuit pro ſuppoſitis. non ut includunt naturam ſpeciei. ergo de unoquoque triangulo non ſcitur hæc paſsio habere tres per ſe, ſed per accidens, & ſophiſtico modo, quia unuſquiſque diſtribuit pro ſuppoſitis, vt addunt conditiones materiales, quæ naturæ ſpeciei extraneantur.

¶ Propter rationes intelligendum eſt, quod duplex eſt abſtractio. vna eſt a materia, & ſuppoſitis, ſicut homo abſtrahitur ab illo homine, & ab iſto & a materia, ut ab homine albo, & ab homine nigro. Vnde album & nigrum prius ſequuntur ſubiectum in ratione conditionum materialium. Alia eſt abſtractio a ſuppoſitis, ſed non a materia, ſicut homo albus abſtrahitur a ſuppoſitis, ut ab illo homine, & ab iſto; ſed non a materia, quia album conſequitur paſſiones materiales ſubiecti. Duplici iſti abſtractioni correſpondet duplex ſignum diſtributiuum, quia termino communi abſtracto a ſuppoſitis, & a materia correſpondet hoc ſignum omnis, quia hoc ſignum omnis diſtribuit terminum in ſuppoſita, quæ ſunt hoc aliquid, & hoc eſt, ut includunt naturam ſpeciei. Sed hoc ſignum vnuſquiſque correſpōdet termino communi abſtracto a ſuppoſitis, ſed non a materia, quia diſtribuit pro ipſis, vt ſunt * ſilonon, & non hoc aliquid. * Synolon.

¶ Ideo intelligendum, quod licet hoc ſignū vnuſquiſque, diſtribuat pro ſuppoſitis, ut materiata ſunt per conditiones materiales, ueruntamen ſub aliqua communitate ſub qua diſtribuit omnis, quia omnis diſtribuit pro ſuppoſitis, vt conueniunt in natura ſpeciei. Sed vnūſquiſque, vt naturæ ſpeciei extraneantur. Sed tamen, ut conueniunt in aliquo alio communi materiali abſtracto ſolum a ſuppoſitis, & non a materia, & ſic ponitur quod quæ-

quęlibet propoſitio vniuerſalis eſt vna vbi ponitur hoc ſignum omnis. & vbi hoc ſignum vnuſquiſque. Ex iſtis ſequẽs eſt, quod hoc ſignum oĩs, ſolũ addendum eſt ſubiecto propoſitionũ in quib. p̃dicata eſſentialiter inſunt ſubiecto, ut oĩs homo eſt aĩal. Sed hoc ſignũ vnuſquiſque, addendum eſt in p̃dicationibus accidentalibus, vt vnuſquiſque homo eſt albus. Et ratio huius eſt, quia prædicata eſſentialia primo inſunt naturæ ſpeciei, & non indiuiduis, & prædicata accidentalia primo inſunt indiuiduis, & non inquantum includũt naturã ſpeciei, & hoc loquendo de accidentibus cõibus.

AD primam rationem dicitur, ſicut dicebatur.

¶Ad primum contra, patet in poſitione, q hoc ſignũ vnuſquiſque nõ diſtribuit pro ſuppoſitis, vt includunt naturam ſpẽi, & iõ non põt hæc vnuſquiſque triangulus, &c. eſſe concluſio in demonſtratione, vnde non ſufficit quod ſubiectum accipiatur reſpectu paſſionis ſub quocunque modo ad hoc quod fiat cõcluſio demonſtrationis. Sed ſi debeat accipi ſub ſigno uniuerſali ſub hoc ſigno omnis accipit.

¶Ad aliud dicitur, quod Ariſtotel. extendit hoc ſignum unumquodque ad hoc ſignũ omnis. vnde utitur eo pro hoc ſigno omnis.

¶Vnde ſciendum eſt, quod licet omnis debeat diſtribuere ſubiectum in comparatione ad prædicatum eſſentiale. Similiter hoc ſignum unuſquiſque in comparatione ad prædicatũ accidentale, quandoque tamen abutitur econtra.

¶Ad aliud, quod non eſt petitio principij, licet unuſquiſque diſtribuat pro ſuppoſitis ſub conditionibus materialibus, quia non diſtribuit pro illis abſolutè, & ſub proprijs rationib⁹, ſed ut cõueniunt in aliquo communi abſtracto a ſuppoſitis, licet nõ a materia. Ideo hic non eſt petitio, omnis homo eſt albus. ergo iſte, quia non proceditur ab eodẽ ſuppoſito propoſitionis ſub propria ratione accepto, ad illud idem.

¶Ad aliud de unitate propoſitionis dicitur per idem, quod non ſit diſtributio pro ſuppoſitis complete ſub rationibus proprijs per hoc ſignum unuſquiſque, ſed ut cõueniunt in aliquo communi eo modo quo eſt dictũ. ¶Ad aliud dicitur, quod non ſequitur hanc eſſe ueram, omnis homo eſt ſpecies, quia ſpecies per accidens prædicatur

rur de homine, & non per ſe, ideo ſpecies non cõuenit ſup poſitis hominis in quantum includunt naturam hominis, & ideo hæc eſt uera, ſed quia habere tres per ſe prædicatur de triangulo, ideo hæc eſt uera, omnis triangulus habet tres, &c. prædicatum n. ineſt ſuppoſitis ut includunt naturam trianguli.

¶ Ad aliud quod illæ rõnes ꝓbant quòd hæc non ſit primo uera, ſiue per ſe, omnis hõ eſt albus, quia poteſt eſſe uera per acccidens, uel poteſt dici quod non ſequitur illas eſſe impoſſibiles, quia abutitur hoc ſigno omnis, & tales concedimus. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad aliud ſicut dicebatur. ¶ Ad rationẽ contra hoc, quod hęc conſequentia non ualet tu cognoſcis unumquẽque triangulum, ergo omnem. ſimiliter nec ex oppoſito ſequitur oppoſitum, non cognoſcis omnem. ergo aliquem non cognoſcis. Vel nũ omnis triangulus. ergo aliqs triangulus non, quia hæc. aliquis triangulus non habet tres. opponitur huic vnuſquiſque triangulus, &c.

¶ Circa quod ſciendum eſt, quod hoc ſignum aliquis, æquiuoce ſumitur ſecundum quod hæc aliquis triangulus non habet tres, contradicit huic. omnis triangulus habet tres, & huic, vnuſquiſque triangulus, &c quia aliquis particulat ad oppoſitum dupliciter. Vno modo ad ſuppoſitum, quod eſt hoc aliquid, iſto modo hæc aliquis triangulus non, &c. contradicit huic, omnis triangulus, &c. Alio modo particulat ad ſuppoſitum quod eſt ſimul totũ, quod Ari. uocat* ſilonõ, iſto modo contradicit huic quod eſt unuſquiſque, &c.

*Cynolon.

¶ Tunc ad formã dicit quod hęc, aliquis triangulus non habet, &c. vt contradicit huic vnuſquiſque triangulus, &c. non ſequitur ad hanc nõ omnis triangulus, &c.

Quæſtio XXXVIII.

QVæritur an ſignum vniuerſale diſtribuat terminum ſub ꝓpria ratione ſuppoſitorum, aut ſub rõne termini cõmunis? quod ſub ratione propria ſuppoſitorum, videtur per Ariſt. q cognouit vnumquenque triangulum non cognouit ſimpliciter, ſed ſecundum accidẽs, ſed ſi hoc ſignum vnuſquiſque diſtribueret pro ſuppoſitis ſub rõne cõis, tunc cognoſcens vnũquẽque triangulum cognoſceret ſimpliciter, quia tunc triangulus, cognoſcitur hñs

tres

tres ſimpliciter, qñ hře tres cognoſcit de ſuppoſitis trianguli inquantum conueniunt in natura trianguli. ergo ſignum diſtribuit terminũ ſub ꝓpria ratione ſuppoſitorũ. ¶ Item ſcĩa paſſionis de ſubiecto dicit ſcĩa ſimpliciter. Sed ſcĩa ſimpliciter eſt quando hĩ ſcĩa ſub propria ratione, hoc ſignum ergo oĩs diſtribuit terminum ſub propria retione, & nõ in uniuerſali eſt, quia ſcire in uniuerſali eſt ſcire ſecundum quid cũ ergo habere tres ſimpliciter ſciatur de triangulo oĩs, ergo ſcitur de triangulo ſub propria ratione. hoc ſignum. ergo oĩs diſtribuit pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorum.

¶ Item ſignum reducit terminum ad actũ ꝓ eis quæ fuerunt in termino potentialiter. Sed ſuppoſita ſub ꝓpria ratione fuerunt potentialiter in termino cõi, ergo ſignum diſtribuit terminum pro ſuppoſitis ſub proprijs rationibus. ¶ Item quod actualiter ſequitur ad alterũ, actualiter in illo includitur, ſed ſingulare actualiter ſequitur ad vniuerſale. ſequitur, enim omnis homo currit, ergo iſte, ergo ſingulare actualiter ponitur in uniuerſali, ſignum ergo uniuerſale diſtribuit terminum in ſuppoſita ſub propria ratione. probo maiorem. ſi. n. aliquid actualiter ſit homo, & tñ non actualiter includitur ſed potentialiter, ergo poſito uno pōt alterum non poni, & per conſequens ad unum non ſequitur alterũ. ſi ergo non actualiter includitur, non actualiter ſequitur, ergo ex oppoſito, ſi actualiter ſequitur, actualiter includitur.

¶ Ad oppoſitum ſi fuerit diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorũ propoſitio uniuerſalis eſſet plures, quia actualiter, & ſub propria ratione prædicatum pluribus attribuitur. ¶ Dicitur ꝙ ex hoc non ſequitur, quod ſint plures, quia uox ē una. ¶ Contra, unitas, & pluralitas per ſe reſpiciunt intellectum, ſi ergo in propoſitione uniuerſali ſunt plures intellectus proprijs & ſub propria ratione. propoſitio erit plures. Si tu dicis, ꝙ licet pluralitas, & unitas habeant per ſe referri ad intellectum, tñ uox eſt illud ſine quo non eſt pluralitas ſiue unitas. Vox. n. una eſt illud, ſine quo propoſitio non eſt una, & ſine pluribus vocibus non eſt propoſitio plures. ¶ Contra Ariſto. loquens de pluralitate propoſitionum in uoce, non diſtinguit

ſtinguit inter multitudinem & pluralitatem uocum. Cum ergo hæc vniuerſalis propoſitio ſit mutriplex, ſicut oportet concedere, ſi fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorum, ut accipitur ſub unitate uocis. ergo quælibet propoſitio unuerſalis eſſet plures pluralitatem in uoce. ergo oportet concedere, quod quælibet propoſitio ſit multiplex ſiue plures, vel oportet concedere, quod non fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione ſuppoſitorum.

¶Itē ſi ſic, tunc cognito principio demonſtrationis cognoſcitur concluſio in actu, & ſub propria ratione, quod eſt contra Ariſt. in huius primi principio, antequam aliquid ſit inducere, conſequentia patet, quia in cōcluſione ſcitur prædicatum de ſubiecto ſub propria ratione, ſi ergo in principio demonſtrationis fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione, tunc eodem modo ſcitur concluſio in principio ſuo, & in ſe, qua utrobique ſub propria ratione. ¶Item ſi fiat diſtributio ſub propria ratione ſuppoſitorum, tūc enthymema erit ſyllogiſmus, vel non erit conſequentia, quorum utrunque eſt inconueniens. ergo, & antecedens. probatio conſequentiæ ex uniuerſali infertur ſua ſingularis; quæro ergo aut eſt conſequētia aut non, ſi ſic, & in uniuerſali ſit diſtributio pro ſingulari ſub propria ratione; ergo ſingulare ſequitur ex uniuerſali ex eo, quod hæc ſunt, ſequitur ergo ſyllogiſticæ. ergo ſi fiat diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione, tunc aut non erit conſequentia, an ſi ſit talis conſequentia erit ſyllogiſmus, & ita enthymema erit ſyllogiſmus.

AD QVAESTIONEM dr̄, quod ſignum uniuerſale diſtribuit terminum non ſub propria ratione ſuppoſitorū, ſed ſub ratione termini communis. Huius ratio eſt prius tacta, quia ſi fieret diſtributio pro ſuppoſitis ſub propria ratione, quælibet propoſitio vniuerſalis eſſet plures, & per conſequens non ſyllogiſmus; & tunc periret ſyllogiſmus; & etiam contradictio in vniuerſalibus, quod eſt inconueniens.

¶Intelligendū tn̄ eſt propter rationes, ꝙ illa tria ſe hēt ſecundum ordinem. Prius eñ eſt potentia illius ſingularis in termino cōi non diſtributo. Secūdo eſt actus ſingularis in termino cōi diſtributo.

to. Iſte actus tamen incompletus eſt. Tertio eſt actus ſingularis proprius ſecũdum ꝙ ſub propria ratione accipitur. potentia primo eſt pura potẽtia actus proprius ſingularis eſt purus actus. Sed ſingulare in communi diſtributo eſt incompletus, & eſt actus & potentia reſpectu diuerſorum. eſt.n.actus reſpectu potentię ſingularis in termino non diſtributo, & per diſtributionem reducitur ad actum, & iſte actus eſt ſimpliciter. potentia reſpectu actus proprij ſub propria ratione. Sicut patet ſi dicitur omnis homo currit, non importatur illa ſortes currit per hanc, niſi in potentia & uirtute, ſed in illa, ſortes currit, ſortes accipitur ſub propria ratione.

AD primam rationẽ dicitur, ꝙ cognoſcens unumquemq; triangulum habere tres, non cognoſcit triangulũ ſimpliciter, & huius cauſa nõ eſt, ſicut ratio prætendit propter hoc, ꝙ in illa, unuſquiſque triangulus, &c. diſtribuit triangulus in ſuppoſitis præciſè ſub propria ratione ſuppoſitorum. Sed cauſa prius dicta eſt: ideo non cognoſcẽs unumquemque triangulum, &c. cognoſcit ipſum ſecundum accidens, quia hoc ſignũ unuſquiſque, diſtribuit terminum in ſuppoſita, ut conueniunt in aliquo communi non in communi quod eſt natura ſpeciei, quod abſtrahitur a ſuppoſitis, & a cõditionibus materialibus, ſed ut conueniunt in aliquo communi materiali abſtracto a ſuppoſitis, ſed non a materia, ſicut patet in p̄cedenti quæſtione. Et quia iſtæ conditiones materiales extraneantur naturæ ſpeciei, ideo cognoſcens unumquemque triangulum cognoſcit triãgulum ſophiſtico modo, & ſecũdum accidens.

¶ Ad aliud dr̄, ꝙ paſſio ſcitur de ſubiecto ſub propria ratione, ſicut ratio concludit. Sed nõ ſequitur paſſio ſcitur ſub propria ratione de ſubiecto, ergo ſcitur de ſubiecto ſub propria ratione ſuppoſitorũ, ſed ſcitur ſub propria ratione ſubiecti, & ſic ſcire paſſionẽ de ſuppoſitis non eſt ſcire in uniuerſali, quod Ariſto. uocat ſecundum quid, quia de ſingularibus ſecũdum quod ſingularia ſunt, non poteſt aliquid ſciri, niſi ſecundum accidens, & ideo de his non ſcitur paſſio, ut includunt naturam ſpeciei. ¶ Ad aliud, quod ſignum reducit terminum ad actum pro ſuppoſitis a quæ fiunt in potentia, ſed nõ

ad

ad actum completum, quia ſic eſſet plures, ſed ad actum incompletum, ſub quo actu incompleto ſtat potentia ad ſingulare ſub propria ratione, & ideo ſignum non diſtribuit terminum pro ſuppoſitis ſub propria ratione, ut dictum eſt in poſitione.

¶ Ad aliud, quod hæc conſequẽtia non ualet, ſingulare actu ſequitur ad uniuerſale. igitur in uniuerſali in actu includitur, loquendo de actu cõpleto ſingularis, loquendo tamẽ de actu incõpleto in ipſo includitur, ratio interemptionis conſequentiæ eſt, quia conſequentia enthymematica non ſequitur gratia ſignificationis, tunc n. eſſet conſequentia ſyllogiſtica, quia ſequitur concluſio eo quod hæc ſunt. Sed iſta tenet gratia rei, & licet ſingulare ſequatur actu ad uniuerſale, quia tamen non ratione ſignificationis completæ, ſed ratione rei, ideo non oportet quod actu completo ponatur ſingulare, & in ſignificatione uniuerſalis, ſed incomplete & in uirtute. ¶ Et ad probationem conſequẽtiæ dicitur, quod oppoſitum nõ ſequitur, quia ſtat ſimul quod actu ſequatur, & actu non completo ponatur, ſed potentia, & uirtute ſi illa potentia non eſt ad oppoſita, & ideo ratione rei ſemper ad uniuerſalẽ ſequitur ſingulare enthymematicè.

Quæſtio XXXIX.

QVæritur, an ſequatur, hoc ineſt per ſe, igitur de neceſſitate, quam conſequentiam facit Ariſtot. quod non uidetur. Superficies per ſe eſt alba, & tamen non ſequitur igitur de neceſſitate eſt alba, quia conſequens eſt falſum, & antecedens uerum; antecedens patet, quia ſuperficies eſt alba, aut igitur per additum. Si per ſe habetur propoſitum. Si per additum, adhuc illud additum denominat ſuperficiem, quæro tunc aut igitur per ſe, aut per additum. Si per additum proceſſus erit in infinitum. Si per ſe eadem ratione ſtandum fuit in primo.

¶ Item hoc falſum contingens per ſe eſt falſum, quia prædicatum cadit in diffinitione ſubiecti, & tamen non eſt de neceſſitate falſum, igitur &c. probatio conſequentis. Si hoc falſum contingens de neceſſitate eſt falſum, igitur de neceſſitate eſt non uerum. igitur de neceſſitatẽ non eſt uerum. a termino infinito ad negatũ, & ulterius; igitur nõ poteſt eſſe uerum, quia iſta æquiualẽt, & ulterius ſe-

ſequitur. igitur. eſt impoſſibile. igitur a primo ſi hoc falſum contingens de neceſſitate eſt falſum, igitur hoc falſum contingens eſt impoſſibile. conſequens falſum. igitur antecedens.

¶ Itē hęc eſt per ſe ſortes eſt mortalis, ſiue corruptibilis, non tamen eſt neceſſaria, igitur non ſequitur hoc ineſt per ſe. igitur hoc de neceſſitate ineſt.

¶ Hic dicitur, quod ſequitur ſortes eſt mortalis. igitur de neceſſitate eſt mortalis, & cōſequens verum eſt, ſicut antecedens.

¶ Contra ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ſiue corruptibilis, ſortes non poteſt eſſe non mortalis, & ſi ſic nunq̄ morietur. conſequens eſt falſum. igitur & antecedens. Secunda conſequentia patet, quia ex oppoſito ſequitur oppoſitū, quia: ſi ſortes ſit mortuus, ſortes poteſt non eſſe mortalis, quia quādo eſt mortuus non eſt mortalis, & ſequitur non eſt mortalis. igitur non de neceſſitate non eſt mortalis. igitur poteſt non eſſe, &c.

¶ Item iſta. ſortes de neceſſitate eſt mortalis ponit oppoſita, igitur non eſt vera, ſed impoſſibilis antecedens patet, quia neceſſarium ponit non poſſe non eſſe, & mortale ponit poſſe nō eſſe, & iſta opponuntur. ¶ Item ſequitur, ſortes de neceſſitate eſt mortalis. igitur de neceſſitate eſt. conſequēs eſt falſum ergo & antecedens conſequentia patet, quia accidens reale alicui ineſſe ſubiectum præſupponit eſſe, mortale eſt accidens reale.

¶ Ad primam iſtarum rationum dicitur, quod hæc, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, non ponit oppoſita, quia hæc eſt neceſſitas diminuta, neceſſitas enim reſpectu mori eſt neceſſitas diminuta, & ideo illa neceſſitas non ponit non poſſe non eſſe.

¶ Contra illud. ſiue illud ſit verum vel nō, nihil ad rationē, quia conceſſa eſt hæc conſequentia. ſortes per ſe eſt mortalis. igitur de neceſſitate eſt mortalis, & Ariſtot. intelligit illam propoſitionem, quę per ſe inſunt de neceſſitate inſunt, de neceſſitate abſoluta. cum igitur hæc ſit per ſe, ſortes eſt mortalis [vt conceſſum eſt] igitur hæc erit neceſſaria per ſe abſolutè.

¶ Item, quod hic non ſit neceſſitas diminuta videtur, qa modus neceſſitatis eſt modus compoſitionis, & non extremi, igitur non eſt immediata diſpoſitio extremi, nec econtra. igitur ab extremo non diminuitur, nec econtra, quia

enim

enim mortuum non eſt determinatio immediata hominis, ſicut dicendo homo eſt mortuus, mortuũ tñ dimi nuit ab homine. ſequit̃ igit̃, ꝙ ſi hic ſit neceſſitas abſoluta. igit̃ de neceſſitate eſt mortalis, ſicut in alijs. ¶ Item ſi propoſitio diceret̃ neceſſaria diminute pp extremum additum, tunc hæc eſſet neceſſaria ſortes de neceſſitate currit, quia qñ currit de neceſſitate currit, vel ſaltem hæc eſt vera, ſortes de neceſſitate eſt, quia ſicut mortale hominem conſequitur neceſſario dum exiſtit, ita eſſe conſequitur, hominẽ neceſſario dum exiſtit. Videtur igitur, ꝙ hęc nõ ſit neceſſaria neceſſitate diminuta, ſorte eſt mortalis. ¶ Itẽ, quòd hæc ſit impoſſibilis vr̃, quia ponit oppoſita, q2 neceſſitas in hoc a contingentia diſtinguitur, ꝙ propoſitio cõtingens eſt, quæ cum ſit vera põt tñ eſſe falſa. igit̃ ſi propõ ſit neceſſaria eſt ſp uera, ita, ꝙ pro nullo inſtanti, vel tpe põt eſſe falſa. igit̃ ſi ſor. de neceſſitate eſt mortalis, ſortes ſemper eſt mortalis, & non poteſt non eſſe mortalis. Sed ſi ſit mortalis poteſt non eſſe. igitur adhuc ponuntur oppoſita. ¶ Aliter dicitur ad rationem, ꝙ hęc, ſortes eſt mortalis, nec eſt per ſe, nec neceſſaria, & inſtantia eſt bona. ¶ Contra, qđ ſit per ſe põt probari tripliciter, quia quòd per ſe ineſt ſuperiori per ſe ineſt inferiori, (licet non primo) mortale per ſe, & primo ineſt ſuperiori, ut animali? igitur ineſt inferiori per ſe, vt ſorti. minor patet, quia mortale eſt quoddam accidens inhærens huic, & illi. Sed non huic primo, nec illi primo, quia ſi huic primo non ineſſet illi, eadẽ ratione ſi ineſſet illi primo non ineſſet huic primo. igitur primo ineſt alicui communi reperto in illo, & in hoc; hoc non poteſt eſſe niſi animal. igitur animali primo ineſt mortale. ¶ Itẽ Ari. in 10. metaphyſicæ dicit, quod corruptibile, & incorruptibile ſunt differẽtiæ ſm ſubſtantiam. igitur eadẽ rõne mortale, & immortale eſſent differentiæ ſcđm ſubſtantiã. Sed differẽtię ſubſtãtiales per ſe prædicantur de ſpeciebus, & de contentis quibus inſunt. igitur mortale per ſe prædicatur de ſorte.

¶ Item illa propoſitio eſt per ſe quando in ſubiecto eſt cauſa prædicati. Sed ſortes habet cauſam intrinſecam reſpectu mortalis. igitur, &c. minor patet, quia in ſorte eſt materia, & materia eſt principium quo res po-

teſt eſſe,&non eſſe. ¶ Item propoſitio eſt neceſſaria quádo prædicatum conſequitur conceptum ſubiecti neceſſario, accipio tunc ſortem, ut eſt ſimul totum, vt cōcipitur cum conditionibus materialibus. Sed iſta ſunt cauſa corruptibilitatis, q̃a ut prius habitum eſt materia eſt qua res poteſt eſſe, & non eſſe. igitur hæc eſt neceſſaria, ſortes eſt materialis ſiue corruptibilis, quia, vt ſortes concipitur cum cauſa corruptionis. ¶ Item oſtendo, quod hæc ſit neceſſaria, quia ſequitur, ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis. igitur ſortes de neceſſitate eſt immortalis conſequens eſt neceſſarium. igitur antecedens. conſequentia patet, quia conditionalis præſupponit ſuum antecedēs, & quod præſupponitur ponitur. igitᷣ per hanc conditionalem ponitur ſuum antecedens, & q̃d ponitur ſequitur, ſequitur igitur, quòd conſequentia ſit bona. probatio antecedentis. Vna.n. conditionalis accipitᷣ loco antecedentis, q̃ vera eſt. ſeq̃tur.n. ſortes de neceſſitate eſt mortalis, igitur non poteſt non eſſe mortalis, & vlterius igitur ſuper eſt mortalis. & vlterius: igitur nunq̃ erit mortuus, igitur de neceſſitate eſt immortalis. igitur a primo, ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis, de neceſſitate eſt immortalis. ¶ Item hæc eſt ſimpliciter per ſe, vt prius probatum eſt. igitur neceſſaria. ¶ Item hæc eſt per ſe, oīs hō eſt aīal, & tamen non eſt neceſſaria, antecedens patet quia p̄dicatum cadit in intellectu ſubiecti. minor patet, q̃a ex illa omnis hō eſt aīal, ſequitᷣ illa ſortes, eſt animal, conſeqnens eſt contingens. igitur & antecedens, quia ex neceſſario non ſequitur contingens, quod hęc ſit contingens ſort. eſt animal, patet, quia ſortes poteſt eſſe, & non eſſe, ut eſt ſuppoſitum animalis, quia ſub ratione ſingularis eſt ſuppoſitum, & ſub illa ratione poteſt eſſe, & non eſſe. igitur ſub rōne ſuppoſiti pōt eſſe, & non eſſe. igitur poteſt non habere rōnem ſuppoſiti reſpectu animalis, & ꝑ conſequens hæc erit contingens. ſortes eſt animal, quia aliquando ſortes eſt ſuppoſitum animalis, & aliquando nō. ¶ Hic dicitᷣ, quod duplex eſt ſingulare, ſingulare, ꝙ eſt hoc aliquid, & ſingulare, q̃d eſt ſynolon. ſingulare primo modo non eſt corruptibile. aliud ſingulare eſt corruptibile. Primo modo ſortes eſt ſuppoſitum animalis. ſecundo modo non. ¶ Contra

tra quandocũque aliqua duo ſunt coniuncta in re neceſſario corrupto uno neceſſarium eſt aliud corrumpi. Sed hoc aliquid, & ſimul totum in re ſunt neceſſario coniuncta, quia non eſt ponere naturam ſpeciei exiſtere, ſicut ponit Plato præter ſingularia. igitur corrupto ſynolon neceſſario corrumpitur, hoc aliquid [licet per accidens] & tunc ulterius ſub ratione qua hoc aliqd eſt ſuppoſitũ. igitur corrũpitur ſub ratione ſuppoſiti. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. probat. n. quod demonſtratio eſt ex proprijs neceſſarijs, qa eſt ex propoſitionibus per ſe, & accipit hanc ꝓpoſitionẽ, quæ per ſe inſunt de neceſſitate inſunt, hoc patet in demr̃atione, qa propoſitio per ſe, ſicut demr̃atio utitur per ſe, aut eſt concluſio demr̃ationis aut principium. Si concluſio ſequitur, quod neceſſaria, qa quod ſcit̃ impoſſibile eſt aliter ſe habere, per diffinitionem eius, quod eſt ſcire. concluſio ſcitur per demonſtrationem: igitur, &c. Similiter ſi ꝓpõ per ſe ſit prĩcipiũ demr̃ationis, adhuc eſt neceſſaria, quia neceſſitas cõcluſionis non eſt niſi ex neceſſitate principiorũ. cũ igit̃ concluſio in demonſtratione ſit neceſſaria, principia erant neceſſaria: quia neceſſaria nõ ſcitur niſi ex neceſſarijs. ſeq̃tur igitur hoc eſt per ſe. ergo neceſſaria, loquẽdo de perſeitate, q̃ pertinet ad demonſtrationẽ. Vñ ſciendũ eſt, ut ſupradictũ eſt, ꝙ perſeitas ſumit̃ duobus modis. Vno mõ ut ptinet ad demõſtrationẽ. Accipit̃ perſeitas alio modo, ita, ꝙ p̄dicatum inſit ſubiecto non ꝑ mediũ, ſicut eſt hęc per ſe, ſuperficies eſt alba, & illæ, hõ eſt quantus. Sed de talib. non conſiderat demonſtrator in ſuis demõſtrationibus, & de talibus non habet hæc propoſitio intelligi, quę ꝑ ſe inſunt de neceſſitate inſunt.

Ad primum argumentum patet per id, ꝙ nunc ultimo dcm̃ eſt in poſitione, ꝙ illud exẽplũ nõ eſt contra intellectum Ariſ. ¶ Ad ſecundum dr̃ qđ hæc eſt uera, falſum contingens de neceſſitate eſt falſum. ¶ Ad probationem, cõcedo omnes. conſequentias uſque ad hanc, falum contingens non poteſt eſſe uerum: igitur eſt impoſſibile, quia in oĩbus conſequentijs p̄dictis hoc falſum contingens accipitur, ut per ſe ſuppoſitũ falſi, & ita comparatur ad prædicata, ut quid in oĩbus cõſequentijs intermedijs. Sed cũ infertur igitur falſum contingens eſt impoſſibile. accipitur

falſum contingens, ac ſi acciperetur per modũ denominãtis, vt quale, & ita interpretatur, quid eſſe quale. Et ad probationẽ, dr̃ ꝙ hæc ꝓpoſitio, quod non põt eſſe verum eſt impoſſibile, diſtinguenda eſt ex eo, ꝙ ly quod põt referre complexũ ſiue incomplexũ. Si referat complexum, ſic eſt vera, quia illud complexum quod non poteſt eſſe uerum impoſſibile. Si referat incomplexum, ut puta hoc, falſum contingens, quod eſt qualitas complexi, ſic intelligendo propoſitionẽ falſa eſt, & ideo nõ ualet hæc cõña: hoc falſum contingens non põt eſſe uerum. igitur hoc falſum contingens eſt impoſſibile.

¶ Tu dices. hæc eſt diffinitio impobilis. Impoſſibile eñ eſt, quòd nõ poteſt eſſe uerũ. ¶ Dr̃, ꝙ hic non eſt diffinitio impoſſibilis, ſed eſt diffinitio ſubiecti ſiue ſigni. Vnde iſte eſt ſenſus illud complexum, ꝙ nõ põt eſſe verum eſt impoſſibile. ¶ Contra illud hæc eſt uera, falſum contingens eſt contingenter falſum: quia ꝓdicatur idem de ſe. igit̃ illa eſt falſa, falſum contingens de neceſſitate eſt falſum: quia contingens non eſt neceſſarium. ¶ Hic dr̃, qđ iſtæ ſimul ſtant, nec prædicatur idem de ſe falſum contingens eſt contingenter falſum. ¶ Contra. Cõparat̃ quid ad quid. ¶ Dr̃ quòd falsũ contingenter denominat falſum contingens. & ad ipſum cõparat̃, vt quale quaſi contingenter ſignatũ aduerbiliter comparatur ad contingens ſignatũ nominaliter, ut quid. hic eſſet nugatio: ineſſe eſt bene bonus. & vniuerſaliter ubi aduerbium, & nomen ſignificantia idem coniunguntur. Sed, hoc eſt falſum igitur, &c. ¶ Ad aliud ꝙ hæc ſortes eſt mortalis nullo mõ eſt per ſe, quia mortale ſiue ſequatur pro aptouato mori, ſiue pro potentia ad moriẽdum, ſemper denominat aliquid pertinens ad defectum ſpeciei, & ideo non prędicatur per ſe de ſorte, nec de homine eo modo quo demõſtrator utitur per ſe. Similiter primo ineſt ſuppoſito ſub ratione eſſe exiſtere, & non naturę ſpẽi: & ideo nõ ineſt per ſe ſicut paſſio, paſſio eñ non ſonat in defectum, quia paſſio cãtur natura ſpeciei, Sed defectus, quilibet eſt ratione additi naturæ ſpeciei. Similiter paſſio primo inhæret naturæ ſpeciei. igitur, &c. ¶ Intelligendum, tamen, quod hæc, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, diſtinguenda eſt, ſupponendo, quod mortale accipiatur

tur pro potentia ad moriendum) ex hoc quod neceſſitas poteſt dicere ineuitabilitatem, vel ex quo poteſt dicere perpetuam veritatem. Primo modo hæc eſt neceſſaria, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, quia ſortes ineuitabiliter morietur, ſicut ſol ineuitabiliter orietur cras. Secundo modo hęc eſt falſa ſicut illa: ſol ſemper orietur cras; & huius ratio eſt, quia hęc ponit oppoſita: quia ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ſortes ſemper eſt mortalis, & ſi ſic. igitur ſemper eſt. Similiter ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis: eſt mortalis, & ſi eſt mortalis. igitur tunc poteſt mori, & ita poteſt non eſſe aliquo tempore. Sed illa non ſtant ſimul, ſortes pro omni tempore eſt, & pro aliquo tempore poteſt non eſſe quantum eſt ex materia. Similiter ſi ſortes de neceſſitate eſt mortalis non poteſt non eſſe, quia quod de neceſſitate eſt in potentia ante actum; & ſemper nunquam poteſt eſſe ſub actu, & ſi eſt mortalis poteſt non eſſe: igitur ponuntur oppoſita. ſic igitur hæc eſt uera: ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ſecundum quod neceſſitas accipitur pro ineuitabilitate pro aliquo tempore. Sed ſecūdum quod neceſſitas accipitur pro perpetua ueritate: ſic eſt falſa includens oppoſita, & incompoſſibilia.

¶ Intelligendum quod ſi mortale denotet aptum natum mori, ſic eſt hæc uera ſortes de neceſſitate eſt mortalis, quia ſiue ſit ſiue non, aptus natus eſt mori, & hoc patet ad rationem qualiter eſt neceſſaria, & qualiter non.

¶ Ad rationes quæ probant quod hęc non eſt vera, ſortes &c. dicendum eſt ad primam negando conñiam, ſortes de neceſſitate eſt mortalis. igitur non poteſt non eſſe mortalis. ſimpliciter loquendo ſecundum quod accidens conſequitur eſſe uerum, quia neceſſitas quę eſt ineuitabiliter non ponit non poſſe non eſſe pro omni tempore, ſed ponit non poſſe nō eſſe pro aliquo tpe. Et ad probationem cum dicitur, quod neceſſitas ponit non poſſe non eſſe, dicitur quod hoc non ponit abſolute; ſed pro aliquo tēpore determinatur. Per hoc.n. differt a neceſſitate quæ eſt perpetua veritas.

¶ Ad aliud dr̄ negando hanc conſequentiā, ſortes de neceſſitate eſt mortalis. igitur de neceſſitate eſt (accipiendo neceſſitatem ſicut prius) ſed tantum ſequitur. igitur ſor-

tes de neceſſitate eſt pro aliquo tp̄e determinato, ſed nō ſimpliciter. ¶ Ad illas quæ probant, ꝙ in illa, ſortes de neceſſitate eſt mortalis diminuitur neceſſitas per additionem huius termini mortale, concedendæ ſunt. eſt tamen quodammodo neceſſitas æquoce reſpectu neceſſitatis quæ eſt perpetua veritas ſiue alterius rationis.

¶ Ad rationes contra ſecundam reſponſionem quæ probant quod hæc ſit ſimpliciter per ſe, & ēt neceſſaria. Dicitur ad primam, ꝙ mortale non per ſe ineſt primo aīali, nec primo huic indiuiduo in quantum eſt hoc. nec illi inquantū eſt illud vt ratio probat nec alicui cōi abſtracto ab his. Sed primo inē alicui naturæ in hoc, & in illo quæ non eſt ſine hoc, vel illo, hęcceitas tamen nō eſt cauſa poſitiua. ¶ Ad aliud, quod corruptibile, & incorruptibile nō ſunt differentiæ ſubſtantiales, quia corruptibile ſonat in defectum, & poſſe nō eſſę. ſimiliter, & mortale. Sed differentia ſubſtantialis conducit ad eſſe rei. ideo hęc non ſunt dr̄iæ ſubſtantiales. Sed Ariſtot. intelligit quod hæc præſupponunt differentiam ſubſtantialem, & ſpecificam in illis in quibus inſunt, quia corruptibilia (ut iſta inferiora) & ſubſtātiæ ſeparatæ alterius ſpeciei ſunt ideo ſubſtātialiter differunt.

¶ Ad aliud quod hic eſt fallacia conſequentis, mortale ineſt ſorti per cauſam intrinſecam. igitur per ſe, non enim omne quod ineſt per cauſam intrinſecam ineſt per ſe. Sed quod ineſt ſubiecto per cauſam naturæ ſpeciei intrinſecam, vnde natura ſpeciei ineſt ſibi per ſe. Sed mortale non. ineſt ſorti per cauſam intrinſecam ſortis, vt homo eſt, ſed per cauſam pertinentem ad indiuiduum, & p materiā indiuidualem ut indiuiduata eſt.

¶ Ad alias rationes quæ probant quod hęc ſit neceſſaria. Dicitur ad primam ꝙ ſortes, ut eſt ſynolon includit cauſam neceſſariā reſpectu mortalis ſecundum talem neceſſitatem quæ eſt ineuitabiliter, ideo ſequitur, quod hæc ſit neceſſaria neceſſitate quæ eſt ineuitabilitas, non tamen habet mortale cauſam perpetuam in ſorte, quia qui imaginatur quod mortale habeat cauſam perpetuam in ſorte, imaginatur incompoſſibilia. imaginatur enim quod ſortes ſit ſemper in potentia ante actum ad moriendum, & ita quod ſemper

ſit.imaginatur enim ſortem habere potentiam, ut aliquã do non ſit, quia ſi ſortes eſt mortalis, ſortes eſt in potentia,ut aliquando moriatur,& ſic per cõſequens ut aliquando non ſit.

¶ Ad aliud dicitur negando conſequentiam,quia antecedens conditionalis nõ ſequitur ad conditionalem, quia veritas conditionalis cõſiſtit in habitudine conſequentis, ad antecedens. Sed habitudo huius ad hoc non ponit antecedens actualiter nec conſequens actualiter.ideo neutrũ ſequitur.

¶ Ad probationem dicitur negando hanc conſequentiam antecedens in conditionali ſupponitur,igitur ponitur per conditionalem tanquam per conſequens, quia inſtantia eſt ſi dico, homo mortuus, mortuum præſupponit hominem ſicut diſpoſitio diſponibile, & tamẽ non ſequitur.homo mortuus eſt. igitur homo eſt.

¶ Ad aliud patet quod non eſt per ſe.

¶ Contra illud fundamẽtum reſponſionis,quod eſt quod hæc ſortes de neceſſitate eſt mortalis eſt impoſſibilis, vt neceſſitas dicit perpetuam veritatem,quia ponuntur oppoſita. Contra illud eſt vna propoſitio.igitur non ponuntur oppoſita, antecedens patet, quia hæc eſt una. ſortes eſt mortalis, quia modus inhærentiæ non facit pluralitatem,conſequentia patet,quia plura,vt plura non clauduntur in vno intellectu. Sed oppoſita ſub ratione qua ſunt plura.igitur oppoſita ſecundum, quod talia non clauduntur in vno intellectu. Sed propoſitio una intellectum vnum habet. igitur ſi hæc ſit vna non includit oppoſita.

¶ Item ſi includit oppoſita, aut igitur vtrumque ſub ratione communis, quod falſum eſt,quia contradictorijs nihil eſt commune aut vnũ ſub ratione alterius, & tunc non ſequerentur oppoſita. ſicut nec ſequitur, ſcio me nihil ſcire,igitur nihil ſcio, qͣ oppoſitum reflexum ſupra ſuum oppoſitum diminuit ab eo.nec vtrunque ſub propria ratione ponit,quia tunc hæc eſſet plures. igitur hæc nullo modo ponit oppoſita.

¶ Item modus rei non repugnat, ſed de neceſſitate importat modum inhærentiæ, igitur non repugnat mortali. ex hoc arguo quando propoſitio ponit oppoſita, tunc ponit op-

poſita ratione aliquorum materialium repugnantium poſitorum in propoſitione. ſicut hic, ſcio me eſſe lapidē, quia hic ponitur ſcire per hoc qđ dico ſcio, per hoc quòd ponitur me eſſe lapidem ponitur me non ſcire. Sed in illa propoſitione non ſunt duo talia, quia modus rei non repugnat.

¶ Item hæc. ſortes mortalis, non ponit oppoſita ſed vnum intellectum. Si igitur illa, ſortes de neceſſitate eſt mortalis: ponit oppoſita. igitur hoc eſt ratione modi neceſſitatis, ſequitur igitur ꝙ modus neceſſitatis ponit alterum illorū. Sed hoc eſt inconueniens, quia incomplexum non ponit cōplexum.

¶ Itē ſequitur. ſortes eſt mortalis. igitur de neceſſitate eſt mortalis. antecedēs poſſibile eſt. igitur & conſequēs. conſequentia patet per Ariſt. in de cœlo, & mundo. oē corruptibile de neceſſitate corrumpetur, igitur mortale de neceſſitate morietur. Eadem ratione ſequitur de neceſſitate moritur. igitur de neceſſitate eſt mortalis.

¶ Item ſi ratione materialiū repugnantium illa poneret oppoſita, tunc illa poneret oppoſita contingens de neceſſitate eſt contingens, & mortale de neceſſitate eſt mortale?

¶ Ad iſta dicitur ad primum quod illa ratio concludit uerum. propoſitio enim una nō includit oppoſita, niſi extendamus claudere ad claudere in uirtute. Sed propriè debemus dicere quod ponit oppoſita ſi ita ſit quod oppoſita ſequātur. Et ad probationem cum dr̄ quod vnus intellect⁹ non claudit duos, verum eſt proprie loquendo, veruntamen unus intellectus poteſt duos in virtute claudere, ſed hoc eſt extendēdo claudere.

¶ Ad aliud quod hæc propoſitio una eſt, & cum infertur; igitur non ponit oppoſita negāda eſt cōſequentia. Et ad probationem cum quæritur, aut ponit oppoſita ſub proprijs rationib. &c. Dicitur qđ ponit oppoſita ſub ratione communis. Et ad probationem cum dicitur quod contradictorijs nihil eſt commune, uerum eſt ſecundū prædicationem, tamen contradictorijs aliquid eſt commune communitate antecedentis. Etiam his quæ ſunt contradictoria aliquid eſt commune communitate prædicationis, poſſum. n. prædicare aliquod prędicatū de vtroque, tamen ſecundum quod contradicunt, nihil eſt cōmune ipſis ſecundum prędicationē

vni-

vnmocè. ¶ Tu dices, hęc propoſitio, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ęquè primo ponit oppoſita, igitur plures eſt. ¶ Dicitur, quod non ſequitur. inſtantia.n.eſt in ſimili, quia homines currunt ſimul ponit plura, & tamen non eſt plures. eodem modo propoſitio ponens oppoſita vna eſt, quia nõ primo ponit oppoſita, ſed primo ponit vnum intellectũ ad quem ſequuntur oppoſita ex conſequenti.

¶ Ad aliud, ꝙ in illa ſortes de neceſſitate eſt mortalis, ponuntur duo materialia rõne quorum non ponuntur oppoſita. Et ad probationem cum dicitur, quòd modus rei non repugnat, dicitur quod modus ſecundum ſe nõ repugnat rei. vnde ille modus neceſſitatis, & mortale in ſe conſiderata non habent aliquã oppoſitionem. veruntamen ſecundum, quòd modus neceſſitatis eſt diſpoſitio inhærentiæ, & ſignificat extrema vniri pro omni tempore, ideo ex conſequenti ponuntur oppoſita non ratione illorum materialium in ſe conſideratorùm, ſed ratione perpetuæ veritatis, quæ deſignat ex hoc, quod hoc huic vnitur ſub tali medio.

¶ Ad aliud, ꝙ hæc, ſortes eſt mortalis, non ponit oppoſita, & tamen illa ponit, ſortes de neceſſitate eſt mortalis. Et cũ dicitur, hoc eſt ratione modi conceditur. Et cum infertur, igitur modus ponit vnum oppoſitorum in propoſitione dicitur, ꝙ non ſequitur, licet.n. modus mediante ſit illud ratione cuius ponitur complexum, non tamen illud, quod ponit. Vnde eſt quo, ſed non quod. Sed tota propoſitio eſt illud quod ponit oppoſita, qa ratione unius incomplexi ponit unum, & ratione alterius ponit alterum oppoſitum, ſicut patet in hoc exemplo. tu ſcis te eſſe lapidem.

¶ Ad aliud, quod hæc propoſitio non eſt vera ſortes de neceſſitate eſt mortalis, vt neceſſitas dicit perpetuam veritatem, & ſic non ſequitur ad hãc, ſor eſt mortalis, ſequitur tamen ſecundum, quòd neceſſitas dicit ineuitabilitatem. Et ad probationẽ dicitur, quòd hæc propoſitio, omne corruptibile de neceſſitate corrumpetur, intelligenda eſt de neceſſitate, quæ eſt ineuitabilitas, non tamen, quæ perpetua veritas, & illo modo concedendum eſt conſequens.

¶ Ad aliud, quod hæc non includit oppoſita contingens de neceſſitate eſt contingens, quia hic comparatur idem ad ſeipſum, & idem reſpe-

ctu

ctu ſuiipſius, (ſicut cum dicitur: homo eſt homo prædicatur in quid de homine) dicit quid. & ideo hæc nõ ponit oppoſitá, nec illa: mortale de neceſſitate eſt mortale, propter eandem cauſam, & rationem. Illa tamẽ ponit oppoſita, ſortes de neceſſitate eſt mortalis, hic.n.mortale non comparatur ad ſeipſum, nec ad ſortem, vt quid, ſed vt quale ſub modo neceſſitatis. & ideo hic poni poſſunt oppoſita, ſed non in alijs.

¶ Ad aliud principale, ꝙ hæc eſt per ſe, omnis homo eſt animal, & eſt neceſſaria, & ẽt illa: ille homo eſt animal. ĩtelligendo per illum hominẽ hoc aliquid diſtinctum cõtra ſynolon. & cum probatur, ꝙ hoc aliquid ſit corruptibile ꝑ accidens: concedatur. Sed vlterius cum dicitur, quod ſuppoſitum animalis ratione ſuppoſiti corrumpitur per accidens, neganda eſt conſequentia. Ad probationem dicitur, ꝙ hic eſt fallacia accidentis, natura ut eſt hoc aliquid eſt ſuppoſitum, & natura, ut eſt hoc aliquid eſt corruptibile per accidens. igitur ſuppoſitũ ſub ratione ſuppoſiti eſt corruptibile per accidens conſequentia eſt neganda, quia ſub diuerſa ratione eſt ſuppoſitum, & corruptibile per accidens, quia natura habens modum eſſendi quo eſt hoc aliquid eſt corruptibile per accidens propter hoc, ꝙ naturæ ſub illo modo eſſendi coniungitur ſub modo eſſendi ipſius ſynolon, ſed natura habens modum hoc aliquid eſt ſuppoſitũ, non quia coniũgitur cum ſynolon. hoc aliquid dicitur, ſed quia includit naturam communem ſynolõ, ſm ꝙ vnum indiuiduum materialiter ab alio diſtinguitur, ſed vt ſic extraneatur, ſibi cõiuncto cũ quibuſlibet, q̃ ſunt cã corruptionis. Sed eſt ſuppoſitum eo, ꝙ includit eã eſſentiam quam includit ſuum cõe, ut habet habitudinem ad ſuum cõe, vt habitudo huius quod eſt hoc aliquid ineſt, ſiue res ſit, ſiue nõ ſit, ideo manet ſuppoſitum, ſiue ſit, ſiue nõ. Vnde ſi ratio huius quod eſt hoc aliquid abſolutè, & ratio ſuppoſiti eſſent totaliter eadem circumſcribẽdo habitudinẽ ratio concluderet, &c.

Quæſtio XL.

QVæritur, vtrum per medium contingens poſſit ſciri neceſſarium? Quod ſic videtur. hæc eſt neceſſaria, luna eclypſatur: cum ſit concluſio demõſtrationis. & hoc ſcitur per hoc mediũ. terra

terra interponit inter ſolē, & lunam, ſed hoc eſt mediū contingens. igitur neceſſariū ſcitur per mediū contingens. ¶ Itē in his quæ ſæpe fiunt concluſio ſcitur, & per conſequens eſt neceſſaria, ſed media ſunt ſemper contingētia, quia quę frequenter ſunt nō ſunt neceſſaria. ¶ Item ſequitur homo albus eſt animal. igitur homo eſt animal: hic conſequens neceſſariū infertur ex contingenti, & añte. igitur neceſſarium ſcitur per medium contingens, quia effectus ſcitur per cauſam, & concluſio eſt effectus præmiſſorum. igitur, &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̄, qđ neceſſarium nō poteſt ſciri per medium contingēs, & huius rō eſt, quia neceſſariū immutabile eſt. Sed immutabilitas concluſionis neceſſariæ eſt ex immutabilitate alicuius cauſæ. Sed contingentia non hn̄t veritatē immutabilem. igitur contingentia non pñt eſſe cauſa concluſionis neceſſariæ. igitur, &c.

AD primum argumentū, quòd hęc, luna eclypſat, cōtingens eſt, & etiā illa, terra interponitur inter ſolem, & lunam, & uniuerſaliter ea, quæ frequenter ſunt contingentia ſunt, & non neceſſaria. Dicit tamen Ariſt. quòd ut veniunt in demonſtrationē neceſſaria ſunt, & Lincon. hoc exponit dicens, quod ut veniunt in demonſtrationē accipiuntur cum circunſtantijs cum quibus neceſſitantur. verbi gratia, quandocunque ponitur terra inter ſolē, & lunam eclypſatur. Sed qñcunque luna cadit in vmbra terrę interponitur terra inter ſolem, & lunam. igitur, &c. Sic igitur patet qualiter quę frequenter ſunt, licet in ſe ſint contingentia, tamen neceſſaria ſunt vt veniūt in demonſtrationem. ¶ Ad aliud per idem. ¶ Ad tertium dicendum, quòd neceſſarium non ſequitur per medium contingens, & cum dicitur infertur per medium contingens, igitur ſcitur per idem, cōſequentia non valet. Sed tm̄ ſequit, qđ medium cōtingēs eſt cauſa illationis cōcluſionis neceſſarię, & ſi nō conſideretur, vt cōtingēs, non tñ eſt cauſa neceſſitatis in concluſione, &c.

Quæſtio XLI.

QVæritur vtrum concluſio neceſſaria poſſit ſequi ſyllogiſticè ex præmiſſis contingētibus. Quod non uidetur. contingēs eſt indifferens ad eſſe, & ad

non

non eſſe, neceſſarium eſt determinatum ad eſſe. igitur, &c. ſicut nec ex diſiunctiua ſequitur eius altera pars.

¶ Itē contingens eſt medium inter neceſſarium, & impoſſibile, & ex contingenti non ſequitur impoſſibile. igitur eadem ratione ex contingenti non ſequitur neceſſarium.

¶ Item effectus non excedit cauſam, cōcluſio eſt effectus præmiſſarum, igitur ſi præmiſſæ ſunt contingentes concluſio erit contingens, & non neceſſaria.

¶ Itē concluſio ſequitur propter præmiſſas, ſed propter contingens non eſt neceſſarium igitur neceſſarium non ſequitur propter contingētia ſiue ex contingentibus.

¶ Hic dī, ꝙ concluſio ex contingentibus ſequitur nō propter qd, hoc eſt propter cauſam, quia premiſſę cōtingentes non ſunt cauſæ concluſionis neceſſariæ. Sed tantum ſicut ex falſis ſequitur verum.

¶ Contra, ex falſis ſequitur uerum eo quòd hæc ſunt, igitur ex falſis ſequitur verum propter quid, eodem modo igitur ex contingentibus neceſſarium. Item ſequitur homo eſt * aſinus: igitur homo eſt animal propter quid, ſicut.n. illa homo eſt animal, ſequitur ad illam, homo eſt homo, pp quid tanquam ad vnam cauſam veritatis, ita ad iſtam, hō eſt aſinus tanquam a cauſa veritatis, non.n. dicitur cauſa veritatis, quia actu uerificatur, ſed quia illa eſſet vera ſi propoſitio cuius eſt cauſa eſſet vera, ſiue poneret veritatem in propoſitione, cuius eſt cauſa, tunc ex impoſſibili ſequitur neceſſariū propter quid. igitur eadem ratione ex contingenti.

*alb°.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, quòd ex contingenti, ſequitur neceſſarium ſicut ex non ueris verum.

AD QVAESTIONEM dī, ꝙ neceſſarium ſyllogiſticè pōt ſequi ex propoſitionibus contingentibus, ſequitur .n. omne quod eſt album eſt animal. omnis hō eſt albus, igitur, &c. præmiſſæ ſunt cōtingentes, & concluſio neceſſaria.

¶ Intelligendum tñ propter rationes, ꝙ premiſſę contingentes pñt dupliciter conſiderari. Vno modo rōne contingentiæ quæ eſt in præmiſſis. Alio modo ratione diſpoſitionis terminorum. Primo modo ex contingentibus nō ſequitur concluſio neceſſaria propter quid, nec eo ꝙ hęc ſunt. Secundo modo ex præmiſſis contingētib. ſequitur concluſio neceſſaria eo, ꝙ hæc ſunt.

Sed

Sed tamen, quia contingentia præmiſſarum adiungitur diſpoſitioni terminorum quę eſt cauſa neceſſaria inferendi concluſionem. ideo dicitur neceſſarium ſequi ex contingentibus, quia eſt, & eodem modo dicitur uerum ſequi ex falſis, ſed non propter q̃d, ſequitur concluſio neceſſaria ex contingentibus, quia diſſpoſitio terminorum, ut eſt cauſa neceſſaria inferendi cõcluſionem extraneatur contingentiæ.

Vnde hęc eſt fallacia accidentis, concluſio neceſſaria ſequitur neceſſario ex iſtis pręmiſſis, & illæ præmiſſę ſunt contingentes. igitur concluſio neceſſaria ſequitur neceſſario ex contingentibus. loquendo de per ſe, de concluſione, ſicut loquitur Ariſtoteles in lib elechorum aſſignat hic fallaciam accidentis. omnis triangulus habet tres, &c. omnis triangulus eſt figura: igitͭ omnia figura habet tres, &c. figura enim accidit triangulo ſecundum, quòd habet tres.

AD primam rationem dr̃ ꝙ illa probat, ꝙ ex præmiſſis contingentibus ſ m ꝙ ſũt contingens non ſequitur concluſio neceſſaria, & hoc conceſſum eſt. ¶ Ad aliud patet, per idẽ quòd contingens ſub rõne contingẽtis eſt medium inter neceſſariũ, & impoſſibile & illo modo, ſicut ex contingenti non ſequitur impoſſibile, ſic nec neceſſarium ſequitur ſyllogiſticè. Veruntamen, quia ratione diſpoſitionis terminorum (non ex eo, quòd eſt contingens) præmiſſæ ſunt cauſæ concluſionis neceſſariæ, ideo ex illis, vt ſic ſequitur concluſio neceſſaria eo, quòd hæc ſunt. non contingit autem reperire aliquam diſpoſitionẽ terminorum, vt ex eo, quòd eſt cõtingẽs ſequatur impoſſibile. ¶ Ad aliud dicitur, quòd effectus non excedit cauſam, & ex hoc non ſequitur neceſſarium, ſ. ex contingentib. ſ m quòd contingentia ſunt, ſequitur tamen neceſſario ex diſpoſitione terminorum.

¶ Ad aliud dr̃ eodem modo, ſicut prius. ¶ Ad rationẽ contra hoc, quæ probat, quòd p̃miſſæ contingentes rõne diſpoſitionis terminorum inferunt pp quid, & eo q̃d hæc ſunt concluſionẽ neceſſariã, cum hoc tñ quod reſpiciẽdo ad contingentiam non inferunt concluſionem pp quid. Et eodem modo eſt dicendũ de præmiſſis falſis reſpectu concluſionis veræ. ſimiliter de impoſſibili reſpectu concluſionis neceſſariæ, &c.

Quæ-

Quæſtio XLII.

QVæritur vtrũ accidens commune (cuiuſmodi eſt album) neceſſario prædicetur de ſubiecto, ut ſic dicendo, homo eſt albus, uel cign' eſt albus.

Quod non uidetur, quia Ariſtot. ponit, quòd demonſtratio eſt ex propoſitionibus per ſe, quia ex neceſſarijs. ſi igitur tales propoſitiones eſſent neceſſariæ, eſſent per ſe, conſequens eſt falſum, quia album non eſt accidens proprium cigni, igitur de eo non dicitur per ſe ¶ Hic dicitur, quod non ſequitur eſt neceſſaria, igitur per ſe, niſi ubi ſubijcitur, quòd natum eſt ſubijci, hęc. n. eſt neceſſaria. animal eſt homo, & tñ non eſt per ſe. Sed cignus non eſt ꝓprium ſubiectum reſpectu albi, ideo hæc non eſt per ſe. ¶ Contra illud, ſi album neceſſario ineſt cigno, habet igitur in cigno ſuæ inhærentiæ cauſam neceſſariam. Sed quã do in ſubiecto eſt cauſa reſpectu accidentis, tunc tale accidens per ſe ineſt ſubiecto. igitur hęc eſt per ſe, cignus eſt albus ſi ſit neceſſaria. ¶ Item ſi hęc eſſet neceſſaria: cignus eſt albus: tunc eſſet ſcibilis, ſed hęc non eſt ſcibilis, cum album non ſit propria paſſio, ſed accidens commune per Porphyrium. ¶ Ad oppoſitũ, hæc eſt neceſſaria, ſortes eſt quantus, & tamen quantum eſt accidens commune. igitur, &c. quod ſit neceſſaria probo: quia conceptus quanti conſequitur conceptum ſortis, ſortes enim concipi non põt ſine quanto, & quali. igitur eſt neceſſaria ¶ Itẽ accidens inſeparabile inſeparabiliter ineſt ſubiecto. igitur neceſſario ineſt ſubiecto. tamen accidens inſeparabile continetur ſub accidente communi, quia accidens cõmuni diuiditur in accidens ſeparabile, & inſeparabile, ſicut dicit Porph. igitur accidens cõe neceſſario ineſt ſubiecto. ¶ Item per Ariſt. in lib. priorum hæc eſt vera. cign' eſt albus de neceſſitate, & tamen album eſt accidens commune. igitur, &c. accidens patet per Ariſt. quia Ariſtot. in lib. priorum oſtendit, qđ ex altera de contingenti ad utramlibet, & ex altera de neceſſario non ualet coniũctio in ſecunda figura, & hoc declarat per inſtantiã in terminis, qa cũ terminis ſic diſpoſitis, &c. ſtat vniuerſalis negatiua de neceſſario in his terminis contingit nullũ hominem eſſe album, vel omnem, de neceſſitate omnis

cignus

cignus eſt albus, & ſtat cum iſtis præmiſſis, quod de neceſſitate nullus cignus eſt homo. Sed Ariſ. non inſtaret, niſi præmiſſæ eſſent ueræ, poſſet.n. aliquis dicere, q̄ Ariſt. non inſtat ſi alia præmiſſarū eſſet vera, quia totum inconueniens, quod tunc ſequitur, ſequitur ex falſitate præmiſſæ. igitur hæc eſt uera, de neceſſitate omnis cignus eſt albus, & ex intentione Ariſt.

¶Hic dicitur, quòd Ariſ. intelligit hanc eſſe veram non abſolutè, ſed dum exiſtit album.n. primo ineſt ſingularib. ſub ratione exiſtentiæ, & ideo non eſt neceſſaria abſolutè, niſi dum ſingularia exiſtunt.

¶ Contra hoc tunc non eſſet neceſſaria abſolutè, ſortes eſt riſibilis. riſibile enim non ineſt ſorti, niſi ſub rōne exiſtentiæ. Si igitur album inſit vniuerſaliter cigno, igitur aliquam cauſam habet in cigno ratione cuius ineſt cigno, & q̄n prædicatum in ſubiecto habet cauſam neceſſariā, neceſſario ineſt ſubiecto, igitur hæc ē uera, omnis cign⁹, &c. maior patet, quia ſi album non haberet cauſā in cigno, non magis ineſſet cigno, quā alicui alteri, vt coruo.

AD QVAESTIONEM dr̄ dupliciter. Vna via eſt, ꝙ hæc ē neceſſaria, oīs cignus eſt albus, ſicut patet ex proceſſu Ariſtot. in lib. priorum. Si dicitur, quod Ariſt. inſtat per illam. Omnis cignus de neceſſitate eſt albus, non quia uera ſit, ſed per ipſam dat intelligere vnam veram.

¶Contra hoc eſt, quia ſi inſtantia debeat eſſe ex vtriſq; veris ex maiori contingenti, & minori de neceſſario, aut igitur accipitur medium in ſecunda figura accidentale cuiuſmodi eſt album, aut accidēs proprium, cuiuſmodi eſt riſibile, aut aliquod prædicatum eſſentiale. Si accipitur terminus accidentalis pro medio cuiuſmodi eſt album, habeo propoſitum, quòd hęc ſit uera. Omnis cignus eſt albus de neceſſitate, vel Ariſt. non inſtat. Si accipitur terminus eſſentialis pro medio, ſiue accipitur proprium, tunc ſemper illa de contingenti accepta erit falſa, hæc enim eſt falſa contingit omnem hominem eſſe animal, ſiue riſibilem. nullo igitur modo poteſt Ariſt. inſtare in terminis contra illam commixtionem. niſi ita ſit quod prædicatum, quod accipitur in ſecunda figura pro medio ſit terminus accidentalis ſumptus a qualitatibus. ¶ Intelligendum tamen eſt, quod album non dicitur accidēs ratione,

quia

quia nullum habeat ſubiectū proprium, ſed pro tanto, quia ab extrinſeco inducitur in ſubiecto. Si tamen inducitur a cauſa intrinſeca, ut a complexione, ſicut quidam volunt, ſic eſt accidens propriū, ineſt enim album tāquam propria paſſio alicui ſubiecto, quod reperitur in cigno, & niue, vnde illi ſubiecto primo ineſt tanquam propria paſſio. Sed cigno & niui nō ineſt primo album, ſed per ſe licet nō primo, & per hoc dicunt quod hæc eſt neceſſaria. cignus eſt albus, ſicut per ſe, & etiam ſcibilis eſt, poteſt.n. albū concludi de cigno per illam cauſam, quæ communiter reperitur in cigno & in niue.

¶ Contra hanc viam arguitur ſic per Porphyrium, quoniā album, & nigrum ſunt accidentia cōia ſm quod accidēs cōe diſtinguitur contra proprium, ſed accidens illo modo eſt, ſm quòd poteſt abeſſe, & adeſſe ſubiecto. igitur album non ineſt neceſſario ſubiecto.

¶ Hic dicitur, quod Porphyr. intelligit quod album eſt accidens cōe ſm quod albū inducitur ab extrīſeco, i. a qualitatib. vt a calore, & frigiditate, &c. ſic albedo & nigredo reſultat ex hmōi qualitatib. ſecundum tñ, quòd inducitur ab intrinſeco, i. a cōplexione ſic eſt accidēs propriū.

¶ Contra illud, album eſt qualitas ſecūda cauſata a primis. igitur tale accidēs conſequitur complexionem, ſed complexio primo eſt indiuidui. igitur album primo ineſt indiuiduo. Sed accidens propriū primo ineſt ſpeciei. igiť album nō eſt accńs propriū, licet inducatur ab intrinſeco.

¶ Hic dicitur, quod albū conſequitur complexionem. Et cum dicitur, quòd complexio eſt paſſio ſingularis dicitur, quod non, ſed eſt alicuius materialis in hoc, & in illo. Vnde album non ineſt ſingulari primo, ſed alicui communi primo, ſed non communi, quod eſt natura ſpeciei abſtracta a conditionibus materialibus, ſed ineſt cuidam quod eſt quodammodo ſpecies per attributionem, quia eſt quaſi quoddam medium inter naturam communem, & indiuiduam, & ſic quodammodo ſpecies non verè.

¶ Contra iſtud album vniuocum eſt ad album inductum ab extrinſeco, & ad album inductum ab intrinſeco, ſed album inductum ab extrinſeco non eſt propria paſſio alicuius, igitur nec album inductum ab extrinſeco. ¶ Ad il-

illud oporet dicere, quod nõ ſunt totaliter unitas rationis, ut comparantur ad cauſas, quia abum cauſatum ab intrinſeco naturale eſt ſubiecto, quia a natura propria cauſatur ab extrinſeco albũ verò inductum ab extrinſeco eſt præter naturam ſubiecti. ¶ Aliter dicitur ad qõnem, ꝙ accidentia communia, ut album, & nigrum non prędicãtur neceſſario de ſubiecto, & huius ratio eſt, quia ſubiectum abſoluta ratione poteſt eſſe album, & non eſſe albũ. quia idem ſortes quo ad intellectum, qui eſt albus ipſo exiſtente, adhuc ipſo non exiſtente non eſt albus, & tamen manet intellectus idem ſortes qui prius fuit, quia eſſe, fuiſſe, & fore, accidit intellectui ſortis. igitur hęc eſt contingens ſortes eſt albus, & eadem ratione, cignus eſt albus, quia talia accidentia non inſunt ſubiectis niſi ſecundum, quod exiſtunt, ſed accidit exiſtere ſubiectis, quia ſortes poteſt non exiſtere, ꝙ per conſequens ſortes ſiue cignus poteſt eſſe albus, & non eſſe albus: tales igitur non ſunt neceſſariæ. igitur non neceſſariæ, niſi dum ſubiecta exiſtunt. ¶ Ad primam rationem in oppoſitum dicitur. quod ſortes, ut eſt per ſe ſuppoſitũ hominis intelligi põt ſine quantitate, quia in intellectu ſortis non eſt quãtitas. ¶ Tu dices, accipio ſortem, vt eſt ſynolon, ſic nõ p̃t intelligi ſic intelligatur quantus. igitur hæc eſt neceſſaria, ſortes eſt quantus. ¶ Dicitur. qđ talis accidẽtia cõia nõ inſũt ſubiectis rõne conceptuum, ſed eis inſunt dum exiſtunt. & ideo neganda eſt hæc conſequentia, ſynolon non poteſt intelligi ſine quanto. igitur quantum de eo neceſſario prædicatur plus requiritur. requiritur enim, quòd ſynolon actualiter ſit ad hoc, quod quantum de eo neceſſario p̃dicetur. ¶ Ad aliud, quod accidentia dicuntur inſeparabilia non propter hoc, ꝙ cõceptum ſubiecti neceſſario concomitantur, ſed dicuntur inſeparabilia, qa ſubiecto manentem non poſſunt ſeparari, & ſic album inſeparabile eſt a niue, non quia album de neceſſitate conſequatur niuem, ſed quia niue exiſtente non poteſt album ſeparari.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc, ꝙ non eſt ſimiliter de riſibile & albo. album. n. primo naturam conſequitur, ut exiſtit, & ſic primo ſingulari ineſt. Sed riſibile ineſt primo ſpẽi. Per hoc ad formã, ꝙ riſibi-

ſibile non conſequitur ſortē ſub rōne exiſtentiæ, ſed ſub ratione naturæ ſpeciei. ¶ Ad vltimum, quod album in ſubiecto habet aliquam cauſā ratione cuius neceſſario ineſt cigno, dum cignus eſt, quia album conſequitur talem cō plexionem. Sed quia illa cauſa non eſt intrinſeca naturæ ſpeciei, ſed illa cauſa pertinet ad indiuiduum primo, ideo tale accidens non habet in ſubiecto cauſam neceſſariam abſolute, ſed ſolum pro aliquo tempore. Vnde ad formam accidens habens cauſam neceſſariam in natura ſpeciei primo, abſolutè neceſſario conſequitur ſubiectum, ſicut riſibile hominē, ſed accidens habens cauſam neceſſariam in indiuiduo primo, non ineſt neceſſario, &c.

Quæſtio XLIII.

QVæritur utrum dialectica ſit ſcientia communis? Quod non uidetur. Scientia dicitur communis a communitate ſubiecti, ſed ſubiectum dialecticæ eſt ſyllogiſmus, qui non eſt communis prædicatione ad ſubiecta alterum ſcientiarum.

¶ Item. ſcientia diſtinctionē & denominationem capit a fine, ſed finis dialecticè non eſt cōis, immo particularis. igitur, &c. minor patet, quia finis dialecticæ eſt opinio. opinio autē diſtinguitur contra ſcientiā, & per conſequēs eſt finis particularis. ¶ Item metaphyſica eſt ſcīa cōis. igitur non dialectica. conſequētia patet, quia ſi utraq; eſſet cōis ad omnes ſcientias. tunc ſic duo eſſent ęquè communia in ſcientijs dialectica. igitur non erit cōis. ¶ Item demonſtratiua eſt communis ad omni ſcientias. non igitur dialectica.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtote.

AD QVAESTIONEM dicit, ꝙ dialectica eſt ſcientia cōe, ſicut vult Ariſtote. ¶ Eſt tñ ſciendum, ꝙ ſcientia dicitur cōis dupliciter. Vno modo communitate ſubiecti. Alio modo communitate applicationis. Primo mō metaphyſica eſt ſcientia communis, quia coſiderat ens, quod eſt commune ad omnia, ſubiecta omnium ſcientiarum. Secūdo modo dialectica eſt communis, dialectica enim eſt de ſyllogiſmo tanquam de ſubiecto. Sed ſyllogiſmus eſt communis communitate applicationis: poteſt enim applicari ad ſubiectum cuiuſlibet ſcientiæ, quia quælibet ſcientia vtitur ſyllogiſmo. Et ideo dicit Ariſtote. quod dialectica cum ſit inqui-

quiſitiua ad omnium metho dorum principia viam hēt.

Ad primum argumētum, dicitur, quòd ſcientia poteſt eſſe communis communitate applicationis, & tamen particularis particularitate finis. Et ſic dialectica eſt particularis in prædicando, tamen eſt communis communitate applicationis ad omnes ſcientias. poteſt enim opinio in qualibet ſcientia cauſari per ſyllogiſmum dialecticum.

¶ Ad aliud, quod metaphyſica eſt ſcientia communis cõmunitate ſubiecti in prædicēdo. Sed dialectica eſt ſcientia communis non communitate ſubiecti, ſed applicationis. & ita diuerſimodè eſt hęc cõmunis, & illa. ¶ Ad aliud, qđ æquè demonſtratiua eſt ſcīa communis cõmunitate applicationis. ſicut enim in qualibet ſcientia contingit arguere dialecticè ex probabilibus communibus, ita in qualibet ſcientia contingit arguere demonſtratiuè ex proprijs. Vnde in hoc, quòd utraque applicatur omnibus vtraque eſt cõis applicatur tñ diuerſimode, & in hoc differunt, &c.

Quaſtio XLIIII.

QVæritur utrum in demonſtratione poſſit eſſe deceptio, quod non uidetur, quia per Ariſt. ſicut ſenſibilia ſunt nota ſenſui, ſic intelligibilia ſunt nota intellectui. Sed ſenſus non decipit circa ſenſibilia. igitur nec intellectus circa principia intelligibilia. igitur, &c.

¶ Confirmatur ratio, quia dicit Ariſt. circulus eſt figura; hic poteſt eſſe deceptio, ſed ſi dicebatur in puluere non eſt deceptio, ſic enim manifeſtum eſt, quod circulus eſt figura, & poema Homeri nõ eſt circulus. eodem modo principia demonſtrationis de ſe ſunt nota intellectui. igitur in illis non poteſt eſſe deceptio æquiuocationis, nec aliqua alia in dictione eſt.

¶ Item, quod in demonſtratione non ſit aliqua deceptio per fallaciam extra dictionē eſſe uidetur, quia ſi aliqua fallacia eſſet in demonſtratiuis eſſet fallacia conſequentis, quia fallacia accidentis non poteſt in illis accidere, quia primum dicitur de medio per ſe, & medium de tertio per ſe. Nec accidit fallacia ſecundum quid, & ſimpliciter, quia demonſtratio eſt ex vniuerſalibus, & ſic inducendo per alias. Si igitur accidit fallacia erit fallacia conſequentis.

Sed illa accidere non pōt, quia fallacia conſequentis non eſt in terminis conuerti-

bilibus demonſtratio eſt ex conuertibilibus. igitur in demõſtratione non ponitur cõſequens. ¶ Item in illis circa quę nõ contingit errare non cadit deceptio, ſed circa principia demonſtrationum non contingit errare (per Ariſtot. in tertio metaph.) igitur, &c. ¶ Ad oppoſitum in demonſtratiuis fiunt ſyllogiſmi falſigraphi. & in illis eſt deceptio. igitur, &c.

AD QVAESTIONEM dicit, quòd in demonſtratiuis non eſt tanta deceptio quanta eſt in dialectica: aliqua tamen poteſt eſſe, quòd non tãta patet per quattuor cauſas. ¶ Prima, quia in demonſtratiuis arguitur ex uniuerſalibus, & ita excluditur enthymema, & inductio, & quælibet alia ſpecies argumentationis. Similiter extraneãtur omnes loci extrinſeci, & hæc eſt vna cauſa quare in demonſtratiuis minor eſt deceptio quam in dialecticis. Dialecticus enim utitur omnib. iſtis modis arguendi. ¶ Alia eſt cauſa, quia demonſtratio eſt ex paucioribus, & certioribus quam ſyllogiſmus dialecticus: quia in demonſtrationibus non contingit augere media niſi in latus, vel in poſt aſſumendo. Sed in dialecticis contingit augere media iſtis modis & multis alijs modi. ¶ Tertia cauſa eſt ꝓpter hoc, quod demonſtrationis principia ſunt nota intellectui, ſicut ſenſibilia ſenſui, &c. ideo minor eſt deceptio quã in dialectica. ¶ Quarta cauſa eſt quoniam in demonſtratiuis fallacior eſt reſolutio in prima principia. Ex his omnibus ſequitur, quòd in demonſtratiuis ſcientijs minor eſt deceptio quam in alijs, quia ſicut Ariſtot. recitat ſenes oſtendebant, quòd ignis generatur, in multiplicata analoga, quia enim hæc conſequentia eſt bona. ſi aliquid generetur multiplicata analogia cito generatur. ideo crediderunt ſenes, quod hæc conſequentia eſſet bona. ignis cito generatur: igitur generatur multiplicata analogia, hic tamen incidit fallacia cõſequentis.

AD primum argumentũ dicitur, quod principia demonſtratiua de ſe ſunt nota intellectui, unde in illis ſecundum ſe non accidit deceptio, tamen ex alia circunſtantia poteſt eſſe deceptio: vt forte ex hoc, quod intellectus non eſt bene diſpoſitus. ¶ Ad aliud dicitur, quod in demonſtratione potiſſima non accidit conſequens. tamen in demonſtratione non po-

potiſſima põt accidere fallacia accidentis, & conſequentis ex ignorantia ſyllogizantis. Quia enim in demonſtratione potiſſima arguitur ex conuertibilibus, ideo ibi non eſt conſequẽs, licet ibi arguatur econtra. Eſt tamen aliud vitium ut forte circulus. Sed in demonſtratione non potiſſima accipiuntur aliquando termini non conuertibiles, & in talibus ſi arguatur econtra erit fallacia cõſequentis, ſed tamen in demonſtratiuis ſecundum quod talia ſunt non eſt aliqua deceptio.

¶ Ad aliud, quod licet circa principia prima non contingat errare quæ ſunt ſimpliciter prima, tamen circa ſpecialia diuerſarum ſcientiarum contingit errare. Sicut enim dicit Ari. quædam ſunt principia quę prima ſunt in aliqua ſcientia, & tamen non oportet addiſcentem illis conſentire. Vnde ſuppoſito, quod circa principia non cõtingat errare, tñ in modo deducendi ex præmiſſis cõcluſionem poteſt eſſe error in demonſtratiuis, ueruntamen minor eſt quam in dialecticis, &c.

Quæſtio XLV.

QVæritur circa hanc literam. Ariſt. ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, & negatio negationis? Quod ſit falſa uidetur, quia ignis eſt cauſa caloris, & uniuerſaliter non ignis non eſt cauſa non caloris, quia ſol eſt non ignis, & tamen ſol eſt cauſa caloris.

¶ Itẽ homo eſt cauſa animalis, & tamen non ſequitur, quod non homo ſit cauſa non animalis, quia tunc ſequitur aſinus eſt non homo, ergo aſinus eſt non animal.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod duplex eſt cã, quodam præciſa alia nõ pręciſa. Loquendo de cauſa primo modo, tunc illa propoſitio eſt uera ſi affirmatio, &c. ut patet in exemplo Ariſto. ſi enim habere pulmonem eſt cauſa reſpirandi, tunc nõ habere pulmonem eſt cauſa nõ reſpirandi, quia habere pulmonem eſt cauſa reſpirationis. in alijs cauſis non tenet.

AD primum argumentũ, quòd ſicut ignis eſt cauſa caloris in uirtute ſua, ita illud quod nõ habet uirtutem ignis, non habet cauſam caloris. Omnia enim quæ ſunt calida, ſunt calida uirtute primi calidi, quod eſt ignis.

¶ Vel poteſt dici, quod ignis nõ eſt cauſa præciſa caloris,

quia ſol tanquam ignis cauſat calorem. ¶ Ad aliud, quod homo non eſt præciſa cauſa animalis, ſed præciſa cauſa animalis eſt ſubſtantia animata ſenſibilis.

Quæſtio XLVI.

QVæritur vtrum deficiente ſenſu deficiat, & ſcientia ſecundum illum ſenſum? Quod non uidetur. Intellectus in quo eſt ſcientia eſt uirtus ſuperior quam ſenſus & prior, ſed prius nõ dependet a poſteriori. ergo cognitio intellectiua non dependet a cognitione ſenſitiua. ergo, &c.

¶ Item intellectus intelligit ſe, & ſuam operationem, & etiam intentiones ſecundas. Sed iſta non cadunt ſub ſenſu, ergo de his poſſet eſſe ſcientia deficiente ſenſu.

¶ Hic dicitur, quòd licet iſta non cadant ſub ſenſu, tamen cadunt ſub intellectu, nec oportet, quod ſub ſenſu cadãt, quia illa quæ intelliguntur directe intellectu cadunt ſub ſenſu, ſed quæ intelliguntur in intellectu reflexo non.

¶ Contra Ari. in lib. de ſenſu, & ſenſato omnino non intelligimus, quod ſenſu non cõprehendimus, ergo ſi intentiones ſecundæ non cadunt ſub ſenſu, ergo nec ſub intellectu.

¶ Item intentiones ſecundæ intelliguntur per reflexionẽ, ergo intelliguntur poſterius, quàm res, ſcilicet primæ intentiones. logica ergo quę eſt de intentionibus ſecundis poſterior erit in ordine ſcientiarum quàm ſcientia realis, ut metaphyſica ſiue phyſica, quod videtur falſum.

¶ Item ad principale cęci habent ſcientiam, & tamen deficit eis ſenſus, ergo non oportet, quod deficiente ſenſu deficiat, &c.

¶ Item anima ſeparata habet ſcientiam, tamen caret ſenſu, ergo, &c. Similiter ſubſtantiæ ſeparatæ carent ſenſu, & tamen habent ſcientiam.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens, quod deficiente ſenſu deficiet & ſcientia. ergo, & cæt.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod ſic ſicut dicit Ariſ. & huius ratio eſt, quia ſcientia eſt cognitio acquiſita per demonſtrationem, demonſtratio eſt ex uniuerſalib. ergo ſcĩa non eſt ſine cognitione vniuerſali. Sed cognitio uniuerſalis nõ eſt ſine cognitione ſenſitiua, quia cognitio uniuerſalium eſt per inductionẽ, & inductio eſt ſingularium, quorum eſt ſenſus.

ergo

ergo a primo ſcīa non eſt ſine cognitione ſenſitiua.

¶Intelligendum tñ eſt ,ppter rõnes, ꝙ licet uirtus intellectiua ſit prior uirtutibus ſenſitiuis, tñ quodammodo depēdet a uirtutibus ſenſitiuis. omnes enim uirtutes ſenſitiuæ ordinatæ ſunt ad intellectiuam. prius.n. apprehenditur ſpecies a ſenſibus exterioribus, & poſtea a ſenſu communi, tertio a phātaſia, quarto ab intellectu, & ita intellectus in cognoſcendo aliquo modo dependet a potentia, quia per illas defertur ad intellectum poſſibilem. Et loquor de intellectu ſecundum ꝙ cognoſcitur per ſpecies acquiſitas, quia de intellectu ſeparato alia ratio.

¶ Tu dicis, intellectus eſt virtus immaterialis. ergo nullo modo a potētijs ſenſibilibus depēdet cum ſint materiales.

¶ Dicitur, quod intellectus eſt uirtus immaterialis pro tanto, quia nō vtitur organo corporeo in operando. Vnde virtus immaterialis poteſt dici dupliciter. Vno modo, q̃a non eſt perfectio materiæ, & ſic intellectus non eſt uirtus immaterialis. Alio modo, q̃a non utitur organo corporeo in operando, & iſto modo intellectus eſt uirtus immaterialis, quia tamē eſt perfectio materiæ, ideo aliquo modo a potentijs ſenſitiuis dependet. ideo.n. frenetici nō bene diiudicant, quia ſenſus eſt male diſpoſitus, & ideo etiam intellectus ex conſequenti. Similiter in dormiendo intellectus non iudicat, & hic q̃a ſenſus ligatur. Similiter quidā capti ſunt mēte quidam inepti, & huius cauſa non eſt ſm ſe, q̃a intellectus ſm ſe non eſt magis diſpoſitus, nec minus, q̃a non ſuſcipit magis, nec minus ſm ſe, ſed cauſa eſt, quia in hoīe vno q̃ in alio eſt complexio melior. Dixit.n. Ariſt. qđ molles carne apti ſunt.

AD primum argumentū ſicut iam dictum eſt, quod intellectus a ſenſibilibus quodammō dependet. ¶Ad probationem dr̃, ꝙ prius aliquid alio pōt eſſe dupliciter. Vno modo generatione, & perfectione, ſicut ſubſtantia præcedit accidens quantum eſt de ſe tpe & natura. Alio mō pfectione, ſed nō ḡnatione, ſicut intellectus ſm ſe prior eſt ſenſu. Tertio mō ḡnatione, ſed non perfectione, ſicut animal prius eſt homine.

Tunc dico, ꝙ prius eſt altero primo mō ab altero non depēdet, quod tamen ſc̃do, uel tertio modo ab altero dependet, & ſic intellectus a ſenſu dependere poteſt. ¶Ad aliud

ſicut dicebatur. ¶ Ad rationes contra hoc. ¶ Ad primam dico, quod Ari. in de ſenſu, & ſenſato loquitur, & dicit, qđ omnino non intelligim⁹ de numero ſenſibiliū, quod non prius cadit in ſenſu.

¶ Ad aliud, quod non ſequitꝫ ꝙ logica ſit poſterior ſcientia ordine doctrinæ q̃ aliæ. ¶ Ad probationem cum dicitur. res primæ intentionis primo intelliguntur, dicitur, ꝙ triplex eſt operatio intellectus. Vna eſt intelligētia ſimplicium, alia eſt compoſitio uel diuiſio, & quo ad illas duas operationes res primæ intentionis ſunt notæ prius intellectui quam ſecundę. Tertia eſt operatio diſcurſiua a præmiſſis ad concluſiones, & ille diſcurſus eſt intentio ſecunda, & eſt actus rationis, per quem ducimur in cognitionem primarum intentionum, & aliarum ſcientiarum, & ideo quo ad hunc actū logica eſt prior, & ita prior inquantum ad doctrinam, quia per diſcurſum doctrinamur. ¶ Ad aliud dicitur, quod propoſitio intelligenda eſt de his qui carent ſenſu a natiuitate.

¶ Ad aliud, quod aīa ſeparata cognoſcit ea quę cognoſcit abſque diſcurſu, & non per ſpecies acq̄ſitas. Sed hæc propoſitio intelligenda eſt de his quæ acquiruntur per diſcurſum, & eodem modo dicendum eſt ad ultimum, &c.

Quæſt. XLVII.

Qveritur utrum unitas ſcientiæ ſit ex unitate generis ſubiecti? Quod non uidetur ens eſt ſubiectum cuiuslibet ſcientię, & tamen ſcientiæ ſecūdum ſe ſunt plures, & diuerſæ, ergo &c. maior patet, quia de non ente non eſt ſciētia. Hic dr̄, quod ens ſub eadem ratione nō eſt ſubiectum cuiuslibet ſciētię, quia ens rōnis eſt ſubiectum logicæ, & ens inquantū mobile eſt ſubiectum naturalis ſcientiæ, & ens ſub abſoluta rōne eſt ſubiectum metaphyſicæ, & tn̄ non eſt idē ſubiectum cuiuslibet ſcientię.

¶ Cōtra rō mobilis eſt rō entis, qa mobilis eſt ens. conſimiliter conſiderare ens ſub rōne mobilis eſt conſiderare ens ſub quadā rōne entis, & ꝑ conſequēs naturalis ſcientia nō differt a metaphyſica, ſed ſolū uariantꝫ ſcientiæ ꝑ diuerſas rōnes ſubiecti. ¶ Itē ſi ſcientiæ uarientur ex hoc, qđ ſubiectum ſiue ens uariatꝫ ſcđm diuerſas rationes ſolum, cum ſcientiæ ſecentꝫ ut res, hoc eſt per eorū ſubiecta quę

ſunt realia, ſequitur quod ſcientię non diuerſificarentur, niſi ſecundum rationem, & non realiter quod eſt inconueniens.

¶ Itē ad principale metaphyſica eſt una ſcientia, & tamē eſt de pluribus, eſt enim de ſubſtantia quantitate, & ſic de alijs. ¶ Hic dicitur, quod metaphyſica eſt ex pluribus entibus. eſt tamen de unico ſubiecto, qa omnia entia habent attributionem ad ſubſtantiam, & ſic metaphyſica eſt de uno ſubiecto, quod eſt unum unitate attributionis, & hoc ſufficit per Ariſtot. 4. metaphyſ.

¶ Contra. decem ſunt genera prima. cum ergo ſunt prima nullam habent attributionē ad alterum, quia ſi ſic, eſſet aliquid prius primis, ergo nō eſt dicere, quod metaphyſica eſt de decem generib. per attributionem ad ſubſtantiā. ¶ Item quantitas ſecūdum illud quod eſt, eſt ens abſolutum, ſed metaphyſica eſt de quantitate ſecundum illud quod eſt. ergo metaphyſica eſt de quantitate ſecundum quod eſt ens abſolutū. & per conſequens non per attributionem ad ſubſtantiam. maior patet, quia ſi quantitas ſecundum illud quod eſt eſſet comparatum, tunc eſſet quātitas ad aliquid quod non eſt verum.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtot. dicens quod vnitas ſciētię eſt ex vnitate generis ſubiecti.

AD QVAESTIONEM dicitur, quòd ſic, cuius ratio eſt, quia ſicut ſe habet potentia ad ſubiectum, ita ſcientia ad ſubiectum, ſed unitas potentiæ eſt ex unitate ſubiecti, ſicut vnitas potentię viſiuę eſt ex unitate coloris. potentia enim diſtinguitur per ſubiecta per Ariſtot. ſecundo de anima. ergo unitas ſcientię eſt ex unitate generis ſubiecti.

¶ Intelligendum tamen quod non oportet ad unitatē ſcientiæ genus ſubiectum eſſe unū unitate prędicationis ad omnia, quę continentur in ſcientia. Sed ſufficit quod ſit unū ſecundum analogiam, ſicut ens eſt ſubiectum potentię intellectiuæ, ita quod primū ens, quod eſt ſubſtantia eſt ſubiectum intellectus, & omnia alia entia per attributionem ad ſubſtantiam, ita de ente quod eſt ſubſtantia eſt primo metaphyſica, & omnibus alijs entibus ſecundum quod habent attributionem ad ſubſtantiam, & ita ſequitur quod non oportet genus ſubiectum eſſe prędicabile de omnibus quæ determinan-

min[illegible]tur in ſcientia. Sed ſic com[illegible]ne quod omnia in illa ſci[illegible] habeant attributionem [illegible] ipſum. Et conueniens ex[illegible]lum ponit Lin[illegible]nſis, ſi[illegible]t enim eſt de arb[illegible] quod e[illegible]s ſunt radices, qu[illegible] eius principiũ, ſic etiam e[illegible] ſunt rami exiſtentes ab arb[illegible] & ab vno exeunt alij ram[illegible]ſq; fiat multitudo ram[illegible], ita eſt in ſubiecto ſci[illegible], quod eius ſunt principium, & ab ipſo egrediuntur paſſiones, quę de ipſo ſciuntur per principium. Id manifeſtum patet in geometria, vbi prior concluſio eſt principium concluſionis ſubſequentis, & ſic fit vna concluſio, & ab illa concluſione fiunt aliæ, & ſic quouſq; fiat integritas ſcientiæ omnia illa habent attributionem ad genus ſubiectum.

AD primum argumentum, ſicut dicebatur.

¶ Ad rationẽ contra hoc, conceditur, ꝙ ratio mobilis eſt quædam ratio entis, quia nihil eſt, quod poſſit ſubterfugere rationem entis. verum ratio entis, ſub qua conſequitur ens, quod eſt genus in metaphyſica, & ratio illa entis, quæ eſt ratio entis mobilis, quaſi æquiuocè ſunt rationes entis, & ideo per illam rationem entis ſufficienter diuerſificatur ſcientia naturalis a metaphyſ.

¶ Ad aliud dr̄, ꝙ non ſequitur ſcientiam diuerſificari ſolum ſecundum rationes, quia illæ diuerſæ rationes entis ꝑ quas diuerſificat̃ ſcientia non ſunt diuerſimode ſolum ſecũdum conſiderationem intellectus, ſed in re, hæc ratio non eſt illa. modus .n. eſſendi entis inquantum mobile non eſt modus eſſendi abſolutè inquantum eſt, quid in ſe. Ad aliud principale, ſicut dicebatur.

¶ Ad primum contra hoc dr̄, quòd licet quantitas ſit primum in ſuo genere, ita quod in illo genere non habeat aliquid prius, nihil tamen prohibet ipſum reduci ad aliqđ prius alterius generis. Vnde cum dicitur, quod tunc eſſet aliquod prius primo.

¶ Dicendum, quod hoc non eſt incõueniens in diuerſo genere: ſubſtãtia .n. eſt primum ens ad quod omnia entia, ſiue omnia genera accidentia reduci habent.

¶ Ad aliud dicitur, quod non ſequitur quantitatem eſſe ad aliquid, licet attributionem habeat ad ſubſtantiam. non .n. quælibet attributio, ſiue comparatio facit ad aliquid, ſed ſolum comparatio ad terminum. Sed tñ compa-

pa-

paratio ad ſubiectum non facit aliquod ens ad aliquid. Per hoc ad formam dicitur, quod hæc maior quantitas ſecundũ illud ꝙ eſt, eſt ens abſolutum, uera eſt diſtinguendo abſolutum contra comparatum ad terminũ relationis, veruntamen ipſum eſt cõparatum ad ſubiectũ, quia accidens ſecundum illud quod eſt, ſubſtantiæ eſt, accidens enim non eſt ens: niſi quia entis.

¶ Quæſtionum primi libri Poſteriorum. Finis.

Secundi libri poſteriorũ, Quæſtio. I. &c.

Q Veritur de veritate huius, quod ſit falſa videtur, quia de contingentibus, & corruptibilib. fiunt quæſtiones, & tamen non ſunt uerè ſcita, quia de contingentibus non eſt ſcientia, ergo &c. ¶ Huic dicit Linco. ꝙ qõnes in generali ſunt æquales numero his quę uerè ſcimus in generali, tñ in ſpeciali nõ ſunt æquales his quęcũque verè ſcimus in ſpāli. ¶ Contra, æquales gñe, & numero diſtinguuntur contra ſe inuicem ſicut idem gñe, & idem numero. Dicere ergo ꝙ quæſtiones numero ſunt æquales his quęcunque uere ſcimus, & dicere qđ illę qõnes ſunt ęquales gñe non vř conueniens expoſitio. Exponitur. n. unum membrũ per alterum. ¶ Item ad principale. qõnes ſunt infinitæ, & concluſiones ſcitæ ſunt finite, ſed qđ infinita nõ ſunt ęqualia finitis, quia ibi nõ eſt certitudo, ergo, &c. ¶ Item illud qđ quæritur, eſt dubium qa ꝑ Boetium qõ eſt dubitabilis propoſitio, ſed illud qđ ſcit eſt certum, ergo &c. ¶ Item ſcientia pertinet ad demonſtratorem, ſed ad demonſtratorem non pertinet interrogatio nec qõ, non. n. interrogat ſed ſumit quid per Ariſ. ¶ Hic dř quod ad demonſtratorem non pertinet interrogare de præmiſſis, & hoc intendit Ariſ. Ad eum tñ pertinet interrogare de concluſione, & ad concluſionem pertinet ſcīa, & ita ad idem pertinet interrogatio, & ſciētia. ¶ Contra hoc, ſi demonſtrator interroget de concluſione, tunc contingit addiſcentem non credere, quia per Ariſt. cõcluſio per hoc a poſitione, & ſuppoſitione differt, quia non oportet addiſcētem aſſentire illi de quo ſit

ſit quæſtio, ſed hæſitare põt de una parte, & de oppoſito, & ita non oportet addiſcentem credere quod eſt contra Ariſtot.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſtote.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod quæſtiones sũt æquales numero, & c huius ratio eſt, quia propoſitio ſcibilis non eſt per ſe nota in ueritate nec in falſitate, quia propoſitio ſcibilis eſt illa cuius ſciẽtia acquiritur de nouo per cauſam, ſed talis non eſt per ſe nota in ueritate, quia ſi ſic eius ſciẽtia non acquireretur de nouo, nec per ſe nota in falſitate, quia de non ente non eſt ſcientia, ꝓpoſitio ergo ſcibilis non eſt per ſe nota, nec eſt ſimpliciter ignota ſicut impoſſibilia de quib non poteſt eſſe ſcĩa, ergo propoſitio ſcibilis talis eſt de qua ſcientia acquiri poteſt poſt dubitationem, ita quod ipſa prius ſit dubitata, & poſtea per principia nota fiat ſcita, ergo &c.

¶ Intelligendum tamen eſt, quod propoſitio ſcibilis non eſt quæribilis tali modo, qđ ab eodẽ ſit ſcita, & dubitata, quia ſic ſimul eſſet nota, & certa reſpectu eiuſdem. Sed ipſa eſt prius dubitata ab addiſcẽte, & poſtea per principia nota ꝑ ſe debite applicata ipſa ſit certa, & eadẽ quæſtio quæ eſt ſcita ab uno, & eſt dubitabilis ab alio, & hoc non inconueniens.

AD primum ſicut dicebatur. Ad rationem cõtra hoc dr̃, quod iſtæ determinationes gñe, & numero non referuntur ad idẽ, ſed hæc determinatio in gñali referenda eſt ad concluſiones, & hæc determinatio numero referenda eſt ad æqualitatem, & ita patet quod intellectus eſt iſte. Quæſtiones acceptæ in gñali, ſunt æquales numero his quæ uerè ſcimus in generali, & ſic eſt propoſitio vera.

¶ Ad ſecundum principale dico quod propoſitiones numero infinitæ ſunt, & ſic de illis non intendit Ari. ſed ſolum de qõnibus in gñe. Similiter intelligendum quod cõtingentium, ut contingentia ſunt propriè non eſt quęſtio, ſicut nec eorũ eſt ſcĩa, quia omnis quæſtio eſt qõ medij ſiue cauſæ, ſed contingentia ut talia ſunt non hñt cauſam eorum, tñ de his quę ſunt cõtingentia qõnes ſiũt, ut quare uadis Romam? Reſpondetur, ut recuperem ſanitatem. De iſto contingenti ſit quæſtio propter hoc quod habet quandam cãm ordinatam q̃ eſt intenta a uadente, & iſto modo contingens quæri poteſt,

teſt, & etiam ſciri per talem cauſam, ſed talis ſcientia non pertinet ad demonſtrationẽ. ¶ Ad aliud dico, quod illud quod quæritur dubium eſt quantum eſt de ſe. Cum hoc tamẽ ſtat, quod ęquales ſunt quæſtiones his quæ uere ſcimus, quia eædem numero propoſitiones quæ prius fuerunt dubiæ poſterius fiunt certæ per propoſitiones notas.

¶ Ad aliud, ſicut dicebatur.

¶ Ad illud contra hoc, dico quod non oportet addiſcentem credere concluſionẽ antequam per demonſtrationes per ſe concludant, ſed præmiſſas credere debet, quia ſunt per ſe note, uel quando ex præmiſſis determinato mõ applicatis infertur concluſio, tunc addiſcens credit concluſionem, ſed prius non oportet nec hoc intendit Ariſt.

Quæſtio XLIX.

QVæriť an ſi eſt, ſit quęſtio? quod non uideť. omnis quæſtio. aliquid pręſupponit, ſed quæſtio ſi eſt nihil præſupponit. ergo ſi eſt non eſt quæſtio.

Probo minorem. Sic ſi eſt aliquid præſupponit, tunc præſupponeret quid eſt. Sed qd eſt non præſupponitur, quia præſupponit ſi eſt, ergo non præſupponitur a ſi eſt. ¶ Item illud, quod præcognoſcitur ante demonſtrationem non eſt quæribile, q̃a omne quæribile eſt ſcibile. Sed ſi eſt præſupponitur ante omnem demonſtrationem: quia de ſubiecto præcognoſcitur ſi eſt, & quid eſt. ¶ Item ſi eſſe quæritur de aliquo, quæro an quæratur idem de ſeipſo an aliud de alio. ſi idem de ſeipſo tunc non eſt quæſtio, quia per Ariſtotele. quærens quare homo eſt homo nihil eſt quærere. Si quæriť aliud de alio, tunc qõ talis non eſt ſimplex de compoſita. Quia quæſtio ſimplex eſt quando illud, quod quæritur non eſt alterius eſſentiæ, ſicut dicit Linc. ¶ Item ſi hic quæritur aliud de alio, tunc eſſe poſſet demonſtrari, quia eſſe haberet in ſubiecto cauſam quare inſeparabiliter ei ineſt, & eſt ſecundum ſe aliud ab eo cuius eſt, ergo eſt demonſtrabile. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod ſi eſt quęſtio, ꝙ patet ex intentione Ariſt. dicit enim, quod ſi eſt, eſt quæſtio ſimplex. ex hoc ſequitur, quod ſi eſt, eſt, quęſtio ſimplex. & eſt quęſtio ſimplex ſicut dicit Thomas ꝑ hoc,

hoc, quia non prædicatur eſſe tertium, ſed ſecundū Linco. dicitur quæſtio ſimplex. quia ratio formæ, & ratio rei ſubiectæ, & ratio, & forma rei prædicatæ non ſunt duæ, ſed una, & quæſtio compoſita eſt cum forma, & ratio rei ſubiectę, & ṗdicati ſunt duæ, ſicut hic cum quæritur an homo ſit riſibilis. ¶ Intelligendum tamen eſt, quod ad qōnem tria requiruntur, & iſta ſufficiunt. ¶ Primum eſt, quid id de quo quæritur ſit dubitabile quantum eſt de ſe. ¶ Secundum eſt, quod quæribile aliquid præſupponat.

¶ Tertiū eſt, quod ipſam habeat medium per quod, demonſtrari poſſit. Iſtę tres cōſtitutiones includūtur in hac condōne ſi eſt, qa eſſe quātū eſt de ſe dubiū eſt, qa contingit ſcire qd ſignatur p hirco ceruum, & tñ dubitare an ſit. ſimiliter ſi ē ṗſupponit quid eſt, nō qd ē ſimpliciter, ſ. qd eſt rei, ſed qd eſt, ꝙ ſignatur per nomē, ſimiliter ſi eſt hēt mediū per, ꝙ poſſit demrari'. ¶ Iuxta ꝙ eſt intelligendum quod duplex eſt eſſe quoddā eſt eſſe ſubiecti, & aliud eſſe paſſionis. Eſſe ſubiecti non habet mediū, &c. nec eſt demrabile, quia de ſubiecto præcognoſcitur, quid eſt, & quia eſt ante oēm demrationem. Eſſe autē paſſionis eſt demonſtrabile, quia eſſe paſſionis eſt ineſſe, & ineſſe paſſionis ſubiecto demonſtratur, & per diffinitionem ſubiecti tanquam per medium, & etiam per diffinitionem paſſionis. ergo ſi eſt, eſt qō cū habeat cōditiones requiſitas ad quęſtionem.

AD primum argumentū dico, ꝙ qō ſi eſt aliquid præſupponit. Non præſupponit tamen quid eſt rei, ſed quid eſt quod ſignificatur per nomen, quid enim rei præſupponit ſi eſt, vt argutum eſt. & ideo a ſi eſt nō præſupponitur. ¶ Ad aliud patet per dicta in pōne, quia de ſubiecto ṗcognoſcitur ſi eſt, & qd eſt. & ideo de ſubiecto nō poteſt quæri. Eſſe tñ paſſionis pōt eſſe quæribile. ¶ Ad aliud dicitur, quod eſſe quæritur de eo cuius eſt, non ſicut totaliter idē ſibi, nec ſicut totaliter diuerſum. Sed quæritur tanquam aliquid reducibile ad genus illius cuius eſt, vt ſi ſit eſſe ſubſtantiæ ad ſubſtantiam, ſi quantitatis ad quantitatem, & ſic de cæteris generibus, ita quod non prædicatur eſſe quod eſt alterius generis. & eſt quæſtio ſimplex. Et prædicatur eſſe ſecundum adiacens, quod eſſe, ſicut dicit Thomas, eſt reducibile, ad genus illius,

cuius

cuius eſt eſſe. ¶ Ad aliud patet, quod hic non quæritur totaliter aliud, vnde non eſt demõſtrabile de eo cuius eſt, quia eſſe in ſubiecto pręſupponit eſſe, & ideo eſſe ſubiecti demonſtrari non poteſt, nec illud quæritur propriè. Si tamẽ quæritur, hoc non eſt, vt fiat notum per demõſtrationem, ſed vt aliqua alia via notificetur, ſed eſſe paſſionis quæritur, & idem demonſtratur.

¶ Videtur tamen Linco. aliter dicere, quod eſſe cuiuſlibet alterius a prima cauſa demonſtrari poteſt de eo cuius eſt excepta ſubſtantia, quod eſt generaliſſimũ, ipſa enim ſubſtantia non habet diffinitionem, quia nõ habet genus ſuperius, & ideo de ſubſtantia, quæ eſt generaliſſimum non demonſtratur eſſe, nec de prima cauſa eadem ratione, quia prima cauſa nõ eſt in genere, quia eius eſſe eſt eius eſſentia, & ſic eſſe ſubiecti, & eſſe paſſionis quæribile eſt, & etiã ſcibile, exceptis his, quæ dicta ſunt.

¶ Ad rationem dico, quod eſſe ſimpliciter ſubiecti demonſtratur per diffinitionẽ ſubiecti de ſubiecto, tamen eſſe ſubiecti incõpletè ante demonſtrationem præcognoſcitur, & præſupponitur, tunc enim præcognoſcitur eſſe ſubiecti incompletè, quando ipſum cognoſcitur per aliqua accidẽtia, ſiue per deſcriptionem, & tale eẽ pręcognoſcitur antequam pręcognoſcatur quid rei. Et cum hoc conuenit Ariſtot. 7. meth. & primo de anima, & ſecũdo huius. Dic .n. ꝙ accidẽtia magnam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid rei. eſſe tñ complerè ſubiecti per diffinitionẽ ſubiecti acquiritur, & ſic patet quod alio modo eſſe p̄cognoſcitur, & præſupponitur, & alio modo quæritur. Sic ergo patet per ipſum, qa quãdo quæritur, an hoc eſt, non quæritur aliqua forma de alia, & ideo eſt quæſtio ſimplex, nec totaliter idem, vt dictum eſt, quia tunc non eſſet quæſtio.

Quæſtio L.

QVæritur, an quid eſt ſit quæſtio, quod non vr̃, quia omne quod quæritur eſt ſcibile per quid eſt, quia illud quod ſcitur, ſcitur per diffinitionem indicantem quid eſt, & illud quod quęritur etiam ſcitur. Sed quid eſt nõ ſcitur per medium quod eſt, quod quid eſt, quia eadem ratione illud quod quid eſt ſciretur per aliud quod quid eſt, & ſic eſſet proceſſus in infinitũ.

¶ Item

¶ Item, eſſe quæribile eſt ſcibile, quod non eſt ſcibile, ergo nec quæribile, probo minorem. Si quid eſſet ſcibile. ſciretur per cauſam, ſed nihil eſt intimius rei, q̃ ſuum quod quid eſt, ergo qđ quid eſt, non habet cauſam intrinſecam per quam poſſit ſciri.

¶ Hic dicitur quoddam eſt, quod quid eſt ſubiecti, & aliud quod quid eſt paſſionis. Quod quid eſt ſubiecti, quæri non poteſt, quia nec ſciri, quia de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt p̄ Ariſtot. Quid tñ paſſionis quæritur, & illud ſcitur per diffinitionem ſubiecti.

¶ Contra iſtud. Primo oſtendo quod quid eſt ſubiecti q̄ri poteſt, & etiã ſciri, quia contingit aliquem cognoſcere eſſe, & dubitare de principijs iudicantibus quid, & poſtea contingit cognoſcere principia indicantia quid, ſicut puer cognoſcit bouem eſſe. & tamen principia bouis eſſentiali ignorat, & poſtea principia indicantia quid cognoſcit, ſed illud quod eſt primo ignotum, & poſtea notum eſt quæribile, & etiam ſcibile. ergo quid eſt ſubiecti, eſt quæribile, & etiam ſcibile, quia tunc quid ſubiecti fit notum per quid notius, ergo ſcibile eſt.

¶ Item quod quid paſſionis non poſſit ſciri videtur, quia per Ari. Quod quid eſt nõ poteſt demonſtrari, q̄a ſic fieret petitio principij. ergo qđ qđ paſſionis demõſtrari nõ põt.

¶ Item, omnis quæſtio eſt qõ medij, ſiue cauſæ per Ariſtot. Sed quod quid non eſt quæſtio medij, quia ipſius quid non eſt medium, ſiue cauſa. ergo quid eſt nõ eſt quęſtio.

¶ Item quid eſt præſupponit ſi eſt, ut eſt, quæſtio ſed quid eſt idem eſt quod eſſentia, vel ipſam pręſupponit, quia tunc nulla roſa exiſtente non poſſet cognoſci quid eſt roſa, ergo quid eſt non eſt quæſtio, ut quid veram eſſentiam rei notificat.

¶ Itẽ quęſtio differt a ſuperpoſitione, & petitione in hoc quod in quęſtione non oportet addiſcentem conſentire parti opponentis quam intendit opponens. Sed poteſt eſſe contrariæ opinionis, ſed in eo quod quid eſt non poſſunt opponens, & reſpondens eſſe contrariæ opinionis. ergo quid eſt non eſt quęſtio. Minor patet, quia qõ quid eſt non eſt quæſtio dialectica. ergo in quęſtione quid eſt non poſſunt eſſe opiniones contrariæ, ſed tantum erit vna pars ſuſtinenda. ¶ Item ſi quid eſt eſſet quęſtio,

idem

idem eſſet dubitabile, & præſuppoſitum. conſequens eſt falſum, ergo & añs. Probatio conſequentiæ, quia quid eſt pręſupponit ſi eſt. Si igiť dicis, ꝙ q̄d eſt, eſt qō, tūc q̄d eſt p̄ſupponitur a ſi eſt, quia eſſe, vel eſt eſſentia, uel immediatè conſequens quidditatē, ſed quod ſequitur quidditatem ipſam præſupponit. ergo eſſe præſupponit quidditatē. Si ergo dicas, ꝙ quid eſt, ſit qō, idem erit dubitatum & pręſuppoſitum. ¶ Hic dr̄, ꝙ non ſequitur, quia eſt aliud quid eſt, q̄d eſt dubitatum, & ꝙ eſt pręſuppoſitum a ſi eſt, quia quid eſt uerū eſt dubitatum. Sed quid eſt uerum non p̄ſupponiť a ſi eſt. Si eſt.n. ſolum præſupponiť, quid eſt, ꝙ ſignificatur per nomen, & ita illud, q̄d p̄ſupponitur, & aliud quæritur. ¶ Contra. Illud non ſoluit, quia eſſe, vel eſt quidditas, uel immediatè conſequitur quidditatem verā. ergo eſſe præſupponit quidditatem ueram, & non ſolum præſupponit, ꝙ ſignificatur per nomen. ¶ Itē eſſe diſtinctum conſequitur eſſe diſtinctū. ergo eſſe p̄ſupponit entitatē diſtinctā, & hoc non eſt quidditatis ſignificatæ per nomen tm̄, ſed quid eſt rei, ergo p̄ſupponit uerā quidditatem rei. ergo ſi eſt præſupponit quid eſt. ¶ Aliter dicit Linco. ꝙ quid eſt p̄ſupponit ſi eſt cognitum per accidentia. Quid eſt tñ præſupponitur a ſi eſt, ſm ꝙ quid eſt cognoſcitur per principia eſſentiali. unde eſſe dupliciter cognoſcitur. Vno modo per accidentia. Alio modo per principia eſſentialia. Vnde p hoc ad formam argumenti dici pōt ꝙ quid eſt dubitatur ſm ꝙ præſupponit eſſe cognitū per principia accidentalia, & ipſum eſt præſuppoſitum ab eſſe completè cognito p principia eſſentialia, & quod idē ſit præſuppoſitum, & dubitatum non eſt inconueniens.

¶ Contra ſi eſſe cognitū completè præſupponit, quid eſt, tunc eſſe per quid eſt pōt demonſtrari de eo cuius eſt, ſed hoc eſt falſum. per Ariſtote. quia de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt, & ꝙ p̄cognoſcitur ante demōſtrationem, demonſtrari non p̄t. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ quid eſt, eſt qō ſicut dicit Linco. & hoc ideo eſt, qa quid dubitari poteſt, & quia eius cognitio acquiri poteſt. (Docet enim Ariſto. venari, ꝙ quid eſt) ergo, &c. Dicunt quidam, ꝙ quid eſt ſubiecti non quæritur, quia de ſubiecto tanquam de fundamento

in demonſtratione prçcognoſcitur, quid eſt, & ſi eſt, ut dicit. Ariſt. quid eſt tantum paſſionis quçri poteſt, & ipſum poteſt ſciri de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. ¶ Intelligendum tamen eſt, quod quid eſt contractum ſub rõne qua eſt quid, ſic non quæritur, ita ꝙ ſub illa rõne ſciatur tanquã concluſum in demonſtratione, quia ſic eſſet petitio principij, ut dicit Ariſ. Quid eſt tantum quæritur, ut per aliquã aliam uiã fiat notum, ut per uiam diuiſiuam, ſicut docet Ariſt. & innoteſcit tanquam medium, nõ tamen tanquam cõcluſio in demonſtratione. illud tñ quod eſt, quid non acceptum ſub illa ratione, ut quid, ſed materiale poteſt demõſtrari per quid formale, ita quod hoc demonſtratur ineſſe illi cuius eſt, ſed non ſub ratione qua eſt quid.

AD primum argumentũ dico, quod quid ſub ratione qua eſt, quid non quæritur p medium, nec demonſtratur. quia ſic eſſet proceſſus in infinitum. ¶ Ad aliud dico, qđ quid ſubiecti non reqritur, nec ſcitur demonſtrationem ſub ea ratione qua eſt, quid.

¶ Rationes quç probant, ꝙ quid eſt põt demonſtrari poſtea ſoluentur. ¶ Ad aliud principale dr̃, ꝙ omnis q̃ſtio eſt qõ medij, non ita, quod ipſum demonſtretur per medium. dictum .n. eſt, quod quid eſt ſub ratione qua qđ eſt quæritur, non ita, quod ipſum ſciatur per demonſtrationem tanquam concluſio, ſed aliqua alia uia, ut dictum eſt in poſitione. ¶ Ad aliud dico, quod quidquid eſt, ut eſt uera quidditas rei, præſupponit ſi eſt, ſed non eſſe actuale diſtinctum contra fuiſſe, vel fore, ſicut argutum eſt, ſed prçſupponit eſſe aliud, ſicut poſtea uidebitur. Ad aliud dicit Linc.

¶ Ad rationes contra hoc dicitur ſecundum ſententiam eius, quod quid eſt poteſt demonſtrari de ſubiecto per eius, quod quid eſt, quia põt dubitari, ſi continetur ſub alia ſpecie.

¶ Ad auctoritatem Ariſ. dicit ꝙ de ſubiecto prçcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt, non cõplete, ſed prçcognoſcitur eſſet notũ per principia accidentalia, & eſſe iſto modo non demonſtratur eſſe, ſed demonſtratur eſſe notum per principia accidentalia ſecundum ipſum. ¶ Aliter dr̃, ꝙ quid eſt p̃ſupponit eſſe confuſum, ſed ipſum, quid prçſupponit eſſe diſtinctum. Et ita aliud eſſe prçſupponitur, & aliud eſſe

con-

conſequitur: licet illud forte ſit idem cum priori.

Quæſtio L I.

QVæritur utrum eſſe exiſtere ſit de neceſſaria? quòd ſic videtur. Auctor de cauſis dicit, qđ prima rerum cauſatarum eſt eſſe: ſed ꝙ eſt primum in rebus cauſatis eſt eſſentia. ¶ Item Commentator dicit, ꝙ hoc eſt problema de genere homo eſt, ſed genus eſt de eſſentia illius cuius eſt. ergo, &c. ¶ Item ratio Commentatoris eſt ad hoc. Hō eſt, aut ergo per ſe, aut ꝑ additum. ſi per ſe habetur ꝓpoſitum. ſi per additum, quæro de illo addito, illud additum eſt, aut ergo per ſe, aut per additum. Si per ſe eadem ratione fuit ſtandum in primo. Si per additum ſic erit proceſſus in infinitum.

¶ Hic dicitur, quod homo eſt per additionem, & illud additum eſt per ſe, & non eadem ratione ſtandum eſt in primo: ſicut in ſimili patet. Homo diſgregat per albedinem, & albedo diſgregat per ſe, & non eſt eadem ratione ſtandum in primo. ¶ Contra. ſi illud additum ſit per ſe: ergo eſſe eſt de eſſentia illius addit, & ſic habentem propoſitum, quòd eſſe eſt de eſſentia illius cuius eſt. ¶ Itē quæro de illo addito, aut eſt eſſentialiter ipſum eſſe, aut participans eſſe. Si ſit ipſum eſſe, tunc homo eſt per ſe, quia non per medium. Si ſit participans eſſe, cum omne participans eſſe ſit compoſitum diſtinctum numero contra alterum, ſequitur, ꝙ homo eſt aliud compoſitum diſtinctum numero ab homine. Sed hoc eſt impoſſibile, quia homo non eſt per entitatem alterius compoſitum numero, ſicut ſortes non eſt albus per albedinem Plat.

¶ Aliter dicitur ad rationem, ꝙ homo eſt per additum. Et cum dicitur, qđ illud additū eſt, dicitur qđ non, quia illud additum non eſt, ſed eſt illud quo aliquid aliud eſt, ſicut forma non eſt, ſed eſt principium eſſendi compoſitum. ¶ Contra. illud additū non poteſt eſſe purè nihil, quia tunc homo eſſet purè nihil, ergo illud additum aliquo modo eſt ens, & quotiens dicitur ens, totiens dicitur eſſe, per Ariſtote. ergo illud additum eſt. ¶ Itē quantum denominatiuè prædicatur de re proprij generis, bene enim dicitur linea eſt q̄ta, ergo eadem ratione eſſe poteſt prædicari de quocunque, quod aliquo modo eſt

ens, ergo idem additum quo homo eſt, licet non ſit entitate compoſiti, tamen aliquo modo eſt, ſicut forma eſt entitate principij. ¶ Item ad principale, ens eſt de cuiuſlibet eſſentia, per Ariſtote. & ens, & eſſe idem ſignificant. ergo eſſe eſt de eſſentia cuiuſlibet. ¶ Hic dicitur, quod ens eſt duplex. ens nomen, & ens participium. Ens nomen eſt de eſſentia cuiuſlibet, ſed ens participium non. Primo modo non eſt uerum, ꝙ ens & eſſe ſignificant idem, ſed bene ſecundo modo. ¶ Contra illud, ens nomens & ens participium ſignificant idē, licet differant in modo ſignificandi, ſed ens participium, & eſſe idem ſignificant, ut cōceſſum eſt, ergo ens nomen, & eſſe idem ſignificant.

¶ Hic dicitur, quod ens nomē, & ens participium ſignificant ſub diſtincto modo, & ille modus facit, quod ens, & eſſe ſignificent idem, ut ens eſt participium, quia utrunque ſignificant rem, ut menſurata tempore; tamen ens nomen, & eſſe non ſignificāt idem, quia ens nomen non ſignificat rem, ut tempore menſuratam. Sed ens participium, & eſſe ſigñat, ut menſuratam tempore, & ideo nō ſunt de eſſentia.

¶ Contra illud, ſi ens participium non ſit de eſſentia, quia menſuratur tempore, tunc non eſſet hæc neceſſaria, homo eſt ens animal: qa hic ponitur ens animal, ut tēpore menſuratur de homine, & ut ſic non eſt de eſſentia per ſe. ¶ Item ad principale. generatio terminatur ad ſubſtantiam ſolum tanquam ad per ſe terminum, & generatio per ſe terminatur ad eſſe, & eſſe eſt ſubſtantia rei.

¶ Hic dicitur, quod generatio non terminatur ad eſſe, ſed ad ſubſtantiam ſub eſſe.

¶ Contra illud, generatio eſt a non eſſe ad eſſe per Ariſtote. ergo generatio per ſe terminatur ad eſſe. ¶ Item ſi generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe, & per ſe eſſe eſt aliud ab eſſentia, ergo generatio terminatur ad ens per accidens, ergo ens per accidens per ſe generatur, quod eſt impoſſibile.

¶ Item ad principale ſi eſſe non ſit eſſentia rei, tunc cum eſſe ſit in eſſentia, eſſentia erit in potentia reſpectu cuiuſlibet, quod eſt in ea, quod eſt alterum a ſua eſſentia: ſed conſequens eſt falſum. ergo, & antecedens. falſitas conſequentis patet, quia ſi eſſentia ſit in potentia ad eſſe, aut ergo in potentia acti-

ua, uel paſſiua. Si actiua, tūc eſsentia haberet eſse anteq̄ eſset, quia quod eſt in potentia actiua reſpectu alterius eſse habet reſpectu illius. Si in potentia paſſiua, tunc eſſentia manens poſset eſse, & non eſse, quia potentia paſſiua eſt potentia contradictionis. ¶ Item ſi eſse ſit aliud ab eſsentia cum immediatè conſequatur eſsentiam, ergo eſse de eſsentia poteſt demonſtrari, conſequens eſt falſum, ergo, & antecedens. Conſequentis falſitas patet, quia in demonſtratione pręſupponitur quid eſt, & ſi eſt, & quod pręſupponitur non demonſtratur, ergo eſse non demonſtratur, quia prædicatum eſt de per ſe intellectu ſubiecti.

¶ Ad oppoſitum ſi eſse eſset de eſsentia rei, hæc eſset neceſsaria homo eſt, conſequēs eſt falſum, ergo & animas.

¶ Itē ſi ſic, tunc intelligens te non eſse uel hominē non eſſe intelligeret incōpoſſibilia.

¶ Item eſſentia abſtrahit ab eſse fuiſse, & fore, ergo eſse de eſsentia nō eſt, quia illud a quo aliquid abſtrahit non eſt de eius eſsentia.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ eſse exiſtere non eſt de eſsentia, quia de illo eſse eſt dubitatio. Sed de eē eſsentiæ nō eſt dubitatio. Rō hu9 eſt iſta. Illud quod pōt intelligi ſine altero non includit illud in ſua eſsētia, eſsentia poteſt intelligi non intelligendo eſſe. ergo, &c. Hęc patet ſimiliter, quia eſsentia abſtrahitur ab eſse fuiſse, & fore. ſicut ergo fuiſse, & fore non ſunt de eſsentia. ita nec eſse. ¶ Intelligendum tamē eſt pp rōnes, ꝙ eſse exiſtere non cōſequitur eſsentiam, primo, ſed primo cōſequitur indiuiduum. Indiuiduum enim per ſe, & primo exiſtit. eſsentia nō niſi per accidens.

Ad primum argumentum dico quòd auctor de cauſis intelligit per ſe actum primū, & non exiſtere. Vnde intellectus eſt, qd̄ principia rerum creatarū eſt eē, hoc eſt principia creatarū eſt actus, ſicut patet de intellectu, & nō loquitur hic de eſse quod eſt exiſtere. ¶ Ad aliū auctoritatē, ꝙ Commentator intendit, ꝙ hoc eſt prædicatū gn̄ale, hō eſt. Vnde per problema de gn̄e, intendit prædicatū generale, cuiuſmodi eſt prædicatum tranſcendens.

¶ Ad aliud, ꝙ homo eſt per ſe, ita quod non per medium habens eſse, & ſimiliter eſt per additum, ut per eſse, quia eſse eſt tanqnam illud quo aliquid eſt, tamen illud eſse non eſt, ita ꝙ ſit habens eſse.

Vnde tunc iſta ſimul ſtant, ꝙ homo ſit per ſe ita, & non per medium habens eſſe, & tñ homo eſt per additũ tanquam per aliquod quo aliquid eſt, & non per additum quod eſt, ita ꝙ ſit habẽs eſſe, ſed per additum, quod eſt principium eſſendi.

¶Ad rationes contra hoc primæ rationes contra principale probant, quòd illud eſſe non eſt tanquam habens eſſe, ſed tanq̃ principium quo compoſitum eſt.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur, hoc eſt conceſſum. ¶Rõnes contra ſm̃ rñſionem probãt ꝙ eſſe illud ꝑ qđ homo eſt, eſt aliquo modo, & hoc eſt conceſſum ſimpliciter, quia illud eſſe eſt non tanquam habens eſſe, ſed tanq̃ principium quo compoſitum eſt.

¶Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationẽ contra hoc ſicut prius. ¶Et Ad aliud contra hoc, dicitur ꝙ ſic, dicẽdo homo eſt ens animal, ens ſpecificatur per animal, & ideo quodammodo ſtat ſecũdum exigentiã animalis, & ideo nõ eſt hæc contingens: Homo eſt ens animal, hęc tñ eſt cõtingens: Homo eſt animal ens, quia in iſta animal ſpecificatur per ens, & ita quodãmodo ſecundum eſſe temporale menſuratur, & ideo hęc eſt contingẽns, homo.n.poteſt eſſe animal exiſtens, & non exñs. ¶Aliter poteſt, & melius, quòd ens nomen, & ens participium non ſignificant putam entitatem rei ſiue quidditatem, ſed ens participium ſignificat rei exiſtẽtiam quæ eſt extra eſſentiam & illi eſſentialiter accidit.

Per hoc ad formam principalis rationis, ſicut prius, quod ens participium, & eſſe idem ſignificant, ſed tamen ens nomen, & eſſe non ſignificant idem ſicut nec ens nomen, & ens participium ſignificant, idem & ideo licet ens nomen ſit de eſſentia, tamen eſſe non eſt de eſſentia, nec ens participium.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶Ad rationem contra hoc dicitur, ꝙ licet generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe, non tamen terminatur ad ens per accidens, quia eſſe nõ eſt res alterius generis ab eſſentia, ſicut album eſt alteriꝰ generis ab homine. Eſſe enim eſt in eodem genere cũ eo cuius eſt per reductionẽ. Vnde eſſe nõ eſt habens eſſe, ideo non eſt in genere per ſe, & ſubſtantia ſub eſſe non facit ens per accidens, ſicut homo albus. ¶Ad aliud cum dicitur, ꝙ generatio eſt a non eſſe in eſſe. iſte eſt intelle-

ctus,

ctus, quod generatio eſt a ſubſtantia non ente ad ſubſtantiam ſub eſſe.

¶ Ad aliud principale, quod eſſentia eſt in potentia ad eſſe. Eſt enim in potentia paſſiua, quia poteſt exiſtere, & non exiſtere. Accidit enim ſibi exiſtere. Et cum dicitur, ergo eſſentia manens poteſt nõ eſſe, dr̃, ꝙ non oportet quòd eſſentia manẽs poſſit nõ eſſe, quia eſſentia manens exiſtit, & dum exiſtit, eſt. Sed tñ eſſentia manens eſſentia poteſt eſſe uel non eſſe.

¶ Ad aliud cum dicitur, qđ eſſe eſt eſſentia, poſterius eſſentia, conceditur. Et cũ infertur, ergo eſſe pręſupponit eſſentiam dicitur, quod eſſe exiſtere pręſupponit eſſentiam ſecundum aliquem gradum eſſendi, non tamen præſupponit eſſentiam exiſtere.

¶ Ad aliud, quod licet eſſe nõ ſit de eſſentia, non tamen poteſt demonſtrari de eſſentia. Ad huius probationem, dicitur quod non ſequitur eſſentiam niſi per accidens. Primo.n. ſequitur indiuiduum cuius eſt per ſe exiſtere. Et quia non ſequitur eſſentiam ſecundum ſe, & primo, ideo de eſſentia demonſtrari non poteſt. Similiter non eſt res alterius generis, nec per ſe ens in genere, ideo non poteſt demonſtrari.

Quæſtio LIII.

QVæritur utrum quæſtio quid eſt præſupponat ſi eſt? Quod non vr̃, quia de roſa, & niue poſſumus ſcire, quid ſunt nulla roſa exiſtente, ergo q̃ õ quid ex pręſupponit ſi eſt. ¶ Hic dr̃ quod iſta bene concludit, ꝙ quęſtio qđ eſt non præſupponit eſſe exiſtere, ꝑſupponit tamẽ aliud eſſe. ¶ Contra. quæro de illo eſſe quod præſupponitur. aut eſt eſſe eſſentiæ, aut eſſe exiſtere, aut aliquod tertiũ. Nõ eſſe eſſentiæ, quia ſi quid eſt præſupponere eſſe eſſentiæ, præſupponeret ſeipſum, qđ eſt inconueniens. Nec ꝑſupponit eſſe tertium, quia non eſt tale ut uidetur ſolum. ergo pręſupponit eſſe exiſtere.

¶ Item ad principale, eſſe diſtinctum conſequitur diſtinctam entitatẽ, quia ab unitate diſtincta cauſatur, ergo eſſe præſupponit quidditatẽ. ergo qđ eſt nõ ꝑſupponit eſſe, quia tunc in præſuppoſitionibus eſſet circulus.

¶ Item eſſe eſt poſterius eſſẽtia, ergo eſſe eſſentiam, ſiue quid eſt præſupponit, non ergo econtra. ¶ Item quid eſt nõ præſupponit illud, ꝙ ſibi accidit, ſed quidditati accidit

eſſe ſicut fuiſse, & fore. ergo quid eſt non præſupponit eſſe, ergo, & cæt.

¶ Ad oppoſitum eſt Ari. dicit enim quod quærentes quid eſt ignorãtes ſi eſt, nihil quærunt, quia quod nõ eſt nemo ſcit quid eſt, ſicut patet de tragelapho.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod quæſtio quid eſt præſupponit ſi eſt, ſicut dicit Ariſtotel. quia de non ente nullus ſcit quid eſt. Nullus enim ſcit quid eſt tragelaphus, ſed ſolum quid ſignificatur per nomen. ergo antequam ſciatur quid eſt, oportet quod præcognoſcatur ſi eſt. licet non eſse, quod eſt actualiter entis, cum non ſit de eſsentia, uerumtamen ſine eſsentia non poteſt eſse ergo, &c.

¶ Intelligendum tamen propter rationes quod quid eſt non præſupponit eſse eſsentiæ, quia tunc idem præſupponeret ſeipſum, nec præſupponit eſse exiſtere, quia eſse exiſtere eſt primo ipſius ſingularis, & tale accidit ipſi quid, quia quæſtio quid eſt, eſt quæſtio medij, & etiam quæſtio ſi eſt, ſed medium in demonſtratione eſt uniuerſale, ergo quid eſt, & etiam ſi eſt ſunt primo uniuerſalis, & non ipſius ſingularis. Et eſse exiſtere eſt ipſius ſingularis primo. ergo quid eſt non præſupponit eſse exiſtere primo, ſed quid. eſt præſupponit tertium eſſe, quod eſt actualiter entis, & illud eſſe quod eſt actualiter entis nihil aliud eſt niſi quidam gradus eſsendi unius eſsentiæ diſtinctus contra alium gradum alterius eſſentiæ, quem gradum habet eſsentia cum eſt. Vnde iſte gradus eſsendi præſupponitur de omni quod eſt quid, & illud eſse eſt quodammodo non eſse prohibitum in rerum natura: ſiue eſse in habitu (ſicut dicit quidam) & non eſse exiſtere, & propter hæc dicit quod de tragelapho nullus ſcit quid, q̃a non licet eſse ſic in habitu, ideſt aliquem gradum eſsendi in rebus.

¶ Aliud eſt intelligendũ propter ſecundum argumẽtum, quod eſse dupliciter cognoſcitur. Vno modo per mediũ accidentale. ſicut nos cognoſcimus cælum per accidentalia, & per effectus. Alio modo cognoſcitur eſse per medium eſsentiale, ut quando cognoſcitur per quod quid eſt. Iſto ſo modo eſse cognoſcitur diſtincte, & præſupponit q̃d eſt a quo capit diſtinctionẽ. Primo mõ eſse cognoſcitur cõfuſo modo & incõplete.

plete. & iſto primo modo q̃d eſt præſupponit ſi eſt, & quid eſt præſupponit eſſe cognitũ modo confuſo. Sed ſecundo modo eſſe acceptum præſupponit quid eſt. & loquor de eſſe quod eſt actualiter entis, ſiue gradus eſſendi, & non de eſſe, quod eſt exiſtere.

AD rationes, patet per hoc. ¶ Ad primã patet q̃d eſt illud eſſe quod præſupponit, & per hoc patet ad rationem contra hoc, & ſic ad duas primas, præſupponit enim aliquod tertium eſſe quod nec eſt eſſe eſſentiæ, nec eſſe exiſtere quod menſuratur tempore. ¶ Ad aliud principale patet in poſitione, quòd eſſe diſtinctè cognitum præſupponit quid eſt, cum hoc tamen ſtat quod quid eſt prçſupponat ſi eſt indiſtinctum cognitum.

¶ Ad aliud, ꝙ eſſe eſt poſteriꝰ eſſentia, ſiue q̃dditate, & ideo completum eſse, & completè cognitum quid eſt præſupponit eſse tamen cognitum indiſtinctè non præſupponit in cognoſcendo quid eſt.

¶ Ad aliud, quod eſse exiſtere accidit eſſentiæ, & illud non præſupponitur. eſſe tamen quod eſt actualiter proprietas entis non accidit eſſentiæ, ita quod poſsit eſſentia eſſe, & illud ſibi non ineſſe, immo ſemper eſſentiam conſequitur, ſicut poſtea patebit. ¶ Contra eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ eſt poſterius eſſentia, ſed prius non dependet a poſteriori. ergo eſſentia poteſt eſſe, & non eſſe loquendo de iſto eſſe.

¶ Ad iſtud dicitur, quod licet eſse quod eſt actuale ſit poſterius, tamen ipſum eſt illud ſub quo eſsentia eſt. Eſt enim poſterius, ſicut modus eſsendi eſt poſterius eo cuius eſt modus. Vnde neganda eſt hæc conſequentia. Eſse eſt poſterius eſsentia, ſicut modus determinatus rei. ergo res poteſt eſse, & non eſse, quia eſt modus determinatus, ſine quo res non poteſt eſse, ſiue intelligi.

¶ Contra dictum in poſitione arguitur. dictum eſt enim in poſitione quod eſse ſcitur per medium accidentale, & tale eſse eſt, quod præſupponitur a quæſtione quid eſt.

¶ Contra illud, ſi eſse cognoſcitur per medium accidentale, aut ergo cognoſcitur per medium accidentale, quod eſt commune, aut per proprium, non per medium accidentale commune, quia accidens commune non magis hoc ſubiectum denominat quam illud. ergo per accidens commune non poteſt ſciri hoc ſubiectum eſse,

nec

nec per accidens proprium, quia accidens proprium præſupponit ſubiectum eſſe. ergo per accidens propriū non ſcitur ſubiectum eſſe.

¶ Hic dicitur, quod eſſe ſcitur per accidens proprium, & ēt per accidens commune. maximè, quia accidens commune eſt notum apud ſenſum, & omnis cognitio ortum habet a ſenſu, ſiue a cognitione ſenſitiua, veruntamen per accidentia non ſcitur eſſe diſtinctum, ſed eſſe confuſum, quia ad eſſe confuſum alicuius cognoſcendum ſufficiunt accidentia communia, licet non ſufficiant ad cognoſcendum eſſe diſtinctum. Similiter per accidens proprium cognoſcitur eſſe confuſum tantum, & per quidditatem ſubiecti cognoſcitur eſſe diſtinctum.

Quæſtio LIII.

QVæritur, an eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ ſit de eſſentia? Quod ſic videtur, quia ens nomen, & eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ ſignificant idem, ſed ens nomen eſt de eſſentia. ergo eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ, licet eſſe exiſtere non ſit de eſſentia.

¶ Item ratio Commentator, prius allegata eſt ad hoc, quia homo eſt, aut ergo per ſe, aut per additum. Si per ſe habetur propoſitū, ſi per additum proceſſus erit in infinitum.

¶ Item ſi eſſe non ſit de eſſentia, tunc eſſentia eſt in potentia ad eſſe, quia eſſentia eſt in potentia ad quodlibet quod eſt in ea præter eſſentiam, ſed conſequens eſt falſum, quia aut eſt in potentia actiua vel paſſiua. Si in potentia actiua, tunc eſſentia eſſet antequam eſſet. Si in potentia paſſiua, tunc eſſentia poſſet eſſe, & nō eſſe, loquendo de eſſe quod eſt actualiter entis, quia potentia paſſiua eſt potētia contradictionis.

¶ Item ſi eſſe non ſit de eſſentia, ergo eſt aliud, ergo demonſtrari poteſt.

¶ Itē ſi ſic, tunc eſſet accidens, & per conſequens præſupponeret ſubiectum eſſe.

¶ Item ſi ſic, tunc eſſe poſſet intelligi, ſine actualitate.

Ad oppoſitum eſt Boetius dicens, quod in omni, quod eſt circa primum, aliud eſt quod eſt, & quo eſt, ergo quod eſt, eſt eſſentia, quo eſt eſt eſſe, ergo eſſe eſt aliud ab eſſentia.

AD QVAESTIONEM dr̄, quod eſſe, ꝙ eſt actualiter entis non eſt de eſſentia. huius pōt eſſe duplex ratio. Prima, quia eſſe eſt modus eſſētiæ.

tiæ. Modus autem rei non eſt de eſſentia.

¶ Itē ſi eſſe eſſet actus intrinſecus eſſentiæ, & etiam ipſius eſſentiæ eſt unus actus eſſentialis, ut forma ſubſtātialis, tūc unius cōpoſiti eſſent duo actus ſubſtantiales completi, ſed duo actus ſubſtantiales completi faciunt duo compoſita. ergo unum compoſitum eſſet duo compoſita, quod eſt inconueniens, patet ergo quod eſſe quod eſt actualiter entis non eſt de eſſentia ſicut nec eſſe exiſtere. Iſta tamen duo eſſe ſunt diſtincta, quia eſſe quod eſt actualiter entis primo conſequitur eſſentiam, & eſt proprium eſſe ipſius eſſentię, ſed eſſe exiſtere primo conſequitur ipſum indiuiduum. Et licet unum non poſſit eſſe ſine reliquo, poteſt tamen intelligi ſine reliquo. Nec oportet quod ſint unum in reliquo, cum non ita ſit proprium eſſe ipſius indiuidui, &c. apparet tamen quod illa duo eſſe ſint unum propter hoc quod in re ſunt coniuncta.

AD primam rationem videtur quòd ens, & eſſe quod eſt actuale eſſe non ſignificant idem. Vnde intelligendum eſt, quod triplex eſt eſſe. Eſſe eſſentiæ, & eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ, & eſſe exiſtere. Eſſe primo modo & ens nomen idem ſignificant, ſecundo modo, & tertio non ſignificant idem. Ad illud Commentatoris ſicut prius quod homo eſt per ſe, quia non per aliud additum quod eſt habens eſſe, unde non eſt medium inter eſſe, & hominem qui eſt habens eſſe, ſicut nec inter illud, quod eſt illud quo aliquid habet eſſe, ſic ergo patet qualiter ē per ſe, ſed non ſequitur ulterius, ergo eſſe eſt de eſſentia, quia eſſe nec prędicatur de eſſentia primo modo, qa non eſt de eſſentia (quia non eſt diffinitio nec pars diffinitionis, nec aliquid eſſentiæ.) Nec ſecundo modo, qa ſic prędicatur per ſe aliquod accidens de ſubiecto quod, in ſubiecto pręſupponit eſſe, ſed eſſe non eſt accidens, quia non eſt ens proprie, ſed modus eſſendi, & ideo eſt in eodem genere in quo eſt eſſentia per reductionem, & non eſt in genere per ſe, unde hæc eſt per ſe, homo eſt, ſed non ſicut pertinet ad demonſtratorem. ¶ Ad aliud quod eſſentia eſt in potentia paſſiua. Et cum dicitur quod potentia paſſiua eſt potentia contradictionis. Dico quod duplex eſt potentia paſſiua.

Vna

Vna eſt indiuidui, & illa eſt contradictionis. Vult enim Ari. in 7. quod materia partis ad indiuiduum eſt principium quo aliquid poteſt eſſe, & non eſſe, quia pro illa materia eſt ſub quanto, & quali, & qualitates ſunt principium corruptionis. Potentia tamen partis ad ſpecies non eſt potentia contradictionis, quia materia partis ad speciē non eſt principium quo aliquid poteſt eſſe, & non eſſe.

¶ Ad aliud, quod licet eſſe ſit aliud ab eſſentia, tamen demonſtrari non poteſt, quia non eſt accidens completum in genere, & ideo non eſt paſſio demonſtrabilis, non enim eſt habens eſſe, ſed quo aliud eſſe habet.

¶ Ad aliud, quod ſi ſit aliud ab eſſentia, non tamen eſt accidens, non enim eſt habens eſſe, ideo nec ſubſtantia nec accidens. Ad aliud quod licet eſſe non ſit de eſsentia, tamē eſsentia non poteſt intelligi niſi ſub eſse, contingit tamē intelligere ſubſtantiam non intelligendo eſse, ſed tamen eſsentia ſemper intelligitur ſub eſse. Sicut contingit intelligere materiam non intelligendo formam, quia diſtincti conceptus ſunt, & diuerſæ res. Materia tamen non poteſt intelligi niſi ſub habitudine ad formam, & cauſa quare eſsentia intelligi non poteſt niſi ſub eſse eſt iſta, quia eſset eſt modus eſsentię ſine quo eſsentia non poteſt intelligi, non tamen eſt de eius eſsētia, &c. Sed quia determinatus eſt modus ipſius eſsentiæ, ideo ſine illo intelligi non poteſt.

Quæſtio LIIII.

QVæritur an omnis quæſtio ſit quæſtio medij? Quod non uidetur. Si omnis quæſtio quærat medium, erit proceſsus in infinitum, quia cum quæro utrum hoc ſit, quæro an ſit mediū, & ulterius cum quæro an ſit medium, quæro ulterius medium. Si igitur omnis quæſtio ſit quæſtio medij, ſic erit proceſus in infinitum.

¶ Itē ſi omnis quęſtio ſit quęſtio medij, quæro an omnis quęſtio quærat medium de ſeipſo, aut medium de alio, aut aliud de medio. Non primo modo, quia quærere idem de ſeipſo nihil eſt quęrere. Nec medium de alio, quia quærens diffinitionem de diffinito adhuc eſt quærens idem de ſeipſo, & medium, & diffinitio ſunt eadem nec eſt quærere aliud

de

de medio propter eandem rationem. Similiter propter aliam rationem, quia diffinitio quæ eſt medium in demõſtratione demonſtrari non poteſt. ergo non eſt quæribile, quia quæribile, & ſcibile ſunt eadem in numero. ¶ Itẽ ſi omnis quæſtio ſit quæſtio medij, tunc quæſtio ſi eſt eſſet quæſtio medij. Et per conſequens eſſe poſset demonſtrari, quia ſi eſſe haberet medium per illud poſset demonſtrari. ¶ Item illud, quod præſupponitur non eſt quæribile, ſed medium præſupponitur in qualibet qõne. ergo medium non eſt quæribile. ergo &c. ¶ Ad opp. eſt Ariſ.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ omnis qõ eſt qõ medij. Huius ratio eſt, quia qõ q̃rit aliquid, quod eſt dubium, & poſtea ſcibile certificatum ꝑ medium, ſed quod eſt certificatum per medium, mediũ præſupponit per, quod certificatur, ergo, &c. ¶ Item Ariſ. probat hoc inductiue, quia omnis queſtio eſt qõ cãç, & cã & mediũ idem ſunt. ergo, &c. Minor patet per inductionẽ Ariſt. q̃a qõ ſi eſt, & quæſtio, q̃a eſt quærunt utrũ ſit aliquod medium, quia ſi quæram utrum luna eclypſetur, quæro an eclypſis habeat aliquod medium. Similiter propter q̃d quærit cauſam, ut manifeſtũ eſt ex modo q̃rendi, ſed q̃d eſt, & propter q̃d ſunt eadem (non eñ differunt niſi in modo q̃rendi. Idem enim q̃runt ſecũdũ rem) ſed qõ propter q̃d quęrit medium, & cauſam, ergo q̃ſtio quid eſt, ergo ſimpliciter omnis q̃ſtio quærit medium, & cauſam. ¶ Intelligẽdum tamen eſt, quod q̃ſtio propter q̃o alio, modo q̃rit medium quam quæſtio ſi eſt, q̃a q̃ſtio ſi eſt, uel quia eſt quærunt an ſit aliquod medium non ex modo quærendi ſed concomitanter, ſed qõ propter quid quęrit medium ex modo quærendi. Similiter in alio eſt differentia, q̃a qõ, ſi eſt, vel quia eſt q̃runt abſolutè de medio, ſed quæſtio propter, quid præſupponit medium eſſe, & quærit diſcretionem medij.

Ad primum argumentum dr̃, quod omnis quæſtio eſt qõ medij, ut per mediũ fiat nota de eo, quod quæritur, Non tñ quærit de medio tanquam de ſubiecto, hoc eſt q̃d medium eſſet ſubiectum de quo mediũ quæritur. Per hoc hoc ad formam. Si quæram an luna eclypſetur, quæro an ſit medium, i. ego quæro an ſit medium, per quid fiat notitia de illo q̃ſito, ſed non

quæro

¶ Item, eſſe quæribile eſt ſcibile, quod non eſt ſcibile, ergo nec quæribile, probo minorem. Si quid eſſet ſcibile. ſciretur per cauſam, ſed nihil eſt intimius rei, quam ſuum quod quid eſt, ergo qđ quid eſt, non habet cauſam intrinſecam per quam poſſit ſciri.

¶ Hic dicitur quoddam eſt, quod quid eſt ſubiecti, & aliud quod quid eſt paſſionis. Quod quid eſt ſubiecti, quæri non poteſt, quia nec ſciri, quia de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt p Ariſtot. Quid tñ paſſionis quæritur, & illud ſcitur per diffinitionem ſubiecti.

¶ Contra iſtud. Primo oſtendo quod quid eſt ſubiecti q̄ri poteſt, & etiā ſciri, quia contingit aliquem cognoſcere eſſe, & dubitare de principijs iudicantibus quid, & poſtea contingit cognoſcere principia indicantia quid, ſicut puer cognoſcit bouem eſſe, & tamen principia bouis eſſentiali ignorat, & poſtea principia indicantia quid cognoſcit, ſed illud quod eſt primo ignotum, & poſtea notum eſt quæribile, & etiam ſcibile. ergo quid eſt ſubiecti, eſt quæribile, & etiam ſcibile, quia tunc quid ſubiecti fit notum per quid notius, ergo ſcibile eſt.

¶ Item quod quid paſſionis non poſſit ſciri videtur, quia per Ari. Quod quid eſt nō poteſt demonſtrari, qa ſic fieret petitio principij. ergo qđ qd paſſionis demōſtrari nō pōt.

¶ Item, omnis quæſtio eſt qō medij, ſiue cauſæ per Ariſtot. Sed quod quid non eſt quæſtio medij, quia ipſius quid non eſt medium, ſiue cauſa. ergo quid eſt nō eſt queſtio.

¶ Item quid eſt præſupponit ſi eſt, ut eſt, quæſtio ſed quid eſt idem eſt quod eſſentia, vel ipſam preſupponit, quia tunc nulla roſa exiſtente non poſſet cognoſci quid eſt roſa; ergo quid eſt non eſt quæſtio, ut quid veram eſſentiam rei notificat.

¶ Itē queſtio differt a ſuperpoſitione, & petitione in hoc quod in queſtione non oportet addiſcentem conſentire parti opponentis quam intendit opponens. Sed poteſt eſſe contrariæ opinionis, ſed in eo quod quid eſt non poſſunt opponens, & reſpondens eſſe contrariæ opinionis. ergo quid eſt non eſt queſtio. Minor patet, quia qō quid eſt non eſt quæſtio dialectica. ergo in queſtione quid eſt non poſſunt eſſe opiniones contrariæ, ſed tantum erit vna pars ſuſtinenda. ¶ Item ſi quid eſt eſſet queſtio,

idem

idem eſſet dubitabile, & præſuppoſitum. conſequens eſt falſum, ergo & añs. Probatio conſequentiæ, quia quid eſt pręſupponit ſi eſt. Si igiť dicis, ꝙ qd eſt, eſt qō, tūc q d eſt p̄ſupponitur a ſi eſt, quia eſſe, vel eſt eſſentia, uel immediatè conſequens quidditatē, ſed quod ſequitur quidditatem ipſam præſupponit. ergo eſſe præſupponit quidditatē. Si ergo dicas, ꝙ quid eſt, ſit qō, idem erit dubitatum & pręſuppoſitum. ¶ Hic dr̄, ꝙ non ſequitur, quia eſt aliud quid eſt, qđ eſt dubitatum, & ꝙ eſt pręſuppoſitum a ſi eſt, quia quid eſt uerū eſt dubitatum. Sed quid eſt uerum non p̄ſupponiť a ſi eſt. Si eſt. n. ſolum præſupponiț, quid eſt, ꝙ ſignificatur per nomen, & ita illud, qđ p̄ſupponitur, & aliud quæritur. ¶ Contra. Illud non ſoluit, quia eſſe, vel eſt quidditas, uel immediatè conſequitur quidditatem verā. ergo eſſe præſupponit quidditatem ueram, & non ſolum præſupponit, ꝙ ſignificatur per nomen. ¶ Itē eſſe diſtinctum conſequitur eſſe diſtinctū. ergo eſſe p̄ſupponit entitatē diſtinctā, & hoc non èſt quidditatis ſignificatæ per nomen tm̄, ſed quid eſt rei, ergo p̄ſupponit uerā quidditatem rei. ergo ſi eſt præſupponit quid eſt. ¶ Aliter dicit Linco. ꝙ quid eſt p̄ſupponit ſi eſt cognitum per accidentia. Quid eſt tn̄ præſupponitur a ſi eſt, ſm ꝙ quid eſt cognoſcitur per principia eſſentiali. unde eſſe dupliciter cognoſcitur. Vno modo per accidentia. Alio modo per principia eſſentialia. Vnde p hoc ad formam argumenti dici pōt ꝙ quid eſt dubitatur ſm ꝙ præſupponit eſſe cognitū per principia accidentalia, & ipſum eſt præſuppoſitum ab eſſe completè cognito p principia eſſentialia, & quod idē ſit præſuppoſitum, & dubitatum non eſt inconueniens.

¶ Contra ſi eſſe cognitū completè præſupponit, quid eſt, tunc eſſe per quid eſt pōt demonſtrari de eo cuius eſt, ſed hoc eſt falſum. per Ariſtote. quia de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt, & ſi eſt, & ꝙ p̄cognoſcitur ante demōſtrationem, demonſtrari non pt. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ quid eſt, eſt qō ſicut dicit Linco. & hoc ideo eſt, qa quid dubitari poteſt, & quia eius cognitio acquiri poteſt. (Docet enim Ariſto. venari, ꝙ quid eſt) ergo, &c. Dicunt quidam, ꝙ quid eſt ſubiecti non quæritur, quia de ſubiecto tanquam de fundamento

in demonſtratione precognoſcitur, quid eſt, & ſi eſt, ut dicit. Ariſt. quid eſt tantum paſſionis queri poteſt, & ipſum poteſt ſciri de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. ¶ Intelligendum tamen eſt, quod quid eſt contractum ſub rõne qua eſt quid, ſic non quæritur, ita ꝙ ſub illa rõne ſciatur tanquã concluſum in demonſtratione, quia ſic eſſet petitio principij, ut dicit Ariſ. Quid eſt tantum quæritur, ut per aliquã aliam uiã fiat notum, ut per uiam diuiſiuam, ſicut docet Ariſt. & innoteſcit tanquam medium, nõ tamen tanquam cõcluſio in demonſtratione. illud tñ quod eſt, quid non acceptum ſub illa ratione, ut quid, ſed materiale poteſt demõſtrari per quid formale, ita quod hoc demonſtratur ineſſe illi cuius eſt, ſed non ſub ratione qua eſt quid.

AD primum argumentũ dico, quod quid ſub ratione qua eſt, quid non quæritur p medium, nec demonſtratur. quia ſic eſſet proceſſus in infinitum. ¶ Ad aliud dico, qđ quid ſubiecti non reqritur, nec ſcitur demonſtrationem ſub ea ratione qua eſt, quid.

¶ Rationes que probant, ꝙ quid eſt põt demonſtrari poſtea ſoluentur. ¶ Ad aliud principale dr̃, ꝙ omnis q̃ſtio eſt qõ medij, non ita, quod ipſum demonſtretur per medium. dictum .n. eſt, quod quid eſt ſub ratione qua qd eſt quæritur, non ita, quod ipſum ſciatur per demonſtrationem tanquam concluſio, ſed aliqua alia uia, ut dictum eſt in poſitione. ¶ Ad aliud dico, quod quidquid eſt, ut eſt uera quidditas rei, præſupponit ſi eſt, ſed non eſſe actuale diſtinctum contra fuiſſe, vel fore, ſicut argutum eſt, ſed preſupponit eſſe aliud, ſicut poſtea uidebitur. Ad aliud dicit Linc.

¶ Ad rationes contra hoc dicitur ſecundum ſententiam eius, quod quid eſt poteſt demonſtrari de ſubiecto per eius, quod quid eſt, quia põt dubitari, ſi continetur ſub alia ſpecie.

¶ Ad auctoritatem Ariſ. dicit ꝙ de ſubiecto precognoſcitur quid eſt, & ſi eſt, non cõplete, ſed precognoſcitur eſſet notũ per principia accidentalia, & eſſe iſto modo non demonſtratur eſſe, ſed demonſtratur eſſe notum per principia accidentalia ſecundum ipſum. ¶ Aliter dr̃, ꝙ quid eſt p̃ſupponit eſſe confuſum, ſed ipſum, quid preſupponit eſſe diſtinctum. Et ita aliud eſſe preſupponitur, & aliud eſſe con-

conſequitur: licet illud forte ſit idem cum priori.

Quæſtio L I.

QVęritur utrum eſſe exiſtere ſit de neceſſaria? quòd ſic videtur. Auctor de cauſis dicit, qđ prima rerum cauſatarum eſt eſſe: ſed ꝙ eſt primum in rebus cauſatis eſt eſſentia. ¶ Item Commentator dicit, ꝙ hoc eſt problema de genere homo eſt, ſed genus eſt de eſſentia illius cuius eſt. ergo, &c. ¶ Item ratio Commentatoris eſt ad hoc. Hō eſt, aut ergo per ſe, aut ꝑ additum. ſi per ſe habetur ꝓpoſitum. ſi per additum, quæro de illo addito, illud additum eſt, aut ergo per ſe, aut per additum. Si per ſe eadem ratione fuit ſtandum in primo. Si per additum ſic erit proceſſus in infinitum.

¶ Hic dicitur, quod homo eſt per additionem, & illud additum eſt per ſe, & non eadem ratione ſtandum eſt in primo: ſicut in ſimili patet. Homo diſgregat per albedinem, & albedo diſgregat per ſe, & non eſt eadem ratione ſtandum in primo. ¶ Contra. ſi illud additum ſit per ſe: ergo eſſe eſt de eſſentia illius addit, & ſic habentem propoſitum, quòd eſſe eſt de eſſentia illius cuius eſt. ¶ Itē quæro de illo addito, aut ęſt eſſentialiter ipſum eſſe, aut participans eſſe. Si ſit ipſum eſſe, tunc homo eſt per ſe, quia non per medium. Si ſit participans eſſe, cum omne participans eſſe ſit compoſitum diſtinctum numero contra alterum, ſequitur, ꝙ homo eſt aliud compoſitum diſtinctum numero ab homine. Sed hoc eſt impoſſibile, quia homo non eſt per entitatem alterius compoſitum numero, ſicut ſortes non eſt albus per albedinem Plat.

¶ Aliter dicitur ad rationem, ꝙ homo eſt per additum. Et cum dicitur, qđ illud additũ eſt, dicitur qđ non, quia illud additum non eſt, ſed eſt illud quo aliquid aliud eſt, ſicut forma non eſt, ſed eſt principium eſſendi compoſitum. ¶ Contra. illud additũ non poteſt eſſe purè nihil, quia tunc homo eſſet purè nihil, ergo illud additum aliquo modo eſt ens, & quotiens dicitur ens, totiens dicitur eſſe, per Ariſtote. ergo illud additum eſt. ¶ Itē quantum denominatiuè prædicatur de re proprij generis, bene enim dicitur linea eſt q̄ta, ergo eadem ratione eſſe poteſt prædicari de quocunque, quod aliquo modo eſt

ens, ergo idem additum quo homo eſt, dicet non ſit entitate compoſiti, tamen aliquo modo eſt, ſicut forma eſt entitate principij. ¶ Item ad principale, ens eſt de cuiuſlibet eſſentia, per Ariſtote. & ens, & eſſe idem ſignificant. ergo eſſe eſt de eſſentia cuiuſlibet. ¶ Hic dicitur, quod ens eſt duplex. ens nomen, & ens participium. Ens nomen eſt de eſſentia cuiuſlibet, ſed ens participium non. Primo modo non eſt uerum, ꝙ ens & eſſe ſignificant idem, ſed bene ſecundo modo. ¶ Contra illud, ens nomens & ens participium ſignificant idē, licet differant in modo ſignificandi, ſed ens participium, & eſſe idem ſignificant, ut cōceſſum eſt, ergo ens nomen, & eſſe idem ſignificant.

¶ Hic dicitur, quod ens nomē, & ens participium ſignificant ſub diſtincto modo, & ille modus facit, quod ens, & eſſe ſignificent idem, ut ens eſt participium, quia utrunque ſignificant rem, ut menſurata tempore; tamen ens nomen, & eſſe non ſignificāt idem, quia ens nomen non ſignificat rem, ut tempore menſuratam. Sed ens participium, & eſſe ſigñat, ut menſuratam tempore, & ideo nō ſunt de eſſentia.

¶ Contra illud, ſi ens participium non ſit de eſſentia, quia menſuratur tempore, tunc non eſſet hæc neceſſaria, homo eſt ens animal: qa hic ponitur ens animal, ut tēpore menſuratur de homine, & ut ſic non eſt de eſſentia per ſe. ¶ Item ad principale. generatio terminatur ad ſubſtantiam ſolum tanquam ad per ſe terminum, & generatio per ſe terminatur ad eſſe, & eſſe eſt ſubſtantia rei. ¶ Hic dicitur, quod generatio non terminatur ad eſſe, ſed ad ſubſtantiam ſub eſſe.

¶ Contra illud, generatio eſt a non eſſe ad eſſe per Ariſtote. ergo generatio per ſe terminatur ad eſſe. ¶ Item ſi generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe, & per ſe eſſe eſt aliud ab eſſentia, ergo generatio terminatur ad ens per accidens, ergo ens per accidens per ſe generatur, quod eſt impoſſibile.

¶ Item ad principale ſi eſſe non ſit eſſentia rei, tunc cum eſſe ſit in eſſentia, eſſentia erit in potentia reſpectu cuiuſlibet, quod eſt in ea, quod eſt alterum a ſua eſſentia: ſed conſequens eſt falſum. ergo, & antecedens. falſitas conſequentis patet, quia ſi eſſentia ſit in potentia ad eſſe, aut ergo in potentia acti-

ua, uel paſſiua. Si actiua, tūc eſsentia haberet eſse anteq̃ eſset, quia quod eſt in potentia actiua reſpectu alterius eſse habet reſpectu illius. Si in potentia paſſiua, tunc eſſentia manens poſset eſse, & non eſse, quia potentia paſſiua eſt potentia contradictionis, ¶ Item ſi eſse ſit aliud ab eſsentia cum immediatè conſequatur eſsentiam, ergo eſse de eſsentia poteſt demonſtrari, conſequens eſt falſum, ergo, & antecedens. Conſequentis falſitas patet, quia in demonſtratione preſupponitur quid eſt, & ſi eſt, & quod preſupponitur non demonſtratur, ergo eſse non demonſtratur, quia prædicatum eſt de per ſe intellectu ſubiecti.

¶ Ad oppoſitum ſi eſse eſset de eſsentia rei, hæc eſset neceſsaria homo eſt, conſequēs eſt falſum, ergo & animas.

¶ Itē ſi ſic, tunc intelligens te non eſse uel hominē non eſſe intelligeret incōpoſſibilia.

¶ Item eſſentia abſtrahit ab eſse fuiſse, & fore, ergo eſse de eſsentia nō eſt, quia illud a quo aliquid abſtrahit non eſt de eius eſsentia.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ eſse exiſtere non eſt de eſsentia, quia de illo eſse eſt dubitatio. Sed de eē eſsentiæ nō eſt dubitatio. Rō hui⁹ eſt iſta. Illud quod pōt intelligi ſine altero non includit illud in ſua eſsētia, eſsentia poteſt intelligi non intelligendo eſſe. ergo, &c. Hęc patet ſimiliter, quia eſsentia abſtrahitur ab eſse fuiſse, & fore. ſicut ergo fuiſse, & fore non ſunt de eſsentia. ita nec eſse. ¶ Intelligendum tamē eſt pp rōnes, ꝙ eſse exiſtere non cōſequitur eſsentiam, primo, ſed primo cōſequitur indiuiduum. Indiuiduum enim per ſe, & primo exiſtit. eſsentia nō niſi per accidens.

Ad primum argumentum dico quòd auctor de cauſis intelligit per ſe actum primū, & non exiſtere. Vnde intellectus eſt, qđ principia rerum creatarū eſt eē, hoc eſt principia creatarū eſt actus, ſicut patet de intellectu, & nō loquitur hic de eſse quod eſt exiſtere. ¶ Ad aliā auctoritatē, ꝙ Commentator intendit, ꝙ hoc eſt prædicatū gn̄ale, hō eſt. Vnde per problema de gn̄e, intendit prædicatū generale, cuiuſmodi eſt prædicatum tranſcendens.

¶ Ad aliud, ꝙ homo eſt per ſe, ita quod non per medium habens eſse, & ſimiliter eſt per additum, ut per eſse, quia eſse eſt tanquam illud quo aliquid eſt, tamen illud eſse non eſt, ita ꝙ ſit habens eſse.

Vnde tunc iſta ſimul ſtant, ꝙ homo ſit per ſe ita, & non per medium habens eſſe, & tñ homo eſt per additū tanquam per aliquod quo aliquid eſt, & non per additum quod eſt, ita ꝙ ſit habēs eſſe, ſed per additum, quod eſt principium eſſendi.

¶ Ad rationes contra hoc primæ rationes contra principale probant, quòd illud eſſe non eſt tanquam habens eſſe, ſed tanq̃ principium quo compoſitum eſt.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur, hoc eſt conceſſum. ¶ Rōnes contra ſm rñſionem probāt ꝙ eſſe illud ꝑ qđ homo eſt, eſt aliquo modo, & hoc eſt conceſſum ſimpliciter, quia illud eſſe eſt non tanquam habens eſſe, ſed tanq̃ principium quo compoſitum eſt.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationē contra hoc ſicut prius. ¶ Et Ad aliud contra hoc, dicitur ꝙ ſic, dicēdo homo eſt ens animal, ens ſpecificatur per animal, & ideo quodammodo ſtat ſecūdum exigentiā animalis, & ideo nō eſt hæc contingens: Homo eſt ens animal, hęc tñ eſt cōtingens: Homo eſt animal ens, quia in iſta animal ſpecificatur per ens, & ita quodāmodo ſecundum eſſe temporale menſuratur, & ideo hęc eſt contingens, homo.n. poteſt eſſe animal exiſtens, & non exñs. ¶ Aliter poteſt, & melius, quòd ens nomen, & ens participium non ſignificant puram entitatem rei ſiue quidditatem, ſed ens participium ſignificat rei exiſtētiam quæ eſt extra eſſentiam & illi eſſentialiter accidit. Per hoc ad formam principalis rationis, ſicut prius, quod ens participium, & eſſe idem ſignificant, ſed tamen ens nomen, & eſſe non ſignificant idem ſicut hec ens nomen, & ens participium ſignificant, idem & ideo licet ens nomen ſit de eſſentia, tamen eſſe non eſt de eſſentia, nec ens participium.

¶ Ad aliud ſicut dicebatur.

¶ Ad rationem contra hoc dicitur, ꝙ licet generatio terminetur ad ſubſtantiam ſub eſſe, non tamen terminatur ad ens per accidens, quia eſſe nō eſt res alterius generis ab eſſentia, ſicut album eſt alteri⁹ generis ab homine. Eſſe enim eſt in eodem genere cū eo cuius eſt per reductionē. Vnde eſſe nō eſt habens eſſe, ideo non eſt in genere per ſe, & ſubſtantia ſub eſſe non facit ens per accidens, ſicut homo albus. ¶ Ad aliud cum dicitur, ꝙ generatio eſt a non eſſe in eſſe. iſte eſt intelle-

ctus, quod generatio eſt a ſubſtantia non ente ad ſubſtantiam ſub eſſe.

¶ Ad aliud principale, quod eſſentia eſt in potentia ad eſſe. Eſt enim in potentia paſſiua, quia poteſt exiſtere, & non exiſtere. Accidit enim ſibi exiſtere. Et cum dicitur, ergo eſſentia manens poteſt nõ eſſe, dr̃, ꝙ non oportet quòd eſſentia manẽs poſſit nõ eſſe, quia eſſentia manens exiſtit, & dum exiſtit, eſt. Sed tñ eſſentia manens eſſentia poteſt eſſe uel non eſſe.

¶ Ad aliud cum dicitur, qđ eſſe eſt eſſentia, poſterius eſſentia, conceditur. Et cũ infertur, ergo eſſe pręſupponit eſſentiam dicitur, quod eſſe exiſtere pręſupponit eſſentiam ſecundum aliquem gradum eſſendi, non tamen præſupponit eſſentiam exiſtere.

¶ Ad aliud, quod licet eſſe nõ ſit de eſſentia, non tamen poteſt demonſtrari de eſſentia. Ad huius probationem, dicitur quod non ſequitur eſſentiam niſi per accidens. Primo.n. ſequitur indiuiduum cuius eſt per ſe exiſtere. Et quia non ſequitur eſſentiam ſecundum ſe, & primo, ideo de eſſentia demonſtrari non poteſt. Similiter non eſt res alterius generis, nec per ſe ens in genere, ideo non poteſt demonſtrari.

Quæſtio LIII.

QVæritur utrum quæſtio quid eſt præſupponat ſi eſt? Quod non vr̃, quia de roſa, & niue poſſumus ſcire, quid ſunt nulla roſa exiſtente, ergo q̃ õ quid ex pręſupponit ſi eſt. ¶ Hic dr̃ quod iſta bene concludit, ꝙ quęſtio qd eſt non præſupponit eſſe exiſtere, ꝑſupponit tamẽ aliud eſſe. ¶ Contra. quæro de illo eſſe quod præſupponitur. aut eſt eſſe eſſentiæ, aut eſſe exiſtere, aut aliquod tertiũ. Nõ eſſe eſſentiæ, quia ſi quid eſt præſupponete eſſe eſſentiæ, præſupponeret ſeipſum, qđ eſt inconueniens. Nec ꝑſupponit eſſe tertium, quia non eſt tale ut uidetur ſolum. ergo pręſupponit eſſe exiſtere. ¶ Item ad principale, eſſe diſtinctum conſequitur diſtinctam entitatẽ, quia ab unitate diſtincta cauſatur, ergo eſſe præſupponit quidditatẽ. ergo qd eſt nõ ꝑſupponit eſſe, quia tunc in præſuppoſitionibus eſſet circulus.

¶ Item eſſe eſt poſterius eſſẽtia, ergo eſſe eſſentiam, ſiue quid eſt præſupponit, non ergo econtra. ¶ Item quid eſt nõ præſupponit illud, ꝙ ſibi accidit, ſed quidditati accidit

eſſe ſicut fuiſſe, & fore. ergo quid eſt non præſupponit eſſe, ergo, &cæt.

¶ Ad oppoſitum eſt Ari. dicit enim quod quęrentes quid eſt ignorātes ſi eſt, nihil quęrunt, quia quod nō eſt nemo ſcit quid eſt, ſicut patet de tragelapho.

AD QVAESTIONEM dicitur, quod quæſtio quid eſt pręſupponit ſi eſt, ſicut dicit Ariſtotel. quia de non ente nullus ſcit quid eſt. Nullus enim ſcit quid eſt tragelaphus, ſed ſolum quid ſignificatur per nomen. ergo antequam ſciatur quid eſt, oportet quod pręcognoſcatur ſi eſt. licet non eſſe, quod eſt actualiter entis, cum non ſit de eſſentia, uerumtamen ſine eſſentia non poteſt eſſe ergo, &c.

¶ Intelligendum tamen propter rationes quod quid eſt non præſupponit eſſe eſſentię, quia tunc idem præſupponeret ſeipſum, nec pręſupponit eſſe exiſtere, quia eſſe exiſtere eſt primo ipſius ſingularis, & tale accidit ipſi quid, quia quæſtio quid eſt, eſt quæſtio medij, & etiam quæſtio ſi eſt, ſed medium in demonſtratione eſt uniuerſale, ergo quid eſt, & etiam ſi eſt ſunt primo uniuerſalis, & non ipſius ſingularis. Et eſſe exiſtere eſt ipſius ſingularis primo. ergo quid eſt non pręſupponit eſſe exiſtere primo, ſed quid eſt præſupponit rerum eſſe, quod eſt actualiter entis, & illud eſſe quod eſt actualiter entis nihil aliud eſt niſi quidam gradus eſſendi unius eſſentię diſtinctus contra alium gradum alterius eſſentiæ, quem gradum habet eſſentia cum eſt. Vnde iſte gradus eſſendi præſupponitur de omni quod eſt quid, & illud eſſe eſt quodammodo non eſſe prohibitum in rerum natura: ſiue eſſe in habitu (ſicut dicit quidam) & non eſſe exiſtere, & propter hæc dicit quod de tragelapho nullus ſcit quid, quia non licet eſſe ſic in habitu, ideſt aliquem gradum eſſendi in rebus.

¶ Aliud eſt intelligendū propter ſecundum argumētum, quod eſſe dupliciter cognoſcitur. Vno modo per mediū accidentale. ſicut nos cognoſcimus cęlum per accidentalia, & per effectus. Alio modo cognoſcitur eſſe per medium eſſentiale, ut quando cognoſcitur per quod quid eſt. Iſto ſo modo eſſe cognoſcitur diſtincte, & præſupponit qd eſt a quo capit diſtinctionē. Primo mō eſſe cognoſcitur cōfuſo modo & incō-

plete.

plete. & iſto primo modo quid eſt præſupponit ſi eſt, & quid eſt præſupponit eſſe cognitũ modo confuſo. Sed ſecundo modo eſſe acceptum præſupponit quid eſt. & loquor de eſſe quod eſt actualiter entis, ſiue gradus eſſendi, & non de eſſe, quod eſt exiſtere.

AD rationes, patet per hoc. ¶ Ad primã patet quod eſt illud eſſe quod præſupponit, & per hoc patet ad rationem contra hoc, & ſic ad duas primas, præſupponit enim aliquod tertium eſſe quod nec eſt eſſe eſſentiæ, nec eſſe exiſtere quod menſuratur tempore. ¶ Ad aliud principale patet in poſitione, quòd eſſe diſtinctè cognitum præſupponit quid eſt, cum hoc tamen ſtat quod quid eſt pręſupponat ſi eſt indiſtinctum cognitum.

¶ Ad aliud, quod eſſe eſt poſterius eſſentia, ſiue quidditate, & ideo completum eſse, & completè cognitum quid eſt præſupponit eſse tamen cognitum indiſtinctè non præſupponit in cognoſcendo quid eſt.

¶ Ad aliud, quod eſse exiſtere accidit eſſentiæ, & illud non præſupponitur. eſſe tamen quod eſt actualiter proprietas entis non accidit eſſentiæ, ita quod poſsit eſſentia eſſe, & illud ſibi non ineſſe, immo ſemper eſſentiam conſequitur, ſicut poſtea patebit. ¶ Contra eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ eſt poſterius eſſentia, ſed prius non dependet a poſteriori. ergo eſſentia poteſt eſſe, & non eſſe loquendo de iſto eſſe.

¶ Ad iſtud dicitur, quod licet eſse quod eſt actuale ſit poſterius, tamen ipſum eſt illud ſub quo eſsentia eſt. Eſt enim poſterius, ſicut modus eſsendi eſt poſterius eo cuius eſt modus. Vnde neganda eſt hæc conſequentia. Eſse eſt poſterius eſsentia, ſicut modus determinatus rei. ergo res poteſt eſse, & non eſse, quia eſt modus determinatus, ſine quo res non poteſt eſse, ſiue intelligi.

¶ Contra dictum in poſitione arguitur. dictum eſt enim in poſitione quod eſse ſcitur per medium accidentale, & tale eſse eſt, quod præſupponitur a quæſtione quid eſt.

¶ Contra illud, ſi eſse cognoſcitur per medium accidentale, aut ergo cognoſcitur per medium accidentale, quod eſt commune, aut per proprium, non per medium accidentale commune, quia accidens commune non magis hoc ſubiectum denominat quam illud. ergo per accidens commune non poteſt ſciri hoc ſubiectum eſse,

nec per accidens proprium, quia accidens proprium præſupponit ſubiectum eſſe. ergo per accidens propriũ non ſcitur ſubiectum eſſe.

¶ Hic dicitur, quod eſſe ſcitur per accidens proprium, & ẽt per accidens commune. maximè, quia accidens commune eſt notum apud ſenſum, & omnis cognitio ortum habet a ſenſu, ſiue a cognitione ſenſitiua, veruntamen per accidentia non ſcitur eſſe diſtinctum, ſed eſſe confuſum, quia ad eſſe confuſum alicuius cognoſcendum ſufficiunt accidentia communia, licet non ſufficiant ad cognoſcendum eſſe diſtinctum. Similiter per accidens proprium cognoſcitur eſſe confuſum tantum, & per quidditatem ſubiecti cognoſcitur eſſe diſtinctum.

Quæſtio LIII.

QVæritur, an eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ ſit de eſſentia? Quod ſic videtur, quia ens nomen, & eſſe quod eſt actualiter eſſentię ſignificant idem, ſed ens nomen eſt de eſſentia. ergo eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ, licet eſſe exiſtere non ſit de eſſentia.

¶ Item ratio Commentator, prius allegata eſt ad hoc, quia homo eſt, aut ergo per ſe, aut per additum. Si per ſe habetur propoſitũ, ſi per additum proceſſus erit in infinitum.

¶ Item ſi eſſe non ſit de eſſentia, tunc eſſentia eſt in potentia adeſſe, quia eſſentia eſt in potentia ad quodlibet quod eſt in ea præter eſſentiam, ſed conſequens eſt falſum, quia aut eſt in potentia actiua vel paſſiua. Si in potentia actiua, tunc eſſentia eſſet antequam eſſet. Si in potentia paſſiua, tunc eſſentia poſſet eſſe, & nõ eſſe, loquendo de eſſe quod eſt actualiter entis, quia potentia paſſiua eſt potẽtia contradictionis.

¶ Item ſi eſſe non ſit de eſſentia, ergo eſt aliud, ergo demonſtrari poteſt.

¶ Itẽ ſi ſic, tunc eſſet accidens, & per conſequens præſupponeret ſubiectum eſſe.

¶ Item ſi ſic, tunc eſſe poſſet intelligi, ſine actualitate.

Ad oppoſitum eſt Boetius dicens, quod in omni, quod eſt circa primum, aliud eſt quod eſt, & quo eſt, ergo quod eſt, eſt eſſentia, quo eſt eſt eſſe, ergo eſſe eſt aliud ab eſſentia.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod eſſe, ꝙ eſt actualiter entis non eſt de eſſentia. huius põt eſſe duplex ratio. Prima, quia eſſe eſt modus eſſẽtiæ.

tiæ. Modus autem rei non eſt de eſſentia.

¶ Itē ſi eſſe eſſet actus intrinſecus eſſentiæ, & etiam ipſius eſſentiæ eſt unus actus eſſentialis, ut forma ſubſtātialis, tūc unius cōpoſiti eſſent duo actus ſubſtantiales completi, ſed duo actus ſubſtantiales completi faciunt duo compoſita. ergo unum compoſitum eſſet duo compoſita, quod eſt inconueniens, patet ergo quod eſſe quod eſt actualiter entis non eſt de eſſentia ſicut nec eſſe exiſtere. Iſta tamen duo eſſe ſunt diſtincta, quia eſſe quod eſt actualiter entis primo conſequitur eſſentiam, & eſt proprium eſſe ipſius eſſentię, ſed eſſe exiſtere primo conſequitur ipſum indiuiduum. Et licet unum non poſſit eſſe ſine reliquo, poteſt tamen intelligi ſine reliquo. Nec oportet quod ſint unum in reliquo, cum non ita ſit proprium eſſe ipſius indiuidui, &c. apparet tamen quod illa duo eſſe ſint unum propter hoc quod in re ſunt coniuncta.

AD primam rationem videtur quòd ens, & eſſe quod eſt actuale eſſe non ſignificant idem. Vnde intelligendum eſt, quod triplex eſt eſſe. Eſſe eſſentiæ, & eſſe quod eſt actualiter eſſentiæ, & eſſe exiſtere. Eſſe primo modo & ens nomen idem ſignificant, ſecundo modo, & tertio non ſignificant idem. Ad illud Commentatoris ſicut prius quod homo eſt per ſe, quia non per aliud additum quod eſt habens eſſe, unde non eſt medium inter eſſe, & hominem qui eſt habens eſſe, ſicut nec inter illud, quod eſt illud quo aliquid habet eſſe, ſic ergo patet qualiter ē per ſe, ſed non ſequitur ulterius, ergo eſſe eſt de eſſentia, quia eſſe nec prędicatur de eſſentia primo modo, qa non eſt de eſſentia (quia non eſt diffinitio nec pars diffinitionis, nec aliquid eſſentiæ.) Nec ſecundo modo, qa ſic prędicatur per ſe aliquod accidens de ſubiecto quod, in ſubiecto pręſupponit eſſe, ſed eſſe non eſt accidens, quia non eſt ens proprie, ſed modus eſſendi, & ideo eſt in eodem genere in quo eſt eſſentia per reductionem, & non eſt in genere per ſe, unde hæc eſt per ſe, homo eſt, ſed non ſicut pertinet ad demonſtratorem. ¶ Ad aliud quod eſſentia eſt in potentia paſſiua. Et cum dicitur quod potentia paſſiua eſt potentia contradictionis. Dico quod duplex eſt potentia paſſiua.

Vna

Vna eſt indiuidui, & illa eſt contradictionis. Vult enim Ari. in 7. quod materia partis ad indiuiduum eſt principium quo aliquid poteſt eſſe, & non eſſe, quia pro illa materia eſt ſub quanto, & quali, & qualitates ſunt principium corruptionis. Potentia tamen partis ad ſpecies non eſt potentia contradictionis, quia materia partis ad ſpecię̃ non eſt principium quo aliquid poteſt eſſe, & non eſſe.

¶ Ad aliud, quod licet eſſe ſit aliud ab eſſentia, tamen demonſtrari non poteſt, quia non eſt accidens completum in genere, & ideo non eſt paſſio demonſtrabilis, non enim eſt habens eſſe, ſed quo aliud eſſe habet.

¶ Ad aliud, quod ſi ſit aliud ab eſſentia, non tamen eſt accidens, non enim eſt habens eſſe, ideo nec ſubſtantia nec accidens. Ad aliud quod licet eſſe non ſit de eſsentia, tamẽ eſsentia non poteſt intelligi niſi ſub eſse, contingit tamẽ intelligere ſubſtantiam non intelligendo eſse, ſed tamen eſsentia ſemper intelligitur ſub eſse. Sicut contingit intelligere materiam non intelligendo formam, quia diſtincti conceptus ſunt, & diuerſæ res. Materia tamen non poteſt intelligi niſi ſub habitudine ad formam, & cauſa quare eſsentia intelligi non poteſt niſi ſub eſse eſt iſta, quia eſset eſt modus eſsentię ſine quo eſsentia non poteſt intelligi, non tamen eſt de eius eſsẽtia, &c. Sed quia determinatus eſt modus ipſius eſsentiæ, ideo ſine illo intelligi non poteſt.

Quæſtio LIIII.

Quæritur an omnis quæſtio ſit quæſtio medij? Quod non uidetur. Si omnis quæſtio quærat medium, erit proceſsus in infinitum, quia cum quæro utrum hoc ſit, quæro an ſit mediũ, & ulterius cum quæro an ſit medium, quæro ulterius medium. Si igitur omnis quæſtio ſit quæſtio medij, ſic erit proceſus in infinitum.

¶ Itẽ ſi omnis quęſtio ſit quęſtio medij, quæro an omnis quęſtio quærat medium de ſeipſo, aut medium de alio, aut aliud de medio. Non primo modo, quia quærere idem de ſeipſo nihil eſt quęrere. Nec medium de alio, quia quærens diffinitionem de diffinito adhuc eſt quærens idem de ſeipſo, & medium, & diffinitio ſunt eadem nec eſt quærere aliud

de

de medio propter eandem rationem. Similiter propter aliam rationem, quia diffinitio quæ eſt medium in demõſtratione demonſtrari non poteſt. ergo non eſt quæribile, quia quæribile, & ſcibile ſunt eadem in numero. ¶Itẽ ſi omnis quæſtio ſit quæſtio medij, tunc quæſtio ſi eſt eſſet quæſtio medij. Et per conſequens eſſe poſset demonſtrari, quia ſi eſse haberet medium per illud poſset demonſtrari. ¶Item illud, quod præſupponitur non eſt quæribile, ſed medium præſupponitur in qualibet qõne. ergo medium non eſt quæribile. ergo &c. ¶Ad opp. eſt Ariſ.

AD QVAESTIONEM dr̃, ꝙ omnis qõ eſt qõ medij. Huius ratio eſt, quia qõ q̃rit aliquid, quod eſt dubium, & poſtea ſcibile certificatum ꝑ medium, ſed quod eſt certificatum per medium, mediũ præſupponit per, quod certificatur, ergo, &c. ¶Item Ariſ. probat hoc inductiue, quia omnis queſtio eſt qõ cãę, & cã & mediũ idem ſunt. ergo, &c. Minor patet per inductionẽ Ariſt. qa qõ ſi eſt, & quæſtio, qa eſt quærunt utrũ ſit aliquod medium, quia ſi quæram utrum luna eclypſetur, quæro an eclypſis habeat aliquod medium. Similiter propter qd quærit cauſam, ut manifeſtũ eſt ex modo q̃rendi, ſed qd eſt, & propter qd ſunt eadem (non eñ differunt niſi in modo q̃rendi. Idem enim q̃runt ſecũdũ rem) ſed qõ proptér qd quęrit medium, & cauſam, ergo q̃ſtio quid eſt, ergo ſimpliciter omnis q̃ſtio quærit medium, & cauſam. ¶ Intelligẽdum tamen eſt, quod q̃ſtio propter qo alio, modo q̃rit medium quam quæſtio ſi eſt, qa q̃ſtio ſi eſt, uel quia eſt quærunt an ſit aliquod medium non ex modo quærendi ſed concomitanter, ſed qõ propter quid quęrit medium ex modo quærendi. Similiter in alio eſt differentia, qa qõ, ſi eſt, vel quia eſt q̃runt abſolutè de medio, ſed quæſtio propter, quid præſupponit medium eſſe, & quærit diſcretionem medij.

Ad primum argumentum dr̃, quod omnis quæſtio eſt qõ medij, ut per mediũ fiat nota de eo, quod quæritur, Non tñ quærit de medio tanquam de ſubiecto, hoc eſt qđ medium eſſet ſubiectum de quo mediũ quæritur. Per hoc hoc ad formam. Si quæram an luna eclypſetur, quæro an ſit medium, i. ego quæro an ſit medium, per quid fiat notitia de illo q̃ſito, ſed non

quæro an medium ſit tanquam quærens medium eſſe de medio tanquam de ſubiecto, & ideo non eſt proceſſus in infinitũ ¶ Ad aliud, quod quæſtio, nec quærit medium de ſeipſo, nec aliud de medio, nec medium de alio. Non enim quærit aliud de medio quæſito tanquam de ſubiecto quæſito, & ideo nullo iſtorum modorum quærit, ſed quærit medium tanquam per illud fiat notitia paſſionis de ſubiecto. ¶ Ad aliud dicitur, quod quæſtio ſi eſt, eſt quæſtio medij, & tamen demonſtrari non poteſt per illud medium, quia non eſt ens habens eſſe in aliquo genere, ſed eſt illud quo aliud eſt, vnde non quæritur, ut demonſtretur, ſed quæritur, ut aliqua alia uia aut notum. Linco. tamen vult dicere, q̃d eſſe demonſtretur per diffinitionem rei. Ad aliud, quod omnis quæſtio præſupponit medium, & ideo ſequitur, ꝙ nulla quæſtio quærit mediũ ita, quod illud medium demonſtretur, ſed quæſtio dicitur quærere medium, ut per illud medium fiat dubitabile prius notum. Per hoc ad formam dicitur, quod hęc conſequentia non ualet. omnis quæſtio præſupponit medium, ergo nulla quæſtio quærit medium ſub hoc intellectu, ut per idem mediũ fiat notitia. unde quęſtio ꝓpter quid aliquod medium præſupponit. ¶ Tu dicis, quod quæſtio, quia eſt quærit utrũ ſit medium, & ita quomodo nihil præſupponit? Dicendũ quòd præſupponit medium ſaltem eſſe ſecundum aptitudinem, quia quærit utrum ſit aliquod medium in actu, ſed quæſto propter quid diſcretionem medij quærit, & actualitatem medij præſupponit.

Quæſtio L V.

QVæritur. An, quod quid poſſit demonſtrari? Quod ſic uidetur per Ariſtot. quia quod quid ſecũdum materiam demonſtratur per, quod quid ſecundum ſpeciem, ergo &c.

¶ Item innoteſcit nobis per demonſtrationem, ergo poteſt demonſtrari. antecedens patet per Ariſ. quia in cognoſcendo ſi eſt non innoteſcit quid eſt. ergo quid eſt innoteſcit per demonſtrationem. ¶ Item omne dubitabile eſt demonſtrabile, & ſcibile, q̃a quæſtiones ſunt æquales numero, &c. ſed quid eſt, eſt dubitabile, ergo &c. Minor patet, quia illud eſt dubitabile quod prius eſt ignotorum, & poſtea ſit ſcitum ſiue notum.

Quod

Quod quid eſt prius nobis ignotum, ut patet in pueris, & poſtea fit notum per medium notius. ergo eſt dubitabile. ¶ Itẽ quod quid de ignoto fit notum per medium notius. ergo eſt dubitabile.

¶ Item quod de ignoto fit notum per medium notius põt demõſtrari, quod quid eſt de ignoto fit notum per aliquod medium notius, ergo &c.

Minorem probo, quia quod quid eſt de ignoto fit notum, hoc eſt manifeſtum, ſed non per ſeipſum, quia nihil ſeipſum producit in actum de potentia. ergo per aliquod aliud medium quod oportet eſſe notius, quia aliter non faceret notitiam.

¶ Item nos quærimus quid eſt homo, ut ſciamus quod quid eſt hominis, ergo quod quid eſt ſciri poteſt.

¶ Item ſi quod quid eſt non poſſet demonſtrari, huius nõ eſt aliqua ratio, niſi, quia eſt immediatum illi cuius eſt. Sed hæc ratio nulla eſt, quia per hanc rationem quod qd materiale nõ demonſtraretur per quod quid eſt formale, quod tamen non eſt verum, ſicut patet per Ariſtotel. conſequentia patet, quia ita immediatũ eſt, quod quid materiale illi cuius eſt, ſicut quod quid formale, quia ita materia immediate ſe tenet ex parte rei, ſicut forma.

¶ Item quod quid poteſt ſic demonſtrari, ut videtur. Omne compoſitum ex genere, & differentia alicuius cum illo conuertibile eſt, quod quid eius. Sed animal rationale eſt compoſitum ex genere, & differentia hoĩs, & eſt conuertibile cum hoĩe. ergo eſt quod quid hoĩs. ¶ Item Ariſt. quod quid paſſionis poteſt oſtendi per qđ qd ſubiecti. ergo &c.

¶ Item Ariſt. 8. phyſic. oſtendit quod quid primæ cauſæ per hoc, quod motus eſt æternus, ex æternitate. n. motus concludit æternitatem motoris, & æternitas primæ cauſæ eſt, quod quid primæ cauſæ, ergo quod quid demonſtrari poteſt. Similiter hoc patet in toto proceſſu philoſophiæ naturalis, vbi per paſſionem demonſtrantur ſubſtantiæ, ergo &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt.

AD QVAESTIONEM reſpondetur, ſicut dicit expoſitor, quod quid poteſt accipi dupliciter, vel ſub ratione qua eſt quod quid, vel abſolutè nõ cum illa ratione: primo modo quod quid demonſtrari non poteſt, innoteſcit tamen nobis per demonſtrationem. Primum patet, quia ſi quod quid ſub ratione qua

quod

quod quid demonſtretur de aliquo ſubiecto, prius peteretur de aliquo ſubiecto qđ quid antequam demonſtraretur. hoc probat Ariſ. ſic. Si a. debeat demonſtrari de c. in eo, quod quid eſt, oportet in eo quod quid eſt prędicari de b. & b. oportet prædicari de c. in eo quod quid eſt antequam a. in eo quod quid eſt prædicari concludatur de c. Sed in tali ſyllogiſmo prius in minori ponitur b. eſſe qđ quid eſt ipſius c. antequam concludatur a. in eo quod quid eſt de ſe. prius ergo petitur quod quid eſt ipſius c. quam concludatur. Quod quid ergo ſub ratione qua eſt quod quid non poteſt demonſtrari.

¶Item quod quid ſub ratione qua eſt quod quid in omni demonſtratione præſupponitur, & quod præſupponit ante demonſtrationem non natum eſt demonſtrari, ergo quod quid ſub ratione qua quod quid, &c. Secundum patet per Ariſt. in illo parapho. Quo autem modo conueniẽs ſit, quod cum ſcitur ſi eſt per medium, dicens propter quid tunc innoteſcit nobis qđ eſt, ſed non tanquam concluſum in demonſtratione, vt oſtenſum eſt, ſed ſolum innoteſcit nobis quod quid eſt ſub ratione qua quod quid eſt tanquam medium in demonſtratione. Si quod quid accipitur ſecundo modo abſolutè, & non ſub tali reduplicatione, tunc diſtinguendum eſt vlterius, quia aut accipitur quod quid materiale, aut quod qđ formale, ſiue finale. Si quod quid materiale, tunc poteſt demonſtrari demonſtratione propter quid, & demonſtratione, quia eſt. Demonſtratione propter quid poteſt demonſtrari, ut per quod quid formale, ſiue finale. Quod quid enim formale eſt cauſa quod quid materialis, ſicut forma eſt cauſa materiæ, & ſimiliter finis eſt cauſa formæ, & etiã materiæ, & ideo quod quid materiale demonſtrari poteſt per vtrumque, quia forma & finis ſunt cauſæ materiæ. Hoc patet. Talis enim eſt materia qualis requirit forma, & forma inducitur in materia propter finem, & illud patet ex inductione Ariſto. in 2. phyſic. ubi textus incipit. Similiter ineſt quorundam quidem altera cauſa.

Sic ergo patet, quòd materia poteſt demonſtrari per quod quid formale tanquam per medium dicens propter quid. Similiter hoc declarat expoſitor per

exem-

exemplũ. Omne cooperiens nos a pluuia, & tempeſtatibus eſt compoſitũ ex lapidibus,& lignis,dom⁹ eſt hmõi. ergo,&c.& ideo dicit Ariſ.ꝙ q̃dam diffinitio eſt concluſio in demonſtratione, & quędã principium demõſtrationis, quædam verò eſt demonſtratio ſola poſitione differens, quod qd ẽt materiale poteſt demonſtrari demonſtratione quia, arguimus enim,qđ hoc compoſitum habet materiã,qa eſt corruptibile. Sed ſi accipitur,quod quid formale ſiue finale tale demonſtrari poteſt demonſtratione, quia eſt, ſed non demonſtratione pp quid. vniuerſaliter.n. poſſum demonſtrare, quod hõ eſt animal rationale per effectus ſiue operationes, ſiue accidentia. Ex hoc eñ quòd homo ſentit demonſtratur, quod hõ eſt animal, & per hoc, quod homo ratiocinatur demonſtratur, quod homo eſt rationalis:& ita per accidentia cognitione, & demonſtratione, quia deuenimus in cognitionem quodquid eſt. Sic ergo patet quod quodquid ſub ratione qua quodquid demonſtrari non põt. innoteſcit tamen nobis tanquam medium in demonſtratione, quodquid tamen vniuerſaliter accipendo non ſub ratione qua quodqd eſt, demonſtrari poteſt demonſtratione quia eſt, aliquando quodquid demonſtrari poteſt demõſtratione propter, quid & aliquando non.

AD primam rationem dicitur, quod quidquid materiale demonſtrari poteſt per quodquid formale,quod conceſſum eſt, non tamen ſub ratione qua quodquid. ¶ Ad aliud patet, quod quodquid eſt dubitabile, & ẽt demonſtrabile, hoc eſt demonſtratione quia,& nõ ꝑpter quid: ſed per effectus ſiue a poſteriori.¶ Ad aliud dicit, quod quodquid ſit notũ de ignoto per aliquod notius. Sed notius poteſt eſſe duplex vel tãquam cauſa,vel tanquam notius quo ad nos, vt per ſe effectus, non tamen oportet quod omne quodqd fiat notius per aliquod notius ſimpliciter. ¶ Ad aliud dicitur quod poſſumus ſcire, qd eſt homo per effectus,& ſic poteſt demonſtrari. Ad aliud ꝙ ratio quare quodquid nõ demonſtratur ſub rõne qua eſt quodquid, eſt ne fiat petitio, & non totaliter propter immediationem. ¶ Aliter poteſt dici, quod hoc eſt propter immediationem. Et ad probationem, quod aliquid eſſe immediatius poteſt eſſe du-

pliciter. Vno modo in ratione cauſæ, & illo modo quod quid materiale non eſt ita immediatum, ſicut formale. Diffinitio enim formalis, uel eſt cauſa excludendi, vel eſſendi diffinitionem materialem de ſubiecto. Alio modo dicitur cauſa immediata immediatione ſubiecti, & illo modo quod quid materiale eſt immediatum illius cuius eſt. Quia non eſt aliquod diffinibile medium cui primo ineſt hæc diffinitio materialis, quam ſuo proprio diffinito. cauſa immediata primo modo eſt ratio quare diffinitio demonſtrari non poteſt.

¶ Ad aliud, quod in illa propoſitione eſt petitio, quia idem eſt dicere, quod hoc eſt compoſitum ex genere, & differentia huius, & conuertibile cum illo, & dicere, qđ eſt diffinitio huius, & ita petitur.

¶ Ad aliud dicitur, ꝙ quod quid paſſionis oſtenditur de ſubiecto non ratione qua qđ quid, ſed ſub ratione inhærẽtis, & ideo nõ ſequitur, quod quodquid ſub ratione qua quodquid demonſtretur.

¶ Ad aliud, ut patet in poſitione conceſſum eſt, quod in demonſtratione, quia eſt, quodquid demonſtrari poteſt per effectum, & hoc concludit ratio, &c.

Quæſtio LVI.

QVæritur, an medium in demonſtratione ſit diffinitio ſubiecti, vel paſſionis? quod paſſionis videtur. Ariſtot. dicit quod diffinitio primi termini eſt medium in demoſtratione. primus terminus in demonſtratione eſt illud, quod maxime prædicatur, huiuſmodi eſt paſſio. ergo diffinitio paſſionis eſt medium in demonſtratione, hoc patet ſimiliter per exemplum Ariſtotel. Dicit enim quod folia fluere de vite demonſtratur per hoc medium ſuccum condenſari in contactu foliorum ad ramos, ſed hic diffinitio eſt diffinitio paſſionis. ergo diffinitio paſſionis eſt medium.

¶ Itẽ Ariſ. primo huius dicit, ꝙ extrema, & mediũ debent eſſe eiuſdem generis, ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet mediũ in demonſtratione, tunc medium, & extrema non eſſent eiuſdem generis, ſed medium eſſet alterius generis a paſſione.

¶ Itẽ demonſtratio dẽt eſſe ex immediatis, ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet mediũ diffinitio

nitio nō eſſet ex immediatis, ſed ſemper minor eſſet mediata, quia paſſio diffinitioni ſubiecti ineſt mediante diffinitione propria. ¶ Item ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium, tunc eſſet petitio in omni demōſtratione, conſñs eſt falſum, ergo & antecedens. Probatio cōſequentiæ. In demonſtratione in maiori paſſio prædicatur de diffinitione ſubiecti ſi diffinitio ſubiecti ſit medium, & in concluſione prædicatur de ſubiecto, ſed diffinitio ſubiecti, & ſubiectum ſunt una, & eadem res, ergo concluditur, ꝙ quia paſſio uerificatur de hac re, erit & vera de eadem re, & per conſequens ſit petitio. Hic dicitur, quod licet diffinitio, & diffinitum ſint eadem, tamen diffinitio eſt notior quam diffinitum. Diffinitio enim cauſa innoteſcendi datur per Ariſtote. & ideo paſſio ineſt notius diffinitioni quam diffinito, & ideo nō petitur.

¶ Contra diffinitum, & diffinitio ſunt vna res, ut cōceſſum eſt, ſed paſſio demonſtratur de re ratione rei, & non ratione alicuius intentionis. ergo paſſio demōſtratur de diffinito, per hoc, ꝙ ineſt diffinitioni argui petitionem. ¶ Item 8. topic. Vnus modus petitionis eſt quando probat diffinitum per diffinitionem, & econtra. hic ergo erit petitio. ¶ Item demonſtratio ex primis, ſed quando accipitur diffinitio ſubiecti non arguitur ex primis, ergo diffinitio ſubiecti non eſt medium. Minor patet, quia ſubiectum ultimum eſt in demōſtratione. ¶ Ad oppoſitum illud eſt principium in demonſtratione, quod eſt maxime cauſa. diffinitio ſubiecti eſt cauſa paſſionis, & etiã eſt cauſa diffinitionis paſſionis, ergo diffinitio ſubiecti medium eſt in demonſtratione. patet minor per Ariſt. in fine ſecundi huius in illo textu. Principium enim eſt quod magis proximum. Dicit etiam alibi, quod ſi aliqua paſſio debeat demonſtrari de ſubiecto, potius debet demonſtrari per c. quod eſt diffinitio ſubiecti, quam per b. quod eſt diffinitio paſſionis, & dicit cauſam, quia c. quod eſt diffinitio ſubiecti eſt cauſa ipſius a. paſſionis, & etiam ipſius b. quod eſt diffinitio paſſionis. ¶ Item illud non eſt medium in demonſtratione, quo cognito contingit quærere propter quid, ſed cognita paſſione de ſubiecto per diffinitionem paſſionis contingit, quærere

propter, quid ineſt ſubiecto ergo diffinitio paſſionis non eſt medium in demonſtratione. ¶ Item diffinitio illius eſt mediũ in demonſtratione ex cuius principijs cognoſcitur quid eſt paſſio, & quia eſt, & etiã cauſatur. Sed ex principijs ſubiecti cauſatur q̃d paſſionis, & ẽt eſſe, ergo q̃d paſſionis non eſt medium in demonſtratione. ¶ Item demonſtratio eſt ex neceſſarijs, ſed ſyllogiſmus in quo concluditur paſſio de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti eſt ex neceſſarijs, ergo talis ſyllogiſmus eſt demonſtratio.

¶ Itẽ ſyllogiſmus in quo concluditur paſſio de ſubiecto p diffinitionem eſt bonus, aut ergo dialecticus, aut demonſtratiuus. Non dialecticus, quia dialecticus non eſt ex neceſſarijs, ſed tantum ex ꝓbabilibus: ergo tunc ſyllogiſmus eſt demonſtratiuus.

AD QVAESTIONEM dicit, quod diffinitio paſſionis eſt mediũ in demonſtratione potiſſima, & huius rõ eſt. Demonſtratio debet eſſe ex immediatis, ſed ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium in demonſtratione, minor non eſſet immediata, ſed mediata, quia paſſio immediate ineſt propriæ diffinitioni, & mediante illa ineſt diffinitioni ſubiecti, ergo mediate ineſt diffinitioni ſubiecti. Diffinitio ergo ſubiecti non eſt medium in demonſtratione.

¶ Contra illud, per illam rationem probo, quod diffinitio paſſionis non eſt medium in demonſtratione, quia tũc minor eſſet mediata in tali demonſtratione, in qua prædicatur diffinitio paſſionis de ſubiecto, quia diffinitio paſſionis immediatius ineſt diffinitioni ſubiecti quam ſubiecto, ſicut paſſio per ſe immediatius ineſt ꝓpriæ diffinitioni quã diffinitioni ſubiecti, qua ergo rõne tu ponis, quòd diffinitio ſubiecti nõ ẽ medium in demonſtratione, quia tunc minor eſset mediata, eadem ratione arguo tibi, ꝙ diffinitio paſſionis non eſt medium in demonſtratione: quia minor eſſet mediata.

¶ Item quod diffinitio paſſionis non eſt medium in demõſtratione potiſſima, patet per duas rationes prædictas. tum quia adhuc contingit quærere propter quid facta tali demonſtratione. tum quia diffinitio ſubiecti eſt cauſa tam paſſionis quam ſuæ diffinitionis, & etiã totius, ꝙ eſt diffinitione. ¶ Item rõ iſtorũ nõ ligat, quia nõ ſequitur, quod minor eſſet mediata ſi diffinitio ſubiecti eſſet medium.

Ad

Ad probationem dicitur qđ nõ ligat quia tam paſſio quã diffinitio paſſionis inſunt ſubiecto. ¶ Itẽ paſſio, & diffinitio inſunt ſubiecto immediate immediatione ſubiecti. Similiter utrunque ineſt diffinitioni ſubiecti immediatione cãę. ¶ Tu dicis, ꝙ paſſio immediate ineſt ſubiecto, & ẽt diffinitioni ſubiecti. Quæ ergo eſt rõ quare paſſio magis demõſtratur de ſubiecto per diffinitionẽ ſubiecti q̃ econtra? Non.n. vr̃ aliqua ratio.

¶ Hic dr̃ quod licet paſſio immediate inſit diffinitioni ſubiecti, & diffinito, tñ maior rõ eſt quare demonſtratur de ſubiecto per diffinitionẽ ſubiecti q̃ econtra, quia paſſio ineſt diffinitioni ſubiecti immediatione cauſę, ineſt etiã ſubiecto immediatione ſubiecti non immediatione cauſę, & ideo alia cauſa & ratio immediationis eſt.

¶ Contra illud, diffinitio, & diffinitum ſunt eadem realiter. Cũ ergo paſſio inſit diffinito immediatione ſubiecti tanquam ꝓprio ſuſceptiuo, ergo ineſt diffinitioni tãquã proprio ſuſceptiuo.

¶ Hic dicitur, ꝙ licet diffinitio, & diffinitum ſint eadem realiter, ueruntñ diuerſa ſunt ſm rationem, quia diffinitio exprimit cauſam explicitè, q̃ includitur in diffinitio impliicitè, & ideo dicitur diffinitio habere rationem cauſæ magis quam ſubiectum dicatur habere rationem ſuſceptiui, non tamen poteſt prohiberi quin illud quod per diffinitionem ſignificat ſit ſubiectũ paſſionis, ſpecialius tamen dicitur habere rationem cauſę, quia principia paſſionis quæ ſunt principia illius ſubiecti exprimit diffinitio. paſſio.n. a principijs ſubiecti cauſatur, & illa principia exprimit diffinitio.

AD QVAESTIONEM ergo dicitur aliter ꝓpter iſta quòd diffinitio ſubiecti ẽ medium in demonſtratione potiſſima & non diffinitio paſſionis. Ratio primi eſt. Illud, ꝙ demonſtratur eſt accidens non accidens cõe, quia illud prius conſequitur ſingulare. Sed accidens quod demonſtratur primo conſequit̃ ſubiectũ uniuerſale, q̃a p Ariſt. Prĩcipiũ demõſtrationis uniuerſale dr̃ eſſe. ergo ſubiectũ erit uniuerſale. (Aliter non eſſe demr̃atio ex uniuerſalibus.) Accidens ergo quod demr̃atur, cum non ſit cõe, patet ꝙ ſit propriũ, ſed accidẽs proprium cauſatur a principijs ſpeciei, eius ergo notitia cauſatur a notitia principiorũ ſpẽi, ſed principia ſpẽi per

diffinitionem ſpẽi, ſiue ſubiecti exprimuntur, ergo notitia paſſionis eſt notitia diffinitionis ſpẽi q̃ eſt ſubiectũ. Diffinitio ergo ſubiecti, eſt mediũ in demonſtratione potiſſima. Secundo oſtendo. Illud qđ eſt medium in demõſtratione potiſſima facit ſimpliciter notitiam, ita quod ipſum in eſſe ſiue in cognitione ab alio non dependeat. Sed diffinitio paſſionis dependet in eſſe, & in cognitione a ſubiecto, & a principijs ſubiecti cauſat̃ illa diffinitio paſſionis. ergo diffinitio paſſionis non poteſt eſſe medium in demõſtratione potiſſima. & illæ ſunt rationes Thomæ expoſitoris.

¶ Intelligendum tamẽ quod licet diffinitio paſſionis non ſit medium in demonſtratione potiſſima, eſt tamen medium in aliqua demonſtratione ſicut patet ex proceſſu Ariſt. & ideo dicit Ariſt. qđ ratio primi termini eſt medium in demonſtratione, & utrumque eſt intelligendum de ratione paſſionis ſicut dicit expoſitor. Paſſio enim uno modo dicitur primus terminus: alio modo ultimus conſiderando ad ordinẽ prædicatorum ſm quod illud dicitur prius quod eſt probabilius, ſic paſſio eſt primus terminus, quiã paſſio prædicatur in demõſtratione, & nunquam ſubijcitur. Conſiderando tamen ad ordinem naturæ, ſic paſſio eſt ultimus terminus, quia paſſio poſterior eſt ſecundum naturam ſubiecto, & etiam principijs ſubiecti, quia paſſio ſubiectum cõſequitur ratione principiorũ ſubiecti.

Ad primum argumentum dr̃ quòd illud concludit, qđ diffinitio paſſionis eſt mediũ in demõſtratione, & hoc eſt conceſſum, nõ tamen conceditur, ꝙ ſit mediũ in demonſtratione potiſſima. ¶ Ad aliã auctoritatem per idẽ, ꝙ idem concludit. ¶ Ad aliud, ꝙ medium, & extrema ſunt eiuſdẽ generis nõ ita qđ ſint eiuſdẽ generis loci, ſed propoſitio eſt ſic intelligẽda quod mediũ & extrema, sũt eadẽ principio generanti, q̃a cauſans ſubiectum in hoc ꝙ cauſat ſubiectũ, cauſat ſimiliter principia ſubiecti, & etiã ipſam paſſionem ex conſequenti. cauſans. n. hominem ex conſequenti, cauſat riſibile, & ita ſunt ab eodẽ cauſante ſiue generãte. ¶ Ad aliud qđ demonſtratio quę demonſtratur per diffinitionem ſubiecti, eſt ex immediatis. Et ad ꝓbationẽ cũ dr̃, ꝙ paſſio ineſt ſubiecto mediate, quia diffini-

diffinitio paſſionis immediate ineſt ſubiecto, & paſſio per illam, dr̃ ꝙ tam diffinitio paſſionis q̃ ipſa paſſio inſunt ſubiecto immediate. licet tamen diffinitio paſſionis notius inſit. ¶ Ad aliud ſicut dicebatur. ¶ Ad rõnem contra hoc. Ad primam. quod licet demonſtratio nõ ſit per medium intentionale ſed reale, .ſ. propter intentionẽ cauſæ cum medium habeat rationem cauſę, tamen diffinitio ſubiecti poteſt eſſe mediũ in demonſtratione demonſtrando paſſionẽ de ſubiecto propter aliquã intentionem ſecundã additam. Nec propter rem abſolutè, ſed quia rem ſubiecti exprimit explicitè, & contractè, quę ſignificatur per ſubiectum modo confuſo, & ideo non eſt petitio, quia arguitur per notitiam diſtinctam naturę alicuius, quod in ſe eſt confuſum, & ita a notiori arguitur. ¶ Ad aliud quod Ariſt. in 8. topicorum intendit quod petitio eſt quando arguitur a diffinitione, ſi ita ſit quod, prædicatum notius inſit diffinito quã diffinitioni, tunc .n. eſt petitio, ſed propria paſſio, & ſimiliter quodlibet prædicatum eſſentiale prius, & notius ineſt diffinitioni, quam diffinito, & ideo concludendo paſſionem de ſubiecto per diffinitionẽ ſubiecti, non eſt petitio. Vnde intelligendum eſt quod quando oſtenditur prædicatum de diffinito per diffinitionem, quod notius ineſt diffinito, tunc eſt locus ſophiſticus. Sed ſi illud prædicatum notius inſit diffinitioni, tunc eſt locus dialecticus. ¶ Ad aliud principale dicitur quod demonſtratio eſt ex primis, vbi accipitur diffinitio ſubiecti: hoc eſt ex præmiſſis per ſe notis, quod aũt ſubiectum ſit primum vel vltimum quantum ad hoc non eſt cura.

¶ Adhuc poteſt argui ad principale. In demonſtratione concluſio, & minor non debent eſſe per ſe ſecundum eundem modum dicendi per ſe.

Sed ſi paſſio concluditur per ſe de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti, tunc minor, & concluſio eſsent per ſe in eodem modo dicendi per ſe, puta, ſecundo modo, ſicut enim paſſio ineſt ſubiecto per ſe, ita videtur quod per ſe inſit diffinitioni ſubiecti, & in eodem modo ex quo ſunt realiter eadem. ¶ Hic dicitur, quod licet ſubiectum, & diffinitio ſubiecti ſint, idem realiter, non tamen oportet

tet quod paſſio inſit diffinitioni ſubiecti, & ſubiecto per eundem modum dicendi per ſe, q͂a diffinitio exprimit cauſam, & ideo minor ubi prędicatur paſſio de diffinitione ſubiecti eſt per ſe quarto modo, quia diffinitio ſubiecti, eſt ꝑ ſe cauſa efficiens paſſionis, ſed concluſio ubi prædicatur paſſio de ſubi͞cto, eſt per ſe ſecundo modo, & ibi accipitur ſubiectũ in ratione cauſæ materialis. ¶ Contra illud. Impoſſibile eſt quod idem realiter ſit cauſa efficiens, & materialibꝰ reſpectu eiuſdẽ, quia per Ari. in 2 phyſi. Efficiens & materia non coincidunt, ſed diffinitio ſubiecti, & ſubiectum ſunt idem realiter, ergo impoſſibile eſt ſubiectum habere rõnem cauſæ materialis, & diffinitionẽ habere rationem cauſæ efficientis. ¶ Hic põt dici q͂d maior ſolum ueritatem hẽt in tranſmutationibus, & hoc intẽdit Ari. in 2. phyſi. ſed diffinitio ſubiecti non eſt cauſa efficiẽs reſpectu paſſionis per tranſmutationem, ſed per quandã emanationem, & iſto modo illud idem poteſt eſſe cauſa materialis, & efficiens.

¶ Aliter dicitur ad principalẽ rationem, quod concluſio, & minor poſſunt eſſe per ſe eodem modo dicendi per ſe, ſicut hęc eſt per ſe. Omnis triãgulꝰ habet tres, &c. & hæc ſimiliter yſocheles habet tres & hoc eodem modo, quia ēo modo, & tamen prima poteſt demrare hanc ſecundam eodem modo in propoſito paſſio poteſt ineſſe ſubiecto, põt etiã ineſſe diffinitioni ſubiecti penes ſecundum modum dicendi per ſe, & tamẽ paſſio poteſt demonſtrari de ſubiecto per hoc quod ineſt diffinitioni ſubiecti, quia tam ſubiectum quam diffinitio ſubiectis ſunt cauſæ paſſionis, tamen diffinitioni ineſt notius, & ſimplicius, & ideo in alio gradu q͂ diffinito, quia notius ineſt diffinitioni ſubiecti, unde nõ eſt inconueniens in eodem modo dicendi per ſe plures eſſe gradus quorum quidã ſunt notiores, & quidam ignotiores, &c.

Quæſtio LVII.

Quæritur an contingat demõſtrare per omnes cauſas? Quod non uidetur, primo quod non per cauſam finalem, quia medium in demõſtratione debet eſſe prius effectu. cauſa finalis non eſt prior, ſed poſterior effectu. ergo, &c.

¶ Dr̃ quod cauſa finalis eſt prior effectu ſ͂m intẽtionẽ ſi

cet ſit poſterior in executione & hoc ſufficit. ¶ Contra cauſa realiter debet præcedere effectum, ergo non ſufficit, quod cauſa finalis ſit prior intẽtione ad hoc quod ſit cauſa, & medium, ſed oportet quod ſit prior in executione.

¶ Item, quòd cauſa efficiens non ſit medium videtur, quia mediũ in demonſtratione eſt, quo poſito ponitur & effect⁹, & quo remoto remouetur, & effectus, ſed poſita cauſa ſic efficiẽte poteſt effectus non poni, ut poſito ædificatore non eſt neceſſarium domum eſſe, ergo cauſa efficiens nõ eſt medium in demonſtratione.

¶ Item cauſa dicitur eſſe intrinſeca, quæ eſt medium in demonſtratione, quia demonſtratio eſt ex proprijs, & propria ſunt intrinſeca. Sed cauſa efficiens non eſt intrinſeca, ſicut nec cauſa finalis, ergo neutrum eſt medium in demonſtratione.

¶ Item, quod cauſa formalis non ſit medium, videtur. Formalis cauſa indicat totum eſſe rei. ergo arguendo per cauſam formalem ad illud cuius eſt forma, eſt arguere ab eodem ad idem, & per conſequens petitur principium.

¶ Item, quòd cauſa materialis non poteſt eſſe medium. videtur per tres rationes. Primo, quia medium in demonſtratione debet eſſe neceſſarium reſpectu paſſionis, ſed cauſa materialis non eſt neceſſaria. Eſt enim per Ariſtotelem materia qua res poteſt eſſe, & non eſſe. ergo &c. Item illud eſt medium in demonſtratione a quo egreditur paſſio, ſed a compoſito egreditur paſſio ratione formæ, & non ratione materiæ. ergo cauſa compoſiti eſt medium in demonſtratione, & non cauſa materialis. Tertio patet hoc idem ſic. Illud quod eſt concluſio non poteſt eſſe medium in demonſtratione. cuius probatio eſt, quia concluſio in demonſtratione debet eſſe mediata, ſed medium eſt immediatum, cauſa materialis eſt concluſa per cauſam formalem in demõſtratione. Dicit enim Ariſtotel. quod diffinitio materialis demonſtratur per formalem. ergo &c.

¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. in iſto capitulo. Quoniam autem ſcire opinamur.

AD QVAESTIONEM dr̃, quod contingit demonſtrare per quodlibet genus cauſę. Cuius ratio eſt, quia cauſa, & medium ſunt eadem, ſed contingit demonſtrare per quodlibet medium demonſtrationis, ergo per quodlibet genus

-nus cauſæ. Similiter hoc oſtendit Ariſt. inductiuè. Contingit. n. demõſtrare per cauſam materialem, ut ſi oſtẽditur, ꝙ compoſitum eſt corruptibile, quia habet materiã. Similiter ſi ſic arguitur. Oẽ medium duorum angulorũ rectorum eſt angulus rectus, ſed angulus trianguli conſtituti intra diametrũ circuli ẽ medium duorũ angulorũ rectorum. ergo ille angulus eſt angulus rectus, hic demonſtratur quodammodo ꝑ cauſã materialem, ſicut dicit expoſitor, q̃a arguitur a partib. ad totũ; & partes ſunt materialia reſpectu totius. arguitur ẽt quodãmodo per cãm formalẽ, quia per diffinitionẽ paſſionis, & per diffinitionẽ anguli recti. Angulus. n. rectus eſt medium duorum angulorum. Contingit ẽt demonſtrare ꝑ cauſam efficientem, ſicut declarat philoſophus, ut ſi arguatur. Athenienſes debellãdi ſunt a Medis ꝑꝑ hoc, q̃d commiſerunt bellum in Sardẽſes qui fuerunt ſubiecti regi Medorũ, tunc arguitur ꝑ cauſam efficientem. Cõtingit etiam demõſtrare per cauſam finalẽ, ut ſi arguatur ꝙ bonũ eſt deambulare poſt cenã, quia eſt ſanatiuum, ſic ergo patet, q̃d contingit demonſtrare per oẽs cauſas. ¶ Propter rõnes, intelligẽdum ẽ, q̃d licet cauſa materialis poſſet demonſtrari per causã formalẽ, uel finalem ꝑꝑ hoc, ꝙ eſt imperfectior cã formali (Eſt. n. finis cauſa efficientis per Ari. & efficiens cã formæ, & forma cauſæ materię,) ueruntñ cauſa materialis põt eſſe medium reſpectu paſſionis conſequentis compoſitum rõne materiæ licet n. ſit poſterior cauſa formali, eſt tamẽ prior reſpectu paſsionis. Et ſimiliter ſi oſtendatur quòd compoſitum ſit corruptibile, q̃a eſt habens materiam.

Ad primum argumẽtum ſicut dicebatur, & ad rationem contra hoc, q̃d nõ oportet, ꝙ cauſa realiter præcedat effectũ, ſed ſufficit q̃d res ꝓcedat effectũ, in intentione quæ tñ intentio finis non eſt cauſa reſpectu effectus, ſed res ipſius finis ſub intentione, & hoc ſufficit ad hoc q̃d effectũ realiter cauſet. ¶ Ad aliud, q̃d efficiens eſt talis cã q̃d ipſa poſita ponitur effectus, & ita minor eſt falſa. Et ad probationem dr̃, q̃d ędificator non eſt cauſa domus, ſed eſt cauſa fieri, & cã domus in potentia. Sed ædificans actualiter eſt cauſa actualis domus, & ideo non ſequitur, ædificator eſt, ergo do-

domus eſt, quia ędificator nō eſt cauſa eſſe domus, nec fieri actualiter, ſed fieri potentialiter, ſequitur tamen ædificans eſt, ergo domus fit, ſed non ſequitur, ergo domus eſt. Efficiens enim ſolum eſt cauſa fieri, & non niſi per accidens, quia ad fieri aliquando conſequitur eſse.

¶ Ad aliud, quòd medium in demonſtratione non oportet eſse intrinſecū rei, ſed poteſt eſse cauſa extrinſeca. Iuxta quod intelligendū eſt, quòd quædam ſunt cauſæ eſſe rei, & quædā ſūt cauſæ eſse rei, & quædā ſunt cauſæ fieri. Finis, & efficiens ſunt cauſæ fieri rei, & ſicut formalis, & materialis concludunt neceſſario eſse rei, ita finalis, & efficiens neceſsario demōſtrāt fieri rei per ſe. Duæ ſunt cāę intrinſecæ. Alię duæ ſunt cauſæ extrinſecæ, & per hoc patet, quod non oportet medium in demonſtratione eſse cauſam intrinſecam rei.

¶ Ad probationem neganda eſt hæc conſequentia. Demonſtratio eſt ex proprijs & intrinſecis, quia hoc mediū eſt falſum, ſ. omnia propria ſunt intrinſeca.

¶ Ad aliud, quod cauſa formalis non eſt totum eſse rei, licet ſit perfectio totius eſse, quia quod quid eſt in ſe non includit ſolum formam, ſed etiam formam & materiam, non quamcunque, ſed materiam pertinentem ad ſpeciem.

¶ Ad aliud, quod duplex eſt materia. materia pertinēs ad indiuiduum, & materia pertinens ad ſpeciem, per Ariſtot. in 7. materia pertinens ad indiuiduum non eſt medium in demonſtratione, ſed materia pertinens ad ſpeciem, & iſta neceſsaria. Ad aliud, quod paſſio proprijſſime dicta cognoſcitur in compoſito ratione formæ, & nō ratione materię. Aliqua tamē paſſio cognoſcitur de compoſito ratione materię, ſed illa non debet dici paſſio ita proprijsſimè.

¶ Ad aliud, quod diffinitio materialis demonſtrari poteſt per diffinitionem formalem & reſpectu illius poſterior eſt, & mediata mediatione cauſæ, quia non ita prima, nec perfecta, reſpectu tamen alicuius paſſionis poteſt eſse cauſa immediata, & prima. Vnde quod ſit prius, & poſterius reſpectu diuerſorū non eſt inconueniens.

Quæ-

Digitized by

Quæſtio LVIII.

QVæritur an quælibet pars diffinitionis ſit in plus quam diffinitum? Quod non uidetur. Ariſt. dicit in 7. metaph ꝙ diffinitio debet dari ex genere & ultima differentia. Sed ultima differentia datur ab ultima* forma ſiue ab ultimo gradu quæ non excedit ſpẽm, ergo dr̃ia ultima conuertibilis eſt cum ſpecie. Aliqua ergo pars diffinitionis non eſt in plus.

¶ Item tota diffinitio eſt conuertibilis cum diffinito. ſed niſi aliqua pars eius conuerteretur cum diffinito non eſſet aliqua cauſa quare tota diffinitio conuertitur, ergo oportet, ꝙ aliqua pars nõ ſit in plus ¶ Hic dicitur, ꝙ tota diffinitio eſt conuertibilis, & tamen non oportet, ꝙ aliqua pars ſit conuertibilis, & huius ratio oſtenditur per exemplum Ari. Ternarius ſic diffinitur. Ternarius eſt numerus impar primus utroq; modo. Sed quælibet pars eſt in plus quam ternarius, totũ tamen conuertibile.

¶ Et ſi quæritur qualiter ex his fit unum ex quo quęlibet pars excedit?

¶ Dicitur, quod ex hoc ꝙ vnum addit alteri, & ſic unum per alterum determinatur.

¶ Contra illud nihil additũ alteri ipſum determinat ad aliquid quod eſt inferius eo, uerbi gratia, ſenſibile additũ corpori non determinat corpus ad hominem, cum ſit inferius ad ſenſibile, ſed ſpecies ſpecialiſſima eſt inferior, q̃ dr̃ia per te qui dicis, quod quęlibet pars diffinitio eſt in plus, ergo per additionem vnius partis ad aliam nõ poteſt fieri determinatio ad intellectum ſpeciei.

¶ Item ad principale. Ariſto. in 7. metaphy. dicit ꝙ ſufficit diffinire ex primo genere, & ultima differentia, quia ultima differentia includit totam ſubſtantiam diffiniti, ergo cum diffinito conuertitur ergo aliqua pars diffinitionis non eſt in plus.

¶ Item diffinitio datur ex genere, & ultima differentia, & ſpecifica, ſed talis differentia conuertitur cum ſpecie, ergo &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, quòd quælibet pars diffinitionis eſt in plus, totũ ad conuertibile.

AD QVAESTIONEM dr̃, quòd poſſumus intelligere differẽtiã eſſe in plus quã diffinitum dupliciter. Vno modo, quod excedat diffinitum quantum ad ſuppoſita, & iſto modo differentia ulti-

vltima non eſt in plus, & per conſequens nõ quælibet pars diffinitionis eſt in plus. Alio modo poteſt intelligi differentiam eſſe in plus, quia ſimplicius, & iſto modo differentia & genus, & quælibet pars diffinitionis eſt in plus quàm diffinitum. Primum patet, quia differentia vltima accipitur ab vltima forma (ſi ponantur eſſe plures) vel ab vltimo gradu vnius formæ, ſed ſiue ponatur vltima forma, ſiue vltimus gradus: illa non excedunt ſpecies, ergo eadem differentia, quæ ab his accipitur non excedit ſpeciem quo ad ſuppoſita, & per conſequens quo ad ſuppoſita non eſt in plus. Secundum patet, quia ſpecies diffinienda componitur ex genere, & differentia in ſuo conceptu, ſicut ſtatua componitur ex ære tanquam materiale, & ex figura tanquam ex forma per Porphyrium. Sed componentia ſunt ſimpliciora, quàm compoſitum, quælibet ergo pars diffinitionis ſimplicior eſt, quam diffinitum, & iſto modo eſt in plus.

¶ Intelligendum tamen propter auctoritates Ariſt. quòd quædam ſunt differentiæ per ſe, & ſpeciales. Quædam verò per accidẽs, ſiue accidentales. ¶ Accipiendo differentias primo modo vltima conuertibilis eſt, & hoc eſt quod Ariſto. dicit ĩ ſeptimo metaph. quòd vltima differentia includit totam ſubſtãtiam. Veruntamẽ accipiendo differentias ſecundo modo. Vltima differentia, & quęlibet alia eſt in plus, & Ariſt. loquens, vt logicus docet diffinire per tales differentias, eo ꝙ tales differẽtiæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, & loco differentiarum ſubſtantialiũ accipimus accidentales, ſicut patet in hac diffinitione. Ternarius eſt numerus impar primus vtroque modo, impar enim non eſt dr̃ia per ſe, ſed eſt accñs numeri, & ita accidens commune reſpectu ternarij. Cõuenit.n. ternario, & non nouennario. Similiter primo utroque modo cõuenit qualitati & ternario, & iſto modo quælibet pars diffinitionis uel differentia eſt in plus quo ad ſuppoſita, totum autem eſt cõuertibile cum diffinito. Per hoc rationes.

AD PRIMAM patet quid dicendum eſt. ¶ Ad illam auctoritatem dico, quod intellexit Ariſtot. ſic, quòd illud, quod diffinitur ex genere, & differentia ultima accipiendo differentiam per ſe, & illa conuertibilis eſt

cum

cum ſpẽ quo ad ſuppoſita, licet ſit in plus quo ad ſimplicitatem. ¶ Ad aliud, ſicut dicebatur. ¶ Ad rationem contra hoc, quòd nihil determinat alterum ad aliquid quod eſt inferius eo abſolutè & ſufficienter de ſe, ſed tamen viciſſim eſt determinatio, ut ſi dico numerus impar primus utroque modo Hoc accidens impar non eſt de ſufficiens ad determinandum hoc quod eſt primus vtroque modo, ſed ex hoc quòd impar determinet hanc differentiam primus vtroque modo quod eſt indifferens ad dualitatem, quia numerus binarius non integratur ab aliquo numero, ut patet, ſicut nec ternarius, & ternarium ipſum comprehendo ad numeros impares & econtra. Hæc particula primus utroque modo determinat numerum imparẽ, qui eſt indifferens ad numerum ternarium & nouennarium, & alios impares numeros, ipſum comprehendo ad numerum primum utroque modo. Ex hoc patet, quòd ex tali mutua contradictione fit totum conuertibile, & ideo conceditur illud quod ratio probat. Probat enim quod una differẽtia quæ communis eſt, non poteſt ipſum comprehendere ad ſuum inferius ſufficiẽter, & hoc cõcedo, tamen ex mutua contractione fit intellectus determinatior, quam aliqua deſcriptionis ſecundũ ſe. ¶ Ad alias duas rationes patet in poſitione. Probant.n.ꝙ differentiæ per ſe & ſubſtantiales ultimę conuertibiles ſunt cum ſuis ſpeciebus & hoc eſt conceſſum, ſunt tamen in plus quo ad ſimplicitatem.

Quæſtio LIX.

QVæritur, an differentiæ ſubſtantiales poſſint nobis innoteſcere per accidentia communia, ſicut dicit Ariſ. ꝙ non uidetur. Illud qđ eſt commune, & indeterminatum non ducit in cognitionẽ alicuius determinati. ſed accidentia communia ſunt indifferentia, & indeterminata ad multa ſpẽs, ergo non ducunt in cognitionem unius ſpeciei. ¶ Item accidens ſi inducit in cognitionem alicuius ducit in cognitionem proprij ſubiecti, ſed ſubiectum ad quod primo conſequitur accidens cõe eſt indiuiduum, ergo primo inducit in cognitionem indiuidui, & non in cognitionem differentiæ ſpecificæ.

¶ Item nihil agit ultra ſuam ſpeciem, accidens & ſubſtantiæ ſunt diuerſæ ſpecies. ergo accidens non ducit in cognitionem ſubſtantiæ. Item ſi

ſic

ſic tunc ſpecies ſubſtantiæ re lucerent in ſpeciebus acciden tium, quia effectus relucet in ſua cā, ſed hoc eſt falſum, ergo ſubſtantia non cognoſcitur per accidētia. ¶ Hic dr̄, ꝙ conſequens eſt uerū. Contra ſi accidens ducat in cognitionem ſubſtantiæ, accñs nō eſt cā cognitionis ſubſtātiæ niſi æquiuocę. Sed in cauſis, & effectibus æquiuocis nō oportet, quod effectus reluceat in ſua cā, ſed in uniuocis. ¶ Item ad principale accidens cōe non ducit in cognitionem ſubſtantiæ, niſi ratione ſubiecti ex hoc, quod cognoſcimus, ꝙ accñs nō p̄t eſſe niſi in ſubiecto nos cognoſcimus ſubiectū ſub rōne ſubiecti. Sed qđ illa ſubſtantia ſit hoc ſubiectum, uel illud, hoc non ſcimus. Accñs ergo cōe educit in confuſam cognitionem ſubſtantiæ. Sed dr̄ia ſpecifica eſt principium cognoſcendi ſubſtantiam ſub determinata rōne, & non confuſa, quia per iſtam diſtinguitur una ſpecies ab alia, ergo accidens cōe non ducit in cognitionē differētię ſpecificæ. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſ. dicit.n dr̄ias cognoſcimus per cōia principia in illa parte. Alius eſt modus, &c. Itē hoc patet rōne, dr̄iæ ſubſtantiales ſunt magis nobis occultæ quàm propria accidentia; ſed accidentia propria ſunt nobis magis occulta quā accidentia cōia, & noſtra cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota, & magis occulta. ergo noſtra cognitio eſt primo incipienda ab acciden tibus cōib. & ſic deueniendo in propria accidentia, & poſtea in demonſtrationem.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ dr̄iæ ſubſtantiales innoteſcunt nobis per accidentia cōmunia, cuius ratio eſt, quia oīs noſtra cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota, quia oīs noſtra cognitio ortum habet a ſenſu. Sed accñtia cōia ſunt nobis magis nota quam accidentia ꝓpria, quia ad ſenſum ſunt manifeſta, ꝓp quod cognitio noſtra ortum hēt a cognitione accidentium, & per illa ſiunt differentiæ ſubſtantiales nobis notæ. Intelligendū tñ eſſe ꝓpter rōnes, quòd accidentia cōia non ſunt ſufficiens principium ducendi in cognitionem ſubſtantiæ, ut probāt quædam rationes, quia cōe ſm, quod tale nō ducit ī cognitionem alicuius proprij, ſub propria rōne, ꝓpter, qđ accidens cōe nō eſt immediatum principium ducendi in cognitionem dr̄iæ ſubſtantialis. uerūtñ accñs cōe eſt

principium præparatiuum, & coadiuuans ad cognitionem ſubſtantiarum. Cognitio igitur ſubſtantiæ oritur a cognitione accidentis tanquã a iuuante, licet non a principio ſufficiente. vnde accidentia communia maximam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt, per Ariſtotelem in primo de anima. Ducunt enim in cognitionem confuſam ſubſtantię, licet non indiſtinctam, ſiue determinatam.

¶ Aliud intelligendum, quod accidens ducit in cognitionẽ ſubiecti ſub tali ordine, quia ex perceptione multorum accidentium communium, ſimul virtute intellectus diſcurrentis nos deuenimus in cognitionem alicuius accidentis proprij, & ſic vlterius in cognitionem differentię ſubſtantialis tanquam ab effectu ad cauſam, & ita a cognitione confuſa deuenimus in cognitionem determinatam, ſicut patet in exemplo, per hoc quòd homo percipit aliquid multum in remotis de ipſo percipit, quòd ſit animal, & poſtea deuenit in cognitionem magis ſpecialem.

AD rationes, primæ rationes oſtendunt, quòd accidentia communia non ſunt principium ſufficiens, & immediatum ducendi in cognitionem ſubſtantiæ, quia commune non eſt principium ſufficiens deueniendi in cognitionem ſubſtãtiæ determinatæ. Similiter ſi eſſet principium tunc ſubſtantia reluceret in ſpecie accidentis.

¶ Ad auctoritates ad oppoſitum. oſtendunt, quòd accidentia ſunt præparatiua cognitionis ipſius ſubſtantiæ. Vel aliter poſſet dici, quòd multa accidentia, ſimul accepta ſunt principium ſufficiẽs, & ſecundum hoc patet ad primam rationem.

¶ Ad ſecundum ſimiliter patet, quòd ex vno accidente nõ deuenimus in cognitionẽ indiuidui, tñ ex multis deuenimus, & ſic ĩ naturam ſpeciei.

¶ Ad aliud patet, ꝙ nõ oportet ſubſtantiam reducere in ſpecie accidentis, licet per ſpeciem accidentis deueniamus in cognitionem ſubſtantiæ. Accidens. n. virtute propria non ducit in cognitionẽ ſubſtantiæ, niſi virtute ſubſtãtiarum in quibus ſunt. Accidentia in virtute ſubſtantiæ, in qua ſunt gignunt ſpeciem in intellectu ſimul cum adiutorio intellectus agentis, & per illas ſpecies accidentium generatas in intellectu, intellectus diſcurrit apprehendendo

do ſubſtantiam ſub propria ratione, ſiue ſpecie, & ſic ponitur, quod ſubſtantia facit ſpeciem in intellectu, & tamē nullam ſub ſenſu ¶ Et ſi dicatur, quod tunc accidens eſſet primum ſubiectum intellectus. Hic dicunt, quod primum ſubiectū eſt duplex generatione, & perfectione. Accidens eſt primum ſubiectū generatione, ſubſtantia uerò perfectione.

Quæſtio LX.

QVerit, an diffinientem neceſſe ſit ſcire oīa? ꝙ ſic videt, qa ſi aliqs diffiniat hominē, oportet ꝙ cognoſcat rationale homini ineſſe, ita quod non aſino, nec alicui alteri, ſed ad hoc qđ cognoſcat rationale non ineſſe aſino oportet, quod cognoſcat aſinum, & quodlibet aliud cui cognoſcit rationale non ineſſe, & ſic oportet eum omnia cognoſcere. ¶ Item hoc patet per Ariſtotelem in litera. Cognoſcens differentiam aliquorum cognoſcit illud, qđ differt, & illud à quo differt. Sed diffinientem oportet cognoſcere differentiā diffiniti qua differt a quolibet alio, ergo cognoſcit diffinitum, & quodlibet aliud cognoſcit. ergo omnia. ¶ Itē diffinitio eſt diſtincta cognitio diffiniti. ergo cognoſcens aliquid per diffinitionem cognoſcit per diſtinctam cognitionem, quolibet alio, ſed diſtinctam cognitionem non habet diffiniti, niſi quodlibet aliud cognoſcat. ergo. &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, qđ oportet diffinientem cognoſcere omnia in vniuerſali, non tamen in particulari. Primum patet, quia diffiniens hominem habet cognoſcere rationale ineſſe homini, ita quod cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe, ſed hoc non poteſt cognoſcere niſi cognoſcat in uniuerſali. omnia ergo, &c. Aſſumptū patet, quia niſi cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe non cognoſceret animal rationale, & mortale eſſe diffinitionem hominis, quia tunc non cognoſceret hoc eſſe conuertibile cum homine. Secundum patet, quia ſi diffinientem, &c. tunc impoſſibile eſt aliquid ſcire. probatio conſequentiæ, quia cognoſcere omnia ſub propria ratione impoſſibile eſt cuicunque. Si tunc oportet cognoſcere omnia ſub propria ratione, impoſſibile eſt ipſam diffinitionem habere ſiue diffinire, ſed non habens diffinitionem non ha-

bet ſcientiam, quia diffinitio eſt medium in demonſtratione per Ariſtotel. ergo ſequitur, quod impoſſibile eſt aliquid habere ſcientiam.

AD primam rationem dicitur, quod illa probat nullum poſſe diffinire niſi omnia cognoſcat in uniuerſali, & hoc eſt conceſſum.

¶ Ad aliud non oportet cognoſcentem differentiam aliquorum ad inuicem cognoſcere utrunque ſub propria ratione, ſed ſufficit, quod cognoſcat vtrunque in vniuerſali, ſiue in particulari.

¶ Ad aliud patet per idem, quod diſtincta cognitio alicuius poteſt haberi ſi proprium in ſe cognoſcitur ſub determinata ratione, licet alia non cognoſcantur niſi tãtum in vniuerſali, &c.

F I N I S.

MATERIAE SVPER LIBRVM QVINQVE VOCVM, INTER ALIAS

Diligentius Examinandæ.

1. q. v-niuer. QVAESTIO eſt. An vniuerſale ſit ſubiectum in libro Porphyrij? vide Scotum, & Antonium Andream, *in plo-pra dicab.* dicentes vniuerſale accipi pro re ſecundæ intentionis cauſata ab intellectu, & applicabili rei primæ intentionis, vniuerſale autem ſic ſumptum eſt ſubiectum, & ad logicum ſpectat, habet enim tres præcipuas conditiones, quæ ad ſubiectum requiruntur.

post. tt. 2. Prima, quod de ſubiecto neceſſario oportet pręcognoſci quid, & quia. Secunda, ꝙ per eius, quod quid eſt, demonſtrentur in ſcientia paſſiones illius ſubiecti de eo. Tertia verò eſt, ꝙ ad ipſum omnia alia in ſcientia conſiderata, determinatè reducantur, aliter enim ab eius unitate non eſſet unitas in ſcientia, tunc ſtantibus his tribus conditionibus, dicunt uniuerſale habere primam conditionem; nam in primo libro perihermenias definitur, *ca. 50.* vniuerſale eſt, quod eſt aptum natum prędicari de pluribus.

Secunda conditio eſt, ut habeat paſſionem, quæ eſt, ſ. *1. post.* eſſe unum in multis, & de multis. *cor. 25.* Tertia verò conditio eſt, quod ſit uniuocum in ſe ad illa, de quibus prædicatur *1. ſent.* vniuerſale uniuocè prædicatur *diſt. 3.* de omnib. iſtis quinq;, ergo eſt vniuocum, & ſubiectũ *q. 3. & 8. q. 3.* huius libri, nam ex doctrina Scoti, omne illud quod prædicatur vniuocè, eſt uniuocũ, ſed non econtra.

Quod quinque uoces ſint ſubiectum, uide Ammonium in præfatione libri prædicamentorum, & in principio libri prædicabilium, dicentem totam logicam uerſari circa voces. ergo uoces ſunt ſubiectum.

Reſpondetur, quòd nõ ob aliud uocibus utimur in logica, niſi ut per eas exprimamus quæ ſunt in anima, vt declarauit Ariſtot. in libro perihermenias, ſic uoces per accidens conſiderat logicus, vel dicamus, quod quinque voces ſunt ſubſtantia in logica, quatenus in aliquo communi, ideſt, in ipſo vniuerſali conueniunt.

Top. 1.

Secunda, an vniuerſale ſit aliquid reale? an ſolum opus rationis; vide Ammonium dicentem; eſſe opus rationis, etiam Scotum, & Antonium Andræam, qui idem aſſerunt, & confirmant nam logicus, non conſiderat res per ſe, niſi pro quanto res fundant ſecundas intentiones, & terminant reſpectum, bene ipſum uniuerſale, ſiue ſecunda intentiones per ſe conſiderat logicus, & ideo non eſt artifex realis, ſed intentionalis.

c. de genere. 4. q. vniuerſa. et in 2. ſen. di. 3. in p. lo. prædic.

Tertia, an genus deſcribatur, vel uera diffinitione definiatur? vide Ammonium affirmantem genus deſcribi, & non definiri, nam inquit ille. Omne, quod definitur habet genus, & differentiam, ſi genus definiretur; ergo haberet genus; ſed ſummi namque generis, non inuenitur genus, ergo non definitur.

c. de genere.

Secundo arguit. Nullum ambiguum definitur, ſed genus eſt ambiguum, ergo non definitur. probat minorem; nam decem modis dicitur, vt in cathegorijs uideri poteſt definiri enim ipſa æquiuoca, vel ambigua, nihil eſt.

His verò omnibus refragatur Scotus, ſiquidem probabilibus rationibus, in contrariam dicitur opinionem. dicit enim, genus definiri, nam definitiones entibus rationis proprijſſime minimè conuenire dicimus, tamen notiones definiuntur, ut logicus definit ex genere, & ex differentia, & ſic propriè, nõ autem proprijſſimè; nam proprijſſimè loquendo, ſolius ſubſtantiæ eſt definitio. vel poſſet dici, quòd diffinitiones notionum, sũt definitiones entis realis originaliter, occaſionaliter, & fundamentaliter, licet non formaliter, & immediatè his declaratis, duobus ſuis argumentis ſic ſatisfacio.

15. q. vniuerſaliu.

Vid. D. Maur. 3. q. uniuerſ.

Ad primum cum dicebatur. Omne, quod definitur habet genus, & differentiam; ſi genus definiretur; ergo haberet genus, ſed ſummi namque generis non inuenitur genus, ergo genus non definitur.

Reſponſio ad primũ.

Re-

Reſpondeo, quod genus, ut eſt vna ſcđa intentio diffinitur, non diffinitione purè quidditatiua, ſed diffinitione data per additamentum, & habet ipſum vniuerſale, qd' quidam habet modum generis, cum prædicetur in quid, & uniuoce de quinq. intẽtionibus vniuerſalium, tanquã de pluribus ſpẽ diſtinctis; & poteſt addi, quod eſt genus ſubalternum, tamen in nullo prędicamento per ſe, & primo reponibile, cum non ſit verum gñs, ſed tñ habet modum generis, eo quod eſt ens rationis.

Reſpõſio ad ſecundum. Ad ſecundum vero cum dicebatur. Nullũ ambiguum definit, genus eſt ambiguũ, nam decem modis dr̃, ut in cathegorijs videri poteſt.

Reſpondeo, quod quãuis genus decem modis dicatur, non ob id eſt æquiuocum, & ambiguum, immo vniuocũ, nã ſicut in uno prædicamento de generis ratione eſt, ꝙ ſit prędicabile de pluribus differentibus ſpecie, ita eſt in cæteris nouem ſemperque eius obſeruata proprietate, ac natura, utique genus oſtẽdetur, nanque eo pacto, quo in prędicamento ſubſtantiæ, reperitur genus, eodem, & non alio, in illo quantitatis, qualitatis, &c.

Quarta, an definiatur genus ut ſecunda intentio q̃dã eſt, an uti res? an aggregatũ? vide Scotum, Antonium Andræam, & Caietanum dicentes, genus definiri, ut notio, quæ in concreto, & non in abſtracto conſideratur, & ideo genus hoc modo definiri dicimus. *14. qõ. uniuerſalium cap. de genere.*

Quinta, an genus conſideretur in eſſe intelligibili? uel ſenſibili? uide Ammonium, & Scotum, qui in eandem ſententiam ambulant, dicunt enim, genus in eſſe intelligibili conſiderari non in eſſe ſenſibili, niſi fundamentaliter, non formaliter: nam intelligibilitas conuenit ę quiuocè analogicè utrique enti reali, & enti rationis. *c. de genere. 5. q. vniuerſalium* *Vide Domi. Mauritium. 5. q. uniuerſalium*

DE SPECIE.

PRima. An ſpecies definiatur? uel deſcribatur? uide Ammonium, & Boetium dicentes, ſpeciem deſcribi, & non definiri,

Scotus, & Antonius Andræas, aliter ſentiunt, dicunt enim ſpeciem definiri, nam ipſa definitio, datur de ſpecie ſumpta pro per ſe ſignificato, ſiue pro ſecunda notione. *cap. de genere. 21. qõ. uniuerſalium*

Secunda, an idem poſſit

pluribus referri? uide Scotū, Antonium Andræam, & Caietanum, quorum una, & eadem uidetur ſententia dicentium, idem non poſſe pluribus referri, nam tunc idem bis diceretur; ſi idem poſſit ad duo, uel ad plura per ſe referri, quod philoſophus abhorret.

Quarta, an genus poſſit ſeruari in unica ſpecie? uide Boetium, Scotum, & Antonium Andræam, qui omnes aſſerũt, genus ſeruari in unica ſpecie, ſed pro intelligentia huius notãdum eſt, quod genus poteſt conſiderari bifariam, vel ut eſt ſecunda intentio, & ſic eſt materia logico: nã logica non conſiderat genus, niſi quatenus eſt ſecunda intentio, quę (ut dicebat Boetius) eſt nomen nominis, & quia genus, ut eſt ſecunda intentio, de neceſſitate requirit multas ſpecies, quia diuiditur per oppoſitas differentias, unde genus, iuxta hanc conſiderationem, non poteſt ſeruari in unica ſpecie tantũ, ſed opus eſt, ut ſit in pluribus ſpeciebus, nam huiuſmodi genus eſt in potentia tantum, non in actu, & ita diſtrahitur in duas oppoſitas differentias, quare genus logicum neceſſario continet plures ſpecies.

e. de genere. 18. q. uniuerſaliũ c. de ſpẽ.

Vide pro hoc Ioã. de Magiſtris in logica magna utrum genus poſſit ſeruari in vnica ſpecie.

Alio modo conſideratur genus in actu, ut eſt prima intentio, ideſt, ut eſt res ipſa exiſtens actu, & iſto pacto nihil obſtat, quin poſſit ſeruari in unica ſpecie, ratio eſt, quoniam, uniuerſalia participantur a ſuis ſpeciebus, non ſecundum partem, ſed ſecundum totum:

Quinta, an ens ſit genus ęquiuocum, ut tenent omnes Græci? an analogum, ut Auerroes? an vniuocum, ut Scotus, & Anton. Andręas? pro quorum opinione nonnulla ſunt dicenda.

7. met. cõm. 2. 1. ſen. diſt. 3. q. 1. 4. met. q. 1.

Primum ens dicitur uniuocum ad decem prædicamenta, Ad Deum, & creaturam, importans conceptum communem ipſis, aliũ a conceptibus ipſorum.

Secundũ eſt, quod triplex eſt uniuocatio, phyſica, logica, & metaphyſica. ens eſt æquiuocum phyſicum, uniuocum logicum, & uniuocum metaphyſicũ. nam ens, dicit aliquem unum conceptum realem abſtrahibilem ab omnibus entibus participantib. ens quidditatiuè, ſecundum quem conceptum, ens eſt prædicabile de omni ente quidditatiuè, & realiter, & uniuocè in quid.

vide Anto. And. 4 met. q. 1.

Sexta, an corpus ſit ponendum genus gñaliſſimum cũ

Auer-

Auerroe? an ſubſtantia cum alijs? uide Auer. in paraphra ſi huius c. aſſerentem oĩa generabilia, & corruptibilia in prædicamentis reponi, dicendum eſt ergo corpus compoſitum ex materia, & forma, eſſe genus generaliſſimum; tamen porphyrius pro exemplo, ſubſtantiam genus generaliſſimum poſuit, licet Scotus ab Auerroe, in hoc diſſentiat. *c. de genere.*

DE DIFFERENTIA.

Prima. An iſta diuiſio ſit conueniens, quæ eſt in dr̃iam cõiter, propriè, & magis propriè? uide Scotum, & Antonium Andræam dicentes, tales diuiſiones eſſe bonas, quia ſunt uocis in ſignificationes, non uocis æquiuocę, penes primum modum ęquiuocationis, quia uox ſic æquiuoca, primo importat multa, ſed penes ſecundum modum, quia uox ſic æquiuoca, ſignificat propriè unum. *23. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.*

Secunda, an differentia ſit conuenienter deſcripta, uel definita? uide Scotũ, & Ant. Andræam dicentes, dr̃iam intentionaliter ſumptam poſſe definiri, nam dr̃ia eſt una ſpecies uniuerſalis, ita ꝙ ſicut genus, & ſpecies, proprium, & accidens ſunt ſpecies uniuerſales, & definibiles, ita & differentia. *26. q. uniuerſalium cap de differẽtia.*

Tertia, an mortale cum uideatur ſignificare conceptum merè priuatum, ſit dr̃ia conſtitutiua animalis? uide Scotum, & Antonium Andręam aſſerentes, non eſſe differentiam conſtitutiuam, nam ultima differentia conuertitur cum ſpecie, ſed mortale non conuertitur cum homine. *29. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.*

Quarta, an differentiæ ſit differentia, uel an differentia competat alijs differentijs? vide Scotum, & Antonium Andræam affirmantes, differentię non eſſe differentiam, reſpectu cuius differentia habet rationem differentiæ, ſed poteſt habere differentiam reſpectu cuius ipſa eſt ſpecies, ſcilicet, reſpectu uniuerſalis, quod eſt eius genus ſicut hoc, ꝙ eſt prædicari in quale, eſt differentia differentiæ, quia per illud conſtituitur differentia in ſua ſpecie, ſicut homo per rationale.

Quinta, an differentia actu ſub gñe continuatur? uel potentialiter? uide Scotum, & Anto. Andræam, in digreſſione poſt dimidium c. aſſerẽtes, quòd eſſe in plus, eſt duobus modis. *25. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.*

Vno modo, ſecundum continẽtiam actualẽ, alio modo ſecundum potẽtialẽ, ſiue ſecũdũ indifferẽtiã, gen' eſt in plus ſo mõ. & ſpẽs p̃io mõ.

DE PROPRIO.

PRima. An proprium conuenienter deſcribatur, vel definiatur? uide Scotum, Antoniũ Andræam, & Caietanum, qui idem ſentiunt; nam proprium ſecunda intẽtionaliter captum, poteſt duobus modis definiri, uno modo ut proprium, & ſic definitur in textu, eſt quod accidit omni ſoli, & ſemper, & conuertibiliter prędicatur de re, ideſt, de ſubiecto ut riſibile prædicatur de homine conuertibiliter, alio modo, ut eſt quartum prædicabile ab alijs diſtinctum, & ſic definitur, proprium eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli autem ineſt, & conuerſim de re prædicatur.

31. q. uniuerſalium cap. de pprio.

Secunda, an proprium ſit prima, vel ſecunda intentio? uide Scotũ, & Ant. Andręã dicentes, proprium ut ęquiuocum, eſſe nomen primę intentionis, & ſic opponi communi, & poteſt dici aliquid proprium indiuidui, ſicut & ſpẽi, & hoc mõ proprium eſt cõcretũ a ꝓprietate dictum.

3. q. uniuerſalium cap. de pprio.

Alio modo proprium eſt nomen ſcd̃æ intentionis ſignificans intentionem ſecundam, ſ. prædicatum conuertibile, non prædicans eſſentia, & ſic definitur 1. topic. & eſt ſpecies uniuerſalis, quia uniuerſale deſcendit in ipſum per differẽtiam per ſe diuiſiuam eius, ſ. prędicari conuertibiliter in quale accidẽtale.

cap. 4.

Tertia, an propriũ poſſit eſſe accñs cõe reſpectu eiuſdem rei primę intentionis; vide Scotũ, & Ant. Andræã dicentes, ꝙ non, quia illud qđ eſt ꝓpriũ reſpectu alicuius, non eſt accñs reſpectu illius, quia tunc ineſſet illi per ſe, & non per ſe, nec eſt accidens reſpectu alterius, quia tunc non ineſſet conuertibiliter illi primo cui ponitur proprium, quod eſt contra rationem proprij.

3. Q. uniuerſalium cap. de pprio.

DE ACCIDENTE.

PRima, an accidẽs definiatur ſ̃m ꝙ eſt prima, vel ſecũda intentio? Item nũ adeſſe, & abeſſe ſint operationes entis realis de prima, vel de ſecũda notione? uide Scotum, Ant. Andræã, & Caietanum, qui idẽ ſentiunt, dñt. n. ꝙ accñs uno modo eſt nomẽ primæ intentionis, & eſt æquiuocum, alio modo eſt nomen ſecundæ intentionis, idem quod intentio ſecũda, ſ. quod cauſatur ex ſola conſideratione intellectus, & iſto modo, omnia quinque uniuerſalia ſunt accidentia.

34. q. uniuerſalium cap. de pprio.

Se-

Secunda diſtinctio eſt, ꝙ adeſſe, vel abeſſe, ſiue ineſſe, vel non ineſſe, quæ ponit Ariſtotel. in ſua definitione, ſunt æquiuocè nomina primæ notionis, & ſecundæ, vt autem ſunt nomina primæ intentionis, dr̄ 7. metaph. *7. met. cont. 2.* quòd accidentis eſſe, eſt ineſſe, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi. Alio modo ineſſe, vel adeſſe, eſt nomẽ ſecundæ notionis, & ſignificat propriam prædicationem eorum, quæ ſunt extra eſſentiam ſubiecti, vel alterius generis a ſubiecto, ſicut prædicari dicit propriam prædicationẽ eſſentialium, quæ ſunt in eodem gñe cum ſubiecto.

Secunda. An accidens poſſit adeſſe, & abeſſe, præter ſubiecti corruptionem, vide Scotum, Antonium Andręã, & Caietanum, Burlæum, & Ammonium in ſua digreſſione, qui idem aſſerunt. *9 uniuerſalium eode accidente.* Scotiſtæ enim dicunt, quod accidens in definitione data ab Ariſtot. non ineſſe eidem, dicitur, quod dupliciter poteſt exponi, vno modo ſic, adeſſe, & abeſſe, & cætera, ideſt, adeſt non neceſſario ſubiecto, vel contingenter, illud enim ponitur per hoc, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, &c. & ſimiliter in definitione Ariſt. contingit ineſſe, ideſt non neceſſario ineſſe ſubiecto.

Tertia nunquid accidens, ꝙ eſt realiter inſeparabile, ſeparabile ſit ſecundum intellectum, vide Boetium, Scotum, Antonium Andræam, Albertum, & Caietanum, qui idem dicunt. Scotus enim ex ſententia Ariſtot. inquit, abſtrahentium non eſſe mendacium, duplicem abſtractionem eſſe aſſerit, præciſiuam & diuiſiuam de abſtractione præciſiua, intelligendus eſt Ariſtot. non autem de abſtractione diuiſiua, vnde Boetius idem dicit, ſed ſub alijs verbis, inquit enim, age igit quoniam Aethiopi color niger auferri non poteſt, animo eum, & cogitatione ſeparemus. & in commẽto vtriuſque editionis dicit. fit ſæpe, vt quæ actu disiungi non ualeant, & mente, & cogitatione ſeparentur. *2. phyſ. cõt. 18. in 20. sẽt. diſ. 2. et 14. et i 30. diſt. 3.*

Vnde Scotus aſſerit, quod accidens abeſſe, poteſt intelligi duobus modis, aut ſecundum rem, ſeu realiter extra, & hoc non, aut ſecundum intellectum, & conſiderationem, & hoc mõ ſic & Ammoni⁹ inqt, & ſi nigredo in Aethiope, & coruo re ipſa non poſſit abeſſe, cogitatione tñ Aethiops, & coruus erunt al. *cap. de accidẽte.*

Finis ex ædibus. D. Antonij.

E X

Quæſtio LVIII.

QVæritur an quælibet pars diffinitionis ſit in plus quam diffinitum? Quod non uidetur. Ariſt. dicit in 7. metaph ꝙ diffinitio debet dari ex genere & ultima differentia. Sed ultima differentia datur ab ultima* forma ſiue ab ultimo gradu quæ non excedit ſpēm, ergo dr̄ia ultima conuertibilis eſt cum ſpecie. Aliqua ergo pars diffinitionis non eſt in plus.

¶ Item tota diffinitio eſt conuertibilis cum diffinito. ſed niſi aliqua pars eius conuerteretur cum diffinito non eſſet aliqua cauſa quare tota diffinitio conuertitur, ergo oportet, ꝙ aliqua pars nō ſit in plus ¶ Hic dicitur, ꝙ tota diffinitio eſt conuertibilis, & tamen non oportet, ꝙ aliqua pars ſit conuertibilis, & huius ratio oſtenditur per exemplum Ari. Ternarius ſic diffinitur. Ternarius eſt numerus impar primus utroq; modo. Sed quælibet pars eſt in plus quam ternarius, totū tamen conuertibile.

¶ Et ſi quæritur qualiter ex his fit unum ex quo quęlibet pars excedit?

¶ Dicitur, quod ex hoc ꝙ vnum addit alteri, & ſic unum per alterum determinatur.

¶ Contra illud nihil additū alteri ipſum determinat ad aliquid quod eſt inferius eo, uerbi gratia, ſenſibile additū corpori non determinat corpus ad hominem, cum ſit inferius ad ſenſibile, ſed ſpecies ſpecialiſſima eſt inferior, q̄ dr̄ia per te qui dicis, quod quęlibet pars diffinitio eſt in plus, ergo per additionem vnius partis ad aliam nō poteſt fieri determinatio ad intellectum ſpeciei.

¶ Item ad principale. Ariſto. in 7. metaphy. dicit ꝙ ſufficit diffinire ex primo genere, & ultima differentia, quia ultima differentia includit totam ſubſtantiam diffiniti, ergo cum diffinito conuertitur ergo aliqua pars diffinitionis non eſt in plus.

¶ Item diffinitio datur ex genere, & ultima differentia, & ſpecifica, ſed talis differentia conuertitur cum ſpecie, ergo &c. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſt. dicens, quòd quælibet pars diffinitionis eſt in plus, totū ad conuertibile.

AD QVAESTIONEM dr̄, quòd poſſumus intelligere differētiā eſſe in plus quā diffinitum dupliciter. Vno modo, quod excedat diffinitum quantum ad ſuppoſita, & iſto modo differentia ulti-

vltima non eſt in plus, & per conſequens nõ quælibet pars diffinitionis eſt in plus. Alio modo poteſt intelligi differentiam eſſe in plus, quia ſimplicius, & iſto modo differentia & genus, & quælibet pars diffinitionis eſt in plus quàm diffinitum. Primum patet, quia differentia vltima accipitur ab vltima forma (ſi ponantur eſſe plures) vel ab vltimo gradu vnius formæ, ſed ſiue ponatur vltima forma, ſiue vltimus gradus: illa non excedunt ſpecies, ergo eadem differentia, quæ ab his accipitur non excedit ſpeciem quo ad ſuppoſita, & per conſequens quo ad ſuppoſita non eſt in plus. Secundum patet, quia ſpecies diffinienda componitur ex genere, & differentia in ſuo conceptu, ſicut ſtatua componitur ex ære tanquam materiale, & ex figura tanquam ex forma per Porphyrium. Sed componentia ſunt ſimpliciora, quàm compoſitum, quælibet ergo pars diffinitionis ſimplicior eſt, quam diffinitum, & iſto modo eſt in plus.

¶ Intelligendum tamen propter auctoritates Ariſt. quòd quædam ſunt differentiæ per ſe, & ſpeciales. Quædam verò per accidẽs, ſiue accidentales. ¶ Accipiendo differentias primo modo vltima conuertibilis eſt, & hoc eſt quod Ariſto. dicit ĩ ſeptimo metaph. quòd vltima differentia includit totam ſubſtãtiam. Veruntamẽ accipiendo differentias ſecundo modo. Vltima differentia, & quęlibet alia eſt in plus, & Ariſt. loquens, vt logicus docet diffinire per tales differentias, eo ꝙ tales differẽtiæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, & loco differentiarum ſubſtantialiũ accipimus accidentales, ſicut patet in hac diffinitione. Ternarius eſt numerus impar primus vtroque modo, impar enim non eſt dr̃ia per ſe, ſed eſt accñs numeri, & ita accidens commune reſpectu ternarij. Cõuenit.n. ternario, & non nouennario. Similiter primo utroque modo cõuenit qualitati & ternario, & iſto modo quælibet pars diffinitionis uel differentia eſt in plus quo ad ſuppoſita, totum autem eſt cõuertibile cum diffinito. Per hoc rationes.

AD PRIMAM patet quid dicendum eſt. ¶ Ad illam auctoritatem dico, quod intellexit Ariſtot. ſic, quòd illud, quod diffinitur ex genere, & differentia ultima accipiendo differentiam per ſe, & illa conuertibilis eſt

cum

Digitized

cum ſpē quo ad ſuppoſita, licet ſit in plus quo ad ſimplicitatem. ¶Ad aliud, ſicut dicebatur. ¶Ad rationem contra hoc, quòd nihil determinat alterum ad aliquid quod eſt inferius eo abſolutè & ſufficienter de ſe, ſed tamen viciſſim eſt determinatio, ut ſi dico numerus impar primus utroque modo Hoc accidens impar non eſt de ſufficiens ad determinandum hoc quod eſt primus vtroque modo, ſed ex hoc quòd impar determinet hanc differentiam primus vtroque modo quod eſt indifferens ad dualitatem, quia numerus binarius non integratur ab aliquo numero, ut patet, ſicut nec ternarius, & ternarium ipſum comprehendo ad numeros impares & econtra. Hæc particula primus utroque modo determinat numerum imparē, qui eſt indifferens ad numerum ternarium & nouennarium, & alios impares numeros, ipſum comprehendo ad numerum primum utroque modo. Ex hoc patet, quòd ex tali mutua contradictione fit totum conuertibile, & ideo conceditur illud quod ratio probat. Probat enim quod una differētia quæ communis eſt, non poteſt ipſum compreahendere ad ſuum inferius ſufficiēter, & hoc cōcedo, tamen ex mutua contractione fit intellectus determinatior, quam aliqua deſcriptionis ſecundū ſe. ¶Ad alias duas rationes patet in poſitione. Probant. n. ꝙ differentiæ per ſe & ſubſtantiales ultimę conuertibiles ſunt cum ſuis ſpeciebus & hoc eſt conceſſum, ſunt tamen in plus quo ad ſimplicitatem.

Quæſtio LIX.

QVæritur, an differentiæ ſubſtantiales poſſint nobis innoteſcere per accidentia communia, ſicut dicit Ariſt. ꝙ non uidetur. Illud qđ eſt commune, & indeterminatum non ducit in cognitionē alicuius determinati. ſed accidentia communia ſunt indifferentia, & indeterminata ad multa ſpēs, ergo non ducunt in cognitionem unius ſpeciei. ¶Item accidens ſi inducit in cognitionem alicuius ducit in cognitionem proprij ſubiecti, ſed ſubiectum ad quod primo conſequitur accidens cōe eſt indiuiduum, ergo primo inducit in cognitionem indiuidui, & non in cognitionem differentiæ ſpecificæ.

¶Item nihil agit ultra ſuam ſpeciem, accidens & ſubſtantiæ ſunt diuerſæ ſpecies. ergo accidens non ducit in cognitionem ſubſtantiæ. Item ſi

ſic

ſic tunc ſpecies ſubſtantiæ re lucerent in ſperiebus acciden tium, quia effectus relucet in ſua cã, ſed hoc eſt falſum, ergo ſubſtantia non cognoſcitur per accidẽtia. ¶ Hic dr̄, ꝙ conſequens eſt uerũ. Contra ſi accidens ducat in cognitionem ſubſtantiæ, accñs nõ eſt cã cognitionis ſubſtãtiæ niſi æquiuocę. Sed in cauſis, & effectibus æquiuocis nõ oportet, quod effectus reluceat in ſua cã, ſed in uniuocis. ¶ Item ad principale accidens cõe non ducit in cognitionem ſubſtantiæ, niſi ratione ſubiecti ex hoc, quod cognoſcimus, ꝙ accñs nõ p̄t eſſe niſi in ſubiecto nos cognoſcimus ſubiectũ ſub rõne ſubiecti. Sed qđ illa ſubſtantia ſit hoc ſubiectum, uel illud, hoc non ſcimus. Accñs ergo cõe educit in confuſam cognitionem ſubſtantiæ. Sed dr̄ia ſpecifica eſt principium cognoſcendi ſubſtantiam ſub determinata rõne, & non confuſa, quia per iſtam diſtinguitur una ſpecies ab alia, ergo accidens cõe non ducit in cognitionẽ differẽtię ſpecificæ. ¶ Ad oppoſitum eſt Ariſ. dicit. n. dr̄ias cognoſcimus per cõia principia in illa parte. Alius eſt modus, &c. Itẽ hoc patet rõne, dr̄iæ ſubſtantiales ſunt magis nobis occultæ quàm propria accidentia; ſed accidentia propria ſunt nobis magis occulta quã accidentia cõia, & noſtra cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota, & magis occulta. ergo noſtra cognitio eſt primo incipienda ab acciden tibus cõib. & ſic deueniendo in propria accidentia, & poſtea in demonſtrationem.

AD QVAESTIONEM dr̄, ꝙ dr̄iæ ſubſtantiales innoteſcunt nobis per accidentia cõmunia, cuius ratio eſt, quia oĩs noſtra cognitio eſt a magis notis nobis ad minus nota, quia oĩs noſtra cognitio ortum habet a ſenſu. Sed accñtia cõia ſunt nobis magis nota quam accidentia ꝓpria, quia ad ſenſum ſunt manifeſta, ꝑ quod cognitio noſtra ortum hẽt a cognitione accidentium, & per illa fiunt differentiæ ſubſtantiales nobis notæ. Intelligendũ tñ eſt ꝓpter rõnes, quòd accidentia cõia non ſunt ſufficiens principium ducendi in cognitionem ſubſtantiæ, ut probãt quædam rationes, quia cõe ſcḋm, quod tale nõ ducit ĩ cognitionem alicuius proprij & ſub propria rõne, ꝓpter, qđ accidens cõe nõ eſt immediatum principium ducendi in cognitionem dr̄iæ ſubſtantialis. uerumtñ accñs cõe eſt

prin-

principium præparatiuum, & coadiuuans ad cognitionem ſubſtantiarum. Cognitio igitur ſubſtantiæ oritur a cognitione accidentis tanquã a iuuante, licet non a principio ſufficiente. vnde accidentia communia maximam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt, per Ariſtotelem in primo de anima. Ducunt enim in cognitionem confuſam ſubſtantię, licet non indiſtinctam, ſiue determinatam.

¶ Aliud intelligendum, quod accidens ducit in cognitionẽ ſubiecti ſub tali ordine, quia ex perceptione multorum accidentium communium, ſimul virtute intellectus diſcurrentis nos deuenimus in cognitionem alicuius accidentis proprij, & ſic vlterius in cognitionem differentię ſubſtantialis tanquam ab effectu ad cauſam, & ita a cognitione confuſa deuenimus in cognitionem determinatam, ſicut patet in exemplo, per hoc quòd homo percipit aliquid multum in remotis de ipſo percipit, quòd ſit animal, & poſtea deuenit in cognitionem magis ſpecialem.

AD rationes, primæ rationes oſtendunt, quòd accidentia communia non ſunt principium ſufficiens, & immediatum ducendi in cognitionem ſubſtantiæ, quia commune non eſt principium ſufficiens deueniendi in cognitionem ſubſtãtiæ determinatæ. Similiter ſi eſſet principium tunc ſubſtantia reluceret in ſpecie accidentis.

¶ Ad auctoritates ad oppoſitum. oſtendunt, quòd accidentia ſunt præparatiua cognitionis ipſius ſubſtantiæ. Vel aliter poſſet dici, quòd multa accidentia, ſimul accepta ſunt principium ſufficiẽs, & ſecundum hoc patet ad primam rationem.

¶ Ad ſecundum ſimiliter patet, quòd ex vno accidente nõ deuenimus in cognitionẽ indiuidui, tñ ex multis deuenimus, & ſic ĩ naturam ſpeciei.

¶ Ad aliud patet, ꝙ nõ oportet ſubſtantiam reducere in ſpecie accidentis, licet per ſpeciem accidentis deueniamus in cognitionem ſubſtantiæ. Accidens. n. virtute propria non ducit in cognitionẽ ſubſtantiæ, niſi virtute ſubſtãtiarum in quibus ſunt. Accidentia in virtute ſubſtantiæ, in qua ſunt gignunt ſpeciem in intellectu ſimul cum adiutorio intellectus agentis, & per illas ſpecies accidentium generatas in intellectu, intellectus diſcurrit apprehendendo

do ſubſtantiam ſub propria ratione, ſiue ſpecie, & ſic ponitur, quòd ſubſtantia facit ſpeciem in intellectu, & tamē nullam ſub ſenſu ¶ Et ſi dicatur, quòd tunc accidens eſſet primum ſubiectum intellectus. Hic dicunt, quód primum ſubiectū eſt duplex generatione, & perfectione. Accidens eſt primum ſubiectū generatione, ſubſtantia uerò perfectione.

Queſtio L X.

QVęrit, an diffinientem neceſſe ſit ſcire oīa? q̄ ſic videt, q̄a ſi aliq̄s diffiniat hominē, oportet q̄ cognoſcat rationale homini ineſſe, ita quod non aſino, nec alicui alteri, ſed ad hoc q̄d cognoſcat rationale non ineſſe aſino oportet, quod cognoſcat aſinum, & quodlibet aliud cui cognoſcit rationale non ineſſe, & ſic oportet eum omnia cognoſcere. ¶ Item hoc patet per Ariſtotelem in litera. Cognoſcens differentiam aliquorum cognoſcit illud, q̄d differt, & illud a quo differt. Sed diffinientem oportet cognoſcere differentiā diffiniti qua differt a quolibet alio, ergo cognoſcit diffinitum, & quodlibet aliud cognoſcit. ergo omnia. ¶ Itē diffinitio eſt diſtincta cognitio diffiniti: ergo cognoſcens aliquid per diffinitionem cognoſcit per diſtinctam cognitionem, quolibet alio, ſed diſtinctam cognitionem non habet diffiniti, niſi quodlibet aliud cognoſcat. ergo. &c.

AD QVAESTIONEM dicitur, q̄d oportet diffinientem cognoſcere omnia in vniuerſali, non tamen in particulari. Primum patet, quia diffiniens hominem habet cognoſcere rationale ineſſe homini, ita quod cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe, ſed hoc non poteſt cognoſcere niſi cognoſcat in uniuerſali. omnia ergo, &c. Aſſumptū patet, quia niſi cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe non cognoſceret animal rationale, & mortale eſſe diffinitionem hominis, quia tunc non cognoſceret hoc eſſe conuertibile cum homine. Secundum patet, quia ſi diffinientem, &c. tunc impoſſibile eſt aliquid ſcire. probatio conſequentiæ, quia cognoſcere omnia ſub propria ratione impoſſibile eſt cuicunque. Si tunc oportet cognoſcere omnia ſub propria ratione, impoſſibile eſt ipſam diffinitionem habere ſiue diffinire, ſed non habens diffinitionem non ha-

bet ſcientiam, quia diffinitio eſt medium in demonſtratione per Ariſtotel. ergo ſequitur, quod impoſſibile eſt aliquid habere ſcientiam.

AD primam rationem dicitur, quod illa probat nullum poſſe diffinire niſi omnia cognoſcat in uniuerſali, & hoc eſt conceſſum.

¶ Ad aliud non oportet cognoſcentem differentiam aliquorum ad inuicem cognoſcere utrunque ſub propria ratione, ſed ſufficit, quod cognoſcat vtrunque in vniuerſali, ſiue in particulari.

¶ Ad aliud patet per idem, quod diſtincta cognitio alicuius poteſt haberi ſi proprium in ſe cognoſcitur ſub determinata ratione, licet alia non cognoſcantur niſi tãtum in vniuerſali, &c.

F I N I S.

MATERIAE SVPER LIBRVM QVINQVE VOCVM, INTER ALIAS

Diligentius Examinandæ.

7. q. vniuer. QVAESTIO eſt. An vniuerſale ſit ſubiectum in libro Porphyrij? *in plogo prædicab.* vide Scotum, & Antonium Andream, dicentes vniuerſale accipi pro re ſecundæ intentionis cauſata ab intellectu, & applicabili rei primæ intentionis, vniuerſale autem ſic ſumptum eſt ſubiectum, & ad logicum ſpectat, habet enim tres præcipuas conditiones, quæ ad ſubiectum requiruntur.

1. poſt. cont. 2. Prima, quod de ſubiecto neceſſario oportet prçcognoſci quid, & quia. Secunda, ꝙ per eius, quod quid eſt, demonſtrentur in ſcientia paſſiones illius ſubiecti de eo. Tertia verò eſt, ꝙ ad ipſum omnia alia in ſcientia conſiderata, determinatè reducantur, aliter enim ab eius unitate non eſſet unitas in ſcientia, tunc ſtantibus his tribus conditionibus, dicunt uniuerſale habere primam conditionem; nam in primo libro *ca. 50.* perihermenias definitur, vniuerſale eſt, quod eſt aptum natum prędicari de pluribus.

Secunda conditio eſt, ut habeat paſſionem, quæ eſt, ſ. *1. poſt. cõt. 25.* eſſe unum in multis, & de multis. Tertia verò conditio eſt, quod ſit uniuocum in ſe ad illa, de quibus prædicatur *1. ſent. diſt. 3. q. 3. & 8. q. 3.* vniuerſale uniuocè prædicatur de omnib. iſtis quinq;, ergo eſt vniuocum, & ſubiectũ huius libri, nam ex doctrina Scoti, omne illud quod prædicatur vniuocè, eſt uniuocũ, ſed non econtra.

Quod quinque uoces ſint ſubiectum, uide Ammonium in præfatione libri prædicamentorum, & in principio libri prædicabilium, dicentem totam logicam uerſari circa voces. ergo uoces ſunt ſubiectum.

Reſpondetur, quòd nō ob aliud uocibus utimur in logica, niſi ut per eas exprimamus quæ ſunt in anima, vt declarauit Ariſtot. in libro perihermenias, ſic uoces per accidens conſiderat logicus, vel dicamus, quod quinque voces ſunt ſubſtantia in logica, quatenus in aliquo communi, ideſt, in ipſo vniuerſali conueniunt.

Top. 1.

Secunda, an vniuerſale ſit aliquid reale? an ſolum opus rationis; vide Ammonium dicentem; eſſe opus rationis, etiam Scotum, & Antonium Andræam, qui idem aſſerunt, & confirmant nam logicus, non conſiderat res per ſe, niſi pro quanto res fundant ſecundas intentiones, & terminant reſpectum, bene ipſum uniuerſale, ſiue ſecunda intentiones per ſe conſiderat logicus, & ideo non eſt artifex realis, ſed intentionalis.

c. de genere. 4. q. vniuerſa. et in 1. ſen. di. 3. in p. lo. prædic.

Tertia, an genus deſcribatur, vel uera diffinitione definiatur? vide Ammonium affirmantem genus deſcribi, & non definiri, nam inquit ille. Omne, quod definitur habet genus, & differentiam, ſi genus definiretur; ergo haberet genus; ſed ſummi namque generis, non inuenitur genus, ergo non definitur.

c. de genere.

Secundo arguit. Nullum ambiguum definitur, ſed genus eſt ambiguum, ergo non definitur. probat minorem; nam decem modis dicitur, vt in cathegorijs uideri poteſt definiri enim ipſa æquiuoca, vel ambigua, nihil eſt.

His verò omnibus refragatur Scotus, ſiquidem probabilibus rationibus, in contrariam dicitur opinionem. dicit enim, genus definiri, nam definitiones entibus rationis proprijſſime minimè conuenire dicimus, tamen notiones definiuntur, ut logicus definit ex genere, & ex differentia, & ſic propriè, nō autem proprijſſimè; nam proprijſſimè loquendo, ſolius ſubſtantiæ eſt definitio. vel poſſet dici, quòd diffinitiones notionum, sūt definitiones entis realis originaliter, occaſionaliter, & fundamentaliter, licet non formaliter, & immediatè his declaratis, duobus ſuis argumentis ſic ſatisfacio.

15. qō vniuerſaliū.

Vid. D. Maur. 3. q. uniuerſ.

Ad primum cum dicebatur. Omne, quod definitur habet genus, & differentiam; ſi genus definiretur; ergo haberet genus, ſed ſummi namque generis non inuenitur genus, ergo genus non definitur.

Reſponſio ad primū.

Re-

Reſpondeo, quod genus, ut eſt vna ſcđa intentio diffinitur, non diffinitione purè quidditatiua, ſed diffinitione data per additamentum, & habet ipſum vniuerſale, qđ quidam habet modum generis, cum prædicetur in quid, & uniuoce de quinq; intẽtio nibus vniuerſalium, tanquã de pluribus ſpẽ diſtinctis; & poteſt addi, quod eſt genus ſubalternum, tamen in nullo pŗdicamento per ſe, & primo reponibile, cum non ſit verum gñs, ſed tñ habet modum generis, eo quod eſt ens rationis.

Reſpõſio ad ſecundum. Ad ſecundum vero cum dicebatur. Nullũ ambiguum definiť, genus eſt ambiguũ, nam decem modis dř, ut in cathegorijs videri poteſt.

Reſpondeo, quod quãuis genus decem modis dicatur, non ob id eſt æquiuocum, & ambiguum, immo vniuocũ, nã ſicut in uno prædicamento de generis ratione eſt, ꝙ ſit pŗdicabile de pluribus diſferentibus ſpecie, ita eſt in cæteris nouem ſemperque eius obſeruata proprietate, ac natura, utique genus oſtẽdetur, nanque eo pacto, quo in pŗdicamento ſubſtantiæ, reperitur genus, eodem, & non alio, in illo quantitatis, qualitatis, &c.

Quarta, an definiatur genus ut ſecunda intentio qđã eſt, an uti res? an aggregatũ? vide Scotum, Antonium Andræam, & Caietanum dicentes, genus definiri, ut notio, quæ in concreto, & non in abſtracto conſideratur, & ideo genus hoc modo definiri dicimus. *14. qõ. uniuerſalium cap. de genere.*

Quinta, an genus conſideretur in eſſe intelligibili? uel ſenſibili? uide Ammonium, & Scotum, qui in eandem ſententiam ambulant, dicunt enim, genus in eſſe intelligibili conſiderari non in eſſe ſenſibili, niſi fundamentaliter, non formaliter: nam intelligibilitas conuenit ę quiuocè analogicè utrique enti reali, & enti rationis. *c. de genere. 5. q. vniuerſalium* *Vide Domi. Maurẽtium. 5. q. uniuerſalium.*

DE SPECIE.

PRima. An ſpecies definiatur? uel deſcribatur? uide Ammonium, & Boetium dicentes, ſpeciem deſcribi, & non definiri. *cap. de genere.*

Scotus, & Antonius Andræas, aliter ſentiunt, dicunt enim ſpeciem definiri, nam ipſa definitio, datur de ſpecie ſumpta pro per ſe ſignificato, ſiue pro ſecunda notione. *21. qõ. uniuerſalium*

Secunda, an idem poſſit

pluribus referri? uide Scotū, Antonium Andræam, & Caietanum, quorum una, & eadem uidetur ſententia dicentium, idem non poſſe pluribus referri, nam tunc idem bis diceretur, ſi idem poſſit ad duo, uel ad plura per ſe referri, quod philoſophus abhorret.

Quarta, an genus poſſit ſeruari in unica ſpecie? uide Boetium, Scotum, & Antonium Andræam, qui omnes aſſerũt, genus ſeruari in unica ſpecie, ſed pro intelligentia huius notãdum eſt, quod genus poteſt conſiderari bifariam, vel ut eſt ſecunda intentio, & ſic eſt materia logico: nã logica non conſiderat genus, niſi quatenus eſt ſecunda intentio, quę (ut dicebat Boetius) eſt nomen nominis, & quia genus, ut eſt ſecunda intentio, de neceſſitate requirit multas ſpecies, quia diuiditur per oppoſitas differentias, unde genus, iuxta hanc conſiderationem, non poteſt ſeruari in unica ſpecie tantũ, ſed opus eſt, ut ſit in pluribus ſpeciebus, nam huiuſmodi genus eſt in potentia tantum, non in actu, & ita diſtrahitur in duas oppoſitas differentias, quare genus logicum neceſſario continet plures ſpecies.

c. de genere. 18. q. uniuerſaliũ c. de ſpẽ.

Vide pro hoc Ioã. de Magiſtris in logica magna utrum genus poſſit ſeruari in unica ſpecie.

Alio modo conſideratur genus in actu, ut eſt prima intentio, ideſt, ut eſt res ipſa exiſtens actu, & iſto pacto nihil obſtat, quin poſſit ſeruari in unica ſpecie, ratio eſt, quoniam, uniuerſalia participantur a ſuis ſpeciebus, non ſecundum partem, ſed ſecundum totum.

Quinta, an ens ſit genus ęquiuocum, ut tenent omnes Græci? an analogum, ut Auerroes? an vniuocum, ut Scotus, & Anton. Andręas? pro quorum opinione nonnulla ſunt dicenda.

7. met. cõm. 2. 1. ſen. diſt. 3. q. 1. 4. met. q. 1.

Primum ens dicitur uniuocum ad decem prædicamenta, Ad Deum, & creaturam, importans conceptum communem ipſis, aliũ a conceptibus ipſorum.

Secundũ eſt, quod triplex eſt uniuocatio, phyſica, logica, & metaphyſica. ens eſt æquiuocum phyſicum, uniuocum logicam, & uniuocum metaphyſicũ. nam ens, dicit aliquem unum conceptum realem abſtrahibilem ab omnibus entibus participantib. ens quidditatiuè, ſecundum quem conceptum, ens eſt prædicabile de omni ente quidditatiuè, & realiter, & uniuocè in quid.

vide Anto. And. 4 met. q. 1.

Sexta, an corpus ſit ponendum genus gñaliſſimum cũ

Auerroe? an ſubſtantia cum alijs? uide Auer. in paraphraſi huius c. aſſerentem oĩa generabilia, & corruptibilia in prædicamentis reponi, dicendum eſt ergo corpus compoſitum ex materia, & forma, eſſe genus generaliſſimum, tamen porphyrius pro exemplo, ſubſtantiam genus generaliſſimum poſuit, licet Scotus ab Auerroe, in hoc diſſentiat.

c. de genere.

DE DIFFERENTIA.

PRima. An iſta diuiſio ſit conueniens, quæ eſt in dr̃iam cõiter, propriè, & magis propriè? uide Scotum, & Antonium Andræam dicentes, tales diuiſiones eſſe bonas, quia ſunt uocis in ſignificationes, non uocis æquiuocę, penes primum modum ęquiuocationis, quia uox ſic æquiuoca, primo importat multa, ſed penes ſecundum modum, quia uox ſic æquiuoca, ſignificat propriè unum.

25. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.

Secunda, an differentia ſit conuenienter deſcripta, uel definita? uide Scotũ, & Ant. Andræam dicentes, dr̃iam intentionaliter ſumptam poſſe definiri, nam dr̃ia eſt una ſpecies uniuerſalis, ita ꝙ ſicut genus, & ſpecies, proprium, & accidens ſunt ſpecies uniuerſales, & definibiles, ita & differentia.

26. q. uniuerſalium cap de differẽtia.

Tertia, an mortale cum videatur ſignificare conceptum merè priuatum, ſit dr̃ia conſtitutiua animalis? uide Scotum, & Antonium Andręam aſſerentes, non eſſe differentiam conſtitutiuam, nam ultima differentia conuertitur cum ſpecie, ſed mortale non conuertitur cum homine.

29. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.

Quarta, an differentiæ ſit differentia, uel an differentia competat alijs differentijs? vide Scotum, & Antonium Andræam affirmantes, differentię non eſſe differentiam, reſpectu cuius differentia habet rationem differentiæ, ſed poteſt habere differentiam reſpectu cuius ipſa eſt ſpecies, ſcilicet, reſpectu uniuerſalis, quod eſt eius genus ſicut hoc, ꝙ eſt prædicari in quale, eſt differentia differentiæ, quia per illud conſtituitur differentia in ſua ſpecie, ſicut homo per rationale.

Quinta, an differentia actu ſub gn̄e continuatur? uel potentialiter? uide Scotum, & Anto. Andræam, in digreſſione poſt dimidium c. aſſerẽtes, quòd eſſe in plus, eſt duobus modis.

25. q. uniuerſalium cap. de differẽtia.

Vno modo, ſecundum continẽtiam actualẽ, alio modo ſecundum potẽtialẽ, ſiue ſecũdũ indifferẽtiã, gen' eſt in plus ſ'o mõ. & ſpẽs p'io mõ.

DE PROPRIO.

31. q. *uniuerſalium cap. de pprio.* PRima. An proprium conuenienter deſcribatur, vel definiatur? uide Scotum, Antoniũ Andræam, & Caietanum; qui idem ſentiunt; nam proprium ſecunda intẽtionaliter captum, poteſt duobus modis definiri, uno modo ut proprium; & ſic definitur in textu: eſt quod accidit omni ſoli, & ſemper, & conuertibiliter prędicatur de re, ideſt, de ſubiecto ut riſibile prædicatur de homine conuertibiliter, alio modo, ut eſt quartum prædicabile ab alijs diſtinctum, & ſic definitur, proprium eſt, quod non indicat quid eſt eſſe, ſoli autem ineſt, & conuerſim de re prædicatur.

Secunda, an proprium ſit prima, vel ſecunda intentio? 3. q. *uniuerſalium cap. de pprio.* uide Scotũ, & Ant. Andręã dicentes, proprium ut ęquiuocum, eſſe nomen primę intentionis, & ſic opponi communi, & poteſt dici aliquid proprium indiuidui, ſicut & ſpẽi, & hoc mõ proprium eſt cõcretũ a ꝓprietate dictum.

Alio modo. proprium eſt nomen ſcdæ intentionis ſignificans intentionem ſecundam, ſ. prædicatum conuertibile, non prædicans eſſentia, *cap. 4.* & ſic definitur 1. topic. & eſt ſpecies uniuerſalis, quia uniuerſale deſcendit in ipſum per differẽtiam per ſe diuiſiuam eius, ſ. prędicari conuertibiliter in quale accidẽtale.

Tertia, an propriũ poſſit eſſe accñs cõe reſpectu eiuſdem rei primę intentionis, vide Scotũ, & Ant. Andræã dicentes, ꝙ non, quia illud qđ eſt ꝓpriũ reſpectu alicuius, non eſt accñs reſpectu illius, quia tunc ineſſet illi per ſe, & non per ſe, nec eſt accidens reſpectu alterius, quia tunc non ineſſet conuertibiliter illi primo cui ponitur proprium, quod eſt contra rationem proprij. 3. Qõ. *uniuerſalium cap. de pprio.*

DE ACCIDENTE.

PRima, an accidẽs definiatur ſm ꝙ eſt prima, vel ſecũda intentio? Item nũ adeſſe, & abeſſe ſint operationes entis realis de prima, vel de ſecũda notione? uide Scotum, Ant. Andræã, & Caietanum, qui idẽ ſentiunt, dñt. n. ꝙ accñs uno modo eſt nomẽ primæ intentionis, & eſt æquocum. alio modo eſt nomen ſecundæ intentionis, idem quod intentio ſecũda, ſ. quod cauſatur ex ſola conſideratione intellectus, & iſto modo, omnia quinque uniuerſalia ſunt accidentia. 34. q. *uniuerſalium cap. de pprio.*

Se-

Secunda diſtinctio eſt, ꝙ adeſſe, vel abeſſe, ſiue ineſſe, vel non ineſſe, quæ ponit Ariſtotel. in ſua definitione, ſunt æquiuocè nomina primæ notionis, & ſecundæ, vt autem ſunt nomina primæ intentionis, dr̄ 7. metaph. quòd accidentis eſſe, eſt ineſſe, & hoc de accidente reali, de quo loquitur ibi. Alio modo ineſſe, vel adeſſe, eſt nomē ſecundæ notionis, & ſignificat propriam prædicationem eorum, quæ ſunt extra eſſentiam ſubiecti, vel alterius generis a ſubiecto, ſicut prædicari dicit propriam prædicationē eſſentialium, quæ ſunt in eodem gn̄e cum ſubiecto. *7. met. cont. 2.*

Secunda. An accidens poſſit adeſſe, & abeſſe, præter ſubiecti corruptionem, vide Scotum, Antonium Andręā, & Caietanum, Burlæum, & Ammonium in ſua digreſſione, qui idem aſſerunt. Scotiſtæ enim dicunt, quod accidens in definitione data ab Ariſtot. non ineſſe eidem, dicitur, quod dupliciter poteſt exponi, vno modo ſic, adeſſe, & abeſſe, & cætera, ideſt, adeſt non neceſſario ſubiecto, vel contingenter, illud enim ponitur per hoc, & abeſt præter ſubiecti corruptionem, &c. & ſimiliter in definitione Ariſt. contingit ineſſe, ideſt non neceſſario ineſſe ſubiecto. *q uniuerſalium eide ac cidente.*

Tertia nunquid accidens, ꝙ eſt realiter inſeparabile, ſeparabile ſit ſecundum intellectum, vide Boetium, Scotum, Antonium Andræam, Albertum, & Gaietanum, qui idem dicunt. Scotus enim ex ſententia Ariſtot. inquit, abſtrahentium non eſſe mendacium, duplicem abſtractionem eſſe aſſerit, præciſiuam & diuiſiuam de abſtractione præciſiua, intelligendus eſt Ariſtot. non autem de abſtractione diuiſiua, vnde Boetius idem dicit, ſed ſub alijs verbis, inquit enim, age igit quoniam Aethiopi color niger auferri non poteſt, animo eum, & cogitatione ſeparemus & in commēto vtriuſque editionis dicit. fit ſæpe, vt quæ actu diſiungi non ualeant, & mente, & cogitatione ſeparentur. *2. phyſ. cōt. 18.* *in 30. sēt. diſ. 2. et 14. et i 30. diſt. 3.*

Vnde Scotus aſſerit, quod accidens abeſſe, poteſt intelligi duobus modis, aut ſecundum rem, ſeu realiter extra, & hoc non, aut ſecundum intellectum, & conſiderationem, & hoc mō ſic & Ammoni⁹ inqt, & ſi nigredo in Aethiope, & coruo re ipſa non poſſit abeſſe, cogitatione tñ Aethiops, & coruus erunt al. *cap. de accidēte.*

Finis ex æd. bus. D. Antonij.

EX PRAEDICAMEN.

Prima an li. iſte ſit logicus, vel metaph. quod ſit logicus ex Auerroe, Boetio, Ammonio, Scoto, Antonio Andræa, & latinis omnibus. Scotus.n. aſſerit, prædicamenta duobus modis poſſe conſiderari.

1.quæ. præd.

Vno mõ, inq̃tũ ſũt entia.

Alio modo, inquantũ conſiderantur a ratione, ſiue inquantum aliqua proprietas ab intellectu cauſata eis attribuitur.

Primo modo de eis conſiderat metaphyſicus. ſubiectum.n. eius eſt ens, inquantum ens. ſecundo modo hic de eis conſideratur. oſtenduntur.n. de eis paſſiones ſibi inhærentes, inquantum ſunt generaliſſima, vt de ſubſtantia vniuocè prædicari, & non eſſe in ſubiecto, & videri hoc aliquid ſignificare.

Declaratio opinionis Scoti.

Declaro mentem Doctoris. ſi.n. ſubſtantia conſideretur, vt finita, vel infinita, ſimplex, vel compoſita, corporea, vel incorporea, dependens, vel independens, æterna, vel corruptibilis, tota hæc conſideratio appellabitur realis, & metaphyſicalis.

Si vero ſubſtantia, vt gñaliſſimum, conſiderabit prima & ſcda, vt indiuidualis ſpecifica, atq; gñica, hæc cõſideratio merito erit rationis, & hæc cognitio logica, & non realis nuncupari poterit.

Quod ſit metaph. ſunt q- dam recentiores. Dñs Antonius Mirandulanus, & Balduinus, in quæſitis logicalib. probantes, Ariſt. conſiderare prędicamenta quatenus entia ſunt, verum conſiderare prædicamenta vt entia, atq; res, munus eſt metaphyſici, liber igitur prædicamentorum metaphy. erit, & non logicus.

quodlí ber pdí camé. ſit metaphy. & non logic?.

Reſpondetur, prædicamenta conſiderari duob. modis. primo vt ſunt entia realia, & ſic ad metaphyſicum pertinent. Alio modo, vt ſunt entia rationis, & ſic ad logicũ, nam realia profecto entia quatenus realia ſunt, ac vt realia conſiderantur, nec de ſubiecto prædicantur, nec in ſubiecto ſunt, vt autem intentioni ſubijciuntur, talia ſortiuntur attributa.

Prædicamenta duobus modis cõſiderãtur.

Secunda, an ſubiectum in hoc li. ſint voce, an res, an conceptus, vide Simplicium, Ammonium, & Boetium.

in præfatione lib pdícamen.

Vt propoſitum facilius pcipiatur, dicimus, idẽ eſſe ſubiectum, propoſitum, ſeu intentionem, iure ergo quærimus, quę ſit libri prędicamentorum intentio, & propoſitum.

vide Alex. 1.præ. in præfatione.

Quidam, ut refert Simplicius, Librũ hunc de vocib eſſe di-

libri pred. dixerunt, hac uoces eſſe ſubiectum, nam Ari. diuiſit uoces in ſimplices, & cõpoſitas, qm̃ dicebat logicam appellari verbalem ſcĩam, ſeu uerborũ cognitionẽ, uidetur ergo li. de uocib. eſſe inſcribẽdus.

1. q. li. predi. Contra obijcit Scotus, nõ uideri hoc uerũ, logicam eſſe uerborũ cognitionẽ, ſiue ſermonicalem ſcĩam, qa nec ſermonem, nec ſermonis paſſiones conſiderat, nec ſuũ ſubiectũ ſub rõne ſermonis, nam mediũ inter rẽ, & ſermonẽ, uel uocẽ, eſt conceptus, ergo ſicut eſt aliqua ſcĩa per ſe de reb. aliqua per ſe de uocibus ſignatiuis, ut grãmatica, rhetorica, quæ conſiderant paſſiones uocis, inquantum uocis ſ. congruum, & ornatum.

Item pt aliqua ſcĩa eſſe p ſe de conceptu, & hæc eſt logica, vñ per ſe debet dici ſcĩa rõnalis, ut aſſerit Scotus, & Auerroes, qđ ẽt Alexander dixit cum rõcinatricem logicam facultatẽ nuncupauerit: non tm̃, quia traditur per rõnem ſicut quælibet alia ſcĩa, ſed cũ hoc eſt de conceptib. formatis ab actu rationis. *1. Qõ. pred. i paraphraſi porphyrij primapriorũ ſtatim ab initio.*

Si ergo ab aliquo dicatur logica ſcĩa ſermocinalis, ut vř ex interpretatione nominis, intelligẽdũ eſt, ꝙ multũ cõuenit cũ ſermone, pp duo primo, quia conceptus eſt immediatum ſignatum per uocẽ, de quo cõceptu ẽ logica.

Scdo, quia paſſiones conceptus inſunt uoci ſignificatiuæ, ſicut incõplexum, & cõplexum, ſignare uerum, uel falſum, ut ſigño p naturam ſignati, non ergo de uocibus ſolum agit Ariſ. hoc patet ex ipſius progreſſu, qui rerum diuiſionẽ etiam in antepredicamẽtis declarat, ideo uoces minime ſunt ſubiectum.

Altera fuit ueterum opinio, ut cenſet Simplicius, librum hunc eſſe de rebus, & res in hoc li. eſſe ſubiectum pp ꝙ Ari. res bifar à diuiſit. *Vide Sco. ibi in pręfatione lib. pra.*

Dicimus hanc opinionem minimè eſſe ueram, ut deducit Simplicius, qm̃ nullibi auditum eſt, logicam de rebus ut res ſunt tractare poſſe.

Dicendum eſt ergo quod de reb. poſſumus loqui duobus modis.

Vno mõ, ut res ſunt, & ſic in diuinis locutus eſt Ari. de cathegorijs, hic uero ſecũdũ aliqd a rõne ſibi attributum Ariſt res ipſas diuiſit, non tñ ſolas, nam & uoces ipſas etiã conſiderauit ob id minimè res poſſunt eſſe ſubiectum. *qñ res ſint de cõſideratione me ta. & logice.*

Simplicij, Ammonij, atq. omniũ Græcorũ eſt opinio inſtitutum, ſiue intentionem Ariſ. eſſe de uocibus, non ut uoces ſunt, ſed ut ſignificant

etiam

etiã eſſe opinio Boetij, dicimus tamen cum Scoto quod Boetius, & Græci paſſiuum per actiuum intelligunt, ut ſic ſenſus de decem uocibus decem rerum genera ſignificantibus, ideſt, de decem generibus ſignificatis per decẽ uoces.

In p̄fa tione lib præ dic. q̄ præ dic & Anto Andr. ibi

Poſtrema, & ultima eſt Scotiſtarum opinio, inſtitutum, ſiue ſubiectum in prædicamentis eſſe aliquod intentionale, quod eſt commune iſtis, & primum ſubiectũ quia de ſolo tali per ſe conſiderat Logicus, illud autem a quibuſdam ponitur ens incomplexum, docibile, ordinabile in genere, & hoc ſubiectum tenendum eſt a nobis.

Vide Sco. in 2. q. p̄dic.

Secũda an æquoca, uniuoca, & denominatiua ſint res? uel uoces? quod ſint res, uide Ammonium, nam res inter ſe, aut conueniunt nomine, definitione uero differunt & uocantur æquiuoca, aut & nomine, & definitione conueniunt, & hæc appellantur vniuoca.

cap. de æquo- cis.

Qđ ſint Voces, uide Simpliciũ. inquit enim, pulchrè autem dixit Ariſto. dicuntur, q̃m non de rebus ipſis ſermo eſt, ſed de ſignificatiuis dictionibus.

c. de æquiuo- cis.

Concordia iſtorum habetur ex Boetio, nam æquiuoca, uniuoca, & denominatiua eſſe res, & uoces aſſerit, inquit Boetius, qui de ſignificatiuis uocibus tractat, de rebus quoque eſt aliqua tenus tractaturus, res enim, & rerum ſignificatio iuncta eſt, ſed principalior erit illa diſputatio quæ de ſermonibus eſt, ſecundo uero loco illa quę de rerum ratione formatur.

Vide i ante prædi- camen tis.

idẽ dicit Ioã nes de Magi- ſtris.

Tertia an diuiſio per quatuor membra, ſit bona diuiſio nec ne? uide Simplicium, & Ammonium, qui bonã diuiſionem eſſe dñt. ſunt enim hæc quatuor, ſubſtantia, accidens, uniuerſale, & particulare, nam numerus duo in ſe ipſum multiplicatus quatuor facit. entium (inquit Ammonius) nonnulla ſubſtantia ſunt, non nulla accidẽtia. rurſus ſunt quædam entium vniuerſalia, quædam particularia, tamen Boetius, & Ammonius oſtendunt, quod nos poſſumus reducere iſtam diuiſionem bimembrem, ſcilicet, ad entia ſimpliciter, & ad entia ſecundum quid.

in ante prad.

i ante prad.

Quarta an illa regula ſit gñalis, qñ alterum de altero prædicatur? vide Scotum, Boetium, & Antonium Andræam dicentes, non eſſe generalem, tamen regula eſt

9. q°. pradi.

i ante prad.

uera,

vera, & limitata vbi Ariſtot. ibi quando dicitur, ut de ſubiecto, ideſt, tanquam de ſuo ſubiecto eſſentiali, & ſic oportet, quod prædicationes ſint eſſentiales, ſed quando ſunt accidentales, non uerificatur regula, vnde quando dicimus. homo eſt ſpecies, ſubſtantia eſt generaliſſimũ, color eſt qualitas, facimus prædicationem accidentalem.

In antepradic. Quinta an ſub eadem regula cõtineat definitio nec ne? vide Simpliciũ dicentem, regulam iſtam comprehendere veram definitionem. ratio eſt, quia definitio eſt uox incomplexa; tantum enim eſt dicere animal rationale mortale, ſicut homo, & uera definitio eſt genus cum differentijs.

10. q. prad. & ante. prad. Sexta an illa regula diuerſorũ generũ, contineat in vtraque parte differentias conſtitutiuas, uide hic omnes, & præſertim Scotum, & Antonium Andræam dicentes, dictum Ariſtot. quando alterum, &c. habere ueritatem de differentijs tam cõſtitutiuis, quam diuiſiuis generis ſuperioris, quatenus differentię conſtitutiuę ſunt de eſſentia ſuperioris, & per conſequens inferioris; tamen phyloſophus appropriate videtur loqui de conſtitutiuis generis ſuperioris, q̃a illæ, prędicantur de genere ſuperiori, nã ſi ſunt de eẽtia ſuperioris ergo, & inferioris.

Septima an prędicamenta ſint decẽ? vel unũ? vel duo? quod ſint decem, vide Latinos; nam numerus prædicamentorum iuuentus eſt hoc artificio.

quõ ſit inuentus numerus prad. vide Ammonium cap. de ugere, & pa ri. Si quidem quicquid eſt, vel eſt per ſe, vel in alio, uel ad aliud, vel cum alio. ſubſtantia per ſe eſt, quantitas in alio, nempe, in ſubſtantia, relatiua ſunt ad aliud, quoniã ad alterum referuntur, qualitas cum ſubſtantia eſt cum alio. ex his fabricantur cætera ſex prædicamenta. ſubſtantia enim coniungitur cũ quantitate duobus modis, vel in tempore, vel in loco. ſi in tempore, facit prædicamentum quando, ſi in loco, facit prædicamentum ubi, ſubſtantia etiam coniungitur his cum Relatiuis, & tunc facit habere, & ſitum. coniungit ſe etiam his cum qualitate, vel in agendo, & ſic facit prædicamentum actionis, vel in patiendo, & ſic facit prædicamentum paſſionis.

Qua ſunt in prad. Scdo eſt notandũ, q̃ illa q̃ ſunt in prædicamẽto, vel ſũt formaliter, uel reductiuè, ideſt, propriè vel impropriè,

pro

propriè ſunt ea quæ ſunt vera, impropriè autem ea, quæ reducuntur, ut puncta, & priuationes.

Octaua an detur undecimum prædicamentum, vide Scotum in quarto ſent. dicentem non eſſe plura genera quam decem, nam ibi Scotus tantum aſſignauit decem prædicamenta realia, quemadmodum etiam ipſe Ariſtoteles fecit, tamen præter hæc datur vndecimum ſecundum Scotum, quod eſt intentionale, & ſi quiſpiam diceret, ergo Ariſtoteles eſſet diminutus, nam non ſufficienter tradidiſſet logicam, dimittendo unum ex prædicamentis, vel Scotus fuit ſuperfluus, quia addidit vnum ſupra decem. dico quod Scotus non fuit ſuperfluus, nam non addidit unum reale, ſed tantum intentionale, neque Ariſtot. fuit diminutus, quoniam in omni prædicamento reali illud poſuit unde in prædicamento ſubſtantiæ, bene poſuit illud. Subſtantia enim eſt genus generaliſſimum. ecce ſecunda intentio. corpus, corpus animatum, animal, ſunt genera, ecce ſecundæ intentiones, & ſic de alijs, vnde quidditatiuè omnes hæ ſecundæ intentiones ſunt in iſto undecimo prædicamento, ſed denominatiue ſunt in omni prædicamento reali, eo modo, ſicut Scotus loquitur de inhærentia, quæ ſecundum ipſum in vno prædicamento eſt per ſe, & quidditatiuè, & in omni alio eſt denominatiuè.

4 ſent. diſt. 10. quæſtio 1.

3. quæ. prædicamentorum.

quo ſecunda notiones ſint in prædic.

An ſit unum prædicamentum, nam aliqui dicunt, quod ſub ente omnia continentur, ergo unum ſolum prædicamentum, & huius opinionis fuit Parmenides, contra quem diſputat Ariſtoteles primo Phyſico. & quod omnia ad ipſum ens poſſunt reduci, hoc falſum eſſe videtur ſecundum Græcos, nam ens prædicatur æquiuocè, cum uox æquiuoca dicatur, (referente Ammonio) nam omnis diuiſio, inquit ipſe, aut eſt generis in ſpecies aut totius in partes ſimiles, uel diſſimiles, aut uocis in ſua ſignificata. cum ergo diuidatur ens per ſubſtantiam, & accidens, non poteſt appellari diuiſio generis in ſpecies, quoniam una ſpecies non eſt cauſa alterius, at ſubſtantia eſt cauſa accidentis. neque eſt diuiſio totius in partes ſimiles, aut diſſimiles, quoniam quæ diuiduntur

Primo phyſ. cō. tex. 41.

cap. de ſpecie.

tur in partes ſimiles, dant idem nomen in omnibus partibus, quod non eſt verum de ſubſtantia, & de accidente, nam nec inuicem prædicantur, quod verò non diuidatur totum in partes disſimiles, probat Ammonius hac ratione, nam totum disſimile non prædicatur de partibus. non enim dicimus manum eſſe conſtantium, ens verò de ſubſtantia, & accidente prædicatur, relinquitur ergo ſecundum Græcos hanc diuiſionem eſſe vocis in ſua ſignificata, & ob id eſſe æquiuocum Ammonius aſſerit.

cap de ſpecie.

Ens tanquam vox ambigua in diuerſas ſignificationes diuiditur.

Scotus in contrariam ducitur opinionem, vbi demonſtrat ens prædicari vniuocè, & eſſe vniuocum, Deo, & creaturis, itaque Deus, & creatura conueniunt in aliquo conceptu quidditatiuo in quid prædicante de ipſis, ſed non conueniunt in aliqua realitate, cum Deus ſit ſummè ſimplex in ipſo nullo modo duæ realitates ſunt intelligendæ, cum talis conceptus non ſit communis Deo, & creaturæ, communitate reali, ſed ſolum communitate rationis, quamobrem ens eſt vniuocum logicum, vniuocũ metaphyſicum, & æquiuocũ phyſicum, ens verò, vt vniuocum logicum contrahitur in decem prædicamenta per modos intrinſecos, & non per differentias, & tales non includunt formaliter, & quidditatiuè ens, quia ens non prædicatur in quid de paſſionibus de differentijs, neque de talibus modis intrinſecis, modo quando inquit Ammonius, vt facilius argumenta ipſius diſſoluantur, ens non diuidi per ſubſtantiam, & accidens, cum non poſſit appellari diuiſio generis in ſpecies, cum vna ſpecies non ſit cauſa alterius.

1 ſent. diſt. 3. q. 1.

Vide pro hoc Pariſienſes.

Vide Antoniũ Andream 4. met. q. 5.

Solutio argumentorũ Ammonij.

Dico cum Scotiſtis, quòd quando ens diuiditur in ſubſtantiam, & accidens, eſt diuiſio vniuoci in ſua vniuocata, & ipſum ens dicit vnum conceptum Deo, & creaturis.

Qui duo prædicamenta ponunt, fuerũt Stoici & Pythagoras. hoc vero probabant, quando dicebant, omnia reduci poſſe ad prædicamentum boni & mali, nam quicquid eſt, id vel eſt bonum, vel eſt malum, ſed fruſtra fit per plura, quòd per pauciora fieri poteſt, ſi igitur omnia poſſunt ad duo genera referri, fruſtra maiorem numerũ cogitamus.

Opinio ſtoicorũ Pythagoricorũ.

3 phyſ. cõt. 13.

Ad hoc dicimus, Stoicos,

&

& pythagoricos nõ rectè expoſuiſſe numerum prædicamentorum per bonum, & malum, quoniam ea deſcriptio æquiuoca eſt regula, quando uero dicitur, fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, intelligitur & æquè bene, uerum non æquè bene diuiduntur genera per duo, ſicut per decem prędicamenta, illa diuiſio æquiuoca eſt, nos verò vniuocam quærimus diuiſionem.

Subſtãtia eſt vnũ generis vniuocum.

DE SVBSTANTIA.

An ſubſtantia hic conſiderata ſit genus analogum? vel vniuocum? vide Ammonium aſſerentem, eſſe genus vniuocum; Ariſtotel. uerò ſecundo de anima tribus modis ſubſtantiam diuiſit, in materiam, vt animal in formam, vt anima, in compoſitum, vt eſt homo realis. tamen illa diuiſio non eſt logica, ſed realis. Porphyrius aliter ſubſtantiã diuidere viſus eſt, incorporeã, & in incorpoream, & hæc diuiſio eſt analoga. ſecus eſt, ſecundum Scotum: nam ſubſtantia, quæ eſt genus generaliſſimum non eſt per ſe, inquit Scotus, neque corporea, neque incorporea, neque materialis, neque immaterialis, licet ſit vtrũq; permiſſiuè, ſicut animal non eſt per ſe, neque rationale, neque irrationale, licet bene aĩal, ſit permiſſiuè vtrunque.

Vide Ioã. de mag. c. de ſubſtãtia. 2. de anima cont. 2.

8. diſt. 1. q 3.

Nõ datur purum analogũ

Diuiſio ergo ſubſtantiæ in primam & ſecundam, ꝓpriè nullã conſtituit diuiſionem, ſed eſt ſimplex quidam ordo rerum enumeratarum.

ſecundũ Scotum in 1. ſen. di. 3. q. 3. et 7.

Secunda, an illa regula, animal prædicatur de homine, ergo de quodam homine, ſit neceſſaria neceſſitate illationis, vide Scotum, & Antonium Andræam dicentes, eſſe neceſſariam neceſſitate illationis, ſumendo prædicari, ut hic ſumit Ariſtotele, ſcilicet, ſuperioris de inferiori genere, decurrit enim ſuper hanc regulam, quando alterum de altero prædicatur, quę æquiualet illi, quod eſt prius priore, eſt prius poſteriore.

Diuiſio ſubſtantiæ quid.

13. q. præd. cap. de ſubſtantia.

Tertia, an corruptis indiuiduis corrumpantur ſpecies, & genera, uide Caietanum, & Albertum dicẽtes, genera, & ſpecies corrumpi ſecundum realem exiſtentiam, & non ſecundum eſſe intellectuale, nam ſi indiuidua corrumperentur, vtique homo & animal ſecundum realem exiſtentiam, nam ſi animal non inuenitur in hoc, uel in illo homine, quod nec in homine inuenitur, quoniam non inuenitur in rerum natu-

natura, niſi hic vel ille. Simplicius verò aſſerit, qđ ſublatis omnib. indiuiduis tollitur homo vniuerſalis quãuis ĩ-
14. *q.* telligantur quædã commu-
præd. nia ex ipſis indiuiduis.

Quarta an dĩa ſit ſubſtan-
cap. de tia? vide Scotũ, & Ammoniũ
ſubſtan dicentes, eſſe ſubſtantiam. in
tia. quit enim Ammonius, quod dĩæ cum ſint completiuę ſpecierũ, ac de ipſis ſubſtantialiter p̄dicent, & compleãt ſubſtantias, ſubſtantiæ quoque videlicet ſunt, non.n. ſubſtantiam complent accidentia.
cap. de quod autem ¡ſubſtantias eſſe
ſuaſtan eas, uel ipſi Ariſtot. uidearur,
tia. apertum eſt ex eo quoque, quod inferius partes eas vult eſſe ſubſtantiarum, cum ait. Ne uero turbent nos partes
1. poſt. ſubſtantiarum, & rurſus, com
ca. 30. perit autem ſubſtantijs, ac differentijs uniuocè ab his dici omnia.

Sed in Quinta an prima ſubſtan-
hoc The tia poſſit de aliquo prædica-
miſtius ri, uide hic omnes, & præſer
non Sco tim luciduſſimum Themiſtiũ
tizat. in primo poſt. ubi dicit, quod prædicatio, alia ſecundũ naturam, alia præter naturam, & illa quæ eſt præter naturam non meretur appellari prædicatio, ſed potius uerificatio.

Sexta an in ſubſtantia ſit contrarietas? vide hic Scotũ, Caietanum, Antonium An 14. *q.*
dræam, Ammonium. Sim- *præd.*
plicium, & Boetium, nam *cap. de*
idem ſentiunt, dicunt enim *ſubſtan*
contrarietatem in ſubſtantia *tia.*
minimè reperiri. Sed pro maiori declaratione dicimus, ſubſtantiam contrarium non habere poſitiuum, & a ratione propria, hoc eſt, ſecundum intrinſecum aliquem gradũ, licet contradictionem habeat priuatiuam affirmationis, & negationis extrinſecam, hoc, qualitatis merito, ut caliditas, & frigiditas in aqua, uel vt aqua igni comparata, vel duo contraria ſunt, ob qualitates in ipſis exiſtentes, & ſic omnes inſtantiæ ſoluuntur?

Septima in ſubſtantia re- *8. met.*
cipiat magis, vel minus ui *q. 3.*
de eoſdem, & præſertim Sco- *8. met.*
tum, & Antonium Andræam *q. 6. &*
dicentes ſubſtantiam ſuſci- *2. met.*
pere magis, vel minus ſecun- *q. unic.*
dum eſſe indiuiduale, quia *quod*
hoc modo includit gradus, *ſint gra*
ſed non ſuſcipere magis, & *dus. ui*
minus, ſecundum eſſe ſpeci *de Ioã-*
ficum, & de hoc intelligen- *ne can.*
dum eſt dictum Ariſt. in præ *5. phyſ.*
dicamentis. *q. 3.*

Vel, an ultimæ formæ *cap. de*
poſſint intendi, ac remitti? *ſubſtan*
vide Scotum, Antonium *tia. 1.*
Andræam, & Franciſcum *ſen. di.*
de Mayronis dicentes, quod *17.*

forma habet gradus per quos ſuſcipit magis, uel minus, ita, quod poteſt intendi, & remitti? formam intendi, & remitti, tribus modis poſſumus conſiderare.

diſ. 17. 8. met. diſ. 18.

formā intēdi, & remitti, tribus modis conſiderari poteſt.

Primo ſecundum ſuam eſſentiam, ſeu formam ſpecificam.

Secundo modo ſecundum ſuam exiſtentiam.

Tertio modo ſecundum gradum, ſeu modum intrinſecum. duobus primis modis nulla forma ſuſcipit magis, & minus, ſed illæ formæ quæ recipiunt magis, & minus, tantum tertio modo, & non primo, recipiunt magis, & minus.

Exemplum, ut una albedo eſt magis alia, & unus homo magis participat de ratione albedinis, quam alius. ſimiliter dicunt Scotiſtæ de definitione albedinis, nam definitio albedinis, non ſuſcipit magis, & minus, niſi cum materia, albedo ſeparata a materia, hoc eſt, a ſuis indiuiduis, nec ipſa, nec ſua definitio intenditur, nec remittitur, tamen cum eſt in materia, hoc eſt, in indiuiduo, ut in hac albedine, huiuſmodi albedo, & eius definitio ſuſcipiunt magis, & minus ſecundum intentionem. & remiſſionem. de iſtis gradibus vide Ioannem Canonicum copioſè, & bene declarantem.

quō albedo ſuſcipiat magis, & minus.

5. phyſ. q. 3.

Octaua, An ueritas, uel falſitas ſint in re? Vel in oratione? vide Scotum, Antonium Andræam, & Græcos omnes, in libro perihermenias.

4. ſent. diſt. 8. q. 2.

Pro hac ſolutione dicendum eſt, quod ueritas, & falſitas tribus modis poſſunt cōſiderari.

cap. de ſubſtantia.

Primo modo appræhenſiuè, & ſic ſunt in intellectu, quoniam intellectus eas appræhendit, nam ueritas, & falſitas, ſunt obiectum intellectus, quia intellectus verſatur circa uerum, & falſum

Secundo modo, ueritas & falſitas poſſunt accipi enunciatiuè, & ſic dicuntur eſſe in uoce, quoniam ore proferuntur, nam aliquid eſſe verum, vel falſum, per vocem exprimimus.

6. met. cont. 8

Tertio modo, veritas, & falſitas accipiuntur veluti habent eſſe in ſubiecto, per modum cauſæ, & ſic ſunt in rebus ipſis.

Idem dicendum eſt, ſecundum Scotiſtas, quod veritas, & falſitas ſunt in propoſitione uocali, ut in ſigno, in propoſitione mentali,

tali, vel in fundamento propinquo, in re, vt in ſubiecto, per modum cauſæ in intellectu verò, tanquam in ſubiecto ultimo.

DE QVANTO.

cap. de quantitate. q. 17. 5 met. cap de quanto et 1. poſte. conte. 74

PRima, an quantitatis ſit genus vniuocum, ut tenet Scotus, & Antonius Andræas, an æquiuocum, ut vbique locorum tenet Auerroes.

Dico ex ſententia Scoti, quantitatem eſſe unum genus uniuocum, nam prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid, ut de quãtitate continua, & diſcreta, licet diſcretum, & continuum non conſiderentur ab eodem artifice, nam continuum a Geometra, diſcretam ab Arithmetico, non ob id ſequitur, quod quantitas non ſit una natura uniuocata, ſiquidem, corpus humanum, ut ſanabile conſideratur a Medico, elementa conſiderantur a naturali philoſopho, & tamem humanum corpus vnàm cum elementis ſunt in genere ſubſtantiæ ſic diſcretum, & continuum, poſſunt eſſe uniuoca in quantitatis genere.

Sed ſi quiſpiam diceret, continuum, & diſcretum, non conueniunt ſub uno genere communi vniuoco. Reſpondetur, quod Ariſtoteles loquitur de quantitate, ut eſt genus in ſcientia, non autem, vt eſt genus prædicabile.

Secunda, an quantitas diſcreta, præcedat continuam? vide Simplicium dicentem, quantitatem diſcretam præcedere quantitatem continuam, nam diſcretum prius natura eſt ipſo continuo, in ſubſtantia enim omnis quæ eſt continua, cadit ſub numero, ſed non omnis ſubſtantia cadens ſub numero eſt continua, ut Deus ſub numero cadit eſt enim vnus.

1. poſt. conte. 10. cap. de quantitate. q. 5.

Similiter intelligentiæ, & tamen continuæ non ſunt, ideo diſcretum antecedit continuum, veluti nam prius, illa enim propria ſunt ſecundum naturam a quibus conſequentia non conuertitur, ſecundum Ariſtotelem.

Tertia, an oratio ſit quantitas diſcreta? vide Scotum, & Antonium Andræam dicentes, orationem eſſe quantitates diſcretam, quia partes eius ad nullum communem terminum copulantur, quælibet enim ſyl-

cap. de priore. cap. de quantitate. q. 9.

laba eſt ab alia diuiſa.

cap. de quanti tate. 5. met. commi. 18. Quartam an tempus ſit q̄titas per ſe, vide Ammoniū, & Auerroem aſſerentes, tempus non eſſe quantitatem per ſe, ſed per accidens. inquit enim Ammonius. eſt enim nihil ad tempus, quam motus menſura, qui in cœleſti fit globo.

cap. de quanti tate q. 23. Scotus verò, & Antonius Andræas dicunt, aliquid eſſe quantum per accñs, duobus modis cōtingit, ſcilicet effectiuè, vel formaliter. formaliter non eſt tempus quantitas per aliud, ideſt nihil aliud eſt, per quod recipiat prædicationem quantitatis, ſed dicatur de eo per ſe primo modo. Sed effectiuè, quodam modo poteſt dici tempus quantum per aliud, quia effectiuæ ſuam eſſentiam, & ſuā quantitatem, quæ eſt ſua eſſentia, hētab alio, ut a motu, nō tamen motus aliquid propriè efficit, per quod tempus ſit quantitas.

cap. de quanti tate. q. 21. & 22. Quinta an locus ſit quantitas continua, vide Scotum, & Antonium Andræam, dicunt hi duo viri, quod locus habet aliquid materiale, & aliquid formales, ut habet aliquid materiale, illa eſt ultima corporis ſuperficies continentis, & ſic non eſt alia ſpecies quantitatis a ſuperficie, habet etiam aliquid formale, & illud eſt immobilitas quædam, locus verò formaliter acceptus non eſt ſpecies quantitatis. confirmatur, quia 5. met. non enumeratur locus inter ſpecies quantitatis, ubi commentator aſſignat cauſam quare Ariſto. omittit locum dicens, quod locus non eſt quantitas ſecundum opinionem Ariſt. ſed tantum formale. *5. meta. 18.*

Sexta an quantitas ab intrinſeco poſſit recipere contrarietatē poſitiuā? vide Scotum, & Antonium Andræā, dicentes, quod contrarietas ſumitur æquiuoce, ſcilicet, propriè, & tranſumptiuè. dicitur tranſumptiuè maxima diſtantia in genere, & extenditur ad oppoſitum priuatiuum, ſicut in primo phyſic. principia dicuntur eſſe contraria pro forma, & priuatione, hoc modo in omni genere eſt contrarietas, quia omnis diuiſio generis eſt per differentias oppoſitas, hoc modo contrarias. *cap. de quanti tate q. 24.* *1. Phyſ. conte. 42.*

Sed contrarietas propriè ſumpta, eſt maximè diſtantia formarum, quæ natę ſunt fieri, & mutuo ſe expellere circa idem ſuſceptiuum, hoc modo negatur a ſubſtantia; & quantitate.

DE

DE RELATIVIS.

cap. de relatiuis. Prima an relatiua ex natura rei, uel potius ex ipſa ſola continuatione ſermonis, poſſint precedere qualitatem, q̃ eſt ens abſolutum? uide Ammonium, & Boetium, nam Ammonius reſpondet una cum Boetio, ꝙ ſecundum doctrinam talis ordo congruus eſt, nam cum in ſermone de quanto oſtenderit magnum, paruum, multum, & paucũ, [quæ uidebantur quanta eſſe] potius ad aliquid eſſe, idcirco opus erat ſtatim afferre ea, quæ ſunt ad aliquid, uel, quoniam quantitate poſita, ſtatim magis & minus ponitur quæ ſunt relatiua, ideo rectè inquit Ammonius, qđ uerum eſt, quod ſecundum ordinem perfectionis debebat Ari. prius agere de qualitate, quam de relatione, ſed factum eſt, ut tractatio relatiuorum anteponeretur qualitati propter nexum, & continuationem uerborum, quoniã habita eſt mentio de relatiuis in ca. de quanto [ut diximus] ob id dicit Simplicius, *cap. de relatiuis.* nam quantum aliud eſt ſecundum ſe, aliud uero ad aliquid, licet ea quæ ſunt ad aliquid ſuaptè natura poſteriora ſint tamen ſermo de ipſis priore doctrina indiget, atque præcedere debet.

Secũda, an relatio ſit ens rationis tantum, uel res realis? uide Scotũ, & Antonium Andræam. hi duo uiri aſſerũt quod relatio dr̃ ens rationis, uel quia vtrunqne extremũ, vel alterum eſt, ſolummodo ens rationis, uel quia extrema eius non ſunt duo, niſi ſecundum rationis conſiderationem, ut eſt in identate.

Tertia an omnia ſint relatiua, uide Ammonium, inquit enim, quod relatio in alijs pdicamentis fundatur, *cap. de relatiuis. qõ. 25.* cum enim patrem diximus, relationem diximus in ſubſtantia, cum multum, uel paucum, in quanto, cum albius, uel nigrius, in quali, eadem quæ in cæteris ratione.

Vel dicẽdum eſt, ſecundũ Scotiſtas, oĩa eſſe in prædicamento relationis denominatiuè, ſed nõ formaliter, ut ſunt tria entia abſoluta, ſubſtãtia, quantitas, & qualitas, nam formaliter non referuntur, ſed entia abſoluta exiſtunt, tamen denominatiuè ſunt entia reſpectiua, ut ſubſtantia, alia eadem, alia diuerſa, *cap. de relatiuis. qõ. 25.* quantitas, æqualis, uel inæqualis, qualitas ſimilis; uel diſſimilis.

Quarta: An relatio ſit unum genus? vide Sco-

tum, & Antonium Andręam probantes, hanc concluſionem eſſe ueram, quòd relatio ſit genus generaliſſimũ. Sic probant. generaliſſimum enim in genere relationis eſt unum, quia ſecundum uuam rationem dicitur de omnibus ſuis inferioribus, quę ratio, eſt habitudo unius ad aliud, & quia omnes relationes habent unum, & eũdem modum denominandi ſubſtantiam, videlicet, in comparatione ad aliud, & accidentia quę eodem modo denominant ſubſtantiam, ſunt unius generis.

cap. de relatiuis. qõ. 27. ca. de relatiuis. Quinta, an relatiua ſint ſimul natura, vide Scotum, Antonium Andręam, Ammonium, & Porphyrium, omnes iſti idem ſentiunt, dicunt enim, quod illa relatiua quæ mutuo per ſe referũtur, ita quod minus eſſe, ſit ad aliud ſe habere, & econuerſo ſunt ſimul natura, propter rationem Ariſ. quia poſito uno, ponitur reliquum, & ecõuerſo, & deſtructo vno, deſtruitur reliquum, & econuerſo, ſi tamen ſint relatiua per accidens, vel per ſe relatiua non mutuò, nõ oportet quod ſint ſimul natura, per accidens relatiua ſunt, quæ non ſecundum ſuas forma dicuntur ad inuicem, & non mutuo dependent, quorum vnum ſecundum ſuam propriam formam dependet ad aliud, & reliquum econuerſo, ſecundum ſuam formam non dependet ad ipſum, talia ſunt quæ referuntur ad inuicem, vt menſura, & menſurabile. ſcientia enim per ſe dicitur ad ſcibile, ſed non ſcibile ad ſcientiam, niſi quia ſcientia ad ipſum dicitur, ſecundũ Ariſtot. 5. met. cap. de ad aliquid.

Sexta an cõtrarietate poſſit fundari in relatiuis? vide Caietanum dicentẽ, relatiua formaliter nõ habere contrarium, ſed materialiter. Vel relatiua ſecundum eſſe carent contrario, relatiua autem ſecundum dici, poſſunt utique habere contrarium, vnde dedit exemplum Ariſ. de virtute, & ſcientia, quę ſunt relatiua ſecundum dici. *5. met. cõt. 20.* *c. de relatiuis* *c. de relatiuis*

Septima, an relatiua ſecundum eſſe ita appellata coincidant cum relatiuis, ſecundum dici; vide Ammonium, Scotum, & Antonium Andræã dicentes, quod nullo modo coincidunt, quia relatiua nõ diuiduntur in relatiua ſecundum dici, & relatiua ſecundum eſſe, nam relatiua ſecundum dici non ſunt magis relatiua q̃ homo mortuus eſt hõ, forte tamen entia ſic diui- *c. de relatiuis qõ. 16.* *c. de relatiuis* *Quid ſint relatiua ſecundum dici.*

uiduntur, quod quædam entia ſunt relatiua ſecundum eſſe, & quędam ſecundum dici. illa quæ ſunt ſecundum eſſe, ſunt illa quæ denominatiue dicuntur a relationibus: ſecundum vero dici vt, quæ ſunt in alijs generibus, & ſecundum aliquam habitudinem dicuntur ad alia.

Quid relatiuum ſecũdum eſſe. Et ideo dicẽdum eſt, quod relatiuum ſecundum eſſe eſt illud quod principaliter & eſſentialiter dicit reſpectum ad aliud, vt duplum, & dimidium, pater & filius.

Quid relatiuum ſecũdum dici. Relatiuum ſecundum dici eſt illud, quod principaliter, & eſſentialiter dicit abſolutum, pura de genere qualitatis, ut ſcientia, & ſenſus, & opinio, aut de genere ſubſtãtiæ, puta, manus, caput, pes: nam licet ſcientia, & ſenſus, & opinio importent principaliter qualitatem, & perfectionem, ſiue in prima, ſiue in ſecunda ſpecie qualitatis, tamen ſecundario, & connotatiuè important reſpectum ad alterum.

Octaua, an in definitione unius relatiui includatur alterum? vide Caietanum, Scotum, & Antonium Andræam. hi tres uiri aſſerunt, quod in definitione unius relatiui, ſit neceſſarium poni ſuum correlatiuum, & ratio eſt, quia eſſe eſſentiale relatiui eſt ad aliud ſe habere, nam definitio indicat eſſe eſſentiale definiti, ergo definitio relatiui debet indicare ſuum eſſe, ſe habere ad aliud, quod non poteſt, niſi ponatur in ea correlatiuum ipſius definiti.

DE QVALITATE.

Prima, an qualitas, & quale diſtinguantur ſicut ſenſibile, & intelligibile? uide Ammonium, ait vir ille, aliud quale eſſe, aliud qualitatem, qualitas enim, uniuerſalis ipſas qualitas eſt, a qua participantia qualia denominatiuè nuncupantur, ut uniuerſalis albedo, nigredo quale autem, corpus eſt particeps qualitatis, quod quæ ab ea denominatiuè appellantur, ut album corpus, aut calidum, eſt ergo intellectu ſolo comprehenſibilis qualitas, quale autem cadit ſub ſenſum. *cap. de qualitate.*

Secunda, An habitus, & diſpoſitio ſit uno, uel duæ ſpẽs qualitatis? uide Scotũ, *cap. de qualitate. q. 31.*

Antonium Andręam, & Boetium. Scotus enim dicit quod habitus, & diſpoſitio ſunt duæ ſpecies, & vna ſpecies, idem in primo ſententiarum dicit, ubi ponit vnam diſtinctionem, quòd diſpoſitio poteſt accipi duobus modis, uno modo fuſius pro omni qualitate quæ diſponit ſubiectum ad aliquid operandum, ſiue perfectè, ſiue imperfectè, & ſic bene eſt ſuperius ad habitum, & non facit unam ſpeciem cum habitu.

cap. de qualitate. Alio modo ſumitur preſſius pro qualitate diſponente ſubiectum, ad imperfectè operandum, & ſic facit vnam ſpeciem, uel modum cum habitu. Boetius ipſe ait, diſpoſitionem ab habitu diſtare, quo Socrates dum eſſet paruulus, poſt vere pubeſcens a ſe ipſo diſtabat.

cap. de qualitate. Tertia an habitus ſit naturalis? uel acquiſitus? vide Ammonium, dicentem, habitum eſſe qualitatem inſenſibilem ex multis actibus, vel actu vnico acquiſitam, bene radicatam, & difficulter a ſubiecto mobilem, de quibus patet, nullum habitum, aut diſpoſitionem ineſſe homini a natura, neque ullum habitum ei eſſe congenitum, aut innatum, ſed acquiri debere ex actu, uel ex actibus.

Præter autem hos habitus ex actibus acquiſitos, qui naturales ſunt, ideſt ſecundum naturam acquiruntur, ponuntur & alij habitus a Deo infuſi ſupernaturales, quos ſua benignitate Deus infundit mentibus, & cordibus hominum huiuſmodi ſunt, fides, ſpes, & charitas: item quæ alia Spiritus ſancti dona, quę apud Iſaiam enumerantur, ſapientia, intellectus, conſilium, fortitudo, ſcientia, pietas, atque timor domini. hæc enim dona per noſtrarum operationum exercitium, non poſſumus noſtris viribus acquirere, ſed ipſe Deus per ſpiritum ſuum ea infundit cordibus noſtris. *Theol. loquimur.*

cap. de qualitate. Quarta, an potentia naturalis ſit ſpecies qualitatis? vide Scotum, & Antonium Andræam. dicunt enim quod non quælibet naturalis potentia eſt in hoc prædicamento, ſed naturalis potentia accidentalis, potentia uiſiua, & intellectiua naturales ſunt potentiæ, & tamen ſubſtantiæ ſunt, & naturales.

Quinta,

cap. de quali-tate. q. 33. & 36. Quinta, an paſſio ſit ſpecies qualitatis? uide Scotum, & Antonium Andræam, dicentes paſſionem eſſe ſpẽm ipſius qualitatis. Sed ſi quiſpiam diceret. Secundum paſſionem non dicimur quales, ergo paſſio non eſt qualitas.

Quõ ſit intelli gendus Ariſto. Reſpondeo Scotus; quod dictum Ariſ. ſic eſt intelligendum, quod non dicimur quales a paſſionibus, quia ab illis non ſumuntur communiter denominatiua, ſed ſi ſumerentur, poſſet habens paſſionem denominari ab illa, ſicut habens paſſibilem qualitatem denominatur ad illa.

Sexta, an forma, & figura ſit quarta ſpecies qualitatis? *cap. de quali-tate. q. 34. & 36.* vide Scotum, & Antonium Andręam dicentes, una cum Ariſtot. figuram, & formam eſſe ſpeciem qualitatis. Sed dubitaret aliq̃s, quod non videtur, figuram eſſe in genere qualitatis, nam figura, ut triangulus, uel quadratum. ſunt in genere quantitatis, quoniam ſuperficies ſunt, ergo non hæc, in hoc prædicamento qualitatis venit conſtituenda.

Quadratũ, & cirkulum duob' modis conſide rari. Dico quadratum, & circulum conſiderari pro tanto ſpacio, uel pro tanta magnitudine, & ſic ſuperficies ſunt, & quantitates, aliter conſiderantur ſecundum q͛ illa ſuperficies, uel magnitudo eſt tali, uel tali deſignatione deſcripta, & ſic figura in qualitatis genere eſt. Vide pro hoc Scotum. *Vide Scotũ ibid.*

Septima, an rarum & denſum sũt qualitates: vide Scotum, Antonium Andræam, & Ammonium. Scotus, & Antonius Andræas aſſerunt, ꝙ rarum, & denſum duobus modis conſiderantur. Vno modo ſignificant extenſionẽ partium quantitatiuarum, & ſic idem corpus compreſſum, & non compreſſum, poteſt eſſe rarum, & denſum, ut patet de lana, & ſpongia. *cap. de quali-tate. rarum & denſum, duob. modis conſide rãtur.*

Alio modo ſignificant extenſionem partium materiæ, prout rarum dicitur, quod multum habet de forma, & parum de materia, & denſum econuerſo. Primo modo hæc fortè ſignificant poſitionem, quia dicũt ordinem partium in toto.

Alio modo fortè ſignificãt qualitates, & ſic patet ſolutio controuerſiæ, quæ eſt de iſtis, inter Ariſtot. hic, & in 4. phyſic & inter Auctorem ſex principiorum, quomodo ſunt qualitates, & quomodo poſitiones. *4. phyſ. cõt. 84. & 7. phyſic. cõt. 15.*

Octaua, an qualitas in abſtracto poſſit per intrinſecos gradus recipere magis vel

minus,

minus, vt tenent Scotiſtæ? an non, vt alij tenent, dicimus vna cum Antonio Andræa, quod qualitas ſecundum eſſentiam ſuſcipit magis,& minus, quia ſubiectum aliquod ſecundum perfectiorem gradum participat eandem eſſentiam ſpecie,& aliud ſubiectum ſecundum minus perfectum gradum, quando ergo dicunt, quod Ariſtotel. & Boetius, totum oppoſitum aſſerunt, quod iuſtitia non dicitur magis, & minus alia iuſtitia, ſed aliquis dicitur iuſtior altero, intelligendum eſt, quod eſſentia ſpeciei in ſe conſiderata abſtrahẽdo a ſuppoſitis, non habet in ſe magis & minus, quia ipſa ſic conſiderata eſt indifferens ad omnem gradum, ſed ipſa in vno ſuppoſito eſt perfectior ſe ipſa in alio ſuppoſito, & vt eſt in ſuppoſito, ſic denominat ſubiectum, quia per ſe ſuppoſitum eius non eſt ſubiectũ, ſed qualitas in hoc ſubiecto, nõ ergo iuſtitia abſtractè intellecta, ſed iuſtũ,& hęc iuſtitia, vt denominat iſtud ſubiectum eſt maioralia.

cap. de qualitate.

cap. de qualitate.

DE AGERE.
& Pati.

Prima. An ſex vltima prędicamenta realiter differant a quattuor primis? vel naſcantur a primis? vide hic Ammonium. Quomodo ortum ducant iſta ſex prædicamenta a quattuor ſuperioribus, Ammonius in hac parte dicit, quod ſubſtantia ipſa cum ſit prædicamentum, interdum ſumitur ſimpliciter, interdum conſociata cum alijs, quando uero eſt conſociata cum alijs, conſociatur tribus modis.

Primo, uel cum quanto, uel cum quali, uel cum relatiuo, quando ſubſtantia conſociata eſt cum quanto, naſcuntur duo prædicamenta, vbi,& quando, ſimiliter ſi accipiatis agere, & pati, fiunt a ſubſtantia,& quali, quoniã actio,& paſſio ſunt in tertia ſpecie qualitatis, & pertinent ad ſubſtantiam qualitate affectam.

Subſtantia relationi comparata efficit duo prædicamenta ſitum,& habere, ideo iure optimo ſex prædicamenta ab illis quattuor oriuntur. *1. ſent. diſt. 3. & 25. vniverſalium.*

Secunda, an agere, & pati realiter diſtinguũtur? uel ſola ratione? uide hic Græcos, & inter Latinos Scotũ, & Anto.

iſtis actionibus mē tionem facit. tonium Andræam dicunt. hi duo uiri, actionem, & paſſionem eſſe idem realiter, diſtin gui verò formaliter, auctoritate Ari. hoc oſtendunt, nam *3. phyſ. cōt. 21.* habetur in tertio phyſ. quòd actio, & paſſio ſunt idem realiter, tamen habent aliud, & aliud quod quid erat eſſe, per quæ intellige aliam, & aliam formalitatem, & conceptibilitatem, *13. qō. quolib.* hoc dictum poſſet comprobari per ea, quæ habet Scotus in quolı. vbi voluit, quod motus qui eſt forma fluens, idem numero poſſit eſſe actio, & paſſio, vt eſt ab agente, & paſſio, ut eſt in paſſo.

Sed contra hoc arguitur, quod actio, & paſſio nō ſunt idem ſecundum mentem Ariſto. *3. phyſ. cōt. 22.* tertio phyſico. nam ibi uoluit, quod doctio, & doctrina non ſunt idem, neque actio cum paſſione, ſed cui inſunt hæc, ſcilicet motui, nā, cum motu ſunt idem actio, & paſſio, ſed non inter ſe, hęc Ariſto.

Ad hoc reſpōdetur, quòd verum eſt, quod actio, & paſſio non ſunt idem, ſcilicet, *cap. de agere, et pati* formaliter inter ſe, ſicut Ariſtotel. innuit in eodem textu, tamen eſt unus, & idem motus realiter, ideo Ammonius inquit, vnus eſt itaque ſubiecto motus, ratione differens.

Finis Patauij ex ędibus Diui Antonij.

EX LIBRO PERIhermenias.

PRIMA, an liber perihermenias ſit de interpretatione, accipiendo ipſam in communi ad omnes uoces ſignificatiuas, cum Boetio? an de enunciatione tantum, ut ſentit Ammonius? uel ſit de aliquo conceptu, ut nonnulli tenent? & cum his uide Scotum, & Antonium Andręam. *in præfatione libri periher. 1. periherm. q. 1.*

Conciliemus Boetium cū Ammonio, quod interpretatio poteſt accipi duobus modis, communiter, & particulariter, ſi accipiamus interpretationem communiter, & latius, ſignificat omnem uocem, quę poteſt aliquid ſignificare, ſi autem particulariter, ſignificat ſolummodo enunciationem, quæ dicit uerum, vel falſum, & hoc modo definit Ammonius, patet igitur, quod nulla eſt contradictio inter Boetium, & Ammonium, nam Boetius loquitur de interpretatione communiter ſumpta, Ammonius uerò de interpretatione propriè, & particulariter accepta. *Boetius et Ammonius concordes redduntur.*

Opi-

1 peri. quaſ. 1 Opinio Scoti, Antonij Andreę, & aliorum eſt, quod inſcribitur hic liber ab Ariſto. Græco titulo perihermenias, ideſt de interpretatione, quæ idem videtur eſſe cum enunciatione, qua mentis noſtræ conceptum uerum falſum ne interpretamur, ſiue exprimimus.

Secunda, an conceptus, & res ſint omnibus eadem? uide hic Ammonium, Boetiũ, & D. Thomam, & Albertũ, omnes iſti idem ſentiunt, dicunt enim, quòd conceptus eſt ſimilitudo, & imago rei extra intellectum, res eſt fundamentum ex qua naſcuntur conceptus, ex conceptibus uero naſcuntur uoces, ex uocibus literæ. Iſta quattuor ita ſe habent, ut duo ſignificent naturaliter, duo ad placitum, conceptus, & res ſignificant naturaliter, nam ſit hæc res ignis, ignis ſignificabit ſemper idem, & Gallis, & Italis, & cæteris nationibus, nam res, & conceptus non uariãtur diuerſitate Idiomatum, ſed remanent ſemper idem, & hæc eſt cauſa, quòd iſta duo dicuntur naturaliter, reliqua duo, ideſt literæ, & uoces uariantur hominum arbitrio, & ideo ſignificant ad placitum, pro his igitur omnibus uide Ammonium ſectione prima.

Conceptus, et res ſignificãt naturaliter. res, & conceptus nõ variãtur Idiomate. litera, & uoces ſignificat ad placitũ hominum

Tertia, an de conceptibus in libro perihermenias agat logicus? ſiue de paſſionibus animæ? uide eoſdem. aſſerũt enim omnes, ꝙ in tertio de anima de his abundè tractatum eſt, nam Ariſtote. hic inquit, conceptus eſſe ſimilitudines rerum, non autem eſſe notas, & figuras, motus phyſica ratione, ubi in tertio de anima redarguit antiquos, q. uoluerunt, quòd res uenirent in intellectum ſecundũ propriam eſſentiam? Sed hoc eſſe falſum, oſtendit Ariſto. quoniam quando res uenit in animam, & intellectum noſtrum, non uenit eius realis eſſentia, ſed uenit ſimulacrum, & ſimilitudo rei formata in phantaſmate, & hac ratione Ariſtotel. dixit conceptum eſſe rei ſimilitudinem, tamen alterius, hæc ſunt negotij Boetius dicit, ꝙ Ariſtot. hic nominat paſſiones animæ, conceptiones intellectus, conceptus animi ſunt duo, conceptus ſimplex, qui non ſignificat verum, vel falſum, & conceptus componendi, & diuidendi, qui ſignificat uerum, vel falſum; de primo agit Ariſto. in prędicamentis, de ſecundo in hoc libro giher.

1. ſectione. vide Grecos expoſitores. 3. de aĩa cõs. 9.

Quo res ueniat in intellectu noſtrum.

ad animaſt cũ hoc pertinet 1. li. peri.

Quar-

Quarta, quare de nomine, & de verbo, agat philoſophus hic, cum de ſimplicibus egerit in prędicamentis? vide Ammonium, D. Thomam, Dominum Antonium Mirandulanum, & Ant. Andræam, aſſerit iſte vir, quod aliter hic, aliter ibi, igitur de nomine, & verbo; uam ſimplicia, & incomplexa, tribus modis conſiderari poſſunt, ut dicitur primo poſt.

cap. de nomine.

incomplexa tribus modis conſiderātur.

1. poſt. contc, 34.

Vno modo abſolutè in ſe, vt ſunt quidam ſimplices cōceptus, & hoc modo pertinent ad librum prædicamentorum. alio modo, ut ſunt partes enunciationis, & ſic pertinent ad hunc librum. alio modo, ut conſtituunt ſyllogiſmum, & ſic dicuntur termini, (omnis, enim perfectus ſyllogiſmus conſtat ex tribus terminis) hoc autem modo pertinent ad librum priorum. de eodem ergo diuerſo modo ſumpto, agitur in diuerſis libris.

c. de nomine.

Quinta, an in ſimplicibus poſſit eſſe veritas, vel falſitas? vide Do. Thomam, & Ammonium. D. Thomas, pbat veritatem eſſe in ſimplicibus, hoc modo. capiamus maſſam auri, aurum eſt ſimpliciſſimum, tamen ſolemus dicere aurum illud eſſe uerum, uel falſum. Soluens etiam hominem ſincerum, & integritatis magnæ, uocare hominem verum, & aliquem mendacem uocare falſum, & tamen homo eſt ſimplex, ergo etiam in ſimplicibus erit veritas, & falſitas.

Pulchrum exemplum.

D. Tho.

An in ſimplicib. ſit veritas & falſitas.

Reſpondet, quòd argumētum peccat ex æquiuocatione, quoniam ueritas, & falſitas, alia eſt entis, alia enunciationis, cum dico aurum eſſe verum, vel falſum, & ita hominem, & hæc ſunt ſimplicia, ergo &c.

Reſponſio ad arg.

Dico veritatem, & falſitatem entis, eſſe in auro, & homine, non autem ueritatem, vel falſitatem enunciationis. Illa dicitur ueritas, vel falſitas entis (ut dicit Ariſtot. in metaphyſica) quæ conuertitur cum ſubiecto, & de hac non loquitur hic Ariſtot. Sed ea, quæ eſt enunciationis, quæ eſt in uoce, & indicat uerum, uel falſum, cum dico uerum, uel falſum. hominem, & aurum, iſta eſt veritas, vel falſitas entis, quæ conuertitur cùm ſubiecto homine, & auro. At hic loquitur Ariſt de indicatiua ueri, & falſi, quæ eſt in conceptu, & uoce dummodo componātur, & diuidantur.

4. met. cont. 3.

Sexta, an nomē habeat ſignificare rem aliquam, vel paſſionem animæ, hoc eſt con-

conceptum,& ſi conceptum, vel primę, vel ſecundæ intentionis? vide Antonium Andræam,& Scotum.

c. de nomine. 1. perilier. q. 2.

Reſpondet Antonius Andræas, quod illud quod propriè ſignificatur per vocē eſt res, non res, vt intelligitur, nec res, vt exiſtens, nec vt non exiſtens, ſed res abſolutè, vt abſtrahit ab iſtis,& eſt extraneum illi quodlibet illorum.

c. de nomine.

Septima, an nomen infinitum ſit nomen? vide Ammonium, Boetium, D. Thomam,& Antoniū Andręam, dicentes, nomen infinitū non eſſe nomen, nam nomen ſignificat aliquam naturā determinatam, vt homo, aut perſonam determinatam, vt pronomen, aut vtrunque determinatū, ut ſortes, ſed hoc, quod dico (non homo) neque determinatam naturam, neque determinatam perſonam ſignificat. (imponitur enim a negatione.) poteſt dici de ente, & de non ente, vt Boetius, & Ammonius dicunt.

c. de nomine.

Sed contra, cuicunque conuenit definitio, & definitum, ſed definitio nominis conuenit huic, quod eſt non homo, & ſimilibus, ergo non homo eſt nomen.

Reſpondetur, quòd definitio nominis non ſimiliter conuenit iſtis, nomen enim infinitum, nihil ſignificat determinatè, ideo propriè loquendo, non eſt uox ſignificatiua. reſtringit ergo Ariſtotel. hic nomen ad rationem valde ſtrictam, vt ſcilicet, nomen ſit uox ſignificatiua alicuius naturæ determinatæ.

Octaua, an verbum ſit ſubiectum? vel prædicatum? & vtrum cum eſt copula, ſe teneat a latere ſubiecti? vel prædicati? vide Boetium D. Thomam, & argumentum Sueſſani. ego dicerem quod uerbum nunquam ex ſe eſt prædicatum, ex ſententia Ariſtotel. qui definiens terminum dicebat terminum eſſe aut ſubiectum, aut prædicatum cum eſſe, vel non eſſe, non vult autem, ut uerbum ſit prædicatum, quoniam eſt uerbum, eſt copula, & ueluti forma, quæ coniungit prædicatum cum ſubiecto. in hac propoſitione homo currit [currit] non poteſt eſſe prædicatum. Sed dico, quod ſemper verbum eſt nota prædicati, vt homo eſt albus, & in hac propoſitione [homo ambulat] ambulat non eſt prædicatum, ſed denotat prædicatū, quoniā ambulat reſoluitur in eſſe

cap. de verb. 1 priorum c. 1.

am-

ambulans, omnis enim propoſitio de ſecundo adiacente, reſoluitur in propoſitionem de tertio adiacente, nam dicimus. homo eſt currens, homo eſt ambulans, quare patet, quòd verbum nunquam eſt prædicatum, ſed ſemper eſt non prædicati, ideſt denotat, & ſignificat prædicatum, & ipſum verbum eſt medium inter ſubiectum, & prędicatum copulans, & coniungens vtrunque.

Nona, an ens aliquid ſignificet, ꝙ ſi ſignificat, quid ſignificat? vide D. Thomam, *cap. de verbo.* Alexandrum, Porphyrium ex relatione Ammonij, & Boetij.

Alexander Aphrodiſeus, (vt refertur a D. Thoma) dicit, quòd ens nihil ſignificat, quia non ſignificat uniuocè, ſed æquiuocè, nam ens eſt vox æquiuoca, ut hæc uox (canis) nihil ſignificat, quia eſt æquiuoca, homo verò, & equus ſunt uoces, & ſignificant aliquid, quoniam denotant vniuocè. hæc opinio *hæc opinio non placet. D. Th. et Sco.* non placet D. Thomæ, nec Scot. Dico ego, ꝙ ens nihil eſt, & nihil ſignificat, quoniam non eſt de genere complexorum, ens eſt aliquid, & ſignificat quatenus eſt in prima operatione intellectus noſtri, quæ eſt ſimpliciter cognitio; Sed ens non ſignificat aliquid quatenus ad ſecundam operationem, quæ *Vide D. Th. cap. de verbo.* eſt cōpoſitio, & diuiſio, quoniam ens eſt ſimplex nomen, & incomplexum.

Decima, an tranſmutata re, quæ ex ipſa enunciatione profertur, fiat tranſmutatio in ſignificatione vocis? vide Scotum, & Antonium *1. perì he. q. 3.* Andræam dicentes, quòd facta tranſmutatione in re, ſecundum quod exiſtit non fit tranſmutatio in ſignificatione uocis, cuius cauſa eſt, quia res non ſignificatur, ut exiſtit, ſed ut intelligitur, ſecundum unam opinionem, vel ipſa ſpecies intelligibilis, ſecundum aliam, vel ipſa res abſolutè, vt abſtrahit ab illis, & ſuis ſuppoſitis, ſecundum aliam opinionem. Sed ſiue ſic, ſiue ſic, cum tam res (ut intelligitur) quod ſpecies intelligibilis, quàm etiam ipſa res abſolutè ſumpta maneat in tranſmutata, facta tranſmutatione in re, ut exiſtit, quia per eandem ſpeciem cognoſcimus eſſentiā, & eandem ſcientiam habemus de ea, quando exiſtit, & quando non exiſtit, nam Ariſtotel. primo Poſt. de his, *tēt. 10.* quæ frequenter ſunt, poſſumus habere demonſtrationem, etiam quando nō ſunt,

&

enim aſſerunt, tamen cum Græcis expoſitoribus eſt tenendũ, ꝙ oratio enunciatiua cum definitur, vel ſumitur reſpectu qualitatis, vel reſpectu ſubiecti, ſi propoſitio, vel enunciatio ſumatur ſecundũ qualitatem, non dicitur vera, vel falſa, ſed dicitur affirmatio, vel negatio, quia affirmatio, vel negatio ſunt qualitates. Si autem accipiatur reſpectu ſubiecti, enunciatio eſt vera, vel falſa, dixit autem Ariſt. ex arte, enunciationem eſſe veram, vel falſam, propoſitionem, verò vel affirmatiuam, vel negatiuam, quoniam affirmatio, & negatio ſequuntur propoſitionem, veritas, & falſitas enũciationẽ.

cap. de oratione.

affirmatio, vel negatio sũt qualitates.

Quartadecima, an ſola enunciatio ſpectet ad logicũ? Reſpondeo, ꝙ finis logicè eſt cognoſcere uerum, uel falsũ, quoniam inſeruit animæ noſtræ intellectiuæ, ergo ſola enunciatio pertinet ad dialecticum, & hoc eſt, quod uoluit Alexander cæteræ orationes prætermittuntur. cauſa eſt quoniam cõſideratio non pertinet ad logicum, ſed ad oratores, & poetas.

finis logi. qd ſit.

Quintadecima, an habitus ſit prior priuatione? Ad hoc dicendum eſt, ꝙ habitus idcirco eſt prior priuatione, quia habitus definit priuationem, & non econtra defitur a priuatione, nam capiamus iſtum habitum, viſio, & iſtam priuationem, cæcitas, cæcitas definitur a uiſione, quoniam dicimus cæcitas eſt viſionis extinctio, non autem econtra, dicimus, uiſio eſt cæcitatis poſitio, igitur habitus eſt prior priuatione, ſic etiam nemo poteſt definire negatio nem, niſi cognoſcat affirmationem, affirmatio eſt prior negatione, non quidem genere, ſed dignitate.

habit⁹ deſinit priuationẽ, non econtra.

7. q. lib. perih.

Sextadecima, an non exiſtente ſubiecto, propoſitio poſſit eſſe vera, ut Cæſar eſt hõ, & aĩal? vide Scotum & Antonium Andræam. hi duo viri aſſerunt, ꝙ hæc conſequentia eſt neceſſaria, Cæſar currit, ergo hõ currit, ergo medium, uirtute cuius tenet, eſt neceſſarium illud eſt, Cæſar eſt homo, ergo &c. neceſſitas conſequentiæ probatur, quia aliqñ ſequebatur, & nunc manet idem intellectus añtis; & conſequẽtis, q & tũc & ex eorũ intellectu depẽdet cõñtia, ergo & nũc ſeqtur. Præterea ſequitur. Cæſar eſt Cæſar, ergo Cæſar eſt homo, antecedens patet eſſe uerum, ergo & conſequens, cõſequentia patet, quia conſequens eſt de intellectu antecedentis.

Qqq Septi-

1. *poſt. cont.* 5. *cap.* 5. 1. *poſt. conte.* 14. Septimadecima, an definitio addita uerbo poſſit ſignificare eſſe?vel non eſſe? uide Ariſt. Themiſtium 1. poſt. & Auerroem primo poſt. & in epithmate logico, ubi agit de diuiſione, & compoſitione.

defini-tio non affir-mat, neque negat. Dico definitionem eſſe operationem intellectus, quod neque affirmat; neque negat. ideſt, eſt obiectum primæ operationis intellectus, quæ ſimplicia apprehendit. ſi ergo accipiatur definitio, vt definitio, dico quod non eſt de genere complexorum, & ſic nõ ſignificat uerum, uel falſum. Si autem accipiatur definitio ut eſt in propoſitione, quoniam definitio interdum ingreditur propoſitionem, dico quod poteſt ſignificare ſecundum operationem intellectus, ideſt, affirmare, & negare.

Qũo diffini-tio põt ſignifi-care ſe cundũ opera-tionem intelle ctus.

Octauodecima, an uni affirmationi opponatur una negatio, ut dicit Ariſt.

Nam uidetur, qđ non tñ vna negatio opponatur affirmatiuæ, propoſitioni, ſed etiã duæ, ut huic affirmatiuæ, omnis homo eſt albus, opponitur hæc uniuerſalis negatiua, nullus homo eſt albus, & etiam opponitur particularis negatiua, aliquis homo non eſt albus; ergo non una tantum negatio opponitur affirmationi.

Dico ergo, quod poſſibile eſt, ut uni affirmatiuæ opponantur duæ negatiuæ oppoſitæ, non autem contradictoriæ? Ariſt. autem cum dixit; quòd uni affirmationi, opponitur una negatio, locutus eſt de uera oppoſitione, ideſt cõtradictoria.

Qũo vni af-firma-tiõi op-pona-tur u-na ne-gatio.

Nonodecima, an ſignum, vel determinatio poni poſſit in prędicato? vide Boetium, Ammonium, D. Thomam, & Antonium Andræã, de oppoſitione contradictoria. Antonius Andræas inquit, quod ſignum poteſt poni ex parte prædicati, quando non impedit ueritatem propoſitionis; vbi diſtinguendum eſt de ſigno, quod quoddam eſt uniuerſale, quoddam particulare, & uerum. quodlibet horũ, aut eſt affirmatiuum, aut negatiuum; de ſigno uniuerſali negatiuo non eſt dubium, quin poſſit poni, quando prędicatum in re remouetur vniuerſaliter a ſubiecto, ut omnis homo eſt nullus aſinus. de ſigno particulari, tam affirmatiuo, quam negatiuo, dico etiam, quòd poteſt addi ſecundum, ꝙ prædicatum uniuerſale, particulariter ineſt, uel non ineſt ſubiecto, uerbigratia. omnis hõ eſt aliqs hõ. oĩs

Vide Iſtos de oppoſi-tione contra dictor.

homo

homo eſt non aliquod albũ, de ſigno autem vniuerſali affirmatiuo idem dico, ſi prædicatum vniuerſaliter ineſt ſubiecto; unde hoc diſtinguẽdum eſt de prædicato, quia vel eſt ſuperius ad ſubiectũ, vel æquale, vel inferius, aut minus. primo modo nunquã tale ſignum, verè poteſt addi prædicato, ſicut patet in exemplo philoſophi, quia eſt falſa hæc. omnis homo eſt omne animal. Secundo autem modo, & tertio etiam poteſt poni ſignum in prædicato, ſi tamen non ſit poſitum in ſubiecto. verbigratia. homo eſt omnis homo, vel homo eſt omne riſibile, vubi ſubiectum, & prędicatũ ſunt æqualia. ſimiliter hæc eſt uera. animal eſt omnis homo ubi prædicatum eſt in minus quam ſubiectum. Si autem ſignum eſſet in ſubiecto, omnes iſtæ eſſent falſæ. omnis hõ, eſt omnis homo, & omnis homo, eſt omne riſibile, omne animal eſt omnis homo, patet ergo, &c.

De futuris contingentib. Vigeſima, an diſputare de futuris contingentibus ſit problema logicum? vel metaphyſicum? vide Ammonium.

Ad duos pertinet agere de futuris contingentibus, duo ſunt, qui tenentur mentionẽ facere. Phyſicus, ſcilicet, & Dialecticus, ſed diuerſo modo, nam primus philoſophus conſiderat futura contingentia, quatenus tollant liberum arbitrium, ad Dialecticum autem attinet, quatenus reſpicit materiam determinationis, & indeterminationis.

Vigeſimaprima, an impoſſibile ſit omnia eſſe neceſſaria, vt dicebant antiqui.

non dãtur oia neceſſaria. Reſpondet Ariſtote. quod eſt impoſſibile omnia eſſe neceſſaria, quia uidemus patere ad ſenſum, quòd in nobis eſt principium futurorum, & ius, & facultas omnium rerum. ideſt, electio noſtra, quæ eligit ea, quæ modo in actu, modo in potentia ſunt, ideſt contingentia, ergo dantur contingentia, ergo nõ omnia neceſſaria.

Vigeſimaſecunda, an futura contingentia particularia ſint determinatæ ueritatis? vel falſitatis? uide hic amplè quæ adducit Ariſtot. Item ſpecialem quæſtionem Ammonij, nec non doctam illam digreſſionem. Dom. Thomæ.

de futuris contingentibus. Vid. D. Thomã bene declarantem. Nam ſi omnia contingentia eſſent futura neceſſaria, opus eſſet demere caſum, & fortunam, leges, conſultationes, uir-

tutes morales, & liberum arbitrium, quòd ſi hæc non ſunt remouenda, ut ſunt, dicendũ eſt, quòd futura contingentia ſunt indeterminata, & quod poſſunt indefinitè eſſe uera, vel falſa.

oẽs propoſitiones fiunt in tribus ci diſferent. Tamen ſciẽdum eſt, quod propoſitiones omnes fiunt in triplici dr̃ia temporis, vel p̃ſenti, uel præterito, uel futuro, propoſitiones quæ ſunt in tempore præterito, & præſenti ſunt determinatè ueræ, uel falſæ, quoniam prçteritum iam fuit, nulli dubium, eſt quæ ſunt. Item in tempore præſenti, ſunt determinatè, quoniam iam actu ſunt, ſed quæ ſunt in futuro, ſunt indeterminatè, quoniam poſſunt eſſe uerç, vel falſæ.

Vigeſimatertia, an inter verum, & falſum detur medium? Reſpondetur, quod non nam ſi daretur medium inter uerum, & falſum, ſequeretur hoc abſurdum, qđ cum affirmatio eſt falſa, negatio non eſſet uera; & cum negatio eſt falſa, affirmatio non eſſet uera, ſed hoc eſt abſurdum, nam ſtante veritate affirmaionis, infertur falſitas negationis.

Finis ex ædibus. Do. Antonij.

EX SECVNDO LIbro perihermenias.

Prima, an liber iſte agat de his quæ faciunt ad continuationem enunciationis? vel de his quæ accidunt enunciationi, uide D. Thomam, & Boetium.

Dicendum eſt, cum Do. Thomam. poſtquam philoſophus in primo libro determinauit de enunciatione ſimpliciter conſiderata. Hic determinat de enunciatione, ſecundum quod diuerſificatur per aliquid ſibi additum. *lib. 2. lect.*

Secunda, an infinitum uerbum remaneat infinitum in oratione, uide Auerroèm in paraphraſi, Boetium in ſecũda editione, Scotum, & Antonium Andræam. *2. q. 2. lib.*

Reſpondeo, & dico quod verbum infinitum, poſitum in oratione, non differt a uerbo purè negatiuo, probatur hoc per Boetium, qui dicit, quòd uerbum infinitum poſitum in oratione uim non retinet, ſed eſt uerbum purè negatiuum, ait enim, quòd verba infinita, tunc ſunt infinita, cum ſola ſunt, cum autem alicui nomini iuncta ſint iam finita ſunt.

Tertia, an nomen infinitum ſit nomen, vide Dom. Tho-

Thomam, dicit enim ipſe; quod ſicut nomen infinitum deficit a ratione nominis, ita deficit a ratione ſubiecti, nam Ariſto. inquit, quod nomen infinitum, ut non homo, non eſt nomen. Sed poſſet aliquis dicere, nomen eſt nomen infinitum, ergo eſt nomen,

lect.4. 2.lib.

Reſpondeo, quod multa ſunt uera in ſenſu compoſito, quæ non ſunt uera in ſenſu diuiſo, vt, ſiquis dicat, Cicero eſt homo mortuus, ergo Cicero eſt homo, negatur conſequens; quoniam hoc eſt falſum in ſenſu diuiſo: non ualet hoc argumentum, quoniam eſt pugnantia in terminis, iſta autem pugnantia cognoſcitur definitione, nam ſi definiamus hominem, dicemus, hominem eſſe corpus animatum rationale. At mortuum erit corpus inanimatum irrationale.

Quo ſit pugnātia in terminis.

Ita non homo eſt nomen infinitum, ergo eſt nomen, falſum eſt, quia pugnant termini.

Qō. 3. huius 2.lib.

Quarta, an nomen infinitum ponat aliquid in re, ita quod eius prædicatio dicat entitatem aliquam, de eo, de quo prædicatur? vide Aminonium, & Antoniū Andręam dicentem, quod nomen infinitum non ponit aliquid, ita quod in ſuo intellectu eſſentiali includat aliquod ens ſecundum naturam, includit tamen aliquid indeterminatum ad ens reale, & ens intentionale. Sic enim dicendo, non homo: nam quicquid poteſt intelligi ſub negatione hominis, poteſt dici non homo.

Quinta, an verbum de præſenti, ſupponat pro nunc quod iam inſtat? an pro quolibet tunc, quod poteſt inſtare? vide ſpecialem quæſtionem Antonij Andreæ dicentis, quod verbum de pręſenti, copulat nunc ſub tempore de præſenti diſcreto, ut, ſcilicet, diſtinguuntur, a pręterito, & futuro nunc, quod commune eſt ad quodcunque præſens. *q.1.huius lib.*

Sexta, an dialectica interrogatio petat unā partē contradictionis tantū? uel vtranque, & ſi utranque, ergo nullum erit diſcrimen inter enūciationē, & dialecticam propoſitionem, uide Aegidium primo poſt. *1. poſt. cont.5.*

Reſpondet Aegidius Romanus dicens, q licet enunciatio, & dialectica accipiant utrambilet partem, eā differenter ſe habent, quia enunciatio accipit qualibet partē ſi-

de propoſitio ne modali. Octaua, an modalis propoſitio, & de ineſſe ſpecifica ratione diſtinguantur? vide Antonium Andræam dicentem, propoſitionem modalem diſtingui ſpecie, a propoſitione de ineſſe, propterea ꝙ modalis illa eſſe dicitur, q̃ habet modum, uel neceſſarium, vel impoſſibile, uel contingens, vel poſſibile, propoſitio autem de ineſſe non habet nullum iſtorum modorum, & ſi habeat, non habet ratione modi, & quo ad formam, ſed quo ad materiam, in qua eſt ipſa propoſitio.

opinio Anto. Andr. Deinde probatur, quod diſtinguantur ſpecie, nam magis differunt propoſitiones de ineſſe, & de modo, quã affirmatio, & negatio: Sed affirmatio, & negatio differunt *cap. 5.* ſpecie. ut oſtenſum eſt in primo huius, maior probatur, quia magis differt propoſitio modalis a propoſitione de ineſſe, quam una de ineſſe, ab alia de ineſſe, vel una modalis, ab alia modali, ſed affirmatio, & negatio poſſunt ambæ eſſe de ineſſe, uel ambæ de modo, ergo, &c.

Nona, an actus præcedat potentiam, uel potentia actum? uide hic Antonium Andræam dicentem, actum præcedere potentiam ſimpliciter, ſiue ordine perfectionis, ut habet Ariſt. 9. metaph. potentia vero tempore actum, ſiue ordine generationis; rectè ergo priores *9 met. cõt. 13.* ſunt propoſitiones de neceſſario omnibus alijs, cum id quod eſt de neceſſitate, ſit ſemper ſecundum actum.

Finis ex ædibus.
D. Antonij.

EX PRIMO LIBRO Priorum.

Prima, an liber iſte ſit reſolutiuus eadem de cauſa, vt liber poſteriorum? vide Græcos, Auerroem, & Buranam. inquit enim Auer. in prologo magno commen. lib. poſterio. quod ambo libri, ſcilicet, poſteriorum, & priorum, eodem nomine inſcribuntur, ſcilicet, reſolutorij, cum in ambobus de demonſtratione agatur, tamen reſolutiua methodus, aliter in libris Priorum, & in libris Poſter. habetur, in libris Priorum habetur nuda reſolutio expers omnis materiæ: reſoluitur concluſio in nuda principia ſecũdum formã tantum.

In libris uero poſteriorum, reſoluuntur concluſiones in ſua principia in materia neceſſaria, ut ſi dixero, homo eſt riſibilis, hæc concluſio reſoluitur in ſua principia neceſſaria hoc pacto. Omne animal rationale, mortale eſt riſibile, homo eſt animal rationale mortale, &c.

Secunda, an hic liber, & liber poſteriorum ſint unus, uel diuerſi? uide hic Alexandrum, Philoponum, & Auerroem in paraphraſi. inquit Auerr. quòd liber priorum, & poſt. ſunt unus liber, & primo ex unitate procemij in primo priorum, vbi ponitur procemium commune ambob. libris, ſcilicet, poſt. & priorum.

Secundo ex unitate inſcriptionis: nam ambo libri eodem nomine inſcribuntur, ſcilicet, reſolutorij.

Tertio ex unitate ſubiecti. in ambobus enim de demonſtratione agitur, licet diuerſis modis, ueluti nos docuit Auerroes, in prologo magno commen.

Quarto ex unitate epilogi: ambobus ſiquidem libris, vnum duntaxat aſſignauit epilogum ipſe Ariſt. ut patet in ſecundo poſt. concludimus, ergo quod liber poſt. ſit unus vnitate totali, cum libro priorum, ut dicit Alexander, non unus vnitate ſpeciei.

2. poſt. cô. 100. et c. 26

Tertia, an ſint idem demonſtratio, & demonſtratiua ſcientia, ut uoluit Ariſtotel. an ſint diuerſa, vt uoluit Philoponus, & Burana.

1. prio. cap. 1.

Reſpondetur, quod demonſtratio, & demonſtratiua ſcientia, ſunt idem ſubiecto, & differunt ratione, & habitu. demonſtratio eſt habitus intellectus. Scientia vero eſt effectus, qui ex habitu fluit; Vnde ſolemus dicere, quod demonſtratio eſt ueluti planta, ſcientia uero demonſtratiua ſicut fructus, & propterea diſtinguuntur hæc duo, ſicuti fructus, & planta.

1. prio. cap. 1.

Sed diceret aliquis, cur Ariſtotel. dixerit hęc ambo idem eſſe? Reſpondemus, ita id eſſe intelligendum, quod idem eſt ſcire demonſtrationem, & habere ſcientiam demonſtratiuam, non tamen, quod idem ſit demonſtratio, & ſcientia demonſtratiua.

Vide Bura. 1. libro pri. c. 1.

Quarta, an ſyllogiſmus ſit ratio? vel oratio?

Reſpondetur ex ſententia Buranę, quod ratio, non oratio pro genere ſyllogiſmi ponenda ſit, contra omnium alio-

Vide. 1. pri. c. 1.

aliorum opinionem; rationibus optimis innixa, confirmat enim ſuam opinionem, ex Seuerino Boetio, & Alberto Magno, vt diuus teſtatur Seuerinus lib. de topicis differentijs ſecundo, quod argumentatio eſt proximum genus ſyllogiſmi, & non oratio, vnde D. Albertus dicit in topica Ariſtot. quod oratio non ſit proximum genus
6. *Top.* ſyllogiſmi. ſuper eſt igitur, ſecundum opinionem Buranę non oratio, ſed ratio, lectitandum eſſe. Secus eſt ſecundum aliorum placitum, vide pro hoc ſuas rationes.

Quinta, an Dialecticus totam contradictionem interroget? vel potius partem?

Dicimus, quod actu Dialecticus alteram cõtradictionis partem tantum interrogat, potentia uero totum, & ſic diſſoluitur illa ambiguitas, cur Ariſt. in lib. de interpretatione alteram contradi-
i. *Prio.* ctionis partem Dialecticam
cap. 7. interrogare dixerit, nunc autem in primo priorum totam contradictionem.

2. *prio.* Sexta, an in toto eē ſit idē
cap. 7. cum dicto de omni? vide Philoponum, & Alexandrum dicentes, quod in toto eſſe, & de omni dici, idem quo ad ſignificationẽ ſunt, differunt autẽ inquit Philoponus, ſola habitudine ſi enim a ſubiecto incipientes in prædicatum terminemus in toto dicitur, ſin autem a prædicato in ſubiectum de omni.

Septima, an prius agere debeamus de ſyllogiſmo? q̄ de demonſtratione ob hanc cauſam, quia cõmunior eſt? vide Auerroes in procemio magni com. primo phyſic. & in com. 57.

Eſt autem commentatoris authoritas in procemio 1. Poſter. qui affert cauſam, cur liber priorum pręcedat librum Poſter. & inquit, quod cauſa eſt quia liber priorum agit de ſyllogiſmo in communi, alij vero libri de ſyllogiſmo in particulari materia, communiora enim præcedunt particularia, ergo communia ſunt nobis notiora particularibus. Sed quid pluribus? teſtis eſt ipſemet Ariſ. expreſſe 1. prio- i. *prio.*
rum, ubi affert cauſam, cur *cap.* 2.
agat prius de ſyllogiſmo, quã de demonſtratione. cauſa inquit hæc eſt, quia ſyllogiſmus eſt uniuerſalior demõſtratione, omnis. n. demonſtratio ſyllogiſmus eſt, non econtra. ergo vult quod vniuerſalia ſint nobis notiora. quare patet quod Ariſt. alibi pluribus in locis uelit quod vniuerſalia ſint nobis notiora.

Octaua, qua cauſã figuram

ram primam primo loco Ariſtot. ſtatuerit?

Reſpondeo, quod omnes ſyllogiſmi qui in hac figura fiunt, perfecti ſunt, qui vero in alijs, perfecti omnes, ex dignitatis itaque ordine, non immerito hæc prima figura obtinuit locum.

Nona, an prima figura ſit omnium perfectiſſima? vide

1. *Poſt.* aureã digreſſionem Philo-
tex. 31. poni, & Ariſt. nam prima figura, inquit philoſophus, poteſt ſyllogizare omne quæſitum: nam demõſtrat concluſionem vniuerſalem affirmatiuam, concluſionem vniuerſalẽ negatiuam, concluſionem particularem affirmatiuam, cõcluſionem particularem negatiuam, & hæc eſt perfecta, ut ad hanc figuram primam, reliquæ omnes habeant reduci, quomodo autẽ

li. prio. reducantur, vide in lib. prio-
cap. 5. rum. Buranam.

Decima, an detur quar-
ca. 7. 1. ta figura Galeni? vide ſpecia-
priorũ. lem digreſſionem Auerrois. Galenus [ut dicit Auerroes] quartam addebat figuram, in qua medius terminus, in maiori prædicaretur, & in minori ſubijceretur, quæ ſit hoc modo.

Omnis homo eſt animal.

Omne animal corpus:

Aliquod corpus homo.

Hanc, Auerroes loco ad- *Vide*
ducto iſta ratione confutat, *Auer-*
quia idem reſpectu eiuſdem *roem*
eſſet ſubiectum, & prædica- *ibi.*
tum, quod ſummum eſt incõueniens, probatur, nam corpus in præmiſſis cum de animali, & animal de homine prædicatur, ergo etiam corpus de homine prædicatur: in concluſione homo de corpore prædicatur, & in præmiſſis corpus de homine, ergo idem reſpectu eiuſdem ſunt ſubiectum, & prædicatum.

Vndecima ex maiori de neceſſario, & ex minori de ineſſe, ſequatur propoſitio de neceſſario? vel de ineſſe? Quod ſequatur neceſſaria, eſt Ariſt. in hoc libro, & pro eo ſunt rationes Alexandri, ꝙ non ſit neceſſaria, eſt Theophraſtus, & Eudemus, [referente, & Alexandro, & Philopono.] concordiam vide vno modo apud Auerroem id ſpeciali quæſito, & etiam apud Philoponum, & alio modo apud Buranam.

Duode-

Dnodecima, An propoſitio de ineſſe, ſit genus modalium, vt patet in ſequenti figura?

Animal. — De ineſſe.

rationale. | irrationale. — neceſſariæ. | contingentes.

Homo. Leo. — neceſſaria. contingens.

Quam opinionem Theophraſtus defendit an potius ſit in tot illà genera diuidenda, vt voluit Auct. an ſit illa quæ actu eſt, & poteſt non eſſe, vt voluit Alex. quam opinionem, ſequens figura indicat.

Q V O D eſt.

vel ſemper. vel nunquàm. vel aliquando ſic, vel aliquando non.

ab his ſit neceſſaria.

ab his ſit impoſſibilis.

vel actu eſt, & poteſt non eſſe, ab his ſit de ineſſe.

vel actu non eſt, & poteſt eſſe.

ab his ſit impoſſibilis; ſiue contingens.

EX LIBRO PRIMO Poſteriorum.

PRima, an ſubiectum in tota logica ſit demonſtratio? vide Philoponum, & Auerroem in prœmio libri poſt. an ſit ſyllogiſmus? vide Scotum, vel, an ſit ſecunda notio? vide Boetium, & Porphyrium dicentem, nihil igitur ſuperfluum, neque minus continet generis dicta deſcriptio notionis, ubi adnotat Boetius, quod definitur genus non in eſſe reali, ſed intelligibili, quia ſecundæ notiones ſunt ſubiectum in logica.

3. quæ. vniuerſalium

cap. de genere

Dicendum eſt, quod ſi loquamur de ſubiecto finali, & principali, non uerò adæquato, quia demonſtratio, non æqualiter eſt ſubiectum proportionatum omnibus partibus ſcientiæ, demonſtratio eſt ſubiectum in tota logica.

Si verò de ſubiecto adæquato loquamur, eſt ſyllogiſmus, quia eſt ſubiectum æqualiter proportionatum toti ſcientię, nam prædicatur de quacunque parte, aut particula logicæ, vel rectè, uel denominatiuè.

vide D. Ma. 3. q. uniu.

Si de ſubiecto materiali, tranſcendenti, & prædicatio nis, quod tamen non facit, vnitatem ſcientiæ, eſt ſecunda notio.

Secunda an intentio Ariſ. in proæmio primi libri poſt. ſit agere de præcognitis, vt vult Philoponus? an remouet impedimenta, quę uidebantur deſtruere ipſum ſcire, ut Themiſtius, & Auerroes dicunt, in proæmio primi lib. poſterio.

in præfat 1. li. poſt.

1. poſt. capi. 1.

Dicendum eſt, Ari. remouere difficultates, quæ a Sophiſtis adducebantur contra ipſum ſcire, vnde remouendo has difficultates, probauit etiam quodammodo demonſtrationem eſſe.

Hic uerò non agit de pręcognitis, niſi ænigmatice, ſed præſtantius, & copioſius agitur in 24. & 25. contextibus, huius libri poſt.

Tertia, omnis doctrina, & omnis diſciplina, & cæt. an potius ſit legendum intellectiua, ut uoluit Scotus, & Balduinus? aut potius diſcurſiua, vel cogitatiua, ut Auerro. in proœmio poſter. & Themiſtius in ſecundo libro de reminiſcentia.

1. q. prædica.

cõ. 14

Ad hoc reſpondeo, quod omnes ſcientiæ dici poſſunt intellectiuæ, quia ſpeculantur intellectu, & pari ratione logica ipſa poterit dici intellectiua, ſed nomen magis proprium logicæ, erit

ſcientia

ſcientia diſcurſiua, vt bene Linconienſis, & Apollinaris declarant dicentes, quod debet poni diſcurſiua, propter ipſa prima principia, quorum notitia non habetur per diſcurſum.

Quarta, an propoſitio iſta vniuerſalis Omnis doctrina, & omnis diſciplina, &c. verificetur de demonſtratione, vel definitione, ut uoluit Alpharabius, & Balduinus in prologo Poſter. uel non verificetur de definitione, ut eſt Auerrois ſententia in prologo Poſter. inquit enim; quod ly, intellectiua, exponitur; ideſt diſcurſiua, & ſumitur etiam pro ratiocinatione, quę neceſſario exigit diſcurſum; ſed definitio non habetur per diſcurſum. *7. met. com. 18.*

Reſpondeo, quod ſub iſta propoſitione uniuerſali non comprehenditur definitio, cum nullum Ariſtot. habeat verbum de definitione, ſed tantum verificat hanc propoſitionem in quattuor cognitionibus diſcurſiuis: hoc eſt, quæ fiunt per diſcurſum, licet Auerroes expreſsè dicat, quod omnis doctrina, tam definitiua, quam demonſtratiua ex præexiſtenti ſit cognitione, vt dictum eſt in analyticis. Dico Auerroem voluiſſe hanc propoſitionem preſſius hic; fuſius uero in primo met. eſſe audiendam.

Quinta; an de dignitate pręcognoſcatur, quia eſt, uide Scotum. & Auerroem in prologo poſt. an pręcognoſcatur etiam quid nominis, vt Themiſtius, & complures ex Latinis affirmant, nec nõ & ipſe Ariſtot. in primo poſt. ait, loquens de dignitatibus, & principijs, hęc eſſe pręcognita, non ſolum in intelligendo, & in cognoſcendo, quod ſunt, ex quibus conſtat de principijs pręcognoſci, quid & quia. *q. 5. 1. Poſter.* *1. Poſt. cap. 2.* *1. Poſt. cont. 5.*

Reſpondeo ex ſententia Latinorum dicentium, illud quid, quod de dignitatibus habetur, non eſſe illorum, vt dignitates ſunt, & complexa, cum complexum non definiatur; eſt itaque, quid partium, hoc eſt ſubiecti, & prędicati, ex quibus conſtat dignitas, ut, verbigratia, qui cognoſcit totum eſſe maius ſua parte, cognoſcit, prius, quid totum, & quid ſit pars. *7. met. com. 19.*

Sexta, an de paſſione pręcognoſcatur ſolum, quid nominis, vide Scotum, & Themeſtium, an quid rei; uide Thomiſtas, & Auerroem dicentem, quęſita Geometrię, quid nominis, & quid rei definiti. *q. 61. Poſt. 1. Poſt. cap. 2.*

Reſpondeo, quod de paſſionem, præcognoſcimus, qđ nominis tantum, exceptis mathematicis, in quibus definitio nominis, eſt definitio rei, quoniam entia mathematica non conſiderant niſi formalem cauſam.

Septima, an de ſubiecto ſupponatur, quia, & quid? ꝑ quid intelligo definitionem 1.poſt. cap. 2. an intelligenda ſit definitio rei? vel nominis, cum Themiſtio? vel rei cum Thoma de Vio dicente, ꝙ in demonſtratione ſimpliciter debet præcognoſci quid rei de ſubiecto, & cauſam aſſignat, quia in tali demonſtratione, medium eſt definitio ſubiecti, quam oportet præcognoſcere. in demonſtratione verò a poſteriori, medium eſt, quod nominis, quia ibi medium non eſt definitio rei, quam oportet præcognoſcere.

1. poſt. cap. 2. Reſponſio ſit ipſius Themiſtij dicentis, ſubiectum artis debet præcognoſci quoad quid nominis, nam præcognitio quid ſubiecti, eſt præcognitio quid nominis, & non quid rei. ſic concludit Ariſt. 1.poſt. com. 2. in textu, & Auerroes in cõm. media dixit, definitionẽ quid noĩs, eſſe præcognitionẽ de ſubiecto, quia eſt facilis, & uulgarib. notiſſima, cuiuſmodi non eſt definitio quid rei.

Ad rationem Thomæ de Vio, reſpondeo, putat enim, quod Ariſt. agat de ſubiecto, paſſione, & dignitate, in demõſtratione, tñ Ari. non agit in proœmio 1. lib. poſt. de ſubiectis q̃ſitis, atque principijs, vt requiruntur in demonſtratione, & rõ eſt, q̄a adhuc non eſt inuenta demonſtratio, adhuc non eſt definitum ſcire; quare nõ eſt dicẽdũ, ꝙ Ariſt. agat in hoc proœmio de præcognitis in demonſtratione, vt etiam voluit Ioãnnes Grãmaticus, & hanc opinionem materiam dicimus eſſe ipſius Themiſtij.

Octaua, an cognitio ſenſitiua fiat ſine medio, uel ſine diſcurſu, vt uoluit Themiſtius? vel per diſcursũ, ut Ari. 1.poſt. com. 3. vbi ait; ꝙ talis in ſertio particularis ſub uniuerſali, ſit diſcurſus? nã habeo hãc ꝓpoſitionẽ, inq̄t ille, qđ oĩs triangulus hẽt tres, figura iſta deſcripta in ſemicirculo eſt triãgulus, ergo iſta figura deſcripta in ſemicirculo habet tres, patet, quod iſta cognitio ſenſitiua non ſit ſine medio, immo eſt diſcurſiua.

Reſpondeo cum Auerroe, in fine cõm. ꝙ ipſũ ſingulala bifariã ꝑt conſiderari, vno mõ, quo ad eſſe, ſeu exiſtẽtiã eius, alio mõ, quo ad prędica

cum

tum eius, ſi primo modo, tūc cognoſcitur tm̄ ſenſu, & non ex aliqua p̄uia notione, ſi ſecūdo mō, cognoſcit̃ ex p̄uia notione ſui uniuerſalis, exemplū, ꝙ ſortes ſit, ſenſu cognoſcit̃, ſed qđ ſit riſibile, cognoſcit̃ rōne ſui uniuerſalis, q̄ ē, ꝙ oīs hō eſt riſibilis, & ſic ex p̄uia notione ſui uniuerſalis, cognoſcit̃ qđ ſortes ſit riſibilis. ſimiliter dixit Ari. in exēplo ſuo, de hoc triangulum, & quòd ſit, & habeat tres.

Nona, an maiore, & minore ſimul cognitis, neceſſe ſit, ſimul tempore cognoſcere concluſionē? vide Scotū. *2.Poſt. q.8.*

Pro cuius ſolutione dico, ꝙ maior, & minor, duob. modis p̄nt cognoſci, uno modo diuiſim, inquātum ſunt quędam enunciationes, & nō ſm̄ quod diſponūtur in modo, & in figura, & ſic dico, ꝙ bene p̄nt cognoſci, nō cognita concluſione. Alio modo, p̄nt cognoſci, vt ſunt diſpoſitæ ī modo, & in figura, & hoc duob. modis, uno modo cognitione apprehenſiua, & ſic dico, quod non eſt inconueniens, p̄miſſas ſic cognoſcere, nō cognita concluſione. Alio modo p̄nt cognoſci cognitione adhæſiua, & ſic dico, quod maiore, & minore ſic cognitis cum cognitione bonitatis conſequentię, ſimul t͡pe cognoſcit̃ *Vide Pariſiēſes.*

concluſio, dummodo intellectus aduertat circa cōcluſionem, & non ſit in diſpoſitus, neque uoluntas eū diuertat.

Decima, an ſcīa, q̄ definit ab Ari. ſit ſcīa ꝓpriè dicta, q̄ ſit per cām eſſendi, & cognoſcendi, ut uult Auerroes, an ſcīa hic definita, competat ēt d̄mr̄atiōi, q̄, vt volūt latini? *1.Poſt. cont.5.*

R̄ndeo, ꝙ demr̄atio, q̄ ſit tātum per cauſam illationis, & conſequentiæ, quæ non eſt vera cauſa, ideo Themiſtius, & Auerroes, ī hoc cōueniūt, ꝙ Ariſ. hic, nō definiat ſcire, quod fiat per demonſtrationem, quia, immo Ariſ. loquit̃ de cauſa rei, & non illationis. *1.Poſt. cap.4.*

Vndecima, an ſcire ſit uniuerſalius demonſtratione, ut voluit Philoponus, vel cōuertatur tum ea, cū ſcire, & demonſtratione tantū differāt, realiter autem ſint idem? *1.Poſt. com.5.*

R̄ndeo vtrūque eſſe verū, nā Themiſtius, inq̄t, qđ ſcire duobus modis ſumitur: latius, & cōiter, præſſius, & ꝓpriè. ſcirę pro cognitione cōmuniter dicta, ſic eſt uniuerſalius demōſtratione, ſi uerò ꝓpriè, quatenus eſt cognitio ꝓpria concluſionis demr̄atę, ſic ſcire eſt idem realiter cum demonſtratione, ex hac diſtinctione poſſumus ſoluere contradictionem Philoponi. *1.Poſt. cap.4.*

Balduinus arguit contra Philo- *1.Poſt. cont.5.*

Philoponum, quod ſcire non ſit idem cum demõſtratione. inquit.n. hãc expoſitionẽ falſam eſſe, quia ſcire eſt effectus demonſtrationis, & effectus diſtinguitur a cauſa, q̃uo igitur ſumi põt ſcire per demonſtrationem, & quod ſcire ſit communius. Reſpõdeo pro Philopono, q̃d utraque opinio poteſt ſuſtineri, & defendi, & quod ſcire ſit effectus demonſtrationis, & q̃d ſcire ſit communius, quatenus ſcire cum effectu demonſtrationis, dico quòd præcedit ipſam demonſtrationem via doctrinæ, quoniam effectus ſunt nobis notiores, quatenus vero ſcire eſt vniuerſalius, præcedit illam ordine do-
1. Poſt. cont. 5. ctrinæ, nam communia præcedunt propria, ordine doctrinæ, & quod effectus cum ſint notiores præcedunt cauſas via doctrinæ.

Secunda, an verum ſit, ꝙ demonſtratio faciat ſcire, vt
1. Poſt. q. 2. voluit Ariſt. an ſit munus intellectus agẽtis, ut uoluit Scotus, inquit enim quod principale agẽs eſt intellectus intrinſecus reſpectu acquiſitionis ſcientiæ, mediante ſuo lumine.

Reſpondeo ex ſententia Ariſtotel. quod ſcientia ſit ab intellectu, tanquam cauſa efficiente, ſit etiam a demonſtratione, tãquam a cauſa inſtrumentaria, ſine qua non poteſt haberi ſcientia, quam cauſam inſtrumentariam vocant Latini cauſam, ſine qua non, efficientem verò principium vnde motus.

Sed dubium eſt, cur Ariſt. hic non egit de intellectu agente, nam ſi intendit agere de ſcientia, quæ fit ab intellectu, ut a cauſa efficiente, & a demonſtratione, ut a cauſa organica, conſonum etiam videbatur, vt aliquid diceret 3. li. de anim.
de intellectu qui eſt cauſa efficiens demonſtrationis.

Reſpondeo, quod Ariſt. noluit tranſcendere limites logicos, conſiderare cauſam efficientem demõſtratiuæ ſcien- 1. phyſ. cont. 4.
tię, non pertinet ad logicum, ſed ad animaſticum.

Tertia, an vniuerſalia ſint notiora nobis ipſis ſingularibus, ut eſt ſententia Ariſt. & 1. Poſt. cont. 5.
Auerrois, dicentium, quod ex vniuerſalibus ad ſingularia procedere oportet, an ſingularia ſint notiora nobis ipſis vniuerſalibus, vt voluit Ariſt. vbi ait. dico autem ad 1. phyſ. cont. 4.
nos quidem priora, & notiora, propinquiora ſenſui, ſicut 2. Poſt. cont. 5.
ſingularia.

Reſpondeo ex ſententia Auerrois, ꝙ nulla eſt contradictio, in primo phyſ. & primo Poſt. in dictis Ariſto. nam

in primo phyſ. loquitur Ariſtot. de vniuerſali in prædicando, in primo uerò Poſt. loquitur de vniuerſali poſterioriſtico, qđ habet tres conditiones, ſcilicet, de omni per ſe, & ſecundum quod ipſum, idest, conuertibiliter.

1. Poſt. cont. 5 An ſemper propter, quod vnumquodque tale, & illud magis eſt, huiuſmodi propoſitio Ariſt. uerificetur in omni genere cauſę, quattuor cõditionibus obſeruatis, ex ſententia Scotiſtarum?

Prima conditio, quod ſit diſpoſitio ſuſcipiens magis & minus.

Secunda conditio eſt, qđ talis diſpoſitio formaliter denominat cauſam, & cauſatum.

Tertia conditio eſt, qđ talis diſpoſitio competat cauſato propter cauſam.

Vide Scotũ 12. qo. 1. Poſt. Quarta conditio eſt, qđ ſit intelligenda in cauſis uniuocis, & per ſe, & non in cauſis per accidens, & æquiuocis. uide Scotum, & Zimaram, Theore. 57 qui quidem determinauit eſſe ueram in quolibet genere cauſarum, & in cauſis vniuocis, vt vult Scotus. nam analogia ſtat cũ vniuocatione. Quicquid dicat Petrus Pomponatius, ꝙ hæc regula erat falſa, & propterea erat prorſus reijcienda aſſignabat cauſam, quia hæc regula patitur tot inſtantia, & contradictiones, ut nullo modo ſuſtineri poſſit, deinde indiget ignitis limitationibus.

Dico negando Pomponatij aſſumptum, nam iſta regula quattuor expoſcit limitationes, vt vidiſtis.

An principia ſint magis nota quam concluſiones, vide Scotum dicentem, ꝙ loquendo de ſcientia propriè dicta, & etiam de ſcientia magis propriè dicta, qua ſcientia eſt apprehenſio veritatis neceſſariorum, ſcđm hanc ſcientiam, principia ſunt magis ſcita, quam concluſiones. 16. qõ. 1. Poſt.

Sed an principia maximè ſciantur, inquit Scotus, ꝙ loquendo de ſcientia maximè propriè, non ſciuntur principia prima, quia cauſam non habent, dicuntur enim ipſa principia maximè ſciri, quia apprehenduntur ab intellectu, ſine ullo diſcurſu, qui primus intellectus eſt omnibus alijs habitibus intellectiuis nobiliſſimus, illud ergo maximè ſciri dicit, quod acquiritur per intellectum, non tamen ſcitur per demonſtrationem, unde non eſt dicendum principiorum eſſe ſcientiam, quia ſcientia eſt habitus per demonſtrationem. ac- q. 10. 1. Poſt.

quiſitus, ſed erit ſcientia per
1. *Poſt.* habitum intellectus.
cont. 5. An definitio dicat eſſe, vel
1. *poſt.* non eſſe, ut aſſerit Ariſtot. an
cap. 5. dicat eſſe, uel non eſſe, ut dicit
Themiſtius.

Ideo quicquid alij dicãt, ad hanc dubitationem a Themiſtio in medio adductam, & ab ipſo non ſolutam, duobus modis reſpondetur ab Auerroe in commento, quomodo definitio ſit poſitio quædam.

Prima igitur reſponſio Auerrois talis eſt, quod definitio eſt ſimilis poſitionis, ſecundum vnam conditionem, quia eſt indemonſtrabilis, ſicuti ipſa poſitio, et diſſimilis verò ſecundum alteram conditionem, quia poſitio dicit eſſe, vel non eſſe, ipſa verò diffinitio eſt ſine hoc, & ſic vult dicere Auerroes, quod cum ipſa diffinitio tantum conueniat ſecundum unam partem cum ipſa poſitione, adeo dicitur poſitio per accidens, ideſt, per partem, & ſic poſſet dici ad rationem Themiſtij, definitio eſt poſitio, poſitio dicit eſſe, vel nõ eſſe, ergo definitio dicit eſſe, vel non eſſe dicendum eſt, (ut dicit hic Auer.) quod definitio non eſt poſitio per ſe, ſed per accidens eſt poſitio quædam.

Secunda reſponſio Auerrois eſt, quod definitio eſt 1. *Poſt.*
poſitio quædam, ideſt, defi- *com.* 5.
nitio eſt expoſitio ſignificationis nominum, nã definit definitum.

An Ariſt. neget poſſet dari circulum in demonſtratione ſimpliciter, cum ſint duo ſyllogiſmi, quorum alter ſiat per cauſam ſimpliciter, & alter etiam fiat per eandẽ cauſam reciprocè.

Dico, quòd hic circulus negatur ab Ariſtot. tamen non negat Ariſt. qđ detur demonſtratio circularis, & reciproca, mutata cauſa, poteſt eñ vtique dari, dummodo mutetur genus cauſæ, ut cum ex fumo infero ignem, & econtra, talis proceſſus dari poteſt, quoniam non fit per idem genus cauſæ, ſed
mutata cauſa, & tunc non 1. *Poſt.*
dicitur circulus, ſed dicitur *cõr.* 30.
regreſſus, quia non eſt per 2. *Poſt.*
idem genus cauſæ. teſtatur *cõr.* 15.
hoc Ariſtot. primo Poſt. & in 2. *Phy.*
ſecundo Poſt. Item ſecundo *cõt* 30.
Phyſ. nec nõ in ſecũdo Prio- 2. *Poſt.*
rum, & in prædicamentis *ca.* 5. 6.
cap. de qualitate, licet Aui- & 7.
cenna concedat definiri circulum relatiua uiciſſim, ſed Auerroes in paraphraſi 7. Metaph. negat hunc eſſe circulum, quoniam non concedit vnum relatiuorum eſſe

cau

cauſam alterius, & econtra. Sed videtur oppoſitum: nam in ſecundo Phyſ. habetur, quod materia, & forma ſunt ſibi inuicem cauſæ, & ſunt relatiua, ergo unum relatiuorum eſt cauſa alterius.

2. Phy. cõt 30.

Reſpondetur, quod materia, & forma ſunt ſibi inuicem cauſæ, non ut ſunt relatiua, ſed, ut ſunt ſubſtantiæ, ideſt, non formaliter, ſed fundamẽtaliter.

An ſint ponendi ſolũ quattuor modi dicendi per ſe cũ Ariſtot. an detur quintus modus cum Themiſtio? nam addidit alium modum per ſe, quando dicimus, ſuperficies eſt colorata. iſta enim eſt propoſitio per ſe, quia ſuperficies non recipit colore mediante alio, immo ſi dicimus, corpus eſt coloratum, hæc propoſitio eſt per accidens, quia corpus recipit colorem mediante ſuperficie, vel ergo dicendum eſt, quòd Ariſtot. ſit diminutus, vel ſuperfluus.

1. poſt. cap. 10

Reſpondendum eſt, quod ſufficit Ariſtot diſtinguere ipſum per ſe, quod eſt æquiuocum, & accipere membra pertinentia ad propoſitum, & non poſuit alio modos, quia non erant de neceſſitate, ſed plenioris, & uberioris diuiſionis gratia, quare Ariſtot. diſtinguens hoc nomen æquiuocum per ſe in ſuas ſignificationes, enumerat tertium, & quartum modum, qui tamen licet nõ ſint neceſſarij ad demonſtrationẽ ſimpliciter, ſunt tamen utiles ad alias ſpecies, non fuit igitur ſuperfluus, neque diminutus Ariſtotel. Nec Themiſtius errauit; nam non ponit iſtum quintum modum, ut neceſſarium, ſed ſolum amplificandi, exornandique cauſa.

An homo, & homo, reducatur ad tertium modum dicendi per ſe, ut uoluit D. Thomas?

vide ibid.

An homo ſecundum ſe, ſit homo, ut uoluit Ariſt.

Reſpõdeo, quòd iſta ꝓpoſitio homo eſt homo, reducitur ad tertium modũ: cum enim dico, homo eſt homo, non intelligo illam propoſitionem, in qua idem de ſe ipſo affertur, ſed intelligo exiſtentiam hominis, iſtud enim denotat habitudinem ad indiuidua, quia quid eſt Callias, niſi homo?

5. Met. cõt. 23.

Ad illam auctoritatem Ariſ. dicentis, homo, ſecundum ſe eſt homo, dico, quòd homo non eſt aſinus: non ſumitur igitur per ſe, & per accidens, ut ſunt notæ determinantes inhærentiam in

ſubiecto, vt in li.poſt. ſed ut dicunt aliqui, primo, & ſecũdo loco, tale, aut tale eſſe.

1 *poſt. conte.* 27. An ſublata re ſcita, ut aſſerit Ariſt. tollatur ſcientia? cũ roſa nunc non ſit, neque ecclypſis, tamen de vtraque ſeruatur ſcientia?

Reſpondeo, ex ſententia Scotiſtarum, ꝙ ſpẽs roſę habet duplex eſſe; eſſe eſſentiæ, & eſſe exiſtentiæ, eſſe exiſtentiæ, eſt habere eſſe in actu particulari, eſſe eſſentiæ, eſt habere eſſe ſecundum ſuam formam vniuerſalem, vt Socrates habet eſſer eſſentiæ, quia actu eſt habere etiam eſſe eſſentiæ, ut ſit homo, ut ſit animal, ut ſit rationalis, qđ eſſe eſſentiæ, nihil aliud eſt, quam habere prædicationem primi modi dicendi per ſe, ideſt, habere eſſe per genus, & differentiam, vel per integram definitionem, licet ergo roſa non habeat eſſe exiſtentiæ, ut actu ſit, habet tamen eſſe eſſentiæ, quia habet eſſe in ſuis cauſis, nempe in planta.

vid. Pariſienſ. Cum ergo dicitur, roſa nõ eſt, & tamen ſcientia eſt. Reſpondens, quod ſcientia eſt de illa re quæ habeat eſſe eſſentiæ, idcirco de roſa ſcientia eſt: nam eſſentia requiritur ad ſcientiam non exiſtentia particularis.

Ita dicendum eſt de ecclypſi, quod ſcientia de ecclypſi 1 *poſt.* lunæ non habetur de exiſten- *conte.* tia, ſed de eſſentia illius quæ 22. eſſentia, teſte Ariſtot. eſt terrę interpoſitio.

An demonſtratio conſtet 1. *poſt.* ex neceſſarijs, an ex acciden- *conte.* tibus, cum demonſtratio fiat 15. ex propoſitionibus quæ ſunt in ſecundo modo dicendi per ſe, quæ ſunt accidentales? accidentia autem non ſunt neceſſaria, immo dicuntur ac- 1. *poſt.* cidentia, quia ſubiecto adue- *conte.* niat extrinſecus, non enim 15. ſunt partes ſubiecti, ut albedo, licet ſemper inſit niui, nõ tamen eſt pars niuis: ſi ergo demonſtratio fiat ex accidentibus, & accidentia non ſunt per ſe, nec neceſſaria, ergo demonſtratio non conſtat ex neceſſarijs.

Reſpondeo ex Ariſtot. ſententia, quod accidens ſumi poteſt duobus modis. uno 1. *poſt.* modo ut eſt accidens per ſe, *conſ.* 1. alio modo, ut non eſt accidens per ſe. accidens per ſe eſt illud, quod fuit definitum ab Ariſt. quod eſt in ſecundo modo dicendi per ſe, quod accidens per ſe, in ſecundo modo definitur a ſuo ſubiecto, accidens uerò non per ſe, quod eſt ſeparabile, vel inſeparabile commune, ut albedo in niue, & nigredo in

coruo;

corruo: accidens ſeparabile cō mune, ut eſt, dormire, legere, ſtudere in homine.

Dico igitur ad difficultatem, quòd de his accidentibus quæ non ſunt in ſecūdo modo dicendi per ſe, non datur ſcientia demonſtratiua, ſed de his accidentibus quæ reducuntur ad ſecundum modum dicendi per ſe, eſt ſcientia demonſtratiua, quia iſta accidentia non poſſunt a ſubiecto ſeparari.

7. met. cont. 4 c. de accidēte. An nullum accidens ſit ſeparabile a ſubiecto, ut aſſerit Ariſto. & Porphyrius, quòd accidens eſt, quod neque genus eſt, neque ſpecies, neque differentia, neque proprium, ſed ſemper eſt in ſubiecto ſubſiſtens? An detur aliquod accidens ſeparabile a ſubiecto? Reſpondeo, quòd aliud eſt conſiderare accidens ſecundum ſubſtantiam materialem, aliud ſecundum eſſentiam formalem, primo enim modo, omne accidens eſt inſeparabile a ſubſtantia, ſecundo autem modo poteſt accidens ſeparari per intellectum concipiendo illud tantum ſecundum eſſe ſuum formale, ut albedo eſt ſeparabilis, & per ſe ſecundum ſuum eſſe formale, quia intellectus poteſt concipere per ſe extra ſubſtantiam, concipiens, quod albedo ſit color diſgregatiuus viſus.

2. poſt. cōt. 21. An de corruptibilibus ſit demonſtratio? an de uniuerſalibus ſit demonſtratio? uel de his quæ ſeparata ſunt?

Si quiſpiam diceret. Ecclypſis lunæ, uel tonitruū in nube non eſt res neceſſaria, atque perpetua, immo contingens; ergo de ecclypſi lunæ, & de tonitruū in nube non erit de modo.

Reſpondit Ariſt. huic difficultati dicens, quod ecclypſis lunæ bifariam conſiderari poteſt. Vno modo, in ſuo particulari, ut hac hora, uel alia hora, uel conſideratur quatenus habet eſſentiā in ſuis cauſis. Stante hac diſtinctione, dico, quod lunæ defectus, quatenus habet exiſtentiam particularem, & ſępe fit, non poteſt ſciri per demonſtrationem, ſed ſi conſideretur ecclypſis lunæ, ut habet exiſtentiam in ſuis cauſis, ideſt, in abſtractione terræ inter Solem, & Lunam; tunc non ſæpe, ſed ſemper eſt; non eſt contingens, ſed eſt neceſſario, & ita cōparata ecclypſis lunę ad ſuas cauſas, poteſt ſciri per demōſtrationē.

An ſit difficile, & arduum

diſtinguere principia propria a communibus?

Reſpondeo, quod tres sũt cauſæ huius difficultatis.

Prima eſt, quæ ſumitur ex commentatore, qui ſolitus eſt reprehendere Auicennam quod propter ignorantiam, & imperitiam dialecticæ, ſæpiſſime ſumat ſermones communes, & probabiles, pro demonſtratiuis, quia credit ipſe, quòd propoſitiones communes ſint demonſtratiuæ, cauſa igitur cur difficilimum ſit inueniré principia propria, eſt malus uſus.

Secũda cauſa eſt, quia intellectus difficilius apprehendit ea, quę per naturam ſunt occulta, q̃ illa quæ per naturam non ſunt occulta, cum ergo cõmune nobis licet ſit notum, proprium uero naturaliter ignotum, hinc eſt quod principia propria difficilius apprehenduntur quã communia. patet hoc ex ſententia Ariſtote. ubi dicebat, unde ab uniuerſalibus in ſingularia oportet procedere. 1. *phy. cont.* 4

Tertia cauſa eſt, quia illa quę ſunt magis communia, ſunt magis ſenſibilia: propria uero minus ſenſibilia.

An Dialecticus habeat certum ſubiectum circa quod uerſetur? an Metaphyſicus habeat certum, & determinatum ſubiectum.

Reſponſio ſit ipſius Ariſt. dicentis, metaphyſicum habere determinatũ ſubiectum logicum uero minimè. 1. *poſt. cõt.* 27.

Sed contra dubitatur. nam uidetur quod dialecticus conſideret ens rationis, ut colligitur ex Ariſtot. quo loco inquit Ariſtotel. quod circa idem uerſatur dialecticus, & metaphyſicus, præterea in logica facultate, ſubiectum eſt ſyllogiſmus, ut uoluit Scotus, quare patet qđ datur certum ſubiectum in Dialectica. 4. *met. cont.* 1. & 2. 3. *q. uniuer.*

Soluit hæc dubitatio ex mente Scoti diſtinguendo, nam Dialecticus eſt duplex, docens, & utens, dialecticus docens, eſt qui inſtituit præcepta artis dialecticæ, dialecticus utens, eſt qui diſputat in utramque partem de quibuſcunque rebus diſputatiuis. Dialecticus ideſt, topicus adhuc bifariam conſideratur, uel ut docens artem, & ita habet determinatum ſubiectum, quod quidem eſt ſyllogiſmus. uel ut utẽs, & ut diſputat de unoquoque problemate probabiliter, & iſte dialecticus caret, certo ſubiecto, quia cogitur illud me dicari interrogando.

An

An Dialectica diſtinguatur a ſcientia demonſtratiua, quia Dialectica interrogat, demonſtratiua ſcientia non interrogat. an quęlibet ſcientia habeat ſuas proprias interrogationes ut aſſerit Ariſtoteles.

1. poſt. cor. 27 Reſpondeo quod demonſtratiuus nõ interrogat, Dialecticus uero interrogat, quando vero dicitur, quod in qualibet ſcientia ſpeculatiua erunt propriæ interrogationes, ſoluitur hæc difficultas, nam interrogatio per q̃ diſtinguitur Dialecticus a Demonſtratiuo, non eſt illa interrogatio qua utitur demonſtratiuus, quia Dialecticus interrogat ſine determinatione partis uerę dicens, eſt ne anima immortalis, uel mortalis, ſed demonſtrator interrogat prius facta determinatione partis ueræ, dicens anima eſt immortalis credis hoc.

Si credis hanc propoſitionem eſſe ueram, acquieſcit interrogans, ſin minus refellit tuam opinionem, & probat aĩam eſſe immortalem.

An demonſtratio quia ſit demonſtratio, an ſit ſyllogiſmus coniecturalis, ut aſſerit Philoponus.

1. poſt. cont. 9 Reſpondetur, (ut dicit Auerroes) quod demonſtratio quia eſt ſyllogiſmus tantum, in reſpectu demonſtrationis ſimpliciter, & perfectę, non autem reſpectu demonſtrationis Analogicæ in cõmuni, nam demonſtratio quia eſt imperfecta ſpecies reſpectu demõſtrationis ſimpliciter, non autem reſpectu demonſtrationis in communi, & ſignũ huius eſt, quia Themiſtius ſecundo Poſt. uocat eam demonſtrationem ut ſic demonſtrationẽ quia, unde & demonſtrationem cauſæ, uocat ſyllogiſmum cauſæ. *2. poſt. cap. 30*

Demõſtratio igitur in cõmuni, eſt demõſtratio analoga ad tres ſpecies ipſius demonſtrationis in communi: non igitur eſt inconueniens, demonſtrationem, quia eſſe ſyllogiſmum coniecturalem, reſpectu demõſtrationis ſimpliciter, & eſſe demõſtrationem, reſpectu demonſtrationis in communi, cum demõſtratio ſit unum genus analogum, ex ſententia Auerrois. *1. po. cõt. 95 & 1. poſt. cõ 7. in prim.*

EX SECVNDO Libro Poſteriorum.

AN definitio, & demonſtratio ſint idem realiter, vt vult Ariſt. ſed differant ſolo ſitu expoſitione terminorum?

Dicendum eſt q̃ ſunt idẽ

1. *poſt.* *cōt* 11. *& 2. poſt. cō tex.* 9. realiter demonſtratio, & definitio, diſtincta vero ſolo ſitu. ergo ſi primus lib. uocabitur reſolutorius, quia agit de demonſtratione, etiam ſecũdus uocabitur reſolutorius, quia agit de diffini.

Et ſi quiſpiam diceret, Fieri non poſſe, quod demõſtratio, & definitio ſint unum, & idem, nam definitio eſt ſubſtantiarum, demonſtratio eſt accidentium, ſed ſubſtantia, & accidens ſunt obiecta maxime diſtincta, ergo etiam īſtrumenta, quibus acquiritur cognitio horum obiectorum erunt maximè diſtincta realiter, igitur ſecundus liber non poterit appellari reſolutorius.

Reſpondetur, quod licet ſit realis differentia ex parte obiectorum inter demonſtrationem, & definitionem, tamen differentia iſta non eſt logica, qa iſta obiecta, uidelicet, accidens, ut accidens, ſubſtantia, ut ſubſtantia, non cōſiderantur a logico, ſed a metaphyſico, nam logicus conſiderat accidens ut ſubiectum, tit uox, vt conceptus, non ut res. logicus conſiderat, ergo ſubſtantiam, & accidens, ut prædicantur.

An munus ſit ipſius metaphyſici, an logici agere de definitione?

Reſpondeo ex ſententia Ariſt. dicentis, metaphyſicen cōſiderare quidditates, & definitiones entium, ita quod definitio ad metaphyſicum ſpectat, & etiam ad logicum: nã definitio ut quidditas eſt huius, atque illius entis, ſic a diuino philoſopho uenit tractanda. Interdum definitio inſtrumentum eſt, quo uenamur quod quid eſt eſſe in rebus, atque hoc modo pertinet ad ſecundum librum poſteriorum. etenim, logicus inſtrumenta conſiderat, quæ circa ars, uel facultas inſtrumentaria ipſa logica dicta eſt. *7. met. cōt.* 12. *& mſ. cōt.* 42. *4. met.* 1. *& 6 meta. cōt.* 2.

An omnis quæſtio ſit quęſtio medij.

Reſpondetur, quod omnis quæſtio eſt quæſtio medij, & ratio huius eſt, quia quæſtio quærit aliquid quod eſt dubium, & poſtea ſcibile certificatum per medium, ſed quod eſt certificatum per medium, medium pręſupponit per quod certificatur, ergo, &c.

An differentię ſubſtantiales poſſint nobis innoſcere per accidentia communia ſicut dicit Ariſt. *vide Scotũ. 59. q. 1. li. poſt.*

Reſpondeo, quod differentiæ ſubſtantiales innoteſcũt uobis per accidentia communia. cuius ratio eſt, quia omnis

nis noſtra cognitio, eſt a magis notis nobis, ad minus nota, cognitio igitur ſubſtãtiæ, oritur a cognitione accidentis, tanquam a iuuante, licet non a principio ſufficiente: nam ducunt in cognitionem confuſam ſubſtantiæ, licet non diſtinctam, ſiue determinatum.

Vide Scotū vltima q. 2. li. Poſt.

An definientem neceſſe ſit ſcire omnia?

Reſpõdeo ex ſentẽtia Scoti, quod oportet definientem cognoſcere omnia in vniuerſali, non tamen in particulari, nam aliquis definiens hominem habet cognoſcere rationale ineſſe homini, ita quod cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe, ſed hæc non poteſt cognoſcere, niſi cognoſcat in vniuerſali omnia, ergo & cætera. aſſumptum patet, quia niſi cognoſcat rationale nulli alteri ineſſe, non cognoſceret animal rationale, & mortale, eſſe definitionem hominis, quia tunc non cognoſceret hoc eſſe conuertibile cum homine.

Finis ex ædibus Diui Antonij.

1586.

INDEX QVAESTIONVM IOAN. SCOTI

SVPER VNIVERSALIA Porphyrij annotatarum ſecundum numerum foliorum.

VTRVM logica ſit ſciẽtia. folio. 1
Vtrum logica ſit ſciẽtia cõmunis. 2
Vtrum ſyllogiſmus ſit ſubiectum logicæ. 3
Vtrum uniuerſale ſit ens. 4
Vtrum uniuerſale ſit per ſe intelligibile. 5
Vtrum uniuerſale habeat aliquas proprietates. 5
Vtrum uniuerſale ſit ſubiectum libri Porphyrij. 6
Vtrum uniuerſale ſit uniuocum ad quinque vniuerſalia. 7
Vtrum uniuerſale cum ſit accidens, ſit in re uel in intellectu ut in ſubiecto. 9
Vtrum hęc propoſitio ſit uera: homo eſt uniuerſale. 9
Vtrum hæc propoſitio ſit per ſe. homo eſt uniuerſale, & aliæ conſimiles. 11
Vtrum ſint tantum quinque uniuerſalia. 11
Vtrum locus ſit generationis principium, quemadmodum, & pater. 13
Vtrum in diffinitione generis, quæ dicit Genus eſt quod prædicatur de pluribus, &c. diffiniatur intentio an res. 13
Vtrum diffinitio generis ſit conuenienter data. 15
Vtrum genus prędicetur de ſpecie loquendo de prædicatione exercita in fundamentis, verum intẽtionum. 17
Vtrũ ſecunda particula poſita in diffinitione generis, ſcilicet differentibus ſpecie conuenienter ponatur. 21
Vtrum genus neceſſario requirat multas ſpecies. 23
Vtrum particula diffinitionis generis ſcilicet in q̃d conuenienter, ponatur. 24
Vtrum genus ſit principiũ

ſpeciei

ſpeciei. 26
Vtrum diffinitio ſpeciei ſit bona? 28
Vtrum iſta ſit uera, plures homines ſunt unus homo. 28
Vtrum prima diuiſio differẽtiæ ſit conueniens. 29
Vtrũ hęc ſit uera. Soc. ſenex differt a ſeipſo puero. 30
Vtrum prima diffinitio differentiæ ſit conuenienter data, ſcilicet differentia eſt, qua ſpecies abundat à genere. 31
Vtrum differentia poſſit diffiniri. 32
Vtrum hæc diffinitio ſit conueniẽs, ſcilicet differentia eſt quæ prędicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quale. 32
Vtrum differentia prædicetur in quale. 35
Vtrum mortale ſit differentia animalis rationalis diuiſiua, & hominis conſtitutiua. 37
Vtrum proprium ſit uniuerſale. 37
Vtrũ diffinitio proprij quarto modo dicti ſit cõuenienter data. 39
Vtrum proprium ſit diſtinctum uniuerſale ab accidente. 39
Vtrum proprium neceſſario ſemper inſit. 41
Vtrum accidens ſit de numero vniuerſalium. 42
Vtrum diffinitio accuſationis ſit conueniens, ſcilicet accidens eſt, quod adeſt, &c. 44
Vtrum proprium, & accidẽs poſſit dici de aliquo eodem. 46

INDEX QVAESTIONUM Ioan. Scoti ſuper Prędicamenta Ariſtotelis.

VTrum liber prędicamẽtorum ſit de decem uocibus decem prima genera ſignificantibus. 48
Vtrum liber prædicamentorum ſit de x. prędicamentis ut de ſubiecto. 50
Vtrum aliquod prædicamentum intentionale ſit iſtis decem uniuocum. 52
Vtrum ens ſit decẽ prædicamentis uniuocum. 53
Vtrum diffinitio æquiuocorum ſit conuenienter data. 58
Vtrum diffinitio uniuocorũ ſit conuenienter data. 59
Vtrum genus ſit uniuocum ſpeciebus. 60
Vtrum denominatiuum idẽ ſignificet quod abſtractum. 62
Vtrum iſta regula ſit uera, ſcilicet quando alterum de altero p̄dicatur, ut de ſubiecto quicquid prędicatur,

catur,&c.
Vtrum iſtum iſta, regula ſit uera, ſcilicet diuerſorum generum,& non ſubalternatim poſitorum, &c. 68
Vtrum ſint tantum x. generaliſſima. 70
Vtrum aliquis homo ſit prima ſubſtantia. 74
Vtrum conſequentię quas facit Ariſ.ad probandũ concluſionem,ſ.animal, prædicatur de homine, ergo de aliquo homine,& color eſt in corpore, ergo in aliquo corpore teneant formaliter. 77
Vtrum differentia de genere ſubſtantię ſit ſubſtantia. 81
Vtrum partes ſubſtantię ſint ſubſtantiæ. 82
Vtrum quantitas ſit genus. 84
Vtrum quantitas ſit genus vnum. 87
Vtrum oratio ſit quantitas. 84
Vtrum oratio ſit quantitas diſcreta. 87
Vtrum Ariſtote. ſufficienter enumeret ſpecies quantitatis. 88
Vtrum locus ſit quãtitas. 88
Vtrum locus ſit quantitas cõtinua. 88
Vtrum particulare corporis, & loci copulentur ad eundem terminum. 89
Vtrum quantitati ſit aliquid contrarium. 95
Vtrum genus rationis ſit genus vnum. 92
Vtrum ſecunda notificatio relatiuorum,quam ponit Ariſ.ſit conueniẽter data. 97
Vtrũ relatiua ſint ſimul natura. 99
Vtrum in diffinitione vnius relatiui ſit neceſſario ponere ſuũ correlatiuũ. 101
Vtrum idem poſſit per ſe referri ad diuerſa. 103
Vtrum ſpecies qualitatis conuenienter aſſignentur. 106
Vtrum prima ſpecies qualitatis ſit habitus,& diſpoſitio. 106
Vtrum ſecunda ſpecies qualitatis ſit naturalis potentia, uel impotentia. 107
Vtrum tertia ſpecies qualitatis ſit paſſio, vel paſſibilis qualitas. 107
Vtrum forma, & circa aliqd conſtans figura ſit quarta ſpecies quantitatis. 107
Vtrum iſtæ quattuor ſpecies conuenienter ordinantur. 108
Vtrum ſpecies qualitatis ſufficienter enumerentur. 108
Vtrum oppoſitio ſit accidens reale, vel intentionale. 114
Vtrum diuiſio oppoſitionis ſit conueniens. 114
Vtrum alia ſint contraria immediata. 114

Vtrum ſit poſſibile aliquorum contrariorum vnum determinate ineſſe a natura alicui ſubiecto. 115
Vtrum a priuatione poſſit fieri regresſio in habitũ 117
Vtrum in negatiua ſubiectũ, ſtet pro ente, & pro nõ ente indifferenter 117
Vtrum Ari. conuenienter asſignet modos prioris 118
Vtrum Ariſtot. conuenienter diſtinguit ſpecies motus. 123

TABVLA QVAESTIOnum Ioan. Scoti ſuper libros perihermenias Ariſt.

VTrum interpretatio ſit ſubiectum libri perihermenias, an enunciatio 132
Vtrum nomẽ ſignificet rem, vel ſpeciem in anima 113
Vtrum facta tranſmutatione circa rem, quæ ſignificatur fiat tranſmutatio in ſignificatione vocis 137
Vtrum differentia, quam aſſignat Ariſtot. inter literas & voces ex vna parte, & passiones, & res ex alia ſit conueniens. 138
Vtrum terminus communis impoſitus ad ſignificandum veram naturam, cuius aliqua ſuppoſita eſſent, aliqua non, dicatur vniuocè de exiſtentibus, & non exiſtentibus 140
Vtrum ſint aliqua ſuppoſita termini communis ſignificantis veram naturam præter exiſtentis 140
Vtrum hæc ſit vera. Cęſar eſt homo. Cæſar eſt animal, Cæſare non exiſtente 142
Vtrum hæc ſit vera: Cęſar eſt Cæſar, homo eſt homo, neutro exiſtente 142
Vtrum terminus cõis ſupponens reſpectu verbi de pręſenti ſupponat tantum pro præſentibus 147
Vtrũ in propoſitione de præterito ſtet ſubiectum tantum pro illis, quę fuerunt, & de futuro tantum pro illis, quæ erunt 148
Vtrum in omni propoſitione in qua non additur termino communi aliquid contrahens immediatum diſtribuatur terminus communis, pro quibuſcunque eius ſuppoſitis ſimpliciter. 149
Vtrum hæc ſit vera. Cæſar eſt homo, Cæſare non exiſtente 153
Vtrum terminus communis poſſit reſtringi 156

QVAESTIONES Secundi libri Perihermenias.

AN VERBVM infinitum maneat infinitũ

in oratione 158
An ſequitur hoc. hoc nō eſt iuſtum. ergo hoc eſt non iuſtum 159
An talis conſequentia teneat ī terminis reſpectiuis 169
An teneat cū verbo de præterito 160
An ſequatur econtra poſita conſtantia ſubiecti 160
An hęc ſit una, ſor. eſt homo albus 161
An hæc ſit vna. album eſt muſicum 162
An hæc ſit una, homo albus eſt homo muſicus 162
Vtrum hæc ſit vna, homo q eſt albus currit 162

DIRECTORIVM Quæſtionum ſubtiliſſimi Doctoris Ioan. Scoti ſuper libros Elenchorum.

VTrum logica procedat ex omnibus 166
Vtrum ars ſophiſtica ſit ſciētia 167
Dato q ſophiſtica ſit ſcientia, vtrum ſit de ſylligiſmo ſophiſtico, tāquam de per ſe ſubiecto 167
Vtrum ſyllogiſmus habens p̄miſſas falſas, uel præmiſſam, quæ dr̄ peccans in materia ſit ſyllogiſmus 169
Vtrum ſyllogiſmus ſophiſticus peccās in forma ſit defectus ſyllogiſmi ſimpliciter, vel ſyllogiſmi dialectici 170
Suppoſito, q ſit defectus ſyllogiſmi dialectici, & ſyllogiſmi ſimpliciter, cui⁹ horū primus ſit defectus 171
Vtrum ſyllogiſmus ſophiſticus peccat contra ſyllogiſmum ſophiſticum demonſtratiuum 171
Vtrum nomen æquiuocum ſit nomen vnum, vel plura nomina 173
Vtrum terminus æquiuocus contineat ſua ſignificata p modum diſiunctionis 174
Vtrum terminus æquiuocus contineat ſua ſignificata p modum copulationis 174
Vtrum terminus æquiuocus habeat omnia ſua ſignificata actu reſpectu prædicati 175
Vtrum terminus æquiuocus poſſit contrahi per immediate adiunctum, ita quod de virtute ſermonis ſolum poſſit accipi pro altero eius ſignificato 178
Vtrum terminus æquiuocus poſſit contrahi per mediate adiunctum 178
Vtrum ſignū vniuerſale adueniens termino æquiuoco poſſit ipſum diſtribuere pro omnibus ſuppoſitis cuiuſlibet ſui ſignificatis 181
Vtrum poſſibile ſit aliquod

nomen

nomen ſignificare vnũ per prius, & reliquum per poſterius 182

Vtrum terminus analogus ſe poſitus ſtet ſolum per modum famoſiorem 185

Vtrum tertius modus ęquiuocationis reſultet ex hoc ſolum, quòd aliqua dictio ſignificat vnum de ſe, & aliud ex adiuncto 186

Vtrum vnitas vocis cõplexæ ſit ſufficiens principium diſtinguendi amphibologiã ab æquiuocatione 188

Vtrum diuerſa ratio conſtituendi requiratur ad amphibologiam 189

Suppoſito, ꝙ in aliquo paralogiſmo reperiatur diuerſitas conſtructionis, vtrum talis oratio ſub vno actu proferendi poſſit multa ſignificare 191

Vtrum oratio multiplex ſecundum amphibologiam vno modo prolata ſit multiplex quocunque modo proferatur 192

Vtrum hæc ſit diſtinguenda ſecũdum tertium modum amphibologiæ. Scit ſeculum 193

Vtrum compoſitio, & diuiſio ſint duæ fallaciæ diſtinctæ ſpecie 196

Vtrum vnitas materialis vocis complexæ ſit ſufficiens cauſa diſtinguendi compoſitionẽ & diuiſionem 196

Vtrum ad fallaciam compoſitionis requiratur, quod ſenſus compoſitus ſit falſus 199

Vtrum hæc oratio. Sedẽtem ambulare eſt poſſibile, ſub diuerſis prolationibus poſſit diuerſa ſignificare. 200

Vtrum hæc propoſitio ſedẽtem ambulare eſt poſſibile, ſit vera in ſenſu diuiſionis 202

Vtrum ſit vera in ſenſu compoſitionis 203

Vtrum hæc dictio. & in iſto paralogiſmo. Quinq; ſunt duo & tria, poſſit copulare inter terminos, vel propoſitiones 204

Vtrum hæc dictio, & operetur potentialem multiplicitatem 204

Vtrum iſte paralogiſmus. Quinq; ſunt duo & tria, ſit verus in ſenſu compoſitionis 205

Vtrum iſte paralogiſmus. Quod vnum ſolum poteſt facere, plura põt facere, ſit diſtinguendus ſecundum compoſitionem & diuiſionem, prout ly ſolum tenetur aduerbialiter 206

Vtrum ſit diſtinguendus ſecundum compoſitionem, & diuiſionem tenendo ly ſolum nominaliter 206

Vtrum accidens ſit una fallaciæ. 207
Vtrum figura dictionis operetur aliquam multiplicitatem. 209
Vtrum figura dictionis operetur veram multiplicitatem. 209
Vtrum figura dictionis ſit locus in dictione. 210
Vtrum iſte paralogiſmus muſa, & poeta: ſimiliter terminantur in a, & muſa eſt fe.ge.&c. 212
Vtrum commutatio vnius p̄dicamenti in aliud cauſet figuram dictionis. 213
Vtrũ commutare rem vnius prædicamenti ſub uno modo acceptam in rem eiuſdem generis, vel alterius ſub alio modo acceptam ſit ſufficiens cauſa non exiſtentiæ figuræ dictionis. 214
Vtrum commutare quale, quid in hoc aliquid faciat fallaciam figurę dictionis. 216
Vtrum ſub termino ſignificante quale, quid lateat diuerſitas interpretaturum in tertio modo figuræ dictionis. 217
Vtrum partialis identitas alicuius habentis in ſe diuerſas naturas, vel rationes ad aliquid participans unam illarum ſit cauſa apparentiæ accidentis. 218
Vtrum ſuperius poſſit accidere ſuo inferiori. 219
Vtrum fallacia accidẽtis poſſit cauſari ex uariatione alterius termini quò ad medii ſyllogiſtici, vel utrum poſſit cauſari indifferenter ex uariatione maioris mi. & me.ter. 220
Vtrum proceſſus a re ſubiecta accidens faciat fallaciã accidentis. 221
Vtrum uariatio medij ſit ſufficiens cauſa non exiſtentiæ in fallacia accidentis. 223.
Vtrum ille paralogiſmus coriſcus cognoſcitur a te; coriſcus eſt ueniens ergo, &c. utrum hic ſit fallacia accidentis. 223
Vtrum paralogiſmus accidẽtis poſſit fieri negatiuè ſicut affirmatiuè. 224
Vtrum ſit fallacia extra dictionem. 225
Vtrum ab aliquo ſumpto cũ determinatione diminuente ad ſamptum ſimpliciter teneat cõſequẽtia, &c. 226
Vtrũ terminus cõmunis poſſit ſupponere p̄ tota p̄poſitione cuius eſt pars. 227
Vtrũ incipiens ſic loqui: ego dico falſum ſit ſimpliciter uerus in dicendo. 230
Vtrum ſcutum cuius vna medietas eſt alba, & alia nigra

gra debeat dici album, vel nigrum,&c. 231

Vtrum ignorantia elěchi ſit locus diſtinctus ab alijs 231.

Vtrum iſta contraria ſit bona,& hoc eſt nō duplum, ergo hoc non eſt duplum. 233.

COLLECTIO. Q. ANT. Andrææ ſuper ſex principijs Giberti Porretani.

VTrum liber ſit de ſex principijs, Ideſt ſex prædicamentis: vt de ſubiecto. 234

Vtrum omnis forma ſit ſimplex in eſſentia. 146

Vtrum diffinititio formæ ſit conueniens. 239

Vtrum figura inciſionis ſit a natura, vel ab arte 240

Vtrum vniuerſale ſit a natura, vel ab actu noſtro. 242

Vtrum imago in ſpeculo apparens ſit verè in ſpeculo ſicut accidens in ſubiecto. 234

Vtrum deſcriptio data de actione ſit conuenienter aſſignata. 244

Vtrum motus ſit in genere quantitatis. 246

Vtrum paſſio ſit genus diſtinctum ab actione. 248

Vtrum quando poſſit comparari. 249

Vtrum hæc proprietas ualeat, quod propriũ eſt ipſi quando eſſe in omni eo, quod incipit eſſe. 250

Vtrum anima, vel intelligentia occupat locum. 251

Vtrum ſit poſſibile idem corpus eſſe ſimul in diuerſis locis. 252

Vtrum ultimum cœlum ſit in loco. 253

Vtrum poſitio ſit unum prædicamentum. 254

Vtrum habitus ſit generaliſſimum. 255

Vtrum habitui in eſſentia formæ accidentalis ſit dare gradus intrinſecos eſſentiales ſecundum quos poſſit ſuſcipere magis, & minus. 255

SERIES QVAESTIONum Ioan. Scoti ſuper li. primum analyticorum. Ariſtot.

VTrum de ſillogiſmo ſimpliciter ſit ſcientia. 257

Vtrum ſyllogiſmus ſimpliciter ſit ſubiectum in libro priorum. 257

Vtrum propoſitio ſit oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliqno,&c. 261

Vtrum omnis propoſitio ſit vniuerſalis particularis indefinita, vel ſingularis. 264

Vtrum diffinitio ſyllogiſmi ſit bona quæ dicitur ſyllogiſmus eſt oratio, &c. 266

Vtrum ſyllogiſmus ſit genus ad ſyllogiſmũ dialecticũ, &

& demonſtratiuum. 268
Vtrum dici de omni, & dici de nullo ſint principia, & neceſſaria, &c. 269
Vtrum dici de omni ſit aliquid vel aliqua, &c. 271
Vtrum ſecunda regula ſit vera, quæcunque uni, & eidem, &c. 274
Vtrum in omni bona conſequentia ex oppoſito conſequentis ſequatur oppoſitum antecedentis. 275
Vtrum ſyllogiſmus expoſitorius teneat gratia formæ. 279
Vtrum omnis propoſitio vniuerſalis negatiua conuertatur ſimpliciter. 281
Vtrum omnis propoſitio particularis affirmatiua poſſit conuerti, &c. 283
Vtrũ omnis propõ vniuerſalis affirmatiua conuertatur per accidens, &c. 285
Vtrum propoſitio particularis negatiua poſſit conuerti ſimpliciter, &c. 286.
Vtrum ſubiectum poſſit ampliari p ꝑdicatũ, &c. 288
Vtrum propõnes de præterito, & de futuro ſimiliter cõuertantur, &c. 290
Vtrũ propõnes de terminis, obliquis ſimiliter conuertantur illis de rectis. 293
Vtrum obliquus poſſit eſſe ſubiectum propoſitionis, &c. 295
Vtrũ ex puris negatiuis poſſit fieri ſyllogiſmus. 299
Vtrum quattuor primi modi primę figuræ teneant gratia formæ. 301
Vtrũ in ſecunda figura ſint quattuor modi, &c. 303
Vtrum in tertia figura ſint ſolum ſex modi directe concludentes. 305
Vtrum propõnes modales in ſenſu compoſito conſimiliter cõuertantur, &c. 307
Vtrũ propõnes modales in ſẽſu diuiſo cõſimiliter cõuertant illis de ineſſe. 308
Vtrũ valeãt ſyllogiſmi de neceſſario in trib. fig. &c. 312
Vtrum ex vna de neceſſario & alia de ineſſe fiat ſyllogiſmus, &c. 315
Vtrum mixtio de neceſſario, & de inuicẽ valeat, &c. 318
Vtrum propõnes de contingenti poſſint conuerti in oppoſitã qualitatem. 320
Vtrum ex ambabus de contingenti fiat bonus ſyllogiſmus. 323
Vtrum ex vna de contingenti, & alia de ineſſe valeat ſyllogiſmus. 324
Vtrũ ualeat mixtio de cõtingẽti, & de neceſſario. 326
Vtrũ oĩs ſyllogiſmus ſit ĩ aliqua triũ figurarum. 329
Vtrũ ꝓpoſitio in qua reduplicatio additur ad prædicatum ſit falſa, &c. 338

521

Vtrum ex propoſitionibus modalibus alijs ab iſtis neceſſarium,&c. 334
Vtrum ex terminis infinitis & obliquis poſſit fieri ſyllogiſmus. 335

SERIES QVAESTIONUM ſecundi li. Priorum.

VTrum ſyllogiſmus ex hypotheſi differat a ſyllogiſmo oſtenſiuo 337
Vtrũ poſſibile ſit, ꝙ ex falſis ſequatur verum. &c. 339
Vtrũ ad vtrunq; contradictoriorũ poſſit ſequi idẽ 341
Vtrum ſyllogiſmus circularis ſit bonus ſyllogiſmus. 343.
Vtrum ſyllogiſmus conuerſiuus differat a ſyllogiſmo ab impoſſibili. 345.
Vtrũ ſyllogiſmus ex oppoſitis ſit bonus ſyllogiſmus. 346.
Vtrum petitio principij peccet contra ſyllogiſmum ſimpliciter. 348
Vtrum ad bonam inductionem oporteat inducere in omnibus ſingularib 350

TABVLA QVAESTIONUM ſubtiliſſimi doctoris Ioannis Scoti ſuper lib. primi Poſteriorum.

VTrum omnis doctrina & omnis diſciplina ſit ex præexiſtenti cognitione, &c. 354
An acquiſitio ſcientiæ ſit nobis per doctrinam. 356
An nunc ligamus per ſpecies acquiſitas, vel per ſpecies ſeparatas. 359
An tantum duæ ſint præcognitiones. 362
an de dignitate poſſit præcognoſci quid eſt. 362
an de paſſione præcognoſcatur, quia eſt. 365
an de ſubiecto poſſit cognoſci, quia eſt. 367
an cognitis præmiſſis ſimul cognoſcitur cõcluſio. 368
an cognitis premiſſis in ratione cauſæ ſimul natura cognoſcatur concluſio. 370.
Vtrum de diffinitione eius, quod eſt ſcire, an ſit danda. 371
an demonſtratio ſit ex primis veris. 373
an hæc ſit vera vnumquodque propter quod,&c. 376
an principia ſint magis nota quam concluſiones. 377
an concluſio ſit neceſſaria in demonſtratione. 380
an conditio per ſe ſit poſſibilis. 384
an tantum duo ſint modi inhærendi per ſe in propoſitionibus. 385
an iſta ſit per ſe homo eſt animal. 389
an hæc ſit per ſe animal eſt homo. 391
an propoſitio ſit per ſe prius modo

mõ in qua prædicatum, ſubiectũ ſignant idẽ. 393
An genus, & differentia coniunctim uel diuiſim ſint in primo modo dicendi per ſe. 394
An propoſitio negatiua ſit per ſe. 395
An ſequatur hoc per ſe ineſt huic igit hoc eſt hoc 398
An genus per ſe prædicetur de differentia. 399
An differentia inferior includat differentiam ſuperiorem per ſe, &c. 407
An aliquod accidens per ſe prædicet de ſubiecto 410
An omne accidẽs hẽat ſubiectum cui ineſt per ſe. 412
An accidens poſſit prædicari de alio accidente tãquam de ſubiecto ſecundo modo dicendi per ſe. 415
An paſſio habens ſubiectum propriũ inſit ei per ſe 416
An unum oppoſitorum per ſe pdicetur de altero. 418
An inhærentia ſit de eſſentia accidentis. 421
An tertius modus ſit modus inhærendi. 425
An quartus mod^9 ſit modus inhærendi. 427
Vtrum primo præſupponat per se, & an ſequatur hoc eſt primo igitur p ſe. 428
An hæc ſit uera omnis triangulus hẽt tres primo. 428
An paſſio inhærens ſuppoſito alicuius communis habentis unicum ſuppoſitum inſit illi primo, &c. 432
An paſſio poſſit ineſſe primo ſuppoſitis alicuius communis habentis pura, &c. 434
An cognoſcens vtrumque triangulum cognoſcat triangulum ſimpliciter. 436.
An ſignum uniuerſale diſtribuat terminum ſub ꝓpria ratione ſuppoſitorum, &c. 438
An ſequatur hoc ineſt per ſe igitur de neceſſitate. 440
Vtrum per medium contingens poſſit ſciri neceſſarium. 445
Vtrum concluſio neceſſaria poſſit ſequi ſyllogiſtice ex præmiſſis contingentibus. 446
Vtrum accidens commune cuiuſmodi eſt album neceſſario prædicatur de ſubiecto. 447
Vtrum dialectica ſit ſcientia communis. 449
Vtrum in demõſtratione poſſit eſſe deceptio. 450
Vtrum affirmatio ſit cauſa affirmationis, & negatio negationis. 451
Vtrum deficiente ſenſu deficiat & ſcientia &c. 451
Vtrũ unitas ſciẽtię ſit ex unitate generis ſubiecti. 452

QVAE-

QVAESTIONES SEcundi lib. Poſteriorum.
Vtrum quęſtiones ſint ęquales numero ſcientijs. 450
An ſi eſt ſit quæſtio. 455
An quid eſt ſit quæſtio. 456
Vtrum eſſe exiſtere ſit de eſſentia 458
Vtrum quæſtio quid eſt præſupponat ſi eſt. 460
An eſſe quod eſt actualiter, eſſentię ſit differentia. 564
An omnis quæſtio ſit quæſtio medij. 462
An quod quid poſſit demonſtrari. 463
An medium in demonſtratione ſit diffinitio ſubiecti uel paſſionis. 465
An contingat demonſtrare per omnes cauſas. 468
An quælibet pars definitionis ſit in pluſquam diffinitum. 470
An dñię ſubſtantiales poſſint nobis innoteſcere. 471
An diffinientem neceſſe ſit ſcire omnia. 473

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Series Chartarum.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Jii KKK Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ.

Omnes ſunt Quaterniones, prþter a, & Sſſ. Qui ſunt duerniones.

Digitized by Google

Digitized by Google

LABO…
A. L…
Via Valsolda n. …
Tel. …
Digitized by Google